ROCZNIK
POLITYCZNY I GOSPODARCZY

1935

POLSKA AGENCJA TELEGRAFICZNA
P. A. T.
WARSZAWA

OTWIERAJCIE
RACHUNKI CZEKOWE
N
A
NAJKORZYSTNIEJSZYCH
WARUNKACH
W

KOMUNALNEJ KASIE OSZCZĘDNOŚCI

MIASTA KRAKOWA

68
ROK
ISTNIENIA

CENTRALA — SZPITALNA 15
ODDZIAŁ—PODGÓRZE, Józefińska 18
OBROTY ROCZNE — 285 MIL.
WKŁADY—58 MILJONÓW ZŁ.
WKŁADCÓW — 57 TYSIĘCY
MAJĄTEK WŁASNY—5.7 MIL.

ROCZNIK
POLITYCZNY
I GOSPODARCZY

1935

Kolekcja
Emila Kornasia

POLSKA AGENCJA TELEGRAFICZNA
P. A. T.
WARSZAWA

Biblioteka Publiczna • Wojewódzka • Opole
CZYTELNIA

CM KEK 332320

Zakł. Graf. „Polska Zjednoczona"
Spółka z o. o.
Warszawa ul. Nowolipie Nr. 2.
Telefon 11-40-45.

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. D1 nr 70/2015

ROCZNIK
POLITYCZNY I GOSPODARCZY
1 9 3 5

ROCZNIK
POLITYCZNY
ICOSPODARCZY
1 9 3 5

PRZEDMOWA

do czwartego wydania Rocznika Politycznego i Gospodarczego P. A. T.

NA ROK 1935

Przystępując do wydania Rocznika Politycznego i Gospodarczego na rok 1935 postawiliśmy sobie za cel, aby świat polityczny, urzędowy, przedstawiciele przemysłu, handlu, wolnych zawodów, Polonia zagraniczna, dziennikarze i publicyści piszący o Polsce, słowem wszyscy, którzy śledzą rozwój państwowości i życia gospodarczego Rzczypospolitej Polskiej znaleźli w „Roczniku" możliwie dobrą informację o Polsce współczesnej.

W roku bieżącym powołaliśmy do życia specjalny Komitet Redakcyjny, składający się z fachowców w dziedzinie ustroju państwowego, administracji, prawodawstwa, oświaty, gospodarki i t. d. Możemy więc dać czytelnikom Rocznik, opracowany przez specjalistów i aktualny, gdyż doprowadzamy zawarte w nim informacje do daty wydania. Dział ustrojowy opracowaliśmy z uwzględnieniem wszelkich dokonanych ostatnio zmian i reform. Rozszerzyliśmy znacznie działy: gospodarczy, społeczny i sportowy. W dziedzinie prawodawstwa przemysłowego, oddłużeniowego, ubezpieczeń socjalnych czytelnik znajdzie w Roczniku wiadomości źródłowe, pozwalające mu zorjentować się szybko i znaleźć potrzebną informację. Układ Rocznika staraliśmy się uczynić jak najbardziej przejrzystym.

Oddajemy nowy tom Rocznika czytelnikom naszym z nadzieją, że stanie się on dla nich pożytecznym i niezbędnym przewodnikiem.

POLSKA AGENCJA TELEGRAFICZNA

TREŚĆ

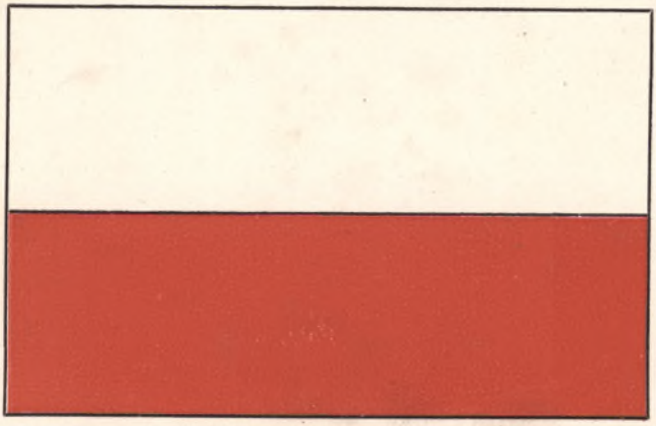
PRZEDMOWA
RZECZPOSPOLITA POLSKA
ŻYCIE OŚWIATOWE I KULTURALNE
ŻYCIE GOSPODARCZE
ŻYCIE SPOŁECZNE
ŻYCIE SPORTOWE
PRASA
PAŃSTWA
INFORMACJE OGÓLNE
UZUPEŁNIENIA

GODŁO I BARWY PAŃSTWOWE.

Godło państwowe ustala rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 grudnia 1927 roku (Dz. U. R. P. Nr. 115/27 poz. 980). Godłem państwa jest wizerunek orła białego z głową zwróconą w prawo, dla patrzącego — w lewo, ze skrzydłami rozwiniętemi, z koroną i dziobem, oraz szponami złotemi na prostokątnej tarczy w polu czerwonem. Barwa czerwona tarczy odpowiada barwie cynobru.

Barwami państwowemi są kolory biały i czerwony w dwóch poziomych równoległych pasach o równej szerokości i długości, z których górny jest biały, dolny zaś czerwony. Kolor czerwony odpowiada barwie cynobru.

PREZYDENT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IGNACY MOŚCICKI

Ignacy Mościcki urodził się dn. 1 grudnia 1867 w Mierzanowie, ziemi płockiej. Szkoły średnie kończył w Warszawie, politechnikę zaś (wydział chemiczny) w Rydze, poczem powrócił do Warszawy, biorąc wybitny udział w ruchu socj.-niepodległościowym. W r. 1892 zmuszony do opuszczenia kraju, udał się najpierw do Londynu, gdzie przebył lat pięć, odgrywając nader wybitną rolę w ruchu politycznym. Z Londynu jesienią 1897 r. udał się do Fryburga w Szwajcarji, gdzie zajął stanowisko asystenta przy katedrze fizyki na tamtejszym Uniwersytecie. Jesienią 1901 r. obejmuje kierownictwo prac wynalazczych w specjalnie na ten cel wyznaczonych laboratorjach tegoż Uniwersytetu. Prace te dotyczyły przemysłu elektrotechnicznego i elektrochemicznego i trwały do r. 1912. W końcu 1912 r. powołany na katedrę elektrochemji we Lwowie, przenosi się z początkiem r. 1913 na stałe do Lwowa, gdzie m. in. powołał do życia Chemiczny Instytut Badawczy. Od chwili objęcia przez Państwo „Państwowej Fabryki Związków Azotowych" w Chorzowie, był jej naczelnym kierownikiem.

Dnia 1 czerwca 1926 r., po rezygnacji Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego i nieprzyjęciu wyboru na Prezydenta R. P. przez Marszałka Piłsudskiego, został wybrany przez Zgromadzenie Narodowe Prezydentem Rzeczypospolitej.

W dniu 8 maja 1932 r. Zgromadzenie Narodowe wybrało prof. dr. Ignacego Mościckiego ponownie Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej.

W dniu 7 grudnia roku 1934 p. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Ignacy Mościcki obchodził 30-lecie swojej pracy naukowej.

Głównemi dziedzinami zainteresowań i twórczej pracy Pana Prezydenta są tematy wchodzące w zakres chemji nieorganicznej, elektrochemji, elektrotechniki i elektrofizyki, oraz związane z przeróbką ropy naftowej i gazów ziemnych. Z prac naukowych w tym okresie wysuwa się na pierwszy plan opracowanie metody i aparatury dla produkcji kwasu azotowego z powietrza.

W łączności z zagadnieniami omówionemi opracował Pan Prezydent metodę produkcji cjanowodoru z azotu i węglowodorów w piecu o wirującym płomieniu elektrycznym.

Z innych zagadnień w tym czasie podejmowanych przez Pana Prezydenta, należy wymienić: otrzymywanie kwasu siarkowego z kwaśnego siarczanu sodowego, stężanie rozcieńczonego kwasu azotowego, otrzymywanie tlenku glinowego z glin krajowych, elektroliza soli kuchennej, otrzymywanie siarczanu amonowego, względnie siarki lub kwasu siarkowego z gipsu i t. d.

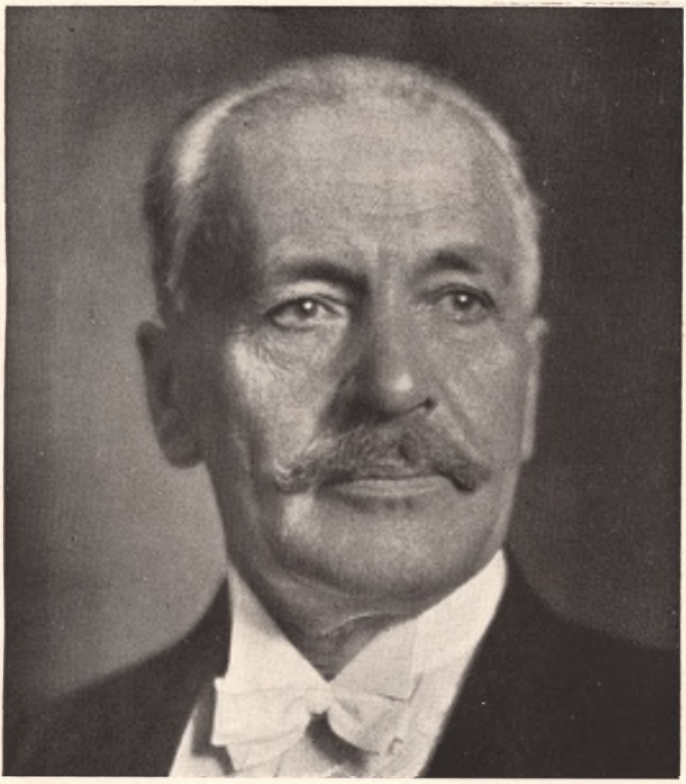
Jedną z najchlubniejszych kart w życiu profesora dr. Ignacego Mościckiego stanowi uruchomienie fabryki związków azotowych w Chorzowie. Nietylko bowiem dokonał uruchomienia tego kolosa przemysłowego, ale wprowadził tam szereg ulepszeń i przedsiębiorstwo deficytowe za administracji niemieckiej, przekształcił w rentujące się.

Po objęciu steru nawy Państwa interesuje się Pan Prezydent nadal problemami naukowo-technicznemi. Należy tu wymienić budowę fabryki Związków Azotowych w Mościcach, opartej o najnowsze metody, stosowane w przemyśle, zagadnienia opracowywane w Chemicznym Instytucie Badawczym i t. d.

Wreszcie jedną z ostatnich prac stanowi metoda i aparatura, pozwalająca na stworzenie w lokalach zamkniętych, warunków zbliżonych do tych, jakie spotykamy w górach.

Pełne uznanie działalności naukowo-technologicznej Pana Prezydenta znalazło wyraz w mianowaniu Go: Doktorem honoris causa Wydziału Mechanicznego Politechniki Lwowskiej, Wydziałów Chemicznego i Elektrotechnicznego Politechniki Warszawskiej, Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, Paryskiej Sorbony i Wydziału Prawniczego Uniwersytetu Estońskiego w Tartu (Dorpacie) i najstarszego uniwersytetu szwajcarskiego we Fryburgu, Profesorem honorowym Politechniki Lwowskiej i Warszawskiej oraz Członkiem honorowym Akademji Nauk Technicznych w Warszawie.

Ponadto Pan Prezydent jest członkiem czynnym Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie, członkiem założycielem Akademji Nauk Technicznych w Warszawie oraz członkiem zwyczajnym Warszawskiego Towarzystwa Naukowego.

PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI
JÓZEF PIŁSUDSKI

Józef Piłsudski urodził się dn. 5 grudnia 1867 r. w Zułowie, pow. święciańskim na Wileńszczyźnie. Po ukończeniu szkół w r. 1885 rozpoczął studja medyczne na Uniwersytecie Charkowskim, wkrótce jednak za udział w rozruchach studenckich został usunięty z Uniwersytetu, wraca do Wilna, gdzie wstępuje do grona młodzieży o zabarwieniu socjalistycznem. W 1887 r. zesłany zostaje przez rząd na 5 lat do Wschodniej Syberji. Wróciwszy z wygnania, po krótkim pobycie w Wilnie udaje się do Warszawy, gdzie oddaje się pracy organizacyjnej w P. P. S. zakłada tajną drukarnię i redaguje „Robotnika".

W 1896 r. przenosi się do Łodzi. W 1900 r. został uwięziony i osadzony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej, potem wywieziony do Petersburga, skąd w 1901 r. udaje Mu się uciec; jedzie do Kijowa, a potem do Galicji i czas jakiś mieszka w Krakowie, poczem wyjeżdża do Londynu. W 1902 roku wraca do Krakowa i tu przekształca całą robotę partyjną w kierunku przygotowania powstania narodowego. Po wybuchu wojny japońsko-rosyjskiej w 1905 r. rozpoczął czynną agitację na rzecz zbrojnej akcji w Kongresówce i na Litwie, nie znalazł jednak poparcia w szerokich masach. Wyjeżdża do Japonji, gdzie rządowi tamtejszemu przedstawia plan uzbrojenia Polski do walki z caratem. Plan ten nie został jednak zrealizowany. Wraca do Krakowa i zaczyna organizować na własną rękę bojowe zastępy. Tworzy w r. 1908 tajny Związek Walki Czynnej, który w dwa lata później legalizuje wobec rządu ustrjackiego pod nazwą Związków Strzeleckich.

Po wybuchu wielkiej wojny europejskiej dn. 6.VIII.1914 r. wyprawia z Krakowa przez Miechów do Kielc 1. kompanję kadrową, która pod Karczówką stoczyła pierwszy bój z moskalami. Dn. 16.VIII. t. r. zajął Komendant Piłsudski Kielce. Oddziały Strzeleckie przemianowano na Legjony Polskie, które od owej chwili toczyły walki bohaterskie pod Jego dowództwem. We wrześniu 1916 r. podaje się do dymisji jako Brygadjer Legjonów. Dn. 15 lipca 1917 roku Niemcy uwięzili Go i wywieźli do Magdeburga. Dn. 10 listopada 1918 r. odzyskuje wolność, wraca do kraju.

Dnia 11.XI.1918 Rada Regencyjna przekazała Mu władzę wojskową, a dn. 14.XI t. r. złożyła w Jego ręce swą władzę i obowiązki. Komendant Piłsudski po rozwiązaniu Rady Regencyjnej obejmuje władzę w charakterze Naczelnika Państwa. Zwołuje Sejm Konstytucyjny, który w dn. 10.II.1919 roku powierza Mu dalsze sprawowanie władzy, aż do czasu uchwalenia Konstytucji. Złożył władzę dn. 9.XII.1922 r. poczem wkrótce usunął się zupełnie od rządów i dopiero w maju 1926 r. po dokonanym przewrocie ujął w swe ręce ponownie władzę nad krajem.

Wybrany dn. 31 maja 1926 r. przez Zgromadzenie Narodowe, po rezygnacji Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, na Prezydenta Rzplitej, wyboru nie przyjął, zalecając członkom Zgromadzenia Narodowego, którzy na Niego oddali głosy, aby powierzyli godność Prezydenta Rzplitej prof. Ignacemu Mościckiemu. W nowouformowanym rządzie prof. K. Bartla objął tekę ministra Spraw Wojsk., 2.X.1926 po raz pierwszy objął osobiście prezesurę gabinetu, którą sprawował do 27.VI.1928, a następnie powtórnie ją objął w czasie od 25.VIII.1930 do 4.XII.1930, zachowując stale we wszystkich gabinetach pomajowych tekę ministra Spraw Wojskowych przy równoczesnem pełnieniu funkcyj Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

GRANICE, OBSZAR, LUDNOŚĆ.

Ogólna długość granic Polski 5534 km. Granice lądowe 5394 km., granice morskie 140 km. (w tem zatoka Pucka 68 km.). Granice lądowe: z Niemcami 1912 km. (w tem z Prusami Wschodniemi 607 km.); ze Związkiem Socjalist. Republik Rad 1412 km.; z Czechosłowacją 984 km.; z Litwą 507 km.; z Rumunją 349 km.; z Wolnem miastem Gdańskiem 121 km.; z Łotwą 109 km. Obszar Polski 388,6 tys. km².

Z 37.897.000 hektarów ogólnej powierzchni ziemia użytkowana rolniczo zajmuje 25.589.000 ha, lasy 8.322.000 ha, inne grunty i nieużytki 3.986.000 ha (dane statystyczne z 1931 r.) Rzeki polskie należą do dwóch zlewisk: zlewiska morza Bałtyckiego i zlewiska morza Czarnego. Do zlewiska morza Bałtyckiego należą: Wisła, Odra, Niemen i Dźwina z dopływami; w dorzeczu tych rzek leży 276.810 km.², czyli 71,3% obszaru Polski. Do zlewiska morza Czarnego należy Dniestr i Prypeć z dopływami. Zlewisko morza Czarnego obejmuje 109,463 km.², co stanowi 28% obszaru Polski.

LUDNOŚĆ WEDLE WOJEWÓDZTW, JĘZYKA OJCZYSTEGO I ZAJĘĆ.

Ludność Polski w dn. 1.I. 1934 r. wynosiła około 33 milj. mieszkańców. W województwach centralnych 13,8 milj., wschodnich 5,8 milj., zachodnich 4,6 milj., południowych 8,5 milj. Na 1 km² powierzchni w Polsce przypada 85 mieszkańców, w województwach centralnych 100, wschodnich 47, zachodnich 98, południowych 111 mieszkańców.

Podział ludności Polski według języka ojczystego na podstawie spisu z 1931 r.

Grupy województw	Ogółem ludności	W tysiącach	
		w tem z językiem ojczystym	
		polskim	innym
Polska	32133	22208	9925
Województwa Centralne	13390	11100	2290
Województwa Wschodnie	5548	1826	3722
Województwa Zachodnie	4499	4088	411
Województwa Południowe	8505	5038	3467

Zawody w Polsce (według danych 1921 r.).

	Ogółem	Rolnictwo leśnictwo rybactwo	Górnictwo i przemysł	Handel i ubezpieczenia	Komunikacja i transport	Inne zawody
Zawodowo czynni i bierni .	100%	63,8	15,4	6,2	3,3	11,3
Zawodowo czynni	100%	72,3	10,3	3,7	1,8	11,9

PRZYROST NATURALNY.

W 1933 r. było (w tysiącach): małżeństw 274, urodzeń żywych — 869, zgonów 466, przyrost naturalny 403.

POLACY ZAGRANICĄ.

Według nieoficjalnych obliczeń, opartych na źródłach prywatnych poza granicami Polski zamieszkuje ponad 8 miljonów Polaków. Z tej liczby przypada na Stany Zjedn. — 4 miljony, Niemcy — 1,5 miljonów, Francję—0,8 miljona, Brazylję — 200 tysięcy, Kanadę — 100 tysięcy, Argentynę — 80 tysięcy.

GÓRY, RZEKI, JEZIORA.

Tatry. Najwyższa góra w Polsce — Rysy w Tatrach posiada wysokość 2500 mtr., Świnica 2306 mtr., Hinczowa przełęcz 2305, Gąsienicowa turnia 2281, Kościelec 2159, Zawrat przeł. 2156, Krzesanica 2128, Mnich 2064, Wrota Chałubińskiego przełęcz 2033, Beskin 2012, Giewont 1900.

Beskid Wschodni. Najwyższa góra Howerla — 2058 mtr., Pop Iwan 2026, Ihrowyszcza 1815 m.

Beskid Zachodni. Najwyższa góra w Beskidzie Zachodnim — Babia Góra — 1725 mtr., Jaworzyna 1288, Barania Góra 1214.

Pieniny. Najwyższa góra w Pieninach — Trzy Korony — 982 mtr., Czerwona Skała — 811 mtr., Sokolica — 746 mtr.

Łysogóry. Łysica — 611 mtr.

Rzeki żeglowne Wisła—długość 930 km., Bug — 704 km., Narew — 279 km., Styr — 220 km., Dniestr — 354 km., Warta — 218 km., San — 159 km., Prypeć — 150 km., Biebrza 82 km.

Jeziora. Polska ma około 5000 jezior, najwięcej w Poznańskiem (około 1000) i w Wileńskiem (około 1000). Największą powierzchnię posiada jezioro Śniadrwy — 119 klm.², Narocz 82, Dryświaty 41, Gopło 36,5, Świteź 27 klm.² Najgłębszym jest Czarny Staw nad Morskiem Okiem — 84 mtr., Wielki Staw 78, Morskie Oko 54 mtr.

KLIMAT W POLSCE.

Klimat Polski jest przejściowy pomiędzy morskim a lądowym. Średnia ciepłota roczna na ziemiach polskich waha się od 5° — 8° C. Klimat morski ma część Pomorza i część Poznańskiego. Klimat górski mają najwyższe wzniesienia w Tatrach, Beskidach zachodnich i wschodnich. Zima w Polsce trwa 3 — 4 miesiące. Przeciętna temperatura powietrza w styczniu waha się średnio — 1°, na zachodzie do 6°. Największe mrozy dochodzą w Polsce do — 37°. Najłagodniejszą zimę ma Wielkopolska. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, ma temperaturę + 17° do + 20°. Największe upały dochodzą do + 35° (Podole, Pokucie). Najchłodniej w lecie na półwyspie Helu. Wiosna w Polsce jest bardzo niestała. Jesień ciepła—najpiękniejsza pora roku. Deszcze w Polsce są naogół największe w półroczu letniem, szczególniej w czerwcu, lipcu, sierpniu. Liczba dni z opadami wynosi w większej części Polski około 150. Usłonecznienie w Polsce przeciętnie w roku dziennie 4,4 — 4,8 godzin słonecznych. Największe usłonecznienie ma zachodnia Polska.

NACZELNIK PAŃSTWA
I PREZYDENCI RZECZYPOSPOLITEJ

NACZELNIK PAŃSTWA I PREZYDENCI RZECZYPOSPOLITEJ

Naczelnik Państwa.

JÓZEF PIŁSUDSKI. Pierwszy Marszałek Polski (14.XI.1918 r. 9.XII.22 r.).

Prezydenci Rzeczypospolitej:

GABRJEL NARUTOWICZ, wybrany przez Zgromadzenie Narodowe dnia 9.XII. 1922 r. † 16.XII. 1922 r.

STANISŁAW WOJCIECHOWSKI, wybrany dn. 20.XII. 1922 r. przez Zgromadzenie Narodowe, zrezygnował dn. 14.V. 1926 r.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ

Ignacy Mościcki

wybrany przez Zgromadzenie Narodowe 1 czerwca 1926; wybrany ponownie przez Zgromadzenie Narodowe z dnia 8 maja 1933 r.

Kancelarja Cywilna
Prezydenta Rzeczypospolitej
Warszawa, Zamek.

Dyrektor	— Dr. Stanisław Świeżawski
Wicedyrektor	— Dr. Zygmunt Skowroński
Referat Ogólny	— Kierownik Henryk Zaniewski
Referat Społeczno-Prasowy	— Kierownik Dr. Alfred Wielopolski
Referat Ekonomiczny	— Kierownik Dr. Zbigniew Laskownicki
Referat Osobowy	— Kierownik Jan Sampolski
Oddział Gospodarczy	— Kierownik Dr. Alfons Kuc
Rachuba	— Kierownik Stanisław Rządzki
Referat Intendentury	— p. o. Kierownika Dr. Władysław Szymański
Biuro Kanc. Cyw.	— Kierownik Stefan Głuchowski

Zarządy.

Zarząd Zamku Król. w Warszawie	— Zarządca Bronisław Kupść
Zarząd Łazienek Król. w Warszawie	— Zarządca Henryk Fedorowicz
Zarząd Rezyd. Prez. R. P. w Spale	— Zarządca Kpt. Tad. Ropelewski
Zarząd Zamku Król. na Wawelu i Zameczku w Wiśle	— Zarządca Stanisław Taszakowski
Zarząd Zamku w Poznaniu	— Zarządca Jan Polek

Gabinet Wojskowy
Prezydenta Rzeczypospolitej.
Warszawa, Zamek.

Szef:	— Głogowski Jan, płk.
Zastępca Szefa:	— Krawczyk Władysław, major
Adjutantura przyboczna:	— Gużewski Z., kpt., Hartman J. kpt.
Kapelan	— ks Humpola Jan

SEJM, SENAT, TRYBUNAŁ STANU, NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
CZYTELNIA
w Opolu

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ.

(ul. Wiejska Nr. 4, 6, 8).

Prezydjum:

MARSZAŁEK: Dr. Kazimierz Świtalski.

WICEMARSZAŁKOWIE: Car Stanisław, Wacław Makowski, Dr. Karol Polakiewicz.

SEKRETARZE: Józef Borecki, Halina Jaroszewiczowa, Stefan Skrypnik, Michał Wawrzynowski, Władysław Wojtowicz.

Posłowie:

Adamowicz Aleks., rolnik, (B. B. W. R.). Araszkiewicz Stan., prawnik, (Kl. Str. Lud). Arciszewski Franc. Adam, płk. w st. niecz., (Kl. Nar.) Arciszewski Tomasz, ślusarz, (Klub Zw. P. P. S.). Augustyński Stanisław, sekr. wydz. pow. (B. B W. R.). Avenarius Zdzisław, rolnik, (B. B. W. R.).

Baczyński Michał, radca dyr. cel, (B. B. W. R.), Babski Bolesław, prawnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Dr. Balicka Gabrjela, nauczycielka, (Kl. Nar), Bałabanówna Marja, nauczycielka, (B. B. W. R.). Dr. Baran Stefan, adwokat (Kl. Ukr.), Bardziński Adam, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Berbecka Zofja, nauczycielka, (B. B. W. R.). Berezowski Zygmunt, publicysta, (Kl. Nar.). Bętkowski Franciszek, agronom, (B. B. W. R.). Białoskórski Józef, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Bielecki Tadeusz, dziennikarz, (Kl. Nar.). Bień Aleksy, sekr. zw. zaw., (Klub Zw P. P. S.). Dr. Bierczyński Tadeusz, adwokat, (B. B. W. R.). Dr. Bilak Stefan, adwokat, (Kl. Ukr.). Dr. Biluchowski Tadeusz, lekarz, (B. B. W. R.). Bilyński Bohdan, inż.-agronom. (K. Ukr. Socj. Rad.). Birkenmayer Alfred, publicysta, (B. B. W. R.). Bitner Wacław, adwokat, (Klub Chrz. Dem.). Błaszczak Jan, rolnik, (dziki), Ks. Błaszczyk Adam, redaktor, (Kl. Nar.), Błażkiewicz Franciszek, rolnik (dziki). Błyskosz Józefat, rolnik, (B. B. W. R.), Boczoń Ludwik, nauczyciel, (B. B. W. R). Bogdani Roman, adw., (B. B. W. R), Bogdanowicz Bronisław, rolnik (Klub Chrz. Dem.). Bogusławski Aleksander, redaktor, (Kl Parl. Str. Lud.) Bogusławski Eugenjusz, naucz. gimn., (B. B. W. R). Bojanowski Stanisław, rolnik, (Kl. Nar.). Borecki Józef, rolnik, (B B. W R.). Brodacki Jan, sędzia grodzki, (Kl. Parl. Str. Lud.), Dr. Brokowski Stefan, doktór medycyny, (B. B. W. R.). Brzeziński Jan, urzędn. prywatny (Klub Parl. N. P. R.). Brzozowski Jan, inżynier, (B. B. W. R) Dr. Bryła Stefan, prof. polit., (Klub Chrz. Społ.). Bura Nikita, wójt gminy, nauczyciel, (B. B. W. R.). Burda Rudolf, em. major, (B. B. W. R.). Byczyński Wojnar Stefan (B. B. W. R.). Byrka Władysław, dyr. izby handl.-przem. we Lwowie, (B. B. W. R.). Bzowski Włodzimierz, rolnik-agronom, (B. B. W. R.).

Car Stanisław, b. Minister Sprawiedliwości, adwokat (B. B. W. R.). Cardini Zygmunt, prez. Chrz. Zw. Zaw., (Klub. Chrz. Dem.). Chą-

dzyński Adam, inżynier, (Klub Parl. N. P. R.). Chęciński Marjan, kolejarz, (Kom. Fr. Pos) *). Chmielewski Gustaw, inżynier. (B. B. W. R.). Choiński-Dzieduszycki Jan, ziemianin, (B. B. W. R.). Choromański Jan, rolnik, (Kl. Nar.) Chowaniec Wacław, burm., (B B. W. R.), Christians Ludwik, dziennikarz (Kl. Nar.). Chrucki Sergjusz, (Kl. Ukr.). Chrystowski Ignacy, rolnik, (Kl. Nar.). Chyb Franciszek, rolnik, (B. B. W. R.). Ciszak Antoni, ślusarz, (B. B. W. R.). Czapiński Kazimierz, publicysta-dziennikarz. (Kl. Zw. P. P. S.), Dr. Czernichowski Franciszek, dyr. Banku Gosp. Kraj. oddział Radom, (B. B. W. R.). Czernicki Tomasz Jan, adwokat, (Kl. Parl. Str. Lud.). Czetwertyński Seweryn, ziemianin, (Kl. Nar.). Częścik Marjan, redaktor, (Klub Chrz. Dem.). Ks. Dr. Czuj Jan, prof. uniw., (B. B. W. R.). Czukur Jur, rolnik, (Kl. Ukr.). Dr. Czuma Ignacy, prof. uniw. w Lublinie, (B. B. W. R.).

Dabulewicz Sławomir, Nacz. Wydz. Prez. w Zakład. Ubezp. Prac. Umysł. (B. B. W. R.), Daszyński Ignacy, publicysta, (Klub Zw. P. P. S.). Dąbrowski Jan, burm. m. Gliniany, (B. B. W. R.). Dąbrowski Marjan, redaktor, (B. B. W. R.). Dąbrowski Stefan, rolnik, (B. B. W. R.). Dr. Dąbrowski Stefan Zygmunt, prof. uniw., (Kl. Nar.). Dembiński Zbigniew, rolnik, (dziki). Długosz Wacław, rolnik, (B. B. W. R.). Dobosz Stanisław Józef, nauczyciel szkoły powszechnej, (B. B. W. R.). Dobroch Władysław, b. urz. Kasy Chorych, (Kl. Parl. Str. Lud.), Dobrowolski Kazimierz, rolnik (Klub Zw. P. P. S.). Dobrzański Stanisław, urz. poczt (B. B. W. R.). Dolanowski Mikołaj, prawnik, (B. B. W. R.). Dr Domaszewicz Aleksander, prymarjusz szpit. powsz. we Lwowie, (B. B. W. R.). Dratwa Dominik, insp. sam. gminnego, (B. B W. R.). Dr. Duch Kazimierz, b. podsekr. stanu Min. Op. Społ. (B. B. W. R.). Durak (Duro) Jan, rolnik, (B. B W. R.), Dr. Dyboski Tadeusz, lekarz, (B. B. W. R.). Dziduch Jan, rolnik, (Chłopskie Stronnictwo Rolnicze). Dzieduszycki Władysław, rolnik, (B. B. W. R.). Dzierżawski Aleksander rolnik, (Kl. Nar.).

Ekiert Ludwik, magister praw. sekr. rady powiatowej (B. B. W. R.).

Faustyniak Jan, urz., (Klub N. P. R.) Fedyszyn Piotr, rolnik (B. B. W. R.). Feller Jan, (Kl. Zw. P. P. S.), Fichna Bol., adwokat, (B B. W. R.). Fidelus Szczepan, rolnik, (Chłopskie Stron. Rolnicze) Fijałkowski Mieczysław, rolnik, (Kl. Nar.). Fijałkowski Władysław, rolnik, (B. B. W. R.) Franz Eugenjusz, emer. urzędn. (Niem. Kl. Parl.).

Galica Andrzej, inżyn., generał, (B. B. W. R.). Gałązkiewicz Franciszek Mieczysław, rolnik, (B. B. W. R.). Gawlik Bolesław, technik, (B. B. W. R.). Gąsior Edward, rolnik (B. B. W. R.). Gdula Tadeusz, prof. gimn., (B. B. W. R.). Gettel Paweł Karol, urzędnik, (B. B. W. R.). Gliński Józef, urz. Min. Skarbu, (B. B. W. R.). Godlewski Hipolit Józef, rolnik, (Kl. Nar.). Godlewski Stanisław, rolnik, (B. B. W. R.). Gorczyca Wojciech, rolnik, (B. B. W. R.). Gorzkowski Jerzy, kupiec, (B B. W. R.). Dr. Gosiewski Wiktor, lekarz, (B. B. W. R.). Górczak Franciszek, przemysłowiec, (Kl. Nar.), Górka Franciszek, rzemieślnik, (B. B. W. R.), Górski Mieczysław, rolnik, (B. B. W. R.). Graczykowski Marjan, stolarz, (Kl. Nar.) Graebe Kurt, em. ppułk. armji niem., (Niem. Kl. Parl.). Greniewska Natalja, literatka, (B. B. W. R.). Grossmann Helena, przew. NOK. w Poznaniu, (Kl. Nar.). Gruszczyński Franc., rolnik, (Klub Chrz. Dem.). Grünbaum Icek Izaak, dziennikarz, (Klub Koła Żyd.). Gruetzmacher Kazimierz, rolnik, (Kl. Nar.). Grzecznarowski Józef, gar-

*) nie ślubował.

barz, (Klub Zw. P. P. S.). Grzesik Karol, Burmistrz, (B. B. W. R.). Grzymała Feliks, rolnik, (B. B. W. R.). Gwiżdż Feliks, redaktor, (B.B.W.R.).

Habuda Adam, rolnik, (B. B. W. R.). Halfar Rudolf, dyrektor szkoły wydz. (B. B. W. R.). Hanebach Antoni, redaktor, (B. B. W. R.). Dr. Harembski Wincenty, lekarz, (Kl. Nar.). Hass Władysław, rolnik, (B. B. W. R.). Henisz Mieczysław, major W. P. w st. niecz., (B. B. W. R.). Hoffman Władysław, nauczyciel, (dziki). Hołyński Jan, ekonom. przem., (B. B. W. R.). Horzyca Wiljan, redaktor i literat, (B. B. W. R.). Hrywnak Andrzej, rolnik (Klub Ukr. Soc. Rad.), Hutten-Czapski Emeryk, rolnik, (B. B. W. R.). Hyla Wincenty, rolnik, (B.B.W.R.).

Ignasiak Janina, (Kom. Fr. Pos.). Jakowicki Zygm., bankowiec, (B B. W. R.). Jakubowski Miecz., rolnik, (Kl. Nar.). Janiak Jan, urz. (Kl. Parl Str. Lud.). Jankowski Aleks., rolnik, (B B.W.R.). Jankowski Bernard, kier. zw. zaw., (Niem. Kl. Parl.). Jankowski Jan Stan., inż., (Klub Parl. N. P. R.). Janowski Antoni, rolnik, (B. B. W. R.). Janowski Roman Jan, księgarz i drukarz, (dziki). Januszewski Konstanty, rolnik, (Chłopskie Stronnictwo Rolnicze). Jarczyk Robert, rolnik, (B. B. W. R.). Jarosz Karol, rolnik, (B. B. W. R.). Jaroszewicz Michał, rolnik, (B. B. W R.). Jaroszewiczowa Halina, wiceprzew. Zw. Pr. Ob. Kobiet (B. B. W R.). Jasiński Ignacy, rolnik, (B. B. W. R.). Dr. Jasiukowicz Stanisław, ziemianin, (Kl. Nar.). Jaworska Marja, Wizytator okr. szk. lwowsk., (B. B. W. R.). Jaworskyj Aleksy, kandydat adwokatury, (Kl. Ukr.), Ks. Jaworski Józef, proboszcz greck-kat. (B. B. W. R.). Jaźwiński Zygmunt, adwokat, (Kl. Nar.). Jeremicz Fabjan, technik. (Kl. Ukr.). Dr. Jeszke Witold, adwokat, B. B. W. R.). Jędrzejak Wojciech, rolnik. (Kl. Parl. Str. Lud.). Jędrzejewicz Janusz, dyr. Inst. Wschodniego, b. Prezes Rady Ministrów i Minister W. R. i O. P., (B. B W. R.). Jurczyk Józef, rolnk, (B. B. W. R.).

Kakowski Henryk, rolnik, (Kl. Nar.). Kamiński Aleksander, rolnik, (Kl. Nar.). Kamiński Władysław, rolnik, (B. B. W. R.). Karkoszka Jan, urz. kom., (B. B. W. R.). Karpiński Stanisław, biuralista, (Klub Zw. P P. S.). Karwacki Wacław, ziemianin, (B. B. W. R.). Kawecki Józef, rolnik, (Kl. Nar.). Kielak Stanisław, rolnik, (B. B. W. R.). Kleszczyński Edward, rolnik, (B. B. W. R.). Klich Jan, rolnik, (B. B. W. R.). Kobiernik Marcin, burmistrz, (B. B. W. R.). Koc Adam, pułk. dyplom. w st. spocz. (B. B. W. R.). Kociuba Wincenty, rolnik, (B. B. W. R.). Koczara Piotr, rolnik, (K. Parl. Str. Lud.). Dr. Komarnicki Wacław. prof. uniwersytetu wileńskiego, (Kl. Nar.). Kondysar Ferdynand, rolnik, (B. B. W. R.). Koniarek Władysław, rolnik, (B. B. W. R.). Konieczko Jan, robotnik, (B. B. W. R.). Koperski Tomasz, maszynista kolejowy, (B B. W. R.). Kopocz Paweł, adwokat, (Klub Chrz. Dem.). Korejwo Wacław, urz. kol., (B. B. W. R.). Kornecki Jan, inspektor szkolny, (Klub Nar.). Kosydarski Władysław, inżynier, (B. B. W. R.). Kotarski Jan, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Kozłowski Janusz, przemysłowiec, (B. B. W. R.). Dr. Kozłowski Leon, prof. uniw. lwowskiego, Prezes Rady Ministrów, (B. B W. R.). Kozłowski Tomasz, rolnik, (B B. W. R.). Kozubski Stanisław, urz. pryw., (Klub Parl. N. P. R.). Krasicki Fryderyk, urz. samorz., (B. B. W. R.). Dr. Krawczyński Stanisław, lekarz, (B. B. W. R.). Krychniak Urban, rolnik, (B. B. W. R.). Kryński Kazimierz, rolnik, wójt gminy, (B. B. W. R.). Krysa Jan. adwokat, (Kl Parl. Str. Lud.). Krzciuk Henryk, dyr. banku spółdz. (Kl. Parl. Str. Lud.). Krzeszowski Wiktor, rolnik, (B. B. W. R.). Kuc Bazyli, rolnik, (B. B. W. R.). Kuliński Stanisław, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud). Kulisiewicz Jan Szczepan, burmistrz m. Błonia, (Chłopskie

Stronnictwo Rolnicze). Kuruś Paweł, rolnik, (B. B. W. R.). Kuzyk Stefan, dyr. spółdz., (Klub Ukraiński). Kuryłowicz Adam. (Kl. Zw. P. P. S.), Kuźma Paweł, urzędnik kolejowy, (B. B. W. R.). Kühn Alfons, inżynier. b. Minister Komunikacji, (B. B. W. R.).

Langer Antoni, literat, (Kl. Parl. Str. Lud.). Laskowski Konstanty, dyr. magistratu, (B. B. W. R.). Lasota Piotr, właść cegielni, (Kl. Nar.). Lech Tadeusz, inżynier techn., (Kl. Nar.). Lechnicki Felicjan, ziemianin, (B. B. W. R.). Leśniewski Leon, urzędnik prywatny, (Klub Parl N. P. R.). Lewandowski Antoni Bolesław, kupiec, (Kl. Nar.), Dr. Lewicki Dymitr, adwokat, (Kl. Ukr.). Lewin Aron, rabin, (Żydow. Stron. Ortod.), Limberger Adolf, rolnik, (B. B. W. R.). Lipiński Franciszek kpt. w stanie spocz., (B. B. W. R.). Dr. Liwo Józef, adwokat, (Kl. Nar.). Lubomirski Andrzej, rolnik, (B. B. W. R.).

Ładyka Dmytro, Dr., adwokat, (Kl. Ukr. Soc. Rad.). Łagunna Sławomir, prezydent m. Siedlec, (B. B. W. R.). Łazarski Michał, rolnik, (B. B. W. R.). Łobodziński Jan, kupiec, (B. B. W. R.). Ks. Łosiński Bernard, proboszcz, kanonik, (Kl. Nar.). Łucki Stanisław, dyr. spółdz. (Kl. Ukr.). Łysyj Ilko, urzędnik prywatny (Kl. Ukr.).

Mackiewicz Stanisław, dziennikarz. (B. B. W. R.). Madejczyk Jan, rolnik. (Kl. Parl. Str. Lud.). Dr. Madeyski Zbigniew, prezydent m. Dąbrowa-Górnicza, (B. B. W. R.). Dr. Makaruszka Lubomyr, urzędnik prywatny, (Klub Ukr.). Makowski Wacław, prof. uniw., (B. B. W. R.). Makólski Józef, rolnik, (Kl. Nar.). Malinowski Maksymiljan, redaktor, (Kl. Parl. Str. Lud.). Malinowski Marjan, malarz dekorator, (B. B. W. R.). Malski Władysław, rolnik, (B. B. W. R.). Małynicz Juljan, dyr. kom. kasy oszcz., (B. B. W. R.). Marczyńska Kazimiera, nauczycielka, (B. B. W. R.). Marguł Marcin, b. urzędnik Banku Rolnego, (Kl. Parl Str. Lud.). Markiewicz-Dunin Edward, starosta pow., (B. B. W. R.). Matczak Mychajło, dziennikarz. (Kl. Ukr. Soc. Rad.). Matłosz Józef, redaktor, (Kl. Nar.), Matusz Józef, rolnik, (B. B. W. R.). Matuszewski Tadeusz, sekr. zw. (Kl. Zw. P. P. S.). Mazur Józef, kupiec-przem (Kl. Nar.). Meduna Włodzimierz, rolnik, (B. B. W. R.). Mękarski Stefan, Kustosz Bibl. Uniw. Jana Kazimierza, Lwów. (B. B. W. R.), Michalski Antoni, rolnik, (B. B. W. R.). Michalski Kazimierz, elektromonter P. K. P., (B. B. W. R.), Dr. Michałkiewicz Mieczysław, redaktor, (Chłop. Stron. Rol.). Michulec Franc., rolnik, (B B W. R.). Miedziński Bogusław, ppułk. w st. sp., (B. B. W. R.) Mierzejewski Wacław, kupiec, (B. B. W. R.). Mikołajczyk Stan., rolnik, (Klub Parl Str. Lud.). Mikołajewski Bronisław, sekr. zw. zawod. Rob. Rol., oddział Konin, (Klub Zw. P. P. S.). Milik Józef, rolnik, (Kl. Nar.), Mincberg Jakób, przemysłowiec, (B B. W. R.). Dr. Minkowski Paweł, Prez. Rady Państw. Inst. Eksportowego, (B. B. W. R.). Mochniej Józef, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Moczulski Józef, rolnik, (B. B. W. R.). Moraczewska Zofja, nauczycielka, (B. B. W. R.). Dr. Moszyński Kazimierz, adwokat, (B. B. W. R.), Mroczkowski Stefan, rolnik leśnik, (B. B. W R.).

Niedziałkowski Mieczysław, dziennikarz, (Klub Zw. P P. S.). Niedźwiecki Walerjan, ziemianin, (B. B. W. R.). Nosek Jan, aplikant sądowy, (Kl Parl. Str. Lud.). Nosek Jan Józef, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.), Nowicki Marjan Jerzy, publicysta, (Klub Zw. P. P. S.). Nowodworski Jan, adwokat, (Kl. Nar.).

Osada Mikołaj, wiceprokur. sądu apel. w Wilnie, (Kl. Nar.). Osiński Michał Tadeusz przemysłowiec, (B. B. W. R.). Ostrowski Stanisław, lekarz, (B. B. W. R.).

Pac Konstanty, sekr, gen. Str. Chł., (Kl. Parl. Str. Lud.). Pacholczyk Antoni, dyr. zw. prac. adm. gmin., (B. B. W. R.). Panaszek

Michał, rolnik, (B. B. W. R.). Parniewski Władysław, insp. sam. gm., (B. B. W. R.) Paschalski Franciszek, adwokat, (B. B. W. R.). Pastuszyński Zygmunt, bankowiec, (B. B. W. R.). Pawlak Wojciech, urzędnik prywatny, (Klub. Parl. N. P. R.). Pawłowski Jakób, inżynier, (Kl. Parl. Str. Lud). Pączek Antoni, publicysta, (B. B. W. R.). Pełeński Zenobjusz Michał, kooperatysta, (Kl. Ukr.). Pepłowska Ewelina, publicystka, (Kl. Nar.). Pers Karol, rolnik, nacz. gminy, (B. B. W. R.). Petrycki Józef, redaktor, (Kl. Nar.). Pewny Piotr, redaktor, (B. B. W. R.). Piechulek Jan, dyr. banku, (Klub Chrz. Dem.). Piestrzyński Ryszard, dziennikarz. (dziki). Pimonow Borys, architekt. (B. B. W. R.). Piotrowski Zygmunt, dziennikarz, publicysta. (Klub Zw. P. P. S.). Piróg Jan, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Plocek Franciszek, rolnik, (B. B. W. R.). Pobożny Jan, urzędn. kolejowy, (Klub Chrz. Społ.). Pochmarski Bolesław, prof. gimn., (B. B. W. R.). Podoski Bohdan, sędzia, (B. B. W. R.). Dr. Polakiewicz Karol, doktór praw, major K. S., w rezerwie, (B. B. W. R.). Polkowski Józef, inż.-chemik, (B. B. W. R.). Pomianowski Stefan, agronom wizytator szkół roln., (B. B. W. R.). Poniatowski Józef, rolnik ekonomista, (B. B. W. R.). Ponikowski Antoni, prof. polit., (Klub Chrz. Dem.). Poprawa Marcin, rolnik. (Kl. Parl. Str. Lud.). Potoczek Narcyz, rolnik, (B. B. W. R.). Poźniak Stanisław, prof. gimn., (B. B. W. R.). Pracki Stanisław, inspektor samorządowy, (B. B. W. R.). Promis Szczepan, komisarz powiat. Kasy Chorych we Włocławku, (B. B. W. R.). Prystor Aleksander, b. Premjer, (B. B. W. R.). Przanowski Jan, rolnik, (Klub Narodowy). Przytocki Władysław, handlowiec (B. B. W. R.). Psarski Władysław, inżynier, dyrektor cukrowni, (B. B. W. R.). Ptasiński Cecyljan, sekretarz izby rzemieślniczej, (B. B. W. R.). Puławski Ignacy, przemysłowiec, (B. B. W. R.). Puljan Romuald, nauczyciel, (Klub Chrz. Dem.). Puzyński Antonin, naucz. gimn., (B. B. W. R.). Pużak Kazimierz, urzędnik Dyr. Poczt. i Tel. w Poznaniu, (Klub Zw. P. P. S.).

Radlicki Ign., adw., (B. B. W. R.). Radliński Zygmunt, ziem., (B. B. W. R.). Radziwiłł Janusz, ziem., (B.B.W.R.). Rakowski Kaz., naucz., (B. B. W. R.). Rataj Maciej, redaktor, (Kl. Parl. Str. Lud.). Reder Ignacy, prac. kol., (Klub Parl. N. P. R.). Reger Tadeusz, redaktor, (Klub Zw. P. P. S.). Reus Konstanty, prezes Wołyń. Izby Rzem., (B. B. W. R.). Roguszczak Franciszek, redaktor. (dziki). Roj Wojciech, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Rosenberg Chil Mordchaj, tkacz, (Kom. Fr. Pos.). Dr. Rosenblatt Jerzy, lekarz, (Klub Koła Żyd.). Dr. Rosmarin Henryk, adwokat (Klub Koła Żyd.). Rosumek Johannes, inżynier, (Niem. Kl. Parl.). Dr Rottenstreich Fischel, dyr. Banku, członek Lwow. Izby Przem. Handl., (Klub Koła Żyd.). Rożański Mieczysław, agronom, właściciel ziemski, (B. B. W. R.). Rożek Wacław, kooperatysta, (Klub Kom. Fr. Pos.). Róg Michał, redaktor, (Kl. Parl. Str. Lud.). Różak Andrzej, nauczyciel, (B. B. W. R.). Dr. Rubel Ludwik, dziennikarz, (B. B. W. R.). Rudnicka Natalja Milena, prof. państw. sem. naucz., (Kl. Ukr.). Rudowski Jan, rolnik, prez. C. T. O. K. R., (B. B. W. R.). Rudziński Marjan, ziemianin, (B. B. W. R.). Rutka Andrzej, rolnik, (Kl. Nar.) Rutkowski Władysław, rolnik, (Klub Nar.). Dr. Rybarski Roman, prof. uniw., (Kl. Nar.). Ryguła Walenty, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud) Rymar Stanisław, redaktor, (Kl. Nar.). Rząsa Franciszek, rolnik, (Chłopskie Stronnictwo Rolnicze). Dr. Rzóska Józef, urzędnik państw. (B. B. W. R.).

Sacha Stefan, redaktor, (Kl. Nar.). Saenger Berndt, rolnik, (Niem. Klub Parlamentarny). Sanojca Józef, rolnik, (B. B. W. R.). Sawicki Adolf, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Schimmel Jerzy, asystent

wydz. ekon uniwer. poznańsk., (B. B. W. R.). Dr. Seidler Teodor, adwokat. (B. B. W. R.). Serafimowicz Bazyli, nauczyciel, (B. B. W. R.). Serożyński Augustyn, rolnik, (B. B. W. R.). Siciński Stanisław, agronom, (B. B. W. R.) Siedlecki Krzysztof, prawnik, (B B. W. R.). Siemieński Jacek, rolnik, (B. B. W. R.). Sieradzki Franciszek, urzędnik pocztowy, (B B. W. R.) Skrypnik Stefan, sekr gm (B. B. W. R.). Sławek Walery, pułk. dypl. w st. spocz., (B. B. W. R.). Dr. Sławoj-Składkowski Felicjan, generał brygady, Wiceminister Spraw Wojskowych, (B. B. W. R.). Smoła Jan, rolnik, (Klub Parl. Str. Lud.). Sobczyński Antoni, kupiec, (B. B. W. R.). Sobczyk Piotr, rolnik, (B. B. W. R.). Sokol Kazimierz, notarjusz, (B. B. W. R.). Dr. Sommerstein Emil, adwokat, (Klub Koła Żyd.). Sowiński Zygmunt, inżynier, (B. B. W. R.). Srzednicki Józef, inż.-techn., (B. B. W. R.). Stachnik Franciszek, rolnik, (Kl. Str. Lud.). Dr. Stahl Zdz., docent, uniw., (Dziki), Stangreciak Józef, urzędnik Min. Poczt. i Telegr., (B B. W. R.). Staniszkis Teofil Witold, prof. Gł. Szk. Gosp. Wiejskiego, (Klub Nar.). Stankiewicz Stanisław, ślusarz, (B. B. W. R.). Starzak Władysław, urzędnik. Prez. Rady Min., (B. B. W. R.). Starzyk Ignacy, urzędnik poczt., (B B. W R.). Steinhof Józef, rolnik, (Kl. Parl. Str. Lud.). Stefaniak Adam, insp. szk., (B. B. W. R.). Stępak Michał, rolnik, (Klub Nar.). Stępiński Wacław, sekr. gen. zw. urz. kol., (B. B. W. R.). Stępowski Jan, rolnik, (B. B. W. R.). Straszyński Tadeusz, insp. samorządu gminnego, (B. B. W. R.). Dr. Stroński Stanisław, prof. uniw., (Kl. Nar.). Dr. Stroński Zdzisław, nauczyciel gimn. państw., (B. B. W. R.). Strzetelski Stanisław, redaktor, (Klub Nar.). Stypułkowski Zbigniew, adwokat, (Klub Nar.). Dr. Surzyński Leon, lekarz, (B. B. W. R.). Syta Stanisław, agronom, (B. B. W. R.). Szajer Michał, rolnik, (B. B. W. R.). Szaniawski-Junosza Tadeusz, b. burmistrz Zduńskiej Woli, (B. B. W R.). Dr. Szawleski Mieczysław, urzędnik bankowy, (B. B, W. R.). Szczerkowski Antoni, tkacz, (Klub Zw. P. P. S.). Szpiganowicz Antoni, rolnik, (B. B. W. R.). Szpringerowa Małgorzata, działaczka społeczna, (Kl. Parl. Str. Lud.). Szturmowski Piotr, rolnik, (Kl. Nar.). Szulik Jan, górnik, (Klub Chrz. Dem.). Ks. Dr. Szydelski Szczepan, prof. uniw., (Kl. Chrz. Społ.). Szymanowski Genadjusz, dyrektor, Chrz. Banku Lud., (B. B. W. R.).

Śledziński Ludwik, ławnik magistratu m. Łowicza, (Klub Zw. P. P. S.). Świątkowski Henryk, adwokat, (Klub Zw. P. P. S.). Świerkowski Bolesław, wójt gminy Długie, (B. B. W. R.). Dr. Świtalski Kazimierz, dr. filozofji, (B. B. W. R.).

Tebinka Zygmunt, ziemianin, (B. B. W. R.). Teleżyński Michał, artysta muzyk, (B. B. W. R.). Dr. Tempka Władysław, adwokat i notarjusz, (Klub Chrz. Dem.). Terlikowski Konstanty, adwokat, (B. B. W. R.). Terszakowec Hryńko, rolnik, (Kl. Ukr.). Dr. Thon Abraham Ozjasz, rabin. (Klub Koła Żyd.). Tołpyho Romuald Władysław, rolnik, (B. B. W. R.). Tomaszkiewicz Ignacy, rolnik. (B. B. W. R.). Tomaszkiewicz Leopold, prof. gimn., (B. B. W. R.). Trąmpczyński Wojciech, adwokat, (Kl. Nar.). Tyszkiewicz Jan, rolnik, przemysłowiec, (B. B. W. R.)..

Ulrych Aleksander, kupiec, (B. B. W. R.).

Wachnjuk Mychajło, nauczyciel, (Kl. Ukr. Soc. Rad.). Wagner Edwin, kier Domu Inw. we Lwowie, (B. B. W. R.). Waleron Andrzej, rolnik, (Klub Parl. Str. Lud.). Walewski Jan, dziennikarz, (B. B. W. R.). Waligóra Karol, rolnik, (B. B. W. R.). Waszkiewicz Ludwik, naucz.

gimn., (B. B. W. R.). Waśniewska Eugenja, urz. pryw., (B. B. W. R.). Wawrzynowski Michał, wizytator szkół. (B. B. W. R.). Welykanowicz Dymitr, kier. szk. powszechnej, (Klub Ukr.). Wędziagolski Bronisław, rolnik (B B. W. R.). Wierczak Karol, redaktor, (Kl. Nar.). Wierzbicki Tadeusz, dyr. oddz. Banku Gosp. Krajowego (B. B. W. R.), Dr. Winiarski Bohdan, prof. uniw. pozn., (Kl Nar.), Wiślicki Wacław, kupiec (B B. W. R.). Witkowski Teodor, urzędn. kolej (Kl. Nar.). Dr. Wojciechowski Bronisław, przemysłowiec, (B. B. W. R.). Wojciechowski Wojciech, prezes Zw. Druż. Kond., (B. B. W. R.). Wojtasik Jan, rolnik, (Klub Parl. Str. Lud.). Wojtaszko Kazimierz, rolnik (B. B. W. R.). Wojtowicz Władysław, nauczyciel, (B. B. W. R.). Wolczyński Józef, Wiceprezes Rady Miejskiej m. Łodzi (B. B. W. R.). Wolska Ludwika, nauczycielka (B. B. W. R.). Dr. Wrona Stanisław, rolnik, lekarz, (Klub Parl. Str. Lud.). Wróbel Paweł, rolnik (B. B. W. R.). Dr. Wróbel Tadeusz, doktór medycyny, (Klub Nar.). Wyrzykowski Henryk, dziennikarz, (Klub Parl.Str. Lud.). Wysłouch Antoni, b. nauczyciel gimn., (B. B. W. R.).

Dr Zahajkiewicz Włodzimierz, adwokat, (Klub Ukr.). Zaleska Zofja, publicystka (Klub Nar.). Zaremba Zygmunt, redaktor publicysta, (Klub Zw. P. P. S.). Zieliński Stanisław, adwokat, konsul generalny w st. rozporz., (Klub Nar.,) Ziętek Ignacy, rolnik, (B. B. W. R.), Ziętek Jerzy, nacz. gminy, (B. B. W. R.). Zuchowski Jędrzej, robotnik. (B. B. W. R.). Zwierzyński Aleksander, dziennikarz, (Klub Nar.). Ks. Dr. Żongołłowicz Bronisław, prof. uniw. wileńskiego, Wiceminister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, (B. B. W. R.). Żuławski Zygmunt, sekr. Centr. Kom. Klas. Zw. Zaw. (Klub Zw. P. P. S.).

Komisje Sejmowe.

K o m i s j a a d m i n i s t r a c y j n a (31 czł.). Przewodniczący Dr. Karol Polakiewicz; sekretarz Władysław Parniewski.

K o m i s j a b u d ż e t o w a (31 cz.). Przewodniczący Władysław Byrka, zastępcy przewodn. Jan Hołyński, Antoni Pączek; urzędnik przydzielony do pełnienia funkcyj sekretarskich Stanisław Reymar, radca Biura Sejmu.

K o m i s j a k o m u n i k a c y j n a (31 czł.). Przewodniczący Jan Brzozowski; zastępca przewodn. Władysław Starzak; sekretarz Wacław Stępiński.

K o m i s j a k o n s t y t u c y j n a (31 czł.). Przewodniczący Wacław Makowski, zastępca przewodn. Franciszek Paschalski; sekretarz Stanisław Mackiewicz.

K o m i s j a o c h r o n y p r a c y (31 czł.). Przewodniczący Dr. Zbigniew Madeyski, zastępca przew. Tomaszkiewicz Leopold; sekretarz Tadeusz Gdula.

K o m i s j a o d b u d o w y k r a j u (31 czł.). Przewodniczący Andrzej Lubomirski; zastępca przewodniczącego Antoni Wysłouch, sekretarz Wiktor Krzeszowski.

Komisja opieki społecznej i inwalidzka (31 czł.). Przewodniczący Antoni Snopczyński; zast. przewodn. Helina Jaroszewiczowa; sekretarz Marja Bałabanówna.

Komisja oświatowa (31 czł.). Przewodnicząca Marja Jaworska; zastępca przewodniczącego Eugenjusz Bogusławski; sekretarz Kazimiera Marczyńska.

Komisja prawnicza (31 czł.). Przewodniczący Stanisław Car; zastępca przewodn. Franciszek Paschalski; sekretarz Ludwik Ekiert.

Komisja przemysłowo-handlowa (31 czł.). Przewodniczący Dr. Paweł Minkowski; zastępca przewodn. Dr. Bronisław Wojciechowski; Sekretarz Genadjusz Szymanowski.

Komisja reform rolnych (31 czł.). Przewodniczący Zygmunt Tebinka; zast. przewodn. Stanisław Kielak; sekretarz Michał Jaroszewicz.

Komisja robót publicznych (31 czł.). Przewodniczący Andrzej Galica; zast. przewodn. Zygmunt Sowiński; sekretarz Borys Pimonow.

Komisja rolna (31 czł.). Przewodniczący Jan Rudowski; zastępca przewodn. Józefa Błyskosz; sekretarz Edward Gąsior.

Komisja skarbowa (31 czł.) Przewodniczący Jan Holyński; zastępca przewodn. Franciszek Czernichowski; sekretarz vacat.

Komisja Wojskowa (31 czł.). Przewodniczący Bogusław Miedziński; zast. przewodn. Andrzej Galica; sekretarz Jan Tyszkiewicz.

Komisja spraw zagranicznych (31 czł.). Przewodniczący Janusz Radziwiłł; zastępca przewodn. Dr. Tadeusz Dyboski; sekretarz Dr. Witold Jeszke.

Komisja emigracyjna (15 czł.). Przewodniczący Paweł Gettel; sekretarz vacat.

Komisja morska (15 czł.). Przewodniczący Władysław Kosydarski; sekretarz Alfred Birkenmayer.

Komisja petycyjny (15 czł.). Przewodniczący Antoni Pacholczyk; sekretarz Franciszek Bętkowski

Komisja regulaminowa i nietykalności poselskiej (15 czł.). Przewodniczący Bohdan Podoski; sekretarz Jan Walewski.

Komisja walki z drożyzną (15 czł.). Przewodniczący Józef Moczulski; zast. przew. Józef Stangreciak; sekretarz Marcin Kobiernik.

Komisja zdrowia publicznego (15 czł.). Przewodniczący Dr. Tadeusz Dyboski; zast. przewodn. Dr. Stefan Brokowski; sekretarz Dr. Stanisław Krawczyński.

Podział miejsc w komisjach według siły liczebnej klubów w dniu 19 lutego 1934 r.
(Komisje 31-osobowe).

Nazwa klubu (z uwzględnieniem blokowań)	Liczebność ugrupowania	Administracyjna	Budżetowa	Komunikacyjna	Konstytucyjna	Ochrony Pracy	Odbudowy Kraju	Op. Społ. i Inwal.	Oświatowa	Prawnicza	Przem.-Handlowa	Reform Rolnych	Robót Publicznych	Rolna	Skarbowa	Wojskowa	Spraw Zagran.
B. B. W. R. (250) i Chłop. Str. Roln. (7)	257	19	18	19	19	19	18	19	18	19	19	18	19	19	19	18	19
Kl. Narodowy	63	5	4	5	4	5	5	4	5	4	5	4	5	5	4	5	4
Kl. P. Str. Lud. (41) i Nar. P. Rob. (8) . . .	49	3	4	4	3	4	3	4	3	4	3	4	4	3	4	3	4
Kl. Ukraiński (16), Kl. Ukr. Soc. Rad. (5) i Kl. Niemiec. (5)	26	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
Zw. Parl. Pol. Soc. . . .	20	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	2	1
Chrześć. Dem.	11	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1
	426	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31

Stronnictwa polityczne reprezentowane w Sejmie i Senacie.

	Sejm	Senat
Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem . . .	250	73
Klub Narodowy	60	12
Klub Parlamentarny Stronnictwa Ludowego . .	39	6
Klub Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów	21	5
Klub Ukraiński	16	4
Klub Chrześcijańskiej Demokracji	11	} 6
Klub Parlamentarny Narodowej Partji Robotniczej	8	
Klub Koła Żydowskiego	6	—
Niemiecki Klub Parlamentarny	5	3
Komunistyczna Frakcja Poselska	4	—
Klub Ukraińskich Socjalistów Radykałów . . .	5	—
Żydowskie Stronnictwo Ortodoksyjne „Agudas Izrael“	1	—
Klub Parlamentarny Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego	6	—
Dzicy	8	2
Klub Chrześcijańsko-Społeczny	3	—
	444	111

Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (B. B. W. R). (Członków 250).
Prezydjum Klubu:

Prezes: płk. Walery Sławek.

Wiceprezesi: Janusz Jędrzejewicz, Stanisław Car, sen. Józef Targowski.

Członkowie: Janusz Radziwiłł, sen. Józef Ewert, Bogusław Miedziński, Leon Kozłowski, Stanisław Kielak, Adam Koc, Mikołaj Dolanowski, Krzysztof Siedlecki.

Sekretarz: Bohdan Podoski.

Skarbnik: Paweł Minkowski.

Klub Narodowy, (członków 60). Prezydjum Klubu: Prezes: Roman Rybarski, Członkowie: Seweryn Czetwertyński, sen. Stanisław Głąbiński, Stanisław Jasiukowicz, Stanisław Rymar, Stanisław Stroński, Piotr Szturmowski, Wojciech Trąmpczyński. Karol Wierczak, Bohdan Winiarski, Aleksander Zwerzyński, Tadeusz Bielecki.

Klub Parlamentarny Stronnictwa Ludowego (członków 39). Prezydjum Klubu: Prezes Michał Róg. Wiceprezesi: Andrzej Waleron, Madejczyk Jan, Sekretarze: Bolesław Babski, Stanisław Mikołajczyk, Skarbnik: Marcin Marguł.

Klub Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów, (członków 21). Prezydjum Klubu: Prezes: Mieczysław Niedziałkowski. Wiceprezes: Kazimierz Czapiński. Sekretarz: Zaremba Zygmunt. Skarbnik: Zygmunt Piotrowski.

Klub Ukraiński, (członków 16). Prezydjum Klubu: Prezes: Dr. Dymitr Lewicki. Wiceprezesi: Dr. Włodzimierz Zahajkiewicz, Stanisław Łucki. Sekretarz: Dmytro Wełykanowicz.

Klub Chrześcijańskiej Demokracji, (członków 11). Prezydjum Klubu: Prezes: Antoni Ponikowski. Wiceprezesi: Wacław Bitner, Romuald Pułjan, Władysław Tempka. Sekretarz: Franciszek Gruszczyński. Skarbnik-gospodarz: Marjan Częścik.

Klub Parlamentarny Narodowej Partji Robotniczej, (członków 8). Prezydjum Klubu: Prezes: Jan Faustyniak. Wiceprezes. Adam Chądzyński. Sekretarz: Kozubski Stanisław. Skarbnik: Jan Jankowksi.

Klub Koła Żydowskiego, (członków 6). Prezydjum Klubu: Prezes: Dr Ozjasz Thon

Niemiecki Klub Parlamentarny, (członków 5). Prezydjum Klubu: Prezes: Eugenjusz Franz. Sekretarz: Kurt Graebe.

Klub Komunistycznej Frakcji Poselskiej, (członków 4).

Klub Ukraińskich Socjalistów Radykałów, (członków 5). Prezydjum Klubu: Prezes: Sen. Dr. Iwan Makuch. Wiceprezes: Dr. Dmytro Ładyka. Sekretarz: Mychajło Matczak.

Żydowskie Stronnictwo Ortodoksyjne „Agudas Izrael" Aron Lewin.

Klub Parlamentarny Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, (członków 6).

Klub Chrześcijańsko-Społeczny, (członków 3).

Dzikich 8.

Liczebność klubów parlamentarnych w Sejmach dotychczasowych.

NAZWA KLUBU	1919—1922	1922—1927	1928	1930
Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem	—	—	123	247
Związek Parlamentarny Polskich Socjalistów	41	41	54	23
Polskie Stronnictwo Ludowe „Wyzwolenie“	48	25	40	—
Związek Ludowo-Narodowy	98	100	37	63
Ukraińsko - Białoruski Klub Sejmowy (Undo)	20	15	26	—
Klub Stronnictwa Chłopskiego	—	30	25	—
Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast“	70	55	21	—
Parlamentarny Klub Niemiecki	17	17	19	5
Stronnictwo Chrześcijańsko - Demokratyczne	44	41	15	14
Narodowa Partja Robotnicza	18	16	16	10
Ukraińska Socjalistyczna Radykalna Parlamentarna Reprezentacja	9	34	12	6
Koło Żydowskie	—	—	8	4
Narodowa Partja Robotnicza — lewica	—	2	4	—
Białoruski Klub Chłopsko-Robotniczy	11	4	9	—
Białoruska Włościańsko-Robotnicza „Gromada“	—	5	—	—
Klub Ukraiński Włościańsko-Robotniczy Zjednoczenie	—	—	1	—
Związek Chłopski	2	—	3	—
Grupa Śląska Chrześcijańskiej Demokracji	—	—	3	—
Sek.-Rob. Jedność	—	—	3	—
Frakcja Niemieckich Posłów Socjalistycznych	—	—	2	—
Stronnictwo Chrześcijańsko-Narodowe	27	19	—	—
Klub Katolicko-Narodowy	—	5	—	—
Niezależna Partja Chłopska	—	7	—	—
Klub Pracy	—	6	—	—
Chłopskie Stronnictwo Radykalne	4	2	—	—
Monarchiści	—	1	—	—
Żydowskie Stronnictwo Ludowe	1	1	—	—
Klub Ukraińsko-Włościański	5	2	—	—
Komuniści (Jedność Robotn. - Chłop)	2	6	7	4
P. P. S. Frakcja Rewolucyjna	—	—	9	—
Bezpartyjni	2	11	5	6
Klub Parlamentarny Stronnictwa Ludowego	—	—	—	44
Żydowskie Stronnictwo Ortodoksyjne „Agudas Izrael“	—	—	—	1
Klub Ukraiński	—	—	—	17

Biuro Sejmu.

Dyrektor. Aleksander Rutkowski.

Zastępca Dyrektora: Edmund Mieroszewicz, Nacz. Wydz.

Wydział Prac Parlamentarnych — p. o. Naczelnik Majkowski Ant.
Wydział Administracyjny — Naczelnik Mieroszewicz Edmund
Bibljoteka i Arch. Sejmu i Senatu — Dyrektor Kołodziejski H. dr.
Sekretarjat Marszałka Sejmu — Szef Zagórowski Wacław, radca
p. o. Naczelnego Redaktora Spr. parl. — Czosnowski Stan.

SENAT RZECZYPOSPOLITEJ.

(ul. Wiejska Nr. 4, 6, 8.

Prezydjum.

MARSZAŁEK: Władysław Raczkiewicz.

WICEMARSZAŁKOWIE: Antoni Bogucki, Jakób Bojko, Zygmunt Leszczyński.

SEKRETARZE: Dr. Jerzy Barański, Hanna Hubicka, Mikołaj Masłow, Uszer Mendelson, Jan Rogowicz, Stanisław Wańkowicz.

Senatorowie [1])

Abramowicz Witold, adwokat (Bezp. Bl.).

Banaszak Wojciech, rolnik, (Bezp. Bl.). Dr. Barański Jerzy, pedagog, (Bezp. Bl.). Dr. Bartoszewicz Joachim, publicysta, (Kl. Narod.). Dr. Bobrowski Emil, lekarz, (Bezp. Bl.). Bogucki Antoni, adwokat, (Bezp. Bl.). Boguszewski Stefan, rolnik-agronom, (dziki). Bojko Jakób, rolnik (Bezp. Bl.). Ks. Bolt Feliks, duchowny, (Kl. Narod.). Brzeziński-Mora Kazimierz, urzędnik i dziennikarz, (Bezp. Bl.). Dr. Busse Georg, rolnik, (Kl. Niem.).

Czerwiński Jan, inżynier-technolog, (Bezp. Bl.).

Dąmbski Stan., Dr., rolnik, (Bezp. Bl.). Dębski Aleksander, inżynier, (Zw. P. P. S.), Dobrzyński Władysław, rzemieślnik, (Kl. Narod.). Drucki-Lubecki Franciszek, rolnik, (Bezp. Bl.). Dworakowski Tadeusz, rolnik, (Bezp. Blok).

Ehrenkreutz Stefan, Dr., prof. uniwers. (Bezp. Bl.). Evert Ludwik Józef, przemysłowiec, (Bezp. Bl.).

Garlicki Apolinary, prof. gimnazjum, (Bezp. Bl.). Dr. Głąbiński Stanisław, profesor uniwersytetu (Kl. Narod.). Głowacki Inocenty, kooperatysta, rolnik, (Bezp. Bl.). Dr. Gross Daniel, adwokat, (Zw. P. P. S.). Grunertówna Kazimiera, emerytka, (Bezp. Bl.).

Horbaczewski Antoni, Dr., adwokat, (Kl. Ukr.). Hubicka Hanna, urzędniczka państwowa, (Bezp. Bl.).

Iwanowski Jerzy, inżynier, (Bezp. Bl.).

Jabłonowski Władysław, literat, (Kl. Narod.). Januszewski Wacław, inżynier, (Kl. Sen. Lud.). Jeleński Olgierd, rolnik, (Bezp. Bl.). Jundziłł Zygmunt, adwokat (Bezp. Bl.).

Kamieniecki Witold, Dr., historyk, docent uniw. lwowsk., (Bezp. Bl.). Karłowski Stanisław, rolnik, (Bezp. Bl.). Kędzior Jan, urz. samo-

[1]) Skład osobowy Senatu podany w/g stanu na dzień 1 listopada 1934 r. W dniu tym nieobsadzone były w Senacie 4 mandaty z powodu śmierci i zrzeczenia się. (3 w B. B. W. R. i 1 w P. P. S.).

rządowy (Zespół Sen. Chrz. Dem. i N. P. R.). Kisielewska Helena, redaktorka, (Kl. Ukraiński). Klemensiewicz Zygmunt, b. dyrektor Okr. Związku Kas Chorych, (Bezp. Bl.). Kłuszyńska Dorota, redaktorka-publicystka, (Zw. P. P. S.). Korfanty Wojciech, właściciel drukarni, (Zespół Sen. Chrz. Dem. i N. P. R.). Dr. Kozicki Stanisław, publicysta, (Kl. Narod.). Kulerski Wiktor, redaktor i wydawca, (Kl. Sen. Lud.).

Laurysiewicz Stefan, przemysłowiec, (Bezp. Bl.). Lempke Leon, emeryt. urzędnik kolejowy, (Bezp. Bl.). Leszczyński Zygmunt rolnik-agronom, (Bezp. Bl.). Dr. Limanowski Bolesław, publicysta, (Zw. P. P. S.). Dr. Löwenherz Henryk, adwokat, (Bezp. Bl.). Lubomirski Zdzisław, ziemianin, (Bezp. Bl.).

Makarewicz Juljusz, Dr., prof uniwersytetu, (Zespół Sen. Chrz. Dem. i N. P. R.). Dr. Makuch Iwan, adwokat, (Kl. Ukraiński). Dr. Marchlewski Leon, prof. uniwersytetu, (Kl. Sen. Lud.). Masłow Mikołaj, urzędnik (Bezp. Bl.). Dr. Meissner Czesław, lekarz, (Kl. Narod.). Mendelson Uszer, rolnik, (Bezp. Bl.), Dr. Michejda Tadeusz, lekarz, (Zespół Sen. Chrz. Dem. i N. P. R.). Miciński Ignacy, dziennikarz, (Bezp. Bl.). Dr. Motz Bolesław, lekarz, (Kl. Sen. Lud.). Mozgała Karol, redaktor, (Bezp. Bl.).

Nowak Stanisław, nauczyciel szkoły powszechnej, (Bezp. Bl.).

Ohanowicz Alfred, Dr., prof. uniwersytetu, (Bezp. Bl.).

Dr. Pant Edward, profesor, (Kl. Niem.). Dr. Paulo Aleksander, lekarz, (Bezp. Bl.). Dr. Pawelec Alojzy, lekarz, (Bezp. Bl.). Pawłykowski Juljan, rolnik, kooperatysta, (Kl. Ukraiński). Pepłowski Edward, inżynier-technolog, (Zespół Sen. Chrz. Dem. i N. P. R.). Perzyński Stefan, adwokat, (Bezp. Bl.). Pimonow Arsenjusz, prezes Rady Naczelnej Stanu obrzędowców, (Bezp. Bl.). Poczętowski Juljan Wincenty ,b. adwokat i sędzia, (Bezp. Bl.), Dr Połczyński-Janta Leon, rolnik, b. Min. Rolnictwa, (Bezp. Bl.). Dr. Popławski August, ekonomista (Bezp. Bl.). Potworowski Tadeusz, rolnik, (Bezp. Bl.).

Raczkiewicz Władysław, prawnik, b. wojewoda wileński, b. Minister Spraw Wewnętrznych, (Bezp. Bl.). Rdułtowski Konstanty, ziemianin, (Bezp. Bl.). Rogowicz Jan Antoni, inżynier, przemysłowiec, (Bezp. Bl.). inż. Rolle Karol, b. prezydent m. Krakowa, (Bezp. Bl.). Roman Walery, notarjusz, b. wojew. poleski i wileński, (Bezp. Bl.). Rostworowski Wojciech, redaktor, (Bezp. Bl.). Rutkowski Stefan, rolnik, (Bezp. Bl.). Dr. Rydzewski Bronisław, prof. uniwersyt., (Bezp. Bl.).

Schulz Alfons Wacław, Ks., proboszcz, dziekan, (Bezp. Bl.). Dr. Seyda Marjan, publicysta, (Kl. Nar.). Siciński Michał, nauczyciel szkoły powszechnej, (Kl. Nar.). Siedun Bazyli, rolnik, (Bezp. Bl.). Sieńko Władysław, nauczyciel szkoły powszechnej, (Bezp. Bl.). Skirmuntt Roman, rolnik, (Bezp. Bl.). Skoczylas Stanisław, inżynier, profesor Akademji Górniczej w Krakowie, (Bezp. Bl.). Dr. Sobolewski Marjan, publicysta, (Bezp. Bl.). Sołtyk Stefan, dyr. gimnazjum, (Kl. Nar.). Staniewicz Antoni, adwokat, (Bezp. Bl.). Dr. Sypniewski Józef, kierownik Wydziału Hodowl. Roślin Państw. Instyt. Nauk. Gosp. Wiejskiego w Puławach, (Bezp. Bl.). Szafranek Jan, rolnik, (Kl. Sen. Lud.). Dr. Szarski Marcin, b. dyrektor banku, prezes Związku Banków w Polsce, prezes Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie, (Bezp. Bl.). Szymański Tomasz, notarjusz, (Bezp. Bl.). Dr. Święcki Adam, lekarz, (Bezp. Bl.).

Targowski Józef, ziemianin, b. Minister pełnomocny, (Bezp. Bl.). Dr. Thullie Maksymiljan, profesor politechniki, (Zespół Sen. Chrz. Dem. i N. P. R.). Tyrka Ludwik, rolnik, (Bezp. Bl.).

Utta August, nauczyciel, (Kl. Niem.).

Wańkowicz Stanisław, ziemianin, (Bezp. Bl.). Wasilewski Zygmunt, literat, (Kl. Narod.). Wasiutyński Bohdan, prof. uniwersytet., (Kl. Narod.). Wiechowicz Marceli Stefan, mistrz piekarski, wiceprezes Izby Rzemieślniczej Warszawskiej, (Bezp. Bl.). Wielowieyski Józef, minister pełnomocny, (Bezp. Bl.). Woźnicki Jan, nauczyciel, (Kl. Sen. Lud.).

Zaczek Kazimierz, Dr., dyrektor Zw. Polskich Fabryk Cementu, (Bezp. Bl.). Dr. Zakrzewski Stanisław, prof. uniwersyt., (Bezp. Bl.). Zaleski August, b. Minister Spraw Zagranicznych, (Bezp. Bl.). Dr. Zalewski Teofil., prof. uniwersyt., (Bezp. Bl.). Zieliński Jan, rolnik, (Bezp. Bl.).

Komisje Senatu:

Komisja administracyjna i samorządowa (czł. 17). Przewodniczący — Walery Roman, zastępca przewodniczącego — Karol Rolle sekretarz — Tadeusz Dworakowski.

Komisja gospodarstwa społecznego (czł. 17). Przewodniczący — Jerzy Iwanowski, zastępca przewodniczącego Stanisław Wańkowicz, sekretarz.

Komisja konstytucyjna (czł. 17). Przewodniczący — Józef Targowski, zastępca przewodniczącego — Dr. Stanisław Dąmbski, sekretarz — Dr. Alfred Ohanowicz.

Komisja skarbowo-budżeowa (czł. 17). Przewodniczący — Dr. August Popławski, zastępca przewodniczącego — Dr. Stanisław Dąmbski, sekretarz Dr. Jerzy Barański.

Komisja prawnicza (czł. 17). Przewodniczący — Stefan Perzyński, zastępca przewodniczącego — Antoni Bogucki, sekretarz — Antoni Staniewicz.

Podział miejsc w komisjach.

NAZWA KLUBU	Ilość członków w klubie	Ilość miejsc, przysługujących poszczególnym klubom w komisjach								
		Regulaminowej	Konstytucyjnej	Spraw Wojskowych	Spraw Zagranicznych	Skarbowo-Budżetowej	Prawniczej	Admin. i Samorządowej	Gospod. Społecz.	Oświaty i Kultury
Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem . .	73	11	12	11	12	11	12	11	12	11
Klub Narodowy . . .	12	2	2	2	1	2	2	2	2	2
Związek Parlamentarny Polskich Socjalistów [1]	12[1]	2	1	2	2	2	2	2	2	2
Zespół Senatorów Chrześcijańskiej Demokracji Narodowej Partji Robotniczej	6	1	1	1	1	1	—	1	1	1
Klub Senatorów Ludowych	6	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	109	17	17	17	17	17	17	17	17	17

[1]) Związek Parlamentarny Polskich Socjalistów 5 + Klub Ukraiński 4 + Klub Niemiecki 3 = 12.

Komisja oświaty i kultury (czł. 17). Przewodniczący —Dr. Stanisław Zakrzewski, zastępca przewodniczącego — Dr. Maksymiljan Thullie, sekretarz — Dr. Bronisław Rydzewski.

Komisja regulaminowa (czł. 17). Przewodniczący — Roman Skirmuntt, zastępca przewodniczącego — Antoni Bogucki, sekretarz — Leon Lempke.

Komisja spraw wojskowych (czł. 17). Przewodniczący vacat, zastępca przewodniczącego — Franciszek Drucki-Lubecki, sekretarz — Dr. Witold Kamieniecki.

Kluby Senackie.

Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem, (B. B. W. R.), (czł 73). Prezydjum: Przewodniczący Józef Targowski, wiceprzewodniczący Ludwik Evert, sekretarz vacat.

Klub Narodowy (czł. 12). Prezydjum: Przewodniczący Dr. Stanisław Głąbiński.

Związek parlamentarny Polskich Soc'jalistów (czł. 5). Prezydjum: Przewodniczący vacat.

Zespół senatorów Chrześcijjańskiej Demokracji i Narodowej Partji Robotniczej, (czł. 6).

Klub Senatorów Ludowych (czł. 6). Prezydjum: Przewodniczący — Jan Woźnicki.

Klub Ukraiński (czł. 4). Prezydjum: Przewodniczący — Dr. Antoni Horbaczewski, sekretarz Juljan Pawłykowski.

Klub Niemiecki (czł. 3). Przewodniczący. Dr. Edward Pant.

Nie zgłosił przynależności klubowej: Stefan Boguszewski.

Biuro Senatu.

Dyrektor: Adam Piasecki

Szef Sekretarjatu Marszałka Senatu: Aleksander Mohl, radca.

Wydział Prac Parlamentarnych.

Referat prawny i plenarnych posiedzeń: Kier. ref. Dr. Wacław Brzeziński, radca.

Referat prezydjalny: Paweł Jankowski.

Kancelarja: Nacz. Wacław Wizgier.

Wydział Administracyjno-Gospodarczy.

Naczelnik Wydziału: Eugenjusz Strumiłło.

Grupa Parlamentarna Polsko-Francuska.

Prezes: Janusz Radziwiłł, poseł, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych w Sejmie.

Wiceprezesi: Zdzisław Lubomirski, senator, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych w Senacie.

Jan Dębski, b. poseł.

Członkowie Zarządu: Stanisław Kozicki, senator; Dr. Henryk Löwenherz, senator; Antoni Ponikowski, poseł; Michał Róg, poseł; Stanisław Stroński, poseł; Stanisław Thugutt, b. poseł; Józef Wielowieyski, senator.

Sekretarz Generalny: Aleksander Mohl, radca Biura Senatu.

Grupa Parlamentarna Polsko - Rumuńska.

Prezes: Wacław Makowski, wicemarszałek Sejmu, b. minister.
Wiceprezes: Jan Dębski, b. poseł.
Członkowie Prezydjum: Jan Choiński-Dzieduszycki, poseł: Władysław Kosydarski, poseł.
Członkowie Zarządu: Jan Hołyński, poseł; Hanna Hubicka, senator; Witold Jeszke, poseł; Halina Jaroszewiczowa, poseł; Stanisław Kozicki, senator; Dr. Henryk Löwenherz, senator; Antoni Ponikowski, poseł; Stanisław Stroński, poseł; Mieczysław Szawleski, poseł; Józef Targowski, senator; Eugenja Waśniewska, poseł; Józef Wielowieyski, senator.
Sekretarz Generalny: Aleksander Mohl, radca Biura Senatu.

Grupa Parlamentarna Polsko - Jugosłowiańska.

Prezes: Wacław Makowski, wicemarszałek Sejmu, b. Minister.
Członkowie Prezydjum: Antoni Bogucki, wicemarszałek Senatu, Jan Walewski, poseł, Dr. Tadeusz Dyboski, poseł. Sekretarz Generalny: Aleksander Mohl, radca Biura Senatu.

Grupa Polska Międzynarodowej Konferencji Ekonomicznej.

Prezes: Jerzy Iwanowski, senator, b. Minister.
Członkowie Zarządu: Hanna Hubicka, senator; Paweł Minkowski, poseł.
Sekretarz Generalny. Aleksander Mohl, radca Biura Senatu.

TRYBUNAŁ STANU.

Rozpoznawanie spraw i wydawanie wyroków w zakresie konstytucyjnej odpowiedzialności Ministrów.
(art. 59 i art. 64 Konstytucji, z dn. 17 marca 1921 r., oraz Ustawa z dnia 27 kwietnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 415)
Przewodniczący: Supiński Leon, Pierwszy Prezes S. Najw.
Członkowie:
z ramienia Sejmu R. P.: Ettingier Mieczysław, Strumiłło Marjan, Rembertowicz Wacław, inż. Moraczewski Jędrzej, Dr. Modrzewski Jan, Sieroszewski Wacław, Bielawski Bolesław, Thugutt Stanisław;
z ramienia Senatu R. P.: Kaplicki Mieczysław, Klimecki Stanisław, Jackowski Aleksander.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

(Dz. U. R. P. Nr. 51/21, poz. 314)

ul. Żórawia Nr. 44.

Kontrola Państwowa jest władzą, powołaną do rewizji dochodów i wydatków Państwa oraz jego stanu majątkowego.
Prezes — Dr. Jakób Krzemieński.
Wiceprezes — Dr. Zenobjusz Rugiewicz.
Wiceprezes — Stanisław Okoniewski.
Departament I — Dyrektor Inż. Mieczysław Dębski.
Wydział I kontroluje Ministerstwo Skarbu.
Naczelnik Wydziału — Czesław Olkowski.

W y d z i a ł II kontroluje Ministerstwo Poczt i Telegrafów, przedsiębiorstwa: Poczta Polska, Telegraf i Telefon, Państwowe Zakłady Tele i Radjotechniczne oraz częściowo Ministerstwo Skarbu, a mianowicie: Emerytury i Zaopatrzenia, Renty inwalidzkie i Pensje, Długi Państwowe.

Naczelnik Wydziału — Inż. Jerzy Zbiegniewski.

W y d z i a ł III — kontroluje: Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych.

Naczelnik Wydziału — Bronisław Knoll.

W y d z i a ł IV — kontroluje: Monopole Państwowe, Fundusze i Mennicę Państwową.

Naczelnik Wydziału — Inż. Stanisław Mantel.

Departament II — Dyrektor inż. Józef Rogoziński.

W y d z i a ł I — kontroluje: Przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" (bez wydatków inwestycyjnych).

Naczelnik Wydziału — Inż. Marjan Gołębiowski.

W y d z i a ł II — kontroluje: Ministerstwo Komunikacji oraz wydatki inwestycyjne przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe".

Naczelnik Wydziału — Inż Ernest Boheim.

W y d z i a ł III — kontroluje: Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Naczelnik Wydziału i z-ca Dyr. Dep. — Emil Kobecki

Departament III — Dyrektor Dr Tadeusz Prokopowicz.

W y d z i a ł I — kontroluje: Ministerstwo Spraw Wojskowych (uzbrojenie, lotnictwo, sanitarjat, remont koni, marynarka wojenna).

Naczelnik Wydziału — Bohdan Stroynowski.

W y d z i a ł II — kontroluje: Ministerstwo Spraw Wojskowych (intendentura, budownictwo wojskowe, fundusz kwaterunku wojskowego) oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (budownictwo).

Naczelnik Wydziału — Inż. Kazimierz Brudzewski.

W y d z i a ł III — kontroluje: Ministerstwo Spraw Wojskowych (dział techniczny, instytuty badań, zakłady przetwarzające, przedsiębiorstwa skomercjalizowane).

Naczelnik Wydziału — Inż. Bohdan Beuth.

W y d z i a ł IV — kontroluje: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (bez budownictwa) i przedsiębiorstwa, podległe temu Ministerstwu.

Naczelnik Wydziału — Aleksander Taube.

Departament IV — Dyrektor Tadeusz Piecewicz.

W y d z i a ł I — kontroluje: Kancelarję Cywilną i Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm i Senat, Prezydjum Rady Ministrów, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwo Opieki Społecznej (przedsiębiorstwa Zdrojowiska Państwowe i Szpitale Państwowe).

Naczelnik Wydziału i z-ca Dyr. Dep — Wacław Ryfiński.

W y d z i a ł II — kontroluje: Ministerstwo Sprawiedliwości i Ministerstwo Opieki Społecznej (z wyjątkiem przedsiębiorstw).

Naczelnik Wydziału — Tadeusz Leśkiewicz.

W y d z i a ł III — kontroluje: Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Naczelnik Wydziału — Dr. Zdzisław Gąsiorowski.

W y d z i a ł IV — kontroluje: Przedsiębiorstwo „Lasy Państwowe".

Naczelnik Wydziału — Antoni Czajkowski.

W y d z i a ł P e r s o n a l n y — załatwia sprawy osobowe funkcjonarjuszów oraz sprawy budżetowe i organizacyjne N.I.K.

Naczelnik Wydziału — vacat.

Wydział Centralnej Rachuby — kontroluje: sumy obrotowe Ministerstwa Skarbu, sprawozdania Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu, sprawozdania władz pod względem kasowym, ogólne zamknięcia rachunków Państwa pod względem cyfrowym, opracowuje uwagi ogólne o tych zamknięciach, wydatki i przychody Kontroli Państwa, uzgadnia przepisy rachunkowo-kasowe.

Naczelnik Wydziału — Jan Baldi.

OKRĘGOWE IZBY KONTROLI.

Warszawa. Prezes — Jan Pietraszewski.

Wydział I	— Naczelnik	— Lubosław Tomassi
Wydział II	— Naczelnik	— Marjan Adamowicz
Wydział III	— Naczelnik	— Inż. Kajetan Przemyski
Wydział IV	— Naczelnik	— Inż. Alfred Landsberg

Okręgowa Izba Kontroli w Warszawie obejmuje obszar województw: warszawskiego, łódzkiego i białostockiego oraz m. st. Warszawę.

Lwów. Prezes — Gustaw Wex-Manasterski.

Wydział I	— Naczelnik	— Eugenjusz Herman
Wydział II	— Naczelnik	— Inż. Adam Młodnicki
Wydział III	— Naczelnik	— Inż. Marjan Przetocki
Wydział IV	— Naczelnik	— Leonard Cyganik
Wydział V	— Naczelnik	— Dr. Filip Czekowski

Okręgowa Izba Kontroli we Lwowie obejmuje obszar województw: lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Kielce. P. o. Prezesa — Inż. Ludwik Makarewicz

Wydział I	— Naczelnik	— Inż. Ludwik Makarewicz
Wydział II	— Naczelnik	— Marjan Kubski
Wydział III	— Naczelnik	— Mgr. Emil Bałuciński
Wydział IV	— Naczelnik	— Bazyli Daciuk

Okręgowa Izba Kontroli w Kielcach obejmuje obszar województw: kieleckiego i lubelskiego.

Brześć n/Bugiem. Prezes — Józef Mińkowski.

Wydział I	— Naczelnik	— Stefan Dembiński
Wydział II	— Naczelnik	— Czesław Ścibor-Charzyński

Okręgowa Izba Kontroli w Brześciu n/Bugiem obejmuje obszar województw: poleskiego i wołyńskiego.

Poznań. Prezes — Mikołaj Zawadzki.

Wydział I	— Naczelnik	— Władysław Bobrowski-Korolko
Wydział II	— Naczelnik	— Mikołaj Dziublicki
Wydział III	— Naczelnik	— Inż. Adam Dziemieszkiewicz
Wydział IV	— Naczelnik	— Dr. Adam Metzger

Okręgowa Izba Kontroli w Poznaniu obejmuje obszar województw: poznańskiego i pomorskiego.

Wilno. Prezes — Zenon Mikulski.

Wydział I	— Naczelnik	— Wojciech Aleksandrowicz
Wydział II	— Naczelnik	— Emil Degentesz
Wydział III	— Naczelnik	— Mgr. Witold Rusiecki
Wydział IV	— Naczelnik	— Mgr. Wiesław Cywiński

Okręgowa Izba Kontroli w Wilnie obejmuje obszar województw: wileńskiego i nowogródzkiego.

Kraków. Prezes — Dr. Włodzimierz Kraus.

Wydział I	— Naczelnik	— Bronisław Słowik
Wydział II	— Naczelnik	— Mgr. Mieczysław Klug
Wydział III	— Naczelnik	— Dr. Mieczysław Gręplowski

Okręgowa Izba Kontroli w Krakowie obejmuje obszar województwa krakowskiego.

Urząd Kontroli Państwowej w Katowicach. Prezes — Andrzej Bajda.

Wydział I	— Naczelnik	— Dr. Marjan Cyrus-Sobolewski
Wydział II	— Naczelnik	— Inż. Roman Cielenkiewicz
Wydział III	— Naczelnik	— Dr. Stanisław Katyński

Urząd Kontroli Państwowej w Katowicach obejmuje obszar województwa śląskiego.

RZĄD

PREZES RADY MINISTRÓW
Prof. Dr. Leon Kozłowski

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
Bronisław Pieracki
† 14. VI. 1934.

Prof. Dr. Leon Kozłowski
16. VI 1934 — 28. VI. 1934.

Marjan Zyndram Kościałkowski
od 28. VI. 1934.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH
Józef Beck

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH
Józef Piłsudski

MINISTER SKARBU
Prof Władysław Marjan Zawadzki

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI
Czesław Michałowski

MINISTER WYZN. REL. I OŚW. PUBL.
Wacław Jędrzejewicz

MINISTER ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH
Dr. Bronisław Nakoniecznikow-Klukowski
15. V. 1934 — 28. VI. 1934.

Juljan Poniatowski
28. VI. 1934

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU.
Henryk Floyar-Rajchman

MINISTER KOMUNIKACJI
Inż. Michał Butkiewicz

MINISTER OPIEKI SPOŁECZNEJ
Jerzy Paciorkowski

MINISTER POCZT I TELEGRAFÓW
Inż. Emil Kaliński

GABINETY POPRZEDNIE.

Jan Kucharzewski — Prezydent Ministrów
od. 7. XII. 1917 do 27. II. 1918 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Jan Stecki
Minister Skarbu	— Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	— Stanisław Bukowiecki
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Antoni Ponikowski
Minister Roln. i Dóbr Koron.	— Józef Mikułowski-Pomorski
Minister Przemysłu i Handlu	— Jan Zagleniczny
Minister Opieki Społ. i Ochr. Pracy	— Stanisław Staniszewski
Minister Aprowizacji	— Stefan Przanowski
Dyrektor Komisji Wojskowej	— Ludwik Górski
Dyrektor Departamentu Stanu	— Wojciech hr. Rostworowski

Antoni Ponikowski — Przewodniczący Rady Kier. Min.
od 27. II. 1918 do 4. IV. 1918 r.

Kierownik Min. Spraw Wewn.	— Stefan Dziewulski
Kierownik Min. Skarbu	— Antoni Wieniawski
Kierowink Min. Sprawiedliwości	— Wacław Makowski
Kierownik Min. Wyz. Rel. i Ośw. Publ.	— Antoni Ponikowski
Kierownik Min. Roln. i Dóbr Koron.	— Stanisław Janicki
Kierownik Min. Przem. i Handlu oraz Min. Pracy	— Antoni Kaczorowski
Kierownik Departamentu Spraw Polit.	— Władysław Wróblewski

Jan Kanty Steczkowski — Prezydent Ministrów
od 4. IV. 1918 do 5. IX. 1918 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Jan Stecki.
Minister Skarbu	— Jan Kanty Steczkowski.
Minister Sprawiedliwości	— Józef Higersberger.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Antoni Ponikowski.
Minister Przemysłu i Handlu	— Stanisław Dzierzbicki.
	— Bohdan Broniewski
Minister Zdrowia Publ., Opieki Społ. i Ochr. Pracy	— Witold Chodźko.
Dyrektor Depart. Spraw Polit.	— Janusz ks. Radziwiłł.
Dyrektor Komisji Wojsk.	— Franciszek Radziwiłł

UWAGA: Po dymisji Jana Kantego Steczkowskiego w dniu 5.IX.1918 r. Rada Regencyjna poleciła dotychczasowym ministrom dalsze sprawowanie urzędów. Prowizoryczne przewodnictwo w Radzie Ministrów objął minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych — Stanisław Dzierzbicki, a od 30.IX.1918 r. minister Przemysłu i Handlu — Bohdan Broniewski.

Od 2.X.1918 r. do 9.X.1918 r. Prezydentem Ministrów był Jan Kucharzewski przy dotychczasowym składzie gabinetu. Następnie zastępował premjera aż do ustąpienia gabinetu w dniu 23.X.1918 r. w dalszym ciągu minister Broniewski.

Józef Świeżyński — Prezydent Ministrów
od 26. X. 1918 do 4. XI. 1918 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Zygmunt Chrzanowski.
Minister Spraw Zewnętrznych	— Stanisław Głąbiński.
Minister Skarbu	— Józef Englich
Minister Sprawiedliwości	— Józef Higersberger.
Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ.	— Antoni Ponikowski.
Minister Roln. i Dóbr Koron.	— Władysław Grabski.
Minister Przemysłu i Handlu	— Andrzej Wierzbicki
Minister Komunikacji	— Wacław Paszkowski.
Minister Zdrowia Publ., Op. Społ. i Ochr. Pracy	— Józef Wolczyński.
Minister Aprowizacji	— Antoni Minkiewicz.

Dr. Władysław Wróblewski — Tymczasowy Kier. Rządu.
od 4 XI. 1918 r. do 14. XI. 1918 r.

Kierownik Min. Spraw Wewn.	— Dr. Stanisław Ustyanowski.
Kierownik Min. Spraw Zewn.	— Dr. Władysław Wróblewski.
Kierownik Min. Wojsk.	— Pułk. Jan Wroczyński.
Kierownik Min. Skarbu	— Fraciszek Jossé.
Kierownik Min. Sprawiedl.	— Józef Świątopełk-Zawadzki.
Kierownik Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Bronisław Dembiński.
Kierownik Min. Roln. i Dóbr Koron.	— Stanisław Janicki.
Kierownik Min. Przemysłu i Handlu	— Dr. Henryk Strasburger.
Kierownik Min. Komunikacji	— Juljan Eberhardt.
Kierownik Zdrowia Publ. i Op. Społ.	— Dr. Władysław Szenajch.
Kierownik Min. Ochrony Pracy	— Franciszek Sokal.
Kierownik Min. Aprowizacji	— Janusz Machnicki.

Dnia 14 listopada 1918 r. Naczelnik Państwa mianował Prezydentem Ministrów Ignacego Daszyńskiego, któremu powierzył utworzenie gabinetu. Ignacy Daszyński zaproponował utworzenie gabinetu z Jędrzejem Moraczewskim na czele, sam zaś dnia 17 listopada 1918 r. podał się do dymisji.

Jędrzej Moraczewski — Prezydent Ministrów
od 17. XI. 1918 r. do 16. I. 1919 r.

Minister	— Tomasz Nocznicki.
Minister	— Wincenty Witos (8.XI.—29.XII. 1918 r.).
Minister	— Franciszek Wójcik (29.XII.18 — 16.I.19)
Minister	— Marjan Malinowski.
Minister Spraw Wewnętrznych	— Stanisław Thugutt.
Minister Spraw Zewnętrznych	— Leon Wasilewski.
Kierownik Min. Skarbu	— Dr. Władysław Byrka.
Minister Sprawiedliwości	— Leon Supiński.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Ksawery Prauss.
Minister Ochr. Kultury i Sztuk Piękn.	— Medard Downarowicz.
Minister Roln. i Dóbr. Koron.	— Franciszek Woyda (18.XI — 29.XII.18 r.).
	— Błażej Stolarski.
Minister Przemysłu i Handlu	— Jerzy Iwanowski.
Minister Komunikacji	— Jędrzej Moraczewski (18.XI. — 29.XII.18 r.).
	— Stanisław Stączek.

Minister Robót Publicznych	— Józef Pruchnik.
Minister Pracy i Op. Społ.	— Bronisław Ziemięcki.
Kierownik Min. Zdrowia Publ.	— Dr. Witold Chodźko.
Minister Poczt i Telegarfów	— Tomasz Arciszewski.
Minister Aprowizacji	— Antoni Minkiewicz.

Ignacy Jan Paderewski — Prezydent Ministrów
od 16. I. 1919 r do 9. XII. 1919 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Stanisław Wojciechowski.
Kierownik Min. Spraw Zewn.	— Ignacy Jan Paderewski.
Kierownik Min. Spraw Wojsk.	— Pułk. Jan Wroczyński (16.I.19 — 27.II.19).
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. por. Józef Leśniewski
Minister Skarbu	— Józef Englich (16.I.19—4.IV.19).
	— Stanisław Karpiński (4.IV.19 — 31.VII.19).
	— Dr. Leon Biliński.
Minister Sprawiedliwości	— Leon Supiński (16.I.19 — 2.IX. 1919).
	— Bronisław Sobolewski.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Jan Łukasiewicz.
Minister Kultury i Sztuki	— Zenon Przesmycki.
Minister Roln. i Dóbr Państw.	— Stanisław Janicki (16.I.19 — 30.IX.19).
Kierownik Min. Roln. i Dóbr. Państw.	— Zygmunt Chmielewski
Minister Przemysłu i Handlu	— Kazimierz Hącia (16.I.19 — 12.VIII.19).
	— Inż. Ignacy Szczeniowski.
Kierownik Min. Komunikacji	— Juljan Eberhardt
Minister Robót Publicznych	— Józef Pruchnik (16.I.19 — 31.VII. 1919).
	— Inż. Tadeusz Jasionowski.
Minister Pracy i Op. Społ.	— Jerzy Iwanowski.
Minister Zdrowia Publ.	— Tomasz Janiszewski.
Minister Poczt i Telegr.	— Hubert Linde.
Minister Aprowizacji	— Antoni Minkiewicz (16.I.19 — 30.IX.19).
Kierownik Min. Aprowizacji.	— Oskar Sobański (30.IX.19 — 5.XI.19)
Kierownik Min. Aprowizacji	— Stanisław Śliwiński.
Kierownik Min. b. dzieln. pruskiej	— Władysław Seyda.

Leopold Skulski — Prezydent Ministrów
od 13. XII. 1919 r. do 9. VI. 1920 r

Minister Spraw Wewnętrznych	— Stanisław Wojciechowski.
Kierownik Min. Zagr.	— Dr. Władysław Wróblewski (13.XII.19 — 16.XII.19).
Minister Spraw Zagranicznych	— Stanisław Patek.
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. por. Józef Leśniewski.
Minister Skarbu	— Władysław Grabski.
Minister Sprawiedliwości	— Jan Hebdzyński.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Tadeusz Łopuszański.
Minister Roln. i Dóbr Państw.	— Dr. Franciszek Bardel.
Minister Przemysłu i Handlu	— Antoni Olszewski.
Minister Kolei Żelaznych	— Dr. Kazimierz Bartel.

Minister Robót Publicznych — Andrzej Kędzior.
Minister Pracy i Opieki Społ. — Edward Pepłowski.
Kierownik Min. Zdrowia Publ. — Dr. Witold Chodźko
Minister Poczt i Telegr. — Ludwik Tołłoczko.
Minister Aprowizacji — Stanisław Śliwiński.
Minister b. dzielnicy pruskiej — Dr. Władysław Seyda.

Władysław Grabski — Prezydent Ministrów
od 23. VI. 1920 r. do 24. VII 1920 r.

Kierownik Min. Spraw Wewn. — Józef Kuczyński.
Minister Spraw Zagranicznych — Eustachy ks Sapieha.
Minister Spraw Wojskowych — Gen. por. Józef Leśniewski.
Kierownik Min. Skarbu — Władysław Grabski.
Kierownik Min. Sprawiedl. — Dr. Jan Morawski.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. — Tadeusz Łopuszański.
Minister Roln. i Dóbr Państw. — Dr. Franciszek Bujak.
Kierownik Min. Przem. i Handlu — Antoni Olszewski (23.VI.20 — 26.VI.20).
Minister Przemysłu i Handlu — Dr. Inż. Wiesław Chrzanowski.
Minister Kolei Żelaznych — Dr. Kazimierz Bartel.
Minister Robót Publicznych — Gabryel Narutowicz.
Minister Poczt i Telegrafów — Ludwik Tołłoczko.
Kierownik Min. Zdrowia Publicznego — Dr. Witold Chodźko.
Minister Aprowizacji — Stanisław Śliwiński.
Kierownik Min. b. dzielnicy pruskiej — Inż. Władysław Kucharski.

Wincenty Witos — Prezydent Ministrów
od 24. VII. 1920 r. do 13. IX. 1921 r.

Wiceprezydent Ministrów — Ignacy Daszyński (24.VII.20 — 4.I.21).
Minister Spraw Wewnętrznych — Leopold Skulski (24.VII.20 — 28.VI.21).
Minister Spraw Wewnętrznych — Władysław Raczkiewicz.
Minister Spraw Zagranicznych — Eustachy ks. Sapiecha (24.VII. 20 — 24.V.21).
Kierownik Min. Spraw Zagranicznych — Jan Dąbski (24.V.21 — 11.VI.21).
Minister Spraw Zagranicznych — Konstanty Skirmunt.
Minister Spraw Wojskowych — Gen. por. Józef Leśniewski (24.VII.20 — 9.VIII.21).
Minister Spraw Wojskowych — Gen. por. Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu — Władysław Grabski (24.VII.20.— 25.XI.20).
Kierownik Min. Skarbu — Ignacy Weinfeld (25.XI.20 — 26.XI.20).
Minister Skarbu — Dr. Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości — Stanisław Nowodworski (24.VII. 20 — 19.VI.21).
Minister Sprawiedliwości — Bronisław Sobolewski
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. — Maciej Rataj.
Kierownik Min. Kultury i Sztuki — Jan Heurich (24.VII.20 — 11.VII. 21).
Kierownik Min. Kultury i Sztuki — Maciej Rataj.
Minister Roln. i Dóbr Państw. — Juljusz Poniatowski (24.VII.20– 17.II.21).
Minister Roln. i Dóbr Państw. — Dr. Józef Raczyński.

Minister Przemysłu i Handlu	— Dr. Inż. Wiesław Chrzanowski (24.VII. — 26.XI.20).
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	— Dr. Kazimierz Bartel (24.VII. 20 — 13.XII.20).
Minister Kolei Żelaznych	— Inż. Zygmunt Jasiński.
Minister Robót Publicznych	— Gabryel Narutowicz.
Minister Pracy i Op. Społ.	— Edmund Pepłowski (24.VII.20— 5.III.21).
Minister Pracy i Op. Społ.	— Jan Jankowski (10.III.21 — 11.V. 1921).
Minister Pracy i Op. Społ.	— Ludwik Darowski.
Kierownik Min. Zdrowia Publ.	— Dr. Witold Chodźko.
Minister Poczt i Telegr.	— Dr. Władysław Stesłowicz.
Minister Aprowizacji	— Stanisław Śliwiński (24.VII.20— 12.I.21).
Minister Aprowizacji	— Bolesław Grodziecki (12.I.21 — 7.V.21).
Minister Aprowizacji	— Jan Michalski (2.VI.21 — 21.VI. 1921).
Kierownik Min. Aprowizacji	— Jan Stefan Stoiński (21.VI.21 — 11.VII.21).
Minister Aprowizacji	— Władysław Leon Grzędzielski
Minister b. dzielnicy pruskiej	— Władysław Kucharski (24.VII. 20 — 17.VII.21).
Minister b. dzielnicy pruskiej	— Dr. Juljusz Trzciński.

Antoni Ponikowski — Prezydent Ministrów
od 19. IX. 1921 r do 5. III. 1922 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Stanisław Downarowicz.
Minister Spraw Zagranicznych	— Konstanty Skirmunt.
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. por. Kazimierz Sosnkowski.
Kierownik Min. Skarbu	— Bolesław Markowski 19.IX. 21 — 26.IX.21).
Minister Skarbu	— Dr Jerzy Michalski.
Minister Sprawiedliwości	— Bronisław Sobolewski.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Antoni Ponikowski.
Minister Roln. i Dóbr Państw.	— Józef Raczyński.
Kierownik Min. Przem. i Handlu	— Henryk Strasburger.
Minister Kolei Żelaznych	— Dr. Bolesław Sikorski (19.IX. 21 — 24.IX.21).
Kierownik Min. Kolei Żelaznych	— Inż. Juljan Eberhardt.
Minister Robót Publicznych	— Gabryel Narutowicz.
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Ludwik Darowski.
Kierownik Min. Zdrowia Publ.	— Dr. Witold Chodźko.
Minister Poczt i Telegrafów	— Dr. Władysław Stesłowicz.
Minister Aprowizacji	— Hieronim Wyczółkowski (19.IX. 21 — 24.IX.22).
Kierownik Min. Aprowizacji	— Jan Stefan Stoiński (24.IX.21 — 5.III.22)
Minister b. dzielnicy pruskiej	— Dr. Juljusz Trzciński (19.IX. 21 — 22.X.21).
Minister b. dzielnicy pruskiej	— Dr. Józef Wybicki (22.X.21 — 5.III.22)

Antoni Ponikowski — Prezydent Ministrów
od 10. III. 1922 r. do 6. VI. 1922 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Inż. Antoni Kamieński.
Minister Spraw Zagranicznych	— Konstanty Skirmunt.
Kierownik Min. Spraw Wojsk.	— Gen. por. Kazimierz Sosnkowski (od 13.V.1922 r. mianowany Ministrem).
Minister Skarbu	— Dr. Jerzy Michalski.
Minister Sprawiedliwości	— Bronisław Sobolewski.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Antoni Ponikowski.
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.	— Dr. Józef Raczyński.
Minister Przemysłu i Handl u	— Dr. Stefan Ossowski.
Minister Kolei Żelaznych	— Inż. Ludwik Zagórny-Marynowski.
Minister Robót Publicznych	— Inż. Gabryel Narutowicz.
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Ludwik Darowski.
Minister Zdrowia Publicznego	— Dr. Witold Chodźko.
Minister Poczt i Telegrafów	— Dr. Władysław Stesłowicz.
Minister b. dzielnicy pruskiej	— Dr. Józef Wybicki (10.III.22 — 29.IV.22).

Artur Śliwiński — Prezydent Ministrów
od 28. VI. 1922 r. do 7. VII 1922 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Inż. Antoni Kamieński.
Minister Spraw Zagranicznych	— Inż. Gabryel Narutowicz.
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. por. Kazimierz Sosnkowski.
Kierownik Min. Skarbu	— Dr. Kazimierz Zaczek (28.VI. 22 — 3.VII.22).
Minister Skarbu	— Zygmunt Jastrzębski (3.VII.22 - 7.VII.22)
Minister Sprawiedliwości	— Prof. Wacław Makowski.
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.	— Dr. Józef Raczyński.
Minister Przemysłu i Handlu	— Dr. Stefan Ossowski.
Minister Kolei Żelaznych	— Inż. Ludwik Zagórny-Marynowski.
Minister Robót Publicznych	— Inż. Władysław Ziemiński.
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Ludwik Darowski.
Minister Zdrowia Publicznego	— Dr. Witold Chodźko.

Prof. Juljan Ignacy Nowak — Prezydent Ministrów
od 31. VII. 1922 r. do 14. XII. 1922 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Inż. Antoni Kamieński
Minister Spraw Zagranicznych	— Inż. Gabryel Narutowicz
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. dyw. Kaz. Sosnkowski
Minister Skarbu	— Zygmunt Jastrzębski
Minister Sprawiedliwości	— Prof. Wacław Makowski
Kierownik Min. Roln. i Dóbr Państw.	— Dr. Józef Raczyński (31.VII.22-VIII.22)
Minister Roln. i Dóbr Państw.	— Dr. Józef Raczyński (21.VIII.22 — 14.XII.22)
Kierownik Min. Przemysłu i Handlu	— Henryk Strasburger
Minister Kolei Żelaznych	— Inż. Ludw. Zagórny-Marynowski
Kierownik Min. Robót Publicznych	— Mieczysław Szczęsny Rybczyński
Minister Robót Publicznych	(31.VII.22. 30.IX.22) — Prof. Dr. Inż. Jan Łopuszański

Minister Pracy i Opieki Społ.	— Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	— Dr. Witold Chodźko
Kierownik Min. Poczt i Telegrafów	— Jan Moszczyński
Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ.	— Prof. Juljusz Ignacy Nowak (31. VII.22—21.VIII.22).
Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ.	— Prof. Dr. Kazimierz Władysław Kumaniecki (21.VIII.22)

Gen. Dyw. Władysław Sikorski — Prezydent Ministrów
od 16. XII. 1922 do 26 V. 1923 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Gen. Dyw. Wład. Sikorski
Minister Spraw Zagranicznych	— Aleksander Skrzyński
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. Dyw. Kaz. Sosnkowski
Minister Skarbu	— Zygmunt Jastrzębski (16.XII.22–2.I.23)
Kierownik Min. Skarbu	— Bolesław Markowski (2.I.23 — 13. I.23)
Minister Skarbu	— Władysław Grabski (13.I.23)
Minister Sprawiedliwości	— Prof. Wacław Makowski
Kierownik Min. W. R. i O. Publ.	— Prof. Józef Mikułowski-Pomorski
Kierownik Min. Rolnictwa i Dóbr Państw.	— Dr. Józef Raczyński
Kierownik Min. Przemysłu i Handlu	— Henryk Strasburger (6.XII.22 — 13.I.23)
Minister Przemysłu i Handlu	— Dr. Stefan Ossowski (13.I.23)
Kierownik Min. Kolei Żelaznych	— Inż. Ludw. Zagórny-Marynowski
Minister Robót Publicznych	— Prof. Jan Łopuszański
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	— Dr. Ludwik Chodźko
Kierownik Min. Poczt i Telegrafów	— Jan Moszczyński

Wincenty Witos — Prezes Rady Ministrów
od 28. V. 1923 r. do 14. XII. 1923 r.

Minister	— Wojciech Korfanty (27.X.23—
Minister Spraw Wewnętrznych	— Dr. Władysław Kiernik
Minister Spraw Zagranicznych	— Dr. Marjan Seyda (28V 23 — 27. X.23)
Minister Spraw Zagranicznych	— Roman Dmowski (27.X.23) —
Kierownik Min. Spraw Wojskowych	— Gen. Dyw. Aleksander Osiński (28.V.23 — 13.VI.23)
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. Broni Stanisław Szeptycki 13.VI.23 —
Minister Skarbu	— Władysław Grabski (28.V.23 — 1.VII.23)
Minister Skarbu	— Hubert Ignacy Linde (1.VII.23 — 1.IX.23)
Minister Skarbu	— Inż. Władysław Kucharski (1.IX. 23 —
Minister Sprawiedliwości	— Stanisław Nowodworski
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Stanisław Głąbiński (28.V.23 — 27.X.23)
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Stanisław Grabski (27.X.23
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.	— Jerzy Gościcki (28.V.23 — 27.X. 23
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.	— Dl. Alfred Chłapowski (27.X.23)

Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Władysław Kucharski (28.V. 23 — 1.IX.23)
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Marjan Szydłowski (1.IX.23
Minister Kolei Żelaznych	— Leon Karliński (28.V.23—14.IX.23
Minister Kolei Żelaznych	— Inż. Andrzej Nosowicz (14.IX.23
Minister Robót Publicznych	— Prof. Dr. Jan Łopuszański
Kierownik Min. Pracy i Op. Społ.	— Ludwik Darowski (28.V.23 — 1. IX.23)
Minister Pracy i Op. Społ.	— Stefan Smólski (1.IX.23 —
Kierownik Min. Zdrowia Publicznego	— Dr. Jerzy Bujalski
Minister Reform Rolnych	— Stanisław Osiecki (24.VII.23
Minister Poczt i Telegrafów	— Jan Moszczyński

Władysław Grabski — Prezes Rady Ministrów
od 19. XII. 1923 r. do 14. XI 1925 r.

Minister	— Stanisław Thugutt (17.XI.24 — 29.V.25)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Władysław Sołtan (19.XII.23 — 21.III.24)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Zygmunt Hübner (21.III.24 — 17. XI.24)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Cyryl Ratajski (17.XI.24 — 14. VI.25)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Władysław Raczkiewicz 14.VI.25
Kierownik Min. Spraw Zagranicznych	— Dr. Karol Bertoni (19.XII.23 — 19.I.24)
Minister Spraw Zagranicznych	— Maurycy Zamoyski (19.I.24 — 27. VII.24)
Minister Spraw Zagranicznych	— Dr. Aleksander Skrzyński (27.VII. 24)
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. Dyw. Kazimierz Sosnkowski (19.XII.23 — 17.II.24)
Minister Spraw Wojskowych	— Gen. Dyw. Władysław Sikorski 17.II.24).
Minister Skarbu	— Władysław Grabski (19.XII.23 — 13.XI. 25)
Kierownik Min. Skarbu	— Inż. Czesław Klarner (13.XI.25—
Minister Sprawiedliwości	— Władysław Wyganowski (19.XII 23 — 17.XI.24)
Minister Sprawiedliwości	— Antoni Żyliński (17.XI.24 —
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Bolesław Miklaszewski (19. XII.23 — 11.XII.24)
Kierownik Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Prof. Dr. Jan Zawidzki (11.XII. 24—25.III.25)
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Prof. D.r Stanisław Grabski (25. III.25)
Kierownik Min. Roln. i Dóbr Państw	— Dr. Józef Raczyński (19.XII.23— 7.I.24)
Minister Roln. i Dóbr. Państw.	— Stanisław Janicki (7.I.24 —
Minister Reform Rolnych	— Zdzisław Ludkiewicz 19.XII.23— 3.VII.24)

Kierownik Min. Reform Rolnych — Stanisław Janicki (3.VII.24 — 22.VII.24)
Minister Reform Rolnych — Wiesław Kopczyński (22.VII.24— 25.IV.25)
Kierownik Min. Reform Rolnych — Józef Radwan (25.IV.25 —
Minister Przemysłu i Handlu — Inż. Józef Kiedroń (19.XII.23 — 16.V.25)
Minister Przemysłu i Handlu — Inż. Czesław Klarner (16.V.25 —
Minister Kolei Żelaznych — Inż. Kazimierz Tyszka
Kierownik Min. Robót Publicznych — Inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej — Ludwik Darowski (19.XII.23 — 19.I.24)
Kierownik Min. Pracy i Opieki Społecznej — Gustaw Simon (19.I.24 — 18.VI. 24)
Minister Pracy i Opieki Społecznej — Ludwik Darowski (18.VI.24 — 17. XI.24
Minister Pracy i Opieki Społecznej — Franciszek Sokal (17.XI.24 — '

Aleksander Skrzyński — Prezes Rady Ministrów
od 20. XI. 1925 r. do 5. V. 1926 r.

Minister Spraw Wewnętrznych — Wł. Raczkiewicz
Minister Spraw Zagranicznych — Aleksander Skrzyński
Kierownik Min. Spraw Wojskowych — Gen. dyw. Stefan Majewski (20.XI 25 — 27.XI.25)
Minister Spraw Wojskowych — Gen. broni Lucjan Żeligowski (27.XI.25)
Minister Skarbu — Jerzy Zdziechowski
Minister Sprawiedliwości — Dr. Stefan Piechocki
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. — Prof. Dr. Stanisław Grabski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw. — Dr. Władysław Kiernik
Minister Przemysłu i Handlu — Stanisław Osiecki
Minister Kolei — Inż. Adam Chądzyński
Minister Robót Publicznych — Inż. Jędrzej Moraczewski (20.XI. 25 — 7.II.26)
Kierownik Min. Robót Publicznych — Inż. Mieczysław Rybczyński 7.II. 26 — 13.II.26)
Minister Robót Publicznych — Norbert Barlicki (13.II.26 — 20. IV.26)
Kierownik Min. Robót Publicznych — Inż. Mieczysłtw Rybczyński (20. IV.26 —
Minister Pracy i Op. Społ. — Bronisław Ziemięcki (20.XI.25 — 20.IV.26)
Kierownik Min. Pracy i Op. Społ. — Inż. Jan Jankowski (20.XI.26 —
Kierownik Min. Reform Rolnych — Józef Radwan

Wincenty Witos — Prezes Rady Ministrów
od 10. V. 1926 r. do 15. V. 1926 r.

Minister Spraw Wewnętrznych — Stefan Smólski
Kierownik Min. Spraw Zagranicznych — Kajetan Dzierżykraj Morawski
Minister Spraw Wojskowych — Gen. Dyw. Juljusz Malczewski
Minister Skarbu — Jerzy Zdziechowski
Minister Sprawiedliwości — Dr. Stefan Piechocki
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. — Prof. Dr. Stanisław Grabski

Minister Rolnictwa i Dóbr. Państw.	— Dr. Władysław Kiernik
Minister Przemysłu i Handlu	— Stanisław Osiecki
Minister Kolei	— Inż. Adam Chądzyński
Kierownik Min. Robót Publ.	— Inż. Mieczysław Rybczyński
Kierownik Min. Pracy i Op. Społ.	— Inż. Jan Jankowski
Minister Reform Rolnych	— Józef Radwan

Prof. Dr. Kazimierz Bartel — Prezes Rady Ministrów
od 15. V. 1926 r. do 4. VI. 1926 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Kazimierz Młodzianowski
Kierownik Min. Spraw Zagr.	— August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Minister Skarbu	— Gabrjel Czechowicz
Minister Sprawiedliwości	— Prof. Wacław Makowski
Kierownik Min. W. R. i O. P.	— Prof. Józef Mikułowski-Pomorski
Kierownik Min. Rol. i Dóbr. Państw.	— Dr. Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Hipolit Gliwic
Minister Kolei	— Prof. Dr. Kazimierz Bartel
Minister Robót Publicznych	— Dr. Witold Broniewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Dr. Stanisław Jurkiewicz

Prof. Dr. Kazimierz Bartel — Prezes Rady Ministrów
od 8. VI. 1926 r. do 24. IX 1926 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Kazimierz Młodzianowski
Kierownik Min. Spraw Zagr.	— August Zaleski (od 25.VI.26 r Minister)
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Minister Skarbu	— Inż. Czesław Klarner
Minister Sprawiedliwości	— Prof. Wacław Makowski
Kierownik Min. W. R. i O. P.	— Prof. Józef Mikułowski-Pomorski (8.VI.26 — 7.VII.26)
Minister W. R. i O. P.	— Antoni Sujkowski (7.VII.26)
Kierownik Min. Rol. i Dóbr. Państw.	— Dr. Józef Raczyński (8.VI.26 — 21.VI. 26)
Minister Roln. i Dóbr Państw.	— Dr. Aleksander Raczyński (21.VI. 26)
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Eugenjusz Kwiatkowski
Minister Kolei	— Prof. Dr. Kazimierz Bartel (8.VI. 26 — 14.VI.26)
Minister Kolei	— Inż. Kazimierz Romocki (14.VI. 26)
Minister Robót Publicznych	— Prof. Dr. Witold Broniewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Dr. Stanisław Jurkiewicz
Kierownik Min. Reform Rolnych	— Dr. Józef Raczyński (8.VI.26 — 20.VI.26)
Minister Reform Rolnych	— Dr. Witold Staniewicz (20.VI.26

Prof. Dr. Kazimierz Bartel — Prezes Rady Ministrów
od 27. IX. 1926 r. do 30. IX. 1926 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Kaziemierz Młodzianowski
Minister Spraw Zagranicznych	— August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Minister Skarbu	— Inż. Czesław Klarner
Minister Sprawiedliwości	— Prof. Wacław Makowski

Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ. — Antoni Sujkowski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw. — Dr. Aleksander Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu — Inż. Eugenjusz Kwiatkowski
Minister Komunikacji — Inż. Paweł Romocki
Minister Robót Publicznych — Prof. Dr. Witold Broniewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej — Dr. Stanisław Jurkiewicz
Minister Reform Rolnych — Dr. Witold Staniewicz

Józef Piłsudski — Prezes Rady Ministrów
od 2. X. 1926 r. do 27. VI. 1928 r.

Minister — Prof. Dr. Kazimierz Bartel
Minister Spraw Wewnętrznych — Sławoj Felicjan Składkowski
Minister Spraw Zagranicznych — August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych — Józef Piłsudski
Minister Skarbu — Gabryel Czechowicz
Minister Sprawiedliwości — Aleksander Meysztowicz
Kierownik Min. W. R. i O. P. — Prof. Dr. Kazimierz Bartel (2.X. 26 — 9.I.27)
Minister W. R. i O. P. — Dr. Gustaw Dobrucki (9.I.27 —
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw. — Karol Niezabytowski
Minister Przemysłu i Handlu — Inż. Eugenjusz Kwiatkowski
Minister Komunikacji — Inż. Paweł Romocki
Minister Robót Publicznych — Inż. Jędrzej Moraczewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej — Dr. Stanisław Jurkiewicz
Minister Reform Rolnych — Dr. Witold Staniewicz
Minister Poczt i Telegrafów — Bogusław Miedziński

Prof. Dr. Kazimierz Bartel — Prezes Rady Ministrów
od 27. VI. 1928 r. do 13. IV. 1929 r.

Minister Spraw Wewnętrznych — Sławoj Felicjan Składkowski
Minister Spraw Zagranicznych — August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych — Józef Piłsudski
Minister Skarbu — Gabryel Czechowicz (27.VI.28 — 8.III.29)
Kierownik Min. Skarbu — Dr. Tadeusz Grodyński (8.III.29
Minister Sprawiedliwości — Aleksander Meysztowicz (27.VI.28 — 22.XII.28)
Minister Sprawiedliwości — Stanisław Car (2.XII.28 —
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. — Dr. Kazimierz Świtalski
Minister Rolnictwa — Karol Niezabytowski
Minister Przemysłu i Handlu — Inż. Eugenjusz Kwiatkowski
Minister Komunikacji — Inż. Alfons Kühn
Minister Robót Publicznych — Inż. Jędrzej Moraczewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej — Dr. Stanisław Jurkiewicz
Minister Reform Rolnych — Dr. Witold Staniewicz
Minister Poczt i Telegrafów — Bogusław Miedziński

Dr. Kazimierz Świtalski — Prezes Rady Ministrów
od 14. IV 1929 r. do 7. XII. 1929 r.

Minister Spraw Wewnętrznych — Sławoj Felicjan Składkowski
Minister Spraw Zagranicznych — August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych — Józef Piłsudski

Kierownik Min. Skarbu	— Ignacy Matuszewski
Minister Sprawiedliwości	— Stanisław Car
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Sławomir Czerwiński
Minister Rolnictwa	— Karol Niezabytowski
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Eugenjusz Kwiatkowski
Minister Komunikacji	— Inż. Alfons Kühn
Minister Robót Publicznych	— Inż. Jędrzej Moraczewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	— Aleksander Prystor
Minister Reform Rolnych	— Dr. Witold Staniewicz
Minister Poczt i Telegrafów	— Inż. Ignacy Boerner

Prof. Dr. Kazimierz Bartel — Prezes Rady Ministrów
od 29. XII. 1929 r. do 17. III. 1930 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Henryk Józewski
Minister Spraw Zagranicznych	— August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Kierownik Min. Skarbu	— Ignacy Matuszewski
Kierownik Min. Sprawiedliwości	— Feliks Dutkiewicz
Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ	— Sławomir Czerwiński
Kierownik Min. Rolnictwa	— Wiktor Leśniewski (29.XII.29 — 16.I.30)
Minister Rolnictwa	— Dr. Leon Janta Połczyński 16.I.30
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Eugenjusz Kwiatkowski
Minister Komunikacji	— Inż. Alfons Kühn
Minister Robót Publicznych	— Prof. Dr. Maksym. Matakiewicz
Minister Pracy i Opieki Społ.	— Aleksander Prystor
Minister Reform Rolnych	— Dr. Witold Staniewicz
Minister Poczt i Telegr.	— Inż. Ignacy Boerner

Walery Sławek — Prezes Rady Ministrów
od 29. III. 1930 r. do 23. VIII. 1930 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Henryk Józewski (29.III.30 — 3. VI.30)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Sławoj Felicjan Składkowski —
Minister Spraw Zagranicznych	— August Zaleski 3.VI.30 —
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsusdki
Kierownik Min. Skarbu	— Ignacy Matuszewski
Minister Sprawiedliwości	— Stanisław Car
Minister Wyzn. Rel .i Ośw. Publ.	— Sławomir Czerwiński
Minister Rolnictwa	— Dr. Leon Janta Połczyński
Kierownik Min. Przemysłu i Handlu	— Inż. Eugenjusz Kwiatkowski — (od 9.V.30 Minister)
Minister Komunikacji	— Inż. Alfons Kühn
Minister Robót Publicznych	— Prof. Dr. Maksym. Matakiewicz
Minister Pracy i Opieki Społ.	— Aleksander Prystor
Minister Reform Rolnych	— Dr. Witold Staniewicz
Minister Poczt i Telegrafów	— Inż. Ignacy Boerner

Józef Piłsudski — Prezes Rady Ministrów
od 25. VIII 1930 r. do 4. XII. 1930 r.

Minister	— Józef Beck
Minister Spraw Wewnętrznych	— Sławoj Felicjan Składkowski —
Minister Spraw Zagranicznych	— August Zaleski

Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Kierownik Min. Skarbu	— Ignacy Matuszewski
Minister Sprawiedliwości	— Stanisław Car
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Sławomir Czerwiński
Minister Rolnictwa	— Dr. Leon Janta Połczyński
Minister Przemysłu i Handlu	— Inż. Eugenjusz Kwiatkowski —
Minister Komunikacji	— Inż. Alfons Kühn (28.VIII.30 —
Minister Robót Publicznych	— Prof. Dr. Maksym. Matakiewicz
Minister Pracy i Opieki Społ.	— Aleksander Prystor
Minister Reform Rolnych	— Dr. Witold Staniewicz
Minister Poczt i Telegrafów	— Inż. Ignacy Boerner

Walery Sławek — Prezes Rady Ministrów
od 4. XII. 1930 r. do 26. V. 1931 r.

Minister	— Bronisław Pieracki
Minister Spraw Wewnętrznych	— Sławoj Felicjan Składkowski
Minister Spraw Zagranicznych	— August Zaleski
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Kierownik Min. Skarbu	— Ignacy Matuszewski
Minister Sprawiedliwości	— Czesław Michałowski
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Sławomir Czerwiński
Minister Rolnictwa	— Dr. Leon Janta Połczyński
Minister Przemysłu i Handlu	— Aleksander Prystor
Minister Komunikacji	— Inż. Alfons Kühn
Minister Robót Publicznych	— Mieczysław Norwid Neugebauer
Minister Pracy i Opieki Społ.	— Dr. Stefan Hubicki
Minister Reform Rolnych	— Dr. Leon Kozłowski
Minister Poczt i Telegrafów	— Ignacy Boerner

Aleksander Prystor — Prezes Rady Ministrów
od 27. V. 1931 r. do 9. V. 1933 r.

Minister	— Bronisław Pieracki (27.V.31 — 22. VI.31)
Minister	— Prof. Władysław Marjan Zawadzki (20.III.32 — 5.IX.32)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Sławoj Felicjan Składkowski (27. V.31 — 22.VI.31)
Minister Spraw Wewnętrznych	— Bronisław Pieracki (22.VI.31 —
Minister Spraw Zagranicznych	— August Zaleski (27.V.31 — 2.XI. 1932 r.)
Minister Spraw Zagranicznych	— Józef Beck (2.XI.32).
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski
Minister Skarbu	— Jan Piłsudski (27.V.31 — 5.IX. 1932 r.)
Minister Skarbu	— Prof. Władysław Marjan Zawadzki (5.IX.32 —
Minister Sprawiedliwości	— Czesław Michałowski.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Dr. Sławomir Czerwiński (zmarł 4.VIII.31)
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Janusz Jędrzejewicz (12.VIII.31
Minister Rolnictwa	— Dr. Leon Janta Połczyński (27.V.31 — 20.III.32).
Minister Rolnictwa i Reform Roln.	— Seweryn Ludkiewicz (20.III.32—
Minister Przemysłu i Handlu	— Dr. Ferdynand Zarzycki.

Minister Komunikacji	— Inż. Alfons Kühn (27.V.31 — 5.IX.32).
Kierownik Min. Komunikacji	— Inż. Michał Butkiewicz (5.IX.32
Minister Robót Publicznych	— Mieczysław Norwid Neugebauer (27.V.31 — 20.III.32).
Kierownik Min. Robót Publicznych	— Inż. Alfons Kühn (20.III.32 — 1.VII.32).
Minister Opieki Społecznej	— Dr. Stefan Hubicki.
Minister Reform Rolnych	— Dr. Leon Kozłowski (27.V.31— 20.III.32)
Minister Poczt i Telegrafów	— Inż. Ignacy Boerner (zmarł 13.IV.33).
Minister Poczt i Telegrafów	— Inż. Emil Kaliński (15.IV.33 —

Janusz Jędrzejewicz — Prezes Rady Ministrów
od 10. V 1933 r. do 13. V. 1934 r.

Minister Spraw Wewnętrznych	— Bronisław Pieracki.
Minister Spraw Zagranicznych	— Józef Beck
Minister Spraw Wojskowych	— Józef Piłsudski.
Minister Skarbu	— Prof. Władysław Marjan Zawadzki
Minister Sprawiedliwości	— Czesław Michałowski.
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Janusz Jędrzejewicz (10.V.33— 22.II.34).
Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	— Wacław Jędrzejewicz (22.II.34—
Minister Rolnictwa i Reform Rolnych	— Bronisław Nakoniecznikow - Klukowski.
Minister Przemysłu i Handlu	— Dr Ferdynand Zarzycki.
Minister Komunikacji	— Inż. Michał Butkiewicz
Minister Opieki Społecznej	— Dr. Stefan Hubicki.
Minister Poczt i Telegrafów	— Inż. Emil Kaliński.

PREZES RADY MINISTRÓW

Prof. Dr. Leon Kozłowski

PODSEKRETARZ STANU

Krzysztof Siedlecki

PREZYDJUM RADY MINISTRÓW

u. Krakowskie Przedmieście Nr. 46/48.

Biuro prawne: Opinjuje pod względem prawnym projekty ustaw i rozporządzeń wpływających do decyzji Rady Ministrów oraz sprawy zlecone przez Prezesa Rady Ministrów; opracowuje i uzgadnia projekty ustaw i rozporządzeń według zleceń Rady Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów; ustala redakcję zmian uchwalonych przez Radę Ministrów w złożonych jej projektach ustaw i rozporządzeń; spełnia czynności poprzedzające zarządzenie ogłoszenia w Dzienniku Ustaw R. P. ustaw, rozporządzeń i zarządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej, Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów; załatwia sprawy ogłaszania rozporządzeń, zarządzeń i obwieszczeń władz naczelnych w „Monitorze Polskim".

Dyrektor	— Paczoski Władysław
Kierownik Referatu	— Dr. Berezowski Cezary
Kierownik Referatu	— Mgr. Kaczmarewicz Ludomir
Kierownik Referatu	— Mgr. Zieliński Zbigniew

Biuro Ekonomiczne: Uzgadnia z ogólnemi zasadami polityki gospodarczej Rządu sprawy o charakterze ekonomicznym, wpływające z ministerstw do decyzji Rady Ministrów, Komitetu Ekonomicznego Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów; opracowuje na zlecenie Prezesa Rady Ministrów wnioski na Radę Ministrów i Komitet Ekonomiczny Ministrów w sprawach o charakterze ekonomicznym; sporządza dla Prezesa Rady Ministrów sprawozdania o potrzebach życia gospodarczego, wykonywaniu powziętych uchwał w sprawach gospodarczych i o skutkach tych uchwał dla życia gospodarczego.

Dyrektor	— Dr Nowak Jerzy
Kierownik Referatu	— Martin Wiktor
p. o. Kierownika Referatu	— Kaczorowski Michał

Biuro usprawnienia administracji: Załatwia sprawy, dotyczące usprawnienia administracj publicznej, organizacji i zakresu działania władz i urzędów oraz metod pracy w urzędach; opinjuje w tym zakresie projekty ustaw i rozporządzeń, wpływające z Ministerstw do decyzji Rady Ministrów lub sprawy zlecone przez Prezesa Rady Min.; opracowuje i uzgadnia w swym zakresie działania projekty ustaw i rozporządzeń według zleceń Rady Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów.

Dyrektor	— Hübner Włodzimierz
Kierownik Referatu	— Czarnecki Ewaryst
Kierownik Referatu	— Dr. Budziak Tomasz

Biuro Personalne: Załatwia sprawy personalne całej administracji państwowej poruczone w myśl obowiązujących przepisów Radzie Ministrów lub Prezesowi Rady Ministrów; opinjuje w swym zakresie działania ustawy i rozporządzenia wpływające z ministerstw do decyzji Rady Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów; ustala jednolitą wykładnię przepisów w sprawach personalnych i opracowuje w tej dziedzinie projekty norm obowiązujących.

p. o. Dyrektor — Naczelnik Wydz. Jagiełło Jerzy
Kierownik Referatu — Dr. Nitribitt Aleksander
Kierownik Referatu — Antoniewska-Raczyńska L.
Urzędnik do zleceń Prezesa Rady Ministrów — Wielhorski Władysław
Sekretarjat Rady Ministrów — — Kierownik Referatu Rakowski Janusz
Sekretarjat Prezesa Rady Ministrów — Kierownik Szczeniowski Karol
Wydział Prasowy — Naczelnik Wydziału Święcicki Tadeusz
Wydział Budżet.-Rach. — Naczelnik Wydziału Raczko Bolesław
Intendentura — Kierownik Fijałkowski Antoni
Kancelarja — Kierownik Śliwiński Władysław

URZĘDY I INSTYTUCJE PODLEGŁE PREZESOWI RADY MINISTRÓW

Centralna Komisja Oszczędn.-Oddłuż. dla Samorządu (Dz. U. R. P. Nr. 94/34, poz. 846).

Przewodniczący — Matuszewski Ignacy, Zastępca Przewodn. — Dr. Jaroszyński Maurycy Zdzisław, Sekretarz Gen. — Kaczorowski Michał.

Zarząd Funduszu Kultury Narodowej powołany uchwałą Rady Ministrów z dnia 2 kwietnia 1928 r. do popierania polskiej twórczości naukowej i artystycznej (Mon. Pol. 124/28, poz. 208). Dyrektor: Michalski Stanisław.

Komisja Normalizacji Druków i Wydawnictw Państwowych powołana uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 1931 r. Przewodniczący: Płk. Gluth-Nowowiejski Alojzy, zastępca przewodniczącego: Czerniawski Emil Jerzy, sekretarz generalny: Loeffler Janusz

Generalny Komisarz Wyborczy (Dz. U. R. P. Nr. 66/22, poz. 590) — Giżycki Stanisław.

Ogólno-Polski Komitet Pomocy Ofiarom Powodzi powołany przez Prezesa Rady Ministrów dnia 18 lipca 1934 r. Przewodniczący Dr. Hubicki Stefan.

Przedsiębiorstwo państwowe Polska Agencja Telegraficzna — patrz Dział: Prasa.

NAJWYŻSZY TRYBUNAŁ ADMINISTRACYJNY

(Dz. U. R. P. 94/32, poz. 806)

ul. Miodowa 24

jest władzą sądową, powoałną do orzekania o legalności ostatecznych zarządzeń i orzeczeń, wydanych w toku postępowania administracyjnego, wchodzących w zakres administracji rządowej i samorządowej.

Pierwszy Prezes — Dr. Bronisław Hełczyński.

Izba I rozpatruje sprawy emerytalne i służbowe, samorządowe, sanitarne, budowlane, kościelne, wyznaniowe, przemysłowe, kon-

cesji szynkarskich, świadczeń i powinności wojskowych, wywłaszczeń na cele użyteczności publicznej.

Przewodniczący — Prezes Jan Kopczyński.

Izba II rozpatruje sprawy: inwalidzkie, rolne, lasowe i kultury rolnej, likwidacyjne, przywłaszczeń nieruchomości fabrycznych i gruntów w b. dzielnicy pruskiej, odbudowy kraju, b. dzielnicy pruskiej sporno-administracyjne, obywatelstwa, przynależności, zawodów wolnych, górnicze i naftowe, wodne, ubezpieczeń społecznych, nieobjętych szczegółowym podziałem.

Przewodniczący — Prezes Dr. Roman Moraczewski.

Izba III rozpatruje sprawy: podatków, akcyz, cła, monopolów, należności (opłat), nadzoru nad bankami i związkami gospodarczemi, danin lasowych.

Przewodniczący — Prezes Dr. Karol Birgfellner.

Sekretarjat Prawniczy — Naczelnik Dr. Wojciech Chuchla.
Kancelarja Sądowa — Kierownik Gustaw Domiczek.

TRYBUNAŁ KOMPETENCYJNY

(Dz. U. R. P. Nr. 126/25)

ul. Miodowa Nr. 24

rozstrzyga spory o właściwość między władzami administracyjnemi (państwowemi i samorządowemi) oraz sądami administracyjnemi z jednej, a innemi sądami z drugiej strony — na wniosek władzy administracyjnej, gdy tak władza administracyjna bądź sąd administracyjny, jak i inny sąd uznają się za właściwe do orzekania w sprawie, a na wniosek osoby interesowanej, gdy tak władza administracyjna bądź sąd administracyjny, jak i inny sąd prawomocnie uznały się za niewłaściwe do orzekania w sprawie.

Prezes — Jan Kopczyński, prezes Najwyższego Tryb. Adm.

Prezes — Bolesław Pohorecki, prezes Sądu Najwyższego.

Sekretarz: Dr. Stefan Łuszczkiewicz.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Marjan Zyndram-Kościałkowski

PODSEKRETARZE STANU:

Tadeusz Krychowski

Władysław Korsak

CIAŁA KOLEGJALNE.

Państwowa Rada Samorządowa (M. P. Nr. 66/27, poz. 149). Opinjowanie w sprawach dotyczących samorządu terytorjalnego.

Przewodniczący: Minister.

Rada Spożywców (M. P. Nr. 76/32, poz. 107). Opinjowanie w sprawach zaopatrzenia ludności w artykuły żywnościowe i inne przedmioty powszechnego użytku.

Przewodniczący: Minister.

Główna Komisja do Badania Mąki i Pieczywa (M. P. Nr. 126/29, poz. 313). Opinjowanie w sprawach dotyczących regulowania przemiału zbóż chlebowych i wypieku.

Przewodniczący: Urzędnik wyznaczony przez Ministra.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna:

Przewodniczący: Weissbrod Władysław, dyr. dep.

Komisja Dyscyplinarna:

Przewodniczący: Hausner Roman, dyr. gab. min.

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

ul. Nowy Świat 69.

Gabinet Ministra: Organizacja i nadzór nad trybem urzędowania ministerstwa oraz urzędów wojewódzkich i starostw; nadzór nad pracami ustawodawczemi w Ministerstwie; redakcja dziennika urzędowego; biblioteka, budżet, sprawy gospodarcze, kancelarja.

Dyrektor — Hausner Roman.

Wydział organizacyjno-prawny	— Naczelnik Dr. Drążek-Drawicz J.
Wydział Ogólny	— Naczelnik Robaczewski Antoni
Sekretarjat Ministra	— Naczelnik Brzozowski Alojzy J.
Inspektor	— Stosyk Stefan

Inspektorat: Koordynacja czynności inspektorów przydzielonych do poszczególnych departamentów i biur, nadzór nad inspekcją wojewódzką

Inspektor Główny — Świdziński Bolesław Jerzy.

Departament Polityczny: Sprawy ogólno-polityczne, bezpieczeństwa i narodowościowe.

Dyrektor — Kawecki Henryk.

Wydział Społeczno-polityczny	— Naczelnik Myśliński Mieczysław
Wydział Narodowościowy	— Naczelnik Suchenek-Suchecki H.
Wydział Bezpieczeństwa	— Naczelnik Inż. Kucharski Stan.
Inspektor:	— Sawicki Jan
	— Wojnicz Wiktor

Departament Administracyjny: Orzecznictwo w I i II instancji w sprawach, nie przekazanych innym departamentom i biurom.

Dyrektor — Weissbrod Władysław.

Wydział Stanu Cywil. i Ruchu ludności	— Naczelnik Dr. Żymirski Juljusz
Wydział Porządku Publicznego	— Naczelnik Adelstein Jerzy
Wydział Administracyjny	— Naczelnik Czapiński Władysław
Centralne Biuro Filmowe	— Naczelnik Relidzyński Józef
Inspektor	— Kałuski Wincenty

Departament Samorządu: Organizacja samorządu terytorjalnego, sprawy finansów komunalnych i administracyjno-budowlane.

Dyrektor — Zbikowski Witold.

Wydział Administracji Samorządu	— Naczelnik Podwiński Stanisław
Wydział Finansów komunalnych	— Naczelnik Kuncewicz Adam
Wydział Komunalnej Polityki gospodarczej	— Nacz. vacat
Wydział Administracyjno-budowlany	— Naczelnik Szymkiewicz Gustaw
Inspektor	— Brzezicki Henryk

Departament Techniczno-Budowlany. Sprawy: nadzoru budowlanego i zabudowania osiedli, osiedleńczo-mieszkaniowe, techniki budowlanej i sanitarnej, zarządu gmachów i placów państwowych.

Dyrektor — Inż. Stawiski Bronisław.

Wydział Zabudowania Osiedli	— p. o. Naczelnika Inż. Kuncewicz Adam, radca
Wydział Techniki Budowlanej	— Naczelnik Inż. Szanior Tadeusz
Wydział Zarządu gmachów i placów państwowych	— Naczelnik Inż. Sunderland Rud.
Referat Techniki Budowlanej	— Kierownik Inż. Rudolf Zygmunt

Biuro Aprowizacyjne: sprawy zaopatrzenia ludności w żywność i inne artykuły powszechnego użytku, mobilizacja gospodarcza.

Dyrektor — Dr Igielski Piotr.

Biuro Personalne: sprawy osobowe funkcjonarjuszów ministerstwa oraz władz i urzędów podległych, z wyjątkiem Policji Państwowej.

Dyrektor — Pasella Władysław.

Biuro Wojskowe: sprawy poborowe, mobilizacyjne i świadczeń wojennych, zasiłków wojskowych, związane z przysposobieniem wojskowem.

p. o. Dyrektora — Wyszyński Antoni, major.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Policja Państwowa.

(Dz. U. R. P. Nr. 5, poz. 27 z 1931 r.).

Policja Państwowa jest jednolitym, zorganizowanym na wzór wojskowy korpusem, przeznaczonym do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego i podlega w tym zakresie rządowym władzom administracji ogólnej (wojewodom, Komisarzowi Rządu na m. st. Warszawę, starostom powiatowym, starostom grodzkim).

W zakresie dochodzenia i ścigania przestępstw organa Policji Państwowej są organami wykonawczemi władz sądowych i prokuratorskich.

W sprawach organizacji i administracji wewnętrznej podlega P. P. swoim policyjnym przełożonym.

Pod względem terytorjalnym organizacja Policji Państwowej przystosowana jest do administracyjnego podziału Państwa na województwa i powiaty; w szczególności każde województwo tworzy okręg wojewódzki, a każdy powiat — obwód powiatowy Policji Państwowej. W skład obwodów powiatowych wchodzą posterunki, obejmujące jedną lub kilku gmin lub ich części oraz komisarjaty, obejmujące większe miasta lub ich dzielnice.

Komenda Główna
Warszawa, ul Nowy Świat Nr. 67.

Organ pracy Komendanta Głównego w zakresie: organizacji i administracji wewnętrznej P. P., a w szczególności uzupełnienia, wyszkolenia, zaopatrzenia, dyscypliny, kontroli służbowej oraz przygotowania P P. do jej zadań, przewidzianych w art. 27 i 28 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 6.III.1928 r. (Dz. U. R. P. 5/31 poz. 27).

Komendant Główny — Maleszewski Janusz.

Zastępca Komend. Główn. — Geib Juljusz, nadinspektor.

Wydział I Ogólny	— Nacz. Podinsp. Zawadzki Wład.
Wydział II Finansowo-Gospod.	— Nacz. Podinsp. Wójtowicz Wł.
Wydział III Personalno - Dyscyplin.	— Nacz. Insp. Sitkowski Antoni
Wydział IV Centrala Służby Śled.[1])	— Nacz. Insp. Horodyski Józef
Wydział V Wyszkolenie	— Kier. Insp. Skarżyński Zdzisław
Sam. Referat Wojskowy	— Inspektor Wróblewski Leon.
Inspekcja	— Inspektor Zieliński Euzebjusz
	— Nacz. Insp. Nowodworski Ad.

Szkoły

Szkoła dla Oficerów, Warszawa, ul. Krochmalna 56. Kształcenie ogólne fachowo-policyjne oficerów P. P. (Dz. U. M. S. Wewn. 3/31, poz. 71)

Normalna Szkoła Fachowa dla Szeregowych, Mosty Wielkie. Kształcenie ogólne fachowo-policyjne szeregowych P. P. (Dz. U. M. S. Wewn. 3/31, poz. 71).

Normalna Szkoda Fachowa dla Szeregowych, Sosnowiec. Kształcenie ogólne fachowo-policyjne szeregowych P. P. (Dz. U. M. S. Wewn. 3/31, poz. 71).

Rezerwa Szeregowych przy Komendzie Głównej, Żyrardów, ma na celu specjalne zadania służby bezpieczeństwa, a w szczególności czasowe wzmacnianie stanu liczebnego P. P. w poszczególnych województwach. (Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr. 15/32, poz. 176).

KORPUS OCHRONY POGRANICZA
ul. Chałubińskiego 3-b.

Zadaniem jego jest: ochrona północno-wschodnich granic i pogranicza Rzeczypospolitej Polskiej pod względem skarbowym, politycznym, bezpieczeństwa publicznego.

Dowódca — gen. bryg. Kruszewski Jan.

Zastępca dcy — płk. dypl. Szyszko-Bohusz Zygmunt.

Szef Sztabu	— ppłk. dypl. Puszczyński Tadeusz
Zastępca Szefa Sztabu	— mjr. dypl. Gedroyć Olgierd

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

(Dz.U.R.P. Nr. 85/19, poz. 464, Nr. 97/31, poz. 741 i M. P. 272/29, poz. 627), Warszawa, ul. Al. Jerozolimskie Nr. 32 Zbiera, opracowuje i ogłasza informacje liczbowe o Polsce w celu:

a) dostarczenia władzom publicznym danych niezbędnych w ich działalności;

b) umożliwienia naukowego badania stosunków gospodarczych, społecznych i kulturalnych w Polsce.

Działalność Głównego Urzędu Statystycznego obejmuje zasadniczo zakres wiedomości statystycznych o Polsce.

Dyrektor — Szturm de Sztrem Edward

Wicedyrektor — Strzelecki Jan.

Rada Statystyczna	— Przewodn. Dyrektor G. U. S.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Dr. Buławski Rajmund
Wydział Ogólny	— Kier. Kochański Kazimierz
Wydział Statystyki Ludności	— Nacz. Doc. Szulc Stefan

[1]) Przy Wojewódzkich Komendach Policji Państwowej i Komendzie Policji Państwowej m. st. Warszawy funkcjonują urzędy śledcze.

Wydział Statystyki Rolniczej — Nacz. Brzeziński Stefan
Wydział Statystyki Przemysłowej — Nacz. Kraütler Ignacy
Wydział Statystyki Handlu, Kredytu i Komunikacji — Nacz. Przypkowski Mieczysław
Wydział Statystyki Społecznej — Nacz. Szturm de Sztrem Tad.
Wydział Statystyki Adm. Publiczn. i Finansów Publ. — Nacz. Strzelecki Jan
Biuro Powszechnych Spisów — Kier. Heinrich Jerzy.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE LOKALNE.

Wojewódzkie i powiatowe władze administracji ogólnej
(Dz. U. R. P. Nr. 11/28, poz. 86 i Nr. 85/33, poz. 633).

Wojewódzką władzą administracji ogólnej jest wojewoda, a na obszarze m. st. Warszawy — Komisarz Rządu na m. st. Warszawę. Wojewoda stoi na czele województwa i podlega pod względem osobowym Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a pod względem służbowym poszczególnym Ministrom, zależnie od rodzaju spraw, wchodzących w zakres jego działania. Wojewoda jest na obszarze województwa przedstawicielem Rządu i szefem administracji ogólnej, t. j. administracji spraw wewnętrznych, przemysłu i handlu z wyjątkiem administracji górniczej, probierczej, miar i morskiej, administracji rolnictwa i reform rolnych z wyjątkiem lasów państwowych, państwowych zakładów chowu koni i instytutów badawczo - naukowych, administracji opieki społecznej i pośrednictwa pracy, administracji dróg lądowych i wodnych oraz administracji spraw wyznaniowych, sztuki i kultury.

Szerszy zakres działania posiada wojewoda śląski, który jest naczelnym organem administracji województwa śląskiego (patrz Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497 z 1920 r.) i któremu w tym zakresie podlega również administracja skarbowa i szkolna.

Wojewoda spełnia swe zadania przy pomocy urzędu wojewódzkiego oraz innych podległych mu na obszarze województwa władz, urzędów i organów.

Niektóre sprawy załatwiane są kolegjalnie przy udziale wojewódzkich ciał kolegjalnych.

Powiatową władzą administracji ogólnej jest starosta powiatowy, w miastach wymienionych w Dz. U. R. P. Nr. 41/32, poz. 408 — starosta grodzki i prezydent, w m. Gdyni — Komisarz Rządu (Dz. U. R. P. Nr. 95/32, poz. 823), a w m. Wejherowie — starosta morski. W Katowicach, Chorzowie i Bielsku w woj. śląskiem: dyrektor policji (Dz. U. Śl. Nr. 15/23 poz. 97) i prezydent.

Starosta stoi na czele powiatu i podlega wojewodzie. Starosta jest na obszarze powiatu przedstawicielem Rządu i szefem administracji ogólnej, t. j. działów administracji zespolonych w wojewódzkich władzach administracji ogólnej z wyjątkiem spraw, dla których istnieją na obszarze powiatu osobne władze i urzędy państwowe bezpośrednio podległe wojewodzie.

Starosta załatwia sprawy, należące do jego kompetencji przy pomocy starostwa oraz podległych mu na obszarze powiatu władz, urzędów i organów.

Niektóre sprawy załatwiane są kolegjalnie przy udziale powiatowych ciał kolegjalnych.

Rada Wojewódzka i Wydział Wojewódzki. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19.I.1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11 z r. 1928) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznch z dnia 28.III.1928 r. w sprawie Wojewódzkich i Powiatowych organów kolegjalnych administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 46 z r. 1928).

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzka Komisja Opieki Społecznej. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6.III.1928 r. o opiekunach społecznych i komisjach opieki społecznej (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 267).

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzka Komisja Kolonij Letnich. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15.V.1930 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Wyznań Religij. i Oświecenia Publicznego w sprawie rady i komisyj do spraw kolonij letnich (Monitor Polski Nr. 178, poz. 272 z dnia 4.VIII.1930 r.).

Przewodniczący: Wojewoda.

Inwalidzka Komisja Odwoławcza przy Urzędzie Wojewódzkim. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Skarbu, Ministra Pracy i Opieki Społecznej, Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Sprawiedliwości z dnia 6.VII.1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz 429).

Przewodniczący: Wojewoda.

Komisja Specjalna przy Wojewodzie do Rozstrzygania Skarg na Nakazy Inspektora Pracy. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 IV.1928 r. o komisjach specjalnych, powołanych do rozstrzygania skarg na nakazy Inspektora Pracy (Dz U. R. P. Nr. 52, poz. 497).

Przewodniczący: Wojewoda.

Komisja Rozpoznawcza przy Urzędzie Wojewódzkim. Ustawa z dnia 23.V.1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 60 z r. 1933, poz. 455) i rozporządzenie wykonawcze z dnia 28.VIII.1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 757 z r. 1934).

Przewodniczący: Wyższy urzędnik administracyjny, wyznaczony przez wojewodę

Wojewódzki Komitet Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28.I.1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej W. F. oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów W. F. i P. W. (Monitor Polski Nr. 26 z dnia 3.II.1927 r.).

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzka Komisja Ziemska. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27.X.1933 r. o zespoleniu Urzędów Ziemskich z władzami administracji ogólnej i organizacji komisyj ziemskich (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 635).

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzka Komisja Turystyczna. Reskrypt Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 5 VI.1925 r. Nr. XI-1614).

Przewodniczący: Wojewoda.

Okręgowa Komisja Konserwatorska. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15.I.1931 r. o utworzeniu Okręgowych Komisyj Konserwatorskich (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 84).

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzka Komisja Odbudowy (obecnie w likwidacji). Ustawa z dn. 6.V.1924 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 492).

Przewodniczący: Wojewoda.

Komisja Egzaminacyjna z języka polskiego dla kandydatów na rabinów i podrabinów. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24.X 1930 r. w sprawie regulaminu wyborczego dla wyboru rabinów i podrabinów w gminach wyznaniowych żydowskich (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 593) oraz rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16.I.1931 roku w sprawie regulaminu egzaminacyjnego z języka polskiego dla kandydatów na rabinów i podrabinów (Dz. Urz. Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. Nr. 2/234, z dnia 28.II.1931 r.).

Przewodniczący: Urzędnik wyznaczony przez wojewodę.

Komisja Dyscyplinarna. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7.X.1932 r. o organizacji Komisji Dyscyplinarnej i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko funkcjonarjuszom państwowym (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 738) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17.X.1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 790).

Przewodniczący: Urzędnik wyznaczony przez Ministra.

Międzywojewódzki Komitet Ochrony Rzek przed zanieczyszczeniem. Pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 15.V.1931 r. Nr. Z. I. 496/31 w sprawie ochrony rzek przed zanieczyszczeniem.

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzki Urząd Rozjemczy do spraw majątkowych posiadaczy większych gospodarstw wiejskich. Ustawa z dnia 28 III.1933 r. o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 253).

Przewodniczący: Wojewoda.

Komitet Funduszu Pracy, w likwidacji.

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzka Rada Wodna. Opinjuje w sprawach gospodarstw wodnych (Dz U. R. P. Nr. 62/28, poz. 574).

Przewodniczący: Wojewoda.

Komisje Oszczędnościowo - Oddłużeniowe dla Samorządu.

Przewodniczący: Wojewoda.

Wojewódzkie Komisje do Badania Mąki i Pieczywa (Monitor Polski Nr. 126/29).

Przewodniczący: Wojewoda.

POWIATOWE CIAŁA KOLEGJALNE.

Rada Powiatowa. (Dz. U. R. P. Nr. 35/33, poz. 294).

Przewodniczący — starosta.

Wydział Powiatowy (Dz. U. R. P. Nr. 35/33, poz. 294): a) Komisja Drogowa, b) Komisja Rolna, c) Komisja Sanitarna, d) Komisja Opieki Społecznej, e) Komisja Kulturalno-oświatowa (oświaty pozaszkolnej), f) Komisja Szkolna (szkół rolniczych), g) Komisja statystyki rolnej (powoływane w zależności od potrzeb i miejscowych warunków).

Przewodniczący — starosta lub delegat samorządu pow.

W części górnośląskiej województwa śląskiego, działalność Wydziału Powiatowego reguluje ustawa o ogólnej administracji kraju z dnia 30 lipca 1883 r. (Zb. U. Pr. str. 195).

Komisja Poborowa (Główna i dodatkowa) (Dz. U. R. P. Nr. 60/33, poz 455 i Dz. U. R. P. Nr 83/34, poz. 757)

Przewodniczący — starosta.

Powiatowy Komitet Wychowania Fizycznego i Przysp. Wojsk. (Mon. Pol. Nr. 26/27)

Przewodniczący — starosta.

Inwalidzka Komisja Rewizyjno-Lekarska (Dz. U. R. P. Nr. 26/32, poz. 238)

Przewodniczący — starosta.

Pożyczkowa Komisja Odbudowy (w likwidacji) (Dz U. R. P. Nr. 49/24, poz. 492)

Przewodniczący — starosta.

Powiatowa Komisja Oszczędnościowa (Dz. U. R. P. Nr. 91/32, poz. 777)

Przewodniczący — powołuje wojewoda.

Powiatowy Komitet Funduszu Pracy (Dz. U. R. P. 22/33, poz. 163 i Mon. Pol. Nr. 75/33, poz. 97), w likwidacji.

Przewodniczący — starosta.

Powiatowy Komitet Pomocy Ofiarom Powodzi (Zarz. Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 19.VII.1934 r.).

Przewodniczący — starosta.

MIASTO STOŁECZNE WARSZAWA.

Stanowi odrębny okrąg administracyjny wojewódzki na podstawie art. 1, Ustawy z 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 65, poz. 395) i rozdz. VI. Rozp. Prez. R. P. z 19 stycznia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86).

Powierzchnia: 12 468 ha, zaludnienie: 1.200.000, powiaty rządowe — 4.

Komisarz Rządu: Jaroszewicz Władysław.
Wicekomisarz Rządu: Jurgielewicz Kazimierz.

Komisarjat Rządu na miasto st. Warszawę.

Wydział Ogólny:	— Naczelnik Tarnowski Jan.
Oddział Ogólny	— Kierownik
Oddział Aprowizacyjny	— p. o. Kier. Rysiakiewicz Tadeusz
Oddział Org.-Insp.	— „ Radoliński Stefan.
Oddział Przemysłowy	— Kier. inż. Groberski Feliks.
Oddział Budż Gosp.	— Kierownik Chyliński Kaz.
Inspektor Weterynaryjny	— Lipkowski Jerzy.

Wydział Społ. Polit.:	—	Naczelnik Łepkowski Jan.
Oddział Społ. Polit.	—	Kier. Runge Tadeusz
Oddział Bezpieczeństwa i Policji	—	„ Gajewski Jan.
Oddział Prasowo-Widow.	—	„ Szyszyłowicz Mieczysław
Wydział Wojskowy	—	Nacz. Ernst Edwin
Oddział Poborowy	—	Kier Dalewski Jan
Oddział Mobilizacyjny	—	Kier Łojewski Stan.
Wydział Zdrowia	—	Nacz. dr. Eberhardt Maks.
Wydział Pracy i Op. Społ.	—	Nacz. Wilczyński Stef.
Wydział Komun.-Budowl.	—	Nacz. inż. Choynowski Jan
Oddział Ruchu Drogowego	—	p. o. Kier. Bukowski Wład.
Oddział Zarządu Gmachów Państw.	—	Kier. Ficowski Tadeusz.
Konserwator zabytków	—	inż. Sawicki Tymoteusz

Starostwa grodzkie:

		Starosta
Północno-Warszawskie	ul. Długa Nr. 31	Wasylkiewicz Jan
Południowo-Warszawskie	ul. 6-go Sierpnia Nr. 43	Bartoszewicz Józef
Prasko-Warszawskie	ul. Targowa Nr. 15	Iszora Wacław
Śródmiejsko-Warszawskie	ul. Wiejska Nr. 16	Miklaszewski Tadeusz

Komenda P. P. m. st. Warszawy, ul. Senatorska 12.

Komendant — Kozielowski Marjan, podinspektor

Komisarjaty P. P. starostwa grodzkiego Warszawa-Północ: II — ul. Kapucyńska 19, III — ul. Nowolipski 53, IV — ul. Niska 10, V — ul. Lubeckiego 4, VII — ul. Krochmalna 56, XIX i XXII — ul. Wolska 147, XXVI — ul. Bytomska 4

Komisarjaty P. P. starostwa grodzkiego Warszawa-Południe: VI — ul. Miedziana 5, VIII — ul. Śliska 52, XI — ul. Poznańska 13, XVI — ul. Puławska 53, XX — ul. Czerniakowska 88, XXIII — ul. Grójecka 26, Kolejowy I — Dworzec Główny

Komisarjaty P. P. starostwa grodzkiego Warszawa-Śródmieście: I — ul. Bednarska 7, IX — ul. Fabryczna 28, X — ul. Szpitalna 7, XIII — ul Hoża 30.

Komisarjaty P. P. starostwa grodzkiego Warszawa-Praga: XIV — ul. Wileńska 11, XV — ul. Jagiellońska 9, XVII — ul. Grochowska 139, XVIII — ul. Toruńska 48, XXIV — ul. Św. Wincentego 47, XXV — ul. Nadwiślańska 15, Kolejowy III — Dworzec Wileński, Rzeczny — Wybrzeże Helskie 64.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

Powierzchnia 32.134 km² Zaludnienie 1.643.485.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 1, powiatów 12.

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 12, miast wydzielonych 4, miast niewydzielonych 40, gmin wiejskich 173.

Wojewoda — Pasławski Stefan.

Wicewojewoda — Michałowski Stanisław.

Urząd Wojewódzki w Białymstoku.

Wydział Ogólny	—	Nacz. Dr. Mellin Ignacy.
Oddział Organizacyjny	—	Kier. Lenczewski Kazimierz.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	—	Kier. Topolewski Aleksander
Oddział Administracyjno-Prawny	—	Kierownik vacat

Inspektor Starostw.	— Twerdochlib Meliton
Wydział Społeczno-Polityczny	— Nacz. Bay Lubomir Józef.
Oddział Spraw Politycznych i Bezpieczeństwa	— Kier. Bay Lubomir Józef
Oddział Spraw Porządku Publicznego	— p. o. Kier. Kochański Ludwik
Wydział Samorządu	— Nacz. Kaczyński Stanisław.
Wydział Wojskowy	— Nacz Andrzeykowicz Witold.
Wydział Rolnictwa i Ref. Rolnych	— Nacz. Łączyński Stanisław.
Oddział Rolnictwa	— Kier. Ciemnołoński Józef.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Krzyżanowski Wiktor
Oddzia Finansowy	— Kier. Szmurło Michał
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. Smólski Stefan
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Modrzejewski Roman
Wojewódzki Insp. Ochr. Lasów	— Laskowski Zdzisław
Wojewódzki Inspektor Weterynar.	— Dr Semschek Franciszek.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. inż. Malinowski Miecz.
Wydział Pracy, Opieki Społecznej i Zdrowia	— Nacz. Dr. Brodowicz Zygmunt.
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Komiński Mieczysław
Oddział Zdrowia	— Kier. Dr. Brodowicz Zygmunt.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż Stankiewicz Miecz.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Artychowski Miecz.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Seredyński Józef
Konserwator Zabytków	— Dr. Kluss Józef.

Władze, Urzędy i Instytucje specjalne.

Biuro do spraw finans.-rolnych — Kier. Glinka Jan.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza *).

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Augustowskie	12	1	Ejchler Stefan
Białostockie	15	8	Michałowski Stanisław
Białostockie grodzkie	—	1	Dr. Świątkiewicz Józef
Bielskie-Bielsk Podlaski	16	6	Januszkiewicz Żelisław
Grodzieńskie	21	5	Drożański Józef
Łomżyńskie	19	6	Syska Mieczysław
Ostrołęckie	14	1	Kulikowski Franciszek
Ostrowskie-Ostrów Maz	11	2	Muszyński Juljan
Sokólskie	12	3	Dr. Żak Józef
Suwalskie	17	2	vacat.
Szczuczyńskie-Grajewo	10	3	Olejniczakowski Eugenj.
Wołkowyskie	16	2	Malinowski Olgierd
Wysoko-Mazowieckie	10	4	Dr. Raczyński Tadeusz

Komenda Wojewódzka P. P., Białystok.
Komendant: Inspektor Czyniowski Edmund Andrzej.

Komendy powiatowe: m. Białystok, Augustów, Białystok, Bielsk, Grajewo, Grodno, Łomża, Ostrów Maz., Ostrołęka, Sokółka, Suwałki, Wysokie Maz., Wołkowysk.

*) Patrz: woj. wileńskie.

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE.

Powierzchnia: 25.741 km². Zaludnienie: 2.936.976.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 3, powiatów 17
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 17, miast wydzielonych 8, miast niewydzielonych 32, gmin wiejskich 313.
Wojewoda: dr. Dziadosz Władysław.
Wicewojewoda: Witkowski Lucjan.

Urząd Wojewódzki w Kielcach.

Wydział Ogólny	— Nacz. Dr. Winiarz Karol.
Oddział Organizacyjny	— Kier. dr. Górny Czesław
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Borowiecki Juljan.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kierownik vacat
Inspektor Starostw	— Dr. Müller Roman.
Wydział Społeczno-Polityczny	— Nacz. Lutomski Wacław.
Oddział Spraw Politycznych i Bezpieczeństwa	— Kier. Lutomski Wacław.
Oddział Spraw Porządku Publicz.	— Kier. Kintopf Henryk.
Wydział Samorządu	— Nacz. dr. Serafin Marcin.
Oddział Administracji Samorządu	— Kier. Mandzij Michał
Oddział Finansów i Gospodarki Samorządu	— Kier. Motal Karol.
Oddział Aprowizacyjny	— p. o. Kier. Marcinkowski Stanisł.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Siewiński Józef.
Wydz. Roln. i Ref. Rolnych	— Nacz. inż. Sosnowski Bolesł.
Oddział Rolnictwa	— Kier. Nowolecki Władysław
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Włoczewski Władysław
Oddział Finansowy	— Kier. Szafnicki Henryk.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Szczęsnowicz Stanisł.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Krajewski Stefan
Inspektor Ochrony Lasów	— Fijałkiewicz Juljan.
Inspektor Weterynarji	— Płachecki Stefan.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. Zagrodzki Eugenjusz.
Wydział Zdrowia	— Nacz dr. Dziewulski Franc.
Wydział Pracy i Opieki Społ.	— Nacz. Zwoliński Franciszek
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Kług Kazimierz
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Pacławski Jan
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Blok-Kolanowski St.
Konserwator Zabytków	— Arch. Treter Bohdan.

Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finans.-rolnych	— Kier. inż. Śląski Ludwik.
Weterynar. pracownia rozpozn. *)	
Państwowa Wytw. Mat. drogow.	Kamieniołomy — Zagnańsk.

*) Patrz: woj. krakowskie.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Będzińskie	9	3	Boksa Józef
Częstochowskie	21	2	Rogowski Bazyli
Częstochowskie grodzkie	—	1	p. o. Starosta powiatowy
Iłżeckie-Wierzbnik	21	2	Weiss Seweryn
Jędrzejowskie	13	1	Zaufall Jan
Kieleckie	19	2	Porembalski Stanisław
Koneckie-Końskie	18	4	Mydlarz Stefan
Kozienickie	19	2	Kowalski Czesław
Miechowskie	24	3	Piątkowski Leopold .
Olkuskie	14	2	Gliszczyński Stanisław
Opatowskie	23	2	Bołdok Wacław
Opoczyńskie	22	1	Krauze Adolf
Pińczowskie	20	3	Kulwieć Antoni
Radomskie	22	2	Klotz Aleksander
Radomskie grodzkie	—	1	p. o. Starosta powiatowy
Sandomierskie	14	3	Dr. Polanowski Leon
Sosnowieckie grodzkie	—	1	p. o. Boksa Józef
Stopnickie-Busko	25	2	Tarnogórski Feliks
Włoszczowskie	14	2	Wyszkowski Włodzim.
Zawierciańskie	15	1	Wardejn-Zagórski Stan.

Komenda Wojewódzka P. P., Kielce.

Komendant: Inspektor Grabowski Czesław Paulin.

Komendy powiatowe: Będzin, Busk, Częstochowa, Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Radom, Sandomierz, Wierzbnik, Włoszczowa, Zawiercie.

WOJEWÓDZTWO KRAKOWSKIE.

Powierzchnia 17.448 km². Zaludnienie 2.296.842.

Podział dla celów administracji rządowej: Powiatów grodzkich 1, powiatów 17

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 17, miast wydzielonych 3, miast niewydzielonych 44, gmin wiejskich 195.

Wojewoda: Dr. Kwaśniewski Mikołaj.
Wicewojewoda — Walicki Tadeusz.

Urząd Wojewódzki w Krakowie.

Wydział Ogólny	— Naczelnik Żukiewicz Cz.
Oddział Organizacyjny	— p. o. Kier. Buczkowski Marjan.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Pokorny Bernard.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Inspektor Starostw	— Wittek Karol.
Wydział Społeczno-Polit.	— Nacz. Małaszyński Piotr
Oddział Polityczny i Bezpieczeństwa	— Kier. Wolaniecki Andrzej.
Oddział Porządku Publicznego	— Kier. vacat.

Wydział Samorządu	— Nacz. Osiecki Ludwik
Oddział Organizacji Samorządu	— p. o. Kier. Milanowicz Jan.
Oddział Finansów i Gospodarki Komunalnej	— p. o. Kier. Przetocki Józef.
Oddział Aprowizacji	— p. o. Kier. Goldfinger Adam.
Inspektor Samorządu	— Buszek Stefan.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Błażewicz Wład.
Wydział Roln. i Ref. Rolnych	— Nacz. Eustachiewicz Kaz.
Oddział Rolnictwa	— Kier. Cygański Ignacy
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. dr. Curyło Jan.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. Gawlikowski Mieczysław.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Przybylski Stanisław.
Inspektor Ochrony Lasów	— Kopeć Stanisław
Inspektor Weterynaryjny	— dr. Smoliński Stanisław.
Wydz. Przem. i Handlu	— Nacz. inż. Hampel Jan
Wydział Pracy i Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz. dr. Salak Bolesław
Oddział Pracy i Opiek Społecznej	— Kier. Bandrowski Jan.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Salak Bolesław
Wydział Komun.-Budowlany	— Nacz. inż. Wąsowski Juljan
Oddział Drogowy	— Kier. Praczyński Aleksander.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Mach Józef.
Konserwator Zabytków	— Arch. Treter Bohdan.
Wydział Dróg Wodnych	— Nacz. inż. Bielawski Adam
Oddział Ogólny	— Kier. vacat.
Oddział Regulacji Rzek	— Kier. inż. Pirgo Wiktor.
Oddział Nurtowo-Mechaniczny i Budowy Sztucznych Dróg Wodnych	— Kier. inż. Kritzler Henryk

Urzędy i Instytucje Specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych — Kierownik Mikosz Jan.

Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza obsługuje województwa: Krakowskie, Kieleckie, Śląskie i część Lubelskiego (8 powiatów).
Kierownik: Guzek Władysław.

Państwowe Wytwórnie materjałów drogowych. Kamieniołomy: Inwałda, Kozy.

Państwowe zarządy wodne: w Żywcu: dla Soły z dopływami, dla Skawy z dopływami i dla budowy zakładu wodnego na Sole w Porąbce; w Krakowie: dla Wisły od ujścia Przemszy do ujścia Dunajca, dla Przemszy z dopływami, dla Małej Wisły z dopływami i dla kanału żeglugi na odcinku od Zagłębia Węglowego do Krakowa; w Tarnowie: dla Wisły od ujścia Dunajca do ujścia Brnia wraz z Dunajcem poniżej ujścia Łososiny i Nidą od Wiślicy w dół do ujścia jej do Wisły oraz dla Raby poniżej Myślenic z dopływami; w Nowym Sączu: dla Dunajca od ujścia Łososiny w górę z dopływami i dla Raby od Myślenic w górę z dopływami; w Sandomierzu: dla Wisły od ujścia Brnia do ujścia Kamiennej, dla Sanu poniżej ujścia Bukowej i Wisłoki poniżej Jasła.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Bialskie-Biała Małop.	8	4	Dr. Alberti Stanisław
Bocheńskie	11	2	Strusiński Jan
Brzeskie-Brzesko	11	1	Baranowski Włodzimierz
Chrzanowskie	10	5	Dr. Łęcki Mieczysław
Dąbrowskie	8	2	Dr. Dorosz Jan
Gorlickie	11	2	Czachowski Konstanty
Jasielskie	12	1	Marossanyi Juljusz
Krakowskie	19	2	Dr. Wnęk Władysław
Krakowskie grodzkie		1	Pałosz Władysław
Limanowskie	11	1	Malkowski Ludwik
Mieleckie	9	2	Schlichting Zygfryd
Myślenickie	10	3	Bassara Antoni
Nowosądeckie-Nowy Sącz	15	6	Dr. Łach Maciej
Nowotarskie - N. Targ	18	2	Korniak Mateusz
Ropczyckie	10	4	Sila-Nowicki Roman
Tarnowskie	10	2	Lissowski Mieczysław
Wadowickie	12	5	Sowiński Henryk.
Żywieckie	10	2	Dr. Döllinger Zygmunt

Komenda Wojewódzka P. P., Kraków.

Komendant: Inspektor Walczak Henryk Michał.

Komendy powiatowe: m. Kraków, Biała, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Dąbrowa, Gorlice, Jasło, Kraków, Limanowa, Mielec, Myślenice, Nowy - Sącz, Nowy - Targ, Ropczyce, Tarnów, Wadowice, Żywiec.

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE.

Powierzchnia 31.123 klm². Zaludnienie 2.467.266.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 1, powiatów 18.

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 18, miast wydzielonych 4, miast niewydzielonych 29, gmin wiejskich 277

Wojewoda — dr. Rożniecki Józef.

Wicewojewoda — Długocki Władysław.

Urząd Wojewódzki w Lublinie.

Wydział Ogólny	— Nacz. Dr. Grużewski Bol.
Oddział Organizacyjny	— Kier. Twardosz Andrzej.
Odział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Frańczak Feliks.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Inspektor Starostw	— Woroszyński Roman.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz Gajl-Kot Antoni
Oddział Społeczno-Polityczny	— p. o. Kier. Kędzierski Roman.
Oddział Porządku Publ. i Policji	— Kier. Krüger Zygmunt.
Wydział Samorządu	— Nacz. Szaynowski Marjan
Oddział Administracji Samorządu	— Kier. Filipowski Adam.
Oddział Finansów i Gospodarki Komunalnej	— Kier. Wazowski Michał.

Oddział Inspekcji Związków Kom.	— Kier. Hacewicz Marjan,
Oddział Aprowizacyjny	— Kier. Filipiński Józef.
Inspektor Samorządu	— Hacewicz Marjan.
Wydział Wojskowy	— Nacz. dr. Chmielnikowski T.
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Janiszowski Henryk
Oddział Rolnictwa	— Kier. inż. Stachowicz Stanisław.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Gunderman Rudolf.
Oddział Finansowy	— Kier. Gołowski Włodzimierz.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier inż. Gawarecki Feliks
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Szramowicz Stanisław
Inspektor Ochrony Lasów	— Szyszkowski Zygmunt
Inspektor Weterynaryjny	— Chybowski Wacław.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. Bolcewicz Jan
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz dr. Danielski Jan
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Korczyński Stanisław.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Danielski Jan.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż Jankowski K.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Skopiński Ludwik
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Piotrowski Stanisław.
Zarząd Klinkierni Państw.	— Kier. inż. Marynowski Jerzy.
Konserwator Zabytków	— Dr. Piwocki Ksawery.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych — Kierownik inż. Śliwiński Zygm.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1]).
Państwowe Wytwórnie Materjałów Drogowych. Klinkiernie: Białopole, Budy, Izbica, Zamość.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Bialskie - Biała Podlaska	21	3	Modliński Stefan
Biłgorajskie	15	1	Szałowski Tadeusz
Chełmskie - Chełm Lub.	13	1	Woronowicz Edward
Garwolińskie	19	2	Kałuba Włodzimierz
Hrubieszowskie	14	2	Marek Stanisław
Janowskie - Janów Lub.	15	2	Weber Włodzimierz
Krasnostawskie	14	1	Kocuper Eugenjusz
Lubartowskie	14	2	Kossobudzki Konstanty
Lubelskie	16	—	Dr. Dankowski Józef
Lubelskie grodzkie	—	1	p. o. Olearczyk Franc.
Łukowskie	17	3	Orłowski Gustaw.
Puławskie	17	2	Dr. Lutman Mieczysław
Radzyńskie	14	2	Banaszkiewicz Henryk
Siedleckie	22	3	Guliński Stanisław
Sokołowskie	12	1	Skalecki Stanisław
Tomaszowskie	13	1	Dr. Wielanowski Kazim.
Węgrowskie	14	1	Wiszniewski Aleksander
Włodawskie	14	3	Suchecki Andrzej
Zamojskie	13	2	Zamecznik Leon

[1]) Patrz: woj. krakowskie i warszawskie.

Komenda Wojewódzka P. P., Lublin.

Komendant: Podinspektor Izydorczyk Leon.

Komendy powiatowe: m. Lublin, Biała Podl., Biłgoraj, Chełm, Garwolin, Hrubieszów, Janów Lub., Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Łuków, Puławy, Radzyń, Siedlce, Sokołów Podl., Tomaszów Lub., Węgrów, Włodawa, Zamość.

WOJEWÓDZTWO LWOWSKIE.

Powierzchnia 28.391 km². Zaludnienie 3.127.811.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 1, powiatów 26.

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 26, miast wydzielonych 5, miast niewydzielonych 53, gmin wiejskich 252.

Wojewoda: Belina-Prażmowski Władysław.

Wicewojewoda — Sochański Marjan.

Urząd Wojewódzki we Lwowie.

Wydział Ogólny	— Nacz. Kwaśniewski Mikołaj
Oddział Organizacyjny	— Kier. Kuliczkowski Seweryn.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. dr. Bańkowski Jan.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Inspektor Starostw	— Neuman Alfred.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. Sambor Kazimierz
Oddział Polityczny i Bezpieczeństwa	— p. o. Kier. Wagner Izydor.
Oddział Porządku Publicznego	— p. o. Kier. Kiljan Alfred.
Oddział Narodowościowy	— p. o. Kier. Tylko Andrzej.
Wydział Samorządu	— Nacz. Tejszerski Romuald
Oddział Administracji i Samorządu	— Kier. dr. Gross Filip.
Oddział Finansów i Gospodarki Komunalnej	— Kier. Frankowski Roman.
Oddział Aprowizacyjny	— p. o. Kier. Wehrstein Emil.
Inspektor Samorządu	— Aulich Artur.
Wydział Wojskowy	— Nacz Krzywoszyński J.
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Gnatkowski Stefan
Oddział Rolnictwa	— Kier. inż. Nowicki Stanisław.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Majewski Artur.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. Mikulski Michał.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Barwiński Jan.
Inspektor Ochrony Lasów	— Inż. Borek Józef.
Inspektor Weterynaryjny	— Januszkowski Apolinary.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. Kasztelewicz Józef
Wydział Zdrowia	— Nacz. dr. Majewski Wacł.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— p. o. Nacz. dr. Szkodziński Fr.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż Maliszewski Stan.
Oddział Wodny	— Kier. inż. Krasucki Loberat.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Tołłoczko Wiktor.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Welczer Bronisław.
Konserwator Zabytków	— Dr. Hornung Zbigniew.

Biuro do spraw finansowo-rolnych. Kierownik — Siedlecki Stanisław. **Weterynaryjna Pracownia Rozpoznawcza** obsługuje województwa: lwowskie, wołyńskie, tarnopolskie i stanisławowskie.

Kierownik — Grycz Edward.

Państwowe Zarządy Wodne: w Przemyślu: dla Sanu powyżej ujścia Wisłoki z dopływami; w Rzeszowie: dla Wisłoki poniżej ujścia Pielnicy, dla Wisłoki od Jasła z dopływami i Sanu od ujścia Wisłoki do ujścia Bukowej.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Bobreckie - Bóbrka	10	2	Bernatowicz Stefan
Brzozowskie	7	1	Borysławski Leopold
Dobromilskie	11	2	Kassala Henryk
Drohobyckie	12	2	Chmielewski Tadeusz
Gródeckie Jag.	8	2	Frączkowski Franciszek
Jarosławskie	11	2	Wąs Piotr Henryk
Jaworowskie	8	2	p. o. Dr. Łoś Jerzy
Kolbuszowskie	7	2	Sienkiewicz Michał
Krośnieńskie	11	2	Stępień Kazimierz
Leskie	16	2	Dr. Gąsiorowski Roman
Lubaczowskie	9	2	Frankiewicz Roman
Lwowskie	14	3	Eckhardt Czesław
Lwowskie grodzkie	—	1	Klimow Romuald
Łańcuckie	8	2	Bogusławski St. Robert
Mościskie	7	2	Dr. Pomiankowski Jan
Niżańskie - Nisko	8	2	Kisielewski Henryk
Przemyskie	13	1	Remiszewski Adam
Przeworskie	5	2	Petzelt Władysław
Rawskie Rus.	11	3	Hawrot Stanisław
Rudeckie	6	2	Sarnecki Jerzy
Rzeszowskie	11	5	Panglisz Mieczysław
Samborskie	13	2	Dr. Kaszubski Stanisław
Sanockie	8	2	Dr. Skwarczyński Bolesł.
Sokalskie	8	2	Kostołowski Wojciech
Turczańskie	13	1	Dr. Doboszyński Eugenj.
Tarnobrzeskie	8	3	Len Tadeusz
Żółkiewskie	9	3	Emeryk Jan

Komenda Wojewódzka P. P., Lwów.

Komendant: Inspektor Goździewski Władysław.

Komendy powiatowe: m. Lwów, Bóbrka, Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Jaworów, Kolbuszowa, Krosno, Lesko, Lwów, Lubaczów, Łańcut, Mościska, Nisko, Przemyśl, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sokal, Tarnobrzeg, Turka, Żółkiew.

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE.

Powierzchnia 19.034 klm². Zaludnienie 2.633.050
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 1 powiatów 12.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 12, miast wydzielonych 6, miast niewydzielonych 40, gmin wiejskich 232.
Wojewoda — Hauke-Nowak Aleksander.
Wicewojewoda — Potocki Antoni.

Urząd Wojewódzki w Łodzi.

Wydział Ogólny	— Nacz Tymianiecki Aleks.
Oddział Organizacyjny	— Kier. Strużycki Aureljusz.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Knapski Bolesław.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Inspektor Starostw	— Bużański Mikołaj.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz Lutomski Wacław
Oddział Spraw Polit. i Bezp.	— Kier. Lutomski Wacław
Oddział Porządku Publicznego	— p. o. Kier. Gidyński Marjan.
Oddział Spraw Narodowościowych	— Kier. Berkowicz Leon.
Wydział Samorządu	— Nacz. Jellinek Józef.
Oddział Administracji Samorządu	— p. o. Kier. dr. Petrus Franciszek
Oddział Finansów i Gospodarki Komunalnej	— Kier. Tokarski Karol
Oddział Aprowizacyjny	— p. o. Kier. Ładewski Mieczysław.
Inspektor Związków Komunalnych	— Kozłowski Kazimierz.
	— Demidowicz-Demidecki Adam.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Andruszewski Józef
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Orłowski Ludwik J.
Oddział Rolnictwa	— Kier. Keller Ludwik.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Grąbczewski Mirosław.
Oddział Finansowy	— Kier. Gajos Kazimierz.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. Grabowski Wiktor.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Kluźniak Kazimierz.
Inspektor Ochrony Lasów	— Jasiński Władysław.
Inspektor Weterynaryjny	— Bobiński Wacław.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. inż. Piaskowski Józef
Wydział Zdrowia	— Nacz. dr. Skalski Stan.
Wydział Pracy i Op. Społ.	— Nacz. Jagiełło Kazimierz
Wydział komunikacyjno-budowl.	— Nacz. inż. Szczygieł Franc.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Kowalewski Jakób.
Oddział Budowlany	— Kier. Porczyński Stanisław.
Konserwator Zabytków	— Inż. arch. Sawicki Tymoteusz.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych. Kierownik — inż. Keller Ludwik.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1]).

---

[1]) Patrz: woj. poznańskie

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Brzezińskie	15	4	Inż. Stachowski Jan
Kaliskie	20	3	Ostaszewski Henryk
Kolskie	13	3	Wilczyński Edward
Konińskie	26	8	Koczorowski Marjan St.
Łaskie	18	2	Konopacki Stanisław
Łęczyckie	15	3	Dr. Pajdak Zygmunt
Łódzkie	16	5	Makowski Wincenty
Łódzkie grodzkie	—	1	Dr. Wrona Stanisław
Piotrkowskie	21	3	Strzemiński Ignacy
Radomszczańskie	23	2	Łabudzki Jan
Sieradzkie	19	5	Łazarski Kazimierz
Tureckie	19	3	Nożyński Stanisław
Wieluńskie	23	3	Niżankowski Tadeusz

Komenda Wojewódzka P. P., Łódź.

Komendant: Inspektor Dr. Torwiński Józef.

Komendy powiatowe: m. Łódź, Brzeziny, Kalisz, Koło, Konin, Łask, Łęczyca, Łódź, Piotrków, Radomsk, Sieradz, Turek, Wieluń.

WOJEWÓDZTWO NOWOGRÓDZKIE.

Powierzchnia 23 169 km². Zaludnienie 1.056.780.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów 8.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 8, miast niewydzielonych 10, gmin wiejskich 87.

Wojewoda — Świderski Stefan.
Wicewojewoda — Fiala Kazimierz.

Urząd Wojewódzki w Nowogródku.

Wydział Ogólny	— Nacz. Strzyżowski Eug.
Oddział Organizacyjny	— Kier. Fiszbach Adolf
Oddział Przemysłowy	— p. o. Kier. inż. Tarnowski Ant.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Czachowski Bronisław
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Inspektor Starostw	— p. o. Milewicz Kazimierz.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. vacat
Oddział Polit.-Narodowośc. i Bezp.	— Kier. Engman Grzegorz.
Oddział Porządku Publicznego	— Kier. Kaftański Henryk.
Wydział Samorządu	— Nacz. Galasiewicz Celestyn
Oddział Administracji Samorządu	— Kier. Wierniewicz Wacław.
Oddział Finansów i Gosp. Kom.	— p. o. Kier. Żdżarski Wacław.
Oddział Aprowizacyjny	— p. o. Kier. Pacholski Hieronim.
Inspektor Zw. Komun. i Kas Komun.	— p. o. Kaczyński Henryk.

Wydział Wojskowy	— Nacz. Mioduszewski Franc.
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Bokun Edward
Oddział Rolnictwa	— Kier. Krepski Juljan.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Krajewski Henryk.
Oddział Finansowy	— Kier. Rymaszewski Hipolit.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Zengbusz Józef.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. Romański Józef.
Inspektor Ochrony Lasów	— Kier. inż. Niedenthal Marjan.
Inspektor Weterynaryjny	— Dr. Mockus Zygmunt.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz dr. Błahuszewski L.
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Osiński Saturnin.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Błahuszewski Ludwik.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Bajkiewicz Jerzy
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Staniewicz Jan.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Tymiński Kazimierz.
Konserwator Zabytków	— Dr. Lorentz Stanisław.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych — Kierownik inż. Majewski Jan.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1]).

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Baranowickie	12	2	Neugebauer Jerzy
Lidzkie	14	1	Bieńkiewicz Henryk
Nieświeskie	8	2	Winczewski Antoni
Nowogródzkie	12	2	Siellawo Józef
Słonimskie	13	1	Koślacz Edmund
Stołpeckie	8	1	Wierzbicki Włodzimierz
Szczuczyńskie	10	—	Dr. Czuszkiewicz Józef
Wołożyńskie	10	—	Wiesiołowski Bronisław

Komenda Wojewódzka P. P., Nowogródek.
Komendant: Podinspektor Abczyński Ludwik.
Komendy powiatowe: Baranowicze, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Słonim, Stołpce, Szczuczyn, Wołożyn.

WOJEWÓDZTWO POLESKIE.

Powierzchnia 36.825 km² Zaludnienie 1.131.359.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów 9.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 9, miast wydzielonych 2, miast niewydzielonych 10, gmin wiejskich 79.

Wojewoda — Kostek-Biernacki Wacław.
Wicewojewoda — Fiala Kazimierz.

[1]) Patrz. woj. wileńskie.

Urząd Wojewódzki w Brześciu n/B

Wydział Ogólny	— Nacz. Dutkiewicz Franc.
Oddział Organizacyjny	— Kier. Oczkowski Mieczysław.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Wysłouch Bolesław.
Oddział Przemysłowy	— Kier. inż. Marczewski Witold.
Inspektor Starostw	— Czernik Franciszek.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. Rolewicz Kazimierz
Oddział Spraw Politycznych i Bezpieczeństwa	— Kier. Małaczyński Mieczysław
Oddział Porządku Publicznego	— p. o. Kier. Tyczyński Adam.
Oddział Wyznaniowy	— Kier. Kamienobrodzki Tadeusz.
Wydział Samorządu	— Nacz. Sochacki Włodzimierz
Oddział Administracji Samorządu	— Kier. Michałowski Tadeusz.
Oddział Finansów i Gosp. Samorz.	— Kier. Sobótka Kazimierz.
Inspektor Samorządu	— Chmielowski Jan.
Oddział Aprowizacyjny	— Kier. Lechociński Stanisław
Wydział Wojskowy	— Nacz. Mancewicz Stanisław
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Uszacki Mikołaj
Oddział Rolnictwa	— Kier. inż. Müller-Moliński Wacł.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. inż. Januszkiewicz Jan.
Oddział Finansowy	— Kier. Mizerski Stanisław.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Syrewicz Kazimierz.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. Rembowski Jerzy.
Inspektor Ochrony Lasów	— Inż. Jakóbowski Kazimierz.
Inspektor Weterynaryjny	— Trojan Stanisław.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz dr. Maciulewicz Edm.
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Wochanka Bronisław.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Maciulewicz Edmund.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Muszyński Jan
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Walentowski Mikołaj.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Sokołowski Kazimierz.
Konserwator Zabytków	— Dr. Piwocki Ksawery.
Wydział Dróg Wodnych	— p. o. Nacz. inż. Ćmikiewicz Jan
Oddział Ogólny	— Kier. vacat.
Oddział Regulacji Rzek	— p o. Kier. Ihnatowicz Stefan
Oddział Nurtowo-Mechaniczny	— Kier. inż. Downarowicz Adam.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych — Kier. inż. Stankiewicz Tadeusz.
Weterynaryjna pracownia rozpoz. [1])

Państwowe zarządy wodne: w Augustowie: dla Niemna od ujścia Szczary w dół do granicy Państwa, Czarnej Hańczy, tudzież kanału Augustowskiego i Biebrzy od miejscowości Ponarlice do ujścia do Narwi; w Słonimie: dla Niemna od miejscowości Stołpce do ujścia Szczary i dla Szczary ze spławnemi dopływami; w Pińsku: dla Prypeci i jej żeglownych i spławnych dopływów w granicach województwa poleskiego i dla kanału Ogińskiego; w Łucku: dla żeglo-

[1]) Patrz: woj. warszawskie.

wych i spławnych dopływów Prypeci w granicach województwa wołyńskiego; w Brześciu n/B.; dla skanalizowanego Muchawca, dla kanału Królewskiego z kanałami: Białozierskim, Orzechowskim i Turskim, dla Bugu od ujścia Warężanki do granicy województw poleskiego i białostockiego, tudzież dla Leśnej od rzeki Leśnej Lewej, dla Leśnej Lewej od miejscowości Wola.

Województwo Poleskie.

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Brzeskie	15	3	Strowski Jerzy
Drohickie	9	—	Chitry Adam
Kobryńskie	11	1	Stefanus Erazm
Kosowskie	6	2	Kuroczycki Henryk
Koszyrskie	7	—	Łyżkowski Kazimierz
Łuninieckie	6	1	Żmigrodzki Tytus
Pińskie	12	1	Cedzyński Eugenjusz
Prużańskie	8	2	Chmielowski Stanisław
Stolińskie	5	2	Graff Henryk

Komenda Wojewódzka P. P. Brześć n/B.
Komendant: Podinspektor Małysa Władysław.

Komendy powiatowe: Brześć n/B., Drohiczyn, Kamień Koszyrski, Kobryń, Kosów, Łuniniec, Pińsk, Prużana, Stolin.

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE.

Powierzchnia 16.386 km². Zaludnienie 1.086.259.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 3, powiatów 16.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 16, miast wydzielonych 3, miast niewydzielonych 32, gmin wiejskich 155.
Wojewoda — Kirtiklis Stefan.
Wicewojewoda — Starzyński Mieczysław

Urząd Wojewódzki w Toruniu

Wydział Ogólny	— Nacz. Dr. Bogocz Dominik
Oddział Organizacyjny	— Kier. Galotzy Zdzisław.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Drumsta Edward
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat.
Inspektor Starostw	— Skibicki Stanisław.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. Szczepański Zygmunt
Oddział Polityczny i Bezpieczeństwa	— Kier. Walewski Zygmunt.
Oddział Porządku Publicznego	— p. o. Kier. Wiśniewski Wład.
Wydział Samorządu	— Nacz. Zakrzewski Mikołaj
Oddział Administracji Samorządu	— Kier. Wysogląd Marjan.
Oddział Finansów i Gosp. Komun.	— p. o. Kier. Borowski Tadeusz.
Oddział Aprowizacyjny	— p. o. Kier. Tomaszewski Marjan.
Inspektor Samorządu	— Dr. Banaś Aleksander.

Wydział Wojskowy	— Nacz. Grzanka Wiktor
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Cecenowski Konst.
Oddział Rolnictwa	— Kier. Tollik Czesław.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kierownik inż. Wiśniewski Paweł
Oddział Finansowy	— Kier. Karcz Włodzimierz.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Wiński Karol.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Tyszka Zygmunt.
Inspektor Ochrony Lasów	— Laudowicz Marjan.
Inspektor Weterynaryjny	— Dr. Jakubowski Stefan.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. inż. Celichowski Stan
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz. dr Pietraszewski Stan.
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Zgrzebniok Alfons.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Pietraszewski Stanisław
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Maćkowski Kaz.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Lewandowski Kaz.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Niekrasz Feliks.
Konserwator Zabytków	— Dr. Dalbor Witold.
Wydział Dróg Wodnych	— Nacz. inż. Born Artur
Oddział Ogólny	— Kier. vacat.
Oddział Regulacji Rzek	— Kier. inż. Kęcki Władysław.
Oddział Nurtowo-Mechaniczny	— Kier. inż. Krigier Stefan.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Sąd Administracyjny. — Prezes Stonowski Jan

Wyższy Urząd Ubezpieczeń w Toruniu. Rozstrzyganie w charakterze pierwszej instancji odwołań w sprawach ubezpieczenia emerytalnego robotników, ubezpieczenia od wypadków, ubezpieczenia pracowników umysłowych oraz ostateczne rozstrzyganie w sprawach dotyczących obowiązku ubezpieczenia i wymiaru składek w ubezpieczeniu chorobowem na obszarze województwa (Dz. U. R. P. Nr. 106/27, poz. 911, Nr. 51/33, poz. 396, Nr. 95/34, poz. 855).

Przewodniczący: Dąbrowski Maksymiljan.

Biuro do spraw finansowo-rolnych — Kierownik Zieliński Jerzy.

Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1]).

Państwowe Zarządy Wodne: w Toruniu: dla Wisły od km. 684 do km. 787 wraz z Drwęcą poniżej mostu kolejowego na linji Iłowo — Działdowo; w Chełmnie: dla Wisły od km 787 do km. 849; w Tczewie: dla Wisły od km. 849 do km 914 i do sprawowania opieki nad wałami w nizinie Kwidzyńskiej.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Brodnickie	12	1	Wimmer Józef
Chełmińskie - Chełmno	11	1	Biały Bronisław
Chojnickie	9	2	Lipski Tadeusz
Działdowskie	8	2	Dr. Twardowski Adam
Gdyńskie grodzkie	—	1	Komisarz Sokół Franc.
Grudziądzkie	7	2	Niepokulczycki Hipolit
Grudziądzkie grodzkie	—	1	p. o. Niepokulczycki Hip.
Kartuskie	12	1	Czarnocki Jerzy

[1]) Patrz: woj. poznańskie.

Kościerskie	8	2	Turowski Marjan Adam
Lubawskie - Nowe Miasto	11	2	Dr. Tomczyński Wojciech
Morskie - Wejherowo	13	2	Wendorff Stefan
Sempoleńskie	6	3	Ornass Jan
Starogardzkie	9	2	Dr Cichowski Andrzej
Świeckie	14	3	Muchniewski Zygmunt
Tczewskie	9	2	Krawczyk Stanisław
Toruńskie	10	2	Skórewicz Ludomir
Toruńskie grodzkie	—	1	p. o. Starosta powiatowy
Tucholskie	8	1	Hryniewski Jerzy
Wąbrzeskie	9	3	Kalkstein Zygmunt

Komenda Wojewódzka P. P., Toruń.

K o m e n d a n t: Inspektor Olszański Witalis.

Komendy powiatowe: m. Toruń, m. Grudziądz, m. Gdynia, Brodnica, Chełmno, Chojnice, Działdowo, Grudziądz, Kartuzy, Kościerzyna, Nowe Miasto, Sępolno, Starogard, Świecie, Tczew, Toruń, Tuchola, Wąbrzeźno, Wejherowo.

WOJEWÓDZTWO POZNAŃSKIE.

Powierzchnia 26.528. Zaludnienie 2.113.783.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 4; powiatów 27.

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 27, miast wydzielonych 4; miast niewydzielonych 95; gmin wiejskich 205

W o j e w o d a — Maruszewski Artur.

Wicewojewoda — Kaucki Stanisław.

Urząd Wojewódzki w Poznaniu.

Wydział Ogólny	— Nacz. Dr. Zieliński Stan.
Oddział organizacyjny	— Kier. Ciemniewski Tadeusz.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Kiełczewski Wacław
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. Kurowska Halina.
Inspektor Starostw	— Put Stanisław.
Wydział Społ. Polityczny	— Kier. Żwirski Wacław.
Oddział Spraw Polit. i Bezp.	— Kier. Woźniak Tadeusz.
Oddział Spraw Porządku Publ.	— Kier. vacat.
Wydział Samorządu	— Nacz. Trzciński Aleksander
Oddział Administracji Samorząd.	— Kier. Zamirski Ferdynand.
Oddział Finansów i Gosp. Komun.	— Kier. Nikodemski Jan.
Inspektor. Samorządu	— Skalski Józef.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Szczepanowski Józef
Wydział Roln. i Ref. Rolnych	— Nacz. inż. Strzeszewski Adam
Oddział Rolnictwa	— Kier. Łoskowski Władysław
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Kęszycki Janusz.
Oddział Finansowy	— Kier. Dr. Jaśkiewicz Tadeusz.
Oddział Pomiarów Rolnych	— kier. inż. Szuszkiewicz Karol.

Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Jankowski Władysław
Inspektor Ochrony Lasów	— Bartz Edward.
Inspektor Weterynaryjny	— Dr. Krygier Maksymiljan.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. dr Hempowicz Fr.
Wydział Zdrowia	— Nacz. dr. Zaroski Józef
Wydział Pracy, Op. Społ.	— Nacz. mgr. pr. Rakowski Miecz.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Zakrzewski Bern.
Oddział Wodny	— Kier. inż. Ulkowski Mieczysław
Oddział Drogowy	— Kier inż. Trampler Józef.
Oddział Budowlany	— Kier. Chmielewski Eustachy.
Konserwator Zabytków	— Dr. Dalbor Witold.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Sąd Administracyjny — Prezes Dr. Mrawinczyc Saturnin Witold.
Wyższy Urząd Ubezpieczeń w Poznaniu (patrz woj. pomorskie).
Przewodniczący: Dr. Janiszewski Kazimierz.
Biuro do spraw finansowo-rolnych — Kierownik inż Okoniewski W.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza w Bydgoszczy obsługuje województwa: poznańskie, pomorskie, łódzkie i część warszawskiego (7 powiatów). Kierownik — Gołaszewski Henryk.
Państwowe Zarządy Wodne: w Kominie: dla Warty od Działoszyna do ujścia Prosny; w Poznaniu: dla Warty od ujścia Prosny do granic Państwa i dla Prosny od Kalisza w dół rzeki; — w Czarnkowie: dla Noteci od granicy Państwa do ujścia Gdy i dla granicznego odcinka Gdy; w Bydgoszczy: dla Noteci powyżej ujścia Gdy i dla kanału Bydgoskiego, skanalizowanej Brdy, kanału Górno-Noteckiego z jeziorami i odnogami, stanowiącemi drogi wodne górno-noteckie.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Bydgoskie	10	3	Stefanicki Michał
Bydgoskie grodzkie	—	1	p. o Starosta powiatowy
Chodzieskie	6	4	Siekierzyński Kazimierz
Czarnkowskie	5	2	Stępiński Wacław
Gnieźnieńskie	9	3	Suski Juljan
Gnieźnieńskie grodzkie	—	1	p. o. Suski Juljan
Gostyńskie	6	3	Wolfarth Juljusz
Inowrocławskie	6	1	Wilczek Romuald
Inowrocławskie grodzkie	—	1	p. o. Wilczek Romuald
Jarocińskie	8	3	Rożankowski Jan
Kępińskie	12	4	Dąbrowiecki Nicefor
Kościańskie	10	5	Karpiński Tadeusz
Krotoszyńskie	8	6	Wilimowski Tadeusz
Leszneńskie	7	3	Zenkteler Edmund
Międzychodzkie	5	2	Zenkteler Stanisław
Mogileńskie	9	5	Boguszewski Stefan
Nowotomyskie	9	6	Skoczeń Ignacy
Obornickie	5	3	Kozłowski Jan
Ostrowskie - Ostrów Wlkp.	12	4	Dr. Ekkert Józef
Poznańskie	11	3	Dr. Jerzykowski Zbigniew

Poznańskie grodzkie	—	1	Bożydar-Podhorodeński M.
Rawickie	5	5	Dr. Łoboś Stanisław
Szamotulskie	10	4	Narajewski Adam
Szubińskie	7	4	Dąbrowski Józef
Środzkie	7	2	Niedziałkowski Jerzy
Śremskie	6	5	Krykiewicz Jan
Węgrowieckie	7	3	Dr. Rościszewski Kazim.
Wolsztyńskie	6	2	Kaczorowski Józef
Wrzesińskie	5	2	Kowalewski Zygmunt
Wyrzyskie	7	6	Piotrowski Andrzej
Żnińskie	7	2	Wujek Ignacy

Komenda Wojewódzka P. P., Poznań.

Komendant: czasowo p. o. Podinspektor Sawicki Jan Stanisł.

Komendy powiatowe: m. Poznań, m. Bydgoszcz, Bydgoszcz, Chodzież, Czarnków, Gniezno, Gostyń, Inowrocław, Jarocin, Krotoszyn, Kępno, Kościana, Leszno, Międzychów, Mogilno, Nowy Tomyśl, Ostrów Wkpl., Oborniki, Poznań, Rawicz, Środa, Szamotuły, Śrem, Szubin, Wągrowiec, Wyrzysk, Wolsztyn, Września, Żnin.

WOJEWÓDZTWO STANISŁAWOWSKIE.

Powierzchnia 16.909 klm². Zaludnienie 1.476.538.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów 12.

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 12, miast wydzielonych 3, miast niewydzielonych 25, gmin wiejskich 119.

Wojewoda — Jagodziński Zygmunt.
Wicewojewoda — Kaczmarczyk Alojzy.

Urząd Wojewódzki w Stanisławowie.

Wydział Ogólny	— Nacz. Jaworski Marjan
Oddział Organizacyjny	— Kier. Rappe Mieczysław.
Oddział Przemysłowy	— Kier. Henisz Aleksander.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Faust Faustyn.
Oddział Administracyjno-Prawny.	— p. o. Kier. Kochański Leon.
Inspektor Starostw	— Dr. Unger Ludwik.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. Bruniewski Tad.
Oddział Spraw Polit. i Bezp.	— p. o. Kier. Kułakowski Franc.
Oddział Spraw Porządku Publ.	— p. o. Kier. Piątek Franciszek.
Wydział Samorządu	— Nacz. Kühn Kazimierz
Oddział Administracji Samorządu	— p. o. Kier. Mahr Karol.
Oddział Finansów i Gosp. Komun.	— p. o. Kier. Duszniak Stanisław.
Oddział Aprowizacyjny	— vacat.
Inspektor Związków Komunalnych	— Grodyński Stanisław
Wydział Wojskowy	— Nacz. Dyńko Tadeusz
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Bulanda Józef
Oddział Rolnictwa	— Kier. inż. Januszewicz Witold.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Kasztelewicz Tadeusz.

Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. Rożałowski Ludwik.
Samodzielny Referat Wodno-Melj.	— Kier. inż. Matras Wiktor.
Inspektor Ochrony Lasów	— Inż. Dedeszko-Wierciński Wacł.
Inspektor Weterynaryjny	— Nowak Jan.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz. dr. Krysiński Andrzej
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Kostecki Feliks.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Krysiński Andrzej.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Tyrała Jan
Oddział Wodny	— Kier. inż. Kuźmin Józef.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Swoboda Jan.
Oddział Budowlany	— Kier. vacat.
Konserwator Zabytków	— Dr. Hornung Zbigniew.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych. Kierownik — inż. Burzyński Stan.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1]).

Państwowe Zarządy Wodne: w Kołomyi: dla Prutu i Czeremoszu z dopływami: w Stanisławowie: dla Dniestru od ujścia Świcy do granicy Państwa z Łomnicą i jej dopływami, obiema Bystrzycami i ich dopływami; w Stryju: dla Stryja i Świcy z dopływami oraz dla Dniestru od ujścia Świcy w górę wraz z dopływami.

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Dolińskie	11	3	Szacherski Zygmunt
Horodeńskie	7	1	Skrzyński Edward
Kałuskie	8	1	Wolski Stefan
Kołomyjskie	14	2	Skłodowski Władysław
Kossowskie	8	2	Mikrowicz Franciszek
Nadwórniańskie	14	2	Robakiewicz Zygmunt
Rohatyńskie	11	3	Dr. Janecki Gustaw
Stanisławowskie	11	3	Pajączkowski Antoni
Stryjskie	13	2	Harmata Stanisław
Śniatyńskie	7	3	Świątkowski Rudolf
Tłumackie	9	2	Wiser Jan Leopold
Żydaczowskie	6	4	Gallas Leon

Komenda Wojewódzka P. P., Stanisławów.

Komendant: Podinspektor Konopka Eugenjusz Roman.

Komendy powiatowe: Dolina, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Rohatyn, Śniatyń, Stanisławów, Stryj, Tłumacz, Żydaczów.

---

[1]) Patrz. woj. lwowskie.

WOJEWÓDZTWO TARNOPOLSKIE.

Powierzchnia 16.332 klm². Zaludnienie 1.603.313.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów 17.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 17. miast wydzielonych 1, miast niewydzielonych 35, gmin wiejskich 168.
Wojewoda — vacat.
Wicewojewoda — Gintowt-Dziewałtowski Kazimierz.

Urząd Wojewódzki w Tarnopolu.

Wydział Ogólny	— Nacz. dr. Laniewski Ludwik
Oddział Organizacyjny	— Kier. Kunzek Tomasz.
Oddział Przemysłowy	— Kier. dr. Mikułowicz Włodzim.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Brzozowski Franciszek.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Inspektor Starostw	— Sardecki Władysław Norbert.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. vacat
Oddział Polityczny	— Kier. Klimczak Władysław.
Oddział Porządku Publicznego	— Kier. Koszykowski Piotr.
Wydział Samorządu	— Nacz. inż. Żórawski Witold
Oddział Administracji Samorządu	— Kier. dr. Reaubourg Henryk.
Oddział Finansów i Gosp. Komun.	— Kier. Piechurski Marjan.
Inspektor Samorządu	— Chmarzyński Witold. v
Wydział Wojskowy	— Nacz. Kopeć Eugenjusz
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. inż. Juszczyk Józef
Oddział Rolnictwa	— p. o. Kier. inż. de Nisau Tadeusz.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. inż. Żmigrodzki Kazimierz.
Oddziałów Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Chmielecki Jan.
Samodzielny Referat Wodno-Melj.	— Kier. inż. Paar Kornel.
Inspektor Ochrony Lasów	— Inż. Adamowicz Stanisław.
Inspektor Weterynaryjny	— Kraus Stanisław.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz. dr. Kujawski Cz.
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Strusiński Juljusz.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Kujawski Czesław.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz inż. Burgielski Wład.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Przeworski Franciszek
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Smoluchowski Agenor.
Konserwator Zabytków	— Dr. Hornung Zbigniew.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych — p. o. Kier. Gołębiowski Wład.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1].

Województwo Tarnopolskie.

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Borszczowskie	14	3	Wasiewicz Jan
Brodzkie	8	1	Dr. Kaczkowski Jan

[1] Patrz: woj. lwowskie.

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Brzeżańskie	9	2	Woyciechowski Karol
Buczackie	11	3	Fedorowicz-Jackowski A.
Czortkowskie	10	1	Muszyński Jerzy
Kamioneckie-Kamionka Str.	8	2	Kulpiński Robert
Kopyczynieckie	9	2	Grodecki Piotr
Podhajeckie	12	1	Bogatkowski Henryk
Przemyślańskie	9	2	Grodowskl Mieczysław
Radziechowskie	9	2	Michalski Bronisław
Skałackie	10	3	Suchorski Jerzy
Tarnopolskie	15	2	Malicki Tomasz
Trembowelskie	8	2	Schreiber Ludwik
Zaleszczyckie	8	2	Krzyżanowski Józef
Zbaraskie	9	1	Ring Kazimierz
Zborowskie	7	3	Kocół Alfred
Złoczowskie	12	3	Płachta Jan

Komenda Wojewódzka P. P., Tarnopol.

Komendant: Inspektor Płotnicki Jan.

Komendy powiatowe: Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Kamionka Strumiłowa, Kopyczyńce, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów

WOJEWÓDZTWO WARSZAWSKIE.

Powierzchnia 29.338 km². Zaludnienie 2.530.675.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów 23.

Podział dla celów admnistracji samorządowej: powiatów 23 miast wydzielonych 4, miast niewydzielonych 56, gmin wiejskich 303

Wojewoda — Dr. Nakoniecznikow-Klukowski Bronisław.
Wicewojewoda — Godlewski Franciszek.

Urząd Wojewódzki w Warszawie.

Wydział Ogólny	— Nacz. Marczewski Antoni
Oddział Organizacyjny	— Kier. Więckowski Kazimierz
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. vacat
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Berkan Bolesław.
Inspektor Starostw	— Tomaszewicz Stanisław.
Wydział Spol. Polityczny	— Nacz. Żyborski Wacław
Oddział Porządku Publicznego	— Kier. Jeziorański Stanisław.
Oddział Społeczno-Polityczny	— Kier. Czekalski Piotr.
Wydział Samorządu	— Nacz. Przybyszewski Józef
Oddział Administracji Komunalnej	— Kier. Przybyszewski Józef.
Oddział Finansów Komunalnych	— Kier. Gierlicki Ludwik.
Oddział Aprowizacyjny	— Zaczyński Zdzisław.
Inspektor Samorządu	— Eytner Tadeusz.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Terlecki Michał.
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. inż. Kiedrzyński M.
Oddział Rolnictwa	— Kier. inż. Pasella Zygmunt.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Maciszewski Wacław.
Oddział Finansowy	— Kier. Przybyszewski Bogumił.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Sienkiewicz Józef.

Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Sikorski Ludomir.
Inspektor Ochrony Lasów	— Bieńkowski Leonard.
Inspektor Weterynaryjny	— Pęski Marek.
Wydział Przemysłowy	— Kier. Rudniewski W., radca
Wydział Zdrowia	— Nacz. dr. Żmigród Bol.
Wydział Pracy i Op. Społ.	— Nacz. Mitarnowski Franc.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Trybiński Wład.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Borowski Leon.
Oddział Budowlany	— Kier. Surwille Mieczysław.
Konserwator Zabytków	— Dr. Kluss Józef
Wydział Dróg Wodnych	— Nacz. inż. Rodowicz Kaz.
Oddział Ogólny	— Kier. vacat.
Odział Regulacji Rzek	— Kier. inż. Langer Mieczysław.
Oddział Nurtowo-Mechaniczny	— p. o. Kier. inż. Sokołowski Stan.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych. — Kier. inż. Zoll Fryderyk.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza w Warszawie obsługuje województwa: poleskie, część warszawskiego, (16 powiatów) i część lubelskiego (10 powiatów). — Kierownik: Szymanowski Zygmunt.
Państwowe Zarządy Wodne: w Puławach: dla Wisły od ujścia Kamiennej do ujścia Radomki i dla Wieprza od miejscowości Krasnystaw; w Warszawie: dla Wisły poniżej miejscowości Koniecpola; w Wyszkowie: dla Bugu od granicy województw białostockiego i poleskiego, dla Narwi od ujścia Narewki, dla Narewki od miejscowości Białowieża i dla Pisy; w Płocku: dla Wisły od ujścia Bugu do km. 684.

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Błońskie - Grodzisk Maz.	14	4	Gajzler Czesław
Ciechanowskie	10	1	Dr. Oborski Tadeusz
Gostynińskie	11	2	Libucha Józef
Grójeckie	18	4	Pawłowski Felicjan
Kutnowskie	12	3	Pełczyński Witold
Lipnowskie	17	2	Kawczyński Feliks
Łowickie	11	1	Siwik Kazimierz
Makowskie	8	2	Farenholc Edmund
Mińskie Maz.	17	2	Gadomski Jan
Mławskie	14	1	Dr Rybicki Stefan
Nieszawskie	13	4	Wasiak Stanisław
Płockie	15	2	Rozmarynowski Wład.
Płońskie	12	1	Bederski Adam
Przasnyskie	10	2	Wojciechowski Antoni
Pułtuskie	11	4	Kaczorowski Bohdan
Radzymińskie	12	2	Morawski Stefan
Rawskie Maz.	14	3	Dr. Rogawski Eugenjusz
Rypińskie	14	2	Staszewski Władysław
Sierpeckie	13	3	Rożałowski Leon
Skierniewickie	8	1	Dr. Łazarz Jan
Sochaczewskie	10	1	Reindl Tadeusz
Warszawskie	26	5	Mieszkowski Jan
Włocławskie	13	7	Murmyłło Michał

Komenda Wojewódzka P. P., Warszawa, Al. Jerozolimska 12.

Komendant: Podinspektor Łoziński Władysław.

Komendy powiatowe: Aleksandrów Kuj., Ciechanów, Grodzisk Maz., Gostynin, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mława, Mińsk Maz., Płock, Płońsk, Przasnysz, Pułtusk, Radzymin, Rawa Maz., Rypin, Sierpc Skierniewice, Sochaczew, Warszawa, Włocławek.

WOJEWÓDZTWO WILEŃSKIE.

Powierzchnia 28.948 klm². Zaludnienie 1.275.269.

Podział dla celów administracji rządowej: powiatów grodzkich 1, powiatów 8.

Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 8, — miast niewydzielonych 15, gmin wiejskich 96.

Wojewoda — Jaszczołt Władysław

Wicewojewoda — Jankowski Marjan.

Urząd Wojewódzki w Wilnie.

Wydział Ogólny	— Nacz. Pawlikowski Michał
Oddział Organizacyjny	— Kier. Bar Ludwik.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. Dworzęcki-Bohdanowicz Antoni.
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Hryhorowicz Włodzimierz.
Inspektor Starostw	— Lemiszerski Wacław
Wydział Społ. Polityczny	— p. o. Nacz. Nowaczek Stefan.
Oddział Spraw Politycznych i Bezpieczeństwa	— Kier. Popławski Wilhelm.
Oddział Społeczno-Narodowościowy	— Kier. Alexandrowicz Bohdan.
Oddział Porządku Publicznego	— Kier. Reiss Witold.
Wydział Samorządu	— Nacz. Rakowski Józef
Oddział Ogólny	— Kier. vacat
Oddział Samorządu Ziemskiego	— Kier. Kozak Szymon.
Oddział Samorządu Miejskiego	— Kier. Dzenajewicz Benedykt.
Oddział Aprowizacyjny	— Kier. Szczepowski Mamert
Inspektor Związków Komunalnych	— Żyłko Aleksander.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Wiśniewski Stefan
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Żemoytel Tadeusz
Oddział Rolnictwa	— Kier. Tendziagolski Józef.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Farbotko Józef.
Oddział Finansowy	— Kier. Cięzielski Józef.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. inż. Juszczacki Aleksander
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Kropiwnicki August
Inspektor Ochrony Lasów	— Inż. Pietrzykowski Stefan.
Inspektor Weterynaryjny	— Rymkiewicz Mieczysław.
Wydział Przemysłowy	— Nacz. inż. Hajdukiewicz Wł.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz. dr. Rudziński Henryk
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Trocki Aleksander.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Rudziński Henryk.

Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Zubelewicz Aleks.
Oddział Wodny	— Kier. inż. Rutkowski Witold.
Oddział Drogowy	— Kier. inż. Sokołowski Tadeusz.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Markiewicz Wilhelm.
Konserwator Zabytków	— Dr. Lorentz Stanisław.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finanswo-rolnych — Kier. inż. Bohdanowicz Karol
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza obsługuje województwa: wileńskie, nowogródzkie, białostockie. — Kierownik Nowicki Antoni.
Państwowe Zarządy Wodne: w Wilnie: dla Dźwiny i Wilji z ich spławnemi dopływami oraz dla Mereczanki.

Starostwa powiatowe i grodzkie:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Brasławskie	15	—	Trytek Stanisław
Dziśnieńskie - Głębokie	13	3	Muzyczka Ludwik
Mołodeckie	8	3	Olszewski Mirosław
Oszmiańskie	8	2	Suszyński Wiktor
Postawskie	11	—	Niedźwiecki Wiktor
Święciańskie	14	3	Dworak Stanisław
Wilejskie	12	1	Henszel Władysław
Wileńsko-Trockie—Wilno	15	2	De Tramecourt Jerzy Alb.
Wileńskie grodzkie	—	1	Wielowieyski Tadeusz

Komenda Wojewódzka P. P., Wilno.

Komendant: Inspektor Buczowski Alojzy Józef.

Komendy powiatowe: m. Wilno, Brasław, Dzisna, Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Święciany, Wilno-Troki, Wilejka.

WOJEWÓDZTWO WOŁYŃSKIE.

Powierzchnia 35.729 klm². Zaludnienie 2.084.791.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów 11.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów 11, miast wydzielonych 3, miast niewydzielonych 19, gmin wiejskich 103.

Wojewoda — Józewski Henryk.

Wicewojewoda — Godlewski Mikołaj.

Urząd Wojewódzki w Łucku.

Wydział Ogólny	— Nacz. Gołębiowski Marjan
Oddział Organizacyjny	— Kier. Kałkowski Ludwik.
Oddział Przemysłowy	— Kier. Nowacki Walenty
Oddział Budżetowo-Gospodarczy	— Kier. Nider Jan.
Oddział Administracyjno-Prawny	— Kier. dr. Kud Stanisław.
Inspektor Starostw	— Kościołek Jan.
Wydział Społ. Polityczny	— Nacz. Jasiński Marjan.
Oddział Spraw Polit. i Bezp.	— Kier. Zawidzki Ludwik.
Oddział Narodowościowy	— Kier. Chmielowski Zygmunt.
Oddział Porządku Publicznego	— Kier. Zajączkowski Kazimierz.

Wydział Samorządu	— Nacz. Grochowski Roman
Oddział Administracji Samorząd.	— Kier. Bar Józef.
Oddział Finansów i Gospod. Samorz.	— Kier. Chanenko Michał.
Inspektor Związków Komunalnych	— Sokołowski Antoni.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Krasiński Henryk
Wydział Rolnictwa i Reform Roln.	— Nacz. Czarnocki Bohdan
Oddział Rolnictwa	— Kier. inż. Okolski Jerzy.
Oddział Urządzeń Rolnych	— Kier. Świetliński Tadeusz.
Oddział Finansowy	— Kier. Borzukowski Aleksander.
Oddział Pomiarów Rolnych	— Kier. Malanowski Jan.
Oddział Wodno-Meljoracyjny	— Kier. inż. Jaczynowski Stanisł.
Inspektor Ochrony Lasów	— Swoboda Alfred.
Inspektor Weterynaryjny	- Porębowicz Józef.
Wydział Pracy, Op. Społ. i Zdrowia	— Nacz. Titow Konstanty
Oddział Pracy i Opieki Społecznej	— Kier. Titow Konstanty.
Oddział Zdrowia	— Kier. dr. Habich Witold.
Wydział Komunikacyjno-Budowl.	— Nacz. inż. Gordzikowski Wacł.
Oddział Drogowy	— Kier. vacat.
Oddział Budowlany	— Kier. inż. Siemiątkowski Jan.
Konserwator Zabytków	— Dr. Dutkiewicz Józef.

Władze, Urzędy i instytucje specjalne.

Biuro do spraw finansowo-rolnych. — Kierownik Krzyżanowski Tad.
Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza [1]).
Państwowa wytwórnia materjałów drogowych: Kamieniołomy w Janowej Dolinie.

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Dubieńskie	12	2	Bonkowicz-Sittauer Jerzy
Horochowskie	7	2	Buyko Tadeusz
Kostopolskie	6	2	Galusiński Mieczysław
Kowelskie	15	2	Kubicki Zygmunt
Krzemienieckie	12	1	Czarnocki Stefan
Lubomelskie	7	1	p. o. Sierakowski Kazim.
Łuckie	13	3	vacat.
Równieńskie	9	2	Kański Adam
Sarneńskie	9	3	Dr. Grzesik Franciszek
Włodzimierskie	7	2	Stempowski Hubert
Zdołbunowskie	6	2	Nieciengiewicz Bożesław

Komenda Wojewódzka P. P., Łuck.

Komendant: p. o. Nadkomisarz Ziołowski Kazimierz Prosp.
Komendy powiatowe: Dubno, Horohów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Lubomla, Łuck, Równe, Sarny, Włodzimierz Wołyński, Zdołbunów.

[1]) Patrz woj. lwowskie.

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE.

Powierzchnia: 4.216,02 km². Zaludnienie: 1.336.103 osób.
Podział dla celów administracji rządowej: powiatów — 8, powiatów grodzkich — 3.
Podział dla celów administracji samorządowej: powiatów — 8, miast wydzielonych — 3. miast niewydzielonych — 15, gmin wiejskich — 386.
Wojewoda: Dr. Grażyński Michał.
Wicewojewoda: Dr. Saloni Tadeusz.

Wojewódzkie Ciała Kolegjalne.

Śląska Rada Wojewódzka. Ustawa konstytucyjna z dnia 15.VII. 1920 r., zawiera statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 73 z 1920 r., poz. 497).
Przewodniczący: Wojewoda.

Komisja Dyscyplinarna dla śląskich funkcjon. wojewódzkich I. Instancji. Orzeka w sprawach dyscyplinarnych śląskich funkcjon. wojewódzkich podlegających ustawie z dnia 22.VI.1934 r. Dz U. Śl. Nr. 18, poz. 37.
Przewodniczący: Kawa Józef, Inspektor.

Komisja Dyscyplinarna dla śląskich funkcjon. wojewódzkich II instancji. Orzeka w II. instacji w sprawach dyscyplinarnych śląskich funkcjon wojew.
Przewodniczący: Dr. Dworzański Marjan, Naczelnik Wydziału.

Komisja dla orzekania w sprawach o umieszczenie w Domu Pracy Przymusowej. Ustawa z dnia 24.V. 1885 r. (Dz. U. P. Austr. Nr. 90) rozp. austrj. Min Spr. Wewn. z 26.VII. 1885 r. (Dz. U. P. austr, nr, 106),

Komisja Parytetyczna dla ustalania kosztów utrzymania i wskaźnika drożyźnianego w górnośląskiej części Wojew Śląskiego. Rozp. z dnia 25.IX. 1915 r. (R. G. Bl. Nr. 130).
Inne ciała kolegjalne wojewódzkie i powiatowe patrz, str. 67—69.

URZĄD WOJEWÓDZKI ŚLĄSKI.

Wydział Prezydjalny — Nacz. Dr. Kostka Edward.
W skład Wydziału Prezydjalnego wchodzą:

Inspektorat Starostw i Zw. Komun. — Insp. Dr. Schnitzel Aleksander
Redakcja Dz. U. Śl. i Gazety Urz. Woj. Śląskiego — Redl. Dr. Bałowski Piotr.
Wydział Budżetowo-Gospodarczy — Nacz. Piechaczek Karol.
Oddział Budżet., kontroli i likwidowania należ. admin.-rzeczowych oraz specjal. — Kier. Kocych Karol.
Oddział kontroli i likwidowania należności admin.-osobowych i kosztów podróży. — Kier. Gajdzica Franciszek.
Oddział rachunkowy — Kier. Śliwka F.
Oddział gospodarczy — Kier. Reichenbach Alojzy.

W skład Oddziału budżetowego wchodzi administracja domów skarbowych do której należy administrowanie wszystkiemi budynkami na terenie województwa, będącymi własnością Skarbu Śląskiego i Skarbu Państwa.

Wydział Bezpieczeństwa.	— Nacz. Ryczkowski Stanisław.
Oddział Spraw Polit. i Bezpieczeń.	— Kier. Ryczkowski St.
Oddział Spraw Porządku Publiczn.	— Kier. Cwojdziński Stefan.
Wydział Samorządowy	— Nacz. Dr. Dworzański Marjan.
Oddział Administr. Samorządowej	— Kier. Dr. Karczmarski Adam.
Oddział Finansów Komunalnych.	— Kier. Dr. Schoenowitz Marjan.
Wydział Administracyjny	— Nacz. Bartl Józef Władysław.
Oddział Ogólno Administracyjny	— Kier. Kutzner Władysław.
Oddział Sztuki	— Kier. Dr. Dobrowolski Tadeusz konserwator.
Oddział Kultury Krajowej	— Kier. Dr. Patryn Alfred.

W skład Oddziału Kultury Krajowej wchodzą referaty: rolne, leśnictwa, rybactwa i łowiectwa oraz:

Inspektor Ochrony Lasów	— Galus Karol
Inspektor Weterynaryjny	— Wójcicki Bronisław.
Wydział Wojskowy	— Nacz. Dr. Robel Zygmunt.
Wydział Przemysłu i Handlu	— Nacz. Inż. Rudowski Szymon.
Wydział Zdrowia Publicznego	— Nacz. Dr. Sęczyk Karol.
Wydział Pracy i Opieki	— Nacz. Dr. Hełmski Ludwik.
Wydział Komunikac.-Budowl.	— Nacz. Dr. Inż. Kaufman Stefan.
Oddział Budowlany	— Kier. Inż. Kłębkowski Witold.
Oddział Wodny	— Kier. Inż. Maryniarczyk Roman.
Oddział Drogowy	— Kier. Inż. Łazoryk Emil.
Oddział Budowy Kolei Kraj.	— Kier. Inż. Popper Alfred.
Oddział Prawny	— Kier. Schrom Brunon.
Wydział Oświecenia Publicznego	— Nacz. Dr. Kupczyński Tadeusz.
Oddział Ogólny	— Kier. Mgr. Gajer Mieczysław.
Oddział Osobowy	— Kier. Mgr. Wojnarski Franc.
Oddział Szkoln. Ogólno-Kształc.	— Kier. Dr. Koczwara Marjan.
Oddział Szkolnictwa Zawodowego	— Kier. Inż. Wieluński Szczepan.
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— Kier. Dr. Hasiński Maksymil.
Wydział Skarbowy	— Nacz. Kankofer Antoni.
Oddział Ogólny	— Kier. Gacka Paweł.
Oddział Podatków Bezpośrednich	— p. o. Kier. Grossman Waldemar
Oddział Rachunkowo Kasowy	— Kier. Badoń Jan.
Oddział Akcyz i Monop. Państw.	— Kier. Persowski Stanisław.
Oddział Opłat Skarbowych	— Kier. Barusiewicz Teofil.
Oddział Emerytur i Rent	— Kier. Dr. Gańczarczyk Franc.

W Wydziale Skarbowym — Oddziały odpowiadają Wydziałom, a Referaty Oddziałom w Izbach Skarbowych.

W Wydziale Oświecenia Publicznego — Oddziały odpowiadają Wydziałom, a Referaty Oddziałom w Kuratorjach Okręgów Szkolnych.

Biuro Personalne — Szef Dr. Wierzbiański Stan.

Biuro Śląskiej Rady Wojewódz. — Kier. Dr. Dworzański Marjan.
Biuro Statystyczne — Dyr. Dr. Buławski Rajmond.

Władze, Urzędy i Instytucje specjalne.

Sąd Administracyjny — Prezes Szatko Jan.

Policja Województwa Śląskiego. Policja Województwa Śląskiego jest organizacją służby bezpieczeństwa i ma za zadanie utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego i w tym zakresie jest organem wykonawczym władz wojewódzkich. Policja wojewódzka jest zorganizowana i wyszkolona na wzór wojskowy i podlega Wojewodzie Śląskiemu. Koszta utrzymania Policji Wojewódzkiej ponosi Skarb Śląski. Rozp. Wojewody Śląskiego z dnia 17.VI. 1922 r. w przedmiocie organizacji Policji Województwa Śląskiego, (Dz. U. Śl. Nr. 1, poz. 4) zatwierdzone ustawą śląską z dnia 2.III. 1923 r. (Dz. U. Śl. Nr. 13, poz. 87)

Na czele Policji Województwa Śląskiego stoi Główny Komendant Policji Województwa Śląskiego, zależny od Wojewody Śląskiego.

Główny Komendant: Inspektor Józef Żółtaszek.

Zastępca Głównego Komendanta: Podinspektor Józef Jeziorski.

Organizacyjnie Policja Wojew. Śląskiego dzieli się na:
Główną Komendę Policji Województwa Śląskiego w Katowicach (gmach Urzędu Wojewódzkiego Śl.), w skład której wchodzą: wydział administracyjny, wydział wojskowy, urząd śledczy.
9 Komend Powiatowych — w siedzibach starostw i Komenda na miasto Chorzów.
2 Wydziały Śledcze w Katowicach i Chorzowie.
25 Komisarjatów w większych miastach i gminach wiejskich.
123 Posterunki stałe w gminach wiejskich i małych miastach
2 Posterunki Pogotowia Policji w Chorzowie i Rybniku.
Komenda Rezerwy Policji i Oddział Konny w Katowicach.

Biuro do Spraw Finansowo-Rolnych: — Kierownik Dr. Kohutek Ludwik.

Wojewódzkie Biuro Rolne jest instytucją wojewódzką, utrzymywaną ze Skarbu Śląskiego, i podlega bezpośrednio Wojewodzie Śląskiemu. Biuro utworzone zostało ustawą z dnia 4.V.1932 r. o popieraniu rolnictwa śląskiego (Dz. U. Śl. Nr. 14, poz. 29) w brzmieniu ustawy z dnia 16.V.1934 r. (Dz. U. Śl. Nr. 13, poz. 25),

Zadaniem Wojew. Biura Rolnego jest:

a) wypracowywanie projektów technicznych, mających na celu podniesienie produkcji rolnej i ogrodniczej, oraz organizacji zbytu produktów rolnych,

b) Nadzorowanie wykonania i utrzymania urządzeń rolnych (meljoracyjnych), wykonanych zapomocą Śl. Funduszu Rolnego, a to pod względem finansowym i technicznym,

c) załatwianie spraw poruczonych Wojew. Biuru Rolnemu uchwałami Śl. Rady Wojewódzkiej.

Dyrektor: Dr. Patryn Alfred.

Muzeum Śląskie utworzone zostało ustawą z dnia 23.I.1929 r. (Dz. U. Śl. Nr. 1, poz. 5). Muzeum jest śląskim zakładem wojewódzkim i stanowi własność Skarbu Śląskiego.

Dyrektor: Dr. Dobrowolski Tadeusz.

Okręgowy Urząd Ziemski w Katowicach: Na czele Okręgowego Urzędu Ziemskiego stoi Wojewoda Śląski. (Ustawa z dnia 11.VIII 1923 r. w brzmieniu ustawy z dnia 17.II.1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 19, poz 129). Stałym zastępcą Wojewody w zakresie właściwości Okr. Urzędu Ziemskiego jest Prezes Okręgowego Urzędu Ziemskiego — Młodzianowski Bolesław.

Okręgowy Urząd Ziemski dzieli się na 3 Wydziały:

Wydział Administr.-finansowy — Kier. Dr. Bieniasz Marjan
Wydział urządzeń rolnych — Nacz. Hołowiecki Jakób.
Wydział techniczny — Nacz. Inż. Flacht Jan.

Wojewódzki Zakład Badania Żywności w Katowicach, ustawa z dnia 16 maja 1934 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. Śl. Nr 14, poz. 27).

Śląska Stacja Ochrony Roślin w Cieszynie,

Śląskie Zakłady Humanitarne.

Śląski Zakład Psychjatryczny w Lublińcu,
Śląski Zakład Psychjatryczny w Rybniku,
Śląski Zakład Głuchoniemych i Ociemniałych w Lublińcu,
Śląski Szpital w Cieszynie,
Śląski Zakład Wychowawczy w Cieszynie.

Komisarz Demobilizacyjny na Górnym Śląsku. Katowice, ul. Kilińskiego 9. Zgłasza sprzeciwy przeciwko zamykaniu lub zwijaniu zakładów przemysłowych oraz redukowaniu pracowników, sprawuje nadzór nad działalnością komisyj pojednawczo rozjemczych; orzeka w sprawach wynikłych na tle redukcji pracowników. (Dz. U. Rz. Niem. z 1919 r., str. 1292, Dz. U. R. P. Nr. 58/24, poz. 587, Nr. 65/24, poz. 645, Nr. 93/24, poz. 866, Nr. 53/26. poz. 312, Nr. 65/24, poz. 642).

Komisarz: Inż. Maske Artur, Okr. Insp. Pracy IX Okr.

Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń w Katowicach, dla Górnośląskiej części Województwa Śląskiego. Ustawa z dnia 23.V.1923 r. (Dz. U. Śl. Nr. 22, poz. 134).

Prezes: Dr. Patryn Ludwik.

Wyższy Urząd Ubezpieczeń w Katowicach, dla Górnośląskiej części Wojew. Śląskiego. Ustawa z dnia 12.XII. 1922 r. (Dz. U. Śl. Nr. 2, z 1923 r., poz 17).

Dyrektor: Olearczyk Walenty.

Urzędy Ubezpieczeń przy Starostwach w części górnośląskiej Wojew. Śląskiego, oraz przy Magistratach miast Katowice i Chorzów.

Przewodniczącymi Urzędów Ubezpieczeń są Starostowie, a w Katowicach i Chorzowie, Burmistrzowie tych miast.

Weterynaryjna pracownia rozpoznawcza — patrz woj. Krakowskie.

Polski Komisarz dla Spraw Pracy na Górnym Śląsku. Katowice, ul. Kilińskiego 9. Ułatwia wykonanie przepisów dotyczących spraw socjalnych na terenie Górnego Śląska w myśl Konwencji Górno Śląskiej (Dz. U. R. P. Nr. 44/22, poz. 371).

Komisarz: Dr. Mroczkowski Stan. Okr. Insp. Pracy X Okr.

Górnośląska Komisja Mieszana Polsko-Niemiecka: Katowice, ul. Marszałka Piłsudskiego Nr. 7. Orzekanie w kwestjach traktowania mniejszości na terenie plebiscytowym (art. 562 polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej z dnia 15.V.1922 r. t. zn. Konwencji Genewskiej). (Dz. U. R. P. Nr. 44/22, poz. 371).

Prezydent — Calonder Feliks.

Członkowie polscy: Steblowski Adam, radca, Chmielewski Miecz.
Członkowie niemieccy: hr. Matouschka Hans, hr. Praschma.

Trybunał Rozjemczy Polsko-Niemiecki: Bytom, ul. Gartenstrasse 20. Rozstrzyganie na terenie plebiscytowym sporów co do ochrony praw majątkowych, oraz w charakterze interwencji odwoławczej co do określenia obywatelstwa państwowego i prawa zachowania zamieszkania i kart cyrkulacyjnych (Konwencja Genewska art. 563). (Dz. U. R. P. Nr. 44/22, poz. 371).

Przedstawiciel Polski do Górn. Kom. Miesz. i Tryb. Rozjemcz. — prof. dr. Babiński Leon.

Przedstawiciel Niemiec do Górn. Kom. Miesz. i Tryb. Rozjemcz. — dr. Nöldeke, Kons. Gen.

Prezydent — Kaeckenbeeck George.

Sędzia Polski	— prof. Stelmachowski Bron.
Sędzia Niemiecki	— dr. Herwegen

Komisja Polubowna dla Spraw Obywatelstwa: Katowice, ul. Marszałka Piłsudskiego Nr. 42. Określenie obywatelstwa państw. w związku z interpretacją lub wykonywaniem postanowień, zawartych w części II Konwencji Genewskiej art. 55 (Dz. U. R. P. Nr. 44/22, poz. 371).

Delegat Polski	— Szenic Stanisław
Delegat Niemiecki	— dr. Vassel — Berlin Auswärtiges Amt.

Urząd Rozjemczy dla kart cyrkulacyjnych: Katowice, gmach Województwa. Rozstrzyganie sporów, dotyczących kart cyrkulacyjnych. (Dz. U. R. P. Nr. 44/22, poz. 371 art. 294).

Delegat Polski	— dr. Korowicz Marek
Delegat Niemiecki	— Rühl Zinfried
	przewodniczą naprzemian

Urząd dla Spraw Mniejszościowych: Katowice, gmach Województwa (Konw. Genewska art. 148).

Naczelnik — dr. Korowicz Marek.

Komitet Opinjodawczy Pracy w Bytomiu (Konw. Genew. art. 586). Nie ukonstytuowany.

Komitet Naczelny Kolei Górnośląskich: Bytom, Gartenstrasse 20 Rozstrzyganie zasadniczych spraw pomiędzy dyrekcjami kolei, leżącemi na obszarze plebiscytowym (Konw. Genew. art. 396 i 400). (Dz. U. R. P. Nr. 44/22, poz. 371).

Delegat Polski	— Miller Wiktor
Delegat Niemiecki	— Kindermann Karol
	przewodniczą naprzemian

Urzędy I instancji.

Starostwa powiatowe:

	gmin wiejskich	gmin miejskich	Starosta
Bielskie - Bielsko	35	1	Palla-Bocheński Wład.
Cieszyńskie	51	2	Plackowski Jan
Katowickie	19	2	Dr. Seidler Wilhelm
Lublinieckie	41	2	vacat.
Pszczyńskie	93	3	Dr. Jarosz Tadeusz
Rybnickie	112	3	Wyglenda Jan
Świętochłowickie	13	—	Szaliński Tadeusz
Tarnogórskie - Tarn. Góry	22	2	Korol Józef

Starostwa grodzkie:

Bielsk-miasto	— Dyr. policji Bocheński Wład.
Chorzów	— Dyr. policji Szaliński Tadeusz
Katowice miasto	— Dyr. policji Dr. Seidler Wil.

Obwody szkolne.

Katowicki. Inspektor szk. — Kłapa Mieczysław.

Chorzowski. Inspektor szk. — Mittek Franciszek.

Pszczyński. p. o. inspektora szk. — Linca Władysław.

Rybnicki. Inspektor szk. — Szafran Józef.

Tarnowsko-Górski. Inspektor szk. — Skrzypek Teofil.

Bielski. Insp. szk. — Matusiak Klemens.

Cieszyński. p. o. inspektora szk. — Dobrowolski Henryk.

Lubliniecki. Inspektor szk. — Hollek Ryszard.

Urzędy Skarbowe: Bielsko miasto, Bielsko powiat, Cieszyn, Chorzów 1, Chorzów 2, Katowice 1, Katowice 2, Katowice 3, Lubliniec, Mysłowice, Pszczyna, Rybnik, Siemianowice, Świętochłowice. (Siedziba urzędu w Wielkich Hajdukach); Tarnowskie Góry, Wodzisław.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.: Cieszyn, Katowice, Rybnik.

Urząd Opłat Stemplowych w Katowicach.

Urzędy Katastralne: Bielsko, Cieszyn, Chorzów, Katowice, Lubliniec, Mikołów, Pszczyna, Rybnik, Tarnowskie Góry, Wodzisław. „

Powiatowy Urząd Ziemski w Katowicach.

Wojewódzkie Urzędy Budownictwa w Katowicach, Rybniku, Tarn. Górach i Cieszynie.

Kierownictwa Regulacji Rzek w Katowicach, Pszczynie i Cieszynie.

Urzędy Stanu Cywilnego, w części górnośląskiej Województwa Śl. 197

Urzędy Stanu Cywilnego, w tem 16 miejskich, podlegają, bezpośrednio Wojewodzie Śląskiemu.

SEJM ŚLĄSKI,

(ul. Juljusza Ligonia. Gmach Sejmu Śląskiego i Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, tel. 349-31).

Prezydjum:

MARSZAŁEK: Konstanty Wolny — notarjusz w Katowicach.
WICEMARSZAŁKOWIE: Jan Kędzior, dyrektor Wydziału Powiatowego w Katowicach, Dr. Edward Pant w Katowicach — profesor gimnazjum.
SEKRETARZE: Paweł Broncel, naczelnik gminy, Jan Kowoll, redaktor, Bernard Krawczyk, emerytowany inspektor szkolny, Józef Pawlas, naczelnik biura, Władysław Wieczorek — kupiec.

Posłowie:

Bałdyk Bonifacy — aptekarz (N. Ch. Z. P.), Breliński Stanisław, przemysłowiec (Ch. D.), Broncel Paweł — naczelnik gminy (Ch. D.), Brzeskot Jan — redaktor (N. P. R.), Dr. Dąbrowski Włodzimierz — notarjusz (N. Ch. Z. P.), Fesser Franciszek — górnik (N. Ch. Z. P.), Frank Ryszard — sekretarz (Klub Niemiecki), Gajdas Emil — aptekarz (N. Ch. Z. P.), Giebel Stefan — górnik (Ch. D.), Dr. Glücksmann Zygmunt — adwokat (Niem. Socjal.), Dr. Hager Bronisław — lekarz (Ch. D.), Marja Hulokowa — (Ch. D.), Kapuściński Stefan — redaktor (N. Ch. Z. P.), Karetta Paweł — rolnik (Ch. D.), Kempka Paweł — notarjusz (Ch. D.), Kędzior Jan — dyrektor Wydziału Powiatowego (Ch. D.), Dr. Kocur Adam — burmistrz m. Katowic (N. Ch. Z. P.), Koj Jan — burmistrz (N. Ch. Z. P.), Dr. Korfanty Wojciech — publicysta (Ch. D.), Korfantowa Elżbieta — (Ch. D.), Kornke Rudolf — kupiec (N. Ch. Z. P.), Dr. Kotas Jan — notarjusz (N. Ch. Z. P.), Kowoll Jan — redaktor (Niem. Socjal.), Kozak Bernard — mistrz piekarski (Ch. D.), Krawczyk Bernard — emerytowany inspektor szkolny (Ch. D.), Dr. Kujawska Marja — lekarka (N. Ch. Z. P.), Kunsdorf Konrad — sekretarz Zw. Zawodowych (Klub Niemiecki), Machej Józef — dyrektor Kasy Chorych (P. P. S.), Ochmann Oton — zastępca procesowy (Klub Niemiecki), Palarczyk Karol — rolnik (N. Ch. Z. P.), Dr. Pant Edward — profesor gimnazjum (Klub Niemiecki), Pawlas Józef — naczelnik biura (Klub Niemiecki), Piechoczek Ludwik — kupiec (N. Ch. Z. P.), Piętka Józef — przemysłowiec (N. Ch. Z. P.), Płonka Bartłomiej — kupiec (N. Ch. Z. P.), Prokop Wilhelm — kupiec (N. Ch. Z. P.), Prus Alojzy — kupiec (Ch. D.), Roguszczak Franciszek — publicysta, Różański Teofil — rolnik (N. Ch. Z. P.), Satara Wiktor — kowal (N. Ch. Z. P.), Schmiegel Jan — mistrz ślusarski (Klub Niemiecki), Sikora Ignacy — urzędnik prywatny (N. P. R.), Syska Józef — dyrektor Seminarjum nauczycielskiego (N. Ch. Z. P.), Ulitz Oton — zawiadowca Związku Deutscher Volksbund (Klub Niemiecki), Wieczorek Władysław — kupiec (N. P. R.), Witczak Józef — sędzia (N. Ch. Z. P.), Wolny Konstanty — notarjusz (Ch. D.).

Komisje Sejmu Śląskiego.

Komisja Administracyjno-Samorządowa: — Kędzior Jan (Ch. D.), Dr. Kocur Adam (N. Ch. Z. P.), Broncel Paweł — (Ch. D.), Breliński Stanisław (Ch. D.), Kozak Bernard (Ch. D.), Ochmann Oton (Klub Niem.), Ulitz Oton (Klub Niem.), Koj Jan (N. Ch. Z. P.), Gajdas Emil (N. Ch. Z. P.).

Komisja Budżetowo-Skarbowa. Roguszczak Franciszek, Witczak Józef (N. Ch. Z. P.), Kowoll Jan (Niem. Socjal.), Dr. Hager — (Ch. D.), Kędzior Jan (Ch. D.), Schmiegel Jan (Klub Niem.), Bałdyk Bonifacy — (N. Ch. Z. P.), Dr. Kocur Adam (N. Ch. Z. P.).

Komisja Pracy i Opieki Społecznej: Frank Ryszard (Klub Niem.), Brzeskot Jan (N. P. R.), Kapuściński Stefan (N. Ch. Z. P.), Kozak Bernard (Ch. D.), Sikora Ignacy (N. P. R.), Machej Józef (Socjal.), Piechoczek Ludwik (N. Ch. Z. P.), Fesser Franciszek (N. Ch. Z. P.), Kornke Rudolf (N. Ch. Z. P.).

Komisja Prawnicza: Dr. Dąbrowski Włodzimierz (N. Ch. Z. P.), Dr. Glücksmann Zygmunt (Niem. Sosjal.), Kempka Paweł (Ch. D.), Broncel Paweł (Ch. D.), Brzeskot Jan (N. P. R.), Ulitz Oton — (Klub Niem.), Dr. Kocur Adam (N. Ch. Z. P.), Dr. Kotas (N. Ch. Z. P.).

Komisja Przemysłu i Handlu: Breliński Stanisław (Ch. Dem.), Piętka Józef (N. Ch. Z. P.), Kozak Bernard (Ch. D.), Prus Alojzy (Ch. D.), Koj Jan (N. Ch. Z. P.), Satara Wiktor (N. Ch. Z. P.), Kowoll Jan (Niem. Socjal.), Schmiegel Jan (Klub Niem.).

Komisja Wyzn. Rel. i Ośw. Publicznego. Syska Józef (N. Ch. Z. P.), Krawczyk Bernard (Ch. D.), Dr. Kujawska Marja (N. Ch. Z. P.), Kempka Paweł (Ch. D.), Dr. Hager Bronisław (Ch. D.), Dr. Pant Edward (Klub Niem.), Ochmann Oton (Klub Niem.), Dr. Kotas Jan (N. Ch. Z. P.), Piętka Józef (N. Ch. Z. P.).

Komisja Budowlano-Mieszkaniowa: Dr. Kotas Jan (N. Ch. Z. P.), Dr. Glücksmann (Niem. Socjal.), Sikora Ignacy (N. P. R.), Witczak Józef (N. Ch. Z. P.), Dr. Kocur Adam (N. Ch. Z. P.), Kapuściński Stefan (N. Ch. Z. P.), Schmiegel Jan (Klub Niemiecki).

Komisja Petycyjna: Prus Alojzy (Ch. D.), Kunsdorf Konrad (Klub Niemiecki), Płonka Bartłomiej (N. Ch. Z. P.), Wieczorek Władysław (Ch. D.), Korfantowa Elżbieta (Ch. D.), Prokop Wilhelm (N. Ch. Z. P.), Satara Wiktor (N. Ch. Z. P.).

Komisja Regulaminowa: Roguszczak Franciszek (—), Bałdyk Bonifacy (N. Ch. Z. P.), Krawczyk Bernard (Ch. D.), Broncel Paweł (Ch. D.), Pawlas Józef (Klub Niem.), Witczak Józef (N. Ch. Z. P.), Kapuściński Stefan (N. Ch. Z. P.).

Komisja Rolna: Palarczyk Karol (N. Ch. Z. P.), Dr. Kotas Jan (N. Ch. Z. P.), Karetta Paweł (Ch. D.), Breliński Stanisław (Ch. D.), Ochmann Oton (Klub Niemiecki), Różański Teofil (N. Ch. Z. P.).

Komisja Rugów Wyborczych. Pawlas Józef (Klub Niem.), Kempka Paweł (Ch. D.), Płonka Bartłomiej (N. Ch. Z. P.), Kozak Bernard (Ch. D.), Kędzior Jan (Ch. D.), Dr. Dąbrowski Włodzimierz (N. Ch. Z. P.), Koj Jan (N. Ch. Z. P.).

Komisja specjalna dla rozrachunku między Skarbem Śląskim i Skarbem Rzeczypospolitej: Schmiegel Jan (Klub Niemiecki), Kempka Paweł (Ch. D.), Sikora Ignacy (N. P. R.), Dr. Glücksmann Zygmunt (Niem. Socjalista).

Komisja Specjalna dla spraw parcelacyjnych: Kempka Paweł (Ch. D.), Ochmann Oton (Klub Niem.), Machej Józef (Socjalista), Roguszczak Franciszek (—).

Nadzwyczajna Komisja Ustrojowa: Kędzior Jan (Ch. D.), Kempka Kaweł (Ch. D.), Dr. Glücksmann Zygmunt (Niem. Socjal.), Dr. Korfanty Wojciech (Ch. D.), Roguszczak Franciszek (—), Dr. Dąbrowski Włodzimierz (N. Ch. Z. P.), Koj Jan (N. Ch. Z. P.), Kornke Rudolf (N. Ch. Z. P.), Dr. Kotas Jan (N. Ch. Z. P.), Witczak Józef (N. Ch. Z. P.), Ochmann Oton (Klub Niemiecki), Ulitz Oton (Klub Niemiecki).

Kluby sejmowe:

Zespół Posłów Ch. D. i N. P. R. (19 posłów). Prezes: Dr. Wojciech Korfanty; sekretarz: Paweł Krawczyk.

Klub N. Ch. Z. P. (19 posłów). Prezes: Józef Witczak, sekretarz: Stefan Kapuściński.

Klub Niemiecki (7 posłów). Prezes: Dr. Edward Pant, sekretarz: Jan Schmiegel.

Frakcja Socjalistyczna: (3 posłów).

Biuro sejmowe:

Dyrektor: Mr. Teodor Glensk.

Naczelnicy wydziałów: Prac Sejmowych: Dr. Marjan Cieszewski, Administracyjno - Gospodarczego: Mr. Aleksander Robinson, sekretarz Marszałka, Bibljoteczno - Archiwalnego: Dr. Paweł Rybicki.

Kierownik Działu Naukowego: Mr. Jacek Koraszewski, Działu Prawniczego: Mr. Franciszek Prus.

Kierownik Kancelarji sejmowej i Komendant Straży Marszałkowskiej: Eugenjusz Nowak.

Sejmy śląskie:

1-szy Sejm Śląski: 10.X.1922 r. — 12.II.1929 r.

2-gi Sejm Śląski: 27.V.1930 r. — 26.IX.1930 r.

3-ci Sejm Śląski: 9.XII.1930 r.

Ordynację wyborczą do Sejmu Śląskiego reguluje Ustawa z dnia 22 marca 1929 r. (Dziennik Ustaw R. P. Nr. 12 r. 1930). Sejm składa się z 48 posłów.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

Józef Beck

PODSEKRETARZ STANU

Jan Szembek

CIAŁA KOLEGJALNE.

Komisja Dyscyplinarna:

Przewodniczący: Gorzechowski Józef

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna:

Przewodniczący: Prof. dr. Makowski Juljan.

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

ul. Wierzbowa Nr. 1.

Gabinet Ministra. — Sprawy polityki zagranicznej i koordynacji prac departamentów w tym zakresie, sprawy zlecone przez Ministra, audjencjonalne, ogólne, wynikające ze stosunku Ministra do Prezydenta Rzeczypospolitej, ciał ustawodawczych i Rządu, dotyczące korespondencji szyfrowej, archiwum MSZ., dysponowania i administracji funduszem specjalnym, sprawy wydawania opinji w kwestjach prawnych, wchodzących w zakres Ministerstwa.

Dyrektor — Dębicki Roman.
Wicedyrektor — Sokołowski Seweryn.

Referat Polityczny	— Kier. vacat.
Referat Szyfrów	— Kier. Gorzechowski Józef
Referat Archiwalny	— Kier. Malinowski Władysław
Referat Funduszu Specjalnego	— Kier. Katerla Kazimierz
Referat Prawny	— Kier. Babiński Leon

Protokół Dyplomatyczny. — Sprawy ceremonjału przy osobie Prezydenta Rzeczypospolitej i Ministra Spraw Zagranicznych, ceremonjału urzędowego i korpusu dyplomatycznego, pism notyfikacyjnych, uwierzytelniających i odwołujących, odznaczeń i orderów.

Dyrektor — Romer Karol.

Referat Ogólny	— Kier. Łubieński Aleksander
Referat Orderowy	— Kier. Morstin Paweł

Departament Polityczno-Ekonomiczny. — Sprawy organizacyj międzynarodowych, (Liga Narodów), mniejszości i wyznań w Polsce w zakresie polityki zagranicznej, polityczno-gospodarcze w stosunku do Gdańska: polityki zagranicznej, polityczno-gospodarcze i stosunków dyplomatycznych między Polską i poszczególnemi państwami, zawierania traktatów i umów międzynarodowych oraz ratyfikacji tych umów; informacyjno-prasowe w zakresie kompetencji MSZ., propagandy gospodarczej i kulturalnej w stosunkach z zagranicą; wydawania opinji w kwestjach ekonomicznych, odnośnie zagranicy, wielostronne porozumienia gospodarcze.

Dyrektor — vacat.

Wydział Ustrojów Międzynar.	— Wicedyr. Gwiazdowski Tadeusz
Wydział Zachodni	— Wicedyr. Potocki Józef
Wydział Wschodni	— Wicedyr. Schaetzel Tadeusz
Wydział Traktatowy	— Nacz. prof. dr. Makowski Juljan
Wydział Prasowy	— Nacz. Skiwski Wiktor
Radca Ekonomiczny	— Radca Gruszka Sylwester

Departament Konsularny. — Sprawy ogólnej polityki emigracyjnej Państwa, penetracji emigracyjnej i osadniczej zagranicą, realizacji tych problemów, koordynacji działalności krajowych instytucyj społecznych, mających za zadanie pracę wśród wychodźtwa; organizacyj-

ne, kulturalno - oświatowe, wychowania fizycznego, opieki duszpasterskiej Polaków zagranicą; opieki prawnej nad obywatelami polskimi zagranicą, konwencyj i umów konsularnych; instrukcje dotyczące służby konsularnej, dokumentów paszportowych, wizowe, wojskowe, repatrjacyjne i t p., międzynarodowej wymiany akt, rekwizycyj sądowych, legalizacyj etc.

Dyrektor — Drymmer Wiktor Tomir

Wydział Polityki Emigracyjnej — Nacz. dr. Zarychta Apolonjusz
Wydział Polaków Zagranicą — Nacz. dr. Langrod Witold
Wydział Opieki Prawnej — Nacz. dr. Adamkiewicz Włodz.

Departament Administracyjny. — Sprawy budżetowe Ministerstwa i urzędów podległych, kodyfikacji przepisów rachunkowych dla urzędników zagranicznych, kontroli rachunkowej urzędów zagranicznych, administracji gmachu Ministerstwa, ekonomat, nabywanie inwentarza i materjałów dla Centrali i urzędów podległych, służba kurjerska.

Dyrektor — Schimitzek Stanisław.

Wydział Budżetowy — Nacz. Szepietowski Leonard
Wydział Gospodarczy — Nacz. Błaszkiewicz Tadeusz

Biuro Personalne. — Sprawy etatowych i kontraktowych urzędników oraz funkcjonarjuszów Ministerstwa i urzędów podległych; wyszkolenia personelu; organizacyjne, dotyczące Centrali i urzędów podległych Ministerstwu.

p. o. Dyrektora — Drymmer Wiktor Tomir.

Referat Organizacyjny — Kier. Dostal Wacław
Referat Wyszkolenia i Regulaminów oraz personelu kontraktowego — Kier. Grabiński Mieczysław
Referat Personelu Etatowego — Kier. Jabłońska Janina

URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Komisja Pojednawcza Polsko-Niemiecka dla spraw obywatelstwa: Warszawa—Berlin. Polubowne załatwianie sporów w zakresie ustalenia obywatelstwa państwowego poszczególnych osób w związku z traktatami polsko-niemieckiemi.

Delegat Polski — Bratkowski Stanisław
Delegat Niemiecki — dr. Vassel

Delegat Rządu do ukończenia delimitacji granicy rumuńsko-polskiej: Warszawa — Bukareszt Finalizacja spraw delimitacyjnych na granicy polsko-rumuńskiej.

Delegat Rządu R. P. do spraw technicznych — inż. Medyński Jan
Delegat Rządu Rumuńsk. — min. Jakovaki
Delegat Rządu Rumuńsk. techniczny — płk. Dragonescu

Mieszana Polsko-Łotewska Komisja Graniczna: Warszawa, Bielańska Nr. 9. Prowadzenie prac pomiarowych, wytyczynie granicy polsko-łotewskiej, prace kartograficzne.

Przewodniczący Del. Polsk. — inż. Medyński Jan
Przewodniczący Del. Łot. — płk. Bolstens

Generalny Komisarjat Rzeczypospolitej w Gdańsku, Neugarten Nr. 27. Przedstawicielstwo Rządu Polskiego; pośrednictwo między Rządem Polskim a Senatem Wolnego Miasta Gdańska; zwierzchnictwo wszystkich urzędów polskich znajdujących się na terenie Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. R. P. Nr. Nr 13/22, poz. 117 i 51/31, poz. 432).

Komisarz Generalny R. P — dr. Papée Kazimierz.
Z-ca Kom. Gen. R. P. — Zientkiewicz Ignacy
Wydział Wojskowy — Szef ppłk. dypl. Rosner Antoni
Pełnomocnik Handlowy Kom. Gener. — Siebenleichen Alfred, Nacz.
Urząd Marynarki Handlowej — Nacz. Kom. Poznański Józef
Delegat Prokuratorji Generalnej RP — Moderow Włodzimierz
Naczelny Inspektor Ceł — Inż. Kurnatowski Rafał
Dyrekcja Poczt i Telegrafów — Dyrektor Budzyński Eryk
Biuro Gdańskie P.K.P. — Kierownik Schiller
Polska Kasa Rządowa — Dyrektor dr. Ramułt Tadeusz
P. A. T. — Redaktor Sonnenburg Henryk

SŁUŻBA DYPLOMATYCZNA I KONSULARNA.

Liga Narodów. Delegacja Rzeczypospolitej. Genewa (Genève, Suisse) 4, rue Munier Romilly. Delegat R. P. Tytus Komarnicki.

Argentyna.

Poselstwo R. P. (Buenos Aires, ul. Calle Rodrigues Pena 2012). Poseł Mazurkiewicz Władysław.

Agencja Konsularna. Posadas, ul. c. Tucuman 272

Austrja.

Poselstwo R. P. (Wiedeń, ul. IV Argentinierstrasse 25/27). Poseł, Gawroński Jan.

Konsulat. (Wiedeń, III. Rennweg 1). Konsul, Witold Kisielnicki.

Belgja.

Poselstwo R. P. (Bruksela, 29, Avenue des Gaulois). Poseł, Jackowski Tadeusz.

Konsulat. (Antwerpja, ul. 27, Avenue de Belgique). Konsul, Gajdziński Maksymiljan.

Konsulat Honorowy. (Bruksela, ul. 10, Place du Luxembourg). Konsul gen. hon. Vaxelaire Georges. Konsul Nagórny Tadeusz.

Brazylja.

Poselstwo R. P. (Rio De Janeiro, Praira de Botofogo 246). Poseł Grabowski Tadeusz.

Konsulat Generalny. (Kurytyba, Rua Andre de Barros 528). Kons. Kulikowski Czesław.

Bułgarja.

Poselstwo R. P. (Sofja, IV Rue San Stefano 6). Poseł Tarnowski Adam.

Konsulat Honorowy. (Warna, ul. Olevańska b. 11). Kons. hon. Franghia Antoni.

Chili.

K o n s u l a t H o n o r o w y. (Santiago, calle Nueva York 54, Bajos oficina 2). Konsul Honorowy. Domeyko Ignacy.

Chiny.

P o s e l s t w o R. P. (Szanghaj, 1066 Avenue Joffre, 21 Route Pottier). Poseł Barthel de Weydenthal Jerzy.

K o n s u l a t. (Charbin, ul. Gloukhaia 24). Konsul Kwiatkowski Aleksander.

Czechosłowacja.

P o s e l s t w o R. P. (Praga, ul. III. Valdstyńska 10). Poseł Grzybowski Wacław.

K o n s u l a t. (Praga, ul. II Jugmannova 7/II p.). Konsul Byszewski Jan Lech.

K o n s u l a t (Bratislava, ul. Gundulicova 12) Konsul Łaciński Wacław.

K o n s u l a t. (Mor. Ostrawa, ul. Johannyhotrida 11). Konsul Malhomme Leon.

K o n s u l a t. (Uzhorod, ul. Lva Tolsteho c. 13). Konsul Chałupczyński Mieczysław.

Danja.

P o s e l s t w o R. P. (Kopenhaga. Frederiksgade 17). Poseł Sokolnicki Michał.

K o n s u l a t H o n. (Aalborg, Jomfru Annagade 16). Kons. Hon Kragelund Kaj.

K o n s. H o n. (Aarhus, ul. Hafniahus). K. hon. Schmidt Jan Piotr.

K o n s. H o n o r. (Haderslev, Norregade 30). K. hon. Andersen Jan.

K o n s. H o n o r. (Odense, Ostre Stationsvej 44). K. hon. Andersen Lauritz.

K o n s. H o n. Islandja (Reykjavik). K. Hon. Jonsson Hjalti.

W i c e k o n s u l a t H o n o r o w y. (Hasle, ul. a/Bornholm villa „Lysvang"). Wicekons. hon. Plesner Max.

W i c e k o n s. H o n. (Nakskov). Wicekons. hon. Wiingaard Georg.

Dominika.

K o n s. H o n. (San Domingo). Kons. hon. Landais Marion Jean Gilbert.

Egipt.

P o s e l s t w o R. P. (Kair, 3 rue Amit Toussoun (Zamalek). Poseł vacat, attache Pos. Kula Alfons.

K o n s u l a t H o n o r. (Aleksandrja, B. P. 390, 14, rue Nabi Daniel). Kons. hon. Constantinidis Antoine G.

Estonja.

P o s e l s t w o R. P. (Tallinn, ul. Kohtu 10 Kanc. Pos. Kentmanni 20). Poseł Przesmycki W.

K o n s. H o n. (Narwa). Kons. hon. Tuisk Oskar.

K o n s. H o n. (Tartu, ul. Pick 58), Kons. hon. Sepp Johan.

Finlandja.

P o s e l s t w o Helsingfors, ul. Satamakatu 5. Poseł Charwat Franciszek.

K o n s. H o n. (Tampere, ul. O. Y. Lokomo A. B.) Kons. hon. Nikander Armas.

K o n s. H o n. (Viipuri, ul. Edgren Robert). Kons. hon. Kannaksenkatu 1.

Francja.

A m b a s a d a R. P. (Paryż, XVI, 12, Avenue de Tokio). Ambasador Chłapowski Alfred.

K o n s. G e n e r a l. (Paryż, XVII, 19, rue Alphonse de Neuville). Kons. gen. Jankowski Tadeusz.

K o n s u l a t H o n o r o w y. (Havre, 19, Boulevard Foch). Kons. hon. Arnaudtizon Ludovic.

K o n s. G e n e r. (Lille, 45, Boulevard Carnot). Kons. gen. Kara Stanisław.

K o n s u l a t. (Lyon, rue Jean de Boissieu 2). Konsul. Czosnowski Wacław.

K o n s u l a t. (Marsylja, 2 Place Saint Ferréol). Konsul. Obrębski Witold

K o n s. H o n o r. (Nicea, 6 rue du Congrès), Kons. hon. Dumarquez Louis.

K o n s u l a t. (Strasburg, 10, rue du Général de Castelnau). Konsul. Lechowski Jerzy.

K o n s u l a t, (Tuluza, 18, rue des Pyrénées). Konsul. Chamiec Antoni

K o n s u l a t H o n. (Bordeaux, 27, cours Xavier Arnozan). Konsul hon. Delor Jean.

Algierja.

K o n s. H o n. (Algier, 24 Boulevard Carnot). Kons. hon. Rigollet Leon.

Madagaskar.

K o n s. H o n. (Tananarive, rue de Liège). Kons. hon Ducrocq Robert.

Marokko.

K o n s. H o n. (Casablanca), Kons. hon. Roucher Maurycy.

Monaco.

K o n s. H o n o r. (Montecarlo, 22, rue de Millo). Kons. hon. Oxner Mieczysław.

Oranja.

K o n s. H o n o r. (Oran, 22, Av. Loubet). Kons. honor. Lasry Józef

Syrja.

A g e n c j a K o n s u l a r n a. (Beyrut). Agent Konsularny Groer Witold.

Tunizja.

K o n s. H o n. (Tunis). Kons. hon. Orliac Jean.

Grecja.

P o s e l s t w o R. P. (Ateny, 3 Place Mavrocordato). Poseł. vacat. Sekr. Pos. Wierski Zygmunt.

K o n s. H o n. (Saloniki, 6, rue Hermon). Kons. honor. Nehama Albert.

Hiszpanja.

P o s e l s t w o R. P. (Madryt, ul. Zurbano 21). Poseł Perłowski Jan.

K o n s. H o n. (Barcelona, ul Cortés 667). Kons. hon. Rodony Blaza Edward.

K o n s H o n. (Bilbao, ul. Alameda Mazzaredo 17/19). Kons. hon. de Zavala Casto.

K o n s. H o n. (Vigo, Avenida de la Libertad 3). Kons. hon. Roura Iglesias Isaac.

Holandja.

P o s e l s t w o R. P. (Haga, 25, Alexanderstraat). Poseł Babiński Wacław.

K o n s u l a t. (Amsterdam, Vondelstraat 27). Konsul. Skowroński Tadeusz.

K o n s. H o n. (Rotterdam, Maaskade 124). Kons. hon. Hoogeweegen Hendrikus.

K o n s H o n. (Dordrecht, ul. Singel 287). Kons. hon. van Es Gips Gerhardt.

K o n s. H o n. (Heerlen, Nobelstraat 29). Konsul. hon. van der Kroon Franciszek Gerard.

Holenderskie Pos. w Azji.

A g e n c j a K o n s u l a r n a. Batavia, (Indes Neerlandaises) ul. Wellwreden Molenvliet Oost 36). Agent Kons. — vacat, prac. kontr. Przybyłkiewicz Zygmunt.

Japonja.

P o s e l s t w o R. P. (Tokjo, ul. 3, Hiroocho Azabuku). Poseł Mościcki Michał.

K o n s. H o n. (Osaka, 2-chome Junkeimachi Minamiku). Kons. hon. Inabata Katsutaro.

Jugosławja.

P o s e l s t w o R. P. (Belgrad, ul. Milosa Velikog 4). Poseł Günther Władysław.

K o n s. G e n e r. (Zagrzeb, ul. Halikova 6. II.). Kons. gen. Fiedler-Alberti Stefan.

K o n s. H o n. (Banja Luka, ul. Frinca Pavla 4). Kons. hon. Burda Artur.

K o n s. H o n. (Split, ul. Vrazova 8). Kons. hon. Smodlaka Hranko.

Luksemburg.

K o n s u l a t H o n o r o w y. (Luksemburg), Kons. hon Loesch Ferdynand.

Łotwa.

P o s e l s t w o R. P. (Ryga, Medniéku-iela 6-b. dz. 3). Poseł Beczkowicz Zygmunt.

K o n s u l a t. (Ryga, Medniéku-iela 6-b). Konsul Rosicki Stefan.

K o n s u l a t. (Dyneburg, Brieza-iela 10). Konsul. Babiński Mieczysław.

Meksyk.

P o s e l s t w o R. P. (Meksyk, D. F. Calle de Londres). Poseł Merdinger Zygmunt.

K o n s. H o n. (Meksyk), Kons. hon. Pinson Georges.

K o n s. H o n. (Vera Cruz). Kons. hon. Barraquet Jean.

Niemcy.

A m b a s a d a R. P. (Berlin, Kurfürstenstrasse 136). Ambasador Lipski Józef.

K o n s u l a t G e n e r. (Berlin, Kurfürstenstrasse 137). Kons. gen. dr. Staniewicz Roman.

W i c e k o n s u l a t. Ełk. (Lyck, Luisenplatz 2). Konsul Putryński Romuald.

K o n s u l a t. (Essen, Alfredstrasse 85). Konsul Zawadowski Zygmunt.

K o n s. G e n e r. (Frankfurt a/M. Schaumainkai 43). Kons. Korzeniowski Stanisław.

K o n s u l a t. (Hamburg, Johnsallee 13). Konsul Kipa Emil

K o n s u l a t G e n e r. (Królewiec (Königsberg) ul. Mittel-Trag 24). Kons. gen. Marchlewski M .

K o n s u l a t. (Kwidzyń (Marienwerder) Marienburgerstrasse 26). Konsul Rogalski Mieczysław.

K o n s u l a t. (Lipsk (Leipzig), Helfferichstrasse 11). Konsul. Brzeziński Tadeusz.

K o n s. G e n e r. (Monachjum (München), Pienzenauerstrasse 15). Kons. gen. Lisiewicz Adam.

K o n s u l a t. (Olsztyn (Allenstein), Friedrich Wilhelmplatz 5). Konsul. Zalewski Antoni.

K o n s. G e n. (Opole (Oppeln), Eichstrasse 1). Kons. gen. Samborski Bohdan.

K o n s u l a t. (Piła — Schneidemühl — Brauerstrasse 4). Konsul. Drobniak Tadeusz.

K o n s u l a t. (Szczecin, Stettin, Friedrich - Karlstrasse 9). Konsul Sztark Heljodor.

K o n s u l a t. (Wrocław, Breslau, Freiburgerstrasse 29). Konsul Bratkowski Stefan.

Norwegja.

P o s e l s t w o R. P. (Oslo, Kristinekindvei 22), Poseł Neuman Władysław.

K o n s. H o n. (Oslo, Raadhusgt 4). Kons. hon. vacat.

K o n s. H o n. (Berger, Nygoten 1). Kons. hon. Figenschou Aage.

K o n s. H o n. (Stawanger, Knut Holmsvei 14). Kons. hon. Torgrimsen K. M.

K o n s. H o n. (Tönsberg, Tönsberg). Kons. hon. Christensen Finn.

Paragwaj.

K o n s u l a t H o n o r o w y. (Asuncion, calle Ipane 471 (dla koresp.) Casilla Correo 591), Kons. Honor. vacat.

Persja.

P o s e l s t w o R. P. (Teheran, Parc Amin ed Dowleh Darvas Chimram). Poseł Hempel Stanisław.

Peru.

K o n s u l a t H o n o r o w y. (Lima, ul. 128, Jesus Marie). Kons. Honor. Tarnawiecki Karol.

Portugalja.

P o s e l s t w o R. P. (Lisbonne, Alto de Santa Catarina 1). Poseł Szumlakowski Marjan.

K o n s. H o n. (Lisbonne, rua dos Luziadas 15). Kons. hon. Touzet René.

K o n s H o n. (Porto, 10, Praga Guilherme G. Fernandes). Kons. hon. De Lima Fereira Francisco Jose.

K o n s H o n. (Funchal, Madeira). Kons. hon. Vieira de Castro Louis.

Angola.

K o n s. H o n. (Benguela). Kons. hon. Mendes de Berroso Manuel.

Rumunja.

P o s e l s t w o R. P. (Bucuresti, Alea Alexandru 23 — parc Filipesco). Poseł Arciszewski Mirosław.

K o n s u l a t. (Bucuresti, Strada Polona 27). Konsul Vetulani Zygmunt.

K o n s u l a t. (Cernauti, Str. Archimandrit Eusebie Popovici 18-a). Konsul Uzdowski Marjan.

K o n s u l a t. Kiszyniów. (Chisinau, Str. Viitor 77). Konsul Poncet de Sandon Aleksander.

A g e n c j a K o n s. Galac. (Galati, Str. Michai Gravul 21) Agent kons. Marczewski Jan.

Salvador.

K o n s. H o n. (San Salvador). Kons hon. Pincherli M.

St. Zj. Ameryki Płn.

A m b a s a d a R. P. (Washington, D. C. 2640, 16-th Street N.W. Ambasador Patek Stanisław.

K o n s. G e n. (Chicago, 1500 N. Dearborn Parkway). Kons. gen. Gawroński Wacław.

K o n s. G e n. (New York, N. Y. 149-151 East 67-th street) Kons. gen. Matusiński J.

K o n s u l a t. (Pittsburg, Pa. 249. N. Craig street). Konsul gen. Dr. Ripa Karol.

Szwajcarja.

P o s e l s t w o R. P. (Bern, Elfenstrasse 20). Poseł Modzelewski Jan.

K o n s. H o n. (Zürich, Talacker 35). Kons. hon. von Orelli Edward.

Szwecja.

P o s e l s t w o R. P. (Stockholm, Floragatan 2). Poseł Roman Antoni.

K o n s. H o n. (Göteborg, O. Hamngatan 19.IV.). Kons. hon. vacat.

K o n s. H o n. (Malmo, Engelbrechtsgatan 7). Kons. hon. Holm Carl Gunnar.

K o n s. H o n. (Norrköping, Sandgatan 12). Kons. hon. Hellmann Carl Fr.

Turcja.

A m b a s a d a R. P. (Ankara, Kavakli Dere). Ambasador Potocki Jerzy.

K o n s. G e n. Stambuł. (Istanbul, Place Taxim Ay Yildiz Palace). Kons. gen. Wegnerowicz Roman.

Urugwaj.

K o n s u l a t H o n o r o w y. (Montevideo, calle 25 de Mayo 244). Kons. Honor. Makowski Józef.

Watykan.

A m b a s a d a R. P. (Roma, Piazza Pilotta 3). Ambasador Skrzyński Władysław.

Węgry.

P o s e l s t w o R. P. (Budapest, Orszaghazutca 13). Poseł Łepkowski Stanisław.

K o n s u l a t. (Budapest, VII. Arena ust. 86/B). Konsul Chełmicki Zdzisław.

Wielka Brytanja.

A m b a s a d a R. P. (London, 47, Portland Place W. 1). Ambasador Raczyński Edward.

K o n s. G e n. (London, 2, Upper Montague street Russel Spuare W. C. 1). Kons. gen. Poznański Karol.

K o n s. H o n. (Cardiff, Lion Chambers 77, Saint Mary street Cardiff). Kons. hon. Bowden Gordon Grantley.

K o n s. H o n. (Glasgow, Souths Wales 99, Glassford Street Glasgow, C. 1). Kons. hon. Whitelav Robert MacGregor.

K o n s. H o n. (Hull, Commercial Road Hull). Kons. hon. Peter Henry Hoblyn.

K o n s. H o n. (Manchester, 35, Dale Street Manchester). Kons. hon. Sudlow Ernest.

K o n s. H o n. (Southampton). Kons. hon. Komierowski Kazimierz.

Afryka Południowa.

K o n s. H o n. (Capetown, Jacksons Buildings Hount Street Capetown). Kons. hon. vacat, wicekonsul hon. Majewski Jan.

Australja.

K o n s. H o n. (Melbourne, State of. Victoria: Burke House 340, Collins Street). Kons. hon. Burke T. M.

K o n s. H o n. (Sydney, Beresford Chambers 76 — 78 Pitt Street dla koresp. Box 2911 NN.). Kons. hon. Noskowski Władysław.

Indje.

K o n s u l a t. (Bombaj, Whiteaway Bldg Hornby Road Fort Bombay 1). Konsul Banasiński Eugenjusz.

Irlandja.

K o n s. H o n. (Dublin, 44 Landsdowne Road). Kons. hon. Dobrzyński Wacław.

Kanada.

K o n s. G e n. (Ottawa, Ontario Canada, Ottawa 232 Metcalf street). Kons. gen. Adamkiewicz Jerzy.

K o n s u l a t Montreal, 8, Edgehill Avenue off. 1930 W. Dorchester Street W.). Konsul Kicki Wł.

K o n s u l a t. (Winnipeg, 139, Rostyn Road). Konsul Pawlica Jan.

Palestyna.

K o n s. G e n. (Jerusalem, Musrara Quarter). Kons. gen. Kurnikowski Kazimierz Zdzisław.

K o n s u l a t. (Tel-Aviv, Montefiore, str 53 P. O. B, 225), Konsul Łukaszewicz Stanisław.

Włochy.

A m b a s a d a R. P. (Roma, 35, via Cesare Beccaria). Ambasador Wysocki Alfred.

K o n s. G e n. (Roma, via Gerolamo Fracastoro 2). Kons. gen. Mazurkiewicz Roman.

K o n s. G e n. (Milano, Via San Paulo 18). Kons. gen. Kolankowski Witold.

K o n s u l a t. (Trieste, Via Luigi Cadorna 3). Konsul Dygat Stanisław.

K o n s. H o n. (Bologna, Via Castiglione 27). Vicekons. hon. Pompei Tommaso.

K o n s. H o n. (Catania, Via Venerio 7). Kons. hon. vacat.

K o n s. H o n. (Firenze, Lung'Arno del Tempio 22). Kons. hon. Paszkowski Karol.

K o n s. H o n. (Napoli, 130, Museo 90). Kons. hon. Borselli Augusto.

Z. S. R. R.

A m b a s a d a R. P. (Moskwa, Worowskiego 21), Ambasador Łukasiewicz Juljan.

K o n s u l a t G e n. (Kijów, Liebknechtal). Radca Ambasady Siedlewski Karszo Jan.

K o n s u l a t G e n. (Mińsk, Sovietskaia 84). Radca Pos. Jałowiecki Bohdan.

K o n s u l a t G e n. (Tyflis, Korganowska 24). Konsul Kłopotowski Jerzy.

K o n s u l a t. (Charków, Olmiński 15). Konsul Sośnicki Stanisław.

K o n s u l a t. (Leningrad, Nabiereżnaja Krasnowo-Flota 14). Konsul Weese Eugenjusz.

Ambasady i Poselstwa. Utrzymywanie stosunków dyplomatycznych między Polską a krajem siedziby Urzędu.

Konsulaty. Obrona interesów gospodarczych Rzeczypospolitej Polskiej, opieka nad obywatelami polskimi zagranicą i czuwanie nad wykonaniem umów międzynarodowych.

W stolicach państw, w których brak jest Konsulatów funkcje ich pełnią Poselstwa.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

I GENERALNY INSPEKTOR SIŁ ZBROJNYCH

PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI

JÓZEF PIŁSUDSKI

I WICEMINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

Gen. bryg. Tadeusz Zbigniew Kasprzycki

II WICEMINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

Gen. bryg. dr. Felicjan Sławoj-Składkowski

SIŁY ZBROJNE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Władzą zwierzchnią Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jest

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

W czasie wojny dowództwo nad siłami zbrojnemi sprawuje,

Naczelny Wódz,

w czasie pokoju zaś

Minister Spraw Wojskowych,

który kieruje całokształtem administracji wojskowej.

W tym celu Minister posiada następujące organa pracy:

1) **Ministerstwo Spraw Wojskowych.**
2) **Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.**

Minister Spraw Wojskowych posiada do pomocy:

I Wiceministra Spraw Wojskowych

który zastępuje Ministra w dowodzeniu siłami zbrojnemi. W szczególności należą do niego sprawy organizacji, wyszkolenia, bezpieczeństwa i dyscypliny wojska.

II Wiceministra Spraw Wojskowych

który zastępuje Ministra w kierowaniu wszystkiemi działami administracji i odpowiada za całokształt gospodarki pieniężnej.

Naczelnego Prokuratora Wojskowego,

który wykonywuje z ramienia Ministra akty władzy z dziedziny wymiaru sprawiedliwości oraz kierownictwo i nadzór fachowy nad Prokuraturą i więziennictwem wojskowem.

Naczelny Prokurator Wojskowy i Szef Departamentu Sprawiedliwości.
Płk. Maresch Teofil Karol.

Zastępca I Wiceministra Spraw Wojskowych.
Płk. dypl. Regulski Bronisław.

Zastępca II Wiceministra Spraw Wojskowych.
Płk. dypl. Ulrych Juljusz.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Warszawa, ul. 6 Sierpnia Nr. 1-3-5.

Ministrowi podlegają bezpośrednio:

Gabinet Ministra, który załatwia sprawy związane z reprezentacją Ministra nazewnątrz Ministerstwa, sprawy odznaczeń, oraz redagowanie Dziennika Rozkazów i Rozkazu Dziennego M. S. Wojsk.

Szef: ppłk. dypl. Sokołowski Adam Ludwik.

Biuro Personalne. Szef Biura jest bezpośrednim pomocnikiem Ministra Spraw Wojskowych w sprawach personalnych oficerów, podoficerów zawodowych i funkcjonarjuszów państwowych wojska.
Do obowiązków Szefa Biura Personalnego należy administrowanie korpusem oficerskim, podoficerskim i funkcjonarjuszami państwowymi wojska, oraz redagowanie Dziennika Personalnego i Rocznika Oficerskiego.

Szef: płk. Misiąg Ignacy.

Korpus Kontrolerów, który przeprowadza kontrolę całokształtu administracji wojskowej z ramienia Ministra.

Szef: płk. Wielowieyski Władysław.

Polowa Kurja Biskupia, która ma za zadanie kierownictwo służbą duszpasterską i administrowanie świątyniami i cmentarzami wojskowemi wyznań katolickich.

Biskup polowy W. P.: gen. bryg. ks. dr. Gawlina Józef.

Biuro Wyznań Niekatolickich, które ma za zadanie kierownictwo służbą duszpasterską i adminstrowanie świątyniami i cmentarzami wojskowemi wyznań niekatolickich za pośrednictwem szefów poszczególnych wyznań.

Szef: płk. dr. Krawczyk Stanisław.

Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. Warszawa, ul. Myśliwiecka Nr. 3-5. Patrz wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe.

Dyrektor: płk. dypl. Kiliński Władysław.

Kierownictwo Marynarki Wojennej *), Warszawa, ul. Chałubińskiego 3.

Szef: kontr-admirał Świrski Jerzy Włodzimierz.

I Wiceministrowi podlegają:

Biuro Ogólno-Organizacyjne, które obejmuje sprawy organizacji i wyszkolenia jednostek broni połączonych i administrowanie stanami sił zbrojnych w ramach budżetu.

Szef: ppłk. dypl. Hodała Karol.

*) Patrz Marynarka Wojenna.

Departamenty: Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Aeronautyki, Szefostwa, Saperów i Łączności załatwiają sprawy organizacji, wyszkolenia i prac nad regulaminami swojej broni.

Szef Depart. Piechoty	— płk. dypl. Janicki Kaz. Bogusław
Szef Depart. Kawalerji	— płk. dypl. Karcz Jan
Szef Depart. Artylerji	— płk. Bold Jan Maciej
Szef Depart. Aeronautyki	— gen. bryg. inż. Ravski Ludomir
Szef Saperów	— ppłk. Langner Stefan
Szef Łączności	— ppłk. dypl. Cepa Heljodor

Dowództwo Broni Pancernych i Dowództwo Żandarmerji mają za zadanie dowodzenie jednostkami swojej broni i kierowanie ich służbami.

Dowódca Broni Pancernych	— płk. Kossakowski Tadeusz
Dowódca Żandarmerji	— ppłk. Bałaban Plato Felicjan

Departament Uzupełnień ma za zadanie uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi.

Szef: płk. dypl. Smykal Florjan Józef.

II Wiceministrowi podlegają:

Biuro Ogólno-Administracyjne, do którego należą sprawy administracji rzeczowej sił zbrojnych i przemysłu wojennego

Szef: płk. dypl. Grabowski Tadeusz.

Biuro Budżetowe załatwia sprawy budżetu wojskowego i sprawozdawczości pieniężnej.

Szef: ppłk. Grossek Michał Józef.

Departament Intendentury kieruje służbą intendentury.

Szef: płk. int. dypl. Masny Karol.

Departament Uzbrojenia kieruje służbą uzbrojenia w działach broni, amunicji i sprzętu.

Szef: płk. Maciejowski Mieczysław.

Departament Budownictwa prowadzi sprawy budownictwa wojskowego i administrowanie nieruchomościami wojskowemi.

Szef: inż. Toruń Leopold.

Departament Zdrowia kieruje służbą zdrowia i weterynarji w wojsku.

Szef: gen. bryg. dr. Rouppert Stanisław.

GENERALNY INSPEKTORAT SIŁ ZBROJNYCH

Warszawa, Al. Ujazdowska Nr. 1-3-5.

ma za zadanie przygotowanie sił zbrojnych do zadań obrony Państwa. Generalnym Inspektorem w czasie pokoju jest generał przewidziany na Naczelnego Wodza w czasie wojny.

ORGANA PRACY GENERALNEGO INSPEKTORA SIŁ ZBROJNYCH.

Gabinet Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

Biuro Inspekcji G. I. S. Z.

Szef: płk. dypl. Wartha Witold.

Sztab Główny. Warszawa, pl. Józefa Piłsudskiego Nr. 3-5.
Szef sztabu gen. bryg. Gąsiorowski Janusz Tadeusz. Zastępca gen. bryg. Zamorski Kordjan Józef.

Inspektorowie Armji:
Gen. dyw. Sosnkowski Kazimierz — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Rydz-Śmigły Edward — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Osiński Aleksander — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Berbecki Leon — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Konarzewski Daniel — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Piskor Tadeusz Ludwik — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Orlicz-Dreszer Gustaw — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Fabrycy Kazimierz — z siedzibą w Warszawie.
Gen. dyw. Norwid-Neugebauer Mieczysław z siedzibą w Toruniu
Gen. dyw. Rummel Juljusz Karol Wilhelm Józef — z siedzibą we Lwowie.
Gen. dyw. Dąb-Biernacki Stefan — z siedzibą w Wilnie.

Generałowie do prac przy G. I. S. Z.
Gen. bryg. Burhardt-Bukacki Stanisław Seweryn.
Gen. bryg. Kwaśniewski Stanisław Feliks.

Kapituła Orderu Wirtuti Militari.

WŁADZE OKRĘGOWE, POWIATOWE I GARNIZONOWE.

Okręgi Korpusów Nr. I — X.

Dowódca O. K. Nr. I Warszawa	— gen. bryg. Jarnuszkiewicz Cz.
Dowódca O. K. Nr. II Lublin	— gen. bryg. Smorawiński Miecz.
Dowódca O. K. Nr. III Grodno	— gen. bryg. inż. Litwinowicz Al.
Dowódca O. K. Nr. IV Łódź	— gen. bryg. Langner Władysław
Dowódca O. K. Nr. V Kraków	— gen. bryg. Narbut - Łuczyński Aleksander Jerzy.
Dowódca O. K. Nr. VI Lwów	— gen. bryg. Popowicz Bolesław
Dowódca O. K. Nr. VII Poznań	— vacat.
Dowódca O. K. Nr. VIII Toruń	— gen. bryg. Thommée Wiktor.
Dowódca O. K. Nr. IX Brześć n/B.	— gen. bryg. Trojanowski Miecz.
Dowódca O. K. Nr. X Przemyśl	— gen. bryg. Głuchowski Janusz
Dowódca Obsz. Warown. — Wilno	— płk. Pakosz Michał.

Powiatowe Komendy Uzupełnień — załatwiają sprawy poborowe.

Warszawa I, Warszawa II, Warszawa III, Warszawa IV, Warszawa-powiat, Ciechanów, Grodzisk Mazowiecki, Łomża, Mińsk Mazowiecki, Płońsk, Makinia, Płock, Puławy, Pułtusk, Radom, Lublin — miasto, Lublin — powiat, Chełm, Dubno, Hrubieszów, Kowel, Kraśnik, Krzemieniec, Łuck, Równe, Sarny, Włodzimierz, Zamość, Grodno, Białystok, Lida, Postawy, Suwałki, Święciany, Wilno — miasto, Wilno — powiat, Wilejka, Wołkowysk, Łódź — miasto I, Łódź — miasto II, Łódź — powiat, Częstochowa, Końskie, Kutno, Piotrków, Radomsko, Sieradz, Skierniewice, Wieluń, Łask, Kraków — miasto, Kraków — powiat, Bielsko, Bochnia, Dębica, Jasło, Katowice, Królewska Huta, Miechów, Nowy Sącz, Nowy Targ, Pszczyna, Będzin, Sosnowiec, Tarnów, Tar-

nowiskie Góry, Wadowice, Zawiercie, Żywiec, Lwów — miasto, Lwów— powiat, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Kałusz, Kamionka Strumiłowa, Kołomyja I, Kołomyja II, Rawa Ruska, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Złoczów, Poznań — miasto, Poznań — powiat, Gniezno, Jarocin, Kalisz, Konin, Kościan, Ostrów Wielkopolski, Szamotuły, Toruń, Bydgoszcz — miasto, Bydgoszcz — powiat, Gdynia, Grudziądz, Inowrocław, Kościerzyna, Starogard, Włocławek, Brześć n/B., Baranowicze, Biała Podlaska, Bielsk, Łuków, Łuniniec, Nowogródek, Pińsk, Prużana, Siedlce, Słonim, Przemyśl, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Kielce, Łańcut, Nisko, Ostrowiec, Pińczów, Rzeszów, Sambor, Sanok i Wierzbnik.

Rejonowi Inspektorowie Koni — załatwiają sprawy poborowe koni.

Ciechanów, Dęblin, Mińsk Mazowiecki, Ostrołęka, Płock, Warszawa, Chełm, Kowel, Krzemieniec, Lublin, Łuck, Równe, Włodzimierz, Zamość, Białystok, Grodno, Mołodeczno, Postawy, Wilno, Wołkowysk, Częstochowa, Łódź, Piotrków, Skierniewice, Bielsko na Śląsku, Katowice, Kraków, Tarnów, Czortków, Lwów, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Złoczów, Gniezno, Jarocin, Kalisz, Poznań, Bydgoszcz, Grudziądz, Inowrocław, Starogard, Toruń, Baranowicze, Biała Podlaska, Brześć n/B., Pińsk, Prużana, Siedlce, Gródek Jagielloński, Jarosław, Kielce, Przemyśl i Sandomierz.

Komendy Miast, Komendy Placu i Oficerowie Placu — załatwiają sprawy kwaterunkowe.

Komendy miast: Warszawa, (Plac Józefa Piłsudskiego Nr. 5. Komendant miasta: ppłk. Pereswiet-Sołtan, Wilno, Lublin, Grodno, Łódź, Kraków, Lwów, Poznań, Toruń, Brześć n/B., Przemyśl.

Komendy placów: Dęblin, Modlin, Białystok, Osowiec, Suwałki, Częstochowa, Katowice, Stanisławów, Bydgoszcz, Grudziądz, Baranowicze, Jarosław, Gdynia i Równe.

Oficerowie placu: Jabłonna - Legjonowo, Płock, Łomża, Ostrołęka, Chełm, Łuck, Włodzimierz, Zamość, Dubno, Lida, Nowowilejka Mołodeczno, Skierniewice, Bielsk Śląski, Tarnowskie Góry, Tarnów, Zakopane, Stryj, Tarnopol, Złoczów, Gniezno, Kalisz, Leszno, Chełmno, Inowrocław, Biała Podlaska, Prużana, Siedlce, Słonim, Pińsk, Kielce i Rzeszów.

SIŁY ZBROJNE LĄDOWE.

Piechota — 90 pułków piechoty, 3 baony strzelców.

Kawalerja — 40 pułków kawalerji.

Artylerja — 31 pułków artylerji lekkiej, 10 pułków artylerji ciężkiej, 13 dyonów artylerji konnej, 1 pułk artylerji motorowej, 1 pułk. artylerji najcięższej, 1 pułk artylerji przeciwlotniczej, 7 dyonów artylerji przeciwlotniczej, 2 dyony artylerji lekkiej, 1 dyon pomiarów artyleryjskich i 1 baterja pomiarów artyleryjskich.

Lotnictwo — 6 pułków lotniczych, 2 bataljony balonowe.

Broń pancerna — 6 bataljonów czołgów i samochodów pancernych, 2 dywizjony pociągów pancernych.

Saperzy — 8 bataljonów saperów, 3 bataljony mostowe, 1 bataljon silnikowy, 1 bataljon eletrotechniczny.

Łączność — 4 bataljony telegraficzne, 1 pułk radjotelegraficzny.
Tabory — 2 dywizjony taborowe.
Żandarmerja — 10 dywizjonów żandarmerji.

SZKOLNICTWO WOJSKOWE.

Wyższa Szkoła Wojenna z Kursem Intendentów. Warszawa, ul. Koszykowa Nr. 79.
Komendant: gen. bryg. Kutrzeba Tadeusz.
Szkoła Topografów przy Wojskowym Instytucie Geograficznym. Warszawa, ul. Wilcza Nr. 64.
Komendant: mjr. Szumański Mieczysław Leon Ludwik.
Szkoła Podchorążych Inżynierji. Warszawa, ul. 6 Sierpnia Nr. 54. Zadaniem Szkoły jest przygotowanie w ciągu trzyletniego kursu podporuczników wojsk łączności i saperów.
Do szkoły mogą być przyjęci absolwenci: Korpusów Kadetów, Kursu Unitarnego i Szkół Podchorążych Rezerwy.
Komendant: ppłk. Arczyński Stanisław Jan.
Centrum Wyszkolenia Piechoty w Rembertowie.
Komendant: płk. Olbrycht Bruno Edward.
Szkoła Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. Zadaniem szkoły jest przygotowanie w ciągu dwuletniego kursu podporuczników piechoty.
Do szkoły mogą być przyjęci absolwenci: Korpusów Kadetów, Kursu Unitarnego i Szkół Podchorążych Rezerwy.
Komendant: płk. Żongołłowicz Eugenjusz.

Komendantowi szkoły podporządkowany jest jednoroczny kurs unitarny w Różanie, który daje wymagane przy wstąpieniu do szkół podchorążych wstępne wyszkolenie wojskowe. O przyjęcie na kurs mogą się ubiegać osoby mające conajmniej wykształcenie średnie z maturą.

Szkoła Podchorążych dla Podoficerów w Bydgoszczy.
Komendant: płk. dypl. Kossecki Stefan.
Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie.
Komendant: ppłk. Muzyka Władysław Wiktor.
Szkoła Podoficerów Piechoty dla małoletnich Nr. 1. w Koninie.
Komendant: mjr. dypl. Jachieć Franciszek Jan.
Szkoła Podoficerów Piechoty dla małoletnich Nr. 2 w Śremie.
Komendant: ppłk. Popelka Wilhelm.
Szkoła Podoficerów Piechoty dla małoletnich Nr. 3 w Nisku.
Komendant: ppłk. Matuszek Rudolf Józef.
Korpus Kadetów Nr. 1. we Lwowie.
Komendant: ppłk. Wielgut Franciszek.
Korpus Kadetów Nr. 2. w Chełmnie.
Komendant: ppłk. Kunc Bogusław.
Korpus Kadetów Nr. 3. w Rawiczu.
Komendant: ppłk. Kowalski Włodzimierz.
Centrum Wyszkolenia Kawalerji w Grudziądzu. Przy Centrum znajduje się Szkoła Podchorążych Kawalerji, zadaniem której jest w ciągu dwuletniego kursu przygotować podporuczników kawalerji. Do szkoły mogą być przyjęci absolwenci: Korpusów Kadetów, Kursu Unitarnego i Szkoły Podchorążych Rezerwy.
Komendant: płk. inż. Podhorski Zygmunt.

Centrum Wyszkolenia Artylerji w Toruniu. Przy Centrum znajduje się Szkoła Podchorążych Artylerji, zadaniem której jest w ciągu dwuletniego kursu przygotować podporuczników artylerji.

Do Szkoły mogą być przyjęci absolwenci: Korpusów Kadetów, Kursu Unitarnego i Szkoły Podchorążych Rezerwy.

Komendant: gen. dyw. Prich Rudolf.

Centrum Wyszkolenia Artylerji Przeciwlotniczej. Warszawa, ul. Puławska Nr. 4.

Komendant: mjr. Jórasz Franciszek.

Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerji we Włodzimieniu.

Komendant: ppłk. inż. Filipowicz Jan Antoni.

Centrum Wyszkolenia Oficerów Lotnictwa w Dęblinie.

Komendant: ppłk. inż. Wieden Franciszek.

Centrum Wyszkolenia Podoficerów Lotnictwa w Bydgoszczy.

Komendant: ppł. inż. Filipowicz Czesław.

Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania w Grudziądzu.

Komendant: ppłk. Stachoń Bolesław Feliks.

Centrum Wyszkolenia Czołgów i Samochodów Pancernych w Modlinie.

Komendant: mjr. dypl. Levitoux Jerzy Piotr.

Centrum Wyszkolenia Saperów w Modlinie.

Komendant: ppłk. Hajkowicz Maksymiljan Konrad

Centrum Wyszkolenia Łączności w Zegrzu.

Komendant: ppłk. Kaczmarek Jan.

Centrum Wyszkolenia Żandarmerji w Grudziądzu.

Komendant: ppłk. Sitek Stanisław.

Szkoła Gazowa. Warszawa, ul. Marji Kazimiery.

Komendant: ppłk. dypl. Jasiński Walery.

Szkoła Zbrojmistrzów. Warszawa — Cytadela.

Komendant: ppłk. Błaszkowski Karol.

Centrum Wyszkolenia Sanitarnego. Warszawa, ul. Górnośląska Nr. 45. Przy Centrum znajduje się Szkoła Podchorążych Sanitarnych, która łączy studja medyczne na Uniwersytecie Warszawskim z wyszkoleniem wojskowem, wymaganem od oficerów zawodowych w służbie zdrowia. Studja w Szkole Podchorążych sanitarnych trwają 6 lat. O przyjęcie do szkoły mogą się ubiegać osoby posiadające średnie wykształcenie z maturą typu klasycznego (z łaciną).

Komendant: gen. bryg. dr. Kołłątaj-Srzednicki Jan.

Szkoła Podoficerów Zawodowych Służby Weterynaryjnej. Warszawa, ul. 11 Listopada Nr. 13-a.

Komendant: płk. Kulczycki Józef.

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej w Toruniu. Zadaniem Szkoły jest w ciągu trzyletniego kursu przygotowanie podporuczników marynarki wojennej.

O przyjęcie mogą się ubiegać osoby posiadające conajmniej średnie wykształcenie z maturą.

Komendant: komandor por. Podjazd-Morgenstern Tadeusz.

Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy. Warszawa, ul. Zielna Nr. 17. i Al. Szucha Nr. 14. Kierownictwo akcją propagandową, naukowo-wydawniczą, kulturalno-oświatową, prasową i publicystyczną w wojsku.

Szef: płk. dypl. Różycki-Kołodziejczyk Tadeusz.

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa. Warszawa, ul. Puławska Nr. 4-6-8. Prace badawcze, doświadczalne i wynalazcze nad sprzętem lotniczym.

Kierownik: ppłk. Brzazgacz Aleksander.

Centrum Badań Lotniczo-Lekarskich. Warszawa, ul. Puławska Nr. 4-6. Badania naukowo-lekarskie nad personelem latającym.

Kierownik: mjr. dr. Fimnel Antoni.

Instytut Badań Inżynierji. Warszawa, ul. 6 Sierpnia Nr. 54. Prace badawcze, doświadczalne i wynalazcze nad sprzętem inżynierji.

Kierownik: ppłk. O'Brien de Lacy Patryk.

Instytut Badań Technicznych Intendentury. Warszawa, ul. Mianowskiego Nr 15 Prace badawcze, doświadczalne i wynalazcze nad materjałem intendenckim.

Kierownik: vacat.

Instytut Badań Materjałów Uzbrojenia. Warszawa, ul. Ludna Nr. 13/15. Prace badawcze, doświadczalne i wynalazcze nad materjałem uzbrojenia.

Kierownik: ppłk. inż. Witkowski Stanisław.

Wojskowy Instytut Przeciwgazowy. Warszawa, ul. Ludna Nr. 13/15. Badania doświadczalne nad sprzętem obrony przeciwgazowej.

Kierownik: vacat.

Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa, ul. Wilcza Nr. 64. Przygotowanie map taktycznych i operacyjnych dla wojska. Współpraca z władzami cywilnemi nad pomiarami triangulacyjnemi kraju.

Szef: płk. dypl. Zieleniewski Tadeusz.

Wojskowe Biuro Historyczne. Warszawa, Al. Ujazdowska Nr. 1-3-5. Naukowe opracowywanie materjałów do historji wojennej Polski z lat dawnych i czasów ostatnich.

Szef: vacat.

Centralne Archiwum Wojskowe. Warszawa, ul. Zakroczymska, fort Legjonów. Gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie akt.,

Kierownik: mjr. Waligóra Bolesław Andrzej.

Centralna Bibljoteka Wojskowa. Warszawa, Al. Ujazdowska Nr. 1. Czytelnia i wypożyczalnia, czynne od godz. 8 do 20. W niedzielę i święta od godz. 10 do 13. Bibljoteka i czytelnia są dostępne dla osób cywilnych pracujących naukowo.

Dyrektor: mjr. dr. Niezgoda Jan.

Muzeum Wojska, Warszawa, Al. 3 Maja Nr. 13, Muzeum jest otwarte codziennie od 8 do 15, za wyjątkiem niedziel i świąt.

Główna Księgarnia Wojskowa. Warszawa, ul. Nowy Świat Nr. 69.

Główna Drukarnia Wojskowa. Warszawa, ul. Przejazd Nr. 10.

Towarzystwo Wiedzy Wojskowej — Zarząd Główny. Warszawa, ul. 6 Sierpnia Nr. 1-3-5.

ZAKŁADY ZAOPATRZENIA.

Kierownictwo Zaopatrzenia Lotnictwa. Warszawa, lotnisko — Mokotów.
Kierownik: płk. inż. Abczyński Henryk.

Kierownictwo Zaopatrzenia Technicznego. Warszawa — Praga, ul. Stalowa Nr. 62.
Kierownik: mjr. inż. Jeszka Józef Edward Wojciech.

Kierownictwo Zaopatrzenia Taborów. Warszawa, ul. Solec Nr. 63-a.
Kierownik: mjr. Szwajkowski Henryk.

Kierownictwo Remontu. Warszawa, ul. 6 Sierpnia Nr. 5.
Kierownik: vacat.

Kierownictwo Centralnego Zaopatrzenia Intendenckiego. Warszawa, ul. Smocza Nr. 35.
Kierownik: płk. int. dypl. Stypułkowski Gracjan Henryk.

Kierownictwo Zaopatrzenia Uzbrojenia. Warszawa, ul. Marjańska Nr. 7
Kierownik: mjr. Ostrowski Władysław.

Kierownictwo Zaopatrzenia Sanitarnego. Warszawa — Powązki, ul. Elbląska.
Kierownik: ppłk. Pastecki Teodor.

Państwowe Zakłady Umundurowania. Warszawa, ul. Smocza Nr. 35.

SĄDOWNICTWO WOJSKOWE.

Najwyższy Sąd Wojskowy i Prokuratura. Warszawa, pl. Józefa Piłsudskiego Nr. 5.
Prezydent: gen. bryg. Mecnarowski Emil Franciszek.
Prokurator: ppłk. dr. Kamiński Tadeusz.

Sądy Okręgowe z Prokuraturą.

Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. I Warszawa.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. II Lublin.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. III Wilno.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. IV Łódź.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. V Kraków.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. VI Lwów.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. VII Poznań.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. VIII Grudziądz.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. IX Brześć n/B.
Wojskowy Sąd Okręgowy Nr. X Przemyśl.

Wojskowe Sądy Rejonowe.

Warszawa, Modlin, Łomża, Lublin, Zamość, Kowel, Równe, Wilno, Grodno, Lida, Łódź, Częstochowa, Skierniewice, Kraków, Bielsko na Śląsku, Katowice, Lwów, Stanisławów, Tarnopol, Poznań, Gniezno, Kalisz, Toruń, Grudziądz, Bydgoszcz, Brześć n/B., Baranowicze, Siedlce, Przemyśl, Kielce i Jarosław.

Więzienia Wojskowe.

Wojskowe Więzienie Śledcze Warszawa.
Wojskowe Więzienie Śledcze Lublin.
Wojskowe Więzienie Śledcze Wilno.
Wojskowe Więzienie Śledcze Łódź.
Wojskowe Więzienie Śledcze Kraków.
Wojskowe Więzienie Śledcze Lwów.
Wojskowe Więzienie Śledcze Poznań.
Wojskowe Więzienie Śledcze Grudziądz.
Wojskowe Więzienie Śledcze Brześć n/B.
Wojskowe Więzienie Śledcze Przemyśl.
Wojskowy Zakład dla odbywania kary twierdzy w Toruniu.

SZPITALE WOJSKOWE.

Szpital Szkolny przy Centrum Wyszkolenia Sanitarnego w Warszawie.

Szpital Okręgowy w Warszawie.
Szpital Okręgowy w Chełmie.
Szpital Okręgowy w Grodnie.
Szpital Okręgowy w Łodzi.
Szpital Okręgowy w Krakowie.
Szpital Okręgowy we Lwowie.
Szpital Okręgowy w Poznaniu.
Szpital Okręgowy w Toruniu.
Szpital Okręgowy w Brześciu n/B.
Szpital Okręgowy w Przemyślu.
Szpitale garnizonowe w Równem i Wilnie.
Sanatorjum Wojskowe w Zakopanem.
Sanatorjum Wojskowe w Rajczy.

PARAFJE WOJSKOWE.

Rzymsko-katolickie: Warszawa posiada 4 parafje: Kościół garnizonowy na Długiej, Łazienki, Cytadela i Praga.
Pozatem parafje posiadają miasta: Modlin, Dęblin, Zegrze, Radom, Ostrów Mazowiecki, Łomża, Płock, Mińsk Mazowiecki, Ostrołęka, Lublin, Chełm, Zamość, Kowel, Równe, Łuck, Dubno, Włodzimierz Wołyński, Krzemieniec, Grodno, Wilno, Nowowilejka, Lida Mołodeczno, Wołkowysk, Białystok, Suwałki, Osowiec, Łódź, Częstochowa, Łowicz, Skierniewice, Kraków, Tarnów, Nowy Sącz, Bielsko na Śląsku, Katowice, Cieszyn, Lubliniec, Lwów, Stanisławów, Tarnopol, Złoczów, Stryj, Poznań, Gniezno, Kalisz, Leszno, Ostrów Wielkopolski, Toruń, Bydgoszcz, Włocławek, Inowrocław, Chełmno, Grudziądz, Starogard, Brześć n/B., Siedlce, Biała Podlaska, Baranowicze, Słonim, Prużana, Kobryń, Pińsk, Przemyśl, Jarosław, Kielce, Rzeszów i Sanok.

Grecko-katolickie: Warszawa, Łódź, Kraków, Lwów, Stanisławów, Poznań, Przemyśl i Jarosław.
Prawosławne: Warszawa, Wilno, Katowice, Poznań, Toruń i Brześć n/B.
Ewangelicko-augsburskie. Grodno, Kraków, Lwów, Poznań, Brześć n/B.
Ewangelicko-reformowane: Toruń.
Rabinaty wyznania mojżeszowego: Warszawa, Grodno, Kraków, Lubliniec i Brześć n/B.

BIURA WOJSKOWE PRZY INNYCH MINISTERSTWACH.

Biuro Wojskowe w Ministerstwie Komunikacji.
Biuro Wojskowe w Ministerstwie Poczt i Telegrafów.
Biuro Wojskowe w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych.
Biuro Wojskowe w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.
Biuro Wojskowe w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

ATTACHES WOJSKOWI PRZY PRZEDSTAWICIELSTWACH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ZAGRANICĄ.

Belgrad	— mjr. dyp. Grudzień Jan
Berlin	— ppłk dypl. Szymański Antoni
Helsingfors	— mjr. dypl. Gano Stanisław
Bukareszt	— ppłk. dypl Kowalewski Jan
Paryż	— płk. dypl. Błeszyński-Ferek J.
Praga	— ppłk. dypl. Kwieciński Bogdan
Ryga	— ppłk dypl. Liebich Andrzej
Tokio	— mjr. dypl. Przybylski Adam.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I PRZYSPOSOBIENIE WOJSKOWE.

Przy Ministrze Spraw Wojskowych jako ciało doradcze, istnieje Rada Naukowa Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Organem centralnym, kierującym sprawami wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego w Państwie oraz wychowania fizycznego w wojsku jest Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, który współpracuje z Ministerstwami: Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświec. Publicznego.

Przygotowaniem wykwalifikowanych instruktorów wychowania fizycznego zajmuje się:

Centralny Instytut Wychowania Fizycznego. Warszawa — Bielany.
Dyrektor: płk. lek. dr. Gilewicz Zygmunt.

Okręgowe Urzędy Wychowania Fizycznego i Przysposob. Wojskowego. Na szczeblu Okręgów Korpusów, Kierownictwo sprawami wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego ześrodkowuje się w Okręgowych Urzędach Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, które mieszczą się w miastach: Warszawie, Lublinie, Grodnie, Łodzi, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Toruniu, Brześciu n/B. i Przemyślu.

Okręgowe Ośrodki Wychowania Fizycznego posiadają miasta: Warszawa, Lublin, Łuck, Wilno, Białystok, Grodno, Kraków, Katowice, Lwów, Poznań, Toruń, Brześć n/B. i Przemyśl.

Obwodowe Komendy Przysposobienia Wojskowego posiadają następujące miasta: Pułtusk, Modlin, Łomża, Zambrów, Warszawa, Dęblin, Radom, Rembertów, Płock, Chełm, Lublin, Zamość, Dubno, Równe, Włodzimierz, Łuck, Kowel, Wilno, Nowowilejka, Mołodeczno, Suwałki, Białystok, Grodno, Piotrków, Częstochowa, Łódź, Łowicz, Skierniewice, Kutno, Wadowice, Tarnów, Kraków, Nowy Sącz, Bielsko na Śląsku, Cieszyn, Tarnowskie Góry, Katowice, Lubliniec, Chorzów, Lwów, Stanisławów, Kołomyja, Stryj, Brzeżany, Złoczów, Tarnopol, Leszno, Poznań, Września, Gniezno, Pleszew, Kalisz, Krotoszyn, Ostrów

Wielkopolski, Włocławek, Toruń, Brodnica, Inowrocław, Bydgoszcz, Chojnice, Grudziądz, Gdynia, Chełmno, Tczew, Siedlce, Biała Podlaska, Bielsk Podlaski, Baranowicze, Słonim, Brześć n/B., Kobryń, Pińsk, Sandomierz, Nisko, Kielce, Sanok, Przemyśl, Sambor, Rzeszów i Jarosław.

MARYNARKA WOJENNA.

Na czele marynarki wojennej stoi Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej, podporządkowany bezpośrednio Ministrowi Spraw Wojskowych. Z ramienia Ministra Spraw Wojskowych sprawuje on dowództwo nad siłami zbrojnemi morskiemi i rzecznemi oraz kieruje ich zaopatrzeniem.

Siły Zbrojne Morskie.

Kontrtorpedowce: „Burza" i „Wicher" po 1550 ton wyporności i 34 węzły szybkości.

Łodzie podwodne: „Wilk", „Ryś" i „Żbik" po 980 ton wyporności nadwodnej i 1280 ton podwodnej.

Torpedowce: „Kujawiak", „Mazur" i „Ślązak" po 375 ton wyporności i 28 węzłów szybkości.

Okręt hydrograficzny: „Mewa", transportowiec „Wilja", żaglowiec szkolny „Iskra".

Morski dywizjon lotniczy w Pucku.

Flotylla Rzeczna.

Dowództwo flotyli, port wojenny i baza w Pińsku
3 dywizjony bojowe statków rzecznych.

MINISTER SKARBU

prof. Władysław Marjan Zawadzki

PODSEKRETARZE STANU

Tadeusz Lechnicki

Adam Koc

Wacław Staniszewski

Edward Werner

CIAŁA KOLEGJALNE.

Rada Finansowa: Zadanie: opinjowanie w ważniejszych kwestjach finansowych oraz w sprawach ustawodawstwa skarbowego (Dz. U. R. P. Nr. 121/26, poz. 695).
Przewodniczący — Minister.

Państwowa Rada Rozbudowy Miast: jest organem doradczym Ministra Skarbu w sprawowaniu przez niego zarządu Państwowym Funduszem Budowlanym i Państwowym Funduszem Rozbudowy Miast (Dz. U R. P. Nr. 42/27, poz. 372).
Przewodniczący — Minister.

Rada Spółdzielcza: współdziałanie z Rządem w zakresie spraw spółdzielczych (Dz. U. R. P. Nr. 55/34, poz. 495).
Przewodniczący — Pomijalski Ksawery.

Rada Towaroznawcza: jest organem doradczym w sprawach stosowania taryfy celnej (Dz. U R. P. Nr. 84/33, poz. 610).
Przewodniczący — Królikowski Stefan, dyr. dep.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna.
Przewodniczący — Fabry Władysław.

Komisja Dyscyplinarna dla urzędników i niższych funkcj. minister.
Przewodniczący — Węgrzynowski Marjan, dyr. dep.

Wyższa Komisja Dyscypl. dla pracowników monopolów państwowych.
Przewodniczący — Fabry Władysław.

Komisja Rewizyjna Monopolów.
Przewodniczący — inż Kruszewski Stanisław.

Państwowa Rada Ubezpieczeń (przy Państw. Urz. Kontr. Ubezp.) opinjowanie projektów rozporządzeń, dotyczących spraw ubezpieczeniowych (Dz. U. R. P. Nr. 9/28, poz. 64).
Przewodniczący — Korwin-Piotrowski Stanisław, dyr.

MINISTERSTWO SKARBU

ul Rymarska 3/5. —

Departament Ogólny: Sprawy wynikające ze stosunku Ministra do innych władz państwowych: reprezentacyjne; gospodarcze Ministerstwa oraz podległych mu władz i urzędów; ogólnej statystyki finansowej; emerytur, rent i zaopatrzeń; likwidacji pretensyj pozostałych po b. państwach zaborczych, rozrachowania z niemi z tytułu zaboru, okupacji i wojny.

Dyrektor — Węgrzynowski Marjan.

Wydział Prezydjalny	— Naczelnik Dr. Marynowski W.
Wydział Gospodarczy	— Naczelnik Kucza Józef
Wydział Emerytur i Rent	— Naczelnik Lincker Adam
Wydział Karny	— Naczelnik Poths Kazimierz
Wydział Likwidacyjny	— Naczelnik Dr. Turteltaub W.

W skład Wydziału Prezydjalnego wchodzi: Redakcja Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu, Rachuba, Bibljoteka, Biuro Tłumaczeń i Kancelarja Główna W skład Wydziału Gospodarczego wchodzi: Intendentura, Biuro Znaków Wartościowych i Administracja Dziennika Urzędowego Ministerstwa.

Departament Obrotu Pieniężnego: Sprawy kredytu wewnętrznego; waloryzacji; spółek akcyjnych; nabywania nieruchomości przez cudzoziemców; ustroju pieniężnego; kredytu zagranicznego; gwarancji Skarbu Państwa, organizacji, działalności i koncesji banków prywatnych i instytucyj kredytu długoterminowego; polityki kredytowej i funduszów państwowych; nadzoru nad organizacją i polityką kredytową, emisyjną i lokacyjną banków państwowych, komunalnych i spółdzielni kredytowych.

p o Dyrektora — Baczyński Włodzimierz.

Wydział Kredytu Wewnętrznego	— Naczelnik Lewicki Jan
Wydział Kredytu Zagranicznego	— Naczelnik Domaniewski W.
Wydział Bankowy	— Naczelnik Repeczko Antoni
Wydział Polityki Kredytowej	— Rybałtowski Stefan
W skład Wydziału Bankowego wchodzi Komisarjat Bankowy	— Kierownik Makowski L.

Departament Budżetowy: Sprawy polityki budżetowej i ustawodawstwa budżetowego, budżetu władz naczelnych i ministerstw oraz sprawy finansowe samorządu terytorjalnego i innych związków publiczno-prawnych; nadzoru nad rachunkowością władz, urzędów i instytucyj rządowych, podległych Ministrowi Skarbu; centralnej księgowości państwowej.

Dyrektor — Nowak Stanisław

Wydział Polityki Budżetowej	— p. o. Naczel. Ivanka Aleks.
Wydział Budżetów	— Naczelnik Zakrzewski M.
Wydział Administracji Kasowej	— Naczelnik Dr. Bielak M.
Wydział Centralnej Księgowości	— p o. Nacz. Makarewicz Jan

Departament Ceł: Sprawy ustawodawstwa i orzecznictwa w sprawach postępowania celnego; kredytowania ceł; taryfy celnej; przygotowywania międzynarodowych umów i konwencyj celnych; celnictwa na obszarze W. M. Gdańska; kontroli rachunkowej administracji celnej; inspekcji władz i urzędów celnych oraz statystyki celnej.

Dyrektor — Królikowski Stefan.

Wydział Administracji i Post. Celn. — p. o. Nacz. Sawicki Wład.
Wydział Taryfowy — Naczelnik Danielewicz W.
Wydział Prawodawstwa Celnego — Naczelnik Maksymowicz Stan.

Departament Podatków i Opłat: Sprawy ustawodawstwa, orzecznictwa i nadzoru w zakresie podatków bezpośrednich i opłat; egzekucji; inspekcji podległych władz i urzędów oraz statystyki.

Dyrektor — Koszko Wacław.

Wydział Administracyjny — p. o. Nacz. Rutkowski Stan.
Wydział Podatku Dochodowego — Naczelnik Bowbelski Adam
Wydział Podatków Realnych i Danin Komunalnych — Naczelnik Naleszkiewicz Alfred
Wydział Podatku Przemysłowego — Naczelnik Rejs Jan
Wydział Opłat Stemplowych, Podatku Spadkowego i od Darowizn — Naczelnik Dr Rosenkrantz A.

Departament Akcyz i Monopolów: Sprawy ustawodawstwa, orzecznictwa i nadzoru w zakresie podatków pośrednich, obrotu z W. M. Gdańskiem; koncesyj; inspekcji władz i urzędów skarbowych w zakresie podatków pośrednich i monopolów oraz statystyki.

p. o. Dyrektora — Zaremba Ernest, inż.

Wydział Admin. Monopolów — Kier. Gawiński Stanisław
Wydział Gospodarki Spirytusowej — p. o. Nacz. Kunderowicz Jerzy
Wydział Podatków Pośrednich — Nacz. Zubrzycki Kornel
Wydział Służby Akcyzowej — p. o. Nacz. dr. Kasprzycki M.

Biuro Personalne: Sprawy organizacyjne i osobowe funkcjonarjuszów Ministerstwa i wszystkich podległych władz, urzędów i instytucyj.

Dyrektor — Zieliński Włodzimierz.

Biuro Inspekcji: Sprawy ewidencji przedsiębiorstw państwowych i mieszanych oraz tych przedsiębiorstw prywatnych, w których Skarb Państwa został zaangażowany finansowo. Nadzór nad temi przedsiębiorstwami przez Delegatów względnie Komisarzy Ministra Skarbu.

Kierownik — inż. Komarnicki Jan.

URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Prokuratorja Generalna: Warszawa, ul. Kopernika 36/40: jest powołaną do wykonywania obrony prawnej i zastępstwa prawnego prawnoprywatnych i publicznych interesów Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 107/24, poz. 967).

Prezes — Bukowiecki Stanisław.

Wydział Wojskowy — Kier. dr. Marynowski Tom.
Wydział Skarbowy — Kier. Bendetson Witold
Wydział Nieruch. ziem. państw. i spraw ustroju rolnego — Kier. dr. Wierzbowski Stefan
Wydział Kolejowy i Poczty — Kier. dr Tomaszewski Adam

Wydział Przem., Handlu i Lasów — Kier. dr. Dziurzyński Eug.
Wydział Spraw szkolnych, wyznaniowych międzynar i nieruchom. miejskich państw. — Kier. dr. Hillbricht Stanisław

Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń: Warszawa, ul. Kopernika Nr 36/40. Sprawy: ustawodawstwa, orzecznictwa i podstaw finansowych; zatwierdzania planów działalności zakładów ubezpieczeń; likwidacji ubezpieczeń przedwojennych oraz statystyki (Dz. U. R. P. Nr. 85/33, poz. 648).

Dyrektor — Korwin-Piotrowski Stanisław.

Wydział Matemat.-Statystyczny — Nacz. Dr. Weryha Aleks.
Wydział Prawno-Administracyjny — Nacz. Dr. Szymański Zdz.
Wydział Finansowy — Nacz. Polniak Stanisław

Urząd Długów Państwa: sprawuje zarząd długami państwowymi, przekazany przez Ministra Skarbu oraz prowadzi księgi długów Państwa i gwarancyj, udzielonych przez Państwo (M. P. 32/32, poz. 38). Dzieli się na referaty: ogólny, obligacyjny, operacyjny i rachunkowy.

Dyrektor — Dr. Jakubowski Tadeusz.

Komisarz Generalny Pożyczki Narodowej (Dz. U. R. P. Nr. 67/34, poz. 507).

Komisarz — Minkowski Anatol.

Komenda Straży Granicznej, Warszawa, ul. Leszno 5: kierowanie, zarządzanie i nadzór nad wszystkiemi sprawami związanemi z ochroną granicy (Dz. U. R. P. Nr. 37/28, poz. 349)

Komendant — płk. Jur-Gorzechowski Jan
Zastępca komendanta — ppłk. Głogowski Piotr
Szef Sztabu — mjr. Zych Ludwik

URZĘDY LOKALNE.

Izby Skarbowe *).

Nadzór nad czynnościami urzędów skarbowych (urzędów skarbowych, akcyz i monopolów państwowych oraz urzędów opłat stemplowych); czynności połączone z wykonaniem budżetu państwowego; orzecznictwo w sprawach podatkowych, należących do zakresu działania podległych urzędów (Dz. U. R. P. Nr. 77/31, poz. 613).
Komisja Odwoławcza dla spraw podatkowych: roztrzyganie odwołań od wymiaru podatku od placów budowlanych, przemysłowego, od obrotu i dochodowego (Dz. U. R. P. Nr. 39/34, poz. 346).

Izba Skarbowa, Białystok, obejmuje obszar wojew. białostockiego.

Dyrektor — dr. Piasecki Adam.

Wydział Ogólny — Nacz. Miszewski Henryk
Wydział Podatków Bezpośredn. — Nacz. Majkowski Mikołaj
Wydział Rachunkowo-Kasowy — Nacz. Dębowski Franc.
Wydział Akcyz i Monop. Państw. — Nacz. Jarosz Teofil
Wydział Opłat Skarbowych — Nacz. Kolendo Józef
Komisja Dyscyplinarna — Przew. Majkowski Mikołaj
Kom. Odw. dla spraw podatkowych — Przew. Tworzydło Józef

*) Wydział Skarbowy Urzędu Woj. Śląskiego — patrz woj. śląskie.

Urzędy Skarbowe: Augustów, Białystok 1, Białystok 2, Białystok 3, Bielsk Podlaski, Grajewo, Grodno 1, Grodno 2, Łomża, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Sokółka, Suwałki, Wysokie Mazowieckie, Wołkowysk.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Białystok — powiaty: Bielsk Podlaski, Białystok, m. Białystok, Sokółka, Wysokie Mazow.
Grodno — powiaty: Augustów, Grodno, Suwałki, Wołkowysk.
Łomża — powiaty: Łomża, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Szczuczyn.

Izba Skarbowa, Brześć n/Bugiem, obejmuje obszar województwa Poleskiego

Dyrektor — Denisewicz Wacław.

Wydział Ogólny	— p. o. Nacz. Faliszewski Bolesław
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz Modzelewski Czesław
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Wiktorowski Bolesław
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Mally Józef
Wydział Opłat Skarbowych	— p. o. Nacz. Ussorowski Michał
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Mally Józef
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Tworzydło Józef

Urzędy Skarbowe: Brześć n/Bugiem 1, Brześć n/Bugiem 2, Drohiczyn Poleski, Kamień Koszyrski, Kobryń, Kosów Poleski, Łuniniec, Pińsk, Prużana, Stolin.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Brześć n/B — powiaty: Brześć n/B, Kobryń, Kosów Poleski, Prużana.
Pińsk — powiaty: Drohiczyn, Kamień Koszyrski, Łuniniec, Pińsk, Stolin.

Izba Skarbowa, Grudziądz. Obejmuje obszar wojew. pomorskiego.

Dyrektor — Kossjor Stefan.

Wydział Ogólny	— Nacz. Wielowieyski Janusz
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Broniatowski Ludwik
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Matrybiński Mieczysław
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. vacat
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Rozborski Henryk
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Rozborski Henryk
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Zambrzycki Czesław

Urzędy Skarbowe: Brodnica, Chełmno, Chełmża, Chojnice, Działdowo, Gdynia, Grudziądz 1, Grudziądz 2, Kartuzy, Kościerzyna, Nowe Miasto, Sępolno, Starogard, Świecie, Tczew, Toruń, Tuchola, Wąbrzeźno, Wejherowo.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Chojnice — powiaty: Chojnice, Sępolno, Tuchola.
Gdynia — powiaty: m. Gdynia, Morski, Kartuzy.
Grudziądz — powiaty: Brodnica, Działdowo, Grudziądz, m. Grudziądz, Lubawa.

Starogard — powiaty: Kościerzyna, Starogard, Tczew.
Toruń — powiaty: Chełmno, Świecie, Toruń, m. Toruń, Wąbrzeźno.

Izba Skarbowa, Kielce, obejmuje obszar województwa kieleckiego.
p. o. Dyrektor — Woydat Tadeusz.

Wydział Ogólny	— p. o Nacz. Lemański Jan
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Jasienicki Aleksander
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Żukowski Józef
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Kasprzyca Franciszek
Wydział Opłat Skarbowych	— p. o. Nacz. Zbraniborski Stan.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Jasienicki Aleksander
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Kitnowski Aleksander

Urzędy Skarbowe: Będzin, Busk, Częstochowa 1, Częstochowa 2, Częstochowa 3, Dąbrowa Górnicza, Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Radom 1, Radom 2, Sandomierz, Sosnowiec, Wierzbnik, Włoszczowa, Zawiercie.
Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Częstochowa — powiaty: Częstochowa, m. Częstochowa, Będzin, m Sosnowiec, Włoszczowa, Zawiercie.

Kielce — powiaty: Kielce, Końskie, Opoczno.
Miechów — powiaty: Jędrzejów, Miechów, Olkusz, Pińczów.
Opatów — powiaty: Opatów, Sandomierz, Stopnica.
Radom — powiaty: Iłża, Kozienice, Radom, m. Radom.

Izba Skarbowa, Kraków, ul. Skarbowa, obejmuje obszar województwa krakowskiego.
p. o. Dyrektora — Dr. Rzadkiewicz Michał

Wydział Ogólny	— Nacz. Dul Stefan
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Skrzypek Antoni
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Józefczyk Józef
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Pykosz Władysław
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Golonka Karol
Wydział Emerytur i Rent	— Nacz. Arzt Władysław
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Arzt Władysław
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Fijał Stanisław

Urzędy Skarbowe: Biała — ekspozytura Oświęcim, Bochnia — ekspozytura Wiśnicz, Brzesko — ekspozytura Radłów i Wojnicz, Chrzanów — ekspozytura Krzeszowice i Liszki, Dąbrowa — Gorlice — ekspozytura Biecz, Jasło — ekspozytura Żmigród, Kraków 1 — Kraków 2 — Kraków 3 — Kraków 4 — ekspozytura Wieliczka, Limanowa — ekspozytura Mszana Dolna, Mielec — Myślenice — ekspozytura Jordanów, Nowy Sącz — ekspozytura Grybów i Stary Sącz, Nowy Targ — ekspozytura Nowy Dunajec, Ropczyce — ekspozytura Dębica i Pilzno, Tarnów — ekspozytura Tuchów, Wadowice — ekspozytura Kalwarja i Maków, Żywiec.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Kraków — powiaty: Bochnia, Chrzanów, Kraków, m. Kraków.
Nowy Sącz — powiaty: Gorlice, Jasło, Limanowa, Nowy Sącz, N. Targ.
Tarnów — powiaty: Brzesko, Dąbrowa, Mielec, Ropczyce, Tarnów.
Wadowice — powiaty: Biała Małop., Myślenice, Wadowice, Żywiec.
Urząd Opłat Stemplowych, Kraków.

Izba Skarbowa, Lublin, obejmuje obszar województwa lubelskiego.
p. o. Dyrektora — dr. Kwasik Tomasz

Wydział Ogólny	— Nacz vacat
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Grześkowiak Zygm.
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Topczewski Bronisław
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Madej Jan
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Świeszewski Stefan
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Bachman Henryk
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Rusin Eugenjusz

Urzędy Skarbowe: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Garwolin, Hrubieszów, Janów Lubelski, Krasnystaw, Lubartów, Lublin 1, Lublin 2, Lublin 3, Łuków, Puławy, Radzyń, Siedlce, Sokołów Podlaski, Tomaszów, Węgrów, Włodawa, Zamość
Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Lublin — powiaty: Garwolin, Janów Lub., Lubartów, Lublin, m. Lublin, Puławy, Włodawa.
Siedlce — powiaty: Biała Podl., Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów.
Zamość — powiaty: Biłgoraj, Chełm, Hrubieszów, Krasnystaw, Tomaszów, Zamość.
Urząd Opłat Stemplowych, Lublin.

Izba Skarbowa, I. Lwów, pl. św. Ducha 1, obejmuje obszar województwa lwowskiego.
Dyrektor — Greger Józef

Wydział Ogólny	— Nacz vacat
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Weinert Henryk
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Snarski Bronisław
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Karmiński Adam
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Radziwinowicz Albin
Wydział Emerytur i Rent	— Nacz. Batycki Stanisław
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. vacat
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Runcewicz Wład

Urzędy Skarbowe: Bóbrka, Brzozów — ekspozytura Dynów, Dobromil, Drohobycz 1, Drohobycz 2, Gródek Jagielloński, Jarosław — ekspozytura, Sieniawa, Jaworów — ekspozytura Krakowiec, Kolbuszowa, Krosno — ekspozytura Dukla, Lesko, Lubaczów — ekspozytura Cieszanów, Lwów 1, Lwów 2, Lwów 3, Lwów 4, Lwów5, Lwów 6, Lwów 7, Lwów 8, Lwów 9 — ekspozytura Szczerzec, Łańcut, Mościska — ekspozytura Sądowa Wisznia, Nisko, Przemyśl 1, Przemyśl 2, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów — ekspozytura Strzyżów, Sambor ekspozytura Stary Sambor, Sanok — ekspozytura Rymanów, Sokal — ekspozytura Bełz, Tarnobrzeg, Turka, Żółkiew.
Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Lwów — powiaty: Bóbrka, Gródek Jagiel., Lwów, m. Lwów.
Przemyśl — powiaty: Dobromil, Jarosław, Jaworów, Mościska, Przemyśl.
Rzeszów — powiaty: Kolbuszowa, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Tarnobrzeg.
Sambor — powiaty: Drohobycz, Rudki, Sambor, Turka.
Sanok — powiaty: Brzozów, Krosno, Lesko, Sanok.
Żółkiew — powiaty: Lubaczów, Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew.
Urząd Opłat Stemplowych, Lwów.

Izba Skarbowa II Lwów, ul. Rutowskiego 17, obejmuje obszar województw Stanisławowskiego i Tarnopolskiego [1]).

Dyrektor — Brzecki Michał.

Wydział Ogólny — Nacz. vacat
Wydział Podatków Bezpośredn. — Nacz. vacat
Wydział Rachunkowo-Kasowy — p. o. Nacz. Ekert Piotr
Wydział Akcyz i Monop. Państw. — Nacz. Koppel Otto
Wydział Opłat Skarbowych — p. o. Nacz. Szumirski Otton
Komisja Dyscyplinarna — Przew. Koppel Otton
Kom. Odw. dla spraw podatkowych — Przew. Runcewicz Wład.

Urzędy Skarbowe: Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Dolina, Horodenka, Kałusz, Kamionka Strumiłowa, Kołomyja, Kopyczyńce, Kosów, Nadwórna — ekspozytura Delatyn, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Rohatyn — ekspozytura Bursztyn, Skałat, Śniatyń, Stanisławów 1, Stanisławów 2 — ekspozytura Bohorodczany, Stryj — ekspozytura Skole, Tarnopol, Tłumacz — ekspozytura Tyśmienica, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów, Żydaczów.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Brody — powiaty: Brody, Kamionka Strumiłowa, Przemyślany, Radziechów, Zborów, Złoczów.
Czortków — powiaty: Borszczów, Buczacz, Czortków, Kopyczyńce, Zaleszczyki.
Kołomyja — powiaty: Horodenka, Kołomyja, Kosów Pok., Śniatyń.
Stanisławów — powiaty: Kałusz, Nadwórna, Rohatyn, Stanisławów, Tłomacz.
Stryj — powiaty: Dolina, Stryj, Żydaczów,
Tarnopol — powiaty: Brzeżany, Podhajce, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraż.

Izba Skarbowa, Łódź, ul. Kościuszki, obejmuje obszar województwa łódzkiego.

Dyrektor — Kucharski Zygmunt.

Wydział Ogólny — Nacz dr. Nowojowski Teofil
Wydział Podatków Bezpośredn. — p. o. Nacz Lewandowski Miron
Wydział Rachunkowo-Kasowy — Nacz. Koniar Henryk
Wydział Akcyz i Monop. Państw. — Nacz. Mirzyński Franciszek
Wydział Opłat Skarbowych — Nacz. Najder Stanisław
Komisja Dyscyplinarna — Przew. Najder Stanisław
Kom. Odw. dla spraw podatkowych — Przew. Bogdaszewski Alfred

Urzędy Skarbowe: Brzeziny, Kalisz 1, Kalisz 2, Koło, Konin — ekspozytura Słupca, Łask, Łęczyca. Łódź 1, Łódź 2, Łódź 3, Łódź 4, Łódź 5, Łódź 6, Łódź 7, Łódź 8, Łódź 9, Łódź 10, Łódź 11, Łódź 12, Łódź 13, Pabjanice. Piotrków 1, Piotrków 2, Radomsk, Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Turek, Wieluń, Zduńska Wola.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Kalisz — powiaty: Kalisz, Turek.
Konin — powiaty: Koło, Konin.
Łódź — powiaty: Brzeziny, Łęczyca, Łódź, m. Łódź.
Piotrków — powiaty: Piotrków, Radomsk.
Sieradz — powiaty: Łask, Sieradz, Wieluń
Urząd Opłat Stemplowych, Łódź.

[1]) Z dniem 1 kwietnia 1935 roku obszar terytorjalny województwa tarnopolskiego wyłącza się z okręgu administracyjnego Izby Skarbowej II. we Lwowie i włącza się do okręgu administracyjnego Izby Skarbowej I we Lwowie. Siedzibę Izby Skarbowej II we Lwowie przenosi się do Stanisławowa: (M. P. 278/34, poz. 385).

Izba Skarbowa, Łuck, obejmuje obszar województwa Wołyńskiego.

Dyrektor — Chwalibóg Kazimierz.

Wydział Ogólny	— Nacz. Woźniakiewicz Józef
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. vacat
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Fok Stefan
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Sadownik Narcyz
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Znamierowski Michał
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Sirko Eugenjusz
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Rusin Eugenjusz

Urzędy Skarbowe: Dubno, Horochów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Lubomla, Łuck 1, Łuck 2, Równe 1, Równe 2, Równe 3, Sarny, Włodzimierz, Zdołbunów.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:

Kowel — powiaty: Horochów, Kowel, Luboml, Łuck, Sarny, Włodzimierz.

Równe — powiaty: Dubno, Kostopol, Krzemieniec, Równe, Zdołbunów.

Izba Skarbowa, Nowogródek, obejmuje obszar województwa nowogrodzkiego.

Dyrektor — Wojna Leopold.

Wydział Ogólny	— Nacz. Żuchowicz Józef
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Laszecki Tadeusz
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Nowak Tadeusz
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— p. o. Nacz. Solecki Stanisław
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Jastrzebski Alojzy
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Wcisło Tadeusz
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew Malinowski Wład.

Urzędy Skarbowe: Baranowicze, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Słonim, Stołpce, Szczuczyn, Wołożyn.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:

Lida — powiaty: Lida, Nowogródek, Szczuczyn, Wołożyn.

Słonim — powiaty: Baranowicze, Nieśwież, Słonim, Stołpce.

Izba Skarbowa, Poznań, ul. Wały Batorego 5, obejmuje obszar województwa Poznańskiego.

Dyrektor — Świtalski Ferdynand.

Wydział Ogólny	— Nacz. Wojciechowski Karol
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Guzikowski Adam
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Iwanicki Stanisław.
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Ostrowski Władysław
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Kotowicz Michał
Wydział Emerytur i Rent	— Nacz. dr. Szwedzicki Wład.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. dr. Szwedzicki Wład.
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Tustanowski Stanisław

Urzędy Skarbowe: Bydgoszcz 1, Bydgoszcz 2, Bydgoszcz 3, Bydgoszcz 4, Chodzież, Czarnków, Gniezno, Gostyń, Inowrocław, Jarocin, Kępno, Kościan, Krotoszyn, Leszno, Międzychód, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Ostrów Poznański, Poznań 1, Poznań 2, Poznań 3, Poznań 4, Poznań 5, Poznań 6, Poznań 7, Rawicz, Śrem, Środa, Szamotuły, Szubin, Wągrowiec, Wolsztyn, Września, Wyrzysk — ekspozytura Nakło, Żnin.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Bydgoszcz — powiaty: Bydgoszcz, m. Bydgoszcz, Szubin, Wyrzysk.
Gniezno — powiaty: Gniezno, m. Gniezno, Inowrocław, m. Inowrocław, Mogilno, Września, Żnin.
Leszno — powiaty: Gostyń, Kościan, Leszno, Rawicz, Wolsztyn.
Międzychód — powiaty: Międzychód, Nowy Tomyśl, Szamotuły.
Ostrów Poznański — powiaty: Jarocin, Kępno, Krotoszyn, Ostrów Poznański.
Poznań — powiaty: Poznań, m. Poznań, Śrem, Środa.
Wągrowiec — powiaty: Chodzież, Czarnków, Oborniki, Wągrowiec.
Urzędy Opłat Stemplowych, Bydgoszcz — Poznań.

Izba Skarbowa Grodzka, Warszawa, obejmuje obszar m. st. Warszawy.

Dyrektor — Ratyński Edward.

Wydział Ogólny	— Nacz. Skrzetuski Miecz.
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Galster Romuald
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Hermanowski Jan
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— p. o. Nacz. Krupa Juljan
Wydział Opłat Skarbowych	— p. o. Nacz. Potkański Antoni
Wydział Emerytur i Rent	— Nacz. Łoś Władysław
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Łoś Władysław
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Bromberger Wład.

Urzędy Skarbowe: na terenie m Warszawy funkcjonuje 34 urzędy.

Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów Państw.:
Grodzki Warszawa — obejmuje obszar m. st. Warszawy.
Urząd Opłat Stemplowych, Warszawa.

Izba Skarbowa Okręgowa, Warszawa, obejmuje obszar województwa Warszawskiego.

Dyrektor — dr. Tomkiewicz Edward.

Wydział Ogólny	— p. o. Nacz. Mężyński Zygm.
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Sanocki Jerzy
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Szczerski Stanisław
Wydział Akcyz i Monop. Państw.	— Nacz. Witwicki Jan
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. Kaczyński Zygm.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Sanocki Jerzy
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Grabski Jan

Urzędy Skarbowe: Aleksandrów, Ciechanów, Gostynin, Grodzisk, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mińsk Mazowiecki, Mława, Otwock, Płock, Płońsk, Przasnysz, Pułtusk, Radzymin, Rawa Mazowiecka, Rypin, Skierniewice, Sierpc, Sochaczew, Warszawa pow. 1, Warszawa pow. 2, Warszawa pow. 3, Włocławek 1, Włocławek 2, Żyrardów.

Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.:
Płock — powiaty: Gostynin, Mława, Płock, Płońsk, Rypin, Sierpc.
Skierniewice—powiaty: Błonie, Łowicz, Rawa, Sochaczew, Skierniewice.
Okręgowy Warszawa — powiaty: Ciechanów, Grójec, Maków Mazow., Mińsk Mazow., Przasnysz, Pułtusk, Radzymin, Warszawa.
Włocławek — powiaty: Kutno, Lipno, Nieszawa, Włocławek.

Izba Skarbowa, Wilno, obejmuje obszar województwa wileńskiego.

p. o. Dyrektora — Nawrocki Józef

Wydział Ogólny	— Nacz Szczęsny Roman.
Wydział Podatków Bezpośredn.	— Nacz. Mathiasz Adam
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Starczewski Jerzy
Wydział Akcyz i Monopolów	— Nacz. Hajkowicz Gustaw
Wydział Opłat Skarbowych	— Nacz. vacat.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. vacat
Kom. Odw. dla spraw podatkowych	— Przew. Malinowski Wład.

Urzędy Skarbowe: Brasław, Głębokie, Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Święciany, Wilejka, Wilno 1, Wilno 2, Wilno 3, Wilno 4, Wilno 5.
Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopolów Państw.: Wilejka — powiaty: Brasław, Dzisna, Mołodeczno, Postawy, Wilejka. Wilno — powiaty: Oszmiana, Święciany, Wilno - Troki, m. Wilno
Urząd Opłat Stemplowych, Wilno.

Dyrekcje ceł.

Nadzór nad czynnościami podległych urzędów celnych w zakresie wymiaru i poboru należności celnych i innych; czynności połączone z wykonywaniem budżetu państwowego; orzecznictwo w sprawach celnych (z wyjątkiem taryfowych) (Dz. U. R. P. Nr. 84/33, poz. 610).

Urzędy Celne:

Wymiar i pobór należności celnych, oraz wykonywanie wszelkich czynności przy odprawie celnej; wykrywanie przestępstw celnych i prowadzenie dochodów; orzecznictwo w sprawach karnych skarbowych (Dz. U. R. P. Nr. 84/33, poz. 610).

Dyrekcja Ceł, Lwów, Rutowskiego 17, obejmuje obszar województw: lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, wołyńskiego i krakowskiego, oprócz powiatów: Biała Małopolska, Chrzanów, Żywiec.

p. o. Dyrektora — Fuksiewicz Michał.

Wydział Ogólny	— Nacz. Dunin-Brzeziński Tad
Wydział Celny	— Nacz. vacat
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Safin Władysław

Urzędy Celne: Barwinek — Chyże — Czarny Dunajec — Jasienów Polny — Kraków — oddział Kraków poczta — oddział Kraków Lotnisko — Kałuszyn — Kuty — Lwów — oddział Lwów poczta I, — oddział Lwów poczta II — oddział Lwów Lotnisko — Ławoczne — Łupków — Łysa Polana — Muszyna — Niedzica — Okopy św. Trójcy — Podwołoczyska — Przemyśl — Sianki — Śniatyń — Żałucze — Woronienka — Zaleszczyki — Zdołbunów.
Podurzędy Celne: Mościce — Stanisławów.
Posterunków Celnych 16.

Dyrekcja Ceł, Mysłowice, ul. Krakowska, obejmuje obszar województwa śląskiego i powiaty: Będzin, Częstochowa, Zawiercie, z woj. kieleckiego; Biała, Chrzanów, Żywiec — z woj. Krakowskiego.

Dyrektor — Jodko-Narkiewicz Witold.

Wydział Ogólny	— p. o. Nacz. Szonert Włodzimierz
Wydział Celny	— Nacz. Dr. Engel Zdzisław
Wydział Rachunkowo-Kasowy	— Nacz. Barnert Franciszek

Urzędy Celne: Bielsko — Oddział Bielsko poczta — Bobrek — Boruszowice — Brynek — Brzeziny Śl. — Buków — Bytom Dworzec Główny — Bytom — Dąbrowa (Stadtwald) — Chałupki (Annaberg) — Chebzie — Chorzów — Chwałęcie — Cieszyn — Oddział Cieszyn poczta — Cieszyn Most Gł. — Cieszyn Most Jubileuszowy — Cieszyn Dworzec Czeski — Dębicz — Glinica — Godula — Goleszów — Gołkowice — Istebna — Kaczyce Górne — Kaczyce Dolne — Karf (Karb) — Katowice — Oddział Katowice poczta — Katowice Lotnisko — Knurów — Kończyce — Korbielów — Krywałd — Lubliniec — Łagiewniki Wschód — Łagiewniki Zachód — Mokoszowy — Marklowice — Pawłów — Pawonków drogowy I. — Pawonków kolejowy — Pawonków drogowy II. — Przyszowice — Pusta — Kuźnica — Radzionków Wiktor — Raszczyce — Repty Nowe — Rozbark — Ruda Południe — Ruda Wschód — Ruda Zachód — Rybna — Sosnowiec — Sośnica — Sumina — Szarlej Wschód — Szarlej Zachód — Tarnowice Stare — Wilcza Dolna — Wolfgang — Zabrze (Hindenburg) — Zebrzydowice — Zwardoń.
Podurzędy celne: Chebzie (Lipiny) — Górek Sumina — Hajduki — Katowice Bugucice (Ferrum) — Katowice Baildon — Królewska Huta — Nowy Bytom — Siemianowice.
Posterunków Celnych 30.

Dyrekcja Ceł, Poznań, ul. Chełmońskiego; obejmuje obszar województw: pomorskiego, poznańskiego i powiat Wieluń, z woj. łódzkiego.

p. o. Dyrektora: Unolt Konrad.

Wydział Ogólny	— p. o. Nacz. Kurnatowski Feliks.
Wydział Celny	— Nacz. Przybora Henryk.
Wydział Rachunk.-Kasowy	— Nacz. Kozłowski Władysław.

Urzędy Celne: Bądecz — Bonów — Brzeźno — Bydgoszcz — Oddział Bydgoszcz, poczta — Oddział Bydgoszcz Lotnisko — Chełst — Chojnice — Oddział Chojnice, poczta — Czarnków — Dębno Polskie — Długie Nowe — Dobrzec — Dorotowo — Drawski Młyn — Drawsk — Fitów — Gardeja — Gdynia — Oddział port w Helu — Gola — Golaszyn — Gorzyck — Gowidlino — Grudziądz — Henryków — Jamielnik — Jamno — Jeziorki — Kaszczor — Konarzyny — Kopanica — Korzeniów (Ładownia) — Krasnołęka — Księży Las — Leszno — Oddział Leszno poczta — Łęka — Łobżonka — Masłów — Miasteczko — Międzychód, wraz z posterunkiem w Muchocinku i oddziałem nad Wartą — Nowe n/Wisłą — Obra — Pawłów — Poznań — Oddział Poznań poczta — Oddział Poznań Ławica lotnisko — Praszka — Rakowice — Rawicz — Rodzone — Siemianowice — Silno — Skoroszów — Słupia — Sośnie — Strzebielin — Strzebielin Rogatka — Tczew — Oddział Tczew poczta — Toruń — Oddział Toruń poczta — Trzciel — Ujście — Wądzyń — Wieleń — Władysławek — Wojsko — Wygoda — Zamarte — Zamostne — Zawidza — Zarzewo — Zbąszyn — Zduny (Rogatka) — Żarnowiec.
Podurzędy Celne: Czymanowo — Glisno — Kaczory.
Posterunków Celnych 22.

Dyrekcja Ceł, Warszawa. Adres: Inflancka 6, tel. 5-52-66, obejmuje obszar m. st. Warszawy i województw: białostockiego, lubelskiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego, łódzkiego oprócz

pow. Wieluń. kieleckiego — oprócz powiatów: Będzin, Częstochowa, Zawiercie.

Dyrektor — Siewierski Mikołaj.

Wydział Ogólny — p. o. Nacz. Czaplicki Zdz.
Wydział Celny — Nacz. Sokołowski Tadeusz
Wydział Rachunkowo-Kasowy — Nacz. Wilczyński Józef

Urzędy Celne: Bakałarzewo — Bogusze — Chorzele — Czarnówek — Dąbrowy — Druja — Filipów — Grajewo — Janowo k/Chorzel — Lipówka — Lublin — Łódź — Oddział Łódź — poczta — Mikaszewicze — Olechnowicze — Pepłówek — Raczki — Stołpce — oddział Stołpce poczta — Turmont — Warszawa — oddział Warszawa — oddział Warszawa poczta główna — oddział Warszawa Dworzec Główny — oddział Warszawa Lotnisko — Wilno — oddział Wilno poczta — oddział — Wilno Lotnisko — Wincenty k/Kolna — Zahacie.
Posterunków Celnych 3.

Urząd Wojewódzki Śląski (Wydział Skarbowy), Katowice [1]).

Oddziały Prokuratorji Generalnej.

Oddział Prokuratorji Generalnej, Katowice, ul. Kilińskiego 9.
Prezes: dr. Sahanek Witold.

Oddział Prokuratorji Generalnej, Kraków, Rynek 35.
Prezes: dr. Windakiewicz Józef.

Wydział I. — Kier. Kraus Alfred.
Wydział II. — „ Sołtysik Tomasz.
Wydział III. — „ dr. Płażek Feliks.

Oddział Prokuratorji Generalnej, Lwów, ul. Romanowicza Nr. 11.
Prezes: dr. Hamerski Wiktor.

Wydział I. — Kier. dr. Skracha Stanisław.
Wydział II. — „ dr. Skrowaczewski Karol.
Wydział III. — „ dr. Bartel Eugenjusz.
Wydział IV. — „ dr. Szydłowski Władysł.
Wydział V. — „ dr. Brzeski Józef

Oddział Prokuratorji Generalnej, Poznań, Skarbowa Nr. 10.
Prezes: Duralski Franciszek.

Wydział I. — Kier. Chmara Stefan.
Wydział II. — „ Zalewski Stanisław.
Wydział III. — „ Leitgeber Leon.
Wydział IV. — „ dr. Paruszewski Jan.

Oddział Prokuratorji Generalnej, Wilno, Plac Napoleona.
Prezes: Illasiewicz Jan.

Delegat Prokuratorji Generalnej w Gdańsku, Gdańsk, Neugarten 27
I. Delegat: Moderow Włodzimierz.

---

1) Patrz „Min. Spr. Wewn." Woj. Śląskie.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Czesław Michałowski

PODSEKRETARZ STANU

Stefan Sieczkowski

CIAŁA KOLEGJALNE.

Komisja Kodyfikacyjna — Dz. Pr. 44/19, poz. 315. Opracowuje projekty jednolitego ustawodawstwa dla wszystkich ziem, w skład Państwa wchodzących z dziedziny prawa cywilnego i karnego oraz inne projekty ustawodawcze, nad któremi Komisja pracuje na skutek uchwały Sejmu lub w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości.

Prezydent: Pohorecki Bolesław.

Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Dlouhy Bolesław.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Kwiatkowski Adam, wiceprezes S Ap

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, ul. Długa 7.

Departament Ustawodawczy. Sprawy: projektów ustaw i rozporządzeń, wchodzących w zakres prawa sądowego, współdziałania w opracowaniu projektów i rozporządzeń Rady Ministrów, opinji prawnej rozporządzeń innych ministrów, tudzież opinje prawne na żądanie departamentów oraz urzędów centralnych z zakresu prawa sądowego oraz w kwestjach prawnych, mających znaczenie dla M. Sprawiedl. lub dla całokształtu ustawodawstwa.

Dyrektor: Lutostański Karol.

Wydz. Prawa Cywilnego	— p. o. Nacz. dr. Jaszczurowski Kazimierz, prok. S. N.
Wydz. Prawa Państw. i Administr.	— p. o. Nacz. Gumiński Jan, prok. Sądu N.
Wydz. Prawa Międzynarodowego	— p. o. Nacz. Bekerman Lucjan, prok. S. N.
Wydz. Prawa Karnego	— p. o. Nacz. Miller Artur, prok. Sądu N.
Redacja Dziennika Ustaw	— Redaktor Krajewski Ludwik.
Bibljoteka	— Kier. Handelsmanówna Helena.

Departament Administracyjny. Sprawy: organizacyjne centralnego zarządu Ministerstwa, sądów i urzędów podległych, kontroli nad działalnością finansową, gospodarczą i budżetową Ministerstwa i urzędów podl., ewidencji skazanych, statystyki przestępczości, statystyki procesowej oraz sprawy kancelaryjne.

p. o. Dyrektor: Kwiatkowski Adam, wiceprezes S. Ap.

Wydz. Administracyjny	— Nacz. dr. Batycki Stanisław.
„ Gospodarczo-Skarbowy	— Nacz. Stypiński Stefan.
„ Statystyczny	— Nacz. dr. Winsch Edward.
Kancelarja Główna	— Nacz. Nowakowska Janina.

Dapertament Karny. Sprawy: organizacji i administracji więzień i zakładów penitencjarnych, nadzoru, gospodarcze, organizacji i kontroli pracy więźniów, oraz osobowe funkcjonarjuszów Straży Więziennej.

p. o. Dyrektora: Mitraszewski Tadeusz, wiceprok. S. Ap.

Wydz. Administracji Więzień	— p. o. Nacz. Gantner Władysław.
„ Pracy Więźniów	— Nacz. Mauersberger Kazimierz.

Nadzór prokuratorski. Sprawy: kierownictwa i nadzoru nad działalnością prokuratury oraz sprawy wniosków o wydanie członków Sejmu i Senatu.

Szef: Siewierski Mieczysław, wiceprok. S. A.

Referat Ułaskawień. Sprawy: ułaskawienia, przedterminowego zwolnienia, przerwy i odroczenia wykonania kary.

Kierownik: Cybulski Tadeusz.

Biuro Personalne. Sprawy: osobowe urzędników i funcjonarjuszów Ministerstwa, Sądu Najwyższego, oraz sądów i urzędów wymiaru sprawiedliwości, sędziów, prokuratorów, notarjuszów, adwokatów i obrońców.

Dyrektor: Dlouhy Wacław, Prok. S N.

Ref. spr. pers. sędziów i prokurat. apel. warsz. i Sądu Najw. oraz spr. odznaczeń — Kier. Babiński Włodzim., S. Ap.

Ref. spr. pers. sędziów i prokurat. apel. wileńskiej — Kier. Grzebalski Stefan, viceprok. S. Ap.

Ref. spr. pers. sędziów i prokurat. apel. poznańskiej i katowickiej — Kier. Dziembowski Seweryn, Sędzia Ap.

Ref. spr. pers. sędziów i prokurat. apel. lwowskiej i krakowskiej . — Kier. Chechliński Adam, S Ap.

Ref. spr. uposażeń urzędn. i niższych funkcjonar. central, zarządu i sądownictwa — Kier Klimek Ignacy, viceprok. S. Ap.

Ref. spr. osob. urzędn. i funkcjon. Ministerstwa, Sądu Najw., sądów i urzędów wymiaru sprawiedliwości — Kier. Węglewska Marja, radca

Instytucje specjalne.

Instytut Ekspertyz Sądowych. — Wydawanie w postępowaniu karnem i cywilnem opinji w zakresie skomplikowanych badań: mikrotograficznych, fotograficznych, spektrograficznych i toksykologicznych (Dz. Urz. Min Sprawiedliwości 23/29, poz. 19).

Dyrektor: vacat.

Dział Toksykologiczny — Kier. Raciński Bogumił

Dział Fizyko-chemiczny — Kier. Sikorski Stefan

Szpitale okręgowe psychiatryczne (przy więzieniach). Patrz dział: Życie Społeczne — Szpitale

Szpitale Okręgowe przy więzieniach. — Patrz dział: Życie społeczne — Szpitale.

PROKURATURA.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 6 lutego 1928 r.: Prawo o ustroju sądów powszechnych. (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 102, poz. 863).

Prokurator stoi na straży ustaw.

Naczelny Prokurator:

Michałowski Czesław, Minister Sprawiedliwości.

Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego

de Michelis Witold.

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Katowicach: Tokarski Marjan.

Prokurator Sądu Okręgowego w Cieszynie: dr. Początek Tadeusz.
Prokurator Sądu Okręgowego w Katowicach: vacat.

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Krakowie: Szydłowski Stefan.

Prokurator Sądu Okręgowego w Jaśle: Janiszewski Czesław
" " " w Kielcach: Kozłowski Adam
" " " w Krakowie: dr. Spólnik Marjan
" " " w Nowym Sączu: dr. Grotowski Jerzy
" " " w Rzeszowie: Dobrzyński Jan
" " " w Tarnowie: dr. Lewicki Feliks
" " " w Wadowicach: Maciołowski Bronisław

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Lublinie: Markowski Jan

Prokurator Sądu Okręgowego w Lublinie: Skolimowski Józef
" " " w Łucku: Stachurski Stanisław
" " " w Radomiu: Kruszewski Juljusz
" " " w Równem: Strumieński Wilhelm
" " " w Zamościu: Korolko Tadeusz

Prokurator Sądu Apelacyjnego we Lwowie: Dębicki Stanisław

Prokurator Sądu Okręgowego w Brzeżanach: Szafran Stanisław
" " " w Czortkowie: Nuckowski Ignacy
" " " w Kołomyi: Błażyński Witold
" " " we Lwowie: Chirowski Józef
" " " w Przemyślu: Ansion Kazimierz
" " " w Samborze: Tymiński Józef
" " " w Stanisławowie: Goertz Jan
" " " w Stryju: Mück Ferdynand
" " " w Tarnopolu: Muzyka Bronisław
" " " w Złoczowie: Heibert Tadeusz.

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Poznaniu: Steinman Bronisław

Prokurator Sądu Okręgowego w Bydgoszczy: Łukawski Bronisław
" " " w Chojnicach: vacat
" " " w Gdyni: Tournelle Henryk
" " " w Gnieźnie: Dąbrowski Arkadjusz
" " " w Grudziądzu: Sochaczewski Mieczysł.
" " " w Kaliszu: Suski Kazimierz
" " " w Ostrowie Wlkp.: dr. Mottl Franciszek
" " " w Poznaniu: dr. Lipsz Gustaw
" " " w Toruniu: Przybylski Edward.

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie: Rudnicki Kazimierz.

Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku: Stetkiewicz Olgierd
" " " w Łomży: Jursz Władysław
" " " w Łodzi: Kałapski Zygmunt
" " " w Piotrkowie: Płowecki Henryk
" " " w Płocku: Szczyciński Władysław
" " " w Siedlcach: Rauze Robert
" " " w Sosnowcu: Salak Edmund
" " " w Warszawie: Kurkowski Józef.

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie: Przyłuski Józef

Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie: Zdanowicz Aleksander
„ „ „ w Nowogródku: Gidroyć Wincenty
„ „ „ w Pińsku: Michałowski Wacław
„ „ „ w Wilnie: Szaniawski Stanisław Wiktor.

SĄDOWNICTWO

Sąd Najwyższy — rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń Sądów Apelacyjnych o ile ustawy inaczej nie stanowią oraz w wypadkach wskazanych w ustawach, — środki odwoławcze od orzeczeń Sądów Okręgowych i Sądów Przysięgłych, nadto Sąd Najwyższy orzeka w innych sprawach, przekazanych mu przez ustawy.

Sąd Apelacyjny — rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń Sądów Okręgowych, o ile ustawy inaczej nie stanowią, oraz orzeka w sprawach przekazanych przez ustawy.

Sąd Okręgowy — rozpoznaje: sprawy, powierzone przez ustawy postępowania sądowego o ile ustawy inaczej nie stanowią: —środki odwoławcze od orzeczeń Sądów Grodzkich, wydanych w pierwszej instancji i od postanowień sędziów śledczych.

Sąd Grodzki — rozpoznaje: sprawy, powierzone przez ustawy postępowania sądowego i ustawy szczególne, oraz o ile ustawy inaczej nie stanowią: — środki odwoławcze od orzeczeń sędziów pokoju.
(Dz. U. R. P. Nr. 102/32, poz. 863); (Dz. U. R. P. Nr. 110/32, poz. 908).

SĄD NAJWYŻSZY.

Warszawa, Pl. Krasińskich Nr. 5.

Pierwszy Prezes: Supiński Leon.
Izba Cywilna — Prez. Dr. Sieracki Artur Stan.
Izba Karna — „ Rzymowski Jan Grzeg.
Biuro Orzecznictwa — Kier. Łukaszewicz Winc., Sędzia S. A.

Komisja Dyscyplinarna dla urzędników i niższych funkcjonarjuszów Sądu Najwyższego.
Przewodniczący: Stefko Mieczysław, sędzia S. N

Wyższy Sąd Dyscyplinarny.
Przewodniczący: Rzymowski Jan, Prezes Iz. Kar.

Najwyższy Sąd Dyscyplinarny. (Dz. U. R. P. Nr. 102/32, poz. 863).
Przewodniczący: Supiński Leon, Pierwszy Prezes S N.

SĄD APELACYJNY W KATOWICACH.

Katowice, pl. Wolności Nr. 10.
obejmuje obszar woj. śląskiego.
Prezes: Dr. Frendl Agenor.

Wydz. Cywilny — Przew. Handzel Jan, Wiceprezes S. Ap.
„ Karny — „ Brzosetyński Adam, Wiceprezes S. Ap.

Sąd Dyscypl. dla Sędziów i Prokuratorów — „ dr. Frendl Agenor, Prezes S. Ap.

Komisja Dyscypl. dla Urzędn. Niższych Funkcj. i komorników — „ dr. Frendl Agenor, Prezes S. Ap.

Sąd Dyscypl. dla Niższych Funkcjonar. Straży Więz. — „ Piechowicz Wincenty, Wice-prok. S .Ap.

Sąd Okręgowy w Cieszynie, obejmuje obszar pow.: Cieszyn, Bielsko Śl., m. Bielsko Śl.

Prezes: Karpiniec Rudolf.

Wydz. Cywilny — Przew. dr. Bukowski Erwin, Wiceprezes S. O.

„ Karny — „ dr. Garbusiński Jan, Sędzia Okr.

„ Handlowy — „ dr. Goldberger Oskar, Sędzia Okr.

„ Karno-skarbowy — „ dr. Garbusiński Jan, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Bielsko — Cieszyn — Skoczów — Strumień.

Sąd Okręgowy w Katowicach, obejmuje obszar pow.: Pszczyna, Rybnik, m. Katowice, m. Chorzów, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Lubliniec, Katowice.

Prezes: Wierzchowski Kazimierz

Wydz. Cywilny — Przew. Trznadel Władysław, Wiceprezes S. O.

„ Cywilny — „ dr. Gregorczyk Wład., Wiceprezes S. O.

„ Karny — „ Arzt Zdzisław, Wiceprezes S. O.

„ Handlowy — „ Kałamajski Seweryn, Sędzia O.

„ Karno-skarbowy — „ Borodzic Edmund, Sędzia Okr.

Wydziały zamiejscowe:

Chorzów — Przew. Kleski Artur, Wiceprez. S. O.

Rybnik — „ Stodolak Eugenjusz, Sędzia Okr.

Tarnowskie Góry — „ Kociołek Franciszek, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Chorzów — Katowice — Lubliniec — Mikołów — Mysłowice — Ruda — Rybnik — Pszczyna — Tarnowskie Góry — Wodzisław — Żory.

SĄD APELACYJNY W KRAKOWIE.

Kraków, ul. Grodzka Nr. 32.

obejmuje obszar woj. Krakowskiego i pow.: Jędrzejów, Kielce, Miechów, Pińczów, Stopnica, Włoszczowa z woj. Kieleckiego i pow.: Tarnobrzeg, Nisko, Kolbuszowa, Łańcut, Rzeszów, Przeworsk, Brzozów, Krosno, Sanok, Leszno z woj. Lwowskiego.

Prezes: Dr. Parylewicz Franciszek.

Wydz. Karny	—	Przew. Potępa Juljan, Wiceprezes S. Ap.
„ Cywilny	—	„ dr. Jendl Alfred, Wiceprezes S. Ap.
Sąd Dyscypl. dla Sędziów i Prokuratorów.	—	„ Prezes S. Ap.
Kom. Dyscypl. dla Urzędn., Niższych funkcj. i komorników	—	„ dr. Parylewicz Franciszek, Prezes S. Ap.
Kom. Dyscyplinar. dla Niższych Funkcj. Straży Więziennej	—	„ Wysocki Franciszek, Wiceprok. S. Ap.
Sędzia apelacyjny śledczy	—	Dr. Szromba Marjan.

Sąd Okręgowy w Jaśle, obejmuje obszar pow.: Gorlice, Jasło, Krosno. Lesko, Sanok.

Prezes: Dr. Frambach Fryderyk.

Wydz. Cywilny	—	Przew. Frambach Fryderyk, Prezes S. O.
„ Handlowy	—	„ Buratowski Józef, Sędzia Okr.
„ Karny	—	„ Górski Tadeusz, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„ Górski Tadeusz, Wiceprezes S. O.
„ Zamiejscowy w Sanoku	—	„ Fried Stanisław, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Baligród — Biecz — Brzostek — Bukowsko — Dukla — Frysztak — Gorlice — Jasło — Krasno — Lesko — Lutowiska — Rymanów — Sanok — Ustrzyki Dolne — Żmigród

Sąd Okręgowy w Kielcach, obejmuje obszar pow.: Jędrzejów, Kielce, Miechów, Pińczów, Stopnica, Włoszczowa.

Prezes: Lachowicki-Czechowicz Adolf

Wydz. Cywilny	—	Przew. Brzozowski Stan. Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„ p. o. Sokołowski Stefan, Sędzia S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„ p. o. Sokołowski Stefan, Sędzia S. O.
„ Hipoteczny	—	Pis. Biłowiecki Bronisław. „ Olszewski Kazimierz.

Sądy Grodzkie: Bodzentyn — Busko — Chęciny — Chmielnik (w. hip.) — Daleszyce — Jędrzejów (w. hip.) — Kazimierza Wielka — Kielce (w. hip.) — Miechów (w. hip.) — Niewachlów — Pińczów (w. hip.) — Proszowice — Słomniki — Stopnica — Szczekociny — Szydłów — Włoszczowa.

Sąd Okręgowy w Krakowie, obejmuje obszar pow.: Bochnia, Chrzanów, Kraków, m. Kraków, Myślenice.

Prezes: Hubl Adolf Ludwik.

Wydz. Cywilny	—	Przew. dr. Świder Eugenjusz, Wiceprezes S. O.
„ Handlowy	—	„ Danikiewicz Franc. Wiceprezes S. O.

„ Karny — „ dr. Krupiński Leonard, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ dr. Krupiński Leonard, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Bochnia — Chrzanów — Dobczyce — Jaworzno — Jordanów — Kraków — Krzeszowice — Liszki — Myślenice — Niepołomice — Skawina — Wieliczka — Wiśnicz.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, obejmuje obszar pow.: Limanowa, Nowy-Sącz, Nowy-Targ. i część pow. Tarnów.
Prezes: Dr. Garbusiński Zdzisław.

Wydz. Cywilny — Przew. dr. Garbusiński Zdzisł., Prezes S. O.
„ Karny — „ dr. Döllinger Kazimierz, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ dr. Döllinger Kazimierz, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Czarny Dunajec — Grybów — Krościenko n/D — Limanowa — Mszana Dolna — Muszyna — Nowy Sącz — Nowy Targ — Stary Sącz — Zakopane.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie, obejmuje obszar pow.: Brzozów, Łańcut, Kolbuszowa, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Tarnobrzeg.
Prezes: Dr. Stawowski Eugenjusz.

Wydz. Cywilny — Przewodn. Eustachiewicz Bronisław, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ dr. Ryszewski Ignacy Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ dr. Ryszewski Ignacy. Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Brzozów — Dynów — Głogów — Kolbuszowa — Leżajsk — Łańcut — Nisko — Rozwadów — Rzeszów — Przeworsk — Sokołów — Strzyżów — Tarnobrzeg — Tyczyn — Ulanów.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, obejmuje obszar pow.: Brzesko, Dąbrowa, Mielec, Ropczyce, i część pow. Tarnów.
Prezes: Syrowy Stanisław.

Wydz. Cywilny — Przew. Syrowy Stanisław, Prezes S. O.
„ Karny — „ Jurasz Wojciech, Wiceprezes S. O.
„ Handlowy — „ Kukulak Jan, Wicepr. S. O.
„ Karno-skarbowy — „ Ciastoń Stefan, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Brzesko — Ciężkowice — Dąbrowa — Dębica — Mielec — Pilzno — Radłów — Radomyśl Wielki — Ropczyce — Tarnów — Tuchów — Wojnicz — Zakliczyn — Żabno.

Sąd Okręgowy w Wadowicach, obejmuje obszar pow.: Biała Małop., Wadowice, Żywiec.
Prezes vacat.

Wydz. Cywilny	— Przew.	vacat.
„ Karny	— „	Łodziński Zdzisław, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	— „	Łodziński Zdzisław, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Andrychów — Biała — Kalwarja — Kęty — Maków Podhalański — Milówka — Oświęcim — Sucha — Wadowice — Zator — Żywiec.

SĄD APELACYJNY W LUBLINIE

Lublin, ul. Narutowicza Nr. 12. —

obejmuje obszar woj. Wołyńskiego; woj. Lubelskie, oprócz powiatów: Biała Podl., Garwolin, Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów; woj. Kieleckie, oprócz powiatów: Jędrzejów, Kielce, Miechów, Pińczów, Stopnica, Włoszczowa.

Prezes: Sekutowicz Bolesław.

Wydz. Cywilny	— Przew.	Prokopowicz Jan, Wiceprezes S. Ap.
„ Karny	— „	Hubl Adolf, Wicepr. S. Ap.
Sąd Dyscypl. dla Sędziów i Prokuratorów	— Przew	Prezes S. Ap.
Kom. Dyscypl. dla Urz. i Niższych Funkcj. i komorn.	— „	Sędzia Ap. Szołkowicz Eugenjusz
Kom. Dyscypl. dla Niż. Funkcj. Straży Więz.	— „	Balcerzyk Antoni, Wiceprok. S. Ap.
Sędzia śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia	— Bury Kazimierz.	

Sąd Okręgowy w Lublinie, obejmuje obszar pow.: Chełm, Janów, Lub., Krasnystaw, Lubartów, Lublin, m. Lublin, Puławy, Włodawa.

Prezes: Skotnicki Kazimierz.

Wydz. Cywilny	— Przew.	Ingersleben Józef, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny Odw.	— „	Lesiewicz Edgar, Sędzia. Okr.
„ Karny	— „	vacat
„ Karny Odw.	— „	Dobek Zdzisław, Sędzia.
„ Karno-skarbowy	— „	vacat
„ Hipoteczny	— Pisarz Ziemski Sobiesław.	

Sądy Grodzkie: Chełm (w. hip.) — Janów (w. hip.) — Krasnystaw (w. hip.) — Kraśnik — Lubartów (w. hip.) — Lublin (w. hip.) — Opole — Parczew — Puławy (w. hip.) — Turobin — Włodawa (w. hip.).

Sąd Okręgowy w Łucku, obejmuje obszar pow.: Horochów, Kowel, Luboml, Łuck, Włodzimierz.

Prezes: Włodek Bogumił.

Wydz. Cywilny — Przew. Jasiukowicz Władysław, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny Odw. — „ Myszkowski Wacław, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Nowakowski Andrzej, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ vacat
„ Hipoteczny — Pisarz Kamiński Józef.

Sądy Grodzkie: Horochów — Kołki — Kowel — Luboml — Łuck — Łokacze — Ołyka — Ratno — Rożyszcze — Włodzimierz.

Sąd Okręgowy w Równem, obejmuje obszar pow.: Dubno, Kostopol, Krzemieniec, Równe, Sarny, Zdołbunów.

Prezes: Jaxa - Tyr Chryzolog

Wydz. Cywilny — Przew. Szawłowski Wincenty, Wicepreezs S. O.
„ Cywilny — „ Lutkiewicz Jan, Sędzia. S. O.
„ Karny — „ Gajewski Jan, Wicepr. S. O.
„ Karno-skarbowy — „ Dunin - Sulgustowski Oskar, Sędzia Okr.
„ Hipoteczny — Pisarz Sawicki Lucjan.
„ Rewski Włodzimierz.

Sądy Grodzkie: Berezno — Dąbrowica — Dubno — Korzec — Kostopol — Krzemieniec — Łanowce — Mizocz — Młynów — Ostróg — Radziwiłłów — Równe — Sarny — Stepań — Wiśniowiec — Włodzimierzec — Zdołbunów.

Sąd Okręgowy w Radomiu, obejmuje obszar pow.: Iłża, Końskie, Kozienice, Opotów, Opoczno, Radom, m. Radom, Sandomierz.

Prezes: Bobkowski Adam.

Wydz. Cywilny — Przew. Bryła Stanisław, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny Odw. — „ Kowalski Bronisław, Sędzia Okr.
„ Karny — „ Warzycki Tadeusz, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ vacat
„ Hipoteczny — Pisarz Jackowski Rudolf
„ Kijewski Aleksander.

Sądy Grodzkie: Białobrzegi — Iłża (w hip.) — Kozienice (w. hip.) — Końskie (w. hip.) — Lipsko — Magnuszew — Opatów (w. hip.) — Opoczno (w. hip.) — Ostrowiec — Przedbórz — Radom (w. hip.) — Sandomierz (w. hip.) — Skarżysko-Kamienna — Staszów — Wierzbnik — Zwoleń.

Sąd Okręgowy w Zamościu, obejmuje obszar pow.: Biłgoraj, Hrubieszów, Tomaszów, Zamość.

Prezes: vacat.

Wydz. Cywilny	— Przew.	Kozłowski Władysław, Wiceprezes S. O.
„ Karny	— „	Najmański - Mirza - Kryczyński Leon, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	— „	vacat
„ Hipoteczny	— Pisarz	Naumowicz Antoni.

Sądy Grodzkie. Biłgoraj (w. hip.) — Hrubieszów (w hip.) — Szczebrzeszyn — Tarnogród — Tomaszów (w. hip.) — Tyszowce — Zamość (w hip.).

SĄD APELACYJNY WE LWOWIE.

Lwów, ul. Batorego Nr. 1.

Obejmuje obszar woj.: Tarnopolskie, Stanisławowskie oraz woj. Lwowskie, oprócz powiatów: Tarnobrzeg, Nisko, Kolbuszowa, Łańcut, Przeworsk. Rzeszów, Brzozów, Krosno, Sanok, Lesko.

Prezes: Zieliński Konrad Józef.

Wydz. Cywilny	— Przew.	vacat.
„ Cywilny	— „	Gerstman Antoni, Sędzia Ap.
„ Karny	— „	Zubrzycki Stanisław, Wiceprezes S. Ap.
Sąd Dyscypl. dla Sędziów i Prok.	— Przew.	Prezes S. Ap.
Kom. Dyscypl. dla Urz., Niższych Funkcj i komorników	— „	Zieliński Konrad, Prez S. Ap.
Kom. Dyscypl. dla Niż. Funkcj. Straży Więz.	— „	Czownicki Wojciech, Wiceprok. S. Ap.
Sędzia Śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia	—	Lindert Aleksander.

Sąd Okręgowy w Brzeżanach, obejmuje obszar pow.: Brzeżany, Podhajce, Rohatyn i część powiatów: Bóbrka i Przemyślany.

Prezes: Polakiewicz Bronisław.

Wydz. Cywilny	— Przew.	Polakiewicz Bronisław, Prezes S. O.
„ Karny	— „	Uranowicz Edmund, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	— „	Uranowicz Edmund, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Bolszowce — Brzeżany — Bursztyn — Chodorów — Kozowa — Podhajce — Przemyślany — Rohatyn.

Sąd Okręgowy w Czortkowie, obejmuje obszar pow.: Borszczów, Buczacz, Czortków, Kopyczyńce, Zaleszczyki.

Prezes. Dr. Koch Jan.

Wydz. Cywilny	— Przew.	Kuczkiewicz Stanisław, Wiceprezes S. O.
„ Karny	— „	dr. Koch Jan, Prezes S. O.
„ Karno-skarbowy	— „	Tertil Robert, Wicepr. S. O.

Sądy Grodzkie: Borszczów — Buczacz — Budzanów — Czortków — Husiatyn — Kopyczyńce — Mielnica — Monasterzyska — Potok Złoty — Tłuste — Zaleszczyki.

Sąd Okręgowy w Kołomyi, obejmuje obszar pow.: Horodenka, Kołomyja, Kosów Pok., Śniatyń.

Prezes: Sahanek Stanisław Adolf.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Jankowski Jan, Wicepr. S. O.
„ Karny	—	„	Sahanek Stan. Prezes. S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Sobota Karol, Wicepr. S. O.

Sądy Grodzkie: Gwoździec — Horodenka — Jabłonów — Kołomyja — Kosów — Kuty — Obertyn — Śniatyń — Zabłotów — Żabie.

Sąd Okręgowy we Lwowie, obejmuje obszar pow.: Sokal, Rawa Rus., Żółkiew, Lubaczów, Gródek Jagiel., Lwów, m. Lwów i część pow. Bóbrka.

Prezes: Hanińczak Włodzimierz Fryd. Karol.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Madeyski Witold, Wiceprezes S. O.
„ „ (handl.)	—	„	Sielski Eugenjusz, Sędzia Okr.
„ „ „	—	„	Hanińczak Włodzimierz, Prezes S. O.
„ „ „	—	„	Kuziński Władysł., Wiceprezes S. O.
„ „ odw.	—	„	Dzerowicz Justyn, Wiceprezes S. O.
„ Karny Odw.	—	„	Malicki Łucjan, Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	Będaszewski Tadeusz, Sędzia Okr.
„ Karno-skarbowy	—	„	Rupp Jakób, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Bełz — Bóbrka — Cieszanów — Gródek Jagiel. — Janów — Kulików — Lubaczów — Lwów miejski — Lwów Zamiejski — Mosty Wielkie — Niemirów — Rawa Ruska — Sokal Szczerzec — Uhnów — Winniki — Żółkiew.

Sąd Okręgowy w Przemyślu, obejmuje obszar pow.: Przemyśl, Dobromil, Mościska, Jarosław, Jaworów.

Prezes: Dr Prochazka Jan Marjan.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Podłuski Włodzimierz, Sędzia Okr.
„ Cywilny Odw.	—	„	Groniewski Stanisław, Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	dr. Prochazka Jan, Prezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Eisner Eljasz, Sędzia. Okr.

Sądy Grodzkie: Birczа — Dobromil — Dubiecko — Jarosław — Jaworów — Krakowiec — Mościska — Niżankowice — Pruchnik — Przemyśl — Radymno — Sądowa Wisznia — Sieniawa.

Sąd Okręgowy w Samborze, obejmuje obszar pow.: Rudki, Sambor, Turka, i część pow. Drohobycz.

Prezes: Terner Karol Józef.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	dr. Hołobut Zygmunt, Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	Wondrausch Stanisław, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Chrząszczewski Władysław, Sędzia Okr.
„ Handlowy	—	„	Stafiński Wincenty, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Borynia — Drohobycz — Komarno — Podbuż — Rudki — Sambor — Stary Sambor — Turka.

Sąd Okręgowy w Stanisławowie, obejmuje obszar pow.: Kałusz, Nadwórna, Stanisławów, Tłumacz.

Prezes: Zieliński Karol.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Weiss Mieczysław, Sędzia Okr.
„ Cywilny	—	„	dr. Monciebowicz Bohdan, Sędzia Okr.
„ Cywilny	—	„	vacat
„ Karny	—	„	dr. Cysarz Edward, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Kadów Władysław, Sędzia Okr.
„ Handlowy	—	„	vacat.

Sądy Grodzkie: Bohorodczany — Delatyn — Halicz — Kałusz — Nadwórna — Ottynja — Sołotwina — Stanisławów — Tłumacz — Tyśmienica.

Sąd Okręgowy w Stryju, obejmuje obszar pow.: Dolina, Żydaczów, Stryj i część pow. Drohobycz.

Prezes: Wikiera Eugenjusz.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Klisz Mikołaj, Wicepr. S. O.
„ Karny	—	„	Wechowski Jan, Jerzy, Sędzia Okr.
„ Karno-skarbowy	—	„	Tchórznicki Stefan, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Bolechów — Dolina — Medenice — Mikołajów — Różniatów — Skole — Stryj — Żurawno — Żydaczów.

Sąd Okręgowy w Tarnopolu, obejmuje obszar pow.: Tarnopol, Trembowla, Skałat, Zbaraż

Prezes: Ceglecki Kazimierz.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Ceglecki Kazimierz, Prezes S. O.
„ Karny	—	„	dr. Wendrychowski Leonard, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Mieszkowski Józef, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Grzymałów — Mikulińce — Nowe Sioło — Podwołoczyska — Skałat — Tarnopol — Trembowla — Zbaraż.

Sąd Okręgowy w Złoczowie, obejmuje obszar pow.: Brody, Kamionka Str., Radziechów, Złoczów, Zborów i część pow. Przemyślany.

Prezes: Zborowski Wiktor.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	dr. Gozdawa-Osuchowski Zygm., Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	Młynarski Modest, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	dr. Berezowski Aleksander, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Brody — Busk — Gliniany — Kamionka Str. — Miłowa — Łopatyn — Olesko — Podkamień — Radziechów — Zborów — Załoźce — Złoczów.

SĄD APELACYJNY W POZNANIU

Poznań, ul. Pocztowa Nr. 32.

Obejmuje obszar woj. Poznańskiego, z woj. Pomorskiego, pow. Lipno, Nieszawa, Włosławek z woj. Warszawskiego i pow.: Kalisz, Koło, Konin, Sieradz, Turek, Wieluń z woj. Łódzkiego.

Prezes Szyszko Cezary.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	dr. Jaroszewicz Kazim., Wiceprezes S. O.
„ Cywilny	—	„	Norski Wiktor, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny	—	„	dr. Wiszniewski Jerzy, Wicepreezs S. O.
„ Karny	—	„	Sawicki Bronisław, Wiceprezes S. O.
Sąd Dyscypl. dla Sędziów i Prok.	—	Przew.	Prezes S. Ap.
Kom. Dyscypl. dla Urz., Niższych Funkcj. i komorn.	—	„	„ „
Kom. Dyscypl. dla Niż. Funkcj. Str. Więz.	—	„	Jaszczewski Rajmund, Wiceprok. S. Ap.
Sędzia apelacyjny śledczy	—	Wolski Zygmunt.	

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, obejmuje obszar pow.: Bydgoszcz, m. Bydgoszcz, Inowrocław, m. Inowrocław, Szubin, Wyrzysk, Żnin, i część powiatu Chodzież i Mogilno.

Prezes: Plejewski Leon.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Bassak Juljan, Wicepr. S. O.
„ Cywilny	—	„	vacat
„ Karny	—	„	Świątecki Wład. Sędzia. Okr.
„ Karno-skarbowy	—	„	Zieliński Bronisław Sędzia Okr.
„ Handlowy	—	„	Zieliński Bronisław, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Bydgoszcz — Inowrocław — Kcynia — Koronowo — Łabiszyn — Łobżenica — Margonin — Nakło — Strzelno — Szubin — Wyrzysk — Żnin.

Sąd Okręgowy w Chojnicach, obejmuje obszar pow.; Chojnice, Kościerzyna, Sępolno, Starogard, Tuchola i część powiatu Tczew.

Prezes: Dr. Drozdowski Tadeusz.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Szaliński Zygmunt, Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	dr. Drozdowski Tadeusz, Prezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	vacat

Wydział Zamiejscowy: Starogard, Wiceprezes: dr. Jodłowski Wincenty.

Wydz. Cywilny w Wydz. zamiejsc.	—		dr. Jodłowski Wincenty, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarb. „ „	—		dr. Jodłowski Wincenty, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny „ „	—		Wasiłkowski Czesław, Sędzia. Okr.
„ Karny „ „	—		Wasiłkowski Czesław, Sędzia. Okr.

Sądy Grodzkie: Chojnice — Czersk — Kościerzyna — Sępolno — Skarszewy — Starogard — Tczew — Tuchola — Więcbork.

Sąd Okręgowy w Gdyni, obejmuje obszar pow.: Kartuzy, Morski, m. Gdynia.

Prezes: Parczewski Józef.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Karczewski Antoni, Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	Parczewski Józef, Prez. S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Parczewski Józef, Prez. S. O.

Sądy Grodzkie: Gdynia — Kartuzy — Puck — Wejherowo.

Sąd Okręgowy w Gnieźnie, obejmuje obszar pow.: Gniezno, m. Gniezno, Wągrowiec, Września i część powiatu Mogilno.

Prezes: Reklajtys Franciszek.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	vacat.
„ Karny	—	„	Reklajtys Franciszek, Prezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Kosiński Teodor, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Gniezno — Mogilno — Trzemeszno — Wągrowiec — Witkowo — Września.

Sąd Okręgowy w Grudziądzu, obejmuje obszar pow.: Brodnica, Działdowo, Grudziądz, m. Grudziądz, Lubawa, Świecie, i część powiatu Tczew.

Prezes: Dr Jarecki Kazimierz.

Wydz. Cywilny — Przew. Jarecki Kazimierz, Prezes S. O.
„ Karny — „ Halski Eugenjusz, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy . — „ Halski Eugenjusz, Wiceprezes S. O.

Sądy Grodzkie: Brodnica — Działdowo — Gniew — Grudziądz — Lidzbark — Lubawa — Nowe — Nowe Miasto — Świecie.

Sąd Okręgowy w Kaliszu, obejmuje obszar pow.: Kalisz, Konin, Koło, Sieradz, Turek, Wieluń.

Prezes: Komar Wojciech.

Wydz. Cywilny — Przew. Grzyś Wojciech, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Matusewicz Adolf, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy . — „ Matusewicz Adolf, Wiceprezes S. O.
„ Hipoteczny — Pisarz Kulikowski Wiktor.

Sądy Grodzkie: Kalisz (w. hip.) — Kleczew — Koło (w. hip.) — Konin (w. hip.) — Sieradz (w. hip.) — Słupca (w. hip.) — Turek (w hip.) — Wieluń (w. hip.) — Wieruszów — Zduńska Wola (w. hip.)

Sąd Okręgowy w Ostrowiu Wlk., obejmuje obszar pow.: Gostyń, Jarocin, Kępno, Krotoszyn, Ostrów Wielk., Rawicz.

Prezes: Czarliński Jarosław.

Wydz. Cywilny — Przew. Grafka Brunon, Wiceprezes.
„ Karny — „ Czarliński Jarosł., Prezes.
„ Karno-skarbowy . — „ vacat

Sądy Grodzkie: Bojanowo — Gostyń — Jarocin — Jutrosin — Kępno — Koźmin — Krotoszyn — Odolanów — Ostrów Wielkop. — Ostrzeszów — Pleszew — Rawicz.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, obejmuje obszar, pow.: Czarnków, Leszno, Środa, Śrem, Kościan, Wolsztyn, Nowy Tomyśl, Poznań, m. Poznań, Szamotuły, Oborniki, Międzychód, i część powiatu Chodzież

Prezes: Kornicki Marjan.

Wydz. Cywilny — Przew. Baziński Aleksander, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny — „ Bohosiewicz Adolf, Wiceprezes S. O.
„ Handlowy — „ Adamski Piotr, S. O.
„ Karny — „ Sosiński Alfred, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Kornicki Marjan, Prez. S. O.
„ Karno-skarbowy . — „ Bieniecki Witold, Wiceprezes S. O.
„ Zamiejscowy S. O. w Lesznie — „ Kamieński Oskar, Sędzia Okr.

Sądy Grodzkie: Chodzież — Czarnków — Grodzisk Wielk. — Kościan — Leszno — Międzychód — Nowy Tomyśl — Oborniki — Pniewy — Pobiedziska — Poznań — Rogoźno — Śmigiel — Śrem — Środa — Szamotuły — Wieleń n/Notecią — Wolsztyn — Wronki — Zbąszyń.

Sąd Okręgowy w Toruniu, obejmuje obszar pow.: Chełmno, Lipno, Nieszawa, Toruń, m. Toruń, Wąbrzeźno, Włocławek.

Prezes: Radłowski Rudolf.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Szurlewicz Tadeusz, Wiceprezes S. O.
„ Karny	—	„	Krupka Władysław, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	—	„	Krupka Władysław, Wiceprezes S. O.
„ Handlowy	—	„	Sala Jakób, Sędzia Okr.
„ Zamiejscowy S. O. Włocławek	—	„	Paczowski Juljan, Wiceprezes S. O.
„ hipot	—	Pisarz	Tuz Wacław.

Sądy Grodzkie: Aleksandrów (w. hip.) — Brześć Kujawski — Chełmno — Chełmża — Chodecz — Golub — Kowalewo — Lipno (w. hip.) — Radziejów — Toruń — Wąbrzeźno — Włocławek (w. hip.)

SĄD APELACYJNY W WARSZAWIE.

Warszawa, pl. Krasińskich Nr. 3.

Obejmuje obszar woj.: Warszawskiego oprócz pow.: Lipno, Nieszawa, Włocławek; woj. Łódzkie oprócz pow.: Kalisz, Koło, Konin, Sieradz, Turek, Wieluń i pow.: Częstochowa, m. Częstochowa, Będzin, m. Sosnowiec, Zawiercie, Olkusz, z woj. Kieleckiego; m. st. Warszawę; pow: Biała Podlaska, Garwolin, Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów z woj. lubelskiego; oraz woj.: Białostockie oprócz pow.: Augustów, Grodno, Suwałki, Wołkowysk.

Prezes: Orłowski Piotr.

Wydz. Cywilny	—	Przew.	Śliwiński Antoni, Wiceprezes S. Ap.
„ Cywilny	—	„	Mrozowski Stefan, Wiceprezes S. Ap.
„ Karny	—	„	Zaborowski Stefan, Wiceprezes S. Ap.
„ Karny	—	„	Gacek Bronisław, Wiceprezes S. Ap.
Sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia 3.	—	Demant Jan, Skórzyński Józef Wituński Teodor	
Sąd Dyscypl. dla Sędziów i Prok.	—	Przew. Prezes S. Ap.	
Kom. Dyscypl. dla Urz., Niższych Funkcj. i komor.	—	„	Śliwiński Antoni, Wiceprezes S. Ap.
Kom. Dyscypl. dla Niż. Funkcjonar. Str. Więz.	—	„	Rudnicki Kazimierz, Prok. S. Ap.

Sąd Okręgowy w Białymstoku, obejmuje obszar pow.: Białystok, m. Białystok, Bielsk Podl., Sokółka.

Prezes: Ostruszko Józef

Wydz. Cywilny	— Przew.	Wolisch Karol, Wiceprezes S. O.
„ Karny	— „	Giedroyć Tadeusz, Wiceprezes S. Ap.
„ Karno-skarbowy	— „	Giedroyć Tadeusz, Wiceprezes S. O.
„ Hipoteczny	—	Pisarz Hudec Stefan.
	— „	Moszyński Roman.

Sądy Grodzkie: Białowieża — Białystok — Bielsk Podlaski (w. hip.) — Ciechanowiec — Knyszyn — Siemiatycze — Sokółka.

Sąd Okręgowy w Łomży, obejmuje obszar pow.: Łomża, Maków Maz., Ostrołęka, Ostrów Maz., Szczuczyn, Wysokie Maz.,

Prezes: Lewandowski Jan

Wydz. Cywilny	— Przew.	Gaweł Franciszek, Sędzia Okr.
„ Karny	— „	Sadkowski Stefan, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy	— „	Wiszniewski Włodzim., Sędzia Okr.
„ Hipoteczny	—	Pisarz Mikułowski Stanisław.

Sądy Grodzkie: Czyżew — Grajewo — Kolno (w. hip.) — Łomża (w. hip.) — Maków Mazow. (w. hip.) — Myszyniec — Ostrołęka (w. hip.) — Ostrów Mazow. (w. hip.) — Rożan — Sokoły — Stawiska — Szczuczyn (w. hip.) — Wysokie Mazow. (w. hip.) — Zambrów.

Sąd Okręgowy w Łodzi, obejmuje obszar pow.: Łask, Łęczyca, Kutno, Łódź, m. Łódź, i część pow. Brzeziny.

Prezes: Maciejewski Jan.

Wydz. Cywilny	— Przew.	Świderski Stefan, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny	— „	vacat
„ Handlowy	— „	Moskwa Jan, Wiceprez. S. O.
„ Karny	— „	Illanicz Antoni, Wiceprezes S. O.
„ Karny	— „	Żabiński Ludwik, Sędzia Okr.
„ Karno-skarbowy	— „	Jasionowski Edward, Sędzia Okr.
„ Hipoteczny	—	Pisarz Konarzewski Henryk.
	—	Pisarz Łuszczewski

Sądy Grodzkie: Brzeziny (w. hip.) — Kutno (w. hip.) — Łask (w. hip.) — Łęczyca (w. hip.) — Łódź (w. hip.) — Ozorków — Pabjanice — Tuszyn — Widawa — Zgierz.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie, obejmuje obszar pow.: Częstochowa, m. Częstochowa, Piotrków, Radomsko, Rawa Maz. i część pow. Brzeziny.

Prezes: Angiewicz Henryk.

Wydz. Cywilny — Przew. Piliczewski Stanisław, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Michalewski Mieczysław, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ Michalewski Mieczysław, Wiceprezes S. O.
„ Hipoteczny — Pisarz Chróścicki Aleksander.

Wydział Zamiejscowy: Wiceprezes — Keller Antoni.

Wydział hipot. zam. w Częstochowie.

Sądy Grodzkie: Bełchatów — Brzeźnica — Częstochowa (w. hip.) Kłobucko — Krzepice — Nowe Miasto n/Pilicą — Piotrków (w. hip.) — Pławno — Radomsko (w. hip.) — Rawa Mazowiecka (w. hip.) — Tomaszów Mazow. (w. hip.).

Sąd Okręgowy w Płocku, obejmuje obszar pow.: Ciechanów, Przasnysz, Mława, Sierpc, Płońsk, Rypin, Płock, Gostynin.

Prezes: Krzętowski Witold.

Wydz. Cywilny — Przew. Żychliński Lucjan, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Rogowski Stanisław, Sędzia Okr.
„ Karno-skarbowy — „ Jarmołowicz Walerjan, Sędzia Okr.
„ Hipoteczny — Pisarz Luxenburg Jerzy.
„ zam. w Mławie — Przew. Pobóg-Warmski Aleksander, Sędzia Okr.
„ Cywilny w Wydz. zamiejsc.

Sądy Grodzkie: Ciechanów (w. hip.) — Chorzele — Gąbin — Gostynin (w. hip.) — Kuczbork — Mława (w. hip.) — Płock (w. hip.)— Płońsk (w. hip.) — Przasnysz (w. hip.) — Rypin (w. hip.) — Sierpc (w. hip.) — Wyszogród.

Sąd Okręgowy w Siedlcach, obejmuje obszar pow.: Biała Podl., Garwolin, Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów.

Prezes: Zbroziński Władysław.

Wydz. Cywilny — Przew. Jaworowicz Teofil, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Olszewski Władysław, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ Olszewski Władysław, Wiceprezes S. O.
„ Hipoteczny — Pisarze Czarnocki Feliks i Smoleński Józef.

Wydział Zamiejscowy w Białej Podlaskiej — Walewski Maksymiljan, wiceprezes S. O.

Wydział Hipoteczny przy Wydziale zamiejscowym w Białej Podlaskiej — pisarz Zaleski Wł.

Sądy Grodzkie: Adamów — Biała Podl. (w. hip.) — Garwolin (w. hip.) — Janów Podlaski — Łonice — Łuków (w hip.) — Międzyrzec k/Łukowa (w. hip.) — Pilzczac — Radzyń (w. hip.) — Siedlce (w. hip.)— Sobolew — Sokołów (w. hip.) — Stoczek Łukowski — Stoczek Węgrowski — Węgrów (w. hip.)

Sąd Okręgowy w Sosnowcu, obejmuje obszar pow.: Będzin, Olkusz, Zawiercie, m. Sosnowiec.

Prezes: Zbrowski Marjan.

Wydz.	Cywilny	— Przew.	Kucharski Karol, Wiceprezes S. O.
„	Karny	— „	Sarjusz-Wolski Jerzy, Wiceprezes S. O.
„	Karno-skarbowy	— „	Wierzbicki Jan, Sędzia. Okr.
„	Handlowy	— „	Tuora Jan, Sędzia Okr.
„	Hipoteczny	— Pisarz	Zubelewicz Leon, Szreniawski Witold.

Sądy Grodzkie: Będzin (w. hip.) — Czeladź — Dąbrowa Górn. — Koziegłowy — Olkusz (w. hip.) — Pilica — Skała — Sosnowiec (w. hip.) — Wolbrom — Zawiercie — Żarki.

Sąd Okręgowy w Warszawie, obejmuje obszar m. st. Warszawy i pow.: Warszawa, Mińsk Maz., Radzymin, Pułtusk, Grójec, Błonie, Sochaczew, Łowicz, Skierniewice.

Prezes: Kamieński Tadeusz.

Wydz.	Cywilny	— Przew.	Szczepański Tadeusz, Wiceprezes S. O.
„	Handlowy	— „	Lauter Gustaw, Wiceprezes S. O.
„	Karny	— „	Duda Jan, Wiceprezes S. O.
„	Karno-skarbowy	— „	Karyory Jan, Wiceprezes S. O.
„	Cywilny	— „	Rokitnicki Józef, Wiceprezes S. O.
„	Cywilny Odw.	— „	Jurkowski Stefan, Wiceprezes S. O.
„	Cywilny Odw.	— „	Tabęcki Franciszek, Wiceprezes S. O.
„	Karny	— „	Posemkiewicz Władysław, Wiceprezes S. O.
„	Karno-odw.	— „	Martysz Mikołaj, Wiceprezes S. O.
„	Cywilny	— „	Skoryna Stefan, Wiceprezes S. O.
„	Cywilny	— „	Żołątkowski Józef, Wiceprezes S. O.
„	Hipoteczny	— Pisarz	Pilecki Jerzy (miejski), Świątkowski Mieczysław (ziemski), Gałkiewicz Józef (powiatowy).

Sądy Grodzkie: Góra Kalwarja — Grodzisk Maz. (w. hip.) — Grójec (w. hip) — Jabłonna — Jadów—Łowicz (w. hip.)—Mińsk Maz. (w. hip) — Mogielnica — Nasielsk — Nowy Dwór — Otwock (w hip.) — Piaseczno — Pułtusk (w. hip.) — Radzymin (w. hip.) — Skierniewice (w. hip.) Sochaczew (w. hip.) Warszawa (w. hip.) — Wołomin —Wyszków — Żyrardów

SĄD APELACYJNY W WILNIE.

Wilno, ul. Mickiewicza Nr. 36.

Obejmuje obszar woj.: wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego i pow.: Augustów, Grodno, Suwałki i Wołkowysk z woj. Białostockiego.

Prezes: Wyszyński Wacław.

Wydz. Cywilny — Przew. Parfjanowicz Marjan, Wiceprezes S. Ap.
„ Karny
Sąd Dyscyplinarny dla Sędziów i Prok. — „ Dmochowski Władysław, Wiceprezes S. Ap.
Komisja Dyscyplinarna dla urzędników i niż. funkc. i komorników — Prezes S. Ap. — Jodziewicz Aleksander, Sędzia Ap.
Komisja Dyscyplinarna dla urzędników i Str. Więziennej — Hózman-Sulkiewicz Konstanty, Wiceprok. S. Ap.

Sąd Okręgowy w Grodnie, obejmuje obszar pow.: Augustów, Grodno, Suwałki, Wołkowysk, z woj. Białostockiego, pow.: Słonim, z woj. Nowogródzkiego.

Prezes: Giedroyć Kazimierz.

Wydz. Cywilny — Przew. Burakiewicz Feliks, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Hryniewicz Marjan, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ Żene Edwin, Sędzia Okr.
„ Hipoteczny — Pisarz Zienkiewicz Wiktor.
„ Zam. w Suwałkach — „ vacat.

Wydział Hipoteczny Zamiejscowy: Suwałki — pisarz Karczewski Stan.

Sądy Grodzkie: Augustów (w. hip.) — Dereczyn — Druskieniki — Grodno — Indura — Krynki — Porozowo — Sejny — Skidal — Słonim (w. hip.) — Sopoćkinie — Suwałki (w. hip.) — Świsłocz — Wołkowysk — Zelwa.

Sąd Okręgowy w Nowogródku, obejmuje obszar powiatów: Baranowicze Nieśwież, Nowogródek, Stołpce.

Prezes: Muraszko Henryk.

Wydz. Cywilny — Przew. Surewicz Aleksander, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Murza-Murzicz Stefan, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ vacat.
„ Hipoteczny — Pisarz Ciechanowiecki Platon Włodzimierz.

Sądy Grodzkie: Baranowicze (w. hip.) — Horodyszcze — Kleck — Lechowicze — Mir — Nieśwież — Nowogródek — Stołpce — Zdzięcioł.

Sąd Okręgowy w Pińsku, obejmuje obszar woj. poleskiego.

Prezes: Falkowski Stanisław.

Wydz. Cywilny — Przew. Narkiewicz Jodko-Henryk, Wiceprezes S. O.
„ Karny — „ Czujkiewicz Jerzy, Wiceprezes S. O.
„ Karno-skarbowy — „ vacat.
„ Hipoteczny — Pisarz Bukowski Ludwik.

Wydział Hipoteczny Zamiejscowy, Brześć n/Bugiem — Lewicki Walerjan, Wiceprez. S. O.
Hipoteczny Wydział Zamiejscowy Sądu Okręg., Brześć n/Bugiem — pisarz Dmowski Leopold.

Sądy Grodzkie: Bereza Kartuska, Brześć n/Bugiem, Dawidgródek — Domaczewo — Drohiczyn — Hancewicze — Kamieniec Lit. — Kamień Koszyrski — Kobryń — Kosów n/Pol. — Łohiszyn — Łuniniec. — Maloryta — Moroczno — Pińsk — Prużana — Stolin — Telechany — Wysokie Litewskie

Sąd Okręgowy w Wilnie, obejmuje obszar woj. wileńskiego i pow.: Lida, Szczuczyn i Wołożyn z woj. nowogródzkiego.
Prezes: Kaduszkiewicz Michał.
Wydz. Cywilny — Przew. Janicki Juljusz, Wiceprezes S. O.
„ Cywilny Odw. — „ Januszkowski Witold, Sędzia Okr.
„ Karny — „ Brzozowski Wacław, Wiceprezes S. O.
„ Karny Odw. — „ Omciński Mieczysław, Sędzia Okr.
„ Karno-skarbowy — „ Borejko Antoni, Wiceprezes S. O.
„ Hipoteczny — Pisarz Piotrowski Hieronim.
„ Zamiejscowy Sądu Okr. Lida — wiceprezes Bukowski Jan J. sędzia okr.
Wydział Hipoteczny Zamiejscowy. Lida — Pisarz Kontowtt Kazimierz.
Sądy Grodzkie: Brasław — Dokszyce — Druja — Duniłowicze — Dzisna — Ejszyszki — Głębokie — Holszany — Ilja — Iwje — Iwieniec — Jaszuny — Krasne n/Uszą — Krzywicze — Landwarów — Lida — Łużki — Łyntupy — Miadzioł — Mołodeczno — Opsa — Orany — Oszmiana — Postawy — Raków — Smorgonie — Święciany — Szczuczyn — Turmont — Wasiliszki — Wilejka — Wilno — Wołożyn — Worniany.

SĄDY SPECJALNE.

Sądy Pracy.

Sądy pracy powołane do rozstrzygania spraw spornych cywilnych, wynikających ze stosunku pracy i nauki zawodowej pomiędzy pracodawcami a pracownikami lub uczniami oraz pomiędzy pracownikami tego samego przedsiębiorstwa, tudzież do rozpoznawania spraw karnych o przekroczeniach przepisów prawnych o ochronie pracy najemnej.
(Dz. U R. P. Nr. 37/28, poz. 350).

Apelacja Katowicka.

Bielsk (Sąd Okręg. — Cieszyn) — Przewodn. Dr. Adamczyk Stanisław. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 870).

Apelacja Krakowska

Biała (Sąd Okręg. — Wadowice) — Przewodn. Sikora Józef. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 872).

Chrzanów (Sąd Okręg. — Kraków) — Przewodn. Waserberg Wilhelm. (Dz. U. R .P. 23/29, poz. 240).

Kraków (Sąd Okręg. — Kraków) — Przewodn. Dr. Bartynowski Stefan. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 870).

Tarnów (Sąd Okręg. — Tarnów) — Przewodn. vacat. (Dz. U. R. P. 106/32, poz. 881).

Apelacja Lubelska.

Lublin (Sąd Okręg. — Lublin) — Przewodn. vacat. (Dz. U. R. P. 23/29, poz. 241).

Radom (Sąd Okręg. — Radom) — Przewodn. vacat. (Dz. U. R. P. 23/29, poz. 242).

Apelacja Lwowska.

Drohobycz (Sąd Okręg. — Sambor) — Przewodn. vacat. Wrzask Emil (zastępca). (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 872).

Lwów (Sąd Okręg. — Lwów) — Przewodn. vacat z-ca Dr. Michułka Andrzej. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 870).

Apelacja Warszawska.

Białystok (Sąd. Okręg. — Białystok) — Przewodn. Brosz Stanisław. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 873).

Częstochowa (S. Okręg. — Piotrków) — Przewodn. vacat, z-ca Trzciński Zygmunt. (Dz. U. R. P. 23/29, poz. 239).

Łódź (Sąd Okręg. — Łódź) — Przewodn. Frydecki Antoni (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 875).

Sosnowiec (S. Okręg. — Sosnowiec) — Przewodn. Walewski Tadeusz. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 876). (Dz. U. R. P. 106/32, poz. 880).

Warszawa (S. Okręg. — Warszawa) — Przew. Kamieński Stefan. (Dz. U. R. P. 101/33, poz. 774).

Zawiercie (S. Okręg. — Sosnowiec) — Przewodn. vacat. (Dz. U. R. P. 106/32, poz. 882).

Apelacja Wileńska.

Wilno (S. Okręg. — Wilno) — Przew. Szumski Szauman Witold. (Dz. U. R. P. 98/28, poz. 877).

Sądy dla nieletnich.

Sądy dla nieletnich rozpoznają wszelkie sprawy karne, należące do właściwości Sądów Grodzkich, o ile oskarżeni lub poszkodowani w tych sprawach są nieletni w wieku do lat 17 włącznie.

Dz. Pr. Nr. 14/19, poz 171); (Dz. Pr. Nr. 63/19, poz. 379); (Dz. U. R. P, Nr. 40/27, poz. 363).

Lublin	— Przew.	vacat.
Łódź	— „	Dokowska Aniela
Warszawa	— „	Kamińska Wanda.

Sąd Kartelowy.

Warszawa. Min. Spr. mianował pierwszy komplet w 1933 r. na lat trzy. Regulowanie sporów, wynikających z ustawy o kartelach (Dz. U. R. P. Nr. 31/33, poz 270).

Przepisom niniejszej ustawy podlegają umowy, uchwały i postanowienia, mające na celu drogę wzajemnych zobowiązań, kontrolę lub regulowanie produkcji, zbytu, cen i warunków wymiany dóbr w dziedzinie górnictwa, przemysłu i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 31/33, poz 270); Dz. U. R. P. Nr. 48/33, poz. 381).

Izby Morskie.

Przeprowadzanie dochodzeń i wydawanie orzeczeń w sprawach wypadków morskich, którym ulegają statki handlowe. (Dz. U. R. P. Nr. 36/25, poz. 243); (Dz. U. R. P. Nr. 17/30, poz. 126); (Dz. U. R P, Nr, 76/30, poz. 600); (Dz, U. R. P. Nr. 18/33, poz. 117).

Odwoławcza Izba Morska

Gdynia (przy S. Okr.) — Przew. Karczewski Antoni, wiceprezes S. O. w Gdyni

Izba Morska.

Gdynia — Przewodn. Speichert Wiesław.

Sądy Rozjemcze dla Zakładów Ubezpieczeń od Wypadków.

Orzekanie o roszczeniach do wynagrodzenia szkód, podniesionych przeciw Zakładowi Ubezpieczeń, a przez zakład nieuznanych. (Austr. Dz. U 1/1888, par. 38); (Dz. U. R. P. Nr. 65/21, poz. 413, art. 22); (Dz. U. R. P. Nr, 16/24, poz. 148).

Kraków	— Przewodn. vacat.
Lwów	— Przewodn. vacat.
Łódź	— Przewodn. Illinicz Antoni.
Warszawa	— Przewodn. Leszczyński Czesław

MINISTER WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Wacław Jędrzejewicz

PODSEKRETARZE STANU

Ks. Dr. Bronisław Żongołłowicz

Prof. Dr. Konstanty Chyliński

CIAŁA KOLEGJALNE.

Państwowa Rada Oświecenia Publicznego — opinjowanie zagadnień i projektów dotyczących organizacji oświaty i wychowania publicznego. (Dz. Urzęd. M. W. R. O. P. 6/32 poz. 73).

Przewodniczący: Minister

Państwowa Komisja Oświaty Zawodowej: — opinjowanie zagadnień projektów dotyczących kształcenia i wychowania zawodowego (Dz. Urzęd. M. W. R. O. P. 6/32 poz. 72 i 74).

Przewodniczący: Minister

Państwowa Rada Ochrony Przyrody: — opinjowanie spraw i projektów dotyczących ochrony przyrody (Dz. Urzęd. M. W. R. O. P. 31/34 poz. 274).

Przewodniczący: — prof. Dr. Szafer Władysław.

Rada Archiwalna: — opinjowanie zagadnień dotyczących spraw archiwów państwowych i nie państwowych (Dz. Pr. P. P. 14/19 poz.182).

Przewodniczący: Minister

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna dla nauczycieli.

Przewodniczący: — Braun Euzebjusz, kierownik referatu.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna dla urzędników i funkcjonarjuszy niższych.

Przewodniczący: — Dubiel Kazimierz, naczelnik wydziału.

Komisja Dyscyplinarna dla urzędników i funkcjonarjuszy niższych.

Przewodniczący: vacat.

Przy każdem Kuratorjum okręgu szkolnego funkcjonują osobne komisje dyscyplinarne dla nauczycieli i osobne dla urzędników i funkcjonarjuszy niższych.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa, al. Szucha 25.

Departament ogólny: nadzór nad pracami ustawodawczemi w ministerstwie, sprawy fundacyjne i zapisów, polityki oświatowej, szkolnictwa mniejszościowego, informacyjno - propagandowe, sprawy Polaków zagranicą, budownictwo szkolne, wychowanie fizyczne i higjena szkolna, zagadnienia o charakterze międzynarodowym oraz sprawy budżetowe, bibljoteka, muzeum oświaty i wychowania, kancelarja.

Dyrektor: — Makuch Karol.

Wydział Prawny	— Naczelnik Dubiel Kazimierz
Wydział Budżetowo-Rachunkowy	— Naczelnik Nowak Andrzej
Wydział Polityki Oświatowej	— Nacz. Kawałkowski Aleks.
Wydział Wychow. fiz. i higj. szkoln.	— Naczelnik Błoński Józef
Oddział Budown. szkolnego	— Kierownik inż. Mączeński Zdz.
Muzeum Oświaty i Wychowania	— Kierownik Dr. Benni Tytus.

Departament Szkolnictwa Ogólno - kształcącego: Sprawy ogólno-organizacyjne w zakresie szkolnictwa ogólno-kształcącego, organizacji pracy szkolnej w szkołach powszechnych, średnich i nadzoru szkolnego, specjalnych, kształcenia i dokształcania nauczycieli, sprawy uczniowskie, programy i metody pracy oświatowej pozaszkolnej oraz kształcenie pracowników oświaty pozaszkolnej, opracowywanie programów nauki dla szkół i kursów ogólno-kształcących, ocena podręczników i książek do czytania dla młodzieży szkolnej.

Dyrektor: Dr. Mendys Michał.

Wydział Szkoln. Powszechnego	— Nacz. Bugajski Stanisław
Wydział Szkoln. Średniego	— Nacz. vacat.
Wydział Oświaty Pozaszkolnej	— Nacz. Podwysocki Stanisław
Wydział Programowy	— Nacz. dr. Balicki Juljan

Departament Szkolnictwa Zawodowego: Sprawy ogólno - organizacyjne, organizacji pracy szkolnej dokształcania nauczycieli, nadzoru oraz sprawy uczniów w zakresie szkół i kursów technicznych i techniczno-przemysłowych, oraz handlowych i gospodarczych, oraz opracowywanie programów nauki dla szkół i kursów zawodowych.

p. o. Dyrektora: Inż. Gordziałkowski Władysław.

Wydział Szkół Techn.-Przemysł.	— p. o. Nacz. inż. Piotrowski Zygm.
Wydział Szkół Handl. i Gospod.	— p. o. Nacz. Chodorowski Jan
Wydział Szkół Rolniczych	— Naczelnik Wiśniewski Stanisław

Departament Nauki i Sztuki: Sprawy związane z organizacją nauki i popieraniem twórczości naukowej w kraju i zagranicą, sprawy bibljotek naukowych i uniwersyteckich, stosunków naukowych polskich z zagranicą, wydawnictw naukowych, przygotowywanie pracowników naukowych, sprawy ochrony przyrody i opieki nad zabytkami przedhistorycznemi, sprawy ustawodawstwa, organizacji oraz nadzoru

nad szkołami akademickiemi i wyższemi, sprawy doboru profesorów i pomocniczych sił naukowych oraz sprawy opieki nad młodzieżą akademicką, sprawy opieki nad twórczością w zakresie sztuk plastycznych, literatury, muzyki i teatrów oraz sprawy udostępnienia społeczeństwu dorobku wymienionej twórczości, sprawy ustawodawstwa, organizacji, programów i nadzoru nad nauczaniem i wychowaniem w szkołach artystyczno-plastycznych, przemysłu artystycznego, szkół i kursów dramatycznych, muzycznych, filmowych i rytmiczno-plastycznych, wreszcie sprawy opieki nad zabytkami.

p. o. Dyrektora — Prof. Dr. Bystroń Jan Stanisław.

Wydział nauki i szkół wyższych — Naczelnik Stypiński Józef
Wydział sztuki — Naczelnik Zawistowski Wład.

Departament Wyznań Religijnych: Sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznania katolickiego, innych wyznań chrześcijańskich i wyznań niechrześcijańskich.

Dyrektor: Potocki Franciszek.

Biuro Personalne: obejmuje całość kompetencyj personalnych ministerstwa, władz i urzędów podległych oraz sprawy organizacyjne.

Dyrektor — Mgr. Lipka Jan Tadeusz.

Referat ruchu służb. i emeryt. — Kier. Żabicki Zygmunt
Referat uposażeniowy — Kierownik Braun Euzebjusz
Referat dyscyplinarny — Kierownik Marszałek Stan.
Referat kwalifikacyjno-ewidenc. — Kierownik Zakrzewski Stan.
Referat ogólno-organizacyjny — Kierownik vacat
Wizytator do specjalnych zleceń Ministra — Lepecki Zbigniew

Wydział Archiwów Państwowych: Zarząd archiwów państwowych i ich kompletowanie oraz rewindykacja państwowych zbiorów archiwalnych w kraju i z zagranicy, ochrona zabytków archiwalnych i opieka naukowa i techniczna nad archiwum i zbiorami archiwalnemi niepaństwowemi.

Naczelny Dyrektor: Suchodolski Witold.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE LOKALNE.

Okręgi szkolne.

Okrąg Szkolny Brzeski obejmuje wojew. Białostockie, oprócz pow.: Augustów, Grodno, Suwałki, Wołkowysk i wojew. Poleskie.

Kurator: Petrykowski Romuald.

Wydział Personalny — Naczelnik Cichowicz Cezary
Wydział Ogólny — Naczelnik Wilk Jan
Wydział Szkolnictwa Powsz. — p. o. Nacz. Winiarski Miecz.
Wydział Szkolnictwa Średn. — p. o. Nacz. Lubojacki Józef
Wydział szkolnictwa zawodowego — p. o. Nacz. inż. Knichowiecki Czesław
Oddział Oświaty Pozaszkolnej — p. o. Kier. Masojada Edmund

Obwody szkolne.

Brzeski, siedziba inspektora Brześć nad Bugiem: Inspektor szkolny p. o. Łastawiecki Wacław.

Drohicki, obejmujący powiat drohicki, z siedzibą inspektora w Drohiczynie. Inspektor szkolny Kapałczyński Władysław.

Koszyrski, obejmujący powiat koszyrski, z siedzibą inspektora w Kamieniu Koszyrskim. Inspektor szkolny p o. Makarewicz Jan.

Kobryński, obejmujący powiat kobryński, z siedzibą inspektora w Kobryniu. Inspektor szkolny Grabowski Czesław.

Kosowski, obejmujący powiat kosowski z siedzibą inspektora w Kosowie Poleskim. Inspektor szkolny p. o. Kamiński Wawrzyniec.

Łuniniecki, obejmujący powiat łuniniecki, z siedzibą inspektora w Łunińcu. Inspektor szkolny Bandurski Czesław.

Piński, obejmujący powiat piński, z siedzibą inspektora w Pińsku. Inspektor szkolny Bartnicki Benedykt.

Prużański, obejmujący powiat prużański, z siedzibą inspektora w Prużanie. Inspektor szkolny Leśniakowski Jan.

Stoliński, obejmujący powiat stoliński, z siedzibą inspektora w Stolinie. Inspektor szkolny p. o. Ciesielski Mieczysław.

Białostocki, obejmujący miasto Białystok oraz powiaty białostocki i wysoko-mazowiecki, z siedzibą inspektora w Białymstoku. Inspektor szkolny Bachzian Leopold.

Bielski, obejmujący powiat bielski, z siedzibą inspektora w Bielsku Podlaskim. Inspektor szkolny Bens Edgar.

Łomżyński, obejmujący powiaty: łomżyński i szczuczyński, z siedzibą inspektora w Łomży. Inspektor szkolny p. o. Budzanowski Teofil.

Ostrołęcki, obejmujący powiaty ostrołęcki i ostrowski, z siedzibą inspektora w Ostrołęce. Inspektor szkolny Wawszczak Stanisław.

Sokólski, obejmujący powiat sokólski, z siedzibą inspektora w Sokółce. Inspektor szkolny Wycke Zygmunt.

Okręg Szkolny Krakowski obejmuje województwa: krakowskie, kieleckie. Adres: Kuratorjum O. S. Kraków, ul. Wielopole 19.

Kurator: Godecki Marjan Bronisław.

Wydział Personalny	— Nacz. Dr. Korczyński Stan.
Wydział ogólny	— Naczelnik Dr. Podkówka Emil
Wydział szkoln. powsz.	— p. o. Nacz. Kabaciński Wład.
Wydział szkolnictwa średniego	— Nacz. vacat
Wydział szkoln. zawodowego	— Nacz. Misky Ludwik
Oddział oświaty pozaszkolnej	— Kierownik vacat

Obwody szkolne.

Bialski, obejmujący powiaty bialski i żywiecki, z siedzibą inspektora w Białej Małopolskiej. Insp. szkolny Opielowski Stanisław.
Gorlicki, obejmujący powiaty gorlicki i jasielski, z siedzibą inspektora w Gorlicach. Insp. szkolny Ormańczyk Piotr.
Krakowski miejski, obejmujący miasto Kraków, z siedzibą inspektora w Krakowie. Insp. szkolny dr. Cichocki Marjan.
Krakowski, obejmujący powiaty krakowski, chrzanowski, bocheński. z siedzibą inspektora w Krakowie. Insp. sz. Dr. Górny Antoni.
Mielecki, obejmujący powiaty mielecki i ropczycki, z siedzibą inspektora w Mielcu Insp. szk. Tomaszkiewicz Franciszek.
Nowosądecki, obejmujący powiaty nowosądecki i limanowski, z siedzibą inspektora w Nowym Sączu. Insp szk. Gawski Wacław.
Nowotarski, obejmujący powiat nowotarski, z siedzibą inspektora w Nowym Targu. Insp. szk. Koszyk Władysław.

Tarnowski, obejmujący powiaty tarnowski, brzeski i dąbrowski, z siedzibą inspektora w Tarnowie. Inspektor szk. vacat.
Wadowicki, obejmujący powiaty wadowicki i myślenicki z siedzibą inspektora w Wadowicach. Insp. szk. Frysztak Walenty.
Częstochowski, obejmujący miasto Częstochowę i powiat częstochowski, z siedzibą inspektora w Częstochowie. Inspektor szkolny Grodzicki Franciszek.
Buski, obejmujący powiaty stopnicki i pińczowski, z siedzibą inspektora w Busku. Inspektor szkolny Wojciechowski Stefan.
Kielecki, obejmujący powiaty kielecki, jędrzejowski i włoszczowski, z siedzibą inspektora w Kielcach Insp. szk. Rychter Stanisław.
Konecki, obejmujący powiaty konecki i opoczyński, z siedzibą inspektora w Końskich. Insp. szk. p. o. Figel Jan.
Miechowski, obejmujący powiaty miechowski i olkuski, z siedzibą inspektora w Miechowie Insp. szk. p. o. Niżyński Franciszek.
Ostrowiecki, obejmujący powiaty opatowski, iłżecki i sandomierski, z siedzibą inspektora w Ostrowcu. Inspektor szkolny Ligas Zdzisław.
Radomski, obejmujący miasto Radom oraz powiaty radomski i kozienicki, z siedzibą inspektora w Radomiu. Insp. szk. Chlewski Tadeusz.
Sosnowiecki, obejmujący miasto Sosnowiec oraz powiaty będziński i zawierciański, z siedzibą inspektora w Sosnowcu. Insp. szk. Luchowiec Stanisław.

Okrąg Szkolny Lubelski. Obejmuje woj. Lubelskie. Adres: Kuratorjum Okr. Szk. Lublin, al. 3 Maja Nr. 6.

Kurator: Lewicki Stanisław.

Wydział Personalny	— Naczelnik Dr. Barchan Jan
Wydział Ogólny	— p. o. Nacz. Śliwiński Ferdynand
Wydział Szkoln. Powsz.	— p. o. Nacz. Komornicka Janina
Wydział Szkoln. Średn.	— p. o. Nacz. Araszkiewicz Feliks
Wydział Szkoln. Zawod.	— p. o. Nacz. inż. Szrot Edward
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— p. o. Kierownika Steliga Józef

Obwody szkolne.

Bielsko - Podlaski, obejmujący powiaty bialski i radzyński, z siedzibą inspektora w Białej Podlaskiej. Insp. szk. Donten Bolesław.
Chełmski, obejmujący powiaty chełmski i włodawski, z siedzibą inspektora w Chełmie. Insp. szk. Pikulski Antoni.
Lubelski miejski, obejmujący miasto Lublin, z siedzibą inspektora w Lublinie. Insp. szk. Krupczak Leonard.
Lubelski, obejmujący powiaty lubelski, lubartowski i janowski, z siedzibą inspektora w Lublinie. Insp. szk. Kaczorowski Bolesław.
Puławski, obejmujący powiaty puławski i garwoliński, z siedzibą inspektora w Puławach. Insp. szk. p. o. Świgost Franciszek.
Siedlecki, obejmujący powiaty siedlecki i łukowski, z siedzibą inspektora w Siedlcach. Insp. szk. Górski Czesław.
Sokołowski, obejmujący powiaty sokołowski i węgrowski, z siedzibą inspektora w Sokołowie. Insp. szk. Weinert Wiktor.
Tomaszowski, obejmujący powiaty tomaszowski i hrubieszowski, z siedzibą inspektora w Tomaszowie. Insp. szk. p. o. Tomos Franciszek.
Zamojski, obejmujący powiaty zamojski, biłgorajski i krasnostawski, z siedzibą inspektora w Zamościu. Insp. szk. Szczepaniec Jan.

Okrąg Szkolny Lwowski obejmuje wojew.: Lwowskie, Stanisławowskie, Tarnopolskie. Adres: Kuratorjum O. S. Lwów, ul. Karmelicka 4.

Kurator: Gadomski Jerzy.

Wydział Personalny	— Naczelnik Dr. Weryński Jan
Wydział Ogólny	— Naczelnik Szulc Gustaw
Wydział Szkoln. Powsz.	— p. o. Nacz. Koestlich Roman
Wydział Szkoln. Średniego	— p. o. Nacz. Jus Ludwik.
Wydział Szkoln. Zawodowego	— p. o Nacz. dr. Zagajewski K.
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— p. o. Kier. Błażewski Henryk

Obwody szkolne.

Gródecki, obejmujący powiaty gródecki, jaworowski i mościcki, z siedzibą inspektora w Gródku Jagiellońskim. Insp. szk. Urbański Wiktor.

Jarosławski, obejmujący powiaty jarosławski, przeworski i łańcucki, z siedzibą inspektora w Jarosławiu Insp. szk. p. o. Kowaliszyn Eugenjusz.

Krośnieński, obejmujący powiaty krośnieński i brzozowski, z siedzibą inspektora w Krośnie. Insp. szk. Wiśniak Józef.

Lwowski miejski, obejmujący miasto Lwów, z siedzibą inspektora we Lwowie. Insp. szk. p. o. Gerlach Jan.

Lwowski, obejmujący powiaty lwowski, bobrecki i żółkiewski, z siedzibą inspektora we Lwowie. Insp. szk. Furmankiewicz Wawrzyniec.

Niżański, obejmujący powiaty niżański i tarnobrzeski, z siedzbą inspektora w Nisku. Insp. szk. Michalik Karol.

Przemyski, obejmujący powiaty: przemyski i dobromilski, z siedzibą inspektora w Przemyślu. Insp. szk. Bem Mieczysław.

Rawski, obejmujący powiaty rawski, sokalski i lubaczowski, z siedzibą inspektora w Rawie Ruskiej. Inspektor szkolny p. o. Rudnicki Stanisław.

Rzeszowski, obejmujący powiaty rzeszowski i kolbuszowski, z siedzibą inspektora w Rzeszowie. Inspektor szkolny p. o. Tomanek Stefan.

Samborski, obejmujący powiaty samborski, rudecki i drohobycki, z siedzibą inspektora w Samborze. Inspektor szkolny Melnarowicz Mateusz.

Sanocki, obejmujący powiaty sanocki i leski z siedzibą inspektora w Sanoku. Inspektor szkolny Szemelowski Antoni.

Turczański, obejmujący powiat turczański, z siedzibą inspektora w Turce. Insp. szk. Kwiatkowski Juljan.

Doliński, obejmujący powiaty doliński i kałuski z siedzibą inspektora w Dolinie. Insp. szk. Rygiel Jan.

Kołomyjski, obejmujący powaty kołomyjski, horodeński, śniatyński i kosowski, z siedzibą inspektora w Kołomyi. Inspektor szkolny p. o. Pyż Longin.

Nadwórniański, obejmujący powiat nadwórniański, z siedzibą inspektora w Nadwórnej. Inspektor szkolny p. o. Follprecht Józef.

Stanisławowski, obejmujący powiaty stanisławowski, rohatyński i tłumacki, z siedzibą inspektora w Stanisławowie. Inspektor szk. Mołczanowski Kasper.

Stryjski, obejmujący powiaty stryjski i żydaczowski, z siedzibą inspektora w Stryju. Insp. szk. Pachorek Tadeusz.

Brzeżański, obejmujący powiaty brzeżański, przemyślański i podhajecki, z siedzibą inspektora w Brzeżanach. Inspektor szk. Beck Julian.

Czortkowski, obejmujący powiaty czortkowski, borszczowski, zaleszczycki i buczacki, z siedzibą inspektora w Czortkowie. Inspektor szk. Inglot Jan.

Kamionecki, obejmujący powiaty komionecki i radziechowski, z siedzibą inspektora w Kamionce Strumiłowej. Inspektor szk. p. o. Szewczyk Franciszek.

Tarnopolski, obejmujący powiaty tarnopolski, skałacki i zbaraski, z siedzibą inspektora w Tarnopolu. Inspektor szk. Błoński Stanisław.

Trembowelski, obejmujący powiaty trembowelski i kopyczyniecki, z siedzibą inspektora w Trembowli. Inspektor szk. p. o. Dzieduszko Karol.

Złoczowski, obejmujący powiaty złoczowski, brodzki i zborowski z siedzibą inspektora w Złoczowie. Insp. szk. Żychiewicz Marjan.

Okrąg Szkolny Poznański, obejmuje wojew. Poznańskie i Pomorskie. Adres: Kuratorjum O. S. Poznań, ul. Towarowa 23.

Kurator: Dr. Pollak Michał.

Wydział Personalny	— Naczelnik Bednarek Jan.
Wydział Ogólny	— Naczelnik Dr. Durek Stan.
Wydział Szkoln. Powsz.	— p. o. Nacz. Glinicki Stefan
Wydział Szkoln. Średniego	— p. o. Nacz. Orłowski Józef
Wydział Szkoln. Zawodowego	— Nacz Dybczyński Sylwester
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— p. o. Kier. Popławski Feliks.

Obwody szkolne.

Bydgoski, obejmujący miasto Bydgoszcz oraz powiaty bydgoski, szubiński i wyrzyski z siedzibą inspektora w Bydgoszczy. Insp. szk. Tarnowicz Stanisław.

Chodzieski, obejmujący powiaty chodzieski i wągrowiecki, z siedzibą inspektora w Chodzieży Insp. szk. Krzanowski Stanisław.

Inowrocławski, obejmujący miasto Inowrocław oraz powiaty inowrocławski, mogileński i żniński z siedzibą inspektora w Inowrocławiu. Insp. szk. Janowski Karol.

Leszczyński, obejmujący powiaty leszczyński, kościański, gostyński i rawicki z siedzibą inspektora w Lesznie. Inspektor szk. Iwanowski Marjan.

Nowotomyski, obejmujący powiaty nowotomyski, wolsztyński, międzychodzki, z siedzibą inspektora w Nowym Tomyślu. Inspektor szk. Siciński Wacław.

Obornicki, obejmujący powiaty obornicki, szamotulski i czarnkowski, z siedzibą inspektora w Obornikach. Insp. szk. Halardziński Stefan.

Ostrzeszowski, obejmujący powiaty ostrowski, kępiński i krotoszyński, z siedzibą inspektora szkolnego w Ostrzeszowie. Insp. szk. Kocot Jan.

Poznański miejski, obejmujący miasto Poznań, z siedzibą inspektora szkolnego w Poznaniu. Insp. szk. Dr. Sperczyński Władysław.

Poznański, obejmujący powiaty: poznański, środzki i śremski, z siedzibą inspektora w Poznaniu. Insp. Dr. Wilkoszewski Aleksander

Wrzesiński, obejmujący miasto Gniezno oraz powiaty gnieźnieński, wrzesiński i jarociński, z siedzibą inspektora szkolnego we Wrześni. Insp. szk. Stein Franciszek.
Chojnicki, obejmujący powiaty: chojnicki, tucholski i sępoliński, z siedzibą inspektora w Chojnicach. Insp. szk. Sowiński Józef.
Grudziądzki, obejmujący miasto Grudziądz oraz powiaty: grudziądzki i świecki, z siedzibą inspektora w Grudziądzu. Insp. szk. p. o. Leja Józef.
Kościerski, obejmujący powiaty: kościerski i kartuski, z siedzibą inspektora szkolnego w Kościerzynie. Insp. szk. Mucha Józef.
Nowomiejski, obejmujący powiaty: brodnicki, lubawski i działdowski, z siedzibą inspektora w Nowem Mieście. Inspektor szk. Kempf Remuald.
Tczewski, obejmujący powiaty: tczewski i starogardzki, z siedzibą inspektora w Tczewie. Insp. szk. Kubiak Franciszek.
Toruński, obejmujący miasto: Toruń, oraz powiaty: toruński, chełmiński i wąbrzeski, z siedzibą inspektora w Toruniu. Insp. szk. Seib Tadeusz.
Wejherowski, obejmujący powiat morski i miasto Gdynię, z siedzibą inspektora w Wejherowie; p. o. inspektora szk. Kopeć Karol.
Okrąg Szkolny Warszawski obejmuje województwa: Łódzkie, Warszawskie. Adres: Kuratorjum O. S. Warszawa, ul. Bagatela 12.

Kurator: Pytlakowski Ignacy.

Wydział Personalny	— Nacz Sobotta Władysław
Wydział Ogólny	— Nacz. Górecki Ignacy
Wydział Szkoln. Powsz.	— Nacz. Statkiewicz Czesław
Wydział Szkoln. Średniego	— Nacz Dubaj Władysław
Wydział Szkoln. Zawodowego	— Nacz. Krzywobłocki Bolesław
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— Kier. p. o. Majewski Djonizy.

Obwody szkolne.

Ciechanowski, obejmujący powiaty: ciechanowski, mławski i przasnyski, z siedzibą inspektora w Ciechanowie. Inspektor szk. Zgrzebnicki Władysław.
Łowicki, obejmujący powiaty: łowicki, kutnowski i sochaczewski, z siedzibą inspektora w Łowiczu. Insp. szk. — Szymański Władysław.
Płocki, obejmujący powiaty:: płocki i gostyniński, z siedzibą inspektora w Płocku. Insp. szk. — Pruszyński Józef.
Pułtuski, obejmujący powiaty: pułtuski i makowski, z siedzibą inspektora w Pułtusku. Insp. szk. — Duszczyk Aleksander.
Sierpecki, obejmujący powiaty: sierpecki, rypiński i płoński, z siedzibą inspektora w Sierpcu. Insp. szk. — Serejko Bolesław.
Skierniewicki, obejmujący powiaty: skierniewicki i rawski, z siedzibą inspektora w Skierniewicach. Inspektor szk. Komander Alojzy.
Warszawski miejski, obejmujący miasto Warszawę, z siedzibą inspektora w Warszawie. Insp. szk. p. o. — Wiatr Wilhelm.
Warszawski, obejmujący powiaty: warszawski, radzymiński, mińsko-maz., grójecki i błoński, z siedzibą inspektora szkolnego w Warszawie. Insp. szk. — Radwański Józef.
Włocławski, obejmujący powiaty: włocławski, nieszawski i lipnowski, z siedzibą inspektora we Włocławku. Insp. szk. — Janiszewski Rudolf.

Kaliski, obejmujący powiaty: kaliski i turecki, z siedzibą inspektora w Kaliszu. Insp. szk. — Borzęcki Jan.
Koniński, obejmujący powiaty: koniński i kolski, z siedzibą inspektora w Koninie. Insp. szk. — Mijas Stanisław.
Łódzki miejski, obejmujący miasto Łódź, z siedzibą inspektora w Łodzi. Insp. szk. — Dobrowolski Stanisław.
Łódzki, obejmujący powiaty: łódzki, łęczycki i brzeziński, z siedzibą inspektora w Łodzi. Insp. szk. — Ochędalski Henryk.
Piotrkowski, obejmujący powiaty: piotrkowski i radomszczański, z siedzibą inspektora w Piotrkowie. Inspektor szk. — Mucha Stefan.
Wieluński, obejmujący powiat wieluński, z siedzibą inspektora w Wieluniu. Insp. szk. p. o. — Skupiński Zenon.
Zduńskowolski, obejmujący powiaty: łaski i sieradzki, z siedzibą inspektora w Zduńskiej Woli. Insp. szk. — Bandas Adolf.

Okrąg Szkolny Wileński obejmuje wojew.: Nowogródzkie, Wileńskie i pow.: Augustów, Grodno, Suwałki, Wołkowysk — z wojew. Białostockiego. Adres: Kuratorjum O. S. Wilno, ul. Wolana 10.

Kurator: Szelągowski Kazimierz.

Wydział Personalny	— Naczelnik Fela Józef
Wydział Ogólny	— p. o Nacz dr. Wroński Stan.
Wydział Szkoln. Powsz.	— p. o Nacz. Czystowski Jan
Wydział Szkoln. Średniego	— p. o. Nacz. Głuchowski Wład.
Wydział Szkoln. Zawodowego	— p. o. Nacz. Merson Grzegorz
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— p. o. Kierownika Dracz Jan.

Obwody szkolne.

Brasławski, obejmujący powiat brasławski, z siedzibą inspektora w Brasławiu. Insp. szk. p. o. — Piatucha Piotr.
Głębocki, obejmujący powiat dziśnieński z siedzibą inspektora w Głębokiem. Insp. szk. — Kaczorowski Stanisław.
Oszmiański, obejmujący powiat oszmiański, z siedzibą inspektora w Oszmianie. Insp. szk. — Krajewski Lucjan.
Postawski, obejmujący powiat postawski, z siedzibą inspektora w Postawach. Insp. szk. — vacat.
Święciański, obejmujący powiat święciański, z siedzibą inspektora w Święcianach. Insp. szk. — Balun Michał.
Wilejski, obejmujący powiaty: wilejski i mołodecki, z siedzibą inspektora w Wilejce. Insp. szk. p. o. — Zdralewicz Józef.
Wileński miejski, obejmujący miasto Wilno, z siedzibą inspektora w Wilnie. Insp. szk. — Starościak Stanisław.
Wileński, obejmujący powiat wileńsko - trocki, z siedzibą inspektora w Wilnie Insp. szk. — Ziemnacki Wincenty.
Baranowicki, obejmujący powiat baranowicki, z siedzibą inspektora w Baranowiczach. Inspektor szk. — Stawowy Baltazar.
Lidzki, obejmujący powiat lidzki, z siedzibą inspektora w Lidzie. Insp. szk. — Rogowski Stanisław.
Nieświeski, obejmujący powiaty: nieświeski i stołpecki z siedzibą inspektora w Nieświeżu. Insp. szk. — Szczerbicki Edward.
Nowogródzki, obejmujący powiat nowogródzki, z siedzibą inspektora w Nowogródku. Inspektor szk. — Chruściel Stanisław.
Słonimski, obejmujący powiat słonimski, z siedzibą inspektora w Słonimie. Insp. szk. — Sarnecki Adolf.
Szczuczyński, obejmujący powiat szczuczyński, z siedzibą inspektora w Szczuczynie. Insp. szk. — Lisowski Franciszek.

Wołożyński, obejmujący powiat wołożyński, z siedzibą inspektora w Wołożynie. Insp. szk. — Bocewicz Kazimierz.
Grodzieński, obejmujący powiat grodzieński, z siedzibą inspektora w Grodnie. Insp. szk. — Mroczkowski Józef.
Suwalski, obejmujący powiaty: suwalski i augustowski, z siedzibą inspektora w Suwałkach. Insp. szk. Przyrowski Franciszek.
Wołkowyski, obejmujący powiat wołkowyski, z siedzibą inspektora w Wołkowysku. Insp. szk. — Mędrzycki Stanisław.

Okrąg Szkolny Łucki obejmuje wojew. Wołyńskie. Adres: Kuratorjum O. S. Równe-Wołyńskie.
Kurator: Firewicz Jan.

Wydział Personalny	— p. o. Nacz. Zajdler Władysław
Wydział Ogólny	— p. o. Nacz. Eymontt Cezary W.
Wydział Szkoln. Powsz.	— Nacz. Bąbiński Stef.
Wydział Szkoln. Średniego	— Nacz. Tokarski Stanisław
Wydział Szkoln. Zawodowego	— p. o. Nacz. Szychowski Kazim
Oddział Oświaty Pozaszkolnej	— Kierownik vacat.

Obwody szkolne.

Dubieński, obejmujący powiat dubieński, z siedzibą inspektora w Dubnie. Insp. szk. — Knopp Mieczysław.
Horochowski, obejmujący powiat horochowski, z siedzibą inspektora w Horochowie. Insp. szk. — Korzeniowski Piotr.
Kostopolski, obejmujący powiat kostopolski, z siedzibą inspektora w Kostopolu. Insp. szk. p. o. — Chmielowicz Władysław.
Kowelski, obejmujący powiat kowelski, z siedzibą inspektora w Kowlu. Inspektor szkolny — Panek Stanisław.
Krzemieniecki, obejmujący powiat krzemieniecki, z siedzibą inspektora w Krzemieńcu. Insp. szk. — Robak Bronisław.
Lubomelski, obejmujący powiat lubomelski, z siedzibą inspektora w Lubomli. Insp. szk. — Zdzieborski Aleksander.
Łucki, obejmujący powiat łucki, z siedzibą inspektora w Łucku. Insp. szk. — Starzyk Józef.
Równieński, obejmujący powiaty: równieński i zdołbunowski, z siedzibą inspektora w Równem. p. o. inspektora szk. — Grela Jan.
Sarneński, obejmujący powiat sarneński, z siedzibą inspektora w Sarnach. p. o. inspektora szk. — Gąska Piotr.
Włodzimierski, obejmujący powiat włodzimierski. z siedzibą inspektora we Włodzimierzu. Insp. szk. p. o. — Jabłoński Władysław.

Wydział Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego (patrz woj. śląskie).

Kuratorjum Liceum Krzemienieckiego.
Kurator: Dr. Nowicki Eustachy.

Szkoły akademickie, szkoły państwowe, muzea, archiwa, bibljoteki — patrz dział: Oświata i Kultura.

WŁADZE DUCHOWNE.

KOŚCIÓŁ RZYMSKO-KATOLICKI.

Duchowieństwo obrządku łacińskiego.

I. Prowincja Gnieźnieńska i Poznańska.

Arcybiskup gnieźnieński i poznański: J.E.Ks. Kardynał Augustyn Hlond, Prymas Polski.

Biskup-sufragan gnieźnieński: J.E.Ks. Antoni Laubitz.
Biskup-sufragan poznański: J.E.Ks. Walenty Dymek.
Biskup chełmiński: J.E.Ks. Stanisław Wojciech Okoniewski
Biskup-sufragan chełmiński: J.E.Ks. Konstanty Dominik.
Biskup włocławski: J.E.Ks. Karol Mieczysław Radoński.
Biskup-sufragan włocławski: J.E.Ks. Wojciech Owczarek.

II. Prowincja Warszawska.

Arcybiskup Metropolita Warszawski: J.E.Ks. Kardynał Aleksander Kakowski.

Biskup-sufragan warszawski: J.E.Ks. Arcybiskup Stanisław Gall.
Biskup-sufragan warszawski: J.E.Ks. Antoni Szlagowski.
Biskup płocki: J.E.Ks. Arcybiskup Antoni Juljan Nowowiejski.
Biskup-sufragan płocki: J.E.Ks. Leon Wetmański.
Biskup sandomierski: vacat.
Bskup-sufragan sandomierski: J.E.Ks. Paweł Kubicki.
Biskup lubelski: J.E.Ks. Marjan Leon Fulman.
Biskup-sufragan lubelski: J.E.Ks. Adolf Józef Jełowicki.
Biskup podlaski: J.E.Ks. Czesław Sokołowski.
Biskup łódzki: J.E.Ks. Włodzimierz Jasiński.
Biskup-sufragan łódzki: J.E.Ks. Kazimierz Tomczak.

III. Prowincja Wileńska.

Arcybiskup Metropolita Wileński: J.E.Ks. Romuald Jałbrzykowski.
Biskup-sufragan wileński: J.E.Ks. Kazimierz Mikołaj Michalkiewicz.

Biskup łomżyński: J.E.Ks. Stanisław Łukomski.
Biskup-sufragan łomżyński: J.E.Ks. Bernard Dembek.
Biskup piński: J.E.Ks. Kazimierz Bukraba.
Biskup-sufragan piński: J.E.Ks. Karol Niemira.

IV. Prowincja Lwowska.

Arcybiskup Metropolita Lwowski: J.E.Ks. Bolesław Twardowski.
Biskup-sufragan lwowski: J.E.Ks. Eugenjusz Basiak.
Biskup przemyski: J.E.Ks. Franciszek Barda.
Biskup-sufragan przemyski: vacat.
Biskup łucki: J.E.Ks. Adolf Leon Szelążek.
Biskup-sufragan łucki: J.E.Ks. Stefan Walczykiewicz.

V. Prowincja Krakowska.

Książe-Arcybiskup Metropolita Krakowski: J.E.Ks. Adam Stefan Sapieha.

Biskup-sufragan krakowski: J. E. Ks. Stanisław Rospond.
Biskup tarnowski: J.E.Ks. Franciszek Lisowki.
Biskup-sufragan tarnowski: J.E.Ks. Edward Komar.
Biskup kielecki: J.E.Ks. Augustyn Łosiński.
Biskup częstochowski: J.E.Ks. Teodor Kubina.
Biskup śląski: J.E.Ks. Stanisław Adamski.

Biskup polowy: — J.E.Ks. Józef Gawlina.

Biskupi, rezydujący w Polsce a nie posiadający diecezji na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

J.E.Ks. Edward Ropp, Arcybiskup-Metropolita Mohylowski, przebywa w Warszawie.

J.E.Ks. Michał Godlewski, Bp. tyt. Egejski, jako prof. historji Kościoła na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Duchowieństwo obrządku grecko-katolickiego.

Arcybiskup Metropolita Lwowski: J.E.Ks. Andrzej Aleksander Szeptycki.

Biskup-sufragan lwowski: J.E.Ks. Jan Buczko.

Biskup przemyski: J.E.Ks. Józefat Kocyłowski.

Biskup-sufragan przemyski: J.E.Ks. Grzegorz Łakota.

Biskup stanisławowski: J.E.Ks. Grzegorz Chomyszyn.

Biskup-sufragan stanisławowski: J.E.Ks. Jan Latyszewski.

Duchowieństwo obrządku ormiańskiego.

Arcybiskup Metropolita Lwowski: J.E.Ks. Józef Teofil Teodorowicz.

KOŚCIÓŁ PRAWOSŁAWNY.

Metropolita Kościoła Prawosławnego w Polsce: J.E Djonizy Waledyński (równocześnie biskup diecezji warszawskiej).

Diecezja Warszawska (Warszawa): J.E. Metropolita i arcybiskup Djonizy Waledyński.

Biskup wikarjusz (Warszawa), biskup lubelski: Sawa Sowietow.

Diecezja Wołyńska (Krzemieniec): J.E. arcybiskup Aleksy Gronowskij.

Biskup wikarjusz (Dermań) — biskup ostrogski J.E. Simon Iwanowskij.

Biskup wikarjusz (Łuck) — biskup łucki Polikarp Sikorski

Diecezja Wileńska (Wilno) — J. E. arcybiskup Teodozjusz Feodosjew.

Diecezja Poleska (Pińsk) — J.E. arcybiskup Aleksander Inosiemcow.

Diecezja Grodzieńska — tymczasowo zarządzający biskup Antonjusz Marczenko.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-AUGSBURSKI.

Konsystorz (Warszawa, ul. Wierzbowa 2, tel. 645-16).

Prezes: Jakób Glass, rejent (em. sędzia Sądu Najwyższego).

Vice-prezes: Superintendent Generalny dr. Juljusz Bursche

Radcowie duchowni: Ks. August Loth — I Pastor parafji warszawskiej i Ks. Juljusz Dietrich — I Pastor parafji Św. Jana w Łodzi i superintendent diecezji Piotrkowskiej.

Radcowie świeccy: Karol Litterer — adwokat i Edward Koclichen — adwokat.

Superintendent diecezji warszawskiej i północno-wschodniej: Dr. Aleksander Schöneich (Lublin).

Superintendent diecezji kaliskiej: Edward Wende (Kalisz).

Superintendent diecezji piotrkowskiej: Juljusz Dietrich (Łódź).

Superintendent diecezji płockiej: Hugo Wosch (Włocławek).

Superintendent diecezji śląskiej; Senjor Karol Kulisz (Cieszyn).

Superintendent diecezji piotrkowskiej: Senjor Karol Kulisz (Cieszyn).

KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-REFORMOWANY.

Konsystorz Ew. Ref. Warszawski, Al. Ujazdowskie 37
Prezes: Emil Świda, inżynier, Sienkiewicza 1.
Vice-Prezes: Superintendent Stefan Skierski.
Zbiór Ew. Ref. w Warszawie (Leszno 16—20).
Kolegjum Kościelne: Prezes — Ludwik Brinckenhoff. Vice-Prezes: Maksymiljan Brandt.
Superintendent: Stefan Skierski, Leszno 20.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-REFORMOWANY WILEŃSKI.

Konsystorz Wileński Ew. Reformowany., Wilno, ul. Zawalna 11.
Prezes: Bronisław Iżycki-Herman.
Vice-Prezes: Superintendent Generalny Michał Jastrzębski.

KOŚCIÓŁ AUGSB. I HELWECKIEGO WYZNANIA.

Wydział Superintendencjalny Ewangelickiego Kościoła Augsburskiego i Helweckiego Wyznania w Stanisławowie (Małopolska).
Zastępca Superintendenta: Dr. Teodor Zöckler w Stanisławowie.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI LUTERSKI W POLSCE ZACH.

Superintendent: Reinhold Büttner w Rogoźnie, woj. poznańskie.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI UNIJNY W POLSCE.

Superintendent Generalny — dr Paweł Blau, Poznań, ul. Młyńska 11a.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI UNIJNY NA POLSKIM GÓRNYM ŚLĄSKU.

Prezes: Dr. Herman Voss w Katowicach.

WYZNANIE KARAIMSKIE.

Karaimi skupiają się w 4 gminach wyznaniowych: w Wilnie, Trokach, Łucku i Haliczu. Na czele wyznania karaimskiego stoi:
Hachan Karaimów: Seraja Szapszał, zam. w Wilnie.
Zastępca: Ułłu-Haszan Szymon Firkowicz.

MUZUŁMAŃSKI ZWIĄZEK RELIGIJNY.

Mufti: Dr. Jakób Szynkiewicz.
Imam warszawski: Asfandjar Fazleew.

INNE WYZNANIA.

Z małych społeczności religijnych wzgl. sekt chrześcijańskich uznanem jest tylko wyznanie Marjawickie. Zwierzchność duchowna Marjawitów ma siedzibę w Płocku

WSCHODNI KOŚCIÓŁ STAROOBRZĘDOWY.

Sprawami kościoła zarządza Naczelna Rada Staroobrzędowców.
Prezes: Arsenjusz Pimonow, senator, Wilno, ul. Adama Mickiewicza 22.

WYZNANIE MOJŻESZOWE.

Ludność żydowska skupia się w wielkich i mniejszych gminach wyznaniowych, zarządzanych przez obieralne zarządy. Najliczniejsza gmina wyznaniowa żydowska znajduje się w Warszawie.
Przewodniczący Zarządu: Eljasz Mazur.
Zastępca: Moszek Lerner.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU

Henryk Floyar Rajchman

PODSEKRETARZ STANU

Dr. Franciszek Doleżal

CIAŁA KOLEGJALNE.

Kolegjum Górnicze, Warszawa, Elektoralna Nr. 2. Rozstrzyganie odwołań od orzeczeń, wydanych w pierwszej instacji przez Okr. Urz. Górn., lub Wyższy Urząd Górniczy w wypadkach wskazanych w prawie górniczem. (Dz. U. R. P. Nr. 85/30, poz 654).

p. o. Prezesa: dr. Ottman Stanisław.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Czaykowski Stefan.

Komisja Dyscyplinarna.

p. o. Przewodniczącego: Paprocki Władysław.

Komitet Chłodnictwa, Warszawa, Elektoralna Nr. 2. Popieranie rozwoju przemysłu sztucznego ochładzania i stosowania sztucznego zimna w gospodarstwie domowem, rolnictwie, handlu, kolejach żelaznych i tp.

Prezes: inż. Rodowicz Stanisław.

Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa, Elektoralna Nr. 2. Normalizacja wytworów przemysłowych oraz ich dostawy. (M P. 157/23, poz. 193; M. P. 246/24, poz. 777; M. P. 40/26, poz. 109).

Przewodniczący: inż. Drzewiecki Piotr.

Polski Komitet Energetyczny, Warszawa, Elektoralna Nr. 2. Badanie zasobów energetycznych kraju i praca nad udoskonaleniem ich wyzyskania (M. P. 131/26, poz. 378).

Przewodniczący: inż. Tołłoczko Ludwik.

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU

Warszawa, Elektoralna Nr. 2.

Gabinet Ministra — Sprawy związane z kierownictwem Ministerstwa, władz i urzędów podległych, nadzoru nad pracami ustawodawczemi w Ministerstwie, reprezentacyjne, budżetowe i gospodarcze Ministerstwa i urzędów podległych, kartelowe, prasowe, wydawnicze, oraz sprawy nieobjęte zakresem działania innych jednostek organizacyjnych Ministerstwa.

Dyrektor: Patek Euzebjusz Konrad.

Wydział Administracyjno-Prawny	— Nacz. mg. pr. Froelich Stanisł.
Wydział Budżetowo-Rachunkowy	— „ Zaleski Jerzy.
Wydział Prezydjalny	— „ Chrzanowski Józef.
Referat Kartelowy	— Kier. dr. Piotrowski Roman.

Departament Górniczo-Hutniczy. — Sprawy górnictwa i hutnictwa, oraz rafineryjne przemysłu naftowego.

Dyrektor: mg. pr. Peche Czesław.

Wydział Administracji Górniczej	— Nacz. dr. Womela Leopold.
Wydział Górnictwa Węglowego	— „ inż. Korsak Zygmunt.
Wydział Hutnictwa Rud i Stali	— „ inż. Lewandowski Adam.
Wydział Nafty	— „ inż. Salomon de Friedberg Henryk

Departament Przemysłowy. — Sprawy przemysłu przetwórczego, rzemiosł oraz cła i probiernictwa.

Dyrektor: Kandel Marjan.

Wydział Administr. Przemysłowej i Przemieślniczej	— Nacz. mg. pr Sokołowski Kaz.
Wydział Polityki Przemysłowej	— p. o. Nacz. Konopski Stefan
Wydział Przemysłu	— Nacz. inż. Dembowski Marjan.

Departament Handlowy.—Polityka handlowa wewnętrzna, zewnętrzna i stosunki gospodarcze z poszczególnemi krajami.

Dyrektor: Sokołowski Mieczysław.

Wydział Handlu Wewnętrznego	— Nacz Sągajłło Tadeusz.
Wydział Handlu Zagranicznego	— p.o. Nacz. Budzyński Stan., radca
Wydział Polityki Handlowej i Traktatów	— Nacz. Wańkowicz Witold.

Departament Morski. — Całokształt spraw morskich, w szczególności sprawy: handlowej żeglugi morskiej, organizacji i eksploatacji portów, rybołówstwa morskiego, oraz ochrony wybrzeża.

Dyrektor: Możdżeński Leonard.

Wydział Portowy	— p.o. Nacz. inż. Bomas Piotr, radca
Wydział Rybacki	— „ dr Lubecki Franciszek.
Wydział Żeglugowy	— p. o. Nacz. mg. Ocioszyński T.

Biuro Personalne. — Sprawy organizacyjne, osobowe funkcjonarjuszów Ministerstwa i wszystkich podległych władz, urzędów i instytucyj.

Dyrektor: Bystrowski Władysław.

Referat Organizacyjny	— Kier.	Jelicz Mieczysław
Referat Ruchu Osobowego	— „	mg. pr. Sawicki Juljan.
Referat Uposażeń.-Emerytalny	— „	mg pr. Molenda Stanisław

Biuro Wojskowe. — Przygotowanie przemysłu, handlu i górnictwa do potrzeb obrony Państwa.

Dyrektor: mjr. Zyms Ryszard Włodzimierz.

Biuro Elektryfikacji. — Całokształt spraw elektryfikacji Państwa.

Dyrektor: inż. Siwicki Kazimierz.

Referat Nadzorczy	— Kier.	inż. Zieliński Edward
Referat Techniczny	— „	Rosental Witold.
Referat Uprawnień Elektrycznych	— „	inż. Nowicki Leon.

Biuro Inspekcji Finansowej Przemysłu i Handlu. — Nadzór nad przedsiębiorstwami, w których udział posiada Skarb Państwa i przedsiębiorstwami państwowemi, podległemi Ministrowi Przemysłu i Handlu.

Dyrektor: Zadrowski Lucjan.

Referat Finansowo-Prawny	— Kier.	dr. Smolka Adam.
Referat Insp. Przeds. Państw. Mieszanych i Spraw Ogólnych	— „	Tomorowicz Jerzy.
Referat Nadzorczo-Kredytowy	— „	dr. Sokołowski Roman.

URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Główny Urząd Miar. Warszawa, ul. Elektoralna 2. Przechowywanie wzorców państwowych, przygotowywanie wzorców dla okr. urz. miar, legalizowanie narzędzi mierniczych, wykonywanie badań, dotyczących warunków dopuszczalności nowych narzędzi mierniczych do obrotu, podlegającego legalizacji, sprawdzanie i uwierzytelnianie wszelkich narzędzi mierniczych. (Dz U. R. P. Nr. 72/28, poz. 661, — D. U. R. P. Nr. 74/19, poz. 429).

Dyrektor: inż. Rauszer Zdzisław.

Wydział Naukowo-Metrologiczny	— Nacz.	inż. Smoleński Tadeusz.
Wydział Ogólno-Administracyjny	— „	Muszkat Stanisław.
Wydział Wykonawczo-Prawny	— „	Piekarski Józef.

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, ul. Elektoralna Nr. 2. Ochrona wynalazków, wzorów użytkowych i zdobniczych oraz znaków towarowych. (Dz. U. R. P. Nr. 23/28, poz. 384).

Prezes: Czaykowski Stefan.

Wydział Kontroli wykonania wynalazków	— Nacz.	inż. Gawron Stanisław.
Wydział Odwoławczy	— „	kieruje Prezes
Wydział Prezydjalny	— ,	kieruje Prezes
Wydział Spraw Spornych	— „	kieruje Prezes
Wydział Zgłoszeń Wzorów	— „	inż. Gawron Stanisław.
Wydział Zgłoszeń Wynalazków	— „	inż. Chojnowski Włodzim.
Wydział Zgłoszeń Wynalazków	— „	inż. Makowski Konstanty.
Wydział Zgłoszeń Znaków Towarów	— „	mg. pr. Żywicki Aleks.

Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen, Warszawa, Elektoralna Nr 2. Badanie życia gospodarczego ze stanowiska rozwoju konjunkturalnego, oraz badanie cen i kosztów własnych w przemyśle i handlu, a także kosztów usług gospodarczych. (Dz. U. R. P. Nr. 17/28, poz. 144, — M. P. 162/28, poz. 310).

Dyrektor: prof. Lipiński Edward.

Sekcja Badania Cen	— Kier. Pomorski Juljusz.
Sekcja Badania Konjunktur Gosp.	— „ mg. pr. Landau Ludwik.

Państwowy Instytut Eksportowy, Warszawa, ul. Elektoralna Nr. 2. Badanie możliwości i warunków eksportu produktów polskich i udzielanie odnośnych informacyj sferom zainteresowanym. (Dz. U. R P. Nr. 83/27, poz. 739).

Dyrektor: Turski Marjan.

Wydział Ekonomiczny	— Kier. Jastrzębowski Wacław
Wydział Przemysłowy	— „ Wolski Włodzimierz.
Wydział Rolny	— „ vacat.

Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, ul. Rakowiecka Nr. 4. Badania geologiczne na terenie Rzeczpospolitej ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb gospodarczych Państwa. (Dz. U. R. P. Nr. 65/27, poz. 574, — M. P. 184/27, poz. 466)

Dyrektor: prof. dr. Morozewicz Józef.

Wydział Kruszcowo-Solny	— Nacz. dr. Kuźniar Czesław.
Wydział Węglowo-Naftowy	— „ inż. Czarnocki Stefan.
Wydział Wydawniczo-Kartogr.	— „ prof Samsonowicz Jan.

URZĘDY LOKALNE.

Wojewódzka i powiatowa administracja przemysłowa (zespolona) — patrz Władze Administracji Ogólnej w Dziale Min. Spraw Wewn.

Urzędy Górnicze.

Stosowanie ustaw górniczych i czuwanie nad wykonaniem ich postanowień oraz gospodarcza piecza nad górnictwem. (Dz. U. R. P. Nr. Nr. 85/30, poz. 654)

Wyższy Urząd Górniczy, Katowice, Mickiewicza Nr. 3. (Dz. U. R. P. Nr. 50/22, poz. 444, — M. P. 68/34, poz 104), obejmuje obszar województwa Śląskiego.

Prezes. inż. Malawski Zygmunt.

Wydział Minerałów Podlegających Prawu Górniczemu	— Nacz. inż. Majewski Stanisław.
Biuro Mobilizacji Przem. Wojen.	— „ Kuczyński Antoni
Wydział Ogólny	— „ Kuczyński Antoni
Komisja dyscyplinarna	— Przew. inż. Malawski Zygmunt

Okręgowy Urząd Górniczy: 1) Chorzów, obejmuje obszar powiatów: Bielsko, Cieszyn, Pszczyna. 2) Katowice, obejmuje obszar powiatu Katowice. 3) Rybnik, obejmuje obszar powiatu: Rybnik. 4) Tarnowskie Góry, obejmuje obszar powiatów: Lubliniec, Świętochłowice, Tarnowskie Góry.

Wyższy Urząd Górniczy, Kraków, ul. Karmelicka Nr. 38. ((Austr. D. Pr. 174/1895); obejmuje obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego.

Prezes: inż. Mokry Juljusz

Wydział Minerałów Żywicznych — p. o. Kier. inż. Rybenbauer Cz.
Biuro Mobilizacji Przem. Woj. — p. o. Kier. inż. Gajewski Marjan
Wydział Ogólny — Nacz. inż. Mokry Juljusz.
Komisja Dyscyplinarna — Przew. inż. Mokry Juljusz.

Okręgowy Urząd Górniczy; 1) Drohobycz, obejmuje obszar powiatów: Dobromil, Dolina, Drohobycz, Jaworów, Jarosław, Lesko, Lubaczów, Mościska, Przemyśl, Rudki, Stryj, Sambor, Turka; 2) Jasło, obejmuje obszar powiatów: Brzozów, Dąbrowa. Gorlice, Jasło, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Mielec, Nisko, Nowy Sącz, Przeworsk, Ropczyce, Rzeszów, Sanok, Tarnobrzeg, Tarnów; 3) Kraków, obejmuje obszar powiatów: Biała Małop., Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Kraków, Limanowa, Myślenice, Nowy Targ, Wadowice, Żywiec; 4) Stanisławów, obejmuje obszar powiatów: Bóbrka, Gródek Jagiel., Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów Pok., Lwów, Nadwórna, Rawa Ruska, Rohatyn, Sokal, Stanisławów, Śniatyn, Tłumacz, Żółkiew, Żydaczów i województwa tarnopolskiego.

Wyższy Urząd Górniczy, Warszawa, ul. Elektoralna Nr. 2. (Dz. U. R. P. Nr. 12/32, poz. 73), obejmuje obszar województw: Białostockiego, Kieleckiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Nowogródzkiego, Poleskiego, Pomorskiego, Poznańskiego, Warszawskiego, Wileńskiego, Wołyńskiego.

Prezes: inż. Dąbkowicz Antoni.

Wydział Minerałów Podlegających Prawu Górn. — Kier. inż. Niemczynowicz Teodor
Biuro Mobilizacji Przemysłu Wojen. — Kier. inż Niemczynowicz Teodor
Wydział Ogólny — Nacz. inż. Dąbkowicz Antoni.

Okręgowy Urząd Górniczy: 1) Dąbrowa Górnicza, obejmuje obszar pow.: Miechów, Olkusz i część pow. Będzin; 2) Radom, obejmuje obszar województw: Białostockiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Nowogródzkiego, Poleskiego, Pomorskiego, Poznańskiego, Warszawskiego, Wileńskiego, Wołyńskiego i województwa Kieleckiego oprócz pow.: Będzin, Miechów, Olkusz, Zawiercie; 3) Sosnowiec, obejmuje obszar pow.: Zawiercie i część powiatu Będzin..

Urzędy Probiercze.

Nadzór nad przemysłem złotniczym i handlem wyrobami złotniczemi. (Dz. U. R. P. Nr. 70/20, poz. 470).

Urząd Probierczy; Kraków, ul. Kanoniczna 17. Obejmuje obszar woj.: Krakowskiego i powiaty: Bielsko, m. Bielsko, Cieszyn z woj. Śląskiego.

Naczelnik: dr. Maślankiewicz Kazimierz.

Urząd Probierczy; Lwów, ul. Grottgera Nr. 4. Obejmuje obszar woj.: Lwowskiego, Stanisławowskiego, Tarnopolskiego.

Naczelnik: inż. Krajewski Aleksander.

Urząd Probierczy; Warszawa, ul. Złota Nr. 22. Obejmuje obszar woj.: Białostockiego, Kieleckiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Poleskiego, Wołyńskiego, Warszawskiego i Kom. Rządu m. st. Warszawy.

Naczelnik: inż. Arczyński Stanisław.

Urząd Probierczy; Wilno, ul. Trocka Nr. 10. Obejmuje obszar wojew.: Nowogrodzkiego, Wileńskiego.

Naczelnik: Prokopowicz Józef

Urzędy i instytucje morskie.

Urząd Morski; Gdynia, ul. Portowa. Sprawy policji portowej i żeglugowej, pilotażu, budowy oraz zarządu latarniami morskiemi, pławami i innemi znakami nawigacyjnemi, inspekcji technicznej statków morskich handlowych pod względem zdatności do żeglugi morskiej, budowy oraz utrzymania państwowych portów morskich, urządzeń portowych, będących własnością komunalną lub prywatną, budowy i utrzymania wydm nadbrzeżnych, pogłębiania i utrzymania morskich dróg wodnych, dozoru nad kotłami parowemi morskich statków handlowych, pomiarów statków morskich, służby żeglarskiej, ratownictwa, oraz sprawy zbierania materjałów, dotyczących ruchu portowego. (Dz. U. R. P. Nr 38/28, poz. 366, — (M. P. 70/34, poz. 107).

Dyrektor: inż. Łęgowski Stanisław.

Wydział Administracji Morskiej	— Nacz. inż. Garnuszewski Antoni
Wydział Handlowy	— „ Borkowski Stefan.
Wydział Ogólny	— „ mgr. pr. Walewski Stan
Wydział Techniczno-Budowlany	— „ inż. Wenda Tadeusz.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Walewski Stanisław.

Kapitanaty: Gdynia, Hel.

Tymczasowa Rada Portowa; Gdynia, ul. Portowa. Opinjowanie spraw dotyczących portu w Gdyni. (Dz. U. R. P. Nr. 52/29, poz. 101).

Przewodniczący: inż. Łęgowski Stanisław.

Polski Urząd Marynarki Handlowej w W. M. Gdańsku; Gdańsk, Neugarten Nr. 27. Wykonanie praw Państwa Polskiego w stosunku do rejestracji statków, noszących banderę gdańską, tudzież rejestracja i nadzór nad sprawnością morską polskich statków handlowych, oraz najem załóg. (Dz. U. R. P. Nr. 32/22, poz. 258).

Naczelnik: Poznański Józef.

Morski Urząd Rybacki; Gdynia, ul. Washingtona. Nadzór nad rybołówstwem na wodach przybrzeżnych, badanie stanu morskiego rybołówstwa i przemysłu rybackiego, rejestracja rybaków oraz zaopatrywanie ich w artykuły zawodowe. (Dz. U. R. P. Nr. 21/28, poz. 184)

Naczelnik: Hryniewiecki Antoni.

Urzędy Miar.

Okręgowy Urząd Miar; Katowice, ul. Rynek Nr. 9. Obejmuje obszar: woj. Śląskiego i pow.: Będzin, Częstochowa, m. Częstochowa, m. Sosnowiec, z woj. Kieleckiego.

Naczelnik: inż. Markiewicz Stanisław.

Miejscowe Urzędy Miar: 1) Bielsko, obejmuje obszar pow.: Bielsko, m. Bielsko; 2) Cieszyn, obejmuje obszar pow.: Cieszyn; 3) Częstochowa, obejmuje obszar pow.: Częstochowa, m. Częstochowa; 4) Katowice, obejmuje obszar pow.: m. Chorzów, Katowice, m Katowice, Lubliniec, Pszczyna, Świętochłowice, Tarnowskie Góry; 5) Rybnik, obejmuje obszar pow.: Rybnik; 6) Sosnowiec, obejmuje obszar pow.: Będzin, m. Sosnowiec, Zawiercie..

Okręgowy Urząd Miar; Lublin, ul. Szopena 22/24. Obejmuje obszar województwa: Kieleckiego, oprócz powiatów: Będzin, Częstochowa, m. Częstochowa, m. Sosnowiec, Zawiercie; woj. Lubelskiego, oprócz pow.: Garwolin, Łuków, Siedlce, Sokołów, Węgrów, woj. Poleskiego, i woj. Wołyńskiego.

Naczelnik: inż. Krzywicki Stanisław.

Miejscowe Urzędy Miar; 1) Brześć n/B., obejmuje obszar pow.: Biała Podlaska, Brześć n/B., Kobryń; Prużana; 2) Kielce, obejmuje obszar pow.: Jędrzejów, Miechów, Olkusz, Pińczów, Stopnica, Włoszczowa; 3) Końskie, obejmuje obszar pow.: Końskie, Opoczno; 4) Kowel, obejmuje obszar pow.: Horochów, Kamień Koszyrski, Kowel, Luboml, Łuck, Sarny, Włodzimierz Wołyński; 5) Lublin, obejmuje obszar pow.: Chełm, Janów Lubelski, Krasnystaw, Lubartów, Lublin, m. Lublin, Puławy, Radzyń, Włodawa; 6) Radom, obejmuje obszar pow.: Kozienice, Radom, m. Radom; 7) Równe, obejmuje obszar pow.: Dubno, Kostopol, Krzemieniec, Równe, Zdołbunów; 8) Ostrowiec, obejmuje obszar pow.: Iłża, Opatów, Sandomierz; 9) Pińsk, obejmuje obszar pow.: Drohiczyn, Kosów Poleski, Łuniniec, Pińsk, Stolin; 10) Zamość, obejmuje obszar pow.: Biłgoraj, Hrubieszów, Tomaszów Lubelski, Zamość.

Okręgowy Urząd Miar; Lwów, ul. Strzała Nr. 12. Obejmuje obszar woj.: Krakowskiego, Lwowskiego, Stanisławowskiego, Tarnopolskiego.

Naczelnik: mgr. pr. Tenczyński Stanisław.

Miejscowe Urzędy Miar: 1) Drohobycz, obejmuje obszar pow.: Drohobycz Sambor, Stryj, Turka, Żydaczów; 2) Kraków, obejmuje obszar pow.: Bochnia, Chrzanów, Kraków, m. Kraków, Myślenice, Wadowice; 3) Kołomyja, obejmuje obszar pow.: Horodenka, Kołomyja, Kosów Pok., Śniatyń; 4) Lwów, obejmuje obszar pow.: Bóbrka, Brody, Gródek Jagiel., Jaworów, Kamionka Strum., Lwów, m. Lwów, Mościska, Przemyślany, Radziechów, Rawa Ruska, Rudki, Sokal, Złoczów, Żółkiew; 5) Nowy Sącz, obejmuje obszar pow.: Gorlice, Jasło, Limanowa, Nowy Sącz, Nowy Targ; 6) Rzeszów, obejmuje obszar pow.: Brzozów, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Sanok; 7) Przemyśl, obejmuje pow.: Dobromil, Jarosław, Lesko, Lubaczów, Przemyśl; 8) Stanisławów, obejmuje obszar pow.: Borszczów, Buczacz, Czortków, Dolina, Kałusz, Nadwórna, Rohatyn, Stanisławów, Tłumacz, Zaleszczyki; 9) Tarnopol, obejmuje obszar pow.: Brzeżany, Kopyczyńce, Podhajce, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraż, Zborów; 10) Tarnów, obejmuje obszar pow.: Brzesko, Dąbrowa, Mielec, Ropczyce, Tarnów, Tarnobrzeg; 11) Żywiec, obejmuje obszar pow.: Biała, Żywiec.

Okręgowy Urząd Miar; Poznań, ul. Wały Jagiełły 2-b. Obejmuje obszar województw: Pomorskiego, Poznańskiego.

Naczelnik: inż. Werner Jan.

Miejscowe Urzędy Miar: 1) Bydgoszcz, obejmuje obszar pow.: Bydgoszcz, m. Bydgoszcz, Szubin, Wyrzysk; 2) Chojnice, obejmuje obszar pow.: Chojnice, Sępolno, Starogard, Tuchola; 3) Gniezno, obejmuje obszar pow.: Gniezno, m. Gniezno, Wągrowiec, Września, Żnin; 4) Grudziądz, obejmuje obszar pow.: Chełmno, Grudziądz, m. Grudziądz, Świecie; 5) Inowrocław, obejmuje obszar pow.: Inowro-

cław, m. Inowrocław, Mogilno;. 6) Kartuzy, obejmuje obszar pow.: Morski, m. Gdynia, Kartuzy, Kościerzyna, Tczew; 7) Leszno, obejmuje obszar pow.: Gostyń, Kościan, Leszno, Rawicz, Wolsztyn; 8) Poznań, obejmuje obszar pow.: Chodzież, Czarnków, Międzychód, Nowy Tomysl, Oborniki, Poznań, m. Poznań, Szamotuły, Srem, Środa; 9) Ostrów Poznański, obejmuje obszar pow.: Jarocin, Kępno, Krotoszyn, Ostrów Poznański; 10) Toruń, obejmuje obszar pow.: Brodnica, Działdowo, Lubawa, Toruń, m. Toruń, Wąbrzeźno.

Okręgowy Urząd Miar; Warszawa, ul. Długa Nr. 31. Obejmuje obszar województw: Łudzkiego, Warszawskiego, Kom. Rz. M. Warszawy i powiaty: Garwolin, Łuków, Siedlce, Sokołów, Węgrów z woj. Lubelskiego, i powiaty: Biała Podlaska, Białystok, m. Białystok, Łomża, Ostrów Mazowiecki, Ostrołęka, Szczuczyn, Wysokie Mazowieckie z woj Białostockiego.

Naczelnik: inż. Bancer Antoni.

Miejscowe Urzędy Miar: 1) Białystok, obejmuje obszar pow.: Biała Podlaska, Białystok, m. Białystok, Łomża, Ostrów Mazowiecki, Ostrołęka, Szczuczyn, Wysokie Mazowieckie; 2) Kalisz, obejmuje obszar pow.: Kalisz, Konin, Sieradz, Turek, Wieluń; 3) Łódź, obejmuje obszar pow.: Koło, Kutno, Łask, Łęczyca, Łódź, m. Łódź; 4) Piotrków, obejmuje obszar pow.: Brzeziny, Łowicz, Piotrków, Radomsk, Rawa Mazowiecka, Skierniewice; 5) Siedlce, obejmuje obszar pow.: Garwolin, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Siedlce, Sokołów, Węgrów; 6) Warszawa, obejmuje obszar pow.: Błonie, Ciechanów, Grójec, Maków Mazowiecki, Mława, Przasnysz, Płońsk, Pułtusk, Radzymin, Sochaczew, Warszawa, m. Warszawa; 7) Włocławek, obejmuje obszar pow.: Gostynin, Lipno, Nieszawa, Płock, Rypin, Sierpc, Włocławek.

Okręgowy Urząd Miar, Wilno, ul. Trocka 10. Obejmuje obszar województw: Nowogródzkiego, Wileńskiego i powiatów: Augustów, Grodno, Sokółka, Suwałki, Wołkowysk, z województwa Białostockiego.

Naczelnik: Sasinowicz Józef.

Miejscowe Urzędy Miar: 1) Baranowicze, obejmuje obszar pow.: Baranowicze, Nowogródek, Nieśwież, Słonim, Stołpce, 2) Głębokie, obejmuje obszar pow.: Brasław, Dzisna, Postawy; 3) Grodno, obejmuje obszar pow.: Augustów, Grodno, Sokółka, Suwałki, Szczuczyn, Wołkowysk; 4) Wilno, obejmuje obszar pow.: Lida, Mołodeczno, Oszmiana, Święciany, Wilejka, Wilno, Troki, m. Wilno, Wołożyn.

Pełnomocnik Handlowy Kom. Gener. w W. M. Gdańsku:

Siebeneichen Alfred, Nacz.

SZKOŁY.

Państwowa Szkoła Górnicza, Katowice, ul. Krasińskiego Nr. 3. Szkoła o typie średnim, zawodowa, dająca wykształcenie fachowe sztygara. Kurs czteroletni.

Dyrektor: inż. Niewiadomski Stanisław.

Państwowa Szkoła Morska, Gdynia, ul. Szosa Gdańska. Zakład naukowy o typie zawodowym, dająca wykształcenie fachowe dla oficerów nawigacyjnych i mechaników. Kurs trzyletni.

Dyrektor: Mohuczy Adam.

MINISTER KOMUNIKACJI

Inż. Michał Butkiewicz

PODSEKRETARZE STANU

Inż. Juljan Piasecki

Inż. Aleksander Bobkowski

Państwowa Rada Komunikacyjna, Warszawa, Chałubińskiego 4. Rozważanie i opinjowanie zagadnień z dziedziny komunikacji kolejowej, kołowej, wodnej i lotniczej (Dz. U. R. P. Nr. 46/32, poz. 443 i Nr. 85/33 poz. 637).

Przewodniczący — Minister.

Rada dzieli się na 6 komitetów: nowobudujących się kolei żelaznych, taryfowy, eksploatacji kolei żelaznych, publicznych dróg kołowych, dróg wodnych, do spraw koordynacji przewozów kolejowych, samochodowych, wodnych i lotniczych.

Rada Techniczna. Warszawa, Nowy Świat 14. Rozpatrywanie i opinjowanie zasadniczych przepisów i warunków technicznych oraz ważniejszych projektów i zagadnień technicznych z zakresu działania Ministerstwa Komunikacji. (M. P. Nr. 14/25 poz 63, Dz. Urz. M. K. Nr. 5/25 poz. 13 i Nr. 22/30 poz. 165).

Przewodniczący — inż. Eberhardt Juljan.

Komisja Usprawnienia Kolejnictwa. Warszawa, Chałubińskiego 4. Usprawnienie gospodarki kolejowej pod względem administracyjnym i technicznym. (Zarz. M. K. Nr. P. 5—102/9/34).

Przewodniczący — inż. Tarwid Stanisław.

Komisja Przewozów Samochodowych. Warszawa, Chałubińskiego 4. Opinjowanie spraw zarobkowego przewozu pojazdami mechanicznemi, spraw koncesji z prawem wyłączności. (Dz. U. R. P. Nr. 95/32, poz 821).

Przewodniczący — Dyr. dep. inż. Siła-Nowicki Stefan.

Komisja Językowa. Warszawa, Nowy Świat 14. Czuwanie nad czystością języka polskiego w wydawnictwach urzędowych i ujednostajnianie terminologji w zakresie kolejnictwa. (Dz. U. M. K. Nr. 1/31 poz 1 i Nr. 23/32 poz. 161).

Przewodniczący — Prof. inż. Dr Wasiutyński Aleksander.

Komitet do Spraw Przebudowy i Elektryfikacji Węzła Kolejowego Warszawskiego. Rozpatrywanie i opinjowanie zasadniczych przepisów i warunków technicznych oraz ważniejszych projektów i zagadnień technicznych z zakresu przebudowy i elektryfikacji warszawskiego węzła kolejowego oraz wykonywania ogólnego nadzoru nad postępem przebudowy i elektryfikacji. (Dz. U. M. K. Nr. 19/33 poz. 145).

Przewodniczący — Podsekretarz Stanu.

Komitet Lotnictwa Cywilnego. Warszawa, Chałubińskiego 4. Rozważanie i opinjowanie zagadnień komunikacji lotniczej, szkolenie cywilnego personelu lotniczego, lotnictwa handlowego, prywatnego i sportowego oraz budowy lotnisk i portów lotniczych. (M. P. Nr. 248/22 p. 169)

Przewodniczący — Minister.

Komisja Dyscyplinarna — Przewodn. Podworski Stef.
Odwoławcza Komisja Dyscyplin. — Przewodn. Mgr. Zajas Jan
Wyższa Komisja Dyscyplinarna [1] — Przewodn. Podworski Stef.

[1]) Dla pracowników Polskich Kolei Państwowych.

MINISTERSTWO KOMUNIKACJI

Warszawa, Chałubińskiego 4 [1]) i Nowy Świat 14 [2]).

Gabinet Ministra. Sprawy reprezentacji, rejestracji posiedzeń Sejmu i Senatu oraz Rady Ministrów, interpelacyj poselskich i senatorskich, prasy, pozataryfowych ulg przejazdowych i przewozowych, zarząd gmachów, zaopatrzenie biur, sprawy środków lokomocji, sprawy humanitarne i kulturalne, kancelarja, archiwum i bibljoteka.

Dyrektor — Rożałowski Gustaw.

Departament Ogólny. Ogólna polityka komunikacyjna, sprawy nowych koncesyj, nadzór ogólny nad kolejami prywatnemi, opracowywanie i uzgadnianie projektów ustaw i rozporządzeń oraz innych przepisów normatywnych, opinjowanie umów i innych aktów prawnych, orzecznictwo w zakresie prawa kolejowego, drogowego i wodnego, sprawy wywłaszczania, nabywania i zbywania gruntów, sprawy traktatowe i umów międzynarodowych, popieranie i propaganda turystyki, koordynowanie działalności władz państwowych i samorządowych oraz instytucyj społecznych i prywatnych w dziedzinie turystyki.

Dyrektor — Mgr. Zajas Jan.

Wydział Prawny	— Nacz. Mgr. Głowacki Jan
Wydział Traktatowy	— Nacz. Dr. Klechniowski Zygmunt
Wydział Polityki Komunikacyjnej i Koncesyj	— Nacz. Mgr. Malski Kazimierz
Wydział Turystyki Ogólnej [3])	— p. o. Nacz. Dr. Szatkowski Hen.

Departament Finansowy. Sprawy budżetu i rachunkowości administracji (dróg kołowych i wodnych, pomiarów, meteorologji i hydrografji) oraz zarząd finansowy Państwowego Funduszu Drogowego, sprawy budżetu, rachunkowości i kasowości Polskich Kolei Państwowych, opracowywanie przepisów rachunkowych i kasowych, kontrola dochodów, załatwianie reklamacyj z tytułu przewoźnego, ewidencja zasobu materjałów, nadzór finansowy nad kolejami prywatnemi.

Dyrektor — Mgr. Uhniat Franciszek.

Oddział Rachunkowy (Wydział Budżetowo-Rach.)	— Kier. Dekański Tadeusz — nacz. wydz.
Wydział Budżetowy (Budżetu Kolejowego)	— Nacz. Dr. Pilecki Janusz
Wydział Dochodów Kolejowych	— Nacz. Wójcik Bronisław
Wydział Rozchodów Kolejowych	— Nacz. Mgr. Kałuski Józef
Wydział Księgowości Kolejowej	— Nacz. Dekański Tadeusz.
Kasa Główna P. K. P.	— Kier. Lech Władysław.

[1]) Minister, Gabinet Ministra, Biuro Personalne, Departamenty: Ogólny, Finansowy, Handlowo-Taryfowy, Mechaniczny i Zasobów, Dróg Kołowych oraz Lotnictwa Cywilnego, Biura Pomiarowe i Sanitarno-Kolejowe.

[2]) Biuro Wojskowe, Departamenty Ruchu Kolejowego oraz Budowy i Utrzymania, Biuro Dróg Wodnych

[3]) Podlega bezpośrednio Ministrowi Kom.

Departamentowi Finansowemu podlega: Centralne Biuro Rozrachunków Polskich Kolei Państwowych.

Departament Handlowo - Taryfowy. Sprawy służby handlowo - taryfowej, sprawy taryf osobowych i bagażowych oraz taryf towarowych wewnętrznych i zagranicznych, sprawy taryf autobusowych, opracowywanie zasadniczych przepisów o ulgach pozataryfowych oraz o przewozie osób, bagażów i towaru, załatwianie reklamacyj o zaginięciu, braki, uszkodzenia i przekroczenia terminu dostawy, administracja Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych.

Dyrektor — Ceceniowski Robert.

Wydział Ogólny i Taryf Osobow.	— Nacz. Rogalski Stanisław
Wydział Taryf Towar. Wewnętrz.	— Nacz Mgr Kaczmarkiewicz Bol.
Wydział Taryf Towar. Zagr.	— Nacz. Mgr. Matoga Witold
Wydział Przewozowy	— Nacz. Dr. Zawojski Rajmund

Departamentowi Handlowo-Taryfowemu podlega Centralne Biuro Statystyki Przewozów Polskich Kolei Państwowych.

Departament Ruchu Kolejowego. Sprawy służby ruchu, sprawy ruchu pasażerskiego i towarowego w komunikacji wewnętrznej i zagranicznej, opracowywanie przepisów ruchowych, opracowywanie rozkładów jazdy, gospodarka parowozami i wagonami, kontrola i statystyka ruchu, wypadków i zażaleń, nadzór eksploatacyjny nad kolejami prywatnemi i tramwajami, sprawy kolei wąskotorowych.

Dyrektor — Inż Gronowski Mieczysław.

Wydział Ogólno-Ruchowy	— Nacz. Inż. Dowsin Leon
Wydział Pasażerski	— Nacz. Inż. Tuz Adam
Wydział Towarowy	— Nacz. Inż. Ejsmont Gustaw
Wydział Kolei Wąskotorowych i Tramwajów	— Nacz. Inż. Doktorowicz - Hrebnicki Zygmunt

Departamentowi Ruchu Kolejowego podlega Centralne Biuro Obrachunków Wagonowych. Dyrektor Departamentu sprawuje z ramienia Ministra ogólny nadzór nad komunikacją samochodową PKP.

Departament Utrzymania i Budowy Kolei. Sprawy służby utrzymania, sprawy nawierzchni, mostów, sygnalizacji i budynków, opracowywanie przepisów o utrzymaniu i budowie, sprawy ogólnego programu inwestycyj kolejowych.

Dyrektor — Inż. Andrzejewski Seweryn.

Wydział Nawierzchni	— Nacz. Inż Hummel Bogumił
Wydział Budynków	— p. o. Nacz. Inż. Wolak M.
Wydział Mostów	— Nacz. vacat
Wydział Zabezp. Ruchu Pociągów	— Nacz. Inż. Barysz Edward
Wydział Inwestycyjny	— Nacz. Inż. Sawicki Stanisław

Departamentowi Utrzymania i Budowy Kolei podlega Biuro Projektów i Studjów P. K. P.

Departament Mechaniczny i Zasobów Kolejowych. Sprawy służby mechaniczno - trakcyjnej i warsztatowej, utrzymanie taboru oraz

urządzeń mechanicznych i trakcyjnych, naprawa, budowa i zakup taboru, gospodarka materjałami, zakupy kolejowe.

Dyrektor — Inż. Stodolski Mieczysław.

Zastępca Dyrektora — Inż. Czarkowski Marcin, naczelnik wydz.

Wydział Mechaniczno-Trakcyjny	— Nacz. Inż. Wasilewski Stanisław
Wydział Warsztatowy	— Nacz. Inż. Wagner Józef
Wydział Budowy i Zakupu Taboru	— p. o. Nacz. inż. Pancer Eug
Wydział Zasobów i Zakupów	— Nacz. Inż. Michalski Wiktor

Departament Dróg Kołowych. Sprawy służby drogowej, sprawy utrzymania i budowy dróg i mostów państwowych i samorządowych, sprawy motoryzacji kraju, sprawy ruchu na drogach, sprawy samochodowych przedsiębiorstw przewozowych, zarząd samochodami państwowemi, zarząd techniczny Państwowym Funduszem Drogowym i Drogowym Funduszem Pożyczkowym.

Dyrektor — Inż. Siła-Nowicki Stefan.

Wydział Ruchu Drogowego	— Nacz. Inż. Łaguna Antoni
Wydział Budowy i Utrzymania Dróg Kołowych	— Nacz. Inż. Nowakiewicz Edmund

Departament Lotnictwa Cywilnego. Sprawy ustawodawstwa lotniczego, związków lotniczych krajowych i międzynarodowych, organizacji i eksploatacji komunikacji lotniczej przez przedsiębiorstwa krajowe i zagraniczne, lotnictwa sanitarnego, sportowego i szybowcowego, sprawy personelu lotniczego, przemysłu lotniczego, nadzoru technicznego nad sprzętem lotniczym, rejestru państwowego statków powietrznych, utrzymanie i budowa lotnisk, portów i dróg lotniczych, służby meteorologicznej w lotnictwie i służby łączności.

p. o. Dyrektor — Inż. Turbiak Tomasz, Ppłk. Pil. i Obs.

Zastępca Dyrektora — Domes Augustyn, Ppłk. Pil.

Biuro Personalne. Organizacja Ministerstwa Komunikacji i urzędów jemu podległych oraz Polskich Kolei Państwowych, normowanie etatów i systematyzacja stanowisk, ustalanie zasad szkolenia personelu, sprawy osobowe funkcjonarjuszów Ministerstwa Komunikacji i urzędów jemu podległych oraz funkcjonarjuszów Polskich Kolei Państwowych, sprawy kolejowych związków zawodowych.

Dyrektor — Kominkowski Kazimierz.

Referat Organizacyjny	— Kier. Mgr. Białowąs Kaz.
Wydział Osobowy	— Nacz. Wierzbicki Stanisław
Wydział Uposażeń	— Nacz. Mgr. Henisz Emil
Wydział Zaopatrzeń	— p. o. Nacz. Sadkowski Henryk

Biuro Dróg Wodnych. Sprawy służby wodnej, sprawy regulacji rzek i potoków, sprawy utrzymania i budowy naturalnych i sztucznych dróg i zbiorników wodnych, sprawy żeglugi i spławu na śródlądowych drogach wodnych, sprawy taboru rzecznego.

p. o. Naczelnik — Inż. Romański Edward.

Biuro Pomiarowe. Pomiary kraju, trangulacja i niwelacja podstawowa, pomiary szczegółowe, pomiary granic państwa, nadzór nad pomiarami dokonywanemi przez dyrekcje okręgowe kolei państwowych.

Kierownik — Inż. Plesner Wiktor, Ppłk.

Biuro Sanitarno - Kolejowe. Sprawy służby sanitarnej, stanu sanitarnego terenów, budynków i taboru kolejowego, urządzeń ratowniczo-lekarskich, czuwanie nad sprawnością fizyczną i psychiczną personelu kolejowego, opieka nad zdrowiem i leczeniem personelu kolejowego.

Naczelnik — Dr. Borzęcki Tadeusz.

Biuro Wojskowe. Sprawy przygotowania kolejnictwa oraz dróg kołowych i wodnych do potrzeb obrony państwa.

Dyrektor — Zborzil Józef, Płk. dypl.

Zastępca Dyrektora — Kończyc Piotr, Pplk. dypl.

Wydział Organizacyj	— Nacz. Mjr. dypl. Chmara Wł.
Wydział Transportowy	— Nacz. Mjr. Ojrzanowski P.
Samodzielny Referat Wyszk.	— Nacz. Mjr. Ehrlich January

Kierownictwo Elektryfikacji Węzła Kolejowego Warszawskiego.

Warszawa, Bielańska 9.

Kierownictwo elektryfikacją węzła kolejowego warszawskiego i odcinków przyległych linij. (Tymcz Zarz. M. K. 4/X.1933 Nr. OOr 22/19).

Kierownik — Inż. Skibiński Adam.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Główna Inspekcja Komunikacji.

Warszawa, Nowy Świat 14.

Kontrola całokształtu gospodarki urzędów i przedsiębiorstw państwowych, podległych Ministrowi Komunikacji, oraz kontrola związków samorządowych w zakresie gospodarki drogowej. (Dz. U. R. P. Nr. 97/26 poz. 569).

Główny Inspektor Komunikacji — Inż. Bączalski Wiesław.

Państwowy Instytut Meteorologiczny

Warszawa, Nowy Świat 72 [1]).

Organizowanie, prowadzenie i popieranie badań i prac meteorologicznych dla potrzeb administracji państwowej, nadzór nad stacjami i zakładami meteorologicznemi, udział w międzynarodowych pracach meteorologicznych. (Dz. U. R. P. Nr. 44/22 poz. 373).

Dyrektor — Dr. Inż. Lugeon Jan.

Oddział Ogólny	— pod kierownictwem Dyrektora
Oddział Stacyj Meteorologicznych	— Kier. Dr. Gumiński Romuald
Oddział Sprawdzań Przyrządów	— vacat
Oddział Synoptyczny	— Kier. Dr. Bartnicki Leonard
Oddział Aerologiczno-Wojskowy w Jabłonnie	— Kier. Dr. Lisowski Konstanty
Oddział Morski w Gdyni	— Kier. Dłuski Stanisław

Rada Państwowego Instytutu Meteorologicznego.

Rozpatrywanie i opinjowanie zagadnień z zakresu działania Państwowego Instytutu Meteorologicznego.

Przewodniczący — Dyrektor Państwowego Instytutu Meteorologicznego.

---

[1]) Wydział morski — Gdynia.

Instytut Hydrograficzny.

Warszawa, Nowy Świat 14.

Prowadzenie studjów hydrologicznych, rejestracja sił wodnych, opinjowanie projektów wodnych pod względem hydrologicznym, sprawy hydrografji statycznej, zakładanie stacyj hydrograficznych, sygnalizacja i prognoza stanów wody. (M. P. Nr. 106/28, poz. 165).

Kierownik — Inż. Zubrzycki Tadeusz.

Rządowy Komisarz nadzorczy przy Międz. T-wie Budowy okrętów i maszyn w Gdańsku — Inż. Nagel Roman.

Komitet Naczelny Kolei Górnośląskich patrz — Województwo Śląskie.

Referat Komunikacji Samochodowej P. K. P.

Warszawa, Nowy Świat 14.

(podległy bezpośrednio Ministrowi Komunikacji, pod ogólnym nadzorem Dyrektora Departamentu Ruchu Kolejowego),

Eksploatacja linij komunikacji samochodowej P. K. P. (Dz. Urz. M. K. Nr. 31 poz. 197 z 1934 r.).

Referatowi podlegają pod względem fachowym oddziały linjowe komunikacji samochodowej P. K. P. w Warszawie, Krakowie, Kielcach, Białymstoku i Kołomyi, z kierownikami na czele.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE LOKALNE.

Wojewódzka i powiatowa administracja drogowa i wodna (zespolona) patrz władze administracji ogólnej M. S. Wewn. [1]).

PRZEDSIĘBIORSTWO „POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE"

sprawuje zarząd kolei państwowych i prywatnych, będących w zarządzie państwowym oraz zarząd majątku Skarbu Państwa, przeznaczonego do użytku kolei państwowych. (Dz. U. R. P. Nr 89/30, poz. 705) [2]).

Centralne Biuro Statystyki Przewozów Polskich Kolei Państwowych.

Warszawa, Bielańska 9.

Rejestracja i statystyka przewozów Polskich Kolei Państwowych, wydawanie Rocznika Statystycznego oraz kontrola nadanych i przybyłych przesyłek towarowych w komunikacji miejscowej. (Dz. Urz. M. K. Nr. 8/30 poz. 61 i Nr. 19/31 poz. 140).

Naczelnik — Mgr. Bogdanowicz Piotr.

Centralne Biuro Rozrachunków Polskich Kolei Państwowych.

Bydgoszcz.

Rozrachunek z państwami obcemi z tytułu przewozów międzynarodowych. (Dz. Urz. M. K. Nr. 10/29 poz. 116 i Nr. 10/30 poz. 77).

Naczelnik — Mgr. Bartak Bronisław.

---

[1]) Powiatowa administracja wodna nie jest częścią składową administracji ogólnej (państwowe zarządy wodne nie są zależne od starostów).

[2]) Czynności Dyrekcji Generalnej Kolei Państwowych sprawuje Ministerstwo Komunikacji ;

Biura P. K. P. podległe bezpośrednio Ministerstwu Komunikacji, — patrz wyżej „Ministerstwo Komunikacji".

Centralne Biuro Obrachunków Wagonowych
Warszawa, Chmielna 71-b.

Rozrachunek z tytułu wzajemnego używania wagonów osobowych i towarowych w komunikacji międzypaństwowej oraz używania wagonów towarzystw wynajmu wagonów. (Dz. Urz. M. K. Nr. 5/31 poz. 45).

Naczelnik — Inż. Tymowski Tadeusz.

Biuro Projektów i Studjów Polskich Kolei Państwowych
Warszawa, Nowy Świat 14.

Przeprowadzanie studjów oraz opracowywanie projektów w zakresie udoskonalania i rozwoju budowli i urządzeń Polskich Kolei Państwowych. (Dz. U. M. K. Nr. 27/30 poz. 210).

Naczelnik — Inż. Miszke Aleksander.

Dyrekcje Okręgowe Kolei Państwowych.

Zarząd kolei państwowych i prywatnych, eksploatowanych przez Polskie Koleje Państwowe, oraz nadzór nad kolejami prywatnemi, nieeksploatowanemi przez Polskie Koleje Państwowe, w podległych okręgach kolejowych. (Dz. Urz. M. K. Nr. 9/34 poz. 54).

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Katowicach

Dyrektor: Grosser Otton.
Wicedyrektor — inż. Wyleżyński Adam.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby Fojcik Wilhelm
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Kulicki Józef
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Iżycki - Herman Aleksander
Wydział Handlowo-Taryfowy	— Nacz. służby dr. Lelito Jan
Wydział Zasobów	— Nacz. służby inż. Paczkowski S.
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Cienciała E.
Biuro Personalne	— Nacz. mgr. Marciszewski Teofil
Biuro Wojskowe	— Nacz. vacat
Biuro Finansowe	— Nacz. dr. Żabiński Bolesław
Biuro Kontroli Dochodów	— Nacz. Linowski Stanisław
Biuro Prawne	— Nacz. mgr. Fuchs Stanisław

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Krakowie.

Dyrektor: inż. Wołkanowski Józef.
Wicedyrektor: dr. Chan August.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby inż. Ulatowski Wł.
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Bedło-Zwoliński Piotr.
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Klocek Eug.
Wydział Handlowo-Taryfowy	— p. o. Nacz. służby mgr. Jaglarz Kazimierz

Wydział Zasobów	— Nacz. służby inż. Zawojski W.
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Wachter Stefan
Biuro Personalne	— Nacz. Garbacki Bolesław
Biuro Wojskowe	— Nacz. Dreziński Karol
Biuro Finansowe	— Nacz. mgr. Gorzecki Włodzimierz
Biuro Kontroli Dochodów	— Nacz. mgr. Sroka Franciszek
Biuro Prawne	— Nacz. mgr. Wittek Witold

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych we Lwowie.

Dyrektor: inż. Łaguna Stanisław.
Wicedyrektor: dr. Świgost Stanisław.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby inż. Walicki Stef.
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Palimączyński J
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Kalityński Z.
Wydział Handlowo-Taryfowy	— Nacz. służby mgr. Pisarski Alfred
Wydział Zasobów	— Nacz. służby inż. Szulc de Szulcer Antoni
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Opolski Jan
Biuro Personalne	— Nacz. Mączka Andrzej
Biuro Wojskowe	— Nacz. Sheybal Tadeusz
Biuro Finansowe	— Nacz. Kryszczukajtis Stanisław
Biuro Kontroli Dochodów [1]	— Nacz. mgr. Kohlhepp Albin
Biuro Prawne	— Nacz. mgr. Górski Józef
Biuro Małopolsk. Kolei Lokalnych [2]	— Nacz. mgr. Płaneta Jan

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Poznaniu.

p. o. Dyrektora: inż. Krzyżanowski Włodzimierz.
Wicedyrektor — mgr. Pospischil Józef.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby inż. Kmita Adam
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Jędrzejak J.
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Dziekoński W
Wydział Handlowo-Taryfowy	— Nacz. służby mgr. Kuc Michał
Wydział Zasobów	— Nacz. służby inż. Wejchert Józef
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Kolszewski A.
Biuro Personalne	— p. o. Nacz. mgr. Lewicki Marjan
Biuro Wojskowe	— p. o. Nacz Nedbal Tytus
Biuro Finansowe	— Naczelnik dr. Sokołowski Tad.
Biuro Kontroli Dochodów	— Nacz. Varhély Włodzimierz
Biuro Prawne	— Nacz. mgr. Dankiewicz Stefan

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Radomiu.

Dyrektor: inż. Rogiński Władysław.
Wicedyrektor — inż. Czerniewski Ignacy.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby Chodkiewicz Bron.
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Burczyński E.
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Pogorzelski St.
Wydział Handlowo-Taryfowy	— Nacz. służby Szmidt Józef

[1] Siedziba w Stanisławowie.
[2] Lwów, Jagiellońska, podległe służbowo bezpośrednio M. K.

Wydział Zasobów	— Nacz. służby vacat
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Kiersnowski S.
Wydział Kolei Wąskotorowych	— Nacz. służby inż. Stencel Jan
Biuro Personalne	— Nacz Widuch Tadeusz
Biuro Wojskowe	— Nacz. Bondarczuk-Galiński T.
Biuro Finansowe	— p. o. Nacz. Borkowski Jan
Biuro Kontr. Dochodów w Chełmie	— p. o. Nacz. Dziedzicki Bron.
Biuro Prawne	— Nacz. dr. Chojnacki Józef

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Toruniu.

Dyrektor: inż. Dobrzycki Bogusław.
Wicedyrektorzy: mgr. Batycki Władysław, z czasową siedzibą w Bydgoszczy:
inż. Getler-Girtler Jan.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby Glass Antoni
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Juszczacki S.
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Smoliński A.
Wydział Handlowo - Taryfowy z czasową siedzibą w Bydgoszczy	— Nacz służby mgr. Świderski M.
Wydział Zasobów	— Nacz. służby vacat
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Bermański Jan
Biuro Personalne	— Nacz. Kłossowski Jerzy
Biuro Wojskowe z czasową siedzibą w Bydgoszczy	— p. o. Nacz Szczepański Fr.
Biuro Finansowe	— Nacz. Żmurko Stanisław
Biuro Kontroli Dochodów z czasową siedzibą w Bydgoszczy	— Nacz. Welz Bronisław
Biuro Prawne	— Nacz Dr. Haraschin J.
Biuro Portowe P. K. P. w Gdyni	— Nacz. Dośla Włodzimierz
Biuro Gdańskie P. K. P. w Gdańsku	— Nacz dr. Schiller Aleksander

Kierownictwo Eksploatacyjno-Techniczne Kolei Herby Nowe — Gdynia — vacat.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Warszawie,
ul. Targowa 74.

Dyrektor: inż. Ziemkiewicz Edward.
Wicedyrektorzy: mgr. Siekierski Józef, inż. Widawski Marjan.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby inż. Szlachtowski A.
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Chojecki Piotr
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Gołębiowski J.
Wydział Handlowo-Taryfowy	— Nacz. służby Iwanowski Roman
Wydział Zasobów	— Nacz. służby inż. Błaszkowski H.
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Surawski Jan
Wydział Elektrotechniczny	— Nacz. służby inż. Żerański Wł.
Wydział Kolei Wąskotorowych	— Nacz. służby inż. Kaliński J.
Biuro Personalne	— Nacz. Cichalewski Seweryn
Biuro Wojskowe	— p. o. Nacz. Patoczka Jarosław
Biuro Finansowe	— Nacz. Wizental Józef
Biuro Kontroli Dochodów	— Nacz. Keck Ludwik
Biuro Prawne	— Nacz. Sędziuk Michał
Biuro Wyrównawcze P. K. P. (dla obsługi wszystkich okr. dyr.)	— Kier. Dobrzelecki Władysław

Centralne Laboratorjum Badawcze podległe służbowo bezpośrednio M. K. (Dz. U. M. K. Nr. 31 z 1934 r.) (dla obsługi wszystkich okręgowych dyrekcyj) — p. o. Nacz. Hebdzyński Lucjan.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Wilnie.

Dyrektor: inż. Falkowski Kazimierz.
Wicedyrektor: inż. Mazurowski Stefan.

Wydział Ruchu	— Nacz. służby inż. Kaczmarski
Wydział Mechaniczny	— Nacz. służby inż. Peczke Edw.
Wydział Drogowy	— Nacz. służby inż. Bogdański Cz.
Wydział Handlowo-Taryfowy	— Nacz. służby Korytko Eugenjusz
Wydział Zasobów	— Nacz. służby inż. Buchaczkowski Zygmunt
Wydział Sanitarny	— Nacz. służby dr. Królewski W.
Wydział Kolei Wąskotorowych	— p. o. Nacz. inż. Żaboklicki Ludw.
Biuro Personalne	— Naczelnik Naimski Ludwik
Biuro Wojskowe	— p. o. Nacz. mjr. Szpaczyński S
Biuro Finansowe	— Nacz. Łopiński Zygmunt
Biuro Kontroli Dochodów	— Nacz. Narkowicz Juljusz
Biuro Prawne	— Nacz. Dąbrowski Roman

MINISTER ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

Juljusz Poniatowski

PODSEKRETARZ STANU

Roger Raczyński

CIAŁA KOLEGJALNE.

Państwowa Rada Rolnicza. — Opinjowanie we wszystkich sprawach, należących do zakresu działania Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych. (Dz. U. R. P. Nr. 41/25, poz. 278).
Przewodniczący: Minister.

Główna Komisja Ziemska. — Rozpoznawanie odwołań, wniesionych od orzeczeń wojewódzkich komisyj ziemskich. (Dz. U. R P. Nr. 85/33, poz. 635 art. 3).
Przewodniczący: Minister.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna.
Przewodniczący — Bańkowski Hieronim.

Komisja Dyscyplinarna.
Przewodniczący — Marczewski Marcin.

MINISTERSTWO ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

Warszawa, ul. Senatorska 15.

Gabinet Ministra. Sprawy: nadzoru nad pracami ustawodawczemi Ministerstwa, Sekretarjatu Osobistego Ministra, budżetowo-gospodarcze, związane z obsługą Ministerstwa i urzędów podległych, prasowe, bibljoteki, wydawnictw, składnicy akt, Kancelarji Głównej Ministerstwa.

p. o. Dyrektora — Bielecki Eugenjusz, nacz. wydz.

Wydz. Ogólny	— Nacz. vacat.
Wydział Budżetowo-Rachunkowy	— Nacz. Herdin Stefan
Radca Prawny	— Nacz. Dratwa Stefan.
Główny Inspektor Weterynarji	— Nacz. Marczewski Marcin.

Departament Ekonomiczny. — Sprawy: potrzeb rolnictwa w zakresie obrotu, zbytu i przerobu produktów rolnych, ceł, taryf, podatków, kredytów, ubezpieczeń, zagadnień socjalnych oraz potrzeb rolnictwa w zakresie gospodarczych umów międzynarodowych.

Dyrektor — dr. Rose Adam.

Wydział Polityki Rolnej	— Nacz. Hoyer Witold
Wydział Polityki Gospodarczej	— Nacz. Krawulski Leonard.

Departament Produkcji Rolnej i Weterynarji. — Sprawy: podniesienia kultury rolniczej wsi i racjonalizacji wytwórczości rolnej, stosunku Ministerstwa do zrzeszeń rolników, weterynaryjne, leśnictwa, państwowych zakładów chowu koni.

Dyrektor — inż. Rudnicki Janusz.

Wydział Organizacji Rolnictwa	— Nacz. inż. Szostak Zygmunt
Wydział Wytwórczości Roślinnej	— Nacz. inż. Wojno Kazimierz
Wydział Leśnictwa	— Nacz. dr. Świnarski Teodor
Wydział Wytwórczości Zwierzęcej	— Nacz. inż. Baird Edward
Wydział Chowu Koni	— Nacz. inż. Filipowicz Tadeusz
Wydzał Weterynarji	— Nacz. Walter Leon

Departament Urządzeń Rolnych. Przebudowa ustroju rolnego i finansowanie tej przebudowy, regulowanie stosunków wodnych dla potrzeb rolnictwa, scalanie, znoszenie służebności, drobne regulacje rolne, parcelacja, obrót ziemią, meljoracje, budownictwo, sprawy wodne, pomiarowe.

p. o. Dyrektora — Krawulski Leonard, nacz. wydz.
Zastępca Dyrektora — Smoleński Karol, nacz. wydziału.

Wydział Scalenia i Regulacji Roln.	— Nacz. inż. Radwan Jerzy
Wydział Agrarny	— Nacz. inż. Woliński Feliks
Wydział Parcelacji	— p. o. Nacz. Sztekiel Jerzy, Insp.
Wydział Meljoracji i Budownictwa	— p. o. Nacz. inż. Misiaczek Juljusz
Wydział Pomiarów	— Nacz. inż. Jankowski Stanisław
Wydział Finansowy	— Nacz. Michalski Włodzimierz
Grupa Prawna	— p. o. Kier. Oberbek Zygmunt
Biuro Głównej Komisji Ziemskiej	— Kier. Bańkowski Hieronim, wiceprezes G. K. Z.

Biuro Personalne. — Sprawy: osobowe funkcjonarjuszów Ministerstwa i wszystkich podległych władz, urzędów i instytucyj oraz sprawy organizacyjne

Dyrektor — Szymański Stanisław.

Biuro Wojskowe. — Przygotowanie rolnictwa, leśnictwa i weterynarji do potrzeb obrony Państwa.

Dyrektor — ppłk. dypl. Müller Leopold Stanisław.

INSTYTUCJE SPECJALNE.

Centralne Biuro do Spraw Finansowo-Rolnych, Warszawa, ul. Senatorska 15 Ogólne kierownictwo i nadzór nad wykonywaniem akcji oddłużeniowej w rolnictwie na obszarze całej Rzeczypospolitej. (Dz. U. R. P. Nr. 94/34, poz. 841).

Dyrektor — Lipski Stanisław.
Wicedyrektor — Żukotyński Jan.

Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. Badania naukowe rozwoju gospodarstwa wiejskiego i gałęzi produkcji z niem związanych oraz rybactwa, prace nad przystosowaniem zdobyczy naukowych do warunków przyrodzonych i ekonomicznych R P. ze szczególnem uwzględnieniem aktualnych potrzeb rolnictwa. (Dz. U. R. P. Nr. 66/27, poz. 586.

Kuratorjum Instytutu. Inicjatywa w podejmowaniu prac, opinjowanie: programu prac, rocznych sprawozdań z prac Instytutu, projektu budżetu i planu gospodarczo-finansowego Instytutu.

Rada Naukowa. Czuwanie nad rozwojem i ciągłością pracy naukowej Instytutu i nad utrzymaniem tej pracy na właściwym poziomie

p. o. Dyrektora — doc. dr. Kaznowski Lucjan.

Wydział Gleboznawczy w Puławach — Kier. vacat
Wydział Rolniczy w Puławach — Kier. vacat
Wydział Hodowli Roślin w Puławach — p. o. Kier. Czarnocka Janina
Dział Hodowli i Genetyki Zbóż w Puławach — Kier. doc. dr. Lewicki Stefan
Dział Roślin Pastewnych w Puławach — Kier. doc. dr. Kaznowski Lucjan
Wydział Ochrony Roślin w Puławach — Kier. dr. Minkiewicz Stanisław
Wydział Żywienia Zwierząt w Puławach — Kier. doc. dr. Malarski Henryk
Stacja Zootechniczna w Borowinie — Kier. inż. Zabielski Ludwik
Dział Morfologji Doświadczalnej w Puławach — p. o. Kier. doc. dr. Kaufmanówna Laura, adjunkt
Wydział Serologiczny w Puławach — p. o. Kier. dr. Żochowski Piotr
Wydział Ogrodniczy — p. o. Kier. Fałkowski Ludwik.
Wydział Chemji Rolniczej w Bydgoszczy — p. o. Kier. Hołyński Stanisław
Wydział Chorób Roślin w Bydgoszczy — prof. dr. Garbowski Ludwik
Wydział Zoohigjeny w Bydgoszczy — Kier. prof. dr. Panek Kazimierz
Pracownia Rybacka w Bydgoszczy — Kier. dr. Kulmatycki Włodzim.
Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw Wiejskich w Warszawie — Kier. prof. dr. Staniewicz Witold
Stacja Botaniczno-Rolnicza we Lwowie — Kier. doc. inż. Swederski Walery

Okręgowy Urząd Ziemski, Katowice — prace związane z przebudową ustroju rolnego (Dz. U. R. P. Nr. 85/33, poz. 635)
Prezes — Młodzianowski Bolesław.

Wydział Administracyjny	— p. o. Kier. dr. Bieniasz Marjan
Wydział Urządzeń Rolnych	— Nacz. Hołowiecki Jakób
Wydział Techniczny	— Nacz. inż. Flacht Jan

Powiatowy Urząd Ziemski, Katowice.
Komisarz Ziemski — dr. Podgórny Jan.
Wydział Stały, Katowice — rozstrzyganie o wywłaszczaniu ziemi na cele osadnictwa.
Przewodniczący — Młodzianowski Bolesław, Prezes Okręgowego Urzędu Ziemskiego.

Związek dla dostarczania ziemi, Katowice Dostarczanie na żądanie ogólne użytecznego przedsiębiorstwa osadniczego odpowiednich dla celów osadnictwa gruntów ze stanu posiadania wielkich majątków. (Dz. U. R. P. Nr. 112/23, poz. 796).
Przedsiębiorstwa Osadnicze: „Ślązak" i Powiatowy Urząd Ziemski, Katowice. Tworzenie nowych osad i doprowadzanie do stanu samowystarczalności istniejących drobnych gospodarstw. (Dz. U. R P. Nr. 112/25, poz. 796).

Państwowe Zakłady Chowu Koni. Utrzymywanie ogierów w stadach dla potrzeb hodowli prywatnej i prowadzenie hodowli państwowej w stadninach koni. (Dz. U. R. P. Nr 48/27, poz. 435).

Państwowe Stada Ogierów:	
Białka, woj. Lubelskie	— Kier. Sosnowski Kalikst
Bogusławice, woj. Łódzkie	— Kier. Nosarzewski Tadeusz
Drogomyśl, woj. Krakowskie	— Kier. Kajetanowicz Kajetan
Gniezno, woj. Poznańskie	— Kier. Korbel Tadeusz
Janów Podl., woj. Lubelskie	— Kier. Poklewski-Koziełł Zdzisław
Łąck, woj. Warszawskie	— Kier. Łaszkiewicz Włodzimierz
Sądowa Wisznia, woj. Lwowskie	— p. o. Kier. Holländer Michał
Sieraków, woj. Poznańskie	— Kier. Hay Stanisław.
Starogard, woj. pomorskie	— Kier. inż. Sigmund Stanisław
Państwowe Stadniny Koni:	
Janów Podl., woj. Lubelskie	— Kier. Pohoski Stanisław
Kozienice, woj. Kieleckie	— Kier. Zoppi Ryszard
Racot, woj. Poznańskie	— Kier. Siemieński Władysław

ADMINISTRACJA LASÓW PAŃSTWOWYCH

DYREKCJA NACZELNA.

Warszawa, ul. Wawelska 54.

Kierownictwo administracji lasów państwowych będących pod zarządem Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych.
D.U.R.P. 149/24, poz. 1079, D.U.R.P. 38/28, p. 373, D.U.R.P, 86/30, poz, 661, M. P 24/34, p. 36. M. P. 99/34, p. 142.
Dyrektor Naczelny: Loret Adam.

Dział Organizacji i Inspekcji.	— Szef Ludwikiewicz Aleksander.
Biuro Organizacyjne	— Kier. Kafliński Izydor.

Biuro Gł. Insp. Lasów Państw.	— Kier. Rosiński Józef, Gł. Insp.
Dział Produkcji Drzewa	— Szef Miłobędzki Józef.
Biuro Urządzenia Gosp. Leśnego	— Kier. Głowacki Gabryel.
Biuro Hodowli i Ochrony Lasów	— Kier. Maciejowski Kazimierz.
Dział Użytkowania i Zbytu Drewna	— Szef Panek Aleksander.
Biuro Ekonomiczne	— Kier. Klimkiewicz Aleksander.
Biuro Eksploatacyjno-Handlowe	— Kier. Zadurowicz Zenon.
Biuro Przemysłowo-Handlowe	— Kier. Kozerski Stanisław.
Dział Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych	— Szef Piątkowski Adam.
Biuro Użytków Ubocznych i Łowiectwa	— Kier. Grzegorzewski Władysł.
Biuro Gospodarstw Rolnych i Rybnych	— Kier. Kruszewski Franciszek.
Instytut Badawczy Lasów Państw.	— Dyr. Hausbrandt Jan
Biuro Prawne	— Radca Prawny Daszkiewicz-Czajkowski Michał.
Biuro Finansowe	— Kier. Szkiłądź Franciszek.
Biuro Techniczne	— Kier. Manasterski Stefan.
Biuro Osobowe	— Kier. Mierzejewski Tadeusz.
Sekretarjat Dyrekcji Naczelnej	— Kier. Ludwikiewiczówna Wacława.

Dyrekcja Lasów Państwowych — Białowieża, obejmuje obszar: woj poleskiego, oprócz powiatu Kamień Koszyrski; pow. Wołkowysk i części powiatu Bielsk Podl. z województwa Białostockiego; powiatów: Baranowicze, Nieśwież, Nowogródek, Słonim z woj. Nowogródzkiego.

Dyrektor: Nejman Karol.

Biuro Organizacji i Inspekcji	— Kier. Ejchler Remigjusz.
„ Produkcji Drzewa	— p.o. Kier. Zieleziński Przemysław
„ Użytkowania i Zbytu Drewna	— Kier. Grychowski Franciszek.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych	— Kier. Faszowicz Stanisław.
Biuro Prawne	— Kier. Wypustek Stefan.
„ Finansowe	— Kier. Korybut Daszkiewicz Jan.
„ Techniczne	— p. o. Inż. Kistelski Bolesław.
Oddział Osobowy	— p. o. Kier. Czerniecki Tadeusz.

Komisja Dyscyplinarna, patrz Dyr. L. P. Wilno. D.U.R.P. 92/32, poz. 790.

Nadleśnictwa: Biała — Białowieża — Bronna Góra — Browsk — Brześć — Czerniany — Czoło — Dereczyn — Dobry Bór — Drohiczyn — Gródek — Hajnówka — Hancewicze — Iwacewicze — Jałówka — Jasień — Jaźwiny — Kobryń — Kołpienica — Kosów Poleski — Królewski Most — Leśna — Lubieszów — Łuniniec — Małoryta — Michalin — Miedna — Moroczno — Narewka — Nikor — Nowogródek — Oszczep — Pińsk — Porzeżyn — Różana — Słonim — Starzyna — Stwiga — Szereszów — Świsłocz — Świteź — Wiado — Wołkowysk — Zadworze — Zamosze — Zelwianka — Zdzięcioł — Zwierzyniec.

Park Narodowy w Białowieży. (M. P. 183/32, p. 219).

Zarządy Tartaków Państwowych: Hajnówka — Grudki — Iwacewicze.

Zarząd Kolejek Leśnych w Puszczy Białowieskiej. — Białowieża.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Lwów, ul. Chorążczyzny 17; obejmuje obszar woj. krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Dyrektor: Szubert Konrad.

Biuro Organizacji i Inspekcji	—	Kier. Paszyński Bronisław.
„ Produkcji Drzewa	—	„ Staszkiewicz Stanisław.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna	—	„ Baran Kazimierz
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych	—	„ Buchta Ferdynand.
Biuro Prawne	—	„ Hordyński Mieczysław.
„ Finansowe	—	„ Karwacki Stanisław.
„ Techniczne	—	„ Stepan Kazimierz.
Oddział Osobowy	—	p.o. Kier. Wiśniowski Stanisław.

Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący: Hordyński Mieczysław.

Nadleśnictwa: Bereny — Bolechów — Bukowina — Cerkowna — Damienice — Delatyn — Dobrohostów — Dobromil — Drohobycz — Grobla — Hryniawa — Hemnia — Jaremcze — Jasień — Jabłonica — Jabłonów — Jawornik — Kałusz — Kosów — Kruhelnica — Kuty — Lisowice — Michowa — Mikuliczyn — Mizuń — Młodiatyn — Muszyna — Nadwórna — Niebyłów — Niepołomice — Obliski — Orawa — Osławy — Peczeniżyn — Petranka — Polanica — Rachiń — Rafajłowa — Stary Sącz — Sołotwina Miżuńska — Starzawa — Suchodół — Szeparowce — Szeszory — Snietnica — Tatarów — Turza Wielka — Tustanowice — Wistowa — Worochta — Zakopane — Zielona.

Park Narodowy w Pieninach. Krościenko n/D. M. P. 123/32, p. 156.

Zarząd Państwowych Lasów Podhalańskich. jedn. org. szcz.) Zakopane.

Zarządy Tartaków Państwowych. Bolechów — Broszniów — Delatyn — Worochta — Wygoda — Żawój — Kłaj i Zwierzyniec.

Zarząd Kolejek Leśnych. Dolina — Kuty.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Łuck, ul. Poniatowskiego 3.

Dyrektor: Modzelewski Stefan.

Biuro Organizacji i Inspekcji	—	Kier. Adamski Zygmunt.
„ Produkcji Drzewa	—	p.o. Kier. Pióro Józef.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna	—	Kier. Gorzkowski Stanisław.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych	—	Kier. Steciuk Mikołaj.
Biuro Prawne	—	Kier. Mańkowski Kwiryn.
„ Finansowe	—	p. o. Kier. Świć Stanisław.
„ Techniczne	—	p.o. Kier. Nowicki Tadeusz.
Oddział Osobowy	—	Kier. Korczak - Próchnicki Tadeusz.

Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący: Mgr. Mańkowski Kwiryn.

Nadleśnictwa: Białejezioro — Czartorysk — Hubin — Karpiłówka — Kiwerce — Klewań — Korytnica — Kostopol — Kowel — Krymno — Luboml — Łuck — Maszcza — Mokwin Opalin — Orżew — Ostróg — Podłużne - Prypeć — Rafałówka — Ratno — Równe — Sarny — Snodowicze — Strzelsk — Styr — Susk — Szack — Smidyń-Wyżwa — Trojanówka — Trościanіec — Uściług — Zabłocie — Zamszany.

Zarządy Tartaków Państwowych. Kiwerce — Zabłocie — Hały — Dorobusk — Klewań i Kostopol.

Dyrekcja Lasów Państwowych Poznań, ul. Stolarska. Obejmuje obszar woj.: poznańskiego i część powiatu Sępolno z wojew. Pomorskiego.
Dyrektor: Lorkiewicz Teofil.

Biuro Organizacji i Inspekcji — Kier. Seegin Gustaw.
„ Produkcji Drzewa — Kier. Jakutowicz Witold.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna — Kier. Orlikowski Bolesław.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych — Kier. Dziewolski Jan.
Biuro Prawne — Kier. Słabicki Franciszek.
„ Finansowe — p.o. Kier. Loh Wojciech.
„ Techniczne — Kier. Eysymontt Witold.
Oddział Osobowy — Kier. Iwicki Anastazy.
Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący Słabicki Franciszek.

Nadleśnictwa: Bartodzieje — Bolewice — Boruszynek — Bucharzewo — Bydgoszcz — Bralin — Cierpiszewo — Czeszewo — Drawsko — Durowo — Gliśnice — Gniewkowo — Gołąbki — Grabowno — Jachcice — Jasnopole — Kąty — Leszno — Leszyce — Lutówko — Margonin — Wieś — Międzychód — Miradz — Mochy — Mosina — Nakło — Oborniki — Osiek — Podanin — Potrzebowice — Promno — Różanna — Runowo — Rychtal — Sieraków — Skorzęcin — Solec — Stromno — Szczepanowo — Świeca — Świekatówko — Świt — Wanda — Wielowieś — Wierzchlas — Włoszakowice — Wronki — Zamrzenica — Zielonka — Żołędowo.
Zarząd Tartaku Państwowego. Zimne Wody.

Dyrekcja Lasów Państwowych, Radom, ul. Żeromskiego 53; obejmuje obszar woj. Kieleckiego, oprócz powiatów: Będzin, Częstochowa, Zawiercie, woj. lubelskiego, oprócz powiatów: Biała Podl., Garwolin, Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów, Włodawa
Dyrektor: Dunin-Markiewicz Jan.

Biuro Organizacji i Inspekcji — Kier. Lachmajer Zygmunt.
„ Produkcji Drzewa — „ Zieliński Teodor.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna — „ Nadolski Jan.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych — „ Olszyński Jerzy.
Biuro Prawne — p.o. Kier. Przyłęcki Tadeusz.
„ Finansowe — Kier. Mrozowski Karol
„ Techniczne — p.o. Kier. Kotowicz Witold.
Oddział Osobowy — Kier. Jerzykiewicz Wacław.
Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący Przyłęcki Tadeusz.

Nadleśnictwa: Biłgoraj — Bliżyn — Błogie — Brudzewice — Busko — Chełm — Daleszyce — Dyminy — Dzierzkowice — Garbatka — Hrubieszów — Jedlnia — Jędrzejów — S-ta Katarzyna — Kielce — Kozienice — Krasnystaw — Lublin — Łagów — Małomierzyce — Miechów — Olkusz — Pobołowice — Przedbórz — Puławy — Radoszyce — Samsonów — Sandomierz — Siekierno — Skarżysko — Smardzewice — Snochowice — Stachów — Suchedniów — Szydłowiec — Wierzbnik — Włoszczowa — Zagnańsk — Zagożdżon.
Zarządy Tartaków Państwowych. Garbatka — Kielce — Zagnańsk — Zawadówka — Zagożdżon.
Zarząd Kolejek Leśnych. Zagnańsk.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Siedlce, ul. Ks. Józefa Poniatowskiego 2. Obejmuje obszar wojew.: białostockiego, oprócz powiatów: Grodno, Wołkowysk i części pow. Bielsk Podl., oraz powiatów: Biała Podl., Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów, Włodawa, z województwa Lubelskiego.

Dyrektor: Rogiński Wacław.

Biuro Organizacji i Inspekcji	—	Kier. Karpiński Józef.
„ Produkcji Drzewa	—	„ Rybak Stanisław.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna	—	„ Harmata Wojciech.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych	—	„ Golczewski Stanisław.
Biuro Prawne	—	p.o. Kier. Kuszniruk Kornel.
„ Finansowe	—	Kier. Wiszniowski Oktawjan.
„ Techniczne	—	„ Rosenbusch Emiljan.
Oddział Osobowy	—	„ Arcichowski Bronisław.

Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący: Kuszniruk Kornel.

Nadleśnictwa: Augustów — Białobrzegi — Białystok — Bielsk — Brok — Chotyłów — Czarna Wieś — Grabownica — Grajewo — Hańcza — Jegiel — Kijowiec — Knyszyn — Kolno — Krasne — Krasnopol — Krynki — Kumiałka — Lipniki — Łomża — Łuków — Mielnik — Myszyniec — Nowogród — Nurzec — Ostrołeka — Ostrów — Parczew — Podgórze — Puńsk — Rajgród — Rozpuda — Rudawka — Sejny — Serwy — Serafin — Sobibór — Sokółka — Supraśl — Suwałki — Szczebra — Waliły — Wigry — Wiśniewo — Złota Wieś.
Zarządy Tartaków Państwowych. Augustów — Czarna Wieś — Waliły — Płociczno — Łyse — Norzec — Smolarz.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Toruń, ul. Mickiewicza 9; obejmuje obszar woj.: pomorskiego, oprócz części powiatu Sępolno.

Dyrektor: Chwalibogowski Władysław.

Biuro Organizacji i Inspekcji	—	Kier. Gottwald Adam.
„ Produkcji Drzewa	—	Kier. Sosnowski Franciszek.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna	—	Kier. Brablec Antoni.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych	—	Kier. Zdrójkowski Michał.
Biuro Prawne	—	Kier. Demkow Mikołaj.
„ Finansowe	—	p.o. Kier. Żygenda Albin.
„ Techniczne	—	Kier. Sylwestrowicz Kazim.
Oddział Osobowy	—	Kier. Wajda Tadeusz.

Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący: Demkow Mikołaj.

Nadleśnictwa: Bartel Wielki — Błędno — Chociński Młyn — Chylonja — Czersk — Darzlubie — Dąbrowa — Dębowo — Drewniaczki — Dwukoły — Gieldoń — Gniewowo — Gołąbek — Góra — Hel — Jamy — Kartuzy — Klosnowo — Konstancjewo — Kościerzyna — Kostkowo — Laska — Leśna Huta — Leśno — Lidzbark — Lipowa — Lipusz — Lubichowo — Łakorz — Mestwinowo — Mirachowo — Mścin — Mszano — Osie — Osieczna — Osusznica — Pelplin — Popioły — Przewodnik — Przymuszewo — Ruda — Rytel — Sarnia Góra — Suleczyno — Szarłata — Trzebciny — Twarożnica — Warlubie — Wawrzynowo — Wejherowo — Wirty — Woziwoda — Wysoka — Zbiczno.
Zarząd Tartaku Państwowego. Kaliska
Zarząd Łąk Państwowych. Czersk.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Warszawa, ul. Wawelska 54; obejmuje obszar woj. łódzkiego, śląskiego, warszawskiego i powiatów: Garwolin z woj. lubelskiego, Będzin, Częstochowa, Zawiercie z woj. Kieleckiego.

Dyrektor: Mickiewicz Edmund

Biuro Organizacji i Inspekcji — Kier. Biluchowski Wacław.
„ Produkcji Drzewa — Kier. vacat.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna — Kier. Jackowski Marjan.
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych — Kier. Nagabczyński Marjan.
Biuro Prawne — Kier. Pieńkowski Jan.
„ Finansowe — Kier. Czarnecki Antoni.
„ Techniczne — Kier. Lenczowski Jerzy.
Oddział Osobowy — Kier. vacat.
Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący: Pieńkowski Jan.

Nadleśnictwa: Brąszewice — Brenna — Brzeziny — Chrośno — Chybie — Czarnylas — Dąbrowa — Drewnica — Garwolin — Gidle — Glinna — Góry — Grodzisko — Haźlach — Herby — Istebna — Janowo — Kampinos — Koło — Kowal — Kromnów — Lemany — Leszczydół — Lipno — Lubień — Lubochnia — Łąck — Łęczno — Łobodno — Łysa Góra — Maków — Nagórzyce — Olsztyn — Pajęczno — Panki — Parciaki — Paruszowice — Pawlikowice — Piotrków — Pomiechówek — Pruskołęka — Przejmy — Pułtusk — Regny — Rudniki — Rybnik — Rzeniszów — Seborki — Sędziejowice — Skierniewice — Skuły — Sokolniki — Szadek — Uniejów — Ustroń — Węglewice — Wisła — Włocławek — Zrębice.

Zarządy Tartaków Państwowych. Dalekie — Konewka — Ustroń — Zagórze — Parciaki — Zamczysko — Wyszków.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Wilno, ul. Wielka 66; obejmuje obszar woj. wileńskiego; powiatów: Lida, Stołpce, Szczuczyn, Wołożyn z woj. nowogródzkiego; oraz powiatu Grodno z woj. białostockiego.

Dyrektor: Szemioth Edward.

Biuro Organizacji i Inspekcji — Kier. Hoppen Marjan.
„ Produkcji Drzewa — Kier. Tomaka Jan.
„ Użytkowania i Zbytu Drewna — Kier. Pliss Borys
„ Użytków Ubocznych i Gospodarstw Nieleśnych — Kier. Huszcza Leon.
Biuro Prawne — Kier. Bielic Jerzy.
„ Finansowe — p.o. Kier. Polankiewicz Stanisł.
„ Techniczne — Kier. Łukaszewicz Jan.
Oddział Osobowy — p.o. zast. Kier. Szumski Leon.
Komisja Dyscyplinarna. Przewodniczący Bielic Jerzy.

Nadleśnictwa: Bakszty — Berszty — Biały Brzeg — Brasław — Druskieniki — Dunilowice — Dzisna — Dubry — Głuszniewo — Grodno — Ignalino — Hoża — Inklaryszki — Jeziory — Kiena — Koniawa — Kotra — Lida — Nowa Wilejka — Narocz — Międzyrzecze — Miory — Mosty — Mustejki — Naliboki — Niemenczyn — Olkieniki — Orany — Oszmiana — Podbrodzie — Szczuczyn — Rudniki — Smorgonie — Stołpce — Święciany — Traby — Troki — Usza — Wilejka — Wilno — Wiszniewo.

Zarząd Tartaków Państwowych. Jeziory.

MINISTER OPIEKI SPOŁECZNEJ

Jerzy Paciorkowski

PODSEKRETARZE STANU

Wincenty Jastrzębski

Dr. Eugenjusz Piestrzyński

CIAŁA KOLEGJALNE.

Rada Ochrony Pracy. (Dz. U. R. P. Nr. 83/27, poz. 740. Opinjowanie w sprawach zasadniczych z zakresu ochrony pracy, należących do kompentencji Ministra Opieki Społecznej.

Przewodniczący: Minister.

Rada Ubezpieczeń Społecznych. (Dz. U. R. P. Nr 109/31, poz. 831). Opinjowanie spraw zasadniczych z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Przewodniczący: Minister.

Rada Opieki Społecznej. (Dz. U. R. P. Nr. 26/25, poz. 171 i Nr. 30/32, poz. 298). Opinjowanie i projektowanie ustaw i rozporządzeń; popieranie poczynań, samorządów i organizacyj społecznych z zakresu opieki społecznej

Przewodniczący: Minister.

Państwowa Naczelna Rada Zdrowia. (M. P. Nr. 18/26. poz. 52). Opinjowanie i projektowanie ustaw i rozporządzeń z dziedziny zdrowotności i higjeny społecznej.

Przewodniczący: Minister.

Państwowa Rada do spraw Uzdrowisk. (Dz. U. R. P. Nr. 33/34, poz. 304). Opinjowanie w sprawach uzdrowisk na żądanie Ministra Opieki Społecznej.

Przewodniczący: Minister.

Rada do spraw dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku. (Dz. U. R. P. Nr. 36/28, poz. 343 i Nr. 66/28 poz. 613). Opinjowanie i projektowanie w sprawach dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.

Przewodniczący: Minister.

Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Prökl Kazimierz, Radca

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Nakoniecznikoff Bolesław, Dyr. Dep.

MINISTERSTWO OPIEKI SPOŁECZNEJ

ul. Długa 38/40.

Gabinet Ministra. Sprawy związane z kierownictwem ministerstwa, władz i urzędów podległych, nadzoru nad pracami ustawodawczemi w ministerstwie, nieobjęte zakresem działania innych komórek organizacyjnych, oraz związane z budżetowo-gospodarczą obsługą ministerstwa i urzędów podległych, czasopism, bibljoteki, wydawnictw, składnicy akt i kancelarji ministerstwa.

Dyrektor: Dworzańczyk Zygmunt.

Radca prawny	— Jankowski Stefan.
Ref. prezydjalny	— Kier. mgr. Siłkowski Marjan,
Ref. legislacyjny	— „ mgr. Lawendel Tadeusz.
Ref. społ.-ekonom.	— „ Dr. Bornsteinowa Melanja
Ref. wojskowy	— „ mgr. Pilarski Piotr.
Wydział budżet.-gospodarczy	— Nacz. Kokoszkiewicz Mieczysł.,
Wydział statyst.-sprawozdawczy	— „ Dr. Kacprzak Marcin.

Departament Pracy*). Sprawy związane z zagadnieniem polityki i ochrony pracy najemnej we wszystkich jej dziedzinach, inspekcji pracy i rozjemstwa oraz pośrednictwa pracy, bezrobocia, migracji wewnętrznej, sprawy emigracyjne w kraju i transportu migrantów.

Dyrektor i Główny Inspektor Pracy: Marjan Klott de Heidenfeldt.

Wydział ochrony pracy	— Nacz Zagrodzki Józef,
Wydz. rozjemstwa i polityki pracy	— „ Premier Wacław.
Wydz. Inspekcji pracy	— „ inż. Zagrodzki H.,
Wydz. zatrudnienia i migracji**)	— „ Biesiekierski M.

Departament Ubezpieczeń Społecznych. Sprawy ubezpieczeń społecznych na wypadek choroby, inwalidztwa, starości; od wypadków przy pracy oraz ubezpieczenia na wypadek braku pracy pracowników umysłowych.

Dyrektor: Makowiecki Stanisław.

Wydz. normatywny	— Nacz Bruner Wacław,
Wydz. kontroli i nadzoru	— „ Dagnan Kazimierz,
Wydz. orzecznictwa	— „ Wysłouch Izydor.
Inspekcja ubezp. społ.	— Insp.: Giebartowski Edm.

Departament Opieki Społecznej. Sprawy opieki społecznej nad dorosłymi, dziećmi i młodzieżą, opieki nad osobami względem których Państwo ma specjalne obowiązki z tytułu publicznego, zwłaszcza nad inwalidami wojennymi, sprawy profilaktyki w zakresie opieki społecznej samopomocy społecznej oraz sprawy fundacji i zapisów.

Dyrektor: Nakoniecznikoff Bolesław.

---

*) Główny Inspektorat Pracy wchodzi organizacyjnie jako Wydział Inspekcji Pracy do Departamentu Pracy. Dyrektor Departamentu Pracy jest z urzędu równocześnie Głównym Inspektorem Pracy.

**) Wydział zatrudnienia i migracji podlega bezpośrednio Ministrowi Opieki Społ.

Wydz. normatywny	— Nacz. Krakowski Bronisław.
Wydz nadzoru i polit. opiekuń.	— Nacz Zieliński Gustaw
Wydz spraw inwalidów	— Nacz. Świerczewski K.
Samodzielny referat fundacyj	— Kier. Jasiński Stefan
Inspekcja opieki	— Mancewicz Eugenjusz.

Departament Służby Zdrowia. Sprawy z zakresu administracji zdrowia publicznego, lecznictwa, profilaktyki i higjeny, zarządu państwowych zakładów, uzdrowisk i instytucyj działających w tym zakresie oraz sprawy pomocy lekarskiej dla pracowników państwowych.

Dyrektor: Dr. Adamski Jan.

Wydział normatywny	— Nacz. Dr. Kowalczewski Józef.
Wydz nadzoru nad akcją zapob.	— „ Dr Palester Henryk.
Wydz. nadz. nad lecznictwem	— „ Dr Przywieczerski Wit.
Wydz nadzoru nad farmacją	— „ Sokolewicz Wacław.
Wydz. orzecznictwa	— „ Dr. Ostromęcki Bohdan.
Inspekcja służby zdrowia	— Insp. Dr Kowarski Leonard.

Biuro Personalne. Sprawy osobowe funkcjonarjuszów ministerstwa, podległych mu władz, urzędów, zakładów i instytucyj nadzorowanych oraz sprawy organizacyjne ministerstwa, podległych władz, urzędów, zakładów i instytucyj nadzorowanych.

Dyrektor: Trella Stanisław.

Referat pracowników służby państwowej	— Kierownik mgr. Szajewski Stef.
Referat pracowników instytucyj nadzorowanych	— Kierownik Wicherski Tadeusz
Referat organizacyjno-insp.	— Kierownik Loeffler Janusz.

URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Naczelny Nadzwyczajny Komisarz do Spraw Walki z Epidemjami.
(Dz. U. R. P. 61/20 poz. 388; Nr. 21/34 poz. 161).

Warszawa, Długa 38/40.

Zwalczanie chorób zakaźnych, grożących klęską powszechną.

Komisarz: Dr. Eugenjusz Piestrzyński, Podsekr. Stanu.

Trybunał dla Spraw Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu
(Dz Ust Rz. Niem. str. 509, Dz. Urz. Min. b. dz. Pr. 5/21 poz. 24, Dz. U. R. P. Nr 12/22 poz 110, Nr. 106/27 poz. 911; Nr. 51/33 poz. 306; Nr. 95/34 poz. 855).

Poznań, ul. Marcinkowskiego 22.

Rozstrzyganie w II i ostatniej instancji odwołań i załatwianie rewizyj dotyczących wyroków i uchwał Wyższych Urzędów Ubezpieczeń w Poznaniu i Toruniu w sprawach ubezpieczenia emerytalnego robotników, ubezpieczenia od wypadków, ubezpieczenia emerytalnego pracowników umysłowych oraz ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa w województwach poznańskiem i pomorskiem.

Prezes: Dr. Adamczak Wojciech.

Wyższy Sąd Rozjemczy do Spraw Górnośląskich Bractw Górniczych w Warszawie.

(Dz. U. R. P. Nr. 33/34 poz. 300).

Warszawa, Długa 38/40.

Rozstrzyganie w charakterze II instancji w sprawach świadczeń Bractw Górniczych.

Przewodniczący: Paprocki Władysław.

Główny Inspektor Pracy

patrz Ministerstwo Opieki Społecznej Departament Pracy.

Państwowy Zakład Higjeny.

(Dz. U. R. P. Nr. 54/27, poz. 477).

Warszawa, ul. Chocimska 24.

Badania naukowe w zakresie higjeny publicznej; badania bakterjologiczno-serologiczne, chemiczne, farmakognostyczne i t. p.; wyrób surowic, szczepionek i produktów biologicznych; wykonywanie czynności zleconych oraz szkolenie personelu fachowego.

Dyrektor: doc. dr. Szulc Gustaw Adolf.

Dział Bakterjologji i Medecyny Doświadczalnej — Kierownik prof. dr. Hirszfeld Ludwik

Dział Chemji — Kierownik dr. fil. Dominikiewicz Mieczysław

Dział Surowic i Szczepionek — Kierownik dr. Celarek Józef

Państwowa Szkoła Higjeny — Kierownik dr. Chodźko Witold

Oddział Ogólny — Kierownik Czaraszkiewcz St.

Filje:

Katowice, ul. Raciborska 39. — Kierownik dr. Eisenberg Filip

Lublin, ul. 3 Maja 10. — Kierownik dr. Chromiński C.

Lwów, ul. Piekarska 56. — Kierownik prof. dr. Gąsiorowski Napoleon

Toruń, ul. Wałowa 15. — Kierownik dr. Wawrzyńska M.

Łódź, ul. Gdańska 44. — Kierownik dr. Załęski Tad.

Wilno, ul. Kossa 1. — Kierownik dr. Prażmowski Wł.

Przedsiębiorstwa:

Ferma Służew, Hodowla zwierząt doświadczalnych i hodowla zwierząt dla celów wyrobu surowic i szczepionek — Zarządzający Piński Kazim.

Bursa „Amelin“, Warszawa, ulica Puławska 91. Bursa pensjonat dla słuchaczów Państwowej Szkoły Higjeny — Kierownik Pawłowska Jadwiga

Państwowe Zakłady Badania Żywności i Przedmiotów Użytku.

(Dz. U. R. P. Nr. 36/28 poz. 343).

Badanie techniczne artykułów żywności i przedmiotów użytku; opracowywanie metod badań; organizowanie kursów wyszkolenia organów fachowych; kontrola działalności samorządowych pracowni ba-

dań żywności i przedmiotów użytku; wykonywanie zadań zleconych przez Ministerstwo Opieki Społecznej.

Kraków, ul. Zygmunta Augusta 1. — Dyr. dr. Bier Leonard.
Łódź, ul. Kościuszki 3. — „ dr. Domżalski Józef.
Poznań, ul. Grobla 10. — „ inż. Górski Stanisław.
Gdynia, Ekspozytura, ul. Portowa — Kier. inż. Kolski Wincenty.
Warszawa, ul. Chocimska 24. — p. o. dyr. Kirkor Teodor.
Wilno, Ekspozytura, ul. Tatarska Nr. 11. — Kier. Monikowski Kazimierz.

Państwowe Szkoły Położnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 34/28 poz. 310; Nr. 2/29 poz. 20; Nr. 5/34 poz. 41).

Kraków, ul. Kopernika 17. — Dyr. dr. Rutkowska Ada.
Lwów, ul. Pijarów 4. — „ dr. Mączewski Stanisław
Wilno, ul. 3 Maja 8. — „ dr. Karnicki Aleksander.

Komisarz Demobilizacyjny na Górnym Śląsku

patrz: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — wojew. śląskie.

Polski Komisarz dla Spraw Pracy na Górnym Śląsku

patrz: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — wojew. śląskie.

Komisje Arbitrażowo-Pojednawcze w Katowicach, Chorzowie i Rybniku

Komisje Pojednawczo - Rozjemcze w Poznaniu i Bydgoszczy

Bracki Sąd Rozjemczy w Katowicach

Wyższe Urzędy Ubezpieczeń.

patrz: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — woj. poznańskie, pomorskie i śląskie.

Szpitale Państwowe,

patrz dział: Życie Społeczne.

URZĘDY I INSTYTUCJE LOKALNE.

Wojewódzka i powiatowa administracja opieki społecznej i zdrowia (zespolona), patrz władze administracji ogólnej w dziale Min. Spr. Wewn.

Inspekcja Pracy.

(Dz. U. R. P. Nr. 67/27, poz. 519)

Nadzór nad przestrzeganiem i wykonywaniem przepisów prawa o ochronie pracy.

I. Okręgowy Inspektorat Pracy m. st. Warszawa

ul. Marszałkowska 84.

p. o. Inspektor Okręgowy: Domaniewski Tadeusz.

Obwód 1, Warszawa, ul. Marszałkowska 84.
Komisarjaty P. P.: 6, 8, 11, 16, 23.
Inspektor: Kwapiński Stefan.

Obwód 2, Warszawa, ul. Marszałkowska 84.
Komisarjaty P. P.: 1, 9, 10, 13, 20, 21.
Inspektor: Świtalski Adam.

Obwód 3, Warszawa, ul. Marszałkowska 84.
Komisarjaty P. P.: 7, 12, 19, 22.
Inspektor: Grabowski Stefan.

Obwód 4, Warszawa, ul. Marszałkowska 84.
Komisarjaty P. P.: 2, 3, 4, 5, 26.
Inspektor: Woliniewska Lucyna.
Obwód 5, Warszawa, ul Marszałkowska 84.
Komisarjaty P. P.: 14, 15, 17, 18, 24 i 25.
p. o. Inspektor: inż. Szumski Zygmunt.

II. Okręgowy Inspektorat Pracy, Warszawa
Al. Jerozolimskie 6.

Województwo warszawskie.

Inspektor Okręgowy: Włodzimierz Wojtkiewicz.
Obwód 6, Warszawa, Al. Jerozolimskie 6.
pow. Ciechanów, Maków, Mława, Przasnysz i Pułtusk.
Inspektor: inż. Podgórski Przemysław.
Obwód 7, Warszawa, Al Jerozolimskie 6.
pow. Mińsk.-Maz., Radzymin, Warszawa.
Inspektor: Romuald Gegołajtis.
Obwód 8, Warszawa, Al Jerozolimskie 6.
pow. Błonie, Grójec, Rawa Maz.
Inspektor: inż. Dubowik Władysław.
Obwód 9, Łowicz, ul. Piłsudskiego 71.
pow.: Łowicz, Skierniewice i Sochaczew.
Inspektor: Tomczyk Władysław.
Obwód 10, Włocławek, ul. Bulwarowa 22.
pow.: Kutno, Lipno, Nieszawa i Włocławek.
Inspektor: inż. Ossowski Kazimierz.
Obwód 11, Płock. Starostwo.
pow.: Płock, Płońsk, Rypin, Sierpc i Gostynin.
p. o. Inspektor: Rybicki Feliks.

III Okręgowy Inspektorat Pracy, Łódź
ul. Zawadzka 1.

Województwo łódzkie.

Inspektor Okręgowy: inż. Wacław Wyrzykowski.
Obwód 12, Łódź, ul. Zawadzka 1.
Komisarjaty P. P.: 1, 2, 3, 5, 13, 14.
Inspektor: inż. Kakowski Tadeusz.
Obwód 13, Łódź, ul. Zawadzka 1.
Komisarjaty P. P.: 8, 9, 10, 11.
p. o. Inspektor: inż. Feferman Izaak.
Obwód 14, Łódź, ul. Zawadzka 1.
Komisarjaty P. P.: 4, 6, 7, 12.
Inspektor: inż. Rutkiewicz Juljan.
Obwód 15, Łódź, ul. Zawadzka 1.
pow.: Łask, Łęczyca, Łódź, Sieradz
p. o. Inspektor: Opolski Stanisław.
Obwód 16, Piotrków, ul. Słowackiego 26.
pow.: Brzeziny, Piotrków, Radomsko.
Inspektor: Wróblewski Lucjan.
Obwód 17, Kalisz, ul. Kolegjalna 1.
pow.: Kalisz, Koło, Konin, Turek i Wieluń.
p. o. Inspektor: Drecki Bronisław.

IV Okręgowy Inspektorat Pracy. — Kielce.

Województwo kieleckie.

Inspektor Okręgowy: Kowalik Juljan.

Obwód 18, Kielce, ul. Marsz Focha.
pow.: Jędrzejów, Kielce, Miechów, Stopnica i Pińczów.

p. o. Inspektor: Kuliczkowski Wiesław.

Obwód 19, Radom, ul. Sienkiewicza 7.
pow.: Końskie, Kozienice, Opoczno i Radom.

Inspektor: inż. Maciejewski Jan.

Obwód 20, Radom, ul. Sienkiewicza 7.
pow.: Iłża, Opatów, Sandomierz

p. o. Inspektor: inż. Rosen Henryk.

Obwód 22, Częstochowa, ul. Aleja II 35.
pow.: Częstochowa, Włoszczowa.

Inspektor. inż. Wasilewski Witold.

Obwód 23, Sosnowiec, ul. 3 Maja 9.
pow.: M. Dąbrowa Górnicza, gminy: Bobrowniki, Grodziec (z wyjątkiem kop. Jowisz), Łagisza, Łosień, Wojkowice Kościelne, Strzemieszyce i Zagórze z pow. Będzin.

Inspektor: inż Fedorowicz Aleksander.

Obwód 24, Zawiercie, ul. Sądowa 6.
pow. Zawiercie.

p. o. Inspektor: inż. Pawłowski Antoni.

Obwód 25, Sosnowiec, ul. 3 Maja 9.
m. Sosnowiec i gminy: Będzin, Czeladź, Konstantynów, Miłowice, Modrzejów, Niwka, Pogoń, Kopalnia Jowisz (z pow. Będzin) i pow. Olkusz

Inspektor: inż. Fedorowicz Aleksander.

V Okręgowy Inspektorat Pracy — Lublin

Lublin, ul. Al. Racławickie 6.

Województwo lubelskie i wołyńskie.

Inspektor Okręgowy: Kowalik Jan.

Obwód 26, Lublin, Al. Racławickie 6.
m. Lublin i pow.: Garwolin, Lubartów, Puławy, Radzyń.

Inspektor: Dr. Rejcher Stanisław.

Obwód 27, Zamość, ul. Staszyca 3.
pow.: Biłgoraj, Hrubieszów, Tomaszów i Zamość.

p. o. Inspektor: Budzyński Stefan.

Obwód 28, Chełm, Górka Katedralna 2.
pow.: Chełm, Janów, Krasnystaw, Włodawa.

p. o. Inspektor: Kalicki Józef.

Obwód 29, Siedlce, ul. Kościuszki 3.
pow.: Biała, Łuków, Siedlce, Sokołów i Węgrów.

p. o. Inspektor: inż. Hewryk Jan.

Obwód 30, Kowel, ul. Poniatowskiego 8.
pow.: Horochów, Kowel, Luboml, Włodzimierz Woł. i Sarny

p. o. Inspektor: Komarnicki Jarosław.

Obwód 31, Łuck, Szopena 11.
pow.: Dubno, Kostopol, Krzemieniec, Równe i Zdołbunów.

Inspektor: Zakrzewski Czesław.

VI Okręgowy Inspektorat Pracy — Białystok

Białystok, ul. Orzeszkowej 5.

Województwo białostockie i poleskie.

Inspektor Okręgowy: inż. Świeżawski Bogusław.

Obwód 32, Białystok, ul. Orzeszkowej 5.
pow.: Białystok, Bielsk, Wysokie Mazowieckie.
Inspektor: inż. Kimmel Aleksander.
Obwód 33, Grodno, ul. Wróblewskiego 2.
pow.: Grodno, Sokółka, Wołkowysk.
Inspektor: Janowicz Michał.
Obwód 34, Białystok, ul. Orzeszkowej 5.
pow.: Łomża, Ostrołęka, Ostrów.
Inspektor: inż. Kimmel Aleksander.
Obwód 35, Grodno, ul. Wróblewskiego 2.
pow.: Augustów, Suwałki, Szczuczyn.
Inspektor: Janowicz Michał.
Obwód 36, Brześć n/B., Dąbrowskiego 23.
pow.: Brześć n/B, Kamień Koszyrski, Kobryń, Kossów, Prózana.
Inspektor: Nawracki Walerjan.
Obwód 37, Pińsk, ul Bernardyńska 12.
pow.: Drohiczyn, Łuniniec, Pińsk, Stolin.
Inspektor: mag. praw. Jakóbkiewicz Mirosław.

VII Okręgowy Inspektorat Pracy — Kraków,
Kraków, ul Lubelska 27.
Województwo krakowskie.
Inspektor Okręgowy: Czarnecki Franciszek.
Obwód 38, Kraków, ul. Lubelska 27.
m. Kraków i pow.: Bochnia, Chrzanów i Kraków.
Inspektor: Konopczyński Adam.
Obwód 39, Biała, ul. Graniczna 5.
pow.: Biała, Myślenice, Wadowice, Żywiec.
Inspektor: inż. Bortkiewicz Stanisław.
Obwód 40, Tarnów, ul. Wałowa 22.
pow.: Brzesko, Dąbrowa, Mielec, Ropczyce, Tarnów.
p. o. Inspektor: Korkiewicz Kazimierz.
Obwód 41, Nowy Sącz, ul. Szwecka 8
pow.: Gorlice, Jasło, Limanowa, Nowy Sącz, Nowy Targ.
p. o.: Inspektor: Mag. Praw. Szałagan Jan.

VIII Okręgowy Inspektorat Pracy — Lwów,
Lwów, Plac Smolki 3.
Województwo lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie.
Inspektor Okręgowy: inż. Zwoliński Stanisław.
Obwód 42, Lwów, Plac Smolki 3.
m. Lwów i pow.: Bóbrka, Gródek Jagielloński, Jaworów, Lwów, Mościska, Rawa Ruska, Sokal i Żółkiew.
Inspektor: inż. Pławski Stanisław.
Obwód 43, Drohobycz, Ratusz.
pow.: Drohobycz, Lipsko, Rudki, Sambor, Sanok i Turka.
Inspektor: inż. Wasyłyszyn Grzegorz.
Obwód 44, Przemyśl, ul. Dworskiego 21.
pow.: Brzozów, Dobromil, Jarosław, Kolbuszowa, Krosno, Lubaczów, Łańcut, Nisko, Przemyśl, Przeworsk, Rzeszów, Tarnobrzeg.
Inspektor: inż. Mianowski Adam.
Obwód 45, Stanisławów, Gmach Sądu Okr.
pow.: Horodenka, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Stanisławów, Śniatyń, Tłumacz.
Inspektor: inż. Witoszyński Emiljan.

Obwód 46, Stryj, ul. 3 Maja 16.
pow.: Dolina, Kałusz, Rohatyn, Stryj, Żydaczów.

Inspektor: Jabłoński Michał.

Obwód 47, Tarnopol, ul. Mickiewicza 45.
pow.: wojew. Tarnopolskie.

Inspektor: inż. Tutakiewicz Karol.

IX Okręgowy Inspektorat Pracy — Katowice,
Gmach Dyrekcji Policji.

Województwo śląskie.

p. o. Inspektor Okręgowy: inż. Maske Artur.

Obwód 48, Katowice, ul. Kilińskiego 9.
m. Katowice, pow Katowice.

Inspektor: inż. Seroka Władysław.

Obwód 49, Chorzów, Wolności 2.
pow.: Chożów, Świętochłowice.

Inspektor: inż. Franke Maksymiljan.

Obwód 50, Chorzów, ul. Wolności 32.
pow.: Lubliniec, Tarnowskie Góry.

Inspektor: inż. Franke Maksymiljan.

Obwód 51, Rybnik, ul. Wysoka 2.
pow.: Pszczyna, Rybnik.

Inspektor: inż. Oszczakiewicz Henryk.

Obwód 52, Bielsko, ul. Piłsudskiego 5.
m. Bielsko, pow.: Bielsko, m. Cieszyn, pow.: Cieszyn

Inspektor: Dr. Bartonec Hugo.

X Okręgowy Inspektorat Pracy — Poznań,
ul. Stefana Czarnieckiego 9.

Województwo poznańskie.

Inspektor Okręgowy: Dr. Mroczkowski Stanisław.

Obwód 53, Poznań, ul. Stefana Czarnieckiego 9.
m. Poznań, pow. Czarnków, Międzychód, Nowotomyśl, Oborniki, Poznań, Szamotuły, Srem, Środa, Września.

Inspektor: inż. Stanisław Sułkowski.

Obwód 54, Bydgoszcz, Jagiellońska 3.
m. Bydgoszcz, pow. Bydgoszcz, Chodzież, Szubin, Wągrowiec, Wyrzysk.

Inspektor: inż. Napierkowski Stanisław.

Obwód 55, Inowrocław, Pakowska 8.
pow : Gniezno, Inowrocław, Mogilno, Żnin.

p. o. Inspektor: Repetowski Adam.

Obwód 56, Leszno, Plac Kościuszki 4.
pow.: Gostyń, Kościan, Leszno, Rawicz, Wolsztyn.

p. o. Inspektor: Burasiewicz Antoni.

Obwód 57, Ostrów, ul. Wrocławska 16.
pow.: Jarocin, Kępno, Krotoszyn, Ostrów.

Inspektor: Sukiennicki Antoni.

XI Okręgowy Inspektorat Pracy — Toruń,
ul. Kochanowskiego 1.

Województwo pomorskie.

Inspektor Okręgowy: inż. Butwiłowicz Ludomir.

Obwód 58, Toruń, ul. Kochanowskiego 1.
m. Toruń, pow.: Brodnica, Działdowo, Toruń, Wąbrzeźno.

Inspektor: Zygmunt Humięcki.

Obwód 59, Grudziądz, Plac 26 Stycznia 32.
m. Grudziądz, pow.: Chełmno, Grudziądz, Lubawa, Świecie, Tuchola.
p. o. Inspektor: Dąbrowski Władysław.
Obwód 60, Gdynia, ul. Stefana Żeromskiego 45.
pow.: morski — Gdynia, Kartuzy.
Inspektor: inż. Helbrecht Józef.
Obwód 61, Tczew, ul. Krótka 10.
pow.: Chojnice, Kościerzyna, Sępolno, Starogard i Tczew
Inspektor: Franciszek Szulz.

XII Okręgowy Inspektorat Pracy — Wilno,
ul. Ostrobramska 19.

Województwo wileńskie i nowogródzkie.
Inspektor Okręgowy: inż. Leszczyński Bolesław.
Obwód 62, Wilno, ul. Ostrobramska 19.
m. Wilno.
Inspektor: Fedecki Stanisław.
Obwód 63, Wilno, ul. Ostrobramska 19.
pow.: Mołodeczno, Oszmiana, Wilno-Troki, Wołożyn.
Inspektor: Rusiecki Kazimierz.
Obwód 64, Wilno, ul. Ostrobramska 19.
pow.: Brasław, Dzisna, Postawy, Święciany, Wilejka.
Inspektor: Umiastowski Franciszek.
Obwód 65, Lida, ul. Suwalska 15.
pow.: Baranowicze, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Słonim, Stołpce, Szczuczyn.
Inspektor: inż. Lewicki Aleksander.

OKRĘGOWE URZĘDY UBEZPIECZEŃ *).

(Dz. U. R. P. Nr. 44/20 poz. 272; Nr. 51/33 poz. 396; Nr. 95/34 poz. 855).
Bezpośredni nadzór nad Ubezpieczeniami Społecznemi.

Okręgowy Urząd Ubezpieczeń — Warszawa.
Warszawa, ul. Marszałkowska 95.
Dyrektor: Szulc Jan.

Okręgowy Urząd Ubezpieczeń — Poznań.
Poznań, ul. Dąbrowskiego.
Dyrektor: Mańkowski Czesław.

Okręgowy Urząd Ubezpieczeń — Lwów
Lwów, ul. Wiśniowieckich 4.
Dyrektor: Chomicki Grzegorz.

Wyższe Urzędy Ubezpieczeń w Poznaniu, Toruniu i Katowicach.
patrz: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — województwa: poznańskie, pomorskie i śląskie.

---

*) W likwidacji.

MINISTER POCZT I TELEGRAFÓW

Inż. Emil Kaliński

PODSEKRETARZ STANU

Inż. Franciszek Drzewiecki

CIAŁA KOLEGJALNE.

Rada Muzealna jest organem doradczym i opinjodawczym w sprawach dotyczących Muzeum.

Przewodniczący: Inż. Drzewiecki Franciszek, Pods. Stanu

Rada Teletechniczna — Mon. Pol. Nr. 259/28, poz. 623. Opinjowanie zamierzeń Ministerstwa Poczt i Telegrafów, Ministerstwa Spraw Wojskowych, Ministerstwa Komunikacji i Ministerstwa Przemysłu i Handlu w dziedzinie urządzeń teletechnicznych.

Przewodniczący: ppłk. Inż. Argasiński Tadeusz.

Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Dr. Roman Jakób.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna.

Przewodniczący: Wasiewicz Antoni.

MINISTERSTWO POCZT I TELEGRAFÓW

Pl. Napoleona Nr. 8.

Gabinet Ministra. Sprawy: ogólne związane z kierownictwem Ministerstwa i państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon", organizacyjne, inspekcji, polityki taryfowej, nadzoru nad przedsiębiorstwami zależnemi od Ministra P. i T. lub przezeń koncecjonowanemi, związków zawodowych pracowników P. T., prasowe i wydawnictw.

Dyrektor: Starzyński Roman.

Wydz. Ogólny	— Nacz. Dr. Roman Jakób.
Wydz. Organizacyjny	— Nacz. Dr. Godula Wiktor.
Wydz. Inspekcji	— p. o. Główn. Insp. Dr. Skwarczyński Mieczysław.

Departament Administracyjny: Sprawy prawne, budowlane, budżetowo-finansowe, oraz gospodarcze.

p. o. Dyrektor: Inż. Drzewiecki Franciszek, Pods. Stanu.

Wydz. Prawny	— Nacz. Sukiennicki Jan
Wydz. Budowlany	— „ Inż. Szpaczyński Stan.
Wydz. Budżetowo-Kasowy	— „ Kohlmüntzer Zygmunt
Wydz. Gospodarczy	— „ Leligdowicz Leon

Departament Pocztowy. Sprawy: eksploatacji poczty i komunikacji pocztowej.

p. o. Dyrektora: Dr. Owsionka Antoni.

Wydz. Pocztowy Krajowy	— Nacz. Foryś Walenty.
Wydz. Pocztowy Zagran.	— p. o. Nacz. Machalski René
Wydz. Komunikacyjny	— Nacz. Romer Maciej.
Refer. Ruchów Pieniężnych	— Kier. Schneider Michał

Departament Techniczny. Sprawy: budowy, konserwacji i eksploatacji urządzeń telekomunikacyjnych.

Dyrektor: Inż. Krzyczkowski Antoni.

Wydz. Eksploat. Telegr. i Telef.	— Nacz. Inż. Dębicki Stanisław.
Wydz. Teletechniczny	— „ Inż. Jakubowski Bolesław
a) Biuro Kablowe	— Kier. Inż. Pomirski Henryk.
b) Biuro Bud. Sieci Autom.	— „ Baginski Kazimierz.
Wydz. Radjokomunikacyjny	— Nacz. Inż. Stalinger Eugenjusz

Biuro Personalne. Sprawy: personalne pracowników Ministerstwa i państwowego przeds. „Polska Poczta, Telegraf i Telefon".

Dyrektor: Młynarski Ludwik.

Refer. Prawno-Organizacyjny	— Kier. Dr. Guzowski Jan.
Refer. Personalny	— vacat.
Refer. Kwalifikacyjno-Ewidencyjny	— „ Podolec Piotr.

Biuro Wojskowe. Sprawy: przygotowanie poczty, telefonu, telegrafu i radjotelegrafu do potrzeb obrony Państwa.

Dyrektor: mjr. Paciorek Adam.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE SPECJALNE.

Państwowy Instytut Telekomunikacyjny — Mon. Pol. Nr. 67/34, poz. 103. Naukowe badania i opinjowanie zagadnień z dziedziny teletechniki, radjotechniki i innych systemów i sposobów łączności, jak również z dziedziny techniki pocztowej.

Dyrektor: Prof Dr. Inż. Groszkowski Janusz.

Wydz Teletechniki — Nacz. Inż. Dobrski.
Wydz. Radjotechniki — „ Prof. Dr. Inż. Groszkowski J.
Wydz. Techniki Pocztowej — „ vacat.

Muzeum Poczty i Telekomunikacji — Dz. Urz. Min. P. i T. Nr. 15/32, poz. 101. Rozpowszechnianie wiedzy i umiejętności w zakresie poczty. telegrafu, telefonu i radja przez systematyczne i naukowe gromadzenie i utrzymywanie odnoszących się do tych dziedzin przedmiotów.

Kustosz: Polański Włodzimierz.

PRZEDSIĘBIORSTWO „POLSKA POCZTA, TELEGRAF I TELEFON".

Wykonywanie, zastrzeżonego Państwu ustawą (Dz. U. R. P. Nr. 58/24, poz. 584 i D. U. R. P. Nr. 91/28, poz. 378). wyłącznego prawa zakładania, utrzymywania i eksploatacji urządzeń pocztowych, telegraficznych i telefonicznych Dz. U. R. P. Nr. 105/32, poz. 879.

Dyrekcje Okręgów Poczt i Telegrafów.

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Bydgoszczy, obejmuje woj. pomorskie i powiaty. bydgoski i wyrzyski z woj. poznańskiego.

Dyrektor: Inż. Kozubek Włodzimierz.

Wydz. Administracyjny — Nacz. Philipp Karol.
„ Pocztowy — „ Baczyński Dyonizy.
„ Telegr. Telefon. — „ Ertel Zygmunt.
„ Rachunkowy — „ Wolak Michał.
Oddz. Budowlany — Kier. Inż. Serafin Mieczysław
Biuro Wojskowe — „ Bujakiewicz Stanisław.
Refer. Społeczny — „ Dzbański Michał.
Komisja Dyscyplinarna — Przew. Philipp Karol.

	Urzędy	Według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakresu dział.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
		I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	poczt.	3	1	—	—	—	4							radjo	1
	poczt. tg.	—	3	14	27	34	78	47	116	137	300	138	—	Skład. mat. poczt.	1
	telef.) telegr.)	4		—	—	—	4	—	—	—	—	229	—	—	—
	Razem	7	4	14	27	34	86	47	116	137	300	367	—	—	2

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku, obejmuje W. M. Gdańsk, ul. Heveliusplatz 1 — 2.

Dyrektor: Budzyński Eryk.

Refer. Administracyjny — Kier. Kikorski Jan.
„ Budżetowo-Kasowy — „ Rudłowski Anzelm.
„ Pocztowy — „ Witkowski Józef.
„ Eksploatacji Telegr.-Telef. — „ Kwidzyński Aleksander.
Kom. Dysc.: (patrz Dyr. Okr. P. i T. Bydgoszcz).

Urzędy według klas i zakr. dział.						Razem
	I	II	III	IV	V	
poczt.	—	—	—	1	1	2
poczt. tg.	—	1	—	—	—	1
telef. tg.	—	—	—	—	—	—
Razem	—	1	—	1	1	3

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Katowicach, obejmuje woj. śl.

Dyrektor: Popiel Stefan.

Wydz. Administracyjny — Nacz. Barteczko Ryszard.
„ Pocztowy — „ Szopa Roman.
„ Telegr.-Telefon. — „ Inż. Możejko Józef.
„ Rachunkowy — „ Czternastek Stanisław.
Oddz. Budowlany — Kier. inż. arch. Biasion Jan.
Biuro Wojskowe — p.o. Kier. Węgrzyn Stanisław.
Refer. Społeczny — Kier. Gąsienica-Jacina Wł.
Komisja Dyscypl. — Przew. Kolak Ludwik.

Urzędy	według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakr. dz. ał.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	3	—	—	—	—	3	—	—	3	3	10	4	—	—
poczt. tg.	—	3	17	15	39	74	26	13	23	62	—	—	—	—
telef. tg.	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	78	—	—	—
Razem	6	3	17	15	39	80	26	13	26	65	88	4	—	—

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Krakowie, obejmuje woj. krakowskie i powiaty: będziński, czestochowski, jędrzejowski, kielecki, miechowski, olkuski, pińczowski, stopnicki, włoszczowski i zawierciański z woj. kieleckiego, oraz powiat radomszczański z woj. łódzkiego.

Dyrektor: Spett Alfred.

Wydz. Administracyjny — p.o. Nacz. Kolinek Stanisław.
„ Pocztowy — Nacz. Chendzyński Zdzisław.
„ Telegraf.-Telefon. — p.o. Nacz. kpt. Podolecki Al.
„ Rachunkowy — Nacz. Kruszyński Stanisław.

Oddz. Budowlany — Kier. Inż. Klewar Franciszek.
Bluro Wojskowe — „ Dadak Jan, Dr.
Refer. Społeczny — p.o. Kier. Tobola Jan.
Komisja Dyscypl. — Przew. Kolinek Stanisław.

Urzędy	według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg stopni i zakr. dział.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	1	1	—	—	—	2	11	30	100	141	47	41		—
poczt. tg.	4	4	30	39	67	144	47	67	40	154	1	1	radjotel.	1
													Skł. m. p.	1
telef. tg	3	2	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	skł. m. t.	1
													poczt U.P.	1
Razem	8	7	30	39	67	151	58	97	140	295	48	42	—	4

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Lublinie, obejmuje woj. wołyńskie; powiaty: Biłgoraj, Chełm, Hrubieszów, Janów Lub., Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Puławy, Tomaszów, Włodawa, Zamość z woj. lubelskiego; powiaty Iłża, Końskie, Kozienice, Opatów, Opoczno, Radom, Sandomierz z woj. kielec. i powiat Kamień Kosz. z woj. poleskiego.

Dyrektor: Inż. Żuchowicz Karol.

Wydz. Administracyjny — Nacz. —
„ Pocztowy — „ Babicki Feliks.
„ Telegraf.-Telefon. — „ Świętochowski Wacław.
„ Rachunkowy — „ Teodorowicz Nestor.
Oddz. Budowlany — Kier. Królikiewicz Marjan.
Bluro Wojskowe — „ Szulc Antoni.
Refer. Społeczny — „ Kamęcki Kazimierz.
Komisja Dyscypl. — Przew. Turczyński Mieczysław.

	Urzędy według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakr. dział.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	4	—	urz. tel.	5
													radjot.	1
poczt. tg.	2	4	18	35	54	113	70	60	241	371	—	—	skł.m p.	1
telef. tg.	2	3	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	skł m.tel.	1
Razem	4	7	18	35	54	118	70	60	247	377	4	—	—	8

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów we Lwowie, obejmuje woj. lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie. Lwów, ul. Słowackiego Nr. 1.

Dyrektor: Moszoro Dominik.

Wydz. Administracyjny — Nacz. Bartyzel Jan.
„ Pocztowy — „ Filipek Jan.
„ Telegraf.-Telefon. — „ Inż. Kowalenko Ambroży.
„ Rachunkowy — p.o. Nacz. Jonak Sebastjan.
Oddz. Budowlany — Kier. Inż. Orkisz Michał.
Biuro Wojskowe — p.o. Kier. Kosydarski Fr.
Refer. Społeczny — Kier. Drzewiecki Teofil.
Komisja Dyscypl. — Przew. Jonak Sebastjan.

	Urzędy według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakr. dział.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	1	—	—	—	—	1	2	6	42	50	14	26	urzędy telet.	
poczt. tg.	4	10	43	65	77	199	74	145	148	370	1	2	skł. m. p.	1
telef. tg.	3	2	—	—	—	5	—	—	—	—	1	—	skł. mat. t	1
Razem	8	12	43	65	77	205	76	151	190	420	16	28	—	2

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Poznaniu, obejmuje woj. poznańskie, oprócz powiatów: Bydgoszcz, m. Bydgoszcz i Wyrzysk.

Dyrektor: Wallner Alfred.

Wydz. Administracyjny — Nacz. Sawicki Adolf.
„ Pocztowy — „ Kurowski Ryszard.
„ Telegraf.-Telefon. — „ Inż. Kolankowski Witold.
„ Rachunkowy — „ Moyseowicz Józef.
Oddz. Budowlany — p.o. Kier. Skoczylas Telesfor.
Biuro Wojskowe — Kier. Kalinowski Antoni
Refer. Społeczny — Kier. Toczyski Tadeusz
Komisja Dyscypl. — Przewodn. Kuryk Modest.

	Urzędy według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakr. dział.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	1	3	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	radjot.	—
poczt. tg.	1	3	32	47	43	126	75	155	80	310	11	—	skł. m. p.	1
telef. tg.	2	2	—	—	—	4	—	—	—		81	—	skł, m. t.	1
Razem	4	8	32	47	43	134	75	155	80	310	92	—	—	2

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Warszawie, obejmuje woj warszawskie, białostockie prócz powiatów: Grodno i Wołkowysk; woj. łódzkie oprócz powiatu Radomsko, oraz powiat Biała Podl., Garwolin, Łuków, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Węgrów z woj. lubelskiego. Warszawa, pl. Napoleona 10.

Dyrektor: Inż. Żółtowski Józef.

Wydz. Administracyjny — p. o. Wicedyr. płk. Argasiński T.
„ Pocztowy — Nacz. Szczurek Paweł.
„ Telegraf.-Telefon. — „ Kłys Kazimierz.
„ Rachunkowy — „ Dr. Wdowiak Michał.
Oddz. Budowlany — Kier. Inż. Szymański Michał.
Bluro Wojskowe — p. o. Kier. Piskozub Paweł
Refer. Społeczny — Kier. Hladny Alfred
Komisja Dyscypl. — Przew. Dr. Wdowiak Michał.

	Urzędy według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakr. dział			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	2	1	—	—	—	3	—	—	13	13	2	15	—	1
poczt. tg.	4	11	70	81	103	269	77	165	146	388	—	3	—	—
telef. tg.	4	4	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	Poczt. U. P.	1
Razem	10	16	70	81	103	280	77	165	159	401	2	18	—	2

Dyrekcja Okręgu Poczt i Telegrafów w Wilnie, obejmuje woj wileńskie, nowogródzkie, poleskie oprócz powiatu Kamień Koszyrski i powiaty Grodno i Wołkowysk, z woj. białostockiego.

Dyrektor: Inż. Nowicki Mieczysław.

	Urzędy według klas i zakresu działania					Razem	Agencje wg. stopni i zakr. dział.			Razem	Pośred. wg. zakr. dz.		Inne urzędy	Ilość
	I	II	III	IV	V		1	2	3		zw.	roz		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poczt.	1	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—		—
poczt. tg.	—	5	15	27	72	119	66	68	176	310	—	17	skład m. p.	1
telegr. tg.	3	3	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	skład m. t.	1
Razem	4	8	15	27	72	126	66	68	177	311	1	17	—	2

Wydz. Administracyjny	— Nacz. vacat
„ Pocztowy	— „ Tymkowicz-Czaykowski Al.
„ Telegraficzno-Telefoniczny	— p. o. Nacz. ppłk. Goebel Kaz. F.
„ Rachunkowy	— p.o. Nacz. Garniewicz Paweł.
Oddz. Budowlany	— Kier. Inż. Sobolewski Józef.
Biuro Wojskowe	— Kier. Labunko Włodzimierz.
Referat Społeczny	— „ Brożek Tadeusz.
Komisja Dyscyplinarna	— Przew. Wierzbiński Wojciech.

Izba Kontroli Rachunkowej Poczt i Telegrafów. Bydgoszcz — ul. Jagiellońska. Kontrola opłat pocztowych, telegraficznych, telefonicznych etc. oraz kontrola przekazów pocztowych, wpłaconych i wypłaconych tak krajowych, jak i zagranicznych. Dz. Urz. M. P. i T. Nr. 23, poz. 71, z 1921 r.

Dyrektor: Lesiecki Włodzimierz.

Wydz. Kontroli Opłat Pocztowych i Rozrach. z Obrotu Zagraniczn.	— Nacz. Łoboda Czesław.
Wydz. Kontroli Przekazów Kraj.	— Nacz. vacat
Oddz. Ogólny	— p.o. Kier. Gardziel Michał.

Składy:

Główny Skład Materjałów Poczt.	— Nacz. Wyderka Wł.
Główny Skład Mater. Teletechn.	— Nacz. Strzelecki St

ORDERY I ODZNACZENIA

ORDER ORŁA BIAŁEGO.

(Dz. U. R. P. Nr. 24/21 poz. 136 i Nr. 33/32 poz. 346).

Ustanowiony przez króla Augusta II w dniu 1 września 1705 roku, a przywrócony w dniu 4 lutego 1921 roku, Order Orła Białego ma na celu nagradzanie znamienitych zasług cywilnych lub wojskowych podczas pokoju lub wojny dla chwały i pożytku Rzeczypospolitej.

Order Orła Białego jako najwyższa odznaka honorowa zostaje nadany osobom, które istotnie i wybitnie przyczyniły się do odzyskania lub utrwalenia niepodległości i zjednoczenia lub rozkwitu Polski.

Odznakami orderu są:

a) krzyż orderowy,

b) gwiazda orderowa, noszona na lewej piersi,

c) wstęga orderowa z błękitnej mory jedwabnej, przewieszona przez lewe ramię do prawego boku,

d) łańcuch orderowy, złożony z połączonych naprzemian orłów, medaljonów z wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus na ręku i medaljonów z monogramem „Marja".

Order Orła Białego nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów.

Kawalerowie Orderu Orła Białego tworzą Zgromadzenie Kawalerów z Wielkim Mistrzem Orderu i Kapitułą Orderu na czele.

Wielkim Mistrzem Orderu jest z urzędu Prezydent Rzeczypospolitej, którego uroczystą odznaką jest łańcuch orderowy.

Kapituła składa się z 3 członków i 1 zastępcy, wyznaczanych co 3 lata przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

Kanclerz Orderu — J. E. Ks. Kardynał Aleksander Kakowski.

Sekretarz Orderu — Prof. Władysław Grabski.

Organizację i czynności Zgromadzenia Kawalerów i Kapituły Orderu ustala dekr. Nacz. Państwa w Mon. Pol. Nr. 64/22 poz. 31.

Statut Orderu Orła Białego zawiera rozp. Prez. Rzpl. w Mon. Pol. Nr. 245/24 poz. 775.

Dniem święta orderu jest dzień 3 maja.

N a d a n i a. „Monitor Polski": Nr. 176 z 1921 r., Nr. 102 z 1924 r., Nr. 154 z 1925 r., Nr. 259 z 1932 r., Nr. 128 z 1933 r., Nr. 138 z 1934 r.

ORDER VIRTUTI MILITARI.

(Dz. U. R. P. Nr. 33/33 poz. 285).

Ustanowiony przez króla Stanisława Augusta w 1792 roku i potwierdzony przez Konstytucję Sejmu Rzeczypospolitej w dniu 23 listopada 1793 roku, a przywrócony w dniu 1 sierpnia 1919 roku, Order Virtuti Militari ma na celu nagradzanie wybitnych czynów wojennych, połączonych z całkowitą ofiarnością w myśl hasła „Honor i Ojczyzna".

Odznakami orderu są:

a) krzyż orderowy,

b) gwiazda orderowa,

c) wstęga orderowa z niebieskiej mory jedwabnej.

Order Virtuti Militari posiada 5 klas, z których:

Kl. I. Krzyż Wielki, zawieszony na wstędze orderowej, przepasanej przez prawe ramię do lewego boku, z gwiazdą orderową, noszoną na lewej piersi, może być nadany naczelnemu wodzowi za zwycięską wojnę, wyjątkowo zaś dowódcy armji lub wyższemu dowódcy, po zakończonej zwycięsko wojnie, za całokształt pracy wojennej, przy wykazaniu wybitnych rezultatów poszczególnych kampanij.

Kl. II. Krzyż Komandorski, noszony na wstędze na szyi, może być nadany dowódcy armji lub wyższemu dowódcy, wyjątkowo zaś dowódcy grupy i dywizji (równorzędnemu) za śmiałe i pełne inicjatywy prowadzenie operacji wojennej o dużem znaczeniu dla przebiegu wojny, wyjątkowo zaś oficerowi, który się przyczynił wybitnie i stanowczo do rozstrzygającego zwycięstwa.

Kl. III. Krzyż Kawalerski może być nadany dowódcy oddziału do armji włącznie za nadzwyczajne czyny bojowe lub wybitną inicjatywę połączoną z umiejętnem i skutecznem dowodzeniem, wyjątkowo zaś oficerowi sztabu za współpracę z dowódcą, jeżeli współpraca przyczyniła się w sposób wybitny do rozstrzygającego zwycięstwa w bitwie.

Kl. IV. Krzyż Złoty może być nadany żołnierzowi, posiadającemu już Krzyż Srebrny, za umiejętne i skuteczne dowodzenie oddziałem do dywizji włącznie lub za czyn wybitnej inicjatywy zapewniającej duży sukces bojowy, wyjątkowo zaś żołnierzowi nieposiadającemu Krzyża Srebrnego.

Kl. V. Krzyż Srebrny może być nadany dowódcy za śmiały i pełen inicjatywy czyn bojowy i osobistego męstwa, połączony z umiejętnem i skutecznem dowodzeniem, lub żołnierzowi, który przykładem wpłynął na towarzyszy, doprowadzając ich do wybitnego czynu bojowego, względnie był przykładem niezwykłego męstwa osobistego.

Ponadto Krzyżem Srebrnym mogą być odznaczone osoby cywilne oraz jednostki zbiorowe (oddziały, miasta, korporacje i t. d.) za okazanie niezwykłego męstwa.

Nadanie Orderu Virtuti Militari stwarza dla odznaczonych prawo do tytułu kawalera Orderu Virtuti Militari.

Kawalerowie Orderu Virtuti Militari nabywają:

a) prawo pierwszeństwa do honorów ze strony osób wojskowych równych stopni, nieposiadających orderu, oraz do oficerskich honorów wojskowych przy pogrzebie.

b) prawo do otrzymania od państwa pracy, zapewniającej im utrzymanie,

c) prawo do zaopatrzenia przez państwo w przypadku niezdolności do pracy.

Ponadto kawalerom Orderu Virtuti Militari przysługuje:

a) prawo do dożywotniej pensji orderowej w wysokości 300 zł. rocznie, wolnej od wszelkich podatków i zajęć sądowych, .

b) prawo pierwszeństwa przy obsadzaniu urzędów państwowych i samorządowych,

c) prawo pierwszeństwa przy nadawaniu ziemi, .

d) prawo pierwszeństwa przy przyjmowaniu do zakładów inwalidów,

e) prawo do leczenia na koszt Skarbu Państwa, .

f) prawo do 80-procentowej zniżki kolejowej.

Szeregowiec odznaczony Krzyżem Złotym, może być mianowany sierżantem, podoficer podporucznikiem.

Dzieciom ślubnym, uprawnionym i przysposobionym kawalerów Orderu Virtuti Militari przysługuje prawo pierwszeństwa przy przyjmowaniu do państwowych i samorządowych zakładów naukowych oraz, w wypadku niezamożności, zwolnienie od wszelkich opłat administracyjnych.

Order Virtuti Militari nadaje naczelny wódz, w czasie zaś pokoju były naczelny wódz względnie jeden z najwyższych dowódców wojennych, kawalerów orderu, wybrany przez Kapitułę Orderu.

Nadawanie orderu I, II i III klasy następuje na wniosek Kapituły Orderu, orderu IV i V klasy na wniosek dowódcy oddziału.

Naczelnemu wodzowi i byłemu naczelnemu wodzowi nadaje Order Virtuti Militari Prezydent Rzeczypospolitej.

Kawalerowie Orderu Virtuti Militari, obywatele polscy, tworzą Zgromadzenie Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari z Kanclerzem Orderu i Kapitułą Orderu na czele.

Kanclerzem Orderu jest jeden z kawalerów orderu I i II klasy, mianowany co 2 lata przez naczelnego wodza względnie generalnego inspektora sił zbrojnych.

Kapituła Orderu składa się z kawalerów orderu I klasy oraz z 12 kawalerów orderu II, III, IV i V klasy, po 3 z każdej klasy, powołanych przez naczelnego wodza względnie generalnego inspektora sił zbrojnych.

Kanclerz Orderu — Marszałek Polski Józef Piłsudski.

Statut Orderu Virtuti Militari nie został jeszcze ogłoszony.

Dniem święta orderu jest dzień 11 listopada.

ORDER ODRODZENIA POLSKI.

(Dz. U. R. P. Nr. 24/21, poz. 137, Nr. 31/22, poz. 255 i Nr. 109/32, poz. 899)

Order Odrodzenia Polski ma na celu nagradzanie zasług położonych w służbie dla państwa i społeczeństwa, w szczególności czynów wybitnych w zakresie twórczości na polu nauki, literatury i sztuki, służby publicznej, rządowej i samorządowej, oraz działalności społecznej i gospodarczej.

Odznakami orderu są:

a) krzyż orderowy,

b) gwiazda orderowa,

c) wstęga orderowa z ponsowej mory jedwabnej z białemi wzdłuż brzegów prążkami.

Order Odrodzenia Polski posiada 5 klas, mianowicie:

Kl. I. Krzyż Wielki, noszony na wstędze orderowej, przepasanej przez prawe ramię do lewego boku, z gwiazdą orderową na lewej piersi.

Kl. II. Krzyż Komandorski z gwiazdą, noszony na wstędze na szyi, z gwiazdą orderową na prawej piersi.

Kl. III. Krzyż Komandorski, noszony na wstędze na szyi.

Kl. IV. Krzyż Oficerski, noszony na lewej piersi, z rozetką na wstędze.

Kl. V. Krzyż Kawalerski, noszony na lewej piersi.

Order Odrodzenia Polski nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek ministrów, w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Wielkim Mistrzem Orderu jest z urzędu Prezydent Rzeczypospolitej.

Kapituła Orderu składa się z 8 członków i 4 zastępców, powoływanych co 3 lata przez Wielkiego Mistrza Orderu.

Kanclerz Orderu — Prof. Kochanowski Jan.

Sekretarz Orderu — gen. dyw. Osiński Aleksander.

Statut Orderu Odrodzenia Polski zawiera rozp. Prez. Rzpl. w Mon. Pol. Nr. 100/23, poz. 110.

Nadania: „Monitor Polski": 1921 r. Nr. Nr. 176, 298; 1922 r. Nr. Nr. 100, 101, 134; 1923 r. Nr. Nr. 100, 108, 155, 296; 1924 r. Nr. Nr. 102, 299; 1925 r. Nr. Nr. 5, 102, 107, 114, 154, 262; 1926 r. Nr. Nr. 99, 107, 133, 259; 1927 r. Nr. Nr. 100, 258; 1928 r. Nr. Nr. 111, 118, 260, 278; 1929 r. Nr. Nr. 233, 247, 274, 276, 278; 1930 r. Nr. Nr. 116, 132, 260; 1931 r. Nr. Nr. 43, 260; 1932 r. Nr. Nr. 213, 259; 1933 r. Nr. Nr. 89, 259; 1934 r. Nr. Nr. 64, 82, 83, 221, 225, 259.

KRZYŻ I MEDAL NIEPODLEGŁOŚCI.

(Dz. U. R. P. Nr. 75/30, poz. 591, Nr. 31/31, poz. 216 i 94/32, poz. 820)

Krzyż i Medal Niepodległości mają na celu nagradzanie osób, które zasłużyły się czynnie dla niepodległości Ojczyzny przed wojną światową lub podczas wojny światowej i w okresie orężnych walk polskich w latach 1918 — 1921 z wyjątkiem wojny polsko-rosyjskiej na obszarze Polski, przyczem osobom, które walczyły z bronią w ręku o niepodległość przed wojną światową lub poza szeregami armji albo walką kierowały, może być nadany Krzyż Niepodległości z mieczami.

Krzyż i Medal Niepodległości jest noszony na wstędze czarnej z czerwonemi wzdłuż brzegów prążkami na lewej piersi.

Odznaczonym Krzyżem Niepodległości z Mieczami przysługuje prawo do 80 procentowej zniżki kolejowej, odznaczonym Krzyżem Niepodległości i Medalem Niepodległości, przysługuje prawo do 50 procentowej zniżki kolejowej.

Krzyż i Medal Niepodległości nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na przedstawienie Prezesa Rady Ministrów na podstawie wniosków Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości.

Komitet Krzyża i Medalu Niepodległości składa się z 10 najstarszych kolejnością odznaczonych.

W skład Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości wchodzą:

Przewodniczący — marsz. Józef Piłsudski.

Zastępcy Przewodniczącego — Aleksandra Piłsudska i Walery Sławek.

Sekretarz Generalny — Minister Wacław Jędrzejewicz.

Nadania: „Monitor Polski": Rok 1930 — Nr. Nr. 260, 300; Rok 1931 — Nr. Nr. 18, 64, 87, 111, 132, 156, 179, 218, 251, 260; 287;296; Rok 1932 — Nr. Nr. 12, 29, 48, 64, 92, 109, 121, 140, 167, 217; 245; 259; 293; Rok 1933 — Nr. Nr. 24, 63, 102, 131, 171, 235, 255, 258; Rok 1934 — Nr. Nr. 6, 23, 27.

KRZYŻ WALECZNYCH.

(Dz. U. R. P. 87/20, poz. 572 i Nr. 119/20, poz. 790).

Krzyż Walecznych ma na celu nagradzanie czynów męstwa i odwagi, wykazanych w boju.

Krzyż Walecznych jest noszony na wstędze amarantowej z białemi wzdłuż brzegów prążkami na lewej piersi.

Krzyż Walecznych może być nadany czterokrotnie oficerom i szeregowym bez względu na odstęp czasu, wyjątkowo również osobom cywilnym, spółdziałającym z armją czynną.

Dwu—, trzy— lub czterokrotne nadanie oznacza się nałożeniem jednego, dwu lub trzech okuć bronzowych z wytłoczonemi na nich splotami liści dębowych, na wstążkę posiadanego już krzyża.

Odznaczonym Krzyżem Walecznych przysługuje:

a) prawo pierwszeństwa do honorów ze strony osób wojskowych równych stopni, nieposiadających odznaczenia,

b) prawo niezwłocznego awansu o jeden stopień w miarę kwalifikacyj i w granicach etatów,

c) prawo pierwszeństwa przy obsadzaniu urzędów państwowych i samorządowych w miarę kwalifikacyj, przy nadawaniu ziemi, przy przyjmowaniu do zakładów inwalidów i przy uzyskiwaniu stypendjów w państwowych zakładach wychowawczych.

Krzyż Walecznych nadaje naczelny wódz względnie upoważnione przez niego władze na wniosek bezpośrednich przełożonych.

KRZYŻ ZASŁUGI ZA DZIELNOŚĆ.

(Dz. U. R. P. Nr. 30/28, poz. 279 i Nr. 84/33, poz. 651).

Krzyż Zasługi za Dzielność ma na celu szczególne wyróżnienie oficerów i szeregowych policji państwowej (wraz z policją województwa śląskiego), straży granicznej i korpusu ochrony pogranicza za czyny spełnione w specjalnie ciężkich warunkach z wykazaniem wyjątkowej odwagi, z narażeniem życia lub zdrowia, w obronie prawa, nietykalności granic oraz życia i mienia obywateli.

Krzyż Zasługi za Dzielność jest noszony na wstędze Krzyża Zasługi (patrz niżej) z niebiesko-zielonym paskiem biegnącym ukośnie od prawego górnego do lewego dolnego rogu na lewej piersi.

Krzyż Zasługi za Dzielność może być nadany trzykrotnie.

Dwu lub trzykrotne nadanie oznacza się nałożeniem gładkich jednego lub dwu okuć srebrnych z polerowanemi krawędziami, na wstążkę posiadanego już krzyża.

Odznaczonym Krzyżem Zasługi za Dzielność przysługuje prawo do dożywotniej pensji w wysokości 200 zł. rocznie (przy pierwszem i drugiem nadaniu).

Krzyż Zasługi za Dzielność nadaje Prezes Rady Ministrów na wniosek właściwych ministrów.

Nadania: „Monitor Polski" 1928 r. — Nr. Nr. 259, 268, 296. 1929 r. — Nr. Nr. 271, 299. 1930 r. — Nr. Nr. 19, 65, 260, 266. 1931 — Nr. Nr. 107, 138, 260. 1932 r. — Nr. Nr. 65, 259. 1933 r. — Nr. Nr. 64, 102, 259. 1934 r. — Nr. 259.

KRZYŻ ZASŁUGI.

(Dz. U. R. P. Nr. 62/23, poz. 458).

Krzyż Zasługi ma na celu nagradzanie osób, które od chwili wskrzeszenia Państwa Polskiego położyły względem niego lub jego obywateli zasługi, spełniając czyny, nieleżące w zakresie ich zwyczajnych obowiązków, a przynoszące znaczną korzyść państwu lub obywatelom.

Krzyż Zasługi posiada 3 stopnie, mianowicie:
Krzyż Złoty,
Krzyż Srebrny,
Krzyż Bronzowy.

Krzyż Zasługi jest noszony na wstędze amarantowej z niebieskiemi wzdłuż brzegów prążkami na lewej piersi.

Krzyż Zasługi może być nadany czterokrotnie w każdym stopniu w rocznych conajmniej odstępach.

Dwu-, trzy- lub czterokrotne nadanie oznacza się nałożeniem jednego, dwu, lub trzech gładkich okuć metalowych (złotych, srebrnych lub bronzowych), na wstążkę posiadanego już krzyża.

Złoty Krzyż Zasługi nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na przedstawienie Prezesa Rady Ministrów, na podstawie wniosków właściwych ministrów, Srebrny i Bronzowy Krzyż Zasługi nadaje Prezes Rady Ministrów na wniosek właściwych ministrów.

Nadania w „Monitorze Polskim".

Rok 1924 — Nr. Nr. 16, 60, 68, 192, 209, 218, 221, 252, 270.

Rok 1925 — Nr. Nr. 5, 16, 21, 34, 46, 53, 56, 62, 63, 73, 102, 109, 138, 144, 153, 154, 156, 164, 171, 173, 177, 181, 184, 192, 219, 231, 241, 245, 262, 264, 290, 294, 296.

Rok 1926 — Nr. Nr. 5, 6, 17, 23, 33, 37, 38, 43, 45, 58, 63, 67, 93, 139, 145, 152, 153, 157, 159, 161, 167, 186, 201, 204, 205, 213, 214, 217, 218.

Rok 1927 — Nr. Nr. 15, 20, 60, 61, 63, 78, 83, 87, 100, 103, 120, 125, 131, 138, 139, 142, 143, 148, 152, 190, 199, 206, 228, 234, 237, 255, 258, 261, 263, 274, 280, 282, 283, 285, 290, 295, 296.

Rok 1928. — Nr. Nr. 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 30, 34, 36, 37, 41, 51, 54, 57, 63, 65, 73, 81, 82, 85, 89, 96; 105, 112, 137, 139, 145, 148, 184, 191, 193, 196, 203, 211, 214, 219, 233, 236, 246, 248, 258, 260, 262, 268, 272, 273, 275, 277, 285, 288, 290, 296, 297.

Rok 1929. — Nr. Nr. 15, 26, 41, 42, 52, 63, 67, 72, 75, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 98, 112, 114, 115, 123, 139, 154, 161, 176, 181, 182, 188, 190, 216, 225, 259, 260, 264, 267, 271, 275, 277, 290, 293, 294.

Rok 1930. — Nr. Nr. 2, 3, 8, 9, 12, 13, 15, 17, 19, 26, 31, 33, 41, 59, 60, 66, 76, 97, 98, 105, 106, 107, 109, 120, 127, 139, 140, 143, 146, 149; 153, 206, 266, 284, 285, 288.

Rok 1931. — Nr. Nr. 2, 25, 38, 39, 50, 64, 74, 75, 107, 116, 121, 123, 133, 148, 155, 260, 287.

Rok 1932. — Na. Nr. 10, 52, 53, 54, 62, 65, 96, 103, 123, 142, 153, 203, 209, 259, 292.

Rok 1933. — Nr. Nr. 7, 44, 46, 61, 110, 117, 128, 161, 259, 260; 282.

Rok 1934. — Nr. Nr. 64, 98, 126, 148, 149, 221, 238, 253, 259.

MEDAL ZA RATOWANIE GINĄCYCH.

(Dz. U. R. P. Nr. 37/28, poz. 351).

Medal za Ratowanie ginących ma na celu nagradzanie zasług przy ratowaniu tonących oraz ofiar katastrof żywiołowych.

Medal może być nadany obywatelom Rzeczypospolitej oraz cudzoziemcom którzy bądź na obszarze Rzeczypospolitej, bądź przy ratowaniu obywateli polskich zagranicą, nieśli ratunek z narażeniem życia własnego.

Medal jest noszony na wstędze białej z brzegami czerwonemi i prążkiem czerwonym przez środek na lewej piersi.

Medal może być nadany wielokrotnie.

Każde nadanie następne oznacza się nałożeniem pięcioramiennej gwiazdki bronzowej na wstążkę posiadanego już krzyża.

Medal za Ratowanie Ginących nadaje Minister Spraw Wewnętrznych względnie upoważnieni przez niego wojewodowie.

MEDAL PAMIĄTKOWY ZA WOJNĘ 1918 — 1921.

(Mon. Pol. Nr. 233/28, poz. 533, Nr. 253/28, poz. 600, Nr. 240/29, poz. 549 i Nr 255/29, poz. 597).

Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918 — 1921 ma na celu przekazanie potomnym wysiłku Narodu o utrwalenie niepodległości i zabezpieczenie granic w wojnie 1918 — 1921.

Prawo do medalu mają osoby, które w okresie od 1 listopada 1918 do 18 marca 1921:

a) jako żołnierze:

1. poległy, były ranne, zmarły skutkiem choroby nabytej w polu lub z powodu niesienia rannym i chorym żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2. pełniły służbę w formacjach linjowych w polu co najmniej przez trzy miesiące względnie jako ochotnicy po wezwaniu Rady Obrony Państwa z dnia 3 lipca 1920, co najmniej przez dwa miesiące lub też wogóle pełniły służbę czynną co najmniej przez pięć miesięcy;

b) jako osoby cywilne:

1. poległy, były ranne, współdziałając z wojskiem w polu, zmarły skutkiem choroby nabytej przy współdziałaniu z wojskiem w polu lub przez niesienie żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2. co najmniej przez pięć miesięcy współdziałały z wojskiem w polu wzgl. niosły żołnierzom pomoc sanitarną lub duchową w polu, lub też co najmniej przez dziewięć miesięcy niosły pomoc sanitarną żołnierzom w kraju, albo współdziałały z wojskiem w kraju w zabezpieczeniu mienia wojskowego;

c) jako cudzoziemcy współdziałały z wojskiem polskiem w polu;

d) jako żołnierze lub osoby cywilne:

1. poległy, były ranne w oddziałach powstańczych lub przy współdziałaniu z temi oddziałami zmarły wskutek choroby, powstałej w związku z pełnieniem służby w oddziałach powstańczych lub wskutek choroby, nabytej przy współdziałaniu z oddziałami powstańczemi wzgl. przy niesieniu im pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2. pełniły służbę w oddziałach powstańczych co najmniej przez dwa miesiące lub współdziałały z oddziałami powstańczemi wzgl. niosły im pomoc sanitarną co najmniej przez trzy miesiące.

Medal jest noszony na wstędze, której środek stanowią barwy Orderu Virtuti Militari, brzegi stanowią barwy Krzyża Walecznych, na lewej piersi.

Medal Pamiątkowy Za Wojnę 1918 — 1921 nadaje minister spraw wojskowych wzgl. uprawnione przez niego władze.

MEDAL DZIESIĘCIOLECIA ODZYSKANEJ NIEPODLEGŁOŚCI.

(Mon. Pol. Nr. 237/28, poz. 543 i Nr. 250/28, poz. 593).

Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości ma na celu upamiętnienie dziesięciolecia odrodzenia Państwa Polskiego.

Prawo do medalu mają osoby, które pełniąc nienagannie służbę państwową, wojskową albo cywilną, służbę samorządową albo służbę w innych instytucjach publiczno-prawnych w czasie od 11 listopada 1918 do dnia 11 listopada 1928:

a) odbyły czynną służbę wojskową w charakterze wojskowych zawodowych lub niezawodowych albo

b) pełniły faktyczną służbę w urzędach (instytucjach) państwowych, samorządowych lub w innych instytucjach publiczno-prawnych, a to przez okres co najmniej pięciu lat, licząc służbę określoną w pktach a) i b) łącznie.

Medalu nie mogą otrzymać osoby, które w wyżej wymienionym okresie popełniły przestępstwa, ograniczające je w używaniu praw obywatelskich lub też zostały ukarane sądownie za dezercję.

Medal jest noszony na wstędze chabrowej na lewej piersi

Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości nadaje Prezes Rady Ministrów i właściwi ministrowie, którzy to prawo mogą przelewać na podległe im władze.

BANKI, PRZEDSIĘBIORSTWA, MONOPOLE I FUNDUSZE PAŃSTWOWE.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO.

Udzielanie kredytu długoterminowego, popieranie instytucyj kredytowych, powołanych do życia przez samorządy, popieranie ruchu budowlanego i odbudowy kraju oraz wykonywanie wszelkich czynności bankowych ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb Państwa, przedsiębiorstw państwowych, samorządów i ich przedsiębiorstw. (Dz. U. R. P. 46/24, poz. 477). (Dz. U. R. P. 46/24, poz. 478).

Prezes: Dr. Górecki Roman.

Wice-prezes: vacat.

Rada Nadzorcza:

Członkowie: Franciszek Doleżal, Józef Gallot, Wincenty Jastrzębski, Władysław Korsak, Inż. Eugenjusz Kwiatkowski, Dr. Jerzy Nowak, Dr. Eugenjusz Piestrzyński, Roger Raczyński, Kazimierz Rożnowski.

Komisja Rewizyjna: Dr. Wiktor Marynowski, Artur Alland, Wacław Brabarek, Jarosław Łuba, Dr. Józef Pawlak.

Komisarz Ministra Skarbu: Stefan Rybałtowski. Zastępcy: Wiesław Domaniewski i Marjan Stępniewicz

Naczelny Dyrektor: Włodzimierz Czermiński. Zastępca: Inż. Jerzy Drecki.

Dyrektorzy: Józef Kożuchowski, Dr. Leon Barysz, Dr. Tadeusz Garbusiński. Dr. Zygmunt Wasserab, Dr. Bolesław Golik.

Zastępcy Dyrektorów: Stanisław Pawłowicz, Zdzisław Czechowski, Jan Ruckgaber i Dr. Wiktor Osuchowski.

Kierownik Inspektoratu: Antoni Paprocki.

Oddziały:

Biała	—	Kier. Romaszkan Artur
Białystok	—	„ Dr. Łapiński Stefan
Bydgoszcz	—	„ Romański Mieczysław
Drohobycz	—	„ Dr. Niżyński Franciszek
Gdynia	—	„ Grabowski Władysław
Katowice	—	„ Jarmutowski Stefan
Kołomyja	—	„ Czałbowski Lucjan
Kraków	—	„ Rokosz Piotr
Lublin	—	„ Wejers Wacław
Lwów	—	„ vacat
Łódź	—	„ Greger Kazimierz
Łuck	—	„ Domanus Henryk
Poznań	—	„ Czapczyński Witold
Radom	—	„ Jastrzębski Kazimierz
Równe	—	„ Szempliński Tadeusz
Stanisławów	—	„ Zaczek Stanisław
Tarnów	—	„ Hanausek Karol
Wilno	—	„ Szwyrzowski Ludwik
Włocławek	—	„ Wilk Ignacy

BANK AKCEPTACYJNY.

Ułatwianie przeprowadzania konwersji krótkoterminowych zobowiązań rolniczych, zaciągniętych w instytucjach kredytu zorganizowanego. (Dz. U. R. P. Nr. 94/34, poz. 840).

Prezes: Dr. Wróblewski Władysław.

Wiceprezes: Stamirowski Kazimierz.

Rada Nadzorcza: Baczyński Włodzimierz, Dr. Barysz Leon, Karwacki Wacław, Kossakowski Michał, Kozieł Jan, Papara Kazimierz, Staniszewski Wacław

Komisja Rewizyjna: Dr. Buczkowski Tomasz, Mikołajczyk Henryk, Poths Kazimierz, Zawrzykraj Jan, Żukowski Stefan Piotr.

Komisarz Ministra Skarbu: Repeczko Antoni.

Dyrekcja: Czałkowski Zdzisław, Kazimierz Grosman.

Delegat we Lwowie Przy Państwowym Banku Rolnym.
Delegat w Poznaniu przy Państwowym Banku Rolnym.

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI

Obrót oszczędnościowy: obrót czkowy (krajowy i zagraniczny); obrót papierami wartościowemi; inkaso weksli, frachtów i innych należności; kupno i sprzedaż dewiz i walut zagranicznych; udzielanie pożyczek; wynajem kasetek. (Dz. U. R. P. Nr. 55/24, poz. 545). (Dz. U. R. P. Nr. 12/32, poz. 82).

Prezes: Dr. Gruber Henryk.

Wiceprezes: Strzegocki Kazimierz.

Rada Zawiadowcza: Przewodniczący Dr. Gruber Henryk.

Członkowie: Baczyński Włodzimierz, Czachyra Adam, Lubowicki Jerzy, Patek Konrad, Starzyński Roman, Szmydt Józef.

Komisja Rewizyjna: Przewodniczący Lincker Adam.

Członkowie. Makarewicz Jan, Obersztyn Kazimierz, Szneider Michał, Zwierowicz Wiktor.

Delegat Ministra Skarbu Dr. Jerzy Nowak.

Centrala P.K.O. Warszawa.

Departament Administracyjny	— Dyr. Jarocki Piotr.
„ Techniczny	— „ Dr. Kowalski Jan
Departament Finansowy	— p. o. Dyr. Szczudło Jan Lucjan
Centralna Księgowość	— „ Prof. Góra Witold.
Sekretarjat Generalny	— Sekr. Wasung Tadeusz.
Dział Ubezpieczeń	— Dyr. Rabcewicz Zubkowski Jan.
Wydział Bankowy	— Nacz. Szczudło Jan.

Lwów — Dyr. Baczyński Michał
Poznań — „ Dr. Kowalski Jan.
Katowice — Kier. Jan Turski.
Kraków — „ Dr. Szeliga Stanisław.
Łódź — „ Cabalski Józef.
Wilno — „ Biernacki Marjan.

Zbiornice: wszystkie Urzędy i Ajencje pocztowe.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY.

Zadanie. — Popieranie rozwoju rolnictwa, przemysłu rolnego Popieranie rozwoju rolnictwa, przemysłu rolnego i gospodarczego rozwoju wsi; organizowanie kredytu rolnego dla drobnych i średnich gospodarstw, popieranie i prowadzenie parcelacji, osadnictwa, meljoracyj i regulacyj rolnych oraz administrowanie funduszami na te cele powierzonemi przez rząd. (Dz. U. R. P. Nr. 117/32, poz. 966).

Prezes: Ludkiewicz Seweryn.

Wiceprezes: Stamirowski Kazimierz.

Rada Nadzorcza:

Członkowie: Baczyński Włodzimierz, Leśniewski Wiktor, Dr. Papara Kazimierz, Rudnicki Janusz, Dr. Rose Adam, Staniszewski Wacław, Dr. Trzciński Juljusz.

Komisja Rewizyjna: Kucza Józef, Krawulski Leonard, inż. Gierych August, Sadkowski Stanisław, Szymański Stanisław.

Dyrekcja: Borowski Józef, Berdecki Piotr, Chlewiński Michał, Radwan Józef i Riedel Stanisław.

Wice-dyrektorzy: Woydat Zdzisław, Zdziechowski Tadeusz.

Komisarz Min. Skarbu Nowak Stanisław, Rybałtowski Stefan.
Komisarz Min. Rol. i R. R. Smoleński Karol, Michalski Włodzimierz, Woliński Feliks.

Dyrektor oddziału głównego Rachwał Stanisław.
Zastępca Jastrzębski Marjan.

Oddziały:

Grudziądz — Dyr. Teofil Narbut.
Katowice — „ Stanisław Jeziorowski.
Kielce — — „ Bolesław Gajewicz.
Kraków — „ Eugenjusz Grado.
Lublin — „ Antoni Szpindler.
Lwów — „ Tomasz Zan.
Łuck — „ Kazimierz Łukowski.
Pińsk — „ Czesław Kadenacy.
Poznań — „ Antoni Kotiużyński.
Wilno — „ Ludwik Maculewicz.
Agentura w Gdyni — Kier. Antoni Żebrowski.

Przedsiębiorstwa.

Polska Agencja Telegraficzna *).

Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie (M. P. 110/27, poz. 277). Eksploatacja istniejących budowa i eksploatacja nowych wytwórni, których zadaniem jest wyrób i sprzedaż materjału, sprzętu uzbrojenia i przedmiotów wyposażenia armji **).

Prezes Rady Administracyjnej — gen. bryg Zamorski Kordjan
Dyrektor Naczelny — inż. W. K. Wierzejski.

Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Pionkach (M. P. 110/27, poz. 277). Eksploatacja istniejących, budowa i eksploatacja nowych wytwórni, których zadaniem jest wyrób i sprzedaż prochu i materjałów wybuchowych **).

Naczelny Dyrektor — inż. Prot.

Państwowe Zakłady Inżynierji. (M. P. 87/28, poz. 141). Eksploatacja i rozbudowa istniejących, oraz budowa i eksploatacja nowych wytwórni, których zadaniem jest wyrób i sprzedaż samochodów, traktorów, samochodów specjalnych, radjostacji, aparatów, mostów, łodzi, wchodzących w zakres wyposażenia łącznościowego, saperskiego, samochodowego, oraz części zamiennych **).

Prezes — płk. dypl. Ulrych Juljusz, zast. II Wiceministra Spraw Wojskowych
Dyrektor — dr. inż. Kreglewski Adam.

Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie (M. P. 11/28, poz. 12). Eksploatacja istniejących, budowa i eksploatacja nowych wytwórni, których zadaniem jest wyrób i sprzedaż płatowców, sprzętu uzbrojenia, oraz innych przedmiotów, wchodzących w zakres wyposażenia lotniczego **).

Prezes — inż. płk. dypl. Abczyński Henryk.
Dyrektor Naczelny — inż. Rumbowicz Witold.

Państwowe Zakłady Umundurowania w Warszawie. (M. P. 85/28, poz. 137). Wyrób i sprzedaż gotowych przedmiotów umundurowania i oporządzenia oraz kompletów wykrojów tych przedmiotów na potrzeby armji i instytucyj państwowych **).

Prezes Rady Administracyjnej — płk. int. dypl. Masny Karol.
Dyrektor Naczelny — Knapski Stefan.

Gazeta Administracji i Policji Państwowej, Warszawa, ul. Trębacka Nr. 11. ***).

Dyrektor. inspektor P. P. Kaufman Franciszek.

Państwowe Zakłady Wodociągowe na Górnym Śląsku. (Dz. U. R. P. Nr. 74/28, poz. 670). Katowice. Zarząd i eksploatacja państwowego wodociągu na Górnym Śląsku ***).

Dyrektor — inż. Nowakowski Kazimierz.

---

*) Patrz: „Prezes Rady Ministrów" i „Dział Prasa".
**) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Spraw Wojskowych.
***) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Spraw Wewnętrznych.

Państwowe Zakłady Przemysłowo - Zbożowe, Warszawa, (M. P. 73/32, poz. 102). Handel zbożem i jego przetworami oraz prowadzenie młynów, elewatorów i składów [1]).

Prezes — inż. Przedpełski Wiktor.
Dyrektor — Kłopotowski Edmund

Mennica Państwowa. Warszawa, ul. Markowska 18. (Dz. U. R. P. Nr. 55/25, poz. 395). Przywilej Państwa, wybijania monet, oraz zakup i przeróbka metali szlachetnych na potrzeby Państwa [2]).

Dyrektor: inż. Zagrodzki Ludwik.

Państwowy Zakład Emerytalny, Warszawa, Zgoda 10. (Dz. U. R. P. 20/34, poz. 160). — (Dz. U. R. P. 31/34, poz. 276). Udzielanie zaopatrzeń emerytalnych stałym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, mianowanym po dniu 1.II. 1934 r., oraz wszystkim prowizorycznym fukcjonarjuszom państwowym i pracownikom instytucyj, przedsiębiorstw i monopolów państwowych [2]).

Prezes Rady: Lincker Adam, Zastępca Prezesa: ppłk. Kalinowski Eugenjusz.
Dyrektor Naczelny: Kościński Wiktor.

Przedsiębiorstwa Państwowe o kapitale mieszanym i wydzierżawione patrz Dział Gospodarczy.

Nadania Górnicze i Tereny Naftowe (patrz Dział Gospodarczy).

„Polmin" Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych, Lwów, ul. Akademicka 7, (Dz. U. R. P. 38/27, poz. 341) — (M. P. 94/27, poz. 230). Wydobywanie i przetwarzanie ropy, oraz handel ropą i produktami naftowemi [3]).

Prezes Rady Administracyjnej: gen. Litwinowicz Aleksander.
Dyrektor Naczelny: inż. Dazwański Stefan.

Państwowa Kopalnia Węgla „Brzeszcze" (Dz. U. R. P. 84/28, poz. 739) (M. P. 220/28, poz. 508). Wydobywanie węgla kamiennego i przetwarzanie go na koks i produkty uboczne, prowadzenie innych przedsiębiorstw pomocniczych i sprzedaż w kraju i zagranicą węgla, koksu i wszelkich produktów ubocznych [3]).

Prezes Rady Administracyjnej: inż. Świętochowski Stanisław.
Dyrektor: inż. Lebiedzki Piotr.

Zjednoczone Fabryki Związków Azotowych w Mościcach i w Chorzowie. (Dz. U. R. P. 56/33, poz. 426) — (M. P. 166/33, poz. 202). Budowa i prowadzenie fabryk związków azotowych i produktów ubocznych oraz handel produktami tychże fabryk [3]).

Prezes Rady Administracyjnej: inż. Klarner Czesław.
Dyrektor Naczelny: inż. Kwiatkowski Eugenjusz.

Polskie Koleje Państwowe — patrz Ministerstwo Komunikacji.

Lasy Państwowe — patrz Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych.

---

1) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Spraw Wewnętrznych.
2) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Skarbu.
3) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Przemysłu i Handlu.

Państwowe Przetwórnie Mięsne w Chodorowie i Dębicy. Zapewnienie rolnikom zbytu żywca nierogacizny przez przerób tegoż żywca na bekony i inne przetwory mięsne [1]).

Chodorów (woj. lwowskie). Dyrektor: Miskiewicz Władysław.
Dębica (woj. krakowskie). Dyrektor: Korzeniowski Fortunat.

Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Warszawa, ul. Chocimska 4 [2]).

Dyrektor: Pieracki Kazimierz.

Państwowy Zakład Higjeny — patrz Ministerstwo Opieki Społecznej

Szpitale Państwowe — patrz dział Życie Społeczne.

Polska Poczta, Telegraf i Telefon — patrz Ministerstwo Poczt i Telegrafów.

Państwowe Zakłady Tele - i Radjotechniczne, Warszawa, ul. Grochowska 30. (Dz. U. R. P. 45/28, poz. 428) — (Dz. U. R. P. 64/31, poz. 515) — (M. P. 173/31, poz. 253). Wytwarzanie i naprawa wszelkich aparatów i urządzeń z dziedziny elektrotechniki i precyzyjnej mechaniki, jak również handel temi artykułami w kraju i zagranicą [3]).

Przewodniczący Rady Administracyjnej: inż. Krzyczkowski A.

Dyrektor: inż. Graff T.

Zdrojowiska Państwowe — patrz dział Życie Społeczne.

Polska Państwowa Loterja Klasowa, Warszawa, ul. Nalewki 2. Organizowanie i prowadzenie wszelkiego rodzaju loterji na terenie Rzeczypospolitej. (Dz. U. R. P. Nr. 31/20, poz. 180, — 30/34, poz. 270 (M. P. 26/33, poz. 37).

Generalny Dyrektor — Markus Stanisław.

Polski Monopol Solny. Eksploatacja na rzecz Skarbu Państwa: wyłącznego przywileju sprzedaży soli na obszarze całego Państwa oraz państwowych salin, warzelni soli i pól górniczych, nadanych na sól na zasadach handlowych. (Dz. U. R.P. Nr. 52/32, poz. 497 ,—4/33, poz. 26/—M. P. 206/34, poz. 271), Warszawa, ul. Królewska 35.

p. o. Dyrektor — Wałdek Paweł.
Zastępca Dyrektora — Russek Antoni.

Dział Ogólny	— vacat
Dział Produkcji	— Kier. inż. Albrycht Konstanty
Dział Handlowy	— Kier Jabłoński Felicjan
Dział Finansowy	— Kier. Russek Antoni

Zakłady wytwórcze:

Żupa solna w Wieliczce	— Dyr. Inż. Starnawski Bol.
Żupa solna w Bochni	— Dyr. inż. Paschek Jan
Żupa solna w Inowrocławiu	— Dyr. Wirszyłło Grzegorz
Żupa solna w Lacku	— Dyr. inż. Müller Maurycy
Żupa solna w Kosowie	— Dyr. inż. Kordecki Jan
Żupa solna w Dolinie	— Dyr. inż. Wyperek Stefan
Żupa solna w Drohobyczu	— Dyr. inż. Koneczny Adolf
Żupa solna w Bolechowie	— Dyr. inż. Kikinger Henryk
Salina Delatyn nieczynna	

1) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Roln. i Reform Rolnych.

2) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

3) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Poczt i Telegrafów.

Własne Zakłady Sprzedaży: Hurtownie soli: w Wieliczce, Kościerzynie, Inowrocławiu, Stanisławowie i Mikołowie.

Państwowy Monopol Spirytusowy. Eksploatacja na rzecz Skarbu Państwa uprawnień monopolu spirytusowego: zakup i sprzedaż spirytusu do zużycia w granicach Państwa, wyrób i sprzedaż czystych wódek, oraz skażanie i rozlew spirytusu skażonego, na zasadach handlowych (Dz. U. R. P. Nr. 63/32, poz. 586/ — M. P. 206/34, poz. 270). Warszawa, ul. Leszno 1.

Dyrektor — Kulski Juljan.
Zastępca Dyr. — dr. Sachnowski Antoni.

Dział Ogólny	— Szef inż. Niepokojczycki Leon
Dział Produkcji	— Szef dr. inż. Wasilewski L.
Dział Zakupów	— Szef inż. Miszewski Włodzim.
Dział Sprzedaży	— Szef dr inż. Sachnowski Ant.
Dział Finansowy	— Szef vacat

Zakłady wytwórcze. Warszawa, Łódź, Poznań, Starogard, Wilno, Brześć n/B., Lwów, Kraków. Rektyfikacja: Toruń, Wytwórnia laku: Siedlce.

Polski Monopol Tytoniowy. Eksploatacja na rzecz Skarbu Państwa monopolu tytoniowego na zasadach handlowych (Dz. U. R. P. Nr. 26/32, poz. 240 — M. P. 206/34,poz. 272). Warszawa, ul. Nowy Świat 4.

Dyrektor — Łopuszański Eugenjusz.
Zastępca Dyr. — Lewicki Aleksander.

Dział Ogólny	— Szef Czerniawski Emil Jerzy
Dział Produkcji	— Szef Lewicki Aleksander
Dział Zakupów	— Szef Dutkowski Józef
Dział Sprzedaży	— Szef vacat
Dział Finansowy	— Szef Chełmoński Mieczysław

Wytwórnie: Bydgoszcz, Grodno, Kościan, Kraków, Łódź, Monasterzyska, Poznań, Radom, Starogard, Warszawa Nr. 1, Warszawa Nr. 2, Wilno, Winniki, Wodzisław, Poznań, Wytwórnia Opakowań (w likwidacji).

Magazyny Surowców: Aleksandrów, Gdynia, Oświęcim, Radom, Sofja.

Zakłady Uprawy Tytoniu: Boszczów, Grodno, Grudziądz, Jagielnica, Lublin, Kraków, Krzemieniec, Monasterzyska, Tarnopol, Wodzisław, Zabłotów.

Zakłady Sprzedaży: Baranowicze, Białystok, Brześć n/B., Częstochowa, Grodno, Grudziądz, Jagielnica, Kalisz, Katowice, Kielce, Kołomyja, Kowel, Kraków, Kutno, Lublin, Lwów Łódź, Łuków, Monasterzyska, Nowy Sącz, Poznań, Przemyśl, Radom, Równe, Rzeszów, Stanisławów, Starogard, Tarnopol, Tarnów, Toruń, Wadowice, Warszawa, Wilno, Wodzisław.

Zakład Doświadczalny: Piadyki (pod Kołomyją).
Monopol Zapałczany — patrz dział Gospodarczy.

Fundusze.

Fundusz Kwaterunku Wojskowego (Dz. U. R. P. 97/25, poz. 681). Pokrycie wydatków związanych z wznoszeniem, utrzymaniem i konserwacją budowli, stawianych celem zakwaterowania wojska w czasie pokoju [1]).

Prezes — gen. Mecnarowski Emil
Dyrektor Główny — płk. inż. Toruń Leopold.

Państwowy Fundusz Budowlany (Dz. U. R. P. 42/27, poz. 372), (Dz. U. R. P. 42/25, poz. 292). Udzielanie pożyczek budowlanych krótkoterminowych oraz na ich konwersję pożyczek długoterminowych amortyzacyjnych [2]).

Państwowy Fundusz Rozbudowy Miast (Dz. U. R. P. 42/27, poz. 372). Fundusz służy na pokrycie różnicy, jaka powstaje między udzieloną pożyczką długoterminową, a sumą uzyskaną ze sprzedaży listów zastawnych i obligacji, w których pożyczka została udzielona; na pokrycie części oprocentowania krótkoterminowych pożyczek budowlanych; pokrycie kosztów oszacowania i lustracji nieruchomości [2]).

Specjalny Rachunek Terenowy Rozbudowy Miast. Pożyczki na inwestycje, zakup nowych terenów na cele budowlano-mieszkaniowe, oraz inne wydatki zwrotne, związane z parcelacją terenów [2]).

Fundusz Pomocy Instytucjom Kredytowym. (Dz. U. R. P. Nr. 94/32, poz. 815). Udzielanie pomocy instytucjom kredytowym [3]).

Państwowy Fundusz Eksportowy (Dz. U. R. P. 23/31, poz. 135). Popieranie wywozu wszelkiego rodzaju krajowych produktów rolnych i przemysłowych [3]).

Fundusz Specjalny Rady Spółdzielczej (Dz. U. R. P. Nr. 55/34, poz. 495). Popieranie ruchu spółdzielczego.

Państwowy Fundusz Drogowy (Dz. U. R. P. Nr. 45/33, poz. 352), (Dz. U. R. P. Nr. 52/33, poz. 397). Dostarczanie środków na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg państwowych oraz udzielanie zapomóg na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg samorządowych [4]).

Drogowy Fundusz Pożyczkowy (Dz. U. R. P. Nr. 6/21, poz. 32). Udzielanie pożyczek na budowę i utrzymanie dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych [4]).

Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej (Dz. U. R. P. Nr. 40/34, poz. 364). Finansowanie przebudowy ustroju rolnego [5]).

Państwowy Fundusz Meljoracyjny (Dz. U. R. P. Nr. 91/21, poz. 671) — (Dz. U. R. P. Nr. 75/25, poz. 524). Zabudowanie potoków górskich, regulacja i obwałowanie rzek i potoków, które mają na celu ochronę gruntów, osuszenie i nawodnienie gruntów, budowa zbiorników wody [5]).

---

1) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Spraw Wojskowych.
2) Funduszem administruje Bank Gospodarstwa Krajowego.
3) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Skarbu.
4) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Komunikacji.
5) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych.

Fundusz Szkolny (Dz. Urz. M. R. i O. P. Nr. 7/34, poz. 96). Pokrywanie wydatków, nieobjętych budżetem administracji, względnie preliminowanych w wysokości niedostatecznej tak w działach szkolnictwa, jak w administracji szkolnictwa [1]).

Fundusz na Rzecz Szkół Zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 76/34, poz. 716, art. 43). Pokrywanie potrzeb wyższych uczelń zawodowych oraz szkół zawodowych o charakterze społecznym [1]).

Państwowe Stypendja Akademickie (Dz. U. R. P. Nr. 25/33, poz. 207), (Dz. U. R. P. Nr. 29/33, poz. 247) — (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 16/33, poz. 208). Umożliwianie studjowania w szkołach wyższych akademickich i nieakademickich, oraz uzyskiwania stopni naukowych i zawodowych wyjątkowo zdolnej, pilnej i niezamożnej młodzieży, odznaczającej się nieskazitelnym charakterem obywatelskim [1]).

Fundusz Opłat Studenckich (Dz. U. M. W. R. i O. P. Nr. 16/33, poz. 208). Zasilanie i pokrywanie wydatków związanych z potrzebami: pracowni, seminarjów i bibljotek, budowy domów profesorskich i studenckich, Funduszu „Państwowe Stypendja Akademickie", administracji i kontroli (wydatki egzaminacyjne) [1]).

Fundusz Ochrony Przyrody. (Dz. U. R. P. Nr. 31/34, poz. 274). Nadzór nad administracją funduszu sprawuje Minister W. R. i O. P. [1]).
Fundusz Pracy — patrz Dział „Życie Społeczne".

---

[1]) Podlega zwierzchniemu nadzorowi Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

SAMORZĄD TERYTORJALNY.

SAMORZĄD TERYTORJALNY.

Definicja samorządu — zasadnicze kierunki — zmiany jego ustroju — przepisy o oddłużaniu samorządu i o poprawie jego finansów — Związek Rewizyjny.

Samorząd terytorjalny jest jedną z form zorganizowanego udziału obywateli w wykonywaniu zadań publicznych; związki samorządu terytorjalnego są to zrzeszenia prawno-publiczne, oparte na wspólności interesów, wynikających z sąsiedztwa i zarządzające swemi sprawami w obrębie państwa i z upoważnienia władzy państwowej. Z definicji tej wynika, że samorząd terytorjalny jest przedłużeniem i uzupełnieniem administracji rządowej w celu przenikania i objęcia lokalnych dziedzin potrzeb publicznych, które są tylko fragmentem potrzeb ogólno-państwowych. Jeżeli państwo działalnością swoją obejmuje całe społeczeństwo, to związki samorządu terytorjalnego (gminy wiejskie, gminy miejskie, powiatowe związki samorządowe, a w przyszłości wojewódzkie związki samorządowe) swoją działalność rozciągają na obywateli zamieszkujących terytorjum tych związków, przyczem pomagają one władzom rządowym w ich działalności i wyręczają je w wykonywaniu administracji państwowej. Szereg zadań z dziedziny życia społecznego i państwowego wykonywany jest w przeważnej części przez związki samorządu terytorjalnego; odnosi się to w szczególności do dziedziny opieki społecznej, zdrowia publicznego, szkolnictwa powszechnego, budowy i utrzymania dróg publicznych i t. p.

Z powyższej charakterystyki samorządu terytorjalnego wynika, że od należytej organizacji oraz prawidłowej gospodarki związków samorządowych zależy w dużym stopniu sprawne funkcjonowanie aparatu państwowego i rozwój państwa.

Ustrój samorządu terytorjalnego w Polsce w chwili odzyskania Niepodległości oparty był na ustawodawstwie państw zaborczych, nosił więc na sobie piętno obcej myśli państwowej i obcych urządzeń. Tego piętna nie mogły usunąć doryweczo w pierwszych latach wskrzeszonego Państwa wydawane przepisy, a nie można było jednak tych ustaw zaborczych zastąpić odrazu nowemi ustawami polskiemi, gdyż one muszą być produktem doświadczenia, które dać może tylko dłuższe życie samorządu w obecnych warunkach.

Toteż działalność związków samorządowych, oparta na takim ich ustroju, różnym w różnych b. zaborach, przejawiała liczne braki i wady, a w konsekwencji niedomagała także gospodarka związków samorządowych. Te wady i braki oraz niedomagania uwypukliły się szczególnie wyraziście w okresie przeżywanego od kilku lat przesilenia gospodarczego, utrudniając zarazem w wysokim stopniu akcję Rządu, zmierzającą do złagodzenia ujemnych następstw kryzysu. Taki stan rzeczy zmusił Rząd do poświęcenia większej uwagi sprawom samorządu terytorjalnego i do podjęcia akcji w kierunku naprawy jego ustroju i jego gospodarki.

Akcja ta rozpoczęła się w r. 1933 przez wydanie ustawy z dnia 23.III.1933r . o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294) i trwa odtąd bez przerwy, a w roku

bieżącym zaznaczyła się wydaniem rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej (z mocą ustawy) z dnia 24.X.1934 r.: o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 846) i o Związku Rewizyjnym Samorządu Terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 847).

Cele, do których zrealizowania zmierza Rząd na podstawie ustawy o częściowej zmianie samorządu terytorjalnego, są następujące:

1) posunięcie naprzód idei ujednostajnienia organizacji samorządu — w granicach koniecznych potrzeb publicznych oraz w stopniu, na jaki pozwalają różnice między poszczególnemi obszarami Państwa pod względem kulturalnym i gospodarczym,

2) wprowadzenie na całym obszarze Rzeczypospolitej jednolitego typu gminy wiejskiej, tej podstawowej komórki ustroju administracyjnego i stworzenie dla niej takich podstaw, aby była zdolna do wypełnienia ciążących na niej zadań,

3) wprowadzenie zasady fachowości i stałości czynników kierowniczych w samorządzie oraz zasady spersonifikowania odpowiedzialności,

4) usunięcie szeregu urządzeń i instytucyj, wprowadzonych przez rządy zaborcze, a niedostosowanych do obecnych warunków i techniki pracy w samorządzie (zebrania gminne, stanowy ustrój gromadzki, obszary dworskie i t. p.),

5) uporządkowanie i wzmocnienie kontroli wewnętrznej w związkach samorządowych,

6) ujednostajnienie systemu wyborczego do organów samorządowych pod kątem widzenia zasady, że na skład organów samorządowych powinny mieć wpływ szerokie masy obywateli oraz — że organa samorządowe nie są powołane do reprezentowania kierunków politycznych, lecz służą do spełnienia pewnych kompleksów zadań publicznych pod kątem lokalnych potrzeb społecznych, gospodarczych i kulturalnych,

7) wzmocnienie nadzoru Państwa nad samorządem.

Wprowadzenie w życie określonych wyżej zasad, zawartych w ustawie o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego, wymaga ogromnej pracy, spoczywającej głównie na Ministerstwie Spraw Wewn. i podległych mu organach. Wyniki tej pracy są już obecnie pokaźne. Wydano 3 rozporządzenia wykonawcze do ustawy; pierwsze z nich ma na celu rozwiązanie zasad prawa wyborczego, drugie — zasad organizacji organów ustrojowych i kontroli wewnętrznej, trzecie — zasad organizacji terytorjalnej gmin wiejskich i gromad. Wydano 9 regulaminów wyborczych dla gromad, gmin wiejskich i miejskich oraz do rad powiatowych. Wydano rozporządzenia o kwalifikacjach wójtów zawodowych i sekretarzy gminnych. Przekształcono gminy jednowioskowe w województwach południowych i zachodnich na gminy zbiorowe; z 10.346 gmin jednowioskowych i 2.188 obszarów dworskich utworzono 1.094 gminy zbiorowe. Uporządkowano stan prawny mniejszych miast, znosząc 27 miast, mających raczej charakter wiejski, a podnosząc do rzędu miast 32 osady, wykazujące stały rozwój. Przeprowadzono wybory do organów ustrojowych we wszystkich miastach (z wyjątkiem Warszawy) oraz w gromadach i gminach wiejskich województw centralnych i wschodnich i na tym obszarze są już w toku wybory do rad i wydziałów powiatowych. W województwach południowych i zachodnich kończy się wybory w gromadach, poczem przyjdzie kolej na wybory do organów gminnych i powiatowych.

Położywszy przez omówioną ustawę podwaliny pod nową budowę samorządu terytorjalnego, trzeba było podjąć akcję, mającą na celu poprawę krytycznego stanu finansowej gospodarki związków samorządowych. Do celu tego — dwoma różnemi drogami — zmierzają wymienione już poprzednio rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej: o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych oraz o Związku Rewizyjnym Samorządu Terytorjalnego; pierwsze z tych rozporządzeń ma zadanie raczej doraźne, chodzi mianowicie głównie o uwolnienie związków samorządowych od zmory ich zadłużenia (równa się ono mniej więcej dwukrotności sumy ich budżetów, bo wynosi 1.200.000.000 zł., w czem około 25% stanowią długi krótkoterminowe), drugie zaś zapewnić ma na przyszłość normalny rozwój gospodarki samorządowej, celem bowiem Związku Rewizyjnego jest systematyczna kontrola nad całokształtem działalności związków samorządowych oraz instruowanie tych związków w kierunku racjonalnego gospodarowania.

Najważniejszą częścią pierwszego z wymienionych rozporządzeń są — jak to już wyżej zaznaczono — przepisy o oddłużeniu związków samorządowych. Oddłużenie to następuje bądź z mocy samego prawa, bądź też w drodze postępowania oddłużeniowego.

Powszechne normy oddłużenia, a więc przepisy, na mocy których wszystkie związki samorządowe korzystają z ulg w spłacie zobowiązań, objętych temi przepisami, są następujące:

Krótkoterminowe pożyczki, udzielone związkom samorządowym przez Bank Gosp. Kraj. przed dniem 1.IV.1934 r. oraz zaległe raty, odsetki, prowizje, koszty i inne należności uboczne z tytułu pożyczek tak krótkoterminowych jak i długoterminowych, udzielonych przez B. G. K. i banki komunalne przed dniem 1.IV.1934 r. związkom samorządowym, podlegają na wniosek interesowanego związku konwersji na pożyczki długoterminowe. Odsetki za zwłokę za czas od 1.I.1932 r. umarza się. Bliższe przepisy co do konwersji wyda Minister Skarbu z tem, że nominalne oprocentowanie pożyczek nie będzie przekraczać 5½% w stosunku rocznym.

Spłatę długów hipotecznych związków samorządowych (z wyjątkiem długów hipotecznych wobec instytucyj kredytowych) oraz spłatę długów związków samorządowych, powstałych z tytułu kredytów, udzielonych tym związkom przez komunalne kasy oszczędn. z funduszów instytucyj kredytowych i prawa publicznego, odracza się do 1.I.1938 r. z obniżeniem oprocentowania do 5½% rocznie. Instytucje kredytowe i prawa publicznego przejmą powyższe wierzytelności komunalnych kas oszczędności, zwalniając kasy z obliga.

Pożyczki związków samorządowych, udzielone przez komunalne kasy oszczędności, będą spłacane na warunkach, które ustali Min. Skarbu, obligacjami wypuszczonemi przez banki komunalne za zabezpieczeniem wierzytelnościami komunalnych kas oszczędności z tytułu pożyczek udzielonych związkom samorządowym, bądź obligacjami, wypuszczonemi przez związki samorządowe. Obligacje te będą poręczone przez Skarb Państwa.

Odsetki od prywatno-prawnych należności pieniężnych, których dochodzenie i egzekucja podpada pod przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27.X.1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 809), obniżone zostają do 5½% w stosunku rocznym, poczynając od dnia 1.VII.1934 r.

Minister Skarbu został upoważniony do udzielania ulg oraz do częściowego lub całkowitego umarzania — na wniosek Centralnej Komisji Oszczędnościowo-Oddłużeniowej dla Samorządu (o której mowa

niżej) — należności Skarbu Państwa z tytułu pożyczek, udzielonych z funduszów skarbowych związkom samorządowym. Podobne uprawnienie ma Min. Opieki Społ. w porozumieniu z Min. Skarbu w odniesieniu do należności instytucyj ubezpieczeń społecznych od związków samorządowych.

Celem oddłużenia związków samorządowych na zasadzie specjalnego postępowania oraz dla przeprowadzenia akcji oszczędnościowej (która m .in. polegać ma na zracjonalizowaniu metod pracy w poszczególnych działach samorządu terytorjalnego) powołane są specjalne komisje oszczędnościowo-oddłużeniowe w każdem województwie (z wyjątkiem Śląska), Centralna Komisja Oszczędnościowo-Oddłużeniowa przy Prezesie Rady Ministrów oraz Urząd Rozjemczy do Spraw Kredytowych Samorządu Terytorjalnego z siedzibą w Warszawie.

W skład komisji oszczędnościowo - oddłużeniowej dla samorządu przy urzędzie wojewódzkim wchodzą: przewodniczący, powołany — na wniosek Przewodniczącego Centralnej Komisji — przez Ministra Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Przemysłu i Handlu; po jednym — przedstawiciele Ministrów: Spraw Wewn., Skarbu oraz Przemysłu i Handlu; dwóch przedstawicieli rady wojewódzkiej (w województwach zachodnich — sejmiku wojewódzkiego, w województwach południowych — wydziału wojewódzkiego); członkowie, powołani przez Ministra Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Przemysłu i Handlu na wniosek przewodniczącego komisji.

Szczegółową organizacje oraz tryb postępowania komisyj ustalą Ministrowie: Spraw Wewn., Skarbu oraz Przemysłu i Handlu.

Działalność komisji wojewódzkiej — jak to z nazwy jej wynika — rozwijać się będzie w dwóch kierunkach: w kierunku akcji oszczędnościowej i w kierunku akcji oddłużeniowej.

Do kompetencji komisji w zakresie akcji oszczędnościowej należy składanie właściwej władzy nadzorczej i Centralnej Komisji:

1. wniosków co do obniżenia kosztów administracji ogólnej działów specjalnych oraz kosztów administracji wszelkich urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw związku samorządowego;

2. wniosków co do zracjonalizowania metod pracy w poszczególnych działach samorządu terytorjalnego.

Do kompetencji komisji w zakresie akcji oddłużeniowej należy:

1. ustalanie planów oddłużenia poszczególnych związków samorządowych oraz uzgadnianie tych planów z wierzycielami i dłużnemi związkami samorządowemi po wysłuchaniu stron;

2. wszelkie sprawy, związane z ustaleniem planu oddłużeniowego, o ile nie są zastrzeżone innym organom.

Zakres działania komisji obejmuje wszystkie związki samorządu terytorjalnego na obszarze danego województwa oraz wszystkie zakłady, urządzenia i przedsiębiorstwa tych związków, chociażby były wyposażone w osobowość prawa publicznego lub prywatnego, oraz w zakresie akcji oszczędnościowej — zakłady i przedsiębiorstwa wyposażone w osobowość prawa prywatnego, jeżeli w ich kapitale zakładowym uczestniczą związki samorządowe co najmniej w połowie.

Zakres działania komisji obejmuje również związki międzykomunalne oraz ich urządzenia, zakłady i przedsiębiorstwa. W stosunku do urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw oraz związków międzykomunalnych, w których uczestniczą związki samorządowe z terenu różnych województw, właściwe są komisje tych województw, na których tere-

nie znajduje się urządzenie, zakład, przedsiębiorstwo lub ma siedzibę związek międzykomunalny.

W skład Centralnej Komisji Oszczędnościowo - Oddłużeniowej dla Samorządu wchodzą: Przewodniczący i Zastępca Przewodniczącego, powołani przez Prezesa Rady Ministrów; po jednym — przedstawiciele Ministrów: Spraw Wewn., Skarbu, Opieki Społecznej oraz Przemysłu i Handlu; członkowie, powołani przez Ministra Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Przemysłu i Handlu na wniosek Przewodniczącego Centralnej Komisji.

Szczegółową organizację oraz tryb postępowania Centralnej Komisji ustali Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewn., Skarbu i Przemysłu i Handlu

Do kompetencji Centralnej Komisji w zakresie akcji oszczędnościowej należy:

1. badanie opinji i wniosków komisyj w zakresie akcji oszczędnościowej; zgłaszanie Prezesowi Rady Ministrów wniosków w sprawach zmniejszenia wydatków samorządowych oraz zracjonalizowania metod pracy w poszczególnych działach samorządu terytorjalnego; udzielanie instrukcyj komisjom w zakresie akcji oszczędnościowej;
2. wszelkie sprawy, związane z akcją oszczędnościową, o ile nie są zastrzeżone innym organom.

Do kompetencji Centralnej Komisji w zakresie akcji oddłużeniowej należy:

1. rozpatrywanie planów oddłużenia, nieuzgodnionych przez komisje z wierzycielami i dłużnemi związkami samorządowemi, ustalanie planów oddłużenia, uzgadnianie ich z wierzycielami i dłużnemi związkami samorządowemi po wysłuchaniu stron;
2. zatwierdzanie planów oddłużenia;
3. składanie wniosków Ministrowi Skarbu w sprawie ulg i umorzeń w zakresie wierzytelności Skarbu Państwa, należnych od związków samorządowych, jak również składanie wniosków Ministrowi Opieki Społecznej w sprawie ulg i umorzeń należności instytucyj ubezpieczeń społecznych od związków samorządowych;
4. udzielanie instrukcyj komisjom w zakresie akcji oddłużeniowej;
5. wszelkie sprawy, związane z ustaleniem planu oddłużenia, o ile nie są zastrzeżone innym organom.

Zakres działania Centralnej Komisji rozciąga się na cały obszar Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

W skład Urzędu Rozjemczego wchodzą: Przewodniczący, powołany przez Ministra Sprawiedliwości z grona sędziów Sądu Najwyższego; członkowie w liczbie 4 na każdą sesję, powołani przez Ministra Sprawiedliwości po 2 z list kandydatów, zgłoszonych: jedna przez Ministra Spraw Wewn., druga przez Ministra Skarbu, w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Szczegółową organizację oraz tryb postępowania Urzędu Rozjemczego ustali rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Spraw Wewn. i Ministrem Przemysłu i Handlu.

Koszty, związane z funkcjonowaniem komisyj wojewódzkich, ponoszą związki samorządowe; koszty, związane z funkcjonowaniem Centralnej Komisji i Urzędu Rozjemczego, ponosi Skarb Państwa. Sposób pokrywania tych kosztów oraz ich wysokość ustalać będzie Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewn. i Ministrem Sprawiedliwości.

Oddłużenie związków samorządowych w postępowaniu przed komisjami i Urzędem Rozjemczym odbywać się będzie w sposób następujący:

Komisja wojewódzka wszczyna postępowanie oddłużeniowe na wniosek interesowanego związku samorządowego, na wniosek władzy nadzorczej nad tym związkiem, na wniosek Centralnej Komisji, na wniosek wierzyciela, jak również z własnej inicjatywy.

Postępowanie oddłużeniowe powinno być wszczęte przed dniem 1 kwietnia 1936 r.; wszczęte po tym terminie nie ma skutków prawnych.

Komisja może umorzyć postępowanie, jeżeli uzna, że dłużny związek samorządowy jest zdolny do wywiązywania się z zobowiązań. W takim przypadku nowy wniosek o wszczęcie postępowania oddłużeniowego może być zgłoszony Centralnej Komisji.

Plan oddłużenia, ustalony przez Komisję, może przewidywać:

1. całkowite lub częściowe umorzenie zaległych odsetek: obniżenie umownej stopy oprocentowania, nie niżej jednak 4½% w stosunku rocznym; w przypadkach szczególnych, uzasadnionych wyjątkową sytuacją finansową związku samorządowego, obniżenie umownej stopy oprocentowania, nie niżej jednak 3% w stosunku rocznym, oraz zawieszenie płatności odsetek na okres do lat 3, z wyjątkiem oprocentowania i płatności odsetek z tytułu samorządowych pożyczek emisyjnych; obniżenie oprocentowania wierzytelności, zabezpieczających wypuszczone przez B. G. K. i banki komunalne papiery procentowe, nie może być przewidziane na okres dłuższy niż na lat 5;

2. rozłożenie spłaty kapitału na raty: wierzytelności krótkoterminowych nie dłużej niż na lat 10, długoterminowych nie dłużej niż na lat 50, oraz zawieszenie spłaty kapitału wierzytelności, nie dłużej jednak niż na lat 5;

3. w przypadkach szczególnych, uzasadnionych wyjątkową sytuacją finansową związku samorządowego, zmniejszenie kapitału wierzytelności, z wyjątkiem wierzytelności instytucyj kredytowych, wierzytelności zabezpieczonych hipotecznie, wierzytelności z tytułu samorządowych pożyczek emisyjnych oraz wierzytelności zagranicznych.

Plan oddłużenia obejmować może wszelkie zobowiązania finansowe związków samorządowych, zobowiązania zakładów i przedsiębiorstw tych związków, chociażby te zakłady i przedsiębiorstwa wyposażone były w osobowość prawa publicznego lub prywatnego, z wyjątkiem zobowiązań wobec Skarbu Państwa, zobowiązań wobec instytucyj ubezpieczeń społecznych oraz zobowiązań z tytułu pożyczek, emitowanych przez związki samorządowe na rynku zagranicznym.

Do postępowania oddłużeniowego przed Centralną Komisją stosują się odpowiednio zasady, ustalone dla postępowania komisyj wojewódzkich z tym wyjątkiem, że postępowanie przed Centralną Komisją może być wszczęte ze skutkami prawnemi również po dniu 1 kwietnia 1936 r., o ile postępowanie oddłużeniowe było już wszczęte przed tym terminem przez komisję wojewódzką.

Jeżeli w ciągu 3 miesięcy od daty ogłoszenia przez komisję w dzienniku wojewódzkim planu oddłużenia związku samorządowego strony interesowane nie wniosą sprzeciwu, komisja postanowieniem stwierdza, że plan oddłużenia jest prawomocny i stanowi układ, obowiązujący strony jak układ w sądowem postępowaniu układowem. Postanowienie to komisja ogłasza w dzienniku wojewódzkim.

W przypadku zgłoszenia sprzeciwu, plan oddłużenia wymaga zatwierdzenia przez Centralną Komisję. Zatwierdzenie planu oddłużenia

Komisja ogłasza w dzienniku wojewódzkim ze skutkami, przewidzianemi wyżej dla postanowienia komisji wojewódzkiej.

Centralna Komisja odmówi zatwierdzenia planu oddłużenia tylko wówczas, jeżeli wierzyciele sprzeciwiający się reprezentują więcej niż 1/4 ogólnej sumy wierzytelności. Od postanowienia Centralnej Komisji niema żadnego środka prawnego.

Jeżeli w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia przez Centralną Komisję w dzienniku wojewódzkim planu oddłużenia związku samorządowego strony interesowane nie wniosą sprzeciwu lub jeżeli wierzyciele sprzeciwiający się reprezentują nie więcej niż 1/4 ogólnej sumy wierzytelności, Centralna Komisja postanowieniem stwierdza, że plan oddłużenia jest prawomocny i stanowi układ, obowiązujący strony jak układ w sądowem postępowaniu układowem. Postanowienie to Centralna Komisja ogłasza w dzienniku wojewódzkim. Od tego jej postanowienia niema żadnego środka prawnego.

Urząd Rozjemczy orzeka w sprawach, wniesionych przez Centralną Komisję. W tych sprawach orzekać może ulgi w spłacie długów oraz redukcję sumy dłużnej w zakresie, przewidzianym wyżej dla komisji wojewódzkiej.

Orzeczenia Urzędu Rozjemczego dotyczyć mogą wszelkich tych zobowiązań finansowych, które obejmować może omówiony wyżej plan oddłużenia, ustalony przez komisję wojewódzką.

Orzeczenia Urzędu Rozjemczego są ostateczne i stanowią tytuł egzekucyjny.

Urząd Rozjemczy może nakładać grzywny do 1000 zł. za odmowę złożenia wyjaśnień lub dowodów, albo za nieusprawiedliwione niestawiennictwo osoby wezwanej.

Postępowaniem oddłużeniowem przed komisjami wojewódzkiemi i przed Centralną Komisją oraz przed Urzędem Rozjemczym objęte będą zobowiązania finansowe związków samorządowych i ich zakładów i przedsiębiorstw, powstałe przed dniem 1 lipca 1932 r., oraz zobowiązania tych związków i ich zakładów i przedsiębiorstw wobec B. G. K., banków komunalnych i komunalnych kas oszczędności, powstałe przed dniem 1 kwietnia 1934 r., jak również zobowiązania z okresu późniejszego, o ile wynikły one z konwersji zobowiązań, zaciągniętych przed wymienionym wyżej terminem z wyjątkiem tych zobowiązań, przy których konwersji instytucje te udzieliły dłużnemu związkowi samorządowemu lub jego zakładom i przedsiębiorstwom ulgi w zakresie nie mniejszym, niż te ulgi, jakie przewidywać może plan oddłużeniowy, ustalony przez komisję wojewódzką.

Związki samorządowe obowiązane są do corocznego wstawiania do budżetów zwyczajnych — sum, przewidzianych planami oddłużenia na obsługę ich długów.

Z szeregu innych przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych, którego najistotniejszą część stanowią omówione wyżej przepisy o oddłużeniu związków samorządowych i które ma doniosłe znaczenie nietylko dla związków samorządowych, ale i dla całego życia gospodarczego w Państwie wymienić jeszcze należy przepis art. 30, upoważniający Radę Ministrów do zawieszania na określony przez nią czas wykonywania przez związki samorządowe niektórych ich zadań ustawowych, co — rzecz oczywista — wpłynie na zmniejszenie wydatków tych związków.

Drugie rozporządzenie, jak to już wyżej zaznaczono, dotyczy Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorjalnego. Związek jest osobą prawa publicznego. Członkami Związku z mocy prawa są: 1) wojewódzkie związki samorządowe poznański i pomorski, 2) powiatowe związki samorządowe, 3) miasta, wydzielone z pow. zw. sam., z wyjątkiem m. st. Warszawy, 4) Bank Gosp. Kraj. Dobrowolnie mogą do Związku przystąpić: 1) związki samorządowe, które nie są jego członkami z mocy prawa, nie wyłączając Warszawy, 2) związki międzykomunalne, 3) zakłady i przedsiębiorstwa związków samorządowych, posiadające osobowość prawną, 4) banki komunalne, 5) Związek Powiatów R. P. i 6) Związek Miast Polskich.

Organami Związku są:: 1) Rada, 2) Zarząd, 3) Prezes Związku, 4) Komisja Rewizyjna.

Związek posiada statut, który nada mu w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewn. w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Zadaniem Związku jest wykonywanie kontroli nad finansową i gospodarczą działalnością związków samorządowych i międzykomunalnych oraz zakładów i przedsiębiorstw, nie wyłączając tej działalności w zakresie spraw administracji rządowej; Minister Spraw Wewn. może jednak w porozumieniu z zainteresowanym ministrem wyłączyć niektóre dziedziny administracji rządowej, sprawowanej przez związki samorządowe, z pod działania Związku.

Przy wykonywaniu swych zadań kontrolnych Związek prowadzi równocześnie działalność instrukcyjną w ramach przepisów statutu Związku. Poza tem Związek może zorganizować stałą poradnię dla udzielania porad techniczno - fachowych, dotyczących urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw związków samorządowych oraz podejmowanych prac inwenstycyjnych. Związek może również prowadzić w powyższych dziedzinach akcję, zmierzającą do podniesienia wiedzy fachowej, w szczególności organizować kursy i podejmować akcję fachowo - wydawniczą.

W zakresie wykonywanych zadań Związek współdziała z władzami nadzorczemi związków samorządowych i międzykomunalnych; sposób tego współdziałania i uprawnienia w tym zakresie władz nadzorczych ustali Statut Związku. W każdym razie jednak przepisy o Związku nie naruszają kompetencyj i uprawnień władz, sprawujących nadzór nad związkami samorządowemi i międzykomunalnemi oraz nad ich zakładami i przedsiębiorstwami.

Członkowie Związku opłacają roczne składki, których wysokość określa Rada Związku. Składka związków samorządowych i międzykomunalnych może być oznaczona w stosunku procentowym do budżetów (na najbliższy rok budżetowy Ministerstwo Spraw Wewn. poleciło związkom samorządowym, należącym do Związku, zarezerwować na ten cel $1^1/_2\,^0/_{00}$ budżetów zwyczajnych, co da ponad 600.000 złotych).

Niezależnie od składek Związek może pobierać opłaty za czynności rewizyjne i instrukcyjne według taryfy, uchwalonej przez Radę, a to zarówno od członków, jak i instytucyj, nie należących do Związku.

Zaległe składki i opłaty podlegają przymusowemu ściągnięciu w drodze wstawienia zaległości do budżetów oraz zajęcia dochodów, które na żądanie Związku zarządza właściwa władza nadzorcza.

Długi [1]) samorządu terytorjalnego (w miljonach zł.)

Wyszczególnienie	31.III 1933
Ogółem	**1.027**
długi wewnętrzne	785
długi zagraniczne	242
Skarb Śląski	*98*
długi wewnętrzne	3
długi zagraniczne	95
Miasta	*805*
długi wewnętrzne	690
długi zagraniczne	145
Województwa i powiaty	*124*
długi wewnętrzne	122
długi zagraniczne	2

[1]) Tylko długoterminowe.

MIASTA W POLSCE

TYMCZASOWY USTRÓJ SAMORZĄDU M. ST. WARSZAWY.

Ustrój samorządu w Warszawie oparty był na dekrecie Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim. Ramy tego dekretu były jednakże zbyt ciasne dla Stolicy Państwa z jej rozlicznemi potrzebami w dziedzinie terenowo-budowlanej, komunikacyjnej, aprowizacyjnej, opieki społecznej, zdrowotności publicznej i t. p. Toteż art. 38 ustawy, o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego przewiduje wydanie odrębnych statutów miejskich dla 6 większych miast, wśród nich dla m. st. Warszawy.

Nowa ustawa o ustroju Warszawy musi jednakże uwzględnić nietylko ustrój samorządowy stołecznego miasta, ale także jego ustrój administracyjny i musi należycie powiązać potrzeby miasta z potrzebami regjonów podstołecznych; rozwiązanie tych wszystkich zagadnień przewiduje się w drodze utworzenia z Warszawy i jej okolic osobnego województwa stołecznego.

Ponieważ zaś tak grutowne przekształcenie ustroju m. st. Warszawy wymaga dłuższego okresu przygotowawczego, a dotychczasowe podstawy prawne tego ustroju okazały się zbyt niewystarczającemi, przeto okazało się konieczuem utworzenie prowizorycznego ustroju samorządu stołecznego; konieczności tej czyni zadość rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.IX. 1934 r., o tymczasowych organach ustrojowych gminy m. st. Warszawy (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 778).

Według przepisów wstępnych powyższego rozporządzenia — tymczasowe organa ustrojowe gminy, m. st. Warszawy, określone w tem rozporządzeniu, sprawować będą swe czynności do chwili ukonstytuowania się organów ustrojowych gminy po wydaniu ustawy o stołecznym samorządzie wojewódzkim, nie dłużej jednak, niż do dnia 31 marca 1936 r. Do organów tych stosuje się przepisy dekretu z 4.II. 1919 r. o samorządzie miejskim z późniejszemi zmianami, oraz przepisy ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu teryt., o ile z powyższego rozporządzenia nie wynika inaczej.

Zakres działania ustrojowych organów gminy należy bez ograniczeń, o których mowa w art. 72 i 73 ustawy o częśc. zmianie ustroju sam. ter., do Tymczasowego Zarządu Miejskiego, którego członkami są: Prezydent Miasta oraz 5 Wiceprezydentów. Prezydenta Miasta powołuje i odwołuje na wniosek Ministra Spr. Wewn. Rada Ministrów, Wiceprezydentów, zaś — Minister Spr. Wewn.

Przy Tymcz. Zarządzie Miejskim czynna jest pod przewodnictwem Prezydenta Miasta lub wyznaczonego przezeń Wiceprezydenta Tymczasowa Rada Miejska, złożona z 36 członków i powołana przez Min. Spr. Wewn. Jest ona organem opinjodawczym w sprawach, które zgodnie z dotychczasowemi przepisami należą do rady miejskiej, a ponadto w sprawach, w których opinji jej zasięgnie Prezydent Miasta. Członkowie Tymcz. Rady Miejskiej sprawują swe czynności bezpłatnie.

Funkcje organu stanowiącego gminy sprawuje Tymcz. Zarząd Miejski kolegjalnie; działa on kolegjalnie także w sprawach, które

w myśl przepisów art. 44 ustawy o część. zmianie ustroju sam. ter. zastrzeżone są dla kolegjum zarządu miejskiego, z tem jednakże zastrzeżeniem, że niektóre z tych spraw Min. Spr. Wewn. może przenieść do jednoosobowego działania Tymcz. Zarządu Miejskiego.

Funkcje, wynikające z jednoosobowego zakresu działania Tymcz. Zarządu Miejskiego sprawuje Prezydent Miasta; poza usprawnieniami, przewidzianemi w rozporządzeniu, łączy on wszystkie funkcje przełożonego gminy i jej zarządu, nie zastrzeżone dla kolegjum Tymcz. Zarządu Miejskiego.

Kolegjum Tymcz. Zarządu Miejskiego składa się z członków tego Zarządu i obraduje pod przewodnictwem Prezydenta Miasta.

W razie nieobecności Prezydenta Miasta lub niemożności pełnienia przezeń czynności służbowych wszystkie funkcje jego obejmuje jeden z Wiceprezydentów, którego w tym celu wyznaczy Prezydent Miasta.

Prezydent Miasta i Wiceprezydenci pobierają z funduszów gminy uposażenie, którego wysokość ustala Min. Spr. Wewn.; nie może ono przekraczać kwot uposażenia, jakie dla prezydenta i wiceprezydentów przewidziane było w budżecie Warszawy na r. 1933/34.

Urzędnik państwowy, powołany na jedno z powyższych stanowisk, korzysta przez czas sprawowania funkcyj w Tymcz. Zarz. M. z urlopu, którego czas zalicza mu się do służby państwowej.

Czynności z zakresu kontroli wewnętrznej, przewidziane w ustawie o część. zmianie ustroju sam. teryt. i innych przepisach szczególnych, sprawuje Komisja Rewizyjna, której skład ustala oraz przewodniczącego i członków powołuje i odwołuje Minister Spr. Wewn.

Tryb czynności Komisji Rewizyjnej ustala regulamin uchwalony przez Komisję i zatwierdzony przez Ministra Spr. Wewn.

Członkowie Komisji Rewizyjnej za udział w posiedzeniach Komisji i jej czynnościach rewizyjnych otrzymują z funduszów gminy tytułem odszkodowania diety według norm, ustalonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Tymczasowy Zarząd Miejski.

Prezydent Miasta: Stefan Starzyński.

Wiceprezydenci: Józef Ołpiński, inż. Jan Pohoski, Jan Około-Kułak, Czesław Zawistowski. Stanowisko piątego wiceprezydenta nieobsadzone.

Szef Sekretarjatu Prezydjalnego: Jan Laskowski.

Tymczasowa Rada Miejska.

Berbecka Zofja, Bregman Leon, Domaradzki Stefan, Garbusiński Tadeusz, Gardecki Zygmunt, Gepner Abram, Gepner Bronisław, Gliszczyńska Stefanja, Glocer Srul. Horodyński Włodzimierz, sędzia, Jaroszyński Maurycy, dr., Jastrzębowski Wojciech, pr., Jurkiewiczowa Janina, Jędraszko Czesław, Kallenbach Zygmunt, Klępiński Jan, Kohn Mieczysław, Krauze Feliks, Krukowski Roman, Kühn Alfons, Lenga Wacław, Lewandowski Jan, Lepecki Zbigniew, Michałowicz Mieczysław, profesor dr., Miedzianowski Władysław, Pakulski Adam, Pawłowski Jan, Pniewski Bohdan, inż., Rogaczewski Stanisław, Seydenbeutel Stanisław, Sujkowska Helena, Szereszowski Rafał, Tomczak Roman, Trockenhein Jakób, Tyszka Kazimierz, inż., Zakrzewski Marjan.

Komisja Rewizyjna.

Przewodniczący: Śliwiński Artur.
Członkowie: Drecki Jerzy, sen. Evert Józef, Mayzel Maurycy, Nowicki Paweł, Prodanowa Ludwika, Roszkowska Marja, Szelągowska Marja, Zawadzki Jerzy.

Wydziały Administracyjne.

Prezydentowi Miasta podlegają:

Biuro Personalne — Senatorska 14.
Dyrektor: Krzyczkowski Józef.
Biuro Dyscyplinarne — Senatorska 14.
Dyrektor: Wasserberger.
Kontrola miejska — Senatorska 14.
Dyrektor: płk. Tangl Ludwik.
Inspekcja gospodarcza — Senatorska 14.
P. o. Dyrektora: płk. Tangl Ludwik.

Wiceprezydentowi Około-Kułakowi J. podlegają:

Wydział Spraw Ogólnych — Senatorska 14.
Dyrektor: Wróblewski Józef.
Wydział Finansowy — Senatorska 14.
Dyrektor: Kirkor Stanisław, dr.
Wydział Statystyczny — Dobra 73.
Dyrektor: Limanowski Zygmunt.
Wydział Prawny — Senatorska 14.
Dyrektor: Zadrowski Feliks.

Wiceprezydentowi Ołpińskiemu J. podlegają:

Wydział szpitalnictwa — Miodowa 8.
Dyrektor: Orzechowski Konrad, dr.
Wydział Opieki Społ. i Zdrowia Publ. — Żelazna 95-c.
Dyrektor: Starczewski Jan.
Biuro Organizacji Pomocy Lekarskiej — Senatorska 14.
Naczelny Lekarz: Wagner Kazimierz, dr.
Wydział Ewidencji Ludności — Senatorska 14.
Dyrektor: Delingowski Jan.
Wydział Wojskowy — Florjańska 10.
Dyrektor: Szpakowski Edward, gen. w st. sp.

Wiceprezydentowi Pohoskiemu J. podlegają:

Wydział Oświaty i Kultury — Koszykowa 9.
Dyrektor: Biłek Jan.
Muzeum Narodowe — 3-go Maja 13.
Dyrektor: Gembarzewski Bronisław, płk.
Bibljoteka Publiczna — Koszykowa 26.
Dyrektor: Czerwijowski Faustyn.
Ogród Zoologiczny — Ratuszowa 3.
Dyrektor: Żabiński Jan, dr.

Wydział Ogrodniczy — Ogród Saski.
Dyrektor: Danielewicz Leon.
Wydział Techniczny — Krak. Przedmieście 1.
Dyrektor: Olszewski Antoni, inż.
Urząd Inspekcyjno-budowlany — Pierackiego Bronisława 18
Dyrektor: Nowakowski Tadeusz, arch.

Wiceprezydentowi Zawistowskiemu Cz. podlegają:

Inspekcja Handlowa — Koszykowa 9.
P. o. Dyrektora: Wicedyrektor Hartmann.
Wydział Przemysłowy — Ogrodowa 39.
Dyrektor: Strzelecki Tadeusz.

Przedsiębiorstwa Miejskie.

Prezydentowi Miasta podlegają:

Komunalna Kasa Oszczędności — Traugutta 5.
Dyrektor: Szczepkowski Mieczysław.

Wiceprezydentowi Około-Kułakowi J., podlegają:

Administracja gmachów i majątku Teatrów Miejskich — Senatorska 21.
Kierownik: Łaniewski Witold.
Piekarnia Miejska — Prądzyńskiego 5-7.
Dyrektor: Januszkiewicz Konrad.
Rzeźnia Miejska — Namiestnikowska 2.
Dyrektor: Schoenborn Paweł.

Wiceprezydentowi Olpińskiemu J., podlegają:

Lombard Miejski — Senatorska 14.
Dyrektor: Zagrodzki Juljusz.
Zakład Oczyszczania Miasta — Karowa 3.
Dyrektor: Mickiewicz Marjan, inż.
Straż Ogniowa — Nalewki 3.
Komendant: Prokopp Izydor.

Wiceprezydentowi Pohoskiemu J., podlegają:

Tramwaje i Autobusy Miejskie — Młynarska 2.
Dyrektor: Glazek Wacław, inż.
Gazownia — Kredytowa 3.
Dyrektor: Świerczewski Czesław, inż.
Wodociągi i Kanalizacja — Starynkiewicza 5.
Dyrektor: Rabczewski Włodzimierz, inż.

Wiceprezydentowi Zawistowskiemu Cz. podlegają:

A. G. R. I. L. — Grzybowska 59.
Dyrektor: Rewieński Zygmunt.
Dom Składowy — Stawki 4—6.
Dyrektor: Nizielski Stanisław.
Miejskie Zakłady Graficzne — Miodowa 23.
Dyrektor: Wroczyński Jan.
Miejskie Zakłady Opałowe — Kredytowa 2.
Dyrektor: Łowiński Mieczysław.

Warszawa, Stolica Państwa, 4 dworce kolejowe, 1.200.000 mieszk., pow. 12.468 ha. Komunikacja autobusowa we wszystkich kierunkach. Komunikacja lotnicza, wodna, kolejka elektryczna dojazdowa. Koleje Podmiejskie. Budżet preliminowany: 88.609.137 Zł. Elektrownia miejska, Gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje elektryczne, telefony, autobusy miejskie. Przemysł: Po Łodzi największe ognisko przemysłowe w Polsce. Liczne fabryki maszyn i wyrobów żelaznych, blaszanych, emaljowanych, parowozów, wagonów, broni i amunicji, śrub i gwoździ, drutu, tkanin metalowych, powozów, rowerów, wyrobów stalowych ostrych, silników i motorów, pomp, transmisji, kotłów parowych, przyrządów fizycznych, instrumentów geodezyjnych, narzędzi rolniczych, lamp bronzów, siatek, i ogrodzeń drucianych, maszyn młyńskich, wag, zegarów, narzędzi chirurgicznych, i urządzeń sanitarnych, aparatów radjo-telegraficznych, materjałów elektrotechnicznych, kas ogniotrwałych, luster, odlewnie czcionek, fabryki wyrobów chemicznych, smarów, olejów, mydła i świec, farb, lakierów, laboratorja chemiczne, fabryki mebli stylowych i zwykłych, zabawek, browary, destylarnie wódek, fabryki cukrów i czekolady, wyrobów tytoniowych, przemysł włókienniczy, a zwłaszcza konfekcyjny (bielizna, ubrania, suknie, nici, wstążki, jedwabie i t. d.), fabryki tasiem i wyrobów gumowych, ceraty, obuwia zwykłego i mechanicznego, obić i wyrobów papierowych, litografje artystyczne, zakłady graficzne, garbarnie i t. d. Banki: Centrale: Banku Polskiego, Banku Gospodarstwa Krajowego, Państwowego Banku Rolnego, 29 banków prywatnych, Giełda Pieniężna, Giełda zbożowo - towarowa.

Instytucje naukowe: Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Meteorologiczny, Instytut Badań Spraw Narodowościowych, Instytut Biologji Doświadczalnej, Instytut Nauk Judaistycznych, Instytut Radowy, im. Marji Skłodowskiej-Curie, Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych.

Uczelnie wyższe: Uniwersytet, Politechnika, Wolna Wszechnica Polska, Wyższa Szkoła Muzyczna, Rz. Kat. Seminarjum Duch. Wyższe, Wyższa Szkoła Budowy Maszyn i Elektrotechn., Wyższa Szkoła Dziennikarska, Wyższa Szkoła Handlowa, Wyższa Szkoła Nauk Politycznych, Wyższa Szkoła Rolnicza, Wyższy Kurs Nauczycielski.

Szkoły Średnie: gimnazja męskie — państwowych 8, miejskich 4, prywatnych 33; gimnazja żeńskie — państwowych 7, miejskie 1, prywatnych 29; Seminarja nauczycielskie 3, realna 1.

Szkoły Zawodowe: Państwowa Szkoła Budownictwa, Szkoła Techniczna Kolejowa Średnia i niższa. Techniczna z Wydz. lotniczym i samochodowym, Ogrodnicza, Miernicza, Handlowych 7.

Szkoły niższe: powszechne miejskie 198, powszechne prywatne 12, przedszkola 123.

Szkoły Wojskowe: Wyższa Szkoła Wojenna, Wyższa Szkoła Intendentury, Oficerska Szkoła Sanitarna, Szkoła Chemiczno - Przemysłowa dla Oficerów, Szkoła Podchorążych Inżynierji, Szkoła Zbrojmistrzów, Szkoła Gazowa.

Muzea: Narodowe, Oświaty i Wychowania, Archeologiczne, Pedagogiczne, Wojska, Kolejowe, Zoologiczne, Przemysłu i Rolnictwa, Rzemiosł i Sztuki Stosowanej.

Bibljoteki: Bibljoteka Narodowa, Bibljoteka Publiczna, Bibljoteka Ordynacji Krasińskich, Bibljoteka Ordynacji Zamoyskich.

Augustów, miasto powiatowe, st. kolej. loco, 12.156 m. — pow. 8.028 ha. Komunikacja autobusowa: Augustów — Grodno, Augustów — Łomża. Przemysł drzewny — tartaki. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 6 szkół powszechnych, 1 seminarjum nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe. Szpitale

Burmistrz — Staniewicz Stanisław.

Białystok — miasto wojewódzkie, (miasto tworzy odrębny powiat miejski), węzłowa stacja kolejowa loco, 91.335 m. — pow. 4.444 ha. Budżet: prelim. 2.456.418 zł. Komunik. autobusowa: Białystok — Garbacze — Wołkowysk, Białystok — Kuźnica — Grodno, Białystok — Zabłudów — Bielsk, Białystok — Wizna — Łomża, Białystok — Osowiec — Grajewo. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryki sukna, waty, kołder, kapeluszy, garbarnie, dykt, kafli, gwoździ, pluszu, tartaki, młyny parowe, odlewnie żelaza, fabryki trykotaży, maszyn i narzędzi rolniczych. Banki: Bank Polski, Bank Gosp. Krajowego, 9 Banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności, Kasa Spółdzielcza. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, 8 gimnazjów prywatnych, seminarjum nauczycielskie, 9 przedszkoli, 41 szkół powszechnych, 10 szkół zawodowych, szkoła handlowa.

Prezydent — Nowakowski Seweryn.

Bielsk Podlaski, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.028 m. Komunikacja autobusowa: Bielsk Podl. — Białystok, Bielsk Podl. — Brańsk, Bielsk Podl. — Prużana, Bielsk Podl. — Siemiatycze. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka kafli i dachówek. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum. Bibljoteka Publiczna

Burmistrz — Erdman Alfons, Wiceburmistrz — Muzykant Szaja.

Grajewo — powiat Szczuczyn, stacja kolejowa loco, 9.036 m., pow. 981 ha, komunikacja autobusowa: Grajewo — Augustów, Grajewo — Osowiec, Grajewo — Szczuczyn. Elektrownia Powsz. Towarz. Komunalnego. Przemysł: Fabryka tasiem gumowych, huta szkła. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum.

Grodno — miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco. 49818 m. powierzch. 1.554 ha. — Komunikacja autobusowa: Grodno — Augustów, Grodno — Druskieniki, Grodno — Indura — Brzostowica Mała, Grodno — Jeziory — Ostryna, Grodno — Kuźnica — Sokółka, Grodno — Skidel — Kamionka, Grodno — Szczuczyn, Grodno — Sopoćkinie, Grodno — Suchowola, Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka tytoniowe, dykt, garbarnie, huta szkła, wyrobów introligatorskich, kart do gry, tartaki. Banki: Bank Polski, Bank Rolny, 3 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 5 gimnazjów (2 państwowe), 4 seminarja nauczycielskie państw., 6 przedszkoli, 17 szkół powszechnych, 8 szkół zawodowych. Bibljoteka Publiczna.

Prezydent — Misky Wiktor. Wiceprezydent — Sawicki Roman.

---

*) Dział: Miasta w Polsce o ludności powyżej 5.000 m. i miasta powiatowe opracowany według danych Związku Miast Polskich z dn. 10.XII.1934 r.

Kolno pow. Łomża — stacja kolejowa loco, 5.285 m. Komunikacja autobusowa: Kolno — Mały Płock — Łomża, Kolno — Myszyniec, Kolno — Stawiszki, Kolno — Szczuczyn — Grajewo. Elektrownia prywatna. Przemysł: tartak i młyn. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz — Waszkiewicz Anzelm, Wiceburmistrz Gołaszewski Edmund.

Krynki, pow. Grodno, stacja kolejowa Brzostowiska, odległa 25 klm. lub Sokółka odl. 25 klm. od miasta, 5.789 m. pow. 2.192 ha. Komunikacja autobusowa: Krynki — Brzostowica Mała, Krynki — Sokółka. Elektrownia miejska. Przemysł: garbarnie, gorzelnie. Szkolnictwo: 4 szkoły powszechne.

Burmistrz — Szelepin Leon, Wiceburmistrz — Rozwadowski Jan.

Łapy, pow Wysoko-Mazowiecki, st. kolejowa loco, 6.674 m., Elektrownia miejska Przemysł: Warsztaty kolejowe, młyny, kaflarnie. Szkolszkoły powszechne.

Burmistrz — Ciborowski Henryk.

Łomża, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 25 065 m., pow. 2.090 ha. Komunikacja autobusowa: Łomża — Białystok, Łomża — Ostrów Mazowiecki, Łomża — Zambrów, Łomża — Ostrołęka, Łomża — Kolno. Elektrownia miejska i wodociąg. Przemysł: Fabryki waty hygroskopijnej, mydlarnia, cegielnia, maszyn rolniczych, browar, odlewnia. Banki: Bank Polski, 3 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 gimnazja państwowe (męskie, żeńskie, koedukacyjne), 2 państwowe seminarja nauczycielskie (męskie i żeńskie). Państwowa Szkoła Miernicza, 2 przedszkola, 12 szkół powszechnych, 1 Seminarjum duchowne małe, 3 szkoły zawodowe, Seminarjum djecezjalne wyższe.

Prezydent: Janicki Jan. Wiceprezydent: Zacharewicz-Święcicki Stanisław.

Ostrołęka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 13.438 mieszk. pow. 5.864 ha. Komunikacja autobusowa: Ostrołęka — Miastkowo — Łomża, Ostrołęka — Myszyniec, Ostrołęka — Ostrów Mazowiecki, Ostrołęka — Rożan — Pułtusk — Warszawa. Elektrownia miejska. Przemysł: tartaki, garbarnie, cegielnia, kaflarnia. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 4 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 kurs nauczycielski, 2 zawodowe.

Burmistrz: Mantey Otton, Wiceburmistrz — Hermakowicz Stanisław.

Ostrów Mazowiecka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 17.611 mieszkańców, pow. 5.810 ha. Komunikacja autobusowa: Ostrów Mazowiecka — Brok — Łochów — Węgrów, Ostrów Mazowiecka — Małkinia, Ostrów Mazowiecka — Śniadowo — Łomża, Ostrów Mazowiecka — Wyszków — Radzymin — Warszawa, Ostrów Mazowiecka — Zambrów, Ostrów Mazowiecka — Rutki — Białystok. Elektrownia miejska. Przemysł: Mydlarnia, browar, nasycalnia pokładów kolejowych, cegielnie, tartaki. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 7 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 zawodowa.

Siemiatycze, pow. Bielsk Podlaski, stacja kolejowa Siemiatycze odległa 7 klm., 6.816 mieszk., pow. 1.575 ha. Komunikacja autobusowa:

Siemiatycze — Boćki — Bielsk Podlaski — Białystok, Siemiatycze — Drohiczyn — Sokołów — st. kolej. Siemiatycze, Siemiatycze — Wysoko Litewskie — Brześć n/B. Elektrownia prywatna. Przemysł: Fabryki kopyt szewskich, gwoździ drewnianych, dykt, kafli, papy smołowej Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne. Bibljoteka Publiczna.

Sokółka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.376 mieszk., pow. 1.450 ha. Komunikacja autobusowa: Sokółka — Krynki — Brzostowica Mała, Sokółka — Kuźnica — Grodno, Sokółka — Wasilków — Białystok. Elektrownia prywatna. Przemysł: garbarnie. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 7 szkół powszechnych, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Komar Kazimierz, Wiceburmistrz — Werner F.

Suwałki — miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 21.539 mieszk., pow. 3.878 ha. Budżet prelim. 493.458 zł. Komuniacja autobusowa: Suwałki — Augustów — Grodno, Suwałki — Rajgród — Grajewo, Suwałki — Filipów, Suwałki — Krasnopol — Sejny, Suwałki — Raczki, Suwałki — Szypliszki. Elektrownia miejska. Przemysł: Garbarnie, cegielnia, browar, tartak, fabryki trykotaży, pończoch, rękawiczek. Banki: Bank Polski, Bank Rolny, 8 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności, Izba Rzemieślnicza. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, 1 gimnazjum prywatne, Szkoła państwowa ślusarstwa maszynowego, Szkoła Rolnicza, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie męskie, 4 przedszkola, 7 szkół powszechnych, 4 szkoły zawodowe.

Komisarz Rządowy — Hołotka Franciszek.

Szczuczyn, miasto powiatowe, stacja kolejowa Grajewo, odległa 16 klm. od miasta. 5.107 mieszk. Komunikacja autobusowa: Szczuczyn — Grajewo — Augustów, Szczuczyn — Kolno, Szczuczyn — Radziłów, Szczuczyn — Stawiski — Łomża. Elektrownia miejska. Przemysł: garbarnia, mydlarnia, dachówczarnia. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Bilski Jan, wiceburmistrz Dygnarowicz M.

Wołkowysk, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 15.027 mieszk., pow. 4.000 ha. Komunikacja autobusowa: Wołkowysk — Gródek — Białystok, Wołkowysk — Horbacze — Świsłocz, Wołkowysk — Izabelin — Podhorsk, Wołkowysk — Zelewa — Dereczyn, Wołkowysk — Słonim. Przemysł: Fabryki przetworów mięsnych, maszyn i narzędzi rolniczych, odlewnia, gorzelnia, drożdżownie, cegielnie, dachówczarnia, krochmalnia, tartaki. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, 3 zawodowe.

Burmistrz: Kozubski Władysław. Wiceburmistrz: Wierzbowski K.

Wysokie Mazowieckie, miasto powiatowe, stacja kolejowa Szepietowo, odległa o 7 klm., 3.977 mieszk. — Komunikacja autobusowa: Wysokie Mazowieckie — Szepietowo — Brańsk — Bielsk, Wysokie Mazowieckie — Sokoły — Białystok, Wysokie Mazowieckie — Sokoły — Jeżewo, Wysokie Mazowieckie — Zambrów — Łomża. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Moczulski Stanisław. Wiceburmistrz: Jacobi Dawid.

Zambrów, pow. Łomża, stacja kolejowa Czerwony Bór, odl. 12 klm., dojazd autobusem 7.343 mieszk., pow. 1.365 ha. Komunikacja autobu-

sowa. Zambrów — Czyżew — Ciechanowiec, Zambrów — Łomża, Zambrów — Ostrów Mazowiecka — Radzymin — Warszawa, Zambrów — Rutki — Białystok, Zambrów — Wysokie Mazowieckie — Brańsk. Elektrownia miejska. Przemysł: Młyny i garbarnie. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz — Pruszyński Ludwik Wiceburmistrz — Selerowski Bolesław.

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE.

Będzin, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 47.812 mieszk., pow. 1.521 ha Budżet preliminowany: 1,197,530 Zł. Komunikacja autobusowa: Będzin — Czeladź, Będzin — Dąbrowa Górnicza, Będzin — Grodziec, Będzin — Siewierz, Będzin — Sosnowiec — Katowice. Elektrownia prywatna, wodociągi. Przemysł: Huta cynkowa, kopalnie węgla, fabryki cegły ogniotrwałej, wyrobów żelaznych, łańcuchów, drutu i gwoździ. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 5 przedszkoli, 11 szkół powszechnych, 4 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, Liceum handlowe 2 szkoły handlowe.

Prezydent: Rzeczkowski Bronisław.

Busko, pow. Stopnica (siedziba starostwa), stacja kolejowa Chmielnik, odl. 16 klm. od miasta, 5.026 mieszk. Komunikacja autobusowa: Busko — Chmielnik — Kielce, Busko — Nowy Korczyn, Busko — Pińczów, Busko — Stopnica. Elektrownia Zakładu Zdrojowego. Silne źródła siarczano-słone, Zakład Zdrojowo-leczniczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Różyński Marjan, Wiceburmistrz: Debski E.

Chęciny, pow. Kielce, stacja kolejowa loco, odl. 7 klm. od miasta, 5.429 mieszk., pow. 646 ha. Przemysł: kopalnie marmuru, niegdyś wydobywano srebro, miedź, ołów, zakłady wapienne, garbarnie. Szkolnictwo: 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Hempel Kazimierz, Wiceburmistrz: Tarnowski Jan.

Chmielnik, pow. Stopnica, stacja kolejowa Kielce, odl. 32 klm., 8.051 mieszk., pow. 758 ha. Komunikacja autobusowa. Chmielnik — Morawica, Chmielnik — Busko, Elektrownia miejska. Przemysł: Garbarnie, wyrób sukna. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Barański Zygmunt, Wiceburmistrz: Łudczak B.

Czeladź, pow. Będzin, stacja kolejowa Będzin, odl. 5 klm., 21.035 mieszk., pow. 1.304 ha. Komunikacja autobusowa: Czeladź — Będzin — Dąbrowa Górnicza. Czeladź — Grodziec — Michałowice — Tarnowskie Góry, Czeladź — Sosnowiec. Elektrownia T-wa Górniczo-Przemysłowego „Saturn" S. A. Przemysł: Kopalnie węgla, kamieniołomy wapienne. Szkolnictwo. 5 przedszkoli, 5 szkół powszechnych.

Burmistrz: Miodyński Jan.

Częstochowa, miasto wydzielone, stacja kolejowa loco, 117.594 mieszkańców, powierzchnia 4.405 ha. Budżet preliminowany: 3.234.878 Zł. Komunikacja autobusowa: Częstochowa — Żółkiewka — Fajsławice, Częstochowa — Herby — Lubliniec, Częstochowa — Janów — Zelów, Częstochowa — Kłobuck — Krzepice, Częstochowa — Konopiska, Częstochowa — Koziegłowy, Częstochowa — Łobodno — Miedzna, Częstochowa — Panki, Częstochowa — Rędziny — Gidle Elektrownia T-wa

Elektrycznego Okr. Częstochowa S. A. Przemysł: Liczne fabryki wyrobów bawełnianych, przędzy z wełny czesanej, wyrobów jutowych, włókienniczych, kapeluszy, igieł i wyrobów metalowych, naczyń kuchennych, zapałek, odlewnie, emaljernie, kotlarnie, wyroby ceramiczne, fabryki szkła, zabawek i galanterji, garbarnie, zakłady chemiczne, fabryki kleju i żelatyny, przetworów chemicznych, guzików, wyrobów celuloidowych, papieru, tapet, papierów kolorowych. Banki. Bank Polski, 12 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 gimnazja państwowe, 5 gimnazjów prywatnych (1 męskie, 3 żeńskie), 1 gimnazjum żydowskie, Państwowa szkoła zawodowa żeńska, 16 przedszkoli, 23 szkół powszechnych, 3 Seminarja nauczycielskie ,14 szkół zawodowych.

Prezydent: Mackiewicz Jan.

Dąbrowa Górnicza, pow. Będzin, stacja kolejowa loco, 36.987 mieszk., pow. 1.234 ha. Budżet preliminowany: 1,285.400 Zł. Komunikacja autobusowa: Dąbrowa Górnicza — Będzin — Mysłowice, Dąbrowa Górnicza — Strzemieszyce — Olkusz. Elektrownia S. A. Zakładów Hutniczych „Huta Bankowa", wodociągi. Przemysł: Duża osada górnicza i ognisko przemysłu fabrycznego. Kopalnie węgla. Huta cynkowa, zakłady kotlarskie i mechaniczne. Bank udziałowy. Szkolnictwo: 4 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 2 gimnazja, Szkoła Górnicza i Hutnicza, kursy dokształcające techniczne, szkoła handlowa żeńska, kursy księgowców.

Prezydent: Siwik Mateusz. Wiceprezydent: Trzesiśmiech Teofil.

Działoszyce, pow. Pińczów, stacja kolejowa loco, 6.238 mieszk., pow. 190 ha. Elektrownia prywatna. Przemysł: Garbarnie, cegielnie olejarnia, kopalnie gipsu. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna, 1gimnazjum.

Komisarz Rządowy: Nurkowski Feliks.

Iłża, miasto powiatowe, stacja kolejowa Wierzbnik, odl. 21 klm. i Radom odl. 30 klm., 5.099 mieszk. Komunikacja autobusowa: Iłża — Lubliniec, Iłża — Skaryszew. Elektrownia prywatna. Przemysł: garbarnie. Szkolnictwo: 1 szkoła powszechna, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła rolnicza.

Jędrzejów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.853 mieszk., pow. 2.714 ha. Komunikacja autobusowa: Jędrzejów — Kielce, Jędrzejów — Kije, Jędrzejów — Pińczów, Jędrzejów — Miechów, Jędrzejów — Nagłowice — Włoszczowa. Elektrownia prywatna „Renoma". Przemysł: młyny, tartaki, fabryka narzędzi rolniczych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, koedukacyjne, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Sucharkiewicz Antoni.

Kielce, miasto wojewódzkie, stacja kolejowa loco, 58.397 mieszk., pow. 4.201 ha. Budżet preliminowany: 1.858.432 Zł. Komunikacja autobusowa: Kielce — Radom, Kielce — Końskie, Kielce — Szydłowiec, Kielce — Miechów, Kielce — Przedbórz, Kielce — Włoszczowa, Kielce — Jędrzejów, Kielce — Wierzbnik, Kielce — Olkusz, Kielce — Opatów, Kielce — Opoczno. Elektrownia, wodociągi. Przemysł: Odlewnie stali i żelaza, fabryki wyrobów z marmuru i piaskowca, nawozów sztucznych, garbarnie. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, 9 banków prywatnych, Pocztowa Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 gimnazja państwowe

(2 męskie, 1 żeńskie), 4 gimnazja prywatne (1 męskie, 2 żeńskie, 1 żydowskie), Seminarjum Duchowne. 2 seminarja nauczycielskie (męskie i żeńskie). 4 przedszkola, 12 szkół powszechnych. 3 szkoły zawodowe, 2 szkoły muzyczne.

Prezydent: Artwiński Stefan. Wiceprezydent Maetschke Jan.

Kłobuck, pow. Częstochowa, stacja kolejowa loco, 8.542 mieszk., pow. 4.005 ha. Komunikacja autobusowa: Kłobuck — Częstochowa, Kłobuck — Krzepice, Kłobuck — Łobodno. Elektrownia miejska. Przemysł: Pokłady rudy żelaznej i piece wapienne. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Kuryło Roman, Wiceburmistrz: Fryga Wł.

Końskie, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 11.102 mieszk., pow. 1.596 ha. Komunikacja autobusowa: Końskie — Gielmów, Końskie — Kielce, Końskie — Radoszyce, Końskie — Ruda Maleniecka. Końskie — Stęporków — Bzin. Elektrownia: wł. Elektrowni w Końskich S. A. Przemysł: Fabryki odlewów żelaznych, warsztaty mechaniczne. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Jaroszyński Stefan. Wiceburmistrz: Ziembiński Witold.

Kozienice, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.793 mieszk., pow. 976 ha. Komunikacja autobusowa: Kozienice — Głowaczów, Kozienice — Zagożdżon, Kozienice — Radom. Kozienice — Zwoleń. Przemysł: fabryka blachy miedzianej, cynkowej i żelaznej, stadnina państwowa. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Wrzesiński Kazimierz.

Krzepice, pow. Częstochowa, stacja kolejowa loco, 5.581 mieszk., pow. 3.006 ha. Komunikacja autobusowa: Krzepice — Jawo, Krzepice — Kłobuck. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne.

Burmistrz: Szmelczyński Tadeusz, Wiceburmistrz: Budziński Wincenty.

Miechów, miasto powiatowe, stacja kolejowa Miechów, odl. 8 klm. od miasta, dojazd autobusem, 6.360 mieszk., pow. 1.060 ha. Komunikacja autobusowa: Miechów — Charsznica, Miechów — Książ Wielki — Jędrzejów — Kielce, Miechów — Słomniki — Kraków, Miechów — Wolbrom — Olkusz. Elektrownia prywatna. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Tustanowski Bronisław. Wiceburmistrz: Budziński Wincenty.

Olkusz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 9.916 mieszk., pow. 626 ha. Komunikacja autobusowa: Olkusz — Dąbrowa Górnicza — Będzin. Olkusz — Skała — Ojców — Kraków, Olkusz — Wolbrom — Miechów — Kielce, Olkusz — Pilica. Elektrownia miejska. Przemysł: niegdyś kopalnia ołowiu, obecnie fabryki wyrobów metalowych, emaljowanych. Spółdzielczy Bank Kredytowy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Majewski Mieczysław, Wiceburmistrz: Wilczyński Wacław.

Opatów, miasto powiatowe, stacja kolejowa Ostrowiec n/Kamienną, odl. 14 klm. od miasta, 9.519 miesz., pow. 732 ha. Komunikacja autobusowa: Opatów — Lipnik — Klimontów, Opatów — Lipnik — Sandomierz, Opatów — Łagów — Kielce, Opatów — Ostrowiec — Wierzbnik — Iłża — Radom, Opatów — Staszów — Stopnica. Elektrownia prywatna. Przemysł: Zakłady chemiczne. Zjednoczony Bank Ziemiański. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 3 szkoły zawodowe.

Opoczno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 8.921 mieszk., pow. 2.360 ha. Komunikacja autobusowa: Opoczno — Drzewice — Odrzywół, Opoczno — Gieliniów — Przysucha, Opoczno — Inowłódź — Tomaszów, Opoczno — Paradyż — Ruda Maleniecka — Kielce. Elektrownia miejska. Przemysł: zakłady wapienne, fabryki wyrobów ceramicznych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne ,1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Jacuński Tadeusz. Wiceburmistrz: Giziński R.

Ostrowiec, pow. Opatów, stacja kolejowa loco, 25.983 mieszk., pow. 1830 ha. Komunikacja autobusowa: Ostrowiec — Opatów. Elektrownia wł. Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich. Przemysł: wielkie zakłady fabryczne górniczo-hutnicze, cegielnie, fabryki wagonów. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 7 szkół powszechnych, 2 gimnazja.

Prezydent: Sokół Michał.

Pińczów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.423 mieszk., pow. 810 ha. Komunikacja autobusowa: Pińczów — Busko — Stopnica, Pińczów — Kije — Jędrzejów, Pińczów — Morawica — Kielce. Elektrownia wł. Pińczowskiej Spółki Budowlanej. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Książek Józef, Wiceburmistrz Kotaś Stanisław.

Przedbórz, pow. Końskie, stacja kolejowa Gorzkowice, odl. 26 klm., 6.787 mieszk., pow. 721 ha. Komunikacja autobusowa: Przedbórz — Łopuszno — Kielce, Przedbórz — Ruda Maleniecka, Przedbórz — Strzelce — Gorzkowice — Piotrków, Przedbórz — Strzelce — Radomsko — Częstochowa. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Kozakiewicz Konstanty, Wiceburmistrz: Witek Ignacy.

Radom, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 78.063 mieszk., pow. 2.193 ha. Budżet preliminowany: 2.465.570 Zł. Komunikacja autobusowa: Radom — Białobrzegi, Radom — Iłża, Radom — Kielce, Radom — Końskie, Radom — Kozienice, Radom — Lublin, Radom — Łódź, Radom — Ostrowiec, Radom — Pionki, Radom — Przysucha, Radom — Przytyk — Solec — Tomaszów, Radom — Warszawa, Radom — Wierzbnik, Radom — Zawichost, Radom — Zwoleń, Radom — Grójec. Elektrownia wł. T-wa Elektrycznego S. A., gazownia, wodociągi. Przemysł: odlewnia żelaza, fabryki wyrobów chemicznych, maszyn, drutu i gwoździ, wozów, mebli giętych, drewnianych kopyt i sztyftów, przędzalnie lnu, fabryki obuwia, gilz do papierosów, tytoniowa, garbarnie, wytwórnia broni. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 6 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 gimnazja

państwowe (2 męskie, 1 żeńskie), 3 gimnazja prywatne (2 żeńskie, 1 męskie), 3 seminarja nauczycielskie państwowe, Państwowa Szkoła Techniczna Kolejowa, Szkoła średnia chemiczno-garbarska, 5 przedszkoli, 30 szkół powszechnych, 15 szkół zawodowych, 2 szkoły muzyczne.

Komisarz rządowy: Dr. Zaleski Józef, I Wicekomisarz: Langert Franciszek, II Wicekomisarz: Jażdżyński Stefan.

Sandomierz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco. 7.894 mieszk., pow. 430 ha. Komunikacja autobusowa: Sandomierz — Koprzywnica — Łoniów, Sandomierz — Lipnik — Klimontów, Sandomierz — Opatów — Łagów — Kielce, Sandomierz — Ostrowiec, Sandomierz — Zawichost — Ożarów. Elektrownia miejska. Przemysł: Przędzalnie, tkalnie, ajentura wełny krajowej, oraz tkalnie lnu i konopi. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa, 1 seminarjum duchowne wyższe.

Burmistrz: Musielski Adam. Wiceburmistrz: Zjawin W.

Skarżysko - Kamienna, pow. Kielce, stacja kolejowa loco, 14.320 mieszk., pow. 2.501 ha. Komunikacja autobusowa: Skarżysko-Kamienna — Bzin Elektrownia prywatna. Przemysł: fabryki żelaza, odlewnie, tartak, fabryka osełek i toczaków oraz gotowych domów drewnianych. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Tatkowski Franciszek. Wiceburmistrz: Szymczak Franciszek.

Sosnowiec, pow. Będzin, stacja kolejowa loco, 109.434 mieszk., pow. 3.050 ha. Budżet preliminowany: 3.932.820 Zł. Komunikacja autobusowa: Sosnowiec — Będzin — Dąbrowa Górnicza — Olkusz, Sosnowiec — Siewierz — Częstochowa, Sosnowiec — Czeladź — Siemianowice — Królewska Huta, Sosnowiec — Klimontów — Porębka — Kozienice, Sosnowiec — Milowice — Modrzejów — Mysłowice — Katowice, Sosnowiec — Modrzejów — Chrzanów — Trzebinia — Kraków, Elektrownia: „Sieci Elektryczne" S. A., wodociągi. Przemysł: wielkie ognisko górnicze i przemysłowe, fabryki metalurgiczne i armatur oraz kopalnie węgla i rudy żelaznej, odlewnie stali, fabryki rur i żelaza, drutu i lin stalowych, wyrobów chemicznych, metaloporcelanowych, materjałów wybuchowych, zakłady kotlarskie i mechaniczne, huty szklane, przędzalnie wełny czesankowej. Banki: Bank Polski, 8 banków prywatnych. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, 4 gimnazja prywatne, 2 państwowe seminarja nauczycielskie (męskie i żeńskie), 14 przedszkoli, 27 szkół powszechnych, 13 szkół zawodowych.

Prezydent: Kaczkowski Józef. Wiceprezydent: Almstaedt Hugo.

Staszów, pow. Sandomierz, stacja kolejowa loco. 9.147 mieszk., pow. 796 ha. Komunikacja autobusowa: Staszów — Opatów, Staszów — Stopnica — Busko. Elektrownia miejska. Przemysł: pokłady gipsu i wapienia. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Raczyński Ignacy. Wiceburmistrz: Rogala Jan.

Szczekociny, pow. Włoszczowa, stacja kolejowa Sędziszów, odl. 22 klm. dojazd autobusem, 6.142 mieszk., pow. 2.516 ha. Komunikacja autobusowa: Szczekociny — Nagłowice — Jędrzejów, Szczekociny — Włoszczowa, Szczekociny — Pradła — Pilica, Szczekociny — Pradła — Żarki.

Elektrownia prywatna. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 szkoła powszechna, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Marzec Władysław, Wiceburmistrz: Małecki Władysław.

Szydłowiec, pow. Końskie, stacja kolejowa loco, odl. 6 klm. od miasta, 10.590 mieszk., pow. 1.970 ha. Komunikacja autobusowa: Szydłowiec — Bzin — Kielce. Szydłowiec — Chlewiska — Przysucha — Opoczno, Szydłowiec — Radom. Elektrownia zlikwidowana. Przemysł: pokłady rudy żelaznej, łamy piaskowca, fabryka bryczek i pojazdów, garbarnie. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Wierzbnik, (siedziba starostwa), pow. Iłża, stacja kolejowa loco, 7.379 mieszk., pow. 453 ha. Komunikacja autobusowa: Wierzbnik — Bzin — Suchedniów — Kielce. Wierzbnik — Lubienia — Iłża — Radom, Wierzbnik — Ostrowiec — Opatów — Sandomierz, Wierzbnik — Ostrowiec — Ożarów — Kraśnik. Elektrownia prywatna. Przemysł: fabryki pługów i narzędzi rolniczych, zakłady ceramiczne. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Sokół Władysław, Wiceburmistrz Janczewski Kazimierz.

Włoszczowa, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.900 mieszk., pow. 2.619 ha. Komunikacja autobusowa: Włoszczowa — Łopuszno — Kielce, Włoszczowa — Maluszyn — Gidle — Częstochowa, Włoszczowa — Radomsko, Włoszczowa — Nagłowice — Jędrzejów, Włoszczowa — Przedbórz. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Jaszewski Wincenty.

Wolbrom, pow. Olkusz, stacja kolejowa loco, 8.930 mieszk. Komunikacja autobusowa :Wolbrom — Miechów — Książ Wielki — Jędrzejów, Wolbrom — Słomniki — Kraków. Wolbrom — Olkusz — Dąbrowa Górnicza — Będzin — Sosnowiec, Wolbrom — Pilica — Zawiercie. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Kalista Ludwik, Wiceburmistrz: Rozenbaum Henryk.

Zawiercie, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 32.713 mieszk., pow. 1.800 ha. Budżet preliminowany: 620.425 Zł. Komunikacja autobusowa: Zawiercie — Pilica — Wolbrom, Zawiercie — Siewierz — Częstochowa, Zawiercie — Siewierz — Sosnowiec. Elektrownia miejska. Przemysł: wielkie zakłady przędzalni bawełny, tkalnie, blicharnie, wyrobów jedwabnych, fabryki szkła, lin drucianych i konopnych, zgrzebeł i wyrobów tłoczonych, wyrobów lano-kutych; fabryka maszyn i odlewnie, zakład wyrobu ogniw galwanicznych, przędzalnie i farbiarnia wełny. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 4 przedszkola, 8 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Szczodrowski Jan. Wiceburmistrz: Berndt Juljan.

Zwoleń, pow. Kozienice, stacja kolejowa Garbatka, odl. 17 klm., dojazd autobusem. 8.757 mieszk., pow. 3.928 ha. Komunikacja autobusowa: Zwoleń — Radom, Zwoleń — Kozienice, Zwoleń — Lipsko. Elektrownia miejska. Przemysł: garbarnia. Szkolnictwo: 1 szkoła powszechna, 1 szkoła zawodowa rolnicza.

Burmistrz: Galawski Jan, Wiceburmistrz: Bolesławski Stanisław.

Andrychów, pow. Wadowice, stacja kolejowa loco, 5.698 mieszk. Przemysł: tkacki, wielka tkalnia mechaniczna, kilka mniejszych fabryk perkali, i in. Bank Mieszczańsko-Ludowy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Wietrzny Adam. Wiceburmistrz: Fryś Franciszek

Biała Krakowska, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 22.891 mieszkańców, pow. 2.126 ha. Komunikacja autobusowa: Biała — Kęty — Oświęcim, Biała — Kęty — Wadowice, Biała — Żywiec. Elektrownia prywatna. Wodociągi, Kanalizacja. Przemysł: Liczne zakłady przemysłowe, odlewnie, fabryki wyrobów żelaznych. Szkolnictwo: 7 przedszkoli, 11 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 2 Seminarja Nauczycielskie, 4 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Dr. Łuniewski Zbigniew. Wiceburmistrz Kuśnierz Stanisław.

Bochnia, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.274 mieszk., pow. 1.031 ha. Komunikacja autobusowa: Bochnia — Kraków, Bochnia — Tarnów, Bochnia — Wiśnica, Bochnia — Niedary. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Kopalnia soli, fabryka dachówek i cegieł, młyny elektryczne. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Pacuła Stanisław. Wiceburmistrz: Wójtowicz Wł.

Brzesko, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 3.672 mieszk. Komunikacja autobusowa: Brzesko — Tarnów, Brzesko — Kraków. Elektrownia prywatna. Przemysł: Browar w Okocimie, odl. 1 klm. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Soja Franciszek, Wiceburmistrz: Bloch Henryk dr.

Chrzanów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 17.833 mieszk., pow. 3.528 ha. Komunikacja autobusowa: Chrzanów — Jaworzno, Chrzanów — Trzebinia. Elektrownia Okręgu Zagłębia Krakowskiego. Przemysł: Kilka zakładów przemysłowych m. in. fabryka lokomotyw, fabryki maszyn i odlewnie, fabryki chustek wełnianych, w pobliżu kopalnie węgla i galmanu oraz rudy żelaznej i ołowianej. Towarzystwo Zaliczkowe w Chrzanowie. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie żeńskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Gdula Tadeusz, Wiceburmistrz: Dr. Cyfer S.

Dąbrowa, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 1 klm. 6.017 mieszk., pow. 2.527 ha. Komunikacja autobusowa: Dąbrowa — Mędrzechów, Dąbrowa — Szczucin, Dąbrowa — Tarnów. Elektrownia prywatna. Przemysł: młyny. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna 1 gimnazjum.

Burmistrz: Hendrich Włodzimierz, Wiceburmistrz: Chill J.

Dębica, pow. Ropczyce, stacja kolejowa loco, 9.276 mieszk., pow. 2.906 ha. Komunikacja autobusowa: Dębica — Pilzno, Dębica — Ropczyce. Elektrownia Państwowych Przetwórni Mięsnych. Przemysł: szereg drobnych zakładów przemysłowych, Państwowe Wytwórnie mięsne. Handel mięsny. Towarzystwo Wzajemnego Kredytu. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 Seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Staroń Michał. Wiceburmistrz: Różak Stanisław.

Gorlice, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.730 mieszk., pow. 643 ha. Komunikacja autobusowa: Gorlice — Jasło, Gorlice — Ropa — Grybów, Gorlice — Zdynia. Gazownia i Elektrownia prywatne. Przemysł: bogate tereny naftowe, fabryka kwasu siarkowego, rafinerja nafty, garbarnia. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Kwaskowski Andrzej. Wiceburmistrz: Krysakowski Karol.

Jasło, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.112 mieszk., pow. 458 ha. Komunikacja autobusowa: Jasło — Gorlice, Jasło — Krosno, Jasło — Zawadka — Pilzno, Jasło — Żmigród. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, Przemysł: Bogate i liczne kopalnie nafty. Banki: Bank Polski, 1 bank prywatny. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 1 gimnazjum prywatne żeńskie, 2 przedszkola, 1 szkoła powszechna, 6-cio klasowa szkoła żeńska, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Żelazny Józef dr. Wiceburmistrz: Jurasz Wojc. dr.

Jaworzno, pow. Chrzanów, stacja kolejowa loco, 19.055 mieszk., pow. 4.698 ha. Komunikacja autobusowa: Jaworzno — Chrzanów — Kraków, Jaworzno — Mysłowice — Katowice, Jaworzno — Szczakowa. Elektrownia prywatna, wodociągi. Przemysł: kopalnie węgla kamiennego, galmanu, źródło wody żelazistej, fabryki chemiczne i materjałów wybuchowych. Kasa Spółdzielcza. Szkolnictwo: 2 przedszkole, 8 szkół powszechnych, 1 szkoła gospodarstwa domowego, prywatna.

Burmistrz: Racek Franciszek. Wiceburmistrz: Dudzik Józef.

Kęty, pow. Biała, stacja kolejowa loco, 6.767 m., pow. 497 ha. Komunikacja autobusowa: Kęty — Andrychów, Kęty — Biała Bielsko, Kęty — Oświęcim. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka sukna i wyrobów wełnianych, tartak, młyny parowe. Handel zbożem. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Zajączek Edward. Wiceburmistrz: Adamski Jan.

Kraków, miasto wojewódzkie, stacja kolejowa loco, 221.260 mieszk., pow. 4.833 ha. Budżet preliminowany: 18.506.905 Zł. Elektrownia, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje miejskie. Przemysł: Fabryki maszyn i wagonów, wyrobów metalowych, odlewnia żelaza, fabryki pługów i maszyn rolniczych, lin konopnych, drucianych, urządzeń elektrycznych, wyrobów tytoniowych. Giełdy: Pieniężna i zbożowo-towarowa. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, Bank Gospodarstwa Krajowego, 16 banków prywatnych, Pocztowa Kasa Oszczędności, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Uniwersytet Jagielloński, Akademja Górnicza, Akademja Sztuk Pięknych, Wyższe Studjum Handlowe, Wyższy Państwowy Kurs Nauczycielski, 2 Seminarja Duchowne, 1 państwowe seminarjum nauczycielskie, męskie, 5 prywatnych seminarjów nauczycielskich (1 męskie, 4 żeńskie), 10 gimnazjów państwowych, 10 gimnazjów prywatnych, (3 żeńskie). Kraków jest siedzibą Polskiej Akademji Umiejętności.

Prezydent: Dr. Kaplicki Mieczysław. Wiceprezydenci: Klimecki Stanisław dr., Skoczylas Stanisław inż.

Limanowa, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 2.216 mieszk. Komunikacja autobusowa: Limanowa — Tymbark. Elektrownia prywatna. Przemysł: Wielka Rafinerja nafty. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.
Burmistrz: Bieda Tomasz, Wiceburmistrz: Winter Leopold.

Mielec, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.057 mieszk., pow. 725 ha. Komunikacja autobusowa: Mielec — Baranów — Tarnobrzeg, Mielec — Borowa, Mielec — Dębica — Pilzno, Mielec — Radomyśl — Tarnów. Elektrownia prywatna. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie.
Burmistrz: Kazana Franciszek. Wiceburmistrz: Leyko Jan Paweł.

Myślenice, miasto powiatowe, stacja kolejowa Kalwarja odl. 20 klm. lub Radziszów, odl. 17 klm., 6.277 m., pow. 2.144 ha. Komunikacja autobusowa: Myslenice — Lubień — Mszana Dolna — Limanowa, Myślenice — Lubień — Nowy Targ, Myślenice — Mogilany — Kraków, Myślenice — Trzemieśnia. Elektrownia prywatna — wodociągi. Przemysł: Fabryka kapeluszy. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.
Burmistrz: Brzeziński-Dunin Jan, Wiceburmistrz Bursztyn Tadeusz.

Nowy Sącz. miasto powiatowe (wydzielone z powiatu), węzłowa stacja kolejowa loco 30.278 mieszk., pow. 1.501 ha. Komunikacja autobusowa: Nowy Sącz — Brzesko — Bochnia — Kraków, Nowy Sącz — Krynica — Muszyna — Żegiestów, Nowy Sącz — Krościenko — Szczawnica, Nowy Sącz — Grybów. Elektrownia miejska — wodociągi — kanalizacja. Przemysł: Wielkie warsztaty kolejowe, fabryka ubrań męskich. Handel konfekcją męską gotową. Banki: Bank Polski. Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 10 szkół powszechnych, 4 szkoły zawodowe, 2 gimnazja państwowe, 2 gimnazja prywatne, żeńskie Seminarjum Nauczycielskie.
Prezydent: Wąż-Nowakowski Stanisław, Wiceprezydent: mgr. Krupa Jan.

Nowy Targ, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 10.406 miesz., pow. 4.893 ha. Komunikacja autobusowa: Nowy Targ — Czarny Dunajec, Nowy Targ — Krościenko — Szczawnica, Nowy Targ — Lubień — Myślenice — Kraków, Nowy Targ — Zakopane — Kościelisko, Nowy Targ — Zakopane — Morskie Oko. Elektrownia miejska — wodociągi. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 3 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, 3 szkoły zawodowe.
Burmistrz: Mgr. Stachoń Andrzej.

Oświęcim, pow. Biała, węzłowa stacja kolejowa, 11.949 mieszk., pow. 902 ha. Komunikacja autobusowa: Oświęcim — Brzeszcze — Biała, Oświęcim — Chrzanów — Mysłowice — Katowice, Oświęcim — Chrzanów — Trzebinia — Kraków, Oświęcim — Kęty — Biała, Oświęcim — Zator — Skawina — Kraków, Oświęcim — Zator — Wadowice. Elektrownia prywatna. Przemysł: Duże gospodarstwa rybne, fabryka maszyn i narzędzi rolniczych, samochodów, garbarnie. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Zakład wychowawczy OO. Salezjanów, 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 2 szkoły zawodowe.
Burmistrz: Mgr. Mayzel Roman, Wiceburmistrz Dr. Reich E.

Ropczyce, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco odl. 4 klm. od miasta, 3.382 mieszk. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, Seminarjum Nauczycielskie.

Burmistrz: Bursztyn Władysław. Wiceburmistrz Sulisz Tomasz.

Stary Sącz, pow. Nowy Sącz, stacja kolejowa loco, 5,432 mieszk. Komunikacja autobusowa: Stary Sącz — Łącko — Krościenko n/D. — Nowy Targ, Stary Sącz — Łącko — Krościenko n/D. — Szczawnica, Stary Sącz — Nowy Sącz. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 3 seminarja nauczycielskie.

Burmistrz: Ogorzały Robert, Wiceburmistrz — Księżyk W.

Sucha, pow. Żywiec, węzłowa stacja kolejowa, 6.005 mieszk., pow. — 2.569 ha. Komunikacja autobusowa: Sucha — Maków — Zawoja, Sucha — Sułkowice — Kraków. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Gustawski Adam. Wiceburmistrz: Jaglarz Józef.

Tarnów, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, posiada dworzec autobusowy, 43.235 mieszk., pow. 1.761 ha. Budżet preliminowany: 1,251.225 zł. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje. Przemysł: Państwowa Fabryka Związków Azotowych, fabryki pługów i maszyn rolniczych, pieców kaflowych, zakład koszykarski tkalnia mechaniczna, fabryki koronek i haftów artystycznych, skór i pasów. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Komunalna Kasa Oszczędności i Kasa Spółdzielcza, 1 bank prywatny. Szkolnictwo: 3 gimnazja państwowe, 1 gimnazjum, seminarjum gospodarcze, Państwowa Szkoła Ogrodnicza, Szkoła Handlowa, 4 Seminarja Nauczycielskie (2 męskie), 6 przedszkoli, 15 szkół powszechnych, 3 gimnazja prywatne, 6 szkół zawodowych.

Prezydent: mgr. Brodziński Mieczysław. Wiceprezydenci: Kołodziej Tadeusz i Silbiger Zygmunt.

Trzebinia, pow. Chrzanów, węzłowa stacja kolejowa, 6.084 mieszk. Komunikacja autobusowa: Trzebinia — Chrzanów, Trzebinia — Kraków. Elektrownia prywatna. Przemysł: Rafinerja nafty, zakłady hutnicze i górnicze, fabryka armatur, maszyn i narzędzi rolniczych, gazów przemysłowych, kwasu siarkowego, impregnowanie drzewa. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Willman Leon, Wiceburmistrz, inż. Tobiczyk Karol.

Wadowice, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, 8.400 mieszk. pow. 986 ha. Komunikacja autobusowa: Wadowice — Kalwarja, Wadowice — Kęty — Biała, Wadowice — Zator — Oświęcim. Elektrownia prywatna. Przemysł: Fabryka mebli, papieru, opłatków, koronek. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 2 kolegja, 1 seminarjum nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Bernhardt Władysław.

Wieliczka, pow. Kraków, stacja kolejowa loco, 8.668 mieszk., pow. 923 ha. Komunikacja autobusowa: Wieliczka — Dobczyce, Wieliczka — Gdów — Łapanów, Wieliczka — Kraków, Wieliczka — Niepołomice — Bochnia. Elektrownia: Państwowej Żupy Solnej, wodociągi. Przemysł:

Słynne kopalnie soli, eksploatowane od najdawniejszych czasów (znane z XII w.) jedne z największych w świecie, państwowa warzelnia soli, fabryki dachówek, wyrobów papierowych. Handel solą. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Jagielski Józef. Wiceburmistrz: Żywiec Tomasz dr.

Zakopane, pow. Nowy Targ, stacja kolejowa loco, posiada dworzec autobusowy, 17.703 mieszk., pow. 4.682 ha. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi. Najpiękniejsza w Polsce całoroczna stacja klimatyczna, liczne hotele, sanatorja, zakłady lecznicze, główna stacja turystyczna. Bank Podhalański. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 7 szkół zawodowych.

Burmistrz: Zaczyński Eugenjusz.

Żywiec, pow. Żywiec, stacja kolejowa loco, 6.571 mieszk., pow. 1.242 ha. Komunikacja autobusowa: Żywiec — Biała, Żywiec — Jeleśnia, Żywiec — Milówka. Elektrownia prywatna. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Warsztaty tkackie i sukiennicze, fabryka papieru, maszyn młyńskich, wyrobów papierowych, browar parowy. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Markowski Jan, Wiceburmistrz — Kornicki Wojciech.

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE.

Aleksandrów k/Łodzi, pow. Łódź, stacja kolejowa Zgierz, odl. 11 klm. 11.554 mieszk., pow. 512 ha. Komunikacja autobusowa: Aleksandrów—Łódź. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka wyrobów wełnianych, rękodzielnictwo. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne.

Burmistrz: Gerling Stanisław. Wiceburmistrz: Frey August.

Bełchatów, pow. Piotrków, stacja kolejowa Piotrków, odl. 24 klm. — 8.587 mieszk., pow. 550 ha. Komunikacja autobusowa. Bełchatów — stacja kolejowa Piotrków. Elektrownia miejska. Przemysł: Warsztaty tkackie, parowa tkalnia wyrobów wełnianych. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 3 klasy szkoły handlowej.

Burmistrz: Miętkiewicz K. Wiceburmistrz: Miller St.

Brzeziny, miasto powiatowe, stacja kolejowa Koluszki, odl. 7 klm. kom. autobus. 13.045 mieszk., pow. 2.147 ha. Komunikacja autobusowa: — Brzeziny — Łódź, Brzeziny — Rawa. Elektrownia miejska. Przemysł chałupniczy krawiecki i tkacki. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 Seminarjum nauczycielskie męskie.

Burmistrz: Kozłowski Wacław, Wiceburmistrz — Gałązka Władysław.

Kalisz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 55.125 mieszk. — pow. 605 ha. Budżet preliminowany — 1,669.147 zł. Komunikacja autobusowa: Kalisz — Brzeziny, Kalisz — Kuchary — Pleszew, Kalisz — Opatówek — Sieradz, Kalisz — Ostrów Pozn., Kalisz — Stawiszyn — Konin, Kalisz — Turek — Koło. Elektrownia miejska, gazownia. Przemysł: Duże centrum przemysłowe — liczne fabryki haftów, koronek,

i wyrobów tiulowych, trykotaży i wyrobów dzianych, pończoszniczych, pluszu i aksamitu, wyrobów chemicznych, odlewów żelaznych, tkanin metalowych, wag, fortepjanów i t. d. Banki: Bank Polski, 6 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: — 3 gimnazja prywatne w tem 1 żeńskie, 3 gimnazja państwowe, 10 przedszkoli, 19 szkół powszechnych, 1 Seminarjum nauczycielskie żeńskie, Szkoła Muzyczna, 2 szkoły handlowe, 2 szkoły rzemieślnicze.

Prezydent: Sulistrowski. Wiceprezydent: Siwek.

Koło, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm., 13.771 mieszkańców, pow. 1.845 ha. Komunikacja autobusowa: Koło — Dębie, Koło — Izbica, Koło — Kłodawa, Koło — Konin — Słupca, Koło — Sempolno, Koło — Turek — Kalisz. Elektrownia miejska. Przemysł: Zakłady Ceramiczne, fabryka fajansu i majoliki, 2 fabryki maszyn rolniczych, młyny. Zjednoczony Bank Ziemiański. Szkolnictwo: 4 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Grabowski Stefan.

Konin, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta. 10.390 mieszk., pow. 707 ha. Komunikacja autobusowa: Konin — Paprotnia — Turek, Konin — Paprotnia — Koło, Konin — Rychwał, Konin — Słupca, Konin — Wieruszów. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka maszyn rolniczych i gorzelnia, odlewnia żelaza i fabryka maszyn i kotłów, młyn przemiałowy, olejarnia, rektyfikacje spirytusu i fabryka wyrobów wódczanych. Zjednoczony Bank Ziemiański. — Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Grędkiewicz Wincenty. Wiceburmistrz: Siciński Stefan.

Konstantynów, pow. Łódź, stacja kolejowa Łódź Kaliska odl. 8 klm. 8.167 mieszk., pow. 720 ha. Komunikacja autobusowa: Konstantynów — Łódź, Konstantynów — Szadek. Przemysł: tkalnie wełny, fabryka chustek wełnianych. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, Szkoła Przemysłowo-Handlowa.

Łask, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco odl. 2 klm. od miasta, 6.502 mieszk. Komunikacja autobusowa: Łask — Brzyków, Łask — Buczek — Szczerców, Łask — Pabjanice — Łódź, Łask — Szadek, Łask — Walew — Piotrków, Łask — Zduńska Wola — Sieradz. Elektrownia miejska. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Brzeziński Wacław. Wiceburmistrz: Ostrowski Mieczysław.

Łęczyca, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco odl. 2 klm. od miasta. 10.553 mieszk., pow. 740 ha. Komunikacja autobusowa: Łęczyca — Dębie — Koło, Łęczyca — Grabów, Łęczyca — Krośniewice — Kłodawa — Przedecz, Łęczyca — Krośniewice — Kłodawa — Sompolno, Łęczyca — Ozorków — Zgierz — Łódź, Łęczyca — Piątek — Łowicz, Łęczyca — Wartkowice — Poddębice, Łęczyca — Witonia — Kutno. Elektrownia miejska, wodociągi. Spółdzielczy Bank Ziemi Łęczyckiej. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 2 gimnazja koedukacyjne, Seminarjum OO. Jezuitów.

Burmistrz: Anusiak Antoni. Wiceburmistrz: Gietner J.

Łódź, miasto wojewódzkie, dwa dworce kolejowe, trzy dworce autobusowe, autobusy we wszystkich kierunkach. 605.467 mieszk., pow.

5.875 ha. Budżet preliminowany 20,416.214 zł. Kolej dojazdowa elektryczna: Łódź — Aleksandrów — Zgierz — Ozorków, Łódź — Konstantynów, Łódź — Lutomiersk, Łódź — Pabjanice — Ruda Pabjanicka — Rzgów — Tuszyn. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje, telefony. Przemysł: Główne ognisko przemysłu fabrycznego: podstawą przemysłu łódzkiego są fabryki wyrobów bawełnianych, przędzalnie, tkalnie, farbiarnie i wykończarnie, fabryki wyrobów wełnianych i półwełnianych, trykotaży, pluszu, pończoch i rękawiczek, wstążek i koronek, tasiem gumowych, fabryki maszyn i wyrobów metalowych, śrub, okuć, maszyn młyńskich, pomp, wag, garbarnie. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 23 banki prywatne. Szkolnictwo: 48 przedszkoli, 196 szkół powszechnych, 19 gimnazjów męskich (5 żydowskich i 1 niemieckie) 15 gimnazjów żeńskich prywatnych (4 żydowskie), 2 Seminarja Nauczycielskie państwowe, Seminarjum Duchowne, 3 Seminarja nauczycielskie prywatne (męskie i żeńskie). Szkoły państwowe: Handlowa męska, Handlowa żeńska, przemysłowa żeńska, włókiennicza, przemysłowo-handlowa żeńska. Wolna Wszechnica. Konserwatorjum Muzyczne, 57 szkół zawodowych.

Ozorków, pow. Łęczyca, stacja kolejowa wąskotorowa loco, 14.979 mieszk., pow. 706 ha. Komunikacja kolejki elektrycznej: Ozorków — Zgierz — Łódź, Komunikacja autobusowa: Ozorków — Łęczyca — Krośniewice, Ozorków — Zgierz — Łódź. Elektrownia miejska. Przemysł: Duże ognisko przemysłu, głównie przędzalnie i tkalnie bawełny i wełny oraz fabryki wyrobów wełnianych. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo. 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Kropp Wacław, Wiceburmistrz — dr. Orlewski Władysław.

Pabjanice, pow. Łask, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta. 45.614 mieszk., pow. 1.706 ha. Budżet prelim. 1,141.329 zł. Komunikacja kolejki elektrycznej: Pabjanice — Łódź. Komunikacja autobusowa: Pabjanice — Łask — Sieradz — Kalisz, Pabjanice — Szczerców, Pabjanice — Łódź, Pabjanice — Wadlew — Bełchatów, Gazownia. Przemysł: Fabryki wyrobów wełnianych i bawełnianych, płótna, papieru, mebli biurowych, wyrobów chemicznych, farbiarnie, wykończalnie, tkalnie mechaniczne, fabryki gilz przędzalnianych, kilka młynów parowych, fabryka maszyn i odlewnia. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 18 szkół powszechnych, 3 gimnazja, 1 Seminarjum nauczycielskie, Szkoła Muzyczna, Szkoła Przemysłowo-Rzemieślnicza.

Piotrków, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 51.281 mieszk., pow. 3.869 ha. Budżet preliminowany 1.095,089 zł. Komunikacja autobusowa: Piotrków — Bełchatów — Szczerców — Wieluń, Piotrków — Gorzkowice — Radomsko — Gidle — Częstochowa, Piotrków — Gorzkowice — Strzelce — Przedbórz, Piotrków — Sulejów — Żarnów — Końskie, Piotrków — Tuszyn — Rzgów — Łódź, Piotrków — Pabjanice, Piotrków — Wolbórz — Tomaszów — Rawa — Warszawa. Elektrownia w Piotrkowie S. A., gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Przędzalnie wełny czesankowej, tkalnie towarów wełnianych i bawełnianych, fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, szkła. Banki: Bank Polski, 6 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczęd-

ności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 4 gimnazja prywatne (1 męskie, 2 żeńskie, 1 żydowskie), 1 przedszkole, 19 szkół powszechnych, 1 Seminarjum nauczycielskie, 2 szkoły (Handlowa i Rzemiosł).
Komisarz Rządowy: Bujnicki.

Radomsko, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 22.980 mieszk. — pow. 2.451 ha. Komunikacja autobusowa: Radomsko — Brzeźnica — Pajęczno — Działoszyn, Radomsko — Gidle — Maleszyn — Włoszczowa, Radomsko — Gorzkowice — Piotrków — Łódź, Radomsko — Płaczno — Częstochowa, Radomsko — Przedbórz — Końskie. Elektrownia Francuskej S. A. Przemysł: Dwie fabryki mebli giętych, zakłady przemysłu metalurgicznego, fabryki guzików, fornierów, maszyn i odlewnie żelaza, fabryka wyrobów drzewnych. Zjednoczony Bank Ziemiański. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 7 szkół powszechnych, 4 gimnazja, Szkoła Handlowa.
Komisarz Rządowy: Laudecki Władysław.

Ruda Pabjanicka, pow. Łódź, stacja kolejowa Chojny, odl. 6 klm., kom. autobusem. 12.164 mieszk., 1.008 ha. Elektrownia prywatna. Przemysł: Zakłady włókiennicze, przędzalnie bawełny, wykończalnia i farbiarnia. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.
Burmistrz: Dółka Franciszek. Wiceburmistrz: Zölbel Teodor. Teodor.

Sieradz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 10.537 mieszk., pow. 1.160 ha. Komunikacja autobusowa: Sieradz — Błażki — Opatówek — Kalisz, Sieradz — Rossoszyca — Szadek, Sieradz — Warta — Psary — Turek, Sieradz — Zduńska Wola — Łask, Sieradz — Pabjanice — Łódź, Sieradz — Złoczew — Lututów, Sieradz — Złoczew — Wieluń. Elektrownia miejska. Przemysł: Rektyfikacja spirytusu. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne, 1 Seminarjum nauczycielskie męskie.
Burmistrz: Mąkowski Ignacy.

Słupca, pow. Konin, stacja kolejowa loco, 1 i pół klm. odl. od miasta. 6.204 mieszk., pow. 1.417 ha. Komunikacja autobusowa: Słupca —Ciążeń — Pyzdry, Słupca — Golina — Konin, Słupca — Kleczew, Słupca — Strzałkowo — Witkowo — Gniewno, Słupca — Strzałkowo — Września — Poznań, Słupca — Zagórów — Rychwał. Elektrownia miejska. Komunalna Kasa Oszczędności. 3 szkoły powszechne, 1 przedszkole, Szkoła Handlowa.
Burmistrz: Czajewicz Jan, Wiceburmistrz: Piasecki Jan.

Sulejów, pow. Piotrków, stacja kolejowa loco, 6.387 mieszk., pow. 160 ha. Komunikacja autobusowa: Sulejów — Paradyż — Opoczno, Sulejów — Żarnów — Ruda Maleniecka, Sulejów — Piotrków. Elektrownia miejska. Zakłady wapienne. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.
Burmistrz: Erchard Adam. Wiceburmistrz: Gliszczyński L.

Tomaszów Mazowiecki, pow. Brzeziny, stacja kolejowa loco odl. 3 klm. od miasta, 38.065 mieszk., pow. 1.854 ha. Budżet preliminowany — 911.094 zł. Komunikacja autobusowa: Tomaszów Mazowiecki — Rawa Mazowiecka, — Warszawa, Tomaszów Mazowiecki — Inowłódź — Opoczno, Tomaszów Mazowiecki — Rokiciny — Łódź, Tomaszów Ma-

zowiecki — Wolbórz — Piotrków. Elektrownia Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu S. A. Przemysł: Duże ognisko przemysłowe, tkalnie wełny, przędzalnie wełny czesankowej, fabryki sukna, sztucznego jedwabiu, motorów, podków i haceli, maszyn i narzędzi rolniczych, dywanów i chodników. Banki: Bank Polski, 2 banki prywatne. Szkolnictwo: Państwowe Seminarjum Nauczycielskie, 2 gimnazja koedukacyjne pryw., 2 przedszkola, 15 szkół powszechnych, Szkoła i kursy handlowe.

Komisarz Rządowy: Rychlicki Eustachjusz.

Turek, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 9.421 mieszk., pow. 1.847 ha. Komunikacja autobusowa: Turek — Ceków — Kalisz, Turek — Dobra — Warta, Turek — Kościelec — Koło, Turek — Tuliszków, Turek — Łódź, Turek — Konin. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryki wyrobów wełnianych, maszynowa tkalnia lnu. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Stawicki Franciszek. Wiceburmistrz: Ścibior Ignacy

Wieluń, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa (P. K. P.) loco, odl. 3 klm., stacja kolei wąskotorowej loco odległ. 1 klm., 13.220 miesz., pow. 1.296 ha. Komunikacja autobusowa: Wieluń — Boleslawice — Kępno, Wieluń — Bełchatów, Piotrków, Wieluń — Krzepice — Częstochowa, Wieluń — Rudniki — Praszka, Wieluń — Sokolniki — Kępno, Wieluń — Złoczew — Sieradz — Pabjanice — Łódź. Elektrownia miejska. Cukrownia. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 Seminarjum Duchowne małe.

Burmistrz: Nowicki Witold, Wiceburmistrz: Dzięcioł Stan.

Wieruszów, pow. Wieluń, stacja kolejowa loco, 5.484 mieszk. Komunikacja autobusowa: Wieruszów — Kępno, Wieruszów — Sokolniki — Wieluń, Wieruszów — Sokolniki — Złoczew. Elektrownia miejska. Przemysł: dawniej papiernia „Mirków". Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Polak Wincenty, Wiceburmistrz: Plewiński Józef.

Zduńska Wola, pow. Sieradz., węzłowa stacja kolejowa loco, odl. 1 i pół klm. od miasta, 22.904 mieszk., pow. 760 ha. Komunikacja autobusowa: Zduńska Wola — Łask — Pabjanica, Łódź, Zduńska Wola — Sieradz — Błaszki — Kalisz, Zduńska Wola — Sieradz — Złoczew — Wieluń, Zduńska Wola — Szadek. Elektrownia miejska. Przemysł: tkalnie wyrobów wełnianych i półwełnianych, fabryki maszyn i odlewnie żelaza, fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, garbarnia, młyny parowe. Udziałowy Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 Seminarjum Nauczycielskie.

Burmistrz: Promis Szczepan. Wiceburmistrz: Szmid Wł.

Zgierz, pow. Łódź, stacja kolejowa loco, 26.646 mieszk., pow. 2.062 ha. Budżet preliminowany: 540.268 Zł. Komunikacja autobusowa: Zgierz — Łódź, Zgierz — Ozorków — Łęczyca, Zgierz — Piątek — Kutno, Zgierz — Stryków — Łowicz. Komunikacja kolejką elektryczną: Zgierz — Łódź, Zgierz — Ozorków. Elektrownia: Zgierska S. A. Przemysł: jest tu najwięcej po Łodzi fabryk wyrobów wełnianych i dwie wielkie przędzalnie bawełny, bardzo rozwinięty przemysł włókienniczy, fabryki maszyn, zakłady kotlarskie, chemiczne i inne. Specjalnością fabryk

wełnianych są korty. Spółdzielczy Bank Przemysłowców Zgierskich. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 Seminarjum nauczycielskie, 2 szkoły handlowe.

Prezydent: Świercz Jan. Wiceprezydent: Zajączkowski Leopold.

Złoczew, pow. Sieradz, stacja kolejowa Sieradz, odl. 24 klm. kom. autobusem, 5.069 mieszk. Komunikacja autobusowa: Złoczew — Sieradz, Złoczew — Lututów, Złoczew — Wieluń. Elektrownia miejska. Szkolnictwo. 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Mienicki Piotr. Wiceburmistrz: Bartczak W.

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE.

Biała Podlaska, m. powiatowe, stacja kolejowa loco, odległ. 1 i pół klm. dojazd wąskotorówką, 17,549 mieszk., pow. 3.800 ha. Komunikacja autobusowa: Biała — Brześć n/B., Biała — Janów Podlaski, Biała — Międzyrzec — Siedlce, Biała — Wisznice — Parczew. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryka samolotów, fabryka kopyt i sztyftów drzewnych. Banki: 4 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, 2 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Walawski Aleksander. Wiceburmistrz: Abramowicz Juljan.

Biłgoraj, m. powiatowe, stacja kolejowa loco, 8.177 mieszk., pow. 1.676 ha. Komunikacja autobusowa: Biłgoraj — Zwierzyniec. Elektrownia miejska. Przemysł: wyrób sit i przetaków z włosia, łyka i jedwabiu lub drutu. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Brodowski Jan, Wiceburmistrz: Kucharski Mieczysław.

Chełm, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 29.222 mieszk., pow. 2.080 ha. Budżet preliminowany: 472.191 Zł. Komunikacja autobusowa: Chełm — Hrubieszów, Chełm —Krastystaw, Chełm — Piaski, Chełm — Włodawa. Elektrownia miejska. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 5 przedszkoli, 11 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 seminarjum duchowne małe, 2 seminarja nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Prezydent: Gordziałkowski Olgierd. Wiceprezydent: Pawlak Franciszek.

Garwolin, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.262 mieszk., pow. 1.114 ha. Komunikacja autobusowa: Garwolin — Warszawa, Garwolin — Gończyce, Garwolin — Borowie. Elektrownia: wł. Rękawek. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Paśniczek Franciszek.

Hrubieszów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm., 13.359 mieszk., pow. 2.982 ha. Komunikacja autobusowa: Hrubieszów — Chełm — Lublin, Hrubieszów — Uścisług — Włodzimierz. Elektrownia miejska. Handel zbożowy. Zjednoczony Bank Ziemski. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz. Lecewicz Stanisław, Wiceburmistrz: Malinowski Władysław.

Janów Lubelski, pow. Biała, stacja kolejowa Szastarka, 22 klm. Kom. automob., 3.900 mieszk. Komunikacja autobusowa: Janów — Biała Podlaska, Janów — Krastystaw. Elektrownia miejska.

Burmistrz: Radomski Wacław, Wiceburmistrz: Ryszko Wacł.

Janów Podlaski, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.067 mieszk., powierzchnia 1.018 ha. Komunikacja autobusowa: Janów Lubelski — Kraśnik. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, seminarjum duchowne wyższe

Burmistrz: Czarzek Jan, Wiceburmistrz: Górski Piotr.

Krasnystaw, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odległ. 2 klm., 10.435 mieszk., pow. 3.800 ha. Komunikacja autobusowa: Krasnystaw — Chełm, Krasnystaw — Fajsławice — Lublin, Krasnystaw — Krasiczyn, Krasnystaw — Zamość, Krasnystaw — Żółkiewka. Elektrownia miejska. Przemysł mleczarski. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Sienkiewicz Józef. Wiceburmistrz: Knapiński Tomasz.

Kraśnik, pow. Janów, stacja kolejowa loco, odl. 4 klm., 11.615 mieszk., pow. 3.976 ha. Komunikacja autobusowa: Kraśnik — Annopol — Ożarów, Kraśnik — st. kol. Kraśnik, Kraśnik — Szastarka — Janów, Kraśnik — Wilkołaz — Lublin. Elektrownia: wł. Zakłady Przemysłowe i Elektrownia w Kraśniku S. z o. o. Przemysł drzewny. Kasa im. Stefczyka. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Pyz Juljan, Wiceburmistrz. Radecki Hipolit.

Lubartów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm., 7.638 mieszk., pow. 1.195 ha. Komunikacja autobusowa: Lubartów — Lublin, Lubartów — Miechów, Lubartów — Parczew — Biała Podlaska, Lubartów — Parczew — Łuków, Lubartów — Radzyń — Międzyrzec. Elektrownia: wł. „Energja" Sp. z o. o. Przemysł: betoniarnia. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Lipski Adam, Wiceburmistrz: Jezior Feliks.

Lublin, miasto wojewódzkie, węzłowa stacja kolejowa, 112.539 mieszk., pow. 2.820 ha. Budżet prel.: 1.365.847 Zł. Komunikacja autobusowa: Lublin — Puławy — Kazimierz Dolny — Opole, Lublin — Chodel — Opole, Lublin — Biała Podlaska, Lublin — Bychawa, Lublin — Hrubieszów, Lublin — Janów, Lublin — Józefów, Lublin — Miechów, Lublin — Międzyrzec, Lublin — Ostrowiec, Lublin — Parczew, Lublin — Radom, Lublin — Turobin, Lublin — Urszulin, Lublin — Warszawa, Lublin — Włodawa, Lublin — Zakrzówek, Lublin — Zamość, Lublin — Kraśnik. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja, gazownia, komunikacja autobusowa miejska. Przemysł: fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, odlewów żelaznych, armatur, samolotów, maszyn młyńskich, wag, wyrobów tytoniowych, zakłady kotlarskie i mechaniczne, garbarnie, cukrownia. Handel: giełda zbożowa i targowa, Izba Przemysłowo-Handlowa, Izba Rzemieślnicza. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, Bank Gospodarstwa Krajowego, 9 banków prywatnych, Kasa Oszczędności, Kasa przemysłowców i robotników. Szkolnictwo: Uniwersytet katolicki, uniwersytet rabinacki, 15 gimnazjów (2 państwowe męskie i 6 żeńskich), pedagogjum państwowe, Seminarjum duchowne wyższe, 3 seminarja nauczycielskie (męskie i żeńskie), 11 przedszkoli, 34 szkoły powszechne, 16 szkół zawodowych, Instytut Misyjny.

Prezydent: Piechota Józef. Wiceprezydent: Liszkowski Bol.

Łosice, pow. Siedlce, stacja kolejowa Niemojki, odl. 5 klm., 5.026 mieszk. Komunikacja autobusowa: Łasice — Konstantynów, Łasice — Siedlce. Elektrownia: wł. D. Jagodziński. 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Tryszczyłło Eugenjusz, Wiceburmistrz: Bojko Jan.

Łuków, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, odl. 2 klm. od miasta, 13.971 mieszk., pow. 2.166 ha. Komunikacja autobusowa: Łuków — Kock, Łuków — Parczew — Lubartów — Lublin, Łuków — Radzyń — Wohyń, Łuków — Siedlce, Łuków — Żelechów. Elektrownia miejska. Bank, Spółdzielnia Kredytowa. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 2 gimnazja.

Burmistrz: Stiller Antoni.

Międzyrzec Podlaski, pow. Radzyń, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm., od miasta, 16.873 mieszk., pow. 4.173 ha. Komunikacja autobusowa: Międzyrzec — Biała Podlaska — Brześć n/B., Międzyrzec — Radzyń, Międzyrzec — Siedlce. Elektrownia: wł. Elektrownia i Zakłady Przemysłowe Sp. z o. o. Przemysł szczeciniarski (80% produkcji w całej Polsce), zakłady czyszczenia i sortowania szczeciny, fabryka zapałek. Kasa Stefczyka. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja.

Burmistrz: Mańkowski Stefan. Wiceburmistrz: Korsak Djonizy.

Parczew, pow. Włodawa, stacja kolejowa loco, odl. 3 klm. od miasta, 9.943 mieszk., pow. 5.196 ha. Komunikacja autobusowa: Parczew — Lubartów — Lublin, Parczew — Radzyń, Parczew — Wisznice. Elektrownia: wł. Spółki Przemysłowej „Elektrownia". Kilka drobnych zakładów przemysłowych. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Bednarski Stanisław, Wiceburmistrz. Wojciechowski Seweryn.

Puławy, miasto powiat., stacja kolejowa loco, odl. 4 klm. od miasta, 9.093 mieszk., pow. 601 ha. Komunikacja autobusowa: Puławy — Dęblin, Puławy — Kazimierz Dolny — Opole — Józefów, Puławy — Kurów — Markoszów — Lublin, Lublin — Zwoleń — Lipsko, Puławy — Zwoleń — Radom. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Rychłowski Eugenjusz. Wiceburmistrz: Wąsowski Tadeusz.

Radzyń Podlaski, miasto pow., stacja kolej. Bedlno, odległa 7 klm. od miasta, kom. autobus., 5.291 mieszk. Komunikacja autobusowa: Radzyń — Bedlno —Międzyrzec — Biała Podlaska — Brześć n/B., Radzyń — Bedlno — Międzyrzec — Siedlce, Radzyń — Czemierniki, Radzyń — Kock — Dęblin, Radzyń — Komarówka, Radzyń — Lubartów — Lublin, Radzyń — Łuków — Siedlce, Radzyń — Parczew. Elektrownia: wł. Sp. Przemysłowa Rubinstejn i Nusbaum. Przemysł: zakłady mechaniczne. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Markowski Jan, Wiceburmistrz: Borys Józef.

Siedlce, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, 36.927 mieszk., pow. 2.384 ha. Budżet prel.: 1,170.871 Zł. Komunikacja autobusowa: Siedlce — Kałuszyn — Mińsk — Warszawa, Siedlce — Międzyrzec — Biała Podlaska — Brześć n/B., Siedlce — Mordy — Łosice — Konstantynów, Siedlce — Łuków — Radzyń — Żelechów, Siedlce — Seroczyn — Latowice — Stoczek, Siedlce — Sokołów — Drohiczyn — Sterdyń — Węgrów. Elektrownia miejska, wodociągi. Przemysł: fabryki wyrobów metalowych i cementowych. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, 3 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo. 4 gimnazja państwowe, 1 gimnazjum prywatne (1 żeńskie), seminarjum nau-

czycielskie męskie, 1 przedszkole, 15 szkół powszechnych, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Łaguna Sławomir. Wiceburmistrz: Zdanowski St.

Sokołów, m. pow., stacja kolejowa loco. odl. 2 klm. od miasta, 9.901 mieszk., pow. 3.129 ha. Komunikacja autobusowa: Sokołów — Siemiatycze, Sokołów — Siedlce — Radzyń — Lubartów — Lublin, Sokołów — Sterdyń — Ciechanowiec — Bielsk, Sokołów — Sterdyń — Czyżew — Zambrów, Sokołów — Węgrów — Kałuszyn, Sokołów — Węgrów — Łochów. Elektrownia prywatna. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Szczebrzeszyn, pow. Zamość, st. kol. loco, odl. 4 klm. od miasta, 7.496 mieszk., pow. 2.679 ha. Komunikacja autobusowa: Szczebrzeszyn — Zamość, Szczebrzeszyn — Zwierzyniec — Biłgoraj. Elektrownia: wł. Ordynacja Zamoyskich. Przemysł i Rolnictwo. młyn parowy, fabryka lasek i wyrobów drzewnych. Szkolnictwo: 5 szkół powszechnych, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Franczak Jan. Wiceburmistrz: Złomaniec Leopold.

Tomaszów Lubelski, m. pow., stacja kolejowa Bełżec, odległ. 9 klm., 10.433 mieszk., pow. 2.020 ha. Komunikacja autobusowa: Tomaszów Lubelski — Bełżec — Żółkiew — Lwów, Tomaszów Lubelski — Zamość — Krasnystaw. Elektrownia miejska. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Miner Jan, Wiceburmistrz: Panasiewicz Ignacy.

Węgrów, miasto powiatowe, stacja kolejowa Sokołów, odl. 14 klm., 9.416 mieszk., pow. 3.448 ha. Komunikacja autobusowa: Węgrów — Kałuszyn — Mińsk Mazowiecki — Warszawa, Węgrów — Łochów, Węgrów — Sokołów — Drohiczyn, Węgrów — Sokołów — Siedlce, Węgrów — Sokołów — Sterdyń. Elektrownia: wł. Szatensztejn. Garbarnie, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Kuta Jan. Wiceburmistrz: Krajewski Stanisław.

Włodawa, miasto powiatowe, stacja kolejowa, odl. 5 klm. od miasta, 8519 mieszk., pow. 140 ha. Komunikacja autobusowa: Włodawa — st. kol. Włodawa, Włodawa — Domaczewo — Brześć n/B., Włodawa — st. kol. Włodawa — Piszczac, Włodawa — Sawin — Chełm. Elektrownia: wł. Gurfinkel i Czerwonodórz. Handel zbożem. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Ber Aleksander. Wiceburmistrz: Kosiński Kazim.

Zamość, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco. odl. 1 klm. od miasta, 24.273 mieszk., pow. 1.650 ha. Budżet prel.: 769.920 Zł. Komunikacja autobusowa: Zamość — Komarów, Zamość — Krasnobród, Zamość — Krasnystaw — Chełm, Zamość — Skierbieszów, Zamość — Szczebrzeszyn — Zwierzyniec — Biłgoraj, Zamość — Tomaszów Lubelski — Lwów. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryka narzędzi rolniczych, odlewnia żelaza. Banki: Bank Polski, 2 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum męskie, 1 gimnazjum żeńskie, 1 koedukacyjne, seminarjum nauczycielskie żeńskie, 4 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 5 szkół zawodowych.

Burmistrz: Warowski Michał, Wiceburmistrz: Nowacki Michał.

Żelechów, pow. Garwolin, stacja kolejowa Sobolew, odl. 20 klm., kom. autobus., 8.503 mieszk., pow. 956 ha. Komunikacja autobusowa: Żelechów — Stoczek — Seroczyn. Elektrownia. 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Pudło Ludwik, Wiceburmistrz. Zwoliński Stan.

WOJEWÓDZTWO LWOWSKIE.

Borysław, pow. Drohobycz, stacja kolejowa loco, odl. 2 i pół klm. od miasta, 41.683 mieszk., pow. 7.338 ha. Budżet preliminowany. 1,650.908 Zł. Komunikacja autobusowa: Borysław — Drohobycz. Elektrownie wł. Podkarpackie Towarzystwo Elektryczne S. A. Przemysł: Główne ognisko przemysłu naftowego w Polsce, kopalnie nafty i wosku ziemnego, produkcje gazu ziemnego, rafinerje nafty i olejów mineralnych, fabryki narzędzi wiertniczych, świec parafinowych i gazoliny. Handel naftowy. Banki: 6 banków prywatnych. Kasa Oszczędności miejska i komunalna. Szkolnictwo: Państwowa Szkoła Wiertnicza, jedno gimnazjum prywatne, 2 przedszkola, 10 szkół powszechnych, 4 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Rossowski Kazimierz, Wiceburmistrz: Kobak Władysław.

Bóbrka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 5 i pół klm. od miasta, 5.441 mieszk. Komunikacja autobusowa: Bóbrka — Strzeliska, Bóbrka — Lwów. Elektrownia prywatna wł. Urbański. 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Batorski Józef, Wiceburmistrz: Zakalak Stanisław.

Brzozów, miasto powiatowe, stacja kolejowa Rymanów, odl. 18 klm., 4.242 mieszk. Komunikacja autobusowa: Brzozów — Rymanów, Brzozów — Sanok. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Dr. Dobrowolski Adam, Wiceburmistrz: Pilawski Józef.

Chodorów, pow. Bóbrka, stacja kolejowa loco, 7.646 mieszk. Elektrownia miejska. Cukrownia. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Jaksa-Rożen Bolesław. Wiceburmistrz: Hydzik Hipolit.

Dobromil, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 i pół klm. od miasta, 5.531 mieszk., pow. 1.367 ha. Komunikacja autobusowa: Dobromil — Chyrów, Dobromil — Przemyśl. Elektrownia miejska. Szkolnictwo. 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Puchalski Władysław. Wiceburmistrz: Reiner Abraham, dr.

Drohobycz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 32.622 mieszk., pow. 2.480 ha. Budżet preliminowany 1,202.453 Zł. Komunikacja autobusowa: Drohobycz — Borysław, Drohobycz — Poczajowice — Medenice. Drohobycz — Poczajowice — Stryj, Drohobycz — Sambor. Elektrownia wł. Galicyjskie Towarzystwo Naftowe „Galicja" S. A. Gazownia, kanalizacje. Przemysł: Wielkie bogactwa mineralne, źródła naftowe, wosk ziemny, sól, żelazo i źródła mineralne lecznicze, główne ognisko przemysłu naftowego w Polsce płd., rafinerje nafty, fabryki

parafiny, świec, olejów, wytworów chemicznych, wielka państwowa odbenzyniarnia dla przetwarzania ropy z Borysławia, warzelnia soli, fabryka dachówek, kaflarnie i t. d. Banki: Bank Polski, 4 banki prywatne, Kasa Ludowa, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 2 gimnazja prywatne żeńskie, 2 Seminarja nauczycielskie żeńskie, 2 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 5 szkół zawodowych.

Burmistrz: Jarosz Rajmund. Wiceburmistrz: Tanneubaum Leon, dr.

Gródek Jagielloński, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.942 mieszk., pow. 4.075 ha. Komunikacja autobusowa: Gródek Jagielloński — Lwów, Gródek Jagielloński — Przemyśl. Elektrownia miejska. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum koedukacyjne, 2 szkoły zawodowe. Stacja doświadczalna instytutu zoologicznego Uniwersytetu Lwowskiego.

Burmistrz: Ziemba Orest, Wiceburmistrz Niewiadomski Eugenjusz.

Jarosław, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 22.330 mieszk., pow. 3.119 ha. Budżet preliminowany 619.106 Zł. Komunikacja autobusowa: Jarosław — Garbarze — Cieszanów, Jarosław — Garbarze — Sieniawa, Jarosław — Pruchnik, Jarosław — Przeworsk, Jarosław — Radymno — Przemyśl. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryki wstążek jedwabnych, biszkoptów i cukrów. Banki. Bank Polski, 2 banki prywane, Kasa Oszczędności Miejska. Szkolnictwo: Państwowa Szkoła Budownictwa, 2 gimnazja państwowe, 2 gimnazja prywatne (męskie i żeńskie), Senatorjum Nauczycielskie prywatne, 3 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 6 szkół zawodowych.

Burmistrz: Sierankiewicz Stanisław, inż. Wiceburmistrz: Grabowski Zdzisław.

Jaworów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 3 klm. od miasta, 10.690 mieszk., pow. 5.679 ha. Komunikacja autobusowa: Jaworów — Janów — Lwów, Jaworów — Krakowiec — Radymno, Jaworów — Niemirów — Lubaczów. Elektrownia miejska. Kopalnia nafty. Kasa Pożyczkowa i Oszczędnościowa. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 6 szkoł powszechnych, 2 gimnazja, 2 Seminarja nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Neff Tadeusz. Wiceburmistrz: Kornafel Władysław.

Komarno, pow. Rudki, stacja kolejowa Komarno — Buczały, odległ. 4 i pół klm. od miasta, 5.598 mieszk., pow. 1.057 ha. Elektrownia wł. gmina. Przemysł domowy tkacki. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Mikułka Józef, Wiceburmistrz: Róg Kazimierz.

Krosno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.125 mieszk., pow. 2.670 ha. Komunikacja autobusowa: Krosno — Jasło, Krosno — Iwonicz — Rymanów, Krosno — Dukla. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Wielka tkalnia mechaniczna płócien, fabryki olejów maszynowych, smarów, parafiny, świec, zegarów wieżowych. W pobliżu liczne kopalnie nafty. Jest to główne bogactwo miasta, jak też i gaz ziemny rozprowadzany obecnie z szybów rurociągami. Całe miasto z okolicą jest obecnie opalane i oświetlane gazem ziemnym. Dzięki obfitości gazu powstają wszędzie w okolicy zakłady przemysło-

we, jak tartaki, cegielnie, huty szklane, większe i mniejsze warsztaty mechaniczne i t. p. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 Seminarja Nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Krukierek Jędrzej, Wiceburmistrz: Summer-Brason Ludwik.

Leżajsk, pow. Łańcut, stacja kolejowa loco, 5.599 mieszk., pow. 1.573 ha. Komunikacja autobusowa: Leżajsk — Łańcut. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Niziński Tad. Wiceburmistrz: Zawilski Zdzisław.

Lubaczów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco. 6.245 mieszk., pow. 2.326 ha. Komunikacja autobusowa: Lubaczów — Niemirów. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Komunalna Kasa Oszczędności. 4 szkoły powszechne.

Burmistrz: Mazurkiewicz Franciszek, Wiceburmistrz: Dubik Wasyl.

Lwów, miasto wojewódzkie, węzłowa stacja kolejowa, posiada dworzec autobusowy, komunikację autobusową prawie do wszystkich miast województwa. 316.177 mieszk., pow. 3.240 ha. Budżet preliminowany: 19,673.724 Zł. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje, telefony. Przemysł: Fabryki maszyn i wyrobów metalowych, narzędzi rolniczych, samochodów, odlewnie żelaza, garbarnie. Ważny punkt handlowy ze Wschodem (Targi Wschodnie). Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny, 30 banków prywatnych, Giełda Pieniężna, zbożowa i towarowa, Komunalna Kasa Oszczędności, Pocztowa Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Uniwersytet Jana Kazimierza, zał. w 1656 r., Politechnika, liczne instytucje naukowe i kulturalne (m. in. Zakład Narodowy im. Ossolińskich), 13 gimnazjów państwowych męskich (1 ruskie), 15 gimnazjów prywatnych (1 męskie, 4 żeńskie), Seminarjum Arcybiskupie, Seminarjum Duchowne Gr. Kat., Seminarjum Duchowne Rzym. Kat., 12 Seminarjów Nauczycielskich (4 żeńskie), 46 przedszkoli, 84 szkół powszechnych, 2 Seminarja Małe Duchowne, Siedziba 3 Arcybiskupów: rzymsko-katolickiego, grecko-katolickiego i ormiańsko-katolickiego, Wyższa Szkoła Handlu Zagranicznego, Główna Szkoła Gospodarcza, Konserwatorjum Muzyczne, Akademja Weterynaryjna, 53 szkół zawodowych, 1 Korpus Kadetów.

Prezydent: Drojanowski Wacław Wiceprezydenci: Ostrowski St. dr., Weryński Jan dr., Chajes Wiktor.

Łańcut, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta. 7.535 mieszk., pow. 1.832 ha. Komunikacja autobusowa: Łańcut — Leżajsk, Łańcut — Przeworsk, Łańcut — Rzeszów. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryki wyrobów tkackich i sukienniczych. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Czarnecki Franciszek, Wiceburmistrz. Chmiel Aleksander.

Mościska, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 3 i pół klm. od miasta. 4.770 mieszk. Komunikacja autobusowa: Mościska — Przemyśl. Jarmarki na konie. 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Dr. Langer Józef, Wiceburmistrz: Dr. Bartfeld Henryk.

Nisko, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.479 mieszk. Komunikacja autobusowa: Nisko — Rozwadów, Nisko — Sokołów — Rzeszów. Elektrownia wł. M. Francke, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Zakłady chemiczne i fabryka suchej destylacji drzewa. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum państwowe, 1 Seminarjum Nauczycielskie.

Burmistrz: Zarębski Franciszek. Wiceburmistrz: inż. Wraga Juljan.

Przemyśl, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, 51.379 mieszk., 1.701 ha. Budżet preliminowany: 1,430.187 Zł. Komunikacja autobusowa: Przemyśl — Sanok, Przemyśl — Przeworsk — Jarosław, Przemyśl — Dobromil — Chyrów — Ustrzyki Dolne, Przemyśl — Hussaków, Przemyśl — Krasiczyn — Bircza, Przemyśl — Mościska, Przemyśl — Radymno — Jarosław, Przemyśl — Radymno — Krakowiec — Jaworów. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryki wyrobów metalowych, lamp, luster, odlewnia dzwonów. Banki: Bank Polski, 5 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności, Kasa Kredytowa dla Handlu i Przemysłu. Szkolnictwo: 3 gimnazja państwowe (1 ruskie), 4 gimnazja prywatne żeńskie (1 żydowskie), 2 Seminarja państwowe nauczycielskie żeńskie, 2 Seminarja Duchowne (rzym.-kat. i gr.-kat.), 2 Seminarja nauczycielskie prywatne żeńskie, Szkoła Handlowa, Średnia szkoła zawodowa, 6 przedszkoli, 17 szkół powszechnych, 16 szkół zawodowych.

Komisarz Rządowy: Chrzanowski Leonard, zastępca Komisarza: Skorski Ludwik.

Przeworsk, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, odl. 1 i pół klm. od miasta. 5.941 mieszk. Komunikacja autobusowa: Przeworsk — Jarosław — Przemyśl, Przeworsk — Kańczuga, Przeworsk — Łańcut — Rzeszów, Przeworsk — Dynów. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Cukrownia. Spółdzielczy Bank Ziemi Przeworskiej. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Głąb Marcin. Wiceburmistrz: Maciejowicz Józef.

Rawa Ruska, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 11.146 mieszk., pow. 1.876 ha. Komunikacja autobusowa: Rawa Ruska — Bełżec — Tomaszów — Zamość, Rawa Ruska — Dobrosin — Magierów, Rawa Ruska — Dobrosin — Żółkiew — Lwów, Rawa Ruska — Uchnów. Elektrownia miejska. Polski Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Burka Michał, Wiceburmistrz: Bardach Tomasz.

Rudki, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 3.649 mieszk. Komunikacja autobusowa: Rudki — Sambor, Rudki — Gródek Jagielloński — Lwów, Rudki — Komarno, Rudki — Lubień Wielki, Rudki — Drohobycz. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Grosicki Józef, Wiceburmistrz: Buraczyński Michał.

Rzeszów, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 27.499 mieszk., pow. 689 ha. Budżet preliminowany: 891.282 Zł. Komunikacja autobusowa: Rzeszów — Czudec, Rzeszów — Głogów — Tarnobrzeg, Rzeszów — Raniżów, Rzeszów — Łańcut — Przeworsk — Jarosław, Rzeszów — Łańcut — Leżajsk, Rzeszów — Pilzno — Tarnów, Rzeszów — Nisko, Rzeszów — Rudnik, Rzeszów — Sanok, Rzeszów — Przemyśl. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Rafinerja nafty. Handel ożywiony, jarmarki końskie. Banki: Bank Polski, 3 banki pry-

watne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, 1 gimnazjum prywatne żeńskie, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie Męskie, prywatne Seminarjum Nauczycielskie żeńskie, 2 przedszkola, 10 szkół powszechnych, 7 szkół zawodowych.

Sambor, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 22.111 m., pow. 3.240 ha. Budżet preliminowany: 514.955 Zł. Komunikacja autobusowa: Sambor — Rudki — Gródek Jagielloński — Lwów, Sambor — Komarno, Sambor — Lubień Wielki — Lwów, Sambor — Stary Sambor, Sambor — Urož — Drohobycz, Sambor — Podbuż. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności, Kasa Zaliczkowa Rękodzielników i Rolników. Szkolnictwo: 3 gimnazja, 2 przedszkola, 10 szkół powszechnych, 3 Seminarja Nauczycielskie, 5 szkół zawodowych.

Burmistrz: Wajda Stanisław, Wiceburmistrz: Mitro Aureljusz.

Sanok, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 14.262 mieszk., pow. 1.587 ha. Komunikacja autobusowa: Sanok — Przemyśl, Sanok — Przeworsk — Jarosław, Sanok — Brzozów, Sanok — Bukowska, Sanok — Chyrów, Sanok — Rymanów — Krosno — Jasło. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Wielka fabryka wagonów, kopalnia nafty. Kasa Zaliczkowa. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 Seminarjum nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Dr. Rajchel Jan, Wiceburmistrz: Słuszkiewicz Maksymiljan.

Sokal, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 1 i pół klm. odl. od miasta, 12.135 mieszk., pow. 3.242 ha. Komunikacja autobusowa: Sokal — Mosty Wielkie, Żółkiew — Lwów, Sokal — Tartaków. Elektrownia wł. Wattman. Przemysł: Fabryki maszyn i kotłów parowych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 Seminarja nauczycielskie.

Burmistrz: Dr. Proń Stanisław, Wiceburmistrz: Klinowski Józef.

Tarnobrzeg, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 3.646 mieszk. Komunikacja autobusowa: Tarnobrzeg — Baranów — Mielec, Tarnobrzeg — Kolbuszowa — Rzeszów, Tarnobrzeg — Koprzywnica — Sandomierz. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Dr. Czarny Kazimierz, Wiceburmistrz: Inż. Bochniak Jan.

Turka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.145 mieszk. Komunikacja autobusowa: Turka — Borynia — Wysocko Wyżne, Turka — Stary Sambor — Sambor. Elektrownia „Stolarnia Mechaniczna" Sp. z o. o. Przemysł stolarski. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz. Wysoczański Wiktor, Wiceburmistz: Pulmarowicz Władysław.

Żółkiew, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.348 mieszk., pow. 2.238 ha. Komunikacja autobusowa: Żółkiew — dobrosin — Magierów, Żółkiew — Kulików — Lwów, Żółkiew — Mosty Wielkie — Sokal, Żółkiew — Rawa Ruska — Tomaszów — Zamość. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja.

Burmistrz: Łaszkiewicz Józef. Wiceburmistrz: Chmiel Michał.

Baranowicze, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 22.848 mieszk., pow. 2.276 ha. Budżet preliminowany: 475.174 Zł. Komunikacja autobusowa: Baranowicze — Leśna, Baranowicze — Nowogródek, Baranowicze — Horodyszcze. Elektrownia kolejowa. Przemysł: fabryka kamieni i maszyn młyńskich, tartaki, młyny. Handel: końskie jarmarki, ożywiony handel nierogacizną i zbożem. Banki: Bank Polski, 6 banków prywatnych. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 1 prywatne męsk., 1 prywatne żeńskie, 5 przedszkoli, 15 szkół powszechnych, 4 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Wolnik Ludwik, inż. Wiceburmistrz: Winnikow Aron.

Kleck, pow. Nieśwież, stacja kolejowa Lachowicze, odl. 28 i pół klm., stacja kolejowa Horodziej odl. 32 klm. kom. autobusem, 5.930 mieszk., pow. 1.138 ha. Komunikacja autobusowa: Kleck — Lachowicze, Kleck — Siniawka, Kleck — Nieśwież — Horodziej. Elektrownia: wł. Kaufman i Kapłan. Przemysł: przędzalnie i tkalnie wełny, wyrób kożuszków baranich, młyny. Handel zbożowy, duże jarmarki. 1 bank prywatny. Szkolnictwo. 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum białoruskie.

Burmistrz: Kuroczycki Jan, Wiceburmistrz: Lisser Gerszon.

Lida, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 19.490 mieszk., pow. 2.830 ha. Komunikacja autobusowa: Lida — Bastuny, Lida — Lipniszki, Lida — Łopienica — Nowogródek, Lida — Raduń, Lida — Szczuczyn. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryki wyrobów tytoniowych, fabryka wyrobów gumowych, fabryka maszyn rolniczych i odlewnia, 2 browary i 2 tartaki, młyny. Wileński Prywatny Bank Handlowy. Szkolnictwo: 6 przedszkoli, 11 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Barański Michał, Wiceburmistrz:

Nieśwież, miasto powiatowe, stacja kolejowa Horodziej, odl. 14 i pół klm. od miasta, 7.357 mieszk., pow. 2.765 ha. Komunikacja autobusowa: Nieśwież — Kleck — Lachowice, Nieśwież — Horodziej — Mir — Nowogródek, Nieśwież — Kleck — Sieniawka, Nieśwież — Snów — Baranowicze, Nieśwież — Stołpce — Rubieżewicze — Wołożyn. Młyny. Handel zbożowy. Banki: 2 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 2 seminarja nauczycielskie, 4 szkoły powszechne, 2 przedszkola, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Henrici Alfred, Wiceburmistrz: Rozowski Joel.

Nowogródek, miasto wojewódzkie, stacja kolejowa wąskotorowa loco, stacja kolejowa szerokotorowa Nowojelnia odl. 22 klm, dojazd wąskotorówką lub autobusem, 9.567 mieszk., pow. 1.677 ha. Komunikacja autobusowa: Nowogródek — Horodyszcze — Baranowicze, Nowogródek — Korelicze — Mir — Nieśwież, Nowogródek — Mir — Stołpce, Nowogródek — Lida, Nowogródek — Lubcza, Nowogródek — Nowojelnia — Słonim, Nowogródek — Zdzięcioł. Elektrownia miejska. Przemysł kaflarski. Kasa Spółdzielcza w Nowogródku. Szkolnictwo. 1 gimnazjum państwowe, 4 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum białoruskie.

Burmistrz: Małynicz Juljan, Wiceburmistrz: Ostaszyński A.

Słonim, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 16.284 mieszk., pow. 2.123 ha. Komunikacja autobusowa: Słonim — Leśna — Baranowicze,

Słonim — Zdzięcioł, Słonim — stacja kolejowa Nowojelnia — Nowogródek, Słonim — Różana — Kosów Poleski, Słonim — Prużana, Słonim — Zelwa — Dereczyn, Słonim — Wołkowysk — Białystok, Słonim — Żyrowice. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryki chustek wełnianych i bawełnianych, zapałek, garbarnie, młyny, cegielnie. Handel zbożowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 13 szkół powszechnych, 2 gimnazja (1 żydowskie), 2 seminarja nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Jarmulski Maksymiljan, Wiceburmistrz: Piasecki Borys.

Stołpce, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 1 klm. od miasta, 6.278 mieszk. Komunikacja autobusowa: Stołpce — Mir — Nowogródek, Stołpce — Stołowicze — Baranowicze, Stołpce — Nieśwież, Stołpce — Rubieżewicze — Iwieniec. Elektrownia miejska. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Staniewski Kazimierz, Wiceburm.: Awdziej Paw.

Szczuczyn, miasto powiatowe, stacja kolejowa Różanka, odl. 7 klm., 1.539 miesz. Komunikacja autobusowa: Szczuczyn — Lida, Szczuczyn — stacja kolejowa Różanka, Szczuczyn — Skidel — Grodno, Szczuczyn — Łunna. 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Wiceburmistrz:

Wołożyn, miasto powiatowe, stacja kolejowa Horodźki, odl. 17 klm., 5.609 mieszk. Komunikacja autobusowa: Wołożyn — stacja kolejowa Horodźki, Wołożyn — Wiszniew — Holszany. Elektrownia. wł. Wand-Polak. Przemysł: młyn i tartak. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Szwed Stanisław, Wiceburmistrz:

WOJEWÓDZTWO POLESKIE.

Brześć n/Bugiem, miasto wojewódzkie, węzłowa stacja kolejowa loco, 48.435 mieszk., pow. 1.781 ha. Budżet preliminowany: 860.000 zł. Komunikacja autobusowa: Brześć — Biała — Siedlce, — Brześć — Kobryń — Prużana, Brześć — Kowel — Łuck, Brześć — Międzyrzec — Radzyń, Brześć — Włodawa — Chełm, Brześć — Wysokie Litewskie — Siemiatycze. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryki kopert, gilz, garbarnie i tartaki. Banki: Bank Polski, 10 banków prywatnych. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 6 gimnazjów prywatnych (1 rosyjskie, 1 żydowskie i 1 żeńskie), Średnia Techniczna Szkoła Kolejowa, 7 przedszkoli, 20 szkół powszechnych, Kursy Nauczycielskie Państwowe, 8 szkół zawodowych.

Prezydent: Wójcik Marjan, Wiceprezydent — Mastbaum Hilary.

Dawidgródek, pow. Stolin, stacja kolejowa Łachwa, odl. 23 klm., dojazd końmi. 11.374 mieszk., pow. 9.781 ha. Komunikacja autobusowa: Dawidgródek — Stolin. Elektrownia miejska. Przemysł: garbarski, szewcki, drzewny. Ruchliwa osada handlowa. Jarmarki. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Bednarczyk Stefan.

Kamień Koszyrski, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm., 8.333 miesz. Komunikacja autobusowa: Kamień Koszyrski — stacja kolejowa Kamień Koszyrski. 2 szkoły powszechne.

Kobryń, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 10.101 mieszk., pow. 832 ha. Komunikacja autobusowa: Kobryń — Czermiany, Kobryń — Dywja, Kobryń — Horodec — Antopol, Kobryń — Zaprudy, Kobryń — Brześć n/B. Elektrownia miejska. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Łapczyński Gracjan, Wiceburmistrz Cukierman Hersz.

Kosów Poleski, miasto powiatowe, stacja kolejowa Kosów, odl. 13 klm. 3.256 mieszk. Komunikacja autobusowa: Kosów — stacja Kosów, Kosów — Bereza Kartuska, Kosów — Iwacewicze. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 zawodowa, 1 przedszkole.

Burmistrz: Sidorowicz Adolf. Wiceburmistrz: Morduch Chajkin.

Łuniniec, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 7.715 mieszk. pow. 962 ha. Elektrownia kolejowa. Kasa Komunalna. Szkolnictwo: 1 gimnazjum koedukacyjne państwowe, 7 szkół powszechnych, 1 przedszkole, 1 szkoła techniczna średnia, 1 szkoła kroju i szycia. Przemysł drzewny.

Burmistrz — Ziółkowski Zygmunt, Wiceburmistrz — Stankiewicz Witold.

Pińsk, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 31.913 mieszk., pow. 1.446 ha. Budżet preliminowany — 519.000 zł. Komunikacja autobusowa: Pińsk — Duboja — Kamień Koszyrski, Pińsk — Newel — Moroczno, Pińsk — Łohiszyn — Telechany. Elektrownia prywatna. Handel: Dwie przystanie wodne na rzece Prypeci, ożywiony handel drzewny. Przemysł: Fabryki fornierów i dykt, zapałek, 4 tartaki. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, 4 banki prywatne i Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 5 gimnazjów, 15 szkół powszechnych, 1 Seminarjum Duchowne wyższe, 4 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Ołdakowski Jerzy. Wiceburmistrz: Felsen Adolf.

Prużana, miasto powiatowe, stacja kolejowa wąskotorowa loco, stacja kolejowa szerokotorowa Orańczyn, odl. 11 klm. Komunikacja autobusem lub wąskotorówką: 8.013 mieszk., pow. 1.250 ha. Komunikacja autobusowa: Prużana — Orańczyn — Kobryń — Brześć n/B., Prużana — Różana — Kosów, Prużana — Słonim, Prużana — Szerszów. Elektrownia miejska. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 seminarjum Nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Jonasz Wacław. Wiceburmistrz: Fajngold Mojżesz, dr.

Stolin, miasto powiatowe, stacja kolejowa Horyń, odl. 7 klm. od miasta, komunikacja końmi. 6.238 mieszk. Komunikacja autobusowa: Stolin — Dawidgródek. Elektrownia miejska. Przemysł drzewny, młyny. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne.

Burmistrz: Dąbski Bronisław. Wiceburmistrz: Zyszczyński Józef Kalasanty.

Brodnica, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 8.521 mieszk., pow. 1.465 ha. Komunikacja autobusowa: Brodnica — Lidzbark, Brodnica — Górzno, Brodnica — Rypin, Brodnica — Wąbrzeźno. Elektrownia miejska, wodociągi. Spółdzielczy Bank Pożyczkowy, Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 2 szkoły zawodowe.
Burmistrz: Blokus Franciszek.

Chełmno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.531 mieszk., pow. 1.812 ha. Komunikacja autobusowa: Chełmno — Chełmża, Chełmno — Fordon — Bydgoszcz, Chełmno — Grudziądz, Chełmno — Mniszek, Chełmno — Nowa wieś, — Chełmiska, Chełmno — Podwiesk W. — Łunawy, Chełmno — Świecie, Chełmno — Terespol — Drzycim, Chełmno — Topolinek, Chełmno — Unisław — Toruń, Chełmno — Wąbrzeźno. Elektrownia Związku Elektryfikacyjnego, Chełmno — Świecie — Toruń, Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryki maszyn rolniczych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 korpus kadetów.
Burmistrz: Zawadzki Stanisław.

Chełmża, pow. Toruń, stacja kolejowa loco, 11.098 mieszk., pow. 2.013 ha. Komunikacja autobusowa: Chełmża — Chełmno, Chełmża — Kowalewo, Chełmża — Rzęczkowo, Chełmża — Toruń, Chełmża — Wąbrzeźno. Elektrownia Cukrowni w Chełmży, S. A., gazownia, wodociągi, kanalizacja. Największa cukrownia na Pomorzu. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.
Burmistrz: Kurzętkowski Bronisław, Wiceburmistrz: Nowicki Michał.

Chojnice, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 14.255 mieszk., pow. 3.298 ha. Komunikacja autobusowa: Chojnice — Brzezno, Chojnice — Sępolno, Chojnice — Swornegacie, Chojnice — Tuchola. Elektrownia, gazownia, wodociągi miejskie, kanalizacja. Przemysł: Fabryki maszyn, likierów, konjaków, włókiennicze i t. d. Główna Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa na Pomorzu. Banki: Bank Polski, 2 banki prywatne, Miejska Kasa Komunalna Oszczędności. Szkolnictwo: 2 gimnazja męskie, 1 gimnazjum żeńskie, 4 przedszkola, 5 szkół powszechnych, Inspektorat szkolny, 2 szkoły zawodowe.
Komisarz Rządowy: Hanula Zdzisław, Zastępca Komisarza: Stanun Roman.

Czersk, pow. Chojnice, stacja kolejowa loco, 7.757 mieszk., pow. 2.005 ha. Komunikacja autobusowa: Czersk — Starogard. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi. Przemysł: Odlewnie żelaza i fabryka maszyn, wyroby przemysłu drzewnego. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.
Burmistrz: Trybull Paweł, Wiceburmistrz: Ossowski Ignacy.

Działdowo, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 5.103 mieszk. Komunikacja autobusowa: Działdowo — Lidzbark, Działdowo — Mława. Elektrownia i Gazownia miejskie. Wodociągi. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 Seminarjum nauczycielskie męskie, 3 szkoły zawodowe.
Burmistrz: Felski Antoni, Wiceburmistrz: Wyrwicz Jan.

Gdynia, miasto tworzy osobny powiat miejski, stacja kolejowa loco, 34 017 mieszk., pow. 2.414 ha. Budżet preliminowany 6.971.585 zł. Komunikacja autobusowa: Gdynia — Reda — Puck, Gdynia — Wejherowo, Gdynia — Sopoty — Gdańsk. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, telefony. Przemysł: Stocznia Gdyńska, bardzo ożywiony przemysł rybny, wędzarnie — chłodnie. Handel: koncentracja morskiego handlu całej Polski. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny, 1 bank prywatny, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Państwowa Szkoła Morska, 3 gimnazja prywatne (1 żeńskie), Instytut Handlu Morskiego i Techniki Portowej. Instytut Wydawniczy Państwowej Szkoły Morskiej. 4 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 6 szkół zawodowych.

K o m i s a r z R z ą d o w y: Sokół Franciszek, Zastępca Komisarza: Szaniawski Włodzimierz.

Grudziądz, miasto tworzy osobny powiat miejski, stacja kolejowa loco, 50.405 mieszk., pow. 2.132 ha. Budżet preliminowany — 668.737 zł. Komunikacja autobusowa: Grudziądz — Chełmno, Grudziądz — Lisnowo, Grudziądz — Łasin — Pleszewo, Grudziądz — Mątowo — Nowe, Grudziądz — Mokre — Wielki Wełcz, Grudziądz — Radzyń, Grudziądz — Świecie, Grudziądz — Warlubie, Grudziądz — Wąbrzeźno. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje miejskie, telefony. Przemysł: Odlewnia żelaza, emaljernia, fabryki maszyn rolniczych, metalporcelany, aparatów i naczyń elektrycznych, powozów, obuwia, cygar i tytoniu, cegielnie, tartaki. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, 4 banki prywatne i Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Państwowa Szkoła Budowy Maszyn, 3 gimnazja państwowe (1żeńskie), Państwowa Szkoła Średnia Hodowlano - Rolnicza, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie męskie, 1 gimnazjum prywatne niemieckie, Kursy Nauczycielskie Państw. Koeduk., 9 przedszkoli, 13 szkół powszechnych, 16 szkół zawodowych.

P r e z y d e n t: Włodek Józef, Wice-Prezydent: Michałowski Stan.

Kartuzy, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.055 mieszk. Komunikacja autobusowa: Kartuzy — Gowidlino, Kartuzy — Kościerzyna, Kartuzy — Mirchowo, Kartuzy — Parchowo, Kartuzy — Przodkowo — Gdańsk, Kartuzy — Wejherowo, Kartuzy — Żukowo — Gdańsk. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

B u r m i s t r z: Kubasik Walerjan, Wiceburmistrz: Lewiński Feliks

Kościerzyna, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.379 mieszk., powierzchnia 2.395 ha. Komunikacja autobusowa: Kościerzyna — Kartuzy. Elektrownia miejska, wodociągi. Przemysł: Warsztaty kaszubskie, wytwórnie mebli stylowych. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 Seminarjum Nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Lubawa, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.518 mieszk. Komunikacja autobusowa: Lubawa — Nowe Miasto. Elektrownia miejska, Wodociągi, Kanalizacja Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 progimnazjum męskie, 1 Seminarjum Nauczycielskie Męskie.

W i c e b u r m i s t r z: Dakowski Wacław.

Starogard, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 13.356 mieszk., pow. 1.039 ha. Komunikacja autobusowa: Starogard — Pelplin — Gniew, Starogard — Kościerzyna — Kartuzy, Starogard — Tczew, Starogard — Skórcz, Starogard — Stara Kiszewa. Elektrownia wł., gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryki wyrobów chemicznych, mebli, wódek, konjaków, tytoniu i tabaki, mechanicznego obuwia. Banki: Bank Polski, 16 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych.

Burmistrz: Czwójdziński Adam, Wiceburmistrz: Jacobson Bogdan.

Świecie, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 8.729 mieszk., pow. 1.301 ha. Komunikacja autobusowa: Świecie — Grupa — Grudziądz, Świecie — Osie, Świecie — Bydgoszcz. Elektrownia miejska, wodociąg, kanalizacja. Cukrownia. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 3 szkoły zawodowe.

Wiceburmistrz: Donawski Leon.

Tczew, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, Komora Celna, 22.728 mieszk., pow. 2.401 ha. Budżet preliminowany: 669.554 Zł. Komunikacja autobusowa: Tczew — Skarszewy, Tczew — Starogard, Tczew — Gniew. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Cukrownia, Fabryki wyrobów metalowych i cementowych, maszyn rolniczych. Banki: Bank Polski, 2 banki prywatne, Miejska Kasa Główna, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 państwowe gimnazja (męskie i żeńskie) 1 gimnazjum prywatne, 5 przedszkoli, 7 szkół powszechnych, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Wojczyński Stefan, Wiceburmistrz: Hempel Karol.

Toruń, miasto wojewódzkie, (miasto tworzy odrębny powiat miejski) węzłowa stacja kolejowa, komunikacja podmiejska Toruń — Podgórz 54.280 mieszk., pow. 3.641 ha. Budżet preliminowany: 3.586.411 Zł. Komunikacja autobusowa: Toruń — Aleksandrów — Ciechocinek, Toruń — Chełmża — Chełmno — Wąbrzezno, Toruń — Gniewkowo — Inowrocław, Toruń — Brodnica, Toruń — Rypin, Toruń — Rzęczkowo, Toruń — Kikoł, Toruń — Czarnowo, Toruń — Solec Kujawski — Bydgoszcz. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje miejskie. Przemysł: Fabryki wyrobów metalowych, maszyn, odlewnie żelaza, fabryki narzędzi rolniczych, zamków, pierników, wyrobów gazowniczych i wodomierzy, wyroby chemiczne, fabryka oleum, mydeł, makaronu, czekolady, cukierków, krochmalu, konserw, bekoniarnia. Banki: Bank Polski, 7 banków prywatnych. Szkolnictwo: Państwowe gimnazjum męskie, państwowe gimnazjum niemieckie, 2 gimnazja prywatne, 4 państwowe seminarja nauczycielskie, 1 państwowa szkoła zawodowa żeńska, 11 przedszkoli, 17 szkół powszechnych, 9 szkół zawodowych, Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej.

Prezydent: Bolt Antoni, Wiceprezydent: Bała Franciszek.

Tuchola, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 5.477 mieszk. Komunikacja autobusowa: Tuchola — Bysław, Tuchola — Chojnice, Tuchola — Koronowo — Bydgoszcz. Gazownia. Przemysł

drzewny. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 Seminarjum Nauczycielskie męskie.

Burmistrz: Saganowski Stanisław, Wiceburmistrz: Lamparski Bernard.

Wąbrzeźno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 3 klm. od miasta, 8.591 mieszk., pow. 1.641 ha. Komunikacja autobusowa: Wąbrzeźno — Brodnica — Lidzbark, Wąbrzeźno — Nowe Miasto — Lubawa, Wąbrzeźno — Chełmno, Wąbrzeźno — Chełmża — Toruń, Wąbrzezno — Golub — Dobrzyń, Wąbrzezno — Radzyń — Grudziądz — Wąbrzezno — Rypin. Wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryka narzędzi rolniczych i wyrobów gumowych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły, powszechne, 1 gimnazjum, i szkoła zawodowa.

Burmistrz: Szwarz Leon, Wiceburmistrz: Szczuka Bolesław.

Wejherowo, (powiat morski) siedziba starostwa, węzłowa stacja kolejowa, loco, 12.559 mieszk., pow. 1.047 ha. Komunikacja autobusowa: Wejherowo — Chylonja — Gdynia, Wejherowo — Kartuzy. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryka Portlandcementu, letnisko. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 7 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 Seminarjum Nauczycielskie, 1 Szkoła Zawodowa.

Burmistrz: Bolduan Teodor.

WOJEWÓDZTWO POZNAŃSKIE.

Bydgoszcz, miasto tworzy osobny powiat miejski, węzłowa stacja kolejowa loco, 117.528 mieszk., — pow. 6.544 ha. Budżet preliminowany: 7,076.927 zł. Komunikacja autobusowa: Bydgoszcz — Brzoza, Bydgoszcz — Chełmno — Grudziądz, Bydgoszcz — Fordon, Bydgoszcz — Gniezno — Poznań, Bydgoszcz — Nakło — Wyrzysk, Bydgoszcz — Sępolno, Bydgoszcz — Szubin — Żnin, Bydgoszcz — Toruń, Bydgoszcz — Tuchola — Chojnice, Bydgoszcz — Więcbork — Chojnice. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, Kanalizacja, tramwaje miejskie. Przemysł znaczny. Zakłady mechaniczne, garbarnie, młyny, tartaki, fabryki kabli, papiernie, mebli, obuwia, cygar, papierów, zapałek, wielkie spichrze, fabryki dykt i płyt klejonych, traków i maszyn do obróbki drzewa, fabryka maszyn i stocznia, fabryki chemiczne, zakłady przemysłowo-zbożowe. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 9 banków prywatnych. Kasa Skarbowa, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego, Państwowa Szkoła Przemysłowa, Państwowa Szkoła Rolnicza Średnia, 2 gimnazja państwowe, 7 gimnazjów prywatnych, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie, 1 seminarjum nauczycielskie prywatne, 19 przedszkoli, 28 szkół powszechnych, 19 szkół zawodowych.

Prezydent: Barciszewski Leon.

Chodzież, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.511 mieszk., pow 1.383 ha. Komunikacja autobusowa: Chodzież — Czarnków, Chodzież — Margonin, Chodzież — Morzewiec, Chodzież — Ryczywół, Chodzież — Szamocin, Chodzież — Ujście. Elektrownia powiatowa, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Fabryki porcelany, fajansu, maszyn rolniczych, tartaki parowe, fabryka wyrobów ceramicznych. Banki:

Spółdzielczy, Bank Nadnotecki (Zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Maron Bronisław, Wiceburmistrz — Nowacki Franciszek.

Gniezno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 29.924 mieszk., pow. 684 ha. Budżet preliminowany 1,738.879 zł. Komunikacja autobusowa: Gniezno — Kłecko, Gniezno — Kostrzyń, Gniezno — Sławno, Gniezno — Świętniki, Gniezno — Witkowo, Gniezno — Września, Gniezno — Wylotowo, Gniezno — Żnin. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje miejskie. Przemysł znaczny. Cukrownia, fabryki maszyn rolniczych, wódek i likierów, powozów, wotków i wyrobów jutowych, garbarnie. Banki: Bank Polski, 2 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 1 gimnazjum miejskie żeńskie, szkoła handlowa, seminarjum duchowne, 3 przedszkola, 9 szkół powszechnych, 6 szkół zawodowych.

Komisarz Rządowy: Wrzaliński Stanisław, Zast. Komisarza Dr. Henzel Maksymiljan.

Gostyń, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.815 mieszk., pow. 743 ha. Komunikacja autobusowa: Gostyń — Koźmin, Gostyń — Kunowo, Gostyń — Leszno, Gostyń — Poniec, Gostyń — Rawicz, Elektrownia prywatna gazownia, wodociągi i kanalizacja. Przemysł: Cukrownia, fabryki płótna i maszyn rolniczych. Banki: Bank Pożyczkowo-Spółdzielczy (Zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum miejskie, i szkoła zawodowa.

Burmistrz: Krawczyk Karol, Wiceburmistrz: Krzętowski Jerzy.

Grodzisk, pow. Nowy Tomyśl, stacja kolejowa loco, 6.161 mieszk., pow. 812 ha. Komunikacja autobusowa: Grodzisk — Kościan, Grodzisk — Opalenica, Grodzisk — Rakoniewice, Grodzisk — Stęszew. Elektrownia miejska. Przemysł: produkcja słynnego piwa, fabryka mebli. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna, 1 gimnazjum miejskie.

Komisarz Rządowy: Krzowski Czesław, Wiceburmistrz: Niebieszczański Olgierd.

Inowrocław, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 30.862 mieszk., pow. 2.261 ha. Budżet preliminowany: 1,594.807 Zł. Komunikacja autobusowa: Inowrocław — Bydgoszcz, Inowrocław — Gniewkowo — Toruń, Inowrocław — Kruszwica, Inowrocław — Ośniszczewko, Inowrocław — Pakość, Inowrocław — Pieranie — Zakrzewo, Inowrocław — Strzelno — Gniezno. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje miejskie. Przemysł: salina soli, fabryki maszyn rolniczych, paszy melasowej i innych. Banki: Bank Polski, 3 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności, Kasa Skarbowa. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 2 gimnazja prywatne, miejska szkoła handlowa, seminarjum nauczycielskie, szkoła rolnicza, 6 szkół powszechnych, 7 szkół zawodowych.

Prezydent: Jankowski Apolinary, Wiceprezydent: Juengst Władysław.

Jarocin, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 8.688 mieszk., pow. 747 ha. Komunikacja autobusowa: Jarocin — Jaraczew, Jarocin — Miłosław, Jarocin — Pleszew, Jarocin — Żerków. Elektrownia miejska,

gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: cukrownia. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Rogalski Edmund, Wiceburmistrz: Kazowski Józef.

Kępno, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 7.182 mieszk., pow. 694 ha Komunikacja autobusowa: Kępno — Bobisławiec, Kępno — Brabów, Kępno — Laski — Rychtał, Kępno — Ostrzeszów, Kępno — Trębaczów, Kępno — Wieruszów, Kępno — Wieluń. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryki cygar, papy, asfaltu. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Kokociński Wacław, Wiceburmistrz: Wyderkowski Juljan.

Koronowo, pow. Bydgoszcz, stacja kolejowa loco, 5.533 mieszk. Komunikacja autobusowa: Koronowo — Bydgoszcz, Koronowo — Tuchola. Elektrownia miejska. Przemysł: pokłady węgla brunatnego. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Kosidowski Lucjan.

Kościan, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.275 mieszk., pow. 298 ha. Komunikacja autobusowa: Kościan — Śrem, Kościan — Głuchowo, Kościan — Grodzisk, Kościan — Gostyń. Elektrownia prywatna, gazownia i wodociągi. Przemysł: cukrownia. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Maćkowiak Edmund.

Koźmin, pow. Krotoszyn, stacja kolejowa loco, 5.450 miesz., Komunikacja autobusowa: Koźmin — Poznań, Koźmin — Gostyń, Koźmin — Pleszew. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 seminarjum misyjne małe, 1 seminarjum nauczycielskie męskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Podlewski Janusz, Wiceburmistrz: Hema Bernard.

Krotoszyn, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.969 mieszk., pow 2.213 ha. Komunikacja autobusowa: Krotoszyn — Rawicz, Krotoszyn — Ostrów, Krotoszyn — Odolanów — Ostrzeszów, Krotoszyn — Łąkociny. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka maszyn i narzędzi rolniczych, kawy słodowej, cykorji, browar, fabryki wyrobów ceramicznych. Szkolnictwo: 6 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 przedszkole, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Fendrych Tadeusz, Wiceburmistrz: Dr. Pawłowski Jan.

Leszno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 19.258 mieszk., pow. 1.457 ha. Komunikacja autobusowa: Leszno — Bojanowo — Rawicz, Leszno — Długie — Stare, Leszno — Gostyń, Leszno — Osieczna — Krzywiń, Leszno — Śmigiel, Leszno — Wijewo. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryki maszyn i tokarnia, fabryka mebli, fortepianów i pianin, wytwórnia kilimów artystycznych, garbarnia. Banki: Bank Polski, 1 bank prywatny, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe, 2 gimnazja prywatne, 2 państwowe seminarja nauczycielskie (męskie i żeńskie), Pań-

stwowa Szkoła Budownictwa i Handlu (męska), 4 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 7 szkół zawodowych.

Burmistrz: Kowalski Jan, Wiceburmistrz: Sobkowiak Tomasz.

Międzychód, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.126 mieszk. Gazownia. Przemysł: fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, odlewnia żelaza i mosiądzu. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Skrzypczak Michał, Wiceburmistrz: Modelski L.

Mogilno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5 200 mieszk. Komunikacja autobusowa: Mogilno — Gąbice — Orchowo ,Mogilno — Kwieciszewo — Strzelno, Mogilno — Pakość — Inowrocław, Mogilno — Wylatowo — Trzemieszno — Gniezno. Elektrownia Wydziału Powiatowego, gazownia, wodociąg, kanalizacja. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Tyczewski Kazimierz, Wiceburmistrz: Giezek R.

Nakło, pow. Wyrzysk, węzłowa stacja kolejowa loco, 10.303 mieszk., pow. 2.291 ha. Komunikacja autobusowa: Nakło — Bydgoszcz, Nakło — Kcynia, Nakło — Mrocza — Więcbork, Nakło — Wyrzysk. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: cukrownie, młyn, tartaki. Banki: Spółdzielczy Bank Kredytowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Bobowski Teodor, Wiceburmistrz: Cieślawski W.

Nowy Tomyśl, miasto powiatowe, stacja kolejowa szerokotorowa loco, stacja kolei wąskotorowej loco, 2.550 mieszk. Komunikacja autobusowa: Nowy Tomyśl — Bolewice — Lwówek — Pniewy, Nowy Tomyśl — Kąkolewo, Nowy Tomyśl — Zbąszyń. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka siatek żarowych, suszarnie ziemniaków, uprawa chmielu. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Wydra Wojciech.

Oborniki, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.244 mieszk. Komunikacja autobusowa: Oborniki — Chludowo — Poznań, Oborniki — Ludomy — Ryczywół, Oborniki — Murowana — Gaślina, Oborniki — Szamotuły. Gazownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Banki: Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 seminarjum nauczycielskie męskie.

Burmistrz: Kuehn Adam, Wiceburmistrz: Leciejewski Andrz.

Ostrów Wielkopolski, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 19.555 mieszk., pow. 757 ha. Komunikacja autobusowa: Ostrów — Grabów, Ostrów — Kalisz — Sieradz — Łódź, Ostrów — Łąkociny — Krotoszyn, Ostrów — Odolanów, Ostrów — Ostrzeszów — Kępno, Ostrów — Pleszew — Jarocin — Środa — Poznań, Ostrów — Raszków. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryki wagonów, mebli i maszyn rolniczych, młyny. Handel zbożowy. Banki: Bank Polski, 3 banki prywatne, Kasa Pożyczkowa, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe (męskie i żeńskie), 2 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 5 szkół zawodowych.

Burmistrz: Cegielka Wacław.

Ostrzeszów, pow. Kępno, węzłowa stacja kolejowa, 5.833 mieszk., pow. 1.946 ha. Komunikacja autobusowa: Ostrzeszów — Grabów, Ostrzeszów — Kępno — Rychtal, Ostrzeszów — Wieluń, Ostrzeszów — Ostrów — Kalisz, Ostrzeszów — Odolanów, Ostrzeszów — Pisarzowice. Gazownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka mebli. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Seydak Paweł, Wiceburmistrz: Malinowski Marjan.

Pleszew, pow. Jarocin, stacja kolejowa loco, 8.591 mieszk., pow 1.122 ha. Komunikacja autobusowa: Pleszew — Jarocin — Środa — Poznań, Pleszew — Kowalew — Koźmin — Krotoszyn, Pleszew — Krzywosądów — Ostrów, Pleszew — Kuchary — Kalisz. Elektrownia prywatna, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka maszyn rolniczych i odlewnia żelaza, fabryki mebli, powozów, skrzyń i wyrobów z drzewa, wyrobów papierowych, konserw i marmolady. Banki: Bank Pożyczkowy Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Jaworski Stanisław.

Poznań, miasto wojewódzkie, węzłowa stacja kolejowa, komunikacja autobusowa we wszystkich kierunkach, podmiejska kolej elektryczna, 246.698 mieszk., pow. 6.741 ha. Budżet preliminowany: 19,227.237 Zł. Elektrownia i gazownia miejskie, wodociągi, kanalizacja, tramwaje miejskie, miejska spalarnia śmieci. Przemysł: fabryki wagonów i parowozów, maszyn rolniczych, armatur, wyrobów metalowych i odlewnie żelaza i stali, huta miedzi, odlewnia dzwonów, fabryki wyrobów tytoniowych, zapałek, państwowe zakłady umundurowania, fabryki mebli, czekolady, browary, młyny. Handel: giełda pieniężna i zbożowo-towarowa. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, Bank Gospodarstwa Krajowego, 20 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Uniwersytet, Wyższa Szkoła Handlowa, Konserwatorjum Muzyczne, Państwowa Szkoła Budownictwa, Miernicza i Meljoracyjna, Państwowa Szkoła Handlowo-Przemysłowa Żeńska, Państwowa Wyższa Szkoła Budowy Maszyn i Elektrotechniki, Państwowa Szkoła Ogrodnictwa, 2 Państwowe Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowe, Wyższa Szkoła Handlowa, Wyższy Państwowy Kurs Nauczycielski, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie, Państwowe Seminarjum Ochroniarskie, Seminarjum Duchowne, Seminarjum Duchowne Ewangielickie, 14 gimnazjów (w tem 3 żeńskie i 1 niemieckie), Seminarjum Nauczycielskie Męskie, 21 przedszkoli, 48 szkół powszechnych i 47 szkół zawodowych.

Prezydent: Więckowski Erwin.

Rawicz, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, 10.827 mieszk. Komunikacja autobusowa: Rawicz — Bojanowo — Leszno, Rawicz — Miejska Górka — Gostyń — Środa — Poznań, Rawicz — Jutrosin — Krotoszyn, Rawicz — Ostrów — Kalisz. Elektrownia, gazownia i wodociągi miejskie, kanalizacja. Przemysł: fabryka powrozów, garbarnia, fabryka wyrobów z włosia, szczotek i pendzli. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 korpus kadetów, 1 seminarjum nauczycielskie męskie.

Burmistrz: Sławiński Edmund, Wiceburmistrz: Wolski Wład.

Rogoźno, pow. Oborniki, węzłowa stacja kolejowa loco, 6.040 mieszk., pow. 1.654 ha. Komunikacja autobusowa: Rogoźno — Chodzież, Ro-

goźno — Murowana Goślina — Poznań, Rogoźno — Ryczywół. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka maszyn młyńskich i mebli. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Smukalski August, Wiceburmistrz: Dokowicz W.

Strzelno, pow. Mogilno, stacja kolejowa loco, 5.846 mieszk. Komunikacja autobusowa: Strzelno — Kruszwica, Strzelno — Mątwy — Inowrocław, Strzelno — Wronowy — Kleczew, Strzelno — Wylatowo — Trzemeszno — Gniezno. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Wadomski Stanisław, Wiceburmistrz: Gałkowski Jan.

Szamotuły, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 8.307 m., pow. 979 ha. Komunikacja autobusowa: Szamotuły — Oborniki, Szamotuły — Obrzycko — Czarnków, Szamotuły — Pniewy, Szamotuły — Tarnowo — Podgórze — Poznań. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: cukrownia, fabryka mebli, tartak parowy i przedsiębiorstwa budowlane. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Bartkowski Leonard, Wiceburmistrz:

Szubin, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 3.271 mieszk. Komunikacja autobusowa: Szubin — Bydgoszcz, Szubin — Znin — Gniezno. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Komisarz Rządowy: Budziński Jan

Śrem, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.652 mieszk, pow. 1.177 ha. Komunikacja autobusowa: Śrem — Bolsk — Borek — Koźmin — Ostrów, Śrem — Patyń — Leszno, Śrem — Kurnik — Poznań, Śrem — Środa. Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryki zegarów, garbarnia, hodowla nasion. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Dębicki Czesław, Wiceburmistrz: Wachowiak Jan.

Środa, miasto powiat., stacja kol. loco, 8.087 m., pow. 1.204 ha. Komunik. autob.: Środa — Poznań, Środa — Śrem, Środa — Miłosław — Września, Środa — Nowe Miasto — Jarocin — Pleszew — Kalisz, Środa — Żerków, Środa — Żaniemyśl. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka wyrobów bawełnianych. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności (zast. Bank Polski). Szkolnictwo: 1 przedszkole: 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Polski Jan, Wiceburmistrz: Karbowiak Wincenty.

Trzemeszno, powiat Mogilno, stacja kolejowa loco, odl. 1 i pół klm. od miasta, 5.218 mieszk., pow. 1.834 ha. Komunikacja autobusowa: Trzemeszno — Jankowo — Gniezno, Trzemeszno — Orchowo, Trzemeszno — Wylatowo — Mogilno, Trzemeszno — Strzelno. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Fengler Józef.

Wągrowiec, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 7.555 mieszk., pow. 862 ha. Komunikacja autobusowa: Wągrowiec — Dama-

sławek — Żnin, Wągrowiec — Kłecko — Gniezno, Wągrowiec — Kiszkowo — Kostrzyn, Wągrowiec — Murowana Goślina — Poznań. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Bank Ludowy (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie.

Komisarz Rządowy: Kuchczyński Jan, zast. Komisarza: Szyszka Franciszek.

Wolsztyn, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 4.580 mieszk. Komunikacja autobusowa: Wolsztyn — Mochy — Kaszczor, Wolsztyn — Nowa Wieś — Śmigiel — Kościan, Wolsztyn — Rakoniewice — Wielichowo — Śmigiel. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka pończoch. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Modliński Klemens, Wiceburmistrz: Musioł Stan.

Wronki, pow. Szamotuły, węzłowa stacja kolejowa, 5.245 mieszk. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Zakłady przetworów kartoflanych, fabryka mebli, posadzek dębowych. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Ratajczak Stanisław, Zastępca: Chudzik Hieronim.

Wyrzysk, miasto powiatowe, stacja kolejowa Osiek n/Notecią, odl. 5 klm., 1.642 mieszk. Komunikacja autobusowa: Wyrzysk — Łobżenica, Wyrzysk — Nakło — Bydgoszcz, Wyrzysk — Osiek n/Notecią, Wyrzysk — Wysoka. Elektrownia, kanalizacja. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Jagodziński Piotr, Wiceburmistrz. Dakowski Józef.

Września, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 8.148 mieszk., pow. 627 ha. Komunikacja autobusowa: Września — Gniezno, Września — Miłosław — Środa, Września — Nekla — Kostrzyn — Swarzędz — Poznań, Września — Strzałkowo — Słupca. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: cukrownia, fabryki maszyn rolniczych. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności pow. Wrzesińskiego. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Sołtysiak Wacław, Wiceburmistrz: Zamysłowski Antoni.

Zbąszyń, pow. Nowy Tomyśl, węzłowa stacja kolejowa, odl. 2 klm. od miasta, stacja pograniczna z Niemcami, 5.432 mieszk. Komunikacja autobusowa: Zbąszyń Miasto — dworzec kolejowy, Zbąszyń — Nowy Tomyśl. Gazownia. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Michalik Eugenjusz, Wiceburmistrz: Klauziński Franciszek.

Żnin, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 5.090 mieszk. Komunikacja autobusowa: Żnin — Damasławek — Wągrowiec, Żnin — Gąsawa — Gniezno, Żnin — Łabiszyn — Bydgoszcz, Żnin — Szubin — Bydgoszcz. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: cukrownia, fabryki maszyn rolniczych. Bank Ludowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Ratajski Maksymiljan, Wiceburmistrz: Bross M.

Bolechów, pow. Dolina stacja kolejowa loco, 10.744 mieszk. Komunikacja autobusowa: Bolechów — Stryj, Bolechów — Dolina. Elektrownia prywatna. Przemysł: Żupa solna, rafinerje nafty, garbarnie, tartak, fabryki wyrobów drzewnych, krzeseł. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne.

Delatyn, pow. Nadwórna, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 8.815 mieszk., pow. 5.114 ha. Komunikacja kolejowa: Delatyn — Nadwórna. Elektrownia prywatna. Przemysł: państwowa żupa solna, źródło solankowe. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Pollo Włodzimierz, Wiceburmistrz: dr. Nawrocki Eustachy.

Dolina, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 3 klm. od miasta, 9.616 mieszk., pow. 6.202 ha. Komunikacja autobusowa: Dolina — Bolechów, Dolina — Kałusz. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: Państwowa warzelnia soli, kopalnia nafty, tartaki, fabryka skrzyń, młyny. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 8 szkół powszechnych, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Olszewski Zdzisław, Wiceburmistrz: Wróbel Józef.

Horodenka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 1 i pół klm. od miasta, 12.303 mieszk., pow. 6.848 ha. Komunikacja autobusowa: Horodenka — Czernelica, Horodenka — Kołomyja, Horodenka — Niezwiska — Tłumacz. Elektrownia miejska. Przemysł: Cukrownia. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Barwicz Jarosław, Wiceburmistrz: Dr. Jaskan Wasyl.

Kałusz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 i pół klm. od miasta, 12.131 mieszk., pow. 3.943 ha. Komunikacja autobusowa: Kałusz—Krechowice — Dolina, Kałusz — Martynów — Rohatyn, Kałusz — Stanisławów. Elektrownia miejska, Gaz ziemny, wodociąg. Przemysł: Saliny z kopalniami kolorowych soli, eksploatacja soli potasowych, zakład gazu ziemnego 1 otwór wiertniczy, odlewnia dzwonów, browar, 2 tartaki, młyn. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum

Burmistrz: Jezierski Mieczysław, Wiceburmistrz: Iwiński Juljan.

Kołomyja, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 33.385 m., pow. 4.054 ha. Komunikacja autobusowa: Kołomyja — Delatyn — Jaremcze — Tatarów. Kołomyja — Horodenka, Kołomyja — Jabłonów, Kołomyja — Obertyn, Kołomyja — Peczeniżyn, Kołomyja — Zabłotów — Śniatyń. Elektrownia miejska, gazownia Przemysł: mechaniczna tkalnia i apretura, fabryka dachówek, młyny, browar. Handel zbożem, Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 2 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Szkoła Handlowa, 2 gimnazja państwowe (polskie i ruskie), 2 gimnazja żeńskie prywatne, 1 gimnazjum żydowskie, 2 seminarja nauczycielskie, 9 szkół zawodowych, 2 przedszkola, 20 szkół powszechnych.

Prezydent: Sanojca Józef, Wiceprezydent: Mahr Karol.

Kosów, miasto powiatowe, stacja kolejowa Zabłotów, odl. 24 klm., stacja kolejowa Kołomyja, odl. 32 klm., dojazd autobusem, 5.653 mieszk. Komunikacja autobusowa: Kosów — Kuty, Kosów — Zabłotów. Elektrownia prywatna Przemysł: państwowa żupa solna, mechaniczna tkalnia wełny, wyrób kilimów, garbarnia. Handel kilimami.

Burmistrz: Lewicki Józef, Wiceburmistrz: Romanów Michał.

Kuty, pow. Kosów, stacja kolejowa Zabłotów, odl. 34 klm., dojazd autobusem, 5.393 mieszk., pow. 366 ha. Komunikacja autobusowa: Kuty — Kosów, Kuty — Żabie. Elektrownia prywatna. Przemysł: przemysł majolikowy, garbarnia, młyny. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne

Burmistrz: Wysocki Wiktor, Wiceburmistrz: Norsesowicz Deodat.

Nadwórna, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 1 i pół klm., odl. 8716 mieszk., pow. 2.344 ha. Komunikacja autobusowa: Nadwórna — Bitków, Nadwórna — Delatyn — Kołomyja, Nadwórna — Pasieczna, Nadwórna — Sołotwina, Nadwórna — Stanisławów. Elektrownia Powiatowego Związku Komunalnego. Przemysł: rafinerje nafty, benzyny, olejów maszynowych, fabryka świec. W pobliżu Bitkowa 150 szybów naftowych, tartaki Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Androwski Józef, Wiceburmistrz: Szwyszcz Wasyl.

Peczeniżyn, pow. Kołomyja, stacja Kolejowa loco, 6.839 mieszk., pow. 4.105 ha. Komunikacja autobusowa: Peczeniżyn — Kołomyja. Elektrownia prywatna. Przemysł: Rafinerja nafty, Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Gębski Andrzej, Wiceburmistrz: Hrabowecki Bazyli.

Rohatyn, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.513 mieszk., pow. 2.501 ha. Komunikacja autobusowa: Rohatyn — Bursztyn — Halicz — Lwów, Rohatyn — Przemyślany — Lwów. Elektrownia miejska, Wodociągi. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Kościówko Franciszek, Wiceburmistrz: dr. Goldschlag Samuel.

Skole, pow. Stryj, stacja kolejowa loco. 7.543 mieszk., pow. 5.046 ha. Komunikacja autobusowa: Skole — Tucholka — Smorze. Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka świec. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Schenk Henryk, Wiceburmistrz: Dudra Karol.

Stanisławów, miasto wojewódzkie, węzłowa stacja kolejowa loco, 60.256 mieszk., pow 2.228 ha. Budżet preliminowany 1.761 830 Zł. Komunikacja autobusowa: Stanisławów — Bohorodczany, Stanisławów — Sołotwina — Porohy, Stanisławów — Kałusz — Krechowice — Rożniatów — Perehińsko, Stanisławów — Nadwórna — Delatyn — Jaremcze — Tatarów, Stanisławów — Kołomyja, Stanisławów — Sielec — Halicz — Przemyślany — Lwów, Stanisławów — Uście Zielone, Stanisławów — Tyśmienica — Tłumacz. Elektrownia miejska gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje. Przemysł: warsztaty kolejowe, rafinerja nafty i fabryka olejów maszynowych, fabryka koszykarska, watoliny, waty i kołder, dywanów perskich i kilimów ręcznej roboty, tkalnia mechaniczna, młyny, fabryki skór, fabryka łańcuchów, fabryka maszyn i odlewnia metali, rektyfikacja spirytusu, garbarnie, fabryka drożdży. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rol-

ny, 9 banków prywatnych, Kasa Kredytowa Rzemieślnicza, Miejska Kasa Oszczędności, Kasa Związkowa Spółdzielcza, Kasa Skarbowa, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 4 gimnazja państwowe, 5 gimnazjów prywatnych, w tem 1 ruskie, i 1 żydowskie, 4 seminarja nauczycielskie, 5 przedszkoli, 20 szkół powszechnych, 10 szkół zawodowych.

Prezydent: Chowaniec Wacław, Wiceprezydent: Ziemiański Władysław.

Stryj, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 30.682 mieszk., pow. 3.530 ha. Komunikacja autobusowa: Stryj — Bolechów — Dolina, Stryj — Żurawno, Stryj — Drohobycz — Borysław, Stryj — Sambor, Stryj — Medenice, Stryj — Piaseczna — Mikołajów — Lwów, Stryj — Sokołów. Elektrownia prywatna, gaz ziemny. Przemysł: Rafinerja nafty, fabryki maszyn i odlewnia żelaza, fabryki narzędzi wiertniczych, posadzek, drewnianych, zapałek, tartaki parowe i przemysł drzewny, młyny. Banki: Miejska Kasa, Komunalna Kasa Oszczędności (zast. Banku Polskiego) 2 banki prywatne, Polska Kasa Mieszczańska. Szkolnictwo: 3 gimnazja państwowe, 1 gimnazjum żeńskie prywatne, 1 seminarjum prywatne żeńskie, 1 przedszkole, 11 szkół powszechnych, 9 szkół zawodowych.

Burmistrz: Keim Bolesław, Wiceburmistrz, Reif Antoni.

Śniatyń, miasto powiatowe, stacja kolejowa Śniatyń — Załucze, odl 4 i pół klm. od miasta. 10.915 mieszk., pow. 3.916 ha. Komunikacja autobusowa: Śniatyń — Rożnów — Kosów, Śniatyń — Zabłotów — Kołomyja. Elektrownia miejska, wodociągi. Handel zbożem. Szkolnictwo: 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Wierzbiański Stanisław. Wiceburmistrz: Aleksandrowicz Roman.

Tłumacz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.836 mieszk., pow. 2.050 ha. Komunikacja autobusowa: Tłumacz — Niezwiska — Horodenka, Tłumacz — Stanisławów. Elektrownia prywatna, wodociągi, kanalizacja. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności (zast. Banku Polskiego). Szkolnictwo: 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Seidler Leon. Wiceburmistrz: Ruczkowski Józef

Tyśmienica, pow. Tłumacz, stacja kolejowa loco, 6.836 mieszk., pow. 4 105 ha. Komunikacja autobusowa: Tyśmienica — Niżniów, Tyśmienica — Stanisławów, Tyśmienica — Tłumacz. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne.

Burmistrz: Schreiber Kazimierz, Wiceburmistrz: Dziedziniewicz Antoni.

Zabłotów, pow. Śniatyń, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 6.541 mieszk., pow. 2.790 ha. Komunikacja autobusowa: Zabłotów — Kołomyja, Zabłotów — Rożnów — Kosów Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Pilichowski Stefan, Wiceburmistrz: Kossowicz Jan.

Żydaczów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm., 4.514 mieszk. Komunikacja autobusowa: Żydaczów — Mikołajów. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Kochaniewicz Michał, Wiceburmistrz: Ks. Chawluk Michał.

Bielsko Śląskie, miasto powiatowe (tworzy osobny powiat miejski), 22 573 mieszk., 534 ha. Stacja kolejowa loco. Budżet preliminowany: 3,382.303 Zł. Komunikacja autobusowa: Bielsko — Biała — Żywiec, Bielsko — Bystka — Szczyrk, Bielsko — Dziedzice — Pszczyna — Katowice, Bielsko — Kęty — Oświęcim, Bielsko — Lipnik, Bielsko — Skoczów— Cieszyn. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje. Przemysł bardzo rozwinięty, liczne fabryki maszyn, i odlewnie żelaza, fabryki sukna i wyrobów, wełnianych, przędzalnie i tkalnie, konopi, lnu i juty, fabryki śrub i wyrobów metalowych, motorów, i przyrządów elektrycznych, amunicji, urządzeń gazowych, sanitarnych, mebli, zabawek, mydła i t. d. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 9 banków prywatnych, Kasa Skarbowa, Komunalna Kasa Oszczędności, Zakład Kredytowy Śląski S. A. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, (polskie i niemieckie), Państwowa Szkoła Przemysłowa, 8 przedszkoli, 13 szkół powszechnych, 2 Seminarja Nauczycielskie, 2 seminarja ochroniarskie, 5 szkół zawodowych.

Komisarz Rządowy: dr. Przybyła Wiktor.

Cieszyn, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 14.919 mieszk., pow. 476 ha. Komunikacja autobusowa: Cieszyn — Pruchna, Cieszyn — Skoczów — Bielsko, Cieszyn — Ustroń, Cieszyn — Zebrzydowice. Elektrownia miejska, gazownia, wodociąg, kanalizacja. Przemysł: Fabryki tkanin bawełnianych i wyrobów metalowych, mebli, zegarków, likierów, gabiarnie. Banki: Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek Bank Spółdzielczy (zast. Banku Polskiego) 4 banki prywatne i Komunalna Kasa Oszczędności Szkolnictwo: Państwowa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego, 2 gimnazja, Handlowa Szkoła Państwowa, 2 Seminarja Nauczycielskie, (męskie i żeńskie) 9 przedszkoli, 12 szkół powszechnych, 4 szkoły zawodowe.

Burmistrz: dr. Michejda Władysław, Wiceburmistrz: Gabrisch Artur.

Katowice, miasto wojewódzkie (miasto tworzy odrębny powiat miejski), węzłowa stacja kolejowa loco, 127.044 mieszk., pow. 4.017 ha. Komunikacja kolei elektrycznej dojazdowej: Katowice — Bytom, Katowice — Królewska Huta, Katowice — Mysłowice, Katowice — Siemianowice, Komunikacja autobusowa: Katowice — Chorzów, Katowice — Giszowiec — Tychy, Katowice — Świętochłowice, Katowice — Jastrzębie — Zdrój, Katowice — Królewska Huta — Bytom — Tarnowskie Góry, Katowice — Mysłowice — Oświęcim, Katowice — Nowy Bytom, Katowice — Pszczyna — Dziedzice — Bielsko, Katowice — Siemianowice, Katowice — Szopienice — Sosnowiec, Elektrownia, wł., Śląskie Kolejki S. A., Gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje elektryczne. Przemysł: Jeden z głównych ośrodków przemysłu śląskiego — kopalnie węgla kamiennego, huty żelazne, cynkowe, walcownie, tartaki parowe. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny, 21 banków prywatnych, Miejska Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Instytut Pedagogiczny, Instytut Badań Psychotechnicznych, 2 gimnazja państwowe męskie, 1 gimnazjum państwowe żeńskie, Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe, Konserwatorjum Muzyczne, 17 przedszkoli, 33 szkoły powszechne, 4 gimnazja prywatne, 13 szkół zawodowych.

Prezydent: Kocur Adam, dr. Wiceprezydent: Szkudlarz St.

Chorzów, miasto powiatowe, (miasto tworzy odrębny powiat miejski) węzłowa stacja kolejowa loco, 80.734 mieszk., pow. 629 ha. Budżet preliminowany: 1.009.500 Zł Komunikacja koleją elektryczną dojazdową: Chorzów — Bytom, Chorzów — Gliwice, Chorzów — Katowice, Chorzów — Wielkie Hajduki — Świętochłowice. Komunikacja autobusowa: Chorzów — Bytom — Tarnowskie Góry, Chorzów — Siemianowi, Chorzów — Katowice — Mysłowice — Oświęcim, Chorzów — Lipiny — Ruda, Chorzów — Łagiewniki, Chorzów — Pawłów, Chorzów — Świętochłowice — Nowy Bytom. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje. Przemysł bardzo duży: Huty cynkowe i miedziane, gisernie, wielkie piece, kopalnie węgla, kamiennego, fabryka wagonów. Banki: Bank Polski, 6 banków prywatnych, Miejska Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe, 2 gimnazja miejskie, 1 gimnazjum niemieckie, 1 gimnazjum żeńskie, 15 przedszkoli, 17 szkół powszechnych, 3 szkoły zawodowe.

Prezydent: Grzesik Karol.

Lubliniec, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco 8.512 mieszk. Komunikacja autobusowa: Lubliniec — Herby, Lubliniec — Woźniki. Elektrownia miejska, wodociągi. Przemysł: fabryki asfaltu, likierów, odlewnia żelaza Szkolnictwo: 3 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 kolegjum misyjne.

Burmistrz: Skop Robert.

Mikołów, pow. Pszczyna, stacja kolejowa loco, 11.463 mieszk., pow. 2.314 ha. Komunikacja autobusowa: Mikołów — Katowice, Mikołów — Łaziska Górne, Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 szkoła prywatna niemiecka wyższa

Burmistrz: Koj Jan, Wiceburmistrz: Drzazga Jan.

Mysłowice, pow. Katowice, węzłowa stacja kolejowa loco, 22.943 mieszk., pow. 1.571 ha. Komunikacja kolei elektrycznej: Mysłowice — Katowice. Komunikacja autobusowa: Mysłowice — Brzezinka — Oświęcim — Bielsko, Mysłowice — Niwka — Chrzanów — Trzebinia — Kraków, Mysłowice — Sosnowiec — Będzin, Mysłowice — Szopienice — Katowice. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi, kanalizacja, tramwaje. Banki: 3 banki prywatne, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 5 przedszkoli, 6 szkół powszechnych, 3 seminarja nauczycielskie, 1 seminarjum ochroniarskie, 1 gimnazjum państwowe, 1 gimnazjum żeńskie miejskie.

Burmistrz: dr Karczewski Tadeusz, Wiceburmistrz: Kudera Brunon.

Pszczyna, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.240 mieszk., pow. 1.452 ha. Komunikacja autobusowa: Pszczyna — Dziedzice — Bielsko, Pszczyna — Tychy — Katowice. Elektrownia prywatna, gazownia, wodociągi. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 6 szkół powszechnych, 3 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Żmij Józef, Wiceburmistrz: Pałka Marjan.

Rybnik, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 23.046 mieszk., pow. 3.664 ha. Komunikacja autobusowa: Rybnik — Jastrzębie, Rybnik — Wodzisław, Rybnik — Żory. Elektrownia prywatna, Gazownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: huty żelazne, w okolicy przemysł górniczy, zwłaszcza kopalnie węgla. Banki: Bank Polski, 2 banki prywatne, Kasa Skarbowa. Szkolnictwo: Szkoła Handlowa, Szkoła Rolnicza Śląskiej Izby Rolniczej, 1 gimnazjum państwowe, 6 przedszkoli, 8 szkół powszechnych, 3 gimnazja, 6 szkół zawodowych.

Burmistrz: Weber Władysław, Wiceburmistrz: Basista Maksymiljan.

Świętochłowice, pow. Świętochłowice, stacja kolejowa loco, 29.607 m Komunikacja autobusowa: Świętochłowice — Wielkie Hajduki — Katowice, Świętochłowice — Królewska Huta, Świętochłowice — Zgoda — Nowy Bytom. Elektrownia, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: kopalnie węgla kamiennego, wielkie piece i huty żelazne, Szkolnictwo: 8 przedszkoli, 7 szkół powszechnych.

Burmistrz: Polak Wiktor.

Tarnowskie Góry, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 15.773 mieszk., pow. 986 ha. Komunikacja autobusowa: Tarnowskie Góry — Bytom — Królewska Huta, Tarnowskie Góry — Miasteczko — Woźniki, Tarnowskie Góry — Świerklaniec — Piekary — Szarlej — Bobrowniki, Tarnowskie Góry — Chorzów — Katowice, Tarnowskie Góry — Grodzisk — Będzin. Elektrownia prywatna, wodociągi, kanalizacja, gazownia. Przemysł: kopalnie i huty rudy żelaznej i ołowiu. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja państwowe, 2 szkoły prywatne niemieckie wyższe, 1 seminarjum nauczycielskie, 4 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Antes Fryderyk, Wiceburmistrz: Kozłowski Ludwik

Żory, pow. Rybnik, stacja kolejowa loco, 5.869 mieszk. Komunikacja autobusowa: Żory — Rybnik. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Adam Rostek.

WOJEWÓDZTWO TARNOPOLSKIE.

Barysz, pow. Buczacz, stacja kolejowa odl. 5 klm. Jezierzany, 5.606 mieszk., Szkolnictwo: 5 szkół powszechnych.

Burmistrz: Świdrygiełło Władysław, Wiceburmistrz: Bartkiewicz Jan.

Borszczów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.073 mieszk., pow. 2.223 ha Komunikacja autobusowa: Borszczów — Czortków, Borszczów — Skała, Borszczów — Mielnica. Elektrownia prywatna. Banki: Powiatowa Kasa Zaliczkowa i Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Ruszczyński Jan, Wiceburmistrz: Seidman Pinkas.

Brody, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 12.401 mieszk., pow. 290 ha. Komunikacja autobusowa: Brody — Dubno, Brody — Podkamień, Brody — Szczurowice, Brody — Złoczów. Elektrownia miejska,

kanalizacja. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 2 szkoły zawodowe

Brzeżany, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 11.721 mieszk., pow. 2.227 ha. Komunikacja autobusowa: Brzeżany — Tarnopol. Gazownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Bieniawski Jacek, Wiceburmistrz: Schüssel Adolf.

Buczacz, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.265 mieszk., pow. 1.787 ha. Komunikacja autobusowa: Buczacz — Jazłowiec, Buczacz — Podhajce, Buczacz — Potok Złoty, Buczacz — Stanisławów, Elektrownia miejska. Przemysł: Fabryka kilimów i makat. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 Instytut Misyjny.

Burmistrz: Matuszewski Stanisław, Wiceburmistrz: Meerengel Emanuel.

Busk, pow. Kamionka Strumiłowa, stacja kolejowa Krasne, odl. 6 i pół klm., 7 010 mieszk., pow. 3.383 ha. Komunikacja autobusowa: Busk — Krasne. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Fedorski Franciszek, Wiceburmistrz: Balicki Kazimierz.

Czortków, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 18.343 mieszk., pow. 5.158 ha Komunikacja autobusowa: Czortków — Buczacz, Czortków — Borszczów, Czortków — Kopyczyńce, Czortków — Zaleszczyki. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Banki: Bank Zaliczkowy Spółdzielczy. Szkolnictwo: 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 2 seminarja nauczycielskie, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Michałowski Stanisław, Wiceburmistrz: dr. Ebner Chaim.

Kamionka Strumiłowa, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.935 mieszk., pow. 1.533 ha. Komunikacja autobusowa: Kamionka Strumiłowa — Lwów, Kamionka Strumiłowa — Radziechów. Elektrownia miejska, wodociągi. Banki: Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: dr. Bryk Jan, Wiceburmistrz: Fryszkiewicz Mikołaj.

Kopyczyńce, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco odl. 2 klm., od miasta, 8.609 mieszk., pow. 5.510 ha. Komunikacja autobusowa: Kopyczyńce — Czortków, Kopyczyńce — Husiatyn, Kopyczyńce — Trembowla. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Rubel Konstanty, Wiceburmistrz: Turczaniewicz Jan.

Kozowa, pow. Brzeżany, stacja kolejowa loco, 6.064 mieszk. Komunikacja autobusowa: Kozowa — Brzeżany, Kozowa — Tarnopol. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Traunfellner Piotr, Wiceburmistrz: Jaroński Stanisław.

Monasterzyska, pow. Buczacz, stacja kolejowa loco, 7.238 mieszk., pow. 3.417 ha. Komunikacja autobusowa: Monasterzyska — Buczacz, Monasterzyska — Niźniów, Monasterzyska — Podhajce. Elektrownia Państwowej Fabryki wyrobów tytoniowych. Przemysł: Fabryka wyrobów tytoniowych Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Szumilski Józef, Wiceburmistrz: Dr. Wciuber Herman.

Podhajce, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco odl. 2 klm. od miasta 5.743 mieszk. Komunikacja autobusowa: Podhajce — Monasterzyska. Elektrownia prywatna. Przemysł: Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Przemyślany, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.391 mieszk. Komunikacja autobusowa: Przemyślany — Kurowice, Elektrownia miejska, wodociągi. Banki: Polski Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: dr. Stelmachowicz Tadeusz, Wiceburmistrz: dr. Rotenfeld Leon.

Radziechów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 5.440 mieszk. Komunikacja autobusowa: Radziechów — Kamionka Strumiłowa, Radziechów — Lwów, Radziechów — Stojanów. Elektrownia miejska. Banki: Bank Spółdzielczy, Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum

Burmistrz: Cisek Stanisław, Wiceburmistrz: dr. Wilgrom Natan.

Skała, pow Borszczów, stacja kolejowa loco, 5.094 mieszkańców. Komunikacja autobusowa: Skała — Borszczów. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Tapkowski Zygmunt, Wiceburmistrz: Kapaciła Andrzej.

Skałat, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 6.949 mieszk., pow. 2192 ha. Komunikacja autobusowa: Skałat — Grzymałów, Skałat — Tarnopol. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Kuhn Stanisław, Wiceburmistrz: Aszkenazy Maks.

Tarnopol, miasto wojewódzkie, węzłowa stacja kolejowa 35.831 mieszk., pow. 7.103 ha. Budżet preliminowany: 871.575 Zł. Komunikacja autobusowa: Tarnopol — Jezierna — Zborów — Złoczów — Lwów, Tarnopol — Sasów — Brody, Tarnopol — Mikulińce, — Trembowla, Tarnopol — Kozowa — Brzeżany, Tarnopol — Podwołoczyska, Tarnopol — Skałat — Grzymałów, Tarnopol — Załośce, Tarnopol — Zbaraż. Elek-

trownia miejska. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, Komunalna Kasa Oszczędności, 4 banki prywatne. Szkolnictwo: 4 gimnazja państwowe, (3 męskie 1 żeńskie), 2 gimnazja prywatne żeńskie, 3 seminarja nauczycielskie, Szkoła państwowa ślusarstwa maszynowego, szkoła rolnicza, 3 przedszkola, 13 szkół powszechnych, 6 szkół zawodowych

Prezydent: Widacki Stanisław, Wiceprezydent: dr. Pawłowski Jan.

Trembowla, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.840 mieszk., pow. 4.407 ha.. Komunikacja autobusowa: Trembowla — Buszanów, Trembowla — Kopyczyńce, Trembowla — Mikulińce — Tarnopol, Trembowla — Strusów. Elektrownia Powiatowego Związku Komunalnego. Banki: Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Ks Puchała Walenty. Wiceburmistrz: Wilczyński Zygmunt.

Zaleszczyki, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 4.114 mieszk. Komunikacja autobusowa: Zaleszczyki — Borszczów, Zaleszczyki — Tłuste, — Czortków. Elektrownia prywatna, wodociągi. Przemysł: ogrodnictwo. Handel: owocami. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne, 1 seminarjum nauczycielskie.

Burmistrz: Hebda Stefan, Wiceburmistrz: Kuttner Michał.

Załoźce, pow. Zborów, stacja kolejowa, loco, odl. 24 klm., 5.891 mieszk. Komunikacja autobusowa: Załośce — Tarnopol. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Dutka Józef, Wiceburmistrz: Fieglar Jakób.

Zbaraż, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 7.673 mieszk., pow. 2.269 ha. Komunikacja autobusowa: Zbaraż — Tarnopol Elektrownia prywatna, kanalizacja. Banki: Polski Spółdzielczy Bank Kresowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Tyc Antoni, Wiceburmistrz: Szuber Michał.

Zborów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 4 klm. od miasta, 5.182 mieszk. Komunikacja autobusowa: Zborów — Tarnopol, Zborów— Złoczów. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne

Burmistrz: Rychlewski Paweł, Wiceburmistrz: Czerny Zygm.

Złoczów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 13.263 mieszk., pow. 691 ha. Komunikacja autobusowa: Złoczów — Kurowice — Lwów, Złoczów — Sassów — Brody, Złoczów — Pomorzany, Złoczów — Zborów — Tarnopol. Elektrownia miejska, kanalizacja. Banki: Spółdzielczy Bank Zaliczkowy w Złoczowie. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Brzezicki Filip, Wiceburmistrz: dr. Zwerdling Hilary.

Aleksandrów Kujawski, pow. Nieszawa, stacja kolejowa loco, 9.565 mieszk., (siedziba władz powiatowych), pow. 1.343 ha. Komunikacja autobusowa: Aleksandrów Kujawski — Toruń. Elektrownia z Torunia oświetla miasto. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 3 szkoły średnie, szkoła rzemiosł.

Burmistrz: Strzelecki Paweł, Wiceburmistrz: Jaskulski Wład.

Błonie, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.642 mieszk., pow. 1.744 ha. Komunikacja autobusowa: Błonie — Grodzisk, Błonie — Sochaczew, Błonie — Warszawa. Przemysł: fabryka zapałek, garbarnie. Banki: Kasa Spółdzielcza. Szkolnictwo. 2 szkoły powszechne, szkoła kolejowa, szkoła handlowa.

Burmistrz: Dr. Nowakowski Grzegorz Witold.

Brześć Kujawski, pow. Włocławek, stacja kolejowa loco, 5.837 mieszk. Komunikacja autobusowa: Brześć Kujawski — Lubraniec, Brześć Kujawski — Osięciny, Brześć Kujawski — Włocławek. Elektrownia miejska. Przemysł: cukrownie, fabryka maszyn. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Stypa Kazimierz, Wiceburmistrz: Wiśniewski Wł.

Ciechanów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm. od miasta, 13.954 mieszk., pow. 1.220 ha. Komunikacja autobusowa: Ciechanów — Glinojeck, Ciechanów — Grudusk, Ciechanów — Krasne, Ciechanów — Przasnysz, Ciechanów — Pułtusk, Ciechanów — Sochocin. Elektrownia miejska. Przemysł: cukrownia. Bank Spółdzielczy Mieszczańsko-Rolniczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 2 szkoły średnie, 3 klasowa szkoła handlowa.

Burmistrz: Skóra Tadeusz.

Dobrzyń n/Drw., pow. Rypin, stacja kolejowa Golub odl. 2 klm. od miasta, 5.171 mieszk. Komunikacja autobusowa: Dobrzyń — Rypin. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz. Andrzejczyk Henryk, Wiceburmistrz: Kaczorkiewicz Wacław.

Gąbin, pow. Gostynin, stacja kolejowa Łąck odl. 15 klm. od miasta, 5.690 mieszk. pow. 2.775 ha. Komunikacja autobusowa: Gąbin — Łąck, Gąbin — Sanniki, Gąbin — Żychlin. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Janczewski Leonard. Wiceburmistrz: Toporowski Edward.

Gostynin, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 7.783 mieszk., pow. 3.737 ha. Komunikacja autobusowa: Gostynin — Kutno, Gostynin — Łanięta, Gostynin — Łąck. Elektrownia miejska. Przemysł: tkactwo ręczne. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, kursa gospodarstwa domowego.

Burmistrz: Jarmoliński Michał, Wiceburmistrz: Machowski Władysław.

Góra Kalwarja, pow. Grójec, stacja kolejowa loco, 7.097 mieszk., pow. 562 ha. Komunikacja autobusowa: Góra Kalwarja — Potycz, Góra Kal-

warja — Piaseczno. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Dzejko Aleksander, Wiceburmistrz: Wachhausen Saturnin.

Grodzisk Mazowiecki, pow. Błonie, stacja kolejowa loco, 15.678 mieszk., pow. 1.303 ha. Komunikacja autobusowa: Grodzisk Maz. — Błonie, Grodzisk Maz. — Mszczonów. Przemysł: zakłady chemiczne, fabryki smarów i olejów mineralnych, waty hygroskopijnej, pończoch, przędzalnia i fabryka wyrobów lnianych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo. 4 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Borkowski Zygmunt, Wiceburmistrz: Chrzanowski Jan.

Grójec, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 9.518 mieszk., pow. 708 ha. Komunikacja autobusowa: Grójec — Białobrzegi, Grójec — Błędów, Grójec — Mogielnica, Grójec — Tarczyn. Elektrownia miejska. Przemysł: kilka drobnych zakładów przemysłowych. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, szkoła ogrodniczo-rolnicza.

Burmistrz: Olszewski Tad., Wiceburmistrz: Godlewski Klem.

Kałuszyn, pow. Mińsk Mazowiecki, stacja kolejowa Mrozy, odl. 5 klm. od miasta, 8.827 mieszk., pow. 1.355 ha. Komunikacja autobusowa: Kałuszyn — Mińsk Mazowiecki, Kałuszyn — Siedlce. Elektrownia miejska. Przemysł: garbarnie. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 3 szkoły powszechne.

Burmistrz: Koszutski Kazimierz, Wiceburmistrz: Pływaczewski Stanisław.

Kutno, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, 23.451 mieszk., pow. 1.167 ha. Komunikacja autobusowa: Kutno — Bedlno — Łowicz, Kutno — Żychlin, Kutno — Gostynin — Płock, Kutno — Krośniewice — Kłodawa, Kutno — Łęczyca — Łódź, Kutno — Piątek, Elektrownia Powiatowego Związku Komunalnego. Przemysł: liczne zakłady przemysłowe, fabryki maszyn i narzędzi rolniczych. Zjednoczony Bank Ziemiański S. A. Szkolnictwo: 3 przedszkola, 8 szkół powszechnych, 2 gimnazja, kursy handlowe.

Burmistrz: Arnold Józef, Wiceburmistrz: Urban Hieronim.

Lipno, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.415 mieszk., pow. 1.500 ha. Komunikacja autobusowa: Lipno — Kikół, Lipno — Skępe — Sierpc, Lipno — Włocławek. Elektrownia kolejowa. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, 3-klasowa szkoła handlowa.

Burmistrz: Uzarowicz Zygmunt, Wiceburmistrz: Przemieniecki Leon.

Łowicz, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa 17.613 mieszk., pow. 1.786 ha. Komunikacja autobusowa: Łowicz —Aleksandrów, Łowicz — Bednary — Sochaczew — Warszawa, Łowicz — Głowno — Strzyżów — Zgierz — Łódź, Łowicz — Kiernozia — Sanniki, Łowicz — Krępa — Łyszkowice — Skierniewice, Łowicz — Kutno, Łowicz — Piątek — Łęczyca, Łowicz — Żychlin.Elektrownia Łowicka Okręgowa. Przemysł: fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, przyrządów tkackich i krosien,

mydła, świec. nici, przędzalnia wełny i farbiarnia. Spółdzielczy Bank Ziemi Łowickiej. Szkolnictwo:, 6 przedszkoli 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, 3-klasowa szkoła handlowa.

Burmistrz: Myśliwiec Jan. Wiceburmistrz: Perzyna Antoni.

Maków Mazowiecki, miasto powiatowe, stacja kolejowa Pasieki, odl. 35 klm., stacja kolejowa wąskotorowa Przasnysz odl. 24 klm 6 645 miesz., pow. 715 ha. Komunikacja autobusowa: Maków — Krasne — Przasnysz, Maków — Krasnosiele Maków — Rożan — Ostrołęka, Maków — Szelków — Pułtusk. Elektrownia miejska, wodociągi. Przemysł: garbarnie. Bank Powszechny Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne.

Burmistrz: Szczygielski Tadeusz, Wiceburmistrz: Pisarski Wł.

Mińsk Mazowiecki, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 13.132 mieszk., pow. 430 ha. Komunikacja autobusowa: Mińsk — Kałuszyn — Siedlce, Mińsk — Miłosna — Warszawa, Mińsk — Siennica — Latowicz, Mińsk — Stanisławów. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryka maszyn i odlewów żelaznych. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 prz edszkola, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, szkoła przemysłowo-handlowa żeńska.

Burmistrz: Trojan Przybora. Wiceburmistrz: Tański Aleksander.

Mława, miasto powiatowe. stacja kolejowa szerokotorowa. loco, odl. 3 klm. od miasta i stacja kolejowa waskotorowa loco odl. 3 klm. od miasta. 19.584 mieszk., pow. 3.083 ha. Komunikacja autobusowa: Mława — Działdowo, Mława — Grudusk — Ciechanów. Mława — Przasnysz, Mława — Jaworowo Mława — Śniegowo — Glinojeck — Płońsk, Mława — Szreńsk — Bieżuń — Sierpc, Mława — Żaromin. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryka nici. mydła, narzędzi rolniczych i octu. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 5 przedszkoli, 7 szkół powszechnych, 3 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie, szkoła i kursy handlowe.

Burmistrz: Jarosiński Bolesław.

Mogielnica, pow. Grójec. stacja kolejki loco, odl. 2 klm. od miasta, 6.423 mieszk., pow. 2 288 ha. Komunikacja autobusowa: Mogielnica — Belsk Duży — Grójec, Mogielnica — Nowe Miasto, Mogielnica — stacja kolejowa Mogielnica. Elektrownia miejska. Szkolnictwo. 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Godzimirski Ludwik, Wiceburmistrz: Zdybiewski Lucjan.

Mszczonów, pow. Błonie, stacja kolejowa Żyrardów, odl 10 klm., dojazd autobusem. 5.523 mieszk., pow. 1.451 ha. Komunikacja autobusowa: Mszczonów — Grodzisk Mazowiecki. Mszczonów — Rawa Mazowiecka, Mszczonów — Warszawa, Mszczonów — Żyrardów. Przemysł: 2 fabryki zapałek. Szkolnictwo: 2 przedszkola. 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Bąkowski Feliks, Wiceburmistrz: Ostrowski Antoni.

Nasielsk, pow. Pułtusk, stacja kolejowa loco. odl. 4 klm. od miasta, dojazd autobusem, 6.001 mieszk., pow. 922 ha. Komunikacja autobusowa: Nasielsk — stacja kolejowa Nasielsk — Nowe Miasto. Nasielsk — Pułtusk, Nasielsk — Zegrze — Jabłonna — Warszawa. Elektrownia miejska.

Przemysł: fabryka guzików. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Sawicki Anastazy, Wiceburmistrz: Sowiński Al.

Nieszawa, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 4 i pół klm. od miasta, przystań rzeczna, 2.474 mieszk. Komunikacja autobusowa: Nieszawa — Ciechocinek, Nieszawa — Ustronie — Włocławek, Nieszawa — Waganiec. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 seminarjum nauczycielskie, szkoła rzemiosł.

Burmistrz: Michalski Jan, Wiceburmistrz: Ejze Rudolf.

Nowy Dwór, pow. Warszawa, stacja kolejowa loco, 9.386 mieszk., pow. 290 ha. Komunikacja autobusowa: Nowy Dwór — Jabłonna — Warszawa, Nowy Dwór — Modlin. Elektrownia prywatna. Przemysł: fabryki syropu kartoflanego i innych. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych.

Otwock, pow. Warszawa, stacja kolejowa loco, 19.996 mieszk., pow. 664, Komunikacja autobusowa. Otwock — Kołbiel — Garwolin, Otwock — Warszawa. Elektrownia miejska. Letnisko i uzdrowisko w dużym lesie sosnowym na gruncie piaszczystym, przepuszczalnym. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 7 szkół powszechnych, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Dr. Samujłowicz-Salamanowicz Otton.

Piaseczno, pow. Warszawa, stacja kolejowa wąskotorowa loco, 7.074 mieszk., pow. 952 ha. Komunikacja autobusowa: Piaseczno — Góra Kalwarja. Piaseczno — Warszawa. Elektrownia Pruszkowska. Przemysł: fabryki wyrobów stalowych ostrych. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Lichtenstein Gustaw. Wiceburmistrz: Markowski M.

Płock, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, przystań na Wiśle. 32.7777 meszk., pow. 2.512 ha. Budżet preliminowany: 1,052.047 Zł. Komunkacja autobusowa: Płock — Bodzanów — Wyszogród — Zakroczym — Warszawa, Płock — Brudzeń, Płock — Budy — Pabin — Sanniki — Sochaczew — Warszawa, Płock — Bulkowo — Kobylniki, Płock — Gostynin — Kutno — Piątek — Łódź, Płock — Goślice — Bielsk — Sierpc, Płock — Góra — Płońsk. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryka maszyn i narzędzi rolniczych, krawiectwo. Banki: Bank Polski, 6 banków prywatnych. Szkolnictwo: 4 gimnazja państwowe (2 męskie i 2 żeńskie), 1 gimnazjum żydowskie, Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska, Wyższe Seminarjum Duchowne. Seminarjum nauczycielskie męskie, Seminarjum nauczycielskie żeńskie, 5 przedszkoli, 13 szkół powszechnych.

Tymczasowy Prezydent: inż. Chmielewski Romuald, Tymczasowy Wiceprezydent: Wernik Aleksander.

Płońsk, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 10.393 mieszk., pow. 1253 ha. Komunikacja autobusowa: Płońsk — Glinojeck — Mława, Płońsk — Góra — Drobin, Płońsk — Goślice — Płock, Płońsk — Kobylniki — Wyszogród, Płońsk — Sochacin — Ciechanów, Płońsk — Zakroczym — Warszawa. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryki naczyń

i narzędzi rolniczych. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum koedukacyjne.

Burmistrz: Zugaj Jan, Wiceburmistrz: Kunicki Józef.

Pruszków, pow. Warszawa, stacja kolejowa szerokotorowa i elektryczna kolejka dojazdowa loco. 23.703 mieszk., pow. 1.400 ha. Elektrownia Okręgu Warszawskiego. Przemysł: Elektrownia Okręgowa dla okolic podmiejskich Warszawy, fabryka obrabiarek i tasiem gumowych, budowa modeli maszyn. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 6 przedszkoli, 7 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, szkoła muzyczna, szkoła rzemiosł.

Burmistrz: Gruszczyński Stan., Wiceburmistrz: Siennicki Cz.

Przasnysz, miasto powiatowe, stacja kolejki loco. 7.838 mieszk., pow. 2.500 ha. Komunikacja autobusowa: Przasnysz — Baronowo, Przasnysz — Ciechanów — Płońsk — Wyszogród — Sochaczew, Przasnysz — Zakroczym — Warszawa, Przasnysz — Raciąż — Bielsk — Płock, Przasnysz — Grudusk — Mława — Działdowo, Przasnysz — Krzynowłoga — Chorzele, Przasnysz — Maków — Pułtusk — Jabłonna — Warszawa. Elektrownia miejska. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola 2 szkoły powszechne. 2 gimnazja. Szkoła Rolnicza.

Burmistrz: Wieciński Feliks, Wiceburmistrz: Modzelewski J.

Pułtusk, miasto powiatowe, stacja kolejowa Nasielsk, odl. 29 klm. lub Zegrze 30 klm., przystań na Narwi. 15.510 mieszk. pow. 1.650 ha. Komunikacja autobusowa: Pułtusk — Gołymin — Ciechanów. Pułtusk — Nasielsk — Nowe Miasto Pułtusk — Serock — Jabłonna — Warszawa. Pułtusk — Sielków — Maków — Przasnysz. Pułtusk — Rożan — Ostrołęka. Pułtusk — Wyszków — Ostrów Mazowiecki Pułtusk — Radzymin — Warszawa. Elektrownia miejska, wodociągi. Przemysł: fabryki maszyn rolniczych, odlewnia żelaza. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 6 szkół powszechnych 2 gimnazja, 1 seminarjum nauczycielskie męskie, kursy tkackie.

Burmistrz: Zabokrzycki Stanisław, Wiceburmistrz: Tałandziewicz Antoni.

Rawa Mazowiecka, miasto powiatowe, stacja kolejowa waskotorowa loco. 9.200 mieszk. pow. 3.161 ha. Komunikacja autobusowa: Rawa Mazowiecka — Babok — Biała Rawska, Rawa Mazowiecka — Jeżów — Brzeziny — Łódź. Rawa Mazowiecka — Lubochnia — Inowłódź. Rawa Mazowiecka — Tomaszów — Piotrków, Rawa Mazowiecka — Mszczonów — Warszawa, Rawa Mazowiecka — Nowe Miasto — Klwów — Radom. Rawa Mazowiecka — Skierniewice — Łowicz. Elektrownia miejska. Przemysł: młyny wodne i garbarnie. Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 szkoła 6-klasowa, szkoła rolnicza żeńska.

Burmistrz: Parniewski Władysław, poseł na Sejm. Wiceburmistrz: Kempa Walenty.

Radzymin, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco. 6.780 mieszk., pow. 2.048 ha. Komunikacja autobusowa: Radzymin — Jadów — Łochów — Brok. Radzymin — Węgrów. Radzymin — Warszawa. Radzymin — Wyszków — Ostrów Mazowiecki, Radzymin — Pułtusk. Elektrownia

miejska. Bank Spółdzielczo-Kredytowy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 seminarjum nauczycielskie żeńskie, kursy nauczycielskie państwowe, szkoła hodowli drobiu.

Burmistrz: Marszał Stanisław. Wiceburmistrz: Piątkowski Piotr.

Rypin, miasto powiatowe, stacja kolejowa wąskotorowa loco, stacja kolejowa szerokotorowa Sierpc odl. 30 klm., 8.348 miesz., pow. 1.201 ha. Komunikacja autobusowa: Rypin — Brodnica, Rypin — Ostrowite — Dobrzyń, Rypin — Lipno — Włocławek, Rypin — Sierpc, Rypin — Skrwilno. Elektrownia miejska. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Budzanowski Józef, Wiceburmistrz: Janicki Leon.

Serock, pow. Pułtusk, stacja kolejowa Zegrze odl. 7 klm., dojazd autobusem, 5.413 mieszk. Komunikacja autobusowa: Serock — Popowo, Serock — Pułtusk — Gołymin — Ciechanów, Serock — Szelków — Maków, Serock — Zegrze — Jabłonna — Warszawa. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Żmudzki Witalis. Wiceburmistrz: Pierzynowski Aleksander.

Sierpc, miasto powiatowe, stacja kolejowa szerokotorowa loco, stacja kolejowa wąskotorowa loco, 10.051 mieszk. pow. 1.595 ha. Komunikacja autobusowa: Sierpc — Bielsk — Guślice — Płock, Sierpc — Bieżuń — Szreńsk — Mława, Sierpc — Żuromin, Sierpc — Rypin — Dobrzyń, Sierpc — Skapc — Lipno — Toruń, Sierpc — Włocławek, Sierpc — Skrwilno. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryka maszyn i wyrobów metalowych. Bank Spółdzielczy. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Piotrowski Mirosław. Wiceburmistrz: Bagiński Bronisław.

Skierniewice, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa, 20.191 mieszkańców, pow. 2.218 ha. Budżet preliminowany: 314.258 Zł. Komunikacja autobusowa: Skierniewice — Głudów, Skierniewice — Łyszkowice — Kępa — Łowicz, Skierniewice — Stryków — Łódź, Skierniewice — Rawa Mazowiecka — Nowe Miasto, Skierniewice — Tomaszów. Elektrownia miejska. Przemysł: kilka zakładów przemysłowych, fabryka pończoch, browar, garbarnie. Bank Spółdzielczy Szkolnictwo: 8 przedszkoli, 6 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 4-klasowa szkoła handlowa.

Burmistrz: Filipski Franciszek, Wiceburmistrz: Jaskulski L.

Sochaczew, miasto powiatowe, stacja kolejowa szerokotorowa 1 i pół klm. odl. od miasta, 10.822 mieszk., pow. 240 ha. Komunikacja autobusowa: Sochaczew — Bolimów, Sochaczew — Guzów — Żyrardów — Mszczonów, Sochaczew — Huw, Sochaczew — Łowicz — Stryków — Łódź, Sochaczew — Paprotnia — Błonie — Warszawa, Sochaczew — Sanniki — Gąbin — Płock, Sochaczew — Wyszogród — Płońsk. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryki jedwabiu sztucznego, bawełny strzelniczej, prochu bezdymnego i biszkoptów. Kasa Spółdzielcza. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Bukraba Józef.

Włocławek, miasto powiatowe, stacja kolejowa szerokotorowa i wąskotorowa loco. 56.277 mieszk., pow. 4.441 ha. Budżet preliminowany: 1.855.812 Zł. Komunikacja autobusowa: Włocławek — Brześć Kujawski — Lubraniec — Izbica — Koło, Włocławek — Osieciny — Radziszów, Włocławek — Brzezie — Zakrzewo, Włocławek — Choceń — Chodecz — Przedecz — Kłodawa, Włocławek — Kowal — Lubień — Potynik, Włocławek — Lipno — Lubień — Toruń, Włocławek — Rypin, Włocławek — Skąpe — Sierpc, Włocławek — Nieszawa — Ciechocinek. Elektrownia miejska, wodociągi, kanalizacja. Przemysł: fabryki maszyn, drutu, maszyn rolniczych i parowych, organów kościelnych, fajansu, świec i mydła, cykorji, wyrobów powroźniczych papiernia i fabryka celulozy, garbarnie, młyny. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 7 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: 2 gimnazja państwowe (męskie i żeńskie), 5 gimnazjów prywatnych, 2 seminaria nauczycielskie państwowe, szkoła rzemieślniczo-przemysłowa, państwowa szkoła handlowa, 8 przedszkoli, 15 szkół powszechnych, kursy muzyczne, seminarjum duchowne wyższe.

Prezydent: Kowalewski Leonard. Wiceprezydent: inż. Hajdo Teofil.

Wołomin, pow. Radzymin, stacja kolejowa loco, 13.114 mieszk., pow. 701 ha. Elektrownia miejska. Przemysł: huta szklana. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 4 szkoły powszechne.

Wyszków, pow. Pułtusk, stacja kolejowa loco. 10.768 mieszk., pow. 1.635 ha. Komunikacja autobusowa: Wyszków — Ostrów Mazowiecki, Wyszków — Pułtusk, Wyszków — Radzymin — Warszawa. Elektrownia miejska. Przemysł: fabryki maszyn i narzędzi rolniczych huta szklana. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Wolski Stanisław. Wiceburmistrz: Barcz Stanisław.

Zakroczym, pow. Warszawa, stacja kolejowa Modlin, odl. 10 klm., 6.114 mieszk., pow. 1639 ha. Komunikacja autobusowa: Zakroczym — Nowy Dwór — Jabłonna — Warszawa, Zakroczym — Płońsk, Zakroczym — Wyszogród — Płock, Zakroczym — Modlin. Elektrownia miejska. Przemysł: garbarnie. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 1 szkoła powszechna.

Burmistrz: Hanzlik Tadeusz. Wiceburmistrz: Dębski Stan.

Żychlin, pow. Kutno, stacja kolejowa loco, 8.285 mieszk., pow. 879 ha. Komunikacja autobusowa: Żychlin — Gąbin — Płock, Żychlin — Kutno, Żychlin — Piątek. Elektrownia prywatna. Przemysł: odlewnia i fabryka maszyn, fabryka urządzeń elektrycznych, w okolicy trzy cukrownie. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, szkoła handlowa.

Burmistrz: Dembowski Edmund.

Żyrardów, pow. Błonie, stacja kolejowa loco, 25.081 mieszk., pow. 701 ha. Budżet preliminowany: 366.140 Zł. Komunikacja autobusowa: Żyrardów — Nadarzyn — Warszawa, Żyrardów — Mszczonów — Rawa Mazowiecka, Żyrardów — Wiskitki — Sochaczew. Elektrownia Pruszkowska. Przemysł: przędzalnie lnu, tkalnia mechaniczna, tkalnia ręczna, przędzalnie bawełny i wełny oraz zakład wyrobów pończoszniczych. Banki: „Wzajemny Kredyt". Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 2 gimnazja.

Brasław, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 1.623 miesz Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne.

Dzisna, miasto powiatowe, stacja kolejowa Zahacie, odl. 30 klm., dojazd autobusem. 4.788 mieszk. Komunikacja autobusowa: Dzisna — Głębokie. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Frey Artur, Wiceburmistrz: Dietrich Arem.

Głębokie, pow. Dzisna, stacja kolejowa loco, 7.544 mieszk. Komunikacja autobusowa: Głębokie — Dokszyce, Głębokie — Łużki. Głębokie — Szarkowszczyzna. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Snarski Mieczysław.

Mołodeczno, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco 5 964 mieszk. Komunikacja autobusowa: Mołodeczno — Gródek — Raków, Mołodeczno — Radoszkowice, Mołodeczno — Smorgonie, Mołodeczno — Wilejka. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 3 przedszkoli, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum.

Burmistrz: Rylski Tadeusz, Wiceburmistrz: Bielawski Edwin.

Nowa Wilejka, pow. Wilno — Troki, węzłowa stacja kolejowa, 6 958 mieszk., pow. 903 ha. Komunikacja autobusowa: Nowa Wilejka — Michaliszki — Kurkole — Świr, Nowa Wilejka — Kobylnik. Elektrownia prywatna. Przemysł: fabryki kos i koronek. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Ratwinski Wacław.

Oszmiana, miasto powiatowe, stacja kolejowa Oszmiana, odl. 19 klm. od miasta, dojazd autobusem. 7.334 mieszk. Komunikacja autobusowa: Oszmiana — Holszany, Oszmiana — Rukijnie — Wilno, Oszmiana — Żuprany — stacja kolejowa Oszmiana. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Korbusz Bronisław.

Postawy, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 2 klm, 974 mieszk. Komunikacja autobusowa: Postawy — Kobylnik. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Święciany, miasto powiatowe, stacja kolejowa węzłowa loco, 5.893 mieszk. Komunikacja autobusowa: Święciany — Nowo Święciany, Święciany — Podbrodzie — Wilno. Elektrownia miejska. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych 2 gimnazja (1 litewskie), 1 seminarjum nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Hulewicz Stan. Wiceburmistrz: Studziński Karol.

Wilejka, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco 5 595 mieszk. Komunikacja autobusowa: Wilejka — Kościeniewicze — Dołhinów, Wilejka — Mołodeczno, Wilejka — Wiazyń — Ilja. Elektrownia miejska. Szkol-

nictwo: 2 przedszkola, 3 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Zublewicz Zygmunt, Wiceburmistrz: Bryl Jan.

Wilno, miasto wojewódzkie (tworzy odrębny powiat miejski), węzłowa stacja kolejowa. 196.345 mieszkańców, powierzch. 10.400 ha. Budżet preliminiwany: 7.592.137 Złotych. Komunikacja autobusowa: Wilno — Dziewieniszki, Wilno — Grodno, Wilno — Iwieniec, Wilno — Lida, Wilno — Mejszagoła, Wilno — Miadzioł, Wilno — Niemenczyn, Wilno — Nowa Wileika, Wilno — Nowogródek, Wilno — Olkieniki, Wilno — Oszmiana, Wilno — Podbrodzie, Wilno — Podbrzezie, Wilno — Smorgonie, Wilno — Szczuczyn, Wilno — Troki, Wilno — Turgiele. Elektrownia miejska, gazownia, wodociągi, kanalizacja, autobusy miejskie. Przemysł: Państwowa fabryka wyrobów tytoniowych. Handel futrami. Banki: Bank Polski, Państwowy Bank Rolny, Bank Gospodarstwa Krajowego, 13 banków prywatnych, Pocztowa Kasa Oszczędności, Komunalna Kasa Oszczędności. Szkolnictwo: Uniwersytet Stefana Batorego, Konserwatorjum Muzyczne, Instytut Nauk Handlowo-Gospodarczych, Instytut Naukowo Badawczy Europy Wschodniej, 7 gimnazjów państwowych (6 męskich i 1 żeńskie), 22 gimnazja prywatne, Seminarjum rzym.-kat. wyższe 3 seminarja nauczycielskie państwowe, 7 seminarjów nauczycielskich prywatnych, Państwowa Szkoła dokształcająca, 2 państwowe szkoły przemysłowo-handlowe, Państw. Szkoła Rzem.-Budowl., Państwowa szkoła rzemieślniczo-przemysłowa, Państwowa szkoła średnia ogrodnicza, Państwowa szkoła techniczna, 19 przedszkoli, 95 szkół powszechnych i 51 szkół zawodowych.

Prezydent: dr. Maleszewski Wiktor, Wiceprezydenci: 1) Piłsudski Adam, 2) Nagurski Teodor, 3) Grodzicki Kazimierz.

WOJEWÓDZTWO WOŁYŃSKIE.

Beresteczko, pow. Horodenka, stacja kolejowa Dębowa Karczma, odl. 20 klm. 6.314 mieszk., pow. 1.520 ha. Komunikacja autobusowa: Beresteczko — Równe. Przemysł: Fabryka dachówek, piec wapienny. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Owsiński Jan.

Dubno, miasto powiatowe, stacja kolejowa Dubno - Miasto odl. 3 klm. i Dubno odl. 5 klm. od miasta. 12.696 miesz., pow. 394 ha. Komunikacja autobusowa: Dubno — Krzemieniec, Dubno — Łuck, Dubno — Równe, Dubno — Werba. Elektrownia prywatna. Przemysł: Fabryki mechaniczne, żelaza, gilz do papierosów, torebek papierowych. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 5 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: inż. Kowalewski Narcyz Jan, Wiceburmistrz: Stefaniak Adam.

Horochów, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, odl. 8 klm. od miasta dojazd końmi. 3.991 mieszk. Elektrownia Powiatowego Związku Komunalnego. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 2 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Przestrzelski Edmund, Wiceburmistrz — dr. Grosfeld Ludwik.

Kostopol, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco. 6.523 mieszk. Komunikacja autobusowa: Kostopol — Ludwipol. Elektrownia miejska. Przemysł: Pokłady rudy żelaznej, fabryka mechaniczna i odlewnia. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 3 szkoły powszechne, 1 szkoła zawodowa.

Burmistrz: Mączewski Zygmunt, Wiceburmistrz — Pomeranc Elo.

Kowel, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 27.650 mieszk., pow. 4.697 ha. Budżet preliminowany 690.178 zł. Komunikacja autobusowa: Kowel — Hołoby — Łuck, Kowel — Mielnica, Kowel — Ratno— Brześć n/B. Elektrownia miejska. Przemysł: Garbarnie, młyny. Handel zbożowy. Szkolnictwo: 8 szkół powszechnych, 3 gimnazja, 7 szkół zawodowych.

Burmistrz: Bednarski Alfons. Wiceburmistrz: Zawadzki Michał.

Krzemieniec, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 19.997 mieszk., pow. 5.663 ha. Komunikacja autobusowa: Krzemieniec — Dubno — Równe, Krzemieniec — Dubno — Równe, Krzemieniec — Poczajów Nowy, Krzemieniec — Szumsk. Krzemieniec — Wiśniowiec Nowy. Elektrownia miejska. Handel zbożowy. Szkolnictwo: 2 przedszkola. 9 szkół powszechnych, 3 gimnazja (1 ukraińskie), 1 seminarjum duchowne prawosławne, 1 seminarjum nauczycielskie, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Beaupre Jan. Wiceburmistrz: Serafinowicz Bazyli.

Luboml, miasto powiatowe, stacja kolejowa loco, 4.111 mieszk. Komunikacja autobusowa: Luboml — Piszcza. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Heidrich Emiljan, Wiceburmistrz — Sidoruk Jan.

Łuck, miasto wojewódzkie, stacja kolejowa loco, 35.700 m., pow. 1.988 ha. Budżet preliminowany 738.574 zł. Komunikacja autobusowa: Łuck — Dubno — Krzemieniec, Łuck — Werba — Radziwiłłów — Brody, Łuck — Kiwerce — Prościanicc — Kołki, Łuck — Zofjówka Łuck — Kopaczówka — Hołoby — Kowel, Łuck — Mielnica, Łuck — Rożyszcze, Łuck — Młynów — Demidówka, Łuck — Ołyka — Klewań — Równe, Łuck — Torczyn. Elektrownia prywatna. Wodociągi. Przemysł: odlewnia żelaza, fabryki naczyń, gwoździ drewnianych i kopyt do obuwia, młyny, tartaki, browar. Handel zbożem, chmielem. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny, 5 banków prywatnych, Komunalna Kasa Oszczędności, Kasa Stefczyka. Szkolnictwo: 1 gimnazjum państwowe koedukacyjne, 1 gimnazjum żydowskie, 1 gimnazjum rosyjskie, 1 gimnazjum ukraińskie, Seminarjum duchowne. seminarjum nauczycielskie, 6 przedszkoli, 14 szkół powszechnych, 4 szkoły zawodowe.

Prezydent: Wężyk Mieczysław, Wiceprezydent — Wasilewski Stefan.

Ołyka, pow. Łuck, stacja kolejowa Ołyka odl. 10 klm. od miasta. 5.785 mieszk. Komunikacja autobusowa: Ołyka — Klewań — Deraźne, Ołyka — Równe, Ołyka — stacja kolejowa Ołyka — Łuck. Elektrownia

Równe, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 40.788 mieszk.,

Burmistrz: Czerwiński Zygmunt, Wiceburmistrz — Cegła Antoni.

Ostróg, pow. Zdołbunów, stacja kolejowa Ostróg odl. 14 klm., 12.955 mieszk., pow. 1.120 ha. Komunikacja autobusowa: Ostróg — Ożenin. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 7 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 2 seminarja nauczycielskie, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Żwiakowski Stanisław, Wiceburmistrz — Wojciechowski Józef.

Radziwiłłów, pow. Dubno, stacja kolejowa loco, 5.409 mieszkańców. Komunikacja autobusowa: Radziwiłłów — Brody — Złoczów, Radziwiłłów — Werba — Dubno. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 2 szkoły powszechne.

Burmistrz: Lenczowski Lucjan, Wiceburmistrz — Byrka Walenty.

Równe, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 40.788 mieszk., pow. 290 ha. Budżet preliminowany 1.091.031 zł. Komunikacja autobusowa: Równe — Korzec, Równe — Dubno — Krzemieniec, Równe — Werba — Radziwiłłów — Brody, Równe — Roszcza — Międzyrzec, Równe — Klewań — Deraźne, Równe — Stacja kolejowa Ołyka — Łuck, Równe — Młynów — Demidówka — Ostrów, Równe — Tuczyn. Elektrownia miejska, wodociągi. Przemysł: fabryki mechaniczne i odlewnia, 2 fabryki zapałek, kilka młynów, browar i fabryka drożdży. Handel: Centrum życia handlowego Wołynia, Wielkie Targi Wołyńskie, które odbyły się czterokrotnie. Banki: Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, 10 banków prywatnych. Komunalna Kasa Oszczędności, Kasa Stefczyka, Powszechna Kasa Kredytowa. Szkolnictwo: 1 gimnazjum żydowskie, 1 gimnazjum rosyjskie, 6 szkół zawodowych.

Prezydent: Rzeszowski Ludwik, Wiceprezydent: Wołk Stanisław.

Sarny, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco. 7.508 mieszk. pow. 392 ha. Komunikacja autobusowa: Sarny — Włodzimierz. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 1 przedszkole, 4 szkoły powszechne, 1 gimnazjum, 3 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Sierakowski Eugenjusz, Wiceburmistrz — Barzan Józef.

Włodzimierz, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco. 24.581 miesz., pow. 5.073 ha. Budżet preliminowany: 364.100 zł. Komunikacja autobusowa: Włodzimierz — Torczyn — Łuck, Włodzimierz — Turzysk — Kowel, Włodzimierz — Uściług — Hrubieszów. Elektrownia prywatna. Szkolnictwo: 11 szkół powszechnych, 2 gimnazja, 1 seminarjum duchowne małe, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Suchorzewski Leon, Wiceburmistrz — Kalita Jan.

Zdołbunów, miasto powiatowe, węzłowa stacja kolejowa loco, 10.228 mieszk., pow. 1.104 ha. Komunikacja autobusowa: Zdołbunów — Równe. Elektrownia prywatna. Przemysł: Fabryka Portland — Cementu fabryka mechaniczna i odlewnia. Szkolnictwo: 2 przedszkola, 5 szkół powszechnych, 1 gimnazjum, 2 szkoły zawodowe.

Burmistrz: Czepielewski Tadeusz, Wiceburmistrz — Gadomski Konstanty.

KATOWICE.

Katowice jako stolica Województwa Śląskiego liczy obecnie około 130.000 mieszkańców, jest rezydencją biskupa diecezji katowickiej, Starostwa powiatu katowickiego i wiele innych instytucyj. Pozatem mają tu siedziby konsulaty i to: angielski, francuski, czechosłowacki, włoski, austrjacki, szwedzki, brazylijski, hiszpański, łotewski, węgierski oraz generalny konsulat niemiecki. Miasto tworzy samodzielny powiat miejski. Obszar miasta po przyłączeniu w roku 1924 sąsiednich gmin wynosi 40 23.38 22 ha. Powierzchnia zabudowana wynosi 515 63 ha, a ogrody, parki, cmentarze około 100 000 ha. Ogólna powierzchnia dróg w m² wynosi 714 488 45 i to: brukowane 400 527 65, bitumiczne 21 378 41, szosowane 75 422 90, i gruntowe 217 159 50, a długość dróg i ulic w klm. według różnego rodzaju umocowań wynosi 112 879 02. Miasto jest skanalizowane, a wodę czerpią obywatele za pośrednictwem Miejskich Zakładów Wodociągowych.

Władze Miasta: Magistrat składa się z 9 płatnych i 9 honorowych członków. Na czele jest prezydent miasta Dr. Adam Kocur, wiceprezydent miasta — Stanisław Szkudlarz.

Rada Miejska składa się z 60 radnych. Prezesem Rady Miejskiej jest Jan Piechulek, wiceprezesem — p. Stanisław Ligoń.

Budżet miasta na rok 1933/34 w wydatkach i dochodach: 10.015.000 zł. Czysty majątek miasta wynosi 80.000.000 zł.

Szkolnictwo: Na terenie miasta Katowic jest 30 szkół powszechnych (5 dla mniejszości niem.), 4 miejskie szkoły wydziałowe męskie i żeńskie (2 dla mniejszości niem.), 2 prywatne szkoły z przedszkolem, 3 gimnazja miejskie: męskie mat.-przyrodn. (1 dla mniejszości niem.), państwowe gimnazjum klasyczne męskie. Szkoły zawodowe: Śląskie konserwatorjum muzyczne, kurs szkoły średniej i wyższej, kurs muzyki dla nauczycieli, wojskowa szkoła dla kształcenia kapelmistrzów oraz Instytut muzyczny. Miejska szkoła handlowa 4-letnia, 4 miejskie szkoły publ. dokształcające przemysłowe 3-letnie. Wyższy kurs handlowy 2-letni (pryw.). Szkoła przysposobienia kupieckiego (Izba Handlowa). Gospodarcza szkoła żeńska (Tow. Polek). Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe (Zakłady Wojew.) prowadzą wydziały: mechaniczny, elektrotechniczny, budowlany, drogowy, chemiczny, hutniczy, ceramiczny i ogólny. Pozatem Instytut Śląski, Bibljoteka Śląska i Wojewódzki Urząd Statystyczny oraz Śląski Instytut Rzemieślniczy, który poza kursami dokształcającemi prowadzi w Katowicach stałą placówkę doświadczalną dla spawania metali.

Szpitalnictwo i zakłady humanitarne: Miasto posiada 12 szpitali, w tej liczbie 2 miejskie, Pozatem miasto utrzymuje przytułek dla starców, dom dla bezdomnych, dom pracy dobrowolnej, schronisko dla bezdomnych oraz Pogotowie Ratunkowe i stację doświadczalną gruźlików przy Czerwonym Krzyżu.

Przedsiębiorstwa miejskie: Rzeźnia miejska i bekoniarnia, założona w roku 1891 została w latach 1926 — 30 ulepszona i rozbudowana. Uruchomiona w rzeźni bekoniarnia jest obecnie największą w całej Polsce. Ubój dzienny wynosić może przeszło 1.000 świń i 600 sztuk bydła, przeznaczonych na bekony. Eksport bekonów w roku 1933 wynosił: 42.063 tysięcy, ubój wołów 6.817, krów 12.889, świń 167.200, cieląt 15.970, baranów 2.932, kóz 211, koni 149.

Miejska Komunalna Kasa Oszczędności miasta Katowic posiada własne gmachy przy ulicy Pocztowej 7 i 16, oraz nowy lokal przy ulicy Pocztowej 2, który został według najnowszej techniki do wymogów Ka-

sy przebudowany. Wejście do tego lokalu jest wprost z Rynku. Miejska Komunalna Kasa Oszczędności, założona w roku 1878, jest dzisiaj jedną z najpoważniejszych instytucją, która przychodzi z pomocą obywatelom tak dla odbudowy miasta, jak i drobnym rzemieślnikom i kupcom. Radę Kasy stanowią 9 członków, Zarząd: Prezydent miasta dr. Adam Kocur, I wiceprezes Jan Kędzior, II wiceprezes Jan Schmiegel. Kont oszczędnościowych jest przeszło 34.000 suma wkładek oszczędnościowych wynosi 29.000.000 zł.

Miejskie Zakłady Wodociągowe dostarczają rocznie przeszło 4 milj. m³ wody dla całej ludności miasta Katowic. Miasto posiada własną łaźnię z pływalnią. Dziennie korzysta z łaźni przeciętnie około 400 osób. Pozatem jest wielka plaża z pływalnią tak dla związków sportowych jak i dla publiczności, która wyposażona została w najlepsze baseny według najnowszej techniki. Jest tutaj również sztuczny tor łyżwiarski.

Ważniejsze przedsiębiorstwa: 4 kopalnie, 5 hut żelaza i huta cynku, 4 odlewnie metali, zakłady konstrukcji żelaznych, 2 fabryki maszyn, fabryka porcelany, fabryka chemiczna i nawozów sztucznych, zakład impregn. drzewa kopaln., fabryka motorów elektrycznych, fabryka żarówek, kilkanaście cegielń, młynów, tartaków i wiele innych.

W Katowicach mają swe siedziby oddziały Banku Polskiego, Banku Gospodarstwa Krajowego, Państwowego Banku Rolnego, P. K. O. oraz Spółdzielcze Banki. Ogólna liczba przedsiębiorstw przemysłowych wynosi około 1.500, natomiast handlowych około 3.500.

Katowice są miastem nawskroś nowoczesnem. W roku 1865 zostały Katowice zaliczone do rzędu miast a liczba mieszkańców wynosiła 4.815, w roku 1924 — 112.822. Dalej miasto posiada bibljotekę z około 8.000 tomów. Pozatem jest bibljoteka Muzeum Śląskiego, mieszcząca się w Gmachu Urzędu Wojewódzkiego, bibljoteka Izby Handlowej. Bibljoteki te dostępne są tylko dla pracowników nauki. Dalej są jeszcze bibljoteki publiczne: Towarzystwa Czytelń Ludowych, Tow. Przyjaciół Nauk oraz Bibljoteka i czytelnia Sejmu Śląskiego i Instytut Śląski.

Teatr Polski, który mieści się w gmachu miejskim, prowadzi dział dramatyczny z uwzględnieniem komedji muzycznej i wodewilu.

Koncerty o charakterze pedagogicznym, jak i występy muzyków polskich i zagranicznych urządza we własnej sali Konserwatorjum Muzyczne. W Filharmonji Śląskiej urządza się koncerty symfoniczne, natomiast występy chórów śpiewaczych urządzają Tow. „Echo", „Ogniwo" i inne.

Śląski Związek Plastyków urządza tutaj również wystawy obrazów i rzeźby.

Katowice posiadają wielkie hale wystawowe przy Parku Kościuszki, w których odbywają się co roku jesienne Targi Katowickie oraz inne okolicznościowe wystawy.

Miasto posiada bardzo wiele zieleńców i skwerów a to: Plac Dr. Miarki, Plac Wolności, Plac św. Andrzeja, Plac im. ks. Londzina, Plac Dr. Rostka i inne, a teren jest po większej części zadrzewiony. Największy, bo 72 ha jest Park Kościuszki, który ma 2 tory saneczkowe, staw o powierzchni 3.000 m², służący w zimie na ślizgawkę dla publiczności, ogród koncertowy z krytą balustradą, place dla zabaw ludowych i t. d. Na znacznej przestrzeni Parku urządzony jest zwierzyniec fauny krajowej. W centrum miasta znajduje się park naukowy obejmujący zwierzyniec i dział botaniczny. Pozatem posiada miasto ogród leśny o 125 ha w Panewniku, gdzie znajduje się pięny klasztor O. O. Fran-

ciszkanów w stylu romańskim oraz grota na wzór groty w Lourdes, miejsce pielgrzymek religijnych. W Katowicach jest 10 kościołów oraz w budowie wspaniała Katedra Śląska. Z pomników należy wymienić: Pomnik Monluszki na placu Miarki ufundowany przez Śląski Zw. Kół Śpiewaczych, Płytę Nieznanego Powstańca na Placu Wolności i Pomnik ku czci poległych powstańców w Bogucicach i inne.

Katowice mają bardzo dogodne połączenia kolejowe z wszystkiemi śląskiemi ośrodkami, jak również z wszystkiemi linjami kolejowemi. Linje autobusowe i tramwajowe łączą miasto z przyłączonemi gminami, z miastami Województwa Śląskiego, Śląska Opolskiego i Zagłębia Dąbrowskiego. Autobusy kursują również do pobliskich miejsc wycieczkowych: Panewnika, Muchowca, Nikiszowca, Murcek, posiadających piękne lasy oraz do Bielska, dla zwiedzających Beskidy. W obrębie miasta Katowic jest też lotnisko jedno z najlepiej urządzonych w Polsce a wybudowane przez L. O. P. P. Katowice.

Ozdobą miasta są liczne gmachy monumentalne, wybudowane w ostatnich latach a to: Gmach Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego 5-piętrowy o 4 frontach, wspaniały gmach Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, gmachy D. K. P., Banku Gospodarstwa Krajowego, Syndykatu Hut Żelaznych, 14-piętrowy gmach skarbowy przy ul. Żwirki i Wigury, 7-piętrowy gmach biurowy Magistratu przy ul. Młyńskiej, 7-piętrowy dom mieszkalny urzędników wojewódzkich, 7-piętrowy dom mieszkalny przy ul. Słowackiego, gmach Czytelni Ludowej przy ul. Francuskiej, miejskie bloki mieszkalne przy ul. Raciborskiej i wiele innych. Wszystkie te gmachy powstały w ostatnich czasach.

MYSŁOWICE.

Miasto w powiecie katowickim. Obszar miasta 1574 ha. Powierzchnia zabudowana 112 ha, ogrodów, parków, zieleńców ponad 3 ha. Liczba mieszkańców 24.000, w tem narodowości polskiej 90%. Według wyznań: katolików 95%, ewangelików 3%, żydów 2%.

Władze miasta: burmistrz dr. Karczewski Tadeusz, wiceburmistrz Kudera Brunon. Prezes Rady Miejskiej dr. Obremba Teodor. Rada miejska składa się z 30-tu członków. Koniec kadencji Rady lipiec 1936 r. Budżet miasta na rok 1934/1935 wynosi w wydatkach i w dochodach 2.679.000 zł. Majątek miasta około 23 milj. złotych.

Szkolnictwo: 6 szkół powszechnych, państwowe gimnazjum męskie i państwowe seminarjum żeńskie, komunalne liceum żeńskie.

Szpitale i zakłady humanitarne; 1 szpital miejski, szpital bracki, 3 ochronki, przytułek dla starców, stacja dla matki i dziecka, poradnia przeciwgruźlicza.

Przedsiębiorstwa miejskie: Komunalna Kasa Oszczędności m. Mysłowic, elektrownia, gazownia i wodociągi, rzeźnia miejska i Centralna Targowica.

Większe przedsiębiorstwa przemysłowe: 1 kopalnia węgla największa na Śląsku, 1 cynkownia, fabryka mebli, cegielnia i tartaki parowe.

Mysłowice są starym grodem piastowskim, przywilej miejski otrzymały w 1366 roku. Pod miastem schodziły się granice dawnych trzech zaborów w punkcie zw. Kątem Trzech Cesarzy. W miejscu tym wystawili Prusacy w roku 1907 wieżę widokową — wieżę Bismarcka, która uległa częściowemu zniszczeniu w roku 1920 w czasie

walk w powstaniu śląskim. Obecnie wieża została zniesiona. Miasto posiada cenne archiwa municypalne, muzeum pamiątek historycznych, wielką piękną kolekcję mineralogiczną, bibljotekę miejską, liczącą około 5.000 tomów z publiczną czytelnią.

POWIAT KATOWICE.

Obszar powiatu: 170 km². Ludność według ostatniego spisu: — 23.490 mieszkańców, w tem Polaków 94%; według wyznań: katolików 96 proc., ewangelików około 3 proc., żydów około 1 proc. Gęstość zaludnienia: 1.355,8 na 1 km². W skład powiatu wchodzi 20 gmin wiejskich i 2 miasta: Mysłowice i Siemianowice.

Władze powiatu: Starosta: dr. Wilhelm Seidler, Wydział powiatowy składa się z 6 członków. Przewodniczącym Wydziału powiatowego jest starosta.

Powiat jest wybitnie przemysłowy, posiada jednak ziemi ornej 9.117 ha, lasów 3.332 ha, łąk 1.324 i pastwisk 430 ha. Dróg bitych i brukowanych 68 km.

Cały prawie powiat jest zelektryfikowany, we wszystkich gminach są urządzenia wodociągowe i kanalizacja. Przedsiębiorstwo powiatowe: Powiatowy Zakład Wodociągowy pow. Katowickiego, oraz Komunalna Kasa Oszczędności Powiatu Katowickiego.

Powiatowy Zakład Wodociągowy dostarcza wody dla celów spożywczych i użytkowych 13 gminom pow. Katowickiego, Wielkim Katowicom i częściowo powiatowi Świętochłowickiemu. Zakład jest wodociągiem grupowym o szeroko rozpostartej sieci rurociągów, z czego rurociągów tłoczonych jest około 17.73 km., grawitacyjnych 54.9 km., razem rozporządza Zakład 72.63 km. rurociągu od 200 — 500 mm. średnicy. Zakład jest przedsiębiorstwem użyteczności publicznej, administrowanym na zasadzie samowystarczalności gospodarczej t. j. oddaje wodę poszczególnym gminom po cenach produkcji własnej.

Szkół w powiecie: 73 powszechnych, średnich 5. Szpitale i zakłady humanitarne: 11 szpitali, 4 zakłady op. społ. Urządzenia sportowe: Stadion w Mysłowicach z największym w Polsce torem motocyklowym.

WOLNE MIASTO GDAŃSK.

WOLNE MIASTO GDAŃSK.

Statut prawny. W. M. Gdańska ustalony został art. 100 — 108 Traktatu Wersalskiego faktyczne zaś utworzenie W. Miasta jako organizmu niezależnego od Rzeszy Niemieckiej, nastąpiło w dniu 15 listopada 1920 roku. W. M. Gdańsk znajduje się pod opieką Ligi Narodów, która mianuje Wysokiego Komisarza.

Stosunki W. M. Gdańska z Rzeczpospolitą Polską uregulowane są prawnie przez Konwencję Paryską z dnia 9 listopada 1920 roku, negocjowaną przez Główne Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone w wykonaniu powyższych postanowień Traktatu Wersalskiego, oraz przez umowę Warszawską z dnia 24 października 1921 roku. Terytotjum W. M. Gdańska w dniu 10 stycznia 1922 roku, wcielone zostało do obszaru celnego Polski. Pozatem Polska prowadzi sprawy zagraniczne W. M. Gdańska oraz sprawuje administrację kolei na jego obszarze. Jednocześnie Polska posiada prawo na terytorjum W. M. Gdańska (w porcie) do urządzenia własnej służby pocztowej, telegraficznej i telefonicznej niezależnie od urządzeń pocztowych, telegraficznych i telefonicznych W. Miasta. Portem gdańskim administruje Rada Portu i Dróg Wodnych, składająca się z 5 delegatów polskich i 5 gdańskich pod przewodnictwem neutralnego prezesa. Rozległe interesy Polski w Gdańsku reprezentuje Komisarz Generalny Rzeczypospolitej Polskiej, który zarazem jest szefem wszystkich polskich urzędów na terenie W. Miasta. Sprawy sporne pomiędzy W. M. — a Polską w pierwszej instancji rozstrzygane są przez Wysokiego Komisarza Ligi Narodów, następnie zaś w drugiej instancji przez Radę Ligi.

Konstytucja W. M. Gdańska uchwalona 11 sierpnia 1920 r., zatwierdzona przez Ligę Narodów z pewnemi zmianami 13 maja 1922 r., może podlegać dalszym modyfikacjom, jedynie za jej zgodą; podobnego rodzaju zmiany zatwierdzone zostały przez Ligę w dniu 4 lipca 1930 roku oraz 19 września 1931 roku; pierwsza dotyczyła zmniejszenia ilości członków Sejmu i rządzącego Senatu, druga zaś — postanowień co do zagwarantowania przez konstytucję skali uposażeń urzędników.

Władza wykonawcza powierzona jest Senatowi rządzącemu, w skład którego wchodzą: prezydent, wiceprezydent, 4 senatorów z uposażeniem i 6 senatorów bez uposażenia, Senat wybierany jest przez Sejm (Volkstag) na czas nieokreślony i pozostawanie jego w urzędzie zależne jest od zaufania większości sejmowej.

Władza ustawodawcza — Sejm (Volkstag) składa się z 72 posłów, wybranych przez ludność, w powszechnem, tajnem, proporcjonalnem, bezpośredniem i równem głosowaniu na przeciąg lat 4-ch.

Sejm (Volkstag) może się rozwiązać na mocy własnej uchwały, powziętej ustawową większością głosów lub na mocy głosowania ludowego. Ostatnie wybory do Sejmu (Volkstagu) odbyły się 28 maja 1933 r.

Pod względem stronnictw Sejm dzieli się na frakcje narod. socj. (40 posłów — przewodniczący poseł von Wnuck), frakcję socjal-demokr. (13 posłów — przewodniczący poseł Weber), frakcję centrową — 10 posłów (przewodniczący poseł B. Kurowski), stronnictwo komunistyczne (5 posłów). Ponadto wchodzi w skład Sejmu 2 posłów polskich i 2 posłów stronnictwa niem. narod.

Senat tworzą stronnictwa: narodowo - socjalistyczne (10 senatorów, w tem prezydent i wiceprezydent) i centrowe (2 senatorów). Senat rozporządza w Sejmie większością 50 głosów przeciw 22 głosom stronnictw opozycyjnych.

Obszar i ludność. Terytorjum W. M. Gdańska wynosi 1892,1 klm. kw. i obejmuje miasto Gdańsk wraz z przedmieściami, Sopoty oraz 3 powiaty — Gdańsk — Wyżyny, Gdańsk — Niziny i Grosses Werder (Wielkie Żuławy). Ludność wynosi według danych z dnia 18 sierpnia 1929 roku — 407.517, z tego na Gdańsk przypada około. 260.000, na Sopoty około 30.000. Według danych statystycznych władz W. M. Gdańska ludność polska wynosi około 10 proc.

W a l u t a. Gdańsk posiada własną walutę: guldeny gdańskie: do dnia 21 września 1931 roku gulden równy był 1/25 funta angielskiego, od tej daty jednak gulden oparty jest ustawowo na złocie. Zawiera on 0.222.895 gr. czystego złota.

WŁADZE w W. M. GDAŃSKU.

Wysoki Komisarz Ligi Narodów.

P. Sean Lester, mianowany W. Komisarzem od 15 stycznia 1934 roku.

Trybunał Arbitrażowy dla spraw tranzytu między Niemcami a Polską (Gdańsk). Rozstrzyganie sporów wynikłych w związku ze stosowaniem umowy tranzytowej, zawartej pomiędzy Niemcami z jednej strony a Rzeczpospolitą Polską i W. M. Gdańskiem z drugiej strony (Dz. U. R. P Nr. 61/22. poz 549).

P r z e w o d n i c z ą c y — dr. Koch Harald.

3 członków sędziów: polski — (Sobolewski), niemiecki i gdański.

Rada Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku.

Zarząd, administracja i eksploatacja portu, dróg wodnych i tych dróg żelaznych, które obsługują specjalnie port (Dz. U. R. P. Nr. 13/22, poz. 117).

P r e z y d e n t: Johan A. Nederbragt, wybrany na okres 3 lat we wrześniu 1934 r. Delegacja Polska: Przewodniczący inż. Juljusz Wierciński, zastępca Radca W. Moderow, Dyrektor Dep. Stanisław Nowak, Kom Józef Poznański, inspektor Henryk Królikowski-Muszkiet.

Delegacja Gdańska: Nadradca Hoffman, kpt. Droescher, dyr. Buchholz, Gabriel.

Senat W. M. Gdańska:

(władza wykonawcza).

Wybrany w dniu 28.XI.1934 r. w następującym składzie:

Prezydent: Artur Greiser, Wice-Prezydent i sprawy wewn. — vacat, sprawy finansowe — Dr. Julius Hoppenrath, oświata — Adalbert Boeck, zakłady użyteczności i komunikacja poza koleją żelazną — inż. Wilhelm Huth, sprawy socjalne — Wilhelm von Wnuck, zdrowie i polityka narodowościowa — Dr. Hellmuth Kluck, sprawiedliwość — Dr. Willibald Wierciński-Keiser, roboty publiczne — inż. Wilhelm Huth, propaganda — Paul Batzer.

Sejm ustawodawczy

(Volkstag).

Prezydent: Wilhelm von Wnuck — (nar. socj.).

Generalny Komisarjat Rzeczypospolitej Polskiej *).

Organizacje polskie.

Centralną organizacją ludności polskiej na terenie W. M. Gdańska jest od czerwca 1933 r. Związek Polaków w W. M. Gdańsku. Organizacja ta ma za zadanie skupić i reprezentować interesy wszystkich zamieszkałych w W. Mieście uświadomionych narodowo Polaków bez względu na ich obywatelstwo i wyznanie. Posiada ona liczne oddziały filjalne i samodzielne koła zgrupowane w 5 okręgach terytorjalnych, utrzymuje własny „Uniwersytet Powszechny", kursy dokształcające, kursy języka polskiego, teatr amatorski, organ prasowy: dwutygodnik p. t. „Straż Gdańska" oraz biuletyn prasowy p. t. „Gryf". Marszałek Związku Polaków: Dr. Zygmunt Moczyński, Poseł na Sejm gdański i członek Prezydjum Gdańskiej Izby dla Handlu i Przemysłu Zagranicznego. Prezes Zarządu: Dr. Piotr Jeż, profesor gimnazjalny. Dyrektor Biura: radca Bolesław Paszota. Obok Związku Polaków istnieje też organizacja „Gmina Polska", skupiająca w swem gronie pewną ilość Polaków, wyłącznie obywateli gdańskich. Prezes: Erazm Czarnecki, poseł na sejm gdański.

Koło polskie w Volkstagu gdańskim: Posłowie: Dr. Zygmunt Moczyński i Erazm Czarnecki.

Polską naczelną organizacją zawodową na terenie Gdańska jest Polskie Zrzeszenie Pracy, które jednoczy w szeregu sekcyj pracodawców i pracobiorców rozmaitych zawodów. Prezes Zrzeszenia Franciszek Drążkowski. Pozatem istnieje jeszcze Związek Zjednoczenia Zawodowego Polskiego w Gdańsku, Prezes Lendzion.

Polska Macierz Szkolna jest organizacją społeczno-oświatową, utrzymującą szereg zakładów naukowo-wychowawczych. Zakłady naukowe Macierzy: a) gimnazjum koedukacyjne z prawami publiczności ok. 600 uczni i uczennic. (Dyrektor Jan Augustyński), b) szkoła średnia ogólno-kształcąca, otwarta w 1934 r., pierwsza klasa 40 uczni i uczennic (kierownik prof. Sołtysik). c) szkoła handlowa, wyższa i niższa ok. 70-ciu uczni i uczennic (Dyrektor Marjan Seredyński), d) prywatna szkoła powszechna w Gdańsku z oddziałami we Wrzeszczu, Sopotach i Nowym Porcie — uczni i uczennic ok. 430 (kierownik Majorkiewicz) oraz szkoły w Elganowie, W. Trąbkach i Szymonowie. Zakłady wychowawcze: 14 ochronek w Gdańsku i wsiach polskich. Prezes Macierzy Szkolnej dyr. E. Budzyński.

Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki (Prezes Prof. Dragan). (Towarzystwo wydaje własny organ p. t. Rocznik Gdański), Polskie Towarzystwo Muzyczne, Towarzystwa Śpiewacze: „Lutnia", „Moniuszko", „Cecylja", „Lira" i t. d. Konserwatorjum Muzyczne, uprzednio samodzielne przyjęte zostało w roku 1934 pod zarząd Macierzy Szkolnej (Dyrektor Konserwatorjum Wiłkomirski).

Bratnia Pomoc Akademicka, Polska Misja Dworcowa, Polski Czerwony Krzyż, liczne towarzystwa ludowe, jak „Jedność" (istniejąca zgórą lat 40) ze znaczną ilością oddziałów w Gdańsku na przedmieściach i w wioskach polskich.

---

*) Patrz M. S. Zagr.

Syndykat Dziennikarzy Polskich w Gdańsku (Prezes red. Bieńkowski T.).
Związek Legjonistów (Koło gdańskie), (Prezes p. Włosek Wit).
Związek Oficerów Rezerwy Oddział Gdańsk (Prezes Sierański).
Związek Podoficerów Rezerwy Koło Gdańsk (Prezes Ruszkowski).
Związek Pawstańców i Wojaków Okręg W. M. Gdańsk (Prezes kom. Eibel).
Harcerstwo, hufiec męski (komendant prof. Liczmański), hufiec żeński (prof. Ostrowska).
Koło Przyjaciół Harcerstwa w Gdańsku (Prezes Dr. Kręcki).
Aeroklub Polski w Gdańsku (Prezes ppułk. Rosner), L. O. P. P., L. M. K.
Polski Klub Morski (Prezes Komandor Kierski).
K. S. Gedania (Prezes Stankowski).
Klub Wioślarski (Prezes Dr. Weyers).
Sokół, A. Z. S. i wiele innych.
Życiem sportowem w Gdańsku kieruje Polska Rada Sportowa (Prezes ppułk. Rosner).

Życie duchowe Polaków na terenie Gdańska koncentruje się przy rzymsko-katolickiej parafji polskiej kościoła św. Stanisława we Wrzeszczu (proboszcz ks Bronisław Komorowski) przy kaplicy polskiej w Nowym-Porcie pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej (ks. proboszcz Górecki) oraz przy kaplicy p. wezw. Chrystusa Króla w Gdańsku (ks. proboszcz Rogaczewski).

Prasa polska „Gazeta Gdańska", redaktor Danielewski.
„Straż Gdańska", dwutygodnik — wydawca Związek Polaków w Gdańsku, „Gryf", Agencja Informacyjna — wydawca Związek Polaków.

Prasa niemiecka: „Danziger Neueste Nachrichten", organ niezależny, przychylny regime'owi narodowo - socjal., „Der Danziger Vorposten", oficjalny organ partji narodowo - socjalistycznej, „Danziger Volksstimme", organ partji socjalistycznej, „Danziger Volkszeitung", centrum, „Danziger Tageblatt", organ niezależny, „Danziger Echo", organ żydów gdańskich. Agencje prasowe: „Deutsche Nachrichtenbüro" Gdańsk i „Danziger Korrespondenz" (Dako).

Konsulaty Państw Obcych w W. M. Gdańsku *).

Argentyna. Carlos Pineyro, Konsul Generalny (Gralathstrasse 3)
Austrja. Bruno Kurowski, Konsul Generalny Honorowy (Karrenwall 8).
Belgja. Alphouse Locht, Konsul, Kierownik Konsulatu (Ostseestrasse 6).
Boliwja. Franz R. Neubauer, Konsul Honorowy (Nordpromenade 6).
Brazylja. Odon Sarmento, Konsul (Rennerstifigasse 9-II).
Danja. Herald Koch, Konsul Generalny (Elisaebthwall 7). Teodor West. Wicekonsul.
Bułgarja. Dr. Henryk O Gründmann, Konsul Gener. Honorowy (Jaschkentaleroeg 7/8).

*) Konsulom państw obcych w W. M. Gdańsku udziela exequator Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w porozumieniu z Senatem W. M. Gdańska.

Estonja. Witold Kukowski, Konsul Honorowy (Elisabethwall 9).

Finlandja. Ludwik Noe, Gener. Konsul Honorowy (Werftgasse 4).

Francja. Raymond Delfin, Konsul (Langer Markt 17).

Grecja. Henryk Habert, Generalny Konsul Konor. (Grosse Allee 37).

Gwatemala. Antoni Wiatrak, Konsul Honor. (Hundegasse 65)

Hiszpanja. Kurt Block, Konsul Honorowy (Hundegasse 89).

Haiti. Luis Luchtenstein, Konsul Honorowy (Langfuhr, Jäschkentalerweg 14-15).

Holandja. Otto Drewitz, Konsul Gener. Honorowy (Langgasse 34).

Honduras. Antoni Wiatrak, Konsul Honor. (Hundegasse 65).

Jugosławja. Dr Herman Meyer, Konsul Honorowy (Langer Markt 12/13).

Kolumbja. Kurt Hans Birkholz, Konsul Honorowy (Langfuhr. Kastanienweg 9-10).

Kuba. Isbert Adam, Agent Konsularny. Stadtgraben Nr. 14.

Łotwa. Aleksander Birsneeks, Konsul Generalny (Langfuhr, Jäschkentalerweg 3/I).

Meksyk. Kurt Block, Konsul Honorowy (Elisabethwall 9).

Nicaragua. Antoni Wiatrak, Konsul Honorowy (Hundegasse 65).

Niemcy Otto von Radowitz, Konsul Gener. (Dominikswall 3). Dr. Hans Köster — Konsul i Baron Marschall von Bieberstein — Wicekonsul.

Norwegja. Einar Nielsen, Konsul Honorowy (Hundegasse 89). Lauritz Myreböe, Wicekonsul Honorowy.

Panama. Karol Steinbrück, Konsul Honor. (Grosse Allee 47).

Portugalja. Francisco Honorato Goncalves, Konsul Honor. (Poggenpfuhl 57). Dr. Heinz Hess, Wicekonsul Honorowy (Poggenpfuhl 57)

Rumunja Zygmunt Kierski, Konsul Honor. (Hundegasse 85).

Republika. Dominikańska. Fritz Lietzau, Konsul Gener. Honorowy. (Langfuhr, Am Johannisberg 16/17).

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej Waldeman J. Gallman, Konsul (Elisabethwall 9). i

Szewecja. Emil Behnke, Konsul Generalny Honor. (Langer Markt 20). Otto Behnke, Wicekonsul Honorowy.

Szwajcarja. Dr Sébastien Regli, kierownik Konsulatu (Elisabethwall 9, II).

Turcja. Jules Jewelowsky, Generalny Konsulat Honor. (Langfuhr, Hauptstrasse 98).

Węgry. Vacat.

Wielka Brytanja. Lavrence Milner Robinson, Konsul Gen. (Elisabethwall 9). Kapitan M. A. Popham, Wicekonsul.

Włochy, Casimirro De Lieto, Konsul Gener. (Karrenwall 7/11).

Venezuela. Petro Francisco Pares, Konsul Honorowy.

Związek Socjal. Republik Rad, Dr. Włodzimierz Meszczerjakow, Konsul Generalny (Langgarten 74).

POLSKIE UMOWY DWUSTRONNE I WIELOSTRONNE.

I POLSKIE UMOWY DWUSTRONNE PODPISANE W 1934 r. (do 1.XI.1934)*).

1) Konwencja polsko-brytyjska o uznawaniu świadectw rejestracyjnych i innych krajowych dokumentów, dotyczących pomiaru tonażu statków handlowych — Warszawa, 16.IV.1934 r.

2) Umowa polsko-czeskosłowacka w sprawie wzajemnego wykonywania tytułów egzekucyjnych oraz wzajemności w sprawach upadłościowych — Praga, 10.II.1934 r.

3) Umowa polsko-czeskosłowacka o wzajemności w sprawach spadkowych. Praga, 25.I.1934.

4) 3-cia Konwencja handlowa i nawigacyjna polsko-czeskosłowacka, — Praga, 10.II.1934 r.

5) Porozumienie polsko-czeskosłowackie o przedłużeniu Prowizorjum handlowego z 6.X.1933 r. — Praga, 27.I.1934 r.

7) Porozumienie polsko-czeskosłowackie o przedłużeniu Prowizorjum handlowego z 6.X.1933 r. — Praga, 10.II 1934 r.

8) Porozumienie polsko-czeskosłowackie o przedłużeniu Prowizorjum handlowego z 6.X.1933 r. — Praga, 26.II. 1934 r.

9) Protokół handlowy polsko-duński — Kopenhaga, 10.I.34 r., opublikowany w D. U. R. P. ex 1934, Nr. 70, poz. 673 i 674.

10) Porozumienie polsko-duńskie o sprostowaniu błędu w aneksie A do protokółu taryfowego z Danją z 10.I.34 r. — Warszawa, 1.V.1934 r.

11) Protokół handlowy polsko-finlandzki — Warszawa, 30.VI.1934.

12) Konwencja extradycyjna polsko-luxemburska — Luxemburg, 22.I.1934 r.

13) Deklaracja polsko-niemiecka o niestosowaniu przemocy — Berlin, 26.I.1934 r.
Opublikowana w D. U. R. P. ex 1934, Nr. 16, poz. 124 i 125.

14) Protokół handlowy polsko-niemiecki — Warszawa, 7.III.1934 r. — opublikowany w Monitorze Polskim, dział nieurzędowy Nr. 63 z 17.III.1934 r.

15) Porozumienie handlowe polsko-niemieckie — Warszawa, 11.X.1934 r.

16) Umowa polsko-niemiecka o wspólnem uregulowaniu polskiego i niemieckiego wywozu żyta, pszenicy, mąki żytniej i pszennej — Berlin, 1.VIII.1934 r.

17) Porozumienie polsko-niemieckie o przedłużeniu Porozumienia celnego z 14.X.1933 r. — Warszawa, 15.I.1934 r.

18) Porozumienie polsko-niemieckie o przedłużeniu Porozumienia celnego z 14.X.1933 r. — Warszawa, 31.I.1934 r.

19) Porozumienie polsko-niemieckie o przedłużeniu Porozumienia celnego z 14.X.1933 r. Warszawa, 14 i 15.II.1934 r.

---

*) Spis wszystkich konwencyj zawartych przez Rzeczpospolitą Polską zawiera dzieło: „Umowy Międzynarodowe Polski 1919 — 1934", opr. przez Dr. prof. J. Makowskiego.

20) Porozumienie polsko-niemieckie o przedłużeniu Porozumienia celnego z 14.X.1933 r. Warszawa, 28.II i 2.III.1934 r.

21) Porozumienie polsko-niemieckie w sprawie przyjmowania nielegalnie przekraczających granicę, Warszawa, 5.III. 1934 r.

22) Porozumienie polsko-niemieckie w sprawie dróg celnych, Kraków, 17.V.1934 r.

23) Porozumienie polsko-sowieckie — Warszawa, 22.VI.1934 r.

24) Protokół polsko-sowiecki prolongujący. Pakt Nieagresji, Moskwa, 5.V.1934 r.

25) Protokół polsko-sowiecki zmieniający niektóre postanowienia Konwencji kolejowej z Z. S. R. R. z 1924 r. Warszawa, 26.VII.1934 r.

26) Układ dodatkowy polsko-rumuński do Konwencji lotniczej z Rumunją z 9.V. 1930 r. — Budapeszt, 4.V.1934 r.

27) Porozumienie polsko-rumuńskie o sprostowaniu błędu w tekście konwencyj tranzytowych z Rumunją z 30.X. 1929 r. — Budapeszt, 1.II.1934 r.

28) Protokół modyfikacyjny polsko-perski do Umowy handlowej z Persją z 19.III. 1927 r. — Teheran, 22.V.1934 r.

29) Układ dodatkowy (Avenant) do Konwencji Handlowej polsko-szwajcarskiej z 26.VI.22 r. — Bern, 3.II.1934 r.

30) Konwencja intelektualna polsko-węgierska. — Warszawa, 21.X.1934 r.

31) Układ polsko-irlandzki, dotyczący pomiaru tonażu statków handlowych, podpisany w Dublinie 19.X.1934 r.

II. UMOWY WIELOSTRONNE, PODPISANE W 1934 R.

(do 1.XI. 1934 r.).

1) Porozumienie o statystyce przyczyn zgonu. — Londyn, 19.VI. 1934 r.

2) Międzynarodowa Konwencja Pocztowa. — Kraków, 20.III.1934.

POLSKA AGENCJA TELEGRAFICZNA

Redakcja i Biuro Fotografji Prasowej

Redakcja P. A. T.

dostarcza abonentom po umiarkowanej cenie wiadomości z całej Polski i całego świata w ilości około 20.000 słów dziennie.

Wiadomości P. A. T.

z kraju i zagranicy pochodzą od własnych korespondentów lub najpoważniejszych biur informacyjnych i Agencyj Telegraficznych świata (Havas, Reuter, Niemieckie Biuro Informacyjne, Associated Press, Agencja Telegraficzna Z.S.R.R., Stefani i inne — ogółem 30 agencyj zagranicznych).

Wiadomości P. A. T.

oparte na poważnych i wypróbowanych źródłach informacyjnych i stanowią niezbędną podstawę oceny sytuacji politycznej i gospodarczej świata.

Wiadomości P. A. T.

zgrupowane są w 4-ch codziennych biuletynach: ogólno-politycznym, gospodarczym, sportowym i kulturalnym.

Wiadomości P. A. T.

mogą otrzymywać abonenci przez dalekopisy elektryczne, które instaluje i dzierżawi Centrala P. A. T.

Wiadomości P. A. T.

polityczne, gospodarcze i sportowe z Polski mogą otrzymywać zagraniczni abonenci trzy razy dziennie w postaci regularnych emisyj radjowych (t. zw. Polpat).

Biuro Fotografji Prasowej P. A. T.

dostarcza codziennie po umiarkowanej cenie matryce i fotografje, ilustruje aktualne wydarzenia w kraju i zagranicą;
wykonywa wszelkie zlecenia w zakresie fotografij. posiada bogate archiwum fotografij prasowych.

BIURO FILMOWE

P. A. T.

WARSZAWA, Królewska 5 tel. 552-80

produkuje filmy, kroniki, aktualności, dodatki, Wynajmuje filmy kinoteatrom produkcji własnej i obcej.

Posiada wyłączność wynajmu filmów Związku Producentów Filmów krótkometrażowych.

Posiada własną aparaturę dźwiękową, przyjmuje filmy nieme do udźwiękowienia i synchronizacji.

Wynajmuje aparaturę dźwiękową, przenośną do zdjęć plan - air'owych

Przyjmuje zlecenia na wykonywanie filmów reklamowych propagandowych.

Prowadzi kampanje propagandowe filmowe na wszystkich ekranach w Polsce.

ŻYCIE OŚWIATOWE I KULTURALNE

BIURO FILMOWE

P. A. T.

WARSZAWA ul. Marszałkowska 3 tel. 93-20

Posiada wyłączność wynajmu filmów Związku Producentów Filmów krótkometrażowych.

Posiada własną ekipę dźwiękową, przyjmuje filmy sporne do udźwiękowienia i synchronizacji.

Wynajmuje aparaturę dźwiękową przenośną do zdjęć plenerowych.

Przyjmuje zlecenia na wykonywanie filmów reklamowych propagandowych.

Prowadzi kampanie propagandowe filmowe na wszystkich ekranach w Polsce.

OŚWIATA I KULTURA.

Najważniejsze ustawy i rozporządzenia.

W Dz. U. R. P. Nr. 29, r. 1934, poz. 247, ukazało się rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie wykonania postanowień art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich oraz w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 9.XI.1933 r. Nr. 13 rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31.X.1933 r. o organizacji gimnazjów państwowych i rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21.XI.1933 r. o organizacji publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 25.XI.1933 r. Nr. 14).

SZKOLNICTWO.

Szkoły, nauczyciele i uczniowie w Polsce.

Rodzaje szkół	Szkoły	Nauczyciele	Uczniowie
Przedszkola	1754	2281	93736
Szkoły powszechne	27277	80552	4623714
„ ćwiczeń	124	—	23067
„ specjalne	87	519	7285
„ Średnie ogólnokształ.	783	13218	160812
Seminarja nauczycielskie	170	2233	16102
Pedagogja	3	50	300
Seminarja ochroniarskie	20	227	1134
„ naucz. rzemiosł	7	135	456
Szkoły i kursy zawodowe [1])	741	8449	65380
„ zawodowe dokształcające	641	5505	79954
Ludowe szkoły rolnicze	141	512	4670
Szkoły wyższe	24	—	49727

Szkoły wyższe.

Szkoły wyższe dzielą się na akademickie i nieakademickie.

Szkoły akademickie posiadają wyłączne prawo nadawania akademickich stopni naukowych.

W szkołach wyższych studjować mogą absolwenci liceów: ogólnokształcących, dla wychowawczyń przedszkoli, pedagogicznych oraz szkół zawodowych stopnia licealnego, nadto osoby, które uzyskały zezwolenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Ustawa z dnia 11.III.1932 r. o ustroju szkolnictwa Dz. U. R. P. z dnia 7.V.1932 r. Nr. 38, poz. 389 art. 51, 52).

Szkoły akademickie mogą się dzielić na wydziały, a wydziały na oddziały; mogą również istnieć studja specjalne.

Celem omówienia spraw ogółu szkół akademickich Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwołuje w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na trzy lata, zjazd rektorów szkół akademickich.

[1]) Łącznie z kierownikami warsztatów.

Władzami akademickiemi są: zebranie ogólne profesorów, senat akademicki, rektor, protektor, rada wydziałowa i dziekan. W szkołach jednowydziałowych zebranie ogólne spełnia również funkcję senatu i rady wydziałowej, rektor — funkcję dziekana, a protektor — funkcje prodziekana (ustawa z dnia 15.III.1933 r. o szkołach akademickich (Dz. U. R. P. z dn. 29.IV.1933 r. Nr. 29, poz 247).

SZKOŁY I WŁADZE AKADEMICKIE W ROKU 1934/35.

A. Szkoły akademickie.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.

Rektor	dr. Stanisław Maziarski.
Prorektor	dr. Adam Krzyżanowski.
Dziekan W. Teologicznego	ks. dr. Antoni Bystrzonowski
„ W. Prawa	dr. Stanisław Gołąb.
„ W. Lekarskiego	dr. Jan Olbrycht.
„ W. Filozoficznego	dr. Jan Nowak.
„ W. Rolniczego	dr. Władysław Vorbrodt.
Dyr. Oddz. Farmaceutycznego	dr. Tadeusz Estreicher.
Kier. Studjum Słowiańskiego	dr. Kazimierz Nitsch.
Kier. Studjum Pedagogicznego	dr. Władysław Heinrich.
Kier. Studjum Wychow. Fizyczn.	dr. Tadeusz Rogalski.

Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie.

Rektor	dr. Witold Staniewicz.
Prorektor	dr. Tadeusz Czeżowski.
Dziekan W. Teologicznego	ks. dr. Ignacy Świrski.
„ W. Prawa	dr. Bronisław Wróblewski.
„ W. Lekarskiego	dr. Michał Reicher.
„ W. Humanistycznego	dr Manfred Kridl.
„ W. Matemat.-Przyrodn.	dr. Józef Patkowski.
„ Sztuk Pięknych	Ludomir Śledziński.
Dyr. Oddz. Farmaceutycznego	Jan Kazimierz Muszyński.
Kier. Studjum Rolniczego	inż. Edmund Lelesz.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie.

Rektor	dr. Jan Czekanowski.
Prorektor	dr. Roman Longschamps
Dziekan W. Teologicznego	ks. dr. Michał Wyszyński.
„ W. Prawa	dr. Ludwik Ehrlich.
„ W. Lekarskiego	dr. Włodzimierz Koskowski.
„ W. Humanistycznego	dr. Adam Fischer.
„ W. Matem.-Przyrodn.	dr. Stanisław Kulczyński.
Dyr. Oddz. Farmaceutycznego	dr. Jakób Karol Parnas.

Uniwersytet Warszawski.

Rektor	dr. Stefan Pieńkowski.
Prorektor	dr. Franciszek Czubalski.
Dziekan W. Teologji Katol.	ks. dr. Antoni Borowski.
„ W. Teologji Ewang.	ks. dr Jan Szeruda.
„ W. Prawa	Karol Lutostański.
„ W. Lekarskiego	dr. Stefan Pieńkowski.

Dziekan W. Humanistycznego	dr. Włodzimierz Antoniewicz.
„ W. Matem.-Przyrodn.	dr. Stefan Mazurkiewicz.
„ W. Farmaceutycznego	dr. Osman Achmatowicz.
„ W. Weterynaryjnego	dr. Zygmunt Szymanowski.
Kier. Studjum Teol. Praw.	I. E. Metrop. Djonizy Waledyński.

Uniwersytet Poznański.

Rektor	dr. Stanisław Runge.
Prorektor	dr. Zdzisław Krygowski.
„ W. Prawa	dr. Stanisław Kasznica.
„ W. Lekarskiego	dr. Karol Jonscher.
„ W. Humanistycznego	dr. Stefan Błachowski.
„ W. Matem.-Przyrodn.	dr. Józef Witkowski.
„ W. Rolniczo-Leśnego	dr. Konstanty Stecki.
Kier. Studjum Wychow. Fizyczn.	dr. Eugenjusz Piasecki.
Dyr. Oddz. Farmaceutycznego	Konstanty Hrynakowski.

Politechnika Lwowska.

Rektor	dr. Otton Nadolski.
Prorektor	dr. inż. Edward Sucharda.
Dziekan W. Architektury	inż. Adam Kuryłło.
„ W. Mechanicznego	inż. Edward T. Geisler.
„ W. Chemicznego	dr. Wiktor Jakób.
„ W. Inżynierji ląd. i wodn.	dr. Antoni Wereszczyński.
„ W. Rolniczo-Leśnego	dr. inż. Tadeusz Malarski.

Politechnika Warszawska.

Rektor	inż. Edward Warchałowski.
Prorektor	dr. Wiesław Chrzanowski.
Dziekan W. Architektury	Aleksander Bojemski.
„ W. Mechanicznego	inż. Stanisław Zwierzchowski.
„ W. Chemicznego	dr. Kazimierz Kling.
„ W. Inżynierji	dr. Stefan Straszewicz.
„ W. Elektrycznego	inż. Mieczysław Pożaryski.
Kier. Studjum Wojskowego	inż. Andrzej Przenicki.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Rektor	dr. Marjan Górski.
Prorektor	inż. Witold Wierzbicki.
Dziekan W. Rolniczego	dr. Wacław Dąbrowski.
„ W. Leśnego	dr. Seweryn Dziubałtowski.
„ W. Ogrodniczego	dr. Michał Korczewski.

Akademja Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie.

Rektor	inż. Bronisław Janowski.
Prorektor	dr. Jerzy Alexandrowicz.

Akademja górnicza w Krakowie.

Rektor	inż. Władysław Takliński.
Prorektor	inż. Roman Dawidowski.
Dziekan W. Górniczego	inż. Feliks Zalewski.
„ W. Hutniczego	dr. Władysław Łoskiewicz.

Akademja Sztuk Pięknych w Krakowie.

Rektor	Wojciech Weiss.
Prorektor	Władysław Jarocki.

Akademja Sztuk Pięknych w Warszawie.

Rektor	dr. Tadeusz Pruszkowski.
Prorektor	Józef Czajkowski.

Akademja Stomatologiczna w Warszawie.

Rektor	dr. Roman Nitsch.
Prorektor	dr. Hilary Wilga.

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

Rektor	dr. Bolsław Miklaszewski.
Prorektor	Maurycy Chorzewski.

Katolicki Uniwersytet Lubelski.

Rektor	ks. dr. Antoni Szymański.
Prorektor	dr. Leon Białkowski.

Wolna Wszechnica Polska w Warszawie.

Rektor	dr. Teodor Vieweger.
Prorektor	dr. Stanisław Poniatowski.
Dziekan W. Matemat.-Przyrodn.	dr. Tadeusz Wolski.
„ W. Farmaceutycznego	dr. Henryk Paszkiewicz.
„ W. Nauk Politycz. i Społ.	Władysław Maliniak.
„ W. Pedagogicznego	Wiktor Wąsik.

Szkoły wyższe bez praw akademickich.

Wyższa Szkoła Handlu Zagranicznego we Lwowie.

Dyrektor	dr. Henryk Korowicz.
Zast. dyrektora	dr. August Zierhoffer.

Wyższe studjum Handlowe w Krakowie.

Dyrektor	dr. Arnold Bolland.

Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu.

Dyrektor	dr. Antoni Peretiatkowicz.

Wyższa Szkoła Dziennikarstwa w Warszawie.

Dyrektor	Wincenty Trzebiński.
Zast. dyrektora	Józef Wasowski.

Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie.

Dyrektor	dr. Edmund Jan Reyman.

Szkoła Nauk Politycznych w Wilnie.

Dyrektor	inż. Władysław Wielhorski.

Szkoła Wschodoznawcza Instytutu Wschodniego w Warszawie.

Dyrektor	dr. Olgierd Górka.

Liczby studentów na poszczególnych uczelniach i wydziałach w roku akademickim 1933 — 34, przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Szkoły i Wydziały:	Słuchacze ogółem	mężczyzn	kobiet
Uniwersytet Warszawski	9.562	5.791	3.771
W. Teologji Katolickiej	53	53	—
W. Teologji Ewangelickiej.	98	97	1
W. Teologji Prawosławnej	105	105	—
W. Prawa	3.166	2.495	671
W. Lekarski	1.098	884	214
W . Humanistyczny	2.875	839	2.036
W. Mat.-Przyrodn.	1.432	729	703
W. Farmaceutyczny	288	173	115
W. Weterynaryjny	447	416	31
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	7.155	5.095	2.060
W. Teologiczny	397	397	—
W. Prawa	2.975	2.571	404
W. Lekarski	724	636	88
Studjum Wychow.-Fizycznego	197	86	111
W. Filizoficzny	2.443	1.133	1.310
W. Farmaceutyczny	157	70	87
W. Rolniczy	262	202	60
Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie	6.703	4.581	2.122
W. Teologiczny	212	212	—
W. Prawa	3.201	2.686	515
Studjum uzup. dyplomowe	92	75	17
Studjum uzup. ekonom. adm.	42	38	4
Studjum uzup. lądowe	67	60	7
W. Lekarski	644	542	102
Oddz. Farm. przy w. lekarskim	254	100	154
W. Humanistyczny	1.263	391	872
W. Mat.-Przyrodn.	928	477	451
Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie	3.880	2.633	1.247
W. Teologiczny	147	141	6
W. Prawa i Nauk Społecznych	1.501	1.248	253
W. Lekarski	707	537	170
Oddz. Farmaceutyczny	140	40	100
W. Humanistyczny	535	174	361
W. Mat.-Przyrodniczy	605	343	262
Studjum Rolnicze	156	107	49
W. Sztuk Pięknych	89	43	46
Uniwersytet Poznański.	5.336	—	—
W. Prawno-ekonomiczny	1.762	1.616	146
W. Lekarski	1.068	826	242
W. Humanistyczny	866	—	—
W. Matemat.-Przyrodn.	713	—	—
Oddział Farmaceutyczny	504	221	283
W. Rol.-Leśny	369	334	35
Studjum Wych. Fizycznego	54	31	23

Szkoły i Wydziały:	Słuchacze ogółem	mężczyzn	kobiet
Politechnika Warszawska	4.343	4.109	234
W. Inżynierji	1.642	1.642	—
W. Mechaniczny	855	844	11
W. Elektryczny	704	693	11
W. Chemiczny	602	477	125
W. Architektury	540	453	87
Politechnika Lwowska	2.777	2.648	129
W. Inżynierji	822	808	14
W. Architektury	304	268	36
W. Mechaniczny	863	857	6
W. Chemiczny	368	322	46
W. Rol.-Lasowy	420	393	27
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego.	1.351	994	357
W. Rolniczy	490	396	94
W. Leśny	536	525	11
W. Ogrodniczy	325	73	252
Akademja Górnicza w Krakowie	518	514	4
W. Górniczy	326	325	1
W. Hutniczy	192	189	3
Akademja Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie	487	475	12
Akademja Sztuk Pięknych w Krakowie	186	122	64
Akademja Sztuk Pięknych w Warszawie	300	160	140
Akademja Stomatologiczna w Warszawie	494	126	368
Katolicki Uniwersytet Lubelski	902	623	279
W. Teologiczny	15	15	—
W. Prawa Kanonicznego	16	16	—
W. Prawa	694	558	136
W. Nauk Humanistycznych	177	34	143
Wolna Wszechnica Polska w Warszawie	789	459	330
W. Mat.-Przyrodn.	277	106	171
W. Humanistyczny	57	30	27
W. Nauk politycz. i społecz.	259	224	35
W. Pedagogiczny	119	70	49
Studjum Pracy Społecz.-Oświat.	77	29	48
Wolna Wszechnica Polska — Oddział w Łodzi.	325	188	137
W. Mat.-Przyrodn.	54	26	28
W. Humanistyczny	57	22	35
W. Nauk Politycz. i Społecznych	111	90	21
W. Pedagogiczny	39	19	20
Studjum Pracy Społ.-Oświat.	64	31	33
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	990	661	329
Wyższa Szkoła Handlu Zagranicznego we Lwowie	381	260	121
Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu	641	523	118

Szkoły i Wydziały:	Słuchacze ogółem	mężczyzn	kobiet
Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie	843	608	235
Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie	1.284	942	342
W. Polityczny	333	208	125
W. Społeczny	76	49	27
W. Administracyjny	311	256	55
W. Finansowo-ekonomiczny	564	429	135
Szkoła Nauk Politycznych w Wilnie	236	176	60
Wyższa Szkoła Dziennikarska	173	97	76
Szkoła Wschodoznawcza przy Instytucie Wschodnim w Warszawie	71	47	24

Dyplomów w szkołach wyższych w roku 1932/33 wydano ogółem w szkołach państwowych 5.796 (w tem mężczyzn 4.106, kobiet 1.690) i w niepaństwowych 685 (w tem mężczyzn 520 i kobiet 165).

Przy podziale na rodzaje studjów wypada:

Teologja i Prawo Kanoniczne	111	Architektura	131
Prawo i Nauki Społeczne	1.828	Mechanika i Elektrotechnika	224
Medycyna	552	Chemja	92
Farmaceutyka	193	Miernictwo	45
Filozofja	1.842	Górnictwo i Hutnictwo	46
Rolnictwo	389	Sztuki Piękne	65
Weterynarja	142	Nauki Handlowe	498
Dentystyka	114	Inne	36
Komunikacja i Inżynierja	173		

W Polsce na 100.000 mieszkańców przypada 156,4 studentów, we Francji — 202,3; w Niemczech — 202,1; w Czechosłowacji — 230; w Japonji — 244; we Włoszech — 145

Szkolnictwo średnie i niższe ogólnokształcące.

Ustrój szkolnictwa (Dz. U.R. P. z dnia 7.V.1932 r. Nr. 38, poz. 389) niższego i średniego ogólnokształcącego ilustruje dokładnie poniższy wykres. Patrz str. 356.

Uprawnienia szkół średnich prywatnych.

Szkoły prywatne zorganizowane na wzór szkoły państwowej lub uznane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne mogą uzyskać uprawnienia szkół państwowych.

Szkoła, która zbliżona jest do wzoru szkoły państwowej, może uzyskać niepełne prawa szkół państwowych i abiturjenci tej szkoły muszą zdawać, rozszerzony egzamin dojrzałości przed Państwową Komisją Egzaminacyjną (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 75 z r. 1929).

W Okręgu Szkolnym Brzeskim 6 szkół posiada pełne prawa i 5 niepełne.

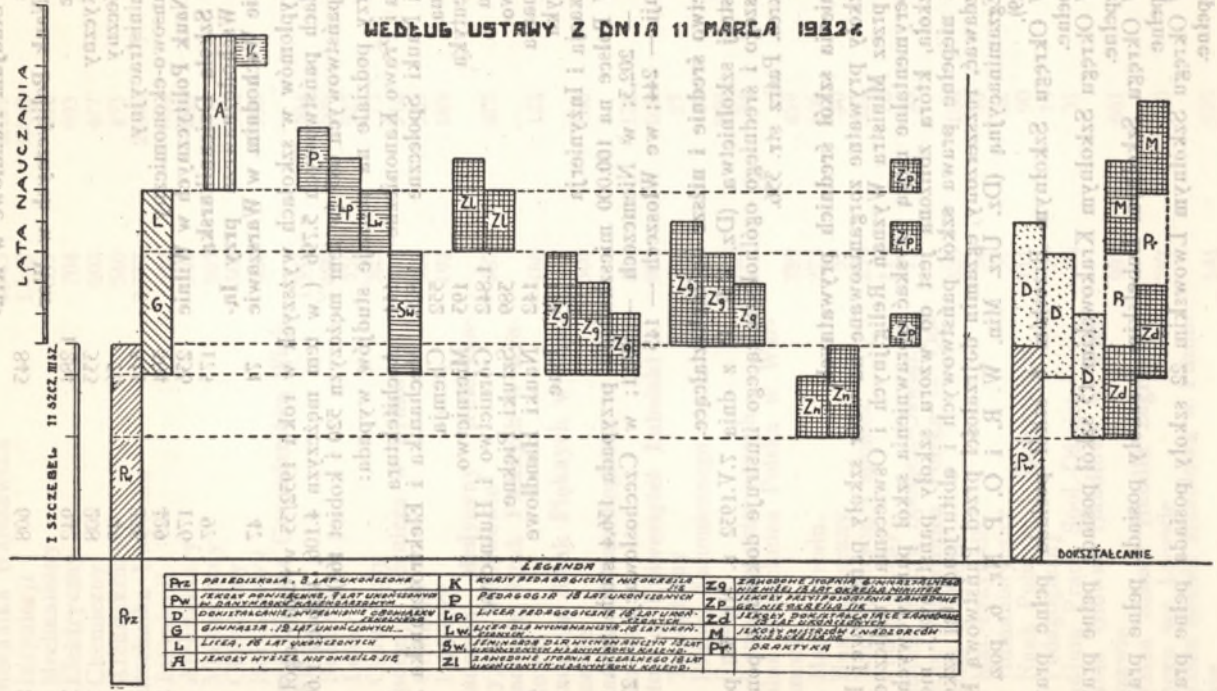
W Okręgu Szkolnym Krakowskim 15 szkół posiada pełne prawa i 37 niepełne.

W Okręgu Szkolnym Lubelskim 4 szkoły posiada pełne prawa i 18 niepełne

W Okręgu Szkolnym Lwowskim 22 szkoły posiada pełne prawa i 23 niepełne.

WYKRES USTROJU SZKOLNICTWA

WEDŁUG USTAWY Z DNIA 11 MARCA 1932 r.

LEGENDA

Pyz	PRZEDSZKOLA, 3 LAT UKOŃCZONE	K	KURSY PEDAGOGICZNE NIE OKREŚLA SIĘ	Zg	ZAWODOWE SZKOŁY GOSPODARCZE NIE OKREŚLA SIĘ
Pw	JEDNOLITY POWSZECHNE, 7 LAT UKOŃCZONYCH W DANYM RODZAJU NALEŻNYCH	P	PEDAGOGIA 18 LAT UKOŃCZONYCH	Zp	SZKOŁY PRZYSPOSOBIENIA ZAWODOWE NIE OKREŚLA SIĘ
D	DOKSZTAŁCANIE, WYKRYWANIE I DOKSZTAŁCANIE ZDOLNOŚCI	Lp.	LICEA PEDAGOGICZNE 18 LAT UKOŃCZONE	Zd	JEDNOLITY DOKSZTAŁCAJĄCE ZAWODOWE 18 LAT UKOŃCZONYCH
G	GIMNAZJA, 18 LAT UKOŃCZONYCH	Lw	LICEA DLA WYCHOWANKÓW 18 LAT UKOŃCZONE	M	JEDNOSTKI DOKSZTAŁCANIE I NADZORCZE
L	LICEA, 18 LAT UKOŃCZONYCH	Sw.	LICEALNE DLA WYCHOWANKÓW 18 LAT NIEZALEŻNYCH OD DANEGO RODZAJU NALEŻNE	Pr.	PRAKTYKA
A	JEDNOLITY WYŻSZE NIE OKREŚLA SIĘ	Zl	ZAWODOWE SZKOŁY LICEALNEGO 18 LAT UKOŃCZONYCH W DANYM RODZAJU NALEŻNE		

W Okręgu Szkolnym Łuckim 2 szkoły posiada pełne prawa i 5 niepełne.

W Okręgu Szkolnym Poznańskim 17 szkół posiada pełne prawa i 16 niepełne.

W Okręgu Szkolnym Warszawskim 69 szkół posiada pełne prawa i 71 niepełne.

W Okręgu Szkolnym Wileńskim 8 szkół posiada pełne prawa i 10 niepełne.

W Województwie Śląskiem 1 szkoła posiada pełne prawa.

(Spis szkół, posiadających prawa, znajduje się w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 30.VI.1934 r., str. 252 — 272 i Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6 — 7 z dnia 31.VIII.1934 r. 420).

Szkoły zawodowe średnie i niższe

Zakładów*) zawodowych jest w Polsce 741, w tem szkół 491 i 250 kursów. Zakładów posiadających wydziały rolnicze jest 22, przemysłowe i rzemieślnicze 396, handlowe i administracyjne 263, komunikacyjne 42, miernicze i meljoracyjne 12, gospodarstwa domowego i usług osobistych 63, służby zdrowia 14.

Poszczególne rodzaje szkolnictwa ilustruje poniższa tabela.

RODZAJE SZKÓŁ	Wydziały					
	Ogółem	o poziomie				kursy
		niższ.	średn. stopnia I	średn. stopnia II	wyższym	
Szkolnictwo rolnicze	27	3	15	2	5	2
„ przemysł. rzemieśln. .	705	53	338	69	12	233
„ handl. i administr. .	344	1	134	55	10	144
„ komunikacyjne	50	—	3	18	2	27
„ miernicze i meljoracyj.	14	—	1	9	1	3
„ gospodarstwa domowego i usług osobistych . .	82	8	29	5	1	39
„ służby zdrowia	14	—	8	—	6	—
Polska ogółem	1.236	65	528	158	37	448

Szczegółowy wykaz szkół zawodowych zamieszczony jest w wydawnictwie: „Szkoły Rzeczypospolitej Polskiej“ (nakład Państw. Wyd. Książek Szkolnych) str. 562 — 631.

W roku 1932/33 szkołę średnią ukończyło 14.436 uczniów, seminarjum nauczycielskie 4.939, pedagogjum 155, seminarjum ochraniarskie — 248, seminarjum nauczycielek rzemiosł 174, szkoły i kursy zawodowe 22.300, szkoły dokształcające 18286.

*) Jako zakład rozumie się instytucję szkolną, podlegającą jednemu kierownictwu administracyjnemu bez względu na ilość wchodzących w jej skład wydziałów lub kursów o różnym poziomie lub kierunku wykształcenia zawodowego.

Klub Polonistów w Warszawie, Nowy Świat 59 I p.,

Koła Djecezjalne ks. ks. Prefektów przy Kurjach Djecezjalnych prowincyj: Gnieźnieńsko-Poznańskiej (Chełmińska, Gnieźnieńska, Poznańska), Warszawskiej (Lubelska, Łódzka, Płocka, Podlaska, Sandomierska, Warszawska), Wileńskiej (Łomżyńska, Pińska, Wileńska), Lwowskiej (Lwowska, Łucka, Przemyska), Krakowskiej (Częstochowska, Kielecka, Krakowska, Śląska, Tarnowska) i Związek Djecezjalnych Kół Księży Prefektów, Warszawa, Leszczyńska 8.

Koło Kierowników Prywatnych Szkół Powszechnych, Warszawa, Kredytowa 9.

Polskie Towarzystwo Neofilologiczne, Sekretarjat generalny: Jadwiga Kołudzka. Warszawa, Natolińska 5.

Powszechne Stowarzyszenie Nauczycieli Rysunków, Warszawa, Wspólna 54a. (F. Roliński).

Stowarzyszenie Chrześcijańsko-Narodowe Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Warszawa, Senatorska 19. Członków około 9.000.

Stowarzyszenie Dyrektorów Polskich Szkół Średnich Państwowych. Warszawa, Myśliwiecka 6.

Stowarzyszenie Dyrektorów Polskich Szkół Średnich, Prywatnych i Samorządowych. Warszawa, ul. Młynarska 2.

Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół dla głuchoniemych i niewidomych w Polsce, Warszawa, Plac 3 Krzyży 4-6.

Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Zawodowych, Warszawa, Żórawia 9 m. 5 Sekcja Główna Nauczycieli Szkół Zawodowych Dokształcających. Poznań, ul. Sew. Mielżyńskiego 25, m. 7

Towarzystwo Kultury Akademickiej, Lwów, Uniwersytet Jana Kazimierza.

Towarzystwo Miłośników Robót Ręcznych, Warszawa, Górczewska 8,

Towarzystwo Nauczycieli szkół średnich i wyższych (T.N.S.W.). Warszawa, Bracka 18. Prezes: Władysław Grabski, wiceprezes: St. Kwiatkowski, sekretarze generalni: T. Mikułowski i R. Mańkowski, skarbnik Wł. Kopczewski. Organem T-wa jest „Przegląd Pedagogiczny" pod redakcją M. Tazbira. Organizacja liczy około 5 000 członków.

Towarzystwo Wychowania Przedszkolnego, Warszawa, Al. 3 Maja 16 m. 6.

Zrzeszenie Nauczycieli Szkół Gospodarstwa Wiejskiego w Polsce, Warszawa, Kopernika 30.

Zrzeszenie Polskich Nauczycieli Geografji, Poznań, ul. Wjazdowa 3, Instytut Geograficzny Uniwersytetu.

Związek Inspektorów Szkolnych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, Plac Trzech Krzyży 8 m.

Związek Polskiego Nauczycielstwa Przedszkoli i Wychowawców, Warszawa, ul. Marszałkowska 53a, m. 24.

Związek Nauczycieli Śpiewu i Muzyki w szkołach państwowych i prywatnych. Mysłowice, woj. Śląskie, ul. Zachęty 3.

Związek Nauczycielstwa Polskiego. Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 33. Łączy nauczycielstwo szkół wszystkich typów i stopni i tworzy jednolitą reprezentację zawodu nauczycielskiego w Polsce. Prezesem Zarządu Głównego jest p. sen. Stanisław Nowak; wiceprezesami pp.: Stefan Drzewiecki, Jan Kolanko, Zygmunt Nowicki i Klementyna Stattlerówna; sekretarzami — pp. Benedykt Kubski i Stanisław Machowski; skarbnikiem — p. Piotr Podurgiel; zastępca skarbnika — p. Stanisław Kwiatkowski. Nadto do Wydziału Wykonawczego wchodzą: pp. Bronisław Chróścicki, Jan Nowak, Czesław Pawłowski, Daniel Puchalski, Józef Sajda i Marja Smulikowska. Ilość członków przeszło 46 000.

ZAWODOWE ORGANIZACJE NAUCZYCIELSKIE NIEPOLSKIE.

Białoruski Związek Nauczycielski, Wilno, Ostrobramska 9.

Landesverband Deutscher Lehrer und Lehrerinen in Polen, Bydgoszcz, Grunwaldzka 44/6.

Ogólnożydowski Nauczycielski Związek Zawodowy, Wilno, Podgórna 6 m. 5.

Tow. „Uczitelska Gromada" u Lwowi, Lwów, ul. Korniaktów 1, II, tel. 74-13.

Verband deutscher Lehrer beim Deutschen Kultur und Wirtschaftsbund, Łódź.

Wzaimna Pomocz Ukraińskiego Wczytelstwa, Lwów, Ossolińskich 8.

Związek Nauczycieli Litewskich, Wilno, Zauł. Literacki 11.

Związek Nauczycieli Prywatnych Żydowskich Szkół Powszechnych, Warszawa, Nowolipki 41 m. 6.

Związek Nauczycieli Religji Mojżeszowej w szkołach powszechnych, Warszawa, Gęsia 9.

Związek Nauczycieli Żydowskich Szkół Ludowych i Średnich, Lwów, Zygmuntowska 17.

Związek Zawodowy Nauczycieli Prywatnych Szkół Hebrajskich, Warszawa, Nalewki 2a.

Związek Zawodowy Nauczycielstwa Średnich Szkół Żydowskich, Warszawa, Przejazd 11.

Związek Zawodowy Nauczycieli Żydów, Warszawa, Solna 1.

Związek Zrzeszeń Żydowskich, utrzymujących szkoły średnie w Polsce, Łódź, ul. Magistracka 21.

OŚWIATA POZASZKOLNA OGÓLNOKSZTAŁCĄCA I ZAWODOWA.

Instytucje, Uczelnie:

Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy, Warszawa, Żórawia 9 m. 14, Łódź, Przejazd 34.

Dojazdowy Uniwersytet Ludowy w Święcianach, woj. Wileńskie.

Instytut Oświatowy Dorosłych, Warszawa, Nowogrodzka 21.

Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica, Warszawa, Szopena 16 m. 20.

Instytut Oświatowy Pracowniczy, Warszawa, Sienna 16.

Instytut Praktycznej Wiedzy Gospodarczej, Warszawa, ul. Widok 20.

Instytut Teatrów Ludowych, Warszawa, Nowogrodzka 21,

Komisja Niedzielnych Uniw. Lud. Centr. Związku Młodzieży Wiejskiej. Warszawa, Kopernika 30.

Miejski Uniwersytet Powszechny w Białymstoku, Warszawska 63.

Niedzielny Uniwersytet Ludowy w Łopienniku, pow. Krasnostawski, woj. Lubelskie.

Niedzielne Uniwersytety Wiejskie Centralnego Zw. Młodz. Wiejsk. „Siew": woj. Warszawskie, pow. Gostyniński (Sałki), Grójecki (Błędów, Grójec, Lipie, Mogielnica, Tarczyn, Warka) Kutnowski (Pielecka Dąbrowa), Lipnowski (Skępe), Mińsko-Mazowiecki (Kałuszyn, Latowicze, Siennica), Płocki (Biała, Brwilno, Cekanów, Radziwie, Rogozino, Trzepowo), Radzymiński (Urle). Woj. Lubelskie, pow. Krasnostawski (Wierzchowina). Woj. Białostockie, pow. Biała Podlaska (Łomazy, Piszczac, Rossosza, Swory). Woj. Wileńskie (Mickuny, Opsa, Parafjanowo, Podbrodzie, Smorgonie).

Narodowy Uniwersytet Robotniczy, Poznań, Marcinkowskiego 24. Oddział: Przemysłowa 29.

Niemiecki Uniwersytet Ludowy, Dornfeld, p. Szczerzec, woj. Lwowskie (w r. b. nieczynny).

Niemiecki Uniwersytet Robotniczy, Łódź, Piotrkowska 109.

Ognisko Księżackiej Kultury, Sztuki i Przemysłu Ludowego, Złaków Kościelny, p. Zduny, pow. Łowicz, woj. Warszawskie.

Orkanowy Uniwersytet Wiejski w Gaci, pow. Przeworski, woj. Lwowskie.

Poradnia Bibljoteczna Warszawskiego Koła Związku Bibljotekarzy Polskich, Warszawa, Marszałkowska 69 m. 5.

Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny, Warszawa, Aleja Róż Nr. 2.

Powszechny Uniwersytet Regjonalny im. St. Konarskiego ZwiązkuNaucz. Polsk., Sandomierz, ul. Tkacka 2.

Pracownia Oświaty Dorosłych Ministerstwa W. R. i O. P., Warszawa, Al. Szucha 23,

Robotniczy Instytut Oświaty i Kultury, im. St. Żeromskiego, Warszawa, ul. Bednarska 31, Lwów, ul. Wagowa 1, II p.

Rolniczy Uniwersytet Ludowy w Wiźnie, pow. Łomżyński, woj. Białostockie.

Spółdz. Roln. dla prowadzenia Uniwersytetów Wiejskich, Warszawa. Szopena 16 m. 20,

Stowarzyszenie Szerzenia Wykształcenia Zawodowego im. Kaniowszczyków i Żeligowszczyków, Warszawa, Złota Nr. 14.

Światowy Związek Kształcenia Dorosłych, Grupa na Rzeczpospolitą Polską, Warszawa. Bagatela 10 m 30.

Studjum Pracy Oświatowo-Kulturalnej, Wolnej Wszechnicy Polskiej, Warszawa, Opaczewska 2-a.

Towarzystwo Muzeum Społecznego. Warszawa. Koszykowa 26.

Towarzystwo Oświaty Dorosłych, Warszawa, Kopernika 30.

Towarzystwo Oświaty i Kultury („Zrąb"), Warszawa, Al. Róż 2.

Towarzystwo Oświaty Robotniczej „Pochodnia" Poznań, ul. Pocztowa.

Towarzystwo Uniwersytetu Ludowego im. Ad. Mickiewicza, Lwów, Bourlarda 5.

Towarzystwo Uniwersytetu Ludowego, Warszawa, Stare Miasto 38 m. 4

Uniw. Ludowy Zagórze, pow. Wejherowo, woj. Pomorskie.

Uniwersytet Ludowy im. Ad Mickiewicza, Tarnów, ul. Goldhammera 83.

Uniwersytet Ludowy im. Wł. Reymonta, Łowicz, Szk. Roln. na Blichu

Uniwersytet Ludowy Michałówka, woj. Wołyńskie.

Uniwersytet Ludowy przy Org. Sjonist., Łódź, Cegielniana 4.

Uniwersytet Ludowy Rolny w Ostrołęce, woj. Białostockie, ul. Kościuszki.

Uniwers. Ludowy dla Młodzieży, Rękodzieln. w Stanisławowie.

Uniwersytet Ludowy Towarzystwa Czytelń Ludowych w Dalkach pod Gnieznem.

Uniwersytet Ludowy w Katowicach.

Uniwersytet Powszechny im. Ad. Mickiewicza, Wilno, ul. Metropolitalna Nr. 1.

Uniwersytet Powszechny, Kruszwica, ul. J. Kasprowicza, Szkoła Powszechna.

Uniwersytet Powszechny im. St. Żeromskiego, Poznań.

Uniwersytet Powszechny w Środzie, woj. Poznańskie.

Uniwersytet Rolniczy „Placówka" w Nałęczowie.

Uniwersytet Wiejski im. M. Reya w Okszy, pow. Jędrzejowski, woj. Kieleckie.

Uniwersytet Wiejski im. Wł. Orkana Związku Nauczycielstwa Polskiego w Szycach, p. Modlnica ad Kraków.

Warszawska Poradnia Zawodowa, Warszawa, Wspólna 81.

Wolna Wszechnica Robotnicza, Warszawa, Żoliborz.

Wydział Domów Ludowych przy Centr. Tow. Organ. i Kółek Rolniczych, Warszawa, Kopernika 30.

STOWARZYSZENIA OŚWIATOWE.

Polska Macierz Szkolna, Warszawa, Krak.Przedm. 7. Cel — krzewienie i popieranie oświaty przez zakładanie przedszkoli, szkół powszechnych, średnich, wyższych, organizowanie czytelń, bibljotek i t. p. Liczy około 30 tysięcy członków.

Polska Macierz Szkolna w Baranowiczach, ul. Senatorska 121. Prezes

Polska Macierz Szkolna w Grodnie, Orzeszkowej 17.

Macierz Szkolna, Gdańsk, Am Olivaertor 2—4. Prowadzi przedszkola i Szkoły powszechne na terenie W. m. Gdańska.

Towarzystwo Szkoły Ludowej, Kraków, ul. św. Anny 5 — jest organzacją kulturalno-oświatową, zakłada czytelnie, szkoły powszechne, urządza odczyty, kursy oświatowe i czuwa aby nie dopuścić do wynarodowienia się ludności polskej, rozsianej wśród rusinów. Działa na terenie województw południowych i dzieli się na 2 okręgi: zachodni, obejmujący woj. krakowskie, i część lwowskiega i wschodni, obejmujący woj. stanisławowskie, tarnopolskie i resztę lwowskiego. Towarzystwo liczy około 50 000 członków.

Towarzystwo Czytelń Ludowych. Poznań, św. Marcina 37 i Plac Wolności 18. Organizacja działa przeważnie w woj. zachodnich. Zadaniem Tow. jest szerzenie oświaty i kultury narodowej przez zakładanie bibljotek, czytelń, muzeów, uniwersytetów ludowych, organizowanie odczytów, wieczornic i kursów. T.C.L. liczy ponad 300 kół z 30 tys. członków. Organizacja prowadzona jest przeważnie przez księży. Organem T-wa jest „Przegląd Oświatowy".

Centralny Wydział Kulturalno-Oświatowy Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych R. P., Warszawa, Czerwonego Krzyża 20.

Federacja Oświatowa Organizacyj Społecznych, Warszawa, Grażyny 13.

Kolegjum Wykładów Naukowych. Kraków. Rynek Gł., Linja A-B, 39.

Polskie Towarzystwo Kultury i Oświaty Robotniczej „Pochodnia", Warszawa, Ś-to Krzyska 39 m. 10. Łódź, ul. Piotrkowska 91.

Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe dla Górnego Śląska „Nasza Czytelnia", Warszawa, ul. Śniadeckich 20 m. 3, Katowice. Ligonia 30.

Stowarzyszenie Oświaty Robotniczej, Warszawa, ul. Wioślarska 10; Brześć n/B., Długa 10.

Włościański Związek Oświaty, Warszawa, Złota 5.

Wydział Oświaty i Kultury Magistratu m. Warszawy, Warszawa, Koszykowa 9.

Wydział Oświaty i Kultury Magistratu m. Łodzi, Łódź, ul. Piramowicza 10.

Wydział Społeczno-Oświatowy Związku Nauczycielswa Polskiego, Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35.

Towarzystwo Oświaty Rolniczej, Warszawa, Nowy Świat 35.

Tow. Oświaty Spółdzielczo-Handl., Warszawa, Królewska 25.

Towarzystwo Popierania Oświaty Pozaszkolnej wśród młodzieży pracującej, Wilno, Żeligowskiego 5.

Zgierskie Towarz. Szerzenia Wiedzy im. B. Prusa, Zgierz.

Zjednoczenie Polskich Towarzystw Oświatowych Warszawa, Marszałkowska 153, tel. 5-88-58. W skład Zjednoczenia wchodzą: Polska Macierz Szkolna, Macierz Szkolna w Gdańsku, Macierz Szkolna Ks. Cieszyńskiego, Mac. Szk. ziem Wschodnich, Tow. im. Ks. Piotra Skargi, Tow. Czytelń Ludowych, Tow. Szkoły Ludowej, Chrz. Nar. Stow. Naucz. Szkół Powszechnych.

Zrzeszenie Organizacyj Oświatowo - Kulturalnych (dawn. Skarb Pracy Kulturalno-Oświatowej), Warszawa, ul. Wolska 44.

Związek Kół Oświatowych, Warszawa, Szopena 16, m. 20.

STOWARZYSZENIA SPOŁECZNO-KULTURALNE.

Liga Morska i Kolonjalna, Warszawa, Widok Nr. 10, Prezydjum: generał dywizji Orlicz-Dreszer Gustaw, Prezes, p Dębski Jan, I Wiceprezes, gen. bryg. Kwaśniewski Stanisław, II Wiceprezes, p. Pankiewicz Michał, Sekretarz, p. Grzywaczewski Jan, Skarbnik, p. Lewandowski Jan.

Okręgi Ligi Morskiej i Kolonjalnej.

1. Okręg Zagłębia Węglowego w Katowicach, gmach Wojewódzwa, IV p., pokój 84, ul. Jagiellońska, Prezes — Wicewojewoda dr. Saloni Tadeusz.

2. Okręg Polski w Brześciu n/B., ul. Pułaskiego 1. Prezes — Kurator Petrykowski Romuald.

3. Okręg Wołyński w Łucku, Państwowy Bank Rolny. Prezes — Dyr. A. Szpindler.

4. Okręg Warszawski, Warszawa. Widok 10. Prezes — Inż. Antoni Kamieński.

5. Okręg Poznański — Poznań, Zamek-Masztalarnia, ul. Fredry 7. Prezes — Rektor Prof. Stanisław Pawłowski.

6. Okręg Krakowski, Kraków, Województwo, Basztowa 22, p. kpt. Suchoń.Prezes — Mieczysław Bilek.

7. Okręg Lwowski — Lwów. Urząd Wojewódzki, inż. Liberat Krasucki. Prezes — Dr. Prof. Stanisław Niemczycki.

8. Okręg Lubelski — Lublin, D. O. K. Prezes — Płk. S. Iwanowski, D. O. K.

9. Okręg Wileński, Wilno, Kuratorjum, ul. Świętomichalska 5. Prezes — Wojewoda Wł. Jaszczołt.

10. Okręg Łódzki — Łódź, ul. Piramowicza 10. Prezes — Wicewojewoda Potocki A.

11. Okreg Pomorski — Toruń, Wola Zamkowa 19. Prezes — Gen. bryg. Stefan Pasławski.

12. Okręg Radomsko-Kielecki — Radom, ul. Sienkiewicza 5.

13. Okręg Stanisławowski — Stanisławów, p. Alfred Okołowicz,

Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych — Warszawa.

„Czytelnia Polska" Winniki pod Lwowem.

Katolicki Związek Polek. Lwów. Kopernika 6; Kraków, Rynek 9; Poznań, św. Marcina 68; Warszawa, Krak. Przedm. 6; Wilno, Mickiewicza 19 Zrzesza kobiety ze wszystkich warstw i działa na terenie całego Państwa. Celem jest akcja katolicka wśród kobiet przez organizowanie zjazdów, kursów, obchodów kościelnych, jak również organizacji przedszkoli, żłobków, czytelń, bibljotek i t. p. Liczy około 30 tys. członków.

Klub Społeczny, Kraków, Rynek Gł. 25, I.

Klub Włóczęgów. Wilno, Przejazd 12. Celem Klubu jest organizowanie Polaków z terenu b. Księstwa Litewskiego. Klub aczkolwiek nieliczny (25 czł.) posiada duże wpływy i ma bardzo licznych sympatyków. Urządza zebrania dyskusyjne omawiając zagadnienia z dziedziny polityki i gospodarczej, uwzględniając w pierwszym rzędzie teren b. W. Ks. Litewskiego.

Klub b. Wychowanków Gimn. Gen. Pawła Chrzanowskiego „Unja", Warszawa, ul. Piękna 31 m. 32.

Koło Miłośników Książki Zamość, woj. Lubelskie

Stow. Młode Ziemianki, Warszawa, Marszałkowska 149. Jest częścią składową „Stowarzyszenia Zjednoczonych Ziemianek". Charakter — społeczno-wychowawczy.

Koło Opieki nad Ruinami Zamku w Ogrodzieńcu i zabytkami przeszłości pow. Zawierciańskiego, Zawiercie, Urząd Powiatowy.

Koło Płoczczan (Jan Rudziński), Warszawa, ul. Akademicka 3.

Koło Polek. Warszawa, Plac Zamkowy Nr. 9, Ma na celu szerzenie oświaty przedszkolnej i pozaszkolnej w duchu katolicko-narodowym, oraz opiekę nad matką i dzieckiem. Prowadzi świetlice i współpracuje z Komitetem Przysposobienia Kobiet do obrony kraju.

Koło Pracy Kulturalnej, Warszawa, Nowogrodzka 21.

Koło Kielczan, Warszawa, Miodowa 11 m. 3.
Koło Przyjaciół Kultury i Sztuki, Radom (przewodn. prezes Sądu Okręg. Adam Bobkowski).

Koło Sandomierzan, Warszawa, Narbutta 37 m. 5.
Koło Siedlczan, Warszawa, ul. Jezuicka 4.
Koło Suwalszczan. Prezes: sen. Walery Roman, Warszawa, Mokotowska 73.

Koło Wilnian. Warszawa, Senatorska 11,
Komisja Zjazdów Rad Szkolnych, Warszawa, Królewska 23 m. 13.
Komisja Międzyzwiązkowa Kulturalno-Artystyczna. Warszawa, Chmielna 49 m. 3.
Komitet Ochrony Puszczy Jodłowej Z. N. P., Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35.
Komitet Opieki nad Zabytkami Podlasia, Białystok. Urząd Wojewódzki. — Siedlce. Urząd Pocztowy.
Komitet Witkiewiczowski Z. N. P., Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35,

„Książka dla wszystkich", Warszawa. Zielna 17.
Liga Kobiet Polskich, Warszawa, Piękna 11 m. 10.
Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki, Lublin, ul. Zamoyska 6, Semin. Duchowne (ks. dr. L. Zalewski).

Narodowa Organizacja Kobiet, Warszawa, ul. Wiejska Nr. 3. — Celem jest: uświadamianie narodowo-polityczne kobiet, rozwój kulturalny, kształcenie zawodowe niewiast. Organizuje czytelnie, świetlice, kasy zapomogowe i t. p. Współpracuje z Macierzą Szkolną, Polskim Czerwonym Krzyżem i L.O.P.P. Członków około 30 tysięcy.

Polska Y.M.C.A, Ognisko Warszawskie — Warszawa, Al. Ujazdowka Nr. 22. — Ognisko Łódzkie — Łódź, ul. Piotrkowska Nr. 89. Ognisko Krakowskie — Kraków, ul. Krowoderska Nr. 8. W Poznaniu — ul. Małe Garbary Nr. 2. W Gdyni — ul. 10 Lutego. Y. M. C. A. jest zrzeszeniem młodzieży męskiej. Celem jej jest kształcenie ducha i ciała oraz urobienie społeczne i oświatowe w duchu etyki chrześcijańskiej. Działa przeważnie na terenie większych miast. Liczy około 5.000 członków.

Polskie Stowarzyszenie Etyczne, Warszawa, Sienna 25. m. 13.
Polskie Stowarzyszenie Młodych Kobiet, Warszawa, Marszałkowska 74 m. 17

Polskie Towarzystwo Opieki nad Kresami, Warszawa, Kredytowa 16 m. 25.

Polski Związek Zachodni, Warszawa, Aleje Jerozolimskie Nr. 20 m 6. III. p.

Rodzina Urzędnicza, Warszawa, Krak.-Przedm. 46/8. Gener. Sekret (Prezydjum Rady Ministrów), parter. Prezes — P. M. Jędrzejewiczowa, viceprezesi: P. Kaz. Rożnowski i Anna Zarzycka, skarbniczka: P. Hanna Hubicka, Gen. sekret.: P. Wład. Chrupowicz, Czł. Zarządu: P. Jadwiga Bekowa, P. Sewer. Ludkiewiczowa. Zast. czł. Zarządu: P. Dolanowska, P. Gallotowa, P. M. Michałowska, Paul. Starzyńska, P. Sztobrynowa. Komisja Rewizyjna. P. W. Jastrzębski P. Zofja Wróblewska, zast.: P. Ludom. Kaczmarkiewicz i Wiktor Martin.

Rodzina Policyjna, Warszawa, Nowy Świat Nr. 67. Zrzesza kobiet z najbliższej rodziny funkcjonarjuszów P. P. oraz wdowy i sieroty po tychże. Głównym celem Rodziny jest opieka nad wdowami i sierotami po funkcjonarjuszach P.P.

Rodzina Wojskowa. Warszawa, Nowowiejska 3/5, gmach Ministerstwa Spraw Wojskowych. Zrzesza kobiety najbliższej rodziny wojskowych zawodowych oraz wdowy i sieroty po wojskowych. Celem Rodziny jest pomoc materjalna, kulturalno-oświatowa i zdrowotna dla rodzin wojskowych oraz wytwarzanie życia towarzyskiego. Rodzina Wojskowa założyła i prowadzi ponad 100 przedszkoli i około 30 szkół powszechnych. Rodzina liczy ponad 120 kół z 15 tys. członków.

Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Warszawa, Marszałkowska 74.

Robotnicze Tow. Służby Społecznej, Warszawa, Leszno Nr. 53.

Sekcja Polska Ligi Nowego Wychowania. Warszawa, Opaczewska 2.

„Siła", Katowice, Mieleckiego 8.

Stowarzyszenie b. uczn. gimn. realnego i szkoły realnej w Warszawie (Aleksander Pawłowski), Wspólna 34.

Towarz. Bibljofilów w Łodzi, Miejska Bibljoteka Publiczna, ul. Andrzeja 14.

Towarz. Bibljofilów im. Lelewela (T. Petrykowski), Toruń, Sienkiewicza 12.

Towarz. Bibljofilów Polskich w Poznaniu, Bibljoteka Uniwersytecka, ul. Ratajczaka 4.

Towarz. Bibljofilów Polskich w Warszawie, ul. Bracka 5, II p. i Litewska 2 m. 12 (E. Chwalewik).

Towarz. Bibljofilów w Wilnie, Biblj. Publ. i Uniw., ul. Uniwersytecka 5.

Towarzystwo Bibljotek dla Dzieci, Warszawa, Koszykowa 26.

Tow. Bibljotek Publicznych, Warszawa, Marjensztadt 3.

Towarzystwo im. Hoene-Wrońskiego, Warszawa, ul. Piusa XI 68 m. 7.

Towarzystwo im. Piotra Skargi, Warszawa, Miodowa 17 m. 12.

Towarzystwo Klubów Kobiet Pracujących, Warszawa, Marszałkowska 74

Towarz. Kresów Wschodnich, Warszawa, Chmielna 21 m. 3

Towarzystwo Krzewienia Oświaty, Lublin (Uniwersytet Ludowy). Puławy, ul. Zielona.

Towarzystwo „Kultura", Wilno, Bonifraterska 5.

Towarzystwo Kultury Etycznej im. Edw. Abramowskiego, Warszawa, Koszykowa 70 m. 6.

Towarzystwo Kursów Dokształcających pow. Warszawskiego, Warszawa, Kopernika 30.

Towarzystwo Kursów Popularnych im. Asnyka, Kalisz.

Towarzystwo Miłośników m. Bydgoszczy i jego Okolic, Bydgoszcz, Bibljoteka Miejska, Stary Rynek 1.

Towarz. Miłośn. Książki we Lwowie, Kamienica Królewska, Rynek 6.

Towarz. Miłośn. Książki w Krakowie, ul. Smoleńska 9.

Towarz. Miłośników Kultury, Literatury i Sztuki Kaszubskiej. Wejherowo. Urząd Powiatowy.

Towarzystwo Obrony Kresów, Wilno, Mickiewicza 4 Red. dz. „Słowo".

Towarzystwo Opieki nad zabytkami przeszłości, Warszawa, Rynek Starego Miasta 32, kamienica Baryczków.

Towarzystwo Opieki nad Górą Zamkową w Będzinie, (p. J. Szperling). Będzin, Browarna 6.

Towarzystwo Opieki nad miejscowemi zabytkami przeszłości w Janowcu, maj. Janowice, p. Puławy.

Towarzystwo Opieki nad Młodzieżą Robotniczą, Warszawa, Warecka 7.

Tow. Opieki nad zabytkami i pomnikami przyrody woj. Białostockiego p. n. „Lechja", Białystok, ul. Kilińskiego 21.

Towarzystwo Opieki nad zabytkami sztuki i kultury, Lwów, ul. Nabielaka 29 (Prof. dr Zubrzycki).

Towarzystwo Oświatowo-Kulturalne im. Hugona Kołłątaja w Dąbrowie Górniczej.

Towarzystwo Pomocy i Opieki nad b. Pracownikami Polskiej Tajnej Oświaty Przedwojennej (sekr. St. Jarocki), Wilno, ul. Montwiłłowska 11.

Towarzystwo Pomocy w Samokształceniu im. T. Zana, Wilno.

Towarzystwo Popierania Kształcenia Zawodowego na Wołyniu, Łuck, ul. Piłsudskiego 14.

Towarzystwo Popierania Kultury Regjonalnej, Częstochowa, Sejmik Powiatowy.

Towarzystwo Popierania Pracy Społecznej, Warszawa, Kopernika 30.

Towarzystwo Pracowników Kolejowych „Ognisko", Wilno, Kolejowa.

Towarzystwo Przyjaciół Ciechocinka, Ciechocinek, Państw. Zakł. Zdrojowy.

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy. Warszawa, Senatorska 29.

Tow. Przyjaciół Książki w Kaliszu, ul. Piłsudskiego 28. (Mec. M. S. Zdzienicki).

Tow. Przyjaciół Powiatu Turczańskiego, Turka nad Stryjem, woj. Lwowskie, ul. Legjonów 99.

Towarzystwo Przyjaciół Zamku Królewskiego, Warszawa, Czackiego 8.

Towarz. Rada Opiekuńcza Kresowa, Wilno, Zygmuntowska 22.

Towarzystwo Świetlic Ludowych, Warszawa, Nowy Świat 12 m. 5.

Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego, Warszawa, Czerwonego Krzyża 20.

Towarzystwo Zabaw Ruchowych, Lwów, Magistrat, Rynek.

Warszawski Wojewódzki Komitet Regjonalny, Warszawa, Mokotowska 14.

Wileński Wojewódzki Komitet Regjonalny, Wlino, ul. Magdaleny 2.

Zjednoczenie Katolickich Związków Polek, Poznań, Al. Marcinkowskiego 22.

Zjednoczene Organizacyj Społecznych (pow. Krzemienieckiego, Krzemieniec, woj. Wołyńskie, Liceum.

Zrzeszenie Kobiet Polskich, Warszawa, Al. Jerozolimskie 39 m. 23.

Zrzeszenie Regjonalne Kaszubów, „Gryf", Kartuzy, Wzgórze Wolności 5-a, i willa Erem (Dr. Majkowski).

Związek Bibljotekarzy Polskich, Rada Związku: Warszawa, Centralna Bibljoteka Wojskowa, Al Ujazdowskie 1/3. Koło Zagłębia Dąbowskiego w Będzinie (Dział Oświatowy Wydziału Powiatowego w Będzinie, ul. Gączewskiego 17). — Koło Krakowskie, Kraków, ul.Św. Anny 12. — Koło Lwowskie, Lwów ul. Ossolińskich 2. — Koło Łódzkie, Łódź, Andrzeja 14. — Koło Poznańsko-Pomorskie, Poznań, ul. Ratajczaka 4 — 6, — Koło Warszawskie, Marszałkowska 69, Koło Wileńskie, Wilno, Uniwersytecka 5.

Związek Góralí, Zakopane, ul. Kościuszki, (Wojc. Krzeptowski).

Związek Kulturalno-Oświatowy Tatarów Rzpl. Polskiej. Wilno, Zauł. Św. Michalski 3, lokal Mufjatu.

Związek Młodych Kobiet, Kraków, Sobieskiego 10.

Związek Młodych Polek, Poznań, Plac Działowy 6.

Związek Osadników, Warszawa, Zielna 22 m. 9.

Związek Podhalan, Kraków, ul. Kościuszki 73, (J. Zachemski). Ognisko Warszawskie, red. „Gospodarza Polskiego", Warszawa, Hortensji 6.

Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, Warszawa, ul. Nowogrodzka 23, Poznań, Jasna 11.

Związek Pracy Świetlicowej, Warszawa, Nowogrodzka Nr. 21. Sekcja Świetlic, Warszawa, Plac Zamkowy Nr. 9 Ośrodek pracy letniej, Kąty, nad Dunajcem, p. Czorsztyn, dom własny.

Związek Radomiaków, Radom, Bank Ziemiański, ul. Zgodna 2.

Związek Robotniczych Organizacyj Kulturalno-Oświatowych p. n. „Kultura Robotnicza", Warszawa, ul. Warecka 7.

Związek Samokształcenia, Warszawa, Al. Róż 2.

Związek b. Słuchaczy Wiejskiego Uniwersytetu Ludowego w Dornfeldzie, woj. Lwowskie.

Związek Teatrów Ludowych, Warszawa, Kopernika 30.

STOWARZYSZENIA SPOŁECZNE, HUMANITARNE I ZAWODOWE.

Główny Związek Straży Pożarnych Rzpl. Polskiej, Warszawa, Poznańska 11 m. 5.

Komitet opieki nad mieszkańcami osiedli miejskich „Osiedle", Warszawa, Marszałkowska 153 Świetlice: Annopol, Ochota, Polusie, Żolibórz.

Kursy Społeczno - Rolnicze Związku Nauczycielstwa Polskiego w Brodach, p. Kalwarja Zebrzydowska, woj. Krakowskie.

Liga Ochrony Czci. Warszawa, Miodowa 14, m. 20.

Liga Ochrony Zwierząt, Lwów, u. Czarneckiego 18.

Liga Pomocy Przemysłowej. Lwów, ul. Mikołaja 18.

Liga Pracy, Warszawa, Czackiego 3-5.

„Patronat" nad polską młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową, Warszawa, Widok 12.

Polskie Towarzystwo Walki z alkoholizmem „Trzeźwość", Warszawa, Rynek Star. Miasta 38.

Polskie Towarzystwo Rozwoju Wsi, Warszawa, Kopernika 30.

Stowarzyszenie Kobiet Pomocy Przemysłowej, Lwów, Piłsudskiego 11.

Stowarzyszenie Zjednoczonych Ziemianek, Warszawa, Marszałkowska 149.

Stowarzyszenie Ziemianek Wielkopolskich, Poznań, Mickiewicza 33.

Strzeleckie Tow. Mieszczańskie, Lwów, Kurkowa 23a.

Tow. Gniazd Sierocych, Warszawa, Leszno 11.

Towarzystwo „Opieka", Park Sielecki, ul. Chełmska 21, bud. 3.

Towarzystwo Opieki nad Młodzieżą Rzemieślniczą, Brześć n. Bugiem, ul. Krzywa 88.

Towarzystwo Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych, Warszawa.

Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Akademickiej, Warszawa, ul. Polna Nr. 50 Towarzystwo uznane zostało za Stowarzyszenie wyższej użyteczności i otrzymało prawo wyłączności na terenie całego Państwa. Celem Towarzystwa jest niesienie pomocy materjalnej oraz opieka nad młodzieżą akademicką. Na prowincji Tow. działa przez Komitety Wojewódzkie i Koła lokalne. Prezesem Rady Naczelnej jest P. Marszałek Senatu Raczkiewicz.

Towarz. rzemieślników i przemysłowców „Gwiazda", Lwów, ul. Franciszkańska 11.

Towarz. rękodzielnicze „Skała", Lwów, ul. Mickiewicza 28.

Towarz. Zagród dla Polskich Inwalidów, Lwów, Szajnochy 2.

Unja Pracowników Umysłowych, Warszawa, ul. Marszałkowska Nr. 87.

Zrzeszenie Nauczycielstwa Szkół Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa, Kopernika 30. II.

Związek Instruktorów Gospodarstwa Wiejskiego i Pracy Społecznej w Polsce, Warszawa, Kopernika 30.

Związek Gmin Wiejskich Rzeczyposp. Polsk., Warszawa, Wiejska Nr. 19

Związek Powiatów Rzpl. Polsk., Warszawa, ul. Marszałkowska 81-a m. 7.

Związek Pracowników Umysłowych Administracji Wojskowej, Warszawa, Marszałkowska 151

Związek Stowarzyszeń Polskich Kobiet Pracujących, Poznań, Al. Marcinkowskiego 1.

TOWARZYSTWA TURYSTYCZNE I KRAJOZNAWCZE.

Towarz Miłośników m. Bielska, Bielsko, woj. Śląskie, ul. Cieszyńska, Magistrat.

Towarzystwo Przyjaciół Krzemieńca, Krzemieniec, Liceum.

Towarzystwo Miłośników m. Poznania, Poznań, Ratusz, p. 74.

Towarzystwo Miłośników m. Torunia, Toruń, Ratusz, p. 25.

Związek Stowarz. Przyjaciół Wielkiej Warszawy, Warszawa, Plac Trzech Krzyży 8 m. 16, obejmuje: Tow.: Koło Mokotów, W. Puławska 24; Tow. Przyjaciół Pelcowizny, Warmińska 33; Tow. Przyj. Grochowa W., Czapelska 33; Tow. Koło Prażan, Jagiellońska 3/5; Tow. Przyj. Belwederu, Czerniakowa, Sielc i Siekierek, W. Nabielaka 9; Tow. Przyjac. Dzieln. Ochota-Czyste, W., Uniwersytecka 4 m. 7; Tow. Przyj. Saskiej Kępy, Gocławia i Kamionka, W., Focha 4; Tow. Przyjac. Marymontu,

Potoku, Kaskady, Rudy, Słodowca, Bielan i okolic W., Jana III 13; Tow Przyjac. Dzielnicy Czyste, W., Prądzyńska 6; Tow. Przyjac. Nowego Bródna, W., Białołęcka 15. Tow. Przyjac. Przedm. Koło, W., Górczewska 39: Tow. Przyjac. Woli, W., J. Kazimierza 54; Tow. Przyjac. Mokotowa, W., Wiktorska 17; Tow. Przyjac. Koło Śródmieścia, W., Plac Trzech Krzyży 10; Tow. Przyjaciół M. Ogrodu Czerniakowa, W., Morszyńska 7, biuro Sadyby Oficerskiej; Tow. Miłośn. Przedm. Targówek, W., Biruty 3 m. 6; Tow. Przyjac. Jankowa, W., Krak. Przedm. 5 m. 24; Tow. Miłośn. Żoliborza, W., Pl. Inwalid. 10, m. 75.

Towarz. Przyjaciół Huculszczyzny, Warszawa, Warecka 11a.

Towarz. Turyst. „Przyjaciele Przyrody", Katowice, ul. Dworcowa 11.

Podolskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Tarnopol, Urząd Wojewódzki. Oddziały: w Borszczowie (Wydział Powiatowy), Brodach (Gimnazjum), Brzeżanach (Gimnazjum), Buczaczu (Wydział Powiatowy), Czortkowie (Gimnazjum), Kopyczyńcach (Kasa Komunalna), Kamionce Strumiłowej (Wydział Powiatowy), Podhajcach (Wydział Powiatowy), Przemyślanach (Szpital Powszechny), Radziechowie (Starostwo), Skałacie (Wydział Powiatowy), Trembowli (Gimnazjum), Zaleszczykach (Seminarjum), Zbarażu (Starostwo), Zborowie (Rada Szkolna), Złoczowie (Gimnazjum), oraz Koło w Krzywcu (Zamek, Schronisko).

Polskie Towarzystwo Krajoznawcze. Warszawa ul. Nowy Świat Nr. 19. P. T. K. skupia inteligencję i młodzież uczącą się z całej Polski. Zadaniem Towarzystwa jest rozbudzanie zamiłowania do zwiedzania Polski, ułatwianie zwiedzania i popieranie turystyki w kraju i zagranicą. P.T.K. współdziała w ochronie przyrody, zabytków, gromadzi materjały, dotyczące krajoznawstwa i krajów sąsiednich. P. T. K. prowadzi 17 schronisk i 20 muzeów krajoznawczych i posiada w całej Polsce około 60 oddziałów. Organem P.T.K. jest miesięcznik „Ziemia".

Polskie Towarzystwo Tatrzańskie. Kraków, Potockiego 9. Posiada oddziały w Warszawie, Żórawia Nr. 9 m. 1; Łodzi, Kielcach, Wilnie. Na Śląsku, we Lwowie, Stanisławowie, Poznaniu, Zakopanem i t. d. Jest to jedna z najstarszych organizacyj kulturalno-społecznych w Polsce, a najstarszem towarzystwem turystycznem. P.T.T. powstało w roku 1873 w Zakopanem. Celem Tow. jest rozwój turystyki górskiej, naukowe badanie gór, ochrona krajobrazu gór polskich i etnograficznych właściwości mieszkańców. Obecnie P.T.T. posiada 30 oddziałów i 18.000 członków; 75 punktów oparcia dla turystów o blisko 2.200 miejscach noclegowych.

STOW. SPOŁECZNO - OŚWIATOWE I KULTURALNE NIEPOLSKIE.

Ahawas Tora w Talmud Tora. Tow. udz. bezpł. nauki rel. i świeck. biednym dzieciom żyd., Warszawa, Śliska 62.

Białoruskie Tow. Oświatowe „Praświta", Wilno

Białoruskie Tow. Naukowe. Wilno, Ostrobramska 9.

Bund für Arbeiterbildung, Katowice.

Centrala „Agudas Izrael" w Polsce, Lwów, Smocza 5.

Centralny Związek Bałoruskich Organizacyj Kulturalno-Oświatowych. Wilno, Ostrobramska 9.

Białoruski Instytut Gospadrki i Kultury, Wilno, Ostrobramska 9.

„Chojrew" — ortodoks. organ szkolny „Agudas Izrael", Wilno.

„Ciszo", Centr żyd. organ. szkolna, Warszawa, Nowolipki 41 m. 3.

Czeska Macierz Szkolna, Łuck, Jagiellońska 16.

Deutsche Bücherei, Poznań, Zwierzyniecka 1. — Bydgoszcz, Gdańska 161.

Deutschbund, Bielsko.

Deutscher Geselligkeitsverein „Frohsinn", Lwów, Zielona 11.

Deutscher Kulturbund für Poln. Schlesien, Katowice, Marjacka 17.

Deutscher Kultur und Wirtschaftsbund, Łódź.

Deutscher Kultur und Bildungsverein „Fortschritt", Łódź.

Deutscher Verein für Jugendpflege, Bydgoszcz, Gdańska 36.

Deutscher Volksbund, Łódź.

Evangelischer Landesverband für die weibliche Jugend, Poznań, Cieszkowskiego 8.

Evangelischer Erziehungsverein, Poznań, Czarnieckiego 5.

Gesellschaft für Naturdenkmalpflege in Polnisch-Oberschleisien. (Rektor: E. Schultz), Królewska Huta, woj. Śląskie.

„Jabne". Organ szkolny nar.-sjon. „Mizrachi". Warszawa, Marjańska 7.

Klub „Ridna Chata", Łuck.

Komitet Centralny Opieki nad Żydowskiemi Sierotami, Lwów, Mickiewicza 4.

Kultur. — Liga, Warszawa, Długa 50.

Lodzer Deutsche Schul und Bildungsverein, Łódź.

Maryjskie Towarz. Młodzieży, Lwów, ul Syktuska 39a.

Maryjskie Tow. Pań, Lwów, Blacharska 11.

Mieszczańskie Bractwo, (rusk.), Lwów, Ruska 3. I.

Pädagogischer Verein, Poznań, Kozietulskiego 14.

Rosyjskie, Towarzystwo Dobroczynności w Polsce, Warszawa, Marszałkowska 68.

Ruski Związek Rewizyjny we Lwowie, ul Rutowskiego 22.

Sojuz Ukrainok, Lwów, Rutkowskiego 22.

Stowarzyszenie Ligi Młodzieży Żydowskiej, Warszawa, Pańska 15.

Stowarzyszenie „Łuh", Lwów, Kopernika 5.

Stowarzyszenie Oświatowe „Jesodej Hatora", Warszawa, Nowolipki 9.

Stowarzyszenie Popierania Uczących się Izraelitów „Tachkemony", Brześć n. B., Długa 65.

Stowarzyszenie Samooświata (Selbstbildung). Warszawa, Pańska Nr. 59.

Stowarz. Szerzenia Pracy Zaw i Rolnej wśród żydów „Ort". Łódź, ul. Wólczańska 27. Warszawia, Żabia 9.

Stowarzyszenie „Weker", Warszawa, Przejazd 9.

„Szulkut". Organ szk. żyd.-hebr., Warszawa, Leszno 42

„Tarbut", Żydowskie Stowarzyszenie Oświatowo - Kulturalne w Polsce, Warszawa, Nalewki 2-a.

Tow. „Bojkiwszczyzna" (Dr. Daniło Stachura), Sambor, ul. Lwowska 8.

Tow. „Jaworiwszczyna" (adw. dr. Michajło Filc), Jaworów, woj. Lwowskie.

Tow. im. Kaczkowskiego (rusk.). Lwów, Wałowa 14.

Towarz. Krzewienia Oświaty wśród ludności żydowskiej „Medza-Daath", Warszawa, Przechodnia 3.

Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe „Freiheit", Warszawa, Zamenhofa 11, lokal Poale Sjon.

Towarz. Kursów Wiecz. dla Robotników (żyd.), Warszawa, Dzielna 20 m. 23.

Tow. Kursów Wieczorowych dla dorosłych (żyd.). Warszawa, Nowolipie 3 m. 15.

Tow. „Łemkiwszczina" (prof. Lew, Giec), Sanok, woj. Lwowskie.

Towarzystwo Naukowe i Wykładów im. Piotra Mohyły, Lwów, Czarneckiego 24. Filje: Przemyśl, Rohatyn, Stanisławów, Tarnopol.

Tow. Oświaty Białoruskiej, Wilno, pl. Metropolitalny 3.

Towarzystwo Oświatowe „Rytas", Wilno, Wolana Nr. 5. Pow. Święciański: 8 Oddz.

Towarzystwo Popierania Szkolnictwa Żydowskiego i Kultury Żydowskiej. Warszawa, Leszno 42. Brześć n/B., Krzywa 55.

Tow. Prichilnikiw Oswiti, Lwów.

Towarzystwo „Proświta", Lwów, Rynek 10. Brześć, Zaułek 2.

Tow. „Ridna Szkoła", Lwów, ul. Słowackiego 14, III.

Tow. „Robotnicza Hromada", Lwów, Ruska 3

Towarzystwo „Sokił Batki", Lwów, Ruska 20.

Towarzystwo Św. Kazimierza (Litewskie). Wilno, Wielka 6.

Towarzystwo Szkoły Białoruskiej, Wilno, Św. Anny 2 — 3.

Tow. Zarobk. „Syła", Lwów, Krakowska 17.

„Ukraińska Beseda", Lwów, ul. Rutowskiego 22.

Ukraińskie Turisticzno-Krajeznawcze Howar. „Płaj" u Lwowi. Lwów, Łyczakowska 18.

Ukraińskie Krajowe Tow. Ochrony ditej i mołodi, Lwów, Dominikańska 11.

Ukraińskie Tow. Abstynentów „Widrodzenie". Lwów, Rynek 10

Ukraińskie Tow. Bibliofilów, Lwów, ul. Czarnieckiego 21.

Ukraińskie Tow. Opieki nad Dziećmi, Lwów, Blacharska 11.

Uniwersytet Ludowy Krajoznawczy, Żydowsk. Tow. Krajozn., Warszawa, Królewska 51.

Verband Deutscher Büchereien, Poznań, Zwierzyniecka 1.

Verband Deutscher Volksbüchereien, Katowice, Marjacka 17.

Verband für deutsche Katholiken, Katowice.

Verein Bromberger Volksgarten. Bydgoszcz, 3 Maja 10.

Verein der Kunstfreunde für Toruń und Umgegend, Toruń.

Verein Deutschsprechender Katholiken, Łódź.

Verein für Volksvorträge, Katowice.

Volksbildungsverein, Cieszyn.

Wołyńskie Zjednoczenie Ukraińskie „Proswitianska Chata", Łuck.

Zjednoczenie Szkół Żydowskich, Warszawa, Nowolipki 14, m. 25, tel. 12-13-80

„Zorja". Lwów, Ormiańska 25.

Zrzeszenie Kobiet Żydowskich „W. S. Z. O.", Brześć nad Bugiem, Jagiellońska 12.

Żydowska Bibljoteka „Tel Chaj", Brześć n. B., Białostocka 180.

Żydowskie Stow. Kult.-Ośw. Młodzieży (Uniwersytet Ludowy). Warszawa, Nowolipki 22.

Żydowskie Tow. Krajoznawcze, Warszawa, Królewska 51.

Żydowski Uniwersytet Ludowy przy Centr. Związku Rzemieślników Żydów w Polsce, Warszawa, Nalewki 2a.

Żydowski Uniwersytet Ludowy, organ młodz. ortods. „Ceiwej Agudas Izrael" w Łodzi.

STOWARZYSZENIE SPOŁECZNE I OŚWIATOWO-KULTURALNE MŁODZIEŻY.

Centrala Kół Abstynenckich Młodzieży, Kraków, Skarbowa 2.

Centrala Związków Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej, Kraków, Skarbowa 2.

Centralny Komitet do spraw młodzieży wiejskiej przy Centr. Tow. Organizacyj i Kółek Roln., Warszawa, Kopernika 30.

Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew", Warszawa, Kopernika Nr. 30 Ma na celu wychowanie uświadomionych i twórczych obywateli kraju, mających dobro Państwa jako najwyższe prawo i przygotowanie ich do swego zawodu. Prace organizacji idą w kierunku przysposobienia rolniczego oraz oświatowo-kulturalnym, spółdzielczym i przygtowaniu do udziału w życiu samorządowem. Posiada duży wpływ na młodzież i cieszy się sympatją starszego społeczeństwa. Liczy 60.000 członków.

Chrześciańskie Zjednoczenie Młodzieży Robotniczej, Warszawa, Kredytowa 14 m. 10.

Koło Pomocy Kult. dla młodz. pracującej, Warszawa, Trębacka 17.

Związek Młodz. przy Stow. Chrześc. „Odrodzenie", Łódź, ul. Przejazd 34.

Komisja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej Rady Głównej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Kraków, Oleandry 4.

Legjon Młodych. Związek Pracy dla Państwa. Warszawa, Nowy Świat Nr. 38. L. Młod. jest organizacją idewowo-wychowawczą. Dążeniem Legjonu jest utrwalenie potęgi Państwa a przeciwstawianie się interesom poszczególnych klas i grup. L. M. jest szkołą myśli państwowej, młodego pokolenia opartą na ideologji twórcy Państwa Marszałka Piłsudskiego. Działalność L. M. sięga do wszystkich warstw

społecznych na terenie całego Państwa. Obowiązki Komendanta Głównego pełni inż. Witold Bielski, a zastępcą jego jest szef organizacji Mieczysław Gościcki. Bardzo dużą działalność L. M. przejawia na terenie wyższych uczelni. Na prowincji Legjon działa za pośrednictwem Komend Okręgowych odpowiadających województwom i obwodów, odpowiadających powiatom. W obecnej chwili Legjon liczy około 25.000 członków.

Organizacja Młodzieży Pracującej. Warszawa, Nowy Świat 21, Org. Młodz. Prac zrzesza młodzież rzemieślniczą i robotniczą. Działa na terenie miast na obszarze całej Polski. O M P. roztacza opiekę nad młodzieżą przez wychowywanie w duchu społeczno - państwowym oraz prowadzi dożywianie i zatrudnianie bezrobotnych członków. Liczy około 15 tysięcy członków, współpracuje z Legjonem Młodych. i „Strażą Przednią".

Organizacja Pracy Obywatelskiej Młodzieży „Straż Przednia" Warszawa. ul Nowy - Świat Nr. 2. m. 4. — Organizacja skupia młodzież szkół średnich w wieku od 15 — 21 r. Celem organizacji jest wychowanie zastępów młodzieży na karnych i odpowiedzialnych obywateli Rzeczpospolitej, a Honor i Potęgę Polski, ceniących ponad wszystko. Organizacja działa na terenie całego Państwa. VPrezesem organizacji jest p. Karol Makuch, a naczelnikiem p. Bronisław Nietyksza.

Małopolski Związek Młodzieży Ludowej (przy Małop. Tow. Roln.). Kraków, Plac Szczepański 8.

Towarzystwo Młodzieży „Młoda Polska", Kraków, Rynek Gł. A. B. 12.

Tow. „Mołoda Hromada", Stanisławów.

Tow. Ochrony Młodzieży. Lwów, ul. Złota 10.

Tow. Opieki nad Młodzieżą Robotniczą, Warszawa. ul. Warecka 7.

Tow. Opieki nad młodzieżą rzemieślniczą, Brześć nad Bugiem, Krzywa 88

Tow. Opieki nad młodzieżą żeńską im. Św. Wincentego à Paulo, Lwów.

Tow. Polskiej Młodzieży im. Tad. Kościuszki Lwów, ul. Wnorowskich 4

Tow. Popierania Oświaty Pozaszkolnej wśród młodzieży pracującej. Wilno, Żeligowskiego 5.

Tow Pomocy Dzieciom i Młodz. Polsk. z Kresów (dyr. Al. Śliwińska). Warszawa, Nowy Świat 36.

Towarz. Pomocy Naukowej dla Młodzieży Męskiej im. K. Marcinkowskiego, Poznań. F. Ratajczaka 11.

Tow. „Młodzież Polska" w Stanisławowie.

Wileński Związek Młodzieży Wiejskiej, Wilno, Ludwisarska 7 m. 4.

Wielkopolski Związek Młodzieży Wiejskiej. Poznań, ul. Ratajczaka 14 m. 17.

Wołyński Związek Młodzieży Wiejskiej, Łuck, Mickiewcza 1,

Wołyński Związek Młodzieży Wiejskiej, Równe, ul. Słowackiego. Nr. 4.

Zjednoczona Młodzież, Warszawa, Nowe Bródno, Kiejstuta 9 m. 5.

Zjednoczenie Młodzieży Polskiej, Poznań, Pocztowa 15, tel. 30-97.

Zjednoczenie Polskiej Młodzieży Pracującej „Orlę" — Łódź, Piotrkowska 91; Warszawa, St. Krzyska 39 m. 10. Grupuje młodzież robotniczą i rzemieślniczą, pracowników biurowych, sklepowych, fabrycznych i kolejowych. Hasłem Zjednoczenia jest „Dobro Państwa ponad wszystko". Liczy około 70 placówek w kraju i zagranicą. Wchodzi w skład O. M. P. zachowując autonomję. Prezesem jest zasłużony działacz niepodległościowy Stanisław Dąbrowski.

Zjednoczony Związek Młodzieży Wojew. Kieleckiego, Kielce, ul Sienkiewicza, Hotel Polski.

Związek Drużyn Ludowych Mocarstwowej Polski, Warszawa, Senatorska 22 m. 26.

Związek Harcerstwa Polskiego, Warszawa ul. Myśliwiecka Nr. 3—5. Jest ideową organizacją samowychowaczą młodzieży i ma na celu wychowywanie młodzieży do życia zgodnego z ideałami harcerskiemi ku pożytkowi Państwa, urabianie charakterów, rozwój fizyczny i zaprawianie do życia społecznego. Współpracuje z rodziną i ez szkołą. Z.H.P., organizuje obozy, gawędy, wykłady, kasy oszczędnościowe, bibljoteki i t. p., współpracuje z zagranicą i działa wśród rodaków na obczyźnie. Obecnie Z.H.P. liczy około 140 tysięcy członków i działa na terenie całego kraju. Prezesem Naczelnej Rady Harcerskiej jest Wojewoda, Dr. Michał Grażyński.

Związek Kresowej Młodzieży Polskiej, Lwów, Kopernika 20.

Związek Młodych Kobiet, Kraków, Sobieskiego 10.

Związek Młodych Pionierów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, Nowogrodzka 34 m. 15.

Związek Młodych Polek, Poznań, pl. Działowy 6.

Związek Młodzieży Ludowej, Warszawa, ul. Wiejska Nr. 19. Zrzesza młodzież do pracy samokształceniowej i samopomocowej oraz kształci ją na dobrych i karnych obywateli Państwa. Prowadzi pracę oświatowo-rolniczą, dba o podniesienie rozwoju wsi i gospodarstw rolnych. Liczy około 70 tys. członków. Na czele organizacji stoi Vice Marszałek Sejmu Dr. Karol Polakiewicz.

Związek Młodzieży Polskiej, Poznań, Pl. Nowomiejski 5, Lwów, ul Fredry Nr. 3.

Związek Młodzieży Pracującej „Jedność", Katowice, Piłsudskiego 20, Królewska Huta, Dąbrowskiego 5.

Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej p. wezw. Św. Stan. Kostki, Kraków, Skarbowa 2.

Związek Młodzieży Rolniczej (przy Małop. Tow. Rolnicz.). Lwów, Kopernika 20.

Związek Młodzieży Wiejskiej, Kraków, Gołębia 2.

Związek Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej „Wici", Warszawa, Szopena 16 m. 20, Wojewódzkie Związki: Kielce, ul. Wesoła Nr. 27, Mały Rynek Nr. 4. I Lublin, ul. Trzeciego Maja 7, Łódź, Al. Kościuszki 17.

Związek Młodzieży Wiejskiej, woj. Nowogródzkiego, Nowogródek, Kościelna 1.

Związek Młodzieży Wiejskiej, Ziemi Wileńskiej, Wilno, Zygmuntowska 16.

Związek Niemieckiej Młodzieży Socjalistycznej, Łódź, Piotrkowska 109.

Związek Polskiej Młodzieży Robotniczej „Siła", Warszawa, Wolska 44.

Związek Strzelecki, Warszawa, Myśliwiecka 3.

Prezes Zarządu Głównego: Mec. Paschalski Franciszek.
Wiceprezes: Minkowski Anatol.
Dyrektor Biura Zarządu Głównego: Glinicki Zbigniew.
Komenda Główna.
Komendant Główny: ppłk. Frydrych Marjan.
Szef Sztabu Komendy Głównej: Mjr. Orawiec Franciszek.
Centrum Wyszkolenia Zw. Strzeleckiego, ul. 29 Listopada — Koszary 1 D.A.K.

Centralny Instytut Wydawniczy Zw. Strzeleckiego, ul. Długa 50.
Redakcja tygodnika „Strzelec", ul. Orla 8.
Centralna Składnica Zw. Strzeleckiego, ul. Sienkiewicza 1.

Komenda Okręgu I — Warszawa, Jasna 22.

Komenda Okręgu II — Lublin, pl. Żwirki i Wigury, Dom Żołnierza.

Komenda Okręgu III — Grodno, Orzeszkowej 29.

Komenda Okręgu IV — Łódź, Jerzego 2.

Komenda Okręgu V — Kraków, Oleandry, Dom im. Marszałka Piłsudskiego.

Komenda Okręgu VI — Lwów, ul. Jabłonowskich 5.

Komenda Okręgu VII — Poznań, Babińskiego 2 m. 11.

Komenda Okręgu VIII — Toruń, Jagiellońska 2.

Komenda Okręgu IX — Brześć n/B. skrzynka poczt. 135, pl. Unji Lubelskiej 23.

Komenda Okręgu X — Przemyśl, Mickiewicza 44.

Komenda Podokręgu — Łuck, Szopena 13.

Komenda Podokręgu — Wilno, Wielka 68.

Komenda Podokręgu — Katowice, Jordana 14.

Komenda Podokręgu — Stanisławów, Bielowskiego 2.

Komenda Podokręgu — Tarnopol, Kaczały 4, skrzynka poczt. 93.

Komenda Podokręgu — Nowogródek, Kościelna 83.

Komenda Podokręgu — Kielce, 3-go Maja 8.

Komenda Okręgu Akademickiego Z.S. — Warszawa, Senatorska 19.

Komenda Okręgu Zachodniego Z.S. Francja — Paryż XVI, 14 Avenue de Tokio.

Związek Strzelecki jest organizacją masową, organizacją społeczno-wojskową. Działa na terenie całego Państwa. Większość członków rekrutuje się z wsi i osad. Działalność swą rozciąga na młodzież przedborową, na rezerwistów, na inteligencję i młodzież akademicką celem przygotowania kadr kierowników. Naczelnem zadaniem Związku jest wychowanie obywatela-żołnierza. Kładzie nacisk na wychowanie fizyczne, obywatelskie, sport i strzelectwo. Prowadzi około 4.000 świetlic, rozsianych na terenie całego Państwa. Prowadzi pracę o charakterze użytku społecznego: budowa dróg, sadzenie drzewek, budowa boisk i t. p. Protektorem jest Marszałek Piłsudski. Prezesem honorowym — Wacław Sieroszewski. Związek liczy około 8.000 kół i około 250.000 członków.

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej. Warszawa, Wierzbowa 9. **Rada Główna L. O. P. P.:** 1) Prezes: Kühn Alfons, inżynier, 2) V.-Prezes: Rouppert Stanisław, Dr. Generał Bryg. Szef Dep. Zdrowia MSWojsk. 3) Huber Maksym. Do inż. Prof. Politechniki, 4) Sekretarz: Orzechowski Roman ppłk. inż. Szef. Wydz. Chem. Dep. Uzbr. 5) Członk.: de Beaurain Janusz płk. d-ca I Grupy Lotn. 6) Birkenmayer Alfred, poseł, Wilno, 7) Bobkowski Aleks.; inż. VMin. Komun.; 8) Czubalski Franc., prof. 9) Falkiewicz Franciszek, notarjusz, Radom, 10) Gąsiorowski Janusz, Gen. Szef Sztabu Gł. 11) Gruber Henryk, Dr. Prezes P. K. O. 12) Hauke-Nowak Aleksander, wojew., Łódź, 13) Jagrym - Maleszewski Janusz, płk. K-dt Główny P. P., 14) Kaliński Emil, inż. Min. Poczt i Telegr., 15) Kiliński Władysław, płk. dypl. 16) Kozłowski Leon, prof. Prezes Rady Ministrów. 17) Makuch Karol, dyr. Dep. Min. W. R. i O. P., 18) Piskor Tadeusz, gen. Główny Insp. Sił Zbrojn. Insp. Armji. Rybicki Stanisław, inż. Lwów, 20) Szereszewski Rafał, senator dyr. 21) Zawadzki Józef, prof. dr. Politechnika.

Prezesi Okręgów Wojewódzkich i Kolejowych L. O. P. P.

L. p.	Okrąg	Nazwisko i imię	Zawód
1	Białostocki	Michałowski Stanisław	V-Wojewoda
2	Kielecki	Grabowski Czesław	Inps. Pol. Państw
3	Krakowski	Dr. Kwaśniewski Mikołaj	Wojewoda
4	Krakowski Kolej.	Inż. Wołkanowski Józef	Dyrektor K. P.
5	Lubelski	Grabski Jan	Nacz. Wydz. Min. Skarb.
6	Lwowski	Inż. Łaguna Stanisław	Dyrektor K. P.
7	Łódzki	Biłyk Alfred	Adwokat
8	Nowogródzki	Świderski Stefan	Wojewoda
9	Poleski	Kostek-Biernacki Wacław	„
10	Pomorski	Pasławski Stefan, Generał	Dowódca OK. VIII
11	Poznański	hr. Raczyński Roger	VMinister Roln .
12	Radomski Kolej.	Chodkiewicz Olgierd	Nacz. Sł. Ruchu Radomsk. Dyr. P. K. P.
13	Stanisławowski	Czerwiński Seweryn	VWojewoda
14	Śląski	Dr. Grażyński Michał	Wojewoda
15	Tarnopolski	Dziewałtowski-Gintowt Kaz	Wojewoda
16	Warszawski	Włoskowicz Władysław	Rejent
17	m. st. Warszawy	Inż. Dębski Mieczysław	Szef Depart. i Najw. Izby Kontr.
18	Warszawski Kol.	Inż. Kaliński Janusz	Nacz. Wydz. Dyr. Kol.
19	Wileński	Jankowski Marjan	VWojewoda
20	Wileński Kolej.	Inż. Falkowski Kazimierz	Dyrektor K. P.
21	Wołyński	Godlewski Mikołaj	VWojewoda

Zarząd Główny L. O. P. P: 1) Prezes Berbecki Leon, inż., gen. dywizji, Wiceprezesi: 2) Domes Augustyn, ppłk. pil., 3) Sekretarz: Wojtyga Adam, mjr. pil. 4) Skarbnik Nowodworski Adam. Na-

czelnik b. Komenda Główna Policji Państw. Członkowie: 5) Biłyk Alfred, mec. Łódź, 6) Dawidowski Aleksy, inż. Szef Admin. Fabr. Karabinów, 7) Haberek Franciszek mjr. dypl. 8) Jaroszewski Szymon, inspektor S. P. 9) Krasuski Stanisław, inż. dyr. Szkoły imienia Konarskiego. 10) Patek Konrad, Dyr. Gab. Min. Przem. i Handlu. 11) Rudowski Jan, poseł na Sejm. 12) Sekunda Włodzimierz, mjr. b. 13) Tomaszkiewicz Leopold, poseł na Sejm, 14) Wróblewska Zofja.

Liga jest stowarzyszeniem wyższej użyteczności. Ma nacelu rozwój lotnictwa Polskiego i przygotowania środków do obrony przeciwlotniczo-gazowej. Propaguje wśród społeczeństwa ideę lotnictwa, krzewi naukę o gazach i środkach obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej. Liczy koło miljona członków.

Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny. Warszawa, Nowy Świat Nr. 35. Organizacja skupia w sobie wszystkie związki byłych wojskowych o charakterze prorządowym na zasadach federacyjnych. W skład Federaacji wchodzi 37 związków: 1) Związek Oficerów Rezerwy R. P., 2) Związek Rezerwistów R. P., 3) Ogólny Związek Podoficerów R. P., 4) Związek Legjonistów Polskich, 5) Związek Peowiaków. 6) Związek Powstańców Śląskich, 7) Związek Obrońców Lwowa z Listopada 1918 r., 8) Związek Inwalidów Wojennych R. P., 9) Legja Inwalidów Wojen. R. P. im. gen. J. Sowińskiego, 10) Związek Ociemniałych Żołnierzy R. P., 11) Związek Osadników. 12 Związek Kaniowczyków i Żeligowczyków, 13) Związek Weteranów Powstań Narodowych 1914/19 r., 14) Związek Ochotników Legjonu Bajończyków, 15) Legjon Śląski. 16) Związek Sybiraków, 17) Związek b. Uczestników Wojsk. Straży Kolejowej, 18) Związek Murmańczyków, 19) Związek Legjonistów Puławskich. 20) Stow. Weteranów b. Armji Polskiej we Francji. 21) Związek Uczestników b. I Korp. W. P. na Wschodzie, 22)Związek Powstańców i Wojaków O.K. VIII., 23) Związek b. Wojskowych Polskich w Belgji, 24) Związek Towarzystw Marynarzy Rez., 25) Związek b. Ochotników Armji Polskiej. 26) Stow. Obrońców Kresów Wschodnich, 27) Stow. Wzaj. Pomocy Uczestników Powstania 1863 r. 28) Związek Legjonistek Polskich. 29) Związek b. Drużyniaczek, 30) Związek b. Kurjerek, 31) Stowarzyszenie Peowiaczek. 32) Stowarzeszenie Strzelczyń 1912/14 r., 33) Związek Oficerów w St. Sp., 34) Związek Oficerów Internow. w czasie Wojny Światowej w obozach Polsk. w Niemczech i Austrji, 35) Związek b. Członków Straży Obywat. 1915 r., 36) Związek Żydów Uczestn. Walk o Niepodległość Polski, 37) Żeński Fidac.

Celem Federacji jest szkolenie wojskowe człowków, współpraca z organizacjami przysposobienia wojskowego oraz opieka nad rozwojem organizacyj, wchodzących w skład Federacji. Federacja liczy przeszło 300 tysięcy członków. Inicjatorem i prezesem Federacji jest gen. Roman Górecki.

Viceprezesi: P. Aleksandra Piłsudska — przewodnicząca Unji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, rotm. rez. Józef Świrysz-Ryszkiewicz, min. Marjan Zyndram-Kościałkowski, wojewoda dr. Władysław Dziadosz, mjr. Edwin Wagner, poseł na Sejm R. P. Antoni Jakubowski. Sekretarz Generalny Jan Walewski, poseł na Sejm R. P. Skarbnik generalny dr. Bronisław Burghardt.

Kolejowe Przysposobienie Wojskowe, Warszawa, Hoża 45 — 7.
Pocztowe Przysposobienie Wojskowe, Warszawa, Plac Napoleona 2 (Ministerstwo Poczt i Telegrafów).

Unja Polskich Związków Obrończyń Ojczyzny (Fidac Żeński: Stowarz.: b. Drużyniaczek, b. Peowiaczek, b. Strzelczyń, b. kurjerek, b. instruktorek S. P. i O., Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego, Polskiego Białego Krzyża, Koła Polek. Rodziny Wojskowej, Związku Broni, Stow. Zjednocz. YMCA, Zw. Harc. Polsk., Przyspos. Wojsk. Kobiet, Sióstr Polsk. Czerw. Krzyża). Sekretarjat gen.: Warszawa, Al. Szucha 29 Kasyno Garnizonowe.

Zrzeszenie Stowarzyszeń dla Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju, Warszawa, Bednarska 23 — 46.

Związek Oficerów Rezerwy Rzp. P., Warszawa, Wierzbowa 11. Organizacja skupia oficerów rezerwy, prowadzi pracę samokształceniową w zakresie wiedzy wojskowej i akcję samopomocową. Związek pracuje pod hasłem „Wszystko dla Państwa — Państwo ponad wszystko". Liczy 15 tysięcy członków.

Związek Rezerwistów, Warszawa, ul Wiejska Nr. 3. Sekr. generalny. Skupia wszystkich b. wojskowych bez względu na stopień służby. Działalność idzie w kierunku stworzenia ze swych członków armji rezerwowej, organizując ćwiczenia wojskowe, kładzie duży nacisk na wyrobienie obywatelskie i uświadomienie swych członków o obowiązkach względem Państwa. Prezesem i reprezentaten Związku jest P. Min. Zyndram-Kościałkowski Związek liczy 80.000 członków.

Polski Czerwony Krzyż — Warszawa, Smolna 6. Prezydjum Zarządu Gł, Sekr. gen. Nacz. Dyr., Okręg Warsz. Jest organizacją wyższej użyteczności. W czasie wojny współpracuje z władzł wojsk. w niesieniu pomocy rannym i inwalidom oraz opiekuje się jeńcami i ludnością cywilną. W czasie pokoju zajmuje się gromadzeniem środków celem jaknajszerszego spełnienia swoich zadań w czasie wojny, opiekuje się inwalidami, współpracuje w akcji ogólno-sanitarnej, szkoli personel pomocniczy i t. p. Liczy 100 tysięcy członków.

Zarząd Główny:

Prezes b. min. Ludwik Darowski.

Viceprezes: Antoni Bogucki wicemarszałek Senatu R. P. Sekretarz generalny Anna Paszkowska, Skarbnik zarządu: Władysław Jezierski, Szef sanitarny dr. Czesław Wroczyński, Członkowie zarządu: Marja Tarnowska, Bolesław Kozłowski sędzia Najwyższego Tryb. Adm. Dyrektor naczelny: ppłk. dr. Bohdan Zakliński.

Polski Biały Krzyż, Warszawa, Św. Krzyska 5, Oddział Warszawski Biuro, Sekcja Kult.-Ośw. Jest placówką kulturalno-oświatową w wojsku. Liczba członków — 10 tysięcy.

Z organizacjami, przygotowującemi obronę Państwa, współdziałają w pewnej mierze wymienione poniżej stowarzyszenia i związki:

Instytut Studjów Legjonowych, Warszawa, Bielańska Nr. 9

Komitet Upamiętnienia Walk Legjonowych na Wołyniu, Łuck, Starostwo, ul. Mickiewicza 2, tel. 104.

Legja Inwalidów Wojsk. Polskich, Warszawa, Praga, Mała 2.

Polskie Tow. Opieki nad Grobami Bohaterów, Warszawa, Pl. 3 Krzyży 8

Polskie Tow. Opieki nad Sierotami po Poległych Wojsk. i dziećmi inwalid., Warszawa, Al. Szucha 14, tel. 8.78.54. Sierociniec, Grochów II., ul. Krypska Nr. 39.

Rodzina Rezerwistów, Warszawa, ul. Wiejska Nr. 3, pod hon. protekt. P. M. Piłsudskiej. Przew.: p. posł. Berbecka, zast. przew. pp.: Carowa i Bogucka. Sekr. gen.: pos. Jan Walewski.

Stowarzyszenie „Bratniej Pomocy b. Uczestnikom Walk o Niepodległość", Warszawa, Pl. Napoleona 10.

Tow. Pomocy Ociemniałym i Ofiarom Wojny w Polsce „Latarnia", Warszawa. Praga. Zygmuntowska 9.

Tow. Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Warszawa, Myśliwiecka 3-5.

Zrzeszenie P. O. W., Warszawa, ul. Krucza 29.

Zrzeszenie Sióstr Polskiego Czerwonego Krzyża, Warszawa, Mickiewicza 12.

Związek Inwalidów Ociemn. Wojen. i Ofiar Wojny, Warszawa, Nowy Świat 28.

Związek Inwalidów Wojen. Rzpl. Polsk., Warszawa, Królewska 43

Związek Legjonistów Polskich — Warszawa, Zarząd Główny Matejki Nr 3 Okręg Warszawski — ul. Piusa XI. Nr. 10. — Działa na całym terenie Państwa, nosi charakter polityczny. Związek kultywuje ideologję legjonową, szerzy kult dla tradycji naszych walk o niepodległość, prowadzi działalność samopomową i pośrednictwa pracy. Zrzesza b. legjonistów, którzy nie są dziś zawodowymi wojskowymi. Liczy przeszło 15.000 członków.

Związek Obrońców Lwowa. Lwów.

Związek Obrońców Podkarpacia, Borysław.

Związek Ociemniałych Żołnierzy na Wielkopolskę, Pomorze i Śląsk. Bydgoszcz, 3 Maja 24.

Związek Peowiaków, Warszawa, Zarząd Gł. i Sekr. Gen., ul. Złota 30. Liczy 11.000 członków.

Związek Powstańców Śląskich, Katowice, ul. Ligonia 30. Liczy 15.000 członków.

STOWARZYSZENIA WSPÓŁPRACUJĄCE Z POLAKAMI ZAGRANICĄ

Fundusz Szkolnictwa Polskiego Zagranicą, Warszawa, Mazowiecka Nr. 1.

Komitet Wychowania Narodowego Młodzieży Polskiej z Zagranicy, Warszawa, Al. Ujazdowskie 37 m. 7

Polski Instytut Współpracy z Zagranicą, Warszawa, Marszałkowska 153.

Światowy Związek Polaków z Zagranicy, Warszawa, Mazowiecka Nr. 1. Skład Rady Naczelnej. — Prezydjum: Prezes Marszałek Władysław Raczkiewicz. Sekteratz Rady Dyrektor Stefan Lenartowicz. Członkowie Prezydjum: Wiktor Ambroziewicz — Polska, Mjr. Mieczysław Fularski — Polska, Ferdynand Goetel — Polska, Dr. Bronisław Hełczyński — Polska, Michał Pankiewicz — Polska, Stanisław J. Paprocki — Polska, Adam Stebelski — Polska, Stefan Szwedowski — Polska, Dr Juljan Szymański — Polska, Włodzimierz Zieliński — Polska Członkowie Rady Naczelnej: Wiktor Budzyński — Litwa, Dr. Jan Buzek — Czechosłowacja. Ks. Dr. Bolesław Domański — Niemcy, Bernard Dubieński — Kanada, Walery Goetel — Polska. Albin Jakiel — Polska, Dr. Jan Kaczmarek — Niemcy, Piotr Kalinowski — Francja, St. Kowalewski — Argentyna, Aleksander Kawałkowski — Polska, Ks. Andrzej Łukasiewicz — Rumunja, Zbigniew Morawski —

Polska, — Antoni Olbromski — Polska, Bohdan Pniewski — Polska, Roman Paul — Brazylja, Wanda Pełczyńska — Polska, Stefan Rejer — Polska, Dr. Beno Tennenbaum — Austrja, Leopold Tomaszkiewicz — Polska, Jarosław Wilpiszewski — Łotwa, Dr. Leon Wolf — Czechosłowacja, Mieczysław Zaleski — Polska oraz 5 członków ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, których wybór zostanie później dokonany.

Skład Sądu Organizacyjnego Światowego Związku Polaków z Zagranicy: Dr. Bronisław Helczyński — Polska — przewodniczący, Bolesław Srocki — Polska — v.przewodniczący, Piotr Feliks — Czechosłowacja, Ks. Dr. Witold Paulus — Francja, Stefan Szczepaniak — Niemcy, Gen. Stanisław Kwaśniewski — Polska, Marjan Świechowski — Polska.

Skład Komisji Rewizyjnej Światowego Związku Polaków z Zagranicy: Dr. Władzimierz Hübner — Polska, Edmund Kłopotowski — Polska, Franciszek Lemańczyk — Niemcy, Józef Kożuchowski — Polska, Władysław Łapiński — Łotwa, Tadeusz Wassung — Polska, Dr. Karol Żyła — Polska.

Celem Związku jest konsolidacja żywiołu polskiego zagranicą i związanie go z Macierzą, przez utrzymywanie stałej łączności ze skupieniami polskiemi zagranicą. Światowy Związek powstał w miejsce dawnej Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy.

Stowarzyszenie Opieka Polska nad Rodakami na Obczyźnie, Warszawa. Krak.-Przedm 6.

Stowarzyszenie Uczestników Walki o Szkołę polską, Warszawa, Mazowiecka 1.

Towarz. Bibljotek i Wydawnictw Popularnych im. Józefa Okołowicza, Warszawa, Królewska 23.

Towarzystwo Opieki Kulturalnej nad Polakami zamieszkałymi zagranicą im. Ad. Mickiewicza, Warszawa, Ordynacka 5 m. 5.

Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polyskiej w Niemczech, Warszawa, ul. Hipoteczna Nr. 8, tel. 11.33-28.

Tow. Przyjaciół Związku Nar. Polsk. w Ameryce na Rzeczp. Polską, Warszawa, Nowy Świat 17.

TOWARZYSTWA WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ.

A. P. A. Stowarzyszenie Wszystkich Narodów, Warszawa, ul. Marszałkowska 153. Prezesi honorowi: prezes dr. Henryk Gruber, b. min. sen. August Zaleski. Komitet wykonawczy: Prezes amb. Tytus Filipowicz. Viceprezesi: Leopold Tomaszkiewicz, poseł na Sejm R. P., Marjan Chodacki, radca M. S. Z. Sekretarz generalny Jerzy Życki, Skarbnik Jerzy Rogowicz, Sekretarz Biura Józef Statkowski.

Polski Akademicki Związek Zbliżenia Międzynarodowego „Liga", Warszawa, Trębacka 4. Jest stowarzyszeniem międzyuczelnianem i reprezentuje młodzież akademicką polską wobec zagranicy. Ma na celu zbliżenie młodzieży polskiej z młodzieżą zagraniczną, drogą bezpośrednich kontaktów przez organizowanie wycieczek zagranicę i przyjmowanie wycieczek zagranicznych, urządzanie odczytów, wymianę praktyk wakacyjnych i t. p.

Federacja Stowarzyszeń Polsko - Francuskich w Polsce, Warszawa, Bracka 18. Prezes: dr. Bolesław Kielski, Warszawa, ul. Koszykowa Nr. 42 Sekretarz: K. Sokołowski. Federacja obejmuje:

Stowarzyszenia Polsko-Francuskie:

Warszawa: Sekret.: Kurnatowski Jerzy, ul. Krucza 47a. Siedziba T-wa: Bracka 18.

Poznań: Prezes: prof. Dr. Bron. Dembiński, ul. Chełmońskiego 2. Adres T-wa: Poznań, ul. Mielżyńskiego 26/27.

Toruń: Prezes: P T. Pietrzykowski, Sienkiewicza 12. Sekr.: Prof. A. Zarach, Toruń, ul. Moniuszki Nr. 25, II p.

Łódź: Prezes: Adw. Józef Adamowicz, ul. Kilińskiego 96.

Zakopane: Prezes: Seelieb Artur, Willa Paportka, ul. Sienkiewicza.

Towarzystwa Przyjaciół Francji:

Lwów: Preezs: Dr. Ignacy Dembowski, Romanowicza 18. Adres T-wa: Romanowicza 13 (11a). Sekr.: Prof. Z. Czerny, ul. Tarnowskiego 15.

Kraków: Prezes: Roztworowski Hubert, ulica Pijarska 7. Sekret.: Prof. Pszon J., Wyższa Szkoła Handlowa.

Częstochowa: Prezes: gen. M. Dąbkowski. Sekr.: inż. J. Purzycki. Adres T-wa: Aleja 26.

Związek Towarzystw Polsko-Francuskich:

Bydgoszcz: Prezes: Dyr. T. Wdziękowski — Wyspiańskiego 12. Sekr.: Górska Wanda, ul. Marszałka Focha 22 m. 2.

Koła Polsko-Francuskie:

10. Lublin. Prezes: Zaremba Roman, ul. Krakowskie Przedmieście 68. Adres T-wa: ul. Kościuszki 6.

Alliance française: Section de:

Warszawa: Prezes: Hr. Potocki. Sekret.: Roger Kaeppelin, Skorupki 8.

12. Kraków: Prezes: Prof. Uniw. Folkierski, Kraków, Słowackiego 15 m. 7. Sekr. Moreau-Reibel, prof. Uniw. Jag, Kraków, Al. 3 Maja 23.

Katowice.

Société de Secours mutuels „La Francaise":

Łódź: Prezes: Saladin E., Dyr. jen. F-y Allart-Rousseau, ul. Kątna 19. Sekr.: Piotr Robin, Kątna 17. Siedziba: Al. Kościuszki 3.

Amis de la Pologne:

Paryż: Prezes: b. minister L. Narin. Sekr.: Rosa Bailly, Siedziba: 16, rue de l'Abbé de l'Epée, Paris (5-e).

Polsko-Francuskie Stowarzyszenie Lekarskie:

Warszawa: Prezes: Prof. Dr. Leon Kryński, Smolna 15.

Klub Polsko-Czechosłowacki we Lwowie, Lwów, Długosza 37.

Komisja współpracy międzynarodowej Polskich Stowarzyszeń Społecznych, Warszawa, Marszałkowska 153.

Komitet Gruziński w Polsce, Warszawa, ul. Senatorska 10—57.

Komitet Ormiański w Polsce, Warszawa, Hoża 36—8.

Kółko Polsko-Czesko-Słowackie, Zbąszyń.

Koło Polsko-Włoskie im. Leonarda da Vinci, Warszawa, Marszałkowska 117.

Liga Stowarzysz. Polsko-Jugosłowiańskich, Warszawa, ul. Miodowa 7.

Liga Polsko-Rumuńska, Lwów, Piłsudskiego 18.

Orjentalistyczne Koło Młodych przy Instytucie Wschodnim, Warszawa, Miodowa 7.

Polska Chrześcijańska Liga Pokoju, Warszawa, ulica Piusa XI 16b.

Polska Komisja Współpracy Intelektualnej. Warszawa, Nowy Świat 72

Polska Liga Kobiet Pokoju i Wolności, Warszawa, Widok 26.

Polskie Stowarzyszenie Przyjaciół Ligi Narodów, Warszawa, Jasna 19 i Nowy Świat 27.

Polskie Stowarzyszenie Przyjaciół Pokoju, Warszawa, Marszałka Focha 12—8.

Polskie Towarzystwo Esperantystów (Esperanckie Biuro Prasowe), Warszawa, Widok 19.

Polskie Towarzystwo Przyjaciół Narodu Łużyckiego, Warszawa, ul. Marszałkowska Nr. 117.

Rada Polskich Stowarzyszeń Pacyfistycznych, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 1.

Ruskie Zjednoczenie Narodowe, Warszawa, Daniłowiczowska 14.

Słowiańskie Towarzystwo Kultury i Sztuki, Warszawa, Krucza 47a.

Stowarzyszenie Austrjackie w Warszawie, ul. Koszykowa 11-b.

Stowarzyszenie Młodych Słowian, Warszawa, ul. Dobra 36 m. 6.

Stowarzyszenie Polsko-Duńskie w Poznaniu, Plac Wolności 18.

Stowarzyszenie Przyjaciół Jugosławji, Warszawa, Al. Ujazdowskie 5.

Towarzystwo Badań Zagadnień Międzynarodowych, Warszawa, Marszałkowska 153.

Towarzystwo Bułgarsko-Polskie, Warszawa, ul. Wiejska 9 i Elektoralna 35

Towarzystwo „Dante Alighieri" (Società „Dante Alighieri"). Katowice. Pocztowa 11; w Krakowie: ul. Św. Anny, Bibljoteka Jagiellońska; w Warszawie: Al. Ujazdowskie 28 i ul. Sienkiewicza 12, I. p.

Towarzystwo do Spraw Ligi Narodów, Lwów, ulica Mickiewicza 5-a.

Towarzystwo Polsko-Amerykańskie, Warszawa, Nowy Świat 72.

Towarzystwo Polsko-Azjatyckie, Warszawa, ulica Wspólna 34 m. 5.

Towarzystwo Polsko-Chińskie przy Instytucie Wschodnim, Warszawa, Instytut Wschodni, ul. Miodowa 7, II. p.

Towarzystwo Polsko-Czechosłowackie w Warszawie, ul. Złota 4, — Kraków, ul. Szlak 4. — Gdynia, Kamienna Góra, willa „Mare Nostrum" — Łódź, Pomorska 16. — Katowice, Pocztowa 16. — w Poznaniu: Wały Zygmunta Starego 2/3. Wyższa Szkoła Handlowa.

Towarzystwo Polsko-Duńskie, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7 — 4.

Towarz. Polsko-Estońskie, Warszawa, ul. Śniadeckich 23 i Leszno 3, — Łuck, Urząd Wojew., sala Nr. 3, — Równe, Urząd Powiatowy.

Towarzystwo Polsko-Fińskie, Warszawa, Krak. Przedm 9.

Towarzystwo Polsko-Greckie, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 11.

Towarzystwo Polsko-Hiszpańskie, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 28 — 32, Uniw. Warsz., Semin. Filol. Romańsk.

Towarzystwo Polsko-Japońskie, Warszawa, Miodowa 7.

Towarzystwo Polsko-Jugosłowiańskie, Częstochowa, Starostwo.— Poznań, Al. Marcinkowskiego 3. — Warszawa, Miodowa 7. — Kraków, Tomasza 22. — Łódź, ul. Piotrkowska 49, red „Republiki".

Towarzystwo Polsko-Sowieckie, Warszawa, Rynek Starego Miasta 31.

Towarzystwo Polsko-Portugalskie, Warszawa, ulica Foksal 14.

Towarzystwo Polsko-Rumuńskie, Warszawa, Plac Napoleona 6. Poznań, ul. Św. Marcina 48.

Towarzystwo Polsko-Tureckie, Warszawa, Miodowa 7.

Towarzystwo Polsko-Węgierskie im. Stefana Batorego, Warszawa, Moniuszki 5, przy Instytucie Wschodnim, Warszawa, Miodowa 7. — Kraków, Karmelicka 3. — Wilno, Antokol 42 Zarząd Główny Towarzystw Polsko-Węgierskich: Warszawa, Miodowa 16.

Zarząd Główny Towarzystw Polsko-Węgierskich: Warszawa, Miodowa 16,

Towarzystwo Przyjaciół Serbo-Łużyczan, Poznań.

Towarzystwo Przyjaciół Węgier, Wilno ul. Zygmuntowska 12.

Towarzystwo Słowiańskie, Kraków, Studencka 15.

Towarzystwo Umiędzynarodowienia Łaciny, Warszawa, Polna 4/6.

Ukraiński Centralny Komitet w Rzpl. Polskiej, Warszawa, Czerniakowska 204.

Związek Organizacyj Emigrantów Rosyjskich w Polsce, Warszawa, Marszałkowska 68-4.

Związek Wszechsłowiański w Polsce, Warszawa. Oddział w Łowiczu: Państwowe Gimnazj. Męskie im. ks J. Poniatowskiego.

NAUKA

POLSKA AKADEMJA UMIEJĘTNOŚCI

Kraków, ul. Sławkowska 17.

Akademja Umiejętności w Krakowie, która powstała z Towarzystwa Naukowego krakowskiego w roku 1872, nosi od chwili odrodzenia Państwa Polskiego nazwę Polskiej Akademji Umiejętności.

Polska Akademja Umiejętności jest instytucją, powołaną do pielęgnowania nauki. Jako instytucja narodowa użyteczności publicznej pozostaje pod opieką władz państwa, w szczególności zaś pod protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Polska Akademja Umiejętności ma za zadanie: twórczą pracę naukową w Polsce popierać i ułatwiać, do pracy tej zachęcać, o ile możności ją zespalać i łączyć; gdy potrzeba nią kierować; o ile podobna, ją nagradzać.

Polska Akademja Umiejętności składa się z czterech Wydziałów: a) Wydziału filologicznego, b) Wydziału historyczno-filozoficznego, c) Wydziału matematyczno - przyrodniczego, d) Wydziału lekarskiego.

Przedmiotem prac Wydziału filologicznego są nauki filologiczne językoznawstwo, historja piśmiennictw i historja sztuki.

Przedmiotem prac Wydziału historyczno - filozoficznego są nauki prawne, polityczne, społeczne, wszystkie gałęzie historji (prócz wymienionych w poprzedzającym ustępie) i nauki filozoficzne.

Przedmiotem prac Wydziału matematyczno-przyrodniczego są nauki matematyczne i przyrodnicze.

Przedmiotem prac Wydziału lekarskiego są nauki lekarskie.

Zarząd.

Prezes: Wróblewski Stanisław.

Wiceprezesi: Hoyer Henryk i Świętosławski Wojciech. Sekretarz Generalny: Kutrzeba Stanisław. Delegat Walnego Zgromadzenia: Marchlewski Leon. Delegaci P. A. U. Lwów: Abraham Władysław. Warszawa: Świętosławski Wojciech.

Wydział filologiczny:

Dyrektor: Sternbach Leon.
Wicedyrektor: Witkowski Stanisław.
Wydział historyczno-filozoficzny:
Dyrektor: ks. Fijałek Jan.
Wicedyrektor: Abraham Władysław.
Wydział matematyczno-przyrodniczy:
Dyrektor: Natanson Waldysław.
Wicedyrektor: Morozewicz Józef.
Wydział lekarski:
Dyrektor: Hoyer Henryk.
Wicedyrektor: Orłowski Witold.

INSTYTUTY I TOWARZYSTWA NAUKOWE OGÓLNE ORAZ POPIERAJĄCE NAUKĘ.

Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, Al. Jerozolimskie 32.

Instytut Badań Spraw Narodowościowych, Warszawa, Mazowiecka Nr. 1.

Instytut Naukowo-Badawczy Europy Wschodniej, Wilno, ma za zadanie studjować ziemie i ludy, zamieszkujące Europę Wschodnią, między morzem Białem i Czarnem. Główną uwagę zwraca na Związek Sowiecki i na państwa bałtyckie. Prace Instytutu dotyczą wszystkich dziedzin życia ekonomicznego, społecznego i politycznego. Przy Instytucie istnieje *Szkoła Nauk Politycznych* — wyższa uczelnia z trzyletnim kursem. Od innych szkół tego samego typu różni się ona jedynie tem, że ma specjalny kurs monograficzny o państwach bałtyckich i o Rosji Sowieckiej. Szczególna uwaga zwrócona jest na Rosję Sowiecką (wykłady w tym przedmiocie prowadzi 11 docentów). Należy zaznaczyć, że jest to jedyna szkoła sowietoznawstwa — nietylko w Polsce, ale i w Europie. Szkoła Nauk Politycznych przy I. N. B. E. W. liczy obecnie przeszło 200 słuchaczy. Instytut i Szkołę założono w roku 1930. Prezesem Instytutu jest prof. Stanisław Kętrzyński, prezesem zarządu prof. Stefan Ehrenkreutz dyrektorem Instytutu i Szkoły — Władysław Wielhorski.

Instytut Bałtycki, Toruń, Franciszkańska 14.

Instytut Popierania Nauki, Kasa im. Mianowskiego, Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica.

Instytut Francuski, Warszawa, Nowy Świat 72.

Instytut Mesjaniczny, Warszawa, Piękna 68 m. 7.

Katolicki Związek Badań Międzynarodowych w Polsce (Polska Komisja Współpr. Intelekt.), Warszawa, Nowy Świat 74, Pałac Staszica.

Polskie Towarzystwo Humanistyczne, Lwów, ul. Potockiego 20.

Instytut Wschodni, Warszawa, Miodowa 7

Lubelskie Towarzystwo Naukowe.

Pomorski Instytut Naukowy, Toruń, Łazienna 9.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Poznań, ul. Seweryna Mielżyńskiego 26-7.

Towarzystwo Filomatyczne im. Szkoły Głównej Warszawskiej, Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica, Kasa im. Mianowskiego.

Towarzystwo Instytutu Pedagogicznego w Katowicach, Wojewódzka 45.

Towarzystwo Miłośników Nauk i Sztuki, Pleszew, Gimn. im. Staszica, woj. Poznańskie.

Towarzystwo „Muzeum Tatrzańskiego" im. D-ra T. Chałubińskiego w Zakopanem, ul. Krupówki.

Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock, Rynek Kanoniczny 8.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica.

Towarzystwo Naukowe we Lwowie, ul. Kościuszki 9, parter.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu, Wysoka 12.

Towarzystwo Naukowe Zagłębia Dąbrowskiego, Dąbrowa Górnicza, Magistrat.

Towarzystwo Przyjaciół Bibljoteki Uniwersyteckiej, Poznań, ul. Ratajczaka 4/6.

Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, Gmach Gimnazjum Polskiego, Am. Weissen Turn 1.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku, Katowice, Plac Marjacki 1.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie, ul. Bernardyńska 14.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, ulica Piotra Kmity 5.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Tarnowie, ul. Krakowska 3 m. 3.

Towarz. Przyjaciół Nauk w Tarnopolu.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie, ul. Lelewela 4.

Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum, Lwów, ul. Ossolińskich 5.

Towarzystwo Wyższej Szkoły Dziennikarskiej, Warszawa, Plac Małachowskiego 1.

Związek Muzeów w Polsce, Kraków, Sukiennice, Muzeum Narodowe.

Związek Polskich Towarzystw Naukowych we Lwowie, ul. Zimorowicza 9.

INSTYTUTY I TOWARZYSTWA NAUKOWE OGÓLNE NIEPOLSKIE.

Białoruski Instytut Gospodarki i Kultury, Wilno, Zawalna 6 m. 5, Warszawa, Mokotowska 12 m. 4.

Biełaruskaje Nawukowaje Towarystwa, Wilno, Ostrobramska 9.

Copernicusverein für Wissenschaft und Kunst, Toruń, ul. Różana 3.

Deutsche Gesellschaft für Kunst und Wissenschaft, Bydgoszcz, ul. Wawrzyniaka 2.

Instytut Nauk Judaistycznych, Warszawa, Nowolipie 3.

Litewskie Towarzystwo Naukowe, Wilno, ul. Gimnazjalna 4, 1 p.

Naukowa Fund. Metropol, Andreja Szeptyckoho: „Nacjonalnyj Muzej u Lwowi", Lwów, ul. Mochnackiego 42.

Naukowe Towarzystwo im. Szewczenki, Lwów, ulica Czarneckiego 26.

Ruski Instytut Narodowy „Narodnyj Dom", Lwów, ul. Rutowskiego 22.

Stawropigijskij Institut w Lwowie, Lwów, ul. Blacharska 9.

Towarzystwo Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce, Warszawa, Sienna 39 m. 25. Instytut, Nowolipie 3.

Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, Warszawa, ul. Grzybowska 26-9.

Towarzystwo Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego, Wilno, Wiwulskiego 18.

Ukraiński Instytut Naukowy, Warszawa, ul. Filtrowa 65 m. 1,

Żydowski Instytut Naukowy, Wilno, Wiwulskiego 18.

TOWARZYSTWA, INSTYTUTY I PRACOWNIE NAUKOWE

SPECJALNE:

Archeologja.

Naukowa Archeologiczno-Archeograficzna Komisja przy św. Synodzie Kościoła Prawosławnego w Polsce. Warszawa-Praga, Zygmuntowska 13.

Państwowe Grono Konserwatorów Zabytków Przedmistorycznych, Warszawa, Agrykola 9, Łazienki.

Polskie Towarzystwo Prehistoryczne, Poznań, Mickiewicza 34.

Etnografja.

Polskie Biuro Etnologiczne, Warszawa, Krak. Przedmieście 66, przy Muzeum Etnograficznem.

Polskie Towarzystwo Etnograficzne, Warszawa, Krak. Przedm. 66. Muzeum Etnograficzne.

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze w Księstwie Cieszyńskiem, Cieszyn, ul. Schodowa 3.

Towarzystwo Ludoznawcze we Lwowie, ul. Marszałkowska 1. Zakł. Etnolog. Uniwersytetu J. K.

Towarzystwo Ludoznawcze w Poznaniu, Pl. Wolności 18.

Żydowskie Towarzystwo Historyczno-Etnograficzne im. Sz. Anskiego, Wilno, W. Pohulanka 3.

Filologja.

Polskie Towarzystwo Filologiczne, Lwów, Marszałkowska 1, Uniwersytet.

Polskie Towarzystwo Językoznawcze, Kraków, Gołębia 20. Studjum Słowiańskie.

Polskie Towarzystwo Neofilologiczne, Warszawa, Natolińska 5.

Polskie Towarzystwo Orjentalistyczne, Lwów, Marszałkowska 1. Instytut Orjentalistyczny U. J. K.

Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Kraków, Sławkowska 17.

Filozofja.

Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Lwów, Uniwersytet.

Poznańskie Towarzystwo Filozoficzne, Poznań, Semin. Filozof. U. P., Collegium Minus.

Towarzystwo Filozoficzne im. Św. Tomasza z Akwinu, Lublin Uniwersytet.

Towarzystwo Filozoficzne w Krakowie, ul. Św. Anny 12.

Towarzystwo Studjów Literacko-Filozoficznych, im. A. Mickiewicza, Warszawa, Książęca 4.

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne, Wilno, Unrwersytet, Seminarjum Filozoficzne, ul. Uniwersytecka 5.

Historja.

Instytut Badań Najnowszej Historji Polski, Warszawa, Al. Ujazdowskie 1.

Instytut Heraldyczny, Warszawa, Dąbrowiecka 74

Instytut Naukowo-Badawczy Europy Wschodniej, Wilno, Arsenalska 8, dyr.: inż. Wł. Wielhorski.

Międzynarodowy Związek Towarzystw Historycznych Europy Wschodniej, Warszawa, Krak. Przedm. 26-8. Archiwum Ośw. Publ.

Polskie Towarzystwo Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu, Kraków, ul. Św. Marka 12, Studjum Słowiańskie U. P.

Polskie Towarzystwo Heraldyczne, Lwów, Zamoyskiego 11. Oddział w Warszawie, ul. Okólnik 9.

Polskie Towarzystwo Historyczne, Lwów, ul. Mickiewicza 5. Oddziały: Katowice, Kraków, Lublin, Poznań, Przemyśl, Stanisławów, Tarnopol, Wilno.

Towarzystwo Badania Dziejów Wyzwolenia Wileńszczyzny i ziem północno-wschodnich, Wilno, Urząd Wojewódzki.

Towarzystwo Badania Historji Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich, Lwów, Pl. Bernardyński 6, gmach D. O. K. VI.

Towarz. Badania Hist. Ruchu Niepodległościowego na Pomorzu, Toruń, ul. Sienkiewicza 12.

Towarzystwo Badań Dziejów Reformacji w Polsce, Warszawa, Pl. Małachowskiego 1, Gimn. im. M. Reya.

Towarzystwo do badań nad historją powstania Wielkopolskiego 1919 r. Poznań, Plac Działowy 1-2, Koszary Babińskiego.

Towarzystwo Miłośników miasta Bydgoszczy.

Towarzystwo Miłośników historji i zabytków Krakowa, Kraków, Sienna 16.

Towarzystwo Miłośników Historji w Poznaniu (Archiwum Państwowe), Góra Przemysłowa 1.

Towarzystwo Miłośników miasta Poznania.

Towarzystwo Miłośników miasta Torunia.

Towarzystwo Miłośników Historji, Warszawa, Rynek Starego Miasta 31.

Towarzystwo Miłośników Historji Reformacji Polskiej, im. Jana Łaskiego. Wilno, ul. Zawalna 1.

Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, Lwów, Ratusz, Archiwum Miejskie.

Towarzystwo Miłośników miasta Wilna.
Ukraińskie Wojenno-Istoriczne Towarystwo, Kalisz, Górnośląska 61 m. 8, ppłk. S. Skorupa.
Wojskowe Biuro Historyczne, Warszawa, Ujazdowska 1/3/5.

Numizmatyka.

Towarzystwo Numizmatyczne, Kraków, Wolska 12, (Muzeum Czapskich).
Związek Numizmatyków Lwowskich, Lwów, Rynek 6. Kamienica Królewska.
Towarzystwo Numizmatyczne w Poznaniu, ul. Lubrańskiego 1.
Koło miłośników mennictwa polskiego — Warszawa, Praga, ul. Markowska 18.

Pedagogika.

Instytut Badań w dziedzinie wychowania i nauczania im. Komisji Edukacyjnej, Warszawa, Marszałkowska 117.
Instytut Pedagogiczny, Katowice, Wojewódzka 45.
Naukowe Towarzystwo Pedagogiczne, Kraków, Straszewskiego 7, (prof. dr. St. Kot).
Polskie Przyrodnicze Towarzystwo Pedagogiczne, Warszawa.
Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne im. Ewarysta Estkowskiego, Poznań.
Towarzystwo Edukacji Narodowej, Warszawa, Śniadeckich 8.

Polonistyka.

Klub Polonistów, Warszawa, Nowy Świat 59, II p. Książnica Atlas.
Koło Polonistów Zagłębia Dąbrowskiego. Dąbrowa Górnicza, ul. Dąbrowskiego 14.
Towarz. Literackie im. Ad. Mickiewicza, Lwów, ul. Św. Mikołaja 4, Semin. Polon. U. J. K. z oddziałami w miastach uniwersyteckich.

Socjologja.

Polski Instytut Socjologiczny, Poznań, Uniwersytet

Teologja.

Bohosłowśke Naukowe Towarzystwo u Lwowi, Kopernika 36.
Polskie Tow. Teologiczne, Lwów, ul. Czarnieckiego Nr. 30.
Towarzystwo Teologiczne Lubelskie. Lublin, Uniwersytet.
Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej Lublin — Uniwersytet.

TOWARZYSTWA PRZYRODNICZE, INSTYTUTY I PRACOWNIE NAUKOWE SPECJALNE I ZAWODOWE.

Przyrodnicze (ogólne).

Koło Przyrodnicze im. Marj. Raciborskiego, Częstochowa, ul. Wieluńska 28.
Liga Ochrony Przyrody, Warszawa, Zarząd Główny, Nowy Świat 2, m. 2.
Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Kraków, Lubicz 46.

Polskie Przyrodnicze Towarzystwo Pedagogiczne, Warszawa, Jezuicka 4

Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, Lwów, św. Mikołaja 4.

Towarzystwo Miłośników Przyrody, Grodno, ul. Orzeszkowej, dom Macierzy Szkolnej.

Towarzystwo Miłośników Wiedzy i Przyrody. Warszawa, Bracka 18, m. 30, tel. 2-12-53.

Towarzystwo Ochrony Przyrody, Ciechocinek, 7 klas. Szkoła Powszechna.

Towarzystwo Przyrodnicze im. St. Staszica w Łodzi, ul. Nowo-Targowa 24 i Miejskie Muzeum Przyrodnicze, Park Sienkiewicza.

Antropologja (Eugenika).

Instytut Nauk Antropologicznych, Warszawa, Nowy Świat 72.

Polskie Towarzystwo Antropologiczne, Poznań, ul. Fredry 10.

Polskie Towarzystwo Eugeniczne, Warszawa, Nowy Świat 1, m. 5.

Astronomja, matematyka i fizyka.

Narodowy Komitet Astronomiczny, Kraków, Kopernika 25.

Instytut Fizyczny Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, Krak. Przedmieście 66, biuro, ul. Górnośląska 26, m. 3.

Narodowy Komitet Astronomiczny im. Kopernika, Kraków, ul. Kopernika 25.

Polskie Towarzystwo Astronomiczne, Kraków, ul. Kopernika 25.

Polskie Towarzystwo Fizyczne, Warszawa, Hoża 69, Kraków, Gołębia 13.

Polskie Towarzystwo Matematyczne, Kraków, Gołębia 20, II p.

Towarzystwo im. prof. Z. Janiszewskiego, Warszawa, ul. Grochowska 42-a.

Towarzystwo Miłośników Astronomji, Warszawa, Aleje Ujazdowskie 6/8.

Biologja, botanika i zoologja.

Instytut Biologji Doświadczalnej im. Nenckiego, Warszawa, ul. Śniadeckich 8.

Komitet organizacyjny Alpinarjum, Zakopane i Kraków, ul. Lubicz 46.

Polskie Towarzystwo Anatomiczno-Zoologiczne, Warszawa, ul. Chałubińskiego 5, Anatomicum.

Polskie Towarzystwo Biologiczne, Warszawa, Kujawska Nr. 2.

Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, Krak. Przedm. 26-28, Zakł. Botan. Ogóln. U. W.

Polskie Towarzystwo Zootechniczne, Warszawa, Widok 3.

Polski Związek Entomologiczny, Lwów, ul. Rutowskiego Nr. 18.

Stacja Biologiczna im. Zamoyskich w Drozdowicach (p. Gródek Jagielloński).

Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach, pow. Suwalski, woj. Białostockie.

Stacja Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego, Warszawa, ul. Bagatela 3.

Towarzystwo Miłośników Akwarjów i Terrarjów, Warszawa, Jezuicka 4, Muzeum Pedagogiczne.
Towarzystwo Przyjaciół Ogrodu Zoologicznego m. st. Warszawy, Warszawa, Miejski Ogród Zoologiczny.
Związek Przyjaciół Drzewek, Kraków, Długa 11.

Chemja. Radiologja.

Centralne Laboratorjum Państwowej Fabryki Związków Azotowych, Chorzów, woj. Śląskie.
Chemiczny Instytut Badawczy, Warszawa-Żoliborz, ul. Łączności.
Instytut Przemysłu Farmaceutycznego i Bakterologji Rolnej, Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 66
Instytut Radowy im. M. Skłodowskiej-Curie, Warszawa, Wawelska 15.
Instytut Radjologiczny, Warszawa, ul. Rysia 1
Instytut Radjotechniczny, Warszawa, Zimorowicza 5.
Laboratorjum Chemiczne Głównego Zakładu Inżyniersko-Saperskiego, Warszawa, Królewska 35.
Polskie Towarzystwo Chemiczne, Warszawa, Polna 3, Politechnika.
Polskie Tow. Radjologiczne, Warszawa, Widok 23. Lokal Stow. Lekarzy Polskich.
Polskie Towarzystwo Radjologów, Poznań, Uniwersytet.
Pracownia Chemiczna Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, Koszykowa 9.
Towarzystwo Instytutu Radowego im. Marji Skłodowskiej-Curie, Warszawa, ul. Wawelska 3.

Geologja, geofizyka, geografja, meteorologja.

Centralne Biuro Hydrograficzne Ministerstwa Komunikacji, Warszawa, Chałubińskiego 4.
Instytut Kartograficzny (Prof. E. Romer), Lwów, Długosza 25.
Karpacka Stacja Geologiczna w Borysławiu.
Obserwatorjum Magnetyczne w Świdrze (biuro: Warszawa, Górnośląska 26, m. 3).
Państwowy Instytut Geologiczny. Warszawa, Rakowiecka 4.
Państwowy Instytut Meteorologiczny, Warszawa, Nowy Świat 72, Wydział Morski w Gdyni, 1100 stacyj.
Polskie Towarzystwo Geologiczne. Kraków, Św. Anny Nr. 6.
Stacja Geologiczna w Dąbrowie Górniczej.
Towarzystwo Geofizyków w Warszawie, ul. Langiewicza 4.
Towarzystwo Geograficzne, Lwów, ul. Kościuszki 9, III p., Poznań, ul. Wjazdowa 3, I. p, Warszawa, Nowy Świat 72, Kraków, Grodzka 64.
Towarzystwo Polskiej Stacji Tropikalnej, Warszawa, Bracka 5, m 21.
Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa, ul. Wilcza 64.

Medycyna. Farmacja. Weterynarja.

Collegium Pharmaceuticum, Lwów, Piekarska 52.
Instytut Bakterjologiczno-Chemiczny Tow. Nauk. im. T. Szewczenki, Lwów, Czarnieckiego 24.
Krakowskie Towarz. Ginekologiczne, Kraków, Kopernika 7

Krakowskie Towarzystwo Lekarskie, Kraków, ul. Radziwiłłowska 4.

Krakowskie Towarzystwo Miłośników Historji Mydecyny (prof. W. Szumowski). Kraków, Wolska 6.II.

Lubelskie Towarzystwo Lekarskie. Lublin. Niecała 3.

Lwowskie Towarzystwo Ginekologiczne, Lwów, ul. Pijarów 4. Klinika.

Lwowskie Towarzystwa Lekarskie Lwów, ul. Lindego 6, Poliklinika

Lwowskie Towarzystwo Walki z Gruźlicą. Lwów, ul. Lindego 5.

Łódzkie Towarzystwo Ginekologiczne, Łódź, Piotrkowska 45 „Vita".

Łuckie Towarzystwo Lekarskie. Łuck, Skorupki 11-a.

Miejski Instytut Higieniczny, Warszawa, Nowogrodzka 82.

Państwowy Zakład Higjeny, Warszawa, Chocimska 24.

Polskie Powszechne Towarzystwo Farmaceutyczne. Warszawa, Długa 16.

Polskie Towarzystwo Balneologiczne, Kraków, ul. Sobieskiego 16c.

Polskie Towarzystwo Dermatologiczne, Warszawa, Książęca 2, Szpital Św. Łazarza.

Polskie Towarzystwo Eugeniczne. Warszawa, Nowy Świat 1.

Polskie Towarzystwo Garstrologiczne, Warszawa, Trębacka 2, Lecznica.

Polskie Towarzystwo Higjeniczne. Lwów, Piekarska Nr. 52.

Płockie Towarzystwo Lekarskie (dr. A. Maciesza), Płock, Więzienna 23.

Polski Instytut Badań Mózgu, Warszawa. Chałubińskiego 5.

Polski Komitet do zwalczania raka, Warszawa, Karowa 31.

Polskie Tow. Ginekologiczne, Poznań, ul. Patrona Jackowskiego 42 (prof. Kowalski).

Polskie Towarz. Lekarzy Weterynaryjnych, Warszawa, ul. Śliska 47. m. 7.

Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej, Warszawa, ul. Hoża 37, m. 4.

Polskie Towarzystwo Mikrobiologów i Epidemjologów, Warszawa, Chocimska 24.

Polskie Towarzystwo Otolaryngologiczne, Warszawa, Elektoralna 12, klinika.

Polskie Tow. Pedjatryczne. Warszawa. Litewska 16. klinika.

Polskie Towarzystwo Radjologiczne. Warszawa, Widok 23.

Polskie Towarzystwo popierania badań mózgu. Warszawa, Chałubińskiego 5.

Polskie Towarzystwo Popierania Nauk Farmaceutycznych „Lechicja" Warszawa. Krak. Przedm. 26-28, gmach Zakł. Farmac. Uniwers.

Polskie Towarzystwo Psychjatryczne, Warszawa, ul. Konwiktorska 12, klinika.

Polski Komitet do zwalczania raka, Warszawa, Karowa 31, Lwów, Głowińskiego 7.

Polsko-Francuskie Towarzystwo Lekarskie, Warszawa. Widok 23.

Stała Delegacja Zjazdów Lekarzy i Przyrodników Polskich, Kraków, ul. Szopena 11.

Stowarzyszenie Lekarzy Polaków w Wilnie i na Prowincji, Wilno, ul. Św. Jańska 4.

Stowarzyszenie Lekarzy Polskich. Warszawa. ul. Widok 23. m. 3.
Towarzystwo Aptekarskie we Lwowie, ul. Św. Mikołaja 15.
Towarzystwo Chirurgów Polskich, Warszawa, Wspólna 62, m. 4.
Towarzystwo Chirurgów Warszawskich, Warszawa, Nowogrodzka 48.
Towarzystwo Doraźnej Pomocy Lekarskiej. Warszawa, Jasna 10, tel. 630-91.
Towarzystwo Higjeniczne w Poznaniu. ul Fredry 10.
Towarzystwo Internistów Polskich, Warszawa, Żórawia 4-a.
Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie, Częstochowa, Kościuszki 1
Towarzystwo Lekarskie Warszawskie, Warszawa, ul. Niecała 7.
Towarzystwo Lekarzy-Dentystów Warszawskich, Warszawa, Bracka 18 m. 30.
Towarzystwo Lekarzy Polskich b. Galicji, Lwów, Romanowicza 3
Towarzystwo Lekarzy Polaków na Śląsku (dr. Jerczyk), Katowice, Warszawska 3.
Towarzystwo Lekarzy Weterynarji na Pomorzu. ul. Bydgoska 10.
Towarzystwo Lekarzy Weterynarji w Wilnie. Trocka 19.
Towarzystwo Lekarskie Łódzkie, Łódź, ul. Ewangielicka 9.
Towarzystwo Lekarskie Naukowe na Obwód Nadnotecki, Bydgoszcz, ul. Gdańska.
Towarzystwo Lekarskie Radomskie, Radom. Moniuszki 4.
Towarzystwo Lekarskie w Toruniu. ul. Szeroka (dr. Betlejewski)
Towarzystwo Lekarskie Zagłębia Dąbrowskiego, Sosnowiec, 3-go Maja 15.
Towarzystwo Neurologiczne. Kraków. Klinika, ul. Kopernika 48
Towarzystwo Okulistów Polskich, Warszawa, Elektoralna 12. Szpital Św. Ducha.
Towarzystwo Patologów Polskich. Warszawa, Chałubińskiego 5. Zakład Anatomji.
Towarzystwo Stomatologiczne, Warszawa. Kopernika 12, m. 5.
Towarzystwo Walki z Gruźlicą, Lwów, Lindego 5.
Ukraińskie Towarzystwo Lekarskie, Lwów, Czarnieckiego 26, I.
Warszawskie Towarzystwo Ginekologiczne, Warszawa, ul. Starynkiewicza 3. Klinika.
Warszawskie Towarzystwo Higjeniczne. Warszawa. Karowa 31.
Warszawskie Towarzystwo Neurologiczne, Warszawa, Śniadeckich 8.
Warszawskie Towarzystwo Okulistyczne. Warszawa, ul. Smolna 8. Instytut Oftalmiczny.
Warszawskie Towarzystwo Otorinolaryngologiczne, Warszawa, Elektoralna 12.
Warszawskie Towarzystwo Politechniczne, Warszawa, ul. Polna 3, Politechnika.
Warszawskie Towarzystwo Przeciwgruźlicze, Warszawa, Mazowiecka 5 m. 7.
Wileńskie Towarzystwo Ginekologiczne, Wilno, Bogusławska 3.
Wileńskie Towarzystwo Lekarskie, Wilno, ul. Zamkowa 24.
Zrzeszenie Lekarek Polskich. Warszawa, Al. Jerozolimskie 43.
Zrzeszenie Lekarzy Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, Bielańska 18.

Zrzeszenie Lekarzy Weterynaryjnych Rz. Pol., Warszawa, Chmielna 14. I p.

Związek Lekarzy-Dentystów b. zab. Pruskiego. Bydgoszcz, Jagiellońska 13.

Związek Lekarzy Dentystów Polaków w Wilnie, ul. Wileńska 26.

Związek Lekarzy Państwa Polskiego, Warszawa, ul. Chmielna 58 m. 1. Widok 23.

Związek Lekarzy Słowiańskich w Polsce. Warszawa, Aleje Jerozolimskie 81. Lecznica (doc. Dr. W. Łapiński).

Związek Lekarzy Zachodniej Polski, Poznań, ulica Wrocławska 3.

Związek Stomatologów Lwowskiej Izby Lekarskiej. Lwów, ul. karskiej Krakowskiej. Kraków, Garncarska 9.

Związek Stomatologów i Lekarzy Dentystów na obszarze Izby Lekarskiej. Kopernika 11.

Psychologja

Miejska Pracownia Psychologiczna, Łódź, ul. Grzegorza Piramowicza 3. I p.

Płocki Instytut Psychologiczny „Augustineum", Płock, Piekarska Nr. 5.

Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Warszawa, Uniwersytet.

Polskie Towarzystwo Psychotechniczne, Warszawa, Wspólna 81. Państw. Szkoła Budownictwa.

Poznańskie Towarzystwo Psychologiczne, Poznań, Uniwersytet.

Towarzystwo Badań Psycho-Fizycznych w Piotrkowie, Plac Czarnieckiego 3.

Towarzystwo Badań Psychicznych, Wilno, Garbarska 14.

Technologja.

Akademja Nauk Technicznych, Warszawa, ul. Polna 3, Politechnika.

Główny Urząd Miar, Warszawa, Elektoralna 2.

Instytut Aerodynamiczny przy Politechnice Warszawskiej, Warszawa, Nowowiejska 50, przy Politechnice Lwowskiej, Lwów, ul. Sapiehy 6.

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa, Warszawa, Mokotów, Lotnisko.

Instytut Doświadczalny (techn.-nauk.), Poznań, Mickiewicza 31. Warszawa, Zielna 22 m. 16.

Instytut Naukowej Organizacji i Kierownictwa. Warszawa, ul. Mokotowska 51/3

Celem Instytutu jest szerzenie, popieranie irozwój nauki organizacji i kierownictwa, mającej za zadanie wskazywanie najlepszych metod do osiągnięcia najwyższej sprawności w wykorzystaniu czasu, energji przyrody, materjałów, mechanizmów i urządzeń, kapitału i pracy ludzkiej. Wicedyrektorem Instytutu jest Wacław Mileski. Organem Instytutu jest miesięcznik „Przegląd Organizacji", wydawany od 1926 r.

Instytut Naukowych Badań Budowlanych przy Politechnice Warszawskiej, Wydział Architektury, Warszawa, Koszykowa 55.

Instytut Porady Zawodowej, Katowice, Pl. Wolności Nr. 8.

Instytut Praktycznej Wiedzy Gospodarczej, Warszawa, Widok 20.

Instytut Psychotechniczny przy Miejskiem Muzeum Przemysłowem w Krakowie. Smoleńska 9.

Instytut Radjotechniczny, Warszawa, Mokotowska 6.

Instytut Teletechniczny, Warszawa, Pl. Napoleona 10.

Koło Techników w Ostrowcu, woj. Kieleckie, Zakł. Ostrowieckie.

Koło Techników w Starachowicach.

Kopalnia Doświadczalna „Barbara" i Centrala Ratownicza Górnośląskiego Związku Przemysłowców Górniczo-Hutniczych, Mikołów, woj. Śląskie.

Krakowskie Towarzystwo Techniczne, Kraków, Straszewskiego 28, II p.

Kujawskie Stowarzyszenie Techników we Włocławku.

Laboratorjum Mechaniczne st. m. Warszawy, Warszawa, Nowogrodzka 82.

Miejska Stacja Doświadczalna ścieków na Kaskadzie, Warszawa, Marymoncka 16.

Polskie Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Woj. Śląskiego, Katowice, Ligonia 30, Zacisze 2.

Polskie Towarzystwo Fotograficzne, Warszawa, ul. Polna, Politechnika.

Polskie Towarzystwo Politechniczne, Lwów, ul. Zimorowicza 9.

Polskie Towarzystwo Psychotechniczne, Warszawa, Wspólna 81. Zakład Psychotechniczny.

Polski Instytut Wodociągowo-Kanalizacyjny, Warszawa, Wiejska 18.

Polski Komitet Energetyczny, Warszawa, ul. Kredytowa 9 m. 22.

Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa, ul. Elektoralna 2.

Stacja Badawcza Państwowej Szkoły Przemysłowej, Bielsko, woj. Śląskie.

Śląskie Koło Naukowej Organizacji. Katowice, ul. Kościuszki 30.

Stowarzyszenie Architektów Polskich (S. A. P.), Warszawa, Filtrowa 83.

Stworzyszenie Elektryków Polskich. Warszawa, Czackiego 3/5.

Stowarzyszenie Inżynierów i Architektów w Poznaniu, ul. Kluczborska 5.

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Ziemi Radomskej, Radom, ul. Lubelska 41.

Stowarz. Radjotechników Polskich, Warszawa, Czackiego 3/5.

Stowarzyszenie Techników na Wojew. Pomorskie, Toruń, ul. Grudziądzka 69.

Stowarzyszenie Techników Polskich. Warszawa, ul. Czackiego 3/5.

Stowarzyszenie Techników Polskich w Bydgoszczy, sekr. ul. Chodkiewicza 44, II p.

Stowarzyszenie Techników w Sosnowcu, ul. Czysta 9.

Stowarzyszenie Techników w Grudziądzu, ul. Mickiewicza 4.

Stowarzyszenie Techników Polskich, Warszawa, Pl. Napoleona 10.

Stowarzyszenie Techników Polskich w Wilnie, ul. Wileńska 33.

Stowarzyszenie Techników wojew. Kieleckiego.

Stowarzyszenie Techników, Woj. Lubelskiego, Lublin, Hotel Europejski, I p., Plac Litewski 1.

Stowarzyszenie Techników w Poznaniu, Św. Marcin Nr. 21.

Stowarzyszenie Tcletechników Polskich, Warszawa, Plac Napoleona 10.

Towarzystwo im. Stef. Drzewieckiego do Popierania w Polsce Badań Naukowych z dziedziny Lotnictwa—Warszawa, Nowowiejska 50.

Ukraińskie Techniczne Towarzystwo, Lwów, Rynek Nr. 10, II p.

Warszawskie Towarzystwo Politechniczne. Warszawa, Politechnika.

Wołyńskie Stowarz. Techników, Łuck, ul. Sienkiewcza 21, Biuro Elektrowni.

Związek Polskich Inżynierów Kolejowych (Wydz. Drog. Dyr. Kol. Państw.), Warszawa, Pl. Trzech Krzyży 8.

Związek Techników Polskich w Częstochowie, Aleja Nr. 14.

Związek Wynalazców Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, Wspólna 26 m. 1.

Wojskowe.

Centrala Badań Laboratoryjnych Instytutu Badań Artyleryjskich, Warszawa, Ludna 11.

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa, Warszawa, Mokotów, Lotnisko.

Instytut Techniczny Intendentury, Warszawa, Nowowiejska 3/5 i Koszykowa 79 m. 5.

Laboratorjum Centralnej Komisji Odbiorczej Wojsk Samochodowych, Warszawa — Praga, ul. Stalowa 62.

Laboratorjum Mechaniczne Głównego Zakładu Inżyniersko-Saperskiego, Warszawa, ul. Powązkowska, Składy Materj. Służby lądowej inżynierji i saperów.

Towarzystwo Wiedzy Wojskowej. Warszawa, Al. Szucha 23.

Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy, Warszawa, Pl. Piłsudskiego 3.

Wojskowe Biuro Historyczne, Warszawa, Aleje Ujazdowskie 1/3.

Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa, Wilcza 64.

Wojskowy Instytut Gazowy, Warszawa, ul. Ludna 11-13.

TOWARZYSTWA NAUKOWE (INSTYTUTY SPECJALNE) I ZAWODOWE: PRAWNICZE I EKONOMICZNE.

Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen, Warszawa, ul. Elektoralna 2, III p.

Instytut Badań Spraw Narodowościowych w Polsce.

Instytut Badania Stanu Gospodarczego Ziem Wschodnich przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, Krak. Przedm. 66.

Instytut Gospodarstwa Społecznego, Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 20.

Instytut Historyczno-Prawny. Lwów, ul. Mickiewicza 5a, parter.

Instytut Kryminologiczny Wolnej Wszechnicy Polskiej, Warszawa, ul. Opaczewska 2a.

Instytut Społeczny, Warszawa, ul. Reya 7, róg Raszyńskiej.

Instytut Spraw Społecznych, Warszawa, ul. Wiejska 19.

Koło Ekonomistów, Katowice, Plac Wolności 8.

Koło Miłośników Mennictwa Polskiego, Mennica Państwowa, Warszawa — Praga, Markowska 18.

Koło Prawników Polskich. Warszawa, Rysia 3.

Komisja Kodyfikacyjna Rzecz. Polskiej, Warszawa, Mokotowska 14.

Naukowy Instytut Emigracyjny, Warszawa, Bracka 13.

Państwowy Instytut Eksportowy, Warszawa, Elektoralna 2.
Polskie Tow. Ekonomiczne we Lwowie, ul. Akademicka 21.
Polskie Towarzystwo Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej w Wilnie, Wilno, Biskupa 12.
Polske Towarzystwo Polityki Społecznej. Warszawa, Jasna 19.
Polskie Towarzystwo Prawnicze we Lwowie, Mickiewicza 5a.
Polskie Towarzystwo Prawników w Stanisławowie, Sąd Okręg.
Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Cywilnego, Warszawa, Mokotowska 14.
Polskie Tow. Ustawod. Kryminalnego, Warszawa. Mokotowska 14.
Polski Instytut Administracyjny. Warszawa. Chmielna 17, III p.
Polski Instytut Badania Zagadnień Ludnościowych, Warszawa, Al. Jerozolimskie 32.
Polski Oddział Towarzystwa Prawa Międzynarodowego, Warszawa, ul. Trębacka 10.
Polski Związek Pracowników Kresowców, Warszawa, Al. Jerozolimskie 15.
Polski Związek Słuchaczów i b. Słuch. Akademji Prawa Międzynarodowego w Hadze, Warszawa, Wierzbowa 1.
Śląskie Towarzystwo Zrzeszenia Pracowników Banku Polskiego, Warszawa, Bielańska 10/12.
Spółdzielczy Instytut Naukowy. Warszawa, ul. Warecka 11a.
Stała Delegacja Zrzeszeń Instytucyj Prawniczych Rzecz. Polskiej, Warszawa, Mokotowska 14.
Stowarzyszenie Polskich Dziennikarzy i Publicystów Gospodarczych, Warszawa, Polna 42 m. 3.
Towarzystwo Badania Zagadnień Międzynarodowych, Warszawa. Nowy Świat 47.
Towarzystwo Badania Stosunków Społeczno-Gospodarczych Ludności Żydowskiej w Polsce, Warszawa, Rymarska 6.
Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie, ul. Kopernika 30.
Towarzystwo Ekonomiczne w Lublinie. Uniwersytet.
Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich, Warszawa, Szpitalna 4.
Tow. Kryminologiczne, Warszawa, Rysia 3. Lokal Koła Prawn. Polsk.
Towarzystwo Ochrony Prawa Autorskiego, Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica.
Towarzystwo Popierania Wiedzy Prawniczej, Warszawa, Kredytowa 5.
Tow. Prawnicze im. Ign. Daniłowicza, Wilno, Gmach Sądowy na Łukiszkach.
Tow. Prawnicze i Ekonomiczne, Kraków, Collegium Novum.
Tow. Prawnicze i Ekonomiczne w Poznaniu, Uniwersytet, ul. Wjazdowa 3.
Tow. Prawnicze w Białymstoku (przew.: Prezes Sądu Okręgowego, p. Ostruszka).
Towarz. Prawnicze w Grodnie, Sąd Okręgowy.
Tow. Prawnicze w Kielcach, Kielce, Kolejowa 8.
Towarzystwo Prawnicze w Kaliszu, Sąd Okręgowy.
Tow. Prawnicze w Lublinie.
Towarz. Prawnicze w Radomiu, ul. Lubelska (Żeromskiego). d. wł.
Tow. Prawnicze w Samborze.
Tow. Prawnicze w Warszawie, Kredytowa 3.

Tow. Prawnicze w Zamościu.
Towarz. Prawników i Ekonomistów Polskich w Łucku, ul. 3 Maja 2, klub „Ognisko".
Tow. Przyjaciół Skarbu Państwa, Warszawa, Rymarska 5.
Towarz. Szerzenia Wiedzy Handlowej, Katowice, ul. Szafranka, Miejska Szkoła Handlowa.
Towarzystwo Ukraińskich Prawników, Lwów, Rynek Nr. 46 I.
Zrzeszenie Aplikantów Zawodowych Prawniczych, Warszawa, Królewska 16.
Zrzeszenie Sędziów i Prokuratorów w Warszawie, Sąd Apelacyjny, Plac Krasińskich 3 i Sąd Okręgowy, ul. Miodowa 15.
Związek Adwokatów Polskich, Lwów, Zimorowicza 9.
Związek Sędziów Małopolskich, Lwów, Sąd Okręgowy.
Związek Sędziów Ziem Zachodnich, Poznań, Sąd Okręgowy.
Związek Sędziów Ziemi Śląskiej, Katowice, Pl. Wolności 10.

TOWARZYSTWA NAUKOWE I SPOŁECZNO-ZAWODOWE ROLNICZO-GOSPODARCZE.

Leśnictwo i Łowiectwo.

Centralny Związek Polskich Stowarz. Łowieckich, Warszawa, Nowy Świat 33.
Małopolskie Towarzystwo Łowieckie, Lwów, ul. Ossolińskich 11, III p.
Polskie Towarzystwo Dentologiczne, Lwów, ul. Św. Marka 1.
Związek Zawodowy Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, Foksal 14 m. 2.

Ogrodnictwo.

Ogrodniczy Zakład Doświadczalny Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego w Fredrowie, p. Rudki, woj. Lwowskie.
Towarzystwo Ogrodnicze Warszawskie, Warszawa ul. Bagatela 3.
Tow. Ogródków Rodzinnych, Warszawa, Kopernika 30.
Towarz. Ogrodnicze w Lublinie, Gm. Uniwersytetu, Szkoła Ogrodnicza.
Towarz. Ogrodów Działkowych, Warszawa, Marszałkowska 76,
Towarzystwo Ogrodnicze w Krakowie, Al. Mickiewicza 17.

Pszczelnictwo.

Naczelny Związek Towarzystw Pszczelnych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, Miodowa 14, m. 20 i II Hala Mirowska.
Pomorski Związek Towarzystw Pszczelniczych w Grudziądzu.
Towarzystwo Pszczelniczo-Ogrodnicze, Warszawa, ul. Wiejska 12.
Wielkopolski Związek Towarzystw Pszczelnych, ul. Krasińskiego 10.
ZwiązekPszczelny we Lwowie, ul. Kopernika 30.
Związek Pszczelarzy Śląskich.

Rybactwo.

Krajowe Towarzystwo Rybackie w Krakowie, Pl. Szczepański 8.
Morskie Laboratorjum Rybackie, Hel, pow. Puck, woj. Pomorskie.
Morski Instytut Rybacki, Gdynia, Morski Urząd Rybacki.
Wielkopolskie Towarz. Rybackie w Poznaniu, ul. Mickiewicza 33.

Centralne Laboratorjum Cukrownicze w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 7.

Centralne Towarzystwo Gospodarcze, Poznań, Mickiewicza 33.

Cetralne Towarzystwo Rolnicze w Warszawie, Kopernika 30.

Doświadczalny Zakład Rolniczy, Zagrobela, pow. i woj. tarnopolskie.

Instytut Mleczarski Wielkopolskiej Izby Rolniczej, Warszawa, ul. Dąbrowskiego 17.

Lubelski Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Zemborzycach, p. Lublin, skrz. poczt. 32.

Małopolskie Towarzystwo Rolnicze, Kraków, Pl. Szczepański 8.

Nieświeski Rolniczy Zakład Doświadczalny i Ognisko Kultury Rolnej w Komusowszczyźnie, p. Nieświerz, woj. nowogródzkie.

Naukowa Organizacja Gorzelnictwa Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, Krak. Przedm. 66.

Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego, Puławy, woj. Lubelskie.

Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego. Wydział Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich, Warszawa, Al. Ujazdowskie 7.

Państwowy Naukowy Instytut Rolniczy w Bydgoszczy, ul. Zacisze 8.

Państwowa Stacja Botaniczno-Rolnicza we Lwowie, Zyblikiewicza 40.

Państwowy Zakład Doświadczalny Uprawy Tytoniu w Pladykach, p. Kołomyja, woj. Stanisławowskie.

Polskie Tow. Zootechniczne, Warszawa, Senatorska 15.

Sejmikowa Stacja Rolniczo-Doświadczalna im. St. Staszica, Chełm, woj. Lubelskie, Sejmik Powiatowy.

Sejmikowy Rolniczy Zakład Doświadczalny, Błonie, pow. Łęczyca, woj. Łódzkie.

Śląska Stacja Ochrony Rolin, Cieszyn, ul. Karola Miarki, Pań. Szkoła Gospod. Wiejskiego.

Stacje: chemiczno-rolnicza i fermentacyjna. Dublany, woj. Lwowskie.

Stacja Doświadczalna Botaniczno-Rolnicza, Lwów, ul. Zyblikiewicza 40.

Stacja Doświadczalna Małopolskiego Towarz. Rolniczego w Kleczy Górnej, pow. wadowicki, woj. krakowskie.

Stacja doświadczalna Ogrodnicza „Mory" Warsz. Tow. Ogrodn., Warszawa Bagatela 3, T. O. W.

Stacja Doświadcz. Pomorskiej Izby Rolniczej w Dźwierznie, pow. toruński.

Stacja Doświadczalna Rolnicza w Kutnie, skrz. p. 59.

Stacja Doświadczalna Rolnicza w Sobieszynie, p. Ryki.

Stacja Doświadczalna Wielkopolskiej Izby Rolniczej, Pętkowo, p. Środa, woj. Poznańskie.

Stacja Doświadczalna Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 17.

Stacja Oceny Nasion Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 64.

Stacja Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego, Warszawa, Bagatela 3.

Towarzystwo Gospodarcze we Lwowie, ul. Kopernika 40.
Towarzystwo Popierania Polskiej Nauki Rolniczej i Leśnictwa, Kraków, Al. Mickiewicza 17.
Wileńska Rolnicza Stacja Doświadczalna w Bieniakoniach, woj. Nowogródzkie.
Wileńskie Towarz. Doświadczeń Rolnych, Wilno, Zawalna 9.
Wołyńskie Towarzystwo Rolnicze, Łuck, ul. 3 Maja 5.
Wydział Doświadczalno-Naukowy Centralnego Towarzystwa Rolniczego, Warszawa, Kopernika 30.
Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Błoniu, poczta Łęczyca.
Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Zdanowie, p. Sandomierz, Sejmik.
Zakład Doświadczalny Kultury Torfowisk pod Sarnami, woj. Poleskie.
Zakład Doświadczalny Rolniczy i Stacja Oceny Nasion w Kościelcu, p. Koło, woj. Łódzkie.
Zakład Doświadczalny Rolniczy Ogniska Kultury Rolniczej w Opatówku, p. Staroźreby pow. Płocki.
Zakład Doświadczalny Rolniczy w Kisielnicy, p. Łomża, skrz. poczt. 32.
Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Niżatycach, p. Kańczuga, woj. Lwowskie.
Zakład Doświadczalny Rolniczy w Star. Brześciu, p. Brześć Kujawski.
Zakład Doświadczalny Uprawy Lnu w Łazdunach, p. Juraciszki, pow. Wołożyn, woj. Nowogródzkie.
Zakład Rolniczo-Doświadczalny w Sielcu, pow. Stopnicki, woj. Kieleckie.
Zakład Rolniczy Doświadczalny w Poświętnem, p. Płońsk, woj. Warszawskie.
Związek Rolniczych Zakładów Doświadczalnych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, Kopernika 30 m. 1.

ARCHIWA.

Państwowe.

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Długa 24.
Archiwum Skarbowe w Warszawie, Rymarska 5.
Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, Jezuicka 1.
Archiwum Oświecenia Publicznego w Warszawie, Krak. Przedmieście 26-28.
Archiwum Akt Nowych (wojskowego), Warszawa, Długa 13.
Archiwum Państwowe w Grodnie, Plac Teatralny.
Archiwum Państwowe w Kielcach, Gmach Urzędu Wojewódzkiego.
Archiwum Ziemskie w Krakowie, Grodzka 52.
Archiwum Państwowe w Lublinie, Namiestnikowska 10 i Krak. Przedm. 35.
Archiwum Państwowe i Ziemskie we Lwowie, ul. Podwale 4.
Archiwum map katastralnych we Lwowie, ul. Łyczakowska 4.
Archiwum Państwowe w Piotrkowie, ul. Bykowska 53.
Archiwum Państwowe w Płocku, Gmach Państw. im. Małachowskiego.
Archiwum Państwowe w Poznaniu, Góra Przemysława 1.

Oddział Archiwum Państwowego Poznańskiego w Bydgoszczy, Dworcowa 29.

Archiwum Państwowe w Radomiu, ul. Żeromskiego (Lubelska), Gmach Urzędu Powiatowego.

Archiwum Państwowe w Wilnie, Uniwersytecka 5.

Archiwum Państwowe Pomorskie, Oddział Gdański, Gdańsk, Neugarten 25.

Archiwa samorządowe.

Biały Kamień, pow. Złoczów, woj. Tarnopolskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Białystok. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Bochnia, woj. Krakowskie. Magistrat. Archiwum m. Bochni.

Brześć Kujawski, pow. Nieszawa, woj. Warsz., Magistrat. Archiwum przy Magistracie m. Brześcia Kujawskiego.

Bydgoszcz, Stary Rynek. Archiwum Miejskie.

Chełmno, woj. Pomorskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Chęciny, pow. i woj. Kieleckie. Magistrat. Archiwum ksiąg i dokumentów urzędowych Magistratu m. Chęcin.

Cieszyn, woj. Śląskie. Przełożeństwo m. Cieszyna. Archiwum Miejskie.

Biała, woj. Krakowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Ciężkowice, pow. Grybów, woj. Krakowskie. Archiwum Miejskie.

Częstochowa, woj. Kieleckie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Dolina, woj. Lwowskie, Magistrat. Archiwum Miejskie.

Drohobycz, woj. Lwowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Gorlice, woj. Krakowskie. Magistrat. Arch. Akt. Dawnych m. Gorlic.

Grudziądz, woj. Pomorskie, ul. Lipowa 28. Archiwym m. Grudziądza.

Jarosław, woj. Lwowskie. Magistrat. Archiwum Akt Dawnych m. Jarosławia.

Katowice, woj. Śląskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Kielce. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Koło, woj. Łódzkie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Kołomyja, woj. Stanisławowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Kraków, Sienna 16. Archiwum Aktów Dawnych m. Krakowa.

Krosno, woj. Lwowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Leżajsk, woj. Lwowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Lublin, Magistrat. Archiwum Magistratu m. Lublina.

Lubliniec, woj. Śląskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Lwów, Ratusz. Archiwum król. stoł. m. Lwowa.

Łowicz, Magistrat. Archiwum Magistratu.

Łódź, Plac Wolności 1. Archiwum Aktów Dawnych m. Łodzi.

Łuck, woj. Wołyńskie. Magistrat. Archiwum Miejskie. — Starostwo: Archiwum b. Ziemstwa Powiatowego Łuckiego.

Mysłowice, woj. Śląskie. Magistrat. Archiwum m. Mysłowic.

Myślenice, woj. Krakowskie. Magistrat. Archiwum miasta Myślenic.

Nowogródek. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Nowy Targ, woj. Krakowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Olkusz, woj. Kieleckie. Magistrat. Archiwum Magistratu.

Ostróg n. Horyniem, woj. Wołyńskie, Plac Soboru Bohojawleńskiego. Muzeum im. Książąt Ostrogskich. Zbiory Archiwalne.

Pabjanice, woj. Łódzkie. Magistrat. Archiwum Magistratu m. Pabjanic.

Pińsk, woj. Poleskie. Archiwum Miejskie.

Piotrków Tryb., woj. Łódzkie, ul. Kaliska 13, gmach Magistratu. Archiwum Magistratu..

Płock woj. Warszawskie, Stary Rynek. Archiwum Magistratu m. Płocka.

Przemyśl, woj. Lwowskie. Magistrat. Archiwum Aktów Dawnych m. Przemyśla.

Przeworsk, woj. Lwowskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Radom, woj. Kieleckie. Magistrat. Archiwum Magistratu m. Radomia.

Rawa Mazowiecka, woj. Warszawskie. Archiwum Miejskie.

Rybnik, woj. Śląskie. Archiwum Miejskie.

Rzeszów, woj. Lwowskie. Bibljoteka. Archiwum miasta Rzeszowa.

Sandomierz, woj. Kieleckie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Sanok, woj. Lwowskie, Archiwum Miejskie.

Siedlce, woj. Lubelskie. Archiwum Miejskie.

Sieradz, woj. Łódzkie. Archiwum Miejskie.

Stanisławów,. Archiwum Miejskie.

Suwałki, woj. Białostockie. Archiwum Miejskie.

Tarnopol. Archiwum Miejskie w Skarbcu Kasy Miejskiej i w Biurze Prezydjalnem Zarządu Miasta.

Tarnów, woj. Krakowskie. Ratusz. Archiwum m. Tarnowa.

Toruń, woj. Pomorskie. Magistrat. Archiwum Miejskie.

Wadowice, woj. Krakowskie. Archiwum Miejskie.

Warszawa, ul. Senatorska 14 p. 462, I p.: Archiwum Magistratu m. st. Warszawy.

Wilno, ul. Trocka 14. Archiwum Miejskie m. Wilna.

Włocławek, ul. Kościuszki 12. Archiwum Magistratu m. Włocławka.

Złoczów, woj. Tarnopolskie. Archiwum Miejskie.

Żółkiew, woj. Lwowskie. Archiwum Miejskie.

Archiwa kościelne, parafjalne i klasztorne różnych wyznań.

Bielany, pow. i woj. Krakowskie. Archiwum klasztoru O. O. Kamedułów.

Bydgoszcz. Archiwum Gminy Żydowskiej.

Czerna, pow. Chrzanów, woj. Krakowskie. Archiwum klasztoru O. O. Karmelitów Bosych.

Częstochowa. Archiwum klasztoru O. O. Paulinów na Jasnej Górze.

Dukla, pow. Krosno, woj. Lwowskie. Archiwum O. O. Bernardynów.

Gniezno, woj. Poznańskie. Kapituła Metropolitalna. Archiwum Kapitulne. — Archiwum Konsystorza Metropolitalnego.

Imbramowice, pow. Olkusz, woj. Kieleckie. Archiwum klasztoru P. P. Norbertanek imbramowickich.

Jarosław, woj. Lwowskie. Archiwum O. O. Dominikanów.

Kalisz, woj. Łódzkie. Archiwum Kolegjaty Kaliskiej. Archiwum Konwentu O. O. Franciszkanów. Archiwum b. Opactwa X. X. Kanoników Regularnych Lateraneńskich przy kościele Św. Mikołaja, Archiwum Gminy Wyzn. Żydowskiej.

Kielce, Archiwum Kurji Djecezjalnej.

Kraków, Plac Marjacki 4. Archiwum Kościoła Parafjalnego N. Panny Marji; Ul. Franciszkańska 3, Pałac Arcybiskupi; Archiwum Kurji Książęco-Metropolitalnej; — Ul. Augustjańska 7. Bibljoteka i Archiwum Kapitulne. — Ul. Św. Anny 11; Archiwum Kolegjaty Św. Anny. — Ul. Grodzka 54. Archiwum P. P. Franciszkanek klaszt. Św. Andrzeja. — Kazimierz, ul. Bożego Ciała. Archiwum X. X. Kanoników Regularnych Lateraneńskich przy kościele Bożego Ciała. — Ul. Pijarska 2, Archiwum Kolegjum Krakowskiego O. O. Pijarów.

Krechów, pow. Żółkiew, woj. Lwowskie. Archiwum O. O. Bazyljanów.

Krotoszyn, woj. Poznańskie. Archiwum Synagogi.

Kruszwica, pow. Inowrocław, woj. Poznańskie. Archiwum Kolegjaty.

Leszno, woj. Poznańskie ul. Komenjusza 26. Archiwum Ewang.-Reform. Kościoła Św. Jana.

Leżajsk, pow. Łańcut, woj. Lwowskie. Archiwum Konwentu O. O. Bernardynów.

Lublin, ul. Królewska 10. Archiwum Kapituły Katedralnej Lubelskiej. — Ul Zamojska 2. Archiwum Kurji Biskupiej Lubelskiej. — Ul. Krak.-Przedm. 45. Archiwum parafji Ewang.-Augsburskiej Lubelskiej.

Lwów, ul. Rutowskiego 5, I p.: Archiwum Kapituły Metropolitalnej łacińskiej. — Ul. Skarbkowska 14. Archiwum Kapituły Ormiańskiej. — Plac Dominikański 2. Archiwum Konwentu (klasztoru) O. O. Dominikanów. — Ul. Żółkiewska 36. Archiwum O. O. Bazyljanów. — Ul. Rzeźnicka 5. Izraelicka Bibljoteka Gminna.

Łomża, ul. Dworna 20. Archiwum Kurji Djecezjalnej Łomżyńskiej.

Łowicz, Kapituła Łowicka. Archiwum Kolegjaty Łowickiej.

Łuck. Archiwum Kurji Biskupiej Łuckiej.

Międzyrzec Podlaski, pow. Radzyń, woj. Lubelskie. Archiwum Parafjalne.

Mogiła, pow. i woj. Krakowskie. Archiwum O. O. Cystersów.

Nowe Miasto, pow. Rawa, woj. Warszawskie. Archiwum O. O. Kapucynów.

Opatów, woj. Kieleckie. Archiwum Kolegjaty.

Pakość, pow. Mogilno, woj. Poznańskie. Archiwum poreformackie.

Pelplin, pow. Starogard, woj. Pomorskie. Archiwum Biskupie Djecezji Chełmińskiej. Archiwum Kapituły Chełmińskiej.

Płock, woj. Warszawskie. Bibljoteka Seminarjum Djecezjalnego. Archiwum Djecezjalne. Archiwum Kurji Djecezjalnej.

Poznań, ul. Lubrańskiego 1. Archiwum Archidjecezjalne. — Ul. Szewska 10, I. p. Gmach Synagogi. Archiwum Izraelickiej Gminy Wyznaniowej.

Przemyśl, ul. Katedralna 20a. Archiwum Djecezjalne przy Kurji Biskupiej Obrz. Łacińskiego. — Ul. Kapitulna 4. Archiwum Kapituły Obrz. Łacińskiego. — Archiwum Kapituły Grecko-Łacińskiej. — Archiwum Konwentu O. O. Reformatów.

Przeworsk, woj. Lwowskie. Archiwum Konwentu O. O. Bernardynów.

Rawa Ruska, woj. Lwowskie. Archiwum O. O. Reformatów.

Sandomierz, woj. Kieleckie. Katedra, Skarbiec. Archiwum Kapituły Katedralnej. — Ul. Ks. M. Bulińskiego. Archiwum Kurji Djecezjalnej Sandomierskiej.

Sanok, woj. Lwowskie. Archiwum O. O. Franciszkanów.

Sokal, woj. Lwowskie. Archiwum Konwentu O. O. Bernardynów.

Staniątki, pow. Bochnia, woj. Krakowskie. Klasztor. Archiwum Klasztoru P. P. Benedyktynek.

Stanisławów, Archiwum Kapituły Grecko-Katolickiej. — Archiwum Konsystorza Grecko-Katolickiego.

Stary Sącz ,pow. N. Sącz, woj. Krakowskie. Archiwum Konwentu P. P. Klarysek.

Strzelno, woj. Poznańskie. Archiwum po Norbertankach, przy kościele Parafjalnym.

Szczyrzyce, pow. Limanowa, woj. Krakowskie. Archiwum O. O. Cystersów.

Tarnów, woj. Krakowskie, Archiwum Kapituły Katedralnej. — Ul. Chyszowska 9. Archiwum Konsystorza Biskupiego. — Gmach Seminarjum Djecezjalnego. Zbiory Archiwalne Muzeum Djecezjalnego.

Toruń, woj. Pomorskie. Archiwum Kościoła Św. Jakóba.

Troki, woj. Wileńskie. Archiwum Duchownego Zarządu Karaimskiego.

Trzemeszno, pow. Mogilno, woj. Poznańskie. Archiwum b. Opactwa Kanoników Regularnych Lateraneńskich przy kościele parafjalnym.

Warszawa, ul. Miodowa 13. Archiwum Kurji Metropolitalnej łacińskiej. — Ul. Leszno 16. Archiwum Akt Dawnych Konsystorza Ewang.-Reform. Rzpl. Polsk. — Ul. Kredytowa 2/4. Archiwum parafji Ewang.-Augsburskiej. — Ul. Grzybowska 26/8. Archiwum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej.

Wieliczka, woj. Krakowskie. Archiwum O. O. Franciszkanów.

Wilno, ul. Żydowska 6. Bibljoteka im. M. Straszuna przy Zarządzie Synagogi Głównej. Zbiory archiwalne. — Archiwum Kapituły Katedralnej i Archiwum Kurji Metropolitalnej łacińskiej. — Ul. Zawalna 11. Archiwum Ewangelicko-Reformowane.

Włocławek, woj. Warszawskie. Archiwum Kapituły Włocławskiej.

Zamość, woj. Lubelskie. Archiwum Kapituły Zamoyskiej.

Żółkiew, woj. Lwowskie. Archiwum O. O. Dominikanów.

Archiwa prywatne.

Albertyn, pow. Słonim, woj. Nowogródzkie. Zarz. maj. Albertyn (wł. hr. Pusłowski). Archiwum Albertyńskie.

Balice, pow. Przemyśl, woj. Lwowskie. Archiwum Skibniewskich.

Balice, pow. i woj. Krakowskie. Archiwum X. X. Radziwiłłów.

Białaczew, pow. Opoczno, woj. Kieleckie. Archiwum hr. Platerów.

Bienica, pow. Oszmiana, woj. Wileńskie. Archiwum Szwykowskich.

Bieniuny, pow. Oszmiana, woj. Wileńskie. Archiwum Karczewskich.

Bogumiłów, pow. Sieradz, woj. Łódzkie. Archiwum Kobierzyckich.

Bóbrka, woj. Lwowskie. Archiwum prywatne H. Czajkowskiego.

Bruśnik, pow. Grybów, woj. Krakowskie. Archiwum Filhauserów.

Chroberz, pow. Pińczów, woj. Kieleckie. Archiwum Margr. Wielopolskich.

Chrząstów, pow. Włoszczowa, woj. Kieleckie. Archiwum hr. Potockich.

Czerniejewo, pow. Gniezno, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Skórzewskich.

Dobrzechów, pow. Rzeszów, woj. Lwowskie. Archiwum Michałowskich.

Dubniki, pow. i woj. Wileńskie. Archiwum Mineyków.

Dubiecko, pow. Przemyśl, woj. Lwowskie. Archiwum hr. Konarskich.

Dzików, pow. Tarnobrzeg, woj. Lwowskie. Archiwum hr. Tarnowskich.

Gogolewo, pow. Gostyń, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Czarneckich.

Gumniska, pow. Tarnów, woj. Krakowskie. Archiwum ks. Sanguszków.

Gwoździec, pow. Kołomyja, woj. Stanisławowskie. Archiwum kniaziów Puzynów.

Haczów, pow. Brzozów, woj. Lwowskie, Archiwum Urbańskich.

Hrudopol, pow. Słonim, woj. Nowogródzkie. Archiwum Jundziłłów.

Huszlew, pow. Konstantynów, woj. Lubelskie. Archiwum ks. Woronieckich.

Jabłonna, pow. i woj. Warszawskie. Archiwum Poniatowskich.

Jachimowszczyzna, pow. Oszmiana, woj. Wileńskie, Archiwum Lubańskich.

Jaszuny, pow. i woj. Wileńskie. Archiwum pryw. Rodziny Balińskich.

Kluczków Mały pow. Sieradz, woj. Łódzkie, Archiwum Dunin-Szlotów.

Komarowszczyzna, pow. i woj. Wileńskie. Archiwum hr. Starzeńskich.

Korczew, pow Sokołów, woj. Lubelskie. Bibljoteka, zbiory i arch. Korczewskie hr. Rawita-Ostrowskich.

Kościelniki, pow. i woj. Krakowskie, p. Wyciąże. Archiwum kościelnickie Rodziny Wodzickich.

Kozin ,pow. Dubno, woj. Wołyńskie. Archiwum hr. Tarnowskich.

Kraków, ul. Krupnicza 9. Archiwum Związku Rodziny Nowina-Konopków.

Krzeszowice ,pow. Chrzanów, woj. Krakowskie. Archiwum hr. Potockich.

Kurozwęki, pow. Stopnica, woj. Kieleckie. Archiwum Sołtyków.

Lesko, pow. Lisk, woj. Lwowskie. Archiwum Zamku Leskiego.

Lewków, p. Czekanów, pow. Ostrów, woj. Poznańskie. Archiwum rodzinne Lipe-Lipskich.

Lublin, ul. Królewska 10. Archiwum Łanowieckie Rodz. Bożeńców-Jełowickich.

Lubostroń, pow. Szubin, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Skórzewskich.

Lwów, ul. Wnorowskich 7, I p. Bibljoteka Aleksandra Czołowskiego. — Ul. Kurkowa 15. Bibljoteka Poturzycka Ord. hr. Dzieduszyckich.

Lwówek, pow. N. Tomyśl, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Łąckich

Łańcut, woj. Lwowskie. Archiwum Ordynacji Łańcuckiej hr. Potockich.

Łoniów, pow. Sandomierz,woj. Kieleckie. Archiwum hr. Moszyńskich.

Małuszyn, pow. Radomsko, woj. Łódzkie. Archiwum Ostrowskich.

Marchwacz, p. Opatówek pow. Kalisz, woj. Łódzkie. Archiwum Marchwackie Niemojewskich.

Nieśwież, woj. Nowogródzkie, Zamek. Archiwum Ordynacji Nieświeskiej ks. Radziwiłłów (głównie w Warszawie, ul. Marszałkowska 113 m. 4).

Nowe Dziewiątkowicze, p. Dziewiątkowicze, pow. Słonim, woj. Nowogródzkie. Archiwum Rodziny Śliźniów i Dóbr Nowe-Dziewiątkowice.

Nowodwory, pow. Wysokie Mazow., woj. Białostockie. Archiwum hr. Starzeńskich.

Obory, pow. i woj. Warszawskie. Archiwum hr. Potulickich.

Okno, pow. Skałat, woj. Tarnopolskie. Archiwum Fedorowiczów.

Pińsk, woj. Poleskie, ul. Butrymowicza 37. Archiwum Rodziny Butrymowiczów.

Piotrowice, pow. i woj. Lubelskie. Archiwum hr. Łosiów.

Połoneczka, pow. i woj. Nowogródzkie. Archiwum ks. Radziwiłłów.

Popowo, pow. Łowicz, woj. Warszawskie. Archiwum Skarżyńskich.

Poręba Żegota, pow. Chrzanów, woj. Krakowskie. Archiwum hr. Szembeków.

Porzecze, pow. Pińsk, woj. Poleskie. Archiwum Skirmuntów.

Posadowo, p. Lwówek, pow. Buków, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Korzbok-Łąckich.

Przyłbice, pow. Jaworów, woj. Lwowskie. Archiwum rodzinne hr. Szeptyckich (część we Lwowie, ul. Zielona 30).

Pszczyna, woj. Śląskie. Archiwum ks. Pszczyńskich.

Rogalin, pow. Śrem, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Raczyńskich.

Rokitno Szlacheckie, pow. Będzin, woj. Kieleckie. Archiwum hr. Poleskich.

Rozwadów, pow. Tarnobrzeg, woj. Lwowskie. Archiwum ks. Lubomirskich.

Rusko, pow. Pleszew, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Czarneckich.

Sichów Duży, pow. Stopnica, woj. Kieleckie. Archiwum ks. Radziwiłłów.

Siemianice, pow. Kępno, woj. Poznańskie. Archiwum Szembekowskie i Archiwum Fredrowskie.

Skempe, pow. Lipno, woj. Warszawskie. Archiwum Zielińskich.

Sucha, pow. Radom, woj. Kieleckie. Archiwum Wodzińskich.

Sucha, pow. Żywiec, woj. Krakowskie. Bibljoteka hr. Tarnowskich. Archiwum hr. Branickich.

Sulgustów, pow. Opoczno, woj. Kieleckie. Archiwum Dunin-Sulgustowskich.

Taboryszki, pow. Oszmiana, woj. Wileńskie. Archiwum Ważyńskich.

Tubądzin, p. Błaszki, pow. Turek, woj. Łódzkie. Archiwum Walewskich.

Ujazd, pow. Brzeziny, woj. Łódzkie. Archiwum hr. Ostrowskich.

Warszawa, ul. Ad. Pługa 6 m. 23. Archiwum Rodziny Nowina-Konopków. — Ul. Wilcza 35 m. 5. Archiwum Rodziny Niemojewskich. — Ul. Mokotowska 63 m. 5. Archiwum Związku Rodu Odrowążów-Pieniążków z Iwanowic, Rydzewa i Krużlowa. — Ul. Foksal 6. Archiwum Gospod. Ordynacji hr. Krasińskich. — Ul. Foksal 6. Archiwum Bibljoteki Ordynacji hr. Przeździeckich. — Ul. Żabia 4. Archiwum Jana Zamoyskiego, Kancl. i Hetm. W. Kor. przy Bibljotece Ord. Zamoysk. — Ulica Marszałkowska 113 m. 4. Archiwum Ordynacji Nieświeskiej ks. Radziwiłłów. — Ul. Litewska 6. Archiwum Spiczyńieckie hr. Tyszkiewiczów.

Weleśnica, pow. Pińsk, woj. Poleskie. Archiwum Twardowskich.

Wielka Łąka, p. Rokosowo, pow. Gostyń, woj. Poznańskie. Zarząd Dóbr. Archiwum Pawłowickie hr. Mielżyńskich.

Wieczenica, pow. i woj. Poznańskie. Archiwum hr. Cieszkowskich.

Wilanów, pow. i woj. Warszawskie. Archiwum hr. Branickich.

Wilno, ul. Zygmuntowska 6. Archiwum hr. Jana Tyszkiewicza.

Włostów, pow. Opatów, woj. Kieleckie. Archiwum rodzinne Karskich.

Wola Błędowska, pow. Brzeziny, woj. Łódzkie. Archiwum rodziny Lemańskich.

Wołożyn, pow. Oszmiana, woj. Nowogródzkie. Archiwum hr. Tyszkiewiczów.

Wrząca, pow. Koło, woj. Łódzkie. Archiwum Grodzickich.

Września, woj. Poznańskie. Archiwum hr. Ponińskich.

Wydawy ,pow. Gostyń, woj. Poznańskie. Archiwum Ponieckie hr. Mycielskich.

Wysokie Litewskie, pow. Brześć n. Bugiem, woj. Poleskie. Archiwum hr. Potockich.

Archiwa uniwersyteckie, fundacyjne, społeczne.

Kórnik, pow. Śrem, woj. Poznańskie, Zamek. Dział rękopisów Bibljoteki Kórnickiej.

Kraków, Collegium Novum. Archiwum Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Lwów, ul. Św. Mikołaja 4, parter. Archiwum Uniwersytetu Jana Kazimierza. — Ul. Blacharska 9. Archiwum Instytutu Stauropigjańskiego. — Ul. Ossolińskich 2. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Oddział rękopisów. — Ul. Mochnackiego 42. Archiwum Narodowego Muzeum Ukraińskiego. — Ul. Ujejskiego 2. Bibljoteka Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego. Dział rękopisów.

Nowy Sącz, woj. Krakowskie. Zamek. Bibljoteka (i archiwum) im. Józefa Szujskiego.

Płock, woj. Warszawskie, Rynek Kanoniczny 8. Archiwum Towarzystwa Naukowego.

Poznań .ul. S. Mielżyńskiego 26-7. Gabinet rękopisów Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Przemyśl, ul. Piotra Kmity 5 Archiwum Tow. Przyjaciół Nauk.

Skierniewice, woj. Warszawskie. Zarząd folwarku Szkoły Głównej Gosp. Wiejsk. i Archiwum Dóbr Łowickich.

Tarnów, woj. Krakowskie, ul. Krakowska 12. Muzeum m. Tarnowa. Zbiory archiwalne.

Warszawa, ul. Okólnik 9. Archiwum Biblj. Ord. hr. Krasińskich.

Wieliczka, woj. Krakowskie. Archiwum Państwowe Żupy Solnej.

Wilno, ul. Uniwersytecka 9. Dział archiwalny Biblioteki im. Eustach. i Emilji Wróblewskich. — Ul. Uniwersytecka 5. Dział rękopisów Bibljoteki Publicznej i Uniwersyteckiej.

MUZEA.

Zbiory muzealne (gabinety) uniwersyteckie.

Dublany, woj. Lwowskie. Muzeum Rolnictwa Politechniki Lwowskiej. — Zakłady Pierwszej Katedry Zootechnicznej Politechniki Lwowskiej. — Zbiory gleboznawcze (monolitów).

Kraków, ul. Św. Anny 6 Zbiory Zakładu Anatomji Porównawczej. — Ul. Grzegórzecka 16: Zbiory Zakładu Anatomji Patologicznej Uniw. Jagiell.: Muzeum Zakładu Medycyny Sądowej Uniw. Jagiell. — Ul. Kopernika 12: Zbiory Zakładu Anatomji Opisowej. — Ul. Kopernika 15: Zbiory Zakł. Hist. i Filoz. Medycyny Uniw. Jag. — Ul. Grzegórzecka 16: Zbiory Zakładu Farmakognozji Uniw. Jag. — Ul. Grodzka 53: Muzeum Zakładu Antropolog. Uniw. Jagiell. — Al. Krasińskiego 12: Zakład Historji Medycyny Uniw. Jag. — Ul. Św. Anny 6: Muzeum Gabinetu Geologiczn. Uniw. Jag. — Ul. Mickiewicza 30: Zbiory minerałów i skał Zakładu Mineralogji i Petrografji i Zbiory Geologj i Paleontologji Akademji Górniczej. — Ul. Gołębia 11. Muzeum przy Zakładzie Mineralog. Uniw. Jag. — Ul. Kopernika 27: Zielnik Ogrodu Botaniczn. Uniw. Jag. — Ul. Lubicz 46: Muzeum Instytutu Botanicznego Uniw. Jag. — Ul. Św. Anny 6: Gabinet Zoolog. i Muzeum Uniw. Jagiell. — Al. Mickiewicza 21: Zbiory Zakładu Hodowli Zwierząt i Mleczarstwa Uniw. Jag. — Ul. Gołębia 24: Collegium Novum parter: Gabinet Zakładu Archeol. Klas., Muzeum Sztuki i Archeol., Zbiory Zakładu Historji Szt. Uniw. Jag. — Collegium Novum, sala 67. II p. Gabinet Nauk. Pomocn. Hist. Uniw. Jag. — Ul. Św. Anny 12. I p.: Zbiór Graficzny Biblj. Jag. — Pl. Matejki 13: Galerja Akademji Szutk Pięknych.

Lwów, Ul. Piekarska 52: Muzeum Anatomji Opisowej, Muzeum Instytut Anatomji Patalogicznej, Zbiory Instytutu Histolog.-Embriol., Zbiory Instytutu Medycyny Sadowej Uniw. J. Kaz. — Ul. Św. Mikołaja 4: Zbiory Instytutu Anatomji Porówn. Uniw. J. Kaz. — Ul. Kochanowskiego 67: Muzeum Anatomji Opisowej Zwierząt Domowych Akad. Medyc. Weter. — Ul. Kochanowskiego 59: Muzeum Zakł. Anatomji Patolog. Ak. Med. Weter. — Kochanowskiego 61: Zbiory Zakładu Chirurgji Ogóln. i Chirurgji Kończyn Akad. Med. Wet. i Zbiory Zakładu Hodowli Ogólnej i Nauki o Żywieniu Zwierząt Akad. Med. Weter. Ul. Długosza 8: Zbiory Instytutu Paleontol. Mikołaja 4: Muzeum Miner. i Petrogr. Zakł. Geolog. Uniw. J. Kaz. — Ul. Ujejskiego 2: Politechnika: Muzeum Geologiczno-Paleontologiczne i Mineralog.-Petrogr. Polit. Lwowsk. — Ul. Św. Mikołaja 4: Muzeum Botaniczne Uniw. J. Kaz. — Muzeum Instytutt Zoologicznego Uniw. J. Kaz. — ul. Nabielaka 22: Muzeum i Laboratorjum Zoolog. Polit. Lw. i Zbiory Zakładu Gleboznawstwa i Chemji Rolnicz. Polit. Lw. Ul. Marszałkowska 1. Uniwersytet: Instytut Hist. Szt. Nowożytnej. Ul. Sapiechy 12. Politechnika: Muzeum Budowy Maszyn. Ul. Kościuszki 9: Zbiory wschodnie przy Instytucie orjentalist. U. J. K.

Poznań, Ul. Górna Wilda 89, Muzeum Hist. i Filoz. Medycyny Uniw. Pozn. Ul. Rektora Święcickiego 6: Muzeum Anatomiczne, Uniw.

Ul. Słowackiego 46: Zbiory Instytutu Paleontol. Ul. Grunwaldzka 15: Zbiory Zakł. Mineral. Uniw. Pozn. Sołacz-Dwór. Zakład Botaniki Ogólnej i Fitopatologji Uniw. Ul. Sołacka 15: Zbiory Dydakt. przy Zakładzie Zoologji i Paleontologji Uniw. Pozn. Ul. Fredry 10: Muz. Szkolne Uniw. Pozn.

Skierniewice, woj. Warsz., Pałac: Zbiory Zakładu Fitopatologji Szkoły Główn. Gosp. Wiejsk.

Warszawa, ul. Chałubińskiego 5: Muzeum Zakładu Anatomji Patol. Uniw. Warsz.: Muzeum Zakładu Anatomji Prawidłowej; Zbiory Zakładu Chirurgji Operacyjnej i Anatomji Topograficznej Un. War.; Muzeum Embrjologiczne Zakładu Histologji i Embrjologii Uniw. War. — ul. Oczki 1: Muzeum Zakładu Medycyny Sądowej Un. War. — ul. Górnośląska 45 „Anatomicum" Szkoły Podchorążych Sanitarnych. Praga, ul. Grochowska 77: Zbiory Zakładu Anatomji Patologicznej i Patologji Ogólnej Zwierząt Wydz. Weter. Un. Warsz.; Zbiory Zakładu Zoologji i Parazytologji Wydziału Weter. Uniwersytetu Warsz.; ul. Hoża 74: Zbiory Zakładu Hodowli i Żywienia Zwierząt Szkoły Gł. Gosp. Wiejsk.; Muzeum Zakładu Maszynoznawstwa Rolniczego Szk. Gł. Gosp. Wiejsk. Ul. Górnośląska 47a. Muzeum Histor. Szkoły Podchorążych Sanitarnych. Ul Krak.-Przedm. 26-8: Muzeum Geolog. i Paleontol. Un. War.; Muzeum Mineralogiczne Uniw. Warsz. — ul. Polna 3: Politechnika: Muzeum Mineralog. i Geolog. Polit. Warsz. Al. Ujazd. 6/8: Zielnik Zakł Syst. Roślin Uniw. Warsz. Ul. Rakowiecka 8: Zbiory Zakł Hod. Szczeg. i Żywienia Zwierząt Szk. Gł. Gosp. Wiejsk. Ul. Hoża 74: Muzeum Zakładu Maszynoznawstwa Rolniczego Szkoły Główn. Gosp. Wiejsk. — Zielnik grzybów (Zielnik Mikologiczny) Zakładu Fitopatologji Szk. Gł. Gosp. Wiejsk. Ul. Krakowskie Przedmieście 26/8: Gabinet Rycin Biblj. Uniw. War.

Wilno, ul. Słowackiego 15: Zbiory Zakładu Anatomji Opisowej i Zbiory Zakładu Anatomji Topograf. Un. St. B. — Antokol ul. Senatorska: Zbiory Zakł. Anatomii Patol. Uniw. St. Bat. — Ul. Zakretowa 15: Zbiory Zakładu Anatomji Porówn. Uniw. St. Bat. Ul. Zamkowa 11. Zbiory Muzealne Uniw. St. Bat. — Ul. Zakretowa 23: Muzeum Przyrodn. i Dydakt. Uniw. St. B. — Ul. Objazdowa 2: Muzeum Zakł. Farmakognozji i Hodowli Roślin Lekarskich U. St. B. — Ul. Zakretowa 1. Zbiory Zakładu Uprawy Roli i Roślin U. St. B. — Ul. Zakretowa 15: Muzeum Zoologiczne przy Zakł. Zool. Un. St. B. Ul. Zamkowa 11: Muzeum Archeol. Un. St. B.; Muzeum Etnogr. i Rybackie Un. St. B.

Muzea i zbiory muzealne państwowe i fundacyjne.

Biała Podlaska, woj. Lubelskie: Muzeum Państw. gimn. im. J. I. Kraszewskiego.

Białowieża, woj. Białostockie, Bud. Zarządu Lasów Państwowych. Muzeum Przyrodnicze im. Jana Miklaszewskiego przy Parku Narodowym.

Dąbrowa Górnicza, woj. Kieleckie, Państw. Szkoła Górnicza i Hutnicza im. Staszica: Muzeum Geologiczne.

Grodno, woj. Białostockie, gmach Starostwa. Muzeum Państwowe.

Hel, Stacja Morska: Muzeum Przyrodnicze.

Inowrocław: Muzeum 59 p. piech. — Plac Klasztorny: wystawa LOPP.

Kórnik, woj. Poznańskie. Zamek. Muzeum Działyńskich.

Kowel, woj. Wołyńskie: Muzeum Szkolne przy Gimnazjum Państwowem.

Kraków, Wawel 5: Zbiory Historyczne Królewskiego Zamku na Wawelu. — Państwowe Zbiory sztuki na Wawelu. — Ul. Sławkowska 17: Muzeum Fizjograficzne P. Akad. Um. ‚Muzeum Archeolog. P. Ak. Um.

Laski, p. Kępno, woj. Poznań. Muzeum prehistor. im. Rekt. Heljod. Święcickiego.

Lwów, ul. Baworowskich 2: Muzeum przy Bibljotece fund. W. hr. Baworowskiego. — Ul. Ossolińskich 2: Muzeum im. ks. Lubomirskich.

Ostrów, woj. Poznańskie: Muzeum 60 p. piechoty.

Poznań, ul. Artyleryjska 1, róg ul. Ratajczaka: Wielkopolskie Muzeum Wojskowe. — Ul. Wjazdowa, wejście od Wałów Batorego: b. Zamek Cesarski.

Pułtusk, Kościuszki 13: Szkolne Muzeum Krajoznawcze.

Rzeszów, Magistrat: Galerja im. Dąmbskich.

Siennica, Pań. Semin. Naucz.: Muzeum Regj. przy Kole Krajoznawczem.

Warszawa, Mokotów, ul. Rakowiecka 4: Muzeum Państw. Instytutu Geologicznego. Krak. Przedm. 26/8: Państw Muzeum Zoologiczne. Agrykola 9: Polskie Centralne Muzeum Archeologiczne. — Państwowe Zbiory Sztuki (Pałac pod Blachą): Zamek Królewski, Pałac pod Blachą. Łazienki Królewskie — Al. Szucha 23: Centralne Biuro Inwentaryzacyjne Zabytków Szutki Min. W. R. i O. P. — Stare Miasto 32: Państw. Galerja Sztuki Polskiej. U. Hoża 88. Muzeum Oświaty i Wychowania Ministr. W. R. i O. P. Plac Trzech Krzyży 4/6: Muzeum Państw. Instytutu Głuchon. i Ociemn. Ul. Podwale 15 i Al. 3 Maja 13: Muzeum Wojska. Praga, ul. Markowska 18: Mennica Państwowa, Gabinet Numizmatyczny Mennicy Państw. — Ul. Elektoralna 2: Muzeum Główn. Urządu Miar. — Nowy Zjazd 1, tel. 2-90-77: Muzeum Kolejowe. — Ul. Barbary 2: Muzeum Poczty i Telekomunikacji przy Ministr. Poczt. i Telegr. — Nowy Zjazd 1: Muzeum Kolejowe. — Ul. Ciepła 13: Muzeum Kryminologiczne przy Wydz. IV (Centrala Służby Śledczej Głównej Komendy Policji Państwowej). — Nowy Świat 67: Muzeum Policji.

Wieliczka, woj. Krakowskie, Muzeum Salinarne Państw. Żupy Solnej.

Wilanów, woj. Warsz., Zbiory w Pałacu Króla Jana III.

Żywiec, woj. Krak., Zbiory regjonalne przy Państwowem Semin. Naucz. Żeńskiem.

Muzea i zbiory muzealne samorządowe.

Biała, woj. Krak. dom Kasy Oszczędności: Muzeum Miejskie.

Bielsko, woj. Śląskie, Rynek Nr. 9. Muzeum Miejskie.

Brzeżany, woj. Tarnopolskie: Muzeum Miejskie.

Bydgoszcz, Stary Rynek: Muzeum Miejskie.

Cieszyn, ul. Demla 6: Muzeum Miejskie.

Częstochowa, ul. Dąbrowskiego 10. Muzeum Miejskie Krajoznawcze.

Golub, pow. Wąbrzeźno, woj. Pomorskie, Zamek: Muzeum Zbiorów Starożytnych.

Grodno, ul. Botaniczna 6. Muzeum Miejskie Przyrodnicze.

Grudziądz, ul. Lipowa 28. Muzeum Miejskie.

Hel, woj. Pomorskie. Kolekcja Bałtycka Morskiego Laboratorjum Rybackiego.

Inowrocław. Magistrat: Muzeum Regjonalne Kujaw Zachodnich (w organ.).

Jarosław, woj. Lwowskie, Ratusz: Muzeum Miejskie.

Kartuzy, woj. Pomorskie, ul. Cmentarna 4: Muzeum Powiatowe.

Katowice, woj. Śląskie, ul. Jagiellońska. Gmach Urz. Wojew. i ul. Krasińskiego, Gmach Szkół Technicznych: Muzeum Śląskie.

Kłodawa. Zbiory Muzealne m. Kłodawy.

Kraków, Rynek, Sukiennice: Muzeum Narodowe. — Wolska 10/12: Muzeum im. Emer. hr. Hutten Czapskiego. — Ul. Św. Jana 1: Zbiory Muzealne im. Feliksa Jasieńskiego. — Ul. Karmelicka 51: Zbiory Muzealne im. Er. Barącza.—Rynek: Zbiory z Wieży Ratuszowej.—Ul. Sienna 16: Muz. Histor. m. Krakowa. Ul. Smoleńska 9, III p.: Miejskie Muzeum Przemysłowe im. D-ra A. Baranieckiego.

Lwów, Rynek 4, Kamienica Królewska: Muzeum Historyczne m. Lwowa. Rynek 6: Muzeum Hist.. Narodowe im. Króla Jana III. — Ul. Ossolińskich 3: Zbiory Bolesł. Orzechowicza. — Hetmańska 20/Ossolińskich 3: Galerja Narodowa m. Lwowa. — Ul. Hetmańska 20: Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego.

Łowicz, Rynek. T. Kościuszki 17: Muzeum Miejskie, Starożytności i Pamiątek Historycz. im. Wł. Tarczyńskiego.

Łódź, Plac Wolności 1: Muzeum Miejskie Historii i Sztuki im. Julj. i Kaz. Bartoszewiczów — Ul. Piotrowska 91: Miejskie Muzeum Etnograficzne. — Park im. Sienkiewicza: Miejskie Muzeum Przyrodnicze.

Mława, woj. Warsz., Magistrat: Miejskie Muzeum Regionalne.

Mysłowice, woj. Śląskie, ul. Seminaryjna 4: Muzeum Miejskie.

Poznań, ul. Sewer. Mielżyńskiego 26/7: Dział Przedhistoryczny Muzeum Wielkopolsk.; Al. Marcinkowskiego 9. Muzeum Wielkopolskie; ul. Gajowa. Ogród Zoologiczny: Oddział Przyrodniczy Muzeum Wlkp. Ul. Sew. Mielżyńskiego 26/7: Galerja im. Mielżyńskich. Ul. Marsz. Focha 18: Muzeum m. Poznania.

Puck, Magistrat: Muzealne Zbiory Rybackie.

Stanisławów, Ratusz, Rynek: Muzeum Pokuckie.

Świecie, woj. Pomorskie, Szkoła Powszechna: Muzeum Regjonalne pow. Świeckiego.

Świętochłowice, woj. Śląskie: Muzeum Powiatowe.

Tarnów, ul. Krakowska 12: Muzeum m. Tarnowa.

Toruń, Ratusz: Muzeum Miejskie.

Warszawa, Al. Trzeciego Maja 13: Muzeum Narodowe, Muzeum Wojska (i Podwale 15). — Ul. Jezuicka 4. Muzeum Pedagogiczne.

Wielkie Hajduki, pow. Świętochłowice, woj. Śląskie, ul. Krakowska 40: Muzeum pow. Świętochłowickiego.

Wilno, ul. Trocka 14; Muzeum Miejskie.

Muzea i zbiory muzealne społeczne.

Baranowicze, woj. Nowogródzkie, ul. Mickiewicza 45: Muzeum Powiatowe Pow. K-tu Regjonalnego.

Chełm, woj. Lubelskie, Państw. Gimn. im. Stef. Czarneckiego: Muzeum im. W. Ambroziewicza Polsk. Towarz. Krajoznawczego.

Chojnice, woj. Pomorskie, Rynek, Dom W. Scheibera. Muzeum Regj. Polsk. Tow. Krajoznawczego.

Ciechocinek, woj. Warsz.: Zbiory muzealne przy Państw. Zakł. Zdrojowym

Druskieniki, woj. Białostockie: Muzeum lokalne.

Działdowo, woj. Pomorskie, ul. Dworcowa 31: Muzeum Mazurskie.

Jaworów, woj. Lwowskie: Muzeum „Jaworiwszczina".

Jędrzejów, woj. Kieleckie, Rynek 7: Zbiory Muzealne Oddziału Polsk. Tow. Krajozn.

Kalisz, woj. Łódzkie, Pl. 11 Listopada, Ratusz, III p.: Muzeum Ziemi Kaliskiej.

Kazimierz Dolny, woj. Lubelskie, klasztor OO. Reformatów: Muzeum Regjonalne Tow. Przyjaciół Kazimierza.

Kielce, ul. Leonarda 14: Muzeum Polsk. Tow. Krajoznawczego.

Kołomyja, woj. Stanisławowskie: Ukraińskyj Narodnyj Muzej imeny ks. Józefata Kobryńskiego przy Tow. „Ukraińskyj Narodnyj Dim".

Kraków, ul. Florjańska 41: Dom i Muzeum Jana Matejki. — Wawel 7: Muzeum Etnograficzne.

Krościenko, woj. Krakowskie. Muzeum Pienińskie.

Leszno, woj. Poznańskie ul. Leszczyńskich 1: Muzeum Rodzinne Tow. Czytelń Lud.

Lublin, ul. Narutowicza 4. Muzeum Lubelskie.

Lwów, ul. Ossolińskich 2: Muzeum im. Lubomirskich. — Ul. Gosiewskiego 4.II: Polskie Muzeum Szkolne. — Ul. Mochnackiego 42: Nacjonalnyj Muzej u Lwowi. — Ul. Czarneckiego 24: Muzej Naukowoho Towarystwa im. Szewczenka u Lwowi. — Ul. Kurkowa 14: Muzeum Ruskiego Instytutu Narod. „Narodny Dom". — Ul. Blacharska 9: Muzeum Instytutu Stauropigjańskiego.

Łowicz, woj. Warszawskie, Rynek, T. Kościuszki 17: Muzeum Ziemi Łowickiej Polsk. Tow. Krajoznawczego.

Łuck, ul. Królowej Jadwigi 43: Muzeum Wołyńskie Pol. Tow. Krajoznawczego. — Ul. 3 Maja 9: Muzeum anatomo-patologiczne Łuck. Tow. Lekarskiego.

Miechów, woj. Kieleckie, b. klasztor Bożogrobców: Muzeum Polsk. Tow. Krajoznawczego.

Myślenice, woj. Krakowskie: Muzeum Regjonalne ziemi Myślenickiej.

Nałęczów, woj. Lubelskie: Muzeum im. Stef. Żeromskiego Związku Naucz. Polsk.

Nieszawa, woj. Warszawskie. Muzeum im. St. Noakowskiego.

Nowogród, pow. Łomża, woj. Białost.: Muzeum Kurpiowskie Polsk. Tow. Krajozn.

Nowogródek. Muzeum Ad. Mickiewicza.

Nowy Sącz, woj. Krak., Zamek: Muzeum Ziemi Sądeckiej.

Olkusz, woj. Kieleckie, lokal Banku Kredyt. Spółdziel.: Muzeum Polsk. Tow. Krajozn.

Ostrowiec, pow. Opatów, woj. Kieleckie, ul. Górzysta 5: Muzeum Polsk. Tow. Krajozn.

Ostróg, woj. Wołyńskie, Zamek: Muzeum im. Ostrogskich.

Ostrów, woj. Poznańskie: Muzeum Powiatowe Tow. Czytelń Ludowych.

Pabjanice, woj. Łódzkie, ul. Zamkowa 65: Muzeum Polsk. Tow. Krajozn. — Ul. Kościuszki 14: Muzeum Koła P. M. S.

Pińsk, ul. Kościuszki 32: Muzeum Poleskie Polsk. Tow. Krajozn.

Piotrków, woj. Łódzkie, Stary Rynek 3, b. Zamek Królewski: Muzeum Ziemi Piotrkowskiej Polsk. Tow. Krajozn.

Pleszew, woj. Poznań, Dom Oświatowy: Muzeum Powiatowe Tow. Czytelń Ludow. na powiat Pleszewski.

Płock, woj. Warsz., Rynek Kanoniczny 8 i 2: Muzeum Mazowsza Płockiego im. Prof. Ign. Mościckiego, Prez. Rzpl. Polsk. Towarz. Naukowego w Płocku.

Poznań, Górna Wilda: Muzeum Szkolne Kolegjum Marcinkowskiego.

Praszka, pow. Wieluń, woj. Łódzkie: Muzeum Regjonalne.

Przemyśl, ul. Piotra Kmity 5. Muzeum Narodowe ziemi Przemyskiej.

Puck, woj. Pomorskie: Muzeum Morskie Tow. Czyt. Ludow.

Radom, woj. Kieleckie ul. Ks. J. Poniatowskiego 6 m. 3: Muzeum ziemi Radomskiej Polsk. Tow. Krajozn.

Rohatyn, woj. Stanisławowskie, Gmach „Gwiazdy"; Muzeum Regjonalne.

Ruda, woj. Śląskie: Muzeum Miejscowe.

Rzeszów, woj. Lwowskie: Muzeum Przemysłowe.

Sambor, woj. Lwowskie, ul. Cicha 1: Muzeum Bojkowszczyzny.

Sandomierz, woj. Kieleckie, ul. Żeromskiego 6: Muzeum Ziemi Sandomierskiej Polsk. Tow. Krajozn.

Sanok, woj. Lwowskie: Muzeum „Łemkiwszczina".

Siedlce, woj. Lubelskie, Stary Rynek 1: Muzeum Podlaskie im. Asłanowicza.

Skierniewice, woj. Warsz. Dom Sejmikowy Nr. 54: Muzeum Powiatowe im. Wł. Reymonta Polsk. Tow. Krajoznawczego.

Tarnopol, ul. Kaczały 2: Muzeum Podolskie Tow. Szkoły Ludowej.

Tomaszów Mazowiecki, ul. Prez. Mościckiego 34: Muzeum Regjonalne Oddziału Polsk. Tow. Krajoznawczego.

Toruń, ul. Wysoka 12: Zbiory Towarz. Naukowego.

Tuchola, woj. Pomorskie. Muzeum Regjonalne Borów Tucholskich Polsk Tow. Krajozn.

Warszawa, ul. Opaczewska 2-a: Zbiory Pracowni Zoologicznej Wolnej Wszechnicy Polskiej. — Pałac Staszica, Nowy Świat 72: Muzeum Archeologiczne im. E. Majewskiego Tow. Nauk. Warszawskiego. — Ul. Koszykowa 26: Muzeum Społeczne. — Ul. Nowy Świat 72: Muzeum Antropologiczne Zakładu Antropologji Instytutu Nauk Antropologicznych Tow. Naukow. Warsz. — Ul. Bagatela 3: Zbiory Stacji Ochrony Roślin Tow. Ogrodn. Warsz. —Ul. Długa 16: Zbiory przy Warszawskiem Tow. Farmaceutycznem. — Ul. Krak. Przedmieście 66, tel. 638-10; Muzeum Przeymsłu i Rolnictwa, przy niem: Muzeum Etnograficzne, Muzeum Przemysłu i Techniki i Zbiory Przyrodniczo-Rolnicze. (Zbiory Muzeum Przemysłu i Techniki również: ul. Tamka 1). — Ul. Chmielna 52: Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej. — Rynek Starego Miasta 32: Zbiory Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości. — Karowa 31: Zbiory Polsk. Towarz. Krajoznawczego.

Wieluń, woj. Łódzkie: Muzeum Ziemi Wieluńskiej Polskiej Macierzy Szkolnej.

Wilno: ul. Lelewela 8. Muzeum Towarz. Przyj. Nauk w Wilnie. Ul. Ostrobramkt 9: Muzeum Białoruskie im. Jana Łuckiewicza. — Ul. Gimnazjalna 4: Zbiory Muzealne Litewskiego Towarz. Naukowego. — Zaułek Ś-to Michalski 5, Mufjat: Tatarskie Muzeum Narodowe Rady Centr. Zw. Kult. Ośw. Tatarów. — Ul. Orzeszkowej 7: Muzeum Żydowskie Tow. Histor.-Etnograf. im. Sz. An-skiego. — Ul. Wiwulskiego 18: Muzeum Teatrologiczne im. E. R. Kamińskiej przy Żydowskim Instytucie Naukowym.

Włocławek, ul. Słowackiego 1: Muzeum Ziemi Kujawskiej Polsk. Tow. Krajozn.

Zakopane, woj. Krak., ul. Krupówki: Muzeum Tatrzańskie im. d-ra T. Chałubińskiego.

Zaleszczyki, woj. Tarnopolskie, ul. Piłsudskiego, Rada Powiatowa: Muzeum Regjonalne Podolsk. Tow. Turyst.-Krajozn.

Złaków Kościelny, p. Zduny k. Łowicza, woj. Warsz.: Ognisko Księżackie Kultury, Sztuki i Przemysłu Ludowego.

Złoczów, woj. Tarnopolskie: Muzeum Krajoznawcze Podolsk. Tow. Tur.-Kraj.

Żelazowa Wola, pow. Sochaczewski: Muzeum Chopinowskie

Muzea i zbiory muzealne kościelne i zakonne.

Chyrów, pow. St. Sambor, woj. Lwowskie: Zbiory Naukowe Zakładu Naukowo-Wychowawcz. O. O. Jezuitów.

Częstochowa, Klasztor O. O. Paulinów na Jasnej Górze. Skarbiec Jasnogórski.

Gniezno, woj. Poznańskie: Skarbiec Katedry Gnieźnieńskiej.

Kielce, Semin. Duchowne: Muzeum Djecezjalne.

Koźmin, woj. Poznańskie, Dom Katolicki: Muzeum i Archiwum parafjalne.

Kraków, Wawel: Skarbiec katedry Św. Wacława, — Muzeum Metropolitalne na Wawelu.

Lubiń, pow. Kościański, klasztor O. O. Benedyktynów: Muzeum Ziemi Kościańskiej.

Lwów, ul. Czarnieckiego 30: Muzeum Djecezjalne Obrz. Łac. — Muzeum Grecko-Katol., Akad. Teologicznej. — Zbiory Naukowe Zakł. Nauk.-Wych. O. O. Jezuitów.

Oświęcim, woj. Warsz.: Muzeum Djecezjalne. — Katedra: Skarbiec Katedralny.

Płock, Muzeum Djecezjalne.

Poznań, Zamek: Muzeum Sztuki Kościelnej. — Ul. Wieżowa (d. Klasztor Karmelitów): Muzeum Djecezjalne. — Ul. Lubrańskiego 1: Muzeum Archidjecezjalne.

Przemyśl, woj. Lwowskie, Kurja Biskupia: Muzeum Djecezji Przemyskiej Obrz. Łacińsk. Zabyt. Sztuki kościelnej. — Ul. Basztowa, Semin. Duch. Grecko-katol.. Djecezjalne Muzeum Grecko-katolickie.

Sandomierz, woj. Kieleckie, Semin. Duch.: Muzeum Djecezjalne.

Tarnów, Gmach Semin. Duch.: Muzeum Djecezjalne Sztuki Kościelnej.

Warszawa, ul. Grzybowska 26/28, tel. 230-41: Muzeum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej im. M. Bersohna.

Wilno, ul. Św. Anny: Skarbiec kościoła po- Bernardyńskiego.

Włocławek, woj. Warsz., Semin. Duch.: Muzeum Seminaryjne.

Włodzimierz, woj. wołyńskie: Cerkownyj Muzej Św. Wołodymerskoho Bractwa.

Muzea i zbiory muzealne prywatne.

Bielsko, woj. Śląskie, Sobieskiego 14: Alpineum P. Schnacka.

Cieszyn, woj. Śląskie, ul. Leop. Szerenika: Muzeum im. Szerenika. Zbiory Muzealne Brunona Konczakowskiego.

Dukla, woj. Lwowskie: Zbiory w Pałacu Męcińskich.

Dzików, pow. Tarnobrzeg, woj. Lwowskie: Zbiory Muzealne Zdz. hr. Tarnowskiego.

Gołuchów, pow. Jarocin, woj. Poznańskie: Muzeum Ordynacji XX. Czartoryskich.

Jabłonna, pow. i woj. Warsz.: Zbiory Maurycego hr. Potockiego.

Janowiec Zamek. Zbiory prywatne p. Leona Kozłowskiego.

Kraków, Rynek, Pałac pod Baranami: Zbiory Andrzejowej hr. Potockiej. — Ul. Pijarska 6. Muzeum Książąt Czartoryskich.

Lublin, ul. Szopena 10 m. 7: Zbiory entomologiczne prof. Ant. Dryi.

Lwów, ul. Rutowskiego 18: Muzeum im. Dzieduszyckich. — Ul. Kurkowa 15: Galerja Obrazów hr. Dzieduszyckich. — Ul. Kopcowa 6: Zbiór Numizm. Rudolfa Mękickiego. — Ul. Matejki 4: Zbiory Leona Pinińskiego. — Ul. Kochanowskiego 56, I: Zbrojownia Zygmunta Hartleba.

Łańcut, woj. Lwowskie: Zbiory Romanowej hr. Potockiej.

Niedzica, pow. Nowy Targ: Zbiory etnograficzne (wł. ks. Józef Świstek).

Niedźwiedź, pow. Wąbrzeski, woj. Pomorskie: Muzeum Mieszkowskich.

Nieśwież, woj. Nowogródzkie: Zbiory na Zamku ks. Radziwiłłów.

Podhorce, woj. Tarnopol., Zamek: Zbiory Zamku w Podhorcach.

Posadowo, p. Lwowik, pow. Nowy Tomyśl: Zbiory Muzealne hr. Stan. Borzbok-Żackiego.

Rogalin, pow. Śrem, woj. Poznańskie: Zbiory Rogera Raczyńskiego

Rozdół, woj. Lwowskie: Pałac hr. Lanckorońskich.

Rzeszów, woj. Lwowskie, Magistrat: Galerja obrazów im. Dąmbskich

Sancygniów, p. Działoszyce, pow. Pińczowski, woj. Kieleckie: Muzeum Deskurów.

Skarżysko-Kamienna, woj. Kieleckie, ul. 3 Wieszczów 13: Zbiory Mineralne Stan. Zaleskiego.

Skoczów, woj. Śląskie: Zbiory Geologiczne prof. Praussa.

Śrem, woj. Poznań. Muzeum prywatne Feliksa Sałacińskiego.

Strzeżów, pow. Miechowski: Zbiory muzealne Juljana Piwowarskiego.

Sucha, pow. Żywiec, woj. Krak.: Bibljoteka i Zbiory hr. Tarnowskich.

Truskawiec, Pomiarki, pow. Drohobycz, woj. Lwowskie: Muzeum Truskawieckie im. Emmy Jaroszowej.

Warszawa, ul. Okólnik 9: Zbiory Muzealne Bibljoteki Ordynacji Krasińskich — Ul. Żabia 4: Zbiory Muzealne przy Bibljotece Ordyn. Zamoyskiej. — Ul. Ujazdowska 36 m. 1: Zbiory Muzealne Antoniego Strzeleckiego.

Wróblewice, pow. Drohobycz, woj. Lwowskie: Zbiory hr. Tarnowskich.

Wróblewo, pow. Szamotuły, woj. Poznań., p. Wronki: Zbiory Ordynacji Wróblewo (Przem. hr. Kwileckiego).

Znaczniejsze bibljoteki naukowe i popularne państwowe.

Bibljotek wszelkiego rodzaju w Polsce liczono w ostatnich latach 34.602 z 15.880 tys. tomów. Na bibljoteki publiczne przypada: 9.264 (26.9%), szkół powszechnych: 22.772 (66%), szkół średnich: 1.357, szkół nauczycielskich: 346, szkół zawodowych: 662, szkół wyższych: 21; wojskowych bibljotek liczono 13 i więziennych 164. Z ogólnej liczby 15.880 tys. tomów na bibljoteki publiczne przypada 38,1%, szkół powsz. 20%, szkół średnich 15%, nauczycielskie 4%, zawodowe 3%, szkół wyższych 17,4%, szkół wojskowych 14% i więziennych 0,6%. Z ogólnej liczby 9,267 bibljotek publicznych na miasta przypada 38% i na wieś 62%, na wojew. centr.: 2.625 bibljotek (28,3%), na wschodnie: 929 (10%), na zachodnie 2.513 (27,1%) i na południowe: 3.200 (34,6%).

Dublany, woj. Lwowskie: Bibljoteka Wydziału Rolniczo-Leśnego Polit. Lwowsk. (Zał. 1856. Dzieł ok. 7.000).

Katowice, woj. Śląskie: Bibljot. Sejmu Śląskiego. (Zał. 1924. Zaw.: 9.000 dz.).

Kraków, ul. Św. Anny 8 — 12: Bibljoteka Uniwersytetu Jagiellońskiego (Zał. 1517. Tomów: 483.776, inkunab. 2.879, rękop. 8.653 i t. d. — Ul. Sławkowska 17: Bibljoteka Polsk. Akad. Umiejętności (Zał. 1873. Dzieł przeszło 160.000, rękopis. 1.853 i t. d.).

Lwów, ul. Leona Sapiehy 12, Politechnika: Bibljoteka Politechniki Lwowskiej. (Zał. 1844. Dzieł: 24.824). — Ul. Mochnackiego 5: Biblj. Uniwers. Jana Kazim. (Zał. 1784. Dzieł: 160.000). — Ul. Wałowa 16: Bibljoteka D. O. K. VI. — Ul. Kubali 4: Państwowa Centralna Bibljoteka Pedagogiczna.

Poznań, ul. Ratajczaka 4-6: Bibljoteka Uniwersytecka. (Zał 1898. Dzieł ok. 340.000).

Przemyśl, woj. Lwowskie, ul. Grodzka 8: Bibljoteka Wojskowa D. O. K. Nr. X. (Zał. 1922. Dzieł 7152, map. 1.019).

Puławy, woj. Lubelskie: Bibljoteka Państwow. Instytutu Nauk. Gospod. Wiejsk. (Zał. 1917. Dzieł ok. 100.000).

Toruń, woj. Pomorskie D. O. K.: Bibljoteka Wojskowa D. O. K. Nr. VIII. (Zał. 1920. Dzieł 7.601).

Warszawa, Mokotów, ul. Rakowiecka 8: Bibljoteka Narodowa. (Zał. 1930. Tomów: ponad 500.000). — Ul. Krak.-Przedm. 26/28: Bibljoteka Uniwersytecka (Zał. 1817. Dzieł 712.000). — Ul. Polna 3: Bibljoteka Politechniki (Zał. 1889. Dzieł: 27.285). — Ul. Miodowa 23: Bibljoteka Szk. Gł. Gospod. Wiejsk. (Zał. 1906. Dzieł 10.969). — Ul. Wiejska 4-6-8. Bibljoteka Sejmu i Senatu. (Zał. 1920. Dzieł: 13.000). — Al. Ujazdowskie 1: Bibljoteka Rapperswilska. (Oddz. Biblj. Narod.): Zał. 1870, dzieł: 91.382. i Centralna Bibljoteka Wojskowa. (Zał. 1917. Dzieł ok. 150.000). — Al. Jerozolimskie 32: Bibljoteka Główn. Urzędu Statyst. (Zał. 1918 Dzieł: 10.500). — Ul. Nowowiejska 54: Wojsk. Bibljot. Szkoły Podchorążych Inżynierji. (Zał. 1920. Dzieł 9.100). — Ul. Górnośląska 45. Bibljoteka Szkoły Podchorążych Sanitarnych. (Zał. 1919. Dzieł: 22.621).

Wilno, ul. Uniwersytecka 5: Bibljoteka Publiczna i Uniwersytecka. (Zał. 1866. Dzieł ok. 300.000). — Państw. Biblj. Publiczna im. Eust. i Em. Wróblewskich. (Dzieł ok. 90.000, rękop. ok. 3.000).

Znaczniejsze bibljoteki naukowe i popularne samorządowe.

Bydgoszcz, woj. Poznań., Stary Rynek 1: Bibljoteka Miejska. (Zał. 1903. Dz. 52.500).

Cieszyn, ul. Leop. Szrenika. Bibljoteka Miejska im. ks. L. Szrenika. (Zał. 1782. Dzieł: 9.150).

Grodno, ul. Zamkowa 3: Grodzieńska Bibljoteka Miejska. (Zał. 1919. Dzieł: 15.683).

Kraków, ul. Wolska: Bibljoteka Muzeum Narodowego. (Zał. 1879. Dzieł ok. 30.000). — Ul. Smoleńska 9: Bibljoteka Miejska Muzeum Przemysłowego im. D-ra A. Baranieckiego. (Zał. 1868. Dzieł 20.458).

Lwów, Ratusz: Bibljoteka król. st. m. Lwowa. (Zał. 1917. Dzieł ponad 20.000) — Ul. Hetmańska 20; Bibljoteka Muzeum Przemysłowego.

Łódź, ul. Andrzeja 14: Miejska Bibljoteka Publiczna. (Zał. 1916. Dzieł 24.780).

Nowy Sącz, woj. Krak., Zamek: Bibljoteka Miejska im. Szujskiego. (Zał. 1891. Dzieł 5.971).

Poznań, Stary Rynek, Ratusz: Bibljoteka Radziecka. (Zał. w XVI w. Dzieł: 30.571). — Ul. Mickiewicza 33: Bibljoteka Wielkopolskiej Izby Rolniczej. (Zał. 1894. Dzieł ok. 31.000).

Siedlce, woj. Lubelskie, Stary Ratusz: Bibljoteka Miejska. (Zał. 1919. Dzieł 11.135).

Stanisławów, Bibljoteka Miejska im. Winc. Smagłowskiego. (Zał. 1873. Dzieł ok. 8.000).

Toruń, woj. Pomorskie, ul. Wysoka 12, Książnica Miejska im. Kopernika. (Zał. 1923. Dzieł ok. 100.000).

Warszawa, Koszykowa 26: Bibljoteka Publiczna. (Zał. 1907. Dzieł: 113.208, rękopisów 2.092). filje: Nr. 1 im. Przyjemskiej, Koszykowa 26, Nr. 2 Mazowiecka 8, Nr. 3 Miedzeszyńska. — Ul. Trębacka 11: Bibljoteka kursów dla dorosłych m. st. Warszawy. (Zał. 1915. Dzieł 8500).

Znaczniejsze Bibljoteki duchowne różnych wyznań.

Bielany, woj. Krak.: Bibjoteka Klasztorna O. O. Kamedułów. (Zał. 1604 r. — 10.000 tomów).

Chyrów, woj. Lwowskie: Bibljoteka Kolegjum O. O. Jezuitów. (Zał. 1820. Ponad 30.000 tomów w 16 księgozbiorach).

Czerna, woj. Krak.: Bibljoteka Klasztoru O. O. Karmelitów Bosych. (Zał. w. XVII. Ok. 5.800 tom. i brosz.).

Częstochowa, woj. Kieleckie, Jasna Góra, Bibljoteka O. O. Paulinów.

Gniezno, woj. Poznań. Bibljoteka Kapitulna. (Zał. w XI w. Ok. 7000 dz.). — Bibljoteka Semin. Duchown. Rzym.-Katol. (Zał. 1750. Dzieł 17.544).

Kraków, ul. Augustjańska 7: Bibljoteka i Archiwum O. O. Augustynów. (Zał. w XIV w. Tom. ok. 6.000). — Ul. Kopernika 26: Bibljoteka Pisarzy Prow. Małopolsk. Tow. Jezusowego. (Zał. 1883. Dzieł ok. 27.000). — Ul. Zamojska 6: Bibljoteka Seminarjum Duchownego. (Zał. 1715 — 1760. Dzieł ponad 20.000).

Lwów, ul. Czarneckiego 30: Biblj. Semin. Duch. Obrz. Łacińsk. (Zał. 1600. Dzieł ok. 14.000). — Ul. Żółkiewska 36: Bibljoteka Mona-

styrja O. O. Wasyljan. (Zał. 1614. Dzieł ok. 30.000). — Ul. Rzeźnicka 5: Bibljoteka Żydowskiej Gminy Wyznaniowej.

Mogiła, pow. i woj. Krakowskie: Bibljoteka klasztorna O. O. Cystersów. (Zał. XV w. Dzieł: 6.000, rękopisów 1.024 i t. d.

Płock, woj. Warsz.: Bibljoteka Semin. Djecezjalnego. (Zał. 1710. Dzieł: 35.000).

Pelplin, woj. Pomorskie, Gmach Semin.: Wielka Bibljoteka Semin. Duchown. (Zał. 1824. Dzieł ok. 30.000, rękop. 628).

Poznań, ul. Lubrańskiego 1: Bibljoteka Djecezjalna. (Zał. XIII—XVI. Dzieł ok. 70.000).

Przemyśl, ul. Kapitulna 4: Bibljoteka kapit. Katedr. Rzymsko-katol. (Zał. w XV w. Dzieł ok. 13.000). — Ul. Katedralna 11: Bibljoteka Semin. Duch. Obrz. Łacińsk. (Zał. 1759. Dzieł: 21.052).

Sandomierz, Semin. Duchowne: Bibljoteka Seminarjum Djecezjalnego. (Zał. 1818. Dzieł: 25.420).

Warszawa, ul. Tłomackie 7: Centralna Bibljot. Judaistyczna. (Zał. 1879. Dzieł: 16.841).

Wilno, ul. Mostowa 12: Bibljoteka Semin. Duch. Rzymsko-katol. (Zał. XVII w. Dzieł ok. 80.000). — Ul. Zawalna 11. Bibljoteka Wileńsk. Synodu Ewang.-Reformowan. (Zał. w XVII w. Dzieł 7.650). — Ul. Żydowska 6: Bibljoteka im. Straszuna przy Zarz. Synagogi Głównej. (Dzieł: 25.000).

Włocławek, woj. Warsz.: Bibljoteka Seminarjum Duchownego. (Zał. 1660. Dzieł ok. 100.000)

Znaczniejsze społeczne i fundacyjne bibljoteki naukowe i popularne.

Kalisz, woj. Łódzkie, ul. Św. Stanisława 6: Biblj. Publiczna im. Ad. Mickiewicza. (Zał. 1900 r. Zawart.: 11.500 tom).

Kórnik, pow. Śrem, woj. Poznańskie: Bibljoteka Kórnicka. (Zał. XVIII w. Dzieł przeszło 40.000).

Kraków, ul. Radziwiłłowska 4: Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego. (Dzieł 12.424).

Lublin. Rynek Główny 1: Bibljoteka Publiczna im. Hier. Łopacińskiego (Zał. 1907. Dzieł 26.500, rękopisów 1.708). — Ul. Dolna Panny Marji 4: Bibljoteka Uniwersytetu Lubelskiego. (Zał. 1918. Dzieł ok. 80.000).

Lwów, ul. Kurkowa 14: Bibljoteka Publ. Rusk. Instytutu Narodowego „Narodnyj Dom". (Zał. 1849. Dzieł ok. 80.000). — Ul. Mochnackiego 42: Bibljoteka Nacjonalnoho Muzeja. (Zał. 1905. Dzieł przeszło 12.000). — Ul. Czarneckiego 26: Bibljoteka Tow. Nauk. im. T. Szewczenki. — Ul. Ossolińskich 2: Bibljoteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Zał. 1817. Dzieł: 167.515, rękopisów 5.438 i t. d.). — Ul Ujejskiego 2: Biblj. Fund. Wikt. hr. Baworowskiego. (Zał. 1857. Dzieł ponad 25.000). — Ul. Kurkowa 15: Bibljoteka Poburzycka Dzieduszyckich. (Dzieł. 48.222).

Płock, woj. Warsz., Rynek Kanoniczny Bibljoteka im. Zielińskich Towarz. Naukowego. (Zał. 1904. Dzieł ok. 30.000).

Poznań, ul. Sewer. Mielżyńskiego 26-7: Bibljoteka Tow. Przyj. Nauk. (Zał. 1857. Dzieł: 52.600). — Ul. Wrocławska 17: Biblj. Publ. im. I. J. Kraszewskiego. — Plac Wolności 19: Bibljoteka Raczyńskich (Zał. 1829. Dzieł: 51.002).

Przemyśl, woj. Lwowskie, ul. Piotra Kmity 5: Bibljoteka Towarz. Przyjaciół Nauk. (Zał. 1909. Dzieł ok. 7.000).

Sandomierz, woj. Kieleckie; ul. Zamkowa 7: Bibljoteka Publiczna im. Jana Długosza. (Zał. 1909. Dzieł ok. 10.000).

Tarnów, woj. Krak., ul. Mościckiego 8: Bibljoteka im. Zygm. Krasińskiego. (Zał. 1907. Dzieł: 23.824).

Warszawa, ul. Opaczewska 2-a: Bibljoteka Wolnej Wszechnicy Polskiej. (Zał. 1906. Dzieł ok. 10.000). — Mokotów, Rakowiecka 8: Bibljoteka Wyż. Szkoły Handlowej. (Zał.: 1912. Dzieł. 29.963). — Ul. Śniadeckich 8: Bibljoteka Centralna Tow. Nauk. Warsz. (Zał. 1908. Dzieł: 12.583). — Ul. Niecała 7: Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego. (Zał 1820. Dzieł: 49.375).

Wilno, ul. Lelewela 4: Bibljoteka Tow. Przyj. Nauk. (Zał. 1907. Dzieł: 26.786). — Ul. Gimnazjalna 4. Bibljoteka Litewskiego Tow. Naukowego. (Zał. 1907. Dzieł ok. 16.000).

Zakopane, ul. Krupówki, Dworzec Tatrzański: Bibljoteka Publiczna. (Zał. 1900).

Znaczniejsze prywatne bibljoteki naukowe i popularne.

Dzików, pow. Tarnobrzeg, woj. Lwowskie: Bibljoteka hr. Tarnowskiego. (Zał. 1820. Dzieł ok. 30.000.

Kościelniki, woj. Krak.: Bibljoteka Wodzickich. (Zał. w XVII w. Dzieł 5.861).

Kraków, ul. Pijarska 6: Bibljoteka Muzeum XX. Czartoryskich. (Zał. 1800. Dzieł ok. 150.000, rękopis. 6.000 i t. d.).

Sucha, k. Żywca, woj. Krak. Zbiory Bibljoteczno-Muzealne.

Warszawa, ul. Okólnik 9: Bibljoteka Ordynacji Krasińskich. (Zał. 1860. Dzieł ok. 82.000, rękop. 6.000 i t. d.). — Ul. Foksal 6: Bibjoteka Ordynacji Przeździ eckich. (Zał. 1841. Dzieł ok. 30.000). — Ul. Żabia 4: Bibljoteka Ordynacji Zamoyskich. (Zał. 1589. Dzieł: 69.928, rękopisów: 2.065). — Ul. Polna 66 m. 9: Bibljoteka prof. Jana Michalskiego.

LITERATURA.

POLSKA AKADEMJA LITERATURY.

Warszawa, Krakowskie Przedmieście.

Ustanowiona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 września 1933 o Polskiej Akademji Literatury (Monitor Polski Nr. 234, poz. 234).

Cele Akademji (Art. 5): Akademja:

1) reprezentuje polskie piśmiennictwo artystyczne,

2) występuje wobec Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z inicjatywą poczynań, zdążających do podniesienia poziomu literatury polskiej oraz mających na celu opiekę nad literatami.

3) współdziała z Rządem we wszystkich jego poczynaniach dla dobra kultury i sztuki polskiej,

4) wypowiada opinje na życzenie władz państwowych w sprawach datyczących języka, literatury i kultury polskiej,

5) przyznaje nagrody literackie oraz stypendja dla literatów,

6) podejmuje wszelkiego rodzaju wydawnictwa, poświęcone rozwojowi polskiej sztuki literackiej,

7) wyróżnia utwory literackie i decyduje o przyznaniu im kwalifikacji: „odznaczone przez Polską Akademję Literatury".

Skład Akademji: Akademja składa się z 15 członków dożywotnich:

Sieroszewski Wacław — Prezes — Górnośląska Nr. 16.

Staff Leopold — Wiceprezes — Koszykowa Nr. 25.

Kaden-Bandrowski Juljusz — Sekretarz Generalny — Boduena 3.

Berent Wacław — Piusa XI 4.
Chovnowski Piotr — Zgoda 12.
Irzykowski Karol — Nowowiejska 45.
Kleiner Juljusz — Lwów, Supińskiego 11a.
Leśmian Bolesław — Śniadeckich 12, m. 2.
Nałkowska Zofja — Marszałkowska 4
Przesmycki Zenon (Miriam) — Mazowiecka 4.
Rostworowski Karol Hubert — Kraków, ul. Gontyna 10, Salwator
Rzymowski Wincenty — Odyńca 31.
Szaniawski Jerzy — Wilcza 73, m. 2.
Zieliński Tadeusz — Krakowskie Przedmieście 26, m. 136.
Żeleński Boy Tadeusz — Smolna 11.

Polska Akademja Literatury mieści się w Warszawie w Pałacu Potockich na Krakowskiem Przedmieściu, gdzie znajdują się gabinety prezydjum akademji, sale przyjęć i biura Akademji. Funkcje kierownika biura pełni Michał Rusinek (adres prywatny: Puławska 41).

INSTYTUTY, KLUBY I STOWARZYSZENIA LITERATÓW

Instytut Popierania Polskiej Twórczości Literackiej (Prof. St. Szober), Warszawa, ul. Mianowskiego 24.

Kasyno i Koło Artystyczno - Literackie, Lwów, Akademicka 13 i w Brzuchowicach, Winnikach, Zimnej Wodzie.

Klin Klub Literacki i Naukowy, Warszawa, Karowa 31.

Koło Miłośników Historji, Literatury i Sztuki, Białystok, ul. Świętojańska 22 m. 4.

Konfraternia Artystów i Literatów (E. Gros, Gimn. Państwowe), Toruń.

Łódzki Klub Literacki, Łódź, ul. Andrzeja 14.

Słowiańskie Towarz. Literatów, Warszawa, Chmielna 26 m. 38.

Towarzystwo Przyjaciół Literatury i Sztuki im. E. Orzeszkowej w Grodnie, ul. Orzeszkowej 15,

Związek Artystyczny, Katowice, Reymonta 6.

Związek Literatów i Dziennikarzy Żydów, Warszawa, Tłumackie 13.

Związek Naukowo-Literacki, Lwów, Zimorowicza 11.

Towaristwo Piśmiennikiw i Żurnalistiw im. Iv. Franka. Lwów, ul. Rutowskiego 22.

Zrzeszenie Beletrystów Polskich, Warszawa. Zarząd. Prezes: Mieczysław Smolarski, Wiceprezesi: Witold Bunikiewicz, Wacław Gąsiorowski, Sekretarz Generalny: Leonard Chociłowski, Skarbnik Witold Łaszczyński.

Związek Autorów Dramatycznych. Warszawa. Członek honor.: Aleksander Świętochowski. — Zarząd. Prezes: Wacław Grubiński.— Wiceprezes: Stanisław Szpotański. — Sekretarz: Zdzisław Kleszczyński. Skarbnik: Jan Adolf Hertz. Komisja Rewizyjna: Władysław Jastrzębiec-Zalewski, Kazimierz Leczycki.

Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych. Warszawa, ul. Focha 2. Prezes: Tad. Kończyc, W-Prezes: Jerzy Kossowski. Sekr. Ludw. Starski. Skarbnik: Stanisław Nawrot. Członek Zarządu: Władysław Daniłowski. Zastępcy członków Zarządu: Leon Łuskino, Zygmunt Wiehler. Rada Kontrolująca. Prezes: Aleksan-

der Eibl. — Wiceprezes: Henryk Hosson. — Sekretarz: Zygmunt Białostocki. Członkowie: Wiktor Krupiński. —Sąd Koleżeński: Gustaw Beylin Jerzy Boczkowski, Wacław Grubiński, Jan Stanisław Mar, Henryk Szulc, Konrad Tom, Juljan Tuwim. Dyrektor: Stanisław Ossorja-Brochocki. — Inspektor: Walery Jastrzębiec.

Związek Zawodowy Literatów Polskich, Kraków, Rynek Kleparski 5. Prezes: Karol Hubert Rostworowski.

Związek Zawodowy Literatów Polskich w Lublinie. Prezes: Franciszka Arnsztajnowa, Lublin, ul. Złota 2.

Związek Zawodowy Literatów Polskich. Lwów, ulica Ossolińskich 11. Prezes: Ostap Ortwin.

Związek Zawodowy Literatów Polskich. Poznań, ulica Słowackiego 35. Prezes: Zenon Kosidowski.

Związek Zawodowy Literatów Polskich w Warszawie, Bracka 5. Prezes: Zofja Nałkowska, — Wiceprezes: Leon Pomirowski. — Sekretarz: Edward Kozikowski — Skarbnik: Herminja Naglerowa. — Członkowie zarządu: Zygmunt Kisielewski, Juljusz Kaden-Bandrowski, Marja Kuncewiczowa, Władysław Szulc (Rymkiewicz), Ewa Szelburg-Zarembina. — Komisja Rewizyjna: Stanisław Czarnowski, Leon Rygier, Eugenjusz Popoff. — Radca prawny: Dr Emil Breiter.

Związek Zawodowy Literatów Polskich w Wilnie. Wilno, ulica Ostrobramska 9. Prezes honorwy: Prof. Dr. Marjan Zdziechowski. — Prezes: Witold Hulewicz.

Polski Klub Literacki (P. E. N. Club) w Warszawie.

Sekretarjat: Wspólna 5, m. 4.

Prezes — Jan Parandowski.
Vice-Prezesi — Zofja Nałkowska, Kazimierz Wierzyński.
Skarbnik — dr. Emil Breiter.
Członkowie Zarządu: Stanisław Baliński, Zdzisław Kleszczyński, M. B. Lepecki, Jerzy Kuncewicz, Antoni Słonimski, Juljan Wołoszynowski, Aniela Zagórska.
Sekretarz Generalny — dr. Stanisław Rogoż.
Sekretarka — Stella Olgierd.

Towarzystwo Literatów i Dziennikarzy Polskich

Warszawa, ul. Bracka 5.

Prezes — Ferd. Ant. Ossendowski
Vice-prezesi — Wacław Grubiński, Antoni Bogusławski.
Sekretarz Generalny — Stanisław Jarkowski.
Skarbnik — Józef Śliwowski.
Członkowie Zarządu: Ferdynand Goetel, Jan Adolf, Hertz, Zdzisław Kleszczyński, Witold Łaszczyński, Stanisław Miłaszewski, Mieczysław Rulikowski, Antoni Wysocki, Jerzy Kossowski, Xenia Żytomirska.
Dyrektor Biura Zarządu — Władysław Zyglarski.
Komisja Rewizyjna: Stanisław Hłasko, Samuel Adalberg, Wincenty Trzebiński
Sąd Koleżeński: Wacław Berent, dr. Władysław Klyszewski, Jan Lorentowicz, Konrad Olchowicz, Józef Śliwowski, Leopold Staff, Andrzej Strug

TEATR, FILM I KINO.

Stowarzyszenia teatralne i śpiewacze, instytuty i organizacje zawodowe.

Bielitz-Bialaer Deutscher Theaterverein (Haus Ziegler), Bielsko.

Deutsche Bühne, Bydgoszcz, Gdańska 91. Chodzież. Grudziądz, Piernikarska 9. Tczew, Toruń, Mickiewicza 15. Wolsztyn.

Deutsche Liebhaberbühne, Lwów, Zielona 11.

Deutscher Theaterverein „Thalia", Łódź, Śródmiejska 15.

Deutsche Theatergemeinde, Katowice.

„Fredreum", Przemyśl, Zamek.

Instytut Reduty, Warszawa, Kopernika 36-40. Tel. 237-27.

Instytut Teatrów Ludowych, Warszawa, Nowogrodzka 21.

Komisja Propagandy Teatrów i Sztuki. Warszawa, Marszałkowska Nr. 117.

Literarisch-Dramatischer Verein, Chojnice.

Lubelski Związek Teatrów i Chórów Ludowych, Lublin, ul. 3 Maja 12.

Niemieckie Tow. Teatralne (Prof. Wilhelm Pustelnik), Cieszyn.

Niemiecki Teatr Amat. Tow.: „Deutsches Geselligkeitverein „Frohsinn", Lwów, ul. Zielona 11.

Państwowy Instytut Sztuki Teatralnej, Warszawa, Okólnik 1,

Poleski Związek Teatrów i Chórów Ludowych, Brześć n/B, Steckiewicza 10.

Polskie Tow. Kultury i Sztuki im. Al. hr. Fredry (Fredreum) w Gostyniu, woj. Poznańskie (Księgarnia Wł. Stachowskiego).

Polski Instytut Teatrologiczny Związku Artystów Scen Polskich, Al. Jerozolimskie 39, m. 1.

Polski Związek Artystów Widowiskowych, Warszawa, Złota 36, tel. 303-55.

Polski Związek Teatrów Świetlnych, Warszawa, Widok 1.

Pomorski Związek Teatrów Ludowych, Toruń, Żeglarska 1.

Pracownicze Zrzeczenie Kulturalno - Artystyczne. Warszawa, ul. Sienna 19.

Samopomoc Zarobkowa Muzyków i Artystów Teatralno-Filmowych. Poznań, ul. Działyńskich 17.

Sekcja Teatrów Ludowych, Katowice, ul. Ligonia 30, Urząd Wojewódzki, tel. woj. 156.

Towarzystwo Krzewienia Kultury Teatralnej w Polsce. Warszawa, ul. Słowackiego 2. Zarząd: Prezes: — b. premjer Janusz Jędrzejewicz, — Wiceprezesi: wiceminister Władysław Korsak (I-y), prezes Henryk Gruber (II-gi). — Skarbnik: senator Wojciech Rostworowski. Zastępca skarbnika: redaktor W. Rzymowki. — Sekretarze: nacz. dr. Wład. Zawistowski. Zast. czł. Zarządu: Zofja Nałkowska, nacz. Tadeusz Święcicki i Józef Relidzyński, Leopold Staff, Wojciech Jastrzębowski. Komisja Rewizyjna: prezes dr. Roman Górecki, Wł. Wróblewski, K. Stamirowski. — Zastępcy: Wacław Berent i sen. Józef Targowski. — Komisja Rozjemcza: przewodniczący: wicemin. ks. dr Bronisław Żongołłowicz, rekt. Eug. Morawski, Wacław Sieroszewski, Piotr Chojnowski i mjr. Karol. Krzewski.

Towarz. Miłośników Sceny Pracowników Tramwajów Miejskich Warszawa, Młynarska 2.

Towarzystwo Miłośników Sztuki, Chmielnik, pow. Stopnica, woj. kieleckie.

Towarzystwo Polskiego Teatru Ludowego, Wilno, Wolana 10, Kur. O. Szkoln.

Towarzystwo Teatrów Społecznych. Warszawa, ul. Bielańska 5.

Wielkopolski Związek Teatrów Ludowych. Poznań, Towarowa 23.

Wojewódzkie Zrzeszenie Teatrów i Chórów Ludowych, Kraków, Plac Szczepański 3.

Wołyńskie Zrzeszenie Chórów i Teatrów Ludowych, Równe, ul. Gimnazjalna. Kuratorjum O. S.

Zjednoczone Towarzystwo Popierania Żydowskiej Sztuki i Sztuki Scenicznej w Wilnie, ul. Wiwulskiego 18.

Związek Artystek Polskich we Lwowie, Batorego 12.

Związek Artystów Scen Polsk., Warszawa, Al. Jerozolimskie Nr. 39 m. 1.

Związek Artystów Scen Żydowskich w Polsce, Warszawa, Leszno Nr. 2.

Związek Autorów i Kompozytów Scenicznych „Zaiks", Warszawa, Wilcza 9-a.

Związek Polskich Tow. Teatralnych we Francji. Gomain. 4, route de Donai, France.

Związek Teatrów i Chórów Ludowych, Lwów, Mickiewicza 25.

Związek Teatrów Ludowych. Warszawa, Kopernika 30, tel. 325-49.

Żydowskie Muzeum Teatrologiczne im. E. R. Kamińskiej Wilno, Wiwulskiego 18, Żydowski Instytut Naukowy.

TEATRY.

Białystok. Teatr Miejski im. El. Orzeszkowej. — Teatr „Palace" (polsk.-żyd.-ros.).

Bielsko, woj. Śląskie: Teatr Niemiecki.

Bydgoszcz, woj. Poznańskie, Pl. Tetralny: Teatr Miejski Z. A. S. P. — „Deutsche Bühne".

Cieszyn „Deutsches Theater".

Częstochowa, woj. Kieleckie, ul. Kilińskiego: Teatr Miejski Kameralny. — Teatr Wędrowny Iwo Galla, dyr. Miejsk Teatru Kameralnego.

Grodno, pl Teatralny, tel. 59: Teatr Miejski Zrzeszenia Artystów.

Katowice, woj. Śląskie, Rynek: Teatr Polski. — „Deutsche Theatergemeinde F. V." (J. Strigena).

Kieleckie wojew.: Teatr wędrowny Antoniego Konrada.

Kraków, plac Św. Ducha 1: Teatr Miejski im. Słowackiego; ul. Karmelicka 2; Teatr Kameralny „Bagatela".

Krzemieniec, woj. Wołyńskie: Teatr Polski.

Lublin, ul. Narutowicza 7; Teatr Miejski. — Teatr Domu Żołnierza.

Lubelskie woj. Teatry Wędrowne: Antoniego Kornileckiego (szt. lud. ukr.), Pejsacha Seichtera (żyd.), Szmula Symchy Gutfingera (szt. lud. żyd.), Jakóba Naksmana (żyd.).

Lwów, ul. Gołuchowskich: Miejski Teatr Wielki (opera, operetka i dramat); ul. Rutowskiego 22: Miejski Teatr Rozmaitości (dramat współczesny i komedja muzyczna); ul. Jagiellońska 11: Teatr Żydowski; ul. Kołłątaja 6: Teatr Żydowski Objazdowy „Haor"; ul. Szaszkiewicza 5: Teatr Objazdowy Ukraiński „Kooperatywa" — Colosseum (kino-rewja); Teatr Wędr. (Pol.) Jadw. Kościuk-Bronikowskiej; Teatr Wędr. (Żyd.) Kalmana Ebla; Teatr Wędr. (Żyd.) Arona Hahna; Teatr Wędr. (Ukr.) Marji Kaz. Kudła-Wójtowicz; Teatr Wędr. Franc. Pilarskiego; Teatr Wędr. (Pol. i Ukr.) Bohdana Saramagi; Teatr Wędr. (Ukr.) Rud. Załuskiego; Teatr Wędr. (Ukr.) „Kriwie Dzierkało" Jaremy Stadnycha; Teatr Wędr. (Ukr.) Józefa Stadnyka; Teatr Wędr. (Ukr.) „Melpomena" pod dyr. Mikoły Ajdarowa.

Łódź, Cegielniana 27; Teatr Miejski Z. A. S. P. (dramat, komedja muzyczna); ul. Traugutta 1: Teatr Kameralny Z. A. S. P. (dramat); ul. Przejazd 34: Teatr „Coctail" (rewja); ul. Ogrodowa 18: Teatr Popularny (operetka); ul. Śródmiejska 15: Teatr „Scala" (dramat żyd.); Teatr „Rex"; ul. Przędzalniana 68: Teatr Narodowy; Teatr „Jar" (rewja); ul. Al. 1 Maja 2: „Ararat" (żyd. teatr minjatur); ul. Narutowicza 20: Teatr Żydowski; Śródmiejska 15: „Thalia" Niemiecki Teatr Amatorski. Kilińskiego 124: Teatr „Kal"; Teatry Wędrowne: Issera Bermana (żyd.); Bronisława Lipy (ps.: Jerzy Darski — rewj. pol.(, Józefa Pilarskiego. Mieczysława Winklera, Bronisławy Bronowskiej, Franciszka Lenka (pol.).

Łuck, ul. Sienkiewicza 17: Teatr Polski im. Słowackiego; ul. 3 Maja: „Ridna Chata"; Teatr „Wołyńskiego Ukraińskiego Tow. Teatralnego" (objazdowy) pod dyr. Mikołaja Pewnego; Teatr Wędr. Samuela Chazana (żyd.).

Płock, ul. Piekarska 1: Teatr Miejski.

Poznań, ul. Fredry: Teatr Wielki Zrzeszenia Artystów (opera); ul. 27 Grudnia 18: Teatr Polski (dramat); ul. Dąbrowskiego 5; Teatr Nowy im. Modrzejewskiej (dramat); ul. Focha 4; Teatr i Komedja Muzyczna: „Nowości"; Teatr Nowości: Teatr (Wędr.) „Dziwadło" Józefa Pr. Andrzejewskiego; Kabaret Art.-Lit. „Różowa Kukułka"

Radom, ul. Maleszewskiego 16: Teatr im. St. Żeromskiego.

Sosnowiec, woj. Kieleckie, ul. Teatralna 2: Teatr Miejski Zrzeszenia Artystów; Teatr wędrowny Edmunda Szafrańskiego i Jerzego Gołaszewskiego.

Stanisławów, Sala Ukr. Sokoła: Teatr Ukraiński im. Tobilewicza (objazdowy). — Teatr im. Moniuszki Tow. Muzyczno-Dramatycznego.

Stryj, Teatr Ukr. im. Staricкogo.

Toruń, woj. Pomorskie, Plac Teatralny: Teatr Miejski Zrzeszenia Artystów.

Warszawa, Senatorska 21/3: Teatr (Wielki) Opera Narodowa; Senatorska 21: Teatr Narodowy (dramat) i Nowy (dramat); Ogród Saski; Teatr Letni; ul. Słowackiego 2, Teatr Polski (dramat i operetka); ul. Moniuszki 6, Jasna 5, „Filharmonja", Teatr Mały; ul. Czerwonego Krzyża 20. Teatr „Ateneum" (dramat); ul. Kopernika 36/40; Teatr Instytut Reduty, ul. Karowa 18: Teatr „Szopka Polityczna", ul. Senatorska 29; Teatr Kameralny (dramat); ul. Kredytowa 14; Teatr na Kredytowej, ul. Mokotowska 73; Teatr Aktora, ul. Mokotowska 73; Teatr im. Żeromskiego (dramat); ul. Długa 19: Teatr Młodych (Żydowskie Studjo Teatralne); ul. Karowa 18; Teatr „Wielka Rewja", ul. Bielańska 5,

Teatr Nowości (dramat, operetka); ul. Obożna 1-3, Teatr im. Kamińskiego (dramat żyd); ul. Smocza 30. Teatr Eldorado (żydowski) (dramat); ul. Zygmuntowska. Park Praski: Teatr Żołnierski na Pradze; ul. Wierzbowa 6: Teatr „Femina" (rewja); ul. Długa 10: Teatr „Mucha"; ul. Marszałkowska 81-b: Teatr „Mignon" (rewja); ul. Dzielna 1, Teatr „Scala" (dramat żyd.); ul. Dzika 51: Teatr Centralny (dramat żyd.); ul. Zygmuntowska 10: Teatr „Praskie Oko" (rewja); ul. Zamoyskiego 20: Teatr Reduta; ul Hoża 29, Teatr dla dzieci „Jaskółka": ul. Śniadeckich 5, Teatr dla dzieci T. Ortyma; ul. Wierzbowa 9. „Nowy Momus" (rewja); ul. Mokotowska 73: Teatr dla młodzieży szkolnej „12-ta w południe". Wędrowny Teatr Szkolny pod kier. art. Idy Michorowskiej; ul. Smocza; Lud. Teatr Żyd. „Pawillon", Hoża 29, Stara Banda, Hipoteczna 8: Teatr dramatyczny.

Wilno, ul. Pohulanka 9. Teatr Wielki Polski (dramat) i Stały Teatr Objazdowy Teatrów Miejskich Z. A. S. P.; ul. Mickiewicza 6, Teatr Muzyczny „Lutnia" (operetka); ul. Ludwisarska 4: Teatr Żydowski ul. Mickiewicza 33: Ttudjo Żydowskie: ulica Nowogrodzka 8. „Unzer Theater" (żyd.); Białoruska Amatorska Grupa Oświatowa (dorywcze objazdy); Teatr Kolejowy „Ognisko"; Teatr (rewj pol.) „Gong"; w „Domu Ludowym", ul. Św. Anny 2; Teatr Białoruski (Kółko Dramat. pod kier. Aleks. Michalewicza); ul. Ostrobramska 9: Kabaret art.-liter. „Smorgonja".

Teatry bez stałej siedziby: Teatr Ukraiński Teodora Rudenko (woj. Wileńskie, Nowogr. i Poleskie); Teatr Ukraiński Niny Pierackiej.

Szkoły Dramatyczne.

Warszawa, ul. Okólnik 1, Państwowy Instytut Sztuki Teatralnej; ul. Kopernika 36-40, Instytut Reduty; ul. Jerozolimska 9; Kursy Wokalno-Dramatyczne H. J. Hryniewieckiej; ul. Smolna 14-7; Szkoła Gry Scenicznej i Filmowej Hanny Ossorji.

Wilno: Wileńska Szkoła Dramatyczna.

ORGANIZACJE PRZEMYSŁU FILMOWEGO W POLSCE.

Warszawa: Rada Naczelna Przemysłu Filmowego w Polsce, ul. Widok 22, Polski Związek Przemysłowców Filmowych, ul. Widok 22, m. 12; Polski Związek Producentów Filmowych, ul. Chmielna 21; Związek Producentów Filmów Krótkometrażowych, ulica Wilcza 19; Związek Właścicieli Kinoteatrów w Warszawie, ul. Widok Nr. 1; Związek Polskich Zrzeszeń Teatrów Świetlnych. Marszałkowska 86; Związek Zawodowy Pracowników Branży Kinematograficznej, ul. Chmielna 12.

Studja dźwiękowe.

Warszawa. „Sfinks", ul. Wolska 42; „Falanga", ul. Trębacka 11; „Polska Akustyka", ul. Al. Jerozolimska 43; „Szczepanik-Film", ul. Marszałkowska 31-a.

Laboratorja filmowe.

Warszawa. „Sfinks", ul. Wolska 42; „Falanga", ul. Leszczyńska 6; „Laborfilm", ul. Świętokrzyska 41, „Multifilm", Plac 3-ch Krzyży 10; „Sektor", ul. Królewska 11.

Wytwórnie filmów krótkometrażowych.

Warszawa. „Biuro Filmowe Polskiej Agencji Telegraficznej (PAT), ul. Królewska 5; „Sportfilm", ul. Al. Jerozolimska 27, m. 3; „Awangarda", ul. Ogrodowa 18; „Amerfilm", Widok 1 m. 3; „Felixfilm", ul. Chmielna 41; Edmund Byczyński, Bagatela 15; Marjan Fuks, Al. Jerozolimska 35.

Wytwórnie filmów długometrażowych.

Warszawa. Sfinks, ul. Świętokrzyska 35; Blok-Muza-Film, ul. Widok 23; Rex-Film, Moniuszki 4; Leofilm, ul. Złota 6, Pol-tonfilm, ul. Marszałkowska 113; Uranja-Film, ul. Warecka 9; Orton, Kanonja 8; Kinofilm, ul. Sienkiewicza 4; Inż. Stefan Gulanicki, ul. 6-go Sierpnia 24.

Zakopane: „Krzeptowski".

Biura wynajmu filmów.

Warszawa: Agefilm, ul. Marszałkowska 111; Dep-Kin, ul. Mokotowska 14; Alliance-Film, ul. Zielna 15; Eksplofilm, ul. Chmielna 43; Erfilm, ul. Al. Jerozolimska 36; Film-Studio, ul. Żórawia 23; Liberty-Film, ul Jasna 22; Fox-Film, ul. Świętokrzyska 25; Gloria, ul. Marszałkowska 119; Jar-Film, ul. Nowy Świat 19; Katz Emil, ul. Zielna 16; Kolos, ul. Marszałkowska 152; Komisfilm, ul. Jasna 24; Leo-Film, ul. Złota 6; Metro-Goldwyn-Majer, ul. Marszałkowska 96; Muza-Film, ul. Widok 23; National-Film Corp., Al. Jerozolimskie 15; Paramount, ul. Sienna 4; P. A. T., ul. Królewska 5; Parlofilm, Świętokrzyska 39; Patria-Film, ul. Moniuszki 4; Polonia-Film, ul. Sienna 14; Palladeum, Marszałkowska 140; Radio-Film, ul. Al. Jerozolimska 41; Populfilm, ul. Kredytowa 18; Sowpolfilm, ul. Wspólna 19; Starfilm, ul. Próżna 2; Lech-Film, ul. Hoża 23; Progress, Al. Jerozolimska 29; Klar-film, ul. Marszałkowska 131; Aglofilm, Al. Jerozolimska 31; Universal Pict Corp., ul. Al. Jerozolimska 35; Warszawska Kinematograficzna Sp. Akc., ul. Sienkiewicza 12; Unionfilm, ul. Marszałkowska Nr. 113; Sfinks, ul. Świętokrzyska 35.

Kinoteatry w miastach wojewódzkich
czynne w roku 1933.

Warszawa — kinematografów 53, w tem dźwiękowych 51, niemych 2.
Białystok — kinematografów 4, w tem dźwiękowych 4.
Katowice — kinematografów 9, w tem dźwiękowych 9.
Kielce — kinematografów — 4, w tem dźwiękowych 3.
Kraków — kinematografów 13, w tem dźwiękowych 10.
Lublin — kinematografów 7, w tem dźwiękowych 7.
Lwów — kinematografów 19, w tem dźwiękowych 15.
Łódź — kinematografów 34, w tem dźwiękowych 29.
Nowogródek — kinematografów 2, w tem dźwiękowych 1.
Brześć n/B. — kinematografów 4, w tem dźwiękowych 3.
Toruń — kinematografów 5, w tem dźwiękowych 5.
Poznań — kinematografów 15, w tem dźwiękowych 13.
Stanisławów — kinematografów 6, w tem dźwiękowych 6.

Tarnopol — kinematografów 2, w tem dźwiękowych 2.
Wilno — kinematografów 10, w tem dźwiękowych 8.
Łuck — kinematografów 5, w tem dźwiękowych 2.

Kinoteatry na terenie Państwa
czynne w roku 1933.

Województwo Białostockie — kinematografów stałych 32, w tem dźwiękowych 24, niemych 8.
Województwo Kieleckie — kinematografów stałych 65, w tem dźwiękowych 39, niemych 26; kinematografów wędrownych 14.
Województwo Krakowskie — kinematografów stałych 53, w tem dźwiękowych 23, niemych 30.
Województwo Lubelskie — kinematografów stałych 39, w tem dźwiękowych 16, niemych 23, kinematografów wędrownych 15.
Województwo Lwowskie — kinematografów stałych 64, w tem dźwiękowych 35, niemych 29, kinematografów wędrownych 8.
Województwo Łódzkie—kinematografów stałych 73, w tem dźwiękowych 42, niemych 31; kinematografów wędrownych 6.
Województwo Nowogródzkie — kinematografów stałych 11, w tem dźwiękowych 6, niemych 5.
Województwo Poleskie — kinematografów stałych 11, w tem dźwiękowych 8, niemych 3; kinematografów wędrownych 6.
Województwo Pomorskie — kinematografów stałych 36, w tem dźwiękowych 20, niemych 16.
Województwo Poznańskie — kinematografów stałych 63, w tem dźwiękowych 35, niemych 28.
Województwo Stanisławowskie — kinematografów stałych 28, w tem dźwiękowych 15, niemych 13.
Województwo Śląskie—kinematografów stałych 72, w tem dźwiękowych 52, niemych 20.
Województwo Tarnopolskie — kinematografów stałych — 22, w tem dźwiękowych 6, niemych 16.
Województwo Warszawskie — kinematografów stałych 63, w tem dźwiękowych 25, niemych 38; kinematografów wędrownych 2.
Województwo Wileńskie — kinematografów stałych 19, w tem dźwiękowych 11, niemych 8.
Województwo Wołyńskie — kinematografów stałych 24, w tem dźwiękowych 13, niemych 11.
Ogółem na terenie Państwa Polskiego w 1933 roku czynnych było kinematografów stałych 728 z łączną ilością miejsc 252.694, w tem dźwiękowych 421, niemych 307; kinematografów wędrownych 51.

STOWARZYSZENIA ARTYSTÓW PLASTYKÓW I STOWARZYSZENIA POPIERAJĄCE SZTUKĘ.

„Artes", Zrzeszenie Artystów Plastyków we Lwowie, ulica Batorego 12.

Assocjacja Niezależnych Ukraińskich Artystów (Anum), Lwów, ul. Wronowskich 20.

Blok Zawodowych Artystów Plastyków w Warszawie, ul. Marszałkowska 59 m. 4. Zarząd: Edward Kokoszko, Edward Manteuffel, Bolesław Cybis, Eugenjusz Arct, T. Cieślewski (junjor). Rada: T Pruszkowski, J. Jastrzębowski.

Deutsche Gesellschaft für Kunst und Wissenschaft. Bydgoszcz, Wawrzyniaka 2.

Dom Artystów im. Karola Stryjeńskiego na Bukowinie-Głodówce.

Bractwo Św. Łukasza. Warszawa. Korzeniowska 6 m. 26. Prezes: Jan Zamovski, Warszawa, ul. Korzeniowskiego 6 m. 26.

„Forma", Spółdz. Rzeźbiarska, Warszawa, Wybrzeże Kościuszki 37, Prezes: Franciszek Strynkiewicz, Warszawa, ul. Tamka 39.

„Fresk", Grupa Artystów Plastyków, Warszawa, Hoża Nr. 59, Prezes: Blanka Mercere (Warszawa, Hoża Nr. 59, Sekretarz: Marja Wolska-Berezowska, (Filtrowa Nr. 5, Warszawa.

Grupa „Dziesięciu z Krakowa", Kraków, Starowiślna Nr. 10. Prezes: Teodor Grott (Kraków, Starowiślna 10).

„Grupa Dziesięciu ze Lwowa", Lwów, Teatyńska 35 m. 5. Prezes: Władysław Krzyżanowski (Lwów), Teatyńska Nr. 35 m. 5).

„Jednoróg", Cech Artystów Plastyków, Kraków, Norbertańska 8. Przewodniczący: Jan Hrynkowski (Kraków, Kornela Ujejskiego Nr. 8).

Instytut Krzewienia Sztuki. Poznań, Pl. Wolności 14-a.

Instytut Propagandy Sztuki, Warszawa, Królewska 13. Prezes Rady Głównej: Bogdan Pniewski. Warszawa, Czackiego 10. Dyrektor: Szczęsny Rutkowski, Warszawa, Krucza 7. I. P. S. posiada oddział w Łodzi.

„Kapiści", Grupa K. P. (Komitet Paryski). Prezes: Józef Czapski, Filtrowa 83. Warszawa.

Koło Artystów Grafików Reklamowych, Warszawa, Wrońskiego 3, mieszkanie prof. E. Bartłomiejczyka. Prezes: prof. E. Bartłomiejczyk (Warszawa, Wrońskiego Nr. 3). Sekretarz: Z. Glinicki.

Koło Plastyków przy Legjonowym Instytucie Studjów, Warszawa, Piusa XI. 10. Prezes: Stefan Modzelewski, Sekretarz. Adam Malicki. Posiada Sekcję Plastyków w Krakowie na Wawelu. Przewodniczący: Stefan Felsztyński.

Klub Artystyczny w Płocku. Prezes: Kazimierz Mayzner.

„Neoartes", Lwów.

„Nowa Generacja" (M. Feuerring), Lwów, Tarnowskiego 9; Kraków: Helclów 21 (Zbigniew Pronaszko).

Ognisko Księżackie Kultury, Sztuki i Przemysłu Ludowego, Złaków Kościelny, poczta Zduny, pow. Łowicki.

Pięć Stowarzyszeń Artystycznych („Bractwo Św. Łukasza", „Szkoła Warszawska", „Ryt", ;;Ład", ;;Forma") w Warszawie; Karowa 5 m. 13. Prezes: Wiktor Podeski. Warszawa, ul. Mała Nr. 13A. Sekretarz: Michał Bylina, Warszawa, Karowa 5 m. 13.

„Plastycy Nowocześni", Grupa Malarska, Warszawa. Prezes: Tytus Czyżewski (Warszawa, Chmielna 26 m. 32).

„Plastyka", Grupa Artystów Wielkopolskich w Poznaniu, Dąbrowskiego 25-a. Prezes. Jackowski, Nostitz Henryk, Poznań, ul. Kochanowskiego 17.

„Praesens", Stowarzyszenie Artystów Plastyków, Warszawa, Senatorska 38 m. 13.

„Pro Arte", Stowarzyszenie Artystów Malarzy, Warszawa. Prezes: Bronisław Kopczyński, Warszawa, Jerozolimskie Nr. 93. tel. 505-11.

Profiesijnyj Sojuz Misticiw-pliastikiw., Lwów, ul. Tarnowskiego 9. II.

„Pryzmat", Związek Artystów Plastyków, Warszawa. Prezes: Lucjan Adwentowicz.

Rada Wileńskich Zrzeszeń Artystycznych (Związek Zawodowy Literatów Polskich w Wilnie; Wileńskie Towarzystwo Artystów Plastyków; Wileńskie Towarzystwo Filharmoniczne; Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej. Oddział Wileński; Związek Artystów Scen Polskich, dwie filje: Koło Miłośników Wilna i Wileńszczyzny przy Polsk. Tow. Krajozn. Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego, sekcja naukowo-art., Wilno Ostrobramska 9.

„Rewja", Towarzystwo Polskich Artystów Plastyków w Warszawie, Lwowska 15.

„Rogate Serce", Szczep Szukaszczyków, Kraków, ul. Al. Mickiewicza 5. Prezes: Stanisław Szukalski, Hollywood, Cabtania U. S. A. 1975, Cahnenga Blod. Sekretarz: Wacław Boratyński, Kraków, Bonerowska 1 m. 10.

„Ryt", Stowarzyszenie Polskich Artystów Grafików w Warszawie, Wrońskiego 3, Prezes: Edmund Bartłomiejczyk, adres j. w.

„Rytm", Związek Polskich Artystów Plastyków, Warszawa, Królewska 13, gmach Inst. Prop. Sztuki. Prezes: Stanisław Rzecki.

„Szkoła Warszawska", Warszawa, Akademja Sztuk Pięknych, Wybrzeże Kościuszkowskie 37. Prezes: Michał Bylina, Warszawa, Karowa Nr. 5 m. 12. Sekretarz: Eugenjusz Arct, Warszawa, ul. Żórawia Nr. 23, mieszk. 23.

„Sztuka Podhalańska", Związek Artystów Plastyków w Zakopanem, dom Falkosza. Przewodniczący: Tadeusz Malicki. Sekretarz: (Rafał Malczewski) Adam Dobrodzicki.

„Sztuka", Towarzystwo Artystów Polskich w Krakowie, Akademja Sztuk Pięknych, Plac Matejki 13.

Towarzystwo Artystów Grafików, Kraków, Plac Św. Ducha 5, Prezes: Leon Kowalski, Sekretarz: Józef Pochwalski.

Towarzystwo Artystyczne, Lublin, ul. 3-go Maja 4. Fr. Dec.

Towarzystwo Artystów Plastyków w Wilnie, ulica Św. Anny 3.

Towarzystwo Artystyczne Polskie w Warszawie, ul. Trębacka 10, Prezes, arch. inż. Jastrzębski. Sekretarz: Bronisław Brykner.

Towarzystwo Miłośników Fotografji w Poznaniu, ul. Staszica 11, dr. Cyprjan.

Towarzystwo Miłośników Fotografji w Warszawie, ul. Czackiego 5.

Towarzystwo Miłośników Grafiki w Poznaniu, Wyspiańskiego 11, z listami St. Zawadzkiego. Prezes: Dr. Alfred Brosig.

Towarzystwo Miłośników Sztuki w Kielcach, Państw. Semin. Naucz. Męskie im. St. Żeromskiego, ul. Leśna 16. Prezes: Dr. Winiarz — Nacz. Wydz. Admin. Urzędu Wojewódzkiego — Kielce.

Towarzystwo Miłośników Sztuki Współczesnej. Poznań, Plac Wolności Nr. 14.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego w Warszawie, Tamka 1.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego w Nowogródku.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego w Wilnie, Zamkowa 8.

Towarzystwo Polskie Popierania Przemysłu Ludowego w Brześciu n/Bugiem, ul. 3 maja 4.

Towarzystwo Wojewódzkie Popierania Przemysłu Ludowego „Krajan" w Białymstoku, Urząd Wojewódzki.

Towarzystwo Wołyńskie Popierania Przemysłu Ludowego w Łucku Urząd Wojewódzki.

Towarzystwo Patronat Przemysłu Ludowego i Domowego we Lwowie, pl. Smólki 3.

Towarzystwo Patronat Przemysłu Ludowego i Domowego w Tarnopolu, Urząd Wojewódzki.

Towarzystwo Przemysłu Ludowego i Domowego w Stanisławowie, Urząd Wojewódzki.

Towarzystwo Przyjaciół Rękodzieła Artystycznego Wsi, Warszawa, al. Jerozolimskie 3a.

Towarzystwo Przyjaciół Huculszczyzny, Warszawa, Warecka 11a.

Towarzystwo Pomorskie Popierania Przemysłu Ludowego w Toruniu, Urząd Wojewódzki.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego w Katowicach, pl. Miarki 2 m. 6.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego Małopolski Zachodniej i Śląska w Krakowie, Urząd Wojewódzki, Św. Marka 6.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego i Domowego w Poznaniu, 3-go Maja 3.

Towarzystwo Polskich Artystów Plastyków, Warszawa, Lwowska 8 m. 26. Sekretarjat: W. Zwierowicz i I. Łopieński.

Komitet Przyjaciół Sztuki Polskiej, Warszawa (Zarząd: dr. K. Bertoni, J. Bogucka, T. Dąbrowska, Al. Dąbrowski).

Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych (E Gros, Gimn. Państw.), Toruń.

Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych we Lwowie, ul. Dzieduszyckich 1. Prezes: Prof. Dr. E. Bulanda. Sekretarz: M. Bodnar.

Towarzystwo Szerzenia Sztuki Polskiej wśród Obcych, Warszawa, Chmielna 17 m. 5, II p., Dyrektor: Mieczysław Treter, Warszawa, Wicedyrektor: Dr. A. Guttry.

Towarzystwo Szerzenia Dzieł Sztuki w Reprodukcjach, Warszawa, Rynek Starego Miasta 32. Prezes: Edward Wittig, Warszawa. Sekretarz: Władysław Woydyno, Warszawa, Filtrowa, Nr. 50, tel. 8-98-88.

Towarzystwo Śląskie Przyjaciół Sztuk Pięknych, Katowice, ul. Słowackiego 24.

Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie, Plac Małachowskiego 3 Prezes: Stanisław Brzeziński. Dyrektor: Radecki-Mikulicz.

Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, Plac Szczepański 4. Prezes: prof. Władysław Jarocki.

Towarzystwo Żydowskie Krzewienia Sztuk Pięknych, Warszawa, Wierzbowa 7. Prezes: J. Appenszlak Dyrektor: Michał Weinziher. ziher.

Towarzystwo Ukraińskie Prichinikiw Mistestwa, — Lwów, Czarnieckiego 24, w Muzeum Nauk Towarzystwa im. T. Szewczenki. Filja w Buczaczu.

Wielkopolski Związek Artystów Plastyków w Poznaniu, Plac Wolności Nr. 14.

Wileńskie Towarzystwo Miłośników Fotografji, Wilno, Jagiellońska Nr. 8.

Towarzystwo Wileńskie Niezależnych Artystów Sztuk Plastycznych (M. Kulesza), Wilno.

„Wystawa Ruchoma Sztuki", Warszawa, Rynek Starego Miasta 32. Prezes: Konrad Srzednicki, Warszawa, Madalińskiego Nr. 3.

Zespół Polskich Artystów Plastyków, Warszawa, ul. Marszałkowska 69. Prezes: Tadeusz Cieślewski (ojciec). Sekretarz: Marjan Szymanowski.

Zrzeszenie Polskich Artystów Plastyków. Zarząd — Warszawa, Świętokrzyska 15 m. 30. Siedziba — Trębacka 10. Prezes: Franciszek Szwoch, Złota 37. Sekretarz: Aleksander Sarnowicz.

Zrzeszenie Plastyków w Lublinie, ul. Kołłątaja 6.

Związek Artystek Polskich we Lwowie, Chmielowskiego 9.

Związek Artystów Plastyków na Pomorzu, Grudziądz, Plac 23 Stycznia 11, tel. 305.

Związek Plastyków, Lwów — Snopkowska 8.

Związek Polskich Artystów Grafików w Warszawie, Trębacka 10, tel. 647-06.

Związek Polskich Artystów Plastyków w Krakowie, Plac Św. Ducha 5, dom Artystów. Prezes: Adolf Szyszka Bohusz

Związek Polskich Artystów Rzeźbiarzy. Przewodniczący: Mieczysław Lubelski, Warszawa, Jakubowska 16, Sekretarz: Stanisław Komaszewski.

Związek Dziesięciu Plastyków, Lwów, ul. Snopkowska 47.

Związek Plastyków Pomorskich, Bydgoszcz.

Związek Plastyków i Miłośników Sztuki w Stanisławowie. Prezes: inż. Kazimierz Kühn.

Związek Polski Zawodowy Łódzkich Artystów Plastyków.

Związek Przyjaciół Sztuk Pięknych, Lipiny, pow. Świętochłowice, woj. Śląskie, ul. Bytomska 16.

Związek Lwowski Zawodowy Artystów Plastyków, Lwów — Tarnowskiego 9. Prezes: Andrzej Pronaszko. Sekretarz. Miecz, Feuerring. nowskiego 9, tel. 85-57. Prezes: Andrzej Pronaszko. Sekretarz. Mieczysław Feuerring.

Związek Stowarzyszeń Architektów Polskich. Warszawa, Filtrowa 83, Prezes: Inż. arch. Adam Paprocki. Dyrektor: Maciej Talko-Porzecki Talko-Porzecki.

Związek Zawodowy Polskich Artystów Plastyków. Warszawa, Hoża 1-a m. 11.

Związek Zawodowy Polskich Artystów Plastyków w Łodzi, Plac Wolności 1. Prezes: Stefan Wegner. Sekretarz: Jerzy Ryszard Krause.

„Zwornik", Zrzeszenie Artystów Plastyków, Kraków, Łazarza 9 m. 4. Prezes: Emil Krcha. Sekretarz: Eugenjusz Geppert.

Szkoły Sztuk Plastycznych.

Szkoły Akademickie.

Akademja Sztuk Pięknych w Krakowie, Plac Matejki Nr. 15. Rektor: Wojciech Weiss.

Akademja Sztuk Pięknych w Warszawie, Wybrzeże Kościuszkowskie 37. Rektor: Tadeusz Pruszkowski.

Wydział Sztuk Pięknych Uniw. im. Stefana Batorego w Wilnie Dziekan: Ludomir Śleńdziński.

Szkoły Państwowe Średnie.

Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie, Al. Mickiewicza 5. Dyrektor: Wiesław Zarzycki.

Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Poznaniu, ul. Jezuicka 5. Dyrektor: Karol Maszkowski.

Wydział Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego Państwowej Szkoły Technicznej, ul. Snopkowska 47. Kierownik. inż. Zyg. Harland.

Szkoły Miejskie.

Miejska Szkoła Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie, ul. Myśliwiecka 8. Dyrektor: Jan Szczepkowski.

Szkoły Prywatne.

Szkoła Rysunków i Malarstwa im. Konrada Krzyżanowskiego, Warszawa, ul. Poznańska 23. Dyrektor: Adam Rychłowski.

Szkoła Sztuk Pięknych im. Wojciecha Gersona w Warszawie, ul. Pankiewicza 3. Dyrektor: Czesław Wdowiszewski.

Szkoła Artystyczna (Malarstwo, Rysunek, Fresk) Blanki Mercere, Warszawa, Hoża Nr. 59, tel. 9-10-80.

Szkoła Rysunku i Malarstwa M. Wyszyńskiego, Warszawa, ul. Chmielna 24 m. 25.

Szkoła Malarstwa Feliksa Słupskiego, Warszawa, ul. Piusa XI Nr. 28.

Szkoła Rysunku i Malarstwa Feliksy Kossowskiej, — Warszawa, ul. Żórawia 13/12.

Szkoła Rysunku i Malarstwa Tadeusza Marczewskiego, Warszawa, ul. Piusa XI, Nr. 24 m. 20.

Kurs Malarstwa i Rysunku Franciszka Szwocha, Warszawa, Złota 37.

Kursy Nauki Rysunku i Malarstwa B. Kuźmińskiego, Warszawa, ul. Piusa XI, Nr. 41/18.

Kurs Pejzażu Włodzimierza Nałęcza, Warszawa, ulica Nowogrodzka 2 m. 15.

Kursy Rysunku i Sztuki Stosowanej Zofji Krystkiewicz, Warszawa, ul. Szeroka 33.

Szkoła Malarstwa i Rysunku, Alfreda Terleckiego, Kraków, ul. Potockiego 11.

Wolna Szkoła Malarstwa i Rysunków im. Ludwiki Mehofferowej, Kraków, ul. Wolska 21.

Szkoła Sztuk Pięknych Marji Niedzielskiej, Kraków, ul. Szpitalna Nr. 17.

Studjum Malarstwa i Rysunku Jerzego Fedkowicza, Kraków, ul. Ujejskiego 6, III p.

Prywatny Instytut Sztuk Pięknych Adama Hannytkiewicza, Poznań, Grochowe Łąki 1.

Szkoła Rysunku i Malarstwa im. Franciszka Smuglewicza, Wilno, Św. Anny 13.

Szkoła Rysunku i Malarstwa Szczepana Andrzejewskiego w Łodzi, ul. Kilińskiego 141.

Szkoła Rysunku i Malarstwa Wacława Dobrowolskiego w Łodzi, Wólczańska 35.

Kursy Rysunku i Malarstwa Maurycego Trębacza, Łódź, Piotrkowska 71.

Wolna Szkoła Malarstwa i Rysunków im. Ludwiki Mehofferowej, Lublin, Krakowskie-Przedmieście 46.

Szkoła Rysunku i Malarstwa Krystyna Henryka Wiecieńskiego, Lublin, Kołłątaja 5.

Kursy Sztuk Plastycznych Towarzystwa Miłośników Sztuki, Kielce, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie.

Szkoła Rysunkowa Bohdana Ciąglińskiego, Radom, ul. Piłsudskiego 9, Szkoła Realna.

Pomorska Szkoła Sztuk Pięknych Wacława Szczeblewskiego w Grudziądzu, ul. Lipowa Nr. 28. I Oddział w Gdyni.

Salony Sztuki, Wystawy i Zbiory.

Instytut Propagandy Sztuki, Warszawa, ul. Królewska Nr. 13, tel. 240-10. Własny salon sztuki.

Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych, Kraków, Pl. Szczepański Nr. 4.

Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych, Poznań, Plac Wolności 18.

Towarzystwo Sztuk Pięknych we Lwowie, ul. Dzieduszyckich 1, gmach Muzeum Przemysł.

Towarzystwo Zachęty do Sztuk Pięknych, Warszawa, Plac Małachowskiego 3 (Królewska 17), tel. 609-51.

Żydowskie Towarzystwo Krzewienia Sztuk Pięknych, Warszawa, ul. Wierzbowa Nr. 7.

Galerja Sztuki Nowoczesnej, Warszawa — Senatorska Nr. 38 m. 13.

Muzeum Sztuki Współczesnej, Wilno, Pałac Rzeczpospolitej.

Państwowa Galerja Sztuki Polskiej, Warszawa, Stare Miasto 32. Kamienica Baryczków.

Salon Sztuki Współczesnej, Poznań, Plac Wolności Nr. 14a, Sala Mąkowskiego.

Salon Sztuki Czesława Garlińskiego, Warszawa, Mazowiecka 8, tel. 788-21.

Salon Artystyczny S. Kulikowskiego, Warszawa, Krakowskie - Przedmieście 7.

Zbiory Franciszka Ejsmonda, Warszawa, Plac Trzech Krzyży 12 m. 3.

Zbiory Juljusza Hermana, Warszawa, ul. Świętokrzyska Nr. 32.

Zbiory Tadeusza Reichera-Sosnowskiego, Warszawa, Wiejska 2.

Zbiory Adama Smolińskiego, Warszawa, ul. Królewska 35 m. 2.

Zbiory Towarzystwa Zachęty do Sztuk Pięknych, Warszawa, Plac Małachowskiego 3

Zbiory Wydziału Sztuk Pięknych Uniw. im. Stefana Batorego w Wilnie.

Konserwatorzy Zabytków Sztuki.

Główny Konserwator Ministerstwa W. R. i O. P., Warszawa, Al. Szucha 23: Jerzy Remer.

Siedziby Oddziałów Sztuki.

Konserwatorzy	Siedziby Oddziałów Sztuki	Adresy	Okręgi obejmują
Inż. arch. Sawicki Tymoteusz	Warszawa	Komisarjat Rządu m. st. Warszawy Senatorska 16	m. st. Warszawa wojew. Łódzkie
Dr. Kluss Józef	Warszawa	Urząd Wojewódzki Warszawski, Filtrowa 57 (lub Solariego 2)	wojew. Warszawskie „ Białostockie
Arch. Treter Bohdan	Kraków	Urząd Wojewódzki Krakowski, ul. Pawia	wojew. Krakowskie „ Kieleckie
Dr. Hornung Zbigniew	Lwów	Urząd Wojewódzki Lwowski	woj. Lwowskie, Stanisławowskie, Tarnopolskie
Dr. Dalbor Witold	Poznań	Urząd Wojewódzki. Poznański	wojew. Poznańskie „ Pomorskie
Dr. Lorentz Stanisław	Wilno	Urząd Wojewódzki Wileński Plac Magdaleny 2	wojew. Wileńskie „ Nowogródzkie
Dr. Piwocki Ksawery	Lublin	Urząd Wojewódzki. Lubelski	wojew. Lubelskie, Polskie,
Dr. Dobrowolski Tadeusz	Katowice	Urząd Wojewódzki Śląski	wojew. Śląskie
Dr. Dutkiewicz Józef	Łuck	Urząd Wojewódzki Wołyński	woj. Wołyńskie.

Stowarzyszenia Muzyczne i Śpiewacze.

Arbeiter-Sängerbund, Król. Huta, woj. Śląskie.
Arbeiter Sängergau, Bielsko, woj. Śląskie.
Bachverein, Bydgoszcz, Dworcowa 67. — Poznań.
Bard. Chór, Lwów.
Brzeskie Towarzystwo Muzyczne, Brześć n. Bugiem, ul. Jagiellońska Nr. 88.
Bund deutscher Männergesangvereine Posen, Garbary 10. — Pomerellen, Bydgoszcz.
Chór Akademicki, Lwów.
Chór Cecyljański, Lwów.
Chór Drukarzy, Lwów.
Chór Kolejarzy, Lwów.
Chór Męski „Akord", Zimna-Woda — kolonja.
Chór przy kościele Św. Elżbiety, Lwów.
Chór Studentów Medycyny Weterynaryjnej. Lwów.
Chór Techników, Lwów.
Chór Związku Legjonistów Lwów.
Chóry ukraińskie „Boian" w Stanisławowie (przew. prof. Mikoła Łepki), ul. 3 Maja 40 oraz w Kałuszu, Kołomyi, Kopyczyńcach, Lwowie, Przemyślu i Tarnopolu.
„Dumka". Chór ukraiński w Kołomyi i Stanisławowie.
Echo-Macierz, Lwów.
Harfa, Lwów.
Kasa im. Melcera, Warszawa, Jasna 5. Filharmonja.
Krakowskie Tow. Oratoryjne, Kraków, Karmelicka 10.
Lutnia-Macierz, Lwów.
„Lwiwśkij Bojan", Tow. Śpiewacze, Lwów.
Muzyczne Towarzystwo im. Łysenki, Lwów, ul. Szaszkiewicza 5. Filje: Borysław, Drohobycz, Jaworów, Przemyśl, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Złoczów.
Małopolski Związek Polsk. Stow. Śpiewacz. i Muzyczn. (Dr. Feliks Joszt), Lwów, ul. Marsz. Piłsudskiego 23.
Mazowiecki Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych, Warszawa, „Lutnia", Sienkiewicza 8.
Ostdeutscher Sängerbund, Katowice.
Polskie Towarzystwo Muzyczne, Lwów, ul. Chorążczyzny 7.
Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej, Warszawa, ul. Kapucyńska 13 m. 1, tel. 406-50. Filje we Lwowie, Poznaniu i Wilnie.
Polskie Towarzystwo Muzykologiczne, Poznań, ul. Wjazdowa 1. Collegium Majus, pok. 57.
Pomorskie Towarzystwo Muzyczne, Toruń, Rynek Staromiejski 28.
Pomorski Związek Kół Śpiewaczych, Toruń (Ludwik Makowski), Szeroka 2.
Poznański Chór Katedralny (ks. dr. Wacław Gieburowski), Poznań.
Poznańskie Towarzystwo Oratoryjne (Państw. Konserwatorjum Muzyczne), Poznań, Wrocławska 16, I.
Stowarzyszenie Miłośników Dawnej Muzyki w Warszawie, ul. Okólnik 1.
Towarzystwo Filharmoniczne w Lublinie, ul. Szpitalna 11. ż
Towarzystwo Miłośników Muzyki i Opery, Lwów.
Tow. Muzyczne, Brześć n. Bugiem, Mięsny Zauł 5.

Towarzystwo Muzyczne im. Chopina, Jarosław, woj. Lwowskie.
Towarzystwo Muzyczne, Kraków, Plac Szczepański 1.
Towarzystwo Muzyczne, Kalisz, gm. wł., ul. Parkowa 3.
Towarzystwo Muzyczne „Lutnia" w Rzeszowie, woj. Lwowskie.
Tow. Muzyczne „Lutnia" w Wieliczce, woj. Krakowskie.
Towarz. Muzyczne w Lublinie, ul. Kapucyńska 7.
Towarzystwo Muzyczno - Dramatyczne p. n. „Teatr im. Moniuszki", Stanisławów.
Tow. Muzyczno - Śpiewacze „Hejnał", Winniki pod Lwowem.
Towarz. Muzyków Ociemniałych, Warszawa, Piwna 11, tel. 696-31.
Towarzystwo Przyjaciół Muzyki Symfonicznej, Warszawa, Al. Róż Nr. 10.
Towarzystwo Przyjaciół Muzyki i Opery Narodowej (T. O. N.), Warszawa, Kameralna Sala Koncertowa im. Szymanowskiego, Trębacka 10.
Tow. Śpiewackie Chórów Cerkiewnych Brześcia i pow. Brzeskiego. Brześć n. Bugiem, Białostocka 11.
Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia", Warszawa, Sienkiewicza 8.
Towarzystwo Przyjaciół Muzyki, Tarnopol, ul. Brodzińskiego 2.
Tow. Śpiewacze „Moniuszko" w Inowrocławiu, woj. Poznańskie.
Tow. Wydawn. Muzyki Polskiej, Warszawa, Ś-to Krzyska 19.
Vereinigung deutschsingender Gesangvereine in Polen, Łódź.
Warszawskie Towarzystwo Muzyczne, Warszawa, Sienkiewicza 8, gmach Filharmonji Tel. 633-40. Prezes: Wiceminister Władysław Korsak, wiceprezes: Juljusz Kaden-Bandrowski, skarbnik: mjr. Jasieński, sekretarz: Józef Rozencweig. Dyrektor: Adam Wieniawski.
Warszawskie Tow. Przyjaciół Sztuki (Prof. Piotr Rytel). Warszawa, Skorupki 7, tel. 8-33-53.
Wielkopolski Związek Kół Śpiewaczych, Poznań, ul. Marsz. Focha Nr. 50.
Wileńskie Towarzystwo Muzyczne „Lutnia", Wilno, Mickiewicza 6.
Wileński Związek Towarz. Śpiewaczych i Muzycznych, Wilno, „Lutnia", ul. Mickiewicza 6.
Zjednoczenie Polskich Związków Śpiewaczych i Muzycznych, Warszawa, Sienkiewicza 8, lokal „Lutni". (Sekretarjat Generalny: mjr. dr. Jan Niezgoda, ul. Śmiała 7).
Związek Chórów Kościelnych, Katowice ,ul. Gen. Zajączka.
Związek Śpiewaczo-Muzyczny, woj. Kie leckiego, Kielce, P. Sem. Naucz., Leśna 16.
Związek Śląskich Kół Śpiewaczych, Katowice, Ks. Damrota 4.
Związek Tow. Śpiew. i Muzycznych, woj. Krakowskiego (Dyr. Bolesław Wallek-Walewski), Kraków, ul. Żyblikiewicza 5.
Związek Towarz. Śpiew. i Muzyczn. woj. Łódzkiego, (sekret. Kaz. Bełtowski), Łódź, Abramowskiego 36.
Związek Towarz. Śpiew. i Muzyczn. woj. Lubelskiego (prof. Stan. Kossowski), Lublin Dominikańska 1.
Związek Polskich Kół Śpiewaczycth w Częchosłowacji (Dyr. Piotr. Feliks). Polskie Gimn. Realne, Orłowo, Śląsk Czeski.
Związek Polskich Kół Śpiewaczych we Francji (sekr. Hendrysiak), rue Jean Jaurès 3, Aube près Douai (Nord).
Związek Zaw. Muzyków Chrz. „Praca Polska", Warszawa, Nowy Świat 12, tel. 9-55-58.
Związek Zaw. Muzyków w Rzpl. Polsk., Warszawa, Warecka 15, tel. 725-93.

Żyd. Tow. Popierania Sztuki w Wilnie, ul. Rudnicka 6.
Żydowskie Towarzystwo Muzyczne, Kraków, Jasna 2. Warszawa, Leszno 14. Lwów, Rutowskiego 23 (gmach Skarbka).

Instytuty, Szkoły i Konserwatorja Muzyczne.

Biała Podlaska, ul. Kościuszki 3: Krusy Muzyczne W. Próchnickiej.
Białystok, Sienkiewicza 9: Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina.
Bielsko, Pl. Smolki 4. Instytut Muzyczny w Katowicach, filja w Bielsku.
Bochnia, woj. Krakowskie, ul. Uzbornia 10: Kursy Muzyczne.
Borysław: Filja Instytutu Muzycznego im. Łysenki we Lwowie.
Brody, woj. Lwowskie: Kursy Muzyczne Marji West.
Brześć n. Bugiem ul. 3 Maja 6: Poleska Szkoła Muzyczna.
Bydgoszcz, woj. Poznańskie, ul. Piotra Skargi 14. Miejskie Konserwatorjum Muzyczne; — ul. Mickiewicza 6: Bydgoskie Konserwatorjum Muzyczne.
Częstochowa, woj. Kieleckie, ul. Śląska 6: Szkoła Muzyczna Ludwika Wawrzynowicza; — ul. Piłsudskiego 19: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki.
Czortków, woj. Tarnopolskie, ul. Boczna Szpitalna: Szkoła Muzyczna Stan. Łukasiewicza; — ul. Kolejowa 84: Szkoła Muzyczna Józefa Muchy.
Drohobycz, woj. Lwowskie, ul. Mickiewicza: Instytut Muzyczny im. Fr. Chopina; — Rynek 6: Filja Instytutu Muzycznego im. Łysenki we Lwowie.
Gdańsk, Am. Olivaertor 2/4; Polskie Konserwatorjum Muzyczne.
Gdynia, woj. Pomorskie, ul. 10 Lutego 7. Szkoła Muzyczna im. Chopina.
Grodzisk Mazowiecki, woj. Warszawskie, ul. Kolejowa, „Dom Ludowy": Szkoła Muzyczna im. St. Barcewicza.
Grudziądz, woj. Pomorskie, ul. Małomłyńska 10: Instytut Muzyczny Tow. Muzycznego im. St. Moniuszki.
Huta Królewska, ul. Gimnazjalna 22: Filja Niższej Szkoły Muzycznej im. M. Karłowicza.
Inowrocław, ul. Król. Jadwigi 22/3: Filja Lwowska Kons. im. K. Szymanowskiego.
Jarosław, woj. Lwowskie, Rynek 4: Szkoła Muzyczna T-wa Muzycznego im. Fr. Chopina.
Jaworów, woj. Lwowskie: Szkoła Muzyczna „Lutnia".
Kalisz, woj. Łódzkie, ul. Parkowa 3: Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina.
Katowice, woj. Śląskie, ul. Teatralna 7: Instytut Muzyczny, filja w Bielsku (Śl.): ul. Wojewódzka 45: Śląskie Konserwatorjum Muzyczne; ul. Szopena 16: Śląska Szkoła Muzyczna, filja w Rybniku, Pl. Wolności 17; Szkoła Muzyczna Ewy Karbaczewskiej; Gimnazjum Państwowe. Szkoła Muzyki Kościelnej Św. Grzegorza.
Kielce, ul. Tadeusza Kościuszki 3: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki; ul. Wesoła 57: Biskupia Szkoła Muzyczna (Organ).
Kołomyja: Filja Instytutu Muz im. Łysenki we Lwowie; — ul. Kościuszki 9: Filja Lwowsk. Konserw. Muz. im. K. Szymanowskiego.

Kowel, woj. Wołyńskie: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki Koła Tow. Naucz. Szk. Śr. i W.

Kraków, Pl. Szczepański 1: Konserwatorjum Tow. Muzycznego; ul. Św. Anny 2: Instytut Muzyczny; filje: Nowy Sącz ul. Jagiellońska 12, Tarnów, ul. Wałowa 10; ul. Retoryka 1 — Wolska 26: Szkoła Muzyczna im. Wł. Żeleńskiego; ul. Jasna 2: Szkoła Muzyczna przy Żydowskiem Tow. Muzycznem, — Mikołajska 32; Szkoła Muzyczna M. Steina.

Krzemieniec, Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki.

Leszno, woj. Poznańskie, ul. Bracka 14: Leszczyńska, Szkoła Muzyczna.

Lublin, ul. Kapucyńska 7: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki; ul. Podwale 15: Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina Braci Misjonarzy Kresowych.

Lwów, ul. Chorążczyzny 7: Konserwatorjum Polsk. Towarz. Muzycznego; ul. Sobieskiego 4, Lwowskie Konserwatorjum Muzyczne im. K. Szymanowskiego, filje: w Stryju, ul. Mickiewicza 31, w Kołomyi, ul. Kościuszki 25, w Równem: woj. Wołyńskie, ul. Szkolna 117: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki; ul. Szaszkiewicza 5: Instytut Muzyczny im. M. Łysenki, filje: w Borysławiu, w Drohobyczu, Rynek 6 w Jaworowie, w Złoczowie, w Przemyślu, Tatarska 4, w Stanisławowie, ul. Sapieżyńska 27, w Stryju, ul. Trybunalska 13, w Kołomyi i w Tarnopolu; ul. Kochanowskiego 4: Szkoła Muzyczna Sab. Kasparek; ul. Miłkowskiego 11: Szkoła Muzyczna im. I. J. Paderewskiego; ul. 11 Listopada 70; Zakład Muzyczny Balw. Reyssówny; ul. Kopernika 30: Szkoła Muzyczna Bronisławy Scheit: ul. Słowackiego 16: Prywatna Szkoła Muzyczna Fr. Chopina; ul. Grodecka 72: Szkoła Muzyczna im. Moniuszki.

Łódź, ul. Traugutta 9: Konserwatorjum Muzyczne Heleny Kijeńskiej; ul. Moniuszki 11; Łódzki Instytut Muzyczny; ul. Andrzeja 46 Łódzka Szkoła Muzyczna.

Mączki, woj. Kieleckie: Kursy Muzyczne.

Milanówek, woj. Warszawskie, ul. Piasta, willa „Henrysia": Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki.

Pabjanice, woj. Łódzkie, ul. Zamkowa 7: Szkoła Muzyczna E. Bromirskiej.

Płock, ul. Tumska 2: Płocka Szkoła Organistowska. — Płocka Szkoła Muzyczna Klubu Artystycznego.

Poznań, ul. Włocławska 16: Państwowe Konserwatorjum Muzyczne; ul. Ratajczaka 36: Wielkopolska Szkoła Muzyczna; ul. Ogrodowa 4: Poznański Instytut Muzyczny; ul. 27 Grudnia 19. Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina.

Pruszków, ul. T. Kościuszki 44: Szkoła Muzyczna im. Z. Noskowskiego.

Przemyśl, ul. Grodzka 17: Instytut Muzyczny im. Fr. Chopina; Wandy Cyrbesowej: ul. Kościuszki 3; Kursy Muzyczne Żydowskiego Tow. Dramatyczno-Muzycznego „Juwal"; ul. Szkolna 2: Szkoła Muzyczna im. L. van Beethovena A. i J. Grzywińskich; ul. Średnia 3: Szkoła Muzyczna Eustachji Petersowej; ul. Krasińskiego 29: Szkoła Muzyczna Janiny Saleckiej; ul. Matejki 5: Szkoła Muzyczna Zofji Zabokrzyckiej; ul. Św. Jana 15: Salezjańska Szkoła Organistowska.

Pułtusk, woj. Warszawskie, ul. Benedyktyńska 1; Kursy Muzyczne im. Chopina.

Radom, woj. Kieleckie, ul. Zgodna 8: Szkoła Muzyczna; ul. Lubelska 46: Filja Wyższ. Szkoły Muzycznej im. Fr. Chopina w Warszawie.

Radomsk, ul. N. Marji Panny 39. Szkoła Muzyczna im. M. Karłowicza.

Rybnik: Szkoła Muzyczna Szafranka; ul. Korfantego 4: Śląska Szkoła Muz. filja w Rybniku.

Rzeszów, woj. Lwowskie, ul. Kraszewskiego 12: Szkoła Muzyczna Tow. Muzycznego „Lutnia", ul. Sokoła.

Sambor, woj. Lwowskie, ul. Kraszewskiego 12: Szkoła Muzyczna Józefy Zielonczanki-Donichtowej. — Filja Instytutu Muzyczn. im. Łysenki we Lwowie.

Siedlce, woj. Lubelskie, ul. Kilińskiego 9: Podlaska Szkoła Muzyczna.

Śniatyn, Filja Szkoły Muzycznej im. Chopina w Stanisławowie.

Sosnowiec, ul. Dęblińska 11: Szkoła Muz. im. St. Moniuszki.

Stanisławów, Plac Mickiewicza: Konserwatorjum Tow. Muzycznego im. St. Moniuszki, filja w Kołomyi; Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina, filja w Przemyślu i Stryju.

Stryj, woj. Stanisławowskie, ul. Mickiewicza 9: kursy muzyczne gry na fortepianie i przedmiotów teoretycznych W. Głuszkiewiczówny; ul. Trybunalska 13: Filja Instytutu Muzycznego im. Łysenki we Lwowie; ul. Mickiewicza 31: Filja Lwowska Konserw. Muzycznego im. K. Szymanowskiego we Lwowie; Filja Szkoły Muzycznej im. Fr. Chopina w Stanisławowie.

Tarnopol, ul. Brodzińskiego 2: Szkoła Muzyczna Towarz. Przyjaciół Muzyki; Filja Instytutu Muzyczn. im. Łysenki we Lwowie.

Tarnów, woj. Krakowskie, ul. Piłsudskiego 1, II p.: Szkoła Muzyczna Anny Kaempf; ul. Wałowa 10. Filja Inst. Muz. w Krakowie; Szkoła Muzyczna S. Bana; ul. Prez. Mościckiego 2: Instytut Muzyczny w Krakowie, filje w Tarnowie.

Toruń. Rynek Staromiejski 28: Konserwatorjum Pomorskiego Towarzystwa Muzycznego.

Warszawa, ul. Okólnik 1, tel. 608-13. Państwowe Konserwatorjum Muzyczne (Szkoły: Wyższa, Średnia i Seminarjum); ul. Krak. Przedm. 16/18: Pedagogjum Muzyczne; ul. Nowowiejska 59: Szkoła Muzyczna im. H. Wieniawskiego; ul. Sienkiewicza 8: Wyższa Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina. Warszawsk. Tow. Muzycznego, filja: Radom, Lubelska 46; Plac 3 Krzyży 18: Warszawska Szkoła Muzyczna; ul. Złota 40: Szkoła Muzyczna im. M. Karłowicza; Al. Jerozolimskie 37: Instytut Muzyczny im. Ant. Grudzińskiego; ul. Wilcza 41: Kolegjum Muzyczne; ul. Krak. Przedm. Szkoła Muzyczna im. W. Chrapowickiego, ul. Bracka 18. Kursy Muzyczne Anny Klechniowskiej; ul. Żórawia 19: Kursy Muzyczne im. Fr. Chopina; ul. Smolna 30: Niższa Szkoła Muzyczna im. H. Melcera; ul. Marszałkowska 63: Niższe Seminarjum Muzyczne; Praga, ul. Targowa 59; Praska Szkoła Muzyczna; Żoliborz, ul. Mickiewicza 30: Kursy Muzyczne Marji Bieleckiej; ul. Sienkiewicza 8 „Lutnia": Kursy Śpiewu solowego i chóralnego Heleny Grabowskiej; ul. Trebacka 10: Studjum Operowe; ul. Leszno 14: Warszawski Instytut Muzyczny. Al. Jerozolimska 9, m. 7: Społeczne Liceum Muzyczno-wokalne; ul. Mokotowska 7: Kursy wokalne.

Wilno, ul. Wielka 47: Konserwatorjum Muzyczne Tow. Muzyczn. „Lutnia"; ul. Rudnicka 6: Żydowski Instytut Muzyczny przy

żyd. Stow. Popierania Sztuki; ul. Mickiewicza 22 m. 4: Szkoła Muzyczna Jan. Wojewódzkiej; ul. Mickiewicza 6. Zawodowa Szkoła Organistowska im. J Montwiłła.

Włocławek. woj. Warszawskie, ul. Św. Antoniego 51. Kursy Muzyczne Matyldy Tuszowskiej-Skrzetuskiej; ul. Złota 3: Włocławska Szkoła Muzyczna im. Chopina.

Włodzimierz Wołyński: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki i Szkoła Muzyczna Tuczynowej.

Zamość, woj. Lubelskie, ul. Lwowska 40: Kursy Muzyczne im. Mieczysława Karłowicza.

Złoczów, woj. Tarnopolskie, ul. Sienkiewicza 16: Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki.

Szkoły Rytmiczno-Plastyczne.

Kraków, ul. Straszewskiego 22: Szkoła Plastyki; ul. Grobla 3: Szkoła Plastyki i Rytmiki Wandy Habużanki; ul. Ogrodowa 3: Studjum Tańca Artystycznego „Rytmika".

Lwów, Kursy Rytmiki i Plastyki — Marji Rzeczyckiej — Waydowej, ul. Leona Sapiehy 67.

Łódź, ul. Gdańska 94: Szkoła Plastyki i Rytmiki Stefanii Paszkówny; ul. Piotrkowska 57: Szkoła Gimnastyki Tanecznej i Tańca Artystycznego Ireny Prusickiej. Al. Kościuszki 11; Szkoła Rytmiki, Plastyki Tańca Artystycznego Haliny Krukowskiej.

Przemyśl, ul. Dworskiego 4: Kursy Rytmiki, Plastyki i Tańca Artystycznego Wład. Chulawskiej.

Warszawa. ul. Długa 18: Szkoła Umuzykalnienia S. i T. Wysockich: ul. Marszałkowska 74 m. 7: Szkoła Rytmiki Jan. Mieczyńskiej; ul. Królewska 31: Szkoła Gimnastyki i Tańca Art. Ireny Prusickiej; ul. Mokotowska 73 m. 9. Szkoła Franc. Kutnerówny; ul. Hipoteczna 5: Kurs Mimo-Plastyki Rytmicznej i Operowej; ul. Długa 23, tel. 11-10-77: „Studio Baletowe" Edwarda Kuryłły; Szkoła Tańca Artystycznego Lody Halama; ul. Wrzesińska 10: Szkoła Rytmiki. Plastyki i Solfeggia Heleny Paszke-Folakowej.

Wilno: Studjum Baletowe, ul. Dominikańska 8/3.

POLSKIE RADJO, S. A.

Warszawa, ul. Zielna 25.

Kapitał zakładowy — 1.250.000 zł.

Zarząd: Zygmunt Chamiec.

Dyrekcja: Nacz. Dyr. Zygmunt Chamiec, Sekretarz General. Dyr. Bronisław Fudakowski, Dyrekcja Techniczna — inż. Władysław Heller, Dyrekcja Programowa — Franciszek Puławski, Dyrektor Administracyjny — gen. M Dąbkowski, Prokurenci: — Jan Dunin-Karwicki i Zygmunt Sułowski.

W roku 1934 — radjoabonentów 311.287.

Stacje radjofoniczne Polskiego Radja: w Warszawie, Krakowie, Katowicach, Wilnie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Toruniu.

Abonament radjowy, pobierany przez urzędy pocztowe wynosi miesięcznie zł. 3.— (trzy), na wsiach od małorolnych — 1 zł.

STACJE RADJOFONICZNE W EUROPIE.

Wykaz obejmuje radjo-stacje nadawcze od 1 kw. wzwyż na podstawie spisu stacyj Unji Telegraficznej w Bernie.

Długość fali	KRAJ	STACJE	Moc stacji fala niemodul. (nośna)
1339	Polska	Warszawa — Raszyn	120
559,7		Wilno	16
395,8		Katowice	16
377,4		Lwów	16
345,6		Poznań	16
304,3		Kraków	1.72
224		Łódź	1.65
506,8	Austrja	Wiedeń	120
338,6		Grac	7
483,9	Belgja	Bruksela I (Velthem)	15
321,9		Bruksela II	15
470,2	Czechosłowacja	Praga	120
325,4		Brno	32
259,1		Koszyce	2.6
298,8		Bratislava	13.5
269,5		Morawska - Ostrawa	11.2
255,1	Danja	Kopenhaga	10
1261		Kalundborg	60
410,4	Estonja	Tallin	20
1807	Finlandja	Lahti	45
335,2		Helsinki	10

Długość fali	KRAJ	STACJE	Moc stacja fala niemodul. (nośna)
1648	Francja	Radjo-Paryż	80
328,6		Tuluza	60
349,2		Strasburg	12
312,8		Poste Parisien	60
274	Hiszpanja	Madryt	3
293,5		Barceloua	1
1875	Holandja	Huizen	50
301,5		Hilversum	20
569,3	Jugosławja	Lublana	5
437,3		Belgrad	2,8
1935	Litwa	Kowno	7
514,6	Łotwa	Ryga	15
271,1		Madona	20
1571	Niemcy	Königswusterhausen	60
405,4		Monachjum	100
356,7		Berlin	100
251		Fraukfurt	17
331,9		Hamburg	100
455,9		Kolonja	100
522,6		Sztutgart	100
315,8		Wrocław	60
291		Hilsberg	60
382,2		Lipsk	120
243,7		Gliwice	5
1153	Norwegja	Oslo	60

Długość fali	KRAJ	STACJE	Moc stacji Fala niemodul (nośna)
364,5	Rumunja	Bukareszt	12
1389	Szwecja	Motala	30
499,2		Sundsvall	10
426,1		Stockholm	55
318,8		Göteborg	10
265,3		Hörby	10
257,1	Szwajcarja	Monte Ceneri	15
539.6		Beromünster	100
443,1		Sottens	25
1310	Turcja	Ankara	7
1600		Istambul	5
449,1	Wielka Brytanja	North-Reg.	50
391,1		Midland-Reg.	25
373,1		Scottisch-Reg.	50
342,1		Londyn	50
296,2		Nort-Nat.	50
285,7		Scottisch-Nat.	50
261,1		London-Nat.	50
267,4		Belfast	1,2
307,1		West Regional	50
1500		Droitwich	150
531	Włochy	Palermo	3
491,8		Florencja	20
420,8		Rzym	50
368,6		Medjolan	50
271,7		Neapol	1,5

Długość fali	KRAJ	STACJE	Moc stacji fala niemodul. (nośna)
304,3	Włochy	Genua	10
263,2		Turyn	7
245,5		Tryjest	10
283.3		Bari	20
222,6		Medjolan	4
1724	Z. S. R. R.	Moskwa Komintern	500
748		„ W. Z. S. P. S.	100
360,6		„ im. Stalina	100
1224		Leningrad	100

RADA NACZELNA PRZEMYSŁU FILMOWEGO W POLSCE.

Warszawa, ul. Widok Nr. 22, tel. 245-50.

Prezes: Ryszard Ordyński, vice-prezesi: dr. Leopold Gleisner, Stanisław Zagrodziński i Józef Handt, członkowie zarządu: Maksymiljan Czarnecki, Mieczysław Czaban, Stefan Dękierowski, Franciszek Grynbaum, Norbert Hochman, Mieczysław Krawicz, Franciszek Kiedroń, Władysław Lewandowicz, Agenor Lisowski, Józef Olesiak, Ireneusz Plater-Zyberk i Stanisław Zborowski. Sekretarjat: Janina Warnecka.

ORGANIZACJE NALEŻĄCE DO RADY NACZELNEJ PRZEMYSŁU FILMOWEGO W POLSCE:

POLSKI ZWIĄZEK PRODUCENTÓW FILMOWYCH.

Warszawa, ul. Chmielna Nr. 21, tel. 616-88.

Prezes: Ryszard Ordyński, vice-prezesi: Mieczysław Krawicz i Józef Rozen. Członkowie zarządu: Stefan Dękierowski i Seweryn Steinwurcel.

POLSKI ZWIĄZEK PRZEMYSŁOWCÓW FILMOWYCH.

Warszawa, ul. Widok Nr. 22, tel. 245-50.

Prezes: dr. Leopold Gleisner, vice-prezes: Mieczysław Czaban, skarbnik: Franciszek Grynbaum, członkowie zarządu: Juljan Berbaum i Emil Katz. Sekretarjat: Zofja Krukowska.

ZWIĄZEK PRODUCENTÓW FILMÓW KRÓTKOMETRAŻOWYCH.

Warszawa, ul. Wilcza 19, tel. 900-30.

Prezes: Józef Handt, viceprezesi: Ireneusz Plater-Zyberk i Eugenjusz Cękalski, sekretarz: Teresa Łubieńska, skarbnik: Edmund Byczyński, członkowie zarządu: Maksymiljan Emmer i Karol Szołowski.

ZWIĄZEK POLSKICH ZRZESZEŃ TEATRÓW ŚWIETLNYCH.

Warszawa, ul. Marszałkowska Nr. 86, tel. 808-17.

Prezes: Stanisław Zagrodziński, vice-prezesi: Agenor Lisowski i Józef Olesiak, ławnicy: Władysław Lewandowicz, Józef Szwiec i Franciszek Kiedroń, skarbnik: Bernard Niemczyk, członkowie zarządu: Stanisław Zborowski, płk. Ostrowski, dr. Adam Herman, Jan Galuba, Stanisław Gorczyca i Henryk Zieliński. Sekretarjat: Stanisława Tomaszewska.

ORGANIZACJE ZWIĄZKU POLSKICH ZRZESZEŃ TEATRÓW ŚWIETLNYCH.

Związek Właścicieli Teatrów Świetlnych na Poznańskie, Poznań, Fr. Ratajczaka 8.
Związek Właścicieli Kinoteatrów na Pomorze, Toruń, Prosta 5.
Polskie Zrzeszenie Teatrów Świetlnych woj. Łódzkie, Łódź, Narutowicza 30.
Związek Właścicieli Teatrów Świetlnych na woj. Lubelskie, Wołyńskie i Poleskie, Warszawa, Marszałkowska 86.

Związek Teatrów Świetlnych na woj. Śląsko-Kieleckie, Katowice, Plac Wolności 8.
Związek Właścicieli Kinoteatrów w Warszawie, Warszawa, Widok Nr. 1.
Zrzeszenie Właścicieli Teatrów Świetlnych woj. Krakowskiego, Kraków, Ś-go Tomasza 11.

Związek Teatrów Świetlnych we Lwowie, Lwów, Kopernika 9.
Polskie Zrzeszenie Właścicieli Teatrów Świetlnych woj. Wileńskiego, Wilno, Wileńska 38.

=falanga=

ST. DĘKIEROWSKI i A. DRZEWICKI

w Warszawie

Laboratorjum Filmowe

ul. Leszczyńska 6.

Telefony: 657-70 i 698-09.

Wyposażone w najnowsze automaty

do wywoływania „DEBRIE" do kopjowania

Atelier Dźwiękowe

ul. Trębacka 11

Telefon 676-78.

Posiada:

aparaturę dźwiękową

TOBIS-KLANGFILM

oraz aparat do zdjęć

„SUPER PARVO"

RADA NACZELNA PRZEMYSŁU FILMOWEGO W POLSCE.

Warszawa, ul. Widok Nr. 22, tel. 245-50.

Prezes: Ryszard Ordyński, vice-prezesi: dr. Leopold Gleisner, Stanisław Zagrodziński i Józef Handt, członkowie zarządu: Maksymiljan Czarnecki, Mieczysław Czaban, Stefan Dękierowski, Franciszek Grynbaum, Norbert Hochman, Mieczysław Krawicz, Franciszek Kiedroń, Władysław Lewandowicz, Agenor Lisowski, Józef Olesiak, Ireneusz Plater-Zyberk i Stanisław Zborowski. Sekretarjat: Janina Warnecka.

ORGANIZACJE NALEŻĄCE DO RADY NACZELNEJ PRZEMYSŁU FILMOWEGO W POLSCE:

POLSKI ZWIĄZEK PRODUCENTÓW FILMOWYCH.

Warszawa, ul. Chmielna Nr. 21, tel. 616-88.

Prezes: Ryszard Ordyński, vice-prezesi: Mieczysław Krawicz i Józef Rozen. Członkowie zarządu: Stefan Dękierowski i Seweryn Steinwurcel.

POLSKI ZWIĄZEK PRZEMYSŁOWCÓW FILMOWYCH.

Warszawa, ul. Widok Nr. 22, tel. 245-50.

Prezes: dr. Leopold Gleisner, vice-prezes: Mieczysław Czaban, skarbnik: Franciszek Grynbaum, członkowie zarządu: Juljan Berbaum i Emil Katz. Sekretarjat: Zofja Krukowska.

ZWIĄZEK PRODUCENTÓW FILMÓW KRÓTKOMETRAŻOWYCH.

Warszawa, ul. Wilcza 19, tel. 900-30.

Prezes: Józef Handt, viceprezesi: Ireneusz Plater-Zyberk i Eugenjusz Cękalski, sekretarz: Teresa Łubieńska, skarbnik: Edmund Byczyński, członkowie zarządu: Maksymiljan Emmer i Karol Szołowski.

ZWIĄZEK POLSKICH ZRZESZEŃ TEATRÓW ŚWIETLNYCH.

Warszawa, ul. Marszałkowska Nr. 86, tel. 808-17.

Prezes: Stanisław Zagrodziński, vice-prezesi: Agenor Lisowski i Józef Olesiak, ławnicy: Władysław Lewandowicz, Józef Szwiec i Franciszek Kiedroń, skarbnik: Bernard Niemczyk, członkowie zarządu: Stanisław Zborowski, płk. Ostrowski, dr. Adam Herman, Jan Galuba, Stanisław Gorczyca i Henryk Zieliński. Sekretarjat: Stanisława Tomaszewska.

ORGANIZACJE ZWIĄZKU POLSKICH ZRZESZEŃ TEATRÓW ŚWIETLNYCH.

Związek Właścicieli Teatrów Świetlnych na Poznańskie, Poznań, Fr. Ratajczaka 8.
Związek Właścicieli Kinoteatrów na Pomorze, Toruń, Prosta 5.
Polskie Zrzeszenie Teatrów Świetlnych woj. Łódzkie, Łódź, Narutowicza 30.
Związek Właścicieli Teatrów Świetlnych na woj. Lubelskie, Wołyńskie i Poleskie, Warszawa, Marszałkowska 86.

Związek Teatrów Świetlnych na woj. Śląsko-Kieleckie, Katowice, Plac Wolności 8.
Związek Właścicieli Kinoteatrów w Warszawie, Warszawa, Widok Nr. 1.
Zrzeszenie Właścicieli Teatrów Świetlnych woj. Krakowskiego, Kraków, Ś-go Tomasza 11.

Związek Teatrów Świetlnych we Lwowie, Lwów, Kopernika 9.
Polskie Zrzeszenie Właścicieli Teatrów Świetlnych woj. Wileńskiego, Wilno, Wileńska 38.

=falanga=

ST. DĘKIEROWSKI i A. DRZEWICKI

w Warszawie

Laboratorjum Filmowe

ul. Leszczyńska 6.

Telefony: 657-70 i 698-09.

Wyposażone w najnowsze automaty

do wywoływania „DEBRIE" do kopjowania

Atelier Dźwiękowe

ul. Trębacka 11

Telefon 676-78.

Posiada:

aparaturę dźwiękową

TOBIS-KLANGFILM

oraz aparat do zdjęć

„SUPER PARVO"

Międzynarodowy Bank Handlowy S. A.

w Katowicach **tel. 339-25**

Załatwia wszelkie operacje w zakres bankowości wchodzące.

KOPJA – ZWIERCIADŁEM

oryginału przy użyciu:

KALKI TAŚMY **IGNIS**

Czackiego 12. WARSZAWA Telefon 227-10.

RUDZKIE GWARECTWO WĘGLOWE

RUDA ŚLĄSKA

Węgiel gazowy i płomienny
z kopalń: **WOLFGANG-WAWEL w Rudzie**
POKÓJ w Nowym Bytomiu
EMINENCJA w Katowicach
Koks i produkty uboczne (smoły, siarczan amonowy, benzole i t. p.)
z koksowni WOLFGANG w Rudzie
Wyroby ceglarskie i szamotowe
z fabr. Karol Emanuel w Rudzie

SPRZEDAŻ:
węgla i koksu przez
Robur w Katowicach
produktów ubocznych przez
Zw. Koksowni w Katowicach
wyrobów ceramicznych przez
Biuro sprzedaży
Rudzkiego Gwarectwa Węglowego

Dom Składowy Publiczny

Gminy m. st. WARSZAWY

Stawki Nr. 4/6 Telefony: 11-16-33, 11-33-47, 11-65-71, 11-94-90

Przyjmuje na przechowanie towary na składy wolnocłowe i krajowe, posiada specjalne piwnice do przechowywania win i spirytualji, załatwia ekspedycję, clenie, zwózkę i rozwózkę towarów.

Posiada przedstawicielstwa w Gdańsku i Gdyni.

PAŃSTWOWY
BANK ROLNY

Kapitał zakładowy	zł.	130.000.000,—
Suma bilansowa na dzień 1.XI.1934 r.	„	1.673.759.948,19
Wysokość udzielonych kredytów w dniu 1.XI.1934 r.	„	1.106.051.117,51
w tem długoterminowych w listach zastawnych i obligacjach meljoracyjnych	„	284.475.386,—
Kredyt średnio i krótkoterminowy .	„	300.969.643,30

Załatwia wszelkie czynności bankowe.

Przyjmuje wkłady terminowe i na książeczki oszczędnościowe.

Udziela długoterminowego kredytu parcelacyjnego w 4½%-wych 40½-letnich listach zastawnych.

Listy zastawne i obligacje Państwowego Banku Rolnego są zabezpieczone hipotekami ziemskiemi, majątkiem Banku oraz gwarancją Skarbu Państwa.

Państwowy Bank Rolny

Warszawa, Nowogrodzka 50

Oddziały: Warszawa (Oddział Główny), Grudziądz, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łuck, Pińsk, Poznań, Wilno, Gdynia

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

Centrala w Warszawie, Al. Jerozolimska 1

Adres telegraficzny: **KRAJOBANK**

KAPITAŁ ZAKŁ.:
150.000.000 zł.

REZERWY:
72.822.896 zł.

Załatwia wszelkie operacje bankowe.
Przyjmuje wkłady terminowe, na rachunki czekowe i na książeczki oszczędności zaopatrzone w gwarancję Skarbu Państwa.

Udziela pożyczek długoterminowych w listach zastawnych i obligacjach. Wszelkie emisje Banku wystawione są w złotych w złocie, są zabezpieczone hipotecznie i zaopatrzone w gwarancję Skarbu Państwa.

19 Oddziałów w Polsce.

Korespondenci we wszystkich większych miastach świata.

Polskie Kopalnie Skarbowe na Górnym Śląsku

Spółka Dzierżawna
Spółka Akcyjna

w Katowicach

Adres pocztowy: - Chorzów I, Rynek 13.
Adres telegraficzny: Skarboferme Chorzów I.
Telefon: - - - - Chorzów Nr. 409-01.

FIRMA PRZEŁADUNKOWA
w portach Gdyni i Gdańska
„SKARBOPOL" Spółka z o. o.
Gdynia-Port, telefon 19-08

„SKARBOFERME" oznacza w skróceniu telegraficznem nazwę Spółki Dzierżawnej Polsko-Francuskiej, która eksploatuje tereny węglowe, położone na Polskim Śląsku, a należące do Skarbu Państwa Polskiego.

Spółka „SKARBOFERME" jest największym producentem węgla w Polsce i ma w swym zarządzie 7 kopalń:

Kop. „KRÓL" — pole Wschodnie w Chorzowie;
„ „ — pole Zachodnie „
„ „ — pole Północne „ (chwilowo nieczynna)
„ „PREZYDENT MOŚCICKI" „
„ „BIELSZOWICE" w Bielszowicach;
„ „PIOTR I PAWEŁ" w Knurowie;
„ „FOCH" „

Kopalnia „Prezydent Mościcki" uruchomiona w 1932 r., jest zakrojona na produkcję 6.000 ton węgla dziennie i stanowi ostatni wyraz techniki kopalnianej w Europie.

Pozatem Spółka eksploatuje szereg zakładów przemysłowych jak: brykietownia, koksownia, fabryka amoniaku syntetycznego i fabryka chemiczna dla przeróbki produktów ubocznych destylacji węgla.

Spółka posiada również własne urządzenia przeładunkowe w Gdyni, w tem automatyczną wywrotnicę dla wagonów 30-tonowych, oraz transporty taśmowe, ładujące węgiel bezpośrednio do okrętu.

Węgiel Spółki należy do najwyższej klasy węgli górnośląskich, według klasyfikacji Polskiej Konwencji Węglowej. Do największych odbiorców węgla „Skarboferme" należą między innemi koleje państwowe, szeregu krajów europejskich i zamorskich, oraz wielkie centrale elektryczne w Belgji, Holandji, Południ. Ameryce i t. p.

W roku 1933 Spółka wydobyła 3.008.000 ton węgla, co stanowi 11% całej produkcji Polski. W tym samym roku produkcja koksu wyniosła 251.000 ton, — produkcja brykietów 61.500 ton.

Eksport zamorski Spółki w roku 1933 doszedł do cyfry 1.527.000 ton węgla i 50.000 ton koksu i był kierowany do krajów Skandynawskich i Bałtyckich oraz Francji, Belgji, Italji, Grecji, Afryki Półn. i Ameryki Południowej.

MODRZEJÓW - HANTKE

ZJEDNOCZONE ZAKŁADY GÓRNICZO - HUTNICZE

Spółka Akcyjna

ZARZĄD: Warszawa, ul. Srebrna 9.
DYREKCJA: Sosnowiec, Huta Milowice.
HUTY: Milowice, Katarzyna, Staszic, Częstochowa, Blachownia. Fabryki Warszawska i Światowit w Myszkowie. Kopalnie Rudy.

WYROBY HUTNICZE, SPECJALNOŚĆ: SZYNY DLA KOLEJEK POLNYCH, MATERJAŁ ŁĄCZNIKOWY DO BUDOWY NAWIERZCHNI KOLEJOWEJ, KOLEJKI PRZENOŚNE NA STALOWYCH PODKŁADACH, ŁOPATY, RYDLE, MŁOTY, SIEKIERY i t. p. BUTLE STALOWE DO GAZÓW SPRĘŻONYCH. WYROBY KUTE, PRASOWANE, BLASZANE, CYNKOWANE I ALUMINJOWE.

WALCOWNIE MIEDZI i MOSIĄDZU, RAFINERJA MIEDZI

w Warszawie i Głownie.

SPÓŁKA AKCYJNA FABRYK METALOWYCH

pod firmą

Norblin, B-cia Buch i T. Werner

Zarząd w Warszawie, ulica Żelazna Nr. 51

Telefony: 618-80, 660-80, 663-01, 220-33, 276-14 i 518-10.

Wykonywa na zamówienie:

Blachę handlową, miedzianą i mosiężną, jak również blachę paleniskową do kotłów parowych.

Druty miedziane i mosiężne oraz krzemobronzowe do telefonów, telegrafów i tramwajowe „Trolley".

Rury miedziane i mosiężne ciągnione, bez szwu, systemu Manesmanna.

Pręty i szyny miedziane i mosiężne.

Kable - linki miedziane gołe.

Poleca gotowe na składzie:

Platery: sztuciec na białym metalu, grubo srebrzony, gładki i stylowy.

Galanterję: kosze, etażery, cukiernice, lichtarze i t. p.

URZĄDZENIA DLA RESTAURACJI I HOTELI.

PRZEDMIOTY KOŚCIELNE.

ADRESY

DLA CELÓW REKLAMOWYCH:

WSZYSTKICH INSTYTUCYJ:
państwowych i samorządowych, społecznych i t. p.

PRZEDSIĘBIORSTW I BRANŻ: handlowych, przemysłowych i t. p.

WOLNYCH ZAWODÓW:
adwokatów, budowniczych, inżynierów, lekarzy i t. p. na kopertach, pocztówkach, opaskach, naklejkach niegumowanych, gumowanych z perferowaniem i bez perferowania i t. p.

Dostarcza:

ADRESOREKLAMA

CENTRALA ADRESÓW NA POLSKĘ

WARSZAWA, PL. NAPOLEONA 4 (OBOK POCZTY GŁÓWNEJ)
Telefony: 508-14 i 534-06: Redaktor STEFAN KLIMASZEWSKI

polski związek przemysłowców metalowych

warszawa, ul. traugutta 4. (krak. przedm. 5) telef. 222-44, 594-26

zrzesza przemysł metalowy przetwórczy całej polski

związek eksportowy przemysłu metalowego przetwórczego

sp. z ogr. odpow. warszawa, ul. traugutta 4. telefon nr. 257-95

popiera eksport wyrobów metalowych

zjednoczeni polscy przemysłowcy metalowi spółka akcyjna

warszawa, krak.-przedmieście 5 telefon 211-15 dostarcza: wszelkie surowce, artykuły techniczne i materjały pomocnicze dla przemysłu metalowego.

LIGNOZA Spółka Akcyjna

Fabryki:

w Krywałdzie, pow. Rybnicki
w Pniowcu „ Tarnogórski
w Bieruniu Starym, pow. Pszczyński.

wszelkie materjały wybuchowe i środki zapalcze, papiery drzewne i bezdrzewne w różnych gatunkach, masa drzewna bielona i niebielona oraz materjały plastyczne sztuczne.

Generalna Dyrekcja, Katowice, ul. Dworcowa 13
Telefon 339-81.

PAŃSTWOWE
ZAKŁADY INŻYNIERJI
WARSZAWA
ul. Terespolska Nr. 34/36, Tel. 548-10

SAMOCHODY: „Polski Fiat"
„Polski Sauer"

MOTOCYKLE: „C. W. S."

SILNIKI systemu Diesel'a marki „Ursus" i „Sauer" stałe i morskie.

SILNIKI dla rolnictwa.

ZESPOŁY: oświetleniowe i pompowe.

ARMATURA do pary, wody i gazu.

ODLEWY żeliwne oraz metali półszlachetnych.

STATKI rzeczne.

TOWARZYSTWO
ALFA-LAVAL
Sp. z o. o.

Centrala:	Oddział:
Warszawa, Tamka 3.	Poznań, Dąbrowskiego 12.
Adr. tel. Alfalaval Warszawa,	Adr. tel. Alfalaval Poznań,
Telefon 5-52-55.	Telefon 74-63.
Konto P. K. O. Nr. 1317.	Konto P. K. O. Nr. 206686.

WIRÓWKI ORAZ WSZELKIE MASZYNY, URZĄDZENIA I PRZYBORY MLECZARSKIE.

Zarząd Główny Zakładów Przemysłowych
ST. BURTANA
Poleca wyroby pierwszorzędnej jakości z własnej wytwórni:
cegłę maszynową i pustą z cegielni w Zielonkach pod Krakowem. Rury kamionkowe i szamoty z fabryki firmy „Marywil" w Radomiu i Suchedniowie. Kamień budowlany do fasad z kamieniołomu firmy „Dolomit" w Pogorzycach koło Chrzanowa.
Adres Centrali:
Kraków, Basztowa l. 17. Telefon 112.49.

POLSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE S. A.
w KRAKOWIE, ulica Sławkowska l. 3 (dom własny)
Tel. 120-23, 120-72.
DZIAŁ WĘGLOWY:
Reprezentacja i Biuro Sprzedaży na całą Małopolskę Kopalń i Koksowni Największego Górnośląskiego Koncernu Węglowego
„ROBUR"
DZIAŁ CEMENTOWY:
Wyłączne zastępstwo na Małopolskę Wschodnią i Górny Śląsk Spółki Akcyjnej „FIRLEY" w Warszawie, poleca pierwszorzędny CEMENT z fabryk „GÓRKA" w Sierszy Wodnej i „FIRLEY" w Rejowcu Lubelskim.

EUROPEJSKIE
TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ
TOWARÓW I PAKUNKÓW PODRÓŻNYCH
Spółka Akcyjna
WARSZAWA, UL. JASNA 4. TELEFON 2.70 00.

Towarzystwo Akcyjne Zakładów Hutniczych
HUTA BANKOWA
Dyrekcja i Zakłady Hutnicze w Dąbrowie Górniczej
TELEFONY: Centrala 38, 39, 53 i 54.
Biuro Sprzedaży 1-54. Biuro Zakupów 1-99.
Biuro Warszawskie ul. Pierackiego 11
TELEFONY: 277-15, 632-40 i 256-12.
Konto czekowe w P K. O. 100-440.

ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE
T. z o. p.
Cementownie „GRODZIEC"
przy stacji Ząbkowice

TOWARZYSTWO GÓRNICZO-PRZEMYSŁOWE
„SATURN" S. A.
Cementownia „SATURN"
przy stacji Ząbkowice

Produkują cement portlandzki pierwszorzędnej jakości o wytrzymałościach znacznie przekraczających wymagania Polskich Norm dla Cementu Portlandzkiego.

Zdolność produkcyjna:

350.000 ton rocznie **200.000 ton rocznie**

Specjalny cement wysokowartościowy:

z marką: „ŻUBR" z marką: „LEW"

Zamówienia wykonywane są niezwłocznie na najdogodniejszych warunkach. Zamówienia należy kierować do Zakładów Solvay w Polsce, T. z o. p., W-wa, Czackiego 14, tel. 532-30, 532-44, 208-97.

GIEŁDA ZBOŻOWA I TOWAROWA W KATOWICACH

Otwarta została 8 września 1932 r., na podstawie statutu zatwierdzonego przez Ministra Przemysłu i Handlu pod Nr. H. W. 3171, — z 24.X.1931 r. Zebrania giełdowe odbywają się codziennie, z wyjątkiem sobót od godz. 11 do 12-tej w południe w lokalu Giełdy, przy ul Wojewódzkiej 23.

Obrót dokonany na Giełdzie w roku 1932 wynosił 60.400 ton, o wartości Zł. 8.154.700,—; w roku 1933, 236.500 ton, o wartości Zł. 48.403.000,—; a do października 1934 r. 179.400 ton, o wartości Zł. 30.415.500,—

Skład Rady Giełdowej jest następujący: Prezes: Jan Sztwiertnia. Wiceprezesi: Marjan Drozdowski, Dyonizy Mędlewski i Fryc Weichmann. Członkowie: Inż. Bronisław Albinowski, Inż. Karol Brachel, Ludwik Broda, Kazimierz Dereziński, Maks Fiedler, Klaus Hegenscheidt, Zygmunt Jankowski, Dr. Adam Kocur, Wiktor Krawczyk, Paulin Lewandowski, Aleksander Litwin, Leopold Macner, Ludwik Macura, Leon Pieczka, Karol Sitko i Benedykt Szejca.

Komisarz rząd.: Inż. Mikołaj Różycki, Zast. kom.: Poseł Karol Palarczyk. Dyrektorem Giełdy jest p. Dr. Antoni Bilger.

Maklerzy przysięgli: Herman Bernikier, Katowice, ul. Wojewódzka 14; Maksymiljan Janowicz, Katowice, ul. Żwirki i Wigury Nr. 7, III p. i Dr. Henryk Razumowski, Katowice, ul. Sokolska 3, III p.

Giełda Zbożowa i Towarowa liczy 155 członków.

Związek Przedsiębiorców Gorzelń Rolniczych
Spółka Akcyjna we Lwowie
ul. Trzeciego Maja 16
Finansuje kampanje gorzelnicze w Małopolsce.

ZJEDNOCZONE FABRYKI
PORTLAND CEMENTU

„FIRLEY"

SP. AKC.

ZARZĄD
WARSZAWA, ul. Czackiego Nr. 14.

BIURO
SPRZEDAŻY WYROBÓW
ODLEWNI I EMALJERNI ŻELIWA
Sp. z o. o. - Warszawa, Mazowiecka 7-telegr. „CEBESAN"
Warszawa - telef. centr. 552-40

GODULLA SPOŁKA AKCYJNA
CHEBZIE — Górny Śląsk
Węgiel gazowy i płomienny, koks, siarczan amonu, smoła, benzol, cegły, gwoździe.
Sprzedaż węgla i koksu:
„ROBUR" Katowice, ul. Powstańców Nr. 49.
Sprzedaż produktów ubocznych:
„CARBOCHEMIA" S. z o. p.
Katowice, ul. Powstańców Nr. 5.
Sprzedaż gwoździ i cegły:
Godulla Spółka Akcyjna w Chebziu G. Śląsk.

WIREK KOPALNIE SPOŁKA AKCYJNA
NOWA WIEŚ
Siedziba zarządu: CHEBZIE — Górny Śląsk.
Węgiel gazowy i płomienny
z kopalni Hillebrand.
SPRZEDAŻ
„ROBUR" Katowice, ul. Powstańców Nr. 49.

BANK CUKROWNICTWA

Spółka Akcyjna w Poznaniu

założona w roku 1921

CENTRALA: POZNAŃ

ODDZIAŁY: WARSZAWA, LWÓW, GDYNIA

Wszelkie tranzakcje bankowe.

Komisowa sprzedaż cukru w kraju i zagranicą z fabryk zrzeszonego przemysłu cukrowniczego.

Komisowa sprzedaż nawozów sztucznych, melasy, węgla, i worków

SKŁAD ZARZĄDU: pp. Naczelny Dyrektor Leopold Hebda, Poznań
Dyrektor Leon Brzeski, Poznań
Dyrektor Władysław Demby, Warszawa
Dyrektor Bolesław Mikulski, Poznań.

The Henckel von Donnersmarck-Beuthen

Estates, Limited

Tarnowskie Góry (Carlshof)

Telefon: Tarnowskie Góry Nr. 54-5,41 54-5,47

WĘGIEL i BRYKIETY

Kopalnia Radzionków

WAPNO

Wapienniki Nakło (Górny Śląsk)

TOWARZYSTWO CUKROWNI I RAFINERJI „KLEMENSÓW"

SPÓŁKA AKCYJNA

ZARZĄD W WARSZAWIE
ul. Żabia 4 — Tel. 602-87, 602-88
CUKROWNIA „KLEMENSÓW"
poczta Szczebrzeszyn, telefon 5

DOM BANKOWY

D. M. SZERESZOWSKI

WARSZAWA
Plac Żelaznej Bramy 1
Adres telegraficzny:
Szereszbank Warszawa

Rok założenia
1 8 6 4

Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych

Instytucja prawno-publiczna

założona w 1803 roku, działająca na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 27 maja 1927 r., komunikuje, że oprócz przymusowych ubezpieczeń budowli od ognia, prowadzi następujące działy ubezpieczeń na zasadzie umów dobrowolnych:

1) Ubezpieczenie od ognia wszelkiego rodzaju mienia zarówno nieruchomego jak i ruchomego, a w szczególności ziemiopłodów i inwentarzy w gosp. rolnych, wszelkich ruchomości, budowli w trakcie budowy, budowli stanowiących własność Państwa, jak również instytucji i przedsiębiorstw państwowych, budowli, urządzeń i towarów fabrycznych i t. p.

2) Ubezpieczenie ziemiopłodów od gradobicia.

Centrala Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych, mieści się w Warszawie, przy ulicy Kopernika Nr. 36-40, oddziały zaś posiada: w Białymstoku, Brześciu n/B., Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łodzi, Łucku, Słonimie, Stanisławowie, Tarnopolu, Warszawie i Wilnie.

We wszystkich miastach powiatowych Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych posiada inspektorów i techników, którzy przyjmują wnioski ubezpieczeniowe.

Jako instytucja prawno-publiczna, mająca na celu nie osiąganie zysków, a dobro najszerszych warstw ludności, — POWSZECHNY ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH zapewnia najkorzystniejszą kalkulację kosztów oraz bezzwłoczną likwidację szkód.

GRODZIECKIE TOWARZYSTWO KOPALŃ WĘGLA

i

ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH

SP. AKC.

WĘGIEL KAMIENNY PIERWSZORZĘDNEJ JAKOŚCI

Adres pocztowy: GRODZIEC K. BĘDZINA

telegraficzny: GROTO

Telefony: Będzin Nr. 19. — Sosnowiec Nr. 1407.

WŁOSKA SPÓŁKA AKCYJNA

RIUNIONE ADRIATICA DI SICURTÀ

ADRJATYCKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ W TRYJEŚCIE

DYREKCJE NA RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ:
WARSZAWA, MONIUSZKI 10. (GMACH WŁASNY)
TELEFON CENTRALA 546-00
LWÓW, UL. 3-GO MAJA 12. TEL. 7-75 i 39-27.

ROK ZAŁOŻENIA:

1 8 3 8

POCZĄTEK DZIAŁALNOŚCI W POLSCE:
(Na terenie byłej Galicji)

1 8 4 0

KAPITAŁY GWARANCYJNE TOWARZYSTWA:
OKOŁO MILJARDA LIRÓW IT.

PRZYJMUJE UBEZPIECZENIA: na życie, od następstw nieszczęśliwych wypadków, od odpowiedzialności cywilnoprawnej, od ognia, kradzieży z włamaniem.

PRZEMYSŁ METALOWY

„GRANAT"

S. A.

poleca produkowane przez się:

POLOWE LATARKI ELEKTRYCZNE

i

K O M P A S Y

WARSZAWA, ul. Żórawia 17.

Telefon 914-36.

ZJEDNOCZONE FABRYKI ZWIĄZKÓW AZOTOWYCH

w Mościcach i w Chorzowie

DOSTARCZAJĄ:

K a r b i d	Chlorek wapna
Saletrę amonową	Azotyn sodowy
Saletrę potasową	Monochlorbenzol
Saletrę sodową	Paradwuchlorbenzol
Salmiak rafinowany	H e r b a t o x
Salmiak sublimowany	Chlor ciekły
Węglan amonu	Amoniak skroplony
Kwas azotowy	T l e n
N i t r o z ę	W o d ó r
Sodę kaustyczną	A z o t

oraz nawozy azotowe i fosforowe.

Zamówienia należy kierować do Wydziału Sprzedaży w Chorzowie.

GIESCHE SPÓŁKA AKCYJNA

Katowice, ul. Podgórna 4.

Adres telegraficzny: „GIESCHE KATOWICE"

Węgiel kamienny, Cynk elektrolityczny, Cynk surowy, Cynk rafinowany (P. H.), Cynk prasowany, Blacha cynkowa, Kubki cynkowe, Kadm, Ołów, Blacha ołowiana, Rury ołowiane, Drut ołowiany, Glejta ołowiana, Plomby ołowiane, Przędza ołowiana, Śrut, Minja, Pył ołowiany, Cyna do lutowania, Kwas siarkowy wszelkich stopniowości, Oleum 20%.

Cegły zwykłe i szamotowe, Porcelana.

Towarzystwo ma około 10% Górnośląskiej produkcji węgla i 40% krajowej produkcji cynku.

Warszawa — Giesche Sp. Akc., Biuro Sprzedaży, Marszałkowska 137.
Łódź — Giesche Sp. Akc., Biuro Sprzedaży, ul. Srebrzyńska 12.
Bydgoszcz — Giesche Sp. Akc., Biuro Sprzedaży, ul. Gdańska 16.
Gdynia — Giesche Sp. Akc., Oddział w Gdyni.
Gdańsk — Giesche Handelsgeselschaft m. b. H., Holzmark 4.
Berlin — Bergwerksprodukte G. m. b. H., Unter den Linden 17-18.
Wiedeń — Georg. von Giesche's Erben, G. m. b. H., Wien, Schwarzenbergplatz 5 a.
Praga — Bracia Schramek, Praga-Vinohrady, Hrybernska 40.

NIEMIECKA SPÓŁKA AKCYJNA
BAWARSKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ

dawniej Zakłady Ubezpieczeń Bawarskiego Banku Hipotecznego i Wekslowego - Bayerische Versicherungsbank Aktiengesellschaft vormals Versicherungs-Anstalten der Bayerischen Hypotecken und Wechselbank.

a) Siedziba: Katowice, ul. Stawowa 13 (nar. 3 Maja);
b) Główny Przedstawiciel w Polsce — Wiktor Witkowski, Katowice, Sobieskiego 16.
Zastępca Gł. Przedst. — Tadeusz Wrzesiński, Katowice Stalowa 13.

Tow. Ubez. „PIAST" Sp. Akc.

ODDZIAŁ W SOSNOWCU, CZYSTA Nr. 8. TEL. 1-83 i 4-83

Włoska Sp. Akc. Riunione Adriatica di Sicurtà

Adrjatyckie Towarzystwo Ubezpieczeń w Tryjeście

ODDZIAŁ W SOSNOWCU, CZYSTA 8. TEL. 1-83 i 4-83.

ZJEDNOCZENIE SPRZEDAŻY KWASU SIARKOWEGO

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w KATOWICACH.

Założona została 1 stycznia 1928 roku w celu normowania, sprzedaży kwasu siarkowego wszelkich stężeń oraz oleum 20%, 25%, 30% i 35% w kraju. Powyższą organizację stworzyły firmy: **Giesche Spółka Akcyjna**, Katowice, **Śląskie Kopalnie i Cynkownie Sp. Akc.**, Katowice, **Zakłady Hohenlohego-Hohenlohe-Werke, Sp. Akc.**, Wełnowiec, **Dyrekcja Kopalń i Hut Księcia Donnersmarcka**, Świętochłowice, a z dniem 1 stycznia 1933 roku przystąpiły: **Polsko-Belgijskie Zakłady Chemiczne, „Polchem", Sp. Akc.**, Toruń.

Zarząd: Prezes p. G. S. Brooks,
Wiceprezes p. Robert Callon, Dyrektor, p. Dr. Lucjan Mierzejewski.

STOWARZYSZENIE PRZEMYSŁOWCÓW I KUPCÓW DRZEWNYCH PAŃSTWA POLSKIEGO

Warszawa, ul. Króla Alberta I Nr. 1. Tel. 234-90.

Prezes: Adam Monitz.
Vice-prezesi: radca Leopold Milsztejn, radca Eljasz Leszczyński
Sekretarz: Zygmunt Heller.
Skarbnik: S. I. Goldberg.
Dyrekcja: Dyrektor S. Wołkowicz.

Krajowa Fabryka Materjałów Izolacyjnych
„I Z O L A C J A"
Sp. z ogr. odp.
Katowice, ul. Paderewskiego L. 21.
Tel. 302-30. Adr. tel. „Izolacja".
Dostarcza i wykonuje wszelkie roboty izolacyjne.
Specjalność: fabrykacja zimno- i ciepłochronnych łupin korkowych dla izolacji rur oraz płyty impregnowane dla izolacji chłodni rzeźniczych i t. p.

A. HOLZER Dom Bankowy

KRAKÓW, ul. św. Gertrudy 11.
Rok założenia 1863
załatwia wszelkie czynności bankowe
Telefony: 104-35, 106-02, 132-43, 135-49, 142-96, 184-46, 184-48.
Adres telegraficzny: HOLZERABANK.

A. HOLZER KANTOR WYMIANY

KRAKÓW, Rynek gł.-Sukiennice 9. Telefony: 139-38, 142-06.

Kolektura Losów Loterji Państwowej.

„WOŁYŃ"
TYGODNIK POLITYCZNY, GOSPODARCZY I SPOŁECZNY
Wielki organ informacyjny i jedyna siła reklamowa Kresów Wschodnich.
Oddziały: Dubno, Kowel, Krzemieniec, Równe, Sarsy.
Cena prenumeraty: rocznie 10 zł., półrocznie 5.50, kwartalnie 3 zł., mies. 1 zł.
Ogłaszajcie się w „WOŁYNIU"

FABRYKA OBIĆ PAPIEROWYCH
I PAPIERÓW KOLOROWYCH

„J. FRANASZEK" S. A.

WARSZAWA, WOLSKA Nr. 41/43.
Tel. 601-71, 601-73, 601-75, 203-07, 203-27.

OBICIA PAPIEROWE

PAPIERY KOLOROWE

papiery i kartony „chromo" i ilustracyjne (jedno i dwustronne),
papiery przedrukowe suche i mokre,
papiery do opakowań: satyny i glanse białe i kolorowe, kartony,
papiery introligatorskie tłoczone i fantazyjne,
papiery podgumowane w arkuszach i w krążkach,
papiery izolacyjne,
papiery filtracyjne,
oraz wszystkie pokrewne artykuły ze składu i na zamówienie.

Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe

Centrala: WARSZAWA, ul. Warecka 11-a, tel. 544-92. Skrót telegraficzny Pezetpezet.

Oddziały: GDAŃSK, Dominikswall 10, tel. 250-56.
POZNAŃ, Rzeczypospolitej 2, tel. 24-08.
BYDGOSZCZ, ul. Mennica 9, tel. 2-56.

Przedstawicielstwa:
WILNO, ul. Mickiewicza 28, tel. 13-65.
ŁUCK, ul. 3-ej Dywizji Nr. 9, tel. 3-39.
LWÓW, ul. Zamoyskiego 12, tel. 38-47.

PROWADZĄ HANDEL ZBOŻEM I MĄKA.

BIURO SPRZEDAŻY WYTWÓRNI BLACHY CYNKOWANEJ SPÓŁKA Z OGR. ODP.

KATOWICE, UL. POWSTAŃCÓW 50. TEL. 32316, 32317.

Spółka powstała w roku 1934, obejmuje krajowe *cynkownie blach żelaznych i wiader* Celem Spółki jest m. in. ochrona wspólnych gospodarczych interesów Spólników oraz unormowanie warunków sprzedaży *blachy żelaznej cynkowanej* w arkuszach jak i rolkach do 200 metrów i niektórych wyrobów *(wiadra cynkowane).*

Kapitał zakładowy wynosi zł. 50.000,—.

Spólnikami są:
Polskie Zakłady Przemysłu Cynkowego, S. A., Będzin,
Cynkownia Warszawska (właść. Inż. T. Rapacki i Z. Święcicki) Warszawa,
Śląski Przemysł Cynkowy, S. A., Kostuchna, G. Śl.
Górnośląskie Zjednoczone Huty, Królewska i Laura, S. A., Katowice,
Zakłady Cynkownicze Polcynk, Sp. z o. p., Kraków,
Modrzejów-Hantke, Zjednoczone Zakł. Górniczo-Hutnicze S A. Sosnowiec

Władzami Biura Sprzedaży są:
1) Walne Zgromadzenie Spólników, 2) Rada Nadzorcza, 3) Zarząd.

Zarządcą i dyrektorem jest p. Stanisław Monsior.
Prokurentami pp.: Adolf Askenazy i Tomasz Skowronek.

Hurtownicy znajdują się w miastach całego kraju i w Gdańsku.

WKŁADY I LOKATY

na książeczki wkładkowe imienne i na okaziciela przyjmuje

POLSKI BANK KOMUNALNY

Spółka Akcyjna

Warszawa, Plac Napoleona 7 (gmach własny)

Bank założony w roku 1919, liczy 520 akcjonarjuszów, w tem 214 miast, 180 powiatów, gmin i związków specjalnych oraz 126 Komunalnych Kas Oszczędności.

BANK wykonuje zlecenia giełdowe, inkasowe i przekazowe w kraju i zagranicą;
wynajmuje w skarbcu swoim kasetki;
załatwia wszelkie bankowe czynności.

FABRYKA SZKŁA

dawn. S. REICH i S-ka

SPÓŁKA AKCYJNA

W ZAWIERCIU

Telefon Nr. 10

Adres telegr. „Szklarnia Zawiercie"

RACHUNKI PRZEKAZOWE:

Bank Polski, Oddział w Sosnowcu.
Bank Gospodarstwa Krajowego, Oddział w Katowicach
P. K. O. w Warszawie Nr. 60-391.
P. K. O. w Katowicach Nr. 302-955.

CZYSTA BLACHA CYNKOWA

NAJLEPSZY I NAJTRWALSZY
MATERJAŁ DO KRYCIA
DACHÓW I OZDOBY WNĘTRZ

„BLACHA CYNKOWA"

BIURO SPRZEDAŻY
POLSKICH WALCOWNI CYNKU
S-KA Z O. P.

KATOWICE, Stawowa 10

Udziela bezpłatnie wszelkich wyjaśnień technicznych.

DYREKCJA KOPALŃ I HUT KSIĘCIA DONNERSMARCKA
Świętochłowice, Woj. Śl.
Telefon: Chorzów 40971, 40972, 40973.
Adres telegraficzny. Dyrekcja Kopalń Świętochłowice,
Kopalnie węgla:
Niemcy, Świętochłowice Woj. Śl., **Śląsk**, Chropaczów Woj. Śl., **Donnersmarck**, Chwałowice Woj. Śl., **Jankowice**, Boguszowice
Województwo Śląskie.
dostarczają:
węgla kamiennego, płomiennego, gazowego i koksowego, marka klasy I-a Konwencji Węglowej.
Sprzedaż przez:
„Robur", Związek Kopalń Górnośląskich,
Spółka komandytowa, Katowice, ul. Powstańców 49.
Drobna sprzedaż najlepszych sortymentów węgla przez same zarządy naszych kopalń.
Huta Cynkowa:
Huta Guidotto Chropaczów Woj. Śl.
dostarczają:
cynku surowego i rafinowanego, pyłu cynkowego, kwasu siarkowego; cegieł normalnych, szamotowych, ogniotrwałych, syfonowych i rurek żerdzinowych.
Sprzedaż uskutecznia:
DYREKCJA KOPALŃ I HUT KSIĘCIA DONNERSMARCKA,
Świętochłowice, Woj. Śl.

Krakowskie Towarzystwo Ubezpieczeń „FLORJANKA"
Spółka Akcyjna w Krakowie.
przyjmuje ubezpieczenia w działach ubezpieczeń:
OD POŻARU, PIORUNA I EKSPLOZJI — OD GRADOBICIA — OD KRADZIEŻY Z WŁAMANIEM I RABUNKU — OD NASTĘPSTW WYPADKÓW — OD ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ — I SAMOCHODÓW OD SZKÓD.
Zgłoszenia przyjmują i bliższych informacji udzielają: Dyrekcja w Krakowie, Basztowa 6/7/8, tel. 100-64 oraz oddziały: w Warszawie, ul. Mazowiecka 4, we Lwowie, ul. 3-Maja 16, w Poznaniu, ul. 3-Maja 6, w Katowicach, ul. Pocztowa 6, w Łodzi, ul. Piotrkowska 99, oraz reprezentacje i agencje na całym obszarze Państwa Polskiego.

„NATRONAG"
Fabryka Celulozy i Papieru Sp. Akc.
w KALETACH ŚL.
Rok założenia: 1884
WYRABIA:
PAPIERY NATRONOWE z czystej celulozy sodowej o niedoścignionej wytrzymałości od 20 gr/m² wzwyż, naturalnie bronzowe i kolorowe.
WORKI PAPIEROWE z czystego papieru natronowego, najtańsze i najlepsze opakowanie do cementu, nawozów sztucznych, chemikalji i t. p.

Towarzystwo Kredytowe Ziemskie w Warszawie

ulica Kredytowa Nr. 1.

Założone w roku

1 8 2 5

Rybnickie Gwarectwo Węglowe

KATOWICE

Powstańców 49.

Telefon:
KATOWICE 319-71

Stołeczny Dziennik Poranny
Polityczno-Gospodarczy

„Czas"

Rok założenia 1848.
Redakcja i Administracja:
Warszawa, ul. Szpitalna 1. Telefon 630-51, 630-54.
Kraków, ul. Św. Tomasza

Oddziały: Gdynia
Katowice
Lwów
Łódź
Poznań

Najświeższe wiadomości
Rzeczowe artykuły
Zach. Europejski format

Dział kulturalno-literacki
Obszerny dział gospodarczy
Przemysł — handel — rolnictwo

Żądajcie 10 dniowej bezpłatnej wysyłki pisma.
Prenumeratę zamawiać można we wszystkich urzędach pocztowych.

BIULETYN GIEŁDOWY
Polskiej Agencji Telegraficznej

Codzienny informator sfer gospodarczych Polski.

Przynosi codziennie notowania z wszystkich giełd i rynków świata.

Prowadzi telefoniczną obsługę giełdową w całej Polsce.

Dodatki do „Biuletynu Giełdowego" dają obraz pracy poszczególnych gałęzi przemysłu i handlu.

Prenumerata 15 zł. miesięcznie
Warszawa, Miodowa 22 tel. 11-80-15.

BIULETYN GIEŁDOWY
Polskiej Agencji Telegraficznej

WIADOMOŚCI PORTU GDYŃSKIEGO

Organ Urzędu Morskiego w Gdyni

Jedyne w Polsce pismo poświęcone sprawom miasta i portu Gdyni. Podaje co miesiąc najbardziej szczegółowe dane statystyczne dotyczące obrotów towarowych portu.

Przynosi obfitą kronikę celną i transportową niezbędną importerom i eksporterom.

Prenumerata roczna 15 zł. Redakcja i Administracja: Warszawa, Miodowa 22. Telefon 11-80-15.

ŻYCIE GOSPODARCZE

WIADOMOŚCI
PORTU GDYŃSKIEGO

ROLNICTWO.

ZASIEWY I ZBIORY ORAZ CHÓW INWENTARZA ŻYWEGO W POLSCE.

Grunty orne w Polsce wynoszą 18.557.130 ha, t. j. 49% ogólnej powierzchni kraju. Pod względem powierzchni gruntów ornych Polska zajmuje 4-te miejsce w Europie po Rosji, Francji i Niemczech. Grunty orne nie są rozmieszczone w Polsce równomiernie: stosunek ich do powierzchni ogólnej waha się w poszczególnych województwach od 22,8% (woj. poleskie) do 66,8% (woj. tarnopolskie).

Ogólna powierzchnia zasiewów wynosiła w Polsce w 1933 r. — 16.931.704 ha, co stanowi 91,2% gruntów ornych. Najbardziej rozpowszechniona jest w Polsce uprawa żyta, ziemniaków, owsa, pszenicy oraz jęczmienia. Wymienione wyżej ziemiopłody zajmują 80,2% ogólnej powierzchni uprawnej.

Poza niemi uprawiane są jeszcze w Polsce następujące rośliny: z pośród zbóż — gryka, proso, kukurydza; z pośród roślin okopowych — buraki cukrowe, buraki pastewne oraz w małych ilościach marchew pastewna, cykorja i inne; z pośród roślin strączkowych — groch, fasola, bób, soczewica, wyka i łubin; z pośród roślin pastewnych — koniczyna, lucerna, seradela, trawy i t. d.; z pośród roślin przemysłowych — len, konopie, rzepak, chmiel, wiklina oraz rośliny lekarskie.

Rozmiary uprawy wymienionych wyżej grup roślin uprawnych ilustruje poniższe zestawienie:

	Powierzchnia uprawy w miljonach ha	Procent ogólnej powierzchni uprawnej
Rośliny zbożowe . .	11 571,0	68,3
„ okopowe . . .	3.059,9	18,1
„ strączkowe .	779,7	4,6
„ pastewne .	1.290,9	7,6
„ przemysłowe .	164,3	1,0
„ różne . . .	65,9	0,4
Razem . . .	16.931,7	100,0

Z powyższego wynika, że zboża zajmują pierwsze miejsce w produkcji roślinnej Polski. Uprawa ich stanowi przeszło 2/3 ogólnej powierzchni uprawnej.

Zbiory ważniejszych ziemiopłodów w Polsce w latach 1931—1934 przedstawia następująca tablica:

Zbiory ziemiopłodów (w miljonach kwintali)

Ziemiopłody	1931	1932	1933	1934
Pszenica	23	14	22	17
Żyto	57	61	71	57
Jęczmień	15	14	14	13
Owies	23	24	27	23
Ziemniaki	310	300	283	285
Buraki cukrowe	28	24	19	—

[1]) Tablice powyższe oparte są na danych, opublikowanych i nieopublikowanych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poza uprawą roli drugą ważną gałęzią produkcji rolnej w Polsce jest hodowla zwierząt gospodarskich. Znaczne przestrzenie łąk i pastwisk dostarczających paszy, znaczna produkcja słomy oraz znaczne ilości odpadków dostarczanych przez przemysł rolny—wszystko to stwarza w Polsce szerokie podstawy do rozwoju hodowli inwentarza żywego.

Pośród państw europejskich zajmuje Polska pod względem ilości koni pierwsze miejsce, nie licząc Z. S. S. R., pod względem ilości bydła — trzecie miejsce po Niemczech i Francji, pod względem ilości trzody chlewnej — drugie miejsce po Niemczech; pod względem ilości owiec — 12-te miejsce.

O znaczeniu hodowli dla całokształtu gospodarstwa krajowego świadczy fakt, że wartość wywozu z Polski zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego wynosi rocznie około 600 miljonów zł.

Stan ilościowy inwentarza żywego w Polsce, przedstawia się porównawczo w sposób następujący:

Zwierzęta	30.VI 1931	30.VI 1932	30.VI 1933	30.VI 1934
Konie	4.124	3.940	3.773	3.760
Bydło rogate	9.786	9.461	8.985	9.237
Trzoda chlewna	7 321	5 844	5.753	7.082
Owce	2.599	2 488	2.556	2.549
Kozy	237	248	278	320

ODDŁUŻENIE ROLNICTWA.

W czasie trwającego kryzysu gospodarczego wysunęły się na czoło praktycznych posunięć z zakresu polityki gospodarczej w Polsce zagadnienia, związane z trudnościami finansowemi rolnictwa, z którego czerpie utrzymanie większość ludności zdolnej do pracy. Już w roku 1931 i 1932 jaskrawego wyrazu na tle załamania konjunktury nabrał fakt niemożności wywiązywania się rolników z zaciągniętych zobowiązań zarówno krótko- i średnio-, jak i długoterminowych. Spadek cen produktów rolnictwa, jak i obniżenie wartości gospodarstw wiejskich wywołały wobec nagromadzonego z uprzednich lat ciężaru zobowiązań brak i zanik rentowności tego dużego działu produkcji krajowej. Nacisk płatnych zobowiązań, zaciągniętych na krótki termin w okresie wyższego poziomu cen, nacisk obsługi pobranych kredytów długoterminowych w okresie wysokiej stopy procentowej zniewoliły czynnik publiczny do wkroczenia na drogę unormowania stosunków finansowo-kredytowych w rolnictwie według pewnego planu, obmyślonego na podstawie analizy stanu faktycznego.

Punktem wyjścia było wydanie ustaw i rozporządzeń, które ukazały się ku końcowi 1932 roku i w roku 1933. Całość akcji „oddłużeniowej" w rolnictwie przenikają tendencje, które ująć można krótko słowami: zmniejszenie obsługi zaciągniętych długów oraz rozłożenie ich na dłuższe okresy umorzenia, nawet z wzięciem pod uwagę pew-

nego czasu „karencji" dla spłaty kapitału. Różną przewidziano przytem wysokość stopy procentowej i różne okresy rozłożenia spłaty długów zależnie od tego, gdzie tkwiło źródło zaciągniętego zobowiązania, a więc — czy w instytucjach kredytu długoterminowego, czy w instytucjach kredytu krótkoterminowego rynku „zorganizowanego", czy też u wierzycieli „prywatnych" (rynku ulicznego). W instytucjach kredytu długoterminowego obniżono w drodze ustawy odsetki do $4^1/_2$, 5 i $5^1/_2$%, zaś okres umorzenia przedłużono do maksymalnego terminu 56 lat. Ponadto zaległości od pożyczek zaciągniętych w tych instytucjach, jakie nagromadziły się do dnia 29 października (data ogłoszenia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 roku), włączono do kapitału dłużnego z możnością zamiany na pożyczkę dodatkową długoterminową bądź w listach zastawnych, bądź w gotówce. Z prawniczego punktu widzenia, zaległości, objęte konwencją, uzyskały pierwszeństwo hipoteczne równe z kapitałem pożyczki i nie ulegają przedawnieniu.

W odniesieniu do zobowiązań, zaciągniętych przez rolników wobec rynku niezorganizowanego, przeprowadzono dystynkcję, polegającą na odrębnem unormowaniu długów, zabezpieczonych na hipotekach nieruchomści ziemskich i długów niezabezpieczonych hipotecznie. Dla pierwszego rodzaju wierzytelności zawieszono spłatę kapitału do dnia 1 października 1934 r. Egzekucja co do kapitału jest przed tym terminem niedopuszczalna, co do odsetek i kosztów jest możliwa. Odsetki od wierzytelności hipotecznych obniżono ustawowo do 6% w stosunku rocznym.

Wreszcie zakres zobowiązań, zaciągniętych przez rolników w instytucjach kredytu krótkoterminowego, a więc w bankach, komunalnych kasach oszczędności i spółdzielniach kredytowych, uregulowano w sposób odrębny. Akcja kredytowa tych instytucyj, zaangażowana w rolnictwie, musiała ze względu na stronę pasywną czyli ulokowane kapitały obce mieć jakiś czynnik, któryby przeprowadził w granicach przepisów ramowych konwersję krótkoterminowych zobowiązań na średnioterminowe z zachowaniem nienaruszalności struktury aparatu kredytowego i jego płynności. W tym celu powołano do życia Bank Akceptacyjny, spółkę akcyjną, założoną na zasadach obowiązującego prawa akcyjnego z odchyleniem, że ogólna suma zobowiazań nowokreowanej instytucji nie może przenosić 20-krotnej sumy jej kapitałów własnych. Skarb Państwa objął poręke za 30% ogólnej sumy zobowiązań, jednak nie wyżej 75 milj. złotych.

Aby dokładnie zrozumieć rolę Banku Akceptacyjnego, należy omówić te środki, jakie przepisy podały. Przedewszystkiem rolnik-dłużnik zawiera z instytucją wierzycielską układ konwersyjny, który obejmuje: 1) rozłożenie spłaty długu w zasadzie na okres 7 lat z dwuletnią lub jednoroczną karencją kapitału oraz 2) obniżenie oprocentowania do $6^1/_2$% w stosunku rocznym (na okres pierwszych dwóch lat). Ponieważ tak ustalone warunki spłaty długu rolniczego mogłyby odbić się w sposób niekorzystny na równowadze finansowej instytucji kredytowej, przeto z drugiej strony ustawodawca przewidział zawieranie między Bankiem Akceptacyjnym a instytucją wierzycielską umów, które określą zakres pomocy, udzielanej przez Skarb Państwa. Pomoc Skarbu Państwa idzie w dwóch kierunkach: 1-o 50% strat, poniesionych przez instytucje na wierzytelnościach konwertowanych, wyrównywa Skarb Państwa, następnie 2-o w związku z obniżeniem oprocentowania Skarb wyrównuje w pewnym zakresie różnicę w odsetkach

w granicach od 2% do 1% w stosunku rocznym zależnie od rozmiarów sumy wierzytelności rolniczych w całej akcji kredytowej danej instytucji (pomoc „odsetkowa" przewidziana jest na okres 2 lat). W celach upłynnienia wierzytelności rolniczych, objętych układami, zatwierdzanemi przez specjalnie powołany przy Banku Akceptacyjnym organ, nazwany Komitetem Konwersyjnym, otworzono kredyt akceptacyjny; Bank Akceptacyjny udziela tego kredytu albo w drodze akceptowania weksli ciągnionych, albo wystawiania weksli własnych i dostarczania ich kredytobiorcom. Podstawą kredytu będą oczywiście wierzytelności rolnicze wraz z zabezpieczeniami, wchodzące w ramy układów konwersyjnych.

Przedstawiona w powyższych, grubszych zarysach akcja okazała się jednak niewystarczająca. W roku 1934 Rząd podjął na nowo sprawę oddłużenia rolnictwa i ponownie rzucił jej zagadnienia na warsztat pracy. W wyniku tego wyszło cały szereg rozporządzeń Prezydenta Rzplitej z końca października, które pogłębiły dotychczasową działalność procesu, przystosowanego do nowych warunków w rolnictwie. Podobnie — jak w akcji poprzedniej — uznano kapitał wierzytelności rolniczych za nienaruszalny. Żadnych więc redukcji wierzytelności niema poza przypadkami wyjątkowemi, o których będzie mowa (wierzytelności Skarbu Państwa, działy rodzinne, reszta ceny kupna i t. p.); podobnie również — nowa akcja obejmuje długi, powstałe przed 1 lipca 1932 roku. Podkreślić jednak należy, że Rząd uznał nową akcję za ostatnią fazę podjętej interwencji w stosunkach między dłużnikiem-rolnikiem a jego wierzycielem. Po wykorzystaniu więc uprawnień, przewidzianych w przepisach, nastąpi swobodne i niekrępowane normami działanie automatyzmu gospodarczego.

Przy zachowaniu zasadniczych podstaw poprzedniego procesu oddłużenia pogłębienie akcji polega na dalszem obniżeniu oprocentowania długu, a więc zmniejszeniu w silniejszym stopniu obsługi kapitału oraz na rozłożeniu spłaty wierzytelności rolniczych na dłuższy niż dotychczas okres. Ponadto wprowadzono nowe środki oddłużeniowe.

Przegląd zmian, wywołanych nowemi przepisami, można przeprowadzić możliwie w kolejności, podanej na wstępie niniejszego szkicu, zatem w kolejności wyodrębnionych uprzednio rodzajów długów rolniczych. W zakresie działania instytucyj kredytu długoterminowego Minister Skarbu, który w tym względzie otrzymał ramowe upoważnienie, może przeprowadzić konwersję wszelkich należności od pożyczek, istniejących w dniu wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych, na pożyczki bądź w gotowiźnie bądź też w listach zastawnych na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu z roku 1932, które wyżej omówiono. Poza innemi zmianami wspomnieć należy o poważnem znaczeniu przepisu, upoważniającego Ministra Skarbu do częściowego lub całkowitego umarzania wierzytelności Skarbu Państwa wobec instytucyj kredytu długoterminowego, co w skutku przyniesie w dużym stopniu odciążenie finansowe instytucyj i przywrócenie ich równowagi finansowej, nadwyrężonej w poprzednich latach spadkiem wpływów z rat od dłużników i tworzeniem się zaległości przy jednoczesnem obsługiwaniu emitowanych na rynku listów zastawnych. Nadmienić należy, że wierzytelności Skarbu Państwa wobec instytucyj ziemskiego kredytu długoterminowego powstały w związku z trudnościami, które zarysowały się w czasie kryzysu w zakresie normalnej działalności tych instytucyj. Obsługa zobowiązań w formie wydanych i na rynku istniejących listów zastawnych nie mogłaby być systematycznie i w peł-

ni realizowana, gdyby brakło w tej działalności udziału Skarbu Państwa. Ponadto cały szereg instytucyj, musiało zaciągać zobowiązania o charakterze krótkoterminowym i środki z tego tytułu uzyskane kierować na obsługę emitowanych listów zastawnych. Wprawdzie z drugiej strony istniały i istnieją wzrastające aktywa tych instytucyj w formie tworzonych zaległości u stowarzyszonych-rolników, lecz te aktywa zostały zamrożone i, jak wiadom, zamienione zostają na dodatkowe pożyczki. Stąd wynika ogólne sformułowanie przepisu, na którego podstawie Minister Skarbu będzie mógł nietylko częściowo lub całkowicie umarzać wierzytelności Skarbu Państwa, ale również przeprowadzić wszelkie operacje finansowe, które będą miały na celu uporządkowanie stanu finansowego instytucyj. Podobnie ustawodawca podkreślił znaczenie, jakie przywiązywane jest do ubocznych kosztów kredytu długoterminowego. Chodzi w tym przypadku również o danie ulgi kredytobiorcy-rolnikowi w zakresie obniżenia tych kosztów, a w szczególności będzie przedewszystkiem chodziło o zmniejszenie istniejącej w chwili obecnej wysokości dodatku administracyjnego, pobieranego przez instyucje od swych dłużników. Niemniejsze znaczenie posiada przepis, zapowiadający wprowadzenie zmian do obowiązujących przepisów w odniesieniu do odpowiedzialności dłużników za pożyczki i do wzajemnej odpowiedzialności stowarzyszonych.

Oczywiście rozporządzenia wykonawcze, jakie będą wydane w związku z podanemi normami ogólnemi, rozwiążą poruszone zagadnienia. W każdym razie podkreślić trzeba, że intencją tych przepisów będzie obniżenie wszelkich kosztów, które obecnie ponosi dłużnik, lub któremu one grożą bądź z tytułu zaciągniętej pożyczki, bądź też z tytułu jego charakteru jako stowarzyszonego. Dla zamknięcia pełniejszego niniejszych uwag na temat finansowej sytuacji instytucyj kredytu długoterminowego, należy wspomnieć o jeszcze jednem upoważnieniu, nadanem Ministrowi Skarbu, a które dotyczy sprawy uregulowania długów tych instytucyj wobec Banku Akceptacyjnego. Bank ten jako instytucja powołana do przeprowadzenia operacyj finansowych w związku z oddłużeniem rolnictwa, stała się posiadaczem wierzytelności o charakterze krótkoterminowym w stosunku do instytucyj kredytu długoterminowego. Otóż — jak wynika z treści rozporządzenia — wierzytelności te będą mogły być spłacane listami zastawnemi po cenie, określonej przez Ministra Skarbu. Jak widać najrozmaitsze odcinki działalności instytucyj kredytu długoterminowego zostały wzięte pod uwagę z myślą, aby dłużnik mógł płacić raty mniejsze, miał rozłożony dług na większy okres czasu i nietylko mógł mieć oprocentowanie mniejsze, lecz również mniejsze zobowiązania z tytułu obecnych kosztów, z drugiej strony przepisy pozwalają odpowiedniej władzy na uporządkowanie interesów danych instytucyj tak, aby one mogły uchwycić w zupełności równowagę finansową i nawet kosztem Skarbu Państwa mogły normalnie funkcjonować na poziomie, odpowiadającym obecnemu układowi stosunków.

Zasadnicze rozporządzenie o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych zawiera przepisy w kolejności przewidywanych dla rolników ulg. Instytucjom kredytu długoterminowego nadane zostało uprawnienie do przeprowadzenia konwersji długów rolniczych na kredyt długoterminowy w listach zastawnych. Zasada konwersji polega na tem, że długi rolnicze, zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach ziemskich, mogą być w ciągu trzech lat skonwertowane, bez zgody niższych wierzytelności, na długi w 4½% listach zastawnych, umarzalnych w okresie nie dłuższym niż lat 53, przy-

czem należność wierzycieli będzie spłacana temi listami po kursie al pari. Wierzyciel wzamian za swą wierzytelność, zabezpieczoną na hipotece, otrzyma papier wartościowy instytucji kredytu długoterminowego, który da mu stałe oprocentowanie bez specjalnego przedsiębrania środków, skierowanych na uzyskanie pretensji od dłużnika. Konwersja może objąć wierzytelności tylko w pewnych, określonych granicach szacunku. Różny stosunek do szacunku wypada w zależności od przynależności danego gospodarstwa do specjalnie wprowadzonych w przepisach grup. Oddłużenie bowiem stosuje rozmaite środki do ustalonego podziału gospodarstw wiejskich na trzy grupy: A, B i C. Do A należą gospodarstwa o obszarze do 50 ha (w pewnych okręgach do 100 ha), do B — do 500 ha (1000 ha), i do C — powyżej 500 ha.

Konwersja może być zasadniczo zastosowana w gospodarstwach grupy A i B do długów, mieszczących się w 50% szacunku nieruchomości, grupy C o obszarze nieprzewyższającym 2000 ha — w 40% i pozostałych gospodarstwach grupy C — 30% szacunku nieruchomości. Według postanowień statutów instytucyj kredytu długoterminowego granicą dla pożyczek jest 50% szacunku nieruchomości. Ponieważ normy powyższe w większych gospodarstwach nie dochodzą do tej statutowej normy „bezpieczeństwa", przeto Minister Skarbu otrzymał ustawowe upoważnienie do podwyższania granicy rozmiarów konwersji do norm stosowanych (50% szacunku). Dodać trzeba, że szacunki ulegną rewizji w kierunku ich obniżenia. Jeżeli wypłyną trudności w konwersji długów, nierzyciele otrzymają prawo wyboru: poddanie wierzytelności swej konwersji lub też ustąpienie pierwszeństwa hipotecznego, lecz tylko w granicach 50% szacunku nieruchomości. Wyjęte są z pod konwersji wierzytelności osób i instytucyj prawa publicznego i instytucyj, należących do zorganizowanego rynku kredytu krótkoterminowego, o ile Minister Skarbu nie określi szczególnych dla nich przypadków, w których przepisy o konwersji znajdą zastosowanie. Jeżeli te instytucje i osoby ustępują pierwszeństwo, wówczas mogą uzależnić swe ustąpienie od zawarcia układu konwersyjnego z dłużnikiem poprzez Bank Akceptacyjny. Z tego wynika, że aparat kredytowy jest całkowicie chroniony od ewentualnych przesunięć, któreby mogły wywrzeć wpływ niekorzystny na jego politykę kredytową. Podkreślić trzeba, że konwersja ostrzej obeszła się z hipoteką właściciela, lub hipoteką, będącą w jego rozporządzeniu, lub też z hipoteką współmałżonka. Osoby, mające te hipoteki muszą ustąpić pierwszeństwa bez granicy określonej celem umożliwienia skonwertowania jaknajwiększej sumy wierzytelności wierzycieli niższych. Konwersja wreszcie może objąć długi rolnicze, które nie są hipotecznie zabezpieczone. Z powyższego widać, że konwersja, przeprowadzona przez instytucję kredytu długoterminowego, ma na celu zamienienie długów rolnika na dług w listach zastawnych. Listami temi będą zaspokojone pretensje wierzycieli. Otwiera się więc czynność emisyjna instytucyj, zawieszona od kilku lat.

Spłata wierzycieli papierem, pochodzącym z konwersji, nie jest jednym jedynym sposobem. Obok tego jest pomyślany środek podobny, mianowicie rozporządzenie dopuszcza możliwość spłaty długów rolniczych papierami wartościowemi, których tak rodzaj jak i kurs, po którym spłatę można dokonać, określi Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych. Papierem wartościowym można będzie zapłacić dług rolniczy powyżej 500 złotych w ciągu 3 lat łącznie z kosztami narosłemi (odsetki, prowizje i t. p.). Udzielenie prawa spłaty długów wobec osób i instytucyj prawa publicznego i in-

stytucyj aparatu kredytowego jest zastrzeżone Ministrowi Skarbu. Prawo spłaty może być uchylone orzeczeniem urzędu rozjemczego, jeżeli dług powstał z tytułu odszkodowania i jeżeli na tle sytuacji majątkowej tak dłużnika jak i wierzyciela okaże się, że zdolność płatnicza i możliwości gospodarcze dłużnika pozwalają na uiszczenie długu gotówką.

Następną ulgą, która była przewidziana już w poprzednim ustawodawstwie oddłużeniowem, a która obecnie została znacznie poszerzona, jest rozłożenie spłaty i obniżenie oprocentowania długów rolniczych. Chodzi tutaj w zasadzie o długi rolnicze, nienależące do rynku zorganizowanego, przyczem można ulgi co do spłaty i obniżenia oprocentowania podzielić na ulgi z mocy prawa i ulgi, zastosowane dopiero w trybie postępowania przed urzędem rozjemczym. Przepisy, które rozkładają dług na raty i obniżają jego oprocentowanie bez wszczynania postępowania, dotyczą tylko długów rolniczych gospodarstw grupy A i B, przyczem co do gospodarstw grupy B, obciążonych długami ponad 75% zrewidowanego szacunku, urząd rozjemczy na wniosek osoby interesowanej może uchylić zastosowanie ulg z mocy samego prawa. W świetle tych przepisów dług rolniczy jest rozłożony na 28 równych rat. Płatność pierwszej raty przypada na 1 kwietnia 1935 roku. W ciągu roku przypadają do zapłaty dwie raty: 1 kwietnia i 1 października. Odsetki od długów za czas od dnia 1 listopada 1934 r. obniża się do 3% w stosunku rocznym.

Niezależnie od powyższych, szeroko pomyślanych ulg, istnieje przy spłacie przedterminowej w całości lub części długu gospodarstwa, należącego do grupy A, bonifikata: każda zapłata gotowizną będzie umarzać 150% zapłaconej sumy, jednak suma wpłacona wynosić powinna nie mniej niż półroczną ratę. Zapłata zarachowuje się na całość długu; taki sposób zarachowania powoduje równomierne zmniejszenie wysokości nieuiszczonych jeszcze rat, dzięki czemu dłużnik, płacący przedterminowo, jest obciążony coraz mniejszemi ratami. Aby ułatwić orjentację dla posiadaczy gospodarstw grupy A co do sposobu rozłożenia długu z mocy prawa, istnieje przepis, że przewodniczący urzędu rozjemczego lub jego zastępca wyda na wniosek dłużnika lub wierzyciela po wysłuchaniu stron zaświadczenie o wysokości rat i odsetek. Przepis ten ma zastosowanie wtedy, gdy istnienie lub wysokość długu nie są sporne.

Jakie rygory prawo przewiduje w przypadku uchylenia isę od zapłaty rozłożonych zobowiązań rolniczych. Odróżnić tutaj należy grupę A i grupę B. W stosunku d posiadacza gospodarstwa wiejskiego grupy A dług staje się natychmiast płatny, jeżeli powstają dwa warunki: 1) brak zapłaty dwóch kolejno po sobie następujących rat wraz z płatnemi odsetkami, 2) gdy wysokość rat ustalona została przez urząd rozjemczy lub jego przewodniczącego, lub też — przez sąd. Rygor ten w stosunku do posiadacza gospodarstwa grupy B istnieje bez konieczności spełnienia drugiego z wyliczonych warunków. Skutki, jakie grożą dłużnikom z tytułu zalegania z płaceniem rat, mogą być zniesione przez urząd rozjemczy, gdy zaległości utworzyły się bez winy dłużnika z powodu działania siły wyższej, która wywołała czasową niewypłacalność.

Pozatem podkreślić trzeba, że ulgi, spływające na dłużnika z mocy prawa, mogą ulec zawieszeniu przez urząd rozjemczy bądź z powodu sytuacji majątkowej obu stron, bądź jeżeli dług powstał z odszkodowania, bądź, gdy dłużnik zmniejsza bezpieczeństwo długu; wtedy urząd rozjemczy stosownie do okoliczności może: orzec spłatę na-

tychmiastową całego długu, ustalić terminy spłaty krótsze niż przewidziane w przepisach, podnieść oprocentowanie do 4½% stosunku rocznego, zmniejszyć lub uchylić bonifikatę przy przedterminowej spłacie długu.

Jak wynika z powyższego zestawienia ulg, nowe ustawodawstwo rozkłada długi rolnicze „prywatne" (nie należące do instytucyj kredytowych) na 14 lat z oprocentowaniem 3% w stosunku rocznym i z pewną bonifikatą. Maksymalna stawka sięga 4½%, czyli odpowiada normie, przewidzianej dla oprocentowania kredytu długoterminowego. Wyjątek stanowią długi posiadaczy gospodarstw grupy C, które nie korzystają z przepisów, określających tak rozłożenie, jak i oprocentowanie długów z mocy samego prawa. Pod tym względem ta kategorja posiadaczy gospodarstw wiejskich jest mniej korzystnie potraktowana.

Wspomniano, że obok działania ulg z mocy prawa, stosuje się ulgi również w drodze wywołania postępowania przed urzędami rozjemczemi. Zasada rozłożenia na raty (14 lat) i oprocentowanie (3% do 4½%) pozostają te same w działaniu urzędów rozjemczych. Jeżeli stwierdzono, że długi posiadacza gospodarstw grupy B przekraczają 75% zrewidowanego szacunku, lub grupy C — 50, 40, 30% (do 1000 ha, do 2000 ha i powyżej), ulg tych urząd rozjemczy zastosować nie może. Z tego widać, że grupa A podlega ulgom bez względu na stan zadłużenia, grupy następne — podlegają wtedy, gdy wykażą określone granice maksymalnego zadłużenia. Granice te zacieśniają się w miarę przechodzenia do grup wyższych o większym obszarze gospodarstw.

Zasada zachowania w całości kapitału jest jedną z naczelnych zasad przeprowadzanej obecnie akcji oddłużeniowej. Od tej zasady jednak zachodzą wyjątki, które ze względu na pewne określone przypadki przewidują redukcje długu rolniczego. Przypadkami temi są: lichwa, koszty, działy rodzinne i spadkowe, reszta ceny kupna nieruchomości ziemskiej oraz czynsz dzierżawny. Co do lichwy przepisy postanawiają podobnie jak w poprzedniem ustawodawstwie. Urząd rozjemczy ustali kwoty nadmiernie pobrane i dokona potrącenia. Jeżeli koszty sądowe, egzekucyjne i adwokackie, poniesione przez wierzyciela, przewyższają łącznie 20% sumy zasądzonej tytułem kapitału i odsetek długu, urząd rozjemczy może obniżyć należności z tytułu tych kosztów jednak nie niżej, niż 20% zasądzonej sumy.

Stosownie do zmienionych warunków ekonomicznych urząd rozjemczy może obniżyć długi z tytułu działów rodzinnych i spadkowych, dokonanych w odniesieniu do gospodarstw wiejskich w okresie od dnia 1 stycznia 1926 r. do dnia 1 lipca 1932 r. Jeżeli nastąpi obniżenie długu, urząd rozjemczy orzeknie jednocześnie, czy pozostaną w mocy przepisy o spłacie papierami wartościowemi co do zredukowanego długu i czy będą miały do niego nadal zastosowanie przepisy o rozłożeniu spłaty i oprocentowaniu z mocy prawa. Jeżeli te ostatnie nie będą zastosowane, wówczas urząd określi na jakie raty i według jakiego oprocentowania będzie umarzany dług, kierując się przepisami, będącemi podstawą jego orzekania o długach. Następny przypadek, w którym redukcja długu jest dopuszczalna, dotyczy długu z tytułu reszty ceny kupna. Redukcja długu tego może nastąpić, jeżeli czynność prawna, ustalająca cenę sprzedaży, została dokonana w okresie od dnia 1 stycznia 1926 r. do dnia 1 lipca 1932 r.

Dodać należy, że przy redukcji trzeba wziąć pod uwagę obecne ceny rynkowe. Wreszcie urząd rozjemczy może orzec na okres nie dłuższy niż 24 miesiące od daty orzeczenia odpowiednie zmniejszenie czynszu dzierżawnego, gdy czynsz ten jest nadmierny wobec zmie-

nionych warunków gospodarczych. Ponadto wspomnieć należy, że urząd rozjemczy może orzekać o pozorności czynności prawnych, które stanowią tytuł zabezpieczeń hipotecznych na nieruchomości ziemskiej oraz ograniczać odpowiedzialność poręczycieli.

Wreszcie omówić wypada nowe prezpisy, które przewidują dla posiadaczy gospodarstw nadmiernie obdłużonych postępowanie układowe i likwidocyjne. Przepisy te stosuje się do posiadaczy gospodarstw wiejskich grupy B i C, jeżeli ich zadłużenie w stosunku do wartości ich majątku przewyższa: w gospodarstwach grupy B — 75%, grupy C w gospodarstwach o obszarze od 500 do 1000 ha — 50%, od 1000 do 2000 ha — 40% i powyżej 2000 ha — 30%. W postępowaniu układowem projekt układu może przewidywać: odroczenie terminów płatności lub rozłożenie na raty sumy długu, zmniejszenie długu i jego oprocentowania, parcelację, spłatę listami zastawnemi przyjęcie określonego obszaru gospodarstwa przez wierzyciela na pokrycie części lub całości długu, sprzedaż z wolnej ręki, segregację długów hipotecznych. Interesy instytucyj kredytu długoterminowego i wierzycieli z tytułu należności publiczno-prawnych są chronione. Bez zgody tej kategorji wierzycieli nie można ich pretensji regulować w układzie. Jeżeli układ nie został zawarty, następuje likwidacja gospodarstwa wiejskiego w drodze przymusowej. Jeżeli licytacja w pierwszym terminie nie dojdzie do skutku, Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może w ciągu miesiąca od dnia licytacji orzec przejęcie na własność Państwa całości likwidowanych majątków dłużnika. Wynagrodzenie za przejęte nieruchomości ziemskie wypłaca się w obligacjach 3% państwowej renty ziemskiej według kursów, które ustali Minister Skarbu.

Przystępując do omówienia zmian, wprowadzonych do obowiązujących przepisów w sprawie ulg, stosowanych dla dłużników instytucyj kredytowych, trzeba wysunąć przedewszystkiem zasadę nową, która znalazła pełny wyraz w zmienionych przepisach o Banku Akceptacyjnym. Jednem z założeń nowej akcji jest stwierdzenie, że instytucje kredytowe, zawierające układy konwersyjne z dłużnikami-rolnikami nadal posiadały pewną część swoich aktywów, co do których właściwie nie zadecydowano, jakie może z nich wypłynąć w oddłużeniu znaczenie zarówno dla samej instytucji jak i wobec Banku Akceptacyjnego. Nowe pociągnięcie w tym zagadnieniu polega na tem, że Bank Akceptacyjny może przejmować wierzytelności rolnicze instytucyj kredytowych wzamian za obligacje, które będzie emitował. W ten sposób nastąpi odciążenie instytucyj kredytowych, a z drugiej strony pozwoli na ustosunkowanie się czynnika publicznego do przejętych wierzytelności. Sposób traktowania przejętych wierzytelności wyniknie w przyszłości. W każdym razie intencją tych przepisów jest zamknięcie cyklu oddłużeniowego przez włączenie ostatniej fazy czyli uregulowanie wierzytelności, które w pewnym stopniu spetryfikowane pozostawały w instytucjach kredytowych. W zakresie układów konwersyjnych zmiana wprowadza dla instytucyj przymus układu z posiadaczami gospodarstw grupy A i B, przyczem dla grupy B — o ile zadłużenie posiadaczy nie przewyższa 75% zrewidowanego szacunku. Winę niezawarcia układu ustala Komitet Konwersyjny. Rozporządzenie wykonawcze, jakie ukaże się w związku z rozwinięciem zasad, niewątpliwie rozszerzy termin spłaty długu, objętego układem konwersyjnym i słowem dostosuje warunki układów do zasad, wyżej nakreślonych z tem, że również przeprowadzi rozróżnienie co do kategorji gospodarstw wiejskich. Zmiany, idące w kierunku pogłębienia ulg i w ratach spłacanych i oprocentowaniu, wywołują podniesienie sum z ty-

tułu pomocy Skarbu Państwa jak i sumy gwarancji, przyjętej przez Skarb Państwa za zobowiązania Banku Akceptacyjnego. W zakresie wierzytelności banków państwowych akcja zmierza do przyniesienia ulg rolnikom bądź przez konwersję zaległości bądź przez redukcję niektórych wierzytelności (zadłużenie z tytułu meljoracji). Na terenie banków państwowych akcja ma podobny charakter do przedstawionych zasad z tem, że w większym rozmiarze będzie zastosowana redukcja długów.

Z przytoczonych uwag wynika, że pogłębienie akcji oddłużeniowej oparło się na następujących założeniach: obniżenie oprocentowania, rozszerzenie okresów umorzenia długów rolniczych, przeprowadzenia rozłożenia w gospodarstwach tak ze względu na ich obszar jak i wielkość zadłużenia, spotęgowanie systemu układowego i likwidacyjnego, otworzenie emisji listów zastawnych, dopuszczenie spłaty długu papierami wartościowemi wreszcie w większym rozmiarze przeprowadzenie redukcji kapitału wierzytelności rolniczych, znajdujących się w bankach państwowych.

Temi więc środkami akcja zmierza bądź do uzdrowienia warsztatów rolnych przez dążność do uchwycenia ich równowagi finansowej na poziomie niższym, bądź nawet do zmiany właściciela, prowadzącego działalność gospodarczą na terenie stosunków rolniczych.

Jakie będą ostateczne wyniki akcji — okaże przyszłość, w każdym razie oświadczenia Rządu stwierdzają, że obecna ingerencja czynnika publicznego w zobowiązania rolnicze jest fazą ostanią, po której stosunki będą się kształtowały według gry, wynikającej z działania automatyzmu gospodarczego.

Reforma rolna w cyfrach.

Wyszczególnienie	1931	1932	1933
Prace parcelacyjne			
Ilość utworzonych kolonij i parcel	37	28	27
Obszar rozdysponowany w ha	105	70	80
Prace regulacyjne			
Ilość gospodarstw scalonych	76	61	64
Obszar scalony w ha	558	403	403
Ilość gosp., które zlikwidowały serwituty . .	34	29	14
Obszar otrzymany za serwituty w ha . . .	57	42	20
Obszar dotyczący uwłaszczenia drobnych dzierż.	8	4	3

IZBY ROLNICZE.

Białostocka Izba Rolnicza. Białystok, ul. Sienkiewicza 12-a. Prezes: Inż. Jabłoński Jerzy. Wiceprezes: Erdman Alfons. Dyrektor: Lipski Roman.

Kielecka Izba Rolnicza. Kielce, ul. Sienkiewicza 47. Prezes: Kozłowski Tomasz, poseł. Wiceprezes: Długosz Wacław, poseł. Dyrektor: Inż. Śląski Ludwik.

Krakowska Izba Rolnicza. Kraków, ul. Plac Szczepański 8. Prezes: Kleszczyński Edward, poseł. Wiceprezes: Tylka Walenty. Dyrektor: Inż. Boczek Franciszek.

Lubelska Izba Rolnicza. Lublin, ul. 3-go Maja 20. Prezes: Lechnicki Felicjan, poseł. Wiceprezes: Kociuba Wincenty, poseł. Dyrektor: Pajdowski Mikołaj.

Lwowska Izba Rolnicza. Lwów, ul. Kopernika 20. Prezes: dr. Papara Kazimierz. Wiceprezes: ksiądz Wojnarowski Tytus. Dyrektor: Inż. Ciemnołoński Józef.

Łódzka Izba Rolnicza. Łódź, ul. Piotrkowska 96. Prezes: Inż. Wilski Zbigniew. Wiceprezes: Kałużka Jan. Dyrektor: Inż. Kawczak Jan.

Poleska Izba Rolnicza. Brześć n/B., ul. B. Pierackiego 19. Prezes: Inż. Roth Wiktor. Wiceprezes: Zaleski Bogusław. p. o. Dyrektora: Inż. Pytkowski Wacław.

Pomorska Izba Rolnicza. Toruń, ul. Sienkiewicza 10. Prezes: Donimirski Jan. Wiceprezes: Paluch Mieczysław. Dyrektor: Dykier Wacław. Wicedyrektor: Serczyk Wojciech.

Warszawska Izba Rolnicza. Warszawa, ul. Kopernika 30. Prezes: Inż. Przedpełski Bolesław. Wiceprezes: vacat. Dyrektor: Inż. Sieroszewski Stanisław.

Wielkopolska Izba Rolnicza. Poznań, ul. Mickiewicza 33. Prezes: Morawski Kajetan. Wiceprezes: Zenkteller Michał. Dyrektor: Morzycki Zoroaster.

Wileńska Izba Rolnicza. Wilno, ul. Jagiellońska 5. Prezes: Krupski Czesław. Wiceprezes: Kamiński Władysław, poseł. p. o. Dyrektora: Czerniewski Jan.

Wołyńska Izba Rolnicza. Łuck, ul. Mickiewicza 1. Prezes, Krzyżanowski Tadeusz. Wiceprezes: Suchorzewski Leon. Dyrektor: Inż. Madler Tadeusz.

ORGANIZACJE OGÓLNO-ROLNICZE.

Związek Izb i Organizacyj Rolniczych Rzeczypospolitej Polskiej.
Warszawa, ul. Kopernika 30.

Prezes: Fudakowski Kazimierz; Wiceprezesi: Świeżawski Stanisław, Dr. Papara Kazimierz; Dyrektor: Leśniewski Wiktor.

Centralne Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych.
Warszawa, ul. Kopernika 30.

Prezes: Lechnicki Felicjan; Wiceprezesi: Malski Władysław, Sobczyk Piotr; Dyrektor: dr. Wojtysiak Antoni.

Wojewódzkie Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych.

W a r s z a w s k i e: Warszawa, ulica Kopernika Nr 30 — Prezes: Chełmicki Bohdan; Wiceprezesi: Kielak Stanisław, Wierzbicki Zdzisław. Inspektor Organicyjny, inż. Chyliński Stanisław; .

Ł ó d z k i e: Łódź, ulica Piotrkowska Nr. 96. Prezes — Fijałkowski Władysław, poseł, Wiceprezesi: Kałurka Jan, Leopold Stanisław; Inspektor Organizacyjny: Rakowski Andrzej.

K i e l e c k i e: Kielce, ulica Sienkiewicza Nr. 47. Prezes: Kozłowski Tomasz, poseł; Wiceprezesi: Sobczyk Piotr, poseł; Radziwiłł Krzysztof; P. o. Inspektora Organizacyjnego: Sobolewski Paweł.

L u b e l s k i e: Lublin, ulica 3 Maja Nr. 20. Prezes: Lechnicki Felicjan, poseł; Wiceprezesi: Sobieszczański Zygmunt, Kociuba Wincenty; Inspektor Organizacyjny: Sikorski Stefan.

B i a ł o s t o c k i e: Białystok, ulica Kilińskiego Nr. 5. Prezes: Bzowski Włodzimierz, poseł; Wiceprezes: Glinka Jan.

W i l e ń s k i e: Wilno, ul. Jagiellońska Nr. 3. Prezes: Łastowski W.; Wiceprezes: Kamiński Wł.; P. o. Inspektora Organizacyjnego: inż. Zacharzewski Piotr (i na województwo nowogródzkie).

N o w o g r ó d z k i e: Nowogródek, ulica Kościelna Nr. 1. Prezes: Dębicki Czesław; Wiceprezesi: Krupski Czesław, Majcher Ludwik.

W o ł y ń s k i e: Łuck, ulica Bolesława Chrobrego Nr. 43. Prezes: Szyszko-Bohusz Adolf; Wiceprezesi: Zabielski Antoni, Karlikowski Walenty; P. o. Inspektora Organizacyjnego: Wąchała.

Małopolskie Towarzystwo Rolnicze.

Lwów, ul. Kopernika Nr. 20.

Prezes: Potworowski Tadeusz, senator; Wiceprezes: Budzyń Józef.
O d d z i a ł K r a k ó w: Plac Szczepański 8. Prezes: Kleszczyński Edward; Wiceprezesi: Budzyń Józef, Michulec Franciszek, prof. Rouppert Kazimierz, Rudziński Marjan; Dyrektor: Osmecki Józef.

O d d z i a ł L w ó w: ul. Kopernika Nr. 20. Prezes: dr. Papara Kazimierz; Wiceprezesi: Kostheim Stanisław, Malik Bronisław, Dzieduszycki Władysław, poseł, Komendowski Piotr; Dyrektor: Koncowicz Antoni.

D e l e g a t u r a — L w ó w: Prezes: dr. Papara Kazimierz; Kierownik: Fałdziński Mieczysław.

D e l e g a t u r a — S t a n i s ł a w ó w: Prezes: Potulicki Stanisław; Kierownik: Siwicki Jan.

D e l e g a t u r a — T a r n o p o l: Prezes: Traczewski Stefan; Kierownik: inż. Schweitzer Kazimierz.

Wielkopolskie Towarzystwo Kółek Rolniczych.

Poznań, ul. Mickiewicza Nr. 33.

Prezes: Zenkteler Michał; Wiceprezes: Łubieński Bogusław; Dyrektor: Mińczykowski.

Pomorskie Towarzystwo Rolnicze.

Toruń, ul. Sienkiewicza Nr. 10.

Prezes: Schedlin-Czarliński Leon; Wiceprezesi: Rząsa Franciszek, Sojecki Józef, Dyrektor: Zakrzewski Aleksander.

PRZEMYSŁ.

PRAWO PRZEMYSŁOWE.

W dziedzinie ustawodawstwa przemysłowego bardzo ważne miejsce zajmują przepisy regulujące ze stanowiska prawa publicznego wykonywanie przemysłu, handlu i rzemiosła, a w szczególności nabywanie uprawnień przemysłowych, prawa i obowiązki obywateli, związane z wykonywaniem tych uprawnień, urządzanie zakładów przemysłowych, sprawy stowarzyszeń (zrzeszeń, korporacyj, cechów) przemysłowych oraz sprawy nadzoru przemysłowo-administracyjnego nad przedsiębiorstwami przemysłowemi, handlowemi, usługowemi i rzemieślniczemi.

Ustawy, które obejmują systematyczne zestawienie przepisów tego rodzaju, istnieją tylko w niektórych państwach i są nazywane powszechnie „ustawami przemysłowemi". Należy jednak podkreślić, że te t. zw. „ustawy przemysłowe" nie obejmują *wszystkich* kwestyj z dziedziny prawa przemysłowego; wiele z tych kwestyj znajduje rozwiązanie poza ramami zaznaczonych ustaw.

Taką „ustawą przemysłową" jest u nas rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468), zmienione w wielu postanowieniach ustawą z dn. 10 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 350) To rozporządzenie z mocą ustawy, które w dalszym ciągu niniejszych uwag będziemy nazywali krótko „prawem przemysłowem", obowiązuje *na całym obszarze Rzeczypospolitej* (na obszarze województwa śląskiego od dnia 1 lipca 1933 r).

Omawiane prawo przemysłowe obejmuje w systematycznym układzie 10 następujących działów:

I. Postanowienia zasadnicze (art. 1—6),
II. Przemysł ze stałą siedzibą (art. 7—44),
III. Przemysł okrężny (art. 45—59),
IV. Targi gminne (art. 60—68),
V. Zrzeszenia przemysłowe oraz ich związki (art. 69—80),
VI. Uczniowie przemysłowi (art. 111—125),
VII. Postanowienia karne (art. 126—129),
VIII. Władze przemysłowe (art. 131—140),
IX. Rzemiosło (art. 141—167) i wreszcie X. Postanowienia przejściowe i końcowe (art. 195—198).

Przepisy zasadnicze.

Przemysłem w rozumieniu prawa przemysłowego (to znaczy — przemysłem podpadającym pod przepisy omawianego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej) jest wszelkie zatrudnienie lub przedsiębiorstwo, wykonywane *zarobkowo, samoistnie i zawodowo* — z wyjątkiem tych zatrudnień i przedsiębiorstw, które są wyliczone w art. 2 prawa przemysłowego jako wyłączone z pod jego postanowień. A zatem zawarte w prawie przemysłowem przepisy mają zastosowanie tak do przemysłu fabrycznego jak i do średniego i drobnego, tak do rzemiosła jak i do handlu i przedsiębiorstw usługowych, wogóle do wszelkiego rodzaju zawodowych, samodzielnych zatrudnień i przedsiębiorstw zarobkowych, prawnie dozwolonych i niewyłączonych *wyraźnie* z pod postanowień omawianego prawa.

Jeśli chodzi o istotne cechy „przemysłu" w rozumieniu art. 1 prawa przemysłowego, to: 1) znamię *zarobkowości* polega na wykonywaniu danych czynności w zamiarze osiągnięcia zysku. Może to być zysk bezpośredni albo pośredni, zysk w postaci pieniędzy albo innych dóbr ma-

terjalnych. Pozatem dla istoty zarobkowości jest obojętny cel, na który ma być obrócony dochód (zysk) z przedsiębiorstwa;

2) *samoistność* prowadzenia przedsiębiorstwa przejawia się w tem, że przedsiębiorstwo jest prowadzone we własnem imieniu i na własny rachunek. Dla braku tej cechy samoistności (samodzielności) nie są przemysłowcami n. p. tak zwani chałupnicy, biorący robotę od majstra (nakładcy, przedsiębiorcy) i z tym majstrem mający umowę, czyniącą ich zależnymi w wykonywanej pracy zarobkowej;

3) *charakter zawodowy* zatrudnienia, podlegającego polskiemu prawu przemysłowemu, zawiera się w ujawnionym na zewnątrz zamiarze stałego i regularnego przedsiębrania danych zarobkowych czynności.

Jest jednak cały szereg zatrudnień i przedsiębiorstw, które jakkolwiek odpowiadają wszystkim tym istotnym cechom „przemysłu" w rozumieniu prawa przemysłowego, to jednak prawu temu *nie podlegają*. Wyłączone z pod przepisów prawa przemysłowego są w szczególności: rolnictwo, ogrodnictwo, leśnictwo, rybołówstwo i łowiectwo, górnictwo, przedsiębiorstwa zastrzeżone wyłącznie państwu (przedsiębiorstwa monopolu państwowego), praca chałupnicza, przemysł ludowy i domowy, przedsiębiorstwa kolejowe, żeglugowe i promowe, samolotowe, autobusowe, banki, kantory wymiany, instytucje kredytowe i ubezpieczeniowe, domy składowe publiczne, zakłady lecznicze, apteki, laboratorja bakterjologiczne i dla celów djagnostyki lekarskiej, przedsiębiorstwa i ajencje emigracyjne, pośrednictwo pracy, elektrownie, przedsiębiorstwa teatralne, koncertowe i widowiskowe, handel bronią i przedsiębiorstwa detektywów prywatnych, biura próśb i podań, praca zawodowa t. zw. wolnych zawodów i inne zawody i przedsiębiorstwa wyliczone w art. 2 prawa przemysłowego, uregulowane już *osobno* w istniejących ustawach i rozporządzeniach.

Zawarty w „postanowieniach zasadniczych" art. 3 ustala, że *nabyte prawa prowadzenia przemysłu*, jak również nabyte prawa przyjmowania na naukę i kierowania praktycznem kształceniem terminatorów, *pozostają w mocy*.

Cudzoziemcy są dopuszczeni do prowadzenia przemysłu w Polsce narówni z obywatelami polskimi *pod warunkiem wzajemności* (art. 4) Jeżeli cudzoziemiec nie może udowodnić wzajemności *przez powołanie się na traktat handlowy*, istniejący między Polską a danym krajem, wówczas powinien uzyskać *specjalne dopuszczenie* do prowadzenia przemysłu w Polsce od Ministra Przemysłu i Handlu. *Cudoziemcy są wogóle wyłączeni w Rzeczypospolitej od prowadzenia przemysłu okrężnego*. Za cudzoziemca uważa się każdego, kto nie posiada obywatelstwa polskiego.

Osoby prawne są dopuszczone do nabywania uprawnień przemysłowych na przemysł ze stałą siedzibą narówni z osobami fizycznemi *pod warunkiem ustanowienia odpowiedniego zastępcy*. Przemysłowiec, będący osobą fizyczną, *może* prowadzić swój przemysł przez t. zw. zastępcę przemysłowego. osoba zaś prawna w tym wypadku *musi* ustanowić odpowiedzialnego przed władzą przemysłową zastępcę. Takie *zastępstwo z konieczności* (zastępstwo obligatoryjne) istnieje również w wypadku prowadzenia przemysłu na rachunek wdowy lub małoletnich zstępnych, albo na rachunek masy spadkowej lub konkursowej (upadłości) oraz wówczas, kiedy przedsiębiorstwo przemysłowe stanowi własność osoby niezdolnej do działań prawnych.

Osoby prawne winny przy nabywaniu uprawnień przemysłowych udowodnić swoje prawne istnienie, taka zatem spółka, która nabywa osobowość prawną dopiero przez zarejestrowanie w sądzie, powinna udowodnić przed władzą przemysłową wpis do rejestru handlowego.

Osoby prawne, które chcą prowadzić *rzemiosło* powinny oprócz powyższego przedstawić dowody, że w składzie ich *zarządu* jest obok osób nieposiadających rzemieślniczego uzdolnienia zawodowego — conajmniej dwóch wykwalifikowanych *rzemieślników*.

Jak już wynika ze wspomnianego wyżej obowiązku ustanowienia zastępcy przemysłowego w przedsiębiorstwach, należących do osób niezdolnych do działań prawnych i do małoletnich, — do *ogólnych* warunków samoistnego prowadzenia przemysłu należy *własnowolność* oraz *pełnoletniość względnie upełnoletnienie*.

Przemysł ze stałą siedzibą.

Ze względu na siedzibę przemysłu rozróżniamy *przemysł ze stałą siedzibą i przemysł okrężny*.

Przemysłem o stałej siedzibie jest każdy przemysł, który jest wykonywany stale w pewnem, zgóry oznaczonem, miejscu. Do przemysłu ze stała siedzibą należy zarówno przemysł koncesjonowany, jak i rzemieślniczy oraz t. zw. przemysł wolny.

Zgłaszając przemysł wolny czy wnosząc podanie o kartę rzemieślniczą, albo o koncesję, należy wskazać miejsce prowadzenia przemysłu czyli siedzibę (lokal). Prowadzenie przemysłu ze stałą siedzibą przemysłową łączy się normalnie z obowiązkiem posiadania *osobnego lokalu przemysłowego*. Takim osobnym lokalem przemysłowym jest np. warsztat, fabryka, biuro, kantor, sklep i t. p. Od tej *zasady* posiadania osobnego lokalu przemysłowego istnieją jednak dość liczne *wyjątki*, zależne od rodzaju i sposobu prowadzenia przemysłu. Jeżeli przemysłowiec nie posiada osobnego lokalu przemysłowego, wówczas ze stanowiska przepisów prawa przemysłowego siedzibą przemysłową przedsiębiorstwa będzie *mieszkanie* przedsiębiorcy. Prowadzący przemysł winien *oznaczyć na zewnątrz* w odpowiedni sposób swoje przedsiębiorstwo przemysłowe (art. 33). Jeżeli przedsiębiorca nie posiada osobnego lokalu przemysłowego (warsztatu, kantoru, sklepu i t. d.) winien oznaczyć swe przedsiębiorstwo ze stałą siedzibą *na zewnątrz swego mieszkania*.

Przemysł wolny, przemysł koncesjonowany oraz rzemiosło.

Ze względu na formalności prawne, jakim należy uczynić zadość przy rozpoczęciu lub przed rozpoczęciem prowadzenia przemysłu, jakoteż ze względu na szczególne warunki w zakresie osobistych kwalifikacyj osób, zamierzających rozpocząć prowadzenie przemysłu, możemy rozróżnić — jeśli chodzi o przemysł ze stałą siedzibą — przemysł t. zw. wolny, koncesjonowany oraz rzemieślniczy.

Przemysłem wolnym jest każdy przemysł, który w ustawie nie został zaliczony ani do przemysłu rzemieślniczego, ani do koncesjonowanego. Jest zatem niemożliwością wyliczyć wszystkie rodzaje przemysłu wolnego. W każdym razie przemysłem wolnym będzie w zasadzie handel towarami, będącemi w wolnym obrocie oraz przemysł fabryczny (z bardzo nielicznemi wyjątkami, które wymienia art. 8 i 198 prawa przemysłowego).

Przemysł wolny (o ile nie ma być prowadzony w zakładzie przemysłowym, wymagającym uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia), wolno rozpocząć *w każdej chwili* pod warunkiem równoczesnego doniesienia o tem władzy przemysłowej I instancji, właściwej dla miejsca siedziby przedsiębiorstwa. Art. 7 prawa przem. przepisuje jakie informacje mają być objęte owem doniesieniem.

Zgłaszającemu przemysł wolny władza wydaje *potwierdzenie zgłoszenia*, które jest uprawnieniem (legitymacją) do prowadzenia przemysłu wolnego.

Osoba, która ma zamiar rozpocząć wykonywanie wolnego przemysłu w zakładzie, który w myśl art. 14 lub 16 wymaga uprzedniego zatwierdzenia przez władzę przemysłową projektu urządzenia, powinna uzyskać to zatwierdzenie jeszcze *przed rozpoczęciem* wykonywania przemysłu.

Charakterystyczne dla przemysłu *koncesjonowanych* jest natomiast to, że nie wolno rozpocząć ich prowadzenia *przed otrzymaniem od właściwej władzy przemysłowej specjalnego pozwolenia czyli „koncesji"* w formie odpowiedniego dokumentu koncesyjnego. Tych koncesjonowanych przemysłów niema wiele: prawo przemysłowe w brzmieniu noweli z dn. 10 marca 1934 r. wymienia w art. 8 tylko 15 rodzajów przedsiębiorstw podlegających przymusowi koncesyjnemu.

Oprócz rodzajów przedsiębiorstw, wymienionych w art. 8, podlegają koncesjonowaniu również przedsiębiorstwa przemysłowo-naftowe, określone w art. 198.

Według zatem prawa przemysłowego wolno prowadzić dopiero po uzyskaniu koncesji następujące rodzaje przemysłu:

1) przedsiębiorstwa instalacyj wodociągowych, kanalizacyjnych, gazowych i elektrycznych;

2) przemysł kominiarski;

3) wyrób wszelkiego rodzaju materjałów i przedmiotów pyrotechnicznych i wybuchowych;

4) wyrób broni i amunicji;

5) wyrób i sprzedaż statków powietrznych;

6) przemysł gospodni (hotele, domy zajezdne, pensjonaty);

7) biura podróży;

8) przedsiębiorstwa trudniące się dochodzeniem roszczeń, powstających z umowy o przewóz towarów, do zarządów kolejowych i innych zakładów przewozowych;

9) przedsiębiorstwa informujące o stosunkach gospodarczych (handlowych, kredytowych);

10) handel starzyzną;

11) sale licytacyjne;

12) przemysł rakarski;

13) przedsiębiorstwa wyrobu syntetycznych barwników organicznych oraz syntetycznych półproduktów organicznych służących do wyrobu barwników i materjałów wybuchowych;

14) wyrób kwasu azotowego;

15) przemysł tragarzy w niektórych miastach;

16) przedsiębiorstwa (zakłady) zbierania i łapania kału ropnego i ropy naftowej;

17) przedsiębiorstwa przerabiania ropy i rozsprzedaży nafty zapomocą wozów beczkowych;

wreszcie 18) przedsiębiorstwa magazynowania ropy i zakłady dla tłoczenia ropy.

Rzemiosłem natomiast są te wszystkie rodzaje przemysłu, które wylicza art. 142 ust. 1 prawa przem., *o ile nie są one prowadzone sposobem fabrycznym.*

A zatem chociaż np. szewstwo (wyrób i naprawa obuwia) jest wyliczone w art. 142 ust. 1 jako rzemiosło to jednak do *fabryki* obuwia postanowienia o rzemiośle nie będą już miały zastosowania. Zastrzeżenie ustawy, zawarte w słowach: „o ile nie są prowadzone sposobem fabrycznym", ma duże praktyczne znaczenie ze względu na to, że *prawo*

wykonywania rzemiosła jest uzależnione od wykazania przez przedsiębiorce (rzemieślnika) dowodu fachowego uzdolnienia w danym rodzaju rzemiosła.

Od wykazania przed władzą przemysłową dowodu fachowego uzdolnienia (t. j. od przedłożenia przy podaniu świadectw, stwierdzających posiadanie przez petenta umiejętności zawodowej) jest uzależnione prawo rozpoczęcia prowadzenia nietylko każdego rzemiosła, lecz także *niektórych rodzajów przemysłu koncesjonowanego* (np. przedsiębiorstw instalacyj gazowych, elektrycznych, wyrobu broni i amunicji i t. d.).

Prawo przemysłowe przewiduje możność zwalniania petentów od obowiązku wykazania uzdolnienia zawodowego w sposób *normalny*, o ile wykażą oni w *inny* sposób, zdaniem władzy wystarczający, że posiadają odpowiednią fachowość w przemyśle dan go rodzaju.

Zrzeszenia przemysłowe i ich związki oraz cechy i rzemieślnicze związki gospodarcze.

Jeśli chodzi o przemysłowców, prowadzących przemysł (jednego, dwu lub więcej rodzajów) w rozumieniu prawa przemysłowego, to „celem popierania rozwoju przemysłu pod względem technicznych i gospodarczym oraz pozyskiwania krajowych i zagranicznych rynków zbytu, jak również celem obrony interesów gospodarczych zrzeszonych" mogą się oni stowarzyszać *wyłącznie* na podstawie prawa przemysłowego. Niema zatem przymusu zrzeszania się, jednakże o ile przemysłowcy stowarzyszają się dla celów wyżej wymienionych, mogą to czynić *jedynie w formie „zrzeszeń przemysłowych"*, organizacyj o celach niezarobkowych.

Ogólne prawo o stowarzyszeniach stanowi podstawę prawną organizacyj przemysłowców, zawiązywanych dla *innych* celów niż wyżej wymienione.

Statuty „zrzeszeń przemysłowych" zatwierdza Minister Przemysłu i Handlu, który również sprawuje przez swe organa nadzór nad takiemi zrzeszeniami.

Minister Przemysłu i Handlu może w razie potrzeby bądź *powołać zrzeszenie przymusowe* dla przemysłu danego rodzaju (danych rodzajów) bądź zarządzić, że do istniejącego zrzeszenia *obowiązani są należeć wszyscy przemysłowcy*, którzy w okręgu zrzeszenia prowadzą przedsiębiorstwa danego rodzaju (rodzajów) przemysłu (art. 76 i 77).

Samoistni rzemieślnicy mogą zrzeszać się w cechy oraz *w rzemieślnicze związki gospodarcze*, przyczem do zadań tych drugich związków należy między innemi „tworzenie dobrowolnych organizacyj rzemieślniczych o charakterze zarobkowym dla podejmowania się dostaw i robót".

Upadłości (przeciętne miesięczne).

Grupy Województwa	1931	1932	1933	1934 (8 mies)
Ogółem	**64**	**46**	**26**	**22**
Przemysł	21	16	11	10
Handel	41	26	13	9
Kredyt	1	3	2	2
Inne	1	1	0	1
Woj. centralne	36	28	16	13
„ wschodnie	1	1	1	0
„ zachodnie	16	11	6	5
„ południowe	11	6	3	4

Świadectwa przemysłowe.

Kategorje świadectw	1931	1932	1933
Handel — Ogółem	**444.673**	**427.871**	
I	1.037	764	
II	36.353	29.475	
III	225.774	203.200	
IV	170,968	187.709	
V	9.541	6.723	
Przemysł — Ogółem	**130.386** [1])	**203.434** [2])	**203.709**
I	242	202	172
II	151	129	120
III	372	293	239
IV	2.468	1.916	1.558
V	4.543	3.762	3.365
VI	8.359	7.575	7.446
VII	14.611	12.651	11.848
VIII	99.640*a*	176.895	178 961

[1]) W r. 1932 rozszerzono zakres podatników. [2]) W tem 11 bez podania kategorji.

Produkcja górnicza i hutnicza (przeciętne mies. w tys. tonn).

Wytwory	1931	1932	1933	1934 (9 mies)
Węgiel kamienny	3.189	2.403	2.278	2.303
Ropa naftowa	53	46	46	44
Sól kamienna i warzonka	47	41	38	43
Sole potasowe	22	25	25	25
Ruda żelazna	24	6	13	19
„ cynkowa	20	6	10	16
„ ołowiana	1	1	1	1
Surowiec żelaza	29	17	26	32
Stal	86	47	69	71
Cynk — metal	11	7	7	8
Ołów — metal	3	1	1	1
Wytwory walcowane	63	34	49	53
Rury ciągnione i spawane	5	3	4	5

Produkcja przemysłowa (przeciętne miesięczne).

Wytwory	Jednostka	1931	1932	1933	1934[1])
Cement portlandzki	tys. t	30	30	34	—
Szkło taflowe	„	—	1,4	1,5	1,3
Naczynia szklane	„	—	3,5	3,1	—
Szyny	„	—	6,1	7,3	—
Maszyny elektryczne	t.	—	28	33	61
Akumulatory i ich części	„	—	110	115	104
Żarówki elektryczne	tys. szt.	—	462	452	504
Benzyna	tys. t.	8,6	7,6	7,6	7,3
Nafta	„	15	13	15	13
Olej gazowy	„	9,7	8,8	8,4	6,9
Smary i waselina	„	7,4	6,7	6,7	7,4
Parafina i świece	„	2,7	2,3	2,5	2,4
Azotniak	„	—	0,9	0,8	2,7
Siarczan amonowy	„	—	4,5	4,8	4,9
Saletra wapniowa	„	—	2,7	2,6	2,4
Soda amoniakalna	„	—	5,8	6,3	4,7
Przędza jedwabiu sztuczn.	„	—	0,3	0,3	0,4
Masa drzewna do wyr. pap.	„	—	3,1	3,5	3,8
Celuloza	„	—	4,7	4,9	5,9
Tektura	„	—	2,2	2,5	2,8
Obuwie skórzane (mechan.)	tys. par	—	130	180	161

[1]) 7 — 9 miesięcy

Produkcja niektórych artykułów spożywczych.

Wyszczególnienie	Jednostka	1931/32	1932/33	1933/34
Cukier	tys. kw.	4,935	4.169	3.429
Spirytus	tys. l. 100°	42.227	26.001	—
Cygara i cygaretki	milj. szt.	53	39	32
Papierosy	„ „	8.753	8.010	8.215
Tytoń	tonny	12.020	10.299	10.498
Tabaka	„	389	342	315

Elektrownie (zakłady z mocą ponad 5.000 kW).

Grupy Województwa	Ilość zakł.	Moc og. w tys. kW	Produkcja energji elektr. w milj. kWh		
	1933		1931	1932	1933
Ogółem	**70**	**1.131**	**2.052**	**1.800**	**1.888**
elektrownie przemysłowe [1])	48	590	1.045	957	1.028
miejskie	9	209	385	361	306
okręgowe	13	332	622	482	554
woj. centralne	26	372	636	628	647
„ wschodnie	1	5	8	8	8
„ poznańskie i pomorskie	4	61	53	39	41
„ śląskie	27	531	1.118	903	954
„ południowe	12	162	237	222	238

[1]) Przy zakładach przemysłowych.

Ruch budowlany w miastach [1]).

Wyszczególnienie	1931	1932	1933
Budowle rozpoczęte			
Ilość budynków	5.668	6.211	7.029
„ mieszkań	15.612	14,548	14.663
„ izb	39.295	39,077	41.568
Kubatura w tys. m.³	5.105	4,661	4.886
Budowle zakończone			
Ilość budynków	3.517	4.686	4.384
„ mieszkań	12.246	10.625	9.287
„ izb	31.732	28 324	26.239
Kubatura w tys. m.³	4.145	3.725	3.292

[1]) Powyżej 20.000 mieszkańców (budynki nowe, nadbudowy i dobudowy).

Krajowe spółki akcyjne w Polsce (stan 31.XII.1933 r.)

Grupy	Spółki ogółem [1]	Spółki czynne [2]	
	ilość spółek		kap. zakład. w milj. zł.
Ogółem	**1.650**	**1.216**	**3.453**
Rolnictwo	18	11	9
Górnictwo	68	53	551
Hutnictwo	16	13	529
Przemysł mineralny	80	68	97
„ metalowy	76	57	71
„ maszynowy i elektrotechniczny	104	77	180
„ obróbki metali szlachetnych i wyrobów precyzyjnych	11	7	3
„ chemiczny	134	109	240
„ włókienniczy	153	137	480
„ papierniczy	30	25	79
„ skórzany	19	13	12
„ drzewny	108	65	38
„ spożywczy	218	167	326
„ odzieżowy i galanteryjny	34	20	14
„ poligraficzny	42	30	33
„ budowlany	67	53	26
Gaz, woda, elektryczność	29	21	178
Handel towarowy	237	133	76
Banki	63	46	216
Zakłady zastawnicze, domy składowe	11	8	8
Hotele, pensjonaty, jadłodajnie	13	11	18
Ubezpieczenia	18	16	22
Komunikacja i transport	73	54	231
Pozostałe	28	22	16

[1]) Zarejestrowane w rejestrze handlowym. [2]) Pozostałe — formalnie nie wykreślone z rejestru — są spółkami w likwidacji, upadłości i t. p.

Wyniki finansowe krajowych spółek akcyjnych

Wyszczególnienie	1930	1931	1932
Spółki, wykazujące zyski:			
ilość spółek	348	238	217
zyski w miljonach zł.	92	50	35
Spółki, wykazujące straty:			
ilość spółek	407	462	483
straty w miljonach zł.	155	156	173

Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie powołana została do życia rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 591), poczem rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 6 marca 1928 r. (Monitor Polski Nr. 69, poz. 101) został jej nadany statut (cz. I Regulamin Wyborczy). Część II statutu, mówiąca o podziale kompetencyj organów izbowych, prawach i obowiązkach radców i t. p. uchwalona została przez Plenarne Zebranie Izby w dniu 14 maja 1929 r. i zatwierdzona przez Ministra Przemysłu i Handlu decyzją z dnia 27 czerwca 1929 r.

Z biegiem lat okazała się potrzeba wprowadzenia zmian zarówno do tekstu rozporządzenia o izbach z dnia 15 lipca 1927 r., jak i do treści postanowień cz. I statutu. Rozporządzenie o izbach znowelizowane zostało ustawami: z dnia 10 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 292) oraz z dnia 24 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 210). Regulamin Wyborczy uległ zmianom, zatwierdzonym rozporządzeniami Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 7 maja 1928 r. (Monitor Polski Nr. 106, poz. 167 i z dnia 30 czerwca 1934 r., Monitor Polski Nr. 162, poz 213).

Prawo o Izbach Przemysłowo-Handlowych zostało ostatnio znowelizowane ustawą z dnia 10 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 203) w kierunku ustanowienia instytucji przymusowego Związku Izb, która jednak do chwili obecnej nie została jeszcze wprowadzona w życie.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie jest stałą reprezentacją interesów gospodarczych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych, bankowych i ubezpieczeniowych z terenu m. st. Warszawy i województwa warszawskiego. Narówni z innemi izbami przemysłowo- handlowemi powołana jest do zgłaszania inicjatywy ustawodawczej w sprawach gospodarczych, do wyrażania opinji we wszystkich sprawach gospodarczych, dotyczących sfer przez nią reprezentowanych. Ponadto Izba ma za zadanie przyczyniać się do zaspakajania potrzeb i ułatwiania warunków rozwoju życia gospodarczego w swym okręgu we wszystkich jego dziedzinach. Izba powołuje, wyznacza i ustanawia wszelkiego rodzaju rzeczoznawców w sprawach gospodarczych, wskazuje kandydatów na sędziów handlowych, członkow komisyj podatkowych i t. p., wydaje wszelkiego rodzaju zaświadczenia, dotyczące obrotu handlowego i firm, oraz prowadzi rejestr przedsiębiorstw, osiadłych w jej okręgu.

Wobec stale pogłębiających się w ostatnich latach trudności w obrocie towarowym z zagranicą, prace Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie na odcinku ułatwiania tranzakcyj zagranicznych zasługują na szczególną uwagę. Izba deleguje stale wysłanników eksportowych na mniej znane rynki zamorskie, jak m. in. kraje Południowej Ameryki, Palestyna, Syrja, Egipt, Sudan, Południowa Afryka, Indje Brytyjskie i t. p., którzy nawiązując kontakty na miejscu i przedstawiając odpowiednio dobrane kolekcje towarów powracają z dobremi rezultatami w zawieraniu tranzakcyj na import szeregu towarów z Polski. Jednocześnie Izba popiera usiłowania eksporterów polskich w lokowaniu towarów polskich zagranicą środkami własnemi oraz w zakresie poruczonym jej przez organa państwowe, zarówno w odniesieniu do obrotu stałego, jak i tranzakcyj pionierskich. W celu umożliwienia zajmowania się eksportem również przez drobny przemysł i przedsiębior-

stwa rzemieślnicze zostało z inicjatywy Izby powołane do życia Powiernicze Towarzystwo Eksportowe (Peteka), mające na celu pośredniczenie między temi przedsiębiorstwami a instytucjami kredytowemi w zakresie finansowania produkcji i tranzakcyj eksportowych.

Wszystkie Izby Przemysłowo-Handlowe w Polsce tworzą na zasadzie dobrowolnego porozumienia Związek Izb Przemysłowo-Handlowych R. P., którego organem wykonawczym i reprezentacyjnym jest obierana co rok Izba Urzędująca. Od chwili powołania Związku tego funkcje Izby Urzędującej pełni stale Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie.

Związek Izb opracowuje wszystkie zagadnienia, będące wspólnym przedmiotem zainteresowania sfer przemysłowych i handlowych całego kraju, ze sprawami obciążeń publicznych i handlu zagranicznego na czele. Z inicjatywy Związku Izb i przy udziale innych samorządów gospodarczych oraz centralnych wolnych organizacyj gospodarczych utworzona została Rada Traktatowa, będąca organem doradczym czynnika urzędowego w pracach nad negocjowaniem umów handlowych z innemi krajami; współpraca ta, stale rozwijając się, przynosi dobre wyniki w zakresie gospodarczych skutków umów handlowych z zagranicą. Powołana również została Rada Polityki Kompensacyjnej, będąca organem centralizującym opinję sfer gospodarczych w zakresie normowania kompensacyjnych obrotów handlowych. Przy poparciu Związku Izb ukazuje się „Rocznik Polskiego Przemysłu i Handlu" — najwszechstronniejsze źródło informacyj o wszelkiego rodzaju placówkach gospodarczych w całym kraju.

IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE.

Związek Izb Przemysłowo-Handlowych — nieukonstytuowany.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie, ul. Wiejska Nr. 10, tel. 5-51-07 centrala. Prezes — Inż. Klarner Czesław. Wiceprezesi: Laurysiewicz Stefan, Inż. Stefan Przanowski, Herse Bogusław, Wiślicki Wacław, Dr. Fajans Wacław. Dyrektor — Jakubowski Józef.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Łodzi, Aleja Tadeusza Kościuszki Nr. 4, tel. 181-04 (Centrala). Prezes — vacat. Wiceprezesi: Babiacki Edward, Barciński Henryk, Fiedler Zygmunt, Hertz Mieczysław. Dyrektor — Inż. Bajer Karol.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Sosnowcu, ul. 3-go Maja Nr. 22-a, tel. 9-21, 9-22, 9-23. Prezes — Inż. Gadomski Stan., Wiceprezesi: dr. Likiernik Artur, Inż. Mirowski Józef, Gruszczyński Edmund, Neufeld Maurycy, Inż. Przedpełski Józef, Inż. Rażniewski Etanisław, Członkowie: Eychler Witold, Rubinlicht Łazarz, Wierzbicki Stan., Inż. Zalewski Andrzej, Dyrektor — Dittrich Ryszard.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Lublinie, ul. Okopowa 7, tel. 16-89, 16-90, 16-91, 16-92, 16-93. Prezes — Michniewski Michał. Wiceprezesi: Inż. Papiewski Franc., Dal Łazarz, Michałowicz Jan, Bromberg Szymcha. Dyrektor — Miller Teodor.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Wilnie, ul. Mickiewicza Nr. 32, tel. Prezes — 6-23, Dyrektor — 65, Dział Admin. — 1-16. Obrotu Towar. — 6-73, Prawny — 4-62. Prezes — Ruciński Roman. Wiceprezesi: Riegert Kazimierz, Taub Michał, Zejmo Mieczysław, Załkind Abram. — Członkowie: Inż. Wojewódzki Witold, Polak Leon, Brzostowski Mi-

chał, Cholem Jeremjasz. Dyrektor — Barański Władysław (p. o. Dyrektora).

Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie, ul. Długa 1. Prezes — Epstein Tadeusz. Wiceprezesi: Inż. Seifert Mieczysław, Kwiatkowski Jan. Członkowie: Inż. Król Piotr, Dr. Mertz Ludwik. Schechter Samuel, Jakubowski Eugenjusz, Dyrektor — Inż. Mianowski Henryk.

Izba Przemysłowo-Handlowa we Lwowie, ul. Akademicka 17. Prezes — Dr. Szarski Marcin. Wiceprezesi: Sulimirski Wit., Ulam Michał, Schayer Juljan, Chajes Wiktor. Członkowie: Inż. Żardecki Kazimierz, Schutzman Lipa, Maksymowicz Kazimierz, Hafter Izaak. Dyrektor — Dr. Byrka Władysław.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu, ul. Mickiewicza 31, tel. 68-12, 68-13, 68-14. Prezes — Samulski Seweryn. Wiceprezesi: Dr. Drzażdżyński Tadeusz, Maciejewski Franciszek, Otmianowski Kazimierz, vacat. Dyrektor — Dr. Waschko Stan.

Izba Przemysłowo Handlowa w Gdyni, ul. Świętojańska, tel. 12-28, 19-29. Prezes—Inż. Korzon Napoleon. Wiceprezesi: Inż. Jagodziński Zbigniew, Dr. Buszczyński Sylwester, Marchlewski Tadeusz, Dr. Smoleń Władysław, Kozakowski Bronisław, Byczkowski Lucjan, Inż. Rawicz-Szczerbo Wład. Dyr. — Krupski Henryk.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach, Plac Wolności 8, tel. 2-37, 20-82, 22-61. Prezes — Kowalczyk Jan, Komisarz Rządowy. Dyrektor — Drozdowski Marjan.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Bielsku, ul. Marszałka Piłsudskiego Nr 1. Prezes — Dr. Weinschenck Fedor. Wiceprezesi: Dr. Podczaski Jakób, Dr. Aulich Jerzy. Dyrektor — Dr. Adamecki Teofil.

Stan powyższy zmieni się po dokonaniu nowych wyborów, które zakończą się w grudniu 1934 r. Z chwilą ukonstytuowania się Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach przestanie istnieć Izba w Bielsku.

KARTELE[1]).

PRZEMYSŁ GÓRNICZO-HUTNICZY.

Syndykat Polskich Hut Żelaznych. Sp. z o. o. Katowice, ul. Lompy 14.

Zrzeszenie Hurtowników Żelaza Rejonu Centralnego, Warszawa, ul. Mazowiecka 7 m. 19.

Związek Hurtowników Żelaza w Łodzi, ul. Kilińskiego 70.

Związek Hurtowników Żelaza dla Wielkopolski, Pomorza i W. M. Gdańska, Poznań, ul. św. Marcina 21.

Zrzeszenie Hurtowników Żelaza Kresów Wschodnich, Wilno, ul. Kwiatowa 5.

Wspólnota Interesów pomiędzy firmą Katowicką S. A. dla Górnictwa i Hutnictwa w Katowicach (K. A. G.) a firmą Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura S. A. Górniczo-Hutnicza w Katowicach (Laura) w połączeniu gospodarczem z firmą Consilidated Silesian Steel Corporation w Nowym Yorku (C. S. S. C.).

---

[1]) Zarejestrowane w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Centrala Zakupu Złomu Polski Hut Żelaznych, Sp. z o. o. Warszawa, ul. Moniuszki 10.

Polska Konwencja Węglowa (P. K. W.), Katowice, ul. Lompy 14.

Konwencja Węglowa Dąbrowsko-Krakowska (K. D. K.), Sosnowiec, ul. 3-go Maja 25.

Polska Konwencja Koksowa (K. P. K.), Katowice, ul. Lompy 14.

Związek Dostawców Węgla Bunkrowego w Gdyni, Świętojańska, biura firmy Polskarob.

Polski Syndykat Cynkowy, Katowice, ul. Podgórna 4.

„Blacha Cynkowa", Biuro Sprzedaży Polski Walcowni Cynku, Sp. z o. o. w Katowicach, ul. Marjacka 11.

Biuro Sprzedaży Wytwórni Blachy Cynkowej Sp. z o. o. Katowice, ul. Powstańców 50.

Umowa kartelowa w sprawie sprzedaży surówki martenowskiej i odlewniczej — bez odrębnej firmy.

Umowa kartelowa bez osobowości prawnej w sprawie zakupów i przeróbki rudy cynkowej pochodzącej z niemieckich kopalń Deutsch— Bleischarley — Grube.

Umowa kartelowa bez osobowości prawnej w sprawie regulacji zbytu miękkiego ołowiu hutniczego na rynku krajowym— bez odrębnej firmy.

„Towarzystwo Handlowe Przemysłu Naftowego" Sp. z o. o.

Wspólne Biuro Eksportowe firm „Polmin", „Małopolska", „Limanowa" we Lwowie, ul. Batorego 26.

Porozumienie kartelowe firm naftowych w Kielcach bez odrębnej firmy.

Porozumienie Kartelowe Komisantów firm naftowych w Radomsku bez odrębnej firmy.

Przemysł metalowo-przetwórczy.

Biuro Sprzedaży Rur Zjednoczonych Odlewni Polskich „Ruropol" Sp. z o. o. Warszawa, Nowy Świat 35.

Zrzeszenie Hurtowników Rur w Katowicach, ul. Pocztowa 16.

Centralne Biuro Sprzedaży Rur Izolacyjnych, Sp. z o. o., Warszawa, plac Napoleona 4.

S. O. R. Syndykat Odlewni Radjatorów, Sp. z o. o., Warszawa, ul. Czackiego 15/17.

Porozumienie Fabryk Okuć Budowlanych bez odrębnej firmy.

Zjednoczone Polskie Fabryki Śrub, Sp. z o. o., Bielsko, Śląsk Cieszyński.

„Tubkor' Biuro Sprzedaży Fabryk Tub Metalowych i Korków Natryskowych w Polsce, Sp. z o. o. Warszawa, ul. Długa 48.

Biuro Sprzedaży Zjednoczonych Fabryk Łyżew Altman-Kongrecki i Kohn, Sp. z o. o., Częstochowa, Al. Kościuszki 24/26.

Zjednoczenie Polskich Emaljerni, Sp z o. o. Katowice, ul. Słowackiego 20.

Biuro Ewidencyjne Polskich Fabryk Kabli Ziemnych, Sp. z o. o., Warszawa, ul. Hortensji 6.

Porozumienie 3 Fabryk Kabli w sprawie sprzedaży przewodników o przekroju ponad 120 mm² i przewodników ogumowanych z Centralą Ewidencyjną w Warszawie.

Porozumienie 2-ch Fabryk Kabli w sprawie sprzedaży przewodów gumowych w oplocie metalowym i kabli obołowionych w oplocie włóknistym lub metalowym — bez odrębnej firmy.

Porozumienie w sprawie sprzedaży drutów krzemobromowych — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie sprzedaży płyt kuchennych — bez odrębnej firmy za pośrednictwem firmy Adolf Auerbach we Lwowie.

Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Rur, Sp. z o.o., Katowice, ul. Lompy 14.

Umowa Kartelowa w sprawie zaprzestania produkcji i zbytu rur o zewnętrznej średnicy ponad 165 mm. między Tow. Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza S. A. a Katowicką S. A. dla Górnictwa i Hutnictwa.

Umowa Kartelowa w sprawie regulacji produkcji i wzajemnych dostaw wyrobów na własne potrzeby oraz regulacja kosztów produkcji wyrobów kontrahentów — bez odrębnej firmy.

Umowa Kartelowa w sprawie regulacji produkcji wyrobów kontrahentów — bez odrębnej firmy.

Umowa Kartelowa w sprawie regulacji produkcji wyrobów kontrahentów bez odrębnej firmy.

Umowa kartelowa w sprawie unieruchomienia rurkowni Walcowni Gwarectwa Hrabia Renard.

Syndykat Polskich Odlewni Stali Sp. z o. o., Warszawa, ul. Karowa 20.

Umowa w sprawie wspólnej sprzedaży drutów stalowych z własnem Biurem Sprzedaży pod nazwą: Wydział Akwizycji Drutów Stalowych — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie sprzedaży wideł z własnem Biurem Sprzedaży pod nazwą: Wydział Akwizycji Wideł — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie wspólnej sprzedaży łopat z własnem Biurem Sprzedaży pod nazwą Wydział Akwizycji Łopat, brak odrębnej firmy

Umowa w sprawie sprzedaży wiader ocynkowanych między Modrzejowskiemi Zakładami Górniczo-Hutniczemi, S. A. z Polskimi Zakładami Przemysłu Cynkowego S. A. — bez odrębnej firmy.

Porozumienie Wytwórni Konstrukcji Żelaznych Mostowych — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie wyrobu i sprzedaży łańcuszków srebrnych za pośrednictwem wspólnego Biura Sprzedaży — bez odrębnej firmy

„Cebeka" Centralne Biuro Sprzedaży Kotłów żeliwnych, Sp. z o. o., Łódź, ul. Piotrkowska 213.

Umowa w sprawie sprzedaży hufnali i haceli — bez odrębnej firmy.

Umowa Górnośl. Zjednoczonych Hut, Królewska i Laura S. A., dla fabrykacji śrub i wyrobów kutych Brevillier i S-ka i A. Urban Synowie — w sprawie ujednostajnienia fabrykacji części kutych dla potrzeb Polskich Kolei Państwowych — bez odrębnej firmy.

Umowa firm: Katowicka S. A., dla Górnictwa i Hutnictwa, Katowice, ul. Kościuszki 30, i Warszawska Wytwórnia Blachy Białej i Wyrobów Metalowych, Sp. z o. o. Warszawa, ul. Brylowska 37, w sprawie sprzedaży blach białych i blach czarnych do ocynowania — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie sprzedaży wyrobów ołowianych w Polsce — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie regulacji produkcji i zbytu siodeł rowerowych bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie unormowania cen części siodełek rowerowych wyrabianych przez firmy: Izaak Altman, fabryka wyrobów metalowych w Częstochowie, „Apollo" Polskie Zakłady Fabryczne Rowerów Sp. z o. o. w Mikuszowicach — bez odrębnej firmy.

Umowa w sprawie ujednostajnienia cen i warunków sprzedaży szprych i nipli do rowerów i wózków dziecięcych.

Umowa firm: „Huta Pokój", Śląskie Zakłady Górn.-Hutn. S. A. w Katowicach, Dąbrowski Przemysł Druciany Bracia Klein, Dąbrowa Górnicza, w sprawie sprzedaży łańcuchów — bez odrębnej firmy.

Umowa firm. „Ferrum", S. A. Katowice, Katowicka S. A. dla Górn. i Hutn. Katowice w sprawie sprzedaży rur stalowych — bez odrębnej firmy.

Biuro Sprzedaży wyrobów Odlewni i Emaljerni Żeliwa.

Biuro Sprzedaży Mostów i Konstrukcyj Stalowych Sp. z o. o. Katowice.

Przemysł chemiczny.

Umowa 1) Fabryki Przetworów Chemicznych „Rędziny" S. A. Rudniki p) Częstochowa i 2) „The Hugohütte, Chemical Ltd." angielska S. A. w Tarnowskich Górach, co do unormowania cen i warunków sprzedaży siarczanu glinu i warunków sprzedaży siarczanu glinu i ałunów potasowych — bez odrębnej firmy.

Centrala Materjałów Wybuchowych Sp. z o. o. Katowice, ul. Kochanowskiego 12-a.

Porozumienie między „Lignozą" S. A. w Katowicach „Oswag" S. A. w Wyrach i Wojskowym Zakładem Pirotechnicznym w Rembertowie, co do materjałów wybuchowych i środków zapalnych — bez odrębnej firmy.

Porozumienie firm: Tow. Zakładów Chemicznych „Strem" S. A z firmą „Urodzaj", Sp. z o. o., dla wyrobu sztucznych nawozów i kleju w Gorlicach — bez odrębnej firmy.

Zjednoczenie Fabryk Superfosfatowych w Polsce Sp. z o. o. Warszawa, ul. Kredytowa 4.

Zjednoczone Fabryki Kwasu Węglowego Sp. z o. o. w Katowicach, ul. Moniuszki 5.

Zjednoczenie Sprzedaży Kwasu Siarkowego Sp. z o. o. Katowice, ul. Marjacka 11.

Umowa Tow. Zakł. Chem. „Strem" S. A. Warszawa, Tow. Akc. „Ceres" w Raciborzu, „Urodzaj" Sp. z o. o. Gorlice, Dr. Roman May Chem. Fabr. Tow. Akc., Poznań w sprawie centralizacji sprzedaży kleju kostnego — bez odrębnej firmy.

Porozumienie Śląskich Kopalń i Cynkowni S. A. w Katowicach z firmą „Rędziny" S. A. i firmą „Chemische Industrie" A. G. w Gdańsku co do ceny za sól glauberską i kwas solny.

Umowa firm: 1. S. A. Chemiczna Fabryka Dr. Rattner w Warszawie, 2. Przemysł Chemiczny „Atra" S. A. w Toruniu i 3. Fabryka Farb Drukarskich „Pigment" S. A. w Warszawie, co do sprzedaży farb na rynku polskim — bez odrębnej firmy.

Umowa: Francuskiego Towarzystwa Akcyjnego „Perun" S. A w Warszawie (Centrala w Paryżu) z firmą „Acetylen und Sauerstoff-

werke A. G. w Gdańsku co do warunków sprzedaży tlenu i acetylenu, bez odrębnej firmy.

Umowa firm.: 1. Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna „Elit", 2. S. A. dla Przemysłu Spirytusowego i Chemicznego w Łańcucie, 3. „Synthesa" Zakłady Chemiczne, i 4. Państwowa Wytwórnia Prochu w Pionkach, co do sprzedaży eteru siarkowego, bez odrębnej firmy.

Centralne Biuro Sprzedaży Białej Polewy do Kafli, Sp. z ogr. odp., Warszawa.

Umowa: 1. Tow. Akc. Fabryk Ołówków St. Majewski S. A. w Pruszkowie, 2. Koh-I-Noor Bleistift - fabrik L. u. C. Hardtmuth w Czeskich Budziejowicach w Czechosłowacji i 3. Polska Fabryka Ołówków L. i C. Hardtmuth-Lechistan w Krakowie, co do produkcji i sprzedaży ołówków, bez odrębnej firmy

Porozumienie firm: 1. Śląskie Kopalnie i Cynkownie S. A. Katowice, 2. Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie, co do sprzedaży kwasu azotowego w kraju.

Kartel dla podziału sprzedaży kwasu akumulatorowego, Giesche S. A. Katowice i „Polchem" Polska-Belgijskie Zakłady Chemiczne w Toruniu — bez odrębnej firmy.

Kartel Azotowy.

Umowa: 1. Francuskiego Towarzystwa „Perun" S. A. w Warszawie, 2. Gasaccumulator S. A. w Łaziskach Górnych co do warunków dostawy i sprzedaży acetylenu.

Konwencja tlenowa fabryk: 1. Francuskie Towarzystwo „Perun" S. A. w Warszawie, 2. „Gaz" Fabryka Gazów Przemysłowych Sp. z ogr. odp. w Trzebini, 3) Pierwsza Górnośląska Fabryka Tlenu Sp. z ogr. odp. w Wełnowcu, 4. Gascaccumulator S. A. w Łaziskach Górnych i 5) „Autogen", Sp. z ogr. odp. w Hajdukach Wielkich.

Umowa: 1. Francuskiego Towarzystwa „Perun" S. A. w Warszawie, (Centrala w Paryżu), 2. Towarzystwa Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza S. A. w Warszawie, co do sprzedaży tlenu, — bez odrębnej firmy.

Umowa: 1. Zakłady „Solvay" w Polsce Tow. z ogr. p. w Warszawie i 2. Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie, co do produkcji sody amoniakalnej.

Umowa między „Derywatem" Spółką Sprzedażną Produktów Smołowcowych z ogr. odp. w Katowicach, a „Carbochemją", Sp. z o. o. w Katowicach i Związkiem Koksowni, Sp. z ogr. odp. w Katowicach, co do wspólnej sprzedaży smoły z węgla kamiennego, i wszelkich produktów uzyskanych ze smoły z węgla kamiennego.

Związek Fabryk Farb i Lakierów w Polsce Warszawa, ul. Lotnicza Nr. 1.

Umowa S. A. „Strem" ze Sp. Akc. „Kantorja" co do scentralizowania produkcji i sprzedaży oleiny i stearyny.

Umowa Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie ze 1. Skarbofermem, co do sprzedaży amoniaku i wody amoniakalnej, 2. z „Perunem" i „Gazem" — co do sprzedaży tlenu, 3) z Dr. Zeumerem w Mikołowie — co do sprzedaży węglanu amonu, 4. z Technochemem. Sp. z ogr. odp. w Poznaniu, co do produkcji i sprzedaży salmiaku krystalicznego i sublimowanego.

Umowa: „Polminu" Państwowej Fabryki Olejów Mineralnych z S. A. „Gazolina", co do eksploatacji gazociągów i rozdziału zbytu produkcji gazów ziemnych wydobywanych w daszawskiem zagłębiu gazowem.

Umowa między Towarzystwem Zakładów Chemicznych S. A. „Strem" a firmą „Glutyna" Fabryka Kleju w Częstochowie co do unormowania sprzedaży kleju skórnego, bez odrębnej firmy..

Umowa 5-ciu firm: w sprawie zaopatrywania Kas Chorych w artykuły lecznicze — bez odrębnej firmy.

Umowa Śląskich Kopalń i Cynkowni S. A. Katowice, z grupą łódzkich hurtowników co do sprzedaży kwasu solnego w przemysłowym rejonie łódzkim, — bez odrębnej firmy.

Fabryka Przetworów Chemicznych Jakób Petters i Ska w Łodzi.

Związek Koksowni. Sp. z ogr. odp. Katowice, ul. Powstańców 50.

Umowa między: „Tryumf" Fabryka Tasiem Gurowych Białek i Ska w Bielsku i firmą „Para" Zakłady Tasiem Gumowych Gdańsk-Heubude, co do ustabilizowania warunków sprzedaży, bez odrębnej firmy.

Umowa Sp z o. o. Zakłady Chemiczne „Itron" z Sp. z o. o. Zakłady Chemiczne „Synteza", bez odrębnej firmy.

„Kość" Sp. z o. o. Warszawa, ul. Mazowiecka 7.

„Barbowina" Sp. z o. o. Warszawa, Mazowiecka 7.

Biuro Eksportowe Fabryk Bieli Cynkowej w Polsce, Sp. z o. o. Będzin, ul. Kołłątaja 43.

Biuro sprzedaży Fabryk Bieli Cynkowej Sp. z o. o. w Będzinie, ul. Małachowskiego 58.

Biuro Kontrolno - Rozrachunkowe Fabryk „Papy Dachowej i Przetworów Smołowcowych L. Dystylier i S. Lux we Włocławku.

Umowa 4-ch Firm Sportowych co do ustalania cen sprzedażnych na linoleum, bez odrębnej firmy...

Międzyzwiązkowa Komisja Handlu Artykułami Perfumeryjno-Kosmetycznemi i Mydlarskiemi, Warszawa. ul. Senatorska 22.

Umowy Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach: 1. z firmą „Zakłady Solvay" w Polsce, co do sprzedaży sody kaustycznej na rynku krajowym. 2) „Azot" w Jaworznie i 3. „Elektryczność" w Ząbkowicach, co do sprzedaży wapna chlorowego.

Umowa Śląskich Kopalń i Cynkowni S. A. w Katowicach z Angielską S. A. „The Hugohütte Chemical Works Ltd. Hugohütte Zakłady Chemiczne S. A. w Tarnowskich Górach. co do produkcji i sprzedaży litoponów w Polsce i W. M. Gdańsku.

Umowa firmy „Radocha" S. A. Fabryk Chemicznych, a firmami: 1. Państw. Wytwórnia Prochu i Materjałów Wybuchowych w Zagożdżonie. 2. „Lignoza" S. A. w Katowicach i 3. „Oswag" S. A. w Łaziskach Górnych, co do chloranu potasu w specjalnem opakowaniu na miedziankit — bez odrębnej firmy.

Przemysł mineralny.

Umowa: 1. Huty Szklanej „Feniks" w Piotrkowie Trybunalskim i 2. Fabryki Szkła „Ujście" S. A. dawniej Fr. Siemens, co do produkcji butelek — bez odrębnej firmy.

Umowa Belgijskiej Sp. A. Tow. Południ. Rosyjskich Hut Lustrzanych w Brukseli z siedzibą w Warszawie (Zarząd w Brukseli) z krajowemi firmami, co do unormowania stosunków na rynku szkła szybowego — bez odrębnej firmy.

Umowa: 1. Belgijskiej S. A. Tow. Południ. Rosyjskich Hut Lustrzanych w Brukseli z siedzibą w Warszawie i 2. Małopolskich Fabryk Szkła Sp. z ogr. p. w Szczakowie, zw. „Emefes", co do produkcji szkła okiennego — bez odrębnej firmy.

Umowa Belgijskiej Spółki Akc. Tow. Południ. Rosyjskich Hut Lustrzanych w Brukseli z firmami szklanemi rejonu łódzkiego w sprawie sprzedaży szkła okiennego — bez odrębnej firmy.

Konwencja Polskich Producentów Balonów Szklanych, co do produkcji i sprzedaży balonów firm: 1. Huta Szklana „Feniks" S. A. Piotrków. 2. Fabryka Chemiczna „Gzichów" S. A. Sosnowiec, 3. Piotrkowska Rektyfikacja S. A. Piotrków i 4. Towarzystwo Eksploatacji Przemysłu Szklanego S. A. z o. o. Strzemieszyce — bez odręb. firmy.

Wspólne Biuro Sprzedaży i Ewidencji Produkcji Firm Cegielnianych: 1. Biegonicka Cegielnia Parowa z ogr. odp. w Nowym Sączu, 2. Abraham Ullman i Rodzina Pflaster, Cegielnia „Poprad" w Nowym Sączu i 3. Cegielnia Parowa w Zawadzie Sp. z ogr. p. w Nowym Sączu (wspólny pełnomocnik-Spółdzielczy Związek Kredytowy z ogr. odp. w Nowym Sączu) — bez odrębnej firmy.

Biuro Sprzedaży Cegielni: 1. Galera i D-ra Richtera w Pikulicach. 2. A Grossmana w Nehrybce. 3. B. Mandla w Buszkowicach i 4. Ringelheima i Teicha w Przemyślu — bez odrębnej firmy.

Centrala Sprzedaży Wyrobów Kamionkowych, Sp. z ogr. odp. w Warszawie, ul. Marszałkowska 95 m. 15.

Umowa Zakładów Przemysłowych „Standard-Gips" S. A. firmy „Polgips" i „Renesans" w Jędrzejowie co do produkcji i sprzedaży gipsu — bez odrębnej firmy.

Umowa Zakładów „Solvay" w Polsce Tow. z ogr. p., Tow. Górniczo-Przemysłowego „Saturn" S. A. i Fundusz Pracy, co do uregulowania wzajemnych stosunków na dostawę cementu.

„Centroszlif" Sp. z o. o. w Warszawie, ul. Sienkiewicza 4 (Centralne Biuro Komisowej Sprzedaży Wyrobów Szmerglowych). Umowa co do normalizacji cen i centralizacji sprzedaży papieru ściernego i płócien ściernych.

Umowa Zakładów Ceramicznych „Józefów" Sp. z o. o., Fabryki Wyrobów Fajansowych w Radomiu Abrama Rotenberga i Centralnego Biura Sprzedaży Wyrobów Ceramiczno-Sanitarnych Sp. z o. o., co do fabrykacji produktów fajansowych i fajansowo-sanitarnych — bez odrębnej firmy.

Centralne Biuro Sprzedaży Wyrobów Sanitarnych Emaljowanych Sp. z o. o., Warszawa, ul. Mazowiecka 7.

Umowa Fabrykantów Cegieł w sprawie regulacji zbytu cegieł, Drohobycz — bez odrębnej firmy.

Przemysł elektrotechniczny.

Umowa kartelowa firm: 1. „Żar" S. A. Zakłady Przemysłowe w Nowym Tomyślu. 2. „Pol-gaz" Fabryka Żarówek Gazowych, Sp. z o. p. Lwów, co do sprzedaży siatek żarowych, węży, surowców i półfabrykatów — bez odrębnej firmy.

„General Patent and Business Development Agreement" Kartel Fabryk Żarówek, co do cen i warunków sprzedaży żarówek, Warsz.

Umowa Zakładów Przemysłowych „Żar" S. A. w Nowym Tomyślu z Niemiecką Konwencją Fabrykantów Siatek Żarowych, co do wyłączenia konkurencji niemieckiej na polskim rynku siatek żarowych — bez odrębnej firmy.

Umowa Zakładów Górniczych „Silesia" S. A. z 1. Elektrownią okręgową „Ligota" w Łaziskach Górnych. 2. Elektrownią Okręgową

m. Cieszyna i 3. Elektrownią Bielsko-Biała w sprawie podziału obszaru województwa śląskiego w celu elektryfikacji — bez odrębnej firmy.

Umowa Rybnickiego Gwarectwa Węglowego i Elektrowni Okręgowej „Ligota" co do wspólnego zaopatrywania w prąd elektryczny terenu rybnickiego, Katowice — bez odrębnej firmy.

Umowa E. O. L. Elektrowni Okręgowej Sp. z o. p. w Łaziskach Górnych z Dyrekcją Kopalń i Hut Ks. Donnersmarka, co do rozdziału terenów zaopatrywania w prąd elektryczny w starostwach: Rybnik, Pszczyna, Cieszyn i Bielsko — bez odrębnej firmy.

Umowa firm: 1. Śląskie Zakłady Elektryczne S. A. w Katowicach i 2. Elektrochemie A. G. Schaffhausen, Basel o dostawę prądu elektrycznego — bez odrębnej firmy.

Umowa firm: 1. Śląskie Zakłady Elektryczne S. A. w Katowicach. 2. Dyrekcja Kopalń i Hut Ks. Donnersmarka w Świętochłowicach, 3. Rybnickie Gwarectwo Węgl. w Katowicach o dostawę prądu.

Przemysł Włókienniczy.

Konwencja Fabrykantów Sukna Bielska-Białej i Okolicy, Bielsko, ul. Piłsudskiego 4.

Zrzeszenie Producentów Przędzy Bawełnianej w Polsce, Łódź, Aleja Kościuszki 85.

Konwencja Przędzalń Wełny Czesankowej, Łódź, ul. Kościuszki 3.

Zrzeszenie Polskich Fabryk Materjałów Jedwabnych, Łódź, ul. Moniuszki.

Sekcja Przemysłu Dywanowego przy Krajowym Związku Przemysłu Włókienniczego, Łódź, ul. Moniuszki 5.

Zrzeszenie Producentów Pończoch Cottonowych w Polsce, Łódź, Al. Kościuszki 53.

Biuro Sprzedaży Wyrobów Fabryk Jutowych, Sp. z o. o., Warszawa Królewska 10.

„Kaliko" Sp. z o. o., Warszawa, ul. Sienkiewicza 11 — prowadzenie komisowej sprzedaży wyrobów, wchodzących w zakres płócien introligatorskich.

Biuro Statystyczno-Rozrachunkowe Przędzalń Wełny Czesankowej w Państwie Polskiem „Biustar" Sp. z o. o. w Łodzi. Al. Kościuszki 3, co do zracjonalizowania i ustabilizowania rynku zbytu i warunków płatności.

Przemysł spożywczy.

Związek Zachodnio-Polskiego Przemysłu Cukrowniczego w Poznaniu, ul. Seweryna Mielżyńskiego 7.

Kartel Melasowy Związku Poznańskiego, — bez odrębnej firmy.

Związek Zawodowy Cukrowni b. Królestwa Polskiego, Wołynia, Małopolski i Śląska, Warszawa, ul. Moniuszki 11.

Kartel Melasowy Związku Warszawskiego.

Kartel Cukrowniczy Międzyzwiązkowy.

Kartel Międzydzielnicowy Melasowy.

Kartel Spirytusowy, obejmujący 18 Polskich Firm, bez odrębnej firmy.

Zjednoczenie Gorzelń Przemysłowych w Polsce Sp. z o. o. „Przemgor" w Warszawie.

Konwencja kwasu octowego firm: 1. Zakłady Chemiczne „Grodzisk" S. A. w Warszawie, 2. Fabryka Chemiczna „Gzichów" S. A. w Warszawie i 3. Małopolskie Zakłady Chemiczne Sp. z o. o. w Alwerni, co do produkcji i sprzedaży kwasu octowego, bez odrębnej firmy.

Zjednoczony Polski Przemysł Rybny, Sp. z o. o. w Katowicach, ul. Teatralna 12.

Polsko-Gdański Przemysł Ryżowy w Krakowie Sp. z o. o., co do wyłącznep sprzedaży ryżu między firmami: „Łuszczarnie Ryżu" w Gdyni i „Polryż" S. A. w Gdańsku, bez odrębnej firmy.

Zrzeszenie Producentów Drożdży Sp. z o. o., Warszawa, ul. Zielna 21.

Tyska Konwencja Piwna, Katowice — Pszczyna, — bez odrębnej firmy.

Porozumienie co do cen oraz sposobu i warunków sprzedaży tłuszczów roślinnych 8-miu fabryk olejów i tłuszczów roślinnych. (Zrzeszone Rafinerje Olejów Jadalnych), — bez odrębnej firmy.

Umowa: 1. S. A. I. D. Potoka Synowie. 2. S. A. „Standard" i 3. Sp. z o. o. „Centrala Skupu Produktów Ubocznych przy Cechu Wędliniarzy Warszawskich", co do kupna i sprzedaży szmalcu szarego, bez odrębnej firmy.

Związek Eksporterów Przetworów Ziemniaczanych — Poznań — Luboń, popieranie, organizacja i obrona eksportu przetworów ziemniaczanych.

Umowa firmy: „Szczekocki i Ska . Sp. z o. o., z Aronem Luksemburgiem, co do racjonalnego obrotu jelitami.

Adw. Stefan Alexandrowicz, Warszawa Koszykowa 30.

Przemysły różne.

Bibukol, sp. z ogr. p., Warszawa, celem regulacji produkcji i zbytu wyrobów papierowych. Warszawa, ul. Długa 28.

Umowa firm: 1. „Papier" S. A. w Wilnie. 2. Jakób Kalmanowicz w Wilnie i 3. „Kopt" Sp. z ogr. p. w Wilnie, co do sprzedaży wszelkich gatunków papieru sprowadzanego od firmy „Centropapier" w Warszawie — bez odrębnej firmy.

Umowa syndykacka między fabrykami cellulozy a fabrykami papieru, co do cellulozy siarczynowej i co do dostawy cellulozy — bez odrębnej firmy.

Związek Wytwórców Gałęzi Papierniczo-Piśmienniczej w Warszawie.

„Centropapier" Sp. z ogr. odp. w Warszawie.

Centrala Gospodarcza Przemysłu Budowlanego Sp. z ogr. odp Warszawa, ul. Widok 22, regulująca działalność przedsiębiorstw budowlanych w celu ochrony ich od strat.

Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, Warszawa, ul. Zielna 17 (reguluje stosunki handlowe w branży księgarskiej, w szczególności regulamin sprzedaży).

Porozumienie 4-ch fabryk tektury falistej co do ujednostajnienia produkcji tektury falistej — bez odrębnej firmy.

Wspólne Biuro Sprzedaży 5-ciu Fabryk Tektury: 1. „Tektura" Sp. z o. o. w Wilnie. 2. „Olkienicka Tekturownia i Tartań" Sp. A. Wilno. 3. Zakłady Przemysłowe „Rajówka" M. Bohdanowicza. Wilno. 4. „Platerów" Spadkobiercy Feliksa hr. Broel Platera, Wilno

i 5. Fabryka Tektury „Waka Murowana" Jana hr. Tyszkiewicza, co do produkcji i sprzedaży tektury ręcznej.

Porozumienie Fabryk Garbarskich, co do wyłącznej sprzedaży Fabrykom Mechanicznym Obuwia, instytucjom podporządkowanym władzom wojskowym i kupcom hurtownikom, mającym siedzibę w Warszawie, wyprodukowanych w swych fabrykach garbarskich skór.

Porozumienie 22 firm papierniczych bez odrębnej firmy.

Polska Żegluga rzeczna „Vistula" Sp. z o. o. w Warszawie, Mazowiecka 12 — eksploatacja statków rzecznych, celem prowadzenia żeglugi na Wiśle.

„Centrotektura" Sp. z o. o., Warszawa, Al. Jerozolimska 15.

Umowa 9-ciu firm. co do produkcji i sprzedaży toreb papierowych — bez odrębnej firmy.

Centralne Biuro Sprzedaży Torebek Sp. z o. o., Poznań, Aleje Marcinkowskiego 25.

Porozumienie Katowickiej, S. A. dla Górnictwa i Hutnictwa i Polskiego Związku Wytwórców i Eksporterów Węgli, co do warunków sprzedaży blachy białej — bez odrębnej firmy.

Porozumienie Katowickiej S. A., dla Górnictwa i Hutnictwa, Warszawskiej Wytwórni Blachy Białej i Wyrobów Metalowych Sp. z o. o., i Związku Polskiego Przemysłu Konserwowego, co do cen i warunków sprzedaży blachy białej — bez odrębnej firmy.

„Tektura Surowa" Sp. z o. o., Warszawa, Kredytowa 9.

Centrala Wytwórców Zeszytów „Centrozeszyt", Warszawa, ul. Senatorska 22.

Warszawskie Porozumienie Fabrykantów Zeszytów, Warszawa, ul. Senatorska 22.

„Zachodniopolski Związek Wytwórców Zeszytów", Poznań, ul. Szyparska 8.

„Krakowskie Zrzeszenie wytwórców Zeszytów", Kraków, Plac Grobli 21.

„Zrzesz. Wytwórców Zeszytów „ZEW", Lwów, ul. Sykstuska 23.

„Porozumienie Wytwórców Zeszytów Województw Centralnych i Wschodnich „ZEW", Warszawa, ul. Senatorska 22.

„Pierwsza Korporacja Przemysłu Graficznego — Sekcja Zecerni", Warszawa, Nowolipki 7.

Umowa fabryk wyrobów celluloidowych — bez odrębnej firmy.

„Centrociwiek" Sp. z o. o. Centralne Biuro Sprzedaży Ćwieków drewnianych — Warszawa.

Umowa Państwowego Monopolu Spirytusowego z Towarzystwem Handlowem Przemysłu Naftowego Sp. z o. o., na kupno — sprzedaż spirytusu odwodnionego do celów napędowych — bez odrębnej firmy.

CENTRALNY ZWIĄZEK POLSKIEGO PRZEMYSŁU.

Prezydjum: Strasburger Henryk — prezes urzędujący, Falter Alfred — prezes, Żychliński Józef — prezes, Natanson Edward — wiceprezes, Laurysiewicz Stefan — wiceprezes, Ciszewski Aleksander — wiceprezes. Członkowie prezydjum: Brooks George S., Okolski Stanisław, Przedpełski Józef, Radziwiłł Janusz, Rogowski Maciej, Trepka Edmund.

Dyrekcja. Wierzbicki Andrzej — dyrektor naczelny, Szydłowski Marjan — zast. nacz. dyr., Łempicki Jerzy — dyrektor, Hołyński Jan — dyrektor.

Zarząd: Wierzbicki Andrzej — prezes, Szydłowski Marjan — wiceprezes. Członkowie zarządu: Łempicki Jerzy, Hołwński Jan Olszewski Antoni Korzycki Stefan, Dębicki Janusz, Zarzecki Stanisław, Pichelski Kazimierz, Zamojski Tadeusz, Srzednicki Władysław, Drzażdżyński Tadeusz Czerwiński Witold, Stypiński Bogdan, Zaczek Kazimierz, Battaglia Roger.

Organizacje należące do Centralnego Związku Przemysłu Polskiego.

Unja Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego, Katowice, Ligonia 7.

Związek Polskich Hut Żelaznych, Warszawa, Plac Napoleona 9

Związek Polskich Producentów i Rafinerów Olejów Mineralnych, Warszawa, Czackiego Nr. 12

Polski Związek Przemysłowców Metalowych, Warszawa, Traugutta Nr. 4.

Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych, Warszawa Al. Jerozolimskie 16.

Biuro Ewidencyjne Polskich Fabryk Kabli Ziemnych, Warszawa, Hortensja Nr. 6.

Związek Elektrowni Polskich, Warszawa, Kopernika Nr. 8.

Związek Przedsiębiorstw Komunikacyjnych w Polsce, Warszawa, Kopernika Nr. 8.

Związek Przemysłu Chemicznego Rzplitej Polskiej, Warszawa, Czackiego Nr. 1.

Spółka Akcyjna dla eksploatacji państwowego monopolu zapałczanego, Warszawa, Królewska Nr. 3.

Związek Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem, Łódź, Piotrkowska 96.

Biuro Sprzedaży Wyrobów Fabryk Jutowych, Sp. z o. o., Warszawa, Królewska Nr. 10.

Związek Zachodnio-Polskiego Przemysłu Cukrowniczego, Poznań, Sew. Mielżyńskiego Nr. 7.

Związek Zawodowy Cukrowni b. Król. Polskiego, Wołynia, Małopolski i Śląska, Warszawa, Moniuszki Nr. 11.

Spółka Handlowa Cukrowni Związkowych w Warszawie (S. H. C.), Sp. z o. o., Warszawa, Moniuszki Nr. 11.

Związek Właścicieli Drożdżowni w Polsce, Warszawa. Zielna Nr. 21.

Zrzeszenie Producentów Drożdży, Sp. z o. o. Warszawa. Zielna 21.

Rada Naczelna Związków Drzewnych w Polsce, Warszawa, Boduena Nr. 2.

Związek Papierni Polskich, Warszawa, Zgoda Nr. 10.

„Centropapier", Sp. z o. o., Warszawa, Kredytowa Nr. 9.

Związek Zawodowy Polskich Fabryk Celulozy, Warszawa, Smolna Nr. 17.

Związek Polskich Fabryk Portland Cementu, Warszawa, Czackiego Nr. 1.

„Cement", Sp. z o. o., Warszawa, Plac Napoleona Nr. 6.

Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Budowlanych Rzeczypospolitej Polskiej Warszawa, Widok Nr. 22.

Związek Hut Szklanych w Polsce, Warszawa, Traugutta Nr. 3.

Związek Fabryk Wyrobów Ogniotrwałych, Kamionkowych i Ceramiki Szlachetnej, Warszawa, Żórawia Nr. 36.

Związek Prywatnych Zakładów Ubezpieczeń w Polsce, Warszawa, Ś-to Krzyska Nr. 27.

Giełda Pieniężna w Warszawie, Warszawa, Królewska Nr. 14.

Związek Przemysłowców Bielska, Białej i Okolicy, Bielsko, Wzgórze Nr. 19.

Związek Przemysłowców w Krakowie, Kraków, Szpitalna Nr. 15

Centralny Związek Przemysłowców we Lwowie, Lwów, Boularda Nr. 5.

Związek Fabrykantów w Bydgoszczy, Tow. Zap., Bydgoszcz, Nowy Rynek Nr. 9.

Związek Gospodarczy Przemysłu Przetwórczego T. Z. w Katowicach, Katowice, Plac Wolności Nr. 7.

Związek Przemysłu Konfekcyjnego w Polsce, Warszawa, Kredytowa Nr. 8.

Towarzystwo Przemysłowców Zagłębia Dąbrowskiego, Sosnowiec, Małachowskiego Nr. 3.

Towarzystwo Przemysłowców w Częstochowie. Częstochowa, ul. Waszyngtona Nr. 22.

Związek Przemysłowców w Białymstoku, Białystok, Sienkiewicza 3.

RZEMIOSŁO.

ZWIĄZEK IZB RZEMIEŚLNICZYCH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I IZBY RZEMIEŚLNICZE.

Związek Izb Rzemieślniczych Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, Mazowiecka 1. Prez. — Snopczyński Antoni, W.-Prezesi — Sierakowski Józef i Glocer Srul, czł. zarządu — Altman Juljan, Bernatowicz Edmund, dr. Jahoda-Żółtowski Robert i Szmalenberg Antoni. Dyrektor: Sikorski Bolesław.

Izba Rzemieślnicza w Warszawie, Warszawa, ul. Szkolna 2. Prez. pos. Snopczyński Antoni, W.-Prez. — Wojciechowski Wacław, Dyrektor — vacat

Izba Rzemieślnicza w Białymstoku, Białystok, ul. Kilińskiego 23. Prez. — Grosser Franciszek. W.-Prez. — Hirsz Wider, Dyr. — Miller Czesław.

Izba Rzemieślnicza w Kielcach. Kielce, ul. Wspólna 3. Prez. — Balcer Edward. W.-Prez. — Lorens Stanisław. Dyr. Axentowicz Grzegorz.

Izba Rzemieślnicza w Krakowie. Kraków, ul. Św. Anny 9. Prez. Dr. Jahoda-Żółtowski. W.-Prez. — Jarosz Antoni. Dyr. Gaerthner Eustachy.

Izba Rzemieślnicza w Lublinie, Lublin. ul. Królewska 11. Prez. — Chodorowski Michał. W.-Prez. — Lew Mojżesz Aorn. Dyr. Ptasiński Cecyljan.

Izba Rzemieślnicza we Lwowie. Lwów, ul. Jagiellońska 1. Prez. — Pammer Gustaw. W.-Prez. — Hornung Ferdynand Edward. Dyr. — Hamerski Adam.

Izba Rzemieślnicza w Łodzi. Łódź, ul. Ewangelicka 18. Prezes— Kopczyński Stanisław. W.-Prez. Lewandowski Andrzej. Dyrektor — vacat.

Izba Rzemieślnicza w Nowogródku. Nowogródek, ul. Piłsudskiego 6. Prez — Zalewski Józef. W.-Prez. — Weltman Chaim. Dyr. — Stark Rudolf.

Izba Rzemieślnicza w Brześciu n/B. Brześć n/B., Pl. Piłsudskiego 13. Prezes — Pietraszek Jan. W.-Prez. — Ger Izaak. Dyrektor — inż. Roszkowski A.

Izba Rzemieślnicza w Grudziądzu. Grudziądz, ul. Groblowa 27/29. Prez. — Jakubowski Piotr. W.-Prez. — Palke Jan. Dyr. Biszoff Franciszek.

Izba Rzemieślnicza w Poznaniu. Poznań, Wały Zygmunta Augusta 15. Prez. — Prez. — Zakrzewski Władysław. W.-Prez. — Potocki Czesław. Dyrektor — vacat.

Izba Rzemieślnicza w Stanisławowie. Stanisławów, ul. Sapieżyńska 18 Prez. — Pozowski Marjan. W.-Prezes — Seibald Mozes Izaak. Dyrektor — Kubisztal Antoni.

Izba Rzemieślnicza w Katowicach. Katowice, ul. Stawowa 10. Prezes — Łyszak Piotr. W.-Prez. — Satora Wiktor (poseł). P. o. Dyrektora — Szmigielski Bronisław.

Izba Rzemieślnicza w Tarnopolu. Tarnopol, ul. Mickiewicza 45. Prez. — Niemiec Benedykt. W.-Prez. — Teperberg Ozjasz. Dyr. — Dr. Hass.

Izba Rzemieślnicza w Łucku. Łuck, Piłsudskiego 14. Prez. — poseł Reuss Konstanty. W.-Prez. — Wieński Józef. Dyr. — Łopiński W.

Izba Rzemieślnicza we Włocławku. Włocławek, ul. Kaliska 1. Prez. — Budzanowski Józef. W.-Prez. — Agrest Jakób. Dyr. — Łazarewicz Jan.

Izba Rzemieślnicza w Wilnie. Wilno, ul. Mickiewicza 23. Prez. — Szumański Władysław. W.-Prez. — Kruk Łazarz. Dyr. — Młynarczyk Kazimierz.

Rzemieślnicy (zarejestrowani w Izbach Rzemieślniczych)

Grupy zawodowe Rzemiosła	1931	1933	w tem w województwach			
			centralnych	wschodnich	zachodnich	południ.
Ogółem	284.309	301.345	170.525	34.605	43.124	53.090
Grupy						
budowlana	21.738	22 552	13.061	2.540	3.362	3 589
drzewna	39.192	40.279	23.793	4.106	6.116	6.264
włókiennicza	54.718	59.778	34.607	7.864	7.899	9.408
metalowa	43.668	45.637	23.243	5.976	6.957	9.461
spożywcza	48.759	54.861	28 816	5.215	8.798	12.032
skórzana	64.272	63.878	39.693	7.321	7.263	9.601
usług. osob.	11.962	14.360	7.313	1 583	2.729	2.735
Najważn. rzemiosła						
szewstwo	50.065	49.790	30.172	5.258	6.022	8.338
krawiectwo	43.871	48.587	27.968	6.396	7.118	7.105
rzeźnictwo	23.756	28.038	14.526	2 669	4.750	6.093
kowalstwo	24.010	25.021	12.624	3 736	3.986	4.675
stolarstwo	22.307	23.435	13.109	2.844	3.200	4.282
piekarstwo	15.456	16.125	8.363	1.723	3.635	2.404
fryzjerstwo	10.040	12.102	6.269	1.213	2.302	2.318
murarstwo	9.440	10.359	7 058	1.18'	1.(71	1.049
ślusarstwo	7.467	8.077	4.096	901	1.580	1.500
wędliniarstwo	6 600	7.567	4 327	404	1	2.835
kołodziejstwo	7.193	6.824	3.616	349	1.926	933
ciesielstwo	6.220	6.760	5.1°2	687	426	455
cholewkarstwo	6.516	6.757	5 374	907	152	324
malarstwo	5.574	5.882	3.041	651	1 088	1.102
blacharstwo	5.375	5.474	2.621	596	590	1.672

Uwaga: Dane Związku Izb Rzemieślniczych R. P.

Dochody i wydatki Izb Rzemieślniczych (w tys. zł.)

Wyszczególnienie	1931 (zamkn.)	1932 (zamkn.)	1933 (zamkn.)	1934 (budżet)
Dochody — ogółem	2.806	2.310	1 887	1.851
Saldo z r. poprz.	810	587	600	553
Opłaty na rzecz Izby [1])	1.706	964	708	683
Dodatek do pod. przem.	217	673	349	303
Dotacje [2])	73	86	230	212
Wydatki — ogółem	2 213	1.773	1 332	1.378
Osobowe	1.479	1.108	829	771
Rzeczowe	308	289	283	322
Nadzwyczajne [3])	426	376	220	285

[1]) Dochody z własnego majątku, taksy egzaminacyjne i t. p.

[2]) Niedobór, pokrywany przez Min. Przem. i Handlu, lub rozłożony na rezmieślników, ofiary i t. p.

[3]) Spłata pożyczek, koszty wyborów, druk sprawozdań, remonty.

Uwaga: Dane Min. Przemysłu i Handlu.

WAŻNIEJSZE ORGANIZACJE RZEMIEŚLNICZE, ISTNIEJĄCE NA PODSTAWIE USTAWY O STOWARZYSZENIACH.

1. Związek Rzemieślników Chrześcijan w Warszawie, ul. Miodowa 14. Prezes — pos. Snopczyński Antoni. W.Prezesi: — Sierakowski Józef, Mencel Jan.

2. Centralny Związek Rzemieślników Żydów w Polsce, Warszawa, ul. Bielańska 7. Prezes — Rasner Chaim. W.Prezesi: Glocer Srul, Ajzenfarb Wiktor, Burgin Mojżesz.

3. Narodowo-Chrześcijańskie Zjednoczenie Rzemiosła w Poznaniu. Prezes — Sobczak W.

HANDEL.

Handel zagraniczny: lądowy i morski (przec. mies. w tys. tonn)

Wyszczególnienie	1931	1932	1933	1934 (9 mies.)
Przywóz	**244**	**149**	**196**	**209**
w tem: lądowy	165	91	108	116
morski	79	58	88	93
w %%	*32*	*39*	*45*	*45*
z tego: Gdynia	42	29	58	64
Gdańsk	37	29	30	29
Wywóz	**1.559**	**1.125**	**1.082**	**1.166**
w tem: lądowy	540	319	284	265
morski	1.019	806	798	901
w %%	*65*	*72*	*74*	*78*
z tego: Gdynia	381	379	416	473
Gdańsk	638	427	382	428

Bilans handlowy (przeciętne miesięczne w milj. zł.)

Wyszczególnienie	1931	1932	1933	1934 (9 mies.)
Przywóz	**122**	**72**	**69**	**66**
zwierząt żywych	0	0	0	
artyk. spoż. i napojów .	16	10	9	
surowców i półfabrykatów .	49	32	34	
wyrobów gotowych . . .	57	30	26	
Wywóz	**156**	**90**	**80**	**79**
zwierząt żywych	7	3	2	
artyk. i spoż. i napoj. . . .	45	26	21	
surowców i półfabrykatów	67	41	38	
wyrobów gotowych . . .	37	20	19	
Saldo bilansu handlowego	**+ 34**	**+ 18**	**+ 11**	**+ 13**
Przywóz złota i srebra . . .	3	12	8	6
Wywóz złota i srebra . . .	0	20	7	0

Ceny (1928 r. = 100)

Wskaźniki	1931	1932	1933	1934 (9 mies.)
Ceny hurtowe	**75**	**66**	**59**	**55**
żywność i użytki	72	63	57	52
artykuły przemysłowe . . .	77	68	61	58
Ceny płacone producentom za ziemiopłody	**55**	**49**	**40**	**37**
Ceny detaliczne	81	71	63	50
Koszty utrzymania rodzin pracowników umysłowych .	**92**	**83**	**76**	**71**
Koszty utrzymania rodzin pracowników fizycznych	**86**	**78**	**71**	**66**
żywność	74	65	58	51
inne wydatki	110	105	98	—

ORGANIZACJE KUPIECKIE

Naczelna Rada Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego, Warszawa, ul. Zielna 50. Prezes — Bogusław Herse. WPrezesi: Henryk Brun, Tadeusz Marchlewski, Kazimierz Otmianowski, Adam Szarski.

Stow. Kupców Polskich, Oddz. 113. Warszawa, Zielna 50. Prezes — Bogusław Herse. WPrezesi: Adolm Sturm, Henryk Brun, Wacław Purski.

Związek Tow. Kupieckich na obwód Nadnotecki. Oddz. 15. Bydgoszcz, Jegiellońska 13. Prezes — Maksymiljan Sentkowski (radca). WPrezesi: Andrzej Burzyński, Władysław Maciejewski.

Związek Towarzystw Kupieckich na Pomorzu, Oddziałów 31. Grudziądz, Wybickiego 29. Prezes — Tadeusz Marchlewski. WPrezesi: Dr. Władysław Smoleń, Alojzy Ruchniewicz.

Polski Związek Towarzystw Kupieckich Woj. Śląskiego. Oddziałów 26. Katowice, Pl. Wolności 8. Prezes — Walenty Jerzykiewicz, WPrezesi: Ludwik Broda, Tomasz Kowalczyk.

Krakowska Kongregacja Kupiecka. Oddziałów 8. Kraków, ul. Wielopole 11. Starszy — Eugenjusz Jakubowski. Podstarsi: Dr. Leopold Macharski, Stanisław Rab, Adam Szarski.

Kongregacja Kupiecka we Lwowie, Lwów, ul. Halicka 19. Prezes— Jan Kanty Pfau. WPrezesi. Juljan Schayer, Kazimierz Maksymowicz, Stanisław Kistryn.

Stowarzyszenie Kupców i Przemysłowców Polskich Województw Południowo-Wschodnich. Oddziałów 12. Lwów, ul. 3 Maja 2. Prezes — Dr. Inż. Stanisław Bieńkowski. WPrezesi: Dr. Bronisław Wysoczański, Zygmunt Drzewicki, Bronisław Szklarczyk.

Stowarzyszenie Polskich Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi. Oddziałów 2. Łódź. ul. Piotrkowska 1113. Prezes: Zygmunt Fiedler. WPrezesi: Kazimierz Roszak, Marjan Olszewski.

Związek Towarzystw Kupieckich z siedzibą w Poznaniu, Poznań, ul. Zwierzyniecka Nr. 12. Prezes — Kazimierz Otmianowski. WPrezesi: Stanisław Różański, Marcin Nowak, Wiktor Gładysz.

Centralny Związek Detalicznego Kupiectwa Chrześcijańskiego Rzplitej Polskiej. Oddziałów 26. Warszawa, ul. Ordynacka 9. Prezes — Wiktor Howart.

Centrala Stowarzyszeń Restauratorów, Hotelarzy i Pokrewnych Zawodów Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, ul. Wspólna 10 m. 24. Prezes — Witold Wróblewski. WPrezesi: Wiktor Pawłowski, Bronisław Stańczak.

Stowarzyszenie Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Wilnie. Wilno, ul. Bakszta 11. Prezes — Mieczysław Zejmo. WPrezesi: Michał Brzostowski, Wojciech Gołębiowski.

Związek Księgarzy Polskich. Oddziałów 7. Warszawa, ul. Zielna Nr. 17 m. 8. Prezes — Ignacy Rzepecki. WPrezes: Wacław Gebethner.

Polskie Powszechne Towarzystwo Farmaceutyczne, Warszawa, ulica Długa 16. Prezes — Wacław Filipowicz.

Związek Sprzedawców Wyrobów Tytoniowych Rzeczypospolitej Polskiej Warszawa, ul. Nowy Świat 4. Prezes — Alfred Blay, notarjusz.

Stowarzyszenie Kupców i Przemysłowców Polskich w Łodzi. Oddziałów 3. Łódź, ul. Kilińskiego Nr. 145. Prezes — Karol Chądzyński.

Związek Gospodarczy Zawodów Miejskich (Wirtschaftsverbandstädt) — organ. niemieckich. Bydgoszcz, ul. Gdańska 66. Prezes — Hans Hege.

Verband für Handel und Gewerbe (Związek dla Handlu i Przemysłu). Oddziałów 5. Poznań, Zwierzyniecka 6. Prezes — Johan Scholz.

Związek Towarzystw Przemysłowych i Rzemieślniczych w Poznaniu. Poznan, ul. Zamkowa 4

Korporacja Młynów Gospodarczych. Grudziądz, ul. 3-go Maja 1/3. Prezes — Leon Tarkowski.

Związek Zawodowy Pracowników Kupieckich, Przemysłowych, Bankowych i Biurowych w Polsce. Oddziałów 4. Poznań, ul. Podgórna 12-b. Prezes — Stanisław Cofta.

Centrala Związku Kupców w Warszawie. Oddziałów 117. Warszawa, ul. Senatorska 22. Dyrektor — Inż. M. Zajdenman. Prezesi: — Abram Gepner, Salomon Graff.

Centrala Detalicznych i Drobnych Kupców w Polsce. Oddziałów 292. Warszawa, ul. Zamenhofa 5..

Federacja Zrzeszeń Przedstawicieli Handlowych Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, ul. Królewska 16. Prezes — Maksymiljan Friede. WPrezes — Dyr. Leon Perl.

IZBY HANDLOWE POLSKO-ZAGRANICZNE.

Izba Handlowa Polsko-Amerykańska, Warszawa, ul. N. Świat 72. Prezes — Leopold Kotnowski. WPrezesi: Stanisław Arct, George S. Brooks, Konstanty Hejmowski.

Izba Handlowa Polski i Z. S. S. R. Warszawa, ul. Hortensja 7 m. 3. Prezes — Juljan Brygiewicz. Dyrektor — Inż. Stefan Jabłoński.

Izba Handlowa Polsko-Łacińsko-Amerykańska. Warszawa, ul. Hortensja 6. Prezes—vacat. WPrezesi: Inż. St. Katelbach, L. Tomaszkiewicz. Kierownik Izby — Jan Wojnar. Sekretarz — B. E. Sydow.

Izba Handlowa Polsko-Austrjacka, Warszawa, ul. Kredytowa 8. Prezes — Dr. Wiktor Mikulecki. WPrezesi: Dr. Alfred Kielski, Dr. Hugo Groyecki.

Izba Handlowa Polsko-Rumuńska, Warszawa, ul. Smolna 25 m. 7. Prezes — Jerzy Iwanowski. WPrezesi: Stefan Benzef, Inż. Marjan Szydłowski, Max Ausnit, Serban Cavaler de Flondor.

Oddział Izby Handlowej Polsko-Rumuńskiej w Gdyni. Gdynia. Prezes — Feliks Kollat.

Izba Handlowa Polsko-Francuska. Warszawa, ul. Zielna 30. Prezes — Bogusław Herse. WPrezesi: Andrzej Garbiński, Roger Kaeppelin, Leon Łubieński, Franciszek Michel. Sekretarz — Piotr le Roy. Dyrektor — Wacław Ostrowski.

Izba Handlowa Polsko-Grecka. Warszawa, ul. Pierackiego 14. Prezes — Klemens Skalski. WPrezes — Leon Lempke. Sekretarz — Pierre Calogeras. Dyrektor — Artur Jakubowicz.

Izba Handlowa Polsko-Włoska. Warszawa, ul. Moniuszki 10. Prezes — Franciszek Radziwiłł. WPrezesi: — Inż. Renato Sambri, Inż. Tadeusz Marchlewski, Marceli Frydman. Dyrektor — Dr. Leon Pączewski. Sekretarz — Dr. Stanisław Bocciolone.

Izba Handlowa Polsko-Palestyńska. Warszawa, ul. Fredry 10. Prezes — Leon Levite. WPrezes — Maksymiljan Friede.

Izba Handlowa Polsko-Węgierska. Warszawa, ul. Mazowiecka 16. Prezes—Ludw. Darowski. WPrezesi: Stefan Buszczyński, Dr. Kazimierz Zaczek. Sekretarz — Wacław Kozłowski. Dyrektor — Henryk Drozdowski.

Izba Handlowa Polsko-Brazylijska. Warszawa, ul. Moniuszki 6. Prezes — Eryk Kurnatowski. WPrezesi: Władysław Jezierski, Wacław Scaevola-Wieicizorkiewicz. Sekretarz — Eugenjusz Wencel. Dyrektor — Michał Czarnota-Bojarski.

Izba Handlowa Polsko-Bałtycko-Skandynawska. Warszawa, Rynek Starego Miasta 31. Prezes Rady — Seweryn Ludkiewicz. Prezes Komitetu Wykonawczego — Józef Evert. Dyrektor — Inż. Witold Trzeciakowski. Sekretarz — Marja Lüder.

Izba Handlowa Polsko-Belgijska. Warszawa, ul. Zgoda 11. Prezes — Antoni Wieniawski. WPrezes — Pol de Maen.

Izba Handlowa Polsko-Szwedzka. Warszawa, ul. Królewska 3. Prezes — Harold Axell. WPrezesi: S. Häggberg, Sven Norrman. Sekretarz— H. Molander.

Izba Handlowa Polsko-Jugosłowiańska. Warszawa, ul. Moniuszki 10 m. 4. Prezes — Inż. Marjan Szydłowski. WPrezesi: Leon Halbmillion, Leopold Serog. Sekretarz — Marjan Niemczewski. Dyrektor — Tadeusz Garczyński.

Izba Handlowa Polsko-Holenderska. Warszawa, Al. Jerozolimskie Nr. 41 m. 7. Prezes — Walerjan Niedźwiecki. WPrezes — Klemens Skalski. Dyrektor — Artur Jakubowicz. Sekretarz — Wacław Bańkowski.

Izba Handlowa Polsko-Brytyjska. Warszawa, Kopernika 30. Prezes—Wacł. Staniszewski. WPrezesi: Egerton Sykes, Krystyn Ostrowski. Dyrektor — Karol Rose.

Izba Handlowa Polsko-Kolumbijska. Warszawa, Wspólna 38. Prezes — Sefan Benzef. WPrezesi: Antoni Kamieński, Wacław Purski. Sekretarz — Stefan Dąbrowski. Dyrektor — Józef Moszyński.

Izba Handlowa Polsko-Szwajcarska. Warszawa, ul. Kredytowa 8 m. 4. Prezes — Inż. Zygmunt Okoniewski. WPrezesi: Inż. Edmund Trepka, Klemens Skalski. Sekretarz — Dr. Alfred Kielski. Dyrektor — Dr. Roger Battaglia.

Izba Handlowa Polsko-Turecka. Warszawa, ul. Pierackiego 14. Prezes — Hamburger. WPrezes — Wójcicki. Dyrektor—Dżawid. (Tymczasowy Zarząd).

IZBY HANDLOWE ZAGRANICZNO-POLSKIE.

Izba Handlu i Przemysłu Amerykańsko-Polska w Stanach Zjedn. Ameryki Półn. New York City, 149—151 East 67-th street tel. Regent 4—6 27.

American Polish Chamber of Commerce and Industrie in The United States Inc.

Izba Handlowa Austrjacko - Polska Oesterreichisch - Polnische-Handelskammer. Wien III, Ditscheinergasse 2.

Izba Handlowa Belgijsko - Polska Chambre de Commerce Belgo-Polonaise. Bruxelles 33, rue Ducales, tel. 12-77-41..

Izba Handlowa Bułgarsko-Polska. Sofja, Benkowski 8.

Izba Handlowa Egipsko-Polska, Egiptian-Polish Chamber of Commerce. Caire 13, rue Tonede.

Izba Handlowa Francusko - Polska, Chambre de Commerce Franco-Polonaise. Paryż, rue Godot de Mauroy.

Izba Handlowa Grecko-Polska, Chambre de Commerce Greco-Polonaise. Athénes, Solonum 52 A.

Izba Handlowa Palestyńsko-Polska, Palestinian-Polish Chamber of Comm. Tel-Aviv, Javuch 9, P. O. B. 287.

Izba Handlowa Szwedzko-Polska, Svensk-Polska Handelskammaren. Stockholm, Sveavägen 88, tel. 30-81-13.

Izba Handlowa Węgiersko-Polska Magyar-Llengyel Kereskedelmi Kamara. Budapest V, Academia (Utca 9).

Polska Izba Handlowa w Charbinie. Charbin, 5 Golughaya st.

Deutsch-Polnische Handelskammer, Breslau 1, Wallstrasse 2, Oddz. Berlin, N. W. 7 Dorotheenstrasse 11.

Poljsko - Jugoslovenski Privredni Komitet, Beograd, Kraljev Trg. 5/II.

Camara de Comercio Polaca an Portugal, 19 Praça do Muncipio, Lisbona.

Camara de Commercio Hispano - Polonesa en Barcelona, Calle Fontanella 10.

Camara de Comercio Italo-Polacca, 18, Via Senato, Milano.

Neerlandsch-Poolsche Kamer von Koophandel, Amsterdam 7 Holbeinstraat 18.

Camara Mexicano-Polaca de Intercambio Mercantil, Apartatdo Postal 2425 Mexico, D. F.

Camara di Commercio Polono-Brasileisa. Edificio Rex, Sala 610 (rua Alvaro Alvina, 37), Rio de Janeiro.

Polska Izba Handlowa (Polish Cham. of Com.), 21, Route Pottier Shanghai (tel. 10013).

Polish-Australian Chamber of Commerce, 76, Pitt Street, Melbourne Australia.

GIEŁDA MIĘSNA,

Warszawa, Jagiellońska 1.

Prezes: Dr. Władysław Piaskiewicz.

Wiceprezesi: Włodarski Leon, Ehrlich Benjamin, Kwapiński Stanisław, Kolniczański Anczel.

Dyrektor: Bułhak Antoni Jerzy.

GIEŁDY ZBOŻOWO-TOWAROWE.

Warszawa, Kopernika 30. Prezes: Chrzanowski Z. Wiceprezesi: Minkiewicz W., Grasberg H., Barcikowski St. Dyrektor Giełdy: Krzemieniewski J.

Poznań, Podgórna 10. Prezes: Gradkowski A. Wiceprezesi: Weiss Z., Maciejewski M. Dyrektor: Łysakowski K.

Lwów, Akademicka 17. Prezes: Dr. Szarski M. Wiceprezesi: Dr. Papara K., Frenkiel A. Dyrektor: Dr. Paneth M.

Kraków, Andrzeja Potockiego 3. Prezes: Zeleński K. Wiceprezes: Buszczyński T. Dyrektor: Dr. Landy L.

Lublin, Krak.-Przedmieście 39. Prezes: Kosztowski W. Wiceprezesi: Krausse E., Bromberg S. Dyrektor: Dr. Hollenberg K. Oddział w Równem. Sekr. Szczerba W.

Wilno, Mickiewicza 32. Prezes: Chomiński L. Wiceprezesi: Kilkulkin L., Turczynowicz Ks. Dyrektor: Kopeć Ed.

Bydgoszcz, Pl. Wolności 7. Prezes: Baier Ed. Wiceprezes: Głębowicz J. Dyrektor: Mgr. Wójcik M.

Katowice, Wojewódzka 23. Prezes: Sztwiertnia J. Wiceprezesi: Mędlewski D., Weichmann F. Dyrektor: Bilgier A.

Łódź, Śródmiejska 23. Prezes: Wilski Z. Wiceprezes: Kulla A. Dyrektor: Dr. Solański M.

PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE I PÓŁPAŃSTWOWE

Państwo pełni nietylko władzę suwerenną, zwierzchnią, kontrolną, jest nietylko regulatorem życia swych obywateli, lecz również stało się ono podmiotem gospodarczym. I to zarówno w sensie spożywcy, odbiorcy (wyrobów włókienniczych na mundury dla wojska i funkcjonarjuszów cywilnych, węgla — dla swych kolei, środków żywności dla wojska i więźniów, urządzeń i pomocy biurowych etc.), jak i w znaczeniu producenta.

Jeżeli przez słowo: producent będziemy rozumieli czy to fabrykanta, czy to przedsiębiorcę dostawy usług, czy wreszcie kupca lub bankiera, to państwo jest producentem w szerokim sensie tego słowa. Państwo fabrykuje towary, państwo je sprzedaje, państwo oddaje usługi, państwo jest właścicielem aparatu finansowo-kredytowego. W każdym z tych wypadków państwo-przedsiębiorca wykonywa określone funkcje gospodarowania, a czyni tak z jednej strony ku podniesieniu swych dochodów, z drugiej zaś w imię dobra publicznego, w imię interesów ogólno-krajowych, społecznych, czy gospodarczych, w imię gospodarstwa narodowego.

Nie znaczy to bynajmniej, by działalność państwa jako przedsiębiorcy miała być oderwana od prawidłowych, powszechnie stosowanych metod gospodarowania lub by nie dążyło ono do zysku, do rentowności posiadanych przedsiębiorstw. Aczkolwiek istnieją dziedziny, w których zagadnienie rentowności pozostaje nieco w tyle poza motywami czysto technicznemi lub niegospodarczemi (np. obrona kraju), to z reguły przedsiębiorstwo, znajdujące się w rękach państwa, jest tak samo nastawione na zysk, jak normalne prywatne przedsiębiorstwo kapitalistyczne. Zysk ten jest jednak tylko miarą sprawności przedsiębiorstwa, ale jeszcze nie wpływa na ocenę celowości brania przez państwo odpowiedzialności za to przedsiębiorstwo. Celowość tę znaleźć można w nadrzędności państwa, w jego zadaniu kierowania i regulowania procesów społeczno-gospodarczych.

Państwo może i powinno brać udział w takich tylko przedsiębiorstwach, których produkcja (w tym szerokim sensie słowa) posiada doniosłe znaczenie dla interesów gospodarstwa narodowego i tylko po to, by przy pomocy tego udziału państwo mogło wywrzeć decydujący wpływ na rodzaj i kierunek działalności przedsiębiorstwa.

Nie jest to zadanie łatwe i — co gorsza — nie zawsze daje się ono realizować ściśle według nakreślonego zgóry planu. Państwo staje się przedsiębiorcą niejednokrotnie z musu, w wyniku najrozmaitszych okoliczności, które wymagają interwencji ze strony państwa, ta zaś zkolei przeradza się w bezpośrednią działalność jako przedsiębiorcy.

Analizując stan posiadania państwowego na odcinku gospodarczym w Polsce, należy mieć w pamięci ponadto dwa fakty: 1) dziedzictwo po państwach zaborczych oraz 2) zacofanie gospodarcze Polski i konieczność pewnego „doppingu" w „wyścigu pracy" narodów i to na tle ubóstwa sił i środków samego społeczeństwa. W ten sposób można zrozumieć, dlaczego Państwo Polskie stało się właścicielem lub współwłaścicielem nietylko monopolu solnego i kolei żelaznych, ale i linij żeglugowych morskich i powietrznych, nietylko lasów, ale i rafineryj nafty, kopalni węgla, hut lub banków, nietylko fabryk broni, ale i fabryk chemicznych etc., etc. W pewnych przedsiębiorstwach Państwo Polskie jest właścicielem lub współwłaścicielem dzięki spadkowi po zaborcach („Polmin", dawny „Chorzów", „Brzeszcze", Zakłady Wodociągowe na G. Śląsku, „Tesp" czyli S. A. Eksploatacji Soli Potasowych, „Azot", prywatne koleje normalno — i wąskotorowe, Toruński Port Drzewny); w innych do tego stanu rzeczy doprowadził wzgląd na zagrożone w razie upadku danego przedsiębiorstwa interesy państwa jako wierzyciela lub interesy obrony kraju („Starachowice", Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki, „Grodzisk", Przemysł Chemiczny w Polsce „Boruta", Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne); gdzieindziej znowu państwo musiało samo zająć się produkcją z uwagi na to, że kapitał prywatny bądź obawiał się ryzyka, bądź był

za słaby, a poważne względy ogólno-krajowe domagały się stworzenia odnośnych przedsiębiorstw (państwowe wytwórnie i zakłady przemysłu wojennego, „Mościce", Polskie Towarzystwo Handlu z Rosją „Polros", Chłodnia Portowa i Składy w Gdyni, przedsiębiorstwa żeglugi morskiej i powietrznej); wreszcie istniały specjalne względy natury politycznej i gospodarczej, strukturalne i konjunkturalne, nakazujące czynny udział państwa w przedsiębiorstwach (P. A. T., Bank Polski, Bank Akceptacyjny, Bank Śląski, Stocznia Gdańska, Gdański Bank Emisyjny, Gdański Monopol Tytoniowy, Spółka Osadnicza „Ślązak", „Skarboferm", Kopalnia Ołowiu i Srebra w Strzybnicy, Francusko - Polskie Towarzystwo Kolejowe, Syndykat Emigracyjny, Polska Akcyjna Spółka Telefoniczna, Polskie Radjo, „Ursus", „Orbis"). Osobne miejsce zajmują tutaj monopole, gdzie głównym motywem jest tak wzgląd na wydatne pomnożenie dochodów skarbowych, jak i konieczność niedopuszczenia do zwichnięcia przez kapitał prywatny zasady faktycznej wyłączności rynkowej.

Przedsiębiorstwa, należące do Państwa Polskiego, podzielić należy na 5 — zgrubsza biorąc — grup. Do pierwszej zaliczymy te warsztaty, których nie wydzielono z administracji państwowej w sposób, określony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 17.III 1927 r. o komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych. Zaliczyć tu można z jednej strony Polskie Koleje Państwowe, Lasy Państwowe oraz Polską Pocztę, Telegraf i Telefon (wchodzą one do budżetu sumą netto czyli przewyżką dochodów nad wydatkami, jednakże preliminarz budżetowy zawiera ich szczegółowe t. zw. plany finansowo-gospodarcze), z drugiej zaś — Zdrojowiska Państwowe, Mennica Państwowa, Szpitale Państwowe, Zakłady Higjeny, drobne wytwórnie wojskowe i t. p. (które traktowane są budżetowo narówni z urzędami, nie mają więc t. zw. planów finansowo-gospodarczych). Nie znaczy to jednak, by te drugie były wolne od podatków przy tranzakcjach, zawieranych z rynkiem prywatnym. Drugą grupę stanowią monopole fiskalne w liczbie czterech, znajdujących się w bezpośrednim zarządzie państwowym (monopole: soli, spirytusu, tytoniu i loterji), i jednego, wydzierżawionego kapitałowi zagranicznemu (monopol zapałczany). — W trzeciej grupie mieścić się będą wszystkie przedsiębiorstwa skomercjalizowane, pod którą to nazwą rozumie się przedsiębiorstwa, wydzielone z administracji państwowej stosownie do zasad cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 1927 r. Czwarta grupa obejmuje t. zw. przedsiębiorstwa mieszane czyli przedsiębiorstwa prywatne z udziałem Skarbu Państwa, banków, monopoli i skomercjalizowanych przedsiębiorstw państwowych. Wreszcie w grupie piątej znajdą się 3 banki państwowe: Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny i Pocztowa Kasa Oszczędności.

Z uwagi na różnice formalno-prawne i gospodarcze dwie pierwsze grupy stanowią dziedzinę zupełnie odrębną od dalszych dwuch grup. Inne są zadania i struktura przedsiębiorstw w rodzaju zdrojowisk, szpitali lub lasów państwowych albo „Polskiej Poczty, Telegrafu i Telefonu", aniżeli skomercjalizowanych wytwórni wojskowych, Polskiego Radja lub „Starachowic". Pierwsze należą do grupy t. zw. kameralistycznej, gdy drugą grupę stanowią normalne przedsiębiorstwa rynkowe, rządzące się zasadami kapitalistycznemi, posiadające kapitał zakładowy i rezerwowy, zaciągające zobowiązania długoterminowe w swojem własnem imieniu i t. d. Na pograniczu tych dwuch grup stoją niewątpliwie P. K. P., które od faktycznej komercjalizacji dzieli

stosunkowo cienka przegroda. Zupełnie zaś odrębne stanowisko zajmują banki państwowe, rządzące się specjalnemi ustawami.

Przedsiębiorstwa, niewydzielone z administracji państwowej, obejmują większość obrotów. Suma przychodów, uzyskanych czy to ze sprzedaży towarów, czy to z tytułu oddanych usług, wyniosła w roku budż. 1932/33 ca. 1.4 miljarda zł., z czego na P. K. P. przypadał 1 miljard, na „Polską Pocztę. Telegraf i Telefon" niespełna 200 miljonów, na Lasy Państwowe blisko 150 miljonów zł. Monopole państwowe (bez zapałczanego) dały w 1932/33 r. — 964 miljony zł., jednakże od tej kwoty należy odjąć 415 milj. zł. z tytułu pobranych przez nie opłat skarbowo-monopolowych, pozostaje więc poza fiskalną, czysto gospodarcza kwota 549 miljonów zł. Trzecia grupa — przedsiębiorstwa skomercjalizowane — daje za r. 1932/33 ok. 170 milj. zł. Czwarta — bez Banku Polskiego (o którym niżej) — miała w 1933 r. obroty w wysokości ca. 300 milj. zł. Sumarycznie biorąc, działalność państwa jako przedsiębiorcy (w charakterze właściciela i współwłaściciela) wyraża się 2,4 miljarda zł. obrotu czyli przychodów brutto. Ponieważ ogólnokrajowe obroty opodatkowane (bez obrotów bankowych) wynosiły w 1932/33 r. kwotę 14 miljardów zł., łącznie zaś z niepodlegającemi opodatkowaniu obrotami przedsiębiorstw niewydzielonych i monopoli— 16 miljardów zł., gospodarcze przychody Państwa Polskiego dosięgają 15 proc. przychodów ogólno-krajowych.

Na specjalne omówienie zasługują przedsiębiorstwa skomercjalizowane i mieszane, t. zn. te przedsiębiorstwa państwowe, których struktura i metody działania zbliżone są najbardziej do kapitalistycznych, o ile nie są one niemi całkowicie. Ich obroty wynoszą obecnie niespełna pół miljarda zł. czyli ca. 3 proc. obrotów ogólno-krajowych, stanowią więc nader skromną pozycję w bilansie produkcji i wymiany polskiego gospodarstwa narodowego. Kapitał zakładowy przedsiębiorstw skomercjalizowanych wynosił z końcem 1934 r. nieco powyżej 400 milj. zł. i znajduje się całkowicie w rękach państwa (obojętne, czy w formie t. zw. własnego kapitału przedsiębiorstwa, czy też pod postacią lokaty ze strony Skarbu Państwa); kapitał zakładowy 74 przedsiębiorstw mieszanych sięgał na tę samą datę 437 miljonów zł., w czem Skarb, banki, monopole i przedsiębiorstwa państwowe miały 235 milj. zł. czyli 54 proc., a z Bankiem Polskim (gdzie I emisja tylko w drobnym stopniu, natomiast II-a emisja całkowicie znajduje się w rękach Skarbu Państwa) — 587 milj. zł., z czego na Skarb Państwa i t. d. przypadało 290 milj. zł. czyli 50 proc. Rezerwy, posiadane przez przedsiębiorstwa skomercjalizowane, wynosiły w 1933 r. ponad 14 milj. zł., gdy przedsiębiorstwa mieszane wykazały blisko 40 milj. zł. (bez Banku Polskiego), nie licząc funduszu amortyzacyjnego w kwocie ca. 170 milj. zł. Zobowiązania (mamy na myśli wyłącznie przedsiębiorstwa mieszane krajowe bez Banku Polskiego) wyniosły z końcem 1933 roku — 508 milj. zł., z czego krótkoterminowe 354 milj. zł. Zadłużenie wzmiankowanej grupy przedsiębiorstw wobec Skarbu Państwa oraz banków i przedsiębiorstw państwowych z tytułu kredytów, zaliczek i t. p. wyniosło na tę samą datę 140 milj. zł. czyli 27 proc. Zaległości podatkowych (wobec państwa i samorządów) oraz w składkach ubezpieczeniowych nie przekraczały 2 milj. zł. Zyski operacyjne roku 1933 wynosiły niespełna 10, straty — 15 milj. zł. Zatrudniały one (nadal bez Banku Polskiego oraz kolei lokalnych) niespełna 5.000 pracowników umysłowych i prawie 25.000 fizycznych.

Państwo, jako przedsiębiorca (pełny właściciel i wspólnik), posiada w chwili obecnej udział w następujących działach gospodarki na-

rodowej: bankowość, górnictwo i hutnictwo, przemysł metalowy i maszynowy, przemysł konstrukcyjny, przemysł chemiczny, przemysł włókienniczy i konfekcyjny, elektrownie i wodociągi, koleje żelazne (nie licząc, oczywista, P. K. P.), żegluga morska, żegluga powietrzna, komunikacja telefoniczna, radjofonja, przedsiębiorstwa robót technicznych, domy składowe, handel towarowy, oddawanie usług i pośrednictwo. Państwo jest obecne niemal w każdej gałęzi gospodarstwa narodowego, jednakże tylko w niektórych (jak przemysł uzbrojenia wojska i komunikacja wszelkich rodzajów) posiada głos decydujący i monopol faktyczny. Po wyeliminowaniu tych właśnie gałęzi bezpośrednia działalność państwa jako przedsiębiorcy, schodzi do stosunkowo skromnego poziomu.

Przedsiębiorstwa Państwowe (skomercjalizowane i banki) i półpaństwowe (mieszane).

Przez przedsiębiorstwa mieszane, objęte poniższym wykazem, rozumiane są przedsiębiorstwa mieszane: a) I-go stopnia, do których wchodzą ministerstwa, banki i przedsiębiorstwa państwowe bez względu na wysokość ich udziału w kapitale zakładowym oraz b) — II-go stopnia, do których wchodzą te przedsiębiorstwa mieszane I-go st., gdzie conajmniej 50 proc kapitału zakładowego należy do ministerstw, banków i przedsiębiorstw państwowych.

I. Banki:

Bank Gospodarstwa Krajowego,
Państwowy Bank Rolny,
Pocztowa Kasa Oszczędności,
Bank Polski,
Bank von Danzig (udział B. G. K.),
Bank Polska Kasa Opieki w Warszawie (należy w 100 proc. do P.K.O.),
Bank Polska Kasa Opieki w Buenos Aires (należy w 100 proc. do P. K. O.),
Bank Akceptacyjny S. A. (udział B. Polskiego, B. G. K., P. B. R, i M, Sk,),
Bank Związku Spółek Zarobkowych, S. A. (udział M. Sk.),
Zjednoczony Bank Ziemiański, S. A. (należy w 100 proc. do Min. Sk.),
Ziemski Bank Kredytowy, S. A. (udział P. B. R. i B. G. K.),
Bank Śląski, S. A. w likw. (udział B. G. K.),
Bank Naftowy, S. A. (udział „Polminu"),
Kasa Targowa w Warszawie, sp. z o. o. (udział P. B. A.),
Britisch & Polish Trade Bank, S. A. w Gdańsku (udział B. G. K.),
Dom Bankowy J. Kugel i Ska w Gdyni, sp. o. o. (udział British & Polish, Trade Bank).

II. Górnictwo i hutnictwo:

Państwowa Kopalnia Węgla „Brzeszcze",
Huta Pokój, S. A. (udział B. G. K.),
Zakłady Hohenlohe'go, S. A. (udział M. Sk.),
Towarzystwo Starachowickich Zakładów Górniczych, S. A., (udział M. Sk. i B. G. G.),
S. A. Eksploatacji Soli Potasowych (udział B. G. K.),
Polskie Kopalnie Skarbowe na G. Śląsku „Skarboferm" spółka dzierżawna S. A. (udział M. P. i H.),
Polska Huta Ołowiu i Srebra w Strzybnicy S. A. w likw. (udział M. P. i H.),
Gwarectwo Świętokrzyskie sp. z o. o. (udział Kieleckiego T A.).

III. Przemysł metalowy i maszynowy:

Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia.
Państwowe Zakłady Inżynierji.
Państwowe Zakłady Lotnicze.
Państwowe Zakłady Tele- i Radjotechniczne.
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki, S. A. (udział B.G.K.).
Zakłady Mechaniczne „Ursus" S. A. (udział P. Z. Inż.).
Międzynarodowe Towarzystwo Budowy Okrętów i Maszyn S. A. w Gdańsku (Stocznia Gdańska) (udział Min. Sk. i B. G. K.).

IV. Przemysł chemiczny:

Zjednoczone Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie i Mościcach.
Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Pionkach.
Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych „Polmin".
Przemysł Chemiczny w Polsce S. A. w Zgierzu („Boruta") (udział B. G. K.).
Zakłady Chemiczne „Grodzisk" S. A. (udział B. G. K.).
„Azot" S. A. w Jaworznie (należy w 100% do Z. F. Z. A. w Mościcach i Chorzowie).
„Bella Mella" Naftowa i Przemysłowa sp. o. o. (udział „Polminu").
Kieleckie T. A. Nawozów Sztucznych i Innych Przetworów Chemicznych, w likw. (udział „Boruty").
Fabryka Chemiczna „Gzichów" S. A. (udział „Grodziska").
„Wygoda" sp. z o. o. (udział „Grodziska" i „Gzichowa").

V. Przemysł włókienniczy i konfekcyjny:

Państwowe Zakłady Umundurowania.
Pabjanickie Zakłady Włókiennicze S. A. (udział M. Sk.).

VI. Elektrownie:

Podkarpackie Towarzystwo Elektryczne S. A. (udział M. Sk.).
Zjednoczenie Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckiego S. A. (udział P. W. U., P. W. P. oraz „Starachowic").

VII. Koleje:

a) normalnotorowe:

Francusko-Polskie Towarzystwo Kolejowe S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Chełmża — Mełno S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Delatyn — Kołomyja — Stefanówka S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Kraków — Kocmyrzów S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Lwów — Jaworów S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Piła — Jaworzno S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Siersza — Trzebinia — Skawce S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Tarnopol — Zbaraż S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Tarnów — Szczucin S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Toruń — Czarnowo S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Toruń — Lubicz S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Twarda Góra — Nowe S. A. (udział M. K.).

b) wąskotorowe:

Kolej Lokalna Łupków — Cisna S. A. (udział M. K.).
Kolej Lokalna Przeworsk — Dynów S. A. (udział M. K.).
Bydgoskie Koleje Powiatowe (udział M. K.).
Gostyńska Kolej Powiatowa (udział M. K.).

Jarocińska Kolej Powiatowa (udział M. K.).
Kościańska Kolej Powiatowa (udział M. K.).
Kościańska Wąskotorowa Kolej Powiatowa (udział M. K.).
Średnia Kolej Powiatowa (udział M. K.).
Wrzesińska Kolej Powiatowa (udział M. K.).
Żnińska Kolej Powiatowa (udział M. K.).

VIII. Linje żeglugowe *(morskie i powietrzne):*

Gdynia — Ameryka Linje Żeglugowe.
Polsko-Brytyjskie Tow. Okrętowe S. A. (udział M. P. i H.).
Żegluga Polska S. A. (należy w 100% do M. P. i H.).
Polskie Linje Lotnicze „Lot" sp. z o. o. (udział M. K.).

IX. Przedsiębiorstwa tele- i radjofoniczne:

Polska Akcyjna Spółka Telefoniczna S. A. (udział M. P. i T.).
Polskie Radjo S. A. (udział M. P. i T.).

X Przedsiębiorstwa techniczne, instalacyjne it. p.

Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne S. A. w likw. (udział P. B. R. i B. G. K.).
Małopolskie Zakłady Meljoracyjne i Techniczne sp. z o. o. (udział P. B. R.).
„Pionier" S. A. dla poszukiwania i wydobywania materjałów bitumicznych (udział „Polminu").
Stocznia Gdyńska (udział Stoczni Gdańskiej i „Starachowic").

XI. Domy składowe:

Chłodnia i Składy Portowe w Gdyni sp. z o. o. (udział M. P. i H. i P. B. R.).
Powszechne Domy Składowe S. A. (udział B. G. K.).

XII. Przedsiębiorstwa handlowe:

Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe.
„Spirytus" S. A. (udział P. Mon. Spir.).
Syndykat Przemysłu Naftowego sp. z o. o. (udział „Polminu").
Polskie Towarzystwo Naftowe sp. z o. o. w Gdańsku (udział „Polminu").
Polska Agencja Eksportu Drewna sp. z o. o. (udział Adm. Lasów Państwowych i Pol. Agencji Mor.).
Reklama Pocztowa sp. z o. o. (udział M. P. i T. i „Polskiego Radja").
Eksport Przemysłu Obronnego „Sepewe" sp. z o. o. (udział P. W. U., P. W. P., P. Z. Inż., P. Z. Lotn., „Starachowic", Stow. Mech. Pol. z Am., „Ursusa" i B. G. K.).
„Skarbopol" sp. z o. o. w Gdańsku (udział „Skarbofermu").
„Skarbopol" sp. z o. o. w Gdyni (udział „Skarbofermu").
„Petow" sp. z o. o. w Bydgoszczy (udział „Skarbofermu").

XIII. Przedsiębiorstwa usług.

Polska Agencja Telegraficzna.
Państwowe Zakłady Wodociągowe na G. Śląsku.

Syndykat Emigracyjny sp. z o. o. (udział M. O. S. i 3 linij żegl.).
Polskie Biuro Podróży „Orbis" sp. z o. o. (udział Banku P. K. O.).
Polska Agencja Morska sp. z o. o. (udział „Żeglugi Polskiej").
„Gdynika" Maklerzy Ubezpieczeniowi sp. z o. o. (udział P. A. M.).

XIV. Przedsiębiorstwa inne:
Gdański Monopol Tytoniowy S. A. (udział B. G. K.).
Polskie Towarzystwo Handlu z Rosją „Polros" sp. z o. o. w likwid. (udział M. Sk.).
Polskie Zjednoczenie Rybaków Morskich Spółdz. z o. o. (udział B.G.K.)
Towarzystwo Osiedli Robotniczych sp. z o. o. (udział Fund. Pr., B.G.K. i ubezp. społ.).
Spółka Mieszkaniowa dla Miast sp. z o. o. (udział B. G. K.).
Przedsiębiorstwo Osadnicze „Ślązak" sp. z o. o. (udział P. B. K.).
Toruński Port Drzewny w Toruniu S. A. (udział M. K.).

SPÓŁDZIELCZOŚĆ.

Informacje ogólne.

Ubiegły rok 1934 obfitował w wypadki, mające dla ruchu spółdzielczego w Polsce znaczenie historyczne.

Pierwszym z nich było dokonanie przez Biuro Rady Spółdzielczej przy Ministerstwie Skarbu „Pierwszego ogólnego spisu spółdzielni w Polsce" na dzień 1.I.1934, który wykazał, iż w Polsce w dniu tym istniało prawnie w sądach zarejestrowanych 22.734 spółdzielni, z czego 11.762 było zorganizowanych w 23 związkach rewizyjnych, zaś 10.972 spółdzielnie stały poza wszelkiemi ramami organizacyjnemi. W tych ostatnich dalsza ankieta statystyczna Biura Rady stwierdziła przeszło 3.000 czynnych, pozostałe zaś 7.000 bądź zawiesiło czynności z powodu kryzysu, bądź znajdowało się w likwidacji, bądź też już dawniej przestało istnieć, lecz z pwodu niedbałości ostatnich władz nie zostało z rejestrów wykreślone. Bliższe dane statystyczne tego spisu — patrz niżej.

Drugim było uchwalenie przez Sejm Rzeczypospolitej w dniu 13 marca 1934 r. daleko sięgających zmian w dotychczasowej Ustawie o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 roku (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 342, z dnia 9 maja 1934 r.). Zmiany te, poza wielu ulepszeniami natury formalnej, prawnej i administracyjnej, w odniesieniu do samych spółdzielni wprowadziły jako nowość: a) zasadę wpływu Ministra Skarbu na statuty i teren działania poszczególnych związków rewizyjnych oraz zasięg typów spółdzielni, jakiemi ma się opiekować poszczególny związek; b) zasadę zatwierdzania prawa rewizji dla rewidentów związkowych przez Przewodniczącego Rady Spółdzielczej i rozszerzenie jego kompetencji także na nadzór nad związkami rewizyjnemi i centralami gospodarczemi (dotychczas tylko nad spółdzielniami niezwiązkowemi); c) zasadę stopniowej likwidacji spółdzielczości niezwiązkowej i kierowania żywotnych spółdzielni niezrzeszonych do związków rewizyjnych.

Trzecim — powołanie nowej Rady Spółdzielczej przy Ministerstwie Skarbu (w składzie jak niżej), która na swych 3 posiedzeniach w r. 1934 (17.V., 12.VII i 31.X.), przeprowadziła wielką ilość uchwał, mających dla ruchu spółdzielczego w Polsce znaczenie pierwszorzędne.

Czwartym — najważniejszym, to uchwała Rady Spółdzielczej z 31.X.34, na mocy której ma w najbliższym czasie nastąpić unifikacja

9 związków rewizyjnych, wchodzących w skład dotychczasowych dwu federacyj „Unja Związków Spółdzielczych w Polsce" oraz „Zjednoczenie Związków Spółdzielni Rolniczych Rz. Pol.".

Naskutek tej samej uchwały, potwierdzonej przez Ministra Skarbu, nastąpiła też fuzja dotychczasowych 5 związków rewizyjnych niemieckich w 2 związki, czterech żydowskich w 2 żydowskie, a także przeniesienie spółdzielni oszczędnościowo - pożyczkowych pracowniczych oraz spółdzielni pracy z innych związków do zreorganizowanego i poszerzonego dotychczasowego Związku Spółdzielni Mieszkaniowych i Budowlano - Mieszkaniowych, który przekształcił się w ogólnopracowniczy związek p. n. „Związek spółdzielni i zrzeszeń pracowniczych". Dzięki temu rozporządzeniu unifikacja polskiego ruchu spółdzielczego i normalizacja ruchu spółdzielczego w Polsce wogóle posunęła się szybkiemi krokami naprzód.

Najważniejsze postanowienia prawne ustawy o spółdzielniach.

ze szczególnem uwzględnieniem zmian z dnia 13 marca 1934 r.
(Cyfry w nawiasach oznaczają artykuły tejże Ustawy).

I. Zasady ogólne: — Spółdzielnią jest każde zrzeszenie nieograniczonej liczby osób o zmiennym kapitale i składzie osobowym, mające na celu podniesienie zarobku lub gospodarstwa członków przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, którego statut z powołaniem się na Ustawę o spółdzielniach, został w sądzie zarejestrowany (1, 3, 4).

Spółdzielnię uważa się za handlującego w rozumieniu prawa handlowego. Jako taka podlega ona przepisom prawa handlowego, o ile Ustawa o spółdz. nie stanowi inaczej.

II. Postanowienia szczegółowe: — Przed zarejestrowaniem statutu spółdzielnia winna uzyskać bądź od Rady Spółdzielczej bądź od Związku rewizyjnego oświadczenie, że celowość jej założenia nie nasuwa zastrzeżeń. Do podania o zarejestrowanie w sądzie należy dołączyć powyższe oświadczenie, 1 egz. statutu uchwalonego na zebraniu założycielskiem z oryginalnemi podpisami conajmniej 10 członków — założycieli oraz 2 odpisy tegoż, protokół zebrania założycielskiego względnie także protokół posiedzenia Rady Nadzorczej, która wybierała Zarząd, o ile według statutu Rada a nie Walne Zgromadzenie wybiera Zarząd. Podanie winno być podpisane przez wszystkich członków Zarządu, a podpisy ich uwierzytelnione na samem podaniu bądź przez sąd, bądź przez notarjusza, bądź przez urząd gminny (5).

Wciągnięcie spółdzielni do rejestru sąd ogłasza na jej koszt w organie odnośnego związku rewizyjnego, o ile spółdzielnia doń należy, dla spółdzielni niezwiązkowych zaś w czasopiśmie „Spólnota Pracy" w Warszawie, ul. Marymoncka 3, (konto PKO. 17381).

Firma spółdzielni winna zawierać w sobie rzeczownik „spółdzielnia" lub przymiotnik „spółdzielczy", siedzibę i rodzaj odpowiedzialności i odróżniać się wyraźnie od firm innych spółdzielni tej samej miejscowości.

Każdy oddział winien być zgłoszony do sądu rejestrowego, w którego okręgu Oddział ten się znajduje. Zwykłe sklepy i magazyny nie podlegają pod pojęcie Oddziału (12).

Członkiem spółdzielni może być każda osoba fizyczna, która ukończyła 18 lat życia (w spółdzielniach z odpowiedzialnością nieogra-

niczoną każdy pełnoletni) lub osoba prawna, o ile statut danej spółdzielni nie stanowi inaczej. Liczba członków w spółdzielni nie może być mniejszą niż 10 osób fizycznych lub 3 osoby prawne (przy statutowem członkostwie tylko osób prawnych) (13, 19).

Odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni może być: nieograniczona, ograniczona do kilkakrotności udziału lub tylko do wysokości udziału — zależnie od jej statutu (14). Ilość udziałów dowolna, o ile jej statut nie ogranicza (16).

Przystąpienie do spółdzielni uskutecznia się tylko zapomocą pisemnej deklaracji, odpowiednio wypełnionej (17). Niepiśmienni kładą zamiast podpisu swój znak, stwierdzony przez sąd, notarjusza lub urząd gminny; przy spółdzielniach z odp. udziałami lub ograniczoną wystarczą podpisy 2 członków spółdzielni (18).

Wierzytelności spółdzielni do członka z tytułu wpłat na udział nie podlegają zajęciu na rzecz wierzycieli spółdzielni (21).

Zgłoszenie wystąpienia należy złożyć pisemnie conajmniej na 3 miesiące przed końcem roku obrachunkowego, o ile statut nie stanowi inaczej (23). **O wykluczeniu** członek winien być powiadomiony pisemnie. Od chwili wykluczenia nie może on brać udziału w walnych zgromadzeniach ani wchodzić w skład innego organu spółdzielni (26).

Wypłata udziału byłemu członkowi uskutecznia się tylko w razie nadwyżki bilansowej dopiero po zatwierdzeniu bilansu rocznego przez walne zgromadzenie. Przedawnienie roszczeń z tego tytułu — po latach 5 (27). W razie ogłoszenia postępowania upadłościowego lub odroczenia wypłat w spółdzielni wypowiedzenie członkostwa nie znosi odpowiedzialności finansowej członka aż do ukończenia tych postępowań (28). Udziałów nie wolno zbywać ani oddawać w zastaw (29). Każda spółdzielnia winna prowadzić dokładny rejestr członków (30) według przepisów Rady Spółdzielczej. Każdy członek ma prawo otrzymać statut ze wszelkiemi zmianami za zwrotem kosztów (32).

Władzami spółdzielni są: walne zgromadzenie, rada nadzorcza i zarząd jako władze: prawodawcza, kontrolująca i wykonawcza. Kompetencje ich ustalone są w art. 46, 41, 36, 35 i 33 Ust. o spółdz.

Każdą zmianę członków zarządu należy zgłosić niezwłocznie do sądu rejestrowego (34). Zarząd może ustanawiać pełnomocników, lecz nie może udzielać prokury (39).

Nie można być równocześnie członkiem zarządu i rady. Członkowie zarządu i rady nie mogą być z sobą spokrewnieni ani spowinowaceni, ani też być — bez zgody ich zwierzchnich organów — członkami zarządu i rady innej spółdzielni tego samego typu w tej samej miejscowości (43).

Każdy członek zarządu i rady odpowiada za szkody, wyrządzone spółdzielni, osobiście, w razie winy zbiorowej — winni odpowiadają solidarnie (44).

Uchwały na walnych zgromadzeniach — o ile statut nie zawiera odmiennych postanowień — zapadają zwykłą większością głosów oddanych (49). Każdą uchwałę walnego zgromadzenia niezgodną z prawem lub statutem można zaskarżyć w terminie 6 tygodni od daty walnego zgromadzenia (50). Spółdzielnie, liczące ponad 500 członków, mogą walne zgromadzenia członków zastąpić przez zebrania przedstawicieli, których nie może być mniej niż 30 (51).

Spółdzielnia winna prowadzić rachunkowość zgodnie w wymogami prawa handlowego. Książki i dokumenty powinny zawsze znaj-

dować się w lokalu spółdzielni (52). Bilans winien być sporządzany co rok (53) wraz ze sprawozdaniem rzeczowem z czynności (55). Z zysków należy przekazywać co rok conajmniej 10% do funduszu zasobowego, służącego na pokrycie strat bilansowych (56). Straty pokrywają się w porządku, wskazanym przez statut z funduszów: udziałowego, zasobowego i innych. Na pokrycie strat walne zgromadzenie może uchwalić dopłatę udziałów. Zyski z lat następnych mogą być użyte na przywrócenie odpisanych udziałów (58). Odpis sprawozdania oraz bilansu i protokółu dorocznego walnego zebrania zarząd przesyła związkowi rewizyjnemu lub Radzie Spółdzielczej, o ile spółdzielnia do związku nie należy (59).

Każda spółdzielnia powinna być przynajmniej raz na rok rewidowana — bądź przez związek rewizyjny, bądź przez Przewodniczącego Rady Spółdzielczej, o ile do związku nie należy. Podczas likwidacji spółdzielni związkowej rewizję przeprowadza ten związek, do którego spółdzielnia należała w chwili uchwały o rozwiązaniu (60). Rewidentów związków rewizyjnych zatwierdza Przewodniczący Rady Spółdzielczej (62). O ile działalność spółdzielni wykazuje poważne uchybienia przeciwko prawu lub statutowi, sąd rejestrowy może na wniosek organu rewidującego orzec rozwiązanie spółdzielni w trybie postępowania niespornego. To samo dotyczy spółdzielni, która mimo żądania Rady Spółdzielczej w ciągu 3 lat nie przystąpiła do związku rewizyjnego (65).

Spółdzielnie mogą łączyć się w związki (66), których statuty zatwierdza Minister Skarbu (67) i którym może przyznać prawo rewizji (68). Przyznanie to może być uzależnione od zastosowania się związku do żądań Ministra co do zwężenia lub rozszerzenia działalności związku. O każdej zmianie w składzie osobowym władz związku rewizyjnego zarząd tegoż związku winien zawiadomić Radę Spółdzielczą. Nadzór nad związkami rewizyjnemi spoczywa w rękach Przewodniczącego Rady Spółdzielczej. (69).

Zmiany statutu mogą być dokonane tylko mocą uchwały walnego zgromadzenia i winny być zarejestrowane w sądzie (71). przyczem ważniejsze wymagają $^3/_4$ głosów oddanych. Zmiany, dotyczące zniżenia udziałów lub odpowiedzialności statutowej, winny być ogłoszone 3-krotnie w piśmie przeznaczonem do ogłoszeń danej spółdzielni, z odpowiedniem wezwaniem do wierzycieli (73).

Rozwiązanie spółdzielni w warunkach normalnych winno nastąpić na mocy uchwał 2 po sobie następujących walnych zgromadzeń członków, zapadłych większością $^3/_4$ głosów oddanych. Przed upływem roku od takiej uchwały walne zebranie może tą samą większością przywrócić działalność spółdzielni bez potrzeby ponownej rejestracji, jedynie za zwykłem zawiadomieniem sądu.

Spółdzielnia może być rozwiązana na mocy orzeczenia sądowego, wydanego na podstawie art. 65. skutkiem ogłoszenia upadłości oraz na wniosek Przewodniczącego Rady Spółdzielczej, o ile nie rozpoczęła działalności bądź od lat 5 zaprzestała ją prowadzić (75).

Sposób likwidacji spółdzielni normują art. 76 — 84 Ustawy o spółdzielniach. Z nich najważniejsze przewidują: obowiązek zgłoszenia rozwiązania w sądzie i ogłoszenia o rozwiązaniu w piśmie, dopisywania pod pieczątką spółdzielni słów: „w likwidacji", zasady podziału majątku spółdzielni, obowiązek ogłoszenia o ukończeniu likwidacji i wykreśleniu spółdzielni z rejestru sądowego.

Przepisy upadłościowe zawarte są w art. 85 — 106 Ustawy.

Łączenie się spółdzielni może nastąpić na mocy zgodnych uchwał walnych zgromadzeń członków wszystkich łączących się spółdzielni, przyczem jedna z nich powinna być oznaczona jako przejmująca. Należy przytem przyjąć jeden statut, bilanse połączeniowe poddać rewizji, zgłosić do rejestru wszystkie łączące się spółdzielnie (107 — 110). Połączenie takie nie podlega opodatkowaniu i należytościom, wymierzanym od przeniesień majątkowych oraz od wzrostu kapitału udziałowego (115).

Zwierzchnim organem państwowym, powołanym do współdziałania z Rządem w zakresie spraw spółdzielczych, jest Rada Spółdzielcza przy Ministerstwie Skarbu, powoływana na przeciąg 2 lat przez Ministra Skarbu w $^2/_3$ z pośród przedstawicieli związków rewizyjnych, w $^1/_3$ z pośród delegatów większości Ministerstw. Przewodniczącego Rady Spółdzielczej mianuje Minister Skarbu z pośród urzędników swego Ministerstwa (116). Rada Spółdzielcza opinjuje wszystkie ustawy i rozporządzenia, dotyczące ruchu spółdzielczego, wnioski w sprawie przyznania związkom prawa rewizji oraz celowość założenia spółdzielni nowych (117). Przewodniczący Rady Spółdzielczej nadzoruje związki rewizyjne i spółdzielnie niezwiązkowe oraz centrale gospodarcze, zatwierdza rewidentów, wykonuje uchwały Rady Spółdzielczej i zarządzenia Ministra Skarbu w odnieseniu do ruchu spółdzielczego, kieruje pracami Biura Rady Spółdzielczej oraz administruje funduszami Rady, płynącemi z rewizji i innych świadczeń Rady (118).

Należności te spółdzielnie winne uiszczać pod rygorem egzekucji narówni z innemi należnościami skarbowemi (119).

Za przekroczenia wobec Ustawy o spółdzielniach sąd rejestrowy może naznaczać na Zarząd, ewent. i na Radę Nadzorczą kary w sumie od 10 do 5.000 złotych — zależnie od przestępstwa — oraz areszt od 6 tygodni do 6 miesięcy, o ile przestępstwo nie podlega karom wyższym z innych ustaw (121 — 126) Sumy z kar wpływają do Skarbu Państwa na Fundusz Specjalny Rady Spółdzielczej, którym zarządza Rada. Przestępstwa, przewidziane w art. 123 — 126, należą do właściwości sądów grodzkich (127).

Żadna spółdzielnia nie może się utworzyć na innej podstawie niż Ustawa o spółdzielniach (128).

Najważniejsze postanowienia Państwowej Rady Spółdzielczej. z r. 1934.

I. **Opłaty za rewizje** spółdzielni niezwiązkowych z dniem 1 lipca 1934 roku, obniżono ze 160.— zł., za 1 dzień pracy rewidenta na Zł 45.— plus roczne opłaty stałe stosownie do wysokości obrotu względnie sum bilansowych według zasad następujących:

1. Za podstawę wymiaru opłat od wszystkich typów spółdzielni prócz:
   a) dostarczających członkom mieszkań,
   b) spółdzielczych domów ludowych,

przyjmuje się:

a) zysk brutto, obliczony na podstawie rachunku strat i zysków, sporządzonego zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dnia 20 kwietnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37, poz. 337),

b) sumę bilansową dla spółdzielni, nie ujawniających rachunku strat i zysków.

2) Za zysk brutto należy uważać:

a) w spółdzielniach zbytu lub zakupu (spółdzielniach spożywców, rolniczo-handlowych i t. p.) nadwyżkę, otrzymaną po odjęciu od sumy uzyskanej ze sprzedaży towarów — wydatków poniesionych na kupno transport i opakowanie towaru;

b) w spółdzielniach wytwórczych nadwyżkę, otrzymaną po odjęciu od kwoty uzyskanej ze sprzedaży wyprodukowanych lub przerobionych towarów, — wydatków poniesionych na kupno i przeróbkę surowców; nie należy odejmować kosztów administracji ogólnej, kosztów handlowych, kosztów kredytów, podatków, odpisów amortyzacyjnych, i t. p.;

c) w spółdzielniach kredytowych otrzymane odsetki, zwroty kosztów handlowych, prowizje, damna, różnice kursu i t. p. oraz kwoty zarachowane na dobro spółdzielni z tytułu niedopełnienia umów przez klijentów.

Spółdzielnie, dostarczające członkom mieszkań, uiszczają opłatę stałą, o ile liczba członków wynosi przynajmniej 15 osób. Wtedy opłata stała wynosi zł. 10.— rocznie od każdego wykazanego w rejestrze członka w dniu zamknięcia okresu sprawozdawczego.

Spółdzielnie, wykazujące zysk brutto poniżej zł. 2.000, względnie spółdzielnie, nie ujawniające r-ku strat i zysków, których suma bilansowa jest niższa niż zł. 12.000.— oraz spółdzielcze domy ludowe opłat stałych nie uiszczają.

3. Pozostałe spółdzielnie wnoszą opłaty stałe według poniższych tabel:

	Przy rocznym zysku brutto		Przy sumie bilansowej		Wysokość opłat rocznych
	w złotych				
	ponad	do	Ponad	do	
1	2.000 —	3.000	12.000 —	16,000	60.—
2	3.000 —	4.000	16.000 —	20.000	80.—
3	4.000 —	5.000	20.000 —	28.000	100.—
4	5.000 —	7 000	28.000 —	40.000	140.—
5	7.000 —	10.000	40.000 —	56.000	200.—
6	10.000 —	14.000	56.000 —	80.000	280.—
7	14.000 —	20.000	80.000 —	120.000	400.—
8	20.000 —	30.000	120.000 —	200.000	600.—
9	30.000 —	50.000	200.000 —	500.000	1000.—

4. Spółdzielnie, których, zysk brutto przekracza rocznie zł. 50.000,—, opłacają 2%; spółdzielnie nie ujawniające r-ku strat i zysków, których suma bilansowa przekracza zł. 500.000.—, opłacają 0,5% sumy bilansowej.

5. W myśl § 11 przepisów, ustalających opłaty za rewizje spółdzielni i specjalne świadczenia Rady, spółdzielnie uiszczają również Radzie Spółdzielczej opłatę za opracowanie statystyczne oraz druk i ogłoszenie bilansu w następującej wysokości:

a) spółdzielnie nie uiszczające opłat stałych zł. 12.—,

b) spółdzielnie uiszczające opłaty stałe od 60 do 1.000 zł. rocznie zł. 24.

c) spółdzielnie uiszczające opłaty stałe w wysokości powyżej 1.000 zł. rocznie zł. 40.—.

Opłaty te, w myśl postanowienia Rady, z dnia 17 maja 1934, obowiązują w czasie od 1 lipca 1934 do 31 marca 1935.

II. **Czasopismem dla ogłoszeń rejestrowych** spółdzielni niezwiązkowych naznaczono czasopismo „Spólnota Pracy" w Warszawie, ul. Marymoncka Nr. 3.

Pod pojęcie ogłoszeń rejestrowych wchodzą ogłoszenia dotyczące:

1) zmiany w składzie zarządu (art. 34 Ustawy o sp.).
2) zmiany statutu (art. 71).
3) rozwiązania spółdzielni (art. 76 ust. 3),
4) wykreślenia firmy z rejestru po ukończeniu likwidacji spółdzielni (art. 83),
5) połączenia spółdzielni (art. 110).

(Ogłaszają Sądy na koszt Spółdzielni)

Zawiadomienie o likwidacji (art. 76 ust. 4) winna spółdzielnia niezwiązkowa sama ogłosić w temże czasopiśmie.

Co się zaś tyczy obowiązku ogłoszenia bilansu rocznego, to uskutecznia się go w sposób następujący:

a) spółdzielnia w myśl art. 59 ust. 1 ustawy i instrukcji z dn. 10 grudnia 1924 r. przesyła do Biura Rady Spółdzielczej 2 odpisy sprawozdania rocznego,

b) Biuro Rady opracowuje zamieszczony w sprawozdaniu bilans pod względem statystycznym i w odpowiedniej formie ogłasza w czasopiśmie „Spólnota Pracy", za opłatę 12, wzgl. 24 lub 40.— zł. w myśl tabeli jak wyżej.

III. Ustalono listę Central Gospodarczych, jak w wykazie na str. 530 oraz listę Związków rewizyjnych, którym Minister Skarbu ma udzielić prawa rewizji, według wykazu na str. 528 co nastąpiło rozporządzeniem Ministra Skarbu, z dnia 9 pistopada 1934 r.

IV. Zwrócono się do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z wnioskiem o rozszerzenie sieci szkolnictwa spółdzielczego i utworzenie katedr spółdzielczości, przy wyższych zakładach naukowych.

Skład Państwowej Rady Spółdzielczej przy Min. Skarbu.

Pomijalski Ksawery, Przewodniczący Rady Spółdzielczej

Bogdanowicz Adam, dyrektor Małopolskiego Związku Mleczarskiego w Krakowie.

Bornstein-Łychowska Melanja, dr., radca w Ministerstwie Opieki Społecznej.

Czachyra Adam, dyrektor Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rolniczych w Warszawie.

Dąbrowski Franciszek, dyrektor Średniej Szkoły Spółdzielczości im. Romualda Mielczarskiego w Warszawie.

Garbusiński Tadeusz, ppłk. dr., dyrektor Banku Gospodarstwa Krajowego, vice-prezes Rady Nadzorczej Związku Rewizyjnego Spółdzielni Wojskowych w Warszawie.

Gliński Józef, poseł na Sejm, dyrektor Centralnej Kasy Spółek Rolniczych w Warszawie.

Jasiński Józef, dyrektor Związku Spółdzielni Spożywców Rz. P.

Jenner Władysław, prezes Związku Stowarzyszeń Zarobkowych i Gospodarczych we Lwowie.

Kowalewski Leonard, radca w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych,

Krawulski Leonard, dyrektor departamentu w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych.

Lubicz-Sadowski Ignacy, płk., dyrektor Zjednoczenia Spółdzielni Rolniczych w Warszawie.

Parnass Herman, dr., dyrektor Związku Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych w Warszawie.

Pawlikowski Juljan, senator, prezydent Związku Rewizyjnego Spółdzielni Ukraińskich we Lwowie.

Pasławski Stefan, generał brygady, wojewoda białostocki.

von Saenger Bernard, członek wydziału Związku Spółdzielni Niemieckich w Polsce.

Seydlitz Włodzimierz, dr., patron Związku Spółdzielni Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu.

Sokołowski Kazimierz, naczelnik wydziału w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Wojewódzki Wacław, inż., prezes Rady Nadzorczej Związku Spółdzielni Spożywców R. P.

Wolter Aleksander, sędzia Sądu Okręgowego w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Załuski Piotr, dyrektor Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rolniczych w Warszawie.

Zwierowicz Wiktor, inspektor w Ministerstwie Skarbu, członek Rady Nadzorczej Związku Spółdzielni i Zrzeszeń Pracowniczych w Warszawie.

ZWIĄZKI SPÓŁDZIELNI

posiadające w dniu 1 stycznia 1935 roku prawo dokonywania rewizji spółdzielni do nich należących, w myśl Rozporządenia Ministra Skarbu z dnia 9 listopada 1934 r. („Monitor Polski" Nr. 263, poz. 357, z dnia 15 listopada 1934 r.)

Spółdzielczość Polska.

Grupa konsumentów.

Związek Spółdzielni Spożywców Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa - Mokotów, ulica Grażyny Nr. 13. Zarząd: prof. Marjan Rapacki, przewodn., tel. 827-33, Juljan Bugajski, tel. 839-67, Józef Jasiński, tel. 827-45, kierownik wydziału lustrac. i propagandy — Stanisław Dippel, tel. 8-39-63.

Związek Rewizyjny Spółdzielni Wojskowych, Warszawa 21, Plac Inwalidów Nr. 10 (Żoliborz), Przewodn. Rady Nadzorczej — Gen. Br. Stefan Pasławski, wojewoda. Dyrektor — kpt. Henryk Inlender, tel. 11-32-50.

Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowych i Budowlano - Mieszkaniowych w Polsce, przekształcający się obecnie na „Związek Spółdzielni i Zrzeszeń Pracowniczych" z prawem rewizji także pracowniczych spółdzielni oszczędnościowo - pożyczkowych oraz spółdzielni pracy), Warszawa, ul. Czackiego 1. Prezes Rady — poseł J. Gliński. Zarząd: Teodor Tocplitz, przewodn., dyr. Sat. Dąbrowski.

Grupa „Zjednoczenia",

(łącząca się obecnie z grupą „Unji" w jeden ogólnopolski „Związek Spółdzielni rolniczych i zarobkowo-gospodarczych Rz. P.").

Związek Rewizyjny Spółdzielni Rolniczych, Warszawa, ulica Warecka Nr. 11-a. Prezes Rady — ks. Wacław Bliziński. Dyrekcja: — Piotr Załuski. inż. Tad. Zakrzewski, B. Tomczykowski i W. Witwicki.
Patronat Spółdzielni Rolniczych, Lwów, ulica 3-go Maja. Oddział Kraków — ul. Basztowa 8/II, tel. 124-63. Prezes Rady — Antoni Kolarz, Dyr. — Kania Jan, Kraków i Poznański Antoni — Lwów.
Związek Spółek Rolniczych w Cieszynie, Rynek 3, tel. 80 — Dyr. — Dr. Jan Kotas.
Związek Rewizyjny Polskich Spółdzielni Raiffeisena - Stefczyka w Katowicach, ul. Gliwicka 3. Zarząd: Ks. Robota i ks. Fr. Szulc, kier. H Krzemiński.
Związek Rewizyjny Spółdzielni Rolniczych w Toruniu, ul. Prosta 18/20. Prezes Rady — Wacław Hulewicz, dyr. Jan Bielecki.

Grupa „Unji"
(łącząca się obecnie z grupą „Zjednoczenia" j. w.)

Związek Spółdzielni Zarobkowych i Gosuodarczych w Poznaniu, Plac Wolności 18. Patron Dr. Włodzimierz Seydlitz, Dyr. Adam Nowakowski.
Związek Spółdzielni Polskich w Warszawie, ul. Jasna 8 — Przew. Rady — prof. Wł. Grabski, Dyr. — Józef Szmydt.
Związek Stowarzyszeń Zarobkowych i Gospodarczych we Lwowie, ul. Cłowa 2, dyr. — Władysław Jenner.
Związek Rewizyjny Spółdzielni Kółek Rolniczych, Lwów, ul. Kopernika 4 Kraków, ul. Reformacka 3. Dyr. Dr. Jan Dębski — Lwów, Dyr. Witold Wiśniewski — Kraków.

Spółdzielczość Ukraińska.

Związek Rewizyjny Spółdzielni Ukraińskich we Lwowie, ul. Mickiewicza 12. Dyr. Ostap Łuckyj.
Związek Rewizyjny Ruskich Spółdzielni, Lwów, ul. Rutowskiego 22/II. Prez. Rady — ks. J. Sas-Jaworski. Dyr. Kornel Hanasiewicz.

Spółdzielczość Żydowska.

Związek Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych w Polsce, Warszawa, Rymarska 6. Prezes Rady — Rafał Szereszewski. Dyr. dr. Herman Parnass.
Związek Żydowskich Kupieckich Stowarzyszeń Spółdzielczych w Polsce, Warszawa, ul. Marjańska 8, Dyr. Ajzyk Ber Ekerman.

Spółdzielczość Niemiecka.

Związek Spółdzielni Niemieckich w Polsce, Poznań, ulica Wjazdowa 3. Dyr. Dr. Swart, zast. Krystjan Rollander, kier. Reinhold Weber.
Związek Wiejskich Spółdzielni Województwa Pomorskiego w Grudziądzu, ul. Toruńska 6. Zarząd — superint. Ernest Barczewski, kier. Dr. J. Grahmse.

Po połączeniu się 9 związków rewizyjnych, wchodzących w skład obecnego „Zjednoczenia" i „Unji", dzieło konsolidacji i racjonalizacji ruchu spółdzielczego w Polsce posunie się znacznie naprzód, tworząc: 4 związki polskie, 2 ukraińskie, 2 żydowskie i 2 niemieckie, razem związków rewizyjnych 10 na miejsce 23 z roku 1934 i 18 z początku r. 1935.

SPÓŁDZIELCZE CENTRALE GOSPODARCZE

(Uchwała Rady Spółdzielczej z dnia 12 lipca 1934 r.).

Spółdzielczość Polska.

Grupa „Społem".

1. Związek Spółdzielni Spożywców Rz. P. w Warszawie,
2. Bank Spółdzielczy „Społem" z odp. ogr. w Warszawie.

Grupa „Zjednoczenia":

3. Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarsk., w Warszawie.
4. Centrala Spółdzielni Rolniczych, sd. z odp. udz. w Warszawie.
5. Małopolski Związek Mleczarski, sd. z odp. ogr. w Krakowie,
6. Syndykat Spółdzielni Rolniczych, sd. z odp. udz. w Krakowie,
7. Polski Bank Raiffeisena, spółdz. z odp. ogr w Katowicach,
8. „Raiffeisen", Hurtownia Towarów, sd z o. o. w Katowicach,
9. Związek Spółek Rolniczych, spółdz. z odp. ogr. w Cieszynie.

Grupa „Unji":

10. Związek Gospodarczy Spółdzielni Mleczarskch, w Poznaniu,
11. Agencja Handlowa Składnic Kółek Rolniczych, z o. u. w Jaśle.

Spółdzielczość Ukraińska:

12 Centralny Kooperatywny Bank „Krajowyj Sojuz Kredytowyj", z odp. ogr. we Lwowie,

13. Bank Spółdzielczy „Dnister", Tow. z odp. ogr. we Lwowie,

14. „Centrosojuz", Związek Spółdzielczych Związków, spółdzielnia z odp. udz. we Lwowie,

15. „Narodna Torhowla", Krajowy Związek Spożywczy, spółdzielnia z odp. udz. we Lwowie,

16. Krajowy „Związek Mleczarski „Masłosojuz", z o. ogr. w Stryju,

17. „Zaszczyta Zemli", Kredytowyj Sojuz, spółdzielnia bankowa z odp. ogr. we Lwowie.

Spółdzielczość Żydowska:

18. Związkowa Centrala Inkasowa, spółdzielnia kredytowa z odpow. ogr. w Warszawie.

19. Centralny Bank Ludowy Spółdz. Żydowskich, z o. o. w Wilnie,

20. Centrala Kredytowa Kooperatyw Żydowskich w Małopolsce, spółdzielnia z odp. ogr. we Lwowie,

21. „Chema", Zjednoczone Związki Mleczarskie i Rolnicze, spółdzielnia z odp. ogr. we Lwowie,

22. Centralny Bank Spółdzielczy z odp. ogr. w Warszawie,

23. Bank Spółdzielczy Powszechnego Związku Spółdzielni z odp. ogr. we Lwowie.

Spółdzielczość Niemiecka:

24. Landesgenossenschaftsbank — Bank Spółdzielczy z odp. ogr. w Poznaniu,

25. Landwirtschaftliche Zentralgenossenschaft, z. o. o. w Poznaniu

26. Centrala Mleczarska „Molkerei-Zentrale", z o. u. w Poznaniu,

27 Centralny Związek Zbytu Inwentarza Rzeźnego „Viehzentrale", Spółdzielna z odp. ogr. w Poznaniu,

28. Związek Niemieckich Spółdzielni Rolniczych w Polsce, Lwów,

29. „Genossenschaftsbank Lwów", z o. ogr. we Lwowie,

30. „Landwirtschaftliche Hauptgenossenschaft", spółdzielnia rolniczo-handlowa z odp. udz. we Lwowie,

31. Centrala Towarowa Spółek Niemieckich, z o. udz. w Łodzi,
32. Główna Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa na Pomorzu, spółdzielnia z odp. ogr. w Grudziądzu,
33. Spółdzielnia Eksportowa Masła na Pomorzu, w Grudziądzu,
34. Molkerei-Baugesellschaft, z odp. ogr. w Bydgoszczy.

PRASA SPÓŁDZIELCZA.

a) Czasopisma przeznaczone do ogłoszeń rejestrowych spółdzielni związkowych:

polskie:

1. „Społem", organ Związku Spółdzielni Spożywców Rzpl. Pol., Warszawa — Mokotów, ul. Grażyny 13.
2. „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych", organ wszystkich Związków „Zjednoczenia Związków Spółdzielni Rolniczych w Rz. P.", Warszawa, ul. Warecka 11-a.
3. „Poradnik Spółdzielni", organ wszystkich Związków „Unji Związków Spółdzielczych w Polsce", Warszawa, ul. Jasna 8.
4. Wojskowy Przegląd Spółdzielczy „Społem", organ Związku Rewizyjnego Spółdzielni Wojskowych, Warszawa — Żolibórz, Pl. Inwalidów 10.

ukraińskie:

5. „Hospodarsko-Kooperatywnyj Czasopys", organ Związku Rewizyjnego Spółdzielni Ukraińskich, Lwów, ul. Mickiewicza 12.
6. „Kooperatywnyj Wistnyk", organ Związku Rewizyjnego Ruskich Spółdzielni, Lwów, ul. Rutowskiego 22, 11.

żydowskie:

7. „Ruch Spółdzielczy", organ Związku Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych, Warszawa, ul. Rymarska 6.
8. „Spółdzielczość Kupiecka", organ Związku Żydowskich Kupieckich Stowarzyszeń Spółdzielczych w Polsce, Warszawa, ul. Marjańska 8.
9. „Przegląd Spółdzielczy", organ Powszechnego Związku na własnej pomocy opartych spółdzielni, Lwów, ul. Kościuszki 14.
10. „Głos Spółdzielczy", organ Centralnego Związku Spółdzielni Samopomocowych w Polsce, Lwów, ul. Sykstuska 33.

niemieckie:

11. „Landwirtschaftliches Zentralwochenblatt für Polen", organ Związku Spółdzielni Niemieckich w Polsce, Poznań, ul. Wjazdowa 3.
12. „Unser Landmann", organ Związku Spółek Niemieckich w Polsce, Łódź, ul. Kościuszki 45/47.
13. „Raiffeisenbote für Pommerellen" (wespół z czasopismem „Landbund"), organ Związku Wiejskich Spółdzielni Wojew. Pomorskiego, Grudziądz, ul. Toruńska 6.
14. „Der deutsche Landwirt in Kleinpolen" (dodatek tygodniowy do „Ostdeutsches Volksblatt"), organ Związku Niem. Spółdz. Rolniczych w Polsce, Lwów, ul. Chorążczyzny 12.

b) Czasopismo przeznaczone do ogłoszeń rejestrowych spółdzielni niezwiązkowych.

15. „Spólnota Pracy", Warszawa, ul. Marymoncka 3. Kto P. K. O. 17,381 (jest równocześnie organem ogłoszeniowym Związku Spółdzielni Mieszkaniowych i Budowlano-Mieszkaniowych w Polsce, wydającego miesięcznik „Biuletyn Związku Spółdzielni M. i B. M. w Polsce", wespół ze „Spólnotą Pracy").

TABLICA I.

Liczba spółdzielni w Polsce według spisu z dnia 1 stycznia 1934 r. w układzie według typów.

Typy spółdzielni	Typ klasyfikacyjny	Związkowe	Niezwiązkowe	Razem
Ogółem . .		**11.762**	**10.972**	**22.734**
I. Sp. spożywców	1	1.258	2,433	3,691
II. Sp. mieszkaniowe i mieszkaniowo - budowlane	2	193	887	1.080
III. Sp. kredytowe rolników . . .	5	3.549	1.412	4.961
IV. Sp. kredytowe nierolników . .	—	1.945	1.904	3.849
„ „ powszechne . . .	4	1 743	1.597	3.340
„ „ urz. i prac. . . .	6	122	250	372
„ „ inne	7	80	57	137
V. Sp. mleczarskie	10	1.275	913	2.188
VI. Sp. zakupu i zbytu ogólne . .	8	3.024	1.481	4.505
VII. Sp. rolników inne	—	209	419	628
Sp. zakupu i zbytu specjalne . . .	9	68	194	262
Sp. inne przetwórcze	11	81	68	149
Sp. pomocnicze	12	60	157	217
VIII. Sp. inne nierolników	—	309	1.523	1.832
Sp. wspólnego zasp. potrzeb. . . .	3	60	186	245
Sp. rzemieślników	13	29	213	242
Sp. wytwórcze	14	40	210	250
Sp. pracy	15	14	166	180
Sp. przemysłowe	16	42	145	187
Sp. handlowe	17	74	393	467
Sp. różne	18	50	211	261

TABLICA II.

Liczba spółdzielni w Polsce według spisu z dn. 1 stycznia 1934 r. w układzie według województw.

Województwa	Związkowe	Niezwiąz-kowe	Razem
Ogółem	11.762	10.972	22.734
woj. centralne	*3.273*	*4.256*	*7.529*
m. st. Warszawa	226	849	1.075
warszawskie	726	680	1.406
łódzkie	507	528	1.035
kieleckie	663	809	1.472
lubelskie	724	964	1.688
białostockie	427	426	853
woj. wschodnie	*1.546*	*1.670*	*3.215*
wileńskie	329	398	727
nowogródzkie	271	282	553
poleskie	233	201	434
wołyńskie	712	789	1.501
woj. zachodnie	*1.736*	*913*	*2.649*
poznańskie	882	395	1.277
pomorskie	478	252	730
śląskie	376	266	642
woj. południowe	*5.208*	*4.133*	*9.341*
krakowskie	776	730	1.506
lwowskie	1.958	1.740	3.698
stanisławowskie	1.075	797	1 872
tarnopolskie	1.399	866	2.265

TABLICA III.

Liczba spółdzielni w związkach rewizyjnych na dzień 1.I.1934 roku.

Ugrupowania i związki	Liczba spółdzielni								
	Ogółem	spożywców	mieszk. i mieszk. budowl.	Kredytowe		Rolników			inne nierolników
				rolników	nierolników	mleczarskie	zakupu i zbytu ogólne	inne	
Spółdzielnie polskie	*6.421*	*1.716*	*173*	*2.770*	*778*	*1.012*	*333*	*90*	*149*
I. Unja Związków Spółdz.	1,369	47	68	—	732	202	205	21	94
1. Zw. Sp. Zarob. i Gosp. w Poznaniu	478	21	33	—	248	54	73	11	38
2. Zw. Spół. Polsk. w Warszawie	573	15	28	—	297	148	44	7	34
3. Zw. Stow. Zarobk. i Gosp. we Lwowie	225	10	7	—	187	—	1	2	18
4. Zw. Rewizyjny Spółdz. Kółek Roln. w Krakowie	93	1	—	—	—	—	87	1	4
II. Zjednoczenie Zw. Spółdz. Rolniczych	3.842	8	3	2 770	36	810	128	69	18
1. Zw. Rewiz. Spółdz. Roln. w Warszawie	1 853	—	—	1.264	11	486	66	26	—
2. Patronat Spółdz. Roln. we Lwowie	1.530	—	—	1.140	2	305	57	22	4
3. Zw. Spółdz. Roln. w Cieszynie	90	8	1	54	8	3	1	12	3
4. Zw. Rewizyjny Polsk Spółdz. Raiffeisena-Stefczyka w Katowicach	202	—	2	173	14	—	2	—	11
5. Zw. Rew. Spółdz. Roln. w Toruniu	167	—	—	139	1	16	2	7	—
III. Zw. Spółdz. Spoż. R. P. w Warszawie	845	800	—	—	9	—	—	—	36
IV. Zw. Rew. Spółdz. Wojsk. w Warszawie	263	221	—	—	1	—	—	—	1
V. Zw. Rew. Spółdz. Mieszk. i Mieszk.-Budowl. w Warszawie	102	—	102	—	—	—	—	—	—
Spółdz. mniejszości narodowych	*5.341*	*142*	*20*	*779*	*1.167*	*263*	*2.691*	*119*	*160*
VI. Ukraińskie	3.411	133	2	388	149	136	2.527	14	62
1. Zw. Rew. Spółdz. Ukraińsk. we Lwowie	3.194	122	2	350	141	121	2.388	13	57
2. Zw. Rew. Ruskich Spółdz. we Lwowie	267	11	—	38	8	15	139	1	5
VII. Żydowskie	1.005	1	5	7	893	6	—	14	79
1. Zw. Żydow. Tow. Spółdz. w Polsce z siedzibą w W-wie	637	—	5	7	568	5	—	14	38
2. Zw. Żydow. Kupiec. Stow. w Polsce z siedzibą w w-Wie	128	—	—	—	123	—	—	—	5
3. Pow. Zw. na własnej pomocy opart. spółdz. we Lwowei	149	1	—	—	134	1	—	—	13
4. Centralny Związek Spółdzielni Samopomocowych w Polsce z siedzibą we Lwowie	91	—	—	—	68	—	—	—	23
VIII. Niemieckie	925	8	13	384	125	121	164	91	19
1. Zw. Spółdz. Niem. w Polsce z siedzibą w Poznaniu	390	6	9	159	51	43	75	30	17
2. Zw. Spółek Niem. w Polsce z siedzibą w Łodzi	103	2	—	75	7	1	1	17	—
3. Zw. Spółdz. roln. na Polskę Zachod. w Poznaniu	177	—	1	76	23	19	33	25	—
4. Zw. Niem. Spółdz. Roln. w Polsce z siedz. we Lwowie	70	—	1	54	1	6	7	—	1
5. Zw. Wiejskich Spółdz. Woj. Pomorsk. w Grudziądzu	183	—	2	20	43	52	48	19	1
Ogółem spółdzielnie związkowe	**11.762**	**1.258**	**193**	**3.549**	**1.945**	**1.275**	**3.024**	**209**	**309**

TABLICA IV.

Rozmieszczenie spółdzielni związkowych według województw w dniu 1 stycznia 1934 r.

Województwa	Liczba spółdzielni								
	Ogółem	Spożywców	mieszkan. i budowl. mieszkan.	Kredytowe		Rolników			Inne nierolników
				rolników	nierolników	mleczar.	zakupu i zbytu ogólne	inne	
Sp. Związkowa	**11.762**	**1.258**	**193**	**3.549**	**1.945**	**1.275**	**3.024**	**209**	**309**
woj. centralne	*3.273*	*687*	*109*	*967*	*715*	*533*	*137*	*38*	*87*
m. st. Warszawa	266	23	90	—	69	1	6	1	36
warszawskie	726	121	2	208	139	213	22	11	10
łódzkie	507	104	7	160	141	59	14	15	7
kieleckie	633	179	3	225	151	80	15	1	9
lubelskie	724	190	6	206	115	123	69	5	10
białostockie	427	70	1	168	100	57	11	5	15
woj. wschodnie	*1.545*	*227*	*5*	*535*	*252*	*148*	*331*	*23*	*24*
wileńskie	329	72	1	96	76	48	18	6	12
nowogródzkie	271	69	1	113	48	25	9	4	2
poleskie	233	32	—	92	50	20	34	5	—
wołyńskie	712	54	3	234	78	55	270	8	10
woj. zachodnie.	*1.736*	*125*	*65*	*551*	*393*	*186*	*235*	*106*	*75*
poznańskie	822	50	30	242	205	95	161	64	35
pomorskie	478	36	24	107	116	87	68	30	10
śląskie	376	39	11	202	72	4	6	12	30
woj. południowe	*5.208*	*219*	*14*	*1.496*	*585*	*408*	*2.321*	*42*	*123*
krakowskie	776	38	6	408	107	95	100	9	13
lwowskie	1.958	86	8	509	245	178	842	20	70
stanisławowskie	1.075	49	—	263	104	61	568	4	26
tarnopolskie	1.399	46	—	316	129	74	811	9	14

KOMUNIKACJA.

Wyszczególnienie	Jednostka	1931	1932	1933	1934 [4]
Przewóz towarów (P. K. P.) [1]	tys t.	5 314	4 060	4.069	3.892
Naładowanie w kraju [2] . . .	wagonów	12.018	9.403	9.514	9 898
Tranzyt [2]	„	1.063	758	779	893
Obroty tow. mor. Gdyni [1] . .	tys. t.	.	433	509	578
„ „ „ Gdańska [1] .	„	176	456	429	527
Przewozy lotnicze [1]	tys. km.	124	110	131	130
Przewozy lotnicze [1]	tys. pas /km.	309	251	358	337
Przesyłki listowe [1] [2]	milj. szt.	46	38	44	38
Listy wartościowe i paczki [1] [3] .	„	0,4	0,4	0,4	0,5
Telegramy [1] [3]	tys. szt.	149	126	120	118
Rozmowy telefoniczne [1] [3] . .	milj.	41	40	40	41

[1]) Przeciętne miesięczne, [2]) Naładunek dzienny wagonów 15 t., [3]) 12 największych miast, [4]) 6—8 miesięcy.

KOLEJE ŻELAZNE.

Administracja: Po zjednoczeniu Państwa Polskiego kolejnictwo znalazło się pod zarządem Ministerstwa Komunikacji, utworzonego dekretem Rady Regencyjnej z dn. 26.X.1918 r. W dniu 7.II.1919 r. utworzono Ministerstwo Kolei Żelaznych, przemianowane następnie z dniem 1.VIII.1924 r. na Ministerstwo Kolei, a wreszcie przekształcone w Ministerstwo Komunikacji (Dekr. Prez. Rzplitej z dn. 24.IX.1926 r. — Dz. U. R. P. Nr. 27 z 1926 r., poz. 567). Równocześnie koleje wydzielone zostały w osobne przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" i oddane w zarząd Ministra Komunikacji (Tekst jednolity Dz. U. R. P. Nr. 89 z 1930 r., poz. 705). Po zlikwidowaniu urzędu Ministra Robót Publicznych, Minister Komunikacji otrzymał rozszerzony nadzór również nad środkami komunikacji drogowej i wodnej (Dekr. Prez. Rzplitej z dn. 21.V.1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 479), obejmując tem samem całokształt nadzoru komunikacyjnego, t. j. nad kolejami, tramwajami, pojazdami mechanicznemi, drogami, żeglugą lądową oraz lotnictwem cywilnem.

Długość szlaków i tabor: Długość normalna kolei normalnotorowych P. K. P. wynosiła na 1.I.1934 r. 17.975 km., wzrastając w ciągu ostatniego roku do 18.310 km. Ogółem od 1931 r. przybyło 1610 km. nowych linij.

Z ważniejszych odcinków wybudowano w latach:

1921 Kokoszki — Gdynia 28 km. i Kutno — Strzałków 111 km.
1922 Puck — Hel 44 km. i Kutno — Płock 46 km.
1923 Kutno — Zgierz 57 km. i Łódź — Sienkiewiczówka 45 km.

1924 Nasielsk — Sierpc 88 km.
1925 Borki — Grzymałów 33 km. i Chorzów — Szarlej 13 km.
1926 Kalety — Podzamcze 115 km.
1928 Sienkiewiczówka — Stojanów 40 km i ważne odcinki na linji Śląsk — Gdynia.
1920-31 Dalsze odcinki linji Śląsk — Gdynia, nadto Widzew — Zgierz 14 km., Strzebiń — Woźniki 13 km.
1932 Odcinki linji Śląsk — Gdynia, nadto Woropajewo — Druja 89 km.
1933 Ukończono linję Śląsk — Gdynia, Wisła — Głębce 5 km. i linję średnicową w węźle Warszawskim 8 km.
1934 Płock — Sierpc 36 km., Kuty — Wyżnica 2 km., Cieszyn — Zebrzydowice — Moszczenica 30 km., Rybnik — Żory 14 km., Kraków — Miechów 51 km., Warszawa — Radom 103 km.

Ilość stacji i przystanków wynosi 2467, parowozowni 202, warsztatów 130.

	parowozy	wagony osobowe	wagony towarowe
Tabor otrzymany z repartycyj	4762	10.379	111.092
Tabor zakupiony	667	237	15.550
Tabor własnej produkcji	690	1327	41.901
Stan na 31.XII.1933 r.	5348	12.102	154.515

Praca taboru oraz przewozy:

lata	*1927*	*1928*	*1929*	*1930*	*1931*	*1932*	*1933*
Pociągokilometrów osobowych (miljony)	57.3	61.7.	65.1	67.6	67.6	63.6	65.0
Pociągokilometrów towarowych (milj.)	53.3	57.7	59.9	50.2	47.5	34.3	34.7
Osiokilometrów osobowych (mljrd.)	1.6	1.7	1.8	1.8	1.6	1.4	1.4
Osiokilometrów towarowych (mljrd.)	5.2	5.7	5.9	5.0	4.9	3.6	3.6
Ilość podróżnych (milj.)	158	174	166	153	135	113	138
Ilość osobokilometrów (mljrd)	6.3	7.0	7.0	6.7	5.4	4.6	4.7
Ilość tonn (milj.)	73.4	80.7	85.8	69.5	63.9	48.7	48.8
Ilość tonnokilometrów (mljrd.)	19.2	21.9	23.5	19.8	20.0	14.9	15.5

Personel: Zatrudnionych stale i umownie było w roku 1933 169.660 osób, po 9.45 na 1 km. sieci, 0.16 na 100 pociągokilometrów, 0.33 na 10 tys. osiokilometrów.

Taryfy:

Osobowe: Normalna w III klasie pociągów osobowych wynosi: od 1—80 km. po 6.6 gr. za 1 km., od 81 — 400 km. po 4 gr. za 1 km. dodanych do należności za pierwsze 80 km., od 401 — 600 po 3.2 gr. dodanych do należności za pierwsze 400 km., ponad 600 km. po 2,4 gr. za 1 km. dodanych do należności za piewsze km. Klasa II kosztuje o 50%, a klasa I o 100% więcej. W pociągach pośpiesznych pobiera się dopłatę wynoszącą 25% z zaokrągleniem do pełnych stref 50-ciokilometrowych.

Ulgowe: Podmiejska (opust w niektórych pociągach ok. 25%), bilety okresowe. (tygodniowe robotnicze, miesięczne zwyczajne, podmiejskie i szkolne, bilety okręgowe na całą sieć dyrekcyjną lub całą sieć P. K. P.). ulgi dla szkół, urzędników, robotników i t. p. w wysokości 33—50% w zależności od odległości przejazdu, ulgi turystyczne, narciarskie, popularne i weekendowe w różnych rozmiarach.

Towarowe: Taryfa towarowa P. K. P. dla linij normalnotorowych zawiera warunki przewozu oraz klasyfikację towarów, zaliczа-

jąc je w zależności od rodzaju i wartości towaru, szybkości transportu i t. d. do 2 klas drobnicowych pośpiesznych i 3 zwyczajnych, oraz 2 klas wagonowych pośpiesznych i 17 zwyczajnych. Ponadto są taryfy wyjątkowe dla komunikacji wewnętrznej portowej, rzeczno-kolejowej i t. p. Taryfy ogłoszone są w Dzienniku Taryf i Zarządzeń Kolejowych Ministerstwa Komunikacji.

Wpływy i rozchody. (w miljonach zł.)

Wpływy z przewozu	*1929*	*1930*	*1931*	*1932*	*1933*
osób	388.1	357.1	303.9	242.9	210.0
bagażu	20.5	17.7	14.4	7.4	5.0
przesyłek ekspresowych	(w latach 1929—1931 podane łącznie z bagażem)			4.4	3.8
poczty	13.0	16.0	17.1	16 6	13.1
ładunków	1034.6	936.9	840.9	640.8	552.8
inne	121.1	115.4	104.7	85.9	92.9
Razem	1577.6	1443.3	1281.2	998.2	878.6
Rozchód eksploatacyjny	1392.4	1312.2	1171.0	919.5	810.5
Współczynnik eksploatacji	88.3	90.9	91.4	92.1	92.2

Koleje wąskotorowe P. K. P.: Długość linij wąskotorowych P. K. P. wynosiła na d. 31.XII.1933 r. 2448 km. Stacyj wąskotorowych jest 543, parowozów 336, wagonów osobowych 358, wagonów towarowych 8273. Pociągokilometrów osobowych i mieszanych zrobiono w r. 1933 2.1 miljn., towarowych 0.4 miljn., osiokilometrów osobowych 233 miljn., towarowych 30.3 milj.

Pasażerów przewieziono w 1933 r. 691.000, oraz zrobiono 17.1 miljonów osobokilometrów.

Ilość przewiezionych ładunków w 1933 r. 1.6 miljn. ton oraz 30.7 miljn. tonokilometrów.

Na kolejach wąskotorowych zatrudnionych jest 3218 osób.

Wpływy z przewozu osób wyniosły w 1933 r. 1.0 miljon zł., z przewozu ładunków 4.4 miljn. zł. Razem wszelkie wpływy 7.3 miljn. zł., rozchody 10.1 miljn. zł. Strata z eksploatacji 2.7 miljn. zł.

Komunikacja autobusowa P. K. P. Przedsiębiorstwo autobusowe P. K. P. prowadzone jest przez Referat Komunikacji Samochodowej przy Ministerstwie Komunikacji z oddziałami w Warszawie, Krakowie, Białymstoku i Kołomyji.

Długość linij eksploatowanych wynosi 2 tysiące km., tabor składa się z 84 autobusów o pojemności 1900 miejsc. W drugiem półroczu 1934 r. przewieziono 856 tys. osób. Wpływy z komunikacji autobusowej wyniosły 2.1 miljn. zł.

Przewóz autobusowy odbywa się na następujących linjach:

W węźle warszawskim: z Warszawy do Radomia, Kielc, Buska, Solca i Szczucina; z Warszawy do Babic; z Warszawy do Izabelina; z Warszawy do Modlina; z Warszawy do Ostrołęki, Łomży i Grajewa; z Warszawy do Białegostoku; z Warszawy do Łomży przez Zambrów.

W węźle białostockim: z Białegostoku do Łomży; z Białegostoku do Grajewa i Suwalk; z Białegostoku do Grodna; z Białegostoku do Wołkowyska; z Białegostoku do Białowieży; z Białegostoku do Siemiatycz.

W węźle krakowskim: z Krakowa do Kielc; z Krakowa do Zakopanego; z Krakowa do Krynicy; z Nowego Targu do Nowego Sącza.

W węźle kołomyjskim: z Kołomyji do Kosmacza; z Kołomyji do Kut przez Jabłonów; z Kołomyji do Kut przez Zabłotów.

Taryfy: wynoszą w zależności od terenu 6 do 8 groszy od osoby i km. Stosowane są bilety powrotne ryczałtowe, bilety abonamentowe, bilety szkolne bilety miesięczne. Dokładny rozkład jazdy sprzedaje księgarnia RUCH.

LOTNICTWO CYWILNE.

Lotnictwo Cywilne w Polsce należy do zakresu działania Ministerstwa Komunikacji, w skład której wchodzi Departament Lotnictwa Cywilnego.

Stosunki prawne w tej dziedzinie zostały unormowane polskiem prawem lotniczem, ogłoszonem w roku 1928 i szeregiem rozporządzeń wykonawczych do tego prawa.

Do zakresu działania Departamentu L. C. należą wszelkie sprawy związane z istnieniem i rozwojem lotnictwa komunikacyjnego i turystycznego w Państwie oraz regulowanie stosunków lotniczych z innemi państwami, zawieranie umów i konwencyj międzynarodowych i międzypaństwowych.

Dotychczas zostały zawarte następujące umowy:

a) Ogólne, dotyczące żeglugi powietrznej, z państwami nienależącemi do Konwencji Międzynarodowej (CINA): Austrją, Niemcami, i Węgrami.

b) Specjalne, dotyczące komunikacji lotniczej z państwami należącemi do Konwencji Międzynarodowej: Bułgarją, Francją, Grecją i Rumunją.

Ponadto państwa bałtyckie Łotwa i Estonja udzieliły Polsce koncesji na eksploatację linji Wilno — Riga — Tallinn.

Utrzymywanie komunikacji lotniczej, budowa lotnisk i portów lotniczych i dróg powietrznych, sprawy ustawodawcze dotyczące żeglugi powietrznej, sprawy administracyjne służby lotniczej cywilnej, popieranie wiedzy lotniczej, lotnictwa turystycznego i sportowego, nadzór i kontrola nad działalnością instytucyj lotniczych i nad budową i eksploatacją sprzętu lotniczego, portów i urządzeń lotniczych, udzielanie koncesyj na prowadzenie wszelkich przedsiębiorstw lotniczych w Państwie — wszystkie te sprawy są zgrupowane w odpowiednich referatach Departamentu Lotnictwa Cywilnego, któremu ponadto bezpośrednio podlegają Porty Lotnicze Ministerstwa Komunikacji oraz inne lotniska cywilne i prywatne.

Obecnie czynne są następujące lotniska:

1) Lotniska paszportowo-celne, na których znajdują sie porty Ministerstwa Komunikacji. Warszawa (Okęcie), Wilno, Lwów, Kraków, Katowice, Poznań i Bydgoszcz, w budowie port lotniczy w Gdyni.

2) Inne Lotniska użytku publicznego: Brześć n/B., Częstochowa, Łódź, Łuck, Mołodeczno, Zamość, Grodno, Lidzbark, Gdynia, Płock, Brody, Dębica, Mielec, Krosno, Nowy Targ, Sandomierz, Biała Podlaska, Inowrocław, Warszawa (Mokotów), Baranowicze, Słonim i kilka innych.

4) Lotniska użytku prywatnego dla samolotów turystycznych: Parzęczew, własność p. Edwarda Fischera v. Mollard, Półwiesk, własność p. Jana Rudowskiego, Zbąszyń, własność p. Bernarda Skórzewskiego, Lublin, lotnisko fabryczne, własność fabryki Plage-Laśkiewicz.

Polska Komunikacja Powietrzna.

Polska posiada doskonale zorganizowaną komunikację powietrzną, która istnieje od r. 1922, a od r. 1929 utrzymywana jest przez przedsiębiorstwo państwowo - samorządowe „Polskie Linje Lotnicze „LOT".

Wygodne samoloty, mieszczące do 10-ciu osób, przewożą pasażerów, pocztę i towary z pełnem bezpieczeństwem i wysoką regularnością. W chłodnej porze roku samoloty są ogrzewane.

Polskie Linje Lotnicze „LOT" utrzymują komunikację między większemi miastami w Polsce i pomiędzy Polską a Austrją, Bułgarją, Czechosłowacją, Estonją, Grecją, Łotwą, Niemcami i Rumunją na następujących szlakach:

Warszawa — Gdynia, Gdańsk, czas przelotu — 1 g. 50 min., w Gdańsku połączenia lotnicze z Królewcem, Kownem, Moskwą, Szczecinem i t. d.

Warszawa — Kraków — Brno — Wiedeń, czas przelotu do Krakowa 1 g. 30 min., do Brna 3 g. 20 min., do Wiednia 4 g. 25 min. (łącznie z postojami na lotniskach), w Wiedniu połączenie lotnicze z Beogradem, Budapesztem, Genewą, Monachjum, Rzymem, Wenecją i t. d.

Warszawa — Wilno — Ryga — Tallinn, czas przelotu do Wilna 2 g. 20 min., do Rygi 4 g. 55 min., do Tallinna 6 g. 45 min. (łącznie z postojami na lotniskach), w Tallinnie połączenia lotnicze z Helsinkami, Leningradem, Stockholmem i t. d.

Warszawa — Lwów — Czerniowce — Bukareszt, czas przelotu do Lwowa 2 g. 05 min., do Czerniowiec 3 g. 50 min., do Bukaresztu 6 g. 45 min. (łącznie z postojami na lotniskach), w Bukareszcie połączenia lotnicze z Belgradem, Konstantynopolem, Salonikami i Sofją i t. d.

Bukareszt — Sofja — Saloniki, czas przelotu do Sofji 1 g. 45 min., do Salonik 3 g. 30 min. (łącznie z postojem na lotnisku), w Salonikach połączenia lotnicze z Atenami, Tirana, Brindisi i t. d.

Warszawa — Katowice, czas przelotu 1 g. 25 min.

Warszawa — Poznań — Berlin, czas przelotu do Poznania 1 g. 30 min., do Berlina 3 g. (łącznie z postojem na lotnisku w Poznaniu), w Berlinie połączenia lotnicze z Amsterdamem, Brukselą, Londynem, Malmö, Oslo, Paryżem i t. d.

Pozatem istnieje komunikacja lotnicza na szlaku Warszawa—Praga — Norymberga — Strasburg — Paryż, utrzymywana przez francuskie Tow. „AIR FRANCE".

Ceny biletów samolotowych P. L. L. „LOT" są bardzo niskie (równają się mniejwięcej cenom biletów kolejowych II kl.). Przy jednoczesnem nabyciu biletów na podróż tam i spowrotem, przysługuje od ceny biletu powrotnego 30% zniżka. W miastach, w których lotniska nie mają lokalnych połączeń ze śródmieściem, P. L. L. „LOT" przewożą swych pasażerów do lotniska i z lotniska bezpłatnie. Informacje, sprzedaż biletów i rezerwowanie miejsc we wszystkich większych biurach podróży i przez portjerów większych hoteli.

Biura Dyrekcji P. L. L. „LOT" mieszczą się w Warszawie, przy pl. Napoleona Nr. 9, Tel. 563-60.

Adresy Oddziałów i Reprezentacji P. L. L. „LOT" są następujące:

Gdynia, Gdańsk — Lotnisko Langfuhr, tel. 415-31,
Katowice — Lotnisko Muchawiec, tel. 337-17,

Kraków — Biuro Miejskie, ul. Szpitalna 32, tel. 132-22, — Lotnisko Czyżyny, tel. 125-45,

Lwów — Biuro Miejskie, Pl. Marjacki 5, tel. 45-71, — Lotnisko Skniłów tel. 29-36.

Paznań — Lotnisko Ławica, tel. 78-45,

Wilno — Lotnisko Porubanek, tel. 80,

Warszawa — Biuro Miejskie, Al. Jerozolimskie 35, tel. 8-08-50 i 8-08-60.

Berlin — Luftreisebüro — Lindenstrasse 35, tel. Dönhoff 86-30,

Brno — Lotnisko Cernovice, tel. 182-66,

Bukareszt — Biuro Miejskie: Str. Clemenceau 2, tel. 369-65, — Lotnisko Banensa, tel. 4-11-47,

Czerniowce — Lotnisko Czachor, tel. 537,

Ryga — Lotnisko Spilve, tel. 274-57,

Sofja — Izba Handlowa Polsko - Bulgarska, ul. Benkovski 8, tel. 443, — Lotnisko Bojouriste, tel. 2-972.

Tallinn — Biuro Miejskie: Hotel Kuld Lövi, tel. 426-27, — Lotnisko, tel. 313-30,

Saloniki — Allalouf & Cie, rue Metropole 10, tel. 22-22,

Wiedeń — Luftreisebüro, I, Kärntnerring 5, tel. R. 28-1-21, — Lotnisko Aspern, tel. R. 48-5-62.

Port lotniczy dla komunikacji samolotowej w Warszawie, znajduje się na Okęciu (tel. 563-00).

Poczta lotnicza.

Pocztę lotniczą nadawać można we wszystkich Urzędach pocztowych. W miastach, które posiadają komunikację powietrzną, rozmieszczone są specjalne skrzynki do poczty lotniczej.

Wyniki eksploatacji P. L. L. „Lot"			R 1929	O 1930	K 1931	1932	1933
Ilość przebytych kilometrów			1.441.831	1.418.880	1,492.383	1 315.943	1.572.158
przewieziono	pasażerów		16 428	13 682	14.687	11 187	15.912
	bagażu	w kilogram.	119.053	105.921	140.137	114.769	147.826
	towarów		198 648	286.773	214.179	210.814	185.217
	poczty		35.977	38.726	36.343	25.494	22.254
	gazet		17.102	36.659	15.691	13.910	15.755
% regularności			95,5	94,9	94,0	95,0	97,2
% bezpieczeństwa			100	100	100	100	100

Pocztę lotniczą nadawać można nawet w miejscowościach i do miejscowości, które nie posiadają komunikacji lotniczej. W tych przypadkach poczta lotnicza przewożona jest częściowo samolotem, częściowo koleją.

Informacji o opłatach za pocztowe przesyłki lotnicze udzielają wszystkie Urzędy Pocztowe.

DROGI KOŁOWE.

Drogi kołowe znajdują się od czasu zniesienia urzędu Ministra Robót Publicznych, pod nadzorem Ministra Komunikacji. Instancją pośrednią są wydziały komunikacyjno-budowlane Urzędów Wojewódzkich, a najniższą Powiatowe Zarządy Drogowe.

Kierownik Powiatowego Zarządu Drogowego jest urzędnikiem państwowym na etacie Ministerstwa Komunikacji. Pozostały personel drogowych jest przeważnie na etacie samorządów, jednak na drogach państwowych jest opłacany z funduszów państwowych.

Nieco inaczej przedstawia się organizacja drogowa w województwach zachodnich: poznańskiem, pomorskiem oraz śląskiem.

W województwie śląskiem wszystkie drogi utrzymywane są przez samorządy. W województwie poznańskiem i pomorskiem drogi państwowe utrzymywane są z funduszów państwowych, jednak we wszystkich tych trzech województwach kierownicy Powiatowych Zarządów Drogowych są urzędnikami samorządowymi.

Po zaborcach otrzymała Polska ogółem dróg z twardą nawierzchnią 42.474 km., w czem dróg państwowych 13.251 km. wojewódzkich i powiatowych 27.164 km., oraz dróg śląskich (łącznie z gminnemi i prywatnemi) 2.059 km.

W latach od 1919 — 1933 wybudowano dróg z twardą nawierzchnią 4.986 km., w czem 605 km. dróg państwowych, 4232 km. dróg wojewódzkich i powiatowych oraz 149 km. dróg na Śląsku.

Jak widać z załączonego zestawienia w 1933 r. dróg z twardą nawierzchnią było w Polsce 47.460 km., a dróg gruntowych 28.625 km.

Zestawienie dróg kołowych R. P. bez wojew. śląskiego.

Rok	Drogi bite i brukowane				Drogi gruntowe			
	Państwowe	Wojewódzkie	Powiatowe	Razem	Państwowe	Wojewódzkie	Powiatowe	Razem
	km				km			
1928/29	13.519	9.538	21.677 *)	44.734	3.945	4.417	18.745	27.107
1929/30	13.556	9.996	20.281**)	43.833	3.835	4.426	19.982	28.243
1930/31	13.641	10.177	20.759	44.577	3.735	4.314	17.021	25.070
1931/32	13.747	10.319	20.970	45.036	3.675	4.304	15.970	23.949
1932/33	13.856*)	10.378	21.018	45.252	3.665	4.243	14.481	22.389

W województwie śląskiem w r. 1932/33 było dróg bitych i brukowanych 2.208 km., a dróg gruntowych 6.236 km.

Mostów na drogach państwowych było w dn. 1.IV.1933 r. 92 km., z czego 75,5 km. drewnianych. Na drogach samorządowych mostów było 146.3 km., z czego 85% drewnianych. Do roku 1934 zbudowano 77,2 km. mostów, z czego 13,7 stałych, 32,2 km. drewnianych na drogach pań-

*) W ostatnim roku doliczono do dróg państwowych drogi forteczne.

**) Zmniejszenie powstało wskutek przeklasyfikowania na drogi gminne.

stwowych oraz 3,1 km. mostów stałych i 28,2 km. mostów drewnianych na drogach samorządowych (bez gminnych).

Drogowe pojazdy mechaniczne.

Ilość pojazdów mechanicznych:

W roku	Ogółem pojazdów	Osobowych prywatnych	Motocykli	Ciężarówek	Autobusów	Dorożek
1925	11434	7369	—	2420	—	—
1926	17151	8768	—	2811	756	2283
1927	19665	9606	—	2996	1012	2970
1928	25656	12799	3734	3496	1544	3972
1929	34298	15670	4597	4896	2841	6016
1930	43319	18878	5901	6738	4048	7332
1931	47331	19887	7940	7440	4293	7140
1932	36717	13915	8049	5802	3055	5177
1933	34197	11672	8182	5623	2545	5426
1934	35291	13566	8322	6466	2160	4941

ŻEGLUGA WODNA ŚRÓDLĄDOWA.

Administracja. Po powstaniu Państwa Polskiego w listopadzie 1918 r została utworzona w Ministerstwie Komunikacji Sekcja Żeglugi, którą w 1919 r. przyłączono do Departamentu Dróg Wodnych Ministerstwa Robót Publicznych. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 maja 1932 r. (Dz. U. Nr. 51, poz. 479) zniosło Ministerstwo Robót Publicznych i rozdzieliło jego agendy między inne Ministerstwa, w tej liczbie i Ministerstwo Komunikacji, do którego został przydzielony uszczuplony nieco Departament Dróg Wodnych jako Biuro Dróg Wodnych.

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 3 stycznia 1933 r. (Monitor Polski Nr. 80 z dn. 6.IV.1933 poz. 103) ustanawia nową organizację zarządu dróg wodnych, a mianowicie 27 państwowych zarządów wodnych, podporządkowanych wojewodom, przyczem Krakowskiemu i Poleskiemu po 5 zarządów, Warszawskiemu i Poznańskiemu po 4 zarządy, Pomorskiemu i Stanisławowskiemu po 3, Lwowskiemu 2 i Wileńskiemu 1 zarząd.

Jednocześnie w związku ze zniesieniem dotychczasowych 4 dyrekcyj wodnych zostały utworzone w urzędach wojewódzkich warszawskim, pomorskim, krakowskim i poleskim Wydziały dróg wodnych dla załatwiania spraw podległych zarządów wodnych, zaś w województwach Stanisławowskiem, Lwowskiem, Poznańskiem i Wileńskiem sprawy te są prowadzone przez oddziały wodne wydziałów komunikacyjno-budowlanych. (Okólnik Min. Kom. z dn. 7/IV.33 r. O. Or. IV — 160/1)

Budżet. Dochody polskich dróg wodnych składają się z 3 pozycyj: 1) opłaty żeglugowe, 2) wynajem nieruchomości i taboru, 3) kary i odszkodowania.

Dochody te wynosiły:	Ogółem	W tem opłaty żeglugowe
1928/29	1.856.125 zł.	1.231.341 zł.
1929/30	1.731.667 „	618.257 „
1930/31	1.143.377 „	447.765 „
1931/32	917.377 „	376 079 „

Wydatki, przewidziane w preliminarzach budżetowych na drogi wodne, wyniosły w tys. zł.:

	Polskie drogi wodne	Udział Polski w wydatkach na drogi wodne W. M. Gdańska	Razem
1929/30	31.929	400	32.321
1930/31	33.724	400	34.124
1931/32	29.640	2.376	31.916
1932/33	7.765	1.500	9.265
1933/34	6.629	1.565	8.194
1934/35	3.665	2.800	6.165
1935/36	2.320	2.500	4.820

UWAGA: Polska pokrywa połowę niedoboru Gdańskiej Rady Portu na drogi wodne na terenie W. M. Gdańska.

Stan polskich dróg wodnych. Ogólna długość rzek i kanałów, zaliczanych ustawą wodną do dróg żeglownych, wynosi około 5.800 km., zaś do rzek spławnych — przeszło 9.000 km.

Jeżeli jednak rozdzielimy te drogi według ich jakości i zastosujemy podział na kategorje, stosowany w krajach, gdzie żegluga wewnętrzna jest należycie rozwinięta, — to długość polskich dróg wodnych w/g tych kategoryj przedstawia się jak następuje:

KATEGORJE	I	II	III	IV	Suma km
Min. głębokości przy śr. wodz	2 m.	1,2 m	0,9 m.	0,6 m.	
Możliwa ładowność barek ze względu na głębokość, wymiar śluz lub szer. rzeki	600 t	400 t	200 t	50 t	
1. Wisła	121[1])	153	210	516	1.000
2. Dopływy Wisły	—	80[4])	214	350	644
3. Warta	—	126	15	90	231
4. Kanał Bydgoski i G. Noteci	30[2])	179	116	—	325
5. Prypeć i jej dopływy . .	20[3])	150	300	220	690
6. Niemen i jego dopływy . .	—	—	226	400	626
7. Kanały wschodnie	—	—	102[5])	378[6])	480
Razem	171	688	1.183	1.954	3.996

Niektóre rzeki, aczkolwiek pod względem głębokości tranzytowej odpowiadają kategorji II a nawet I (górny Bug, Styr oraz niektóre inne dopływy Prypeci), to jednak ze względu na krętość i wąskość koryta, niepozwalające na kursowanie większych statków,

1) Wisła poniżej Nogatu (53 km.) oraz jej ramiona na terytorjum W. M. Gdańska, 2) Jez. Gopło, 3) Pina pod Pińskiem, 4) Narew powyżej Nowogrodu, 5) Kan. Augustowski, 6) Kanały Królewski i Ogińskiego.

muszą być zaliczone do kat. III wzgl. IV. To samo tyczy się kanałów Augustowskiego i G. Noteckiego, gdzie wymiary śluz ograniczają nośność statków.

Eksploatacja dróg wodnych.

A. Tabor handlowy.

Drogi wodne są drogami publicznemi i każdy ma prawo z nich korzystać. Tabor handlowy żeglugi śródlądowej w r. 1933 przedstawiał się jak następuje:

a) Z własnym popędem mechanicznym: Parostatków i łodzi motorowych o sile: do 100 K. M. szt. 110, ogółem o sile 5.043 K. M., powyżej 100 K. M. szt. 55, ogółem o sile 9.386 K. M., razem szt. 163, ogółem o sile 14 429 K. M. W tem osobowych szt. 20, towarowych szt. 8, towarowo-osobowych szt. 72 i holowników szt. 65.

b) Bez własnego popędu:

do 100 tonn ładowności	szt. 1898,	ogółem o	44.849 tonn nośności
powyżej 100 t.	„ 302	„	83.772 „
razem	„ 2.200	„	128.621 „

Tabor powyższy należy częściowo do poszczególnych szyprów, którzy pracują z rodzinami na własnych barkach (zwłaszcza w Poznańskiem i na Pomorzu), częściowo do towarzystw żeglugowych lub większych przedsiębiorstw. Główniejsze towarzystwa żeglugowe są następujące:

W Warszawie: „Vistula", w Bydgoszczy: „Lloyd Bydgoski" (ekspozytura w Warszawie), w Gdańsku Związek szyprów „Wisła" (ekspozytura w Warszawie); w Poznaniu „Żegluga Wielkopolska" (związek szyprów), w Krakowie „Żegluga Polska"; w Pińsku pracują oddzielni przedsiębiorcy.

B. Przewozy.

Ogólna ilość przewiezionych ładunków na barkach i parostatkach wyniosła według danych Gł. U. Statyst.:

w r. 1931 — 496.000 tonn,

w r. 1932 — 478.000 tonn.

Danych o ruchu osobowym ani o spławie Gł. U. St. dotąd nie ogłosił. Według danych, zbieranych przez państwowe zarządy wodne, ruch osobowy był największy na przystani Warszawskiej, dochodząc w r. 1928 do 458.584 pasażerów, zmniejszył się jednak stopniowo do r. 1933 do 230.487 osób.

W tym samym czasie na Wilji ilość pasażerów zwiększyła się z 30.810 do 60.212 osób, na Prypeci i dopływach pozostała prawie bez zmiany (34.260 i 32.699), na Niemnie wahała się od 11.900 do 30.594.

Ilość drzewa spławianego tratwami zwykle przewyższała ilość ładunków w barkach. Na drogach wodnych wschodnich ilość ta w roku 1927 dosięgła cyfry 938,500 tonn, zmniejszyła się jednak do 192.000 tonn w r. 1932.

Na Wiśle największy spław był w r. 1928, dosięgając 554,000 tonn w pobliżu Płocka. Już w r. 1930 ilość ta spadła do 174.000 tonn.

Przewóz ładunków Wisłą z Gdańska i do Gdańska wyniósł (według statystyki ruchu przez śluzę w Einlage):

w r.	tonn	w tem w dół rzeki
1912	610.286	302.247
1919	203.846	72.840
1920	134.152	46.574
1921	97.148	54.763
1922	133.607	87.325
1923	124.577	91.085
1924	158.284	101.986
1925	207.903	121.291
1926	618.538	530.702
1927	324.157	154.747
1928	353.904	164.254
1929	318.333	201.512
1930	434.329	278.685
1931	415.499	272.899
1932	337.783	202.239
1933	476.577	308.844

C. Regularne linje żeglugi parowej, osobowo-towarowej i osobowej.

	Rzeka	Odcinek	Długość km.	Charakter ruchu
1)	Wisła	Kraków — N. Korczyn	92	Osobowy
2)	Wisła	Sandomierz — Warszawa	245	Osobowy i tow.
3)	Wisła	Warszawa — Gdańsk	405	Osobowy i tow.
4)	Brda	Bydgoszcz — Brdyujście	10	Spacerowy i świąteczny
5)	Jez. Gopło	Kruszwica — Przewóz	25	Osob.-Towar. (zawieszony)
6)	Niemen	Grodno — Pyszki	6	Os. letniskowy
7)	Niemen	Grodno — Łunne	53	Os.-Tow.
8)	Wilja	Wilno — Werki	5	Osob.
9)	Wilja	Wilno — Niemenczyn	32	Os.-Tow. (zawieszony)
10)	Strumień i Prostyr.	Pińsk — Stare Konie	40	Os.-Tow.
11)	Strumień, Prypeć i Horyń.	Pińsk — Dawidgródek	126	Os.-Tow.
12)	Pina Jasiołda i Kanał Ogińskiego.	Pińsk — Telechany	72	Os.-Tow.
13)	Stochód i Prypeć.	Pińsk — Lubieszów	82	Os.-Tow.
14)	Horyń.	Dawidgródek — Rzeczyca (St. Horyń)	47	Os.-Tow.
15)	Styr.	Stare Konie — Łuck	240	Os.-Tow. (okresowo)
		Suma . . .	1474	

PORTY POLSKIE.

Podając informacje o portach polskich, nie sposób mówić o rozbudowie i rozwoju pracy ich w oderwaniu od decydującego dla nich zagadnienia rozwoju polskiego handlu morskiego.

Szybki rozwój gospodarczy Państwa Polskiego, zmienione warunki ekonomiczne, w jakich się Polska znalazła po wojnie, trudności graniczne i handlowe na zachodnich i wschodnich rubieżach, zmuszały Polskę do szukania nowych rynków zbytu dla swej nadprodukcji, do nawiązania stosunków handlowych z odległemi krajami. Polska musiała coraz więcej handel swój kierować na jedyną niekrępowaną drogę — drogę morską.

Realizacja dostępu do morza wyłącznie przez port gdański, stanowiący, jako Wolne Miasto, odrębny organizm polityczny, wcielony tylko do granic celnych Polski, ze względu na owczesne dążenia Gdańska tylko do monopolu w morskim handlu polskim, były poważną przeszkodą dla Polski w jej dążeniach i możności prowadzenia samodzielnej i nieskrępowanej polityki morskiej.

Trudności te dyktowały potrzebę rozszerzenia dostępu do morza przez budowę własnego portu w Gdyni.

Polska stanęła wobec żywotnego dla siebie zagadnienia: uniezależnienia swego handlu zagranicznego a przedewszystkiem stworzenia nieistniejącego własnego handlu morskiego. W wyniku koniecznych wobec tego posunięć w dziedzinie polityki handlowej i morskiej, następuje poważny stały rozwój handlu morskiego Polski. Udział handlu morskiego w ogólnym handlu zagranicznym Polski, wynoszący w 1922 r. zaledwie 7,3%, w roku 1925 — wynosi już 16,3%, w 1928 — 38%, w 1930 r. — 51%, w 1931 — 67,8%, a w r. 1933 osiąga 69,3% ilości i 52,7% całej jego wartości.

Równocześnie z przesuwaniem się handlu zagranicznego Polski na drogę morską, następowała oczywiście i szybka rozbudowa i rozwój handlowych obrotów portów polskiego obszaru celnego — Gdyni i Gdańska. Bezpośredniemi konsekwencjami tak poważnego rozwoju handlu morskiego, nadzwyczaj szybkiej rozbudowy i rozwoju portu Gdyni, była stopniowa i stała ewolucja w stosunkach gdańsko-polskich, w której wyniku — układ Polsko-Gdański zawarty w jesieni 1933 r., położył wreszcie kres konkurencji Gdyni z Gdańskiem. W konkurencji tej siłą rzeczy port, wyłamujący się z pod kierunków i celów polityki gospodarczej swojego zaplecza, musiał być oczywiście w sytuacji gorszej, niż jego konkurent, a nawet po części gorszej niż porty innego obszaru gospodarczego, obsługujące Polskę.

Skoordynowanie pracy Gdyni i Gdańska bezwzględnie przyczynić się musi do dalszego rozwoju ich obrotów oraz utrzymania pierwszych miejsc na Bałtyku pod względem przeładunków, jakie oba porty zajmują już od 1932 r. Gdynia i Gdańsk, tworząc kompleks portów polskich, uniezależniają i obsługują polski handel zamorski, przyjmując na siebie ponad 69% całego handlu zagranicznego. Dziś rola obu portów polskich nie ogranicza się już tylko do koncentrowania handlu morskiego Polski, stopniowo stają się one coraz to poważniejszemi punktami oparcia w tranzycie dla handlu zamorskiego Państwa Europy Środkowej, — pośrednikami w międzynarodowym handlu zamorskim.

Port Gdynia.

Port Gdynia leży na południowo-zachodnim brzegu zatoki Gdańskiej na morzu Bałtyckiem, pod 54°32' szerokości geograficznej północnej i 18°34' długości wschodniej od Greenwich.

Łatwe dojście do portu i bezpieczny postój na redzie, nawet podczas burzliwej pogody, zawdzięcza Gdynia swemu położeniu geograficznemu. Naturalną osłonę zatoki od fali morza otwartego względnie północo-wschodnich wiatrów i fali stanowi daleko wysunięty w morze półwysep Hel.

Od południowego cypla półwyspu bez żadnych przeszkód nawigacyjnych zdaża się do portu kursem WSW. Reda przed portem, głęboka od 9—14 m. (30 — 45 stóp), posiada dno piaszczyste, doskonale kotwiczne. Port zamarza tylko w wypadkach wyjątkowo ostrej zimy, lecz i wówczas jest otwarty dla żeglugi dzięki lodołamaczom.

Statki idące do Gdyni, a zbliżające się do wybrzeża polskiego z zachodu i północno-zachodu, orjentują się według latarni morskiej w Rozewiu. Idące z północnej i północno-wschodniej części Bałtyku, przechodzą tuż koło Helu. Podczas pogody mało przejrzystej względnie mgły, statki korzystają z sygnałów automatycznej radjolatarni w Rozewiu; bliżej portu w promieniu trzech mil morskich, z syreny mgłowej, pozatem port posiada szereg innych najnowocześniejszych urządzeń nawigacyjnych, ułatwiających wejście do portu.

Budowa portu wykonana została — podług planów Ministerstwa Przemysłu i Handlu — przez Konsorcjum Francusko-Polskie, w skład którego wchodzą przedsiębiorstwa francuskie: Société de Construction des Batignolles, Schneider et Co., Soc. An. Hersent w Parvżu, belgijskie Ackermans et Van Haaren — Antwerpja, duńskie: Hojgaard i Schulz — Kopenhaga, wreszcie grupa polska: Biuro Budowlane F. Skąpski i Ska, inżynierowie oraz inż. A. Paszkowski.

Roboty portowe, wykonywane na podstawie umów z lat 1924, 1926, 1928, 1930 i 1932 które zawierano w miarę dalszych potrzeb rozbudowy portu, objęły budowę awanportu i portu zewnętrznego, wysuniętych w morze, oraz budowę basenów portu wewnętrznego, wykonywanych w lądzie.

Umowa o wykonanie trzeciego okresu robót, zawarta w r. 1934, obejmuje dalsze prace w porcie wewnętrznym oraz dokończenie portu Zewnętrznego przez zakończenie prac przy basenie Prezydenta łącznie z budową mola Południowego.

Przy budowie nabrzeży w porcie zastosowano najnowsze konstrukcje skrzyń żelbetowych typu Kopenhagi.

Pozatem szereg robót przy rozbudowie dróg, wiaduktów i magazynów w porcie wykonywuje „Koncern rozbudowy portu Gdyni", w skład którego wchodzą poważne polskie przedsiębiorstwa budowlane.

Stan robót w połowie 1934 roku był następujący: ogólna długość wykończonych i będących w budowie falochronów wynosiła 2.550 m., długość nabrzeży ok. 9.200 m., z czego całkowicie wykończonych i eksploatowanych 8.600 m.; głębokość przy nabrzeżach wynosi ok. 6 — 12 m. Cały obszar portu zajmuje narazie 950 ha., z czego na powierzchnię wodną przypada 320 ha. Dla charakterystyki rozmiaru wykonanych robót należy nadmienić, że do końca 1932 r. wybagrowano przy robotach pogłębiarskich w porcie przeszło 36 mil. m^3 piasku i torfu.

Port posiada nowoczesne urządzenia dla przeładunku drobnicy i ładunków masowych. Liczba urządzeń stale się zwiększa w miarę rozwoju obrotów handlowych portu i obecnie wynosi 60 jednostek, o ogólnej zdolności przeładunkowej 7.500 ton na godzinę.

Użytkowa powierzchnia eksploatowanych magazynów portowych sięga ponad 165.000 m. kw. Długość torów kolejowych w porcie ok. 158 km. Pozatem w porcie czynne są zakłady przemysłowe oraz urządzenia specjalne: chłodnia portowa, łuszczarnia ryżu, olejarnia, posiadająca silos dla zboża, składy sortowania i pakowania owoców suszonych, składy aukcji owocowych chłodnia i hala rybna, zakłady dla handlu i przetwórcze przemysłu rybnego, — stocznia posiadająca warsztaty reperacyjne i dok pływający 3.500 t., wreszcie stacje bunkrowe na węgiel i ropę.

Właściwy port dzieli się na dwie części. na port zewnętrzny i port wewnętrzny. Zasadniczą część portu zewnętrznego stanowi awanport, przez który prowadzi główne wejście do portu. W północnej części jego mieści się port wojenny. Na południe od wejścia do portu wewnętrznego — Molo Pasażerskie z Dworcem Morskim i magazynem tranzytowym, przeznaczonym dla daleko-morskiego ruchu pasażerskiego, emigracyjnego oraz terminowych przewozów drobnicy, szczególnie w tranzycie morskim. Południowe nabrzeże mola oraz następny Basen Węglowy koncentrują przeładunek towarów masowych, głównie węgla i rudy. Dalej na południe leży Basen Południowy z wydzielonym niewielkim Basenem Rybackim, gdzie skoncentrowany został cały przemysł rybacki i baza dla rybołóstwa dalekomorskiego; pozatem w basenie tym znajduje się dok pływający i przylegają warsztaty stoczni gdyńskiej.

Ostatni basen Prezydenta w budowie, przeznaczony jest dla ruchu przybrzeżnego (kabotażowego) towarowego i pasażerskiego.

Port wewnętrzny tworzą narazie: kanał Portowy, wybagrowany w lądzie, w przedłużeniu kanału Wejściowego w kierunku północno-zachodnim — ok. 2½ km. i dwa baseny wewnętrzne: basen Nr. 1 im. Marszałka Piłsudskiego i basen N. 2 im. Min. Kwiatkowskiego.

Przy nabrzeżu Polskim basenu Nr. 1 skoncentrowany jest przeładunek i składowanie ładunków wysokowartościowych i drobnicowych (general cargo).

Na nabrzeżu Indyjskiem basenu, ześrodkowany został przemysł portowy (Łuszczarnia ryżu, Olejarnia) oparty na przeróbce surowca wzgl. uszlachetnieniu półfabrykatów importowanych z krajów zamorskich.

Równoległy do basenu im. Marszałka Piłsudskiego drugi basen im. Ministra Kwiatkowskiego z przylegającemi nabrzeżami i wybudowanemi narazie składami i zainstalowanemi dźwigami, kompleksem torów kolejowych, obsługujących basen i częścią przyległych terenów portowych, wydzielony został w osobny areał strefy wolnocłowej portu gdyńskiego. Strefa wolnocłowa portu uruchomiona zstała w styczniu 1934 r.; ogólny jej obszar wynosi narazie 48 ha, z czego na obszar lądowy przypada 33 ha., na wodny ok. 15 ha. D la dalszego rozszerzenia strefy wolnocłowej przewidziane są dalsze tereny portowe, położone na południowo-wschodniej stronie Kanału Portowego. W rozbudowie portu podkreślić należy również fakt intensywnego udziału kapitałów prywatnych. Roboty podstawowe, jak budowa basenów, nabrzeży i t. p. wykonywane są kosztem Skarbu Państwa, poważna jednak część urządzeń przeładunkowych, jak również ok. 40% magazynów, wybudwoana została przez firmy prywatne. Znaczniejszy jeszcze udział przyjmuje kapitał prywatny w rozbudowie przemysłu portowego i miasta Gdyni.

Obrót zamorski.

W porównaniu z najważniejszemi portami bałtyckiemi obroty towarowe Gdyni w 1932 i 1933 roku przedstawiały się następująco:

	1932 r.	1933 r.
Gdynia	5.244.288 ton	6.105.866 ton
Gdańsk	5.476.052 „	5.152.894 „
Göteborg	2.828.400 „	2.896.900 „
Kopenhaga	5.136.388 „	5.374.000 „
Królewiec	1.669.000 „	2.116.518 „
Szczecin	3.287.000 „	4.530.000 „
Stockholm	3.169.000 „	—

Ruch statków.

Rozwój ruchu portowego Gdyni charakteryzuje niżej podana tabela:

	na wejściu		na wyjściu		
	s/s	nrt.	s/s	ntr.	w tonach
1924 rok	29	40.469	29	40.469	10.167
1925 „	85	74.919	79	71.543	55.571
1926 „	312	209.928	316	213.086	404.561
1927 „	542	426.722	532	421.226	898.094
1928 „	1.108	984.893	1.093	972.902	1.957.770
1929 „	1.567	1.442 492	1.575	1.445.400	2.822.502
1930 „	2.238	2 029 822	2 219	2.014.299	3.625.748
1931 „	3.144	2.649.568	3 148	2.665.399	5.300.114
1932 „	3 610	2.831.604	3.604	2.838.598	5.194.288
1933 „	4.355	3.425.660	4.337	3 401.055	6 105.866
1934 (1-X)	3.793	3.396.182	3.806	3.414.920	5 834.132

Podkreślić tu należy poważny wzrost obrotów Gdyni na tle poprawy w 1933 roku obrotów portów konkurencyjnych, względnie pracujących w podobnych warunkach. Jeżeli się zważy przytem, że obroty Gdyni wzrosły również mimo utrzymania się obrotów polskiego handlu zagranicznego prawie w granicach 1932 r. (wzrost wynosi zaledwie 0.3%), to trzeba stwierdzić, że rozwój ten jest stałym i pozwolił on Gdyni, mimo wzrostu obrotów innych portów, wysunąć się w 1933 r. na pierwsze miejsce wśród portów bałtyckich.

Analizując cyfry obrotów portu pod względem rozwoju przywozu i wywozu w ostatnich trzech latach stwierdzamy, że port gdyński odegrywa już b. poważną rolę w wymianie towarowej Polski.

W przywozie — największy obrót pod względem tonażu wykazuje złom żelazny, którego przywóz wynosił w latach 1931 — 341.901 ton, 1932 — 123.907 ton, 1933 — 320.809 ton. Spadek przywozu w 1932 r. o 63,76% i zwyżkę 1933 r. tłumaczy się wahaniami konjunkturalnemi polskiego przemysłu hutniczego, który całkowicie prawie jest zaopatrywany w złom importowany przez Gdynię. Port wykazuje również coraz to większe ilości złomu idącego tranzytem do Czechosłowacji, Węgier i innych krajów. Tranzyt ten wyniósł w 1931 r. — 4,787 ton, w 1932 r. — 13.888 ton, 1933 — 25.997 ton.

Pośród innych surowców hutniczych, wymienić należy również rudę żelazną, której przywóz kształtował się następująco: w 1931 r. — 21.742 ton, 1932 r. — 30.858 ton, 1933 r. — 32.334 ton, poważne ilości importowanej rudy przechodzą tranzytem do Czechosłowacji i innych krajów. Z innych rud pierwszy raz figurują w 1933 r. — ruda cynkowa (4.644 ton) oraz ruda manganowa (7.828 ton).

Z pośród surowców mineralnych wyszczególnić należy fosforyty i piryty służące do produkcji nawozów sztucznych, których przywieziono: fosforytów w 1931 r. — 13.076 ton, 1932 r. — 17.402 ton, 1933 r. — 39.564 ton, pirytów w 1931 r. — ton, 1932 r. — 27.529 ton, 1933 r. — 43.026 ton. Stwierdzić należy natomiast spadek w przywozie żużli Thomasa, jako gotowego nawozu sztucznego, a to skutkiem popierania wytwórczości krajowej — przywieziono w 1931 r. — 71.205 ton 1932 r. — 46.416 ton, 1933 r. — 44.997 ton.

Dzięki właściwie zorganizowanemu fachowemu aparatowi handlowemu stał się port Gdynia poważnym ośrodkiem, skupiającym surowce włókiennicze jak bawełna, wełna, juta i sisal. Przez Gdynię obecnie przechodzi nietylko prawie cała ilość bawełny dla przemysłu krajowego, ale również dość znaczna ilość tranzytem dla Czechosłowacji (13.780 ton), mniejsza dla Austrji, Estonji i Szwecji. Przyczynia się do tego również wyposażenie portu w specjalne magazyny i urządzenia, wreszcie uzyskanie bezpośrednich regularnych połączeń żeglugowych z krajami produkcji. Organizacja składów konsygnacyjnych i finansowania handlu bawełną spoczywa w rękach Banku Gospodarstwa Krajowego. Najbliższym etapem dalszych starań sfer gospodarczych portu jest utworzenie w Gdyni giełdy bawełnianej.

Przywóz ważniejszych surowców włókienniczych kształtował się następująco:

bawełna	w 1931 — 6.063 t.,	1932 — 26.839 t.,	1933 — 77.733 ton.
wełna	„ — 31 „	„ — 5.083 „	„ — 15.370 „
juta	„ — — „	„ — 4.654 „	„ — 11.766 „

Ryż surowy, przywożony jest prawie wyłącznie dla Gdyńskiej Łuszczarni, produkującej nietylko dla całej Polski ,ale częściowo zaopatrującej rynki krajów bałtyckich i niektóre inne europejskie. Cyfry przywozu następujące: w 1931 r. — 75.286 ton, 1932 — 44.755 ton, 1933 — 53.798 ton. Wahania cyfr należy odnieść na rzecz zmian konsumcyjnych. Wzrost przywozu nasion oleistych jest wynikiem intensywnego rozwoju Gdyńskiej Olejarni „Union" i wynosił w 1931 r. — 2.053 ton, 1932 r. — 19.368 ton, 1933 r. — 46.606 ton.

Znaczny wzrost przywozu świeżych owoców południowych, suszonych, wreszcie innych wysokowartościowych towarów kolonjalnych jak kawy, kakao i herbaty należy przypisać w dużej mierze wprowadzeniu z końcem 1931 r. morskich ceł preferencyjnych. W dziedzinie zaś rozwoju handlu owocami również i utworzeniu aukcji owocowych, budowie specjalnych magazynów oraz zakładów przetwórczych, dojrzewalni bananów i in.

Przywóz ten był dla:

owoców świeżych	w 1931 r. — 238 t.,	1932 r. — 18.901 t.,	1933 — 25.524 t.
owoców suszonych	„ „ — 1.864 „	„ „ — 3.703 „	„ — 5.366 „
kawy . . .	„ „ — 47 „	„ „ — 2.491 „	„ — 8.420 „
kakao . . .	„ „ — 95 „	„ „ — 3.583 „	„ — 6.369 „
herbaty . .	„ „ — 166 „	„ „ — 872 „	„ — 1.048 „

Wzrost przywozu skór i garbników jest poniekąd i wynikiem uznania Gdyni przez Londyński Kongres Międzynarodowych Organizacji Garbarzy oraz Sprzedawców i Importerów skór surowych punktem arbitrażowym dla skór; przywóz ten kształtował się następująco:

skóry	w 1931 r. — 249 t.,	1932 r. — 8.641 t.,	1933 r. — 16.638 ton
garbniki	„ — 244 „	„ — 2.691 „	„ — 10.406 „

Wybudowanie nowoczesnej Hali i Chłodni rybnej, dwóch składów na śledzie pojemności ok. 17.000 beczek stworzyły odpowiednie warunki dla rozwoju ośrodka handlu rybnego. Gdynia jest dzisiaj nietylko miejscem sprzedaży połowów polskich rybaków, ale również centrum impor-

tu śledzi świeżych. Rozwój handlu rybnego w Gdyni spowodował również i powstanie rybnego przemysłu przetwórczego (wędzarń, fabryki konserw). Pozatem ostatecznie udało się skierować na Gdynię przywóz śledzi solonych, uskuteczniany dawniej przeważnie przez Szczecin i Królewiec.

Przywieziono śledzi w 1931 r. — 1503 t., w 1932 r. — 8.289 t. w 1933 r. — 20.635 ton.

Pozatem w przywozie figurują jeszcze dość znaczne ilości papieru i celulozy, idących przeważnie tranzytem z Finlandii, Szwecji, Czechosłowacji do Egiptu i Stanów Zjednoczonych Am. Północnej.

W grupie towarów różnych figuruje szereg wysokowartościowych artykułów drobnicowych, jak miedź, metale różne, wyroby stalowe i żelazne, maszyny, aparaty i części, tłuszcze zwierzęce, żywica, asfalt, kauczuk, tran, tłuszcze roślinne.

Charakteryzując ogólnie cyfry przywozu przez port Gdyński należy podkreślić coraz większe zróżniczkowanie tego przywozu oraz wzrost przywozu oraz wzrost przywozu artykułów bardziej wartościowych.

W wywozie: najważniejszy pod względem towarów artykuł portu Gdyńskiego stanowi węgiel.

Cyfry wywozu dla węgla eksportowego razem z węglem bunkrowym i koksem wynosiły w 1931 r. — 4.373.095 t., 1932 t. — 4.352.159 t., 1933 r. — 4.608.140 ton.

Stosunek procentowy przeładunku węgla do ogólnych obrotów towarowych dla lat podanych wyrażał się jak 82.51%, 83.79%, 75.47%; zmniejszenie się procentowe udziału węgla w ogólnych obrotach należy odnieść na rzecz wzrostu cyfr obrotów innych towarów.

Poważny wzrost eksportu drzewa, zwłaszcza drzewa tartego i słupów, należy przypisać ożywionej działalności Polskiej Agencji Eksportu Drewna eksportującego drzewo z lasów państwowych.

Cyfry tego eksportu przedstawiają się następująco dla:
Desek i łat w 1931 r. — 11. 745 t., 1932 r. — 47.133 t., 1933 — 238.801 ton.
Bali i słupów w 1931 r. — 15.075 t., 1932 r. — 40 886 t., 1933 r. — 12.400 ton.

Wobec przeprowadzonej z końcem 1934 r. specjalnej rozbudowy nabrzeży i placów dla przeładunku drzewa należy oczekiwać dalszego wzmożenia wywozu drzewa przez Gdynię.

Stwierdzona w ostatnich 2-ch latach znaczna zniżka wywozu cukru tłumaczona może być depresją na międzynarodowym rynku cukrowym. Eksport cukru koncentruje się w składach „Cukroportu", będącego emanacją Banku Cukrownictwa w Poznaniu.

Wywóz cukru kształtował się następująco: w 1931 r. — 115.529 ton, 1932 r. — 88.309 ton, 1933 r. — 93.871 ton.

Cenną pozycją w wywozie są bekony, wędliny i ptactwo bite. Pomimo spadku eksportu bekonów i szynek, na skutek angielskich ograniczeń importowych, należy jednakże podkreślić wysoką sprawność tego eksportu, konkurującego poważnie w wolnym handlu z eksportem bekonów z innych państw. Nieobjęty zakazami wzrasta eksport bitego ptactwa.

W y w ó z			
bekonów w 1931 r. — 51.821 t.,	1932 r. — 51 878 t.,	1933 r. — 38.265 t.
wędlin . . „ — 7.608 „	„ — 8.579 „	„ — 4.490 „
ptactwo bite „ — 326 „	„ — 460 „	„ — 1.149 „
jaj . . . . „ — 5.601 „	„ — 6.690 „	„ — 12.442 „

Wzrost ten spowodowany sprawnością i udogodnieniami Chłodni portowej, która po ostatnio dokonanej rozbudowie jest największą

chłodnią w Europie (pojemność chłodni określona jest na 1.200 wagonów).

Port w Gdyni coraz bardziej angażowany jest w przeładunku wyrobów hutnictwa polskiego, notując w wywozie swym:

szyny kolej. w	1931	—	10.290 t.,	1932	—	18.122 t.,	1933	— 26.012 t.
wyroby stalow. i żelazne	„	—	966 „	„	—	2.407 „	„	— 1.333 „
rury żeliwne	„	—	571 „	„	—	630 „	„	— 1.737 „
cynk	„	—	15.142 „	„	—	10.943 „	„	— 10.929 „
blacha cynkowa	„	—	352 „	„	—	74 „	„	— 1.355 „
nawozy azotowe	„	—	8.908 „	„	—	47.870 „	„	— 23.804 „
sól potasowa	„	—	32.791 „	„	—	7.303 „	„	— 7.908 „

Pozatem figuruje w wywozie w coraz poważniejszych ilościach biel cynkowa, jako nowy artykuł.

Słaby stosunkowo eksport produktów rolnych, a głównie zboża, przez Gdynię należy tłumaczyć trudnościami wobec braku elewatora zbożowego oraz innych specjalnych urządzeń. Projektowana z wiosną 1935 r. budowa elewatora na 15 tys. ton jednorazowego składowania różnych gatunków zboża ureguluje sprawę eksportu zboża, mającego jak dotychczas charakter przypadkowy.

Pozatem w wywozie figuruje niewielka ilość ryżu wyłuszczonego — produkt Gdyńskiej Łuszczarni, oraz inne różne towary między innemi skóry, jako artykuł tranzytowy, makuchy — produkt reeksportowy Olejarni Gdyńskiej, tkaniny i materjały pędne.

Powyższe cyfry analizy obrotów portu wykazują, że Gdynia przekształca się stopniowo z portu przeładunkowego dla eksportu towarów masowych na port ogólno-handlowy, zwiększając z roku na rok wartość bezwzględną i stosunkową przewożonych towarów. W związku z tym rozwojem portu obroty jego obejmują również coraz większą ilość i państw innych. Jednakże samo porównanie cyfr wagowego obrotu towarowego w Gdyni w poszczególnych latach nie może być dostatecznym miernikiem tendencji rozwojowych portu, dopiero wartościowe i wagowe porównanie obrotów portu z obrotami całego polskiego handlu zagranicznego podkreślają stałość, charakter i rozmiary rozwojowe obrotów portu Gdyni.

Ogólny obrót Gdyni.

Rok	Obrót w tys. ton	W milj. złotych	%-wy stosunek do ogóln. handlu zagranicznego		Teoretyczna wartość 1 tony w złotych
			wagowy	wartościowy	
1929	2.620	134	10,03	2,26	51,11
1930	3.275	231	14.56	4.93	70,45
1931	5.080	390	23,48	11.65	76,73
1932	4.894	350	32,00	18,00	71,58
1933	5.686	536	37,06	30,00	94.29

Korzystne położenie geograficzne portu gdyńskiego stwarza pomyślne warunki jego dalszego rozwoju w oparciu o poważny pod względem gospodarczym obszar ciążenia. Gdynia, leżąc u wylotu dróg z Polski i przez Polskę z południa na północ, opiera się o rozległe zaplecze, sięgające na południe aż do granicy wpływów portów adrjatyckich względnie czarnomorskich, oraz stwarza naturalną podstawę dla komunikacji tranzytowej na drodze ze Skandynawji przez Podkarpacie na Bałkany i do Bliskiego Wschodu. Położenie więc Gdyni, jako punktu rozdzielczego dla północnej i wschodniej części Bałtyku, jest bardzo korzystne. Zagadnienie rozwoju tranzytu jest w pierwszym rzędzie zagadnieniem odpowiednich taryf związkowych między Polską a danemi Państwami. Jest oczywiste, że Gdynia, opierając swój obrót towarowy łącznie z obszarem ciążenia głównie o koleje, przy odpowiednio prowadzonej polityce taryfowej polskich kolei, ma wielkie warunki ku temu, by stać się naturalnym portem tranzytowym między państwami: Skandynawji, Bałtyckiemi oraz środkowej i środkowo-wschodniej Europy, będąc punktem węzłowym dla wielkiej trasy transportowej z północnej Europy na Południe i Bliski Wschód.

Niemniejsze znaczenie dla rozwoju poru posiadają i jego połączenia morskie. Rozbudowa sieci regularnych połączeń okrętowych Gdyni odbywała się nie mniej intensywnie, równolegle do obrotów portu.

Gdynia obecnie posiada 40 regularnych połączeń morskich ze wszystkiemi nieomal ważniejszemi portami świata, liczba których wynosi już 132. (zob. „Połączenia komunikacyjne portu Gdyni" str. 559).

Należy również zaznaczyć, że Gdynia, posiadająca już dzisiaj największą ilość połączeń bezpośrednich z krajami zamorskiemi z pośród portów bałtyckich, staje się wobec tego poważnym punktem rozdzielczym w tranzycie morskim dla szeregu państw bałtyckich.

Jeżeli chodzi o ruch pasażerski, to spadek liczby tego ruchu w latach 1931 (15.476) i 1932 (17.842) w porównaniu do ruchu w latach 1928 (23.222), 1929 (23.561) i 1930 (24.169) pozostaje w związku z ograniczeniami emigracyjnemi, wprowadzonemi przez wszystkie kraje Ameryki. Jednakże szereg nowych regularnych połączeń portu oraz organizowanie sezonowych wycieczek morskich stwarzają podstawy dla dalszego rozwoju tego ruchu. Rezultaty dają się już wyczuwać w 1933 r. (20.636).

Równocześnie z rozwojem portu postępuje rozbudowa i miasta Gdyni jako nowoczesnego miasta portowego, liczącego obecnie już do 40 tysięcy ludności.

Gdynia - miasto obejmuje obecnie ponad 3 tysiące ha; obszar ten zostanie powiększony przez dołączenie szeregu gmin okolicznych. Według ustalonych planów rozbudowy przyszła wielka Gdynia obejmie 24 dzielnice o łącznej powierzchni około 17,5 tys. ha.

Środek całego tego obszaru zajmuje port z obsługującym go węzłem kolejowym oraz urządzeniami do przeładunku i składowania towarów, z kanałem przemysłowym, z terenami po obu stronach dla dzielnicy przemysłowej.

Na południe od portu, na terenie dzisiejszej Gdyni, powstaje centrum handlowe miasta, dalej na południe rozbudowuje się dzielnica mieszkaniowa, a następnie część willowo-kąpieliskowa.

Na zachód i północ w bezpośredniem sąsiedztwie terenów portowych przewiduje się dzielnice przemysłowe, częściowo handlowe, częściowo mieszkaniowe. O rozmachu budowlanym świadczyć może fakt, że w 1932 r. pomimo odczuwanego w dalszym ciągu kryzysu gospodar-

czego, wybudowano ogółem 153 domy, w tem budynków mieszkaniowy h 130 i przemysłowo-handlowych 23, kosztem 12 368.0000 zł.

Port w Helu ma pow. 2.7 ha. Głębokość basenu wynosi 5 m., długość wyładunkowa molo i nabrzeży wynosi 600 m. Projektowane jest rozszerzenie portu do 6 ha; długość wyładunkowa molo i nabrzeży wyniesie wówczas 1200 m. — przystań rybacka.

Port w Jastarni ma pow. 9.5 ha. Głębok. 5 m., długość wład. molo i nabrzeży 200 m. Do portu prowadzi kanał przez plycizny długości 1.120 m., szerokości 60 m. i głębokości 5 m. — przystań pasażeska i port rybacki.

Port w Pucku. powierzchnia użytkowa basenu portowego 0.25 ha. Głębokość 3 m. Długość nadrzeży 140 m. Do portu prowadzi kanał 300 m. dług., 25 m. szer. i 3 m. głębokości; — baza polskiego lotnictwa morskiego.

Port w Tczewie w odległości 25 km. od morza na Wiśle.

Źródła: „Port Gdynia" nakładem Ministerstwa Przemysłu i Handlu, rok 1933. Rocznik Interesów Portu w Gdyni. Rok II i III 1932 — 1933. Rocznik Polityczno-Gospodarczy 1934 r. Wydanie P. A. T.

REGULARNE POŁĄCZENIA GDYNI Z INNEMI PORTAMI.

	Połączenie co	Czas podróży w dniach	Makler w Gdyni
Aalesund	2 tyg.	3	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Aarhus	2 tyg.	2	F. G. Reinhold
Accra	1 mies.	20	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Adelaide	1 mies.	44	„ „ „ „
Allepey	1 mies.	36	„ „ „ „
Algoa Bay	1 mies.	35	„ „ „ „
Alexandria	10 dni	20	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Alexandrette	10 dni	22	„ „ „ „
Alger	10 dni	12	„ „ „ „
Alger	10 dni	12	Polska Agencja Morska
Alger	2 tyg.	13	F. G. Reinhold
Alicante	2 tyg.	12	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Amsterdam	1 tydz.	3	F. G. Reinhold
Anvers	10 dni	3	Ferd. Prowe
Anvers	1 tydz.	3	Żegluga Polska
Bahia	1 mies	26	Polska Agencja Morska
Bacelona	2 tyg.	13	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Beira	1 mies.	38	„ „ „ „
Bergen	2 tyg.	4	„ „ „ „
Beirut	10 dni	20	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Bilbao	1 mies.	8	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Bombay	1 mies.	34	„ „ „ „
Bône	10 dni	13	Polska Agencja Morska
Bordeaux	14 dni	7	F. G. Reinhold
Bremen	1 tydz.	2	Ferd. Prowe
Brisbane	1 mies.	50	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Buenos Aires	1 mies.	30	„ „ „ „
Buenos Aires	1 mies.	30	Polska Agencja Morska
Burgas	10 dni	22	Polska-Lewant — Agencja Okręt.

	Połączenie co	Czas podróży w dniach	Makler w Gdyni
Burutu	1 mies.	22	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Cadiz	1 mies.	8	„ „ „ „
Calcutta	1 mies.	39	„ „ „ „
Candia	2 tyg.	16	„ „ „ „
Cape Town	1 mies.	35	„ „ „ „
Cartagena	2 tyg.	16	„ „ „ „
Casablanca	1 mies.	13	„ „ „ „
Casablanca	2 tyg	13	F. G. Reinhold
Catania	10 dni	16	Polska Agencja Morska
Catania	2 tyg.	16	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Catania	2 tyg.	16	F. G. Reinhold
Constanta	10 dni	23	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Cotonou	1 mies.	23	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Dairen	1 mies.	57	Polska Agencja Morska
Drammen	2 tyg.	2	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Dunkerque	2 tyg.	6	F. G. Reinhold
Durban	1 mies.	34	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
East London	1 mies.	36	„ „ „ „
Freemantle	1 mies.	50	„ „ „ „
Galveston	10 dni	23	„ „ „ „
Genova	2 tyg.	15	Bergenske Baltic. Transp, Ltd.
Genova	2 tyg.	15	„ „ „ „
Gibraltar	1 mies.	10	F. G. Reinhold
Göteborg	2 tyg.	2	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Göteborg	1 mies.	2	Behnke & Sieg
Grand Popo	1 mies.	22	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Grangemouth	1 tydz.	4	F. G. Reinhold
Haifa	10 dni	22	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Halifax	3—4 tyg.	11	Polsko-Transaltantyckie Tow. Okręt.
Hamburg	1 tydz.	2	Żegluga Polska
Hamburg	10 dni	2	Rummel & Burton
Haugesund	2 tyg.	4	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Helsinki	1 tydz.	3	Żegluga Polska
Helsinki	2 tyg.	3	F. G. Reinhold
Hong-Kong	1 mies.	44	Polska Agencja Morska
Houston	10 dni	26	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Hull	1 tydz.	3	Polsko-Brytyjskie Tow. Okręt.
Istanbul	10 dni	21	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Izmir	10 dni	18	„ „ „ „
Jaffa	10 dni	22	„ „ „ „
Kalmar	10 dni	1	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Kambo	2 tyg.	2	„ „ „ „
Karachi	1 mies.	32	„ „ „ „
Karlskrona	10 dni	1	„ „ „ „
Karlskrona	1 mies.	1	Behnke & Sieg
Kobe	1 mies.	62	Polska Agencja Morska
Köbenhavn	1 tydz.	1	F. G. Reinhold
Köbenhavn	1 tydz.	1	„ „
Köbenhavn	3—4 tyg.	1	Polsko-Transaltantyckie Tow. Okręt.
Kotka	2 tyg.	3	Żegluga Polska

	Połączenie co	Czas podróży w dniach	Makler w Gdyni
Kristiansund	2 tyg.	3	Bergenske Baltic Transp. Ltd
Lagos	1 mies.	20	„ „ „ „
La Pallice	2 tyg.	7	F. G. Reinhold
La Rochelle	2 tyg.	7	„ „
Las Palmas	10 dni	10	Polska Agencja Morska
Le Havre	2 tyg.	6	F. G. Reinhold
Leith	1 tydz.	4	„ „
Leningrad	2 tyg.	3	Żegluga Polska
Liepaja	1 mies.	2	Behnke & Sieg
Lisboa	1 mies.	9	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Lisboa	2 tyg.	9	F. G. Reinhold
Livorno	2 tyg.	16	„ „
Livorno	2 tyg.	16	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Lome	1 mies.	20	„ „ „ „
London	1 tydz.	3	Polsko-Brytyjskie Tow. Okręt. i Polska Zjedn. Korporacja Bałtycka
Lourenço Marguez	1 mies.	42	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Lübeck	2 tyg.	2	F. G. Reinhold
Madras	1 mies.	37	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Malaga	2 tyg.	11	„ „ „ „
Malmö	2 tyg.	1	„ „ „ „
Malta	10 dni	15	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Mantyluoto	2 tyg.	2	F. G. Reinhold
Marseille	2 tyg.	14	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Marseille	2 tyg.	14	F. G. Reinhold
Malbourne	1 mies.	48	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Melilla	1 mies.	12	„ „ „ „
Messina	10 dni	12	Polska Agencja Morska
Messina	2 tyg.	12	F. G. Reinhold
Messina	2 tyg.	12	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Montevideo	1 mies.	30	„ „ „ „
Moss	2 tyg.	2	„ „ „ „
Napoli	2 tyg.	15	„ „ „ „
Napoli	2 tyg.	15	F. G. Reinhold
New Castle	1 mies.	60	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
New Orleans	10 dni	24	„ „ „ „
New York	2 tyg.	12	American Scantin Line
New York	3—4 tyg.	12	Polsko-Transatlantyckie Tow. Okręt.
Oporto	1 mies.	8	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Oran	2 tyg.	11	F. G. Reinhold
Oran	10 dni	11	Polska Agencja Morska
Oskarshamn	1 mies.	2	Behnke & Sieg
Oslo	2 tyg.	2	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Palermo	10 dni	17	Polska Agencja Morska
Palermo	2 tyg.	17	F. G. Reinhold
Palermo	2 tyg.	17	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Passajes	1 mies.	8	„ „ „ „
Penang	1 mies.	36	Polska Agencja Morska
Philadelphia	2 tyg.	13	American Scantic Line
Pireus	10 dni	15	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Port Hartcourt	1 mies.	20	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Port-Swettenham	1 mies.	37	Polska Agencja Morska

	Połączenie co	Czas podróży w dniach	Makler w Gdyni
Rangoon	1 mies.	42	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Raumo	2 tyg.	4	F. G. Reinhold
Riga	1 tydz.	3	Ferd. Prowe
Riga	2 tyg.	3	F. G. Reinhold
Rio de Janeiro	1 mies.	24	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Rio de Janeiro	1 mies.	24	Polska Agencja Morska
Rotterdam	3—4 dni	4	Ferd. Prowe
Santander	1 mies.	8	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Santos	1 mies.	26	„ „ „ „
Santos	1 mies.	26	Polska Agencja Morska
Savannah	10 dni	23	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Sevilla	1 mies.	8	„ „ „ „
Shanghai	1 mies.	49	Polska Agencja Morska
Singapore	1 mies.	38	„ „ „
Stavanger	2 tyg.	4	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Stockholm	1 tydz.	2	„ „ „ „
Sydney	1 mies.	55	„ „ „ „
Siracusa	2 tyg.	11	„ „ „ „
Siracusa	2 tyg.	11	F. G. Reinhold
Tallinn	1 tydz.	3	Żegluga Polska
Tallinn	2 tyg.	3	F. G. Reinhold
Tampa	1 mies.	23	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Tampico	1 mies.	23	„ „ „ „
Tanger	1 mies.	10	„ „ „ „
Tanger	2 tyg.	13	F. G. Reinhold
Tarragona	2 tyg.	13	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Teneriffa	10 dni	10	Polska Agencja Morska
Thessaloniki	10 dni	18	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Tripolis i/S			„ „ „ „
Tientsin	1 mies.	55	Polska Agencja Morska
Trondhjem	2 tyg.	5	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Tunis	10 dni	14	Polska Agencja Morska
Tunis	2 tyg.	14	F. G. Reinhold
Uddevalla	2 tyg.	2	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Uleaborg	2 tyg.	3	F. G. Reinhold
Valencia	2 tyg.	12	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Varna	10 dni	22	Polska - Lewant — Agencja Okręt.
Vasa	2 tyg.	3	F. G. Reinhold
Victoria	1 mies.	47	Bergenske Baltic Transp. Ltd.
Viipuri	2 tyg.	3	Żegluga Polska
Yokohama	1 mies.	63	Polska Agencja Morska

Prócz tego możliwe jest nadawanie za bezpośredniemi konosamentami ładunków do większości portów europejskich i ważniejszych portów pozaeuropejskich.

POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE PORTU GDYŃSKIEGO.

Gdynia — Tallinn — Helsinki. Armator: Żegluga Polska S. A.— Gdynia, Fińska Angfartygs A. B. — Helsinki Makler: Żegluga Polska. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Ryga. Armator: D. G. „Neptun" — Bremen, Makler: Ferd. Prowe. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Ryga — Tallinn. Armator: Det Forenede Dampskibs-Selskab A. B. — Köbenhavn, Makler: F. G. Reinhold. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Karlskrona — Kalmar — Stockholm — Kłajpeda. Armator: A. B. Svenska Amerika Linjen — Göteborg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Porty Szwecji Południowej. Armator: Egon Line, Makler: Behnke & Sieg. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Porty Szwecji Wschodniej. Armator „Żegluga Polska" S. A. Svenska American Line.

Gdynia — Porty Szwecji Zachodniej. Armator: Bolind Bersen & Co — Göteborg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie 2 tygodnie.

Gdynia — Porty Norwegji Wschodniej. Armator: Fred. Olsen & Co — Oslo, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co co 2 tygodnie.

Gdynia — Porty Norwegji Zachodniej. Armator: Det Bergenske D. S. — Bergen, Det Stavangerske, D. S. — Stavanger, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 2 tygodnie

Gdynia — Kopenhaga. Armator: Det Forenede Dampskibs-Selskab A. B. — Köbennavn, Scandinavian-American Line — Köbenhavn, Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij N. V. — Amsterdam. Połączenie co 5 dni.

Gdynia — Brema. Armator: D. G. „Neptun" — Bremen, Makler: Ferd. Prowe. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Hamburg. Armator: Sartori & Berger — Hamburg, Makler: Behnke & Sieg. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Hamburg. Armator: Johannes Ick - Hamburg, Mathies Reederei A. G., Makler: Ferd. Prowe. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Hamburg. Armator: Żegluga Polska S. A. — Gdynia, Makler: Żegluga Polska. Połączenie co 10 dni.

Gdynia — Hamburg. Armator: Bat'a a. s. — Zlin, Makler: Rummel & Burton. Połączenie co 10 dni.

Gdynia — Kaumo — Mantyluoto — Vasa — Uleaborg — Lubeka. Armator: Lübeck — Line, Makler: F. G. Reinhold. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Rotterdam. Armator: Argo — Reederei A. G. — Bremen, D. G., „Neptun" — Bremen, Makler: Ferd. Prowe. Połączenie co 3 — 4 dni.

Gdynia — Amsterdam. Armator: Koninklijke. Nederlandsche Stoomboot Maatschappij N. V. — Amsterdam, Makler: F. G. Reinhold. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Antwerpja. Armator: Żegluga Polska S. A. — Gdynia, Makler: Żegluga Polska. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Antwerpja. Armator: Argo-Reederei A. G. — Bremen, D. G. „Neptun" — Bremen, Makler: Ferd. Prowe. Połącz. co 10 dni.

Gdynia — Leith — Grangemouth. Armator: Currie-Line. Makler: F. G. Reinhold. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Hull. Armator: Polsko - Brytyjskie Tow. Okrętowe S. A. — Gdynia, Makler: Polsko - Brytyjskie Tow. Okrętowe. Połączenie co 1 tydzień.

Gdynia — Londyn. Armator: Polsko - Brytyjskie Tow. Okrętowe S. A. — Gdynia, Makler: Polsko - Brytyjskie Tow. Okrętowe. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Londyn. Armator: United Baltic Corporation Ltd. — London, Makler: Polska Zjednoczona Korporacja Bałtycka. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Porty Francji. Armator: Det Forenede Dampskibs-Selskab A. B. — Köbenhavn, Makler: F. G. Reinhold. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Porty Hiszpanji — Portugalji — Marokka. Armator: Oldenburg Portugiesische Dampfschiffs-Reederei — Hamburg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty morza Śródziemnego. Armator: Svenska Lloyd A. B. — Göteborg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty morza Śródziemnego. Armator: Rederiaktiebolaget Svenska Lloyd — Göteborg i Rob. M. Sloman jr. — Hamburg, Makler: Bergenske Baltic Trasport Ltd. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty morza Śródziemnego Armator: Det Forenede Dampskibs-Selskab A. B. — Köbenhavn, Makler: F. G. Reinhold. Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Porty Włoskie. Armator: Societa Anonima di Navigazione „Italo-Somala — Genova. Makler: Marsano et. Bellestrero-Genova.

Gdynia — Sycylja. Armator: J. Lauritzen — Köbenhavn, Makler: Polska Agencja Morska. Połączenie co 10 dni.

Gdynia — Porty Lewantu. Armator: Svenska Orient Linjen — Göteborg, Makler: Polska-Lewant. Połączenie co 7 dni.

Gdynia — Porty Południowo - Zachodniej Afryki. Armator: Rederi - A. B. Transatlantic — Göteborg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty Południowej Ameryki Armator: Rederi - A.B. Nordstjernan (Johnson Line) — Stockholm, Makler: Polska Agencja Morska. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty Południowej Ameryki. Armator: Finland Syd-Amerika Linjen — Helsinki, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie 3 — 4 tygod.

Gdynia — Porty zatoki Meksykańskiej. Armator: W. Wilhelmsen — Oslo, Svenska Amerika — Mexiko Linjen — Göteborg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 10 dni.

Gdynia — Nowy Jork. Armator: American Scantic Line — New York, Makler: American Scantic Line, Połączenie co 2 tygodnie.

Gdynia — Nowy Jork — Halifax. Armator: Polskie Transatlantyckie Tow. Okrętowe (Linja Gdynia-Ameryka) — Gdynia, Makler: Polskie Transatlantyckie Tow. Okrętowe. Połączenie 3 — 4 tygod.

Gdynia — Porty Indyj Brytyjskich. Armator: W. Wilhelmsen— Oslo, Sv. Ostasiatiska Komp. — Göteborg, Makler: Bergenske Baltic Transports Ltd. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Daleki Wschód. Armator: A. Holt & Bucknall Steamship Co Ltd. Makler: Polska Agencja Morska. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty Australji. Armator: W. Wilhelmsen. The Norvegian Africa & Australja Line — Oslo, Makler: Bergenske Baltic Transport Ltd. Połączenie co 1 miesiąc.

Gdynia — Porty Australji. Armator: Bluc Funnel Line, Makler: Polska Agencja Morska.

Port Gdański.

Port gdański w ciągu szeregu ubiegłych stuleci był jednym z najważniejszych ośrodków handlowych Europy środkowej. Przypisać to należy w głównej mierze korzystnemu położeniu Gdańska przy ujściu Wisły, jednej z najważniejszych rzek europejskich. W latach bezpośrednio przed wojną port gdański był jednym z większych portów bałtyckich, którego możliwości rozwojowe były jednakże bardzo ograniczone z tego względu, że naturalny obszar ciążenia Gdańska obsługiwany był również przez inne porty.

Po wojnie port gdański wszedł w skład polskiego obszaru celnego i w ten sposób utworzył jednolitą całość gospodarczą z większością ośrodków gospodarczych, wchodzących w skład jego geograficznego obszaru ciążenia. Polska, pragnąc wykorzystać uzyskany dostęp do morza, zaczęła kierować na Gdańsk, drogą szeregu taryf wyjątkowych, przeważną część swego handlu zamorskiego, co przyczyniło się do dużego rozwoju ruchu w porcie gdańskim. Kilka cyfr, które podamy poniżej, ilustrują wyraźnie ten stan rzeczy.

Podczas gdy w r. 1913 pojemność okrętów, które do Gdańska zawinęły i port ten opuściły, wyniosła 1.900.000 t. r. n., to w r. 1933 wyniosła ona 5.500.000 t. r. n., czyli że ruch był prawie trzykrotnie większy. Potroiła się również ilość bander, reprezentowanych w gdańskim ruchu portowym, a tonaż przeciętny, zawijających do Gdańska okrętów podwoił się.

Wzrostowi ruchu okrętowego odpowiadają rzecz prosta cyfry obrotów towarowych. Podczas gdy w r. 1913 suma obrotów towarowych portu gdańskiego wyniosła ok. 2 miljonów ton, to w r. 1933 osiągnęła ona cyfrę 5 miljonów ton, czyli że przeszło dwukrotnie wzrosła w stosunku do lat przedwojennych. Ilość towarów, przeładowywanych w Gdańsku dzieli się nierównomiernie pomiędzy import a eksport. Np. w r. 1933 import wyniósł 493.000 ton, eksport zaś 5.153.000 ton. Brak równowagi pod względem wagowym tłumaczy się charakterem handlu zamorskiego Polski, która do krajów Europy północnej i zachodniej wywozi cały szereg artykułów masowych, jak węgiel, drzewo i zboże, przywozi natomiast przeważnie artykuły przemysłowe, nie mogące być ekwiwalentem wagowym dla wymienionych wyżej towarów.

Zaznaczyć należy, że porównanie okresu przedwojennego z rokiem ubiegłym przedstawia się mniej korzystnie aniżeli z innemi latami, ponieważ w ciągu dwóch lat ostatnich ruch w porcie gdańskim kształtował się pod znakiem przeżywanego przez cały świat przesilenia gospodarczego. Cyfry za rok 1934 wykazują pewną poprawę którą przypisać należy działaniu umowy polsko-gdańskiej o wykorzystaniu portu gdańskiego z września 1933 r. Umowa ta, jak wiadomo, została obecnie przedłużona na przeciąg dalszego roku.

Zarząd i naczelne kierownictwo portu gdańskiego spoczywają w rękach Rady Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku, która składa się z równej ilości Komisarzy Rzeczypospolitej Polskiej i W. M. Gdańska, pod przewodnictwem neutralnego Prezydenta. Głównemi organami wykonawczemi Rady Portu są: Dyrekcja Handlowa i Techniczna. Dyrekcja

Techniczna czuwa nad konserwacją i techniczną stroną rozbudowy portu, Dyrekcja Handlowa administruje portem we właściwem słowa tego znaczeniu i eksploatuje urządzenia portowe.

Pod zarządem Rady Portu port gdański rozwija się pomyślnie. Wzrastający przez szereg ubiegłych lat ruch portowy wymagał przystosowania do jego potrzeb urządzeń przeładunkowych i składowych w porcie. Początkowo przeprowadzano rozbudowę przez ustawianie w istniejących już częściach portu licznych żórawi, zaopatrzonych w automatyczne chwytacze. Rozbudowa ta zaspokoiła pierwsze potrzeby eksportu węgla w miarę jednak dalszego rozwoju, okazała się niewystarczająca. To też Rada Portu rozpoczęła w r. 1927, ze środków uzyskanych w drodze pożyczki amerykańskiej budowę nowego basenu portowego, przeznaczonego wyłącznie dla przeładunku towarów masowych. Basen ten został uruchomiony w pierwszej połowie 1929 r. Został on wyposażony w trzy taśmowe urządzenia przeładunkowe dla węgla, połączone z wywrotnicami. Przeładunek za ich pomocą jest niezmiernie szybki; niejednokrotnie już udało się załadować za pomocą każdego z tych urządzeń, przeszło 550 ton węgla w ciągu godziny.

Dla przeładunku rudy i fosforytów ustawiono w porcie gdańskim szereg żórawi, a pozatem w wymienionym wyżej basenie ustawiono dwa mosty przeładunkowe dla rudy o nośności 15 ton oraz jeden most dla fosforytów o nośności 10 ton. Wszystkie te mosty zaopatrzone są w bunkry ważące automatycznie.

Dla przeładunku i składowania drzewa służą lądowe place składowe o powierzchni ok. 2 miljonów m. kw. oraz wodne place składowe o powierzchni 2,5 milj. m. kw. Dla składowania i przeładunku drobnicy port gdański posiada szereg składów nadbrzeżnych. W pierwszym rzędzie wymienić tutaj należy wybudowane w latach ostatnich nowoczesne hale składowe, znajdujące się w Wolnej Strefie, wyposażone w górne światło, żórawie wewnętrzne wózki elektryczne i t. d. Wogóle Wolna Strefa portu gdańskiego posiada duże znaczenie dla importu drobnicy, stanowiąc duże ułatwienie dla kupiectwa importującego. Ze szczególnych urządzeń przeładunkowych wymienić jeszcze należy liczne śpichlerze z automatycznemi urządzeniami dla przeładunku zboża i cukru o pojemności 160.000 ton, zbiorniki dla olei mineralnych i melasy o pojemności 93.000 ton, stocznie, przystosowane do budowy i naprawy dużych okrętów, wreszcie stacje bunkrowe dla statków parowych i motorowych.

Chociaż przeznaczeniem portu gdańskiego jest obsługiwanie handlu zamorskiego Polski, to jednak zarówno urządzenia portowe, jak i koleje dowożące towary do portu, przystosowane są rówuież do podołania transportowi wzgl. przeładunkowi artykułów handlu zamorskiego krajów sąsiadujących z Polską. Istnieje cały szereg dogodnych taryf kolejowych, ułatwiających ruch towarowy pomiędzy Czechosłowacją, Rumunją i innemi sąsiadującemi z Polską krajami a portem gdańskim. Racjonalna polityka taryfowa kolei polskich sprzyja pomyślnemu rozwojowi tranzytu przez Polskę do Gdańska. Należy mieć nadzieję, że w miarę poprawy sytuacji gospodarczej w Europie Środkowej, znaczenie portu gdańskiego dla jej handlu zamorskiego bardziej jeszcze wzrośnie.

POLSKA FLOTA HANDLOWA.

Ścisła współzależność, jaka występuje pomiędzy rozwojem floty handlowej różnych narodów i rozszerzaniem się ich zamorskiej wymiany towarowej, jest zjawiskiem powszechnie stwierdzonem. Współ-

zależność ta przejawia się również w sposób dostatecznie wyraźny w naszych dotychczasowych poczynaniach na morzu. Widzimy więc, że powstanie zaczątków polskiej marynarki handlowej w latach 1927 i 1928, sprzyja rozwojowi naszego eksportu towarów masowych; powstanie znowu w latach następnych szeregu polskich linij regularnych umożliwia nam bezpośrednią wymianę zamorską z szeregiem krajów w zakresie wysokowartościowych towarów i w wyniku zapewnienia zdobycie nowych, względnie rozszerzenie dawniejszych rynków zbytu dla towaru polskiego. Powyższe fakty potwierdzają powszechnie zresztą znany pewnik gospodarczy, że znaczenie własnej floty dla danego kraju przejawia się nietyle w bezpośrednich zyskach samych przedsiębiorstw żeglugowych, co przedewszystkiem w korzyściach natury pośredniej. Dzięki więc posiadaniu własnej floty zostają stworzone najdogodniejsze warunki dla nawiązania bezpośrednich stosunków handlowych z zamorskiemi rynkami zbytu, stanowiącemi teren ekspansji dla wytwórczości własnego kraju, z drugiej strony z rynkami dostawy tych artykułów, których dany kraj nie posiada, a które są mu konieczne dla wzmożenia jego wytwórczości. W wyniku tej bezpośredniości wymiany towarowej następuje wyłączenie zbędnego, obcego pośrednictwa handlowego, a tem samem zaoszczędzenie w bilansie płatniczym poważnych pozycyj, które musiałyby powstać z tytułu udziału tego pośrednictwa w zyskach, płynących z tranzakcyj handlowych oraz z tytułu wykonywanych usług morskich, w szczególności w dziedzinie inkasowanych przez obcych armatorów frachtów okrętowych

Dotychczasowy nasz dorobek w zakresie własnej floty handlowej, przyjmując stan z dn. 1 października 1934 r. wyraża się cyfrą 41 jednostek morskich (ponad 100 BRT) o łącznej pojemności ca 63.500 BRT. Ponadto w budowie znajdują się 2 statki transatlantyckie o pojemności łącznej ca 29.000 BRT oraz 2 statki towarowe o nośności ca 3.000 DW.

W okresie od r. 1927 do 1 października 1934 r. statki polskiej floty handlowej przewiozły ca 6 milj. ton towarów i ponad 92 tys. pasażerów, zaoszczędzając w ten sposób w naszym bilansie płatniczym wydatek w wysokości około 137 milj. zł. Ścisłe ustalenie powyższej sumy jest wielce utrudnione, ponieważ w szeregu wypadków właśnie powstanie polskiej floty handlowej spowodowało obniżenie stawek frachtowych na szereg ważnych artykułów w polskim eksporcie wzgl. imporcie, a równocześnie uniemożliwiło dyktowanie obcym towarzystwom okrętowym warunków przewozu, nieodpowiadających potrzebom polskiego handlu. Z tego też względu przyjmowanie dla obliczenia ewent. pozycyj bilansowych wyłącznie sum z zainkasowanych frachtów i biletów okrętowych nie przedstawia całości aktywów usług morskich polskiej floty handlowej.

Brak doświadczenia w dziedzinie handlu morskiego, a przedewszystkiem brak odpowiednio wielkich kapitałów prywatnych był przyczyną, że społeczeństwo polskie w pierwszych latach odrodzonej państwowości nie wykazało dostatecznego zainteresowania zagadnieniem stworzenia własnej floty handlowej i dopiero inicjatywa czynników państwowych skierowała jej rozbudowę na realne tory. W rezultacie z pośród czterech towarzystw żeglugowych polskich, trzy z nich są w większości własnością Skarbu Państwa, a tylko jedno powstało z inicjatywy prywatnej.

Pierwszem w kolejności powstania polskiem przedsiębiorstwem okrętowem jest **„Żegluga Polska"** S. A. Rozporządza ono tonażem 14

statków o pojemności 19.311 BRT., które w okresie od r. 1927 do 1.X. 1934 r. przewiozły łącznie ponad 3.400 tys. tonn ładunku. „Żegluga Polska" S. A. powstała pierwotnie jako przedsiębiorstwo żeglugowe, trudniące się przedewszystkiem żeglugą nieregularną i w związku z tem przewożące głównie ładunki masowe. Z biegiem jednak czasu, zgodnie z panującemi obecnie tendencjami w żegludze światowej, działalność jej uległa przekształceniu w kierunku linji regularnych, przeznaczonych dla przewozu wysokowartościowych ładunków drobnicowych. W szczególności wyspecjalizowała się ona w dziale linji dowozowych między Gdynią a portami Europy zachodniej z jednej strony, oraz Gdynią i wschodniemi portami Bałtyku z drugiej. Obecnie statki „Żeglugi Polskiej" S. A. utrzymują regularną komunikację okrętową do Hamburga, Rotterdamu, Antwerpji, Tallina i Helsingforsu. W najbliższym czasie nastąpi uruchomienie nowej linji regularnej do portów szweckich. Należy podkreślić, że pomimo panującego kryzysu gospodarczego linje regularne „Żeglugi Polskiej" S. A. z roku na rok nietylko powiększają ilościowo swoje przewozy, lecz również zdobywają coraz cenniejsze ładunki.

Drugim działem pracy „Żeglugi Polskiej" S. A. jest t. zw. tramping, czyli żegluga nieregularna. Ten typ żeglugi morskiej odczuwa obecnie na cały świecie najsilniej ujemne skutki kryzysu. Brak ładunków całookrętowych, katastrofalna zniżka frachtów morskich szczególnie dla ładunków masowych, stopniowe wypieranie węgla przez ropę i związane z tem powstanie nowego wielkiego działu statków tankowych — wszystko to razem spowodowało, iż największy procent unieruchomionych statków we wszystkich marynarkach handlowych przypada właśnie na trampy. Ta ogólnoświatowa, niepomyślna koniunktura dla trampingu odbiła się również na działalności „Żeglugi Polskiej" S. A. na tem polu. W r. 1933 większość jej trampów była przejściowo unieruchomiona i dopiero gruntowne obniżenie kosztów eksploatacji pozwoliło na częściowe ich uruchomienie na początkach 1934 r.

Wreszcie „Żegluga Polska" S. A. zajmuje się pasażerską komunikacją przybrzeżną pomiędzy poszczególnemi miejscowościami wybrzeża polskiego, oraz na podstawie umowy zawartej z Urzędem Morskim w Gdyni, wykonywa w tym porcie czynności holownicze przy pomocy własnego taboru okrętowego.

Mniej różnorodną działalność rozwijają pozostałe przedsiębiorstwa okrętowe, specjalizujące się tylko w pewnych działach żeglugi. W ten sposób **Polsko-Brytyjskie Tow. Okrętowe**, na którego terenie polski kapitał państwowy współpracuje z kapitałem angielskim, — trudni się bezpośrednim przewozem ładunków pomiędzy Gdynią/Gdańskiem a Londynem i Hull. Towarzystwo to posiadające w chwili swego powstania w r. 1929 stary tabor okrętowy, pozostały po wykupionej linji angielskiej od firmy „Ellerman's Wilson Line", przeprowadziło w ostatnich latach kompletną jego modernizację, budując trzy nowe statki s/s „Lublin", s/s „Lwów" i s/s „Lech", odpowiadające najnowszym wymaganiom techniki i specjalnym warunkom komunikacji towarowej między Anglją a Polską. Dzięki tym inwestycjom „Polbryt", podobnie jak linje regularne „Żeglugi Polskiej" S. A. mógł skutecznie przeciwstawić się ujemym skutkom kryzysu gospodarczego, zwiększając stale swoje przewozy. Od chwili swego powstania w r. 1929 do 1 października 1934 r. „Polbryt" przewiózł łącznie ponad 460 tys. ton ładunku. Należy podkreślić, że zarówno niektóre statki „Żeglugi Polskiej" S. A. jak i cały tonaż „Polbrytu" posiada urządzenia pasa-

żerskie. Przewóz jednak pasażerów odgrywa w działalności tych towarzystw tylko rolę drugorzędną, chociaż, jeżeli chodzi o „Polbryt", to w pierwszych latach jego istnienia zagadnienie to w związku z intensywnym ruchem emigracyjnym stanowiło przedmiot jego silnych zainteresowań. Obecny tonaż „Polbrytu" obejmuje pięć statków o łącznej pojemności 10.204 BRT.

Trzeciem towarzystwem okrętowem o większości kapitału państwowego jest **„Gdynia—Ameryka" Linje Żeglugowe S. A.** (doniedawna p. t. „Polskie Transatlantyckie Tow. Okrętowe S. A.). Towarzystwo to, założone w r. 1930, trudni się specjalnie przewozem pasażerów, a szczególnie emigrantów. Ruch towarowy odgrywa w jego eksploatacji rolę drugorzędną. Towarzystwo posiada obecnie w eksploatacji trzy statki transatlantyckie: „Polonia", „Pułaski" i „Kościuszko", o łącznej pojemności 20.367 BRT. Utrzymuje ono dwie linje regularne typu pasażersko-towarowego. Jedną uruchomioną w r. 1930 na trasie Gdynia — Halifax — New-York, drugą zorganizowaną na jesieni w r. 1933 między Konstancą a portami Palestyny dla przewozu emigrantów żydowskich. Linja atlantycka przewiozła od r. 1930 do 1.X.1933 r. około 41 tys pasażerów i 34 tys. ton ładunków Linja Palestyńska od chwili swego uruchomienia w październiku 1933 r. do 1.X.1934 r. przewiozła około 20 tys. pasażerów i około 7 tys. ton ładunku.

Poza komunikacją regularną na obu powyższych szlakach, Towarzystwo prowadzi również dział turystyki morskiej, cieszący się dużem powodzenie. W r. 1934 statki Towarzystwa przewiozły około 5 tys. turystów.

Równolegle do prowadzonej od kilku lat przez inne polskie przedsiębiorstwa żeglugowe planowej akcji zamiany posiadanego dotychczas taboru okrętowego przez nowy bardziej przystosowany do wywołanych kryzysem gospodarczym wyjątkowo ciężkich warunków konkurencji międzynarodowej, — „Gdynia — Ameryka" Linje Żeglugowe S. A. buduje obecnie na stoczni włoskiej „Monfalcone" dwa nowe transatlantyki Statki te będą gotowe w r. 1935 i będą nosić nazwy m/s „Piłsudski" i m/s „Batory". Będą to motorowce o pojemności 14.500 BRT każdy z urządzeniami pasażerskiemi na przewóz około 760 pasażerów. Przeznaczone są na trasę północno-atlantycką, gdzie podróż z Gdyni do New-Yorku odbywać będą w 8 dni (obecne statki Towarzystwa odbywają ją w przeszło dni 13).

Statki te będą największe, najszybsze i najbardziej nowoczesne z pośród wszystkich transatlantyków, zachodzących na Morze Bałtyckie. Powyższe zalety powinny im zapewnić nietylko turystów i emigrantów polskich, jak to ma miejsce obecnie, lecz również i pasażerów z państw skandynawskich, bałtyckich i Europy wschodniej, którzy w większości wypadków korzystali dotychczas z połączeń okrętowych przez porty zachodnio-europejskie. Pozatem uruchomienie nowych statków przy jednoczesnem wykorzystaniu Linji Palestyńskiej otworzy szerokie możliwości dla pasażerskiego ruchu tranzytowego na szlaku Ameryka Północna — porty Bliskiego Wschodu z przejazdem kolejowym z Gdyni do Konstancy. Wreszcie dzięki swej stosunkowo dużej szybkości nowe statki oprócz udziału w normalnym obrocie towarowym będą mogły skupić większą część przewozów przesyłek pośpiesznych z Morza Bałtyckiego do Stanów Zjednoczonych A. P.

Jedynem prywatnem przedsiębiorstwem okrętowem polskiem jest firma **„Polskarob"** — Polsko - Skandynawskie Tow. Transportowe. Towarzystwo to, będące własnością koncernu węglowego „Robór"

	„Żegluga Polska" S. A.	Polsko - Brytyjskie Tow. Okrętowe S. A.	„Gdynia - Ameryka" Linje żeglugowe S. A.	„Polskarob", Polsko-Skandynawskie Towarz. Okrętowe
I. Siedziba	Gdynia	Gdynia	Gdynia	Gdynia
II. Zarząd:				
a) Dyrektor	Feliks Kollat	Feliks Kollat	Aleks. Leszczyński	Inż. Napol. Korzon
b) Członkowie	—	C. H. Jeffrey	Marius Plinius	Czesław Raczewski
			Roman Kutyłowski	
III. Rada Nadzorcza				
a) Prezes	Wincenty Łącki	Dr. St. Wachowiak	Dyr. L. Możdżeński	Inż. Alfred Falter
b) V.-Prezes	Inż. Wład. Rawicz-Szczerbo	H. S. Holden	Gotfried Johansen	Karol Broda
c) Członkowie	Jerzy Tomorowicz	L. M. Ives	Dyr. Konrad Patek	Wilhelm Rönström,
	Inż. Kaufman	Dyr. Marjan Turski	Dyr. Robert Ceceniewski	Dyr. St. Wachowiak
	Admirał J. Unrug	Dyr. T. Lipka	Dr. Zdz. Borowicz	Jerzy Kramszytk
	miejsce nieobsadzone (dla Ministerstwa Skarbu)	miejsce nieobsadzone (dla Ministerstwa Skarbu)	Dyr. Stefan Lenartowicz	

trudni się przewozem eksportowanego przezeń węgla Posiada cztery statki o łącznej pojemności 7928 BRT. Od chwili swego powstania w r. 1927 do 1.X.1934 r. przewiozło ono ponad 2.100.000 ton węgla eksportowego. Zależność od wspomnianego Koncernu zabezpiecza „Polskarob" ładunki, dzięki czemu statki tego Towarzystwa znajdują się w owiele lepszem położeniu niż trampy „Żeglugi Polskiej" S. A.

Poza tonażem, omówionych czterech przedsiębiorstw żeglugowych, w cyfrach ogólnych ujęte są jeszcze m. in. następujące większe jednostki morskie: statek szkolny Marynarki Handlowej „Dar Pomorza", odbywający obecnie podróż ćwiczebną naokoło świata; szkuner „Elemka" Ligi M. K., oraz statek „Ville de Toulon", zarejestrowany w Gdańsku.

W ścisłym związku z przedsiębiorstwami żeglugowemi pozostaje działalność **Polskiej Agencji Morskiej**, utworzonej przy współudziale „Żeglugi Polskiej" S. A. Przedsiębiorstwo to, którego głównem zadaniem jest klarowanie i frachtowanie statków, zajmuje obecnie pierwsze miejsce nietylko na terenie Gdyni, lecz również i w Gdańsku. Ponadto w r. 1932 powstało na terenie Gdyni polskie przedsiębiorstwo maklerów ubezpieczeniowych **„Gdynka"** mająca za zadanie pośrednictwo przy ubezpieczaniu, zarówno polskiego tonażu, jak i przewożonych towarów.

Rozmiary naszego dotychczasowego dorobku w zakresie własnej floty handlowej są niewątpliwie jeszcze bardzo szczupłe, tem niemniej jednak można twierdzić, że dokonana w ciągu kilku lat praca przyniosła zarówno naszemu życiu gospodarczemu, jak i politycznemu poważne realne korzyści. Prowadząc też dalszą pracę na morzu, musimy zawsze pamiętać, że rozwój polskiej floty, zarówno jeśli chodzi o jej rozmiary, jak i utworzoną sieć komunikacyjną, jest podstawowym warunkiem utrwalenia i rozwoju niezależnej ekspansji gospodarczej. Należy wreszcie zwrócić uwagę, że o realnych możliwościach dla rozwoju naszej floty może świadczyć chociażby ten fakt, że udział polskiej bandery w obrotach portów polskich osiągnął w 1932 r. najkorzystniejszą dotychczas cyfrę ok. 9,4% ogólnych obrotów zamorskich naszych portów, podczas gdy zagranicą naogół udział flagi narodowej w obratach własnych portów waha się około cyfry 50%.

PIENIĄDZ I KREDYT.

WALUTA POLSKA.

Jednostką pieniężną w Polsce jest złoty (skrót urzędowy — zł.), podzielony na 100 groszy (gr). Wprowadzony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 kwietnia 1924 r. przy parytecie równym frankowi szwajcarskiemu wykazuje od lipca 1925 r. wahania kursowe poczem stabilizuje się na poziomie około 9 zł za 1 dolara.

Prawna stabilizacja złotego na parytecie 1.72 w stosunku do franka szwajcarskiego i 8.9141 w stosunku do dolara została wprowadzona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13.X.1927, które ustala zasadę oparcia waluty polskiej na złocie.

Przeprowadzenie stabilizacji ułatwione zostało przez uzyskanie w r. 1927 pożyczki zagranicznej (stabilizacyjnej) w sumie 62 milj. dolarów i 2 milj. funtów. Końcowym etapem reformy walutowej było wprowadzenie obowiązkowej wymiany przez Bank Polski biletów bankowych na złoto lub czeki na waluty zagraniczne oparte na złocie.

W myśl rozporządzeń Prezydenta Rzplitej z dnia 5. XI. 1927 roku, o zmianie ustroju pieniężnego i z dnia 27.8.32 r. o zmianie niektórych postanowień pierwszego rozporządzenia mogą być wybijane w Polsce monety:

złote — po 100, 50 i 25 zł.
srebrne — po 10, 5 i 2 zł.
niklowe — po 1 zł., oraz po 50, 20 i 10 groszy,
bronzowe — po 5, 2 i 1 gr.

Monety złote. Monety złote będą wybijane ze stopu, zawierającego na 1000 części ogólnej wagi 900 części złota i 100 części miedzi. Z jednego kilograma tego stopu wybija się 5.332 złote.

Waga monet 100-złotowych wynosi 18.7546 grama, średnica 30 mm. Waga monet 50-złotowych wynosi 9.3773 grama, średnica 24 mm. Waga monet 25-złotowych wynosi 4.68865 gramów, średnica 19.5 mm.

Monety srebrne. W myśl rozporządzenia z sierpnia 1932 r. wszystkie monety srebrne mają być wybijane próby jednolitej ze stopu, zawierającego 750 części srebra na 1000 części ogólnej wagi. Tem samem zniesiony został dotychczasowy, zresztą nie mający jeszcze znaczenia praktycznego przepis, o wybijaniu srebrnych monet 2-złotowych — 500-tnej próby. Wszystkie obiegające u nas dotąd monety 2-złotowe były również 750 próby, jako wybite wg. rozporządzenia z dn. 24.4.24 r.

Waga monet 10-złotowych wynosi — 22 gramy, średnica 34 mm., — 5-złotowych — 11 gramów, średnica 28 mm., 2-złotowych 4.4 grama, średnica 22 mm.

Monety niklowe. Wszystkie monety niklowe wybijane są z czystego niklu. Waga monet wynosi:

1-złotowych — 7 gramów, średnica 25 mm.
50-groszowych — 5 gramów, średnica 23 mm.
20-groszowych — 3 gramy, średnica 20 mm.
10-groszowych — 2 gramy, średnica 17.6 mm.

Monety bronzowe. Wszystkie monety bronzowe wybijane są ze stopu, zawierającego na 1000 części ogólnej wagi 950 części miedzi, 40 części cyny i 10 części cynku.

Waga monet wynosi.
5-groszowych — 3 gramy, średnica 20 mm.
2-groszowych — 2 gramy, średnica 17.6 mm.
1-groszowych — 1.5 grama, średnica 14.7 mm.

Przy wybijaniu monet złotych i srebrnych, odchylenia od podanych poprzednio norm co do wagi i próby nie mogą przekraczać dla monet złotych: co do próby dwóch tysięcznych części, co do wagi — dla monet po 100 zł. i po 50 zł., jednej tysięcznej części ich wagi; i po 25 zł. — dwuch tysięcznych części ich wagi; dla monet srebrnych, co do próby — trzech tysięcznych części, co do wagi — dziesięciu tysięcznych części ich wagi.

Dopuszczalne przy wybijaniu monet niklowych i bronzowych odchylenia poniżej i powyżej podanych norm określa Minister Skarbu.

Środkami płatniczemi o nieograniczonej mocy umarzania zobowiązań są tylko monety złote oraz bilety Banku Polskiego. Dotychczas monety złote nie zostały wprowadzone do obiegu. Monety zdawkowe mają zdolność zwalniania od zobowiązań tylko do pewnej ograniczonej sumy. Monety srebrne po 10 zł. do kwoty 1.000 zł., po 5 zł. do kwoty 500 zł., po 2 zł. do kwoty 100 zł., niklowe po 1 zł. do kwoty 50 zł., pozostałe monety niklowe i bronzowe łącznie do sumy 10 zł., przy każdej wypłacie.

Ogólna wysokość emisji monet srebrnych oraz bilonu niklowego i bronzowego, łącznie ze składającemi się z nich rezerwami kasowemi Skarbu Państwa, w myśl rozporządzenia o stabilizacji złotego, nie może bez porozumienia z Bankiem Polskim przekraczać 320 milj. W sierpniu 1932 r., mocą porozumienia z Bankiem Polskim, granica emisji skarbowej została podwyższona z 320 milj. zł. do 396 milj. zł. Wysokość ta przy obecnym, powiększonym w porównaniu z 1927 r., stanie ludności uwzględnia tę samą normę (12 zł. na jednego mieszkańca), jaka stanowiła punkt wyjścia przy ustalaniu pierwotnej maksymalnej granicy emisji Skarbu Państwa.

W dniu 30 września 1934 r. obieg pieniężny składał się z:

1)	biletów Banku Polskiego w odcinkach po zł. 500, 100, 50, 20 i 10 [1]	974.806.750.00
2)	monet srebrnych po 10, 5 i 2 złote, wybijanych przez Skarb Państwa:	
	I emisja (monety po 1, 2 i 5 zł. [2]) . .	11.584.917,00
	II emisja	279.299.341,00
3)	monet niklowych po 1 złotym, 50, 20 i 10 gr.	79.189.355,40
4)	monet bronzowych po 5, 2 i 1 gr. . . .	9.878.079.85
	Razem	1.354.758.443,25

Przed wojną prawie wszystkie państwa stosowały w dziedzinie waluty t. zw. system gold standardu, czyli system waluty złotej, którego istotną cechą jest ustawowa, obowiązkowa wymiana banknotów na złoto i obieg monet złotych wśród ludności (monometalizm złoty).

Po wybuchu wojny państwa wojujące celem obrony przed ucieczką złota, potrzebnego na zakup środków żywności i materjałów wojennych zawiesiły wymienialność na złoto. Waluty otrzymują kurs przymusowy, stając się tak zw. „walutą papierową", która — puszczona w obieg w nadmiernej ilości — wywołuje inflację.

Po zakończeniu wojny światowej inflacja waluty papierowej święci tryumfy zarówno w państwach zwycięskich, jak i zwyciężonych, oraz w państwach nowopowstałych, a to w związku z ogromnemi trudnościami natury finansowej, gospodarczej i politycznej.

---

[1]) Wycofywane z obiegu. Do dnia 31.XII.37 mogą być wymieniane w skarbcu emisyjnym B. P.

[2]) Wycofywane z obiegu.

Jednakże rządy poszczególnych państw zdają sobie sprawę konieczności zerwania z chaosem walutowym i wprowadzenia reform monetarnej. Już w r. 1922 przeprowadzają stabilizację waluty: Austrja, Litwa i Łotwa. Lata następne przynoszą stabilizację innych walut, tak, że z końcem r. 1928 niewiele tylko państw posiada nieuregulowane stosunki walutowe.

Do systemu waluty złotej (gold standard) powróciły prawnie: Szwecja i Holandja, faktycznie — Szwajcarja, St. Zjednoczone, Kanada, Afryka Południowa i część Australji. Anglja, a za jej przykładem Danja i Indje, powróciły do nowego typu waluty złotej, t. zw. Goldbullionstandard (waluta złota rdzenna), w którym bilety są niewymienialne a parytet utrzymuje się przez sprzedaż sztab złota po kursie ustawowo określonym. Znakomita większość krajów przyjęła system waluty opartej o złoto (gold exchange standard), przy którym bank emisyjny utrzymuje walutę na parytecie przez sprzedaż dewiz na kraje o walucie złotej. W rzędzie tych ostatnich państw znalazła się Polska, która przeprowadziła reformę waluty, jak wyżej zaznaczono, dwukrotnie w r. 1924 i 1927. Parytet obcych walut w stosunku do złotego wykazuje tabela, podana na str. następnych.

Parytet ten przestał być wykładnikiem rzeczywistego stosunku wzajemnego walut obcych do złotego już w pierwszej połowie 1931 r., a to w związku z załamaniem się szeregu walut europejskich i zawieszenia wymienialności na złoto w kilku państwach. Mianowicie w Niemczech w czerwcu i lipcu 1931 r. miały miejsce zaburzenia walutowe doprowadzające do zastosowania ograniczeń dewizowych. Identyczne zjawiska nastąpiły również w Austrji i na Węgrzech.

W Anglji w dn. 21 września 1931 r. została zawieszona wymienialność biletów na złoto, skutkiem czego kurs funta obniżył się o 30 kilka procent parytetu i obecnie podlega dużym wahaniom, dochodzącym do 35% parytetu.

Spadek waluty angielskiej pociągnął za sobą załamanie się długiego szeregu walut, związanych lub opartych na funcie, a więc przedewszystkiem walut skandynawskich, marki fińskiej i t. d., przysparzając ponadto każdemu niemal bankowi emisyjnemu wiele strat na kursach dewiz angielskich, które stanowiły poważną pozycję w zapasach walutowo-dewizowych tych banków. Wreszcie w połowie kwietnia 1933 r. nastąpiło załamanie się waluty Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, która w ciągu kilku miesięcy spadła o 30% poniżej swego parytetu, a obecnie utrzymuje się na poziomie 40 — 42% niższym od parytetu.

Oderwanie się od parytetu złota tak popularnej w Polsce waluty, jaką był dolar, odbiło się silnie na naszym rynku wewnętrznym, przyczyniając się do zlikwidowania tej „drugiej waluty".

Sprawa wierzytelności w walutach obcych zostaje definitywnie uregulowana rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12.VI. 1934 r. Intencją tego rozporządzenia było oparcie polityki walutowej w obrotach wewnętrznych jedynie na walucie polskiej i uniezależnienie wierzyciela i dłużnika od wahań obcych dewiz. Złoty staje się jedynym miernikiem wartości w Polsce. Wszystkie przedsiębiorstwa obowiązane są odtąd prowadzić swą rachunkowość wyłącznie w walucie polskiej.

Wierzytelności lub zobowiązania w walucie zagranicznej płatne są na obszarze Rzeczypospolitej w złotych według przeciętnego kursu wypłat w danej walucie na giełdzie pieniężnej w Warszawie w dniu wymagalności wierzytelności.

Ważność zastrzeżenia płatności w monetach złotych zagranicznych (klauzula złota) ocenia się podług prawa kraju, w którego walucie wyra-

KRAJ	Data stabilizacji względnie powrotu do waluty złotej	Nazwa waluty	Parytet do złotego[2])	Kurs giełdy Warszaw.	
				31.XII 33	31 X.34
Anglja	IV 1925[1])	funt	43,381	29,06	26,41
Belgja	X 1922	szyling	125,43	98,50	99,00[3])
Austrja	X 1926	belga	123,94	123,78	123,55
Bułgarja	XI 1928	lewa	6,44	6,20	7,01[3])
Czechosłowacja	1923	korona	26,411	26,43	22,10
Danja	I 1927[1])	korona	238,88	1[illegible]9,85	118,00[3])
Estonja	I 1928	korona	238,88	158,50	146,30[3])
Finlandja	I 1926	marka	22,45	12,85	11,66[3])
Francja	VI 1928	frank	34,925	34,88	34,90
Gdańsk W. M.	XI 1923	gulden	173,52	173,25	172,78[3])
Grecja	V 1928	drachma	11,568	5,10	5,00[3]
Holandja	IV 1925[1])	floren	358,31	357,50	358,30
Jugosławja	VI 1931	dynar	15,69976	12,10	12,12[3])
Kanada	—	dolar kan.	8,9141	5,68	—
Łotwa	XII 1922	łat	172,00	168,00	171,90[3])
Niemcy	X 1924	marka	212,34	212,00	212,80
Norwegja	V 1928	korona	238,88	146,00	132,80
Polska	X 1927	złoty	100,00	100,00	100,00
Rosja	1922/24	czerwoniec	458,69	155,00	145,00[3])
Rumunja	II 1929	lej	5,332	5,20	5,30[3])
Stany Zjedn.	—	dolar	8,9141	5,71	5,30
Szwajcarja	VII 1925[1])	frank	172,00	172,20	172,50
Szwecja	IV 1924[1])	korona	238,88	149,90	136,30
Węgry	XI 1925	pengö	155,90	115,50	107,00[3])
Włochy	XII 1927	lira	46,916	46,75	45,34

[1]) Data powrotu do waluty złotej.

[2]) Z wyjątkiem funta ang. oraz dolara Stanów Zjedn. i kanadyjskiego, gdzie podstawą jest jednostka, przyjęto wszędzie kurs za 100 jednostek odnośnej waluty.

[3]) Kursy obliczone w/g przeciętnych notowań zagranicznych.

żona jest wierzytelność. Tak więc wobec billu w Stanach Zjednoczonych A. P. o uchyleniu klauzuli złotej, zastrzeżenie umowne „w dolarach złotych" utraciło swą moc i zobowiązania mają być zwracane w/g kursu dolara w dniu płatności na giełdzie warszawskiej. O ile natomiast podług prawa kraju, w którego walucie wyrażona jest wierzytelność, zastrzeżenie klauzuli złotej jest ważne, a wierzytelność płatna jest na obszarze Państwa Polskiego, dłużnik może ją zapłacić złotemi w/g kursu kruszcu złotego w dniu wymagalności zapłaty. Kurs kruszcu złotego ogłasza z końcem każdego miesiąca na miesiąc następny Minister Skarbu.

Wpisy hipoteczne mogą być obecnie wnoszone tylko w walucie polskiej; również tylko w walucie polskiej mogą być zawierane umowy ubezpieczeniowe. Rozporządzenie zawiera ponadto przepisy o przerachowaniu na walutę polską listów zastawnych i obligacyj, wypuszczonych przez instytucje kredytu długoterminowego.

Złoty należy do nielicznych walut europejskich, które nie wykazały żadnych wahań i utrzymały się na swym poziomie parytetowym. Rozmiary spadków poszczególnych walut w stosunku do złotego podaje nam tabela na str. nast. przez zamieszczenie kursów poszczególnych walut w zestawieniu z ich parytetem.

BANK POLSKI.

Prezydjum.

Prezes Banku — Dr. Władysław Wróblewski.
Wiceprezes Banku — Jan Piłsudski.

Dyrekcja Banku.

Naczelny Dyrektor — Dr. Leon Barański.
Dyrektor — Dr. Tomasz Buczkowski.
Dyrektor — Dr. Tomasz Karpiński.
Dyrektor — Jan Kozieł.
Dyrektor — Bolesław Oczechowski.

Komisarz Banku — Adam Koc, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Skarbu.

Zast. Komisarza — Włodzimierz Baczyński, Kierownik Departamentu w Ministerstwie Skarbu.

Biuro Ogólne	— Kierownik Michalski Stefan
Wydział Personalny	— Naczelnik: Dyr. Dr. Buczkowski Tomasz
Wydział Prawny	— Naczelnik: Dyr. Dr. Buczkowski Tomasz
Wydział Kredytowy	— Naczelnik Dyr. Kozieł Jan
Wydział Zagraniczny	— Naczelnik Dyr. Dr. Karpiński Zygmunt
Wydział Administracyjny	— Naczelnik Dyr. Oczechowski Bolesław
Biuro Ekonomiczne	— Kierownik: Michalski Stefan
Skarbiec Emisyjny	— Naczelnik: Orczykowski Stan.
Centralna Księgowość	— Naczelnik: Dyr. Oczechowski Bolesław

Oddziały:

Oddział Główny w Warszawie	— Dyrektor Fallenbüchl Jan
Oddział w Baranowiczach	— Dyrektor Haleczko Adam
Oddział w Białymstoku	— Dyrektor Dr. Anczakowski M
Oddział w Bielsku	— Dyrektor Studencki Franc.
Oddział w Brześciu n/B.	— Dyrektor Rzeszotarski Kaz.
Oddział w Bydgoszczy	— Dyrektor Woda Stanisław
Oddział w Chojnicach	— Dyrektor Gawroński Ignacy
Oddział w Chorzowie	— Dyrektor Kozieł Jerzy
Oddział w Częstochowie	— Dyrektor Baranowski Józef
Oddział w Drohobyczu	— Dyrektor Leszyński Józef
Polska Kasa Rz. w Gdańsku	— Dyr. Dr. Ramult-Baldwin Tad.
Oddział w Gdyni	— Dyrektor Marcickiewicz Paweł
Oddział w Gnieźnie	— Dyrektor Perkowski Apolinary
Oddział w Grodnie	— Dyrektor Laure Marjan
Oddział w Grudziądzu	— Dyrektor Michejda Alfred
Oddział w Inowrocławiu	— Dyr. Mocek Stanisław
Oddział w Jarosławiu	— Dyrektor Ożga Jan
Oddział w Jaśle	— Dyrektor Brandstaetter Jan
Oddział w Kaliszu	— Dyrektor vacat
Oddział w Katowicach	— Dyrektor Świstun Karol
Oddział w Kielcach	— Dyrektor Dębicki Roman
Oddział w Kołomyi	— Dyrektor Ziemba Jan
Oddział w Krakowie	— Dyrektor Zauderer Stan.
Oddział w Lesznie	— Dyrektor Nieć Adam
Oddział w Lidzbarku	— Dyrektor Klepaczko Stefan
Oddział we Lwowie	— Dyrektor Chmielnikowski Stef.
Oddział w Lublinie	— Dyrektor Blaha Alfred
Oddział w Łomży	— Cybulski Kazimierz
Oddział w Łodzi	— Dyr. Czerhunczakiewicz Tad.
Oddział w Łucku	— Dyrektor Baczyński Stan.
Oddział w Nowym Sączu	— Dyrektor Scheuer Adam
Oddział w Ostrowie	— Dyrektor Budzyński Antoni
Oddział w Pińsku	— Dyrektor Stafiej Tomasz
Oddział w Piotrkowie	— Dyrektor Perczyński Roman
Oddział w Płocku	— Dyrektor Niklewicz Józef
Oddział w Poznaniu	— Dyrektor Wysocki Aleks.
Oddział w Przemyślu	— Dyr. Oskwarek-Sierosławski
Oddział w Radomiu	— Dyrektor Zakrzewski Bol.
Oddział w Równem	— Dyrektor Szumowski Paweł
Oddział w Rybniku	— Dyrektor Preiss Stan.
Oddział w Rzeszowie	— Dyrektor Michalik Benedykt
Oddział w Siedlcach	— Dyrektor Guzik Kaz.
Oddział w Sosnowcu	— Dyrektor Kornecki Wiktor
Oddział w Stanisławowie	— Dyrektor Goetz Marjan
Oddział w Starogardzie	— Dyrektor Seredyński Józef
Oddział w Suwałkach	— Dyrektor vacat
Oddział w Tarnopolu	— Dyrektor Schindler Wilhelm
Oddział w Tarnowie	— Dyrektor Słodki Józef
Oddział w Tczewie	— Dyrektor Malewski Gustaw
Oddział w Tomaszowie M.	— Dyr. Chowaniec Karol
Oddział w Toruniu	— Dyr. Prauziński Miecz.
Oddział w Wilnie	— Dyrektor Wardejn Euzebjusz
Oddział we Włocławku	— Dyr. Dr. Szeliga Franc.
Oddział w Zamościu	— Dyrektor vacat

W obecnie obowiązującej formie statut Banku Polskiego został ogłoszony w Dzienniku Ustaw Nr. 113 z dnia 21 grudnia 1927, poz. 966. Późniejsze zmiany szeregu artykułów statutu zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr. 22 z 31 marca 1933 poz. 171.

Bank Polski rozpoczął czynności swoje z dniem 28 kwietnia 1924 r. Z dniem tym przerwała działalność swoją Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, która do tego czasu była jedyną instytucją, posiadającą przywilej emisji biletów bankowych.

Bank Polski jest spółka akcyjną, wyposażoną przez Państwo w przywilej emitowania biletów bankowych. Celem Banku jest utrzymanie stałości pieniądza oraz regulowanie obiegu pieniężnego i kredytu. Bilety Banku są prawnym środkiem płatniczym, posiadającym nieograniczoną moc uiszczania należności (zwalniania z zobowiązań).

Kapitał zakładowy Banku wynosi 150 miljonów złotych i składa się z 1 i pół miljona akcyj po 100 zł. Akcje są imienne i na okaziciela. Akcje imienne wydawane są w odcinkach nie niższych od 25 akcyj. Akcje na okaziciela wydawane są w odcinkach pojedyńczych lub zbiorowych.

Władze Banku stanowią:

1) Walne zebranie;

2) Rada Banku w składzie: Prezesa i Wiceprezesa Banku, mianowanych przez Prezydenta Rzplitej, oraz 12 członków z wyboru Walnego Zebrania, które wybiera nadto 3 zastępców.

Minister Skarbu ma prawo założenia sprzeciwu co do wyboru któregokolwiek członka Rady lub zastępcy.

Obok członków Rady z wyboru, wchodzi z urzędu do Rady na czas pełnienia swych funkcyj Komisarz Banku.

3) Prezes Banku, oraz jako stały jako zastępca Wiceprezes.

4) Dyrekcja w składzie Naczelnego Dyrektora i dyrektorów w liczbie oznaczonej przez Radę Banku, wybieranych przez Radę i zatwierdzanych przez Ministra Skarbu.

5) Komisja Rewizyjna w składzie 5 członków i 3 zastępców, wybranych przez Walne Zebranie.

Ministrowi Skarbu przysługuje prawo mianowania Komisarza dla utrzymania łączności z Bankiem. Komisarz ten może brać udział w posiedzeniach Rady i Dyrekcji Banku z głosem doradczym.

Czynności emisyjne.

Bank posiada do dn. 31.XII.1944 r. wyłączny przywilej wypuszczania biletów bankowych, będących prawnym środkiem płatniczym i posiadających nieograniczoną moc umarzania zobowiązań przez zapłatę.

Art. 47 statutu Banku nakłada na Bank obowiązek wymiany wypuszczonych biletów bankowych na każde żądanie i w nieograniczonych ilościach na monety złote. Moment rozpoczęcia przez Centralę Banku w Warszawie obowiązkowej wymiany biletów na złoto według ustawy monetarnej zostanie oznaczony rozporządzeniem Rady Ministrów, wydanem na wniosek Ministra Skarbu, opierający się na uchwale Rady Banku.

Do czasu wejścia w życie obowiązkowej wymiany biletów na złoto, Bank Polski wymienia bilety bankowe podług swego wyboru:

a) na monety złote,

b) na sztaby złote w stosunku 5924,44 złotych na 1 klg czystego złota,

3) na czeki zagraniczne w walucie wymienialnej na złoto w stosunku równi monetarnej, przyczem Bank ma prawo doliczać koszty przesyłki znaczniejszych ilości złota z Warszawy do miejsca płatności czeku.

Wymiana odbywa się w Centrali Banku w Warszawie, przyczem tylko w kwotach powyżej 20.000 zł.

Obieg biletów bankowych oraz suma natychmiast płatnych zobowiązań Banku, przekraczająca 100 miljonów zł., mogą być pokryte conajmniej w wysokości 30% zapasem złota w monetach lub sztabach (art. 51 statutu).

Bilety bankowe, znajdujące się w obiegu, które nie są pokryte złotem, muszą być pokryte:

a) pieniędzmi zagranicznemi i dewizami,
b) weksiami, warrantami, kuponami, papierami wartościowemi,
c) zapasem polskich monet srebrnych i bilonu,
d) pożyczkami, zabezpieczonemi zastawami,
e) papierami procentowemi,
f) zobowiązaniami Skarbu Państwa do sumy nie przekraczającej 100 milj. zł.

Obliczenie pokrycia na dzień 30.IX.34 przedstawia się jak następuje:

A. Pokrycie kruszcowe (art. 51 statutu).

Obieg biletów bankowych		zł.	974.806.750,00
Natychmiast płatne zobowiązania zł.	220.000.791,38		
Mniej potrąc. w/g art. 51 statutu „	100.000.000.00	„	120.000.791,38
	Razem	zł.	1.094.807.541,38

Pokrycie, złoto 495.205.511,64
Stosunek procentowy pokrycia złotem — 45.23%.

B. Pokrycie bankowe (art. 53 statutu).

Obieg biletów bankowych		zł.	974.806.750,00
z których 45.23% jest pokryte kruszcem . . .		„	440.905.093,03
na pokrycie pozostałych		„	533.901.656,97

składają się:

a) pieniądze zagraniczne i dewizy	zł.	38.154.237,11	
b) weksle krajowe	„	648.135.654,32	
c) bilety skarbowe zdyskontow. .	„	18.345.300,00	
d) polskie monety srebrne i bilon	„	16.048.306,75	
e) pożyczki zabezp. zastawami	„	69.675.186,87	
f) papiery procentowe własne .	„	9.376.315,61	
g) zobowiąz. Skarbu Państwa .	„	90.000.000,00	zł. 889.735.000,65
nadwyżka pokrycia bankowego			zł. 355.833.343,68

Jak to wynika z powyższego zestawienia, pokrycie obiegu biletów bankowych oraz natychmiast płatnych zobowiązań przewyższa znacznie normy przewidziane statutem.

Skrócone bilanse miesięczne Banku Polskiego.

w latach 1930 — 1934.

Rok i miesiąc	AKTYWA											
	złoto	Pieniądze zagraniczne i dewizy	Portfel wekslowy	Pożyczki zabezpieczone zastaw.	Polskie monety srebrne i bilon	Bilety skarbowe zdyskontowane	Papiery procentowe własne	Papiery funduszu zapasowego	Dług Skarbu Państwa	Nieruchomości	Inne aktywa	Suma bilansowa
	W MILJONACH ZŁOTYCH											
31.XII 1931	600,4	213,4	670,3	126,1	37,0	—	12,5	93,1	20,0	20,0	155,5	1948,3
31.XII 1932	502,2	136,7	585,5	114,2	40,7	—	13,6	92,0	90,0	20,0	132,4	1727,3
31.XII 1933	475,5	88,3	688,0	80,4	49,1	48,1	13,5	92,7	90,0	20,0	166,3	1812,4
31 III.1934	481.1	66,9	635,3	61,9	38,3	47,6	11,1	92,3	90,0	20,0	125,2	1670,0
30.VI.1934	490,0	43,2	602,8	68,1	27,5	59,7	11,3	92,0	90,0	20,0	142,9	1648,1
30 IX.1934	495,2	38,2	648,1	69,6	16,0	18,3	9,3	91,6	90,0	20,0	163,5	1660,0

Rok i miesiąc	PASYWA						
	Kapitał zakładowy	Fundusz zapasowy	Obieg biletów bankowych	natychmiast płatne zobow.			Inne pasywa
				rachunki żyrowe Kas państw.	pozostałe rachunki żyrowe	różne rachunki	
	W MILJONACH ZŁOTYCH						
31.XII 1931	150,0	114,0	1.218,3	5,6	190,5	17,1	252,8
31.XII 1932	150,0	114,0	1 002,8	12,2	196,4	11,9	240,0
31.XII 1933	150,0	114,0	1.003,9	14,8	224,5	22,5	282,5
31.III.1934	150,0	114,0	955,4	2,9	195,0	14,2	218,3
30.VI.1934	150,0	114,0	938,4	5,8	165,1	19,8	254,7
80.IX.1934	150,0	114,0	974,8	32,5	167,5	20,0	201,2

Czynności bankowe.

Do zakresu działania Banku, poza czynnościami emisyjnemi, należą zwykłe czynności bankowe, jak:

a) dyskonto weksli warrantów, papierów wartościowych i kuponów.
b) udzielanie pożyczek zabezpieczonych;
c) kupno i sprzedaż złota i srebra;
d) kupno i sprzedaż pieniędzy zagranicznych oraz dewiz, utrzymywanie zagranicą rachunków oraz korzystanie z kredytów, potrzebnych do wykonywania tych czynności, przyczem Bank ma prawo oddawać w zastaw swój portfel wekslowy oraz inne wartości i zdyskontować weksle krajowe lub zagraniczne;
e) kupno i sprzedaż na rachunek własny papierów procentowych państwowych, komunalnych i hipotecznych, z tem zastrzeżeniem, że na kupno tych papierów nie może być zużytych więcej jak 10% kapitałów własnych Banku;
f) przyjmowanie wkładów i otwieranie rachunków żyrowych;
g) sprzedaż przekazów i wypłat na własne oddziały;
h) inkasowanie weksli i innych dokumentów;
i) przyjmowanie depozytów na przechowanie i do administracji;
l) załatwianie wszelkich zleceń komisowych z dziedziny bankowej.

Działalność kredytową B. P. prowadzi przez dyskonto weksli, powstałych z obrotów gospodarczych; weksle te mają być w chwili przyjęcia płatne najdalej w ciągu trzech miesięcy, w miejscowościach, w których Bank ma swój oddział lub zastępstwo, przyczem powinny być opatrzone z zasady trzema, a wyjątkowo tylko dwoma podpisami osób, całkowicie zasługujących na zaufanie. Warranty (świadectwa zastawowe), przedstawione do dyskonta, muszą być płatne również najdalej w ciągu trzech miesięcy i posiadać conajmniej dwa podpisy osób lub firm, całkowicie zasługujących na zaufanie. Warranty, zabezpieczone całkowicie produktami rolnemi, oraz weksle rolników za nabyte nasiona, nawozy sztuczne, narzędzia rolnicze i inwentarz mogą być sześciomiesięczne. Dyskonto odbywa się w całem Państwie w/g jednolitej stopy.

Również działalność kredytowa prowadzona jest w drodze udzielania pożyczek i otwierania kredytów na zastaw:

a) złota i srebra,
b) papierów wartościowych o stałem oprocentowaniu, notowanych na giełdach polskich,
c) weksli płatnych w kraju lub zagranicą w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy,
d) pieniędzy zagranicznych i dewiz.

Stopa procentowa od pożyczek, zabezpieczonych zastawem, powinna być conajmniej o 1% wyższa od obowiązującej stopy dyskontowej.

W dniu 30.IX.1934 r. stopa dyskontowa B. P. wynosiła 5%, stopa lombardowa 6%.

Obieg pieniężny (w milj. zł.)

Wyszczególnienie	31.XII 1931	31.XII 1932	31.XII 1933	30.IX 1934
Ogółem . . .	**1.459**	**1.325**	**1.346**	**1.355**
Bilety Banku Polskiego . .	1.218	1.003	1.004	975
Bilety zdawkowe	1	—	—	—
Bilon	240	322	342	380

Bilans płatniczy polskich instytucyj kredytu krótkoterminowego (w miljonach zł.)

Wyszczególnienie	31 XII 1931	31.XII 1932	31.XII 1933	30.VI 2934
Zobowiązania zagraniczne	401	292	248	215
Wierzytelności zagraniczne .	142	127	94	89
Saldo ujemne	259	165	154	126

Wkłady w instytucjach pieniężnych (w miljonach zł.)

Instytucje	31.XII 1931	31.XII 1932	31.XII 1933	30.VI 1934
Ogółem	**2.686**	**2.723**	**2.749**	**2.768**
Bank Polski	190	196	224	165
Banki państw. (B.G.K. i P.B.R.)	302	322	334	383
„ komunalne	63	64	72	76
„ akcyjne krajowe . . .	612	527	450	448
„ akc. zagran. (oddz.) .	56	53	51	48
Pocztowa Kasa Oszczędności	510	623	713	748
Komun. i miej. kasy oszcz. .	603	628	615	631
Spółdzielnie kredytowe . . .	346	306	286	263
Centralna Kasa Spółdz. Roln.	4	4	4	6

Kredyty krótkoterminowe (w miljonach zł.)

Instytucje	31,XII 1931	31.XII 1932	31.XII 1933	30.VI 1934
Ogółem	**2.209**	**1.888**	**1.857**	**1.808**
Bank Polski	796	700	767	671
Banki państw. (B.G.K. i P.B.R.)	375	304	312	367
„ komunalne	56	46	48	41
„ akcyjne krajowe . . .	825	708	605	603
„ akc. zagr. (oddz.) . . .	118	93	85	85
Pocztowa Kasa Oszczędności	19	18	23	25
Centr. Kasa Spółek Roln. . .	20	19	17	16

Kursy pożyczek państwowych na giełdzie w Warszawie
(w %% nominału)

Pożyczka	1931	1932	1933	1934 (9 mies.)
4% premjowa inwestycyjna .	85	93	103	119
6% dolarowa 1920 r. . . .	68	55	56	71
7% stabilizacyjna 1927 r. . .	71	53	53	64
10% kolejowa	103	101	102	—
5% konwersyjna kolejowa .	43	33	41	57
5% konwers. państwowa . .	48	39	46	62

BANKI PAŃSTWOWE.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO.

Bank Gospodarstwa Krajowego, utworzony został w r. 1924, jako instytucja państwowa, której przysługuje osobowość prawna i uprawnienie do używania samoistnego przedstawicielstwa prawnego oraz używania godła państwowego w swej pieczęci.

Obszarem działalności Banku jest cała Rzeczpospolita, a siedzibą m. st. Warszawa.

Bank został powołany do życia Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 30 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 477), w drodze zfuzjowania istniejących do tego okresu trzech państwowych instytucyj kredytowych, a mianowicie 1) Polskiego Banku Krajowego, utworzonego ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r., 2) Państwowego Banku Odbudowy, utworzonego ustawą z dn. 23 marca 1922 r. oraz 3) Zakładu Kredytowego Miast Małopolskich, zatwierdzonego reskryptem Ministra Skarbu z dn. 6 grudnia 1919 r. Statut Banku Gospodarstwa Krajowego z dn. 31 maja 1924 r., ogłoszony w Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 478, pozostaje obowiązującym dotychczas wraz ze zmianami wprowadzonemi do roku 1930.

Zgodnie z celem powołania, przyjął Bank statutowo za zadanie zaspakajanie potrzeb kredytowych o znaczeniu ogólno-państwowym, jak: udzielanie kredytu długoterminowego drogą emisji listów zastawnych, obligacyj komunalnych i kolejowych, a dla potrzeb przemysłu — obligacyj bankowych, popieranie instytucyj kredytowych, tworzonych przez samorządy, jak np. kasy gminne i oszczędnościowe, popieranie wszelkiego ruchu, mającego za cel odbudowę kraju, popieranie ruchu budowlanego, oraz pełnienie wszelkich czynności, wchodzących w zakres operacyj bankowych.

W dziedzinie operacyj bankowych Bank Gospodarstwa Krajowego prowadzi:

a) skup i sprzedaż weksli i warrantów, przyczem weksle muszą być zaopatrzone w trzy a przynajmniej dwa uznane za dobre podpisy osób fizycznych lub prawnych, zdolnych do zaciągania zobowiązania wekslowego;

b) udzielanie pożyczek na podstawie zobowiązań gminom, powiatom, innym samorządowym związkom oraz gminnym i powiatowym kasom oszczędności i kasom pożyczkowym za poręczeniem właściwych samorządów;

c) udzielanie pożyczek terminowych oraz w r-kach bieżących na zastaw:

1) papierów publicznych o stałem oprocentowaniu.,

2) złota, srebra i innych kosztowności,

3) towarów i dokumentów na towary, jak np. świadectwa składów towarowych i t. p.

4) dokumentów transportowych tak kolejowych jak i żeglugi wodnej,

5) weksli kaucyjnych, zabezpieczonych hipotecznie lub conajmniej dwoma uznanemi przez Bank podpisami;

d) kupno i sprzedaż na r-ek własny walut obcych, papierów wartościowych państwowych oraz akcyj przedsiębiorstw, powstałych przy udziale Banku;

e) kupno i sprzedaż na r-ek osób trzecich wszelkich walut i papierów bez ograniczenia, jak w p. „d";

f) udzielanie gwarancyj za Państwo, samorządy, przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe oraz przedsiębiorstwa powstałe przy udziale Banku, a osobom prywatnym — udzielanie gwarancyj za zakredytowane przez Rząd podatki spożywcze oraz za kredyty, pożądane z ogólno-gospodarczych względów;

g) inkasowanie wszelkiego rodzaju należności;

h) wydawanie przekazów na miejscowości w granicach Państwa Polskiego oraz przekazów zagranicznych (czeki) do państw, w których Bank ma swoje oddziały, względnie korespondentów;

i) przyjmowanie do depozytu wszelkich papierów wartościowych, dokumentów oraz kosztowności;

j) zakładanie, prowadzenie, względnie pośredniczenie w zakładaniu przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, o ile są one własnością Państwa, związków samorządowych i tych wszystkich korporacyj, którym przysługuje prawo wymierzania danin na swoje potrzeby, względnie takich przedsiębiorstw prywatnych, których założenie przez Bank lub udział w nich Banku jest uznane przez Ministra Skarbu za wskazane ze względów ogólno-państwowych;

k) przyjmowanie na mocy otrzymanego zlecenia zapisów na akcie i obligacje przedsiębiorstw państwowych, samorządowych lub prywatnych, jednakże bez gwarancji za udanie się subskrypcji;

l) przyjmowanie na oprocentowanie gotówki, oszczędności, asygnat kasowych oraz kwot na określony termin i na r-ki à vista lub za wypowiedzeniem;

m) opłacanie kuponów i wylosowanych tytułów na r-ek osób trzecich;

n) wynajem skrzynek w swym skarbcu (safes).

Wszelkie zobowiązania Banku, wypływające z tytułu emisji listów zastawnych, obligacyj komunalnych i bankowych, oraz wkładów oszczędnościowych, są gwarantowane ustawowo przez Skarb Państwa

i jako takie mają wszelkie prawa, służące papierom, posiadającym bezpieczeństwo pupilarne, mogą więc być przedmiotem lokaty kapitałów osób pozostających pod kuratelą lub opieką, kapitałów fundacyjnych i korporacyjnych, kaucyj i wadjum licytacyjnych.

Kapitał zakładowy Banku, według statutu, składa się z udziału Państwa i udziału samorządów. Jednakże cały obecny kapitał zakładowy w sumie zł. 150 miljonów, stanowi wyłącznie własność Skarbu Państwa.

Działalność Banku Gospodarstwa Krajowego:

Udzielanie kredytu długoterminowego, będące jednem z głównych zadań Banku, znajduje swój wyraz w dotychczasowem wyemitowaniu przez B. G. K.:

8% listów zastawnych
8% obligacyj komunalnych
7% listów zastawnych
7% obligacyj komunalnych
7% obligacyj bankowych
8% obligacyj budowlanych

Emisje B. G. K. są zabezpieczone:
a) pełnowartościowemi hipotekami,
b) funduszem rezerwowym,
c) majątkiem B.G.K.,
d) majątkiem Skarbu Państwa.

Podczas gdy w r. 1924 suma emitowanych przez Bank listów zastawnych i obligacyj wynosiła 67 miljonów złotych, to na koniec września 1934 r. wynosi ona 815 miljonów złotych.

Rozwój działalności Banku za poszczególne lata ilustruje poniższe zestawienie niektórych pozycyj bilansowych:

	w miljonach złotych				
1924	40	69	96	67	221
1926	51	468	440	206	787
1928	193	713	747	584	1.665
1930	208	752	1.015	735	2.102
1932	219	745	1.023	838	2.133
1934*)	223	781	1.046	815	2.120

*) za 3-y kwartały.

Pierwsze miejsce w akcji kredytowej Banku zajął bezsprzecznie ruch budowlany; kredyty udzielone przez Bank na ten cel wyniosły do dn. 30 września 1934 r. sumę zł. 603 miljony z czego na spółdzielnie przypada zł. 233 milj., na osoby prywatne zł. 214 milj., na instytucje społeczne i humanitarne zł. 92 milj., na gminy 57 milj., oraz na mieszkaniowe budownictwo wojskowe zł 4,3 milj.

Drugą grupę stanowią kredyty samorządowe — inwestycyjne na elektrownie, gazownie, kanalizacje, rzeźnie i t. p., które do dn. 30 września 1934 r. wyniosły sumę zł. 425 milj.; w tej sumie mieszczą się również kredyty dla Komunalnych Kas Oszczędności.

Sumę zł. 279 milj. na dzień 30 września 1934 r. osiągnęły kredyty przemysłowe, t. j. udzielone przedewszystkiem przemysłowi prywatnemu, a następnie przedsiębiorstwom państwowym i należącym do koncernu Banku, jak np.: Towarzystwo Eksploatacji Soli Potasowych, Tow. Starachowickich Zakładów Górniczych i Hutniczych, Stow. Mechaników Polskich z Ameryki, Przemysł Chemiczny „Boruta" i szereg innych. Bank Gospodarstwa Krajowego jest również udziałowcem w kilku przedsiębiorstwach gdańskich, a mianowicie: Bank von Danzig, Stocznia Gdańska i Gdański Monopol Tytoniowy.

Sumę zł. 161 milj. stanowią kredyty rolnicze, resztę kredyty w ogólnych sumach mniejszych, udzielane zgodnie ze statutowemi założeniami Banku.

Zobowiązania B. G. K. płatne natychmiast są pokryte w 15% gotówką, wszystkie zaś krótkoterminowe są pokryte w przeszło 90% środkami kasowemi i krótkoterminowemi kredytami, nie uwzględniając portfelu papierów wartościowych do natychmiastowego upłynnienia, sald debetowych banków oraz możliwości redyskontowych, stanowiących znaczne rezerwy płynności.

W dziale operacyj Banku ze Skarbem Państwa w roku 1933 zwiększyły się lokaty Skarbu o zł. 49.273, — i wzrosły do sumy zł. 531.914.768,27.

Lokaty Skarbu dzielą się na następujące fundusze (r. 1933):

a)	fundusze budowlane	zł. 316.694.115,77
b)	fundusze sanacyjne dla banków	„ 32.677.172.04
c)	fundusze ex ve „kooprolnej" i in.	„ 33.428.782,65
d)	różne lokaty	„ 149.114.697,81
	Razem	zł. 531.914.768,27

z funduszów tych udzielono do roku 1933-go włącznie:

a)	kredyty budowlane	zł. 309.176.231,51
b)	kredyty sanacyjne dla banków	„ 34.554.301,97
c)	kredyty 1) dla „koprolnej"	„ 28.535.636,47
	2) dla innych	„ 9.556.533,64
d)	różne kredyty	„ 148.617.531,11
	Razem	zł. 530.440.234,70

Na rok 1934-y pozostało z niewydysponowanych funduszów 1.474.534,43.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY.

Utworzony na podstawie dekretu Naczelnika Państwa z dn. 5 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 12, poz. 134), Polski Państwowy Bank Rolny, na mocy ustawy z dn. 10 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 369), otrzymał nazwę Państwowego Banku Rolnego. Bank ten jest instytucją państwową, której przysługuje osobowość prawna i uprawnienie do używania samoistnego zastępstwa prawnego oraz pieczęci z godłem państwowem.

Obszarem działalności Banku jest cała Rzeczpospolita, a siedzibą m. st. Warszawa.

Bank został uprawniony ustawowo do otwierania i zwijania oddziałów i przedstawicielstw w kraju i zagranicą.

Art 3-ci ustawy z dn. 10.VI.21 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego stawia mu za zadanie:

a) popieranie i prowadzenie parcelacji, osadnictwa i regulacyj rolnych,
b) popieranie rozwoju rolnictwa, przemysłu rolnego i gospodarczej odbudowy wsi,
c) organizowanie kredytu rolniczego dla drobnych i średnich gospodarstw rolnych, oraz
d) administrowanie funduszami, przeznaczonemi na powyższe cele.

Kapitał zakładowy Banku wynosi zł. 130 milj. i stanowi bezzwrotną dotację Skarbu Państwa. Powiększenie kapitału może nastąpić na mocy uchwały Rady Ministrów.

Funduszami Państwowego Banku Rolnego są:

a) kapitał zakładowy (130 milj. zł.),

b) ogólny fundusz rezerwowy i specjalne rezerwy, tworzone na mocy statutu Banku,

c) inne fundusze własne Państwowego Banku Rolnego, tworzone w związku z wykonywaniem jego zadań.

Zgodnie z celem utworzenia ma Bank statutowo za zadanie:

1) udzielanie długoterminowych pożyczek w papierach wartościowych (listy zastawne), przez niego emitowanych, jak również i w gotówce: na kupno gruntu, meljoracje i inwestycje rolne, na spłatę zobowiązań uciążliwych dla gospodarstw rolnych i t. p. na spłatę obciążeń hipotecznych przy parcelacji nieruchomości ziemskich;

2) popieranie oraz zasilanie kredytem na cele rolnicze spółdzielni i ich związków, przedsiębiorstw i organizacyj rolniczo-handlowych, rolniczo-przemysłowych, parcelacyjnych, scaleniowych, meljoracyjnych i wszelkich innych, przyczyniających się do powstawania, przebudowy względnie rozwoju drobnych i średnich gospodarstw rolnych;

3) uczestniczenie w kapitałach organizacyj wyżej wymienionych i zasilanie ich kredytem na cele obrotowe, jak również zasilanie kredytem na cele rolnicze Powiatowych Kas Oszczędności i Gminnych Kas Pożyczkowo-Oszczędnościowych;

4) udzielanie pożyczek w gotówce lub kredytu bankowego na cele związane z zadaniami Banku, dokonywanie wszelkich operacyj bankowych i innych niezbędnych do pełnienia tych zadań lub też pozostających w ścisłym z niemi związku, jak również nabywanie wierzytelności, o ile Bank uzna to za niezbędne dla wykonywania swych zadań;

5) prowadzenie parcelacji i nabywanie w tym celu nieruchomości ziemskich oraz podejmowanie czynności, ułatwiających nabywcom parcel pobudowanie się i zagospodarowanie; nabywanie działek gruntu na cele związane z przebudową ustroju rolnego Państwa;

6) dostarczanie gospodarstwom rolnym produkcji i popieranie przemysłu rolnego i rozwoju gospodarczego wsi, organizację przetwórstwa i zbytu produktów rolnych;

7) administrowanie funduszami, powierzonemi Bankowi przez organa Rządu i przeznaczonemi do dyspozycji tychże organów na cele, wchodzące w zakres zadań Państwowego Banku Rolnego, jakoteż administrowanie funduszami likwidowanych instytucyj osadniczych i finansowych, które w okresie przedniepodległościowym udzielały kredytu na terenie obecnego Państwa Polskiego.

W związku ze swym zakresem kompetencyj, przewidzianych statutowo, działalność Banku rozbija się na działalność na r-ek własny i działalność w zakresie Bankowi poruczonym.

Działalność Banku na własny r-ek obejmuje: 1) Kredyt długoterminowy, 2) kredyt krótko- i średnioterminowy oraz 3) działalność parcelaryjną. Działalność Banku w zakresie poruczonym jest: 1) administracja funduszami rządowemi, 2) likwidacja b. rosyjskich Banków Ziemskich oraz 3) likwidacja wierzytelności b. Komisji Kolonizacyjnej i Generalnej oraz b. Banków Rentowych.

Kredyt długoterminowy, udzielony przez Państwowy Bank Rolny znajduje swój wyraz w dotychczasowem wyemitowaniu listów zastawnych i obligacyj meljoracyjnych:

	Stan na 1.X.1934 r.
8% listy zastawne	zł. 8.981.238.—
7% listy zastawne	„ 10.051.500.—
4½% listy zastawne skonwertowane (dawniej 8%)	„ 57.079.662.—
4½% listy zastawne skonwertowane (dawniej 7%)	„ 93.345.800.—
4½% listy zastawne Serji I	„ 3.016.800.—
4½% obligacje meljoracyjne skonwertowane	„ 110.491.000.—

—Razem na sumę zł. 282.966.000.—
(w r. 1925-tym — zł. 107.850.—).

Kredyt krótkoterminowy jest udzielany przez Państwowy Bank Rolny na zasilanie ogólnych środków obrotowych rolnictwa, jak nasiennictwo, lniarstwo, chmielarstwo, pszczelarstwo i t. p., na finansowanie zbiorów i dostawy nawozów sztucznych.

Bank Gospodarstwa Krajowego i Państwowy Bank Rolny
(Główne pozycje bilansów — w milj. zł.)

Wyszczególnienie	B. G. K. 31.XII				P. B. R. 31.XII			
	1931	1932	1933	1934	1931	1932	1933	1934
Weksle zdyskontowane .	163	131	126	112	103	116	148	159
Otwarty kredyt	126	125	117	142	25	18	18	18
Pożyczki towarowe . . .	—	—	—	—	18	8	8	7
„ terminowe . . .	29	24	23	21	98	68	63	64
„ gotówk. długot. .	758	737	768	752	—	—	—	—
„ w list. zast. i obl.	792	838	823	815	338	334	282	283
Dłużnicy z fund. admin. [1])	—	—	—	—	373	389	450	457
Suma bilansowa [2]) . .	**2.125**	**2.133**	**2.130**	**2.116**	**917**	**820**	**803**	**838**
Kapitały własne i rez. .	214	219	221	223	166	170	170	171
Lokaty Skarbu Państwa .	507	484	532	637	88	48	46	46
Wkłady	233	256	223	281	60	60	95	99
Salda kredytowe	6	5	13	10	3	2	2	7
Redyskonto weksli . . .	99	79	60	16	88	107	130	137
Czysty zysk	7	3	3	—	4	1	0	—

Kredyt średnioterminowy jest przeznaczony przez Bank na inwestycje rolne, kredyty sadownicze, ogrodnicze, mleczarskie i t. p. oraz na spłatę uciążliwych zobowiązań rolnictwa.

[1]) Nie wchodzą do bilansu. [2]) Bilanse brutto.

Suma udzielonych kredytów krótko- i średnioterminowych łącznie wyniosła do roku 1933 włącznie zł. 188.968.812.— (w roku 1925-ym — zł. 10.391.771).

Działalność parcelacyjna Banku:

W latach 1924 — 1932 nabyto na parcelację	77.301,2 ha
W roku 1933-im	24.481,3 ha
Ogółem	101.782,5 ha
W latach 1924 — 1932 przyjęto do komisji parcelacji	20.559 3 ha
W roku 1933-im	370 3 ha
Ogółem	20.929 6 ha

Od chwili rozpoczęcia działalności agrarnej Bank rozparcelował t. j. przekazał nabywcom: z majątków własnych — 39.993,9 ha, z majątków kmisowych — 13.678 3 ha. razem 53.672.2 ha.

Administrowanie funduszami rządowemi: fundusze te wzrosły od roku 1924 z sumy zł. 13.871.022, do sumy zł. 548 468.302 w r. 1933.

Stan udzielonych pożyczek z funduszów rządowych administrowanych przez Bank:

na 31.XII.1932 r. — zł. 423.733.000.—
na 31.XII.1933 r. — zł. 500.817.000.—

Likwidacja wierzytelności przez Bank.

Likwidacja wierzytelności b. rosyjskich państwowych banków ziemskich Włościańskiego i Szlacheckiego kontynuowana była w r. 1933 na zasadach, ustalonych w latach poprzednich. Na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 9 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 559), mienie obu banków zostało przelane na Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej, na pokrycie zobowiązania Skarbu Państwa za przejęte od Państwowego Banku Rolnego pożyczki w listach zastawnych.

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI.

Pocztowa Kasa Oszczędności została utworzona w r. 1924 drogą rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 czerwca 1924 r. znowelizowanego następnie dn. 21 lutego 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 545 z 1924 r. i Nr. 15 poz. 111 z 1927 r.).

Pocztowa Kasa Oszczędności (nazwana dalej w skróceniu P. K. O.), jest instytucją państwową, uposażoną w osobowość prawną, mającą uprawnienie do samoistnego przedstawicielstwa sądowego, posiada własny majątek i używa w pieczęci swej godła państwowego.

Obszarem działalności P. K. O. jest cała Rzeczpospolita, siedzibą m. st. Warszawa. P. K. O. jest uprawniona do zakładania i zwijania swoich oddziałów za zgodą Ministra Skarbu.

Zadaniem P. K. O. jest:

1) przyjmowanie wkładów oszczędnościowych na oprocentowanie;

2) przekazowy obrót czekowy (przekazy, przelewy, akredytywy) krajowy i zagraniczny;

3) wykonywanie zleceń członków obrotu P. K. O. w przedmiocie zakupu, sprzedaży i przechowywania papierów wartościowych o sta-

łem oprocentowaniu i dywidendowych (notowanych na giełdach polskich) oraz walut i dewiz zagranicznych;

4) wykonywanie zleceń członków obrotu P. K. O. w zakresie inkasa weksli, frachtów i innych należności;

5) wynajem skrytek w skarbcu P. K. O.;

6) zakup i sprzedaż na r-ek własny papierów wartościowych, państwowych, komunalnych, gwarantowanych przez Państwo, oraz papierów hipotecznych, zabezpieczonych w pierwszej połowie wartości nieruchomości wiejskich i miejskich;

7) współdziałanie przy emisji pożyczek państwowych i komunalnych;

8) udzielanie pożyczek krótkoterminowych, płatnych w przeciągu 6 miesięcy z prawem prolongaty na dalsze 3 miesiące. Ten rodzaj pożyczek jest udzielany na cele publiczne, na zasilanie funduszów obrotowych Kas Oszczędności i Spółdzielni Kredytowych, oraz na cele gospodarcze, przyczem szczególnie uwzględnia się gwarancje w formie papierów gwarantowanych przez Państwo.

Fundusze zbierane przez P. K. O. dzielą się na:

a) kapitały obrotu oszczędnościowego, b) kapitały obrotu czekowego. Kapitały obrotu oszczędnościowego, po zabezpieczeniu odpowiedniej gotówki na pokrycie bieżącego zapotrzebowania, P. K. O. lokuje w papierach gwarantowanych przez Państwo. Kapitały obrotu czekowego lokuje P. K. O., po zabezpieczeniu odpowiedniej płynności gotówki, częściowo w papierach pupilarnych, częściowo zaś w postaci pożyczek krótkoterminowych.

Zbiornicami P. K. O., w zakresie gromadzenia oszczędności, są wszystkie urzędy i agencje pocztowe Rzeczypospolitej Polskiej (w ilości ca 4.000), na warunkach przewidzianych w ustawie o poczcie, telegrafie i telefonie, a nadto inne urzędy, niewykonywujące czynności pocztowych, a uznane za takie na wniosek Rady Zawiadowczej P. K. O w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Centrala P. K. O. w Warszawie, wszystkie oddziały P. K. O. na terenie Państwa Polskiego i wszystkie zbiornice P. K. O. przyjmują wpłaty i dokonywują wypłat z książeczek oszczędnościowych P. K. O. bez względu na miejsce ich wystawienia.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczpospolitej w przedmiocie utworzenia P. K. O. przewiduje, że:

1) każda osoba fizyczna lub prawna może składać oszczędności w P. K O na oprocentowanie. Małoletni może mieć otwarte konto oszczędnościowe i składać i podejmować oszczędności, o ile przeciw temu nie podniesie zastrzeżenia jego ustawowy zastępca.

P. K. O. wystawia książeczkę oszczędnościową na nazwisko składającego lub osoby przezeń wskazanej. Książeczka winna być zaopatrzona w podpis składającego, jeśli zaś składający jest niepiśmienny, to zamiast niego może ją podpisać osoba godna zaufania, znana Zbiornicy P. K. O. przyjmującej wkłady;

2) każda osoba fizyczna lub prawna, posiadająca zdolności do działań prawnych może posiadać w P. K. O. konto czekowe za oprocentowaniem. Warunki obrotu czekowego ustala Rada Zawiadowcza P. K. O., o zmianie tych warunków P. K. O. powiadamia na 14 dni zgóry

Wszelkie pokwitowania P. K. O. z odbioru pieniędzy, wystawione przez nią bezpośrednio lub przez oddziały i zbiornice P. K. O., jak również pokwitowania dostarczone przez P. K. O. uczestnikom jej obrotu czekowego z wypłat dokonanych na ich r-ek, mają moc bezspornego dokumentu prawnego.

Wszelkie dokumenty w obrotach P. K. O., wystawione przez uczestników P. K. O. w zakresie ich stosunku do niej, oraz wszelkie dokumenty, rachunki i wykazy, sporządzane przez P. K. O. są wolne od opłat stemplowych.

Procenty od wkładów oszczędnościowych P. K. O. wolne są od podatku, od kapitałów i rent oraz od podatku dochodowego.

P. K. O. jest wolną od osobistych podatków państwowych i komunalnych oraz od podatku przemysłowego.

P. K. O. posiada w Banku Polskich r-ek żyrowy, na który zbiornice P. K. O. przelewają dzienne nadmiary kasowe i z którego pobierają zasiłki kasowe na wypłatę przekazów czekowych i listów kredytowych P. K. O.

Działalność Pocztowej Kasy Oszczędności.

W dążeniu swem do jaknajszerszego objęcia wszystkich warstw społecznych, prowadzi P. K. O. kilka rodzajów wkładów oszczędnościowych: 1) wkłady zwyczajne, 2) wkłady premjowane, 3) wkłady zwaloryzowane w złotych w złocie, 4) wkłady emigracyjne oraz 5) t. zw. dowody oszczędnościowe. Z wkładów tych najpokaźniejszą grupę stanowią wkłady zwyczajne, będące najbardziej wydatnemi pod względem ich ilości i stanu kont, następnie wkłady emigracyjne, przeznaczone dla osób przebywających stale poza granicami Państwa Polskiego i wkłady, wzorowane na sposobie angielskim, t. zw. „dowody oszczędnościowe".

Drugą pozycją dominującą w czynnościach P. K. O. jest Obrót Czekowy: dzięki wygodnej dla jego uczestników organizacji, znajduje on szerokie zastosowanie w sferach gospodarczych, u osób związanych bezpośrednio z handlem i przemysłem. Każda zbiornica P. K. O. przyjmuje za minimalną manipulacyjną opłatą wpłaty na koszta czekowe P. K. O.; wypłaty z kont czekowych mogą być również dokonywane przez każdą zbiornicę P. K. O. przy pomocy t. zw. czeków przekazowych.

Obrót oszczędnościowy P. K. O.:

Stan wkładów oszczędnościowych w latach 1924 — 1.X. 1934 r.:

Rok	Wkłady zwykłe w tys. zł.	Wkłady premjow. w tys. zł.	Wkłady waloryzow. w tys. zł.	Wkłady pochodzące z przerachow. w tys. zł.
1924	7.555	—	—	—
1926	23.760	220	659	—
1928	91.641	2.445	1.146	27.060
1930	207.380	7.072	5.465	33.787
1932	380.371	9.862	26.091	28.541
do 1.X.34 r.	513.030	11.956	25.935	24.090

Pocztowa Kasa Oszczędności (Główne poz. bilansów — w milj. zł.)

Wyszczególnienie	31.XII 1931	31.XII 1932	31.XII 1933	30.IX 1934 [1]
Kasa i sumy do dyspozycji .	91	129	157	110
Gotówka w urzędach pocztow.	50	47	45	50
Lokaty w bankach państwow.	24	27	40	47
Papiery wartościowe	361	424	480	584
Pożyczki weksl. i lombardowe	15	16	18	20
Suma bilansowa	**640**	**746**	**842**	**924**
Wkłady czekowe	178	178	207	204
„ oszczędnościowe . .	332	445	507	575
Wierzyciele	8	10	14	11
Czysty zysk	7	5	6	—

[1]) Bilans brutto

Banki akcyjne (w miljonach zł.)

Pozycje bilansowe	31.XII 1931 [1])	31.XII 1932 [1])	31.XII 1933 [2])	30.IX 1934 [2])
Ilość banków	62	54	54	51
Stan czynny				
Kasa i sumy do dyspozycji	75	66	62	32
Waluty zagraniczne	14	12	7	5
Weksle zdyskontowane . . .	527	406	367	343
„ protestowane . . .	41	52	57	54
Kredyt otwarty	650	497	448	425
Pożyczki terminowe	57	64	64	68
Banki krajowe	27	23	28	51
„ zagraniczne	47	44	38	38
Papiery wartościowe	92	85	91	131
Straty bilansowe	15	20	—	—
Stan bierny				
Kapitał zakładowy	249	217	216	218
Rezerwy	70	65	62	63
Wkłady	526	466	397	336
Salda kredyt. r-ków bież. .	203	168	176	173
Redyskonto i poż. lombard. .	289	217	197	155
Banki krajowe	35	40	45	80
„ zagraniczne	215	167	152	154
Zyski bilansowe	10	7	—	—
Suma bilansowa . .	1.996	1.680	1.755	1 786

[1]) Bilanse netto. [2]) Bilanse brutto.

ZWIĄZEK BANKÓW W POLSCE.

Bilans łączny banków

(W tysiącach złotych).

Główne pozycje stanu czynnego	31/XII. 1931	31/XII 1932	31/XII, 1933	31/X. 1934
Gotowizna	52.832	53.283	42.427	21.393
Waluty zagraniczne i dewizy.	10.143	8.149	3.994	2.440
Papiery procentowe	67.921	59.877	48.689	—
Dyskonto	417.797	334 266	278.565	252.352
Rachunki otwartego kredytu.	414.012	330.496	254.802	248 098
Pożyczki terminowe	48.391	58.786	11 580	30.957
Korespondenci „Loro“ . . .	17.027	19.091	9.003	7.339
Korespondenci „Nostro“ . .	21 800	24.740	13.931	18.818
Koszty handlowe	59.618	44.808	34.195	—
Główne pozycje stanu biernego				
Kapitał zakładowy	138.347	136.348	114.880	114.880
Kapitały zapasowe	43.875	43.547	38.102	38.135
Wkłady terminowe . . .	185.586	154.603	88.891	101.135
Rachunki czekowe . . .	265.685	266.151	199.830	223.201
Korespondeci „Loro“:				
„ krajowi . .	26.945	26.936	17.220	20.440
„ zagraniczni .	50.889	31.304	22.720	23.734
Razem wkłady wszelkich typów	529.105	478.994	328.661	368.510
Korespondenci „Nostro“:				
„ krajowi . . .	17.008	35.448	19.504	19.478
„ zagraniczni . .	131 210	109.076	79.707	51.687
Redyskonto	254.794	191.703	162.202	143.990
Procenty i prowizje	66.857	42.854	31.604	—

Bankowość prywatna w Polsce zorganizowana została w ramach własnej organizacji p. n. Związek Banków w Polsce, już w zaraniu niepodległości — w roku 1918-ym.

Zadaniem organizacji jest popieranie zdrowego rozwoju bankowości przez ułatwianie wprowadzenia jednolitych zasad działalności, uproszczenie i ulepszanie techniki bankowej, opinjowanie w sprawach ogólno-gospodarczych oraz reprezentowanie interesów zawodowych banków zrzeszonych w związku.

W początkowym okresie istnienia Związek Banków liczył stosunkowo znacznie więcej członków niż obecnie. Zmniejszenie liczby członków należy przypisać głównie likwidacji szeregu instytucyj finansowych i fuzjom, przeprowadzonym wśród instytucyj.

W roku 1934-ym Związek Banków liczył 16 członków: Akcyjny Bank Hipoteczny we Lwowie, Bank Angielsko-Polski w Warszawie, Bank Cukrownictwa w Poznaniu, Bank Dyskontowy Warszawski, Bank Francusko-Polski (centrala w Paryżu), Bank Handlowy w Warszawie, Bank Komercjonalny w Krakowie, Bank Kratochwill i Pernaczyński w Poznaniu, Bank Kwilecki, Potocki i Ska w Poznaniu, Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, Bank Towarzystw Spółdzielczych w Warszawie, Bank Zachodni w Warszawie, Bank Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, Powszechny Bank Kredytowy w Warszawie, Powszechny Bank Związkowy w Warszawie, Śląski Zakład Kredytowy w Katowicach.

Władze Związku stanowili:

Zarząd — prezes dr. Wacław Fajans, dyrektor Powszechnego Banku Związkowego w Polsce; wiceprezesi: pp. Witold Broniewski — dyr. Banku Zw. Sp. Zarobkowych, Paweł Heilperin — prezes dyrekcji Banku Dyskontowego Warszawskiego; członkowie pp.: Leopol Hebda — prezes Zarządu Banku Cukrownictwa, Władysław Heinrich — dyr. Banku Towarzystw Spółdzielczych, Mieczysław Hofman — dyr. Banku Handlowego w W-wie, Andrzej Rotwand — prezes zarządu Banku Zachodniego; dyrektor Związku — Stanisław Skonieczny.

Działalność banków związkowych ilustrują cyfry bilansów łącznych na ultimo roku. Zaznaczyć należy, iż cyfry roku 1931 obejmują bilans łączny 22 banków związkowych, z roku 1932 — 19 banków, w roku zaś 1933 i 1934 — 15 banków związkowych, bez uwzględnienia cyfr Banku Francusko-Polskiego, którego centrala mieści się w Paryżu.

DŁUGOTERMINOWY KREDYT ZIEMSKI.

Długoterminowy kredyt ziemski zorganizowany jest w 6 instytucjach, obejmujących swą działalnością teren całego państwa.

Instytucje te to: Towarzystwo Kredytowe Ziemskie w Warszawie, Poznańskie Ziemstwo Kredytowe, Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu, Towarzystwo Kredytowe Ziemskie we Lwowie, Akcyjny Bank Hipoteczny we Lwowie, Wileński Bank Ziemski.

Towarzystwa i banki kredytowe ziemskie, należą do najstarszych instytucyj finansowych na ziemiach polskich. Niektóre z nich, jak Poznańskie Ziemstwo Kredytowe, datuje swą działalność od roku 1821-go, zaledwie o 4 lata młodsze jest Towarzystwo Kredytowe Ziemskie w Warszawie.

W zaborze pruskim i rosyjskim, działalność instytucyj długoterminowego kredytu ziemskiego, przyczyniła, się w stopniu wybitnym do utrzymania polskiego stanu posiadania. Prowadząc racjonal-

ną politykę szacunkową, towarzystwa kredytowe w czasie największego ucisku politycznego potrafiły ochronić polską własność rolną od przymusowej sprzedaży.

W okresach powstań narodowych i w czasach popowstańczych instytucje kredytu ziemskiego przejawiają swą działalność podtrzymując ziemską własność nieruchomą i dając możność przetrwania przesileń, umożliwiając spłatę lichwiarskich długów i podniesienia dochodowości dóbr drogą inwestycyj.

Oczywiście, w chaosie wielkiej wojny działalność instytucyj kredytu długoterminowego zamarła. Następujący bezpośrednio po wojnie okres dewaluacji nie sprzyjał rozwinięciu bardziej intensywnej działalności.

Wreszcie, od chwili ustabilizowania złotego, instytucje kredytu długoterminowego po zwaloryzowaniu swych pożyczek i listów zastawnych, przystąpiły do normalnej działalności.

Jednakowoż, działalność ta jeszcze nie przybrała rozmiarów tak szerokich, jak w okresie przedwojennym. W pierwszym rzędzie należy to przypisać stosunkowo małej pojemności rynku na listy zastawne, co jest udziałem wszystkich instytucyj kredytu długoterminowego w Polsce, podczas gdy rynki zagraniczne niezainteresowały się dotychczas listami zastawnymi naszych instytucyj kredytowych.

Organizacja towarzystw kredytowych i ich działalność podlega stałej kontroli Ministra Skarbu, przez specjalnie mianowanych Komisarzy Rządowych.

DŁUGOTERMINOWY KREDYT HIPOTECZNY MIEJSKI.

Na terenie byłego zaboru rosyjskiego rozwinęły przed wojną szeroką działalność finansową towarzystwa kredytowe. Udzielały one kredytu hipotecznego długoterminowego na nieruchomości miejskie: na domy mieszkalne jak i zakłady przemysłowe. Zarówno struktura towarzystw kredytowych, jak i tryb udzielania pożyczek oraz ich spłaty odbiegały zasadniczo od metod, stosowanych przez banki prywatne.

A więc przedewszystkiem T. K. M. udzielały tylko długoterminowych pożyczek, zabezpieczonych na pierwszym numerze hipoteki, przyczem wysokość kredytu nie mogła przekroczyć 33% wartości szacunkowej nieruchomości. Szacunku dokonywali eksperci, ustanowieni przez dyrekcję T. K. M.

Wypłata pożyczki następowała nie gotówką, lecz obligacjami, czyli listami zastawnemi, emitowanemi przez T. K. M. Dłużnik musiał więc, chcąc dojść do gotówki, sprzedać listy na giełdzie, ze stratą kursową, wynoszącą przed wojną od 6 — 17%. Listy były oprocentowane przed wojną na 4%, 4½% i 5%, a po wojnie — na 8% i 10%. Pomimo to disagio kursowe wynosiło od 20% — 40%, skutkiem czego realne oprocentowanie powojennych emisyj przy najlepszych osiągniętych kursach nie było niższe od 11%, przekraczając znacznie tę stawkę przy listach prowincjonalnych, względnie po spadku kursu, który był objawem powszechnem, gdy ogólna konjunktura się załamała. W roku 1932 rząd przeprowadził konwersję, obniżając oprocentowanie z 8% i 10% na 5% rocznie, oraz wstrzymując na 3 lata spłaty amortyzacyjne. Również emisja listów nowych została wstrzymana aż do odwołania. Listy są zabezpieczone: 1) hipoteka, 2) osobistą odowiedzialnością dłużnika,

3) solidarną odpowiedzialnością wszystkich dłużników T. K. M. (właścicieli nieruchomości, obciążonych pożyczkami).

Cechą charakterystyczną długu T. K. M. jest jego stopniowa amortyzacja. Mianowicie dłużnik opłaca na rzecz T. K. M.: 1) oprocentowanie długu, równe oprocentowanie emitowanych listów; 2) tak zw. „grosz na administrację" z zasady zmienny, zwykle wynoszący około $^1/_4$% długu i 3) opłatę na umorzenie długu, wynoszącą:

przy umorzeniu 5% listów w ciągu $17^1/_2$ „ — 4%
przy umorzeniu 5% listów w ciągu $27^1/_2$ „ — 2%
przy umorzeniu 5% listów w ciągu $17^1/_2$ „ — 4%

Łącznie więc opłaca od 5% długu przy 35-letnim okresie amortyzacyjnym — przeszło $6^1/_2$% od nominalnego kapitału. Dyrekcja Tow. Kredyt. Miejsk. losuje rocznie ustaloną przez plan amortyzacyjny ilość obligacyj, płacąc za nie al pari z funduszów, zebranych od dłużników tytułem składki amortyzacyjnej. Raty są w ten sposób ułożone, że w ciągu całego okresu amortyzacyjnego są równe; na początku amortyzacja jest mała i w miarę jak się zmniejsza dług, coraz większa część raty jest zużywana na umorzenie.

Istnieją dwa typy struktury zarządów Tow. Kredyt. Miejskich. W pierwszym wypadku ogół stowarzyszonych (t. j. dłużników T. M. K.) wybiera Dyrekcję oraz komitet nadzorczy. W drugim wypadku ogół stowarzyszonych podzielony jest na kurje (zwykle 3) według zasady kapitałowej to znaczy, że każda kurja reprezentuje równą sumę kapitałową udzielonych pożyczek, wybiera jednakową ilość t. zw. „reprezentantów", którzy skolei na wspólnem posiedzeniu wybierają dyrekcję i komitet nadzorczy. Zebranie reprezentantów względnie ogółu stowarzyszonych jest najwyższą władzą Tow. Kredyt. Miejsk., która m. in. zatwierdza budżet i sprawozdanie z działalności dyrekcji, uchwala ewentualne zmiany statutu i t. d. Każda dyrekcja T. K. M. posiada komisarza rządowego, który z ramienia Min. Skarbu czuwa nad działalnością władz Towarzystwa.

Towarzystwa Kredytowe nie są u nas instytucją nową, każde z nich istnieje po kilkadziesiąt lat (z wyjątkiem T. K. M. we Lwowie, Poznaniu i Białymstoku, które powstały po wojnie). Każde z tych towarzystw rozwinęło owocną działalność na niwie kredytu hipotecznego, dostarczając budującym taniego, umarzalnego i długoterminowego kredytu. Można bez przesady powiedzieć, że silny rozwój miast w Polsce przedwojennej był w znacznej mierze dopiero umożliwiony przez działalność finansową Tow. Kredyt. Miejskich.

Celem uruchomienia emisji listów zastawnych, celem skoordynowania zabiegów poszczególnych dyrekcyj T. K. M. został w r. 1933 reaktywowany „Związek Towarzystw Kredytowych Miejskich" z siedzibą w Warszawie, Czackiego 7, na czele którego stoją:

Prezes: b. Rejent Marjan Byczkowski z Piotrkowa, Prezydjum: Józef Pogonowski.

Członkowie prezydjum: Artur hr. Potocki, Dyr. Tadeusz Pieńkowski, Dyr. Gintel. Dyrektor biura: L. Wędołowski.

Akces do Związku zgłosiły wszystkie Towarzystwa Kredytowe Miejskie.

Poniżej przytaczamy tabelkę, wyszczególniającą rok założenia i wysokość emisji Towarzystw Kredytowych:

	Miejscowość	Rok założenia	Suma emitowanych listów	Zaległości na dz. 30.VI.1934 r.
			w tysiącach złotych	
1.	Warszawa	1870	181.729.—	4.188.—
2.	Łódź	1872	69.594.—	3.273.—
3.	Lublin	1885	10.555.—	1.624.—
4.	Kalisz	1885	7.221.—	297.—
5.	Płock	1886	1.494.—	280.—
6.	Piotrków	1895	11.560.—	352.—
7.	Częstochowa	1898	8.947.—	264.—
8.	Białystok	—	697.—	81.—
9.	Radom	1898	5.231.—	333.—
10.	Wilno	—	4.801.—	223.—
11.	Kielce	1898	1.646.—	115.—
12.	Siedlce	1898	6.064.—	327.—
13.	Łomża [1])	1898	—	—
14.	Suwałki [2])	1899	—	—
15.	Poznań	1926	8.279.—	107.—
16.	Lwów	1926	5.877.—	254.—

KOMUNALNE KASY OSZCZĘDNOŚCI.

Komunalne Kasy Oszczędności (K. K. O.) są zakładami samorządu terytorjalnego, mającemi na celu rozwijanie w najszerszych masach ludności zmysłu oszczędności, ułatwianie składania oszczędności w sposób, zapewniający całkowite bezpieczeństwo złożonego kapitału i godziwe od niego odsetki, oraz udostępnianie ludności miejscowej kredytu.

Momentami, charakteryzującemi K. K. O. są więc: decentralizacja i ścisłe związanie z ludnością miejscową. Kasy bowiem są zakładane przez samorządy powiatowe i miejskie i działają na terenie odnośnych powiatów lub miast.

Cała organizacja K. K. O. i ich polityka kredytowa, podlegająca nadzorowi Min. Skarbu i kontroli ich Związków rewizyjnych, oraz specjalne przywileje, nadane lokatom w Kasach przez ustawodawcę, zapewniają zupełne wkładom w K. K. O bezpieczeństwo, niezbędne dla instytucyj pieniężnych, działających wśród najszerszych mas ludności.

1) Ustawodawca przyznał wkładom na książeczki K. K. O. przywilej pupilarnej (prawnej) pewności;

2) za wkłady złożone w K. K. O. gwarantują odnośne samorządy (miasta i powiaty) całym swym majątkiem i dochodami;

3) Każda Kasa musi posiadać kapitał zakładowy w wysokości conajmniej 50.000 zł. oraz tworzyć z osiągniętych corocznie zysków fundusz zasobowy na pokrycie strat bilansowych; wysokość funduszu winna wynosić conajmniej 10% sumy wkładów oszczędnościowych i innych zobowiązań Kasy. Wreszcie 5% corocznych zysków wszystkich Kas idzie na tworzenie wspólnego Funduszu gwarancyjnego K. K. O.;

4) Kasom wolno prowadzić tylko operacje kredytowe, przewidziane w ustawie o K. K. O., zapewniające złożonym w nich kapitałom pełne bezpieczeństwo;

---

[1]) Zlikwidowano.
[2]) W likwidacji.

5) nad działalnością K. K. O. czuwa odnośny samorząd przez komisje rewizyjne K. K. O., działające z jego ramienia, następnie Państwo przez nadzór Min. Skarbu, wreszcie własne Związki rewizyjne K. K. O. drogą perjodycznych rewizyj i stałej działalności instrukcyjnej.

Aby zachęcić ludność do składania oszczędności w K. K. O., ustawodawca nadał pozatem Kasom i wkładcom Kas szereg uprawnień specjalnych, a m. in. postanowił, że wkłady na książeczki oszczędnościowe K. K. O. wolne są od zajęcia do wysokości 2.500 zł., a nazwa „kasa oszczędności" i „książeczka oszczędnościowa" została zastrzeżona do wyłącznego użytku K. K. O. (obok P. K. O., gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych i galicyjskiej kasy oszczędności).

Tak skonstruowany typ Komunalnych Kas Oszczędności okazał się dostosowany do naszych potrzeb i warunków gospodarczych. Dowodzi tego dotychczasowy rozwój K. K. O. Gdy w r. 1925, po stabilizacji waluty, wkłady w K. K. O. wynosiły zaledwie kilkanaście miljonów zł., to na 31.VII.1934 r. w 365 kasach komunalnych i 2 niekomunalnów zł., to na 31.VII.1934 r. w 365 kasach komunalnych i niekomunalnych osiągnęły one sumę 636 miljonów zł., w czem same tylko wkłady na książeczkach — 588.3 milj., a w rachunkach bieżących — 47.7 milj. zł. Liczba wkładców wynosi zgórą 1.300.000 osób.

Według bilansów na 31.XII.1933 kapitały własne (kap. zakładowy, fundusz zasobowy i inne rezerwy) w 365 K. K. O. wynosiły 86.454.000 zł., kapitały obce — 730.075.000 zł. (mianowicie: wkłady oszczędnościowe i w r-kach bieżących 634.258.000 oraz redyskonto i kredyty bankowe 95.817.000 zł.). Ogólna więc suma środków obrotowych, jaką rozporządzały K. K. O. na ultimo 1933 roku, wynosiła *816.529.000* przy sumie bilansowej 835.774.500 zł.

Na tej podstawie rozwijała się działalność kredytowa K. K. O., która obejmuje 3 grupy kredytów: kredyty krótkoterminowe dla osób i firm prywatnych, kredyty hipoteczne (średnioterminowe) dla osób i firm prywatnych oraz pożyczki komunalne (krótko i średnioterminowe dla samorządów). Pierwsza grupa (pożyczki wekslowe, na skrypty dłużne, w rachunkach bieżących i pod zastaw papierów) wynosiła 369.882.000 zł., grupa druga — 157.609.000 zł. i grupa trzecia — 112.314.000 zł., razem 639.805.000 zł. Do tego zaliczyć należy również portfel papierów wartościowych Kas, wynoszący 66.808.000 zł. Pozostałe ważniejsze pozycje aktywów — to nieruchomości i ruchomości 37.850.000 zł. i gotowizna w kasie i bankach — 55.029.000 zł.

Na zakończenie słów parę o organizacji związkowej K. K. O. Komunalne Kasy Oszczędności zrzeszone są w 4 okręgowych związkach rewizyjnych: Związek K. K. O. w Warszawie obejmuje 132 kasy (woj. centralne i wschodnie), Komunalny Związek Kredytowy w Poznaniu 117 kas (woj. poznańskie i pomorskie), Związek Polskich Kas Oszczędności we Lwowie (teren Małopolski) 98 kas i Związek K. K. O. woj. Śląskiego w Katowicach 18 kas. Związki stanowią organizacje przymusowe dla K. K. O.

Związki Okręgowe wraz z 2 bankami komunalnemi oraz Związek Powiatów i Związek Miast zrzeszone są w jednej instytucji p. n. Związek Związków K. K. O. w Warszawie, który ma na celu reprezentację i obronę wspólnych interesów kas i koordynację ich działalności.

KOMUNALNE KASY OSZCZĘDNOŚCI WOJ. ŚLĄSKIEGO.

Komunalne Kasy Oszczędności odgrywają w życiu gospodarczem Śląska bardzo poważną rolę. Śląskie Kasy Oszczędności zdołały zebrać na swoim terenie, może w większym stopniu niż gdzieindziej, bardzo

poważny kapitał, pochodzący ze składek przeszło 120.000 obywateli. Kapitał ten, który w r. 1925 wynosił w 18 Śląskich Kasach Oszczędności około 2 i pół miljona złotych, w końcu września 1934 r. wzrósł do 109 miljonow złotych.

Pogotowie własne Kas Oszczędności w końcu września 1934 r. wynosiło około 28 miljonów złotych, nie licząc portfelu wekslowego, który przy niewyczerpanym redyskoncie stanowi również bardzo poważną rezerwę płatniczą. Tych 109 miljonów złotych zostało w formie kredytu rozprowadzone w następujący sposób:

pożyczek wekslowych udzieliły kasy do końca września 1934 r.	12.355.463.24	tys. zł.
pożyczek na skrypty	3.877.843.08	„ „
pożyczek na rach. bież. pod zastaw . .	11.357.258.80	„ „
pożyczek term. pod zastaw	7.077.070.99	„ „
pożyczek hipotecznych	43.591.479.55	„ „
pożyczek komunalnych	7.868.885.07	„ „

Kapitały własne Kas wynosiły około 11 miljonów złotych.

Łączna suma bilansowa wszystkich 18 Komunalnych Kas Oszczędności Województwa Śląskiego wynosiła 127711 tysięcy złotych. Roczny obrót zaś osiągnął w r. 1933 jeden miljard złotych. Wspólną organizacją, w której skupiają się wszystkie Komunalne Kasy Oszczędności, jest Związek Komunalnych Kas Oszczędności z siedzibą w Katowicach. Prezesem Związku jest Dr. Adam Kocur, prezydent m. Katowic, dyrektorem zaś Mgr. Marjan Tułacz.

INSTYTUCJE UBEZPIECZENIOWE W POLSCE.

Uprawiane w Polsce ubezpieczenia dzielą się na dwie zasadnicze grupy, z których jedna obejmuje ubezpieczenia, posiadające ustawową nazwę ubezpieczeń społecznych, druga zaś — wszystkie pozostałe ubezpieczenia, dla których ogólna nazwa nie jest ustalona ani ustawowo, ani też w literaturze — będziemy je tu nazywali ubezpieczeniami gospodarczemi.

Nadzór nad ubezpieczeniami społecznemi należy do Ministra Opieki Społecznej; nadzór zaś nad ubezpieczeniami gospodarczemi do Ministra Skarbu, którego organem wykonawczym w tym zakresie jest Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń. Roczniki tego Urzędu obejmują wyłącznie dane, dotyczące ubezpieczeń gospodarczych, tych też tylko ubezpieczeń dotyczy cały niniejszy artykuł.

Nadzorowi Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń podlegały 62 zakłady*). W tej liczbie publicznych 6, krajowych akcyjnych 15, wzajemnych większych 7, wzajemnych małych 25 i zagranicznych 9. Jeżeli uwzględnimy, że wśród publicznych zakładów było 5 zakładów dużych i że wszystkie zakłady akcyjne oraz zagraniczne należy zaliczyć do zakładów dużych, to otrzymamy, że na ogólną liczbę 36 większych zakładów — zagranicznych było 9, czyli ilościowo stano-

*) Dane, które poniżej przytaczamy, są oparte na najświeższym źródłowym materjale, który jednak dotyczy stanu na ultimo 1933 r.

wiły one 25% ogólnej ilości większych zakładów ubezpieczeń. Mniejsze zakłady są wszystkie krajowe.

Zakłady publiczne wykazują tendencję komasowania swych agend, to też ilość ich stopniowo się zmniejsza. W r. 1931 było ich jeszcze 8, na koniec r. 1933 — 6, obecnie zaś w 1934 r., już tylko 5. Zjawisko to powstaje nie na tle likwidowania akcji ubezpieczeniowej, prowadzonej przez zakłady publiczne, lecz naskutek fuzjonowania zakładów.

Również tendencję zmniejszania się ilości zakładów wykazują większe zakłady, oparte na wzajemności, lecz nie naskutek łączeń się tych zakładów, ale wskutek ich likwidacji, lub przekształcania na akcyjne z 12-tu w r. 1929, ilość ich spadła do 7-miu w r. 1933. Daje się tu zauważyć ujawniająca się w naszych warunkach okoliczność, iż cecha wzajemności bardziej odpowiada zakładom mniejszym, o charakterze lokalnym, lub branżowym, czyli w warunkach bliższego kontaktu pomiędzy ubezpieczającymi. To też ilość mniejszych zakładów ubezpieczeń, opartych na wzajemności stale wzrasta, od 18 w 1929 r. do 25 w r. 1933, a rok 1934 przyniósł dalsze powiększenie się tej ilości.

W ilości zakładów krajowych akcyjnych oraz zagranicznych od dłuższego czasu trwa stan mniej więcej ustabilizowany. Podkreślić jednak należy, że ilość tych zakładów w porównaniu z odleglejszemi czasy znacznie spadła, zwłaszcza co do krajowych akcyjnych; ilość tych zakładów w r. 1924 wynosiła 24, podczas gdy w r. 1933 zaledwie 15-cie; zagranicznych w r. 1924 było 11, w r. 1933 — 9.

W Polsce nie jest przestrzeganą spotykana gdzieindziej zasada, iż działy ubezpieczeń na życie nie mogą być prowadzone przez zakłady uprawiające i inne działy. To też nie mamy prawie zupełnie takich zakładów, które byłyby poświęcone wyłącznie jednemu działowi ubezpieczeń. Dlatego też, jeżeli chcemy się zorjentować, ile odrębnych jednostek prawnych uprawia np. ubezpieczenia od ognia, musimy zsumować działy tych ubezpieczeń, prowadzone przez wszystkie zakłady. Stąd też ogólna ilość różnych działów ubezpieczeń przewyższa znacznie ilość zakładów.

Ogólna ilość działów ubezpieczeń, prowadzonych przez większe zakłady wynosiła w końcu 1933 r. 129. Jeżeli liczbę tę porównamy z ilością działów, uprawianych w 1928 r., w którym działów było 144, to zauważymy, że i co do ilości działów następuje pewna komasacja, zmierzająca do wytwarzania w większych zakładach ubezpieczeń dużych portfeli, obejmujących jaknajwiększą ilość ryzyk. Spadek ilości działów ubezpieczeń dotyczy niemal wszystkich ubezpieczeń i to prawie równomiernie z wyjątkiem ubezpieczeń na życie, które ilościowo wzrosły.

Z ważniejszych działów uprawiane są: na życie — w 14 zakładach, od wypadków — w 14, od odpowiedzialności prawnej — w 13, od ognia — w 26, od kradzieży — w 16, przewozowe — w 10, od gradobicia — w 9. Ubezpieczenia pośrednie (reasekurację) prowadzi 5 zakładów, w tem tylko jeden, poświęcony wyłącznie tym ubezpieczeniom.

Rodzajów ubezpieczeń wogóle uprawiają zakłady w Polsce 18; jest to bardzo mała ilość, gdyż wogóle rodzajów ubezpieczeń już uprawianych w innych państwach rozróżnia się kilkakrotnie więcej; nie uprawiamy całego szeregu ubezpieczeń pierwszorzędnej wagi dla życia gospodarczego np. ubezpieczenia kredytów. I ta okoliczność

świadczy również o małym rozwoju ubezpieczeń w Polsce i o otwartem, rozległem polu działalności oczekującem inicjatorów.

W ostatnim roku sprawozdawczym (1933) wszystkie zakłady ubezpieczeń we wszystkich działach miały przypis składki, wyrażający się sumą 163.673.216 zł.; z kwoty tej na zakłady krajowe przypada 138.215.526 a na zakłady zagraniczne 25.457.690 Zł.

Kapitał ubezpieczeniowy (w ubezpieczeniach na życie) wynosił Zł. 707.634.713. Suma zaś ubezpieczeń (inne działy) 42.595.224.766 Zł.; odnośne kwoty w roku 1928 wynosiły Zł. 802.762.831 i Zł 44.456.885.102.

Sumy płatne i szkody wynosiły kwotę Zł. 86.125.753(podczas gdy w r. 1928 Zł. 119.484.328

Kapitały własne wszystkich zakładów wynosiły 145.042.177 Zł., fundusze rezerwowe i techniczne 154.263.023 Zł.

W ubezpieczeniach na życie z badaniem lekarskim ilość polis czynnych w końcu 1933 r. stanowiło 81.131, podczas gdy w 1932 r. 84.515, a w 1928 r. — 89.251. Natomiast bez badania lekarskiego w 1933 r. 87.569, w 1932 r. 65.111, w 1928 r. 5.937. Rozwój zatem ubezpieczeń na życie zdradza wyraźne przesunięcia z ubezpieczeń. na sumy wyższe do ubezpieczeń tańszych, ludowych.

GIEŁDY PIENIĘŻNE.

Giełda Pieniężna w Warszawie, ul. Królewska 14. Rada: Prezes: Heilperin Paweł. Wiceprezes: Rządkowski Witold. Dyrekcja: Małcurzyński Witold.

Giełda pieniężna w Poznaniu, pl. Wolności 4. Rada: Prezes: Adamczewski Tadeusz. Wiceprezes: Pilatowski Rufin. Dyrekcja: Kukowski Stefan.

Giełda pieniężna we Lwowie, ul. Akademicka 17. Rada: Prezes: Senator Dr. Szarski Marcin. Wiprezesi: Dr. Boziewicz Marjan i Chajes Wiktor. Dyrekcja: Dr. Panth Marceli, Dyrektor.

Giełda Pieniężna w Krakowie, ul. Mikołajska 32. Rada: Prezes: — Epstein Tadeusz. Wiceprezes: Zauderer Stanisław. Dyrekcja: Dr. Drohocki Izydor, Dyrektor.

Giełda pieniężna w Łodzi, ul. Piotrowska 96. Rada: Prezes: Jabłkowski Józef. Wiceprezesi: Dr. Greger Kazimierz i Tempelhof Maurycy. Dyrekcja: Adwokat Opaliński Wacław.

Giełda pieniężna w Wilnie, ul. Mickiewicza 8. Rada: Prezes: Kognowicki Stanisław. Wiceprezesi: Bochwic Stanisław i Bunimowicz Tobjasz. Dyrekcja: Skrobecki Stefan, sekretarz.

SKARB PAŃSTWA.

USTAWODAWSTWO PODATKOWE W 1934 R.

Rok 1934 nie zaznaczył się w dziedzinie ustawodawstwa podatkowego jakąś zasadniczą przemianą istniejącej struktury. Był to natomiast okres intensywnej pracy nad ulepszeniem, pogłębieniem, usprawnieniem i modernizacją systemu, którego podstawy zostały zmontowane w pierwszych latach niepodległości, a uzupełnione — w pierwszych latach kryzysu.

W zakresie podatków *bezpośrednich* rok 1934 przyniósł następujące zmiany:

1. Podatek *gruntowy*. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 27.IX. 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86. poz. 788) przedłużono pobór 10% dodatku do należności z tytułu II raty podatku za r. 1934 i I raty za r. 1935. Ponadto przystąpiono do drobiazgowych prac nad szeroko zakrojoną reformą tego podatku.

2. Podatek *od nieruchomości*. W r. 1934 ukazało się rozporządzenie wykonawcze do ustawy o ulgach dla nowowznoszonych budowli (Dz. U. Nr. 55, poz. 494) oraz — w związku z nowym tekstem rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o wymiarze i poborze państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich (Dz. U. 76/717) — rozporządzenie Ministra Skarbu z 14.IX.1934 r. (Dz. U. 85/771), zawierające przepisy wykonawcze do znowelizowanego dekretu.

3. Podatek *od lokali*. Po znowelizowaniu ustawy o podatku od lokali, której nowy tekst ogłoszono w obwieszczeniu Ministra Skarbu z 9.VIII.1934 r. (Dz. U. 76/718), ukazało się rozporządzenie wykonawcze z 14.IX.1934 r. (Dz. U. 85/772).

4. Podatek *przemysłowy*. Tekst jednolity znowelizowanej ustawy o państwowym podatku przemysłowym ogłoszono w obwieszczeniu Ministra Skarbu z 9.VIII.1934 r. (Dz. U. 76/716), poczem wydano rozporządzenie wykonawcze z 14.IX.1934 r. (Dz. U. 85/770). Ponadto należy wspomnieć o zryczałtowaniu podatku od obrotu dla przedsiębiorstw drobnych (rozporządzenie Ministra Skarbu z 30.I.1934 r. — Dz. U. 13/111), o przedłużeniu poboru 10% dodatku do należności z tytułu państwowego podatku, przypadającego od obrotów, osiągniętych między 1.X.1934 a 30.IX.1935 r. (orzporządzenie Rady Ministrów z 27.IX.1934 r. — Dz. U. 86/788), jakoteż o obniżeniu stawki scalonego podatku przemysłowego od cukru (Dz. U. 6/44).

5. Podatek *dochodowy* otrzymał w r. 1934 nowy tekst jednolity, ustalony obwieszczeniem Ministra Skarbu z 9.VIII.1934 r. (Dz. U. 76/715), w konsekwencji czego ukazało się rozporządzenie wykonawcze z 14.IX. (Dz. U. 85/769). Poza ulgą, jaką wprowadziło rozporządzenie Ministra Skarbu z 3.I.1934 r. (Dz. U. 3/13), przesuwając o 2 miesiące termin do składania zeznań o dochodzie, osiągniętym w r. 1933, wymienić należy rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.X.1934 r. (Dz. U. 96/868), kasujący udział samorządu terytorjalnego w dodatkach do państwowego podatku od dochodu (i do kilku innych podatków).

Związany z powyższem podatkiem specjalny podatek nadzwyczajny od niektórych zajęć zawodowych został ogłoszony w nowej formie w obwieszczeniu Ministra Skarbu z 9.VIII.1934 r. (Dz. U. 76/719), a 14.IX. podpisano rozporządzenie wykonawcze (Dz. U. 85/773).

6. Ponadto *od elektryczności*. Jednolity tekst zmienionej ustawy o państwowym podatku od energji elektrycznej ogłoszony został w za-

łączniku do obwieszczenia Ministra Skarbu z 9.VIII.1934 r. (Dz. U. 76/720), poczem 14.IX. podpisane zostały rozporządzenia wykonawcze (Dz. U. 85/774 i 775).

7. Podatek *majątkowy*. Ukazało się rozporządzenie Ministra Skarbu z 24.II.1934 r. w sprawie obliczenia i poboru nadzwyczajnej daniny majątkowej (Dz. U. 16/133).

W dziale podatków *pośrednich* działalność ustawodawcza w 1934 r. dotyczy jedynie:

1. Podatku *od olejów mineralnych*, który zniżono rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.IX.1934 r. (Dz. U. 85/764) — oraz

2. Podatku *od cukru* do którego ustawa z 20.XII.1934 r. (Dz. U. 110/975), uzupełniona rozporządzeniem wykonawczem z 31.XII (Dz. U. 110/985), wprowadziła dodatek w wysokości 5 wzgl. 8,50 zł. od 100 kg.

W zakresie *opłat stemplowych* mamy do zanotowania: a) rozporządzenie Ministra Skarbu z 16.VII.1934 r. o wymianie niektórych znaczków stemplowych (Dz. U. 75/709), b) rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 24.X., pozbawiające samorząd terytorjalny udziału w 10% dodatku do opłat stemplowych (Dz. U. 96/868), c) rozporządzenie Ministra Skarbu z 16.XI. w sprawie ulg w zakresie opłat stemplowych od pism, stwierdzających czynności prawne, związane z portami polskiego obszaru celnego (Dz. U. 105/937) oraz d) rozporządzenie Ministra Skarbu z 29.XI. o zmianie zasad obliczenia opłat stemplowych w związku z przejściem własności nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego (Dz. U. 107/952).

Na zakończenie omówienia ustawodawstwa podatkowego w sensie materjalnym wspomnieć należy o podatku *od spadków i darowizn*, w którym wprowadzono drobną zmianę natury organizacyjno-administracyjnej rozporządzeniem Ministra Skarbu z 15.XI.1933 r. (Dz. U. 5/34), oraz który to podatek, mocą rozporządzenia Prezydenta Rz. z 24.X.1934 r., rozciągnięto na górnośląską część woj. Śląskiego (Dz. U. 96/866). Wspomnianego podatku dotyczy również rozporządzenie Ministra Skarbu z 20.IX. w sprawie zmiany przepisów o ulgach w spłacie zaległości podatkowych (Dz. U. 89/816); to ostatnie rozporządzenie wprowadziło również szereg innych zmian w przepisach wykonawczych do ustawy z 10.III.1932 r. o spłacie zaległości podatkowych.

Z ustawodawstwa *formalnego* na specjalną uwagę zasługuje gruntownie zmieniona *Ordynacja Podatkowa* (Dz. U. Nr. 39, poz. 346), do której Minister Skarbu wydał 19.IX. rozporządzenie wykonawcze do (Dz. U. 91/821), uzupełnione rozporządzeniem z 24.IX. w związku z podatkiem gruntowym (Dz. U. 91/822). W tym samym dziale wspomnieć wypada o rozporządzeniu Prezydenta R. P. z 24.IX. o odpowiedzialności solidarnej za naruszenie przepisów podatkowych (Dz U. 85/765).

Długi państwowe (w miljonach zł.)

Długi	31.XII. 1931	31.XII. 1932	31.XII. 1933	31.XII. 1934
Ogółem . .	**5.029**	**5.054**	**4.174**	**4.691,9**
Wewnętrzne	459	540	630	1.346,2
Zagraniczne	4.570	4.514	3.544	3.345,7

UWAGA: W zestawieniu długów na dzień 31.XII.1934 r., podano wszystkie długi państwowe łącznie z Pożyczką Narodową, Rentą Wieczystą, i t. d.

Daniny publiczne i monopole (w miljonach zł.)

Wyszczególnienie	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35 (budżet)	1434/35 (Zamkn. 1 p.)	1935/36 (prelim.)
	(zamknięcie)					
Daniny	**1.177**	**978**	**974**	**982**	**453**	**1.025**
Podatki bezpośrednie	*587*	*533*	*521*	*525*	*254*	*555*
gruntowy	46	55	59	62	27	63
od nieruchomości	50	60	75	70	37	72
przemysłowy	237	195	178	180	83	184
dochodowy	214	192	175	171	79	192
wojskowy	0	0	0	0	1	0
od kapitałów i rent	7	5	5	5	2	6
„ elektryczności	1	6	6	7	2	7
„ uboju	—	—	3	12	4	12
zaległości pod. zniesionych	0	1	1	1	0	1
odsetki, kary i grzywny	32	19	19	17	19	18
Podatki pośrednie	*171*	*156*	*172*	*141*	*73*	*169*
od wina	2	2	2	2	1	2
„ piwa	11	10	8	8	5	8
„ cukru	115	104	122	93	52	118
„ drożdży	10	11	12	11	5	13
„ olejów mineralnych	28	25	24	23	9	22
akcyz. opłaty patentowe	3	3	2	2	1	2
inne podatki	2	1	2	2	0	4
Cło	*157*	*108*	*96*	*125*	*37*	*96*
Opłaty stemplowe	*149*	*108*	*99*	*102*	*42*	*93*
Daniny majątkowe	*15*	*4*	*28*	*27*	*18*	*26*
10 — 15% dodatek	*98*	*69*	*63*	*62*	*29*	*86*
Monopole — ogółem	*678*	*625*	*629*	*646*	*309*	*630*
Solny	45	49	49	50	26	47
Spirytusowy	261	201	211	221	91	220
Tytoniowy	350	340	334	340	173	330
Loterji państwowej	16	14	17	20	11	20
Zapałczany (czynsz dzierżawny	6	21	17	15	8	13

Wydatki i dochody budżetowe Skarbu Państwa (w milj. zł.)

Wyszczególnienie	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35 (budżet)	1934/35 (zamkn. I p.)	1935/36 (prelim.)
Wydatki	**2.467**	**2.244**	**2.206**	**2.185**	**1.032**	**2.133**
Administracja	1.902	1.755	1.733	1.704	814	1.666
Zaopatrzenia	320	294	281	260	127	256
Długi	242	188	175	193	74	202
Przedsiębiorstwa (dopłaty)	3	7	8	10	8	8
Fundusze (dopłaty)	—	—	9	18	9	1
Dochody	**2.262**	**2.002**	**1.869**	**2.136**	**1.032**	**1.984**
Daniny publiczne	1.177	978	974	982	453	1.025
Monopole	678	625	628	646	309	630
Administracja	226	303	174	382	250	208
Zaopatrzenia	33	54	46	48		41
Przedsiębiorstwa (wpłaty)	148	42	42	60	16	67
Fundusze (wpłaty)	—	—	5	18	4	13
Niedobór	**205**	**242**	**337**	**49**	—	**149**

Koleje państwowe i lotnictwo cywilne (w milj. zł.)

Wyszczególnienie	1932 (zamkn.)	1933 (zamkn.)	1934 (budżet)	1935 (prelim.)
P. K. P.				
Wydatki eksploat.	**932**	**821**	**781**	**795**
płace i emerytury	412	385	361	345
wydatki rzeczowe	520	436	420	450
Dochody	**1.009**	**888**	**910**	**942**
koleje normalnotorowe	1 001	881	903	935
w tem:				
przewóz osób	243	211	225	215
„ towarów i poczty	654	566	601	626
koleje wąskotorowe	8	7	7	7
w tem:				
przewozy	7	6	6	7
Inwestycje	**65**	**75**	**62**	**77**
budowa nowych linij	4	6	7	20
inw. na linje istniejące	61	69	55	57
Spłata długów	**69**	**33**	**31**	**37**
Wydatki	11	11	14	18
Lotnictwo cywilne				
Dochody	1,2	0,6	0,4	0,5

Polska Poczta, Telegraf i Telefon (w miljonach zł.)

Wyszczególnienie	1932/33 (zamkn.)	1933/34 (zamkn.)	1934/35 (budżet)	1935/36 (prelim.)
Wydatki	**176**	**159**	**164**	**164**
w tem:				
zwyczajne	160	143	147	147
z tego:				
płace i emerytury	99	94	93	88
wyd. rzeczowe	61	49	54	59
Dochody	**190**	**171**	**179**	**180**
w tem:				
zwyczajne	189	170	178	179
z tego opłaty:				
pocztowe	115	104	110	109
telegraficzne	8	6	7	7
telefoniczne	46	43	43	44
radjowe	4	4	4	4

Lasy Państwowe (w miljonach zł.)

Wyszczególnienie	1932/33 (zamkn.)	1934/35 (budżet)	1635/36 (prelim.)
Wydatki	**56**	**63**	**65**
płace i emerytury	26	29	28
odnowien., ochr. i urządzenie lasów	8	9	9
nieruch., ruch. i urządzenia fabr.	8	11	11
pozostałe	14	14	17
Dochody	**64**	**76**	**83**
eksploatacyjne (netto)	49	71	79
pozostałe	15	5	4

LASY PAŃSTWOWE.

Organami, przez które Minister Rolnictwa i Reform Rolnych sprawuje administrację lasów państwowych, są: Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych, dyrekcje lasów państwowych, nadleśnictwa oraz jednostki organizacyjne szczególne.

Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych służy do wykonywania w Centralnym Zarządzie Ministerstwa zwierzchniego kierownictwa całą administracją lasów państwowych, będących pod zarządem Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

Dyrekcje lasów państwowych służą do wykonywania administracji lasów państwowych w okręgach, na które są podzielone obszary lasów państwowy. Obecnie okręgów lasów państwowych jest 9, a zarząd temi okręgami sprawują:

Dyrekcja Lasów Państwowych: w Białowieży, we Lwowie, w Łucku, w Poznaniu, w Radomiu, w Siedlcach, w Toruniu, w Warszawie, w Wilnie.

Nadleśnictwa powołane są do wykonywania miejscowej administracji lasów państwowych. Ilość tych jednostek administracyjnych wyraża się liczbą 417.

Do załatwienia niektórych spraw administracji lasów państwowych, mających szczególny charakter, powałane są jednostki organizacyjne szczególne. Do tych należą:

Szkoły dla Leśniczych — 5, Parki Narodowe — 2, Tartaki — 23, Zarządy kolejek leśnych — 4, Gospodarstwo rybne — 1, gospodarstwo rolno - hodowlane — 1, gospodarstwo łąkowe — 1, Zarząd Fabryki Dykt — 1, raz inne jednostki szczególne — 2.

Aparat doświadczalny w postaci Instytutu Badawczego Lasów Państwowych powołany jest specjalnie do służenia potrzebom praktycznej gospodarki leśnej w lasach państwowych.

W celu przygotowania i wyszkolenia dla potrzeb administracji lasów państwowych fachowego personelu istnieją szkoły dla leśniczych, utrzymywane wyłącznie z funduszów tejże administracji. Do szkół tych są przyjmowani kandydaci, którzy ukończyli 7-mio oddziałową szkołę powszechną lub 4 klasy gimnazjum oraz mają 2-letnią praktykę leśną.

Ogólna powierzchnia lasów państwowych w Polsce wynosi przeszło 3 000.000 ha. Głównym rodzajem drewna jest sosna (66%), następne miejsca zajmują: świerk (11%), jodła (34%), olsza (6%), brzoza (5%), dąb (4%), osika (2%), buk, grab, jesion, klon, jawor, wiąz, modrzew i inne. Na niżu zachodniej i środkowej Polski występuje głównie sosna, w górach przeważa świerk, jodła i buk, a na wschodzie drzewostany mieszane ze znaczną domieszką cennych gatunków liściastych, jak olsza, brzoza i osika. Wreszcie na płd.-wsch. występuje wysokogatunkowa dębina wołyńska.

Głównym i bezpośrednim nabywcą drewna z lasów państwowych, jeżeli chodzi o rynek krajowy, jest ludność miejscowa, a następnie krajowe zakłady, służące do mechanicznej, bądź chemicznej obróbki drewna oraz kolejnictwo i górnictwo. Znaczną część swej produkcji, administracja lasów państwowych sprzedaje na eksport. Głównym przedmiotem eksportu są materjały tarte, iglaste i liściaste, następnie materjały ciosane i łupane jak slipry, timbry, belki, podkłady, klepka, ponadto dykta, słupy telegraficzne, kopalniaki, papierówka oraz materjały okrągłe cennych gatunków liściastych.

Rozwój stosunków handlowych zarówno na rynku zagranicznym jak i krajowym wywołał potrzebę stwierdzenia specjalnego organu posiadającego w wyższym stopniu możność przystosowywania się do potrzeb klijenteli. W tym też celu została stworzona w roku 1931 spółka **Paged** z siedzibą w Gdyni, w której 98% udziału stanowi własność Skarbu Państwo.

Pierwotnym zadaniem spółki **Paged** było załatwianie spraw handlowo-transportowych, dostaw drewna kierowanych drogą morską, obecnie w miarę posuwania się naprzód organizacji sprzedaży na rynku wewnętrznym powierzone zostało sp. Paged, przedstawicielstwo sprzedaży komisowej drewna. Spółka Paged, posiada oddziały w Gdańsku i w Warszawie, port drzewny w Gdyni, urządzenia przeładunkowe i place w Gdańsku oraz prowadzi składy konsygnacyjne w Gdyni, Gdańsku i w Warszawie.

Z posiadanych 47 tartaków Administracja Lasów Państwowych prowadzi we własnym zarządzie 39 tartaków o 141 trakach, przecierając około 1.400.000 m³. surowca drzewnego i zatrudniają około 11.000 robotników. Oprócz materjałów tartych, w 1 fabryce produkowane są z własnego surowca dykty sucho i mokro klejone olszowe, brzozowe i sosnowe, przeznaczone w ca 80% na eksport i w ca 20% na rynek krajowy. Dla wywozu drewna z lasu Administracja posiada około 1.113 km. kolejek leśnych, 68 parowozów, 13 motorów spalinowych i 2.976 par wagoników kolejowych. Prócz tartaków Administracja Lasów Państwowych posiada zakłady przemysłowe, służące do przerabiania drewna i żywicy w drodze chemicznej. Najważniejsze zakłady tego rodzaju są następujące: Destylarnia żywicy w Zagórzu, prowadzona we własnej administracji i obliczona na przerób do 500.000 kg. żywicy rocznie. Zakład ten produkuje terpentynę w najwyższym gatunku oraz kalafonję. Fabryka suchej destylacji drewna liściastego w Hajnówce (Puszcza Białowieska), wytwarzająca alkohol metylowy, kwas octowy, octan wapnia, smołę drzewną i węgiel drzewny, i będąca w stanie przerobić rocznie do 100.000 mp. drzewa opałowego liściastego gatunków twardych. Również na terenie Puszczy Białowieskiej są czynne dwie największe w Polsce terpentyniarnie, (w Hajnówce i Stoczku), zdolne przerobić około 15.000 mp. karpiny sosnowej przemysłowej rocznie. Prócz zasadniczych produktów suchej destylacji karpiny, jak terpentyna, smoła i węgiel drzewny, terpentyniarnie w Puszczy Białowieskiej wytwarzają nadto pewną ilość octu surowego aptekarskiego, octanu sodu i wapnia, kreozotu drzewnego, olejów żywicznych, smarów, dziegciu, kalafonji i karbolineum. Z innych zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw, czynnych na terenie lasów państwowych, należy wymienić: wyłuszczarnie nasion w Klosnowie, prowadzoną we własnej administracji i produkującą do 25.000 kg. doborowych nasion drzew iglastych, następnie cały szereg zakładów i przedsiębiorstw, eksploatowanych przeważnie przez dzierżawców, a mianowicie: kopalnie węgla, źródła naftowe, kamieniołomy, żwirownie, kopalnie gliny, piasku i torfu, cegielnie i młyny.

Poza terenami leśnemi Administracja Lasów Państwowych sprawuje również zarząd nad wszystkiemi państwowemi majątkami rolnemi o ogólnym obszarze 126.145 ha. oraz, nad gospodarstwami rybackiemi, stawowemi, jeziorowemi i rzecznemi, stanowiącemi własność Państwa. Obszar wód państwowych wynosi około 73.532 ha., w czem 1.291 jezior o powierzchni około 67.493 ha, 241 odcinków rzecznych o pow. około 3.179 ha i 66 jednostek stawowych o pow. 2.860 ha. Najrentow-

niejsze gospodarstwa, a mianowicie stawowe, rozmieszczone są na nizinnych obszarach, w środkowej części kraju. Jeziora państwowe, położone przeważnie w Wileńszczyźnie, Suwalszczyźnie i na Pomorzu, stanowią poważny ośrodek ogólnego pojezierza polskiego. Głównym produktem gospodarstw stawowych jest karp, jeziora zaś posiadają naturalne warunki masowej produkcji leszcza, lina, szczupaka, częściowo sielawy i sieji, oraz raka.

Lasy państwowe posiadają znakomite tereny łowieckie, obfitujące w różnorodną zwierzynę. Do cenniejszych gatunków należą: łosie, jelenie, daniele, sarny, dziki, głuszce, niedźwiedzie i rysie — a z pośród drobnej zwierzyny — zające, cietrzewie i różnorodne ptactwo błotne.

Na terenie lasów państwowych utworzono 105 rezerwatów leśnych o powierzchni około 30.000 ha, w tem 2 światowej sławy Parki Narodowe w Białowieży i Pieninach oraz specjalne rezerwaty łowieckie: bobrowe, łosiowe oraz żubrowy w Puszczy Białowieskiej, w którym znajduje się obecnie 14 sztuk zubrów.

POZNAŃSKIE ZIEMSTWO KREDYTOWE.

Poznańskie Ziemstwo Kredytowe (powstałe w roku 1821 pod nazwą „Towarzystwo Kredytowe Ziemskie dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego") jest osobą prawną, prawa publicznego i ma swą siedzibę w Poznaniu, w gmachu własnym przy ul. Wjazdowej 11. Działalność Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego obejmuje obszar województw: Poznańskiego, Pomorskiego i Śląskiego.

Listy zastawne są wydawane na pożyczki hipoteczne na nieruchomości ziemskie w wysokości do 50% szacunku ustanowionego przez Ziemstwo na podstawie przepisów, zatwierdzonych przez Ministra Skarbu. Pożyczki Ziemstwa są zapisane w księdze gruntowej jako pierwsza hipoteka przed wszelką inną wierzytelnością hipoteczną. Listy zastawne Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego posiadają wszelkie prawa papierów o pupilarnem bezpieczeństwie. Wszyscy członkowie (stowarzyszeni) Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego odpowiadają za wszelkie jego zobowiązania nietylko obciążoną nieruchomością, ale także osobiście wszelkim innym majątkiem. Obecnie są w obiegu:

1) 4% listy zastawne konwersyjne złotowe,
2) 4 i pół %-owe listy zastawne złotowe serja K. z roku 1933,
3) 4 i pół %-owe listy zastawne dolarowe serja K. z roku 1933,
4) 4 i pół %-owe listy zastawne dolarowe w złocie wagi i próby z dnia 1 stycznia 1930 r. serja K. z roku 1933.

Kupony wszystkich czterech rodzajów listów zastawnych płatne są 2 stycznia i 1 lipca każdego roku. Wszystkie te papiery są dopuszczone do oficjalnego handlu i urzędowego notowania na giełdzie pieniężnej w Poznaniu i mogą być przyjmowane przez władze państwowe i samorządowe, jako też przez osoby prawne i fizyczne na wszelkiego rodzaju kaucje, wadja i inne zabezpieczenia.

1) 4% LISTY ZASTAWNE KONWERSYJNE powstały z konwersji przedwojennych i wojennych emisji niemieckich listów zastawnych markowych, które na zasadzie ustawy z dnia 14 maja 1924 r. zostały zamienione na obligacje złotowe. Stare hipoteki, objęte pierwotnemi obligacjami markowemi, zostają przemienione na nowe hipoteki wyrażone w złotych. Umorzenie listów zastawnych rozpoczęło się 1 lipca 1925 r. i będzie trwało do 1 stycznia 1981 r.

2) 4 i pół %-owe LISTY ZASTAWNE ZŁOTOWE SERJA K. Z ROKU 1933, umarzalne w ciągu okresu amortyzacyjnego, najpóźniej jednak z dniem 31 grudnia 1953 r., zostały wypuszczone na zasadzie ustawy z 20 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 950) i w wykonaniu rozporządzeń Ministra Skarbu z 6 lutego 1933 r. (Dz.

U. R. P. Nr. 7, poz. 48) oraz Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 22 maja 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 314) w miejsce 6% listów rentowych żytnich z roku 1923, przy przeliczeniu 1 kwintala żyta na złotych 15,17.

3) 4 i pół %-owe LISTY ZASTAWNE DOLAROWE SERJA K Z ROKU 1933, umarzalne w ciągu okresu amortyzacyjnego, najpóźniej jednak z dniem 31 grudnia 1965 r., zostały wypuszczone na zasadzie ustawy z 20 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 950) i w wykonaniu rozporządzeń Ministra Skarbu z 6 lutego 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 48) oraz Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 22 maja 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 314) w miejsce 8% listów zastawnych dolarowych z r. 1923.

4) 4 i pół %-owe LISTY ZASTAWNE DOLAROWE W ZŁOCIE SERJA K. Z ROKU 1933, wagi i próby istniejącej w dniu 1 stycznia 1930 r., umarzalne w ciągu okresu amortyzacyjnego, najpóźniej jednak z dniem 31 grudnia 1987 r., zostały wypuszczone na zasadzie ustawy z 20 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 950) i w wykonaniu rozporządzeń Ministra Skarbu z 6 lutego 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 48) oraz Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 22 maja 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 314) w miejsce 8% listów zastawnych dolarowych amortyzacyjnych w złocie, serja 1930 r., wagi i próby istniejącej w dniu 1 stycznia 1930 r.

Obie emisje dolarowe zostały na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o wierzytelnościach w walutach zagranicznych z 12 czerwca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 509) przerachowane na złote po kursie:

ad 3) zł. 5,40 za 1 dolara,
ad 4) zł. w złocie 8,9141 za 1 dolara w złocie.
Nowych sztuk opiewających na walutę złotową nie wydano.

Ogólna suma będących w obiegu listów zastawnych Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego wynosiła w dniu 1 listopada 1934 r.:

1) norm. zł. 29.897.607,39
2) „ „ 21.090.100,00
3) „ „ 36.095.800,00
4) „ „ 21.090.100,00 w złocie.

Realizowanie kuponów oraz wylosowanych listów zastawnych uskutecznia Poznańskie Ziemstwo Kredytowe w swej Kasie oraz Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu, ul. Wjazdowa 11.

Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego wykonuje najkorzystniej kupno i sprzedaż wszystkich powyższych listów zastawnych i przechowuje je bezpłatnie.

Poznań, w listopadzie 1934 r.

POWSZECHNY BANK KREDYTOWY S. A.
WARSZAWA, MONIUSZKI 10.

Prezes: Władysław Długosz.
Wiceprezesi: Viktor Bergler, Dr. Wojciech Dziedzic.
Członkowie Rady: Fryderyk Benesz, Ludwig Fischer, André Gouin, Henry Laporte, Anatol Lothe, Henry Reuter, Maciej Rogowski, Harry Steiger, Maurice Thiebaut
Dyrekcja:
Emil Grabscheid, Dr. Hugo Groyecki, Dr. Emil Spät. — Dyrektorzy.
Othmar Weiss-Ulog — Generalny Sekretarz.
Oddziały: Bielsko, Kraków, Lwów.

POLSKI MONOPOL SOLNY

Monopol Solny na terenie całego Państwa wprowadzony został rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r., ogłoszonem w Dz. U. R. P. Nr. 117, poz. 1043.

Do dnia 1-go lipca 1932 r. Monopol wykonywany był przez *Biuro Sprzedaży Soli*, podporządkowane Ministrowi Skarbu.

Biuro Sprzedaży Soli zajmowało się kupnem soli, wyprodukowanej w salinach państwowych oraz w prywatnej salinie w Wapnie i sól tę sprzedawało na potrzeby rynku krajowego oraz na wywóz zagranicę.

Saliny państwowe podlegały w okresie do dnia 1-go lipca 1932 r. *Dyrekcji Salin Państwowych*, podporządkowanej Ministrowi Przemysłu i Handlu.

Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 497) zlikwidowano Biuro Sprzedaży Soli i Dyrekcję Salin Państwowych, a utworzono jednolite przedsiębiorstwo państwowe *„Polski Monopol Solny"*.

Przedsiębiorstwu *„Polski Monopol Solny"* przyznano wyłączny przywilej wprowadzania do obrotu soli na terenie całego Państwa, oraz przywilej eksploatowania wszystkich państwowych salin i warzelni i pól górniczych nadanych, za wyjątkiem Warzelni Soli w Ciechocinku, którą zarządza Minister Opieki Społecznej.

Organizację przedsiębiorstwa *„Polski Monopol Solny"* normuje rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 10 stycznia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 4, poz. 26).

Sprzedaż soli na potrzeby rynku wewnętrznego odbywa się za pośrednictwem hurtowni soli, a to w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 616).

DYREKCJA — Warszawa, ul. Królewska 35.

Dyrektor — Inżynier Paweł Wałach, telefon 246-66.

Dział Finansowy: Szef i Zastępca Dyrektora — Antoni Russek, tel. 244-17.

Dział Handlowy: Szef — Felicjan Jabłoński, tel. 244-52.

POLSKI EKSPORT NAFTOWY

LWÓW, PL. MARJACKI 6—7

Adres dla telegramów: PEN — LWÓW, Telefon: 103-60, 103-61.

Władze organizacji:

RADA NADZORCZA: Inż. W. Hlasko (prezes), Inż. M. Wieleżyński (wiceprezes), Dr. M. Aleksandrowicz, Inż. Dażwański, Inż. J. Gajl, F. Goldhammer, Dr. J. Kozicki, Inż. I. Schulz, Inż. L. Sztolcman, Dr. L. Tiegerman, W. Waligóra, Inż. L. Włoczewski.

KOMITET HANDLOWY: Dr. M. Aleksandrowicz, I. Gartenberg, F. Goldhammer, F. Herman, Inż. I. Schulz, T. Smotrycki, Inż. L. Sztolcman, W. Waligóra, Inż. M. Wieleżyński.

ZARZĄD: Inż. D. Wandycz (dyrektor), Cz. Dańczak (zast. dyrektora), St. Stefanowski (prokurent).

Ustawa z dn. 18.III.1932 r. (Dz. U. R. P. z 12.IV.1932 r. Nr. 30, poz. 306) nadała Ministrowi P. i H. prawo do wydawania rozporządzeń i zarządzeń w zakresie scentralizowania w jednolitej organizacji całkowitego obrotu zagranicznego produktami naftowemi. Na podstawie powyższej ustawy ukazało się rozporządzenie Ministra P. i H. z 12.X.1932 r. (Dz. U. R. P. z 18.X.1932 r. Nr. 89, poz. 754), które powołało do życia organizację dla zagranicznego obrotu handlowego (przywóz i wywóz) olejem skalnym i produktami naftowemi pod nazwą „Polski Eksport Naftowy" z siedzibą we Lwowie.

Przy rozporządzeniu Ministra P. i H. z 31.III.1933 r. wydany został Statut organizacji „Polski Eksport Naftowy".

Uczestnikami „Polskiego Eksportu Naftowego" są wszystkie, znajdujące się na terytorjum R. P., przedsiębiorstwa naftowo-rafineryjne i gazolinowe, z wyjątkiem przedsiębiorstw naftowych, których łączny przerób ropy nie przekracza 1.000 t. lub łączna wytwórczość gazoliny 300 t. w roku kalendarzowym — i te jednak przedsiębiorstwa stają się uczestnikami „Polskiego Eksportu Naftowego" z dniem, w którym ich przerób ropy w danym roku kalendarzowym przekroczył 1.000 t., wzgl. w którym wytwórczość gazoliny przewyższyła 300 t.

Organizacja „Polski Eksport Naftowy" nie jest obliczona na zysk i funkcjonuje na podstawie budżetu, uchwalanego corocznie przez Radę Nadzorczą, a zatwierdzanego przez Ministra P. i H.

Władzami organizacji są: 1) Zgromadzenie Uczestników, 2) Rada Nadzorcza, 3) Komitet Handlowy i 4) Zarząd. Ponadto funkcjonuje przy organizacji Sąd Polubowny.

Nadzór nad organizacją wykonywa Komisarz Rządowy, mianowany przez Ministra Przemysłu i Handlu.

SYNDYKAT POLSKICH HUT ŻELAZNYCH

Spółka z ogr. odp.

SIEDZIBA CENTRALI: Katowice, ul. Lompy 14. Tel. Nr. 329-31.

ODDZIAŁ W WARSZAWIE: Warszawa, Moniuszki 10. Tel. 258-15.

Spółka powstała w roku 1925, jako Syndykat Górnośląskich Hut Żelaznych. Przekształcona w roku 1926 na Syndykat Polskich Hut Żelaznych opiera się na umowie spółki z dnia 22 lutego 1926 r. i obejmuje wszystkie polskie huty żelazne posiadające własne walcownie.

Syndykat ma za zadanie:

1) dokonywanie zbytu materjałów walcownianych w granicach celnych Rzeczypospolitej Polskiej i na terenie w. m. Gdańska;
2) ochronę wspólnych interesów gospodarczych udziałowców.

Kapitał zakładowy spółki wynosi 5 000 000 zł.

Do wytworów, których sprzedaż na rynku wewnętrznym centralizuje Syndykat należą półwyroby, żelazo prętowe i bednarka, żelazo uniwersalne, żelazo kształtowe, żelazo na drut, blachy grube, blachy cienkie, szyny ponad 115 mm wraz z akcesorjami, szyny do 115 mm wraz z akcesorjami, zestawy kołowe i ich części oraz sztuki kute.

Władzami Syndykatu są:

1) Walne Zgromadzenie Uczestników, 2) Rada Nadzorcza, 3) Zarząd.

W skład zarządu wchodzą:

Generalny Dyrektor b. Min. Bolesław Grodziecki, Dyrektor Aleksander Chabert, Dyrektor Witold Stadnikiewicz.

Uczestnikami Syndykatu są:

1) Wspólnota Interesów — Katowicka Spółka Akcyjna dla Górnictwa i Hutnictwa i Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura,
2) Huta „Pokój" Śląskie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc.,
3) Towarzystwo Akcyjne Zakładów Hutniczych „Huta Bankowa",
4) Towarzystwo Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza, Sp. Akc.,
5) Towarzystwo Zakładów Metalowych B. Hantke, Sp. Akc.,
6) Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc.,
7) Spółka Akcyjna Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich,
8) Towarzystwo Starachowickich Zakładów Górniczych, Sp. Akc.,
9) Huta Żelazna „Kraków", Sp. Akc.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach

PL. WOLNOŚCI 12a. TEL. 31967.

W miejsce dotychczasowej Izby Handlowej w Katowicach i Izby Handlowej i Przemysłowej w Bielsku została powołana do życia Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach, której okręg obejmuje całe Województwo Śląskie. W myśl statutu Izba Przemysłowo-Handlowa posiada 72 radców, z których 60 pochodzi z wyborów, 6 mianuje Minister Przemysłu i Handlu, a 6 kooptują radcy z wyboru wspólnie z radcami mianowanymi. Izba posiada 2 sekcje: przemysłową, złożoną z 40 radców z wyboru i handlową złożoną z 20 radców z wyboru.

Izba posiada ekspozyturę w Bielsku.

POLSKA KONWENCJA WĘGLOWA.

Organizacyjną formą przemysłu węglowego Polski w dziedzinie zbytu jest Polska Konwencja Węglowa z siedzibą w Katowicach. Powstanie jej jest następstwem sytuacji wytworzonej przez zamknięcie w czerwcu 1925 r. dowozu węgla polskiego do Niemiec. Utrata tego pojemnego rynku, w okresie niepomyślnej sytuacji gospodarczej kraju, byłaby niewątpliwie zredukowała znaczenie przemysłu węglowego w naszym organizmie gospodarczym do poziomu odpowiadającego potrzebom rynku krajowego i najbliższych zagranicznych, gdyby nie szybkie związanie się poszczególnych przedsiębiorstw węglowych lokalnemi i ogólnemi umowami konwencyjnemi, których celem było utrzymać przy życiu istniejące warsztaty wytwórczości.

Cel ten zasadniczo zostaje osiągnięty, a z biegiem czasu przez Konwencję Węglową następuje coraz ściślejsze zespolenie przemysłu węglowego i całkowite jego zunifikowanie, co już znajduje swój wyraz w obowiązującej w dobie obecnej umowie konwencyjnej. Właściwą korzyścią, jaką oddał polski przemysł węglowy życiu gospodarczemu Polski przez swoje zorganizowanie się jest poza utrzymaniem przy życiu warsztatów pracy — stworzenie nowych dodatnich pozycji, a to rozwinięcie eksportu zamorskiego i przyczynienie się przez to do powstania portu w Gdyni, własnej floty handlowej, specjalnej magistrali węglowej i t. p. Rzeczy tych dokonać nie można było inaczej, jak tylko przez uprzednie uporządkowanie rynku i określenie pozycji i udziału każdego producenta węglowego na rynku najbliższym.

W Polskiej Konwencji Węglowej skoncentrowane są całe głębokie kopalnictwo oraz wszystkie brykietownie.

UBEZPIECZENIE LUDNOŚCI PRZED WYPADKAMI LOSOWEMI

Ustawodawstwa poszczególnych państw starają się w większym lub mniejszym zakresie uregulować sprawy ubezpieczenia obywateli i ich rodzin przed skutkami wypadków losowych. Ubezpieczenia prywatne uzupełniają właściwie ubezpieczenia społeczne.

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE „FENIKS" (Jeneralne Przedstawicielstwo we Lwowie, pl. Marjacki 7), będąc jednem z najpoważniejszych towarzystw ubezpieczenia życiowego na kontynencie, usiłuje w duchu prawdziwie społecznym realizować potrzeby ubezpieczeniowe ludności. Ponieważ w czasie kryzysu zaniechano zamiaru rozszerzenia ubezpieczeń społecznych na dalsze warstwy ludności, a nawet wyłączono pewne grupy pracownicze, uznał „FENIKS" za celowe uprzystępnić ubezpieczenie w najrozmaitszych formach tak rodzinom urzędniczym i pracowniczym, jak i zawodom wolnym, kupcom, rzemieślnikom i włościanom — z uwzględnieniem specyficznych potrzeb poszczególnych rodzin i upodobań poszczególnych jednostek.

Towarzystwo „FENIKS" pracuje w 20 krajach trzech części świata. Stan ubezpieczeń Towarzystwa wynosił na całym obszarze pracy z końcem roku 1933 880.000 zł. na kwotę ponad trzy miljardy zł., a łącznie z innemi Towarzystwami koncernu „FENIKS" ponad cztery miljardy złotych. Wpływy „Feniksu" wynosiły w roku 1933 około dwieście dziesięć miljonów, a wypłaty ubezpieczeniowe w tymże roku siedemdziesiąt dwa miljony złotych.

UNJA POLSKIEGO PRZEMYSŁU GÓRNICZO-HUTNICZEGO.

Organizacją reprezentacyjną przemysłu górniczo-hutniczego o charakterze wolnego zrzeszenia zawodowo-branżowego jest utworzona w roku 1932 Unja Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego z siedzibą w Katowicach.

Unja Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego jest ścisłem skupieniem organizacyjnem przemysłu górniczo-hutniczego (głównie węglowego i cynkowego) zagłębi: śląskiego, dąbrowskiego i krakowskiego. Celem jej jest popieranie i obrona wspólnych interesów polskiego przemysłu górniczo-hutniczego oraz pozostających z nim w ścisłym związku gałęzi przemysłowych, jednak z wykluczeniem czynności zarobkowych.

Do zadań Unji należy uzgadnianie opinji całego przemysłu we wszystkich ważniejszych kwestjach polityki gospodarczej, a to zarówno odnośnie do wielkich problemów ogólno-gospodarczych, jak i w poszczególnych kwestjach polityki socjalnej, polityki podatkowej, polityki celnej i komunikacyjno-taryfowej, ponadto opinjowanie wszelkich projektów ustaw i rozporządzeń mających pośrednio czy bezpośrednio znaczenie dla kształtowania się stosunków czy to przemysłu górniczo-hutniczego, czy też całokształtu stosunków gospodarczych Państwa. Podstawę faktyczną dla uzgadniania opinji i wniosków w powyższych sprawach stanowią systematycznie zbierane i fachowo opracowywane materjały statystyczne, obrazujące każdorazowy całokształt sytuacji w reprezentowanych przez Unję przemysłach.

Pozatem do zadań Unji należy również opracowywanie wspólnych wytycznych dla modernizacji technicznej i racjonalizacji produkcji w przemyśle węglowym, opracowywanie dotyczących tego przemysłu problemów elektryfikacyjnych, zagadnień z zakresu technologji węgla, problemu szkód górniczych oraz normalizacji materjałów i narzędzi stosowanych w górnictwie, spraw bezpieczeństwa pracy na kopalniach i stosowania płynnej podsadzki przy odbudowie, oraz spraw szkolnictwa górniczego.

Organami Unji są: a) Walne Zgromadzenie członków, b) Komitet Prezydjalny (Zarząd). Na czele Komitetu Prezydjalnego stoi Prezydjum. Sprawy bieżące Unji załatwia Dyrekcja Unji.

Do Prezydjum wchodzą obecnie:

Inż. Aleksander Ciszewski jako Prezes urzędujący, Witold hr. Sągajłło i George Sage Brooks jako Prezesi, Inż. François Michel, Inż. Tomisław Morawski, Inż. Józef Przedpełski, Dr. Bronisław Radowski, Inż. Robert Callon, Oskar Vogt, i Inż. Jan Brzozowski jako Wice-prezesi.

Dyrektorem Unji jest p. Inż. Michał Bajer.

Unja Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego, która rozpoczęła swoją działalność dnia 1 maja 1932 r. wchodzi w skład Centralnego Związku Przemysłu Polskiego w Warszawie, tworząc razem z Polską Konwencją Węglową w tym Związku grupę węglową. Adres Unji: Katowice, ul. Juljusza Ligonia 7.

„KARPATIA“ TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH NA ŻYCIE WE LWOWIE.

a) siedziba: Lwów, Rynek 38.

b) Rada Nadzorcza: Dr Stefan Fedak, prezes Rady, ks. Bazyli Łycyniak i Dr. Michał Wołoszyn — Wiceprezesi.
Członkowie: Ks. Mikołaj Hrycelak, Mikołaj Zajaczkiwskyj, Włodzimierz Kuźmowycz, Stanisław Ławriw, Dr. Kost' Łewyckyj, Dr. Lubomyr Makaruszka, Dr. Juljan Sawczak, Iwan Tyktor, Emanuel Czesnyk.
Zastępcy: Dr. Markjan Dzerowycz, ks. Mikołaj Galant, Ilko Łysyj.

c) Zarząd: Dyrektor Zarządzający: Dr. Iwan Gyża, członkowie Zarządu: Jarosław Kołtuniuk, inż. Juljan Pawłykowskyj.

DO ZWIĄZKU POLSKICH PRODUCENTÓW I RAFINERÓW OLEJÓW MINERALNYCH W WARSZAWIE.

ul. Czackiego 12, tel. 5-29-91, należą następujące przedsiębiorstwa:

KONCERN NAFTOWY „MAŁOPOLSKA"

Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne
dawniej Bergheim i Mac Garvey, S. A.
Rafinerja w Gliniku Marjampolskim.

Galicyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne
dawniej Bergheim i Mac Garvey, S. A.
Rafinerja w Jedliczu.

Spółka Akcyjna „Nafta" w Drohobyczu.

Polskie Związkowe Rafinerje Olejów Skalnych
Rafinerja w Trzebini

Polskie Związkowe Rafinerje Olejów Skalnych S. A.
Rafinerja „Dros" w Drohobyczu.

Galicyjskie Towarzystwo Naftowe „Galicja" S. A. we Lwowie.
RAFINERJA W DROHOBYCZU.

„Gazy Ziemne", Spółka Akcyjna dla Przemysłu Naftowego we Lwowie.
„Jasło", Zakłady Przem.-Naftowe, Gartenberg i Schreyer, S A. w Jaśle.
RAFINERJA W JAŚLE.

Standard-Nobel w Polsce, S. A. w Warszawie.
RAFINERJA W LIBUSZY.

Vacuum Oil Company, S. A. w Warszawie.
RAFINERJA W CZECHOWICACH.

Rafinerja Nafty „Iwonicz" w Warszawie.
RAFINERJA W IWONICZU.

Rafinerja Nafty i Fabryka Olejów Mineralnych
Bracia Haber, Sp. z o. o., w Stanisławowie.
RAFINERJA W STANISŁAWOWIE.

Produkcja wymienionych przedsiębiorstw wynosi:
surowca (ropy naftowej) około 65% ogólnego wydobycia w Polsce,
gotowych produktów . . około 80% ogólnego wydobycia w Polsce.

KOMUNALNY BANK KREDYTOWY — POZNAŃ

Prezes: Leon Barciszewski, wiceprezesi: Dr. Zbigniew Jerzykowski i Józef Włodek.
Członkowie Rady: Teodor Bolduan, Stanisław Czasz, Feliks Kasprzak, Wiktor Łuczak, Jan Ornass, Jan Polski. Jan Różankowski, Dr. Konrad Siudowski, Dr. Romuald Wilczek.
Dyrektor Naczelny: Tadeusz Adamczewski.
Dyrektorzy: Tadeusz Michciński, Michał Rakowski, Wacław Drabarek — Komisarz Rządowy, Zygmunt Krzysztoporski — Zast. Kom.

USTAWA TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO M. WARSZAWY
została zatwierdzona w dniu 12 stycznia 1870 r.

W pierwszym roku istnienia Towarzystwa skorzystało z pożyczek 349 właścicieli nieruchomości na ogólną sumę 4.138 800 rubli, w roku zaś 1914 Towarzystwo miało już 4434 członków z ogólną sumą pożyczek 170 milj. rubli, przy kapitale zasobowym 11 milj. rubli.

Listy zastawne Towarzystwa korzystają z dużego zaufania, gdyż bezpieczeństwo ich oparte jest: na hipotekach, zabezpieczających poszczególne pożyczki w listach zastawnych, na kapitale zasobowym, na całym majątku ruchomym i nieruchomym Towarzystwa, oraz ponadto na dodatkowej odpowiedzialności zbiorowej wszystkich nieruchomości, obciążonych pożyczkami Towarzystwa.

Wojna światowa wstrzymała naturalny rozwój Towarzystwa. Podobny skutek miała inflacyjna gospodarka pieniężna, kontynuowana przez pewien czas również po wojnie, gdyż stałe obniżanie się wartości pieniądza spowodowało konieczność zupełnego zaniechania emisji listów zastawnych. Dopiero z chwilą wprowadzenia waluty złotowej, przeprowadzenia konwersji rublowych pożyczek na złotowe i ustabilizowania się stosunków pieniężnych Towarzystwo mogło od r. 1925 rozpocząć działalność pożyczkową przez wypuszczenie 8% listów zastawnych złotowych. Oprocentowanie tych listów zastawnych zostało obniżone po kilku latach do 5% ustawą z dn. 20 grudnia 1932 r. (Dz. Ustaw Nr 115, poz. 950). W ten sposób Towarzystwo ma obecnie, tak samo jak przed wojną, tylko $4^1/_2$ i 5-procentowe listy zastawne.

W czasie od 1925 r. do 1933 r. Towarzystwo udzieliło pożyczek na 132 milj. złotych, zdołało zebrać 10 milj. złotych kapitału zasobowego i zawsze we właściwych terminach wypłacało i wypłaca należność zarówno za kupony jak i za listy zastawne, podlegające wycofaniu z obiegu.

Stan listów zastawnych Towarzystwa, pozostających w obiegu na dzień 1 października 1934 r., wynosi:

$4^1/_2$% — 14.334.650 zł., 5% — 37.293 200 zł. i 5% (daw. 8%) — 129.222.900 zł.

Losowanie listów zastawnych odbywa się 2 razy do roku w pierwszych dniach maja i listopada.

Za wylosowane listy zastawne Towarzystwo wypłaca gotowizną pełną ich wartość nominalną.

BANK „SPOŁEM!“,
WARSZAWA, KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 16/18.

Oddział Miejski: Żoliborz, pl. Wilsona. Zastępstwa lokalne — wszystkie Oddziały Związku Spółdzielni Spożywców Rz. P. i upoważnione spółdzielnie. Konto w P. K. O. Nr. 81.800.

Zarząd: Marjan Rapacki — prezes, Józef Jasiński i Daniel Kuszewski — dyrektor.

Bank został założony w r. 1930 w charakterze centrali pieniężnej polskiej grupy spółdzielczości spożywców. W liczbie swych członków skupia 2 ogólnokrajowe związki spółdzielni (Związek Spółdzielni Spożywców Rz. P. i Związek Rewizyjny Spółdzielni Wojskowych), 4 związki lokalne, 124 spółdzielnie spoż., kredyt. i mieszkan. i 4 inne instytucje i działa pod gwarancją członków, wynoszącą obecnie zł. 5.900.000. Kapitał zakładowy wpłacony stanowi zł. 530.000.

Bank przyjmuje wkłady od członków i innych instytucyj i osób, otwiera r-ki czekowe i załatwia inne zlecenia bankowe. Kredytu udziela tylko swoim członkom. Od wkładów płaci 4 do 6 i pół proc.

WYNIKI PRACY PIERWSZEJ GIEŁDY MIĘSNEJ W POLSCE

Giełda Mięsna w Warszawie i pierwsza w Polsce została uruchomiona dnia 16-go listopada 1931 r. Jako samorząd gospodarczy spełniła pokładane w niej nadzieje ze strony członków, rekrutujących się z kupiectwa i rzemiosła mięsnego, oraz rolnictwa, przez: 1) spowodowanie zryczałtowania podatku przemysłowego od obrotu, przyznanie obrotom giełdowym ulgi w postaci zniżki 33 procentowej od podatku obrotowego i t. d.; 2) uchronienie handlujących od niesprawiedliwych wymiarów podatkowych i niesłusznych egzekucyj; 3) usprawnienie obrotów targowych zwierzętami rzeźnemi; 4) opracowanie tez do ustawy, wydanej w drodze dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej „W sprawie uregulowania obrotów zwierzętami gospodarskiemi, drobiem i mięsem w hurcie"; 5) uruchomienie 50 prowincjonalnych komisyj notowań cen; 6) spowodowanie nowelizacji ustawy przemysłowej, uznającej wyręb mięsa za rzemiosło; 7) uruchomienie taniego źródła kredytu dla rzemiosła i kupiectwa przez zorganizowanie Kasy Targowej.

Od chwili uruchomienia Giełdy Mięsnej do dnia 10-go grudnia 1934 r. dokonano obrotów giełdowych na sumę 208,5 miljonów złotych. Widać z tego, że warszawski rynek mięsny reprezentuje duży odcinek gospodarczy. Należy również zaznaczyć, że z Zarządem Miejskim Warszawy została nawiązana ścisła współpraca, co do metod handlu żywcem i mięsem. Został w tej sprawie podpisany specjalny protokuł. Targowiska żywca są specjalnie popierane przez zróżniczkowanie stawek ubojowych. W dalszym ciągu Giełda Mięsna zmierza do całkowitego unormowania handlu żywcem i mięsem w całej Polsce.

REASEKURACJA UBEZPIECZEŃ.

Dla nadania wynikom działalności zakładów ubezpieczeń majątkowych większej stabilizacji, a wydawanym przez nie gwarancjom — większej pewności, istnieje specjalny instrument gospodarczy zwany reasekuracją.

Reasekuracja, jako czułe narzędzie zakładów ubezpieczeń. jest bardzo ważnym czynnikiem w życiu wewnętrznem tych zakładów — zwłaszcza. że działające w Polsce zakłady ubezpieczeń — wskutek splotu szeregu okoliczności, między innemi wskutek stosunkowo małego i niekorzystnego składu portfeli ubezpieczeniowych — posługują się reasekuracją w bardzo silnym stopniu.

Wpływ reasekuracji na całokształt stosunków finansowo-gospodarczych kraju zależny jest od polityki, którą kierują się poszczególne zakłady ubezpieczeń przy jej stosowaniu, w szczególności co do jej zakresu i warunków oraz źródła szukania ochrony reasekuracyjnej.

Jedynem przedsiębiorstwem reasekuracyjnem w Polsce jest „WARTA" Towarzystwo Reasekuracyjne Sp. Akc., która została założona i jest prowadzona przez prawno-publiczne zakłady ubezpieczeń. Dążeniem „WARTY" jest zaspakajanie potrzeb reasekuracyjnych poszczególnych zakładów ubezpieczeń w zgodzie z polską gospodarczą racją stanu i wcielanie w życie — w dziedzinie reasekuracji — przewodnich myśli publicznych zakładów, jako regulatorów stosunków ubezpieczeniowych.

CENTRALA ZWIĄZKU KUPCÓW.

Centrala Związku Kupców jest naczelną organizacją kupiectwa żydowskiego w Polsce. Struktura organizacyjna obejmuje Związki terytorjalne, oddziały i członków korespondentów. Liczba ich dochodzi do 500. Grup branżowych — Sekcyj — liczy Związek 56.

Centrala wydaje własny organ „Przegląd Handlowy". Działalność swą rozwija Centrala Związku Kupców w 2-ch kierunkach: konsolidacji organizacyjnej kupiectwa żydowskiego oraz pracy ustalającej opinje i dążenia kupiectwa żydowskiego w stosunku do wszystkich zjawisk gospodarczych w kraju i zagranicą. Prace te pociągają za sobą konieczność dokładnych badań przemian strukturalnych i konjunkturalnych naszego życia gospodarczego i odpowiedniego nastawienia kupiectwa żydowskiego do nowopowstających warunków obrotu. Pozatem C. Z. K. bierze udział we wszystkich akcjach o charakterze gospodarczym.

Organizacja początek swój datuje od roku 1905, ale prawdziwy jej rozwój datować się może od r. 1919, kiedy to na I-ym Zjeździe kupiectwa żydowskiego w Niepodległej Polsce Centrala uzyskała reprezentację ogółu kupiectwa żydowskiego.

Zarząd Centrali Związku Kupców stanowią:

W. Wiślicki — Prezes, Poseł na Sejm; A. Gepner — Wice-Prezes, Radca Izby P. H. w Warszawie; S. Graff — Wice-Prezes; E. Kobryner — Skarbnik, Sędzia Handlowy; R. Zylbersztajn — Sekretarz, Radca Izby P. H. w Warszawie; F. Lewenfisz — Radca Izby P. H. w Warszawie; N. Polak — Radca Izby P. H. w Warszawie; K. Rechthand — Radca Izby P. H. w Warszawie, J. Himelfarb — Radca Izby P. H. w Warszawie.

Dyrektor Naczelny — Inż. M. Zajdenman, Sędzia Kartelowy, Radca Izby P. H. w Warszawie.

Radca Prawny — Adw. J. Kaliski, Adw. B. Ołomucki.

CENTRALNY SJONISTYCZNY WYDZIAŁ PALESTYŃSKI.

Centralny Sjonistyczny Wydział Palestyński w Warszawie, który prowadzi emigrację Żydów z Polski do Palestyny, powstał pod koniec r. 1919 po stworzeniu prawnych możliwości imigracyjnych dla Żydów do Palestyny.

Zadania Centralnego Wydziału Palestyńskiego sprowadzają się do:

a) udzielania informacyj o możliwościach emigracyjnych, kolonizacji miejskiej i wiejskiej oraz znalezienia możliwości pracy w Palestynie;

b) przysposobienia materjału ludzkiego dla Palestyny i dostosowania go do warunków życia i pracy w tym kraju;

c) załatwiania wszystkich formalności, związanych z wyjazdem do Palestyny.

Działalność Centralnego Wydziału Palestyńskiego prowadzona jest w ramach polskiego ustawodawstwa emigracyjnego i pozostaje pod opieką i kontrolą Ministerstwa Opieki Społecznej.

Centralny Wydział Palestyński reprezentuje również Agencję Żydowską dla Palestyny w Jerozolimie przed angielskiemi władzami konsularnemi w Polsce.

W przeciągu 15 lat istnienia Centralnego Wydziału Palestyńskiego za jego pośrednictwem wyemigrowało do Palestyny około 90.000 osób.

Zarząd Centralnego Wydziału Palestyńskiego składa się z pp.: Prezesa: Inż. A. Reissa i członków prezydjum: Dr. M. Klejnbauma i Adw. Bluma. Kierownikiem Centr. Wydziału Pal. jest p. R. Szafar, Sekretarzem — p. J. Kasztan. Centralny Wydział Palestyński ma dwa oddziały: we Lwowie i Krakowie.

Polska Państwowa Loterja Klasowa

Pierwsze wiadomości o grze loteryjnej w Polsce sięgają roku 1748, gdy urządzono loterję, by tą drogą zdobyć fundusze na budowę szpitala. Od tego czasu urządzano dość często loterje, w celu zasilania rozmaitych poczynań o charakterze społecznym i dobroczynnym; do dzisiejszego dnia zachowały się jeszcze z tego okresu.

Jako instytucja stała, loterja istnieje jednak dopiero od r. 1808. Jej organizacja przechodziła rozmaite koleje, by przybrać wreszcie pewne formy i przetrwać niemal bez zmian pod nazwą: „Loterji Klasycznej Królestwa Polskiego" do roku 1915, t. j. do czasu opuszczenia Warszawy przez najeźdźcę rosyjskiego.

Lata okupacji niemieckiej (1915 — 1918) zaznaczyły się dobroczynną działalnością loterji „Rady Głównej Opiekuńczej" i „Legjonów", a więc imprez nie państwowych, lecz społecznych. Sprawa ta została uporządkowana nareszcie po odzyskaniu przez kraj nasz niepodległości, dzięki wydaniu w dniu 26 marca 1920 roku specjalnej ustawy, która normuje zasadnicze podstawy organizacji istniejącej obecnie Loterji Państwowej.

Na mocy tej ustawy zwierzchnią władzą Loterji Państwowej, jest Ministerstwo Skarbu, zaś bezpośrednio sprawami jej kieruje Generalna Dyrekcja Loterji z Dyrektorem na czele. Czysty zysk, osiągnięty przez Loterję, przelewany jest do Skarbu Państwa, na tych samych zasadach, na jakich zasilają Skarb wpływy z przedsiębiorstw monopolowych. Jak to wskazują podane poniżej cyfry, po krótkotrwałem wahaniu, wywołanem prawdopodobnie nastrojami kryzysowemi w roku budżetowym 1932/33, dochody Skarbu z tego źródła wykazują stałą tendencję zwyżkową. Loterja wpłaciła mianowicie do Skarbu w latach budżetowych:

1931/32	. . . . .	zł. 15.531.311 gr. 54
1932/33	. . . . .	„ 14.200.000 „ 00
1933/34	. . . . .	„ 17.041.941 „ 31
1934/35	wpływy preliminowane .	„ 20.055.000 „ 00

W chwili obecnej każda Loterja podzielona jest na cztery klasy. W każdej z nich odbywają się ciągnienia, które decydują o przydziale wygranych. Największa wygrana wynosi 1.000.000 złotych i przyznawana jest temu numerowi losu, na który w ostatnim dniu ciągnienia czwartej klasy padnie pierwsza wygrana w kwocie 200-u zł. Pozatem w każdej klasie są wygrane po 100.000, 50.000, 20.000 i t. d. złotych; ogółem na 180.000 losów przypada 104 000 wygranych na sumę 22.320.000 zł. Ciekawe są zestawienia wygranych, wypłaconych przez Loterję Państwową w tych samych okresach, które podaliśmy powyżej, wymieniając wpływy do Skarbu Państwa. Tak więc:

W r. budż. 1931/32 wypłacono wygranych na sumę zł. 54.311.125 gr. 00

W r. budż. 1932/33 wypłacono wygranych na sumę zł. 45.530.712 gr 50

W r. budż. 1933/34 wypłacono wygranych na sumę zł. 57.075.425 gr. 00

Na rok budżetowy bieżący, t. j. 1934/35 preliminowano 66 920.000 zł.

Jak widzimy i w tym kierunku, tak pożądanym dla graczy, uwydatnia się wybitnie tendencja zwyżkowa.

Dla ścisłości dodać należy, iż każdy los podzielony jest na cztery ćwiartki, które można nabywać oddzielnie; cena takiej ćwiartki w każdej klasie wynosi zł. 10 dla osób, grających w ciągu całej loterji stale na jeden i ten sam numer. Nowoprzybywający lub zmieniający numer losu w ciągu jednej loterji gracze opłacają należność również za poprzednie klasy. Wygrane wypłacane są niezwłocznie po ukazaniu się tabeli urzędowej, po potrąceniu 20% na rzecz Skarbu Państwa. Żadnych innych potrąceń czynić nie wolno.

CHORZÓW (DAWN. KRÓLEWSKA HUTA),

z 103.200 mieszk. (5431.5 na 1 km²) i 19 km² pow., tworzy samodzielny powiat. Ludności narod. polskiej ok. 90%, katolików ok. 95,5%, żydów 1,5%, ewang .ok. 3%.

WŁADZE MIASTA: Prezydent — Grzesik Karol, II Burmistrz — Dubiel Paweł, Prezes Komis. Rady Miejskiej, składającej się z 15 członk. — Dr. Nowak Ignacy.

BUDŻET: na r. 1934/35: 8.509.510 zł. po stronie wydatków i dochodów. — Majątek czysty: ok. 35,25 milj. zł.

SZKOLNICTWO: 30 szkół powszechnych publicznych (w tem 2 mniejszościowe) i 1 prywatna, 5 gimnazjów: 2 państwowe, klasyczne i matematyczno-przyrodnicze, 2 miejskie żeńskie i handlowe i 1 prywatne niemieckie; Szkoła Przysposobienia Kupieckiego, Miejska Szkoła Handlowa, 2 szkoły dokształcające: kupiecka i przemysłowa.

PRZEDSIĘBIORSTWA, ZAKŁADY I URZĄDZENIA HUMANITARNE MIEJSKIE: Komun. Kasa Oszczędn., rzeźnia, hala targowa, Teatr Domu Ludowego, Zakłady Elektryczne i Wodociągowe, zakład zastawniczy, szpital, zakład opieki nad starcami, sierotami i podrzutkami, 3 stacje opieki nad matką i dzieckiem, zakład opieki nad bezdomnymi, zakład dokarmiania dzieci szkolnych w Orzeszu, straże pożarne: zawodowa i ochotnicza, kolumny sanitarne, kuchnia mleczna, 5 kuchen dla bezrobotnych, „żłobek" dla niemowląt i t. d.

WIADOMOŚCI KULTURALNE. OSOBLIWOŚCI CHORZOWA.

Chorzów, to najmłodsze 100-tysięczne miasto Polski. Powstało bowiem 1.7.1934 r. przez połączenie Król. Huty (81.780 ludn. — otrzymała statut miejski w r. 1868) i gmin: Chorzowa (15.084 — pierwszy zapisek histor. z r. 1136) i Nowych Hajduk, (6244 — młodej osady górniczej). Nowe miasto podzielono na 4 dzielnice: I — część południowa, II — półn., III — dawn. gm. Chorzów i Maciejkowice i IV — dawn. Nowe Hajduki.

Mimo swego wybitnie przemysłowego charakteru, — wystawiona więc na najzacięt̨sze ataki germanizacyjne — nie zatraciła Król. Huta nigdy swego prawdziwego oblicza duchowego — u schyłku XIX w. była nawet ośrodkiem ruchu narodowego na Śląsku. Działali tu Karol Miarka i poeta śląski J. Ligoń; wychodziło tu w różnych czasokresach 7 pism polskich.

Dzisiejsze miasto posiada 5 kościołów katolick., 2 ewang. i synagogę. Uderza tu różnorodność stylów i form architektonicznych. Zastąpiony jest styl gotycki, bazylikowy i nawskroś nowoczesny o ciekawem rozwiązaniu wnętrza, ewang. — w stylu wiejskich kościołów w Alpach, synagoga — w maurytańskim. Jeśli dodamy jeszcze kilka monumentalnych gmachów, któremi w ostatnich latach miasto upiększono — Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ratusz, Bank Polski, koszary wojskowe, Instytut Kształcenia Handlowego, Teatr Domu Ludowego, Urząd Skarbowy, potem pomnik Powstańców Śląskich (jeden z najpiękniejszych na Śląsku), bardzo dobrze rozbudowane urządzenia sportowe — stadjon miejski, (na 10.000 widzów), pływalnia betonowa z plażą, korty tenisowe, 3 parki ze smakiem stale upiększane, liczne place i skwery śródmiejskie, dobrze zabrukowane i oświetlone ulice, wreszcie solidnie budowane domy, doskonałe połączenia kolejowe, autobusowe i tramwajowe z wszystkiemi miastami Śląska polskiego i niemieckiego — to otrzymamy mniejwięcej pełny obraz zewnętrzny Chorzowa. Pozostawia on na każdym niezatarte wrażenie. Szczególnie piękny i oryginalny widok na „miasto pracy" mieć można wieczorem, z Góry Redena, obok pomnika Redena, skąd widać płonące piece hutnicze i tysiące świateł hut i kopalń, okalających Chorzów szerokim wieńcem.

Główną osobliwością miasta, to jednak jego przemysł: 3 kopalnie, huta „Król", najw. na Śląsku, szyb „Prezydent" jedyny w swoim rodzaju w Europie, ze względu na nowoczesne urządzenia techniczne, cel licznych wycieczek krajowych i zagranicznych; dalej — największa w Polsce elektrownia, słynna Państw. Fabryka Związków Azotowych, gazownia, koksownia i t. d. Wspomnieć pozatem należy Lecznicę Bracką, największą na Śląsku, a bodaj i w całej Polsce.

„Żelazny pierścień", niepozwalający na dalszy rozwój miasta (brak terenów budowl., 13.455 mieszk. na 1 km² — najw. gęstość zaludn. w Polsce), został przez przyłączenie 2 sąsiednich gmin przełamany — Chorzów będzie się dalej rozwijał i upiększał...

INSTYTUT SPRAW SPOŁECZNYCH

FUNDACJA INSTYTUCYJ UBEZPIECZEŃ

WARSZAWA

ulica Ujazdowska 41, tel. 9-60-41, 9-60-42.

Dyrektor Instytutu: KAZIMIERZ KORNIŁOWICZ

Wicedyrektor: WACŁAW ADAMIECKI.

Instytut powstał w 1931 r. jako fundacja instytucyj ubezpieczeń społecznych. Zadaniem Instytutu jest prowadzenie prac naukowo-badawczych, propagandowych i pedagogicznych w zakresie ochrony pracy, jej bezpieczeństwa i higjeny, ubezpieczeń społecznych, rynku pracy, bezrobocia i opieki społecznej. Instytut pozostaje w kontakcie ze wszystkiemi analogicznemi instytucjami na całym świecie, pozatem posiada szereg korespondentów i współpracowników na terenie kraju.

Instytut organizuje kursy z zakresu zagadnień społecznych, prowadzi w dziale bezpieczeństwa i higjeny pracy propagandę celem zwalczania wypadkowości przy pracy i chorób zawodowych, produkuje odpowiednie filmy, wydaje specjalne broszury i plakaty.

Instytut Spraw Społecznych prowadzi działalność wydawniczą w działach: ubezpieczeniowym, statystycznym, rynku pracy, bezrobocia oraz bezpieczeństwa i higjeny pracy. W tym zakresie Instytut wydał szereg prac, a ostatnio ukazały się:

Adamiecki W. *Rola instytucyj ubezpieczeniowych w akcji zapobiegania wypadkom przy pracy.*

Landau L. *Działalność lokacyjna ubezpieczeń społecznych.*

Hessek K., Micewicz S. *Praca w hutach cynku i ołowiu pod względem bezpieczeństwa i higjeny.*

Nowakowski B. *Zasady wietrzenia i ogrzewania.*

Dąbrowski L. *Praca w młynarstwie pod względem bezpieczeństwa i higjeny.*

Krahelska H. i Pruss S. *Życie bezrobotnych.* Badanie ankietowe.

Kalendarz bezpieczeństwa i higjeny pracy na r. 1935.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA
W POZNANIU

STUDJUM 3-LETNIE POSIADAJĄCE PRAWA I-ej KATEGORJI W PAŃSTWOWEJ SŁUŻBIE CYWILNEJ

Prace dyplomowe z działu:

ekonomicznego,
handlowego,
przemysłowego,
bankowego,
komunikacyjnego,
ubezpieczeniowego.

Przy Wyższej Szkole Handlowej istnieje Wyższy Kurs Pedagogiczny (roczny) i Wyższy Kurs Dziennikarski (roczny).

ULGI DLA NIEZAMOŻNYCH STUDENTÓW II i III ROKU.

Adres: Poznań, Wały Zygmunta Starego 2/3

Szkoła nauk politycznych w Wilnie

przy Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej

Wilno, Arsenalska 8

Kurs nauk trzyletni. Matura obowiązkowa.

Zapisy od połowy września do października.

Szkoła posiada prawa wyższych uczelni państwowych.

BYDGOSZCZ, miasto przem.-handl.

Dnia 1.X.1934 r. liczyło 123.250 miesz.

W TEM 90% POLAKÓW

SZKOLNICTWO: 23 publ. szkół powszech., 3 powszechne szkoły prywatne, 2 szkoły wydziałowe, 7 gimnazjów, 10 szkół zawodowch,

Wzorowo urządzony Wydz. Wych. Fiz.

Wspaniały tor regatowy w Brdyujściu, na którym odbywają się międzynarodowe regaty.

ZABYTKI: gotycka fara, kościół Klarysek i kościół Pobernardyński z XV w., Stare spichrze nad Brdą oraz malowniczy zakątek nad kanałem, zw. Wenecią Bydgoską.

Prezydent miasta i przewodniczący Rady M.: LEON BARCISZEWSKI

Budżet na rok 1934/35 — 15.935.625 zł.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO
ODDZIAŁ W KATOWICACH
UL. MICKIEWICZA Nr 3
TELEFONY 30991--30995
SPRZEDAJE:
CZEKI PODRÓŻNICZE I AKREDYTYWY
(REGISTERMARKI)

Produkty naftowe
Oleje specjalne
Parafinę, Asfalty i t. d.

poleca GALICJA S. A.
Lwów, ulica Kościuszki Nr. 8.
Rozgałęziona organizacja sprzedaży w kraju i zagranicą.

KLUCZEWSKA FABRYKA PAPIERU I CELULOZY
SPÓŁKA AKCYJNA
ZARZĄD: Warszawa, ul. Moniuszki 2-a. Tel. Centr. 555-16.
Adres telegr. Warszawa—Kluczpap.
Fabryka: wieś „Klucze", poczta Olkusz. Stacja kolejowa Rabsztyn.
Adres tel. Olkusz Nr. 25.
Specjalność: papiery kancelaryjne, listowe, papeteryjne, zeszytowe, rysunkowe, offsetowe, przebitkowe, drukowe, albumowe i manufakturowe. Celuloza wysokobielona, masa drzewna.

BROWAR KSIĄŻĘCY
TYCHY
GÓRNY SLĄSK
wytwarza tylko pierwszorzędne piwo.
Żądajcie 1629 wyraźnie:
KSIĄŻĘCE TYSKIE PIWO!

Polski Związek Zrzeszeń Własności Nieruchomej Miejskiej

Warszawa, ul. Zgoda 1.

Prezes: Dr. Artur Hr. Potocki.

Wiceprezesi: Inż. Kazimierz Tyszka, Dr. Jerzy Schimmel, Inż. Michał Kossowski, Mgr. Józef Małkiewicz, Red. Kazimierz Janikowski.

Dyrektor: Ludwik Wędołowski.

Sekretarz: Ludwik Rząśnicki.

Zakłady Wodociągowe m. Lwowa

ul. Zielona l. 62.

Wodociągi miasta Lwowa istnieją od roku 1901. Wodę gruntową ujętą w Woli Dobrostańskiej i Szkle (42 klm. od Lwowa) doprowadza się rurociągiem 600 mm. do Lwowa. Długość rurociągów w sieci w mieście wynosi 200 klm., pojemność zbiorników retencyjnych betonowych podziemnych wynosi 10.000 m³, a zbiorników wieżowych 240 m³. Do sprowadzenia wody służą trzy stacje pompowe, pozostałe cztery stacje pompowe służą do przepompowywania wody na wyższe poziomy. Maximalna wydajność ujęć wynosi 34.000 m³ na dobę. Wodę oddaje się mieszkańcom na podstawie wodomierzy realnościowych.

Elektrownia miejska w Krakowie

ul. Dajwór 27.

istnieje od r. 1904.

Telefony: Dyrekcja 121-56, Centrala 150-70, Nr. konta P. K. O. 400.228. Moc zainstalowana maszyn: 15.700 kW. Prąd zmienny — prąd stały w likwidacji. Długość sieci rozdzielczej 201 km. szlaku, moc transformatorów 21.089 kVA. Produkcja 33.500.000 kWh.

Obszar zasilania, Kraków — miasto i 13 gmin okolicznych.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

Oddział w Katowicach, róg ul. Marsz. Piłsudskiego i Szkolnej
Dyrektor: Stanisław Jeziorowski

Bank załatwia wszelkie operacje bankowe, uskutecznia przekazy krajowe i zagraniczne, kupuje i sprzedaje waluty, przyjmuje zlecenia giełdowe oraz wkładki oszczędnościowe i lokaty. Książeczki oszczędnościowe o pupilarnem bezpieczeństwie nie podlegają zajęciu do kwoty 2.500 zł.

PRASA-REKLAMA

P. A. T.

1935.

INFORMATOR PRASOWO-REKLAMOWY

Zorjentuje ogłaszającego się o wartości i celowości poszczególnych środków reklamy, poda szczegółowy katalog prasy z cennikami ogłoszeń, stanie się niezbędnym poradnikiem dla kupca, przemysłowca, finansisty pragnącego utrzymać starych klijentów, zdobyć nowych, powiększyć obroty i zyski swego przedsiębiorstwa.

DO NABYCIA: P. A. T. WARSZAWA, ul. Królewska 5.
I WSZYSTKIE ODDZIAŁY PROWINCJONALNE.

BIURO OGŁOSZEŃ i REKLAM P.A.T.

Warszawa, Krak. Przedm. 50

Tel. 233-53

Projektuje i przeprowadza wszelkie kampanje reklamowe i propagandowe

Utrzymuje stałe stosunki z prasą całego świata.

Posiada wyłączność eksploatacji objektów reklamowych w tramwajach i autobusach miejskich w Warszawie i in. miastach.

Przyjmuje i wykonuje reklamę filmową i fotograficzną.

Własne Atelier Grafiki.

Zamieszcza ogłoszenia w wydawnictwach własnych i obcych.

ŻYCIE SPOŁECZNE

RYNEK PRACY

Ścisłe obliczenie pojemności i nasycenia rynku pracy w Polsce jest b. utrudnione z uwagi na nieuchwytność lub niewymierność szeregu czynników pierwszorzędnego znaczenia.

Tak np. nie możemy ustalić ogólnej liczby osób zatrudnionych pracą najemną (brak danych zwłaszcza co do rolnictwa) i musimy przyjąć zastępczo za podstawę orjentacyjną — liczbę ubezpieczonych na wypadek choroby, t. j. przeciętnie za rok 1933 — 2.030.000 osób.

Analogicznie liczba ubezpieczonych w Zakładach Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych może dać pewne wyobrażenie o stanie zatrudnienia tej kategorji pracowników, z wyłączeniem etatowych funkcjonarjuszy państwowych i wojska. Liczba ta wynosiła w roku 1933 przeciętnie 230.500 osób.

Jeżeli chodzi o stan zatrudnienia w przemyśle, to rozporządzamy ściślejszemi już danemi. W okresie od 1.4.1933 do 31.3.1934 w górnictwie i hutnictwie oraz zakładach przemysłowych, zatrudniających normalnie 20 i więcej ludzi, pracowało łącznie przeciętnie 543.000 robotników, na robotach publicznych zaś—przeciętnie 53.600 robotników. Liczba nie 20 i więcej ludzi, pracowało łącznie przeciętnie 543.000 robotników, na robotach publicznych zaś — przeciętnie 53.6000 robotników. Liczba przepracowanych robotniko-godzin w przemyśle przetwórczym wynosiła w okresie od 1.6.1933 do 31.5.1934 przeciętnie 13.917.000 tygodniowo; obliczenie to uwzględnia jedynie zakłady przemysłu przetwórczego, zatrudniające 20 i więcej robotników.

Z ogólnej liczby zatrudnionych robotników przypada na mężczyzn ok. 75%, na kobiety — ok. 21%, na chłopców ok. 2,5%, na dziewczęta — 0,5%.

Płace robotnicze mniejwięcej w 40%tach regulowane są umowami zbiorowemi, orzeczeniami arbitrażowemi, bądź też wspólnie przez pracodawców w porozumieniu z ogółem pracowniczym. W pozostałych 60%-tach płace normowane są indywidualnie, skutkiem czego daleko większa jest ich elastyczność i zależność od wahań konjunktury.

Przeciętny zarobek robotnika w górnictwie i przemyśle wytwórczym w okresie kwiecień 1933 — marzec 1934 wynosił 78 groszy za godzinę pracy. W stosunku do okresu pomyślnej konjunktury gospodarczej oznacza to spadek zarobków, jeżeli brać na uwagę jedynie cenę nominalną jednostki pracy według jej wartości pieniężnej. Po rozważeniu jednak, jak cena pracy przedstawia się w stosunku do cen towarów, nabywanych przez robotników — okaże się, że płace robotnicze utrzymują się w Polsce na poziomie stosunkowo niezmiennym.

Natomiast realne dochody ogółu zatrudnionych robotników w okresie słabej konjunktury uległy zniżce ze względu na fakt t. zw. częściowego bezrobocia w przemyśle. O takcie częściowego bezrobocia świadczy liczba 41,8 godzin i 5,4 dni pracy tygodniowo, przypadających w okresie czerwiec 1933 — maj 1934 przeciętnie na jednego robotnika w przemyśle przetwórczym.

Osób poszukujących pracy, zarejestrowanych w Państwowych Urzędach Pośrednictwa Pracy, było w okresie czerwiec 1933 — maj 1934 przeciętnie 296.500, w czem 49.500 pracowników umysłowych.

Ustawodawstwo i polityka społeczna władz zmierzają do złagodzenia bezrobocia przez racjonalne pośrednictwo pracy, przez zabezpieczanie pieniężne osób pozbawionych zarobku, przez produktywne ich zatrudnianie oraz pomoc doraźną w naturze.

Pośrednictwo pracy publiczne wykonywane było do dn. 1.4.1934 przez państwowe urzędy pośrednictwa pracy, a na Śląsku przez podobne urzędy komunalne. Specjalne rozporządzenia nakładają na pracodawców na Śląsku obowiązek zgłaszania wolnych posad. Na pozostałym obszarze Państwa istniał w stosunku do przedsiębiorstw, obowiązanych do zabezpieczenia pracowników w Funduszu Bezrobocia, obowiązek zgłaszania wolnych miejsc pracy lub nowoprzyjętych. Poza publicznem pośrednictwem pracy istnieje pośrednictwo *społeczne* oraz *zarobkowe*.

W okresie czerwiec 1933 — maj 1934 zapośredniczono łącznie 466 583 pracowników, t. j. miesięcznie przeciętnie po 38.882 w czem 33.674 (86,6%) mężczyzn i 5.208 (13,4%) kobiet.

Zabezpieczeniem pieniężnem pracowników fizycznych na wypadek braku pracy zajmował się dotychczas Fundusz Bezr., instytucja o charakterze publ.-prawnym. Zasoby pieniężne Fund. Bezrobocia gromadził z wkładek, uiszczonych przez pracodawców oraz z dopłaty Skarbu Państwa w wysokości 50% ogólnej kwoty przypisanych wkładek. Przeciętna liczba robotników zabezpieczonych wynosiła — 696.000. Przypis wkładek w 1933 r. wyniósł około 21,8 milj. złotych, dopłata Skarbu Państwa — około 10,9 milj. złotych. Przeciętna roczna wkładka na jednego ubezpieczonego wynosi zł. 46.90. Ogółem przychody Funduszu Bezrobocia wyniosły w 1933 r. (wraz z karami za zwłokę odsetkami od lokat i t. d.) ok. 33.860.000 złotych.

Przeciętnie w 1933 r. pobierało zasiłki 49.394 bezrobotnych. Suma wypłaconych zasiłków wyniosła ok. 26.360.000 złotych. Przeciętna roczna wysokość zasiłku na jednego pobierającego zasiłki wynosi złotych 533,67.

Rejestracja, ewidencja i kontrola bezrobotnych należy do zakresu działania publicznych biur pośrednictwa pracy oraz instytucyj zastępczych Funduszu Bezrobocia, któremi są wydziały powiatowe w liczbie 239 i zarządy miejskie w liczbie 63.

Przy końcu 1933 roku czynności Funduszu Bezrobocia zostały rozszerzone przez powierzenie mu czynności w zakresie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, w związku ze zniesieniem państwowych urzędów pośrednictwa pracy.

Z początkiem 1935 r. nastąpiło scalenie Funduszu Bezrobocia z Funduszem Pracy, przyczem tę ostatnią nazwę zachowano, jako nazwę instytucji zunifikowanej.

Fundusz Pracy utworzono ustawą z dnia 16 marca 1933 r. w celu dostarczania pracy lub środków utrzymania osobom, pozbawionym pracy, a nie posiadającym innych środków do życia, przedewszystkiem drogą uruchamiania gospodarczo uzasadnionych robót publicznych lub robót o znaczeniu publicznem". Fundusz Pracy jest osobą prawną, nad którą nadzór sprawuje Prezes Rady Ministrów.

Środki finansowe na przeprowadzenie swych celów czerpie Fundusz Pracy: 1) z opłat od uposażeń lub stałych wynagrodzeń za najemną pracę oraz z opłat od rent i emerytur, z opłat od biletów wstępu, sprzedawanych na zabawy publiczne, rozrywki i zawody sportowe,

z opłat od piwa i cukru, od żarówek i gazu, od przebywania w lokalach publicznych w pewnych godzinach, z opłat od czynszu dzierżawnego; 2) z wpływów zaległości podatkowych, uiszczonych w naturze; 3) z opłat związków komunalnych; 4) z dotacyj Skarbu Państwa; 5) z darów, zapisów i ofiar.

Ogólna suma budżetu Funduszu Pracy wynosi w 1934/35 r. 100 miljonów złotych, w czem 10 miljonów rezerwy, która może być rozdysponowana w ciągu roku operacyjnego wraz z ewent. nadwyżką budżetową, zależnie od ukształtowania się dochodów.

Na akcję zatrudnienia (roboty publiczne) przewiduje się ok. 60 milj. zł., + 20 milj. zł. zarządzanego przez Fundusz Pracy Funduszu Inwestycyjnego, zaś na akcję pomocy bezrobotnym — ok. 30 milj. zł. Szczegółowy podział tych sum przewidziany jest w następujący sposób:

Roboty drogowe 12 milj. zł. Tendencją F. P. jest przystąpienie do realizacji obliczonego na szereg lat programu drogowego. Problem dróg jest nietylko najważniejszy z punktu widzenia wszechstronnych interesów państwowych, lecz i najdogodniejszy z punktu widzenia produktywnej pomocy bezrobotnym.

Roboty wodno-komunikacyjne 10 milj. zł. Roboty te rozpoczęto w 1934 r. w ramach programu 3-letniego, wyrażającego się kwotą 32 miljonów zł. Na pierwszy plan wysuwa się tu akcja użeglownienia Wisły oraz budowle regulacyjno-ochronne.

Roboty kolejowe 3 milj. zł.

Roboty meljoracyjne 5 milj. zł. Rozdział tej kwoty, będącej prawie całkowicie do dyspozycji Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, uzależniony jest od możności zatrudnienia przy tych robotach większej liczby bezrobotnych.

Elektryfikacja i gazyfikacja 3 milj. zł. W pierwszym rzędzie występuje tu udział w wielkim siedmioletnim programie elektryfikacyjnym oraz budowa gazociągu Krosno—Mościce.

Budownictwo mieszkaniowe 12 milj. zł. Zadaniem Funduszu Pracy jest nietyle kredytowanie budowy drobnych domków, ile przedewszystkiem przysposobienie terenów budowlanych przez wykonanie pomiarów, planów zabudowania, ulic, sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i elektrycznej, doprowadzenie linij tramwajowo-autobusowych i t. p.

Urządzenia miejskie 7,5 milj. zł. Przedewszystkiem przewidziane są urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne; odpowiadają one wytycznym F. P., ponieważ:

a) materjały główne (żelazo i cement) produkowane są w centrach bezrobocia,

b) stwarzają źródła stałego zarobkowania (np. obsługa filtrów, stacyj pomp i t. d.),

c) usprawniają budżety samorządowe, a temsamem mogą ułatwić samorządom podjęcie samodzielnych inwestycyj, które skolei wchłoną nadmiar rąk roboczych.

Wykończenie daleko zaawansowanych budynków publicznych — (zwłaszcza szkół) 5 milj. zł.

Zatrudnianie bezrobotnych *pracowników umysłowych* 1,5 milj złotych.

Ryczałty dyspozycyjne wojewodów 2 milj. zł. Kwota ta ma służyć na drobne roboty o lokalnem znaczeniu.

Zaopatrzenie bezrobotnych w samodzielne podstawy egzystencji 2 milj. zł. Do tej grupy należy przedewszystkiem:

a) kolonizacja wewnętrzna, a więc częściowy powrót bezrobotnych na rolę, w szczególności zaś do gospodarstw rolnych, które powstaną na zmeljorowanych dzięki pomocy finansowej F. P. nieużytkach,

b) kolonizacja podmiejska, zmierzająca do zapewnienia robotnikowi własnego domu zagospodarowanego, dającego możność przetrwania bez skrajnej nędzy okresu chwilowego bezrobocia,

c) ogrodnictwo działkowe.

Pomoc społeczna 1,6 milj. zł. Kredyt ten ma na celu m. in. dokształcanie zawodowe bezrobotnych oraz wogóle tego rodzaju pomoc, która nie jest żywnościową i nie jest zatrudnieniem, a prowadzi pośrednio do poprawy warunków życia bezrobotnego, bądź też jego szans przy samodzielnych w tym kierunku wysiłkach.

Doraźna pomoc żywnościowa, 26 milj. zł. Mniejwięcej połowa tej kwoty przeznaczona jest na centralny zakup artykułów żywnościowych i opałowych, reszta zaś — na uzupełniające zakupy lokalne i na częściowe wypłaty zasiłków. Celem tej akcji jest uzupełnienie akcji zatrudnienia przez objęcie tych, którzy nie otrzymują pracy zarobkowej. Uzupełnieniem tej pozycji będą specjalne bonifikaty, dary i t. p., które pozwolą rozszerzyć doraźną pomoc żywnościową na 200.000 bezrobotnych.

Finansowaniu przez Fundusz Pracy podlega w zasadzie tylko robocizna potrzebna przy inwestycjach, w drodze wyjątku zaś — również część kosztów materjałowych. Pierwszeństwo do otrzymania pomocy przysługuje takim inwestycjom, które

a) wykazują większą celowość z punktu widzenia interesu publicznego,

b) zapewniają wyższą rentowność bezpośrednią,

c) wywołują większą liczbę zjawisk wtórnych, gospodarczo korzystnych,

d) zapewniają okresowe zatrudnienie większej liczby bezrobotnych.

Celem planowego dokształcania i przekształcania zawodowego bezrobotnych powołany został niedawno do życia Instytut Oświaty Pracowniczej, którego działalność już w krótkim czasie powinnaby oddać poważne usługi sprawie uregulowania stosunków na naszym rynku pracy. Dowodem pożyteczności podobnej instytucji jest brak wykwalifikowanych fachowców w wielu dziedzinach pracy zawodowej przy jednoczesnym nadmiarze wolnych rąk roboczych.

Na racjonalizację rynku pracy w Polsce wpływają również w niemałym stopniu poradnie psychotechniczne, udzielające porad absolwentom szkół przed przejściem do zawodu praktycznego. Z dość znacznej liczby tych poradni należy przedewszystkiem wymienić „Poradnię Zawodową" w Krakowie, oraz „Patronat nad Polską Młodzieżą Rzemieślniczą i Przemysłową" w Warszawie.

W akcji zatrudniania bezrobotnych młodocianych pomaga wydajnie Stowarzyszenie Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą, którego staraniem powstają t. zw. obozy pracy, czyli zespoły pracownicze, wykonujące roboty, przeważnie finansowane przez Fundusz Pracy.

Zatrudnienie w przemyśle i poszukujący pracy (ilości w tysiącach)

Wyszczególnienie	1931		1932		1933		1934	
	30.VI	31 XII	30.VI	31 XII	30.VI	31.XII	30.VI	31.VIII
Zatrudnieni . . .	**693**	**559**	**568**	**496**	**598**	**553**	**676**	**693**
Górnictwo . . .	132	132	112	110	95	98	94	65
Hutnictwo . . .	47	42	33	31	33	34	37	37
Przemysł przetwórczy . . .	402	301	328	278	350	325	389	397
w tem:								
włókienniczy . . .	129	100	108	91	117	117	124	131
metalowy . . .	59	47	47	46	48	47	55	59
Inne przemysły	63	61	61	60	61	61	60	61
Roboty publiczne	39	14	34	17	59	35	96	103
Potrzebujący pracy . . .	**275**	**313**	**264**	**220**	**225**	**343**	**306**	—

Zarobki robotnicze w przemyśle przetwórczym

Wyszczególnienie		II 1933	VIII 1933	II 1934
Ilość robotników uwzględnionych — w tys. .		280	358	341
Przeciętne zarobki tygodniowe w zł.		26,7	28,0	27,6
„ „ godzinne ogółem w zł. . .		0,7	0,7	0,7
w tem: mężczyzn	w złotych	0,8	0,7	0,7
kobiet		0,5	0,5	0,5
chłopców		0,2	0,2	0,2
dziewcząt		0,3	0,3	0,3
Odsetek robotników, których zarobek tygodniowy wynosił złotych	poniżej 10 . .	12	11	11
	10 — 20 . . .	30	27	27
	20 — 30 . . .	25	27	28
	30 — 50 . . .	23	25	25
	powyżej 50 . .	10	10	9

Strajki (przeciętne miesięczne)

Wyszczególnienie		1931	1932	1933	1934 (6 mies.)
Ilość strajków		30	42	53	78
„ zakładów objętych str.		96	518	697	820
„ strajkujących	w tys.	9	26	29	42
„ straconych dniówek		49	175	325	179

RUCH ZAWODOWY.

Konstytucja Rzplitej w art. 108 zezwala na zawiązywanie przez pracowników związków, których celem jest polepszenie warunków pracy i niesienie wzajemnej pomocy. Jest to t. zw. p r a w o k o a l i c j i czyli prawo stowarzyszania się.

Polski ruch zawodowy rozwinął się w całej pełni dopiero w Polsce niepodległej i szczyt swojego rozwoju pod względem liczebności osiągnął w 1930 roku. W roku tym ogólna liczba członków związków zawodowych wynosiła ok. 980 tysięcy, z czego ok. 590 tysięcy przypada na związki robotnicze, ok. 90 tysięcy — na związki pracowników umysłowych prywatnych ok. 300 tysięcy — na związki pracowników państwowych i samorządowych.

Robotnicy każdego niemal zawodu zrzeszeni są w kilku działających równolegle i nieraz nawet zwalczających się wzajemnie związkach, z których każdy związany jest ideologicznie z pewnemi ugrupowaniami politycznemi. Związki robotnicze różnych zawodów, pozostające pod wpływem tych samych grup politycznych, połączone są w zrzeszenia centralne. Do central najbardziej wpływowych należą: Związek Związków Zawodowych, Centrala Zjednoczenia Klasowych Związków Zawodowych w R. P., Zjednoczenie Zawodowe Polskie, Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe w R. P., Rada Związków Zawodowych. Komisja Centralna Związków Zawodowych.

Liczne zrzeszenia pracowników umysłowych zgrupowane są w „Unji Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych".

Związki i zrzeszenia zawodowe, nienależące do ugrupowań centralnych, stanowią znikomą część ogólnej liczby związków. Z reguły nie należą do central zrzeszenia zawodów wolnych oraz stowarzyszenia urzędników poszczególnych gałęzi administracji państwowej.

Odrębną formą ruchu zawodowego są przedstawicielstwa zawodowe o charakterze publiczno - prawnym. W Polsce ustawowo uregulowany jest dotychczas jedynie samorząd zawodowy adwokatów (i z b y a d w o k a c k i e), lekarzy (i z b y l e k a r s k i e) oraz zawodowe mają na celu obronę interesów zawodowych, samorządne notarjuszy (i z b y n o t a r j a l n e). Wymienione reprezentacje zawodowe mają na celu obronę interesów zawodowych, samorządu, porządkowanie spraw, dotyczących bytu swojego stanu, oraz obronę jego godności. Projektowane jest w dalszej przyszłości powołanie do życia izb inżynierskich.

Konstytucja marcowa w art. 68 przewidywała możliwość powoływania izb pracy najemnej, nie wskazała jednak roli, jaką izby te miałyby spełniać. Zadania opinjodawcze i samopomocowe w zakresie

polityki pracy pełniły na przestrzeni szeregu lat większe centrale ruchu zawodowego; wyłaniały one wspólną opinję uczestniczących w nich związków zawodowych, dzięki czemu odzwierciadlały tendencję, nurtujące wśród mas pracowniczych. Widoczne osłabienie działalności zarówno opinjodawczej, jak i samopomocowej związków zawodowych, uczyni zapewne wkrótce aktualną sprawę stworzenia publiczno - prawnej reprezentacji świata pracowniczego.

IZBY ADWOKACKIE W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

NACZELNA RADA ADWOKACKA.

Waszawa, ul. Aleja Ujazdowska 49.

Prezes — Paschalski Franciszek, Warszawa.

Wiceprezesi: Bogucki Antoni, Warszawa, Al. Ujazdowskie 28, Stanisław Celichowski, Poznań, ul. 27 Grudnia 20. Sekretarz — Ettinger Mieczysław, Warszawa, Chmielna 44. Skarbnik — Brzeziński Czesław, Warszawa, Kilińskiego 3.

Wydział Wykonawczy.

Prezes — Paschalski Franciszek.

Wiceprezesi — Bogucki Antoni, Celichowski Stanisław. Członkowie: Ettinger M., Brzeziński C., Domański Ludwik, Nowodworski Jan, Biłyk Alfred, Łódź, Miksiewicz Tadeusz, Kraków, Sommerstein Emil, Lwów.

Sąd Dyscyplinarny Odwoławczy przy Naczelnej Radzie Adwokackiej.

Przewodniczący: Antoni Bogucki.

Izba Adwokacka w Katowicach.

Dziekan — Tchorzewski Leonard

Wicedziekan — Dzięciołowski Alfons. Sekretarz — Malczyk Bolesław.

Izba Adwokacka w Krakowie.

Dziekan — Gabryelski Józef.

Wicedziekan — Schuldenfrei Michał. Sekretarz — Rosenzweig Artur.

Izba Adwokacka we Lwowie.

Dziekan — Till Artur.

Wicedziekan — Dogilewski Mojżesz. Sekretarz — Wołoszyn Michał.

Izba Adwokacka w Lublinie.

Dziekan — Grymiński Stefan.

Wicedziekan — Kalinowski Stanisław. Sekretarz — Miketta L.

Izba Adwokacka w Poznaniu.

Dziekan — Koszewski Marjan.

Wicedziekan — Wlazło Leon. Sekretarz — Lorkiewicz Michał.

Izba Adwokacka w Warszawie.
Dziekan — Chełmoński Adam.
Wicedziekan — Nowodworski Leon. Sekretarz — Pęski Wacław.

Izba Adwokacka w Wilnie.
Dziekan — Krzyżanowski Bronisław.
Wicedziekan — Jasiński Zbigniew. Sekretarz — Łuczyński Wincenty.

IZBY NOTARJALNE W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Izba Notarjalna w Katowicach.
Rada Notarjalna.
Prezes — dr. Dąbrowski Włodzimierz.
Wiceprezes — Rostek Antoni.

Izba Notarjalna w Krakowie.
Rada Notarjalna.
Prezes — dr. Stein Stanisław.
Wiceprezes — Jabłoński Włodzimierz.

Izba Notarjalna w Lublinie.
Rada Notarjalna.
Prezes — Borkowski Juljan.
Wiceprezes — Smólski Stefan.

Izba Notarjalna we Lwowie.
Rada Notarjalna.
Prezes — Sokol Kazimierz.
Wiceprezes — dr. Typrowicz Wawrzyniec.

Izba Notarjalna w Poznaniu.
Rada Notarjalna.
Prezes — Jeszke Witold.
Wiceprezes — dr. Prądzyński Witold.

Izba Notarjalna w Warszawie.
Rada Notarjalna.
Prezes — Hübner Zygmunt.
Wiceprezes — Kurman Marjan.

Izba Notarjalna w Wilnie.
Rada Notarjalna.
Prezes — Rożnowski Aleksander.
Wiceprezes — Bujko Jan.

IZBY LEKARSKIE.

1. Naczelna Izba Lekarska — Warszawa, Fredry 2, tel. 2-73-97. Prezes: Dr. W. Chodźko. Zastępcy: Prof. Dr. M. Michałowicz, Prof. Dr. A. Safarewicz, Prof. Dr. P. Gantkowski, Dr. T. Milewski. Sekretarz: Dr. A. Szwarc.
2. Krakowska Izba Lekarska — Kraków, Radziwiłłowska 4, tel. 105-24. Prezes: Doc. Dr. M. Zieliński. Zastępca: Dr. M. Heber. Sekretarz: Dr. M. Cieczkiewicz.

3. Lubelska Izba Lekarska — Lublin, Niecała 4. Prezes: Dr. J. Modrzewski. Zastępcy: Dr. W. Drożdż, Dr. W. Lipiński, Dr. F. Nepomucki. Sekretarz. Dr. E. Scholtz.

4. Lwowska Izba Lekarska — Lwów, Zyblikiewicza 23. tel 32-80. Prezes: Dr. A. Pohorecki. Zastępcy: Dr. E. Doliński, Prof. Dr. W. Reis. Sekretarz: Dr. Z. Danielski.

5. Łódzka Izba Lekarska — Łódź, Pierackiego 9 Prezes: Dr. A. Tomaszewski. Zastępca: Dr. F. Skusiewicz. Sekretarz: Dr. Z. Prechner.

6. Poznańsko-Pomorska Izba Lekarska — Poznań. Skarbowa 9. tel. 70-70. Prezes: Prof. Dr. P. Gantkowski. Zastępcy: Dr. K. Rabski, Dr. B. Zapałowski. Sekretarz: Dr. B. Wieleński.

7. Warszawsko-Białostocka Izba Lekarska — Warszawa, Fredry 2. tel. 2-06-44 Prezes: Prof. Dr. W. Szenajch. Zastępcy: Doc. Dr. S. Kapuściński i Dr. J. Blay. Sekretarz: Dr. K. Paprocki.

8. Wileńsko-Nowogródzka Izba Lekarska — Wilno, Wileńska 25, tel. 16-85. Prezes: Doc. Dr. E. Czarnecki. Zastępcy: Dr. G. Giecow, Dr. R. Sopoćko. Sekretarz: Dr. J. Łukaszewicz.

PRACOWNICZE ZWIĄZKI ZAWODOWE.

Skróty w treści oznaczają:
Unja Z.Z.P.U. — Unja Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych.
Z.Z.Z. — Związek Związków Zawodowych.
Cetnr. — Centralny.
Ch.Z.Z. — Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe w R. P.
chrz. — chrześcijańskie.
czł. — członków.
Kom. O.Z.Z. — Komisja Okręgowa Związków Zawodowych.
oddz. — oddziałów, prac. — pracowników.
prac. i p-wnic — pracowników i pracownic.
R.P. — Rzeczpospolita Polska.
Rada Z.Z. — Rada Związków Zawodowych.
rob. i r-tnic — robotników i robotnic.
stow. — stowarzyszenie.
urzędn. — urzędników.
Z.Ch.Z.Z. — Zjednoczenie Chrześcijańskich Związków Zawodowych (Lwów).
Z.K.Z.Z. — Związek Klasowy Związków Zawodowych w Polsce. (Rada Krajowa. Wydział Żydowski).
Z.S.Z. — Związek Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce. (Komisja Centralna Związków Zwodowych).
Z.Z.P. — Zjednoczenie Zawodowe Polskie.
zrzesz. — zrzeszenie.
zw. — związek.
zw. zaw. — związek zawodowy.
C.Z.K.Z.Z. — Centrala Zjednoczenia Klasowych Związków Zawodowych w R. P.
Słowa w cudzysłowach na końcu ustępów, oznaczają czasopisma związkowe.

A.

1. Administracji, Związek Pracowników Umysłowych — Wojskowej R. P., Warszawa, Mazowiecka 9, tel. 5-31-66; oddz. 14 czł. 3.800.

2. Administratorów, Zw. Zaw. Rządców i — m. Lublina i jego przedmieść. Lublin, ul. Probostwo 19 (u p. Kantora); brak danych.

3. Administratorów, Zw. Zaw. — i Rządców Domów w Polsce. Warszawa, Przechodnia 6 m. 2; Z.Z.Z.; oddz. 1. czł. 307.

4. Administratorów, Zw. Rządców i — Domów Chrześcijan, Warszawa, Kopernika 14. tel. 5-39-35; oddz. — czł. 52.

5. Agentów, Zw. Zaw. — i Wojażerów w R. P., Warszawa, Orla 6 m. 21; oddz. 7, czł. 616.

6. Agrotechników, Zw. Zaw. — R. P., Warszawa, Poznańska 16 m. 17; oddz 1, czł. 8.

7. Ajentów. Zw. Zaw. Inspektorów i Towarzystw Ubezpieczeniowych R. P., Warszawa, Żórawia 19 m. 3, tel. 8-33-17 (p. Sokolski); oddz. 9, czł. 122; „Komunikat" (46.).

8. Ajentów, Zw. — Asekuracyjnych w Krakowie, ul. Blich 3 sekr. Dunkenblum); nie przejawia działalności.

9. Akuszerek, Związek — R. P., Warszawa, Hoża 56 m. 9., II p., tel. 9-66-56; oddz. 15, czł. 440; „Przegląd Akuszeryjny" (85).

10. Aptecznych, Chrześc. Zw. Zaw. Laborantów — i Służby Sklepowej, Lwów, Gródecka 2b. (Dom Katolicki); Z.Ch.Z.Z.; nie przejawia działalności:

11. Aptek, Klas. Zw. Zaw. Prac. — w Wilnie, ul. Kijowska Nr. 9 (Apteka); Rada Krajowa; oddz. — czł. 26.

12. Artystów, Zw. Zaw. — Scen Polskich, Warszawa, Al. Jerozolimska 39 m. 1, tel. 9-76-98; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 24; czł. 860.

13. Artystów, Zw. — Scen Żydowskich w Polsce, Warszawa, Leszno 2 II p., tel. 11-08-90; oddz. — czł. 247.

14. Artystów, Zw. Zaw. Żydowskich — Plastyków, Warszawa, Mylna 9a; oddz. — czł. 36.

15. Artystów, Polski Zw. — Widowiskowych, „Polzawid", Warszawa Złota 36, m. 27, tel. 5-03-55; oddz. — czł. 111; „Echo Artystyczne" (18).

16. Artystów, Polski Zw. Zaw. Łódzkich — Plastyków, Łódź; w stadjum organizacyjnem.

17. Artystów Zrzesz — Plastyków „Artes", Lwów, ul. Listopada 30; w stadjum reorganizacji.

18. Artystów, Zw. Zaw. Polskich — Plastyków, Łódź, Plac Wolności 1; w stadjum organizacyjnem.

19. Artystów, Centralny Zw. Zaw. — Rewjowo - Estradowych „C.Z.A.R.", Warszawa, Nowy Świat 23/25, tel. 2-84-18; sekr. okr. 1, oddz. 3, czł. 247; „Pegaz" (67).

20. Artystów, Zw. Zaw. — Estradowych, Warszawa, Polna 66 m. 14; oddz. 1, czł. 40.

21. Artystów, Zw. Zaw. Polskich — Plastyków, Warszawa, Hoża 1a; w stadjum organizacyjnem.

22. Asystentów. Zw. Stow. — Państwowych Szkół Akademickich R. P., Warszawa, Chałubińskiego 5; oddz. 10, czł. 1.263.

Autobusów — Patrz Tramwajów.

23. Autorów, Zw. — i Kompozytorów Scenicznych „Zaiks", Warszawa, Focha 2, tel. 2-99-91; brak danych.

B.

24. Bankowych, Zw. Zaw. Prac. — i Kas Oszczędności R. P., Warszawa, ul. Królewska Nr. 35 m. 15, tel. 255-56; sekr. okr. 19, oddz. 19, czł. 2.681; „Pracownik Bankowy" (73).

25. Bankowych, Pol. Zw. Zaw. Podurzędników i Skontystów — na Małopolskę, Lwów, ul. Gródecka 2-b (Dom Katolicki); Z.Ch.Z.Z.; oddział 2, czł. 119.

26. Bankowych — patrz oficjalistów.

26. Banku, Zrzeszenie Urzędników — Gospodarstwa Krajowego, Warszawa, Nowy Świat 11/13. tel. 8-02-60. wewn. 186 lub 171; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 20, czł. 933; „Jednodniówka" (41).

27. Banku Polskiego, Zrzeszenia Prac., — Warszawa, ul. Bielańska 10, tel. 2-00-74; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 55, czł. 1.338; „Nasz Świat" (57).

28. Banku Rolnego, Zrzeszenia Prac. Państw. — Warszawa, Nowogrodzka 50 (Gmach Państw. Banku Rolnego) tel. 9-03-48; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 12, czł. 1.287.

Betoniarzy — patrz Murarzy.

Biegłych — patrz Sądowych.

29. Biuralistów, Zw. — Żydowskich, Kowel. Łucka 6 (prezes I. Alperin); oddz. — czł. 12.

Biurowo-Handlowych — patrz oficjalistów.

30. Biurowych, Klasowy Zw. Zaw. Prac. — i Handlowych w R. P., Warszawa, Nowy Świat 19 m. 3; C.Z.K.Z.Z.; w stadjum organizacyjnem.

31. Biurowych, Zw. Zaw. Pracown. — i handl., Baranowicze, I Zaułek Szeptyckiego 7; nie przejawia działalności.

32 Biurowych. Zw. Zaw. Prac. — i Handlowych, Międzyrzec. k. Łukowa, (woj. lubel.) dawniej ul. Lubelska Nr. 104; brak danych.

Biurowych — patrz również: Handlowych, Mydlarskiego przemysłu. Przemysłowych.

Bronzy — patrz Metalowe.

Browarów — patrz Gorzelni.

33. Buchalterów, Stow. — Wilno, Szopena 6; brak danych.

34. Buchalterów-Rzeczoznawców, Polski Zw. Zaw. — Buchalterów-Bilansistów i Ich Pomocników w R. P., Warszawa, ul. Świętokrzyska 17. tel. 2-41-04; oddz. 1, czł. 483; „Buchalter Polski" (10).

35. Buchalterów, Stow. — Żydów m. st. Warszawy, ul Leszno 14 m. 19, tel. 11-21-25; zlikwidowany.

36. Budowlanego, Zw. Zaw. Prac. Technicznych Przem. — i pokrewnych R. P., Warszawa. Królewska 35; w stadjum organizacyjnem.

37. Budowlanego, Robotniczy Zw. Zaw. Przem. — Ziem. Północno-Wschodnich, Wilno, Wielka 34; ZR.Z.Z.P.W.; oddz. 1, czł. 180.

38. Budowlanego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Przechodnia 6 m. 2, tel. 6-98-65; Z.Z.Z.; oddz. 37, czł. 5.753.

39. Budowlanego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — Siedlce, 1-go Maja 46; zlikwidowany.

40 Budowlanego, Klasowy Wolny Zw. Zaw. Pracown. Przem. — w Polsce, Warszawa, Leszno 49, m. 3, tel. 11-88-55; nie przejawia działalności.

Budowlanego — patrz Umysłowych.

41. Budowlanych, Zw. Prac. — i pokr. zawodów — w R. P., Katowice, Kościuszki 2, tel. 3-36-66; Z.Z.P.; sekr. okr. 3, oddz. 37, czł. 893; „Związkowiec Polski") (111).

42. Budowlanych, Centralny Zw. Rob. — w Polsce, Kraków, Dunajewskiego 5, II piętro, front, tel. 138-27; Z.S.Z.; brak danych; „Robotnik Budowlany" (91).

43. Budowlanych, Zw. Zaw. Rob. — Lublin, Zamojska 20; oddz. — czł. 567.

44. Budowlanych, Polski Zw. Zaw. Prac. — „Praca", Łódź, Główna Nr. 31. tel. 203-61; sekr. okr. 1, oddz. 4, czł. 114.

45. Budowlanych, Zw. Zaw. Prac. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15. tel. 7-40; oddz. 3, czł. 44.

46. Budowlanych, Centralny Zw. Zaw. Rob. — w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 669100; C.Z.K.Z.Z.; oddz. 27, czł. 4.073.

Budownictwo — patrz Inżynierów.

C.

Centralnych — patrz Deklarantów.

47. Centrala Zjednoczenia Klasowych Zw. Zaw. w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41; zw. zaw. 20. czł. 28.417; „Hasło" (39).

48. Centralny Zw. Zaw. Polski, Katowice, Marjacka 7, tel. 344-31; w stadjum reorganizacji.

Centralny — patrz również: chemicznego, górników, odzieżowego.

49. Ceramicznego, Polski Zw. Zaw. Prac. Przem. „Praca", Łódź, Główna 31; nie przejawia działalności.

50. Chemicznego, Centr. Zw. Rob. Przem. — R. P., Kraków, Al. Zygmunta Krasińskiego 16, tel. 139-93; Z.S.Z.; sekr. okr. 4, oddz. 42, czł. 3.645.

51. Chemicznego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — i pokrewnych w R. P., Warszawa, ul. Trębacka 11 m. 15, tel. 296-33; Z.Z.Z.; oddz. 26, czł. 7.251.

52. Chemicznego, Klasowy Wolny Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Leszno 49 m. 3; tel. 11-88-55; nie przejawia działalności.

53. Chemicznego, Zw. Zaw. Pracowników Przem. — „Praca Polska"; Sosnowiec, Mościckiego 15, tel. 7-40; nie przejawia działalności.

54. Chemicznych, Centralny Zw. Zaw. Rob. i R-nic Fabryk — w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 11-07-57; C.Z.K.Z.Z.; w stadjum reorganizacji.

Chemigrafów — patrz Litografów.

55. Chemigrafów, Zw. — i pokrewnych zawodów w Polsce, Warszawa, Śliska 9, tel. 2-17-75; oddz. 1, czł. 52.

56. Chemików i Bakterjologów, Zw. Zaw. — w R. P., Łódź, Narutowicza 32, tel. 1-83-92; oddz. — czł. 48.

Chrystliche, Gewerkschaften — patrz Chrześcijańskie.

57. Chrześcijański Niemiecki Zw. Zaw. „Christliche Gewerkschaft", Bielsko, Piłsudskiego 7, tel. 22-38; sekr. okr. 1, oddz. 3, czł. 212.

58. Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe w R. P.; Warszawa, Nowy Świat 26 m. 13; związków 2, sekr. okręg. 14, czł. 24.666.

Związki scentralizowane:

Dozorców Domowych, Robotników Rolnych, Służby Domowej, Robotn. Przem. Włókienniczego.

Sekretarjaty okręgowe:

Białystok, Kościelna 4; oddz. 6, czł. 753.

Biała (Śląsk), 11 listopada 56, tel. 14-58 (Dom Katolicki); oddz. 8, czł. 767.

Bydgoszcz, Dworcowa 5; tel. 12-99; oddz. 8, czł. 681.

Częstochowa, Narutowicza 30, tel. 24-42; oddz. 8, czł. 1.204.

Katowice, Sobieskiego 11; tel. 960; w stadjum reorganizacji.

Kraków, A. Potockiego 11; tel. 104-83; brak danych.

Leszno, Komenjusza 33; oddz. 21, czł. 228; „Jedność Robotnicza" (42).

Lublin, Staszyca 6, oddz. 11, czł. 1.221.
Łódź, Przejazd 34, tel. 105-73; brak danych.
Poznań, Skarbowa 12, tel. 52-27; oddz. 16, czł. 631.
Przemyśl, Grodzka 11; oddz. 8, czł. 132.
Radom, Trawna 3; oddz. 12, czł. 180.
Sosnowiec, Browarna 6; oddz. 1, czł. 191.
Warszawa-Miasto, Długa 27 m. 16, tel. 11-58-54, oddz. 30, czł. 2.875.
Warszawa-Podmiejski, Kredytowa 14, tel. 2-74-82; brak danych.
Wilno, Metropolitalna 1; oddz. 20, czł. 1.731.
Włocławek, ul. Ks. Arc. Karnkowskiego 13; tel. 19; oddz. 11, czł. 1.031.
Zawiercie, Robotnicza 6; oddz. 3, czł. 291.

Chrześcijańskie — patrz również Zjednoczenie.

59. Ciesielskich, Zw. Zaw. Czeladzi i Uczniów — grupa Lwów, Cłowa 6, I piętro; oddz. — czł. 25.

Cieśli — patrz równ. Murarzy, Stolarzy.

60. Cukierniczych, Zw. Zaw. Pracowników — woj. łódzkiego, Łódź, ul Kopernika Nr. 6; brak danych.

61. Cukierniczych, Zw. Zaw. Prac. — „Praca Polska" w R. P., Warszawa, Nowy Świat 12 m. 5, tel. 9-55-58; oddz. — czł. 65.

62. Cukierniczych, Zw. Zaw. Prac. — w Polsce, Warszawa, Mokotowska 73, tel. 8-74-99; oddz. I, czł. 296.

63. Cukrowni, Zw. Zaw. Robotników — w Polsce, Warszawa, Chmielna 80 m. 9, tel. 208-86; Z.S.Z.; oddz. 36, czł. 1.184; „Głos Cukrownika" (26).

64. Cukrowniczego, Zw. Prac. Przemysłu — w R. P., Warszawa, Chmielna 27 m. 6-a, tel. 5-23-81; Unja Z.Z.P.U.; sekr. okr. 16, oddz. 75, czł. 1.059; „Życie Cukrownicze" (113).

65. Cukrowniczego, Zw. Zaw. Prac. Przemysłu — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

Rob. Kuśnierzy i Czapników — patrz Kuśnierzy.

Czeladzi — patrz Ciesielskich, Murarskich.

D.

66. Deklarantów, Zw. Zaw. — Celnych i Prac. Ekspedycyjnych w R. P., Warszawa, Leszno 25 m. 9, tel. 11-51-54; Unja Z.Z.P.U.; nie przejawia działalności.

67. Dentystów, Zw. Lekarzy — Polaków, Wilno, ul. Wileńska Nr. 26, m. 6, oddz. — czł. 42.

68. Dentystycznych, Zw. Zaw. Techników — w Polsce; Warszawa, Wilcza 66 m. 6, tel. 8-47-23; oddz. 3, czł. 87; „Głos Dentystyczny" (27).

69. Dentystycznych, Zw. Zaw. Techników — Wielkopolski, Małopolski i części Śląska Cieszyńskiego, Lwów, Krasickich 20; nie przejawia działalności.

Docentów — patrz Profesorów.

Domowej (wych) — Gospodarstwach, patrz Służby.

70. Dorożkarzy, Zw. Zawod. — Łódź, Brzezińska 70; oddz. — czł. 168.

71. Dozorców Domowych, Zw. Rob., — Służby Domowej i pokrewnych zawodów w Polsce, Kraków, Dunajewskiego 5 (II p., lewa oficyna); Z.S.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 11, czł. 197.

72. Dozorców Domowych, Robotniczy Zw. Zaw. — ziem Północno-Wschodnich, Wilno, Wielka Nr. 34; Z.R.Z.Z.P.W.; oddz. — czł. 76.

73. Dozorców Domowych, Zw. Zaw. — w Polsce, Warszawa, Kapucyńska 5 m. 3; Z.Z.Z.; oddz. 17, czł. 1.960.

74. Dozorców Domowych, Zw. Zaw. — i Służby Domowej w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39, tel. 2-66-93; C.Z.K.Z.Z.; oddz. 38, czł. 12.494; „Dozorca" — (15).

75. Dozorców Domowych, Zw. Zaw. — Chrześc. Zjednocz. Zawod. w R. P., Warszawa, Kredytowa 14 m. 11, tel. 2-74-82; oddz. 31; czł. 8669; „Dozorca Domowy" (16).

76. Dozorców Domowych, Chrz. Zw. Zawod. — Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki); tel. 48-78; Z.Ch.Z.Z.; nie przejawia działalności.

77. Dozorców Domowych, Zw. Zaw. — Łomża, Berka Joselewicza 1; R.Z.Z.; oddz. — czł. 46.

78. Dozorców Domowych, Zw. Rob. Nieukwalifikowanych i Służby Domowej „Praca", Lwów, Rynek 8, I p.; Z.S.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 2, czł. 340.

79. Dozorców Domowych, Zw. Rob. — Służby Domowej i pokrewnych zawodów w Polsce, Łódź, Piotrkowska 92; Z.S.Z.; oddz. 19, czł. 917.

80. Dozorców, Zw. Zawod. — Domowych „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

81. Dozorców Nocnych, Klasowy Wolny Zw. — Warszawa, Leszno 49 m. 3; tel. 11-88-53; nie przejawia działalności.

Dozorców Domowych — patrz równ. niewykwalifikowanych.

Dramatycznych — patrz Autorów

82. Drogach Wodnych, Zw. Zaw. Prac. Państw. na — R. P. Warszawa, Wioślarska 12, tel. 9-48-73; nie przejawia działalności.

83. Drogistów, Polski Zawod. Związek — Warszawa, Świętokrzyska Nr. 15, tel. 8-07-37, 6-04-88; brak danych.

Drogowców — patrz Inżynierów.

84. Dróg Kołowych, Zw. Zaw. Prac. — R. P. im. „Marszałka Józefa Piłsudskiego", Łomża, Stefana Okrzei 14, skrytka pocztowa 36, tel. 16; brak danych; „Okólnik" (65).

85. Drukarskich, Zw. Zaw. Rob. — w Polsce, Warszawa, Dzielna 33, tel. 11-05-75; Rada Krajowa; oddz. 10, czł. 643.

86 Drukarskich, Zw. Zaw. Prac. — i pokrewn. zawodów w Polsce, Warszawa, Trębacka 11 m. 15, tel. 2-61-66; Z.Z.Z.; oddz. 3, czł. 923.

87. Drukarzy, Polski Zw. Zaw. — i pokrewnych zawodów na R. P., Poznań, Marcinkowskiego 13 m. 23; sekr. okr. 3, oddz. 9, czł. 339; „Drukarz Polski" (17).

88. Drukarzy, Zw. Zaw. — i pokr. zaw. w Polsce, Warszawa, Nowy Świat 38 m. 6, tel. 2-48-42; Z.S.Z.; oddz. 14., czł. 1.902; „Wiadomości Graficzne" (107).

89. Drukarzy, Zw. — Niemieckich w Rz. Pol., Bydgoszcz, Mazowiecka 20 (Arthur Spang); oddz. 3, czł. 122.

Drużyn Konduktorskich — patrz Konduktorskich.

90. Drzewnego, Zw. Rob. Przem. — w Polsce, Kraków, ul. Dunajewskiego 3, II p., front, tel. 1-38-31; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 37, czł. 274.

91. Drzewnego, Zw. Zaw. Prac. Umysłowych Przem. i Handlu — w woj. wileńskiem, Wilno, Wileńska 6 m. 21; oddz. — czł. 91.

92. Drzewnego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — ziemi Wileńskiej, Wilno, Wielka 34 m. 2, tel. 20-09; Z.R.Z.Z.Z.P.W.; oddz. — czł. 122.

93. Drzewnego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Trębacka 11 m. 10, tel. 5-32-96, 5-42-96; Z.Z.Z.; sekr. okręg. 1, oddz. 16, czł. 7.216.

94. Drzewnego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15, tel. 7-40; nie przejawia działalności.

95. Drzewnych, Zw. Pracowników — Z.Z.P., Poznań, ul. Półwiejska Nr. 20, tel. 16-66; sekr. okr. 1, oddz. 2, czł. 197.

96. Drzewnej, Ogólno-Krajowy Zw. Zaw. Rob. Branży — w Polsce, Warszawa, Leszno 29 m. 6, tel. 11-87-18; nie przejawia działalności.

97. Dyrektorów, Stow. — Polskich Szkół Średnich Państwowych, Warszawa, Myśliwiecka 6, gimn. Batorego (p. dyr. Ambroziewicz); nie przejawia działalności.

98. Dziennikarzy Zw. — R. P., Warszawa, Wiejska 5. 7, 9 (gmach Sejmu, Klub Sprawozdawców Parlamentarnych), tel. 9-41-64; oddz. 10, czł. 894.

99. Dziennikarzy, Zw. Zaw. i Publicystów Zatrudnionych w Prasie Perjodycznej R. P., Warszawa, Zielna 25 m. 8, pok. Nr. 55, tel. 6-83-36; brak danych.

100. Dziennikarzy, Polski Zw. — i Publicystów Sportowych, Warszawa, Królewska 35 m. 5, tel. 5-18-42; oddz. 8, czł. 31.

Dziennikarzy — patrz również Literatów.
Dziennych robotników — patrz również Dozorców.
„Dźwignia" — patrz konfekcyjnych.

E.

101. Elektrotechnicznych. Zw. Prac. — Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, Poznań, ul. Półwiejska 20; nie przejawia działalności.

Elektrycznych — patrz Miejskich.
Elektrowni — patrz Tramwajów.
Elektryków — patrz Inżynierów.
Emigracyjnych — patrz Okręgowych.

F.

Fabrycznych Majstrów — Patrz Majstrów.
Fabrycznych Robotników — patrz Metalowców.
Farbiarni — patrz Pralni.

102 Farmaceutów, Zw. Zaw. — Pracowników w R. P.; Warszawa, Marszałkowska 138, tel. 5-23-18: Unja Z.Z.P.U.; oddz. 23, czł. 1.958; „Kronika Farmaceutczna" (50).

103. Felczerów, Centr. Zw. — R. P., Warszawa, ul. Złota 30 m. 9, tel. 2-30-54; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 15, czł. 290; „Przegląd Felczerski" (86).

104 Fotograficznych. Zw. Współpracowników — Lwów, Ormiańska 31 (korespondencja — Marja Rubinstein, ul. Legjonów 37); oddz. — czł. 21.

105. Fryzjerskich, Centralny Zw. Zawod. Prac. — R. P., Warszawa, Warecka 7, tel. 5-00-73; Z.S.Z.; sekr. ork. 2, oddz. 15, czł. 122.

106. Fryzjerskich, Centralny Zw. Zaw. Prac. — w Polsce, Warszawa, dawniej Leszno 53, tel. 11-84-19; C.K.Z.Z.Z.; brak danych.

107 Fryzjerskich, Wojewódzki Zw. Zaw. Prac. i P-wnic — Lublin, ul. Dolno — Panny Marji 31, m. 4 (J. Cegłowski); nie przejawia działalności.

108. Funkcjonarjuszów, Ogólne Zrzeszenie Związków i Stowarzyszeń Państwowych i Samorządowych R. P., Warszawa, Miodowa 14 m. 20, tel. 5-28-15; organizacyj 15.

Funkcjonarjuszów — patrz również Niższych Funkcjonarjuszów Państwowych.

109. Futer, Centralny Zw. Zaw. Prac. Przem. Wyprawy i Farbowania w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41, pok. Nr. 21, tel. 6-75-74; C.Z.K.Z.Z.; oddz. — czł. 293.

G.

Galanteryjnego — patrz Konfekcyjnego.

110. Garbarskim, Polski Zw. Zaw. Pracujących w Przemyśle — Warszawa, Okopowa 30; brak danych.

111. Garbarskiego, Centralny Zw. Zaw. Rob. Przem. — i pokrewnych w Polsce, Warszawa, Okopowa 30 m. 16; C.Z.K.Z.Z.; oddz. — czł. 96.

112. Garbarskiego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — ziemi Wileńskiej, Wilno, Wielka 34 m. 2, tel. 20-09; Z.R.Z.Z.P.W.; oddz. — czł. 220.

113. Gastronomicznego, Chrześc. Zw. Zaw. Prac. Przem. — Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki), tel. 48-78; Z.Ch.Z.Z.; nie przejawia działalności.

114. Gastronomiczno-Hotelowego, Centralny Zw. Zaw. Prac. Przem. — w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 9-48-73; C.Z.K.Z.Z.; oddz. — czł. 61.

115. Gastronomiczno-Hotelowego, Zw. Prac. Przem. — w Polsce, Warszawa, Krak. Przedm. 4 m. 5, tel. 2-21-97; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 31, czł. 439.

116. Gastronomiczno-Hotelowych, Zw. Zaw. Prac. — „Praca Polska" Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

Gazet roznosicieli — patrz Roznosicieli.

G.D.A. — patrz Umysłowych.

Gewerkschaft — Chrześcijańskie — patrz: Drukarzy, Górników, Maszynistów i Palaczy, Metalowców, Umysłowych, Włókienniczego.

Gewerkverein — patrz Metalowców.

117. Gminnej, Zw. Prac. Administracji — R. P. Warszawa, Królewska 23, m. 1, tel. 5-38-84, 5-38-86; połączony w Zw. Zaw. Pracowników Samorządu Terytorjalnego.

118. Górniczego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Katowice, Francuska 4, tel. 18-36; Z.Z.Z.; sekr. okr. 4, oddz. 128, czł. 22.266.

119. Górniczej, Górnośląski Zw. Zaw. Jedności — Królewska Huta, Urbanowicza 3; rozwiązany.

120. Górników, Klasowy Zw. Zaw. — w R. P., Sosnowiec, Racławicka 20, tel. 706; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 2, oddz. 15, czł. 1.150.

121 Górników, Zw. — Z.Z.P., Katowice, Andrzeja Nr. 21 narożnik Wandy 7, tel. 310-90; sekr. okr. 8, oddz. 187, czł. 22.500; „Głos Górnika" (21).

122. Górników, Centr. Zw. — w Polsce, Kraków, Al. Zygmunta Krasińskiego 16, tel. 144-41; Z.S.Z.; sekr. okr. 6, oddz. 133, czł. 13.247; „Górnik" (38).

123. Górników, Niemiecki Zw., — „Verband der Bergbauindustriearbeiter" Królewska Huta, 3-go Maja 6, tel. 4-03-84; oddz. 32, czł. 3.283; „Bergbauindustriearbeiter Zeitung" (22).

124. Górników, Zw. Zaw. — „Praca Polska" w Rzeczp. Pol., Sosnowiec, Mościckiego 15, tel. 7-40; sekr. okr. 2, oddz. 9, czł. 632.

125. Górników, Chrz. Zw. Zaw. — Katowice, Mickiewicza 1, tel. 32-05; połączył się ze Zw. Zaw. Rob. Przem. Górniczego w Polsce Z.Z.Z.

126 Gorzelniczych, Zw. Zaw. Techników — Warszawa, Królewska 8 m. 1, tel. 5-35-88; oddz. 3, czł. 1.043; „Przegląd Gorzelniczy" (87).

127. Gospodarczych, Zw. Zaw. Prac. Umysłowych Organizacyj — i Społecznych R. P., Warszawa, Marszałkowska 153 m. 1, tel. 5-91-72; oddz. — czł. 103.

128. Gospodarczych Zw. Urzędników — w R. P., Warszawa, Kopernika 30, pok. Nr. 205, tel. 6-68-30; oddz. 5, czł. 1.200; „Urzędnik Gospodarczy" (104).

129. Gospodarczych, Tow. Urzędników — przy Wielk. Tow. Kół Rolniczych, Poznań, Mickiewicza 33, p. III., p. Nr., 45, tel. 66-40 i 64-56; Unja Z.Z.P.U.; sekr. okr. 19, oddz. 29, czł. 529.

Gospodarczym — patrz również Wojsk Polskich, Instruktorów.

130. Gospodarstwa Wiejskiego, Zw. Zaw. Prac. Umysłowych — w R. P., Lwów, ul. Kopernika 20, III p., tel. 48-61; Zw. Zrzesz. P. Um. Gospod. Wiejskiego w Warszawie; oddz. 18, czł. 445.

H.

131. Handlowców, Zw. Zaw. — Polskich w Łodzi, Piotrkowska 108, tel. 106-85; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 1, czł. 320.

132. Handlowych, Polski Zw. Zaw. Prac — i Biurowych, Kraków, Smoleńska 19, tel. 162-19; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 1, czł. 149.

133. Handlowych, Polski Zw. Zaw. Prac. — Lublin, ul. Powiatowa Nr. 1 (lokal Stow. Kupców Polskich); oddz. — czł. 8.

134. Handlowych, Niemiecki Zw. Prac. — i Przemysłowych, Bielsko, (Śląsk), Wyspiańskiego 5; oddz. — czł. 55.

135. Handlowych, Centr. Zw. Zaw. Prac. — Warszawa, Leszno 29 m. 6, tel. 11-87-18; nie przejawia działalności.

136. Handlowych, Zw. Zaw. Prac. — Przemysłowych i Biurowych R. P., Warszawa, Sienna 16, tel. 6-07-10; Unja Z.Z.P.U., oddz. 6, czł. 1.550; „Świat Pracowniczy" (97).

137. Handlowych, Powszechny Zw. Zaw. Prac. — i Biurowych w Polsce, Warszawa, Leszno 3 m. 4, tel. 11-48-04; Z.S.Z.; oddz. 25, czł. 3.803; „Der Angestellter" (3).

138. Handlowych, Zw. Zaw. Prac. — Bankowych i Biurowych „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15, tel. 7-40; sekr. okr. 1, oddz. 1, czł 3.

Handlowych — patrz również: Biurowych, Przemysłowych.

139. Handlu, Zw. Zaw. Kobiet Polskich Pracujących w — i Biurowości, Warszawa, Hoża 8; Unja Z.Z.P.U.; oddz. — czł. 24.

Handlu — patrz również Umysłowych.

Hipoteki — patrz Notarjatu.

Hirsch Dunker — patrz Metalowców.

Hotelowego — patrz Gastronomiczno-Hotelowego.

Hutniczych — patrz Inżynierów.

Hutników — patrz Metalowców.

I.

140. Inspektorów, Zw. — Szkolnych R. P., Warszawa, Mazowiecka 7 m. 6, tel. 5-89-78; oddz. 9, czł. 157; „Sprawy Szkolne" (95).

Inspektorów i Ajentów — patrz Ajentów.

Instalacyjnego — patrz Umysłowych.

141. Instruktorów, Zw. Zaw. — Gospodarstwa Wiejskiego i Pracy Społecznej w Polsce, Warszawa, Kopernika 30; tel. 2-10-15; brak danych.

142. Instruktorów, Zw. — i Pracowników Społecznych Malop. Tow.Roln., Lwów, Kopernika 20, tel. 2-88; oddz. — czł. 31.

Instytucyj — patrz Ubezpieczeń, Użyteczności Publ.

143. Intendentów, Zw. Zaw. — Marynarki Handlowej w Polsce, Gdynia, Kolonja Rybacka, Waszyngtona 12; Z.Z.Z.; oddz. — czł. 25.

144. Inżynierów, Zw. — Żydów, Lwów. Plac Marjacki 4, oddz. — czł. 155.

145. Inżynierów, Stow. Polskich — Przemysłu Naftowego, Borysław, Kościuszki75, tel. 101; sekr. okr. 1, oddz. 1, czł. 101.

146. Inżynierów, Zw. Polskich — Elektryków, Warszawa, Czackiego 3, m. 3, tel. 5-40-08; oddz. — czł. 200.

Inżynierów — patrz „Kolejowych".

147. Inżynieryjnych, Zw. Zaw. Prac. — w Wilnie, ul. Wielka 34 m. 2, tel. 20-09; Z.R.Z.Z.Z.P.W.; oddz. — czł. 19.

Izraelitów — patrz Lekarzy.

Jajczarskich — patrz Spółdzielni.

Jedność Górnicza — patrz Górniczej.

K.

Kamaszników — patrz Szewców.

Kamieniarskich — patrz: Budowlanych, Rzeźbiarskich.

148. Kamieniarzy, Zw. Zaw. — i Rzeźbiarzy, Warszawa, Brukowa 29 m. 6; oddz. — czł. 78.

Kancelaryjnych — patrz równ.: Sądowych, Solnych Żup.

Kandydatów — patrz Adwokatury.

149. Kapeluszników, Zw. Zaw. — w Polsce, Warszawa, Nabielska 8; Z.S.Z.; oddz. 3, czł. 38.

150. Kas Chorych, Zw. Prac. — i Instytucyj Ubezpieczeń Społecznych R. P., Warszawa, Długa 21, tel. 11-92-70; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 17, czł. 1.752; „Sprawa Ubezpieczeń Społecznych" (96).

151. Kas Chorych, Centralny Zw. Zaw. Prac. — i Instytucyj Ubezpieczeń Społecznych w R. P., Warszawa, Polna 34; tel. 8-53-51; C.Z.K.Z.Z.; oddz. 7, czł. 837.

Kas Chorych — patrz również: Akuszerek — Lekarzy.

Kasowych Urzędników — patrz Urzędników.

Kategorji II urzędników — patrz Urzędników.

Katolickie — patrz: Handlowych, Biurowych, Sług, Stróżów.

152. Kelnerów, Zw. Zaw. — i pokrewnych zawodów w Polsce, Warszawa, Trębacka 11 m. 15, tel. 2-96-33 i 2-61-96; Z.Z.Z.; oddz. 15, czł 2.484.

Kelnerów — patrz Gastronomiczno-Hotelowego.

153. Kierowników, Koło — Szkół Powszechnych, Łódź, Cegielniana 26 (szkoła); oddz. — czł. 44.

154. Kierowników, Koło — Średnich Szkół Żydowskich, Warszawa, Twarda Nr. 27 m. 8 (Gimnazjum), tel. 7-19-28; brak danych.

155. Kinematograficznej, Zw. Zaw. Prac. Branży — w Polsce, Warszawa, Marjenstadt 21 m. 11; w stadjum organizacyjnem.

156. Kinooperatorów, Zw. Zaw. — woj. Łódzkiego, Łódź, dawniej Żeromskiego 74 (lokal Zw. Zaw. Majstrów Fabrycznych); brak danych

157. Kino-Filmowych, Zw. Zaw. Prac. — w Polsce, Warszawa, Chmielna 12 m. 5., tel. 6-33-32; nie przejawia działalności.

Kolejek Dojazdowych — patrz Tramwajów.

158. Kolejowców, Zjednoczenie — Polskich, Warszawa, Aleja Jerozolimska Nrł 101, tel. 2-97-50, 2-97-70, 5-09-11, 5-13-22 i 5-19-88; Z.Z.P.; sekr. okr. 9, oddz. 324, czł. 55.025; „Głos Kolejowca" (30) i dodatek „Technik Kolejowy" (100).

159. Kolejowców, Federacja — Polskich, Warszawa, Chmielna 27 m. 7, tel. 6-76-64; Z.Z.Z.; sekr. okr. 6, oddz. 161, czł. 6.794; „Front Kolejowy" (23)

160. Kolejowych, Zw. Polskich Inżynierów — Warszawa, Krucza 14, tel. 9-60-82; oddz. 10, czł. 1.060; „Inżynier Kolejowy" (40).

161. Kolejowych, Bezpartyjny Zw. Zaw. Maszynistów — w Polsce, Warszawa, Targowa 27 m. 16, tel. 10-23-05; oddz. — czł. 1.554; „Głos Maszynisty" (31).

162. Kolejowych, Zaw. Zw. Maszynistów — w Polsce, Warszawa, Chmielna 9 m. 11, tel. 5-95-28 i 5-39-00; Z.S.Z.; sekr. okr. 9, oddz. 94; czł. 6.174; „Maszynista" (52) i dodatek „Technika Porowozowa" (101).

163. Kolejowych, Centralny Zw. Zaw. Prac — w R. P., Warszawa, Brukowa 29 m. 6, tel. 10-17-22; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 6, oddz. 41, czł. 1.867; „Kolejarz C.Z.K." (43).

164. Kolejowych, Zw. Zaw. Prac. — R. P. (Z.Z.K.), Warszawa, Czerwonego Krzyża 20, telefony: 6-18-97, 5-41-10, 5-91-11, 5-91-12, 2-65-35, Z.S.Z.; sekr. okr. 9, oddz. 129, czł. 40.031; „Kolejarz Związkowiec" (44).

165. Kolejowych, Zrzeszenie Techników — R. P., Warszawa, Nowogrodzka 39 m. 1, tel. 8-58-78; sekr. okr. 9, oddz. 21, czł. 1.050; „Kolejowy Przegląd Techniczny" (45).

166. Kolejowych, Zw. Urzędn. — R. P., Warszawa, ul. Wybrzeże Helskie Nr. 5, tel. 10-26-35; sekr. okr. 9; oddz. 181, czł. 11.738. „Łącznik" (51).

167. Kolejowych, Zw. Umysłowych Prac. — Lwów, Mickiewicza 12 m. 10, tel. 88-83; sekr. okr. 7, oddz. 27, czł. 1.457; „Czasopismo" (14).

Komisja Centralna — patrz Związek Stowarzyszeń Zawodowych.

168. Komisja Okręgowa Związków Zawodowych (oddziały Związku Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce);

Białystok, Sienkiewicza 36.
Bielsk Śląski, Republikańska 6, tel. 12-94.
Katowice, Poprzeczna 14.
Lwów, Hetmańska 8.
Łódź. Narutowicza 50, tel. 215-65.
Wilno. Kijowska 27, tel. 12-32.

169. Komorników, Stow. Prac. — Sądowych, Warszawa, Widok 9 m. 8, tel. 2-72-89; zlikwidowany.

170. Komunalnych, Zw. Urzędników i Funkcjonarjuszów — Katowice, Andrzeja 21; tel. 10-90; zlikwidowany.

171. Komunalnych. Zw. Zaw. Prac. — Cieszyn, Urząd Gminny, tel. 10-70; oddz. — czł. 71.

Komunalnych — patrz Państwowych.

172. Konduktorskich, Zaw. Zw. Drużyn — R. P., Warszawa, Widok 7 m. 6, tel. 2-69-03; sekr. okr. 8, oddz. 88, czł. 7.431; „Konduktor" (49).

173. Konfekcyjnego, Chrz. Zw. Zaw. Rękodzielniczek Przemysłu — i pokrewnych p. n. „Dźwignia", Warszawa, Zgoda 6 m. 3, tel. 2-96-05; oddz. — czł. 113.

Koni — patrz Hodowli.
Kontroli — patrz Skarbowy.
174. Kreślarzy, Polski Zw. Zaw. — i Rysowników w R. P., Warszawa, Krucza 31, m. 54; oddz. — czł. 18.
175. Księgowych, Zw. — w Polsce, Warszawa, Złota 6, tel. 2-66-00; Unja Z. Z. P. U.; oddz. 5, czł. 598; „Czasopismo Księgowych" (12).
176. Księgowych, Zw. Zaw. — województwa łódzkiego, Łódź, Piotrkowska 113, tel. 120-57; oddz. — czł. 60.
177. Księgowych, Zw. Zaprzysiężonych Rewizorów — w Krakowie, Pijarska 5 m. 2; pozbawiony charateru zawodowego.
178. Księgowych, Powszechny Zw. Zaw. — w R. P., Warszawa, Leszno 14, m. 19, tel. 11-21-25; oddz. 2, czł 138.
179. Kucharek i Pokojówek, Chrześcijański Zw. Zaw. — Lwów, Gródecka 2-b; (Dom Katolicki); Z. Ch. Z. Z.; nie przejawia działalności.
180. Kucharsko-Cukierniczych, Zw. Zaw. Prac. — Warszawa, Leszno 36, tel. 11-82-76; nie przejawia działalności.
181. Kuchmistrzów, Zw. Zaw. — Lwów, dawniej Chorążczyzna 5, I p.; nie przejawia działalności.
182. Kupieckich, Zw. Zaw. Prac. — Przemysłowych, Bankowych i Biurowych w Polsce, Poznań, Podgrón 12-b m. 3, tel. 22-88; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 25, czł 859; „Pracownik Kupiecki" (76).

L.

183. Lekarzy, Zw. — Żydów, Wilno, Dominikańska 17; oddz. — czł. 112.
184. Lekarzy, Zrzeszenie — Kas Chorych Izby Lekarskiej Wileńsko-Nowogródzkiej; Wilno, Wileńska 25, m. 3, tel. 16-85; oddział Zw. Lekarzy Państwa Polskiego.
185. Lekarzy, Zw. — Państwa Polskiego, Warszawa, Al. Ujazdowskie 20 m. 8, tel. 9-72-56; sekr. okr. 11, oddz. 75, czł. 5.122; „Nowiny Społeczno-Lekarskie" (63).
Lekarzy — patrz również: Dentystów Weterynaryjnych.
186. Leśnej, Zw. Zaw. Straży — R. P., Warszawa, Podwale 12 m. 1, tel. 5-44-01; brak danych.
187. Leśników, Zw. Zaw. — w R. P., Warszawa, Żórawia 13, tel. 9-44-41; Unja Z.Z.P.U.; brak danych; „Życie Leśnika" (114).
Leśników — patrz również Rolników.
188. Leśnych, Zw. Zaw. Prac. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.
Leśnych robotników — patrz Rolnych.
189. Listwiarzy Zw. Zaw. — i pokrewnych zawodów w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41, pok. Nr. 21, tel. 6 75-74; C.Z.K.Z.Z.; oddz.— czł. 48.
190. Literatów, Zw. Zaw. — Polskich, Warszawa, Bracka 5, tel. 9-41-53; oddz. — czł. 237.
191. Literatów, Zw. Zaw. — Polskich, Lwów, Ossolińskich 11, tel. 49-40; brak danych.
192. Literatów, Zw. — i Dziennikarzy Żydowskich, Warszawa, Tłomackie 13 m. 24, tel. 11-34-21 i 11-76-71; brak danych.
193. Literatury, Zw. Zaw. — i Prasy Żydowskiej, Wilno, Benedyktyńska 4 m. 2; oddz. — czł. 49.
194. Litografów, Zw. — Chemigrafów i pokr. zaw. w Polsce, Warszawa, Miodowa 7, m. 2, tel. 5-33-55; Z.S.Z.; oddz. 7, czł. 146; „Pracownik Graficzny" (74).

195. Lotnictwa Zw. Zaw. Pracown. — w Polsce, Warszawa, Filtrowa 59 m. 11, tel. 8-42-40; oddz. 17, czł. 1.517; „Pracownik Lotnictwa" (77).

„Łączność" — patrz Murarzy, Zdunów.

M.

Magazynów — patrz: Żywnościowych, Wojskowych.

196. Majstrów, Zw. — Fabrycznych R. P., Łódź, ul. Stefana Żeromskiego Nr. 74/76 ,tel. 129-88; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 14, czł. 450.

197. Majstrów, Zw. — Przemysłu Włóknistego, woj. łódzkiego, Łódź, Legjonów 8a, tel. 142-63; oddz. — czł. 210; „Miesięcznik" (54).

198. Majstrów, Zw. Zaw. — Przemysłu Włókienniczego, Białystok, Różańska 10; Unja Z.Z.P.U.; oddz. — czł. 34.

Malarzy — patrz również Murarzy.

199. Marynarzy, Zw. Zaw. —i Prac. Okrętowych, Gdynia, Kolonja Rybacka, Waszyngtona 12;; Z.Z.Z.; oddz. 1, czł. 873.

Marynarki — patrz Portowych.

200. Maszynistów, Zw. — Palaczy i pokr. zaw., Katowice, Dworcowa 11, tel. 24-26; brak danych.

Maszynistów — patrz również kolejowych.

Mechaników — patrz również Zawiadowców.

201. Medycznego, Zw. Zaw. Średn. Personelu — Wilno, Zawalna 30 m. 50; Rada Krajowa; oddz. — czł. 37.

202. Meljoracyjnych, Zw. Zaw. Pracown. — w R. P., Warszawa, dawniej Sienna 16, tel. 3-10-74; Unja Z.Z.P.U.; brak danych.

203. Metalowców, Zw. Zaw. — w Polsce, Warszawa, Trębacka 11 m. 10; tel. 2-38-33; Z.Z.Z.; sekr. okr. 7, oddz. 29, czł. 13.679.

204. Metalowców, Zw. — Hutników i Robotników Fabrycznych, Królewska Huta, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 3, tel. 4-13-36; Z.Z.P.; sekr. okr. 10, oddz. 67, czł. 10.037; „Wzajemna Pomoc" (110).

205. Metalowców, Zw. Zaw. — „Hirsch-Duncker", Królewska Huta okr. Łukaszczyka, tel. 4-12-62; sekr. okr. 1, oddz. 21, czł. 1.651; Regulator" (89).

206. Metalowców, Niemiecki Zw. — „Deutscher Metallarbeiter Verband" Królewska Huta, 3 Maja 6, tel. 203; sekr. okr. 4, oddz. 8, czł. 2.910; „Metallarbeiter Zeitung" (58).

207. Metalowców, Chrz. Zw. Zaw. — Katowice, Mickiewicza 1, tel. 32-05; połączony ze Związkiem Zaw. Metalowców Z.Z.Z.

208. Metalowców, Zw. Zaw. — „Praca Polska", Sosnowiec, Kołłątaja 3, tel. 7-40; sekr. okr. 4, oddz. 4, czł. 319.

209. Metalowców, Centralny Zw. Zaw. — w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 2-56-16; C.Z.K.Z.Z.; oddz. 5, czł. 885.

210. Metalowego, Zw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Ciepła 14 m. 5, tel. 2-61-27; Z.S.Z.; sekr. okr. 7, oddz. 63, czł. 4.371.

211. Metalowego, Zw. Zaw. Prac. Fizycznych Przem. — w Polsce, Warszawa, (Mokotów), Olkuska 7, m. 4; oddz. — czł. 25.

212. Metalowego Zw. Zaw. Prac. Technicznych Przem. — i pokrewnych R. P., Warszawa, Marszałkowska 87 m. 7-a; oddz. — czł. 23.

„Metalowiec" — patrz Metalowego.

Metalowych — patrz również: Mechaniczno-Metalowych.

213. Miejskich, Zw. Urzędników — Zakładów Elektrycznych Lwów, Wólecka 2; oddz. — czł. 137.

214. Miejskich, Zw. Zaw. Pracowników — R. P., Warszawa, Niecała 6, tel. 6-49-51; R.N.Z.P.S.; zlikwidowany.

215. Miejskich, Zw. Prac. — i Zakładów Użyteczności Publicznej Z.Z.P., Warszawa, Al. Jerozolimskie 101, tel. 292-01; sekr. okr. 2, oddz. 7, czł. 1.018.

216. Miejskich, Centralny Zw. Zaw. Prac. Zakładów — i Użyteczności Publicznej w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 6-68-37; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 8, czł. 1.589.

217. Miejskich, Chrześc. Zw. Zaw. Pracowników i Rob. — Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki); Z.Ch.Z.Z.; nie przejawia działalności.

218. Miejskich, Katolicki Zw. Prac. — Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki); zlikwidowany.

219. Miejskich, Zrzeszenie Zw. Zawod. Prac. — Rz. Pol., Warszawa, Podwale 10, m. 3; tel. 6-49-51; zw. 45, oddz. 99, czł. 13.349; „Pracownik Miejski" (78).

Miejskich — patrz: Ochron. Użyteczności Publicznej.

Miejskiego — patrz Samorządu.

220. Mierniczych, Zw. — Polskich, Warszawa, Czackiego 3/5 m. 25, tel. 2-35-44; oddz. 1, czł. 12.

221. Mierniczych, Stow. — woj. śląskiego, Katowice, Drzymały 9 m. 6; w stadjum organizacyjnem.

222. Mięsnego, Centralny Zw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Al. 3 Maja 9/11, tel. 9-47-53; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 6, oddz. 21 czł. 970.

223. Mięsnego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — Warszawa, Kapucyńska 3 m. 3, tel. 2-13-30; Z.Z.Z.; oddz. 5, czł. 1.907.

224. Mięsnego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Wilnie, Niemiecka 21 m. 21, tel. 16-88; oddz. — czł. 88.

Mięsnych — patrz Rzeźniczych.

Mleczarskich — patrz Spółdzielni.

225. Młynarzy, Stow. Zaw. — woj. krakowskiego, Kraków, Rynek Główny 29, I p.; oddz. — czł. 28; „Młynarz" (55).

226. Młynarzy, Zw. Zaw. — Ch.Z.Z. w R. P., Warszawa, Nowy Świat 26 m. 13; nie przejawia działalności.

227. Młynarzy, Chrz. Zw. Zaw. Wykwalifikowanych — Lwów, ul. Gródecka 2-b (Dom Katolicki); Z.Ch.Z.Z.; nie przejawia działalności.

Młynarzy — patrz Piekarzy.

228. Monopolowych, Centralny Zw. Zaw. Prac. i Pracownic Fabryk — R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 11-07-57; C.Z.K.Z.Z.; zlikwidowany.

229. Monterów, Zw. Zaw. — Urządzeń Wodociągowych, Gazowych i Centralnego Ogrzewania, Lublin; oddział Zw. Prac. Miejskich i Użyteczności Publicznej C.Z.K.Z.Z.

230. Monterów, Zw. Zaw. — Wodociągowych, Gazowych i Centralnego Ogrzewania w Polsce, Kraków, Jagiellońska 9, m. 5, II. p.; oddz. — czł. 52.

231. Murarskich, Zw. Zawod. Czeladzi i Podmistrzów — Poznań, Ślusarska 6, tel. 39-50; oddz. — czł. 56.

232. Murarzy, Zw. Zaw. — Betoniarzy, Malarzy, Sztukatorów i Cieśli, Lwów, Cłowa 6; brak danych.

233. Murarzy, Zw. Zaw. — i Cieśli w Buczaczu, Podhajecka (woj. tarnopolskie); brak danych.

234. Murarzy, Chrz. Zw. Zaw. — Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki); Z.Chrz.Z.Z.; nie przejawia działalności.

Muzyki — patrz Nauczycieli.

235. Muzyków, Zw. Zaw. — R. P., Warszawa, Warecka 15, tel. 5-25-93; Unja Z.Z.P.U.; sekr. okr. 9, oddz. 9, czł. 340.

236. Muzyków, Pol. Stow. — Pedagogów, Warszawa, Sienkiewicza 8; brak danych.

237. Muzyków, Zw. Zaw. — Chrześcijan „Praca Polska" w R. P., Warszawa, Nowy Świat 12, m. 5 tel. 9-55-88; oddz. 1 czł. 62.

238. Mydlarskiego, Zw. Pracowników Biurowych Przemysłu — Warszawa, Nowy Zjazd 1; zlikwidowany.

N.

239. Naftowego, Zw. Zaw. Prac. Umysłowych Przem. — w Polsce, Borysław, T. Kościuszki 20, I. p., tel. 631; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 6, czł. 602.

240. Naftowego, Zw. Zaw. Rob. i Prac. Przem. — w Polsce, Borysław, Pańska 327; Z.Z.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 14, czł. 2.804.

Naftowego — patrz również Inżynierów.

241. Naftowych, Klasowy Zw. Zaw. Rob. — w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41; C.Z.K.Z.Z.; brak danych.

242. Nauczycielek, Chrz. Zw. Zaw. — Prywatnych w Państwie Polskiem, Warszawa, ul. Krucza 40 m. 7; tel. 8-55-24; oddz. — czł. 63.

243. Nauczycielek, Stow. — Katoliczek-Polek, Kraków, Karmelicka 32; oddz. — czł. 163.

244. Nauczycieli Tow. — Szkół Średnich i Wyższych (T.N.S.W.), Warszawa, Bracka 18, m. 4, tel. 2-22-26; brak danych; „Przegląd Pedagogiczny" (88).

245. Nauczycieli, Zw. Zaw. — Szkół Żydowskich w Polsce, Warszawa, Przejazd 11, tel. 11-82-70; oddz. 31, czł. 1.156.

246. Nauczycieli, Zw. Zaw. — w R. P., Warszawa, Nowogrodzka 21 m. 3, tel. 8-57-30; oddz. — czł. 13.

247. Nauczycieli, Centr. Zw. Zaw. — Prywatnych Żydowskich Szkół Powszechnych w Polsce, Warszawa, Nowolipki 14 m. 25, tel. 12-13-80; Rada Krajowa; oddz. — czł. 74.

248. Nauczycieli, Zw. — Religji Mojżeszowej Publicznych Szkół Powszechnych R. P., Warszawa, Gęsia 3, tel. 11-91-67; oddz. czł. 96.

249. Nauczycieli, Zw. — Wychowania Fizycznego, Lwów, Potockiego 47, (Gimnazjum Królowej Jadwigi); oddz. — czł. 57.

250. Nauczycieli, Stow. — Szkół dla Głuchoniemych i Niewidomych w Polsce, Warszawa, Plac Trzech Krzyży 4/6, tel. 9-08-49; oddz. 6, czł. 69; „Nauczyciel Głuchoniemych i Niewidomych (61).

251. Nauczycieli Zw. Niemieckich i Nauczycielek w Małopolsce, Stryj, Lwowska 45; oddz. — czł. 22.

252. Nauczycieli, Stowarzyszenie — Szkół Zawodowych, Warszawa, Żórawia, 9 m. 5; tel. 9-86-88; sekr. okr. 1, oddz. 39, czł. 1.033; „Głos Szkoły Zawodowej" (34).

253. Nauczycielski, Białoruski Zawodowy, Zw. — Wilno, Witebska 7; oddz. — czł. 24.

254. Nauczycielstwa, Zw. — Polskiego, Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35, tel. 2-60-41 i 2-69-08; sekr. okr. 12, oddz. 1.729, czł. 40.038; „Głos Nauczycielski" (32).

255. Nauczycielstwa, Zaw . Zrzeszenie — Szkół Powszechnych R. P., Warszawa, Orla 5, tel. 6-78-08; oddz. 42, czł. 626; „Życie Nauczycielskie" (115).

256. Nauczycielstwa Stow. Chrześc. — Narodowego — Szkół Powszechnych, Warszawa, Senatorska 19, tel. 6-93-65; sekr. okr. 8, oddz. 249, czł. 6.261; „Nauczyciel Polski" (62), „Szkoła" (98).

257. Nauczycielstwa Zw. Zaw. — Żydowskiego ziemi Wileńskiej, Wilno, Zawalna 30 m. 50; Rada Krajowa; oddz. — czł. 156.

258. Naukowych, Zw. — Rob. Księgozbiorów i Muzeów, Lwów, Mochnackiego 42, tel. 58-03; oddz. — czł. 16.

259. Niefachowych, Zw. Rob. — Nowogródek, 3 Maja 1; nie przejawia działalności.

Niemiecki — patrz Chrześcijański, Drukarzy, Górników, Maszynistów i Palaczy, Metalowców, Transportowców.

260. Niezależny Związek Pracy, Cieszyn, Górny Rynek; nie przejawia działalności.

261. Niższych Funkcjonarjuszów, Zrzeszenie — Państwowego Banku Rolnego, Warszawa, Nowogrodzka 50, tel. 9-03-48; oddz. czł. 83.

262. Niższych Funkcjonarjuszów, Zw. — Państwowych R. P., Warszawa, Nowy Świat 67, m. 25, tel. 5-89-16; sekr. okr. 10, oddz. 97, czł. 5.271; „Głos Niższych Funkcjonarjuszów Państwowych" (33).

263. Niższych Funkcjonarjuszów, Tow. — Sądowych Apelacji Lwowskiej, Lwów, Batorego 3-a; oddz. — czł. 162.

Niższych (Funkcjonarjuszów) Pracowników — patrz — Poczt, Telegrafów i Telefonów.

O.

Oborowych — patrz Szwajcarów.

264. Odzieżowego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Leszno 36, m. 9, tel. 11-82-76; Z.S.Z.; sekr. okr. 4, oddz. 102, czł. 4.613.

265. Odzieżowego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — w Polsce, Warszawa, Orla 10, m. 13, tel. 11-07-55; Z.Z.Z.; oddz. 17, czł. 3.906.

266. Odzieżowego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

267. Odzieżowego, Klasowy Zw. Zaw. Rob. Przem. — „Odzież", Stanisławów; w stadjum organizacyjnem.

268. Odzieżowych, Zw. Zaw. Prac. — w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 11-07-57; C.Z.K.Z.Z.; w stadjum reorganizacji.

269. Odzieżowej, Ogólno-Krajowy Zw. Zaw. Robotn. Branży — w Polsce, Warszawa, Leszno 29 m. 6, tel. 11-87-18; nie przejawia działalności.

270. Oficjalistów, Zw. Zaw. Chrześc. — Bankowych, Biurowych, Handlowych i Przemysłowych w Warszawie, Śliska 9, tel. 2-17-75, oddz. — czł. 78.

Oficjalistów — patrz Rolnych.

„Ognisko" — patrz: Drukarzy, Robotników.

„Św. Olgi" — patrz Służących.

271. Okrętowych, Zw. Zaw. Prac. Towarzystw — i Instytucyj Emigracyjnych, Warszawa, Marszałkowska 116 (Linja Gdynia — Ameryka); nie przejawia działalności.

272. Organistów, Zw. Wzajemnej Pomocy — Djecezji Łomżyńskiej, Łomża, Dworna 18 m. 5; oddz. 16, czł. 61.

Organizacja Centralna — patrz Centralna.

P.

Palaczy — patrz Maszynistów.

273. Papierniczego, Zw. Zawod. Prac. Przem. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

„Parket" — patrz Posadzkarzy Drzewnych.

Parowozowni — patrz Warsztatów.

Pedagogów-Muzyków — patrz Muzyków.

„Philips" Zakładów — patrz Umysłowych.

274. Piekarskich, Bezpartyjny Zw. Zaw. Rob. — Cukrowniczych i zawod pokrew. w Łodzi, ul. Berka Joselewicza 18, m. 9; zlikwidowany.

275. Piekarskiego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — Sierpc, Płocka 1; nieczynny.

276. Piekarskiego, Centralny Zw. Rob. Przem. — i Młynarskiego w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 6, czł. 304.

277. Piekarzy, Zw. Zaw. — Młynarzy i pokr. zawod. Z.Z.P., Warszawa, Elektoralna 21 m. 17, tel. 5-10-60; sekr. okr. 1, oddz. 4, czł. 487.

278. Pielęgniarek, Zw. Zaw. — Społecznych w R. P., Warszawa, ul. Krasińskiego 16 m. 30; oddz. — czł. 26.

279. Pielęgniarek, Polskie Stow. — Zawodowych, Warszawa, Smolna 6; oddz. 6, czł. 411; „Pielęgniarka Polska" (66).

280. Pielęgniarstwa, Zw. Prac. Pomocy — i Masażu w Polsce, Kraków, Wielopole 3, tel. 1-38-45; oddz. — czł. 49.

„Piłsudski Józef, Marszałek" — patrz Dróg Kołowych.

281. Poczt. Zw. Niższych Prac. — Telegrafów i Telefonów R. P., Warszawa, Kozia 5, tel. 5-92-16; Z.Z.Z.; sekr. okr. 9, oddz. 158, czł. 12.791; „Nasza Poczta" (58).

282. Poczt., Zw. Prac. — Telegrafów i Telefonów R. P., Warszawa, Bednarska 25 (dom własny), tel. 6-24-29; sekr. okr. 9, oddz. 127, czł. 13.158; „Poczta" (68).

283. Pocztowych, Tow. Urzędniczek — „Schronisko", Lwów 1. (Poczta Główna); oddz. — czł 89.

Podatkowych Sekwestratorów — patrz Podatkowych.

Podmistrzów — patrz: Mularskich lub Murarskich.

284. Położnych Stow. Egzaminowanych — Lwów, ul. Pijarów 4 (Szkoła Położnych), tel. 01-26; oddz. 1, czł. 58; „Położna" (69).

Pomocników — patrz: Ciesielskich, Fryzjerskich, Handlowych.

285. Portowych, Zw. Zaw. Prac. — Gdynia, Kolonja Rybacka, ul. Waszyngtona 12; Z.Z.Z.; oddz. — czł. 622.

286. Portowych, Zrzeszenie Prac. Warsztatów — Marynarki Wojenej, Pińsk, Krajewskiego 1; oddz. — czł. 205

287. Posłańców, Polski Zw. Zaw. Chrześc. — Lublin, ul. 3 Maja 20, m. 21; oddz. — czł. 6.

288. Posługaczy, Zw. Zaw.—Bóżniczych p. n. „Agudas Meszamszej Butej Knejsijos", Warszawa, Nowolipie 30 m. 55 (p. D. Rożycki); oddz. — czł. 70.

„Potęga" — patrz Włókienniczego.

289. Powiatowego, Zw. Zaw. Prac. Samorządu — Warszawa, ul. Królewska 23, tel. 5-38-86; połączony w Zw. Zaw. Prac. Samorządu Terytorjalnego R. P.

Powszechnych Szkół — patrz Nauczycieli.

290. Pożarnych, Zrzeszenie Zawodowych Starszych Funkcjonarjuszy Straży — R. P., Warszawa, Nalewki 3; pozbawiony charakteru zawodowego.

„Praca" — patrz: Biurowych, Niewykwalifikowanych, Włókienniczego.

„Praca Polska" — patrz: Włókienniczego, Zjednoczenie Zawodowe.

Praktyków Mierniczych — patrz Mierniczych.

291. Pralnianych, Chrześc. Zw. Zaw. Prac. i Prac. — i Chemicznych, Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki), tel. 48-78; Z.Ch.Z.Z.; brak danych.

Prawniczych Zawodów — patrz Aplikantów.

292. Profesorów, Zw. — i Docentów Szkół Akademickich w Krakowie, Uniwersytet; oddz. — czł. 184.

Prokuratorów — patrz Sędziów.

293. Prywatnych. Związek Urzędników — w Bielsku, Plac Smolki 4, tel. 11-22; Unja Z.Z.P.U.; sekr. okr. 1, oddz. 1, czł. 873; „Urzędnik Prywatny" i „Der Privatbeamte" (106)

294. Prywatnych. Zw. Zaw. Żyd. Urzędników — Lwów, Pasaż Mikolascha, II schody, I p., tel. 39-02; sekr. okr. 6, oddz. 14, czł. 543.

295. Prywatnych, Związek Żydowskich Urzędników — w Mławie; nieczynny.

296. Prywatnych. Zw. Żydowskich Urzędników — w Tarnopolu, Tarnowskiego 4; oddz. — czł. 71.

297. Prywatnych, Zw. Urzędników — i Przemysłowych, Wschodniego Śląska, Bielsko, Republikańska 6, II p., tel. 12-94; Komisja Zw. Zaw.; oddz. 1, czł. 100; „Der Freie Angestellte" (21).

298 Prywatnych. Zw. Ukraińskich — Pracowników „Supruha", Lwów, Kopernika 26 m. 4; tel. 37-21; oddz. — czł. 575; „Służbowyk" (94).

Prywatnych — patrz Fizycznych.

Prywatnych Urzędników — patrz również Handlowych, Handlowców.

299. Przemyśle. Zw. Zaw. Prac. w — i Handlu, Poznań, Pocztowa 30; Z.Z.Z.; zlikwidowany.

300. Przemysłowych, Polski Zw. Prac. — Biurowych i Handlowych. Katowice, Wawelska 1, II p., tel. 3-43-83 i 3-43-13; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 85, czł. 910; „Echo Pracownika Śląskiego" (19).

301. Przemysłowych. Pol. Zw Zaw. Prac. — i Handlowych R. P., Sosnowiec, Sienkiewicza 17-a, tel. 3-02; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 25, czł. 2.589; „Związkowiec Polski" (112).

Przemysłowych, Przemysłu — patrz również: Handlowych, Prywatnych, Umysłowych, Biurowych.

302. Przewozowych, Zw. Zaw. Rob. — Łódź, Brzezińska 7; oddz. — czł. 256.

Publicystów — patrz Dziennikarzy.

R.

Rachunkowych — patrz również: Sądu, Skarbowych.

Rada Krajowa Klasowych Związków Zawodowych — patrz Związek Klasowych Związków Zawodowych.

303.—Rady Okręgowe Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych (oddziały Unji Z.Z.P.U.):

Białystok, Warszawska 7, tel. 222.

Kraków, Smoleńska 19.

Lublin, Wieniawska 1; w stadjum organizacyjnem.

Lwów, Kopernika 26, II p., tel. 97-31.

Łódź, Piotrkowska 108, tel. 106-85.

Ostrowiec.

Poznań, Leszczyńskiego 2.

Radom, Żeromskiego 28.

Sosnowiec, Sienkiewicza 17-a, tel. 3-02.

Warszawa, Sienna 16, tel. 310-74.
Wilno.

304. Rady, Okręgowe — Zawodowe Centrali Zjednoczenia Klasowych Związków Zawodowych w Polsce:
Brześć n/Bugiem, Długa 16.
Chorzów, Św. Jacka 15.
Jaworzno, Królowej Jadwigi 1956,
Kraków, Mały Rynek 6,
Lwów, Droga Walecka 30,
Łódź, 11-go Listopada 15,
Piotrków, Trybun., Ogrodowa 2,
Toruń, Kopernika 15,
Zawiercie, Piłsudskiego 31.

305. Rady Związków Zawodowych (oddziały Związku Stowarzyszeń Zawodowych):
Agustów, Zygmuntowska 24,
Baranowicze, Żłobińska 2,
Bielsk-Podlaski, Kryniczna 16,
Bydgoszcz, Dolina 3.
Częstochowa, Aleja Wolności Nr. 48, tel. 20-37.
Dolina, Młp. J. Słowackiego 22.
Grodno, Akademicka 2,
Grudziądz, Bracka 1.
Kalisz, Strzelecka 3.
Kielce, Sienkiewicza 9.
Kraków, Dunajewskiego 5.
Kutno, Narutowicza 19, Dom Robotniczy; zlikwidowana.
Lublin, Przemysłowa 13.
Piotrków Tryb., Legjonów 4, tel. 152.
Poznań, Zamkowa 7.
Przemyśl, Dom Robotniczy.
Radom, Świeża 1.
Radomsk, Mickiewicza 10.
Równe-Wołyńskie, Kopernika 17.
Stanisławów, Grunwaldzka 19, tel. 472 (Dom. Z.Z.K.).
Suwałki, Kościuszki 62-a.
Tarnów, ul. Goldhamera 82.
Toruń, Szosa Chełmińska 53/55,
Warszawa, Długa 21, tel. 11-62-19.
Włocławek, Kościuszki 6.
Zakopane, ul. Ogrodowa 1.
Zamość, Browarna 4.
Zawiercie, Robotnicza 2.
Żywiec II, ul. Karola Stefana Nr. 350 („Papiernia Solali").

306. Rady Okręgowe Związku Związków Zawodowych w Polsce:
Bielsko-Biała, Piastowska 3,
Bydgoszcz, Śniadeckich 3 m. 4.
Chrzanów, Mickiewicza 13-b.
Gdynia, Waszyngtona 12, Kolonja Rybacka.
Katowice, Plebiscytowa 1.
Lwów, Rynek 29, II piętro.
Łódź, Przejazd 40.
Poznań, Wały Zygmunta Augusta 4.
Kraków, Rynek Główny 16.
Sosnowiec, Piłsudskiego 8, m. 3.

Stryj, Mickiewicza 40 m. 10.
Warszawa, Trębacka 11 m. 10.

307. Rady Miejscowe Związków Zawodowych w Polsce:
Brześć n/B., Listowskiego 16.
Częstochowa, Katedralna 10.
Nowy Sącz, Legjonów 3.
Siedlce, Piękna 1.
Stanisławów, Sapieżyńska 94.
Zawiercie, Bronisława Pierackiego 18.
Kalisz, Kredytowa 1.
Opatów Kielecki (Ubezpieczalnia Społeczna).

Rębaczy — patrz: Niewykwalifikowanych. Służby Domowej.
Rękodzielniczek — patrz Konfekcyjnego.

308. Robotniczo-Rzemieślniczy, Zw. — Poznań, Półwiejska 20, I p., tel. 16-66; Z.Z.P.; sekr. okr. 7, oddz. 121, czł. 3.502; „Siła" (93).
Robotników — patrz Dozorców Domowych. Dziennych.
Robotników — Magazynierów — patrz Wojskowych.

309. Rolników, Zw. Zaw. — z Wyższem Wykształceniem, Wilno, Jagiellońska 3, tel. 14-10; w stadjum organizacyjnem.

310. Rolnych, Centralny Zw. Zaw. Rob. — i Leśnych w R. P., Warszawa, Ogrodowa 39/41, tel. 11-07-57; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 11, czł. 473.

311. Rolnych, Kresowy Zw. Zaw. Rob. — Wilno, Beliny 5; oddz. 4, czł. 973.

312. Rolnych, Zw. Zaw. Najemnych Prac. — i Leśnych w R. P., Warszawa, Oboźna 4 m. 29 (korespondencja — dr. Antoni Morawiecki, Anin pod Warszawą, Al. Warszawska Nr. 44); w stadjum organizacyjnem.

313. Rolnych, Zw. Rob. — i Leśnych Z.Z.P., Poznań, ul. Półwiejska 20, tel. 36-79; sekr. okr. 48, oddz. 1.365, czł. 33.520;- „Przebudzenie" (84).

314. Rolnych, Zw. Zaw. Rob — i Leśnych województw: wileńskiego i nowogródzkiego, Wilno, Kijowska 27, tel. 12-32; oddział Zw. Rob Rolnych Z.S.Z.

315. Rolnych, Zw. Zaw. Rob. — Rz. Pol., Warszawa, Czerwonego Krzyża 20, tel. 5-31-31; Z.S.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 48, czł. 14.053; „Chłopska Sprawa" (11).

316. Rolnych, Zw. Zaw. Rob. — i Leśnych w Polsce, Poznań, Wały Zygmunta Augusta 4, m. 10, tel. 29-03; Z.Z.Z.; sekr. okr. 112, oddz. 263, czł. 10.300.

317 Rolnych, Chrz. Zw. Zaw. Rob. — Rzp. Pol., Warszawa, Nowy Świat 26, m. 13; brak danych.

318. Rolnych, Zw. Prac. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; tel. 7-40; oddz. 1, czł. 92.

319. Rolnych, Zw. Zaw. Rob. — i Leśnych „Siejba", Lwów, Rutowskiego 23 II p.; brak danych.
Rolnych Urzędników — patrz Gospodarstwa Wiejskiego.

320. Roznosicieli, Zw. — Gazet w Polsce, Warszawa, Nalewki 17; Rada Krajowa; oddz. 4, czł. 189.
Rządców — patrz również Administratorów.
Rządców Domowych — patrz Administratorów.
Rządowych Lekarzy — patrz Lekarzy.

321. Rzemieślników, Zw. — R. P., Warszawa, Przejazd 13, oddz. 40, czł. 1.980.

Rzemieślników — patrz Robotników.

322. Rzezaków, Zw. Zaw. — Bydła i Drobiu R. P., Warszawa, ul. Muranowska 4, m. 30, tel. 11-48-65, oddz. — czł. 257; „Di Szohtym Sztyme" (99).

Rzeźbiarzy — patrz Kamieniarzy.

S.

323 Salinıarzy, Zw. Zaw. — w Polsce (Wieliczka), Warszawa, Trębacka 11, m. 15, tel. 2-96-33; sekr. okr. 1, oddz. 14, czł. 1.992.

324. Samochodowych, Zw. Zaw. Prac. — Ziem Północno-Wschodnich, Wilno, Wielka 34, m. 2, tel. 20-09; Z.R.Z.Z.Z.P.W.; oddz. — czł. 60.

325 Samochodowego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

326. Samochodowych, Zw. Zaw. Prac. — w Polsce, Warszawa, Orla 8; Z.Z.Z.; oddz. 5, czł. 990 (pod koniec roku 1933. Związek został przemianowany na Zw. Zaw. Prac. Transportowych w Polsce).

327. Samorządowych, Polski Zw. Zaw. Prac. — i Przedsiębiorstw Użyteczności Publicznej „Praca", Łódź, Główna 31, tel. 203-61; „Praca"; sekr. okr. 1, oddz. 3, czł. 560.

328. Samorządowych, Rada Naczelna Związków Prac. — R. P., Warszawa, Królewska 23, tel. 6-49-51; zw. centralnych 4; „Pracownik Samorządowy" (79).

329. Samorządowych, Zw. Zaw. Prac. — i Użyteczności Publicznej w Polsce, Warszawa, Trębacka 11 m. 10, tel. 2-13-30; Z.Z.Z.; sekr. okr. 4, oddz. 32. czł. 7.403.

Samorządowych — patrz Państwowych, Użyteczności Publicznej, Miejskich, Powiatowego.

330. Samorządu, Centralny Zw. Zaw. Prac. — Miejskiego R. P., Warszawa, Podwale 10, tel. 6-49-51; w stadjum organizacyjnem.

331. Samorządu, Zw. Zaw. Prac. — Terytorjalnego R. P., Warszawa. Królewska 23 m. 1, tel. 5-38-83, 5-38-84, 5-38-86; Rada Naczelna Pr. Samorząd.; oddz. 158, czł. 6.505; „Pracownik Samorządowy" (79).

Samorządu — patrz również: Przemysłu.

Sądowych — patrz Niższych.

332. Sądowych, Centralny Związek Zrzeszeń Urzędników—R. P., Warszawa, Pl. Krasińskich 5; tel. 11-14-24; oddz. 39, czł. 8.130; „Apel" (4)

333. Sędziów, Zrzeszenie — i Prokuratorów R. P., Warszawa, Miodowa 15, pok. 186, tel. 2-70-29; sekr. okr. 8, oddz. 49, czł. 2.933.

Scen Polskich — patrz Artystów.

Sekretarzy — patrz: Gminnych, Parafjalnych.

„Siła" — patrz Majstrów.

Skarbowych — patrz Urzędników.

Skontystów — patrz Bankowych.

334. Skórzanego, Centr. Zw. Rob. Przemysłu — i pokrewn. zaw. w Polsce, Warszawa, Prezjazd 13, tel. 11-08-85; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 80, czł. 3.025.

335. Skórzanego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — w R. P., Warszawa, Chłodna 30; Z.S.Z.; w stadjum organizacyjnem.

336 Skórzanego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — Z.Z.P., Warszawa, Dzielna 93, tel. 11-32-14; sekr. okr. 1, oddz. 5, czł. 1.077.

337. Skórzanego, Klasowy Wolny Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Leszno 49, m. 3, tel. 11-88-55; nie przejawia działalności.

338. Skórzanego, Zw. Zaw. Prac. Przemysłu — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

339. Skórzanej, Ogólno-Krajowy Zw. Zaw. Rob. Branży — w Polsce, Warszawa, Przejazd 13, tel. 11-08-85; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, łalności.

Ślusarzy — patrz również Mechaników.

340 Sług, Litewskie R.-Katolickie Stow. — im. „Św. Zyty", Wilno, św Mikołaja 9; oddz. — czł. 103.

341. Służących, Kieleckie Stow. Katolickich — „św. Zyty", Kielce, Wesoła 43, tel. 4-75; oddz. — czł. 90.

342. Służby, Stow. Katolickiej — Żeńskiej „św. Zyty", Kraków, Mikołajska 30, tel. 1-32-39; brak danych; „Głos Dziewcząt Polskich".

343. Służby Domowej, Polski Zw. Zaw. Chrześć. — Warszawa, Kredytowa 14, tel. 2-82-74; Ch.Z.Z.; oddz. 19, czł. 4.081; „Pracownica Polska".

344. Służby Domowej, Zw. Zaw. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

345. Służby Domowej, Chrz. Zw. Zaw. — w R. P., Warszawa, dawniej Mokotowska 64, tel. 8-07-42; zlikwidowany.

Służby Domowej patrz również: Dozorców, Niewykwalifikowanych.

346. Socjalny Zw. Zawodowy, Gniezno, Sienkiewicza 10; zlikwidowany.

„Solidarność" — patrz Włókienniczego.

Solnych — patrz również Inżynierów.

Śpiewu — patrz Nauczycieli.

347. Spirytusowego, Małopolskie Tow. Techników Przemysłu — Lwów, Szeptyckich 42; oddz. — czł. 11; Komunikaty (48).

348. Spirytusowego, Stow. Urzędników Państwowych Monopolu, Warszawa, Leszno 1, tel. 6-19-51; Unja Z.Z.P.U.; brak danych.

Społecznej Pracy — patrz Instruktorów.

Społecznych — patrz Pielęgniarek.

Sportowych — patrz Dziennikarzy.

349. Spożywczego, Klasowy Wolny Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Długa 21, tel. 11-62-19; nie przejawia działalności.

350. Spożywczego, Zw. Rob. Przem. — w Polsce, Warszawa, Długa 21, m. 4/3, tel. 11-62-19; Z.S.Z.; sekr. okr. 6, oddz. 85, czł. 3.148.

351. Spożywczego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15; nie przejawia działalności.

352. Spożywczego, Klasowy Zw. Zaw. Rob. Przem. — Ziemi Wileńskiej, Wilno, Wielka 34 m. 2, tel. 20-09; Z.R.Z.Z.Z.P.W.; oddz. — czł. 166,

353. Spożywczych, Zw. Zaw. Rob. — w Polsce, Warszawa Bielańska 9 m. 41 tel. 6-97-32; Z.Z.Z.; oddz. 15, czł. 3.902.

„Spójnia" — patrz Urzędników.

354. Spółdzielczych, Zw. Zaw. Prac. — R. P., Warszawa, Nowogrodzka 21, tel. 8-57-30; oddz. 24, czł. 1.696; „Pracownik Spółdzielczy" (80).

355. Spółdzielczych Zw. Zaw. Pracow. Żydowskich Instytucyj — w Polsce, Warszawa, Świętojerska 36 m. 4; brak danych; „Biuletyn" (9).

356. Spółdzielni, Zrzeszenie Prac. Umysłowych Związku — Jajczarskich i Mleczarskich, Warszawa, Hoża 51, tel. 9-02-73, oddz. — czł. 43.

Średnich Szkół — patrz Nauczycieli.
Stelmachów — patrz Kowali.
Stowarzyszeń Związek — patrz Związek.
Subjektów — patrz Cukierniczych, Buchalterów, Skórzanej.
357. Szewców, Centralny Zw. Zaw. — Mechanicznych, Ręcznych i pokr. zawodów w Polsce, Warszawa, Ogrodowa 39/41, pok. Nr. 21, tel. 6-75-74; C.Z.K.Z.Z.; oddz. — czł. 344.
358. Szklanego, Centralny Zw. Zaw. Rob. i Robotnic Przem. — w Polsce, Piotrków Tryb., Topolowa Nr. 7 m. 2, oddz. 4, czł. 159.
359. Szklanego, Robotniczy Zw. Zaw. Przem. — Ziem Północno-Wschodnich, Wilno, Wielka 34 m. 6; brak danych
360. Szklannego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — „Praca Polska", Sosnowiec Mościckiego 15; nie przejawia działalności.
Szkół — patrz Nauczycieli.
Szkół Akademickich — patrz Profesorów.
Szkół Wyższych — patrz Asystentów.
Szkolnych — patrz Inspektorów.
361. Szoferów, Zw. Zaw. — i Mechaników Automobilowych na woj. lubelskie, Lublin; w stadjum organizacyjnem.
362. Szoferów, Zw. Zaw. — Warszawa, Ogrodowa 39/41; C.Z.K.Z.Z. w stadjum organizacyjnem.
Sztukatorów — patrz Murarzy.
363. Sztygarów, Zw. — w Wieliczce, Park św. Kingi; brak danych.
364. Szwajcarów Oborowych, Zw. Zaw. — w Polsce, Poznań, Wały Królowej Jadwigi 1; nie przejawia działalności.

T.

365. Tancerek Zaw. Zw. — i Tancerzy, Kraków, ul. Stradom 6 m. 2, tel. 161-37; oddz. — czł. 90; „Na Parkiecie".
366. Tapeciarzy, Zw. Zaw. — Warszawa, Nowomiejska 7; Z.Z.Z.; oddz. 1, czł. 137.
367. Teatralnych, Zw. Zaw. Prac. — i Kino-Filmowych w Polsce, Warszawa, Kozia 5, m. 27; Z.Z.Z.; oddz. 5, czł. 530.
368. Teatrów, Zw. Zaw. Personelu Techniczno-Administracyjnego — w Polsce, Warszawa, Przejazd 13; tel. 11-08-85 (p. Goldberg); C.Z.K.Z.Z.; oddz. 1, czł. 29.
Teatrów, Chrz. Zw. Prac. Kin. — patrz Kin.
Technicznej — patrz Warsztatów
Techników — patrz Dentystycznych, Gorzelniczych, Włókienniczego Przem., Spirytusowego Przem., Zdrowotnych Urządzeń.
Telefonów — patrz Poczt.
369. Teletechnicznych, Zw. Zaw. Prac.—R. P., Warszawa, Wiejska 13, tel. 8-38-54; sekr. okr. 8, oddz. 38, czł. 1.667; „Teletechnik".
Telegrafów — patrz Poczt.
370. Tercjanów, Bezpartyjny Zw. Zaw. — Szkół Powszechnych Miejskich, Lwów, Zamarstynowska 11; Z.Z.Z.; oddz. — czł. 36.
371. Tkaczy, Zw. Zaw. — Ręcznych, Łódź, Brzezińska 19; rozwiązany.
Tokarzy — patrz Ślusarzy.
372. Tragarskich, Ogólno-Krajowy Zw. Zaw. Rob. — w Polsce, Warszawa, Leszno 29 m. 6, tel. 11-87-18; nie przejawia działalności.
373. Tragarzy, Zw. Zaw. — Żydowskich, Piotrków Trybunalski, Garncarska 1/3; Rada Krajowa; oddz. — czł. 51.

374. Tramwajów, Zw. Zaw. Prac. — i Autobusów w Polsce, Warszawa, Leszno 66, tel. 11-66-60; oddział Zw. Zaw. Prac. Samorządowych i Użyteczności Publicznej Z.Z.Z.

375. Tramwajów, Zw. Zaw. Prac. — Autobusów i Kolejek Dojazdowych „Wspólna Praca", Warszawa, Nowy Świat 12 m. 5, tel. 9-55-88; „Praca Polska"; oddz. 1, czł. 206.

376. Tramwajowych, Zw. Zaw. Prac. — i Kolejek Dojazdowych w Polsce, Warszaw, Ogrodowa 39/41, tel. 2-40-89; C.Z.K.Z.Z.; oddz. — czł. 587.

377. Transportowego, Wołyński Zw. Zaw. Rob. Przem. — Łuck; nie przejawia działalności.

378. Transportowców, Zw. Zaw. — R. P., Warszawa, Długa 21 m. 3, tel. 11-25-31; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 46, czł. 2.009; „Transportowiec" i „Automobilista Zawodowy".

379. Transportowych, Niemiecki Zw. Rob. — na woj. śląskie, Katowice, Dworcowa 11, tel. 24-26; brak danych.

380. Transportowych, Klasowy Wolny Zw. Zaw. Pracown. — w Polsce, Warszawa, Leszno 49 m. 3, tel. 11-88-55; nie przejawia działalności.

Transportowych — patrz Tragarzy.

381 Transportu, Centralny Zw. Zaw. Prac. — Rzecznego w Polsce, Warszawa, Chłodna 29, tel. 2-66-74; C.Z.K.Z.Z.; oddział 5, czł. 415.

382. Tytoniowego Zw. Zaw. Najemnych Prac. Przem. — w R. P.,

383. Tytoniowego Zw. Zaw. Robotnic i Robotników Przem. — w Polsce.
Warszawa, Długa 21, tel. 11-62-19; sekr. okr. 2, oddz. 10, czł. 507; „Głos Tytoniowca"

384. Tytoniowego, Zw. Zaw. Prac. Przem. — i Spirytusowego, — Warszawa, Trębacka 11 m. 10, tel. 5-93-18; Z.Z.Z.; oddz. 17, czł. 5.326.

385. Tytoniowego, Zrzeszenie Prac. Polskiego Monopolu, — Warszawa, Nowy Świat 4, tel. 9-32-64, Unja Z.Z.P.U.

U.

386. Ubezpieczeń, Zw. Prac. Powszechnego Zakładu — Wzajemnych, Warszawa, Kopernika 36/40, tel. 2-79-06; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 14, czł. 1.271; „Nasze Sprawy"

387. Ubezpieczeń, Zw. Zaw. Pracow. — Społecznych w Polsce, Warszawa, Czackiego 14 m. 6, tel. 2-69-40; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 43, czł. 5.384; „Echo Społeczne"

388. Ubezpieczeń Społecznych, Polski Zw. Zaw. Prac. Instytucyj — Łódź, Piotrkowska 154, tel. 2-32-82; Unja Z.Z.P.U; sekr. okr. 1, oddział. 4, czł. 898.

389. Ubezpieczeń Społecznych, Zw. Zaw. Prac. Zakładów — w Polsce, Warszawa, Trębacka 11 m. 10, tel. 5-42-96; Z.Z.Z.; oddz. 7, czł. 960.

Ubezpieczeń Społecznych — patrz również Kas Chorych.

390. Ubezpieczeń, Zw. Zaw. Prac. Instytucyj — Społecznych R. P., Warszawa, Zgoda 4 m. 13, tel. 5-81-40; Unja Z.Z.P.U.; oddz. 8, czł. 1.024.

391. Ubezpieczeniowych, Zw. Zaw. Prac. — R. P., Warszawa, Nowogrodzka 43, tel. 9-83-03; Unja Z.Z.P.U.; brak danych; „Pracownik Ubezpieczeniowy"

Ubezpieczeniowych — patrz Ajentów.

392. Umysłowych, Zw. Zaw. Prac. — P.F.Z.A., Mościce; Unja Z.Z.P.U.; oddz. — czł. 265.

393. Umysłowych, Federacja Prac. — Katowice, Plebiscytowa 1; Z.Z.Z.; oddz 8, czł. 1.596 (na początku 1934 r Związek połączył się ze Zw. Prac. Umysłowych, zatrudnionych w Przemyśle, Handlu i Biurowości w R. P. — Z.Z.Z.).

394. Umysłowych, Zw. Zaw. Żydowskich Prac. — Kraków, Plac W. W. Świętych 9; oddz. 1, czł. 213.

395. Umysłowych, Zjednoczenie Zw. Prac. — Przemysłu, Handlu i Samorządu, Katowice II, Krakowska 6, tel. 3-35-78; oddwz. 40, czł. 1.864; „Praca"

396. Umysłowych, Zw. Pracowników — Z.Z.P., Katowice, Ks. Darmota 8, tel. 3-42-50; sekr. okr. 3; oddz. 60, czł. 1.474; „Pracownik Umysłowy"

397. Umysłowych, Zw. Zaw. Prac. — G.D.A. „Gewerkschaft der Angestellten", Katowice, Staromiejska 9, tel. 6-44; brak danych; „Oebr-schlesiesches Angestellten — Echo" (64).

398. Umysłowych, Zw. Zaw. Prac. — na Pomorze, Grudziądz, Marszałka Focha Nr. 18; zlikwidowany.

399. Umysłowych, Zw. Żydowskich Pracow. — Bielsko, Piastowska 5; oddział Zw. Zaw. Umysłowych Prac. Prywatnych we Lwowie.

400. Umysłowych, Ogólno-Wolny Zw. Prac. — Afa-Bund, Katowice, Mickiewicza 8, II p., tel. 170; Z.S.Z.; brak danych; „Der Angestellte"

401. Umysłowych, Ogólno-Zawodowy Zw. Prac. — Lwów, Kopernika 26, II p.,t el. 97-31; Unja Z.Z.P.U.; oddz. — czł. 137.

402. Umysłowych, Zw. Zaw. Prac. — Przemysłu, Handlu i Biurowości w R. P., Kraków, ul. Sławskowska 6, 1 p., tel. 1-38-53; Z.S.Z.; oddz. — czł. 337.

403. Umysłowych, Zw. Zaw. Prac — zatrudnionych w Przemyśle, Handlu i Biurowości w R. P., Warszawa, Trębacka 11 m. 10, tel. 5-32-96 i 5-42-96; Z.Z.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 6, czł. 1.144.

Umysłowych — patrz Unja Z.Z.P.U., Naftowego i Papierniczego, Gospodarstwa Wiejskiego, Przemysłu i Handlu Drzewnego.

404. Unja Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych w Polsce, Warszawa, Marszałkowska 87,t el. 9-65-66 i 8-65-66; zw. zaw. 27, czł. 30.774.

405. Urzędników, Zw. — Państwowych, Samorządowych i Komunalnych na woj. Śląskie, Katowice, ul. Dąbrowskiego 13; I p., tel. 30-105; sekr. okr. 1, oddz. 17, czł. 1.548; „Urzędnik Polski".

406 Urzędników, Tow. Państwowych Kancelaryjnych — Skarbowych i Politycznych dla Małopolski i Śląska „Spójnia", Kraków, Basztowa 22; oddz. 17, czł. 71.

407. Urzędników, Zw. — Administracji Ogólnej „Przystań Urzędnicza", Stanisławów, Karpińskiego 7; oddz. — czł. 27.

408. Urzędników, Stow. — Państwowych R. P., Warszawa, Przeskok 4 m. 5, tel. 732-80; brak danych; „Życie Urzędnicze" (116).

409. Urzędników, Stow. — Referenderskich Prokuratorji Generalnej R P., Warszawa, Kopernika 36/40; oddz. — czł. 55.

410. Urzędników, Stow. — Skarbowych R. P., Warszawa, Marszałkowska 153, m. 1, tel. 5-91-72; sekr. okr. 18, oddz. 263, czł. 8.900; „Czasopismo Skarbowe"

411. Urzędników, Zw. Stowarzyszeń — Państwowych i Samorządowych z wykształceniem akadem., Warszawa, Miodowa 11 m. 3, tel. 2-13-13; brak danych; „Biuletyn Urzędniczy" (8).

Urzędników — patrz również: Gospodarczych, Handlowych, Kolejowych, Miernictwa, Prywatnych, Rolnych, Sądowych, Ubezpieczeń, Zawiadowców, Żyrardowskich.

412. Użyteczności Publicznej, Zw. Prac. Komunalnych i Instytucyj — w Polsce, Warszawa, Warecka 7 m. 4, tel. 6-23-93; Z.S.Z.; sekr. okr. 3, oddz. 93, czł. 11.205; „Pracownik Użyteczności Publicznej" (82).

413. Użyteczności, Zw. Zaw. Prac. Zakład. — Publicznej „Praca Polska", Sosnowiec, Mościckiego 15, tel. 7-40;o ddz. 1, czł. 202.

Użyteczności Publicznej — patrz również: Miejskich, Samorządowych.

W.

Warzelni Soli — patrz Leczniczo-Kąpielowych.

414. Weterynaryjnych, Zrzeszenie Lekarzy — R. P., Warszawa, Chmielna 14 m. 9, tel. 5-26-88; oddz. 16, czł. 629; „Życie Weterynaryjne" (117).

Widowiskowych — patrz Artystów.

415 Więziennych, Zw. Prac. — R. P., Warszawa, Daniłowiczowska 7; zlikwidowany.

416. Wirunów, Zw. — Kraków, Batorego 5; oddz. — czł. 22.

417. Włókienniczego, Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. — „Praca", Łódź, Główna Nr. 31, tel. 2-03-61; sekr. okr. 7, oddz. 13, członków 3.140.

418. Włókienniczego. Zw. Zaw. Prac. Przem. — „Praca Polska", Łódź, Przędzalniana 93; oddz. 2, czł. 133.

419 Włókienniczego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — w Polsce, Łódź, Przejazd 40, tel. 1-64-50; Z.Z.Z.; oddz. 15, czł. 3.778.

420. Włókienniczego, Zw. Zaw. Rob. Chrześć Przem. — w R. P. „Gewerkschaft", Łódź, Piotrkowska 249; oddz. 2, czł. 258.

421. Włókienniczego, Zw. Zaw. Techników Przem. — i zaw. pokr w Polsce Łódź, Piotrkowska 102, tel. 2-32-28: oddz. — czł. 193.

422. Włókienniczego, Zw. Zaw. Rob. Żydowskich Przem. — Zduńska Wola, Sieradzka 14; oddz. — czł. 62.

423. Włókienniczego, Zw. Zaw. Rob. i Robotnic Przem. —w Polsce, Łódź, Narutowicza 50, tel. 2-15-65; Z.S.Z.; sekr. okr. 1, oddz. 29, czł. 9.172; „Włókniarz" (108).

424. Włókienniczego, Zw. Zaw. Rob. i R-tnic Przem. — Łódź, Gdańska 40, tel. 1-44-48; Z.Z.P.

425. Włókienniczego, Centralny Zw. Zaw. Rob. i Robotnic Przem. — R. P., Warszawa, Wolska 54 m. 2, tel. 2-95-10; C.Z.K.Z.Z.; sekr. okr. 2, oddz. 8. czł. 1.824.

426. Włókienniczego, Klasowy Wolny Zw. Zaw. Prac. Przem. — w Polsce, Warszawa, Leszno 49 m. 3, tel. 11-88-55; nie przejawia działalności.

427. Włókienniczej, Zw. Zaw. Rob. Branży — w Polsce, Warszawa, Leszno 29 m. 6, tel. 11-87-18; nie przejawia działalności.

428. Włóknistego, Zw. Zaw. Rob. Przem. — Chrześć. Zjednoczenie Zawod. w R. P., Łódź, Przejazd 34, tel. 1-05-73; brak danych.

429 Włókniarzy, Łódzki Zw. Zaw. Robot. — na woj. łódzkie, Łódź, Piłsudskiego 19; zlikwidowany.

Włóknistego — patrz również Majstrów.
Wodnych — patrz Drogach.
Wojażerów — patrz Agentów.
430. Wojskowych, Zw. Zaw. Rob.. Zakładów — „im. Tadeusza Hołówki", Przemyśl, ul. Smolki 13; oddz. — czł. 32.
431. Woźniców, Zw. Zaw. — na wojew. łódzkie, Łódź, Podleśna 26, tel. 1-62-92; brak danych.
432. Woźnych, Zw. Zaw. — w Polsce, Łódź, Wólczańska 98; Z. Z. P.; brak danych.
„Wspólna Praca" — patrz Metalowego, Tramwajów.
433. Wychowawców, Zw. Zaw. — Polskich Zakładów Wychowawczych. Warszawa, Królewska 23 m. 13, tel. 5-19-03; oddział — czł. 59; „Wychowawca" (109).
434. Wychowawców Prywatnych, Zw. Zaw. — Zakładów Opiekuńczych i Przedszkoli, Warszawa, Zamenhofa 8 m. 21; oddz. — czł. 143.
Wydział Centralny do spraw kulturalnych robotników żydowskich — patrz Związek Klasowych Związków Zawodowych.
Wyższych Szkół — patrz Asystentów, Nauczycieli.

Z.

435. Zdrowotnych, Zw. Techników Urządzeń — Warszawa, Ordynacka 10 tel. 5-17-11; brak danych.
436. Zębów, Zw. Zaw. Prac. — Sztucznych, Wilno, Nowogrodzka 30 m. 15; w stadjum organizacyjnem.
„Zhoda" — patrz Niewykwalifikowanych.
437 Ziemnych, Zw. Robot. — w Siedlcach, Kilińskiego 7; oddz.— czł. 160.
438 Zjednoczenie Chrześcijańskich Związków Zawod. na Małopolskę Wschodnią, — Lwów, Gródecka 2-b (Dom Katolicki), tel. 48-78; brak danych.
439. Zjednoczenie Robotniczych Związków Zawodow. Ziem Północno-Wschodnich, Wilno. Wielka 34; związków 7, członków 843.
440. Zjednoczenie Wolnych Związków w Polsce, Bydgoszcz, ul. Dolina 3; Z. S. Z.; zlikwidowane w 1929 r.
441. Zjednoczenie Zawodowe Polskie, Poznań, Działyńskich 3, tel. 17-55; zw. zaw. 11, czł. 129.730; „Głos Zjednoczenia" (36).
Związki: Budowlanych prac. Drzewnych prac. Górników, Kolejarzy, Metalowców, Miejskich prac., Robotników Rolnych i Leśnych, Robotników i Rzemieślników, Skórzanego przem. rob., Umysłowych prac., Włókienniczego.
442. Zjednoczenie Zawodowe „Praca Polska" R. P., Sosnowiec, Mościckiego 13, tel. 7-40; związków czynnych 8, czł. 1.693.
443. Złotniczych, Zw. żydowskich Rob. — i Zegarmistrzowskich, Kraków, dawniej Krakowska 41; brak danych.
444. Zrzeszenie, Ogólne — Związków i Stowarzyszeń Funkcjonarjuszów Państwowych i Samorządowych R. P., Warszawa, Kredytowa 16 m. 25, tel. 6-10-92; związków centralnych 14.
445. Związek Klasowych Związków Zawodowych (Rada Krajowa, Wydział Centralny do spraw kulturalnych robotników żydowskich), Warszawa, Św. Jańska 13, tel. 2-52-75; Z. S. Z., zw. zaw. 17; „Arbeter Frage" (5).
446. Związek Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce. (Komisja Centralna Związków Zawodowych, Warszawa, Czerwonego Krzyża 20.

pok. 58, tel. 2-18-57; zw. zaw. 26; czł. 127.722; „Robotniczy Przegląd Gospodarczy“ (90).

Związek Centralny: Budowlanych rob., Chemicznego rob. przem. (Kraków), Cukrowni rob., Dozorców Dom., Drukarzy, Drzewnego rob. przem., Fryzjerskich prac., Gastronomiczno-Hotelowego przem. prac., Górników, w Handlu i Biurowości zatrudnionych prac., Kapeluszników, Kas Chorych prac., Kolejowych prac., Metalowego przem. rob., Odzieżowego rob. przem., Rolnych rob., Skórzanego przem. rob., Spożywczego przem. rob., Tytoniowego przem. rob., Umysłowych prac. (Kraków), Umysłowych Ogólno-Wolny (afabund), Użyteczności Publicznej instytucyj prac., Włóknistego przem. prac.

447. Związek Zrzeszeń Pracowników Publicznych, woj. krakowskiego, Kraków, św. Filipa 6, II p., tel. 1-37-99; organizacyj 14.

448. Związek Związków Zawodowych w Polsce, Warszawa, ul. Trębacka 11 m. 10, I p., tel. 5-42-96 i 5-32-96; zw. zaw. 30, czł. 129.619; „Front Robotniczy“, „Front Robotniczy Śląska i Zagłębia“.

Św. Zyta — patrz Służących.

Zup Solnych — patrz Inżynierów Solnych.

Żydowskich — patrz: Artystów, Handlowych, Literatów, Muzycznych Nauczycieli, Tragarzy, Włókienniczego.

Żyrardowskich, Zrzeszenie Urzędników Zakładów — Żyrardów, ul. Limanowskiego 1, oddz. — czł. 132.

OCHRONA PRACY.

Już konstytucja z dn. 17 marca 1921 r. głosi w art. 102, że praca pozostawać ma pod szczególną ochroną państwa. W art. 103 konstytucji czytamy, że praca zarobkowa dzieci niżej lat 15 oraz praca nocna kobiet i robotników młodocianych w gałęziach przemysłu, szkodliwych dla ich zdrowia, — jest zakazana.

Zgodnie z temi podstawowemi założeniami, zawartemi w konstytucji, rozbudowane zostało ustawodawstwo o ochronie pracy. Niektóre z tych ustaw ukazały się nawet już wcześniej, przed wejściem konstytucji w życie. Nad przestrzeganiem ustawodawstwa społecznego ma nadzór państwowa inspekcja pracy z Głównym Inspektorem Pracy na czele.

Czas pracy w przemyśle i handlu określony jest w zasadzie na 8 godzin dziennie, przyczem praca nocna jest zasadniczo niedozwolona. Przewidziano jednak szereg wyjątków od zasady 8-godzinnego dnia pracy, w szczególności dla wykonywania robót poprzedzających produkcję, lub po niej następujących, dla osób zatrudnionych przy pilnowaniu, dla pracowników komunikacyjnych i t. d. Praca nocna jest dopuszczalna m. in. w zakładach o ruchu ciągłym oraz dla wykonywania robót, koniecznych ze względu na ich użyteczność społeczną lub codzienne potrzeby ludności i t. d. Za nadliczbowe godziny pracy przysługuje pracownikowi dodatkowe wynagrodzenie, według stawek odpowiednio zwiększonych. Podobnie jak zakaz pracy nocnej, uregulowany jest również zakaz pracy w niedziele i dnie świąteczne.

Zatrudnienie d z i e c i do lat 15 jest zakazane.

Prawo zatrudniania k o b i e t oraz m ł o d o c i a n y c h (od 15 — 18 lat) jest ograniczone. Pracownicy tej kategorji nie mogą być zatrudniani w warunkach, w których praca jest szczególnie niebezpieczna, lub szkodliwa dla zdrowia, moralności i dobrych obyczajów; przepisy wykonawcze określają szczegółowo roboty wzbronione

młodocianym i kobietom. Praca nocna tych osób jest, z nieliczuemi wyjątkami, zabroniona.

Pracodawcy obowiązani są prowadzić imienne wykazy i spisy młodocianych, podlegające kontroli inspekcji pracy. Młodociani pracownicy podlegają obowiązkowi dokształcania; pracodawca powinien w tym celu zwalniać młodocianych z pracy, w granicach 6 godzin tygodniowo, jeśli nauka odbywa się w godzinach pracy.

Odsetek młodocianych w stosunku do ogółu zatrudnionych robotników stale się zmniejsza i np. w r. 1932 wynosił 3,4% (w czem 0,7% dziewcząt) wobec 4,7% w r. 1931. Natomiast występuje wyraźnie tendencja do zwiększania stosunkowego udziału kobiet w pracy przemysłowej; odsetek kobiet w okresie 1929 — 1933 wzrósł mianowicie o 2,2%.

Staraniem Inspekcji Pracy odbywają się systematyczne badania lekarskie młodocianych, zatrudnionych pracą zarobkową. W 1932 roku zbadano po raz pierwszy 9657 młodocianych, badań powtórnych było 8.700. Ta ostatnia liczba zawiera również badania, które odbywały się po raz trzeci i czwarty, a w poszczególnych wypadkach nawet piąty i szósty. Dzięki pogłębieniu badań, młodociany słabszego zdrowia ma zapewnioną stałą opiekę lekarską, a formalna ochrona młodocianych coraz bardziej rozwija się w rzeczową profilaktykę, połączoną w miarę możności z celowem lecznictwem.

Ustawy przewidują tworzenie przez pracodawców żłobków dla dzieci (niemowląt) pracownic w zakładach, zatrudniających ponad 100 kobiet. Z początkiem 1934 roku istniały 34 żłobki fabryczne oraz 56 stacyj lotnej opieki nad matką i dzieckiem. Inne przepisy z zakresu ochrony macierzyństwa omówione są niżej w części „opieka społeczna".

Specjalne rozporządzenia z mocą ustawy regulują kwestję u m o w y o p r a c ę. Przewidziane są umowy: na ograniczony czas próbny (dla robotników — do 7 dni, dla pracowników umysłowych — do 3-ch miesięcy), na czas określony lub na czas określonej roboty, oraz na czas nieokreślony. Te ostatnie umowy mogą być wypowiadane conajmniej na dwa tygodnie (robotników) lub na trzy miesiące (pracowników umysłowych). Umowy o pracę mogą być rozwiązywane bez wypowiedzenia lub przed upływem ich terminu z winy strony przeciwnej, bądź z ważnych określonych przyczyn; w przeciwnym razie należy się odszkodowanie. Wypowiedzenie umowy o pracę z pracownikiem umysłowym, nie może nastąpić podczas urlopu, choroby pracownika, lub wyłączenia go od zajęć przez władzę sanitarną, jeżeli choroba i wyłączenie nie trwa dłużej niż 3 miesiące, oraz podczas odbywania służby wojskowej lub ćwiczeń wojskowych i pełnienia obowiązków sędziego przysięgłego lub ławnika sądu pracy. Analogiczne przepisy istnieją w stosunku do robotników. Po przepracowaniu conajmniej 10-ciu lat, wrazie śmierci pracownika, rodzinie jego przysługuje jednorazowa odprawa.

Zakłady pracy obowiązane są prowadzić wykazy płac pracowników. Zakład, zatrudniający ponad 20 robotników, powinien wywiesić w lokalu pracy regulamin pracy.

Ustawy przewidują s p o s ó b w y p ł a t y w y n a g r o d z e n i a W zakładach, zatrudniających powyżej 4-ch robotników, zakład taki obowiązany jest wydać robotnikowi książeczkę obrachunkową. Wynagrodzenie pracownika ulega zajęciu najwyżej do 1/5 części sumy przypadającej do wypłaty (za alimenty — do 2/5).

Układy zbiorowe pracy są uregulowane art. 445 kodeksu zobowiązań, który przewiduje, iż obowiązują one przy ustalaniu umów indywidualnych o pracę w stosunku do stron, które układ zawarły. Upoważnionymi do zawierania układów zbiorowych są pracodawcy lub związki pracodawców z jednej strony, a związki pracowników z drugiej strony. Układy zbiorowe obowiązują tylko członków związku będącego stroną.

Ponadto w rolnictwie i dla dozorców domowych obowiązują szczególne przepisy ustawowe dotyczące zawierania i wykonywania umów, czyli układów zbiorowych. Umowy te obowiązują nietylko strony, które umowę podpisały, lecz wszystkich pracodawców i pracowników danego terenu. Nadawanie mocy powszechnie obowiązującej umowom zbiorowym w przemyśle może mieć miejsce na Górnym Śląsku, oraz w województwie pomorskiem i części województwa poznańskiego, a to na zasadzie obowiązujących na tych obszarach dawnych przepisów prawnych, przejętych przez ustawodawstwo polskie.

Ponieważ niejednokrotnie przy ustalaniu warunków umowy zbiorowej zachodzą spory przechodzące niejednokrotnie w stan ostrego zatargu, którego nie może zlikwidować interwencja pojednawcza inspektora pracy, istnieje możność na zasadzie rozporządzenia z mocą ustawy z roku 1933, powołania nadzwyczajnych komisyj rozjemczych do załatwiania sporów w przemyśle i handlu. Komisje te mogą być powoływane tylko wówczas, gdy zatarg zagraża ogólnopaństwowym interesom gospodarczym.

Szczególne przepisy dotyczące rozjemstwa w przemyśle i handlu na Górnym Śląsku, oraz w województwie poznańskiem i pomorskiem przewidują możność zastosowania przymusowego rozjemstwa w każdym sporze i nie wymagają ażeby zatarg zagrażał ogólnopaństwowym interesom. Również w rolnictwie na terenie całej Polski oraz dla dozorców domowych obowiązują zasady przymusowego rozjemstwa niemal od początku istnienia naszego Państwa. Ponadto istnieje możność powoływania komisyj rozjemczych w przypadkach zaistnienia zatargu robotników portowych.

Urlop płatny przysługuje robotnikom 8-dniowy po roku pracy, po 3-ch latach pracy przysługuje robotnikom urlop 15-dniowy. Młodocianym przysługuje po roku pracy urlop 14-dniowy. Pracownikom umysłowym — dwutygodniowy urlop po półrocznej pracy, jednomiesięczny po roku.

Spory indywidualne ze stosunku pracy, z wyjątkiem spraw robotników rolnych, podlegają właściwości sądów pracy, działających na zasadzie rozporządzenia z mocą ustawy z 1928 r., ostatnio znowelizowanego w roku 1934, przyczem nowelizacja ta nadała prawu o sądach pracy zupełnie nową redakcję. Sąd pracy składa się z przewodniczącego, który jest sędzią państwowym oraz ławników, mianowanych przez Ministra Sprawiedliwości z list przedstawionych przez organizacje pracodawców i pracowników. W każdym komplecie zasiada dwóch ławników; jeden jako przedstawiciel pracodawców, drugi — jako przedstawiciel pracowników. Wartość przedmiotu sporu w sprawach rozpatrywanych przez sądy pracy nie może przekraczać 10.000 zł. Sprawy karne o przekroczenie ustawodawstwa ochronnego, które do końca 1934 roku były rozpatrywane przez sądy pracy, zostały przekazane orzecznictwu inspektorów pracy. Odwołania od orzeczeń inspektorów pracy idą do sądu okręgowego, który je sądzi w komplecie do spraw pracy, a więc z udziałem ławników. Sprawy

mniej skomplikowane podlegają rozpatrzeniu w trybie pojednawczym przez dwóch ławników wyznaczonych do tych czynności przez sędziego.

Na terenie całej Polski istnieje 16 sądów pracy, które w r. 1933 otrzymały 18.089 spraw. W okręgach gdzie nie są dotychczas powołane sądy pracy sprawy ze stosunku pracy rozpatrują sądy grodzkie, jednakże i wówczas obowiązuje w materji pełnomocników, oraz kosztów sądowych procedura obowiązująca przed sądami pracy, jak również właściwość rzeczowa sądów grodzkich w sprawach ze stosunku pracy jest podwyższona i wynosi 3.000 zł. Na terenie Górnego Śląska oraz województwa poznańskiego i pomorskiego nie zostały dotychczas powołane sądy pracy i działają nadal istniejące od przeszło 30 lat sądy przemysłowe i kupieckie, których kompetencje są zbliżone do sądów pracy.

Bezpieczeństwo i higjena pracy.

Podstawowym aktem prawodawczym, regulującym sprawę bezpieczeństwa i higjeny pracy, jest rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 1928 roku, zawierające ogólne przepisy w tej dziedzinie.

Drugim ważnym aktem prawodawczym było rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 1927 roku o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu.

Na podstawie wymienionych rozporządzeń Prezydenta Rzplitej wydano kilka rozporządzeń wykonawczych. Do czasu unormowania całokształtu sprawy bezpieczeństwa i higjeny pracy w drodze rozporządzeń wykonawczych pozostają w mocy szczegółowe przepisy wydane przez państwa zaborcze.

Ponadto należy zaznaczyć, że poszczególne kwestje z dziedziny bezpieczeństwa i higjeny pracy zostały unormowane odrębnemi rozporządzeniami Prezydenta Rzeczypospolitej. Do rzędu tych rozporządzeń należy zaliczyć rozporządzenie z 1927 r. o zakazie używania białego i żółtego fosforu przy wyrobie produktów zapalnych oraz rozporządzenie z tegoż roku w sprawie produkcji, przywozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu i innych związków ołowiu.

Nadzór nad stosowaniem przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higjeny pracy, jako stanowiących część prawodawstwa o ochronie pracy, sprawuje Inspekcja Pracy.

W związku z omawianiem kwestji bezpieczeństwa i higjeny pracy należy podkreślić doniosłą rolę, jaką w tym zakresie pełnią czynniki społeczne. Przedewszystkiem należy wspomnieć o działalności Instytutu Spraw Społecznych, fundacji utworzonej przez instytucje ubezpieczeń społecznych. Instytut ten prowadzi prace badawcze i propagandowe w omawianej dziedzinie i wydaje szereg publikacyj, między innemi szereg monografij, poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i higjeny pracy w poszczególnych gałęziach pracy.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE.

Ubezpieczalnia Społeczna.

Rodzaje ubezpieczeń. Na obszarze Rzeczypospolitej działają następujące rodzaje ubezpieczeń: ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa, ubezpieczenie od wypadków przy pracy i chorób zawodowych — wspólne dla pracowników umysłowych i robotników oraz ubezpieczenie emerytalne robotników, ubezpieczenie emerytal-

ne i na wypadek braku pracy pracowników umysłowych, wreszcie zabezpieczenie na wypadek bezrobocia robotników.

Ubezpieczenia te unormowane są 1) ustawą z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznem (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 396) zmienioną rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93 poz. 855), 2) rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P Nr. 106, poz. 911), zmienionem ustawą z dnia 22 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 229) i ustawą z dnia 15 marca 1934 r. (Dz. U. R. P Nr. 39, poz. 347), 3) ustawą z dnia 18 lipca 1924 r. (w brzmieniu ogłoszonem w Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 58, poz. 555), zmienioną rozporządzeniem Prezydenta Rzeczpospolitej z dnia 24 października 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94. poz. 894).

Ponadto obowiązują jeszcze częściowo ustawy dawnych państw zaborczych, mianowicie: 1) ordynacja ubezpieczeniowa niemiecka z 1911 r., normująca ubezpieczenie inwalidzkie robotników i ubezpieczenie na wypadek choroby na Górnym Śląsku oraz ubezpieczenie inwalidzkie robotników rolnych w woj. poznańskiem i pomorskiem 2) pruska ustawa o kasach brackich, normująca dodatkowe ubezpieczenie inwalidzkie górników na Górnym Śląsku. W dalszym ciągu pominięte będą informacje o powyższych ustawach i o instytucjach na ich podstawie działających.

Instytucje ubezpieczeniowe. Do wykonywania ubezpieczenia na wypadek choroby, ubezpieczenia od wypadków, ubezpieczenia emerytalnego pracowników umysłowych i robotników oraz ubezpieczenia na wypadek braku pracy pracowników umysłowych powołane są ubezpieczalnie społeczne i Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie.

Ubezpieczalnie społeczne: 1) udzielają świadczeń ubezpieczenia na wypadek choroby oraz wspólnie dla wszystkich wyżej wymienionych rodzajów ubezpieczeń; 2) ustalają obowiązek ubezpieczenia, 3) wymierzają i ściągają składki, 4) prowadzą ewidencje ubezpieczonych oraz 5) przyjmują od ubezpieczonych roszczenia o świadczenia emerytalne, wypadkowe i na wypadek braku pracy i przeprowadzają w tym zakresie czynności przygotowawcze. Ostatnio wymienione świadczenia przyznaje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który również zarządza odrębnemi funduszami: ubezpieczenia emerytalnego i na wypadek braku pracy pracowników umysłowych, ubezpieczenia wypadkowego i ubezpieczenia emerytalnego robotników.

Ubezpieczalnie społeczne w liczbie 67 rozmieszczone po całym obszarze Rzplitej.

Ubezpieczenie robotników na wypadek bezrobocia wykonywa Fundusz Pracy i jego wojewódzkie biura.

Obowiązkowi ubezpieczenia podlegają wszystkie osoby bez różnicy płci i wieku, pozostające w stosunku pracy najemnej lub w stosunku służbowym. Wyłączone są z pod tego obowiązku jedynie osoby, posiadające z innych źródeł prawa do świadczeń, analogicznych do świadczeń ubezpieczeniowych (np. pracownicy państwowi) oraz pracownicy, których charakter zatrudnienia nie pozwala objąć danego rodzaju ubezpieczeniem. Pracownicy rolni podlegają tylko ubezpieczeniu wypadkowemu.

Świadczenia.

Ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa udziela następujących świadczeń: a) pomocy leczniczej (opieka lekarska, lekarstwa, środki opatrunkowe, lecznicze i pomocnicze), która przysługuje

przez 26 tygodni w poszczególnym przypadku choroby, b) zasiłków pieniężnych za każdy dzień niezdolności do pracy spowodu choroby, najdłużej przez 26 tygodni. w wysokości 50% zarobku. c) leczenia szpitalnego i połączonych z tem zasiłków domowych i szpitalnych, d) pomocy leczniczej (położnej) i zasiłków w razie połogu, e) zasiłku pogrzebowego w razie śmierci ubezpieczonego.

Ubezpieczenie od wypadków chorób zawodowych zapewnia ubezpieczonym którzy stali się niezdolni do zarobkowania wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej — świadczenia w gotówce (t. zw. renty wypadkowe) i w naturze (leczenie, protezy i t. p.). Ubezpieczony całkowicie niezdolny do zarobkowania, ma prawo do renty pełnej, która wynosi miesięcznie 2/3 zarobku, częściowo zaś niezdolny do zarobkowania otrzymuje odpowiednio część tej pełnej renty. W razie śmierci ubezpieczonego wskutek wypadku lub choroby zawodowej pozostałej wdowie, sierotom i w pewnych przypadkach dalszej rodzinie przysługuje prawo do renty oraz do jednorazowej zapomogi pośmiertnej. Renta wdowia wynosi 30%, renta sieroca 20% lub 25% zarobku zmarłego.

Ubezpieczenie emerytalne robotników. Prawo do świadczeń powstaje dopiero po przebyciu w tem ubezpieczeniu conajmniej 200 tygodni składkowych. Ubezpieczenie zapewnia świadczenia w gotówce (renty) i w naturze (leczenie) ubezpieczonym, którzy stali się inwalidami. Za inwalidów uważa się zarówno osoby, które stały się niezdolne do zarobkowania, jak i osoby, które osiągnęły pewną granicę wieku (60 względnie 65 lat) bez względu na ich zdolność do zarobkowania. Renta inwalidzka składa się z kwoty zasadniczej i kwoty indywidualnej, przyczem kwota zasadnicza jest ustalana corocznie. a kwota indywidualna jest zależna od wysokości przeciętnego zarobku inwalidy — ubezpieczonego i czasokresu pozostawania jego w ubezpieczeniu. W razie śmierci ubezpieczonego lub rencisty otrzymują renty sieroty oraz wdowa, jeśli jest niezdolna do pracy lub ukończyła 60 rok życia. Pozostała rodzina otrzymuje również w razie śmierci ubezpieczonego lub rencisty jednorazową zapomogę pośmiertną.

W ubezpieczeniu tem przewidziane są specjalne zaopatrzenia w wysokości 20 zł. miesięcznie dla wysłużonych robotników (65-letnich), którzy pracowali na obszarze b. zab. rosyjskiego i austrjackiego.

Ubezpieczenia emerytalne pracowników umysłowych. Ubezpieczenie to udziela świadczeń ubezpieczonym, którzy posiadają conajmniej 5-letni okres ubezpieczenia. Ubezpieczeni posiadają prawo do renty inwalidzkiej, przyznawanej w razie powstania niezdolności do wykonywania zawodu oraz do renty starczej, przyznawanej po osiągnięciu 65 roku życia lub po przebyciu w ubezpieczeniu 480 miesięcy i osiągnięciu przynajmniej 60 roku życia (kobiety 420 miesięcy i 55 roku życia). Renta składa się w kwoty zasadniczej, wynoszącej 40% przeciętnej płacy z całego okresu ubezpieczenia i kwoty wzrostu, która wynosi 2% tej płacy za każdy rok ubezpieczenia powyżej 10 lat. W razie śmierci ubezpieczonego lub rencisty pozostała po nim wdowa otrzymuje rentę w wysokości $^3/_5$, a sieroty w wysokości $^1/_5$ (sierota niezupełna) lub $^2/_5$ (sierota zupełna) renty, jaką pobierał zmarły lub do jakiej miał prawo w chwili śmierci. Poza rentami ubezpieczenie wypłaca jednorazowe odprawy ubezpieczonym, nie posiadającym prawa do renty i rodzinie pozostałej po takim ubezpieczonym oraz zasiłek pogrzebowy i udziała pomocy leczniczej ubezpieczonym.

Ubezpieczenie robotników na wypadek braku pracy zapewnia robotnikom pozostającym bez pracy zasiłki w ciągu 13 tygodni. Zasi-

łek dla bezrobotnego samotnego wynosi 30%, a dla obarczonego rodziną od 35% do 50% zarobku. Aby otrzymać zasiłek bezrobotny musi podlegać conajmniej przez 26 tygodni obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek bezrobocia.

Ubezpieczenie pracowników umysłowych na wypadek braku pracy. Warunkiem uzyskania świadczeń jest posiadanie conajmniej 12 miesięcy ubezpieczenia. Świadczenia dla pozostających bez pracy pracowników umysłowych stanowią zasiłki, opłata składek za ubezpieczenie na wypadek choroby i zapomogi na podróż do miejsca uzyskanej pracy. Zasiłek dla bezrobotnego pracownika umysłowego wynosi 30%, posiadającego rodzinę od 40% do 80% płacy. Obecnie zasiłki wypłacane są w wysokości zmniejszonej o 5% do 25% w zależności od wysokości zasiłku.

Składki ubezpieczeniowe wynoszą:

ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa — 5% (robotnicy) i 4,6% (pracownicy umysłowi) zarobku,

ubezpieczenie emerytalne robotników — 5,8% (górnicy i hutnicy) i 5,2% (pozostali robotnicy),

ubezpieczenie wypadkowe — poszczególne zakłady pracy płacą składkę w różnej wysokości, w zależności od stopnia niebezpieczeństwa danego zakładu; przeciętnie składka wynosi 1% zarobków dla gospodarstw rolnych i leśnych i 1,4% zarobków dla pozostałych zakładów pracy,

ubezpieczenie emerytalne pracowników umysłowych — 8% wynagrodzenia,

ubezpieczenie na wypadek braku pracy pracowników umysłowych 2,8% wynagrodzenia i dodatek 1,68% od wynagrodzenia ponad 725 zł., miesięcznie,

ubezpieczenie na wypadek bezrobocia robotników — 2% wynagrodzenia.

Składkę wpłaca do właściwej instytucji ubezpieczeniowej pracodawca, który może z wynagrodzenia ubezpieczonego potrącić oznaczoną część składki; wyjątek stanowi tylko ubezpieczenie wypadkowe, w którem pracodawca całą składkę powinien opłacić z własnych funduszów.

Działalność ubezpieczeń społecznych.

Według obliczeń **przypis składek** za 1934 r. w poszczególnych rodzajach ubezpieczeń wynosił:

ubezpieczenie na wypadek choroby	98 milj. zł.
ubezpieczenie emerytalne robotników	70 „ „
ubezpieczenie pracowników umysłowych	62 „ „
ubezpieczenie od wypadków	46 „ „
ubezpieczenie na wypadek braku pracy, prac. umysł. .	20 „ „
Razem:	296 milj. zł.

Liczba ubezpieczonych wynosiła w końcu lipca:

ubezpieczenie na wypadek choroby	1.682.125 zł.
ubezpieczenie emerytalne robotników	1.374.544 „
ubezpieczenia pracowników umysłowych	268.234 „
ubezpieczenie od wypadków	1.708.461 „

Świadczenia:

Wydatki na świadczenia ubezpieczenia na wypadek choroby wynosiły w I półroczu 1934 r. 49.397 tys. zł., z czego przypadało na: zasiłki pieniężne — zł. 7.527.— tys.

opiekę lekarską	18.974 tys. zł.
lekarstwa i inne środki lecznicze . .	8.988 „ „
szpitale i zakłady lecznicze	12.226 „ „
przewozy chorych	1.682 „ „

W ubezpieczeniu emerytalnem robotników w końcu sierpnia 1934 r. otrzymywało:

renty inwalidzkie i starcze	24.182 osób
„ wdowie	7.917 „
„ sieroce	3.838 „
zaopatrzenia inwalidzkie i	12.241 „
„ wdowie	49 „

Na powyższe świadczenia w ciągu 8 miesięcy 1934 r. wydano ogółem — 5.786 tys. zł.

W ubezpieczeniu wypadkowem świadczenia w miesiącach I — VIII kosztowały ogółem — 24.741 tys. zł.

Ubezpieczenie emerytalne pracowników umysłowych wypłacało w końcu sierpnia 1934 r.

rent inwalidzkich	6.576
„ starczych	2.950
„ wdowich	4.280
„ sierocych	3.350
zaopatrzeń starczych	1.280
„ wdowich	129
„ sierocych	10

Na powyższe świadczenia oraz na jednorazowe odprawy (587) wydano w 8 miesiącach 1934 r. ogółem 17.994 tys. zł.

Z zasiłków na wypadek braku pracy korzystało w końcu sierpnia 1934 r. — 8.853 pracowników umysłowych, wydatki na te zasiłki wynosiły w mies. styczeń — sierpień 1934 r. — 8.453 tys. zł.

Ubezpieczalnie Społ.: Baranowicze, Białystok, Brześć n/Bugiem, Ciechanów, Dubno, Grodno, Kalisz, Kowel, Kutno, Lida, Łódź, Łomża, Łuck, Pabjanice, Pińsk, Piotrków, Płock, Radom, Równe, Siedlce, Tomaszów Maz., Warszawa, Wilno, Włocławek, Żyrardów.

Ubezpieczalnie Społ.: Brodnica, Bydgoszcz, Gdynia, Gniezno, Grodzisk, Grudziądz, Inowrocław, Leszno, Oborniki, Ostrów, Poznań, Starogard, Szamotuły, Toruń, Tuchola.

Ubezpieczalnie Społ.: Biała, Bielsko, Brzeżany, Chrzanów, Częstochowa, Czortków, Drohobycz, Jarosław, Kielce, Kołomyja, Kraków, Krosno, Lublin, Lwów, Nowy Sącz, Ostrowiec, Przemyśl, Rzeszów, Sosnowiec, Stanisławów, Stryj, Tarnobrzeg, Tarnopol, Tarnów, Zakopane, Zamość, Złoczów.

ZDROWOTNOŚĆ I LECZNICTWO.

Celem scharakteryzowania stanu zdrowotności w Polsce konieczne jest w pierwszym rzędzie zestawienie pewnych podstawowych danych demograficznych, zwłaszcza dotyczących ślubności, rozrodczości i umieralności.

Przeciętny współczynnik ślubności wynosi za ostatnie trzy lata 8,3‰, co potwierdza fakt, że jesteśmy krajem o wysokiej ślubności, pozostawiając pod tym względem wtyle większość krajów europejskich.

Niemniej wysoka jest w Polsce rozrodczość, której współczynnik wynosił: w 1931 r. — 30.2‰, w 1932 r. — 28,7‰, w 1933 r. — 26.5‰. Obserwujemy coprawda i u nas spadek rozrodczości, jesteśmy jednak wciąż na znacznie wyższym poziomie, niż kraje zachodnio-europejskie.

Współczynniki umieralności stale się obniżają, wahając się za ostatnie sześć lat w granicach 14,2 do 16,7‰ (najwyższy współczynnik od zakończenia wojny wykazywał rok 1921, a mianowicie 21‰). Współczynnik umieralności niemowląt wynosił w 1933 r. 12,8%; jest to, w porównaniu do innych krajów, umieralność bardzo wysoka.

Poniższa tablica charakteryzuje stan zdrowotny Polski w roku 1933 r., pod względem chorób zakaźnych. W porównaniu z 1932 rokiem obniżyła się liczba zachorowań na dur brzuszny, czerwonkę, błonicę, zatrucie pokarmowe, włośnicę i paraliż dziecięcy; wzrosła natomiast liczba zachorowań na dur plamisty, odrę, zimnicę i gorączkę połogową. Pozostałe choroby zakaźne nie wykazały różnic w nasileniu.

	Zachorowań	Zgonów
Ospa	5	1
Dur brzuszny i rzekomy	12.592	926
„ plamisty	3.454	200
„ powrotny	2	—
Czerwonka	675	42
Płonica	21.961	607
Błonica	17.324	877
Nagminne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	530	134
Odra	38.170	309
Róża	4.034	221
Krztusiec	8.813	261
Zimnica	222	1
Gorączka połogowa	1.407	334
Jaglica	19.588	—
Wąglik	31	10
Włośnica	128	4
Szczepienie przeciw wściekliźnie	3.105	42
Zatrucie mięsne	100	14
Paraliż dziecięcy	69	8
Gruźlica niebezpieczna dla otoczenia	17.748	7.143
Twardziel	74	—
Śpiączka	23	8
Grypa z powikłaniami płucnemi	813	48

Dur plamisty po wielkiej epidemji wojennej stopniowo wygasał i w roku 1930 doszedł do najniższej liczby przypadków. Od tego cza-

su, w związku z przeżywanym kryzysem, następuje ponowne wzmożenie nasilenia epidemji, wciąż w stałych jej ogniskach, t. j na Wschodzie Polski. Zapadalność na dur plamisty wynosiła w 1933 r. 10,8 na 100.000 osób, wobec 7,6 w 1932.

Zapadalność na dur brzuszny utrzymywała się w Polsce od szeregu lat z pewnemi wahaniami na wysokim poziomie i dopiero 1933 rok wykazał znaczną poprawę. Szczególnie wysoką zapadalnością odznaczają się województwa centralne, co prawdopodobnie tłumaczy się gęstością zaludnienia i dużą liczbą miast i miasteczek, znajdujących się w wyjątkowo antysanitarnych warunkach (zaopatrzenie w wodę, usuwanie nieczystości).

Liczba zachorowań na błonicę również wzrastała bez przerwy do 1932 r. (podobnie jak i w wielu innych krajach Europy) i dopiero rok 1933 jest pierwszym okresem spadku, najbardziej widocznego na kresach wschodnich. Ponad 25% zachorowań na błonicę przypada na sześć największych miast, co prawdopodobnie znajduje uzasadnienie w lepszej rejestracji, która, jeśli nie całkowicie, to częściowo, tłumaczy tę różnicę. Śmiertelność stale spada i w ciągu ubiegłych siedmiu lat obniżyła się niemal trzykrotnie, wynosząc obecnie 5,1%. Wybuchy złośliwych epidemij, o czem pisano na Zachodzie, u nas spotykają się rzadko.

Skutkiem epidemij, ktre panowały podczas wojny i, następnie, repatrjacji, zwrócono baczną uwagę na walkę z chorobami zakaźnemi. W tym kierunku poszło nasze ustawodawstwo, jak również odpowiedni rozwój instytucyj. Dzięki temu z niektóremi chorobami uporaliśmy się, inne zaś zostały znacznie zmniejszone.

Od 1919 r. wprowadzone jest przymusowe szczepienie ospy, którą dzięki temu można uważać za całkowicie niemal wytępioną.

Walka z chorobami wenerycznemi prowadzona jest zapomocą poradni i drogą nadzoru nad prostytucją. W tej ostatniej dziedzinie system u nas panujący możnaby nazwać neoreglamentacją. Specjalne powiatowe komisje sanitarno-obyczajowe, uwzględniające czynnik lekarski i społeczny, mają na celu zwalczanie nierządu według nowoczesnych metod. Wrazie potrzeby komisje mogą zarządzać przymusową kontrolę lekarską. Nowy polski kodeks karny przewiduje kary za zarażenie chorobą weneryczną.

Zestawienie liczb dotyczących gruźlicy nastraja optymistycznie, w czasie wojny bowiem i bezpośrednio po wojnie liczba zgonów ogromnie wzrosła. Obecnie sytuacja uległa znacznej poprawie, co wypływa przedewszystkiem ze statystyki dużych miast, prowadzących dobrą statystykę. Niestety jednak rejestracja zachorowań (gruźlica otwarta podlega rejestracji) w całym kraju jest jeszcze tak wadliwa, że o wyprowadzaniu wniosków stanowczych, dotyczących zapadalności, nie może być jeszcze mowy. W każdym razie gruźlica stanowi zagadnienie poważne, a może stać się groźnem w związku z przeżywanym kryzysem.

Walka z gruźlicą prowadzona jest bardzo intensywnie. W 1932 roku istniały 352 przychodnie przeciwgruźlicze (wobec 30 w 1920 r.), które w 1931 r. udzieliły łącznie 457.972 porady i miały pod opieką 273.196 osób. Do samorządów wiejskich należało 44,9% poradni; do samorządów miejskich — 13,5%; do towarzystw przeciwgruźliczych — 30,9%; do innych instytucyj — 10,7% Liczba łóżek sanatoryjnych wzrosła z 1.821 w 1920 r. na 5.219 w dniu 1 stycznia 1934.

Na ogólną liczbę 49 sanatorjów dla gruźliczych, 22 sanatorja z 43,7% ogółu łóżek należały do organizacyj społecznych, 14 sanatorjów z 32,5% łóżek — do instytucyj ubezpieczeniowych, 7 sanatorjów z 14.3% łóżek — do samorządów, 4 sanatorja z 8,3% ogółu łóżek — do Państwa, wreszcie 2 zakłady były prywatne. Pozatem w 205 szpitalach było ogółem 3461 łóżek.

W zakładach zapobiegawczych dla dzieci było w tymże czasie 1.305 miejsc; w 1920 r. zakładów takich wogóle nie było. Ważnym atutem w walce z gruźlicą są również kolonje letnie, (patrz niżej, część następna niniejszego działu), które w latach powojennych przybrały duży rozmach.

Władze państwowe i komunalne prowadzą nadzór i kontrolę nad artykułami żywności, ich wyrobem, przechowaniem i sprzedażą. Poza państwowemi zakładami badania żywności i przedmiotów użytku, istnieje obowiązek tworzenia takich zakładów przez zarządy miast o ludności powyżej 50.000.

Ściśle są uregulowane zasady urządzania i prowadzenia zakładów kąpielowych oraz zakładów fryzjerskich. Specjalne przepisy omawiają sprawę zachowywania czystości w pomieszczeniach publicznych oraz czystości w hotelach, pokojach umeblowanych i pensjonatach.

Gminy obowiązane są budować i utrzymywać dla użytku publicznego urządzenia do zaopatrywania w wodę, ponadto ciąży na gminach obowiązek czuwania nad należytym stanem tych urządzeń zakładanych przez osoby prywatne, jak również dokonywania badań sanitarnych wody. Opracowane są pewne normy, którym winna odpowiadać woda do picia, do potrzeb gospodarstwa domowego, do artykułów spożywczych, do wyrobu lodu oraz dla potrzeb zakładów kąpielowych; ujednostajnione są przepisy bakterjologicznego badania tej wody. Opracowany jest też sposób budowania i utrzymywania studzien.

Rozporządzenia nakładają na gminę obowiązek czuwania nad należytym stanem urządzeń do usuwania nieczystości. Gminy mają zakładać i utrzymywać urządzenia kanalizacyjne oraz oczyszczać ścieki tak, aby nie było zanieczyszczania gleby, wody i powietrza. Do gminy również należy baczenie, aby śmietniki — publiczne i prywatne — były odpowiednio urządzone i utrzymywane w wystarczającej liczbie.

Zasadą polskiej *organizacji służby zdrowia* jest scalenie czynności kierowniczych i nadzorczych w rękach rządu i powierzenie przeważnej czynności wykonawczych instytucjom i związkom samorządowym.

Większa część sanitarnych agend rządowych koncentruje się w Ministerstwie Opieki Społecznej (Departament Służby Zdrowia), które sprawuje zwierzchni nadzór nad zdrowiem publicznem. W urzędach wojewódzkich istnieją wydziały zdrowia publicznego, w większości województw połączone z opieką społeczną, w starostwach zaś — lekarze powiatowi, którzy tworzą podstawową komórkę państwowej służby zdrowia.

Aczkolwiek państwowa służba zdrowia zajmuje się również, między innemi, utrzymaniem szpitali (przedewszystkiem psychjatrycznych), wyrobem surowic i szczepionek, administracją uzdrowisk państwowych i t. p., jednak funkcje tego typu przeważnie należą do samorządu terytorjalnego. Ustawowo wszystkie sprawy higjeny miast, miasteczek i wsi zlecone są władzom komunalnym. Wyjątek stanowi

zwalczanie chorób zakaźnych i zapobieganie tym chorobom oraz nadzór nad artykułami żywności; w tych sprawach związki komunalne mają współdziałać z władzami państwowemi.

Związki komunalne ponoszą znaczne wydatki na szpitalnictwo oraz na urządzenia sanitarne. Ogólna suma wydatków na zdrowie publiczne, preliminowana przez wszystkie samorządy terytorjalne na rok budżetowy 1932/33 wynosiła 52½ miljona złotych, co stanowiło 7,05% łącznej sumy budżetów komunalnych i wyrażało się współczynnikiem zł. 1,64 na 1 mieszkańca. Wydatki te wyższe są w miastach (7,97% ogółu wydatków, zł. 4,19 na 1 mieszkańca), znacznie niższe — w gminach wiejskich (5.58% ogółu wydatków, zł. 0,69 na 1 mieszkańca).

Wydatki samorządowe na cele zdrowia publicznego przekraczają mniejwięcej dwunastokrotnie sumę odpowiednich wydatków państwowych, toteż organizacja służby zdrowia w samorządach ma ogromne znaczenie dla rozwoju stosunków zdrowotnych w Polsce.

W ogólnej strukturze służby zdrowia odrębne stanowisko o doniosłem znaczeniu zajmuje *Państwowy Zakład Higjeny* z siedzibą w Warszawie i z 7 filjami, z których sześć tworzy placówki zupełnie samodzielne, jedna zaś, poznańska — związana jest z Uniwersytetem Filje Państwowego Zakładu Higjeny stają się coraz bardziej ośrodkami walki z epidemjami, w przeciwieństwie do tego co było dotąd, gdy działalność ich polegała głównie na wykonywaniu pracy diagnostycznej. Centrala w Warszawie jest poważną placówką naukową, bardzo zróżniczkowaną. Między innemi jedną ze składowych części Zakładu jest Państwowa Szkoła Higjeny, posiadająca oddziały: inżynierji sanitarnej, epidemjologji, statystyki, higjeny odżywiania i higjeny społecznej.

Państwowy Zakład Higjeny i jego filje rozwijają się z roku na rok, o czem świadczy stały wzrost liczby badań bakterjologicznych (w 1920 r. — 37.530, w 1925 r. — 44.664, w 1929 r. — 190.839, w 1932 r.— 276.327). Zakład dąży do ścisłej współpracy z lekarzami powiatowymi w zwalczaniu epidemij i do ustalania głównych ognisk epidemicznych. Ostatnio wprowadzono stanowiska lekarzy epidemjologicznych, współdziałających jednocześnie z administracją sanitarną.

Aczkolwiek liczba oddziałów Zakładu jest jeszcze niedostateczna (nawet biorąc na uwagę istnienie komunalnych pracowni bakterjologicznych w większych miastach), to jednak już dzisiaj Państwowy Zakład Higjeny jest bardzo pożytecznym organem pomocniczym i opinjodawczym władz sanitarnych, przedewszystkiem w walce z chorobami zakaźnemi.

Liczba lekarzy, uprawnionych do wykonywania praktyki, wynosi w Polsce około 12.000, w czem około 1.100 kobiet. Na 100.000 ludności przypada 37 lekarzy niestety przeważnie ulokowanych w miastach. Na 1 lekarza przypada zgórą 2.800 mieszkańców, to znaczy, że pod względem liczby lekarzy Polska jest jednym z najbiedniejszych krajów w Europie.

Szpitali (oprócz wojskowych) jest 671 z 69.453 łóżek. W tem szpitali dla umysłowo chorych jest 33 z 15.152 łóżek. Więcej niż połowa łóżek przypada na szpitale samorządowe, blisko 1/3 — na szpitale społeczne, zgórą 1/7 — szpitale państwowe, reszta — na prywatne. Na 1000 mieszkańców przypada 2.2 łóżka szpitalnego; jest to liczba niewystarczająca i jedynie województwa zachodnie są pod tym względem zabezpieczone w należytej mierze (5,4 łóżka na 1000 mieszkańców).

Polska jest krajem stosunkowo dość bogatym w uzdrowiska; posiadamy zarówno uzdrowiska klimatyczne, jak i zdrojowiska, jak wreszcie miejscowości kąpielowe nadmorskie.

Do największych zdrojowisk i stacyj klimatycznych należą: Krynica, Ciechocinek, Druskieniki, Busko (własność państwowa), Zakopane, Truskawiec, Szczawnica, Rabka i inne, już to należące do gmin, już też tworzące własność prywatną.

Zdrojowiska, rozsiane w przeważającej liczbie na Podkarpaciu, reprezentują wszystkie znane grupy balneologiczne, z wyjątkiem źródeł zawierających arsen.

ZWIĄZKI LEKARZY.

1. Związek Lekarzy Państwa Polskiego — Warszawa, Aleje Ujazdowskie 20, tel. 9-72-56. Prezes: Dr. K. Okolski. Wiceprezesi: Dr. A. Huszcza, Dr. A. Turski. Sekretarz: Dr. W. Mitkus.

2. Stowarzyszenie Lekarzy Polskich — Warszawa, Widok 23, tel. 5-81-71. Prezes: Dr. B. Jakimiak. Wiceprezes: Dr. A. Gruszczyński. Sekretarz: Dr. J. Górski.

3. Związek Lekarzy Rządowych w Państwie Polskiem — Warszawa, ul. Prezydencka 8, tel. 8-39-17. Prezes: Dr. W. Wierzbowski. Wiceprezes: Dr. M. Eberhardt. Sekretarz: Dr. C. Borawski.

4. Klub Lekarzy Polskich — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 64, tel. 6-07-35. Prezes: Prof. Dr. F. Czubalski. Wiceprezesi: Dr. B. Ostromęcki, Prof. Dr. W. Grzywo-Dąbrowski, Gen. Dr. J. Kołłątaj-Średnicki. Sekretarz: Dr. P. Demant.

5. Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej—Warszawa, Hoża 37, tel. 9-34-75. Prezes: Dr. Z. Srebrny. Wiceprezesi: Dr. J. Adamski, Dr. M. Kacprzak. Sekretarz: Dr. W. Knappe.

6. Zrzeszenie Lekarek Polskich — Warszawa, Filtrowa 9, tel. 8-42-90. Prezes: Dr. Z. Garlicka. Wiceprezes: Dr. Z. Zabawska-Domosławska. Sekretarz: Dr. N. Zandowa.

7. Związek Lekarzy Słowiańskich—Warszawa, Króla Alberta I-go 7, tel. 6155-06. Prezes: Dr. B. Jakimiak. Wiceprezes: Prof. Dr. R. Leszczyński Sekretarz: Dr. C. Wroczyński.

8. Zrzeszenie Lekarzy Rzeczypospolitej Polskiej — Warszawa, Bielańska 18, tel. 11-85-71. Prezes: Dr. L. Knaster. Wiceprezesi: Dr. I. Milejkowski, Dr. J. Mackiewicz. Sekretarz: Dr. A. P. Wortman.

9. Polskie Towarzystwo Lekarzy Kresowych — Warszawa, Kaliska 17, tel. 9-11-25. Prezes: Dr. M. Łączyński. Wiceprezes: Dr. L. Korybut-Daszkiewicz. Sekretarz: Dr. M. Pieńkowski.

10. Zrzeszenie Lekarzy Kolejowych — Warszawa, Chmielna 38, tel. 5-98-14. Prezes: Dr. J. Bermański. Wiceprezes: Dr. J. Mazurek. Sekretarz: Dr. B. Koziorowski.

. Polskie Towarzystwo Szpitalnictwa — Warszawa, Boduena 2, tel. 5-99-74. Prezes: Dr. B. Jakimiak. Wiceprezesi: Prof. Dr. W. Szenajch, Dr. W. Przywieczerski. Sekretarz: inż. Wł. Borawski.

12. Towarzystwo Internistów Polskich, — Warszawa, Al. Róż 10, tel. 9-61-07. Prezes: Prof. Dr. M. Semerau-Siemianowski. Wiceprezes: Dr. K. Dąbrowski. Sekretarz: Dr. J. Grott.

13. Towarzystwo Chirurgów Polskich — Warszawa, Al. Ujazdowskie 20, tel. 9-72-56. Prezes: Prof. Dr. A. Jurasz. Wiceprezes: Prof. Dr. J. Glatzel. Sekretarz: Prof. Dr. A. Leśniowski.

14. Polskie Towarzystwo Pedjatryczne — Warszawa, Litewska 16. tel. 8-29-43. Prezes: Dr. T. Mogilnicki. Wiceprezes: Dr. T. Kopeć. Sekretarz: Prof. W. Szenajch.

15. Polskie Towarzystwo Dermatologiczne — Warszawa, Ks. Skorupki 10, tel 9-25-70. Prezes: Prof. Dr. R. Leszczyński. Wiceprezesi: Prof Dr. F Walter, Prof. Dr. J. Lenartowicz. Sekretarz: Doc. Dr. S. Kapuściński.

16. Polskie Towarzystwo Okulistyczne — Warszawa, Żelazna 4, tel. 9-94-61. Prezes: Prof. Dr. J. Szymański. Wiceprezes: Prof. Dr. W. Kapuściński. Sekretarz: Dr. J. Sobański.

17. Polskie Towarzystwo Psychjatryczne — Warszawa, Konwiktorska 7, te l.12-19-09. Prezes: Prof. J. Mazurkiewicz, Wiceprezes: Dr. W. Łuniewski. Sekretarz: Dr. J. Handelsman.

18. Polskie Towarzystwo Gastrologiczne, — Warszawa, Marszałkowska 73, tel. 8-15-12. Prezes: Dr. B. Wejnert. Wiceprezesi: Dr. W. Róbin, Prof. Dr. Z. Radliński. Sekretarz: Dr. J. Nusbaum.

19. Polskie Towarzystwo Otorynolaryngologiczne — Warszawa, Zgoda 8, tel. 6-32-78. Prezes: Dr. J. Czarnecki. Wiceprezesi: Dr. W. Polański, Dr. P. Skrowaczewski. Sekretarz: Dr. N. Alter.

20. Polskie Towarzystwo Ortopedyczne i Traumatologiczne — Warszawa, Tucholska 10, tel. 11-30-33. Prezes: Doc. Dr. A. Wojciechowski. Wiceprezes: Dr. M. Grobelski. Sekretarz: Mjr. Dr. H. Levittoux.

21. Towarzystwo Stomatologiczne — Warszawa, Kopernika 12, tel. 2-99-01. Prezes: Prof. Dr. H. Wilga. Wiceprezes: Dr. L. Brennejsen. Sekretarz· Dr. K. Szepelski.

22. Polskie Lekarskie Towarzystwo Radjologiczne — Warszawa, Poznańska 17, tel. 9-52-64. Prezes: Dr. E. Meisels. Wiceprezes: Pplk. Dr. W. Zawadowski. Sekretarz: Dr. M. Werkenthin.

23. Związek i Towarzystwo Lekarzy Dentystów Chrześcijan — Warszawa, Bracka 18, tel. 2-22-26. Prezes: A. Stokowski. Wiceprezes: S. Blikle. Sekretarz: A. Mokrzycki.

24. Związek Lekarzy Dentystów w Państwie Polskim — Warszawa, Miodowa 6, tel. 2-30-10. Prezes: A. Ujejski. Wiceprezesi: L. Zaks, N. Neufeld, S. Bloch.

25. Rada Centralna Zrzeszeń Stomatologów i Lekarzy Dentystów Rzeczypospolitej Polskiej — Warszawa, Bracka 18, tel. 2-22-26. Prezes: A. Stokowski. Wiceprezesi: S. Essigman, Dr. H. Allerhand, Dr. B. Cylkowski. Sekretarz: G. Rytlowa.

FARMACJA.

1. Polskie Powszechne Towarzystwo Farmaceutyczne — Warszawa, ul. Długa 16, tel. zarządu 11-24-60, tel. biura 11-91-60. Prezes: Wacław Filipowicz. Wiceprezesi: Józef Lelejko, Bolesław Jabłonowski. Sekretarz: Kazimierz Jerzmanowski.

2. Związek Zawodowy Farmaceutów Pracowników w Rzeczypospolitej Polskiej — Warszawa, ul. Marszałkowska Nr. 138, tel. 5-23-18. Prezes: F. Szyszko. Wiceprezes: S. Grabowski.

3. Gremjum Aptekarzy Małopolski Zachodniej — Kraków, Rynek Kleparski Nr. 4, tel. 138-91. Prezes: Henryk David. Wiceprezesi: Karol Szymanowicz, Tadeusz Oświecimski.

4. Izba Aptekarska Małopolski Wschodniej — Lwów, ul. św. Mikołaja 15. Prezes: Antoni Ehrbar. Wiceprezesi: Anastazy Groten, Dr. Jan Poratyński, Bernard Scheinbach.

5. Towarzystwo Przyjaciół Wydziałów i Oddziałów Farmaceutycznych przy Uniwersytetach w Polsce — Warszawa, ul. Długa 16, tel. 11-16-50. Prezes: Prof. Br. Koskowski. Wiceprezesi: W. Filipowicz, Dr. S. Krauze

SZPITALE NA OBSZARZE RZECZYPOSPOLITEJ.

LEGENDA. Rodzaj szpitali, zakładów i lecznic pod względem przynależności administracyjno-prawnej oznaczono literami: (p) — państwowy, (s) — samorządowy, (sp) — społeczny, (pr) — prywatny.

Województwo Białostockie.

Augustów.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 42 łóżka.
Białystok
Szpital św. Rocha (s) — ogólny — 162 łóżka
Szpital św. Łazarza (s) — weneryczny — 35 łóżek.
Szpital żydowski (s) — ogólny — 86 łóżek.
Szpital Pol. Czerw. Krzyża (sp) — chirurgiczno-wewnętrzny, 23 łóżek.
Szpital więzienny (p) — ogólny — 120 łóżek.
Bielsk-Podlaski.
Szpital Sejmowy (s) — ogólny — 60 łóżek.
Brańsk.
Szpital Pol. Czerw. Krzyża (sp) — ogólny — 24 łóżka.
Choroszcz.
Szpital Międzykomunalny (s) — psychjatryczny — 570 łóżek.
Druskieniki.
Sanatorjum (pr) — 20 łóżek.
Grodno.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital żydowski (sp) — ogólny — 60 łóżek.
Szpital więzienny (p) — ogólny — 48 łóżek.
Knyszyn.
Szpital Komunalny (s) — ogólny — 25 łóżek.
Łomża.
Szpital św. Ducha (s) — ogólny — 60 łóżek.
Szpital żydowski (sp) — ogólny — 70 łóżek.
Ostrołęka.
Szpital Sejmikowy (s) ogólny — 60 łóżek.
Ostrów Mazowiecki.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 50 łóżek
Sokółka.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 25 łóżek.
Suwałki.
Szpital św. Piotra i Pawła (s) — ogólny — 100 łóżek.
Szpital żydowski (sp) — ogólny — 25 łóżek.
Świack.
Szpital państwowy (p) — dla narkom. i alkoh. — 86 łóżek.

Szczuczyn.
Szpital św. Stanisława (s) — ogólny — 45 łóżek.
Wołkowysk.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Szpital żydowski (sp) — ogólny — 35 łóżek.
Wysokie - Mazowieckie.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 25 łóżek.

Województwo Kieleckie.

Będzin.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 100 łóżek.
Szpital św. Łazarza (s) — weneryczny — 55 łóżek.
Busk.
Pensjonat św. Mikołaja (sp) — 105 łóżek.
„Górka" K. L. D. Kol. Decz. Dziec. (sp) — 225 łóżek
Czeladź.
Szpital Czeladzki Ub. Społ. (sp) — ogólny — 45 łóżek.
Częstochowa.
Szpital Najświętszej Marji Panny (s) chirurgiczny — 102 łóżek.
Szpital Zapasowy (s) — ogólny — 108 łóżek.
Szpital Żyd. Tow. Dobr. (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Szpital dla kob. chor. wen. (s) — 80 łóżek.
Szpital Zakaźny (s) — 60 łóżek.
Dąbrowa-Górn.
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — chirurgiczno-ginek. — 115 łóżek.
Grodziec.
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — ogólny — 30 łóżek.
Iłża.
Szpital św. Ducha (s) — ogólny — 40 łóżek.
Kielce.
Szpital św. Aleksandra (s) — ogólny — 165 łóżek.
Szpital Matki Boskiej Nieustającej Pomocy (sp) — dziecięcy, 65 łóżek.
Szpital Okręgowy Więzienny (p) — więzienny — 25 łóżek.
Kłobucko.
Szpital Powiatowy (s) — obserw.-lecz. — 25 łóżek.
Szpital Ubezp. Społ. (sp.) — Dom Zdrowia — 30 łóżek.
Końskie.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 40 łóżek.
Kozienice.
Szpital Sejm.-Pow. (s) — ogólny — 35 łóżek.
Krzepice.
Szpital Sejmowy (s) — ogólny — 22 łóżka.
Miechów.
Szpital św. Anny (s) — ogólny — 80 łóżk.
Olkusz.
Szpital św. Błażeja (s) — ogólny — 100 łóżk.
Opatów.
Szpital św. Leona (s) — ogólny — 88 łóżek
Opoczno.
Szpital św. Władysława (s) — ogólny — 30 łóżek.
Ostrowiec
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — ogólny — 50 łóżek.
Pińczów.
Szpital św. Juljana (s) — ogólny — 49 łóżek.

Radom.
Szpital św. Kazimierza (s) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital św. Zygmunta (s) — zakaźny — 40 łóżek.
Szpital Starozakonnych (sp) — ogólny — 50 łóżek.
Raków.
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — obserw.-leczn. — 67 łóżek
Sandomierz.
Szpital Sejmikowy (s) — zakaźny — 40 łóżek.
Szpital św. Ducha (sp) — ogólny — 80 łóżek.
Siewierz.
Szpital dziecięcy (s) — gruźl.-chirurg. — 75 łóżek.
Sosnowiec.
Szpital „Pekin" (s) — ogólny — 110 łóżek.
Szpital Zakaźny (s) — 60 łóżek.
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital „Pogoń" Ubezp. Społ. (sp) — ogólny — 65 łóżek.
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — położniczy — 156 łóżek.
Szpital Żyd. Tow. Dobr. (sp) — ogólny — 60 łóżek.
Starachowice.
Szpital Ubezp. Społ. (sp) — ogólny — 95 łóżek.
Staszów.
Szpital św. Adama (sp) — ogólny — 50 łóżek.
Stopnica
Szpital św. Karola (s) — 45 łóżek.
Zawiercie.
Szpital Hulczyński Ub. Sp. (sp) — ogólny — 80 łóżek.

Województwo Krakowskie.

Andrychów.
Szpital Kasy Chorych (sp) — ogólny — 40 łóżek.
Batowice.
Zakład Leczn. dla nerw.-chor. (pr) — nerwowy — 43 łóżek.
Biała.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 110 łóżek.
Bochnia.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 55 łóżek.
Chrzanów.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 150 łóżek.
Gorlice.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 85 łóżek.
Jasło.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 100 łóżek.
Jaworzno.
Szpital Górniczy (sp) — ogólny — 40 łóżek.
Kobierzyn.
Państw. Zakł. dla nerw. i umysł chor. (p) — 650 łóżek.
Kraków.
Państw. Szpital św. Łazarza (p) — ogólny — 1.225 łóżek.
Szpital O. O. Bonifratrów (sp) — ogólny — 150 łóżek.
Szpital Gm. Wyzn. Żyd. (sp) — ogólny — 156 łóżek.
Szpital S. S. Miłosierdzia (pr) — ogólny — 91 łóżek.
Szpital św. Zyty (sp) — wewnętrzny — 28 łóżek.

Szpital Ortopedyczny dla dzieci (pr) — 23 łóżka.
Szpital Więzienia Karno-Śledczego (p) — ogólny — 61 łóżek.
Lecznica Związkowa (pr) — ogólny — 67 łóżek.
Lecznica „Dom Zdrowia" (pr) — ogólny — 27 łóżek.
Lecznica dla nerw. chor. im. dr Onufrowicza (pr) — dla nerw. chorych — 27 łóżek.
Miejskie Zakł. Sanit. (s) — zakaźny — 223 łóżka.
Nowy-Sącz.
Szpital Powszechny (s) —ogólny — 140 łóżek.
Nowy-Targ.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 76 łóżek.
Rabka.
Sanatorjum Dr. Cybulskiego (pr) — leczn. zdr. klimat dla sp. konstytucjon. — 50 łóżek.
Tarnów.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 230 łóżek.
Lecznica dla dzieci m Tarnowa (s) — dziecięcy — 65 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 49 łóżek.
Wadowice.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 85 łóżek.
Wilkowice-Bystra.
Sanatrojum P. K. P. (p) — chor. płucne — 100 łóżek.
Witkowice.
Zakład Leczn. dla dzieci jagln. (p) — 460 łóżek.
Wiśnicz.
Gruźl. Szpit. Więzien. Karn. (p) — dla gruźliczo-chorych — 100 łóżek.
Zakopane
Szpital Klimatyczny (s) — ogólny — 125 łóżek.
Sanatorjum P. C. K. (sp) — chor. płuc. — 175 łóżek.
Sanatorjum „Odrodzenie" (sp) — chor. płuc. — 90 łóżek.
Sanatorjum „Bratnia Pomoc" (sp) — chor. płuc. — 82 łóżka.
Sanatorjum Uniw. Jagiel. (sp) — chor. płuc. — 140 łóżek.
Sanatorjum Zw. Naucz. S. P. (sp) — chor. płuc. — 185 łóżek.
Dom Zdrowia Kasy Chorych (sp) — chor. płuc. — 111 łóżek.
Sanatorjum S. U. P. (sp) — chor. płuc. — 50 łóżek.
Policyjny „Dom Zdrowia" (sp) — chor. płuc. — 110 łóżek.
Sanatorjum „Sanator" (sp) — chor. płuc. — 85 łóżek.
Dom Zdrowia „Warszawianka" (sp) — chor. płuc. — 100 łóżek
Żywiec.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 100 łóżek.

Województwo Lubelskie.

Bełżyce.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 35 łóżek.
Biała-Podlaska.
Szpital św. Karola Boromeusza (s) — ogólny — 74 łóżka.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 20 łóżek.
Biłgoraj.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 40 łóżek.
Bychawa.
Szpital T-wa Samarytanek (sp) — ogólny — 25 łóżek
Chełm.
Szpital Psychjatryczny (s) — psychjatryczny — 200 łóżek
Szpital św. Mikołaja (s) — ogólny — 62 łóżka.

Dorohusk.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 20 łóżek.
Garwolin.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 40 łóżek.
Gościeradów.
Szpital Warsz Tow. Dobr. (sp) — wewn.-chirurg. — 30 łóżek.
Hrubieszów.
Szpital św. Jadwigi (s) — ogólny — 60 łóżek.
Janów-Lubelski.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 33 łóżek.
Jaszczów.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 40 łóżek.
Klimowizna.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 60 łóżek.
Krasnystaw.
Szpital św. Franciszka (s) — ogólny — 70 łóżek.
Lublin.
Szpital św. Wincentego a Paulo (sp) — ogólny — 327 łóżek.
Szpital Dz. Jezus (sp) — dziecięcy — 186 łóżek.
Szpital św. Jana Bożego (s) — ogólny — 210 łóżek.
Szpital św. Józefa (s) — wener.-skórny — 86 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Lubartów.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 50 łóżek.
Łuków.
Szpital św. Tadeusza (s) — ogólny — 60 łóżek.
Maciejowice.
Szpital św. Konstancji (s) — ogólny — 20 łóżek.
Międzyrzec.
Szpital Starozakonnych (sp) — ogólny — 60 łóżek.
Milanów
Szpital im. H. Grocholskiego (pr) — ogólny — 25 łóżek.
Opole.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 29 łóżek.
Puławy.
Szpital św. Karola (s) — ogólny — 70 łóżek.
Radzyń
Szpital św; Kunegundy (s) — ogólny — 50 łóżek.
Siedlce.
Szpital pod Wezwaniem Najświętszej Marji Panny (s) — ogólny — 100 łóżek.
Szczebrzeszyn.
Szpital św. Katarzyny (s) — ogólny — 35 łóżek.
Tomaszów
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 60 łóżek.
Włodawa.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 35 łóżek.
Wyrozęby.
Szpital im. Doria-Dernałowicz (sp) — ogólny — 26 łóżek.
Zamość.
Szpital św. Mikołaja (s) — ogólny — 75 łóżek.

Województwo Lwowskie.

Bóbrka.
Szpital Publiczny i Powszechny (s) — ogólny — 56 łóżek.
Drohobycz.
Szpital Powszechny Kasy Chorych (sp) — ogólny — 225 łóżek.
Szpital Powszechny Kasy Chorych (sp) — ogólny — 40 łóżek.
Jarosław.
Szpital Publiczny i Powszechny (s) — ogólny 153 łóżek.
Krosno.
Szpital Publiczny i Powszechny (s) — ogólny — 70 łóżek.
Sanat Ogóln. Państw. Zw. Kas Chor. w Polsce Excelsior (sp) — ogólny — 220 łóżek.
Lubaczów.
Szpital Publiczny i Powszechny (s) — ogólny — 50 łóżek.
Lwów.
Państw. Szpital Powszechny (p) — ogólny — 1016 łóżek.
Kliniki Uniw. J. K. (p) — ogólny — 465 łóżek.
Państw. Zakł. dla umysł. chor. w Kulparkowie (p) — psychjatryczny — 1911 łóżek,
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 159 łóżek.
Szpital św. Wincentego a Paulo (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Sanatorjum Czerw. Krzyża (sp) — ogólny — 39 łóżek.
Sanatorjum „Salus" (pr) — położn. ginek. — 20 łóżek.
Szpital Więzienny (p) — 75 łóżek.
Szpital Ubezp. Społ. m. Lwowa (sp) — ogólny — 320 łóżek.
Zakład Leczn. Vita (pr) — chir. położn ginekol. — 40 łóżek.
Lecznica Lwowskiego Tow. walki z gruźl. (sp) — gruźliczy — 150 łóżek.
Przemyśl.
Szpital Publ. i Powszechny (s) — ogólny — 326 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Rzeszów.
Szpital Publ. i Powsz. (s) — ogólny — 120 łóżek.
Sambor.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 120 łóżek.
Sanok.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 88 łóżek.
Sokal.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 114 łóżek
Tarnobrzeg.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 50 łóżek.
Turka.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 78 łóżek.
Żółkiew.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 108 łóżek.

Województwo Łódzkie.

Brzeziny.
Szpital Komunalny (s) — ogólny — 50 łóżek.
Chojny.
Sanat. dla chor. pierś. (s) — gruźliczy — 85 łóżek.

Kalisz.
Szpital Międzykomun. Zw. Szpit. (s) — ogólno-zakaźny — 415 łóżek.
Kochanówka.
Szpital dla psych. nerw chor. (sp) — psychjatryczny — 515 łóżek.
Koło.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 81 łóżek.
Konin.
Szpital św Ducha (s) — ogólny — 130 łóżek.
Lisków.
Szpital Sierocińca św. Wacława (sp) — dziecięcy — 30 łóżek.
Łagiewniki.
Sanat. dla dzieci w Łagiewnikach (s) — gruźliczy — 50 łóżek.
Prewentorjum dla dzieci w Łagiewnikach (s) gruźliczy — 100 łóżek.
Łask.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 50 łóżek.
Łęczyca.
Szpital Powiatowy św. Mikołaja (s) — ogólny — 54 łóżka.
Łódź.
Szpital św. Aleksandra (s) — skórn. wener gruźl. — 100 łóżek.
Szpital św. Józefa (s) — ogólny — 150 łóżek.
Szpital Miejski (s) — ogóln. i zakaźny — 265 łóżek
Szpital Marji Magdaleny (s) — weneryczny dla kob. trudn. się nierz. — 80 łóżek.
Szpital Zapasowy (s) — ogólny — 100 łóżek.
Szpital Anny Marji (sp) — dziecięcy — 250 łóżek.
Szpital Ewangelicki (sp) — ogólny — 130 łóżek.
Linas Hacholm Zakł Położn. Ginek. (sp) — położn.-ginekol. — 35 łóżek
„Betleem" (sp) — ogólny — 65 łóżek.
Szpital św. Elżbiety (sp) — położn.-ginekol. — 50 łóżek.
Zakład Położniczo-Ginekologiczny Żydowski (sp) — położn. ginekol. — 75 łóżek.
Szpital im. małż. Poznańskich (sp) — ogólny — 168 łóżek.
Żydowskie Schronisko dla umysł. chor. (sp) — dla nerwowo chorych — 57 łóżek.
Lecznica św. Jana (sp) — ogólny — 75 łóżek.
Szpital Ubezp. Społ. im. Pr. Mościckiego (sp) — ogólny — 500 łóżek.
Lecznica „Unitas" (pr) — ogólny — 50 łóżek.
Zakład Położniczy Ubezp. Społ. (sp) — położniczy — 100 łóżek
Szpital Okręgowy Wojenny (p) — 25 łóżek.
Pabjanice.
Szpital Miejski Powszechny (s) ogólny — 82 łóżka.
Szptal Ubezp. Społ. (sp) — ogólny — 90 łóżek.
Piotrków.
Szpital św. Trójcy (s) — ogólny — 113 łóżek.
Szpital Żydowski im. małż. Braun (s) — ogólny — 60 łóżek.
Lecznica Ubezp. Społ. (sp) wewn. i położn. — 86 łóżek.
Radomsko.
Szpital św Aleksandra (s) — ogólny — 80 łóżek.
Sieradz.
Szpital św. Józefa (s) — ogólny — 75 łóżek.
Sokolniki.
Sanatorjum Anny Marji dla ozdrowieńców.
Tomaszów-Mazowiecki.
Szpital św. Stanisława (s) — ogólny — 125 łóżek.

Turek.
Szpital św Pawła (s) — ogólny — 50 łóżek.
Tuszynek.
Sanatorjum im. A. Prystora Ub. Społ (sp) — gruźliczy — 150 łóżek.
Warta.
Szpital Psychjatryczny (sp) — psychjatryczny — 550 łóżek.
Wieluń.
Szpital Wszystkich Świętych (s) — ogólny — 90 łóżek.
Zagórów.
Szpital Prywatny (pr) — ogólny — 20 łóżek.
Zduńska-Wola.
Szpital Zakaźny (s) zakaźny — 25 łóżek.

Województwo Nowogródzkie.

Baranowicze.
Szpital Międzykomunalny (s) — ogólny — 65 łóżek.
Ejszyszki.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 25 łóżek.
Iwieniec.
Państw. Szpital Epidemiczny (p) — ogólny — 30 łóżek.
Lida.
Państw. Szpital Epidemiczny (p) — ogólny — 60 łóżek.
Nieśwież.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 50 łóżek.
Nowogródek.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 70 łóżek
Szpital Żydowski (s) — ogólny — 25 łóżek.
Słonim.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 25 łóżek.
Państwowy Szpital Epidemiczny (p) — ogólny — 60 łóżek.
Sobotniki.
Państwowy Szpital Epidemiczny (p) — ogólny — 30 łóżek.
Stołpce.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 36 łóżek.
Szczuczyn.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 50 łóżek.
Wołożyn.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 40 łóżek.

Województwo Poleskie.

Brześć n/B.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 110 łóżek.
Szpital Kolejowy (p) — ogólny — 130 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Drohiczyn.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 25 łóżek.
Kamieniec-Litewski.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 22 łóżka
Kobryń.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 52 łóżka.
Kosów Poleski.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 30 łóżek

Łuniniec.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 25 łóżek.
Małoryta.
Sanatorjum dla pierś. chor. (sp) — 60 łóżek.
Pińsk.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital Żyd Pińsko--Karoliński (sp) — 100 łóżek.
Prużana.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 25 łóżek.
Stolin.
Szpital Pow. Zw. Kom. (s) — ogólny — 50 łóżek.

Województwo Pomorskie.

Brodnica.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 100 łóżek.
Chełmno.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 100 łóżek.
Chełmża.
Szpital Pow. św. Antoniego (s) — ogólny — 51 łóżek.
Chojnice.
Zakład św. Boromeusza (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Działdowo.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 50 łóżek.
Gdynia.
Szpital Miejski Zakaźny (s) — 25 łóżek.
Szpital SS. Miłosierdzia (św. Wincentego) (sp.) — ogólny — 130 łóżek.
Gniew.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 76 łóżek.
Grudziądz.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 150 łóżek.
Lecznica Ub. Sp. (sp) — chir. ginekol. — 44 łóżka.
Lecznica dr. Wyrwickiego (pr) gin. poł. — 20 łóżek.
Szpital Więzienia Karnego (p) — psych. — 120 łóżek.
Kartuzy.
Szpital Powiatowy (s) ogólny — 50 łóżek.
Kościerzyna.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 60 łóżek.
Lubawa.
Szpital św. Jerzego (sp) — ogólny — 45 łóżek.
Łasin.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 47 łóżek.
Nowemiasto.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 45 łóżek.
Pelplin.
Szpital św. Józefa (sp) — ogólny — 88 łóżek.
Puck.
Szpital im. Augusty Wiktorji (sp) — ogólny — 30 łóżek.
Starogard
Kraj Zakł. Psychjatryczny (s) — psychjatryczny — 1640 łóżek.
Szpital Miejski (s) — wewn. zakaźny — 30 łóżek.
Lecznica S.S. Elżbietanek (sp) — wewn. - chir. — 60 łóżek.
Świecie.
Krajowy Zakł. Psychjatryczny (s) — psychjatryczny — 1053 łóżka.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 140 łóżek.

Tczew.
Szpital św. Wincentego (sp) — ogólny — 100 łóżek
Szpital Joanitów — (sp) — ogólny — 97 łóżek.
Toruń.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 210 łóżek.
Szpital Dobrego Pasterza (sp) — wener. dla kob. — 100 łóżek.
Stary Szpital Djakonisek (sp) — oczny — 65 łóżek.
Nowy Szpital Djakonisek (sp) — ogólny — 125 łóżek.
Lecznica Dr. Dandelskiego (pr) — chir. — 20 łóżek.
Tuchola.
Szpital SS Elżbietanek (sp) — ogólny — 50 łóżek.
Wąbrzeźno
Szpital Joannitów (sp) — ogólny — 60 łóżek.
Wejherowo.
Szpital Panny Marji (sp) — ogólny — 97 łóżek.
Szpital im. Augusty (sp) — ogólny — 38 łóżek.
Więcbork
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 50 łóżek.

Województwo Poznańskie.

Bojanowo
Szpital im. Karola Marcinkowskiego (sp) — ogólny — 47 łóżek.
Bydgoszcz.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 142 łóżka.
Szpital im. GieseRafalskiej (s) — ogólny — 128 łóżek.
Szpital św. Florjana (sp) — ogólny — 140 łóżek
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 80 łóżek.
Zakł. dr. Króla (pr) — ogólny — 20 łóżek.
Zakład dr. Staemlera (pr) — chir. — 20 łóżek.
Chodzież.
Szpital Joanitów (sp) — 50 łóżek.
Sanatorjum Kas. Em. Rob. P. K. P. (sp) — gruźliczy — 150 łóżek
Czarnków.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 46 łóżek.
Dziekanka.
Wojewódzki Zakł. Psychjatryczny (s) — psych. — 1128 łóżek.
Fordon.
Szpital Okręg. Więzienny (p) — więzienny — 20 łóżek.
Gniezno.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital dla niemowląt (sp) — dla dzieci — 40 łóżek.
Gostyń.
Szpital SS. Miłosierdzia (sp) — ogólny — 97 łóżek.
Gościejowo.
Wojew. Schr. dla alkoh. (s) — 30 łóżek.
Grodzisk.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 40 łóżek.
Inowrocław.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 158 łóżek.
Jarocin.
Szpital Pow (s) — ogólny — 54 łóżka.
Kępno.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 42 łóżka.

Kononowo.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 20 łóżek.
Kościan.
Szpital św. Zofji (sp) — ogólny — 110 łóżek.
Wojew. Zakł. Psych. (s) — psychjatryczny — 700 łóżek.
Kowanówko.
Sanat. dla płuc. chor. (sp) — gruźliczy — 245 łóżek.
Koźmin.
Szpital Pow. (s) ogólny — 44 łóżka.
Krotoszyn.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 75 łóżek.
Leszno.
Behtel (p) — ogólny — 46 łóżek.
Szpital św. Józefa (sp) — 50 łóżek.
Ludwikowo.
Staszycówka (sp) — gruźl. — 200 łóżek.
Marysin.
Szpital Ojców Bonifratrów (sp) — ogólny — 11 łóżek
Międzychód
Ew. Dom. Chor. (sp) — ogólny — 20 łóżek.
Nakło.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 26 łóżek.
Nowy-Tomyśl.
Szpital Pow. (s) — 60 łóżek.
Oborniki.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 40 łóżek.
Ostrów.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 76 łóżek.
Ostrzeszów.
Szpital Pow. (s) — gruźliczy — 27 łóżek.
Owińska.
Woj. Zakł. Psych. (s) — psychjatryczny — 1000 łóżek.
Pleszew.
Szpital św. Józefa (sp) — ogólny — 66 łóżek.
Pniewy.
Szpital Pol. Czerw. Krzyża (sp) — ogólny — 38 łóżek.
Poniec.
Szpital św. Stanisława (sp) — ogólny — 62 łóżka.
Poznań.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 568 łóżek.
Woj. Zakł. Gin. Położ. (s) — gin. położn. — 214 łóżek.
Szpital SS. Elżbietanek (sp) — ogólny — 103 łóżka.
Szpital św. Józefa (sp) — dla dzieci — 200 łóżek.
Zakł. Gąsiorowskich (sp) — ortoped. — 70 łóżek.
Szpital Przem. Pańskiego (sp) — ogólny — 294 łóżka.
Szpital Djakonisek (sp) — ogólny — 264 łóżka.
Szpital Kolejowy (sp) — ogólny — 100 łóżek.
Szpital Ub. Sp. (sp) — wewnętrzny — 90 łóżek.
Szpital Ub. Społ. (sp) — ginekol. — 75 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 20 łóżek.
Zakład dr. Cetkowskiego (pr) — chir.-ortop. — 30 łóżek
Lecznica Miejska (pr) — ogólny — 39 łóżek.
Szpital Ub. Społ. (sp) — wewn. — 40 łóżek.

Rawicz.
Szpital Okr. Więzienny (p) — więzienny — 100 łóżek.
Szpital Ub. Sp. (sp) — ogólny — 43 łóżka.
Rogoźno.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 30 łóżek.
Sieraków.
Szpital św. Józefa (sp) — ogólny — 44 łóżka.
Smukała.
Woj. Sanat. dla pierrs. chor. (s) — gruźliczy — 180 łóżek.
Strzelno.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 100 łóżek.
Swarzendz.
Szpital Ub. Społ. (sp) — ortoped. — 49 łóżek.
Szamocin.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 25 łóżek.
Szamotuły.
Szpital św. Józefa (sp) — ogólny — 115 łóżek.
Szubin.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 64 łóżka.
Szmigiel.
Szpital Djakonisek (sp) — ogólny — 40 łóżek.
Srem.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 55 łóżek.
Środa.
Szpital Serca Jezusowego (sp) — ogólny — 105 łóżek.
Wągrowiec
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 100 łóżek.
Wolsztyn.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 60 łóżek.
Września.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 60 łóżek.
Wyrzysk.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 60 łóżek.
Zbąszyń.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 20 łóżek.
Znin.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 84 łóżka.

Województwo Stanisławowskie.

Dębina.
Uzdr. dla dziatwy żydowskiej (sp.) — gruźliczy — 60 łóżek.
Dolina.
Szpital Pow. (s) — ogólny — 60 łóżek.
Druhowyż.
Szpital przy Zakł. Sierot (sp) — ogólny — 30 łóżek.
Horodenka.
Szpital Pow. (s.) — ogólny — 60 łóżek.
Kałusz.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 60 łóżek.
Kołomyja.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 180 łóżek.
Szpital gm. izraelskiej (sp) — ogólny — 30 łóżek.

Kosów.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 50 łóżek.
Nadwórna
Szpital Pow. (s) — ogólny — 80 łóżke.
Rohatyn
Szpital SS Miłosierdzia (sp) — ogólny — 32 łóżka.
Rozdół.
Szpital SS. Miłosierdzia (sp) — wewn. — 25 łóżek.
Śniatyń
Szpital Pow. (s) — ogólny — 100 łóżek.
Stanisławów.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 175 łóżek.
Szpital gm. izraelickiej (sp) — ogólny — 28 łóżek.
Stryj.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 145 łóżek.
Szpital gminy izraelickiej (sp) — ogólny — 30 łóżek
Tatarów.
Pol. Dom Zdrowia (sp) — gruźliczy — 83 łóżka.
Worochta.
Sanatorjum Ub. Społ. (sp) — gruźliczy — 65 łóżek.
Wygoda
Sanatorjum Ub. Społ. (sp) — gruźliczy — 40 łóżek.

Województwo Tarnopolskie.

Biały-Kamień.
Szpital SS. Miłosierdzia Fundacji Schneidrów (sp) — ogólny — 40 łóżek.
Brody
Szpital Pow. (s) — ogólny — 94 łóżka.
Szpital gm. izrael. wyzn. (sp) — ogólny — 20 łóżek.
Brzeżany.
Szpital św. Izabeli (s) — ogólny — 115 łóżek.
Buczacz.
Szpital Izrael. gm. wyzn. (sp) — ogólny — 23 łóżka.
Czortków.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 47 łóżek.
Nowosiółki.
Szpital SS. Miłosierdzia (sp) — ogólny 25 łóżek.
Podhajce
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 75 łóżek.
Przemyślany.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 70 łóżek.
Skałat.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 69 łóżek.
Tarnopol.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 144 łóżek.
Szpital izr. gm. wyzn. (sp) — ogólny — 40 łóżek.
Zaleszczyki.
Szpital Powszechny (s) — ogólny — 60 łóżek.
Złoczów.
Szpital izraelickiej gm. wyzn. (s) — ogólny — 110 łóżek.

Województwo Śląskie.

Bełk.
Zakł. św. Łukasza (pr) — ogólny — 50 łóżek.
Bielsko.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 252 łóżka.

Bielszowice.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 250 łóżek.
Brzezinka.
Szpital Gminny (s) — ogólny — 36 łóżek.
Bystra.
Dom Zdrowia (sp) — sanat. gruźlicze — 280 łóżek.
Cieszyn.
Szpital Śląski (s) — ogólny — 297 łóżek.
Szpital Ojców Bonifratrów (sp) — ogólny 80 łóżek.
Szpital SS. Elżbietanek (sp) — ogólny — 135 łóżek.
Godula.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 70 łóżek.
Góry Tarnowskie.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 95 łóżek.
Sanatorjum OO. Kamilj. (pr) — specjalny dla alkoh. — 43 łóżka.
Katowice.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 514 łóżek.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 306 łóżek.
Szpital dla dzieci (s) — ogólny — 60 łóżek.
Zakł. św. Elżbiety (sp) — ogólny — 180 łóżek.
Szpital OO. Bonifratrów (sp) — ogólny — 210 łóżek.
Knurów.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny 210 łóżek.
Królewska Huta.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 213 łóżek.
Zakł. św. Jadwigi (sp) — ogólny — 125 łóżek.
Lubliniec.
Szpital Seltenów (s) — ogólny — 70 łóżek.
Wojewódzki Zakł. Psychjatryczny (s) — psychjatryczny — 1000 łóżek.
Mikołów.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 157 łóżek.
Zakład św. Józefa (s) — ogólny — 120 łóżek.
Mrucki.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 108 łóżek.
Mysłowice.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 102 łóżka.
Nowa-Wieś.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 120 łóżek.
Nowe-Hajduki.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 625 łóżek.
Nowy-Bytom.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 120 łóżek.
Szpital Gminny (s) — epidemiczny — 40 łóżek.
Piaśniki-Lipiny.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 136 łóżek.
Pszczyna.
Szpital Joannitów (sp) — ogólny — 75 łóżek.
Rybnik.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 314 łóżek.
Szpital Juljusza (sp) — ogólny — 220 łóżek.
Rydułtowy.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 298 łóżek.

Siemianowice.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 72 łóżka.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny — 123 łóżka.
Świętochłowice.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 82 łóżka.
Szarlej.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 110 łóżek.
Lecznica Bracka (sp) — ogólny 347 łóżek.
Szopienice.
Szpital Gminny (s) — ogólny — 90 łóżek.
Tychy.
Szpital Gminny (s) — ogólny — 40 łóżek.
Wełnowiec
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny — 75 łóżek.
Wielkie-Hajduki.
Szpital Hutniczy (sp) — ogólny 82 łóżka.
Wodzisław
Lecznica Bracka (sp) — gruźliczy — 190 łóżek.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 70 łóżek.
Zory.
Szpital Miejski (s) — ogólny — 80 łóżek.

Województwo Warszawskie.

Aleksandrów Kujawski.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźnym — 110 łóżek.
Anin.
Pensjonat lecz. dr. Dłuskiej (pr) — dla rekonwales. — 40 łóżek.
Ciechanów.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 50 łóżek.
Ciechocinek.
Szpital Fundacji im. Sierakowskich (sp) — dla dzieci zołzowat. — 75 łóżek.
Drewnica.
Zakład dla umysł. chor. (sp) — psychjatryczny — 450 łóżek.
Gostynin.
Szpital Sejmikowy (s) — psych. — 100 łóżek.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaź. — 65 łóżek.
Grodzisk.
Szpital Więzienny (p) — ogólny — 50 łóżek.
Grójec.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 42 łóżka.
Karolin.
Sanatorjum „Karolin" (sp) — dla nerw. chor. — — 43 łóżka.
Kutno.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 110 łóżek.
Lipno.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 45 łóżek.
Łowicz.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 80 łóżek.
Michalin.
Sanatorjum „Dom Zdrowia" (U. S. (sp) — dla rekonwalesc. — 75 łóżek.
Mienia.
Szpital Magistratu m. st. Warszawy (s) — gruźliczy — 70 łóżek.
Międzylesie.
Sanatorjum im. Medema (sp) — gruźl. dla dzieci — 160 łóżek.

Mława.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 60 łóżek.
Szpital Sejmikowy Epidemiczny (s) — zakaźny — 30 łóżek.
Mińsk-Mazowiecki.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny z oddz. zakaźnym — 63 łóżka.
Nowy-Dwór.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 50 łóżek.
Otwock.
Sanatorjum Sejmikowe dla chor. gruźl. (s) — gruźliczy — 60 łóżek.
Sanatorjum Miejskie m. st. Warszawy (s) — gruźliczy — 200 łóżek.
Lecznica dla dzieci i młodzieży Ligi Szkolnej Przeciwgruźliczej (sp) — gruźliczy — 65 łóżek.
Sanatorjum Dr. Przygody (pr) — gruźliczy — 40 łóżek.
Sanatorjum Bryjus-Zdrowie (sp) — gruźliczy — 260 łóżek.
Sanatorjum „Marpe" (sp) — gruźliczy 61 łóżek.
Sanatorjum Pol. Domu Zdrowia (sp) — gruźliczy — 60 łóżek.
Zakład „Zofjówka" (sp) — psychjatryczny — 260 łóżek.
Zakład Dr. Rotlewiego (pr) — dla dzieci rekonwalesn. — 25 łóżek.
Sanatorjum dr. Krukowskiego (pr) — dla chor. nerw. i wener. — 30 łóżek.
Piotrków Kujawski.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 30 łóżek.
Płock.
Szpital Fundacyjny św. Trójcy (sp) — ogólny — 124 łóżka.
Szpital Żyd. im. Izaaka Fogla (sp) — ogólny — 30 łóżek.
Szpital Sejmikowy Zakaźny (s) — zakaźny — 25 łóżek.
Płońsk.
Szpital Sejmikowy, im. Marszałka Piłsudskiego (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 60 łóżek.
Pruszków.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 50 łóżek.
„Wrzesin" Zakł. Leczniczy, dr. Steffenna (pr) — psychjatryczny — 27 łóżek.
Zakład dla psych. chor. dr. Gildberga (pr) — psychjatryczny — 20 łóżek.
Przasnysz.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 60 łóżek.
Pułtusk.
Szpital Sejmikowy (s) — zakaźny i chor. skór. — 25 łóżek.
Szpital Fundacyjny św. Wincentego a Paulo (p) — ogólny — 60 łóżek.
Rawa Mazowiecka.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 80 łóżek.
Rudka.
Sanatorjum dla piers. chor. (sp.) — gruźliczy — 120 łóżek.
Rypin.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 80 łóżek.
Sierpc.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 63 łóżek.
Skierniewice.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 80 łóżek.
Sochaczew.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 35 łóżek.
Świder.
Pensjonat leczniczy, dr. Dłuskiej (pr) — dla rekonw. — 72 łóżka.

Tworki.
Państw. Szpital dla psych. chorych (p) — psychjatryczny — 690 łóżek.
Włocławek.
Szpital Sejmikowy (s) — ogóln. z oddz. zakaźn. — 160 łóżek.
Żyrardów.
Szpital Zakł. Żyrard. (pr) — ogólno-fabr. — 50 łóżek.

Województwo Wileńskie.

Brasław.
Szpital Sejmikowy (s) — ogólny — 20 łóżek.
Głębokie.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 60 łóżek.
Nowe-Troki.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 40 łóżek.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 30 łóżek.
Oszmiana.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 60 łóżek.
Święciany.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 50 łóżek.
Wilejka.
Szpital Państwowy (p) — ogólny — 60 łóżek.
Wilno.
Szpital Państwowy (p) — psychjatryczny — 150 łóżek.
Szpital Kolejowy (p) — ogólny — 240 łóżek.
Szpital Miejski (s) — zakaźny — 150 łóżek.
Szpital św. Jakóba (s) — ogólny — 220 łóżek.
Szpital „Sawicz" (s) — ogólny — 200 łóżek.
Szpital Żydowski (s) — ogólny — 150 łóżek.
Szpital gm. izraelickiej (sp) — położniczy — 80 łóżek.
Lecznica Lit. Stow. Pom. Sal. (sp) — ogólny — 35 łóżek.
Lecznica Tow. Miszmeres Ch. (sp) — ogólny — 54 łóżka.
Lecznica św. Józefa (sp) — oczna i chirurg. — 65 łóżek.
Mołodeczno.
Szpital T. O. Z. (sp) — chor. płucn. — 40 łóżek.

Do wykazu nie wciągnięto 5 klinik uniwersyteckich o pojemności ogólnej 316 łóżek (80 chirurgicznych, 50 położniczych, 50 weneryczno-skórnych, 56 dziecięcych, 80 różnych), oraz Okręgowego Szpitala Więziennego na 40 łóżek.

Województwo Wołyńskie.

Berezne.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 20 łóżek.
Dąbrowica.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Dubno.
Szpital Żydowski (s) — ogólny — 30 łóżek.
Korzec.
Szpital Rejonowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Krzemieniec.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 65 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 30 łóżek.
Kowel.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 80 łóżek.
Szpital Żydowski (s) — ogólny — 30 łóżek.

Łokacze.
Szpital Rejonowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Łuck
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 40 łóżek.
Szpital Zakaźny (s) — zakaźny — 20 łóżek.
Szpital Żydowski (s) — ogólny — 30 łóżek.
Szpital Więzienny (p) — ogólny — 60 łóżek.
Maciejów.
Szpital Rejonowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Mirków.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Ostrów.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 40 łóżek.
Szpital Żydowski (sp) — ogólny — 30 łóżek.
Pantalja.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 50 łóżek.
Radziwiłłów.
Szpital Rejonowy (s) — ogólny — ogólny — 30 łóżek.
Rożyszcze.
Szpital Rejonowy (s) — zakaźny — 25 łóżek.
Równe.
Szpital P. C. K. (sp) — chir.-położn. — 30 łóżek.
Szpital Żydowski (s) — ogólny — 60 łóżek.
Szack.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 30 łóżek.
Tiutkiewicze.
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 60 łóżek.
Włodzimierz
Szpital Powiatowy (s) — ogólny — 66 łóżek.

M. st. Warszawa.

Szpital im. Dz. Jezus (sp) — (i Klinika Uniw.) — ogólny 962 łóżka.
Szpital św. Ducha (sp) — (i Klinika Uniw.) — ogólny — 380 łóżek.
Szpital św. Rocha (sp) — ogólny — 102 łóżka.
Szpital Miejski (s) — wewnętrzny — 150 łóżek.
Szpital Przem. Pańskiego (s) — ogólny — 423 łóżka.
Szpital św. Stanisława (s) — zakaźny — 600 łóżek.
Szpital Starozakonnych (sp) — ogólny — 1.114 łóżek.
Szpital Wolski (s) — ogólny — 226 łóżek,
Szpital św Łazarza (sp) — wewn., wener. i skórn. — 734 łóżka.
Szpital św. Jana Bożego (sp) — (i Klinika Uniw.) — psych. — 270 łóżek.
Szpital im. Karola i Marji (sp) — dziecięcy — 100 łóżek.
Instytut Oftalmiczny (p) — oczne — 82 łóżka.
Szpital im. Ks Anny Mazowieckiej (s) — położn. — 98 łóżek.
Szpital św. Zofji (sp) — położniczy — 76 łóżek.
Szpital św. Elżbiety (s) — położn. — 50 łóżek.
Szpital im. Bersonów i Baumanów (sp) — ogólny — 126 łóżek.
Szpital Ewangielicki (sp) — ogólny — 166 łóżek.
Szpital dla dzieci (sp) — dziecięcy — 165 łóżek.
Szpital Pol. Cz. Krzyża (sp) — ogólny — 137 łóżek.
Szpital Kolejowy (p) — ogólny — 100 łóżek
Szpital Ub. Społ (sp) — ogólny — 171 łóżek.
Szpital Inst. Radowego (sp) — rad. - rentg. — 62 łóżka.

Klinika Uniwerst. (p) — pedjatryczna — 66 łóżek.
Klinika Uniwerst. (p) — wener. i skórn. — 80 łóżek.
Klinika Państw. Inst. Dent. (p) — dentystyczna — 30 łóżek.
Lecznica „Omega" (pr) — chir. ginek. z oddz. położn. — 45 łóżka.
Lecznica (pr) — chir. — 25 łóżek.
Lecznica (sp) — chir. — 20 łóżek.
Lecznica „Zdrowie" (pr) — chir.-ginek. — 40 łóżek.
Lecznica (pr) — urolog. — 25 łóżek.
Lecznica „Opieka" (pr) — chir. otolaryng. — 20 łóżek.
Lecznica (pr) — wen. chir. — 24 łóżka.
Lecznica „Marjówka" (pr) — psych. — 24 łóżka.
Lecznica (pr) — nerw.-wewn.-chir. — 36 łóżek.
Lecznica „Macierzyństwo" (sp) — położn. ginek. — 25 łóżek.
Lecznica (pr) — położn. ginek. — 30 łóżek.
Lecznica (sp) — położn. gin. — 45 łóżek.
Lecznica (sp) — położnicza — 20 łóżek.
Lecznica „Higjena" (pr) — położn. ginek. — 30 łóżek.
Lecznica „Opieka" (pr) — ginek.-położn. — 25 łóżek.
Lecznica SS. Elżbietanek (sp) — chir. wewn., położn. ginek. 122 łóżka.
Lecznica (pr) — położn. ginek. — 20 łóżek.

Szpitale i Zakłady Lecznicze w Polsce.

L. p.	Województwo	Szpitale				Rozdział ogólnej liczby łóżek wg. rodzaju chorób.															
		Państwowe	Samorządowe	Społeczne	Prywatne	Wewnętrzne	Chirurgiczne	Zakaźne	Położnicze	Ginekologiczne	Weneryczne	Skórne	Oczne	Laringolog. o. t. j.	Dziecięce	Ortopedja	Nerwowe	Psychjatrycz.	Gruźlicze	Różne	Razem
	m. st. Warszawa	4	15	12	29	1.364	1 506	620	580	515	444	278	—	—	457	—	—	549	362	667	7.342
	Białostockie	4	16	6	8	440	369	195	157	27	42	20	10	—	—	—	—	656	151	2	2.069
	Kieleckie	1	25	21	—	864	799	346	256	131	195	—	—	—	445	—	—	—	232	81	3.349
	Krakowskie	7	13	16	8	883	758	481	155	118	244	—	—	—	899	—	—	780	1.338	431	6.087
	Lubelskie	—	26	8	4	584	581	332	211	85	87	—	—	—	192	—	—	282	63	44	2.461
	Lwowskie	3	14	11	3	1.242	800	418	261	187	309	140	—	—	232	—	—	1.957	297	551	6.394
	Łódzkie	1	26	17	11	1.119	977	392	418	209	233	2	56	32	17	—	153	1.032	779	58	5.527
	Nowogródzkie	4	8	3	2	194	164	80	87	26	—	—	—	—	—	—	—	—	3	60	614
	Poleskie	3	8	4	2	225	259	93	89	133	43	—	—	—	—	—	—	—	60	—	902
	Pomorskie	1	18	16	3	733	753	324	137	101	149	11	—	—	98	—	—	2.733	87	175	5.301
	Poznańskie	2	35	33	15	1.398	1.613	581	272	320	183	60	115	52	229	141	9	2.865	1.130	182	9.160
	Śląskie	—	17	31	5	2.329	1.928	602	369	176	298	49	—	—	216	—	—	2.117	902	641	9.627
	Stanisławowskie	—	9	11	2	330	302	173	88	—	138	—	18	10	19	—	—	—	290	—	1.369
	Tarnopolskie	—	9	5	—	340	274	138	54	22	50	4	—	—	—	—	—	—	—	51	933
	Warszawskie	2	31	16	10	590	535	472	140	46	16	6	—	—	325	—	—	1.810	947	241	5.128
	Wileńskie	9	7	5	5	342	375	159	301	—	200	—	—	—	91	—	—	185	120	359	2.132
	Wołyńskie	1	20	8	2	297	317	226	142	49	16	—	—	—	—	—	—	—	11	—	1.058
	Razem	42	297	223	109	13.275	12.310	5.632	3.717	2.145	2.647	570	199	94	3.220	141	162	15.026	6.772	3.543	69.453

UZDROWISKA, POSIADAJĄCE CHARAKTER UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ.

w myśl ustawy o uzdrowiskach z dn. 23.III.1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 254). zmienionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22.III.1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 331).

Woj Białostockie.
Druskieniki (państwowe) — źródła solankowo-bromowe.

Woj. Kieleckie.
Busko (państwowe) — zdroje siarczano-solankowe.
Ojców — uzdrowisko (posiada zakład przyrodoleczniczy).
Solec — zdroje siarczano-solankowe.

Woj. Krakowskie:
Krzeszowice — zdroje siarczane.
Krynica (państwowe) — zdroje szczawy alkalicznej, ziemno-żelazistej (stacja klimatyczna podgórska).
Rabka — zdroje solankowo-jodobromowe (stacja klimatycz. podgórska).
Swoszowice — zdroje siarczane.
Szczawnica — zdroje szczawy alkaliczno-słonej (stacja klimat.).
Zakopane — uzdrowisko — stacja klimat. wysokogórska.
Żegiestów — zdroje szczawy żelazisto-wapniowej (stacja kilmatyczna podgórska).

Woj. Lubelskie:
Nałęczów — zdroje żelaziste.

Woj. Lwowskie:
Iwonicz — zdroje szczawy słono-jodo-bromowej (stacja klimatyczna podgórska).
Lubień Wielki — zdroje siarczane.
Rymanów — zdroje solankowe jodo-bromowe, szczawy alkaliczne (stacja klimatyczna podgórska).
Truskawiec — zdroje solankowo-siarczane-alkaliczne (stacja klimatyczna podgórska).
Szkło (państwowe) — zdroje siarczane.

Woj. Poznańskie:
Inowrocław — zdroje solankowe.

Woj. Stanisławowskie:
Burkut (państwowe, nieczynne) — zdroje szczawy żelazisto-wapniowej.
Jaremcze — uzdrowisko-stacja klimat, podgórska.
Morszyn — zdroje wód gorzkich.
Worochta — uzdrowisko — stacja klimat. podgórska.

Woj. Tarnopolskie:
Zaleszczyki — uzdrowisko — stacja klimatyczna.

Woj. Warszawskie:
Ciechocinek (państwowe) — zdroje solankowe jodo-bromowe.
Otwock — uzdrowisko — leśna stacja klimatyczna.

Woj. Śląskie:
Jastrzębie Zdrój — zdroje solankowo-jodobromowe.
Goczałkowice — zdroje solankowo-jodobromowe.

Uwaga: W woj. śląskiem ustawa w uzdrowiskach nie obowiązuję.

OPIEKA SPOŁECZNA.

W zakres opieki społecznej, unormowanej w szeregu ustaw polskich (m. in ustawą ramową z 1923 r.), wchodzi ochrona macierzyństwa, opieka nad niemowlętami, dziećmi, młodzieżą, starcami, inwalidami, nieuleczalnie chorymi i bezdomnymi.

Ustawodawstwo nasze przewiduje instytucję opiekunów społecznych oraz komisje opieki społecznej. Obowiązkiem opiekuna społecznego jest a) inicjatywa i współdziałanie z organami gminnemi w zakresie wykonywania opieki społecznej, b) badanie stosunków osobistych i majątkowych osób korzystających lub mających korzystać z opieki społecznej, c) komunikowanie zarządowi gminy swych spostrzeżeń, d) składanie gminnej komisji opieki społecznej przynajmniej raz do roku sprawozdania z działalności. Stanowisko opiekuna społecznego jest honorowe i bezpłatne.

Ochrona macierzyństwa omówiona już została częściowo wyżej. Należy tu mianowicie udzielanie przez ubezpieczalnie pracownicom pomocy lekarskiej i położniczej przed, w czasie i po połogu, łącznie wciągu 8 tygodni. Kobieta w stanie cąży ma prawo przerwać pracę za złożeniem świadectwa lekarskiego, że spodziewać się może rozwiązania nie później, niż za 6 tygodni.

Opiekę nad niemowlętami sprawują stacje opieki nad matką i dzieckiem, których celem jest walka ze śmiertelnością niemowląt i kontrola nad prawidłowym rozwojem fizycznym dziecka. Poza stacjami, utrzymywanemi przez samorządy, mamy znaczną liczbę podobnych placówek, zawiadywanych przez instytucje społeczne. Na szczególną uwagę zasługuje tu działalność towarzystwa „Kropla Mleka", które w szeregu większych miast (zwłaszcza w Łodzi) może się poszczycić bardzo poważnemi wynikami dodatniemi. Ogółem istnieje obecnie ponad 230 stacyj opieki nad matką i dzieckiem.

Warunk, wśród których kobiety mogą brać obce dzieci na wykarmienie, są uregulowane ustawowo.

Opieka nad dziećmi i młodzieżą koncentrowała się głównie w *zakładach opiekuńczych zamkniętych dla dzieci i młodzieży.* W dniu 31.3.1932 r. zakładów tych było 887, a ogólna liczba ich wychowanków wynosiła 44.177; na 10.000 mieszkańców Rzplitej przypadało zatem około 14 wychowanków. Z ogólnej liczby zakładów mniejwięcej połowa powstała do 1918 r., druga zaś połowa jest już założona w Polsce niepodległej. Według przeznaczenia, zakłady opiekuńcze dla dzieci i młodzieży można podzielić na zakłady dla dzieci normalnych oraz na zakłady specjalne. Do pierwszej grupy należało w dniu 31.3.1932 r. 47 żłobków, dających opiekę 3.033 dzieciom oraz 784 schroniska i bursy, dające opiekę 37.503 dzieciom. Na drugą grupę, zakładów specjalnych, składają się następujące pozycje:

Dla dzieci nieletnich (w tem ociemniałych i głuchoniemych)	11	630
Dla dzieci trudnych do prowadzenia (w tem zaniedbanych moralnie dziewcząt)	27	2.079
Dla dzieci upośledzonych umysłowo	7	433
Dla dzieci anemicznych, wątłych, gorączkujących	9	410
Pogotowia opiekuńcze dla dzieci zbieranych z ulicy	2	89
Razem	56	3.641

Ponadto istnieje 7 zakładów wychowawczo-poprawczych, w czem 3 większe zakłady państwowe (w Płazie, Przędzielnicy i Wielucia-

nach). Pozatem państwo samo nie prowadzi zakładów opiekuńczych dla dzieci i młodzieży.

54% zakładów należy do organizacyj społecznych; drugą skolei grupę właścicieli stanowią zgromadzenia zakonne i związki wyznaniowe (20%), trzecią — związki komunalne (16%); do fundacyj należy tylko 7% ogółu zakładów, do osób prywatnych — 1%.

Biorąc na uwagę liczbę wychowanków w zakładach, otrzymujemy nieco odmienne zestawienie: w zakładach, należących do organizacyj społecznych, przebywa 43% wychowanków, w zakładach należących do związków komunalnych — 23%, w zakładach, należących do zgromadzeń zakonnych i związków wyznaniowych — 20%; ostatnie miejsca zajmują fundacje (10%) oraz zakłady prywatne (1%).

Samorząd płaci za utrzymanie 44% wychowanków, organizacje społeczne, zgromadzenia zakonne, związki wyznaniowe i fundacje — za 30%, osoby prywatne — za 19%, skarb Państwa — za 7% wychowanków. Ogółem związki komunalne w 1931/32 roku wydatkowały na utrzymanie zakładów opiekuńczych dla dzieci i młodzieży 11,9 miljona złotych, czyli 44.1% łącznych przychodów tych instytucyj, rząd zaś — 2,4 miljona złotych, czyli 8.2% łącznej sumy przychodów.

Dzieci robotników stanowiły 24% ogółu wychowanków, dzieci rolników—21 proc, służby domowej—19 proc., rzemieślników—14 proc., pracowników umysłowych — 13%.

Formę opieki nad dziećmi o ogromnej doniosłości, zarówno pod względem zdrowotnym jak i wychowawczym, stanowią *kolonje letnie*. Akcja ta rozwija się pomyślnie dzięki inicjatywie indywidualnej oraz pomocy samorządów i Państwa. Liczba dzieci wysyłanych na kolonje letnie wzrasta bardzo poważnie i wynosiła:

w 1922 r.— 28.577
„ 1929 r.—124.892
„ 1930 r.—129.478
„ 1931 r.—133.541

Zagadnienie dzieci przestępczych wzięto na uwagę już w pierwszych miesiącach państwowości polskiej, tworząc specjalne *sądy dla nieletnich*.

Opieka nad zagrożonemi moralnie *dziewczętami* ma na celu poprawę upadłych oraz ochronę przed upadkiem i przed uprowadzeniem. Ochronę tę wykonują liczne stowarzyszenia społeczne, w szczególności „Towarzystwo Opieki nad Podróżującą Młodą Kobietą", które posiada liczne ekspozytury na dworcach kolejowych. Polski kodeks karny przewiduje wysokie kary za stręczenie do nierządu i za zbrodnie natury seksualnej. Polska przystąpiła do konwencji międzynarodowej dla zwalczanie handlu żywym towarem.

Liczne *fundacje* sprawują opiekę zarówno nad dziećmi i młodzieżą, jak i nad dorosłymi. Spośród 1350 fundacyj opiekuńczych i leczniczych, istniejących na początku 1933 r., nieczynnych było 512, a o 279 brak było danych informacyjnych. Pozostałe dzieliły się, co do celów, jak następuje:

Opieka nad dziećmi i młodzieżą	75	13,5%
„ nad dorosłymi	370	66 %
„ nad dziećmi i dorosłymi	37	6.5%
Inne cele opiekuńcze	2	0,5%
Fundacje opiekuńczo-lecznicze	27	5 %
„ utrzymujące szpitale	41	7 %
„ o innych celach leczniczych	7	1,5%
Razem	559	100 %

W dniu 31 marca 1932 r. znajdowało się na terenie Rzplitej 616 *zakładów opiekuńczych zamkniętych dla dorosłych*, w których przebywało 22.119 pensjonarjuszy. W tej liczbie były 572 schroniska (przyjmujące starców i kaleki oraz niezdolnych do pracy spowodu choroby), a w nich 18.023 pensjonarjuszy oraz 44 zakłady specjalne (przeznaczone dla pewnej tylko kategorji pensjonarjuszy wymagających opieki specjalnej), a w nich 4.096 pensjonarjuszy.

Blisko połowa wszystkich zakładów znajduje się w większych miastach; są one liczebniejsze, niż zakłady istniejące po wsiach i w małych miasteczkach i koncentrują prawie 75% ogółu pensjonarjuszy.

Przeciętnie na 10.000 mieszkańców przypadało 6,9 pensjonarjuszy

Odsetek zakładów nowych, powstałych po 1918 roku stanowi około 30%.

Około 2/3 nowopowstałych zakładów założyły związki komunalne, które wogóle są właścicielami blisko połowy wszystkich zakładów. Do organizacyj społecznych należy 17% zakładów, do fundacyj— również 17%, do zgromadzeń zakonnych i związków wyznaniowych — 16%, do osób prywatnych — 0,8%. Podział według liczby pensjonarjuszy kształtuje się mniejwięcej podobnie.

Z ogólnej liczby zakładów specjalnych było:

Dla nieuleczalnie chorych	17	1397
„ upośledzonych umysłowo	6	1102
„ ociemniałych i głuchoniemych	6	191
„ ofiar nierządu	5	303
Domów pracy dobrowolnej	8	910
Domów pracy przymusowej	2	193
Razem	44	4096

Udział związków samorządowych w ogólnej sumie przychodu zakładów opiekuńczych dla dorosłych wynosił w r. 1931/32 38%, udział skarbu Państwa — 3%.

Pod względem płci przeważały znacznie wśród pensjonarjuszy kobiety, których odsetek wynosił 69% ogółu pensjonarjuszy. Blisko 3/4 ogółu pensjonarjuszy schronisk stanowili ludzie, liczący ponad 60 lat życia; w zakładach specjalnych natomiast nie zaznaczała się przewaga pensjonarjuszy starszych wiekiem. 32% ogółu pensjonarjuszy stanowili robotnicy, 18% — służba domowa, 12% — rzemieślnicy, 6% — pracownicy umysłowi, 4% — rolnicy.

Państwo przyjęło na siebie obowiązek opieki nad *weteranami powstań narodowych*, którym przysługuje pensja, leczenie, utrzymanie w zakładach opieki zamkniętej oraz pomoc doraźna w ciężkich sytuacjach materjalnych. Wdowy po weteranach otrzymują pensję. Miesięczna pensja weterana samotnego wynosi 125 zł., żonatego — 150 zł. W 1932 r. było 284 weteranów uprawnionych do zaopatrzenia oraz 1189 wdów po weteranach. Wydatki na ten cel w 1932 r. wyniosły około 1,4 miljona złotych.

Dla *byłych skazańców politycznych* przewidziane jest zaopatrzenie pieniężne, leczenie, protezowanie i umieszczanie w zakładach opieki zamkniętej. Dotyczy to osób, które za działalność, zmierzającą do odzyskania niepodległości państwa polskiego lub zjednoczenia ziem polskich, wchodzących w skład państwa, wyrokami sądów państw obcych, bądź orzeczeniami lub zarządzeniami władz administracyjnych lub wojskowych, zostały skazane na karę ciężkiego więzienia, albo

inną karę pozbawienia wolności na przeciąg conajmniej roku, bądź też karę osiedlenia. Wdowom i sierotom po tych osobach oraz rodzicom (jeżeli nie pozostała wdowa i sieroty) przysługuje zaopatrzenie pieniężne Zaopatrzenie b. skazańca samotnego wynosi 125 zł., żonatego — 150 zł. Wyjątkowo może być przyznany dodatek pielęgnacyjny w wysokości 50 zł. W 1932 r. uprawnionych do zaopatrzenia było 538 b. skazańców, 245 wdów, 113 sierot, 3 rodziców; łączne wydatki skarbu Państwa z tego tytułu przekraczały 2.2 miljony złotych.

Osobom *cywilnym poszkodowanym wskutek działań wojennych* a) w b. zaborze austrjackim w czasie wielkiej wojny oraz b) w związku z działalnością Wojska Polskiego w dniach 12 — 15 maja 1926 r. przysługuje zaopatrzenie pieniężne i protezowanie. Według danych, dotyczących inwalidów cywilnych uprawnionych w 1932 r. było 943 inwalidów, 293 członków rodzin i 772 pozostałych po zabitych. Ogólny wydatek skarbu Państwa z tego tytułu wynosił ponad 200 tys. złotych

Zaopatrzenie *osób szczególnie zasłużonych* przyznawane jest również z funduszów państwowych, w przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

Zaopatrzenie *inwalidów* składa się a) ze świadczeń pieniężnych, t. j.:

1) zasadniczej renty inwalidzkiej;
2) dodatków (dla ciężko poszkodowanych, kwalifikacyjnego, rodzinnego i pielęgnacyjnego);
3) zapomóg pogrzebowych;
4) rent pozostałych (po poległych i zmarłych);

b) z innych świadczeń do których należą:

1) leczenie i doleczanie;
2) protezowanie;
3) zaopatrywanie w narzędzia pracy i środki pomocnicze;
4) szkolenie zawodowe;
5) zobowiązania przedsiębiorców do procentowego zatrudniania inwalidów;
6) popieranie przedsiębiorstw, zakładanych przez spółki inwalidzkie;
7) nadawanie ziemi rolnikom bezrolnym i małorolnym;
8) przyznawanie pierwszeństwa przy eksploatowaniu koncesyj monopolowych;
9) umieszczanie ciężko poszkodowanych w zakładach opieki zamkniętej.

Wysokość renty inwalidzkiej zależna jest od stopnia utraty zdolności zarobkowej i klasy miejscowości, w której inwalida zamieszkuje; ponadto odróżnia się inwalidów wojennych od wojskowych, t. j. tych, którzy doznali uszkodzenia zdrowia w czasie pokoju. Renta zasadnicza 100%-owego inwalidy wojennego wynosi 125 zł., a 100%-owego inwalidy wojskowego — 100 zł. miesięcznie. Pozatem inwalidzi wojenni mają prawo do renty już przy utracie 15% zdolności do zarobkowania, podczas gdy wojskowi — dopiero przy utracie 30%. Nieco korzystniej traktowani są przy wymiarze renty inwalidzi z Wojska Polskiego, niż inwalidzi z armij zaborczych i formacyj obcych.

Liczba inwalidów z Wojska Polskiego wynosiła w 1932 r. ponad 28.000, z armij zaborczych i formacyj obcych—ponad 120.000. Ogółem inwalidów wojennych i wojskowych było 168.631, uprawnionych do

zaopatrzenia wdów 63.748, sierot — 62.462, rodziców — 15.416. Wydatki Skarbu Państwa na zaopatrzenie pieniężne inwalidów wynosiły w 1932 r. 150 miljonów złotych, wydatki na inne świadczenia — ponad 4 miljony złotych.

ZAKŁADY OPIEKUŃCZE OTWARTE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY.

M. St. Warszawa.

Dom Wychowawczy, im. ks. Boduena — 1.000 miejsc — ul. Nowogrodzka 75
Dom op. dla opuszczonych dzieci starozakonnych — 180 miejsc — ul. Ogrodowa 27.
Dom Matki i Dziecka — 50 miejsc — ul. Wawelska 11.
Internat dla chłopców przy szkole powsz. (dla dz. trudn. do prow.) — 100 miejsc — ul. Budowlana 13.
Zakład dla Umysłowo Niedorozwiniętych — 68 miejsc — ul. Karolkowa 79.
Mokotowski Instytut — 75 miejsc — Puławska 97.
Internat przy szkole specjalnej Nr. 137 — 80 miejsc — ul. Radzymińska Nr. 130.
Internat dla chłopców przy szk. powsz. Nr. 178 — 120 miejsc — ul. Szczęśliwiecka 14.
Internat dla głuchon. dzieci żydowskich — 60 miejsc — ul. Śliska 28.
Pogotowie Op. dla dzieci — 150 miejsc — ul. Ś-to Jerska 22.
Pogotowie Op. dla dzieci — 75 miejsc — ul. Wawelska 1.
Zakład Opiekuńczy Najśw. Marji Panny (dla trudn. do prow.). — 180 miejsc — ul. Żytnia 3-5.
Izba Rzemieślnicza św. Antoniego — 100 miejsc — ul. Barska 4.
Dom sierot św. Heleny — 50 miejsc — ul. Barska 16
Opatrzność Boża — 160 miejsc — ul. Chełmska 19.
Dom Pracy dla dziewcząt p. w. N. M. P. Loretańskiej — 60 miejsc — ul. Czerniakowska 47.
Bursa „Nasz Dom" — 60 miejsc — ul. Czerniakowska 169.
Tow. Bursy Rzemieślniczej dla młodzieży chrz. Term. i Przem. — 100 miejsc — ul. Czerniakowska 219.
Zakład św. Stanisława Kostki — 55 miejsc — ul. Dzielna 39.
Zakład sierot chł. im. Jachowicza, Warsz. Tow. Dobr — 175 miejsc — ul. Freta 10.
Internat Kresowy Tow. Pomocy Dziec. i Młodzieży Polsk. — 150 miejsc ul. Grzybowska 48.
Zakład św. Elżbiety SS. Rodziny Marji — 80 miejsc — ul. Hoża 53.
Zakład Wychow. dla chł B-ci Albert. — 96 miejsc — Jagiellońska 21.
Zakład Wychow. Zaw. im. M. Rago — 80 miejsc — Jedwabnicza 3.
Dom sierot — 85 miejsc — ul. Karolkowa 77.
Zakład Wychowawczy „Nasz Dom" — 150 miejsc — ul. Plac Konfederacji.
Internat Zgr. SS. Zmartwychstanek — 120 miejsc — ul. Krasińskiego 31.
„Dom Sierot" — Krochmalna 42.
„Dom sierot" Sierociniec im. Marsz. J Piłsudskiego — 100 miejsc — Krypska-Grochów II 39.
Zakład pod wezw. św. Teresy, fundi ks. Siemca, Dom Pracy dla nieletnich — 70 miejsc — ul. Lipowa 14-b.
Salezjańska Szkoła Rzemieślnicza — 200 miejsc — ul. Lipowa 14.
Dom sierot po robotnikach — 60 miejsc — ul. Litewska 14

Ognisko Zw. Osadników — 150 miejsc — ul. Młocińska 9.
Zakład Św. Anny — 212 miejsc — ul. Mokotowska 55.
Ognisko Akademickie im. ks. Skorupki — 70 miejsc — ul. Nalewki 2-a.
Ognisko Związku Osadników — 120 miejsc — ul. Niska 78.
Schronisko dla dzieci — 50 miejsc — ul. Ogrodowa 13.
Internat dla dziewcząt im. Sienkiewicza — 54 miejsc — ul. Piusa XI, 5.
Internat Kresowy Tow. Pomocy Dzieciom i młodzieży polskiej z Kresów — 50 miejsc — ul. Polna 30.
Schronisko Tow. „Dzieci Marji" — 50 miejsc — ul. Rakowiecka 15.
Zakład Opatrzności Bożej dla sierot dzieci Warsz. Tow. Dobroczyn. — 150 miejsc — ul. Rakowiecka 21.
VII Internat Kresowy Towarzystwa Pomocy Dzieciom i Młodzieży polskiej z Kresów — 130 miejsc — ul. Sapieżyńska 4.
Zakład Opatrzności św. Józefa — 100 miejsc — ul. Sewerynów 14.
Szwalnia W. T. D. dla ubogich dziewcząt p. w. N. M. P. — 300 miejsc ul. Stara 2.
Instytut św. Kazimierza — 110 miejsc — ul. Tamka 35.
Przytułek św. Anny — 60 miejsc — ul. Tamka 37.
Ognisko Związku Osadników — 200 miejsc — ul. Targowa 14.
Ognisko Związku Osadników — 80 miejsc — ul. Targowa 81.
Zakład św. Józefa — 150 miejsc — ul. Teresińska 9.
Schronisko dla osieroconych dzieci żydowskich — 50 miejsc — ulica Twarda 7.
Dom pracy dla chłopców im. Mańkowskiego — 150 miejsc — ul. Wileńska 63.
Główny Dom. Schr. sierot staroz. — 400 miejsc — ul. Wolska 18.
Bursa Związku Naucz. Polsk. — 100 miejsc — ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 35.
Bursa dla dziewcząt — 60 miejsc — ul. Zamenhofa 5.
Ognisko Rodziny Marji — 130 miejsc — ul. Zamoyskiego 35.
Zakład Naukowo - Wych. SS. Rodziny Marji — 180 miejsc — ul. Żelazna 97.

Województwo Białostockie.

Augustów.
Sekr. Dziecięce Sejmiku Augustowskiego — 100 miejsc — ul. 3-go Maja Nr. 33.
Białystok.
Miejski Zakł. Op. Wych. — 130 miejsc — ul. Dąbrowskiego 10.
Bursa Terminator. „Ezrat Jesojmin" — 60 miejsc — ul. Jurowiecka 7.
Dom św. Marcina — 100 miejsc — ul. Legjonowa 4.
Grodno.
Żłobek Polskiego Tow. Dobroczyn. w Grodnie — 50 miejsc — ul. Legjonowa Nr. 8.
Schronisko Sprzedszkol. Polsk. T-wa Dobr. w Grodnie — 190 miejsc — ul. Orzeszkowa 15-b i c.
Dom Sierot Żyd. „Schr. i Żłobek" — 115 miejsc — ul. Skidelska 6.
Łapy, pow. Wysoko-Maz.
Powiatowy Zakład Opiekuńczo - Wychowawczy — 50 miejsc — ulica Główna 44.
Łomża.
Zakład im. św. Józefa — 60 miejsc — ul. Bernatowicza 7.
Ochrona św. Kazimierza — 80 miejsc — ul. Stefana Okrzei 14.
„Haszgochas Jesojmin" — 66 miejsc — ul. Senatorska 11.

Orla, pow. Bielski.
Zakład Opiekuńczy zamknięty dla dzieci i młodz. — 70 miejsc — gm. Orla, dom Nr. 20.
Ostrołęka
Bursa dla uczniów Szkoły rzem.-przemysłowej — 120 miejsc — ul. Gomulickiego 2.
Schronisko dla chłopców — 80 miejsc — Kościuszki 35.
Zakład dla dzieci SS. Rodziny Marji — 70 miejsc — ul. 11-go Listopada Nr. 115.
Ostrów Maz.
Schronisko Sejmikowe dla sierot — 50 miejsc — ul. Lubiejewska 7.
Sejny.
Zakład Rodziny Marji — 70 miejsc — ul. 29-go Listopada 5.
Suwałki.
Schronisko dla dzieci w Suwałkach — 100 miejsc — ul. Wigórska 47.
Świsłocz.
Zakład Op.-Wychowawczy — 81 miejsc — ul. Dworna 1.
Szczuczyn.
Ochrona dla sierot — 50 miejsc — ul. Łomżyńska 11.

Województwo Kieleckie.

Chmielnik, pow. stopnicki.
Bursa przy szkole zawod. przem. im. Kr. Jadwigi — 60 miejsc — ul. Żeromskiego 20.
Częstochowa
Zakład Op. N. M. P. — 110 miejsc.
Towarzystwo dla bezd. dzieci — 125 miejsc — ul. Piotrkowska 12/17.
Sierociniec Miejski — 60 miejsc — ul. Sobieskiego 11.
Dom Sierot „Mina Werde" — 75 miejsc — ul. Spadzista 13.
Schronisko dla sierot dziewcz. p. n. „Dzieło Serca Jezusowego" — 90 miejsc — ul. Stara 26.
Kielce.
Zakł. Salezjański — 125 miejsc — ul. Piotrowska 57.
Schronisko św. Winc. à Paulo — 70 miejsc — ul. Św. Aleksandra 11.
Zakład św. Józefa i Antoniego — 70 miejsc — ul. Wesoła 60.
Klimontów, pow. Sandomierski.
Schronisko św. Józefa dla sierot — 66 miejsc — ul. Krakowska 7.
Maczki, pow. Będziński.
Bursa przy szk. rzem.-przemysłow. — 60 miejsc — gm. Olkusko 57.
Marjówka, pow. Opoczyński.
Bursa dla uczenic Szk. Gosp. Rz. — 80 miejsc — gm. Goździków.
Internat dla uczenic seminarjum — 180 miejsc — gm. Goździków.
Miechów.
Sierociniec pow. im. św. Kazimierza — 60 miejsc — ul. Marji Konopnickiej.
Mirzec, pow. Iłżycki.
Zakład Wychowawczy — 60 miejsc — gm. Mirzec 9.
Niesułowice.
Schronisko dla sierot Sejmiku, pow. Olkuskiego — 60 miejsc — gm. Bolesław 2.
Radom.
Zakład wych. op. N. M. P. — 80 miejsc — ul. Kozienicka 31.
Dom pracy św. Rodziny — 55 miejsc — ul. Świeża 19.
Stow. Op. nad dziećmi i sier. żyd. — 50 miejsc — ul. Warszawska 3.
Schr. żyd. „Nasz Dom" — 57 miejsc —

Sosnowiec.
Zakł. SS. Karmelitanek Dz. Jezus. — 146 miejsc — ul. Żeromskiego 93.
Dom Sierot im. H. Sienkiewicza — 60 miejsc. —
Miejski Dom Niemowląt — 55 miejsc — ul. Kolonja Pekin 3.
Wąchock, pow. Iłżecki.
Przytułek dla sierot — 50 miejsc — ul. Kościelna 12, klasztor OO. Cystersów.
Węchadłów, pow. Pińczowski.
Sierociniec św. Józefa — 60 miejsc — gm. Góry.
Zawichost, pow. Sandomierski.
Bursy przy Miejskiej Szk. Rzemieśl. T-wa Przyszłość — 11-go Listopada Nr. 3.
Zawiercie.
Miejski Zakł. Wychow. dla sierot w Zawierciu — ul. Sienkiewicza 27.

Województwo Krakowskie.

Andrychów.
Katolickie Stowarzyszenie, Ochronka w Andrychowie — 115 miejsc — ul. Kościuszki 160.
Bochnia.
Bursa Gimnazjalna im. Mickiewicza — 50 miejsc — ul. Ludwika Stasiaka 1126.
Bobrek.
Zakład w Bobrku pod wezw. Dzieciątka Jezus. — 126 miejsc —
Dębica.
Bursa im. św. Jadwigi — 50 miejsc — ul. Sienkiewicza.
Gorlice.
Polska Bursa Gimnazjalna im. J. Długosza — 50 miejsc — ul. Węgierska 4.
Helenów, pow. Biała.
Zakład Wychow.-Opiekuńczy Zgrom. SS. Serafitek w Helenowie — 76 miejsc. —
Jasło.
Bursa gimn. im. Mickiewicza — 50 miejsc — ul. Namłynek 9.
Jeleśnia, pow. Żywiecki.
Zakład Opiekuńczy T. O. M. im. ś. p. A. Męczyworowej — 75 miejsc — gm. Jeleśnia Dolna 273.
Kraków.
Żłobek im. Dzieciątka Jezus — 50 miejsc — ul. Krowoderska 71.
Miejski Żłobek p. w. św. Józefa — 120 miejsc — ul. Podzamcze 5.
Zakład Wychow. Sierot Izrael. — 89 miejsc — ul. Dietlowska 64.
Zakład Wychow. ks. Siemaszki dla biednych i osieroc. chłopców — 545 miejsc — ul. Długa 42, Prędnicka 35, Czerna 110.
Miejskie Zakłady Wych. p. w. św. Elżbiety — 62 miejsc — ul. Józefińska Nr. 37.
Zakład św. Józefa dla osieroc. chłopców — 50 miejsc — ul. Karmelicka 66.
Miejski Zakład Wychow. dla bezd. chłopców — 80 miejsc — ul. Tad. Kościuszki 86.
I. Bursa żyd sierot rękodzieln. — 50 miejsc — ul. Krakowska 53.
Zakład św. Jadwigi — 120—140 miejsc — ul. Krupnicza 38.
Instytut Ochrony Dziewcząt — 75 miejsc — ul. Mikołajska 18.
„Dom Pracy" — 242 miejsc — ul. Piekarska 8.

Schronisko im. ks. Al. Lubomirskiego — 250 miejsc — ul. Rakowiecka 27.
Bursa Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej — 300 miejsc ul. Skarbowa 2.
Hospicjum czeladników i techników — 150 miejsc — ul. św. Tomasza Nr. 29.
Miejski Zakład Wych. B-ci Albertynów — 70 miejsc — ul. Tymiecka 18.
Zakład Sierot p. op. św. Józefa — 66 miejsc — ul. Warszawska 11.

Łagiewniki.
Zakład dla dziewcząt im. ks. A. Lubomirskiego „Józefów" — 160 miejsc

Mielec.
Bursa Gimnazjalna im. Ks. Stanisława Konarskiego — 50 miejsc — ul. Warszawska.
Bursa gimnazjalna im. św. Stanisława Kostki — 50 miejsc — ul. Warszawska 1.

Nowy Sącz.
Bursa im. T. Kościuszki w N. Sączu. — 98-100 miejsc — ul. Długosza 17.
Sierociniec im. Marczewskich p. w. św. Rodziny — 136 miejsc — ul. Długosza 53.
Katowicki Zakład sierot — 70 miejsc — ul. Plac Kolegjacki 2.

Pawlikowice.
Wychowawcze Tow. „Powściągliwość i Praca" w Pawlikowicach — 118 miejsc. —

Prądnik Czerwony.
Rodzina Sieroca — 60 miejsc — ul. Naczelna 12.

Tarnów.
Internat św. Józefa w Tarnowie — 70 miejsc — ul. Legjonów 15.
Bursa Tarnowska św. Kazimierza — 72 miejsc — ul. D-ra Tad. Tertila Nr. 11.

Wadowice.
Ochrona Sierot Zgrom. SS. Najśw. Rodziny z Nazaretu — 70 miejsc — ul 3-go Maja 23 i 27.
T-wo Bursy im. St. Batorego — 50 miejsc — ul. Mickiewicza 23.

Zakopane.
Bursa T-wa Pomocy Naukowej w Zakopanem — 60—70 miejsc — Krupówki 1406.

Żywiec.
Zakład sierot pod op. św. Antoniego w Żywcu — 91 miejsc —

Województwo Lubelskie.

Chełm.
Chełmskie Chrz. T-wo Dobroczynności — 140 miejsc — Lwowska 15.

Czekanów.
Zakład Wychowawczy — 60 miejsc — gm. Jabłonna.

Izdebno.
Sejmikowy Ośrodek Op. Społ. w Izdebnie. — 60 miejsc — gm. Łaskarzew

Lublin.
Szkoła Gospod. Domowego z oddziałem wych. dla sierot — 180 miejsc — Chmielna 1.
Zakład Wychowawczy dla chłopców św. Stanisława — 200 miejsc — Dominikańska 1.
Sieroty wojen. w Lublinie — 100 miejsc — Dominikańska 5.

Ochronka dla sierot i starców przy gm. żyd. w Lublinie — 100 miejsc — Grodzka 11.
Bursa „Andrzejów" — 80 miejsc — ks. Leszczyńskiego 9.
Sala sierot Lub. Tow. Dobr. — 100 miejsc — Sieroca 11.

Orchówek, pow. Włodawski.
Sejmikowy Zakład Wychowawczy — 60 miejsc — gm. Włodawa.

Radecznica.
Schronisko dla dzieci w Radecznicy — 60 miejsc — gm. Radecznica.

Siedlce.
Ochrona Sierot żydowskich — 100 miejsc — Sienkiewicza 57/59.
Towarzystwo Opieki nad dziećmi „Gniazdo" — 60 miejsc — Starowiejska 8.

Sitnik, pow. Bialski.
Zakład Wychow. św. Wincentego — 55 miejsc — gm. Sitnik Nr. d. 240.

Sokołów.
Zakład Wychowawczy — 60 miejsc — gm. Repkowska Nr. 8.

Stock-Lacki, pow. Siedlecki.
Zakład Opieki im. Marsz. Piłsudskiego — 120 miejsc — gm. Starawieś.

Tarnogród, pow. Biłgorajski.
Schronisko dla dzieci — 50 miejsc — poczta Biłgoraj.

Tomaszów Lub.
Zakład Sejmikowy — 50 miejsc — Brygada.

Turkowiec, pow. Hrubieszowski.
Wojew. Zakł. Wychowawczy sierot — gm. Miętkie.

Wizów, pow. Sokołów.
Zakład SS. Rodz. Marji (dla wątłych) — 100 miejsc — gm. Repki.

Województwo Lwowskie.

Borysław.
Ochronka św. Barbary — 100 miejsc — ul. Drohobycka.
Ochronka Ruska — 130 miejsc — ul. G. Narutowicza 94.

Drohobycz.
Bursa św. Jana Chrzciciela — 60 miejsc — ul. św. Jana 65.
Dom Sierot Żydowskich — 90 miejsc — ul Sobieskiego 54.

Jarosław.
Bursa im. M. Kopernika — 60 miejsc — ul. 3 Maja 37.

Jaworów.
Instytut SS. Bazyljanek — 60 miejsc — ul. S. Brytana.
Bursa im. Iwana Franka — 50 miejsc — ul. Mickiewicza 9.

Krosno
Bursa dla uczniów gimnazjaln. w Krośnie — 100 miejsc — ul. Olejarska.
Internat dla uczniów Państw. Semin. Naucz. Męskiego im. Aug. Gorajskiego — 60—70 miejsc — ul. Piotra Skargi 498
Ochronka SS. Józefitek — 110 miejsc — ul. Pierackiego 331.

Lwów.
Zakład dla głuchoniemych — 150 miejsc — ul. Łyczakowska 35.
Zakład ociemniałych — 60 miejsc — ul. św. Zofji 31.
Zakład Wychowawczy — 84 miejsc — ul. Abrahamowiczów 5.
Bursa rzem.-handl. im. Dekerta — 100 miejsc — ul Cłowa 5.

Bursa im. Tad. Kościuszki — 60 miejsc — ul. Dwernickiego 1.
Ochronka i internat im. Piłsudskiego — 70 miejsc — ul. Jabłonowskich 7.
Zakład Sierot Żyd Gminy wyznan. — 100 miejsc — ul. Janowska 34.
Bursa rzemieślnicza dla żyd. sierot, im. D. Rubenzaka — 60 miejsc — ul. Janowska 78.
Miejskie Zakłady Opieki nad dziećmi — 540 miejsc — ul. Kadecka 30.
Zakład św. Kazimierza — 60 miejsc — ul. Klasztorna 2.
Internat SS. Dominikanek — 60 miejsc — ul Kochanowskiego 70.
Bursa Narodowego Domu — 80 miejsc — ul. Kurkowa 14.
Zakład Wychowawczy dla Bezdomn. chłopc. B-ci Albertynów — 60 miejsc — ul Lwowska 116.
Ruska Bursa Przem.-Rzem. we Lwowie — 65 miejsc — ul. Piaseczna 2
Internat dla osieroc. dziewcząt żyd. — 50 miejsc — ul. Piekarska 59.
Zakład Wychowawczy — 80 miejsc — ul. Piekarska 59.
Internat p. w św. Jana Kantego — 50 miejsc — ul. W. Pola 6.
Bursa Koła Pań T. S. L. im. Boberskiej — 50 miejsc — ul. Poniatowskiego 50.
Zakład im. metropolity A. Szeptyckiego dla sierot we Lwowie — 77 miejsc — ul. Potockiego 95

„Ochrona Dziecka" — 55 miejsc — ul. Rutowskiego 5.
Internat dla kandydatek semin. naucz. żeńsk. im. Czarkowskiej — 50 miejsc — ul. Słodowa 6.
Bursa Grunwaldzka T. S L. — 160 miejsc — ul. Sobińskiego 15.
Zakład sier. Róży Melzerowej — 50 miejsc — ul. Strzelecka 4.
Bursa rzem. św. Stanisława Kostki — 55 miejsc— ul. Zadwórzańska 16.
Zakład SS. Albertynek — 50 miejsc — ul. Złota 6

Łańcut.
Internat SS. Boromeuszek — 100 miejsc — ul. Grunwaldzka 171.

Łąka, pow. rzeszowski.
Zakład Sierot w Łące — 50 miejsc — gmina Łąka.

Łomna, pow. Turka n/Str.
Zakład nauk.-wych. SS. Rodziny Marji — 100 miejsc — gmina Łomna.

Miejsce Piastowe, pow. Krosno.
T-wo Powściągliwość i Praca — 150 miejsc.

Przemyśl.
Zakład Wychowawczy Żeński — 50 miejsc.
Ukraiński Instytut Gimnazjalny i bursa im. św. Mikołaja — 188 miejsc — ul. Basztowa 25 i 34.
Dom Opieki św. Józefa dla opuszczonych chłopców — 140 miejsc — ul. Czarneckiego 50.
Zakład sierot przy internacie SS. Felicjanek — 200 miejsc — ul. Felicjanek 2 i 4.
Internat SS. Felicjanek — 200 miejsc — ul. Felicjanek 2 i 4
Ochronka sierot żyd. Internat — miejsc 80 — ul. Artura Grottgera.
Zakład p. n. „Opatrzności Bożej" — 200 miejsc — ul. Krasińskiego 41.
Ukraińska Rzemieślnicza Bursa im. Jana Żownira — 60 miejsc — ul. Śniegorskiego 10.
Bursa Polska im. Piotra Skargi — 50 miejsc — ul. Sienkiewicza 8.
Ukraiński instytut dla dziewcząt — 179 miejsc.

Rudnik n/Sanem.
Towarzystwo Opieki nad Internatem im. św. Stanisława Kostki — 55 miejsc — ul. Seminarjalna 16.

Sambor.
Polska Bursa Gimn. im. A. Mickiewicza — 65 miejsc — ul. Hołówki 1.
Internat Państwow. Seminarjum Naucz. Męsk. — 100 miejsc — ul. Sobieskiego 30.
Sanok.
Polska Bursa Gimn. w Sanoku — 57 miejsc — ul. Szopena 1.
Sokal.
Internat dla uczn. Państwow. Seminarjum N. M. w Sanoku — 50 miejsc ul. Sobieskiego 4
Bursa im. św. Mikołaja w Sokalu — 30—50 miejsc — ul. Szlachecka 45.
Bursa im. A Mickiewicza — 30—50 miejsc — ul. Szlachecka 46.
Stara Wieś, pow. Brzozów
Rodzina Sieroca — 40—50 miejsc.
Turka.
Zakład sierot żyd. im. Adolfa Bernsteina — 60 miejsc—ul. Legjonów 69.
Żółkiew.
Bursa Polska T. S. L w Żółkwi im. B. Głogowskiego — 50 miejsc — ul. Lwowska 52.
Internat OO. Dominikanów — 80 miejsc — ul. St. Żółkiewskiego 29.

Województwo Łódzkie.

Kalisz.
Zakład Op. św. Józefa — 80 miejsc — Korczak 1.
Łódź.
Helenówek, pow. Łódzki.
Tow. Internat dla dzieci żyd. w Polsce — 200 miejsc — Wieś Pabjanka, gm. Radogoszcz.
Kalisz.
Opatrzność Boska — 100 miejsc — Skierniewicka 3.
Kały, pow. Łódzki.
Tow. Op. nad dziećmi „Gniazdo Łódzkie". — 100 miejsc — ul. Łódzka, poczta
Komorniki, pow. Wieluński.
Schronisko zamk. Wych. Opiek. — 70 miejsc — Poczta Mokrski 6.
Lisków, pow. Kaliski.
Sierociniec św. Wacława — 300 miejsc — gm. Strzałków, poczta.
Łódź.
Miejskie Pogotowie Opiekuńcze — 50 miejsc — Sienkiewicza 47.
Internat dla dzieci ociem. przy szkole spec. 82 — 50 miejsc — Stefana Żeromskiego 49.
Miejski Dom Wychowaczy dla niemowląt — 110 miejsc — Tramwajowa 15.
Internat i Pracownia Tow. W. O. „Przyszłość" — 50 miejsc — Dworska 14.
„Niedola Dziecięca" — 75 miejsc — Hrabiowska 28.
II Dom Miejski Wych. dla dzieci w wieku przedszk. — 100 miejsc — Karolewska 51.
III Dom Miejski Wych. dla dzieci w wieku przedszk. — 120 miejsc — Kopernika 51.
T-wo Op. nad sierotami po żołn. W. P. — 50 miejsc — Marysińska 100.
Bursa św. Stanisława Kostki „Sienkiewiczówka" — 50 miejsc — Szosa Pabjanicka 65.
Łódzkie Żyd. Tow. Op. nad sierotami — 200 miejsc — Północna 38.

Towarzystwo Opieki nad sierotami i dziećmi rezerwistów — 90 miejsc — Północna 39.
Ewangelicki Dom Sierot — 75 miejsc — Północna 40.
Przytulisko dla sierot — 75 miejsc — Południowa 66.
Miejski Dom Wychowawczy im. St. Żeromskiego dla chłopców — 120 miejsc — Przędzalniana 66.
Łódzki żydowski Dom Sierot — 80 miejsc — Zgierska 40.
Pabjanice, pow. Łaski.
Kat. Tow. Dobroczynności — 175 miejsc — św Jana 28.
Piaszczyce, pow. Radomszczański.
Schronisko dla biedn. dz. T-wa Dobrocz. dla chrześc. — 50 miejsc — gm. Gosławice.
Piotrków.
Piotrkowskie T-wo Dobroczynności dla chrz. — 76 miejsc — Piłsudskiego 75.
Skrzymno.
Szkoła rzemiosł przemysł. w Skrzymnie — 60 miejsc—poczta Ostrówek.
Tomaszów Mazowiecki.
Przytułek św. Antoniego dla sierot przy Tow. Dobr. — 50 miejsc — Bartosza Głowackiego 11.

Województwo Nowogródzkie.

Adampol.
Schronisko dla chłopców — 180 miejsc — gm. Niechniewicza, poczta Niechniewicze.
Baranowicze.
Schronisko dla dzieci „Nasz Dom" — 70 miejsc — ul. Targowa 1.
Dworzec, pow. Nowogródzki
Zakład św. Józefa — 50 miejsc.
Iszczołna, pow. Szczuczyn.
Bursa żeńska przy szkole zawodowej — 80 miejsc — poczta Skrzybowce.
Nieśwież.
Schronisko dla dzieci — 100 miejsc — ul. Piłsudskiego 88.
Nowogródek.
Schronisko dla dzieci — 70 miejsc — ul. Piłsudskiego 91.
Bursa męska białoruska — 70 miejsc — ul. Wojewódzka 9.
Zdzięcioł.
Schronisko dla dziewcząt i szkoła zawodowa — 120 miejsc — ul. Mickiewicza 15.

Województwo Poleskie.

Brześć n/B.
Schronisko sierot żydowskich — 90 miejsc — ul. Jagiellońska 2
Brześć n/B.
Ognisko Związku Osadników — 120 miejsc — ul. Pereca 20.
Internat Nr. 2 Śr. Szkoły Techn. im. Marszałka Piłsudskiego w Brześciu — 118 miejsc — ul. Piotrowska 5.
Centralna Bursa dla chłopców — 50 miejsc — ul. 3 Maja 66/2
Domaczewo.
Zakład Wychowawczy dla dzieci w wieku przedszkolnym — 80 miejsc — ul. Niepodległości 31, 33, 35, 37, 39.

Pińsk.
Dom sierot żydowskich — 80 miejsc — ul. Dominikańska 97.
Schronisko sejmikowe dla chłopców — 100 miejsc — ul. Unicka 2/5.
Prużana.
Schronisko im. ks. Boduena — 50 miejsc.
Wiczówka, pow. Piński.
Schronisko dla dziewcząt — 80 miejsc.

Województwo Pomorskie.

Chełmno.
Internat Kresowy Tow. Pomocy Dzieciom i Mł. Polskiej z Kresów — 100 miejsc — ul. Parkowa 7.
Gdynia.
Schronisko Opieki św. Józefa — 70 miejsc — ul. Dykmana 13.
Grabie, pow. Toruński.
Zakł. wychow. św. Antoniego — 150 miejsc —
Grudziądz.
Zakł. św. Józefa — 90 miejsc — ul. Bydgoska 13.
Zakł. „Wszystkich Świętych"—150-200 miejsc—ul. Mikołaja z Ryńska 44.
Internat Kresowy Tow. Pomocy Dzieciom i Młodz. Polskiej z Kresów— 120 miejsc — ul. św. Wojciecha 33.
„Miejski Żłobek" — miejsc 70 — majątek Kuntersztyn.
Kartuzy.
Zakład św. Wincentego — 120 miejsc — ul. Gdańska 12.
Otłoczyn, pow. Toruń.
Schronisko Pow. Toruńsk. pod wezw. błog. ks. Jana Bosko —
Starogard
Spółka Wzajemnej Pomocy pod wezw. św. Franciszka — 60 miejsc — ul. Chojnicka 71.
Toruń.
Schronisko Miejskie — 80 miejsc — szosa Bydgoska.
Żłobek Pomorski pod wezw. św. Antoniego — 50 miejsc — ul. Bydgoska Nr. 1.
Wejherowo, pow. Morski.
Pomorski Krajowy Zakład Wychowawczy — 250 miejsc —
Szkoła dla dzieci umysłowo upośledzonych — 150 miejsc —
Szkoła dla głuchoniemych — 170 miejsc —

Województwo Poznańskie.

Antoniew, pow. Wągrowiec.
Krajowy Zakład Wychowawczy — 90 miejsc — gmina Glinno.
Bydgoszcz.
Przytułek dla sierot im. H. Dietza — 70 miejsc — ul. Henryka Dietza 5.
Internat Kresowy — 100 — 120 miejsc — ul. Senatorska 8.
Miejskie Schronisko dla Niemowląt — 50 miejsc — Plac Kościeleckich Nr. 6.
Ewangelicki Zakład dla dziewcząt „Czyszkówko" — 70 miejsc — ul. Mińska 15
Cerekwica Nowa, pow. Jarociński.
Wojew. Zakład Wychowawczy — 100 miejsc — gm. Cerekwica Nowa.
Kiekrz.
Kolonja Leczniczo-szkolna dla dzieci. — 80 miejsc zima — 120 miejsc lato — ul. Kierskiego.

Kijaszkowo, pow. Wyrzyski.
Zakład Wychowawczy i pielęgnacyjny dla dz. ułomnych — 50 miejsc — wieś Kijaszkowo 20.
Poznań-Winiary.
Dom Misyjny Zgromadzenia SS. Pasterek od Opatrzności Boskiej — 111 miejsc —
Szubin, pow. Szubiński.
Krajowy Zakład Wychowawczy — 180 miejsc — gm. Szubin, ul. Kcyńska 14/15.
Gniezno.
Zakład św. Wojciecha w Gnieźnie — 74 miejsc —
Miejska Górka, pow. Rawicz.
Dom Sierot — 85 miejsc —
Odolanów.
Zakład Sióstr Elżbietanek w Odolanowie — 100 miejsc —
Otorowo, pow. Szamotuły.
Zakład Naukowo Wychowawczy SS. Urszulanek S. J. K. dla dziewcząt — 72 miejsc —
Pleszew
Zakłady Josta-Streckera — 70 miejsc — ul. Malińska 9 i Podgórna 2.
Katolicki dom sierot w Pleszewie — 53 miejsc —
Poznań
Ewangelickie Przytulisko dla Dzieci Ewang.-Kinderheim — 50 miejsc — ul. Stefana Czarneckiego 5.
Zakład św. Wincentego à Paulo — 103 miejsc — ul. Filipińska 4.
Zakład Sierot — Poznań, Główna — 52 miejsc — ul. Marjacka 4.
Zakład św. Jadwigi SS. Urszulanek Serca Jezusa Konającego — 52 miejsc — ul. Skarbowa 7.
Sulmierzyce, pow Ostrów.
Ochronka św. St. Kostki — 57 miejsc —
Szamotuły.
Zakład Sierot w Szamotułach — 106 miejsc —
Wągrowiec.
Dom Sierot, Fundacja Rom. Musolffa — 50 miejsc.
Wilkowice, pow. Leszno.
Zakład Konfirmantów — 70 miejsc —
Wolsztyn.
Dom Sierot — 121 miejsc —
Zduny, pow. Krotoszyn.
Dom Sierot w Zdunach — 62 miejsc —
Bydgoszcz.
Zakład św. Florjana — 86 miejsc —

Województwo Stanisławowskie.

Bolechów, pow. Dolina.
Zakład wychow. T. O. M. im. Dr. Serkowskiego — 92 miejsc — Plac ks. Piwca.
Dolina.
Ochronka Polska w Dolinie — 70 miejsc — ul. Mickiewicza 31.
Drohowyże, pow. Żydaczów.
Zakład sierot i ubogich — 400 miejsc — poczta Mikołajów n/Dn. 400.
Horodenka.
Sierocinec SS. Służebniczek N. P. M. — 55 miejsc — ul. św. Mikołaja, Kąt Folwarkowy.

Kołomyja.
Ochronka Polska p. w. św. Józefa — 60 miejsc — ul. Ochronek 7.
Polska Bursa Ludowa im. Słowackiego — 65-70 miejsc — ul. Sienkiewicza Nr. 23.

Stanisławów.
Żłobek dla niemowląt — 50 miejsc — ul. Majora Łukasińskiego 6.
Zakład dla sierot SS. Miłosierdzia św. Wincentego — 110 miejsc — ul. Gołuchowskiego 47
Zakład Wychowawczy im. arcyb. Isakowicza — 50 miejsc — ul. Kołłątaja 63.
Polska Bursa im J. Kraszewskiego — 50 miejsc — ul. Kraszewskiego 1.
Żydowski Dom Sierot im. Sabiny Halpernowej — 100 miejsc — ul. Matejki Nr. 44.
Żydowska męska Bursa rzemieślnicza — 50 miejsc — ul. Matejki 49.
Sielańska Bursa — 50 miejsc — ul. Pierackiego 82.
Sielańska Bursa — 63 miejsc — ul. Lipowa 82.
Ewangelickie Zakł. Dobroczyn. — 400 miejsc — ul. Sapieżyńska 5/9.
Internat „Marja — 70 miejsc — ul. ks. Piotra Skargi 17.
Internat SS. Bazyljanek — 90 miejsc — ul. ks. Piotra Skargi 19.
Polska Bursa Rzemieśln. Handl. Zjednocz. Mieszcz. Polsk. — 90 miejsc — ul. Sobieskiego 37.

Stryj.
Zakład sierot żydowskich — 60 miejsc — ul. Konarzewskiego 6.
Zakład sierot p. w. św. Józefa — 80 miejsc — ul. Wąska 11.

Śniatyn.
Ukraińska Ochronka im. Markijana Szaszkiewicza — 78 miejsc —

Tłumacz.
Selańska Bursa im. Szaszkiewicza — 50 miejsc — ul. Słowackiego 19.

Żurawno.
Selańska Bursa im. Szaszkiewicza — 76 miejsc — ul. Skrzyńskiego 6.

Województwo Tarnopolskie.

Bawarów.
Zakład Sierot — 50 miejsc — ul. Zamkowa 13.

Brody.
Ukraińska Powiatowa Bursa im. Szaszkiewicza — 50 miejsc — ul. Bzowa Nr. 1
Żydowski Dom Sierot w Brodach — 50 miejsc — ul. Goldhabera 17.
Bursa Gimnazjalna im. J Korzeniowskiego — 55 miejsc — ul. Okrężna.

Brzeżany.
Ukraińska Bursa — 56 miejsc — ul. gen Iwaszkiewicza 21.
Bursa Polska im. Józefa Jakubowicza — 75 miejsc — ul. Strażacka 14.
Towarzystwo Opieki nad sierot. żyd. w Brzeżanach — 50 miejsc — ul. Strażacka 41.

Buczacz.
Bursa T. S. Z. im. B. Głowackiego — 50 miejsc — ul. Polska 6.
Ochronka Polska — 75 miejsc — ul. Słowackiego 72.

Czortków.
Fundacja ubogich im. Hieron. Sadowskiego — 80 miejsc — ul. Klasztorna Nr. 2.
Bursa Polska Gimnazjalna — 200 miejsc — ul. gen. Sowińskiego 1.

Kamionka Strumiłowa.
Bursa Polska im. T. Kościuszki — 52 miejsc — plac Marjacki 1.
Bursa rzemieśln. im. Piłsudskiego — 100 miejsc — ul. Sienkiewicza 3.
Pomorzany, pow. zborowski.
„Zarząd Ochronki" — 56 miejsce — ul. Piłsudskiego 31.
Tarnopol
Wojew. Bursa Rzemieślnicza im. Kilińskiego — 90 miejsc — ul. Kaczały Nr. 17.
Zakład dla sierot SS. Dominikanek — 50 miejsc — ul. Kościuszki 10.
Bursa Polska im. dr. Maurycego Maciszewskiego w Tarnopolu — 50 miejsc — ul. Lelewela 4.
Internat dla uczniów państw. Semin. Naucz. — 55 miejsc — ul. Lelewela Nr. 14.
Bursa Związku Pol. Nauczyc. Szk. Powsz. — 50 miejsc — ul. Sokoła 18.
Trembowla.
Bursa Polska im. A. Mickiewicza—60 miejsc—ul. Z. Chrzanowskiej 21.
Ukraińska Bursa w Trembowli — 50 miejsc — ul. ks. Wasylki 3.
Zaleszczyki.
Ukraińska Ochronka — 84 miejsc — ul. Grunwaldzka 44.
Towarzystwo Internatu dla uczn. Semin. Naucz. — 80 miejsc — ul. gen. Konarzewskiego 1.
Zakład dla żyd. sierot w Zaleszcz. — 50 miejsc — ul. Rzeźnicka 4.

Województwo Warszawskie.

Aleksandrów Kuj. p. Nieszawski.
Powszechny Zakład Wych. im. Marsz. Piłsudskiego — 100 miejsc — Szosa Służewska.
Cegłów, pow. Mińsk Maz.
Katolickie Schronisko dla chł. sierot — 50 miejsc —
Ciechanów.
Wojewódzki Zakład im. Prez. Ign. Mościckiego — 100 miejsc — Al. Sienkiewicza 29.
Czaplowizna, p. Warszawski.
Internat „Różyczka" — 50 miejsc — ul. Klasztorna 1, gm. Wawer.
Dłutowo, p. Mławski
Sejmikowy Zakład Op. Wychow. — 70 miejsc — gm. Zieluń.
Glinki, p. Warszawski.
Zakład św. Feliksa — 50 miejsc — gm. Wawer, ul. Dębowa 11.
Henryków, p Warszawski.
Schronisko „Przystań" dla zaniedb. moralnie — 75 miejsc — gm. Jabłonna.
Ignaców, p. Mińsk Mazow.
Zakład Internat przy Kursach. Gosp. — 80 miejsc — gm. Mińsk Maz.
Jaciążek p. Maków.
Zakład ks. Salezjanów, im. St. Z. Domaradzkich — 200 miejsc — gm. Płoniawy.
Konstancin, pow. Warszawski.
Stowarzyszenie wzajemnej pomocy ewang. chrz. — 50 miejsc — gm. Skolimów, willa „Skaut".
Kostowiec, pow. Błoński.
Zakład Rodziny Marji — 150 miejsc — gm. Młochów, poczta Grodzisk Mazowiecki
Kutno.
Powiatowe Schronisko dla dzieci w Kutnie — 70 miejsc — Narutowicza Nr. 22.

Laski, p. Warszawski.
Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi — 200 miejsc — gm. Młociny (poczta Warszawa, pl. Wolności 4).
Łaźniewo, pow. Błoński.
Izby rzemieślnicze — 50 miejsc — gm. Radzików.
Miedzeszyn, p. Warszawski.
Ochrona Dziecka — 120 miejsc — ul. Środkowa 7.
Modlin, p. Warszawski.
Ognisko sierot po poległych — 75 miejsc — ul. Langiewicza 3/15.
Międzylesie, p. Warszawski.
Dom dziecka im. Heleny Dłuskiej (dla słabych i anem.) — 250 miejsc latem — 100 miejsc zimą — poczta Anin.
Uzdrowisko Rodziny Marji — 80 mejsc — ul. Kościelna 7.
Niegów, p. Radzymin.
Zakład SS. Samarytanek dla niedorozwiniętych — 200 miejsc — poczta Zabrodzie.
Otwock.
Zakład Leczniczo-Wyd. „Centos" (dla umysł. upośl.) — 85 miejsc — ul. Glinicka 4.
Op. św. Józefa (dla słab.) — 50 miejsc — ul. Bol. Prusa 5.
Filja Domu Wychow. w Otwocku — 132 miejsc —
Piaseczno p. Warszawski.
Matki B. Miłos. (dla trudn. do prow.) — 100 miejsc — ul. Zgoda 14.
Płock.
Zakład Anioła Stróża (dla moralnie zaniedb.) — 100 miejsc —
Pruszków.
„Św. Maura i Placyda" dla umysł. i fiz. nedorozw. — 100 miejsc — ul. Szkolna 15.
Puszcza Marjańska, p. Skierniewicki.
Okręgowy Sierociniec — 84 miejsc — gm. Korabjewice
Uzdrowisko Robot. Tow. Przyjaciół Dzieci — 120 miejsc zimą — 250 miejsc latem — gm. Karabjewicze.
Płock.
Internat dla sierot Ubog. Dzieci i Żłobek — 200 miejsc —
Salezjański Zakł. Wych. św. St. Kostki — 110 miejsc — Kilińskiego 11.
Zakład św. Wincentego à Paulo. — 160 miejsc — ul. Sienkiewicza 34.
Płudy.
Dom dzieci Matki Bożej Łaskawej — 298 miejsc — gm. Jabłonna, poczta Henryków.
Powsin, p Warszawski.
Filja Domu Wychow. w Powsinie — 58 miejsc — gm. Wilanów.
Pułtusk.
Sierociniec pow. dla dziewcząt — 50 miejsc — ul. Benedytyńska 4
Pustelnik, p. Warszawski.
Jutrzenka — Czerwony Dwór — 170 miejsc — gm. Marki, tel. 23.
Radość, p. Warszawski.
Dom dziecka w Radości — 60 miejsc — gm. Falenica.
Rypin.
Sejmikowe Schronisko Sierot — 50 miejsc — ul. Mławska 22.
Skolimów.
Dom sierot Rodziny Policyjnej — 60 miejsc — willa „Greczynka".
Spała, pow. Rawski.
Bursa dla dzieci w Spale — 50 miejsc — gm. Inowłódz.

Struga.
Zakład Sierot Bł. Andrzeja Boboli — 200 miejsc — gm. Marki, tel. 2.
Świder, p. Warszawski.
Zakład św. Teresy od Dz. Jezus — 80 miejsc — gm. Falenica, ul. Ogrodowa Nr. 4.
Walendów.
Zakład Op. Najśw. M. P. (dla mor. zaniedb.) — 100 miejsc — gm. Młochów, poczta Nadarzyn.
Włocławek.
Żydowski Dom Sierot i Ochronka dla dziewcząt — 77 miejsc — ul. Królewska 5.
Żbików-Pruszków.
Św. Gertrudy (dla umysł) — 100 miejsc — Żbikowska 24.

Województwo Wileńskie.

Czarny-Bór, p. Wil.-Trocki.
Schronisko dla dzieci SS. Urszulanek — 120 miejsc — gm. Rudomińska 9.
Oszmiana.
Schronisko Sejmikowe im. Śniadeckiego — 60 miejsc — Piłsudskiego 56.
Raków, p. Mołodecki
Sierociniec powiatowy — 50 miejsc — gm. Bukrówka, poczta Raków, Kl. Olechowicz Nr. domu 8.
Święciany.
Internat przy gimn. litewskiem — 70 miejsc — ul. Piłsudskiego 15.
Schronisko dla sierot powiatowe — 50 miejsc — ul. 3-go Maja 85.
Wilejka.
Schronisko dla dz. sierot w Wilejce — 50 miejsc — Święto-Jerska 1.
Wilno.
Dom św. Antoniego w Wilnie — 75 miejsc — Brzeg Antokolski 11/6.
Selezjański Zakład Wych. „Serca Jezusowego" — 200 miejsc — Dobrej Rady 22.
Bursa — 125 miejsc — ul. Fabryczna 22.
Bursa im. ks. Staszica — 100 miejsc — Filarecka 17.
Wileński Talmud Tora miejska — 145 miejsc — Gdańska 5.
Schronisko im. K. Zubowicza w Wilnie — 100 miejsc — J. Jasińskiego 20/22.
Dom Sierot Żydowskich — 60 miejsc — Kopanica 8.
Bursa przy gimn. Białor. — 70 miejsc — Ostrobramska 9.
„Caritas" — 100 miejsc — Połocka 2.
Schronisko im. Gertrurd Märks — 100 miejsc — Połocka 5.
Dom Dz. Jezus — 242 miejsc — Subocz 16.
Ochrona M. B. Ostrobr. — 80 miejsc — Witebska 21.
Schronisko Im. Jezus — 50 miejsc — Zygmuntowska 4.
Ognisko Zw. Osadników — 92 miejsc — Zygmuntowska 16.
Żłobek im. Marji — 70 miejsc — Fabryczna 36.
Schronisko Izolacyjne im. Jędrzeja Śniadeckiego — 50 miejsc — ul. Senatorska 20.
Dom O. Matki Boskiej (trudn. do prow.) — 80 miejsc — Senatorska 25.

Województwo Wołyńskie.

Białokrynica
Kolonje letnie — 150 miejsc — poczta Krzemieniec.
Klewań, p. Równeński.
Miejski przytułek dla dzieci — 70 miejsc — gmina Klewań.

Kowel.
Dom sierot żydowskich — 50 miejsc — ul. Kościuszki 17.
Łuck.
Sierociniec „Teresinek" — 75 miejsc — ul. Dubieńska 62.
Bursa Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej — 60 miejsc —
Maciejów, p. Kowelski.
Zakład naukowo-wychowawczy SS. Niepokalanek — 130 miejsc — ul. Włodzimierska 11-18.
Ostróg n/Horyniem, p. Zdołbunowski.
Sierociniec — 80 miejsc — ul. Sióstr Miłosierdzia 2.
Internat przy Państwowem Seminarjum — 90 miejsc — ul. Żwirki i Wigury Nr. 1.
Wiśniowiec
Bursa przy szkole Rzem.-przemysł. w Wiśniowcu — 100 miejsc — ul. Zamek Nr. 1.
Włodzimierz.
Bursa Polskiej Macierzy Szkolnej — 90 miejsc — ul. Ogrodowa 1.

ZAKŁADY OPIEKUŃCZE ZAMKNIĘTE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY.

Warszawa.

Żłobek b. tow. op. nad dziećmi — 90 miejsc — ul. Leszno 94.
Zakład św. Ludwika — 130 miejsc — ul. Nowolipki 52.
Schronisko dla niemowląt — 20 miejsc — ul. Grochowska 139.
Żłobek im. św. Trzech Króli — 142 miejsc — ul. Ogrodowa 17.
Żłobek Dzienny dla Niemowląt — 23 miejsc — ul. Park Traugutta.
Tow. Żłobków dla niemowląt — 25 miejsc — Tow. Żłobk. dla niemowl.
Dom dziecięcy — 236 miejsc — ul. Racławicka 14.
Zakład św. Stanisława na Woli — 49 miejsc — Syreny 11.
Liga małych matek — 17 miejsc — ul. Wolska 10.
Świetlica Akcji Katol. — 69 miejsc — ul. Barkocińska 10.
Świetlica przy par. św. Andrzeja — 50 miejsc — ul. Chłodna 9.
Klub Błękitny — 18 miejsc — ul. Grochowska.
Świetlica „Caritas" — 54 miejsc — ul. Karolkowa 51.
Świetlica im. Jadw. Maleszewskiej — 47 miejsc — ul. Krochmalna 56.
Świetl. dla młodz. pracującej i gazeciarzy — 160 miejsc — ul. Królewska Nr. 23.
Św. „Klub Błękitny" — 103 miejsc — ul. Marszałkowska 74/17.
Św. „Klub Błękitny" — 33 miejsc — ul. Marymoncka 18.
Klub sprzedawców gazet — ul. Miodowa 8.
Świetlica dla dzieci w wieku szkolnym — 106 miejsc — Racławicka 14.
Ognisko-Praca (Świetlica dożyw. i hotelik) — 170 miejsc — Środkowa 9.
Św. „Klub Błękitny" — 128 miejsc — Szara 1/285.
Świetl. Szkolna — 52 miejsc — ul. Zapiecek 1.
Sale zajęć Pol. Kat. Tow. Op. nad dziewczętami — 30 miejsc — ul. Mokotowska 55.
Akcja dożywiania dzieci z przedszkolem — 66 miejsc — ul. Szara 1/285.
Ogródek Jordanowski — 100 miejsc — ul. Potocka 1 (Marymont).
Poradnia Pedologiczna — 32 miejsc —u l. Inflancka 1.
Sale zajęć św. Pauliny — 42 miejsc — ul. Mokotowska 55.
Żłobek przy przytułku św. Franc. Salezego — 60 miejsc — ul. Solec 36.

Województwo Białostockie.

Białystok.
Świetlica — 33 miejsc — ul. Kupiecka 49.
Półinternat Zw. Pr. Ob. Kob. (punkt dož) — ul. Pałacowa 2 i Dąbrowskiego 20.
Ogródek Jordanowski — 170 miejsc — ul. Gdańska 5.

Grodno.
Świetl. Szkoła kroju i szycia — ul. Rydza Śmigłego 15.
Świetlica — ul. Św. Trójcy 23.

Krynki.
Świetlica — 16 miejsc — ul. Garbarska 4.

Łomża.
Żłobek Dzienny — 33 miejsc — ul. Stefana Okrzei 1.

Sokółka.
Świetlica dla sierot — 17 miejsc — Grodzieńska 56.
Świetlica dla sierot — 19 miejsc — ul. Ogrodowa 4.

Województwo Kieleckie.

Opatów.
Opatowskie Chrześcij. Tow. Dobrocz. — ul. Kościelna 12.

Województwo Krakowskie.

Kraków.
Świetlica SS. Felicjanek — 77 miejsc — ul. Mikołajska 18.
Świetlica I opieki pozaszkolnej im. Warszauerowej — ul. Miodowa 36-a.
rowskiego 20.
Świetlica - Externat dla najbiedn. dziatwy żydowskiej — 54 miejsc — ul. Wolnica 4.
Kuchnia Studencka, bezpłatna — w r. 1933 wydano 60.000 obiadów — ul. Smoleńska 3.

Nowy Sącz.
Świetlica dla sierot żydowskich — 93 miejsc — ul. Narutowicza 3.

Województwo Lubelskie.

Lublin.
Żłobek Dzienny — 27 miejsc — ul. Królewska 5.

Puławy.
Sekcja dożywiania biednych dzieci — ul. Izabelli.

Siedlce.
Żłobek Dzienny — 32 miejsc — ul. Cmentarna 2.

Województwo Lwowskie.

Bełz.
Punkt Dożywiania Zw. Pracy Obyw. Kobiet — 1.020 śniadań — ul. Kościuszki.

Borysław.
Kuchnia żydowska (świetlica) — 103 miejsc — ul. Adolfa Standa 13.
Dom sieroty i opuszczonego dziecka (św.) — 110 miejsc — ul. Wojciechowskiego 25.

Korczyna.
Punkt dożywiania-Komitetu Rodzicielskiego — 10.980 śniadań —
Krościenko-Niższe.
Punkt dożywiania-Komitetu Rodzicielskiego — 8.684 śniadań —
Krosno.
Punkt dożywiania-Komitetu Rodzicielskiego — 16.890 śniadań — ul. Pojezuicka 18.
Punkt dożywiania-Komitetu Rodzicielskiego — 39.400 śniadań —
Lwów.
Zakład dla niemowląt im. „Dzieciątka Jezus" — 69 miejsc Paulinów 5.
Klub chłopięcy T. K. O. — 45 miejsc — ul. Janowska 54.
Ochronka i internat im. Piłsudskiego — 27 miejsc — Jabłonowskich 7.
Klub chłopięcy T. K. O. — 45 miejsc — ul. Janowska 54.
Świetlica dla bezdomnych im. Rejtanowej — 79 miejsc — ul. Starotandentna 4.
Świetlica Żyd. dziewcząt pracujących — 51 miejsc — ul. Pl. Strzelecki.
Związek Pracy Obywat. Kobiet (świetl. i punkt dożyw.) — 27 miejsc — ul. Kościuszki.
Ostrów.
Sadek-Ogródek Jordanowski — 19 miejsc — ul. Boryniczc-poczta.
Żużel.
Ogródek Jordanowski SS. Służebniczek N. M. P. — 80 miejsc — poczta Bełz.

Województwo Łódzkie.

Łódź.
Żłobek dzienny dla niemowląt im. J. Woyciechowskiego — 24 miejsc — ul. Narutowicza 31.
Piotrków Tryb.
Miejski „Żłobek dzienny" — 13 miejsc — ul. Tomickiego 3.
Radomsko.
Centr. Org. Op. nad dziećmi żyd. (świetl.) — ul. Radomska 23.

Województwo Poleskie.

Antopol.
Świetl. Koła mł. wiejskiej — ul. Plac. Marsz. Piłsudskiego.
Baranowicze, pow. Piński.
Świetlica — 39 miejsc —
Bereza Kartuska.
Świetlica Oddz. Zw. Strzeleckiego — 23 miejsc — ul. Klasztorna.
Białe Jezioro, pow. Łuniniecki
Świetlica Koła mł. wiejskiej — 20 miejsc —
Borsukowo, pow. Łuniniecki.
Świetlica Koła młodzieży wiejskiej — 29 miejsc —
Brześć.
Świetlica młodzieży szkolnej — ul. Piotrkowska 7.
Świetlica dla sierot żydowskich — 53 miejsc — ul. 3-go Maja 66.
Świetlica Oddz. Zw Strzel. im. gen. Rydza Śmigłego — 226 miejsc — Unji Lubelskiej 44.
Świetlica Ognisko Harcerskie — ul. Zygmuntowska 54 m. 1.
Świetlica Koła Mł. Męsk. i Żeńsk. — 49 miejsc — ul. Zygmuntowska 74.
Dobrosławska, pow. Piński.
Świetlica — 20 miejsc —
Dostojewo, pow. Piński.
Świetlica Koła Młodzieży Wiejskiej — 43 miejsc — gm. Porzecze.

Dworzec, pow. Łuniniecki.
Świetlica Koła Młodzieży Wiejskiej — 37 miejsc —
Świetlica Zw. Strzeleckiego — Ratmańska 87.
Harcewicze, pow. Łuniniecki.
Świetlica Koła Młodz. Wiejskiej — 25 miejsc — gm. Krukowicze.
Św. Związku Strzeleckiego —
Kosów.
Stacja op. nad matką i dzieckiem — 30 miejsc —
Krajna Wola.
W. Krukowicze, pow. Łuniniecki.
Świetlica Koła Mł. Wiejskiej —
Kupiatycze, pow. Piński.
Świetlica — 87 miejsc —
Lachowicze, pow. Piński.
Świetlica — 24 miejsc —
Lemieszewicze.
Świetlica —
Łosicze, pow. Piński.
Świetlica — 139 miejsc. —
Łuniniec
Świetlica Oddz. Zw. Strzeleckiego — 172 miejsc — Dom Kolejowy 65
Morszczynowicze, pow. Łuniniecki.
Św. Koła Młodz. Wiejskiej —
Punkt dożyw. Komitet Funduszu Pracy pow. łunin. — 2·800 miejsc —
Motol, pow. Drohiczyński.
Świetlica gm. Podkom. W. F. P. W. — 117 miejsc — ul. Wiśniowskiego 6.
Nacz, pow. Łuniniecki.
Świetl. Koła Mł. Wiejskiej — 20 miejsc — poczta Krynkowicze.
Newel, pow. Piński.
Świetlica — 116 miejsc —
Ochowo, pow. Piński.
Świetlica —
Ohażewicze.
Świetlica Koła Mł. Wiejskiej — 31 miejsc — poczta Hancewicze.
Oziaty, pow. Kobryński.
Świetlica Strzelecka — poczta Oziaty 1.
Pińsk.
Św. Zrzeszenie patrz Mł. — 60 miejsc — ul. Kościuszki 44.
Świetlica — 289 miejsc — ul. Kotlarska 5.
Świetlica — 310 miejsc — ul. Rakowiecka 9.
Rzeczyca, pow. Piński.
Świetlica — 23 —
Stoszany, pow. Piński.
Świetlica — 105 miejsc — Łohiszyńska 72.
Suliczewo, pow. Dzolnicki.
Świetlica — poczta Zakosiel.
Swarycewicze, pow. Piński.
Świetlica —
Szereszew, pow. Prużański.
Św. oddz. Zw. Strzel. —
Święta Wola, pow. Kosowski.
Punkt dożyw. przy szkole powszechnej — 18 miejsc —
Ulica, pow. Drohiczyński.
Św. Koła Mł. Wiejskiej — 12 miejsc — gm. Braszewicze 25.

Wodawel, pow. Drohicki.
Św. Związek Strzelecki — 54 miejsc — poczta Zakozieł.
Zaprosie, pow. Łuniniecki.
Świetlica Koła Mł. Wiejskiej —

Województwo Pomorskie.

Grudziądz.
Świetl. Zw. Pr. Ob. Kob. — 15 miejsc — ul. Frynkowa 22/24.
Punkt dożyw. Zw. Pr. Ob. Kob. —
Toruń.
Żłobek dzienny — 18 miejsc — Łazienna 24.

Województwo Poznańskie.

Leszno.
Ogródek Jordanowski im. Jagódka — 104 miejsc — ul. Dąbrowskiego 12.
Poznań.
Żłobek — 7 miejsc — ul. Piotra Wawrzyniaka 8.
Ogródek Jordanowski „Warta" — 600 miejsc — ul. Dąbrowskiego.

Województwo Stanisławowskie.

Dytiatyn
Świetlica SS. Służebniczek — 39 miejsc — poczta Bybło 9.

Województwo Tarnopolskie.

Horodnica.
Ochronka SS. Służebniczek N. M. P. — 87 miejsc —
Skałat.
Punkt dożywiania Tow. Opieki nad młodzieżą i dziećmi. —

Województwo Warszawskie.

Wieś Dziechanów.
Świetlica — 15 miejsc — poczta Łomianki k/Warsz.
Gać.
Świetlica im. Marszałka Pilsudskiego — gm. Młociny.
Dobre, pow. Nieszawski.
Dożywianie Dzieci. —
Glinki.
Św. T. O. D. — poczta Góra-Kalwarja gm. Karczew.
Halinów.
Ośrodek Oświatowy w Halinowie — 40 miejsc — poczta Miłosna, gm. Okuniew.
Ośrodek Oświatowy — 21 miejsc — Dom fabryczny, poczta Rembertów.
Łajki.
Ośrodek T-wa Oświaty Dorosłych — poczta Legjonowo, gm. Jabłonna.
Łowicz.
Związek Strzelecki (Świetlica) — 60 miejsc — ul. Pilsudskiego 11.
Koleje Przysposobie-Łowicz — teren stacji Łowicz.
Zw. Pracy Ob. Kobiet (Świetlica) — 30 miejsc — ul. Zduńska 34.
wieś Malcanów.
Świetlica Tow. Ośw. w Malcanowie — gm. Wiązowna.

Marki
Świetlica Ośrodek Oświatowy —
Olszewnica Stara.
Tow. Oświat. powiatu — poczta Chotomów.
wieś Ożarów.
Św. Tow. Ośw. Dor. — poczta Ożarów.
Płońsk.
Punkt dożyw. przy szk. powsz. im. Bol. Chrobrego — Plac Kościuszki.
Przasnysz.
Przedszkole Powiat, Koła „Rodzina Policyjna" — 20 miejsc — ul. Makowska Nr. 22.
wieś Raciążek, pow. Nieszawski.
Zw. Pracy Obyw. Kob. (punkt dożyw.) — poczta Ciechocinek.
Radziejów.
(Dożyw. dzieci szkoln. przez Zw. Pr. Obyw. Kob. —
Radzymin.
Świetlica Związku Pracy Obyw. Kobiet — 32 miejsc — 3-go Maja.
Rawa Mazowiecka.
Świetlica Zw. Strzeleck. — 23 miejsc — ul. Warszawska 14.
wieś Wilanów.
Św. Tow. Ośw. Dor. — 44 miejsc —
gm. Zagórki.
Św. powsz. Tow. Ośw. Doarosłych — poczta Falenka (szkoła powsz.).

Województwo Wileńskie.

Głębokie.
Świetlica dla dzieci i szkół powsz. — ul. Zamkowa 4.
Wilno.
Świetlica-herbaciarnia dla nieletnich gazeciarzy — 46 miejsc — ulica Orzeszkowej 11.
Żłobek Dzienny — 39 miejsc — ul. Kalwaryjska 69.

Województwo Wołyńskie.

Łusk.
Punkt dożyw. (stołówka dla dzieci rodz. bezr.) —

ZAKŁADY OPIEKUŃCZE DLA DOROSŁYCH ZAMKNIĘTE.

M. St. Warszawa.

Schronisko św. Władysława dla paralityków — 100 miejsc — ul. Belwederska 20
Warszawski Dom Zarobkowy — 500 miejsc — ul. Czerniakowska 168.
Schronisko dla chroników — 200 miejsc — ul. Karolkowa 45.
Schronisko dla paralityków nieuleczalnych — 130 miejsc — ul. Nowowiejska 38.
Przytułek dla nieuleczalnie chorych i rakowatych w Królikarni — 50 miejsc — ul. Puławska 113b.
Dom Starców i Kalek nieuleczalnych — 200 miejsc — ul. Żytnia 36.
Zakład św. Stanisława Kostki — 172 miejsc — ul. Dzielna 39/37/35.
Schronisko Zakładu Opieki św. Teresy — 80 miejsc — ul. Florjańska 2.
Tow. „Dom Starców" — 200 miejsc — ul. Górczewska 9.

Schronisko dla starców i inwalidów warsz. Tow. Dobroczynności — 300 miejsc — ul. Krak. Przedm. 62.
Tow. pomocy rosyjskim emigrantom w Polsce — 50 miejsc — ul. Łochowska 32 i Radzymińska 60.
Przytułek dla rzemieślników i robotników fabrycznych, warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności — 88 miejsc — ul. Młynarska 35.
Schronisko dla niezdolnych do pracy — 240 miejsc — ul. Przebieg 3.
Przytułek dla star. sług i wyrobników — 150 miejsc — ul. Przyrynek 4.
Dom schronienia starców św. Ducha i Panny Marji — 150 miejsc — ul. Przyrynek 4.
Zakład Opieki św. Józefa — 68 miejsc — ul. Sewerynów 14.
Przytułek św. Franciszka Salezego — 200 miejsc — ul. Solec 36.
Miejskie schronisko — 310 miejsc — ul. Wolność 14.
Główny Dom Schronienia Starców Starozakonnych — 250 miejsc — ul. Wolska 18.

Województwo Białostockie.

Białystok.
„Dom Starców" — 97 miejsc — ul. Kupiecka 32. tel. 6-85.
„Dom Starców Inwalidów Hekdesz" — 105 miejsc — ul. Mińska 1.

Grodno.
Przytułek dla starców gminy wyznania żydowskiego w Grodnie — 84 miejsc — ul. Bonifraterska 36.
Przytułek dla starców, Polskiego Towarzystwa Dobroczynności — 80 miejsc — ul. Jerozolimska 13, Legjonowa 6, Przebieg 1.

Suwałki.
Przytułek dla starców i kalek — 60 miejsc — 1-go Maja 60.

Województwo Kieleckie.

Częstochowa.
Schronisko św. Antoniego, dla paralityków i sierot — 85 miejsc — ul. Wieluńska 1.
Przytułek dla starców — 150 miejsc — ul. Ogrodowa 43/45.

Gołonóg.
Miejski Dom Starców — 60 miejsc — Kolonja Krasowa, gmina Olkusko-Siewierska.

Kurozwęki.
Zakład św. Wincentego à Paulo — 50 miejsc — ul. Kościelna 7A.

Radom.
Dom Opieki dla Starców i Kalek — 65 miejsc — Plac Stare Miasto Nr. 2 i 13.

Sosnowiec.
Żydowski dom starców — 50 miejsc — ul. Chmielna 7.
Miejski Przytułek dla starców i kalek — 67 miejsc — ul. Legjonów 13.

Województwo Krakowskie.

Biała.
Dom Ubogich — 150 miejsc — ul. Żywiecka i Heltwiczowej 11 i 26.

Kraków.
Dom Ubogich im. Helelów — 260 miejsc — ul. Helelów 2, tel. 102-25.
Towarzystwo Dobroczyn. w Krakowie — 160 miejsc — ul. Koletek 12, tel. 129-02.

Zakł. staruszek i kalek SS. Felicjanek — 84 miejsc — ul. Kołłątaja 7, tel. 125-01.
Ochrona starców żydowskich — 76 miejsc — ul. Krakowska 57, tel. 111-55.
„Miejski Dom Starców, pod wezw. św. Anny — Lubicz 25, tel. 122-90.
Przytulisko dla bezdomnej służby — ul. Pędzichów 14-16.
Nowy Sącz.
Dom ubogich — 95 miejsc — ul. św. Ducha 148.
Tarnów.
Zakład św. Zyty — 655 miejsc. —

Województwo Lubelskie.

Jabłeczno, pow. bialski.
Dom pracy dobrowolnej — 80 miejsc — gm. Zablocie.
Lublin.
Zakład św. Antoniego — 65 miejsc — ul. Lubartowska 85.
Broszków, pow siedlecki.
Schronisko dla Niezdolnych do pracy — 200 miejsc — gm. Niwiski.
Lublin.
Dom Zarobkowy — 50 miejsc — ul. Dominikańska 1.
Schronisko dla Starców i Kalek — 125 miejsc — ul. Sieroca 4.
Siedlce
Przytułek dla starców i kalek chrześcijan — 50 miejsc — ul. Astanowicza Nr. 2.

Województwo Lwowskie.

Iwonicz, pow. Krosno.
Szpital Bonifratrów dla nieuleczalnie chorych i matołków — 70 miejsc — ul. Florjańska 62.
Lwów.
Zakład dla nieuleczalnych i uzdrowieńców — Fundacja Balińskich — 55 miejsc — ul. Bilińskich 9.
Miejski Zakład dla nieuleczalnych — 120 miejsc — ul. Bilińskich 9.
Zakład św. Józefa, dla nieuleczalnych — 80 miejsc — ul. Kurkowa 53.
Miejski Zakład dla nieuleczalnych — 130 miejsc — ul. Zborowska 1.
Zakład Mieszczan Lwowskich, p. w. św. Łazarza — 60 miejsc — ul. Kopernika 27.
„Opatrzność" — 90 miejsc — ul. św. Piotra i Pawła 39.
Dom Starców i Kalek przy szpitalu lwowskim, gminy wyznaniowej żydowskiej — 110 miejsc — ul. Rappaporta 2, 4, 6.
Instytut Ubogich Chrześcijan — 160 miejsc — ul. Wronowskich 2.
Sokal.
Przytułek powiatowy — 80 miejsc — Babiniec 163.

Województwo Łódzkie.

Kolin.
Zakład św. Ducha — 130 miejsc — ul. Nowy Świat 3.
Łódź.
„Miejski Dom Pracy" — 200 miejsc — ul. Sienkiewicza 47.
„Zakład dla Idjotów i Epileptyków" — 50 miejsc — ul. Tkacka 36.
„Dom dla Chronicznie Chorych" — 140 miejsc — ul. Wiznera 25/27.
Miejski Dom Starców i Kalek — 300 miejsc — ul. Narutowicza 60.
Dom Starców — 230 miejsc — ul. Pomorska 54.

Ozorków, pow Łęczycki.
Dom mieszkań bezpłatnych i wsparć ubogich. — 76 miejsc — ul. Lubeckiego 1.
Pabjanice, pow. Łaski.
Miejski przytułek dla starców i kalek — 90 miejsc — ul. Tuszyńska 22.
Romanów.
„Dom Misyjny Zgromadzenia SS. Pasterek od Opatrzności Boskiej — 60 miejsc — gm. Rąbień, tel 17.
Tomaszów Maz., pow. Brzeziński.
Miejski przytułek dla starców i kalek — 65 miejsc — ul. św. Antoniego 47.
Zgierz, pow. Łódzki.
Miejski Dom Starców — 60 miejsc — ul. Łęczycka, tel. 76.

Województwo Nowogródzkie.

Michałów.
Przytułek dla starców — 70 miejsc — poczta Wołożyn.

Województwo Poleskie.

Brześć n/B.
Tow. „Dom Starców Żydowskich — Moszcow Zwenim" — 70 miejsc — ul. Szpitalna 97.

Województwo Pomorskie.

Chojnice, pow. Chojnicki.
Pomorski Zakł poprawczy i zakł. dla krajowych ubogich — 600 miejsc — ul. Igielska 4/5, tel. 15.
Chełmno.
Miejski Dom Ubogich — 80 miejsc — ul. Kilińskiego 14.
Chełmża, pow. Toruński.
Miejski Dom Ubogich — 60 miejsc — ul. Szeroka 13.
Chojnice.
„Przytułek Miejski" — 55 miejsc — ul. Polna 10.
Grudziądz.
Miejski Zakład dla starców i kalek — 95 miejsc — ul. Wiktorjusza 13/14, tel. 839.
Kościerzyna.
„Dom ubogich" — 60 miejsc — Chojnicka 1.
Świecie.
Krajowy Zakład Psychjatryczny — 980 miejsc — tel. 49.
Tczew.
Dom Starców SS. Djakonis. — 75 miejsc — ul. Paderewskiego 11.
Topolno, pow. Świecie.
Dom Misyjny Zgrom. SS. Pasterek Op. Boskiej — 70 miejsc — gm. Topolno.

Województwo Poznańskie.

Bojanowo.
Wojewódzki Zakład dla Korygendów i Ubogich w Bojanowie — 250 miejsc — ul. Lipowa-Marcinkowskiego 259.
Bydgoszcz.
Schronisko dla Niewidomych — 54 miejsc — ul. Kołłątaja 9.
Miejski Dom Opieki dla Starców — 112 miejsc —

Gniewkowo.
Powiatowy Przytułek dla starców — 50 miejsc — ul. Dworcowa 11.
Koronowo.
Dom Ubogich — 50 miejsc — ul. Jasna 1-a.
Łaski.
Wojewódzki Zakład Pracy Dobrowolnej w Łaskach — 80 miejsc — gm. Łaski, poczta Wieleń n/Notecią.
Ostrów.
Przytułek dla starców — 75 miejsc — ul. Zdunowska 8/10.
Poznań.
Zakład dla nieuleczalnie chorych św. Łazarza — 96 miejsc — Górczyn.
Pleszew.
Zakład Josta-Streckera — 163 miejsc — pl. Wolności i Milińska 24.
Poznań.
Miejski Przytułek dla starców — 180 miejsc — ul. Grobla 26.
Szpital na Komandorji — 200 miejsc — Komandorja.
Zakład Bergera — 60 miejsc — ul. Przemysłowa 6.
Zakład św. Kazimierza — 50 miejsc — ul. Skarbowa 6.
Zakład dla starców i niedołężnych im. S. B. Latza — 60 miejsc — ul. Żydowska 15/18.
Śmigiel.
Przytułek dla starców i ubogich — dom ubogich — 60 miejsc — ul. Jana Sobieskiego 37.
Śrem.
Wojewódzki Zakład dla ubogich — 350 miejsc — ul. Mickiewicza 28.
Środa.
Miejskie Przytulisko dla ubogich — 84 miejsc — Przytulisko 1.
Trębaczów, pow. Skępno.
Zakład kościelny, ks. Gamzy w Trębaczowie — 713 miejsc —
Września.
Miejski Przytułek dla Starców. — 60 miejsc — ul. Szkolna 23.
Żnin.
Miejski Przytułek dla ubogich — 55 miejsc — ul. Szpitalna 18.

Województwo Stanisławowskie.

Kołomyja.
Przytulisko dla sierot, starców i kalek — 80 miejsc —
Mikołajów n/Dn., pow. Żydaczowski.
Dom starców fundacji hr. Skarbka — 60 miejsc — Rynek, tel. 15.
Rozdół, pow. Żydaczowski.
Fundacja dla nieuleczalnych — 50 miejsc — Dr. Rawskiego 1-a.
Stanisławów.
Zakład Braci Albertynów — 130 miejsc — ul. Długa 60.

Województwo Tarnopolskie.

Tarnopol.
Przytulisko dla starców i kalek żydów — 50 łóżek — ul. Ostrogskiego 7.

Województwo Warszawskie.

Bielany, pow. Rypin.
Sejmikowy Przytułek — 60 miejsc.
Góra Kalwarja.
Przytułek dla starców i kalek — 750 miejsc — ul. Szpitalna 1.
Brzadka-Wola, pow. włocławski.
Powiatowy przytułek dla starców — 50 miejsc — gm. Fałborz.

Henryków, pow. Warszawski.
„Przystań" — 56 miejsc — gm. Jabłonna.
Laski, pow. Warszawski.
Towarzystwo Opieki nad ociemniałymi — 50 miejsc — ul. Wolność 4, poczta Warsz.
Lubicz, pow Lipnowski.
Dom przytułku dla starców — ul. Główna 2.
Obryte, pow Pułtuski.
Przytułek powiatowy — 90 miejsc — gm. Obryte.
Oryszew, pow. Sochaczewski.
„Dom Pracy" — 225 miejsc — poczta Szymanów.
Płock.
„Dom zarobkowy" — 75 miejsc —
Przytułek Miejski dla starców i kalek — 54 miejsc — ul. Warszawska 6.
Sulejówek, pow. Warszawski.
Ognisko dla starców z inteligencji „Helin" — 70 miejsc — ul. Paderewskiego.
Trębki, pow. Płoński.
Dom opiekuńczy dla starców i kalek — 70 miejsc — gm. Załuski, poczta Zakroczym 21.
Walendów, pow. Błoński.
Zakład Opiekuńczy N. M. Panny — 100 miejsc — poczta Nadarzyn, Warszawa
Włocławek.
Dom starców przy Włocławskim Towarzystwie Wspierania Biednych — 50 miejsc — ul. Królewiecka 24.
Przytułek miejski dla starców — 80 miejsc — ul. Łęgska 22.
Zakrzewo, pow. Nieszawski.
Powiatowy Zakład opiekuńczy dla dorosłych — 100 miejsc — gm. Sędzin, poczta Dąbrowa Biskupia.
Zielonka, pow. Warszawski.
Schronienie dla nauczycielek w Zielonce — 50 miejsc — ul. Bracka 20, poczta Warszawa.
Żychlin, pow. Kutnowski.
Przytułek dla starców — 60 miejsc — ul. 3-go Maja 4, poczta Żychlin.

Województwo Wileńskie.

Wilno.
Miejski Dom Opieki dla starców nieuleczalnie chorych na raka — 80 miejsc — ul. Płocka 6.
Dom Opieki św. Józefa dla nieuleczalnie chorych — 55 miejsc — ul. Wileńska 11.
Dom Opieki dla starców — 460 miejsc — ul. Dobroczynna 1.
Dom Opieki OO Bonifratrów — 120 miejsc — pl. Napoleona 6.
Przytułek dla starców — 300 miejsc — ul. Portowa 17.

Województwo Wołyńskie.

Zimne.
Wojewódzki Dom Pracy dobrowolnej w Zimnem — 100 miejsc — gm. Mikulicze 134.
Równe.
Izraelicki Dom Starców — 62 miejsca — ul. Marsz. Focha 19.

M. st. Warszawa.
Świetlica-herbaciarnia dla inteligencji bezrobotnej — 225 miejsc — Plac Zamkowy.
Jadłodajnia dla bezrobotnych pracowników umysłowych 77.504 porcyj — Ciepła 32.
Punkt dożywiania — 25.293 obiadów — Racławicka 14.
T-wo Opieki nad ociemniałymi (punkt dożyw.) — 6.472 obiadów — Wolność 4.
Schronisko Misji Dworcowej — 748 schronisk — Czackiego 10.
Schronisko dla przyjezdnych — 1.026 schronisk — Mazowiecka 11.
Misja Dworcowa „Zakł. św. Józefa" — 2.465 schronisk — Sewerynów 14
Schronisko przejściowe dla inwalidów wojennych — 2.968 i 690 nocl. — Śliska 18.

Województwo Białostockie.

Białystok.
Świetlica — Kilińskiego 23.
Tania kuchnia Tow. „Przystań" — 71.000 posiłków — Marsz. Piłsudskiego 54.
Grodno.
Świetlica T-wa „Przystań" — Bonifraterska 36.
Tania kuchnia Tow. „Przystań" — ul. Bogusławskiego 5.
Polskie Katolickie Tow. Opieki nad dziewczętami (Misja Dworcowa) — 1.529 noclegów, 1.845 schronisk — Rydza Śmigłego 15.
Łomża.
Punkt dożywiania „Tania Kuchnia" — 3.600 obiadów — Stefana Okrzei 1.
Dom noclegowy „Kacharosa Orchim" — 2.183 nocleg. — Senatorska 24.
Świsłocz.
Dom noclegowy dla przyjezdnych biedn. żydów — Okopowa 9.

Województwo Kieleckie.

Kielce.
Dom noclegowy „Caritas" — 54.900 posiłków — Niepodległości 17.
Schronisko Polskiego Katol. Towarzystwa Opieki nad dziewczętami — 1.554 schroniska — przy stacji kolejowej.
Sosnowiec.
Sekcja niesienia pomocy głodn. przy chrz. Twie Dobr. (punkt dożyw.) — 1.002 posiłków — 800 noclegów.
Miejski Dom Noclegowy — Teatralna 4.

Województwo Krakowskie.

Kraków.
Żydowska „Kuchnia Ludowa" — 33.206 porcyj — Dietlowska 4.
Kuchnia SS. Miłosierdzia dla ubogich — 121.775 posiłków — Warszawska Nr. 6.
Misja Dworcowa Opieki nad młodemi dziewczętami przy Katolickim Związku Polek — 488 noclegów — Krupnicza 16.
Miejski Dom noclegowy — 57.459 noclegów — 36.596 posiłków — Nadwiślańska 4.

Województwo Lubelskie.

Lublin.
Punkt dożywiania „Pas-Leorchim" — 4.056 posiłków — Krawiecka 41.
Misja Dworcowa Polskiego Towarzystwa Dobrocz. opieki nad dziewczętami — 4.491 noclegów — ul. Rynek 17.
Dom noclegowy Tow. Żyd. „Hochrosas orchym" — 2.246 noclegów — Plac Krawiecki 5-a.

Województwo Lwowskie.

Lwów.
Kuchnia dla bezrobotnych Z. P. O. K. — 238.727 posiłków — Bema 19.
Punkt dożywiania „Schronisko dla bezdomnych" — 259.225 posiłków — ul. Starotandetna 4.
Kuchnia ubogich — 259.225 posiłków — Teatyńska 1a.
Kuchnia dla inteligencji K. Z. P. — 319.017 posiłków — Wronowska 2.
Misja dworcowa Tow. Opieki nad młod. kobietami — 1.073 miejsc — Pl. Kapitulny 2.
Przytulisko ubogich kobiet — 70.735 noclegów — 266.131 śniadań — ul. Złota Nr. 6.
Schronisko dla bezdomnych — 12.318 noclegów — Starotandetna 4.

Województwo Łódzkie.

Koło.
Dom noclegowy przy gminie wyznania żydowskiego — Kuśnierska 2.
Łódź
III Schron. czasowe dla wyeksmitowanych — Bazarna 5.
Dom nocleg. dla mężczyzn — Cmentarna 10.
I schronisko czasowe dla wyeksmitowanych — Napiórkowskiego 76.
Dom noclegowy dla kobiet — 28 p. Strzel. Kaniowskich.
II Schronisko czasowe dla wyeksmitowanych — Wólczańska 20
Misja Dworcowa Ewang.-Augsb. — ul. Kopernika 10.
Pabjanice.
Dom noclegowy „Hachuusas Orchim" — Warszawska 20.
Piotrków.
„Młojer Orchim" (dom noclegowy) — ul. Garncarska 6.
Turek.
Dom Noclegowy „Linas Hacedek" — ul. Plac Marsz. Piłsudskiego 3.
Zgierz.
Miejski Dom Noclegowy — 5.565 noclegów — ul. Narutowicza 25.
Kalisz.
Polskie Kaliskie Towarzystwo Opieki nad dziewczętami (Misja Dworcowa) — ul. Babine 5 m. 5.

Województwo Nowogródzkie.

Baranowicze.
Schronisko dla dziewcząt podróżujących — 236 noclegów — Żwirki 24.
Schronisko przejściowe dla inwalidów — 730 noclegów — ul. Senatorska Nr. 16.
Lida.
Schronisko przejściowe dla inwalidów — 430 nocl. — Piłsudskiego 4.

Nowogródek.
Schronisko przejściowe dla inwalidów — 219 noclegów — ul. Korelicka Nr. 5.
Słonim.
Dom noclegowy dla przyjezdnych ubogich żydów — 1.472 noclegów — ul. Żyrawicka 3.
Zdzięcioł p. nowogr.
Dom noclegowy i przytułek — ul. 3-go Maja 4-a.

Województwo Poleskie.

Brześć.
Jadłodajnia Miejska — 39.693 posiłków — ul. Jagiellońska 38.
Jadłodajnia Miejska — 47.643 posiłków — ul. Zygmuntowska 71.
Dom noclegowy — 4.043 noclegów — ul. Zygmuntowska 71.
Przejściowe Schronisko dla Inwalidów Wojennych — 1.043 noclegów — ul. Sadowa Nr. 1.
Łahiszyn.
Punkt dożywiania — 2.909 posiłków —
Mozoczno, p. Piński.
Punkt dożywiania, Zw. Pr. Obyw. Kobiet — 35 posiłków —
Pińsk.
Dom noclegowy — 2.776 noclegów — 2.776 śniadań — ul. Honczarska 21.
Świetlica —
Prużana.
Dom noclegowy „Hochnosat Oschim" —

Województwo Pomorskie.

Grudziądz.
Dom noclegowy „Gospoda Ojczysta" — 2 931 noclegów — ul. Hallera 1.
Schronisko Misji Dworcowej — 160 noclegów — ul. Sienkiewicza 8.
Gdynia.
Misja dworcowa Schronisko — 5.910 noclegów — 6.384 porc. — Szosa Gdańska.
Tczew.
Opieka Dworcowa — 1.167 posiłków — 1.112 nocl. — Dworzec, bud. kol.

Województwo Poznańskie.

Berelc.
Punkt dożywczy Miejski, Komitetu dla spraw. bezrob. — przy Magistracie.
Bydgoszcz.
Misja Dworcowa, Schronisko dla dziewcząt — 403 posiłki — 403 nocl. ul. Śniadeckich 63.
Miejski przytułek dla bezdomnych — 29.637 noclegów — ul. Jagiellońska 62.
Międzychód.
Dom noclegowy — „Gospoda Miejska" — 382 noclegów — ul. Portowa 5.
Nakło, p. Wyrzyski...
Punkt dożyw. Kuchnia Lud. — ul. Gimnazjalna 2.
Punkt dożyw. Kuchnia Lud. — 151.300 posiłków — ul. Sadowa 6.
Ostrów.
Misja Dworcowa, Kat. Ochrony Kobiet — 963 posiłków — 375 nocl. — Droga Odolanowska 13.

Poznań.
Misja Dworcowa Katolic. Ochrony Kobiet — 8.522 posiłków — 12.388 noclegów — ul. Marsz. Focha 21.
Miejski Dom Noclegowy — 47.827 noclegów — 47.827 posiłków — ul. Św. Wincentego.
Wronki.
Dom Noclegowy „Przytułek Miejski" — 433 noclegów — ul. Jadwigi 9.

Województwo Warszawskie.

Płock.
Tania Kuchnia Katol. Tow. Dobroczynności — 200 noclegów —
Dom Noclegowy (Agenda Zrzesz. Żebractwa) —

Województwo Wileńskie.

Wilno.
Dom noclegowy dla kobiet, T. O. D. — 25.796 noclegów — 31.002 posiłków — ul. Żydowska 10.
Misja Dworcowa T. O. D. — 4.178 schronień — ul. Dworzec 61.
Miejski Dom Noclegowy dla mężczyzn — 27.341 noclegów — ul. Potocka Nr. 4
Herbaciarnia dla bezrobotnych i zubożałych inteligentów — 77.496 posiłków — ul. Zaułek Dobroczynny 2a.

Województwo Wołyńskie.

Równe.
Schronisko powiat. Koło Zw. Inw. Woj. R. P. — 213 noclegów.

FUNDACJE.

o celach opiekuńczo-społecznych i zdrowia publicznego.

Nazwa fundacji	Siedziba	Nazwisko prezesa, zarządcy lub kuratora
Instytut św. Ducha	Sandomierz	Przewodniczący Wydziału Powiatowego Sejmiku Sandomierskiego
Szpital św. Wincentego à Paulo	Lublin	Wojewoda Lubelski
Fundacja im. Marji z Kaszowskich Mieczysławowej Czyżewiczowej	Majątek Bereżki woj. wołyńskie	Sz. Poniatowski (notarjusz w Sarnach)
Fnndacja państwowa p. n. „Wieś Kościuszkowska“	Rogoźno, Zamek	St. Łopatto (Min. Op. Społ.)
Fundacja Stanisława hr. Skarbka	Lwów	Delegat Min. Op. Społ. Z. Rudzki (Drorowyże, woj. stanisławowskie. Kurator: Stanisław Skarbek (Drohowyże, woj. stanisławow.)
Fundacja Dawida i Antoniny z Suchodolskich Abrahamowiczów	Lwów	Dr. Roman Zaleski
Schroni ko dla nauczycielek im. Wiktorji Michelisowej	Lublin	Zofja Michelisowa
Instytut św. Ducha	Rawa Mazowiecka	Przewodniczący Wydziału Powiatowego Sejmiku Rawsko - Mazowieckiego

Nazwa fundacji	Siedziba	Nazwisko prezesa, zarządcy lub kuratora
Fundacja Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo	Pułtusk	Ks. Prałat J. Michnikowski
Fundacja „Mokrany"	Biała Podlaska	Starosta Białej Podlaskiej
Szpital św. Mikołaja	Chełm	Starosta Chełmski
Fundacja im. Wszystkich Świętych	Grudząd z	Ks. Prałat Partyka
Szpital św. Mikołaja	Busko-Zdrój	—
Szpital św. Jerzego	Tczew	Inż. Juljan Wasiański
Dom Starców Fundacji Hermana i Miny Małż. Kronsztatów	Łódź	E. Epstein
Fundacja im. dr. Schelera	Tczew	Rada Miejska w Tczewie
Fundacja Ks. Aleksandra Lubomirskiego dla zaniedbanych chłopców	Kraków	Ks. Sylwester Król
Szpital Augusty w Wejherowie	Wejherowo	Cecylja hr. Keyserlingk
Fundacja im. Wilhelma i Marji Fraenklów	Rabka-Zdrój	Dr. J. Steinberg

Fundacja Urszuli Golejewskiej dla nieuleczalnie chorych	Lwów	Siostra Stefanja Zamysłowska
Fundacja im. Mikołaja Spytka z Ligęzy w Rzeszowie	Rzeszów	Prezydent Miasta Rzeszowa
Fundacja dla inwalidów wojennych i powstańczych woj. śląskiego	Jarzębie - Zdrój, pow. rybnicki	—
Szpital św. Ducha	Warszawa	Tymcz. Zarząd Miejski m. st. Warszawy
Instytut św. Kazimierza	„	„ „ „ „
Szpital św. Rocha	„	„ „ „ „
Szpital św. Łazarza	„	„ „ „ „
Szpital św. Jana Bożego	„	„ „ „ „
Szpital Dzieciątka Jezus	„	„ „ „ „
Instytut Oftalmiczny	„	„ „ „ „
Przytułek św. Ducha i Panny Marji	„	„ „ „ „

Nazwa fundacji	Siedziba	Nazwisko prezesa, zarządcy lub kuratora
Instytut moralnie zaniedbanych dzieci w Mokotowie	Warszawa	Tymcz. Zarząd Miejski m. st. Warszawy
Główny dom schronienia ubogich starców i sierot starozakonnych	„	„ „ „ „
Fundacja m. st. Warszawy pomocy inwalidom Wojsk Polskich	„	„ „ „ „
Fundacja Adolfa Peretza	„	Heilperin
Fundacja Feliksa hr. Sobańskiego — schronisko paralityków nieulecz.)	„	Michał Sobański
Bursa dlo słuchaczek seminarjów nauczycielskich „Opatrzność“	„	Helena Bisping
Zakłady Josta-Streckera w Pleszewie	Pleszew	Każdorazowy pastor ewangielickiej gminy kościelnej
Fundacja dla starców żydowskich im. Maurycego Rohra	Bojanów, pow. Rawicz	Dr. Kohn
Fundacyjny Przytułek dla starców wyznania rzymsko - katolickiego pod wezwaniem św. Ducha	Środa	Burmistrz Polski

STOWARZYSZENIA O CELACH OPIEKI SPOŁECZNEJ.

1. Komitet Gruziński w Polsce (ul. Senatorska 10). Prezes — Konrad Imnadze.

2. Związek Młodzieży Chrześcijańskiej Polska Y. M. C. A. (Al. Ujazdowskie 22). Prezes — inż. Marjan Ponikiewski.

3. Związek Osadników (Zielna 22). Prezes — Wiktor Przedpełski.

4. Związek Młodzieży Ludowej (Lindneya 16). Prezes — dr. P. Polakiewicz.

5. Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew" (Kopernika 30). Prezes — inż. Gierat Stanisław.

6. Towarzystwo Centos (Leszno 52), Prezes—Rafał Szereszowski.

7. Zjednoczenie Polskiej Młodzieży Pracującej „Orlę" (Jagiellońska 3/5). Prezes — Stanisław Dąbrowski.

8. Ukraiński Centralny Komitet (Czerniakowska 204). Prezes — Mikołaj Kowalski.

9. Warszawskie Towarzystwo Opieki nad chorymi umysłowymi i nerwowymi (Mokotowska 49). Prezes — dr. Władysław Bruner.

10 Rosyjski Komitet Społeczny (Podwale 5). Prezes — Pantelejmon Szymański.

11. Polski Komitet Walki z handlem kobietami i dziećmi (Chocimska 24). Prezes — dr. Witold Chodźko.

12. Polskie Katolickie Towarzystwo Opieki nad dziewczętami (Mokotowska 55). Prezes — Marja Przeździecka.

13. Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej (Jasna 9). Prezes— Gustaw Simon.

14. Związek Towarzystw Ogródków Działkowych (Kopernika 30). Prezes — Stefan Wilczyński.

15. Związek Młodzieży Pracującej O. M. P. (Nowy Świat 21). Prezes — płk. Jur-Gorzechowski.

16 Związek pracy świetlicowej (Nowogrodzka 21). Prezes — Helena Stattlerówna.

17. Towarzystwo Ogródków Rodzinnych (Hortensja 3). Prezes — dr. Rajmund Buławski.

18. Świetlice im. Wacława i Michaliny Szymanowskich (Żórawia 21). Prezes — Marja Olszewska.

19. Towarzystwo Ukraińskie Pomocy słuchaczom narodowości ukraińskiej na wyższych uczelniach (Czerniakowska 204). Prezes — Prof. dr. Roman Smal-Stocki.

20. Organizacja przysposobienia kobiet do obrony kraju (Krucza 29). Prezes — Jadwiga Michałowska.

21. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (Leszno 11). Prezes — adw. Ignacy Baumberg.

22. Towarzystwo Ochrony Zdrowia Ludności Żydowskiej w Polsce „Toz" (Gęsia 43). — Prezes dr. G. Lewin.

23. Żydowskie Centralne Towarzystwo Emigracyjne „Jeas" — (Pl. Grzybowski 10).

24. Kresów Zachodnich Koło Warszawskie (ul. Senatorska 12). Prezes Koła, pułk. inż. J. Grzędziński.

25. Towarzystwo Opieki nad Więźniami „Patronat" (Marszałkowska 74). Prezes — Leon Supiński.

26. Towarzystwo Przyjaciół Inwalidów (Marszałkowska 74). Prezes — Janina Prystorowa.

27. Towarzystwo Pomocy Ociemniałym Ofiarom Wojny w Polsce p. n. „Latarnia" (ul. Zygmuntowska 9). Prezes — dr. Witold Kępiński.
28. Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi (Wolność 4).
29. Centralne Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych (Kopernika 30). Prezes — poseł Lechnicki Felicjan.
30. Koło Polek (Plac Zamkowy 9). Prezes — Konstancja Łubieńska.
31. Liga Szkolna Przeciwgruźlicza (Lwowska 13). Prezes — dr. M. Roszkowski.

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE FUNKCJONARJUSZÓW PAŃSTWOWYCH I ZAWODOWYCH WOJSKOWYCH.

Rzeczpospolita, budując swój aparat administracyjny, nie zapomniała o należytem zabezpieczeniu tych, którym powierzyła wykonywanie administracji i sądownictwa oraz obronę państwa. Troskę swą o przyszłość licznej rzeszy funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych Państwo Polskie wyraziło przedewszystkiem w ustawodawstkie o zaopatrzeniu emerytalnem.

W pierwszym okresie istnienia Polski Odrodzonej, w braku własnych norm ustawowych, obowiązywały na terytorjum zjednoczonego państwa trzy grupy przepisów prawnych, regulujących zaopatrzenia emerytalne różnych kategoryj funkcjonarjuszów państwowych. Te trzy grupy były to ustawodawstwa zaborcze: od najbardziej liberalnego — austrjackiego, z prawem do emerytury po 10 latach służby i z szybkim wzrostem wymiaru emerytalnego w zależności od wysługi lat, poprzez bardziej umiarkowane w systemacie świadczeń — pruskie, aż do najbardziej surowych przepisów — rosyjskich, wymagających 25-letniej wysługi emerytalnej do nabycia uprawnień emerytalnych.

Różnorodność obowiązujących norm na jednem terytorjum państwowem stwarzać mogła niesłychane dziwoląg prawne przy migracjach pracowników wewnątrz kraju pomiędzy terenami b. trzech zaborów. Okres markowej gospodarki inflacyjnej nie sprzyjał jednak ustaleniu norm ustawodawstwa emerytalnego i dopiero w r. 1921 i 1922 wydano dwie pierwsze ustawy o emeryturach:

dla cywilnych (z dnia 28 lipca 1921 r.) i
dla wojskowych (z dnia 5 sierpnia 1922 r.).

Ustawy te wyszły odrazu z najbardziej liberalnych założeń, przyczem jako zasadę przyjęto bezpłatne zaliczanie do wysługi emerytalnej w Państwie Polskiem całego okresu służby w b. państwach zaborczych oraz pracy prywatnej, wykonywanej przed powstaniem Państwa Polskiego, a także różnych innych służb: samorządowej, akcyzowej etc. Nadto ustalono krótkotrwałą wysługę emerytalną oraz oparto cały system wypłaty świadczeń na budżecie państwowym przy braku wszelkiej składki emerytalnej. Co do tego postanowienia przyznać należy, iż w okresie inflacyjnym trudno było myśleć o innem rozwiązaniu, bowiem stale spadająca wartość pieniądza nie pozwalała myśleć o jakimkolwiek systemie kapitalizacji. Natomiast inflacyjna gospodarka Państwa wywarła również wpływ na system świadczeń, przyjęty naówczas w polskim ustawodawstwie emerytalnem: było ono opracowywane bez rachunku ubezpieczeniowego, z podejściem wyłącznie od strony świadczeń, t. j. *ile trzeba dać*, bez możności stwierdzenia, *ile to będzie kosztowało*. Stwierdzić też należy, iż wówczas już nałożono na młode Państwo zbyt

wielki ciężar, któremu w następnym okresie, gdy ustabilizowana waluta zmusiła do ścisłej kalkulacji, do utrzymywania równowagi budżetu, nie mogło ono podołać. Stało się to przyczyną późniejszych ograniczeń.

Zmieniająca się sytuacja finansowa zmusiła wkrótce do przeprowadzenia zmian w systemie uposażeniowym i emerytalnym, zwłaszcza wobec osiągniętej w końcu 1923 r. stabilizacji waluty markowej. Oba te systemy były ze sobą ściśle połączone, toteż były w Sejmie wspólnie dyskutowane. Ustawa uposażeniowa, która obowiązywała do dnia 1 lutego 1934 r., uchwalona została w dniu 9 października 1923 r., zaś do dziś obowiązująca, choć wielokrotnie zmieniana ustawa emerytalna — w dniu 11 grudnia 1923 r.

Jednakże ustawa ta *nie wniosła zasadniczych nowych elementów* do poprzednio przyjętego systemu emerytalnego, wyjąwszy następujące najbardziej zasadnicze: wprowadzenie opłaty (składki) emerytalnej w wysokości 3% poborów, oraz połączenie w jednej ustawie przepisów dla służby cywilnej i wojskowej, a także dla przedsiębiorstw państwowych (włącznie z P. K. P., co później uległo jednak zmianie). Wprowadzenie opłaty emerytalnej, nałożonej wówczas tylko na pracowników i wojskowych, *mogło było mieć zasadnicze znaczenie, gdyby równocześnie stworzono Fundusz Emerytalny.* Projekt rządowy z r. 1922, choć nieoparty na żadnej kalkulacji ubezpieczeniowej, zawierał jednak, jako słabe echo świadomości przyszłych skutków przyjętego systemu finansowego, upoważnienie dla rządu do powołania Funduszu Emerytalnego. Jednakże projekt ten nie stał się ustawą, ponieważ, jak wynika ze sprawozdań ówczesnej Sejmowej Komisji Budżetowej, przedstawiciele różnych partyj politycznych zgodnie obalili to postanowienie, uważając, iż powołanie Funduszu Emerytalnego może nastąpić tylko w drodze ustawy. Ponieważ inicjatywa ta nie została potem wogóle podjęta — o jakiemkolwiek kapitalizowaniu opłat emerytalnych nie było już nadal mowy, aż do lutego 1934 r., kiedy na mocy nowel, o których dalej będzie mowa, powołano do życia Państwowy Zakład Emerytalny

Jednakże w r. 1923 nie spodziewano się jeszcze, czem stać się może dla finansów państwowych przyjęty wówczas w emeryturach państwowych bezkapitalizacyjny system budżetowy. Wynikało to m. inn. z przemówienia, wygłoszonego w 1923 r. na plenum Sejmu, w którym przedstawiciel rządu wyraził opinję, że *opłaty emerytalne pokrywać będą stale połowę wydatków na emerytury, a Skarb Państwa będzie dopłacał resztę.* Było to dowodem, że najmiesłuszniej uważano, iż wydatki na emerytury doszły już do stanu swego maksymum i nie ulegną dalszemu wzrostowi. Lata najbliższe wykazały coś wręcz odmiennego, a optymistyczne te przewidywania nie mogły się sprawdzić, bowiem oparte były na mylnych założeniach. Wydatki na zaopatrzenie emerytalne wzrastały z roku na rok, zgodnie z założeniami techniki ubezpieczeniowej, zaś opłaty emerytalne pozostawały na poziomie stosunkowo niezmiennym.

Poniżej podajemy podstawowe cyfry wydatków na zaopatrzenia emerytalne, obliczone łącznie dla funkcjonarjuszów cywilnych oraz zawodowych wojskowych, przyczem w rachunku uwzględniono wydatki na zaopatrzenia przedsiębiorstw: Polska Poczta, Telegraf i Telefon, oraz Lasy Państwowe, jednakże bez uwzględnienia wydatków przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe oraz Monopolów Państwowych.

Ten gwałtowny wzrost wydatków na zaopatrzenia emerytalne, który polegał nietylko na wzroście sumy wypłat oraz liczby osób, pobierających zaopatrzenia, lecz i na wzroście przeciętnego zaopatrze-

Rok	w tysiącach złotych		Stosunek procentowy B do A.
	A. Wydatki na zaop. emer.	B Dochód z opłat emerytalnych	
1924	33.384	13.330	39,9%
1925	59.614	23.927	40,1%
1926/7	70.908	23.676	33,4%
1927/8	101.781	27.472	27,0%
1928/9	121.530	28.878	23,8%
1929/30	149.380	26.735	17,9%
1930/31	173.928	30.319	17,4%

nia — zaniepokoił wysoce rząd, zwłaszcza w chwili, kiedy zaczęły się coraz wyraźniej zarysowywać trudności budżetowe Państwa.

Nie mogąc przeprowadzić zasadniczych reform, wobec braku potrzebnych na ten cel olbrzymich kapitałów ubezpieczeniowych dla stworzenia rezerw, rząd zmuszony był zredukować bieżące wydatki drogą nowelizacji szeregu postanowień ustawy emerytalnej. Ustawa z 18 marca 1931 r. wprowadziła szereg ograniczeń oraz podniosła opłatę emerytalną z 3% do 5% uposażenia. Nie zahamowało to jednak wzrostu wydatków, wskutek czego już rok następny przyniósł nowelę z dnia 18 marca 1932 r., która wprowadziła zasadniczą zmianę przez podwyższenie wysługi emerytalnej w przypadkach zwolnień administracyjnych z 10 na 15 lat oraz dalszą podwyżkę opłaty emerytalnej z 5% do 8% uposażenia. Posunięcia te spowodowały pewien spadek wydatków na emerytury, jednakże o charakterze przejściowym, co wykazuje tendencja wzrostu, występująca w następnych zaraz latach (aczkolwiek — należy przyznać — z mniejszą siłą, co głównie przypisać trzeba przedłużeniu okresu wysługi emerytalnej).

Poniżej podajemy dalszy ciąg poprzednio pomieszczonej tabeli za następne 4 lata:

1931/32	168.863	37.676	22,3%
1932/33	180.549	60.390	33,5%
1933/34	171.370	50.349	29,4%

Pierwsza połowa roku 1934/35 wykazuje wydatek około 85 milj. zł., co wskazywałoby na to, iż w r. b. wydatki utrzymają się mniejwięcej na poziomie zeszłorocznym.

Wszystko to dowodziło, że konieczne jest zasadnicze rozwiązanie zagadnienia emerytalnego od strony finansowej, to bowiem dopiero pozwoliłoby na stabilizację wydatków emerytalnych na poziomie, dającym się corocznie zgóry ściśle w preliminarzu budżetowym ustalić. Rozwiązanie takie znaleziono w r. 1933, kiedy na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzplitej nowelizując ustawę emerytalną, celem dostosowania jej do nowych zasad ustawodawstwa uposażeniowego, postanowiono *powołać do życia Państwowy Zakład Emerytalny.*

Powołanie do życia Państwowego Zakładu Emerytalnego oznacza przejście w zakresie emerytur państwowych od systemu zaopatrzenia,

opartego całym swym ciężarem na budżecie Państwa i wykazującym z natury rzeczy tendencję do stałego wzrostu, do systemu ubezpieczenia, opartego na składach, skalkulowanych w pewnym stosunku procentowym do płac, co oznacza dla budżetu państwowego możność ustabilizowania w przyszłości wydatków na cele emerytalne. Z drugiej strony system ubezpieczeniowy uniezależnia emerytury państwowe od konjunktury gospodarczej i związanej z nią sytuacji budżetowej, przez co prawa nabyte przez emerytów, wdowy i sieroty, mając realny podkład finansowy w postaci rezerw ubezpieczeniowych, stworzonych ze składek emerytalnych, stają się nienaruszalne.

Przejęcie do ubezpieczenia w Państwowym Zakładzie Emerytalnym wszystkich dziś jeszcze zatrudnionych funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych musiałoby spowodować z uwagi na posiadaną przez większość z nich kilkunastletnią wysługę emerytalną, dotacje Skarbu Państwa na rzecz Państwowego Zakładu Emerytalnego na stworzenie odpowiednich dla każdego z nich rezerw ubezpieczeniowych. Przy wielkiej liczbie zainteresowanych suma ta sięgałaby kilku miljardów zł. Rzecz prosta, iż byłoby to dla Skarbu Państwa absolutnie niemożliwe ze względów budżetowych i to nietylko w latach kryzysu, lecz i w latach pomyślnej konjunktury. W tym stanie rzeczy uczestnikami Państwowego Zakładu Emerytalnego stali się tylko funkcjonarjusze państwowi stali i zawodowi wojskowi nowoprzyjęci do służby państwowej po dniu 1 lutego 1934 r., tudzież wszyscy funkcjonarjusze prowizoryczni oraz nauczyciele tymczasowi, przyjęci do służby nauczycielskiej po dniu 1 stycznia 1927 r. Oznacza to, iż w pewnej chwili Państwo postanowiło zerwać z systemem budżetowym dla nowoprzyjmowanych funkcjonarjuszów i wojskowych i przejść do systemu gromadzenia rezerw ubezpieczeniowych (system kapitalizacji), pozostając jednak przy systemie budżetowym wobec wszystkich pozostałych dzisiaj jeszcze czynnych urzędników i wojskowych. Przepisy obowiązujące Państwowy Zakład Emerytalny przewidują jednak możliwość przejmowania do ubezpieczenia w P. Z. E. różnych kategoryj osób, zatrudnionych przez Państwo. Przepis ten ma na myśli nietylko obejmowanie przez Zakład ubezpieczenia emerytalnego pracowników monopolów, przedsiębiorstw i instytucyj państwowych, lecz także spośród funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych pewnych roczników niepodlegających dotychczas uczestnictwu w P. Z. E., przyczem chodziłoby tu zwłaszcza o młodsze roczniki, jako mniej obciążone poprzednią wysługą lat. Na przestrzeni lat kilkudziesięciu — mniejwięcej 25 — uczestnicy Zakładu stanowić będą olbrzymią większość osób, zatrudnionych przez Państwo, a na systemie budżetowym pozostanie zaledwie znikoma mniejszość starszych roczników. W tym stanie rzeczy należy przypuszczać, iż wcześniej jeszcze, bo już po kilkunastu latach istnienia Zakładu, w drodze dokonania pewnej operacji finansowej, można będzie przejąć do P. Z. E. ogół funkcjonarjuszów i wojskowych.

Państwowy Zakład Emerytalny jest osobą prawa publicznego, którego istnienie oparte jest na art. 7 znowelizowanej ostatnio ustawy emerytalnej oraz wydanych na jej podstawie dwu rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 6 marca 1934 r.: o statucie Państwowego Zakładu Emerytalnego i o przepisach finansowych dla Państwowego Zakładu Emerytalnego (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 276 i 277). Według tych przepisów zakresem działania Zakładu jest:

1) przyznawanie, wymiar i wypłata świadczeń emerytalnych uczestnikom Zakładu, tudzież pozostałym po nich i po emerytowanych uczestnikach Zakładu osobom, uprawnionym do uzyskania tych świadczeń,

2) współdziałanie w akcji, zmierzającej do utrzymania lub przywrócenia zdolności zarobkowej uczestnikom Zakładu,
3) wykonywanie wszelkich innych czynności w zakresie zaopatrzenia emerytalnego wyżej wymienionych osób,
4) opinjowanie na żądanie władzy nadzorczej projektów ustaw, rozporządzeń i statutów, tudzież przepisów wykonawczych z zakresu zaopatrzeń emerytalnych funkcjonarjuszów państwowych, zawodowych wojskowych, oraz pracowników przedsiębiorstw, instytucyj i monopolów państwowych.

Zakład posiada Radę, która jest ciałem uchwałodawczem, przyczem jej głównem zadaniem jest uchwalanie budżetu, ogólnego planu lokat oraz decydowanie w sprawach poszczególnych lokat, tranzakcyj nieruchomościami, zaciągania pożyczek, dokonywania większych inwestycyj, uchwalania regulaminów etc. Uchwały Rady w zasadniczych sprawach muszą być zatwierdzone przez Ministra Skarbu. Rada składa się z 9-ciu członków, w tem Prezesa i Wiceprezesa, mianowanych przez Ministra Skarbu za zgodą Prezesa Rady Ministrów. Organem wykonawczym jest Dyrekcja Zakładu, składająca się zasadniczo z 3-ch osób: Dyrektora Naczelnego, Dyrektora Administracyjnego i Dyrektora Technicznego, powoływanych i odwoływanych przez Ministra Skarbu na wniosek Rady. Organem kontrolującym jest Komisja Rewizyjna, składająca się z 5-ciu osób. Władzę Nadzorczą nad działalnością Zakładu sprawuje Minister Skarbu. Przepisy Statutu szczegółowo normują wykonywanie tego nadzoru.

Przy rozpoznawaniu spraw emerytalnych Zakład obowiązany jest stosować odpowiednio postanowienia rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem. Odwołania od orzeczeń Zakładu oraz zażalenia na postanowienia Zakładu rozpoznawać będzie Ministerstwo Skarbu, od którego decyzji służyć będzie prawo skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Podstawy finansowe działalności Zakładu reguluje wyżej powołane rozporządzenie o przepisach finansowych dla Państwowego Zakładu Emerytalnego. Ustala ono, iż ze składki emerytalnej tworzyć się będzie fundusz ubezpieczeniowy na pokrycie normalnych ryzyk ubezpieczeniowych t. j. zaopatrzeń emerytalnych, powstających na skutek zwolnienia ze służby funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowego, ubezpieczonego w Zakładzie, wskutek niezdolności do służby lub starości oraz zaopatrzeń, powstających na rzecz wdów i sierot wrazie śmierci ubezpieczonego w Zakładzie. Na pokrycie ryzyka t. zw. zwolnień administracyjnych t. j. emerytur należnych b. funkcjonarjuszom państwowym, zwolnionym z innych przyczyn, niż niezdolności do pracy lub starości z wysługą emerytalną powyżej lat 15-tu stworzony został oddzielny fundusz, nazwany funduszem *B*.

Fundusz *A* powstaje zatem: ze składek emerytalnych, opłacanych za uczestników Zakładu, z rezerwy technicznej, opłacanej za uczestników Zakładu, posiadających przed uczestnictwem okresy zaliczalne do emerytury, a niepokryte składkami ubezpieczeniowemi w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, wreszcie z przelewu składek ubezpieczeniowych z Z. U. S. i tych instytucyj, w których zatrudnienie zwalnia pracowników od należenia do Z. U. S. (banki państwowe, monopole, Bank Polski, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych samorządy etc.). Fundusz *B* tworzy się z jednorazowych wpłat wartości kapitałowych oraz z przelewów rezerwy technicznej z Funduszu *A*. Zasoby, zebrane na rachunku

Funduszu A, nie będą mogły być używane na pokrycie świadczeń, wypłacanych przez Fundusz *B*, lub na pokrycie niedoborów tego Funduszu i wzajemnie .Niedobory techniczno-ubezpieczeniowe poszczególnych funduszów pokrywa Skarb Państwa w granicach ustawowej gwarancji.

Składka emerytalna ustalona będzie w drodze specjalnych badań techniczno-ubezpieczeniowych, które opierają się na wynikach ankiety emerytalnej, przeprowadzonej przed dwoma laty. Narazie ustalono składkę emerytalną na 8% uposażeń, przyczem całość składki opłaca Skarb Państwa, co zostało uwzględnione przy ostatniej reformie uposażeniowej dla uproszczenia manipulacji rachunkowej. Za uczestników Zakładu, którzy poprzednio byli ubezpieczeni w Zakładach Ubezpieczeń Społecznych lub w funduszach emerytalnych instytucyj państwowych, samorządowych, etc. P. Z. E. otrzyma przelew składek za ubiegłe lata, zaś za lata, podlegające zaliczeniu do wysługi emerytalnej, a niemające pokrycia w składkach ubezpieczeniowych, wpłaci Skarb Państwa Zakładowi obliczone na podstawie specjalnych tablic rezerwy techniczne. Pomiędzy P. Z. E. a instytucjami ubezpieczenia społecznego oraz specjalnemi funduszami emerytalnemi istnieje całkowita wzajemność przekazywania składek celem zaliczania okresów opłaconych temi składkami do emerytury lub ubezpieczenia.

Fundusze Zakładu mogą być używane tylko na cele przewidziane w ustawie emerytalnej oraz w innych przepisach o zaopatrzeniu emerytlnem uczestników Zakładu, w statucie Zakładu i w omawianem rozporządzeniu o przepisach finansowych, tudzież na pokrycie kosztów administracyjnych Zakładu. W miarę potrzeby Zakład może tworzyć fundusze specjalne (np. na lecznictwo profilaktyczne i restytucyjne).

Postanowienia, dotyczące Państwowego Zakładu Emerytalnego, weszły w życie 1 lutego 1934 r., zaś Zakład uruchomiony został w lipcu tegoż roku. W ciągu najbliższych lat Zakład niewątpliwie uzasadni celowość swego istnienia.

Państwowy Zakład Emerytalny opiera się przy wymiarze świadczeń emerytalnych na tych samych przepisach prawnych, co i skarbowe władze emerytalne, t. j. na ustawie z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, ze wszelkiemi zmianami i uzupełnieniami, które nastąpiły, wyjąwszy niektóre specjalne postanowienia, inaczej unormowane w szczególnych przepisach, dotyczących wyłącznie P. Z. E.

Ustawa emerytalna w dziś obowiązującem brzmieniu stosuje się do stałych funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych. Za stałych funkcjonarjuszów w rozumieniu ustawy emerytalnej uważać należy również funkcjonarjuszów poczt, telegrafów i telefonów, oficerów i szeregowych Straży Granicznej i Policji Państwowej, nauczycieli szkół państwowych i publicznych, którzy pozostają na etacie Państwa, oraz sędziów, prokuratorów i asesorów sądowych. Do funkcjonarjuszów prowizorycznych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy emerytalnej, dotyczące stałych funkcjonarjuszów państwowych, ze zmianami wynikającemi z odmiennego charakteru służby prowizorycznej.

Ustawa emerytalna przewiduje świadczenia jednorazowe i perjodyczne. Świadczenia jednorazowe są to odprawy jednorazowe, przysługujące zwolnionym urzędnikom, którzy nie nabyli prawa do emerytury oraz wdowom: 1) po zmarłych urzędnikach, którzy zbyt krótko przesłużyli, aby powstało prawo do pensji wdowiej, 2) dla wdów, które pobierając pensję wdowią, zawierają ponowne małżeństwo.

Świadczeniami perjodycznemi są emerytury, pensje wdowie i pensje sieroce.

Rozróżniamy emerytury:

1. Przyznawane bez względu na czas służby wskutek trwałej niezdolności do służby spowodu nieszczęśliwego wypadku, wynikłego spowodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych, działań wojennych w miejscu służbowego pobytu, chorób zakaźnych panujących epidemicznie w miejscu służbowego pobytu, względnie w danej formacji wojskowej.

2. Po nieprzerwanej conajmniej 5-letniej służbie cywilnej, wojswowej lub łącznie cywilnej i wojskowej — spowodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą bez własnej winy po wstąpieniu do służby.

3. Po nieprzerwanej, conajmniej 15-letniej służbie.

Prawo do emerytury nabywa funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy w przypadku przeniesienia w stan spoczynku z powodów, przewidzianych ustawą emerytalną, albo też, jeżeli zostanie zwolniony ze służby państwowej, wyjąwszy przypadki, w których zwolnienie pozbawia prawa do emerytury.

Wyjątkowo nabywają prawa do emerytury funkcjonarjusze, którzy w dniu 1 kwietnia 1932 r. pozostawali w czynnej służbie i wówczas już posiadali conajmniej 10-letnią wysługę emerytalną, jeżeli stosunek służbowy zostanie z nimi rozwiązany przed osiągnięciem przez nich 15-letniej wysługi emerytalnej, a nie zajdą przypadki, wymienione powyżej w p. 1 i 2.

MIGRACJE.

Według ustawodawstwa polskiego emigrantem (wychodźcą) jest obywatel polski, który opuszcza lub opuścił terytorjum Rzplitej w poszukiwaniu pracy lub dla jej wykonania, bądź też w celach osadnictwa, albo też udaje się do swego małżonka, krewnych i powinowatych, którzy już wyemigrowali poprzednio. Za emigranta uważa również rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia II.X 1927 r. każdą osobę, opuszczającą terytorjum Rzplitej lub przebywającą poza tem terytorjum razem z emigrantem, a będącą członkiem jego rodziny.

Emigracja odgrywa w naszych warunkach doniosłą rolę, jako jedna z form resorbcji przyrostu naturalnego ludności. Państwo uznało za jedno ze swych zadań czynne organizowanie opieki nad ruchem emigracyjnym. Przedewszystkiem państwo stara się wpływać w pewnej mierze na skład osobowy emigrantów, tak, by emigrowały jednostki, posiadające widoki powodzenia w walce o lepszy byt na obczyźnie. Następnie państwo stara się skierować wychodźctwo do tych krajów, które uważa za odpowiedni teren emigracyjny. Niemałe znaczenie posiada opieka nad emigrantami w czasie podróży, a zwłaszcza ochrona przed wyzyskiem prywatnych towarzystw emigracyjnych i okrętowych. Państwo może wreszcie wpływać pozytywnie na los emigrantów na obczyźnie, na wysokość ich zarobków, na ochronę prawną, na rozwój życia intelektualnego i t. p.

Ze względu na to, że część tych obowiązków może być wykonana tylko na terenie zagranicznym, Rzplita zawarła odpowiednie umowy i konwencje niemal ze wszystkiemi krajami, do których emigruje większa liczba obywateli polskich. Opiekę nad wychodźcami na obczyźnie sprawują polskie urzędy konsularne.

Akcja opieki nad emigrantami w kraju i w czasie podróży zagranicę koncentruje się w Ministerstwie Opieki Społecznej. (Wydział Zatrudnienia i Migracji).

Przybliżona liczba wychodźców polskich na obczyźnie wynosi około 8 miljonów. Około 60% wszystkich wychodź-

ców przypada na Stany Zjednoczone A. P., około 15% — na Francję, około 5% — na Amerykę Południową, około 3% na Kanadę.

Kierunki emigracji polskiej zdradzają tendencję zmienną, co ilustruje poniższe porównanie liczb wychodźtwa powojennego w ujęciu odsetkowem:

Kraj	1922	1925	1928	1932	1933
Ogółem	70.089 / 100%	81.218 / 100%	186.630 / 100%	21.439 / 100%	35.525 / 100%
Europa	*44,8*	*52,7*	*65,4*	*54,9*	*51,7*
Francja	42,6	44,8	17,2	37,9	32,2
Niemcy	0,1	0,3	55,8	1,8	2.0
Pozostałe kraje*)	2,1	7,6	2,4	15,2	17,5
Inne części świata	*55,2*	*47,8*	*34,6*	*45,1*	*48,3*
Stany Zjedn. A. P.	39,6	11,2	4,6	6,7	3,6
Kanada	5,3	5,2	14,5	5,2	3,0
Argentyna	4,7	10.9	11,8	9,6	4.9
Brazylja	1,1	1,7	2,4	4,8	4.6
Palestyna	3,2	16,9	0,2	13,4	29.1
Pozostałe kraje	1,3	1,9	1,1	5,4	3,1

Główną przyczyną zmienności kierunków wychodźtwa są wprowadzane w poszczególnych krajach ograniczenia imigracyjne. Tak np. obserwujemy obniżenie się znaczenia Stanów Zjednoczonych A. P., jako rynku chłonącego nasz nadmiar ludności. Podobne zjawisko występuje w ostatnich czasach we Francji, która w 1934 r. rozpoczęła nawet masową repatrjację robotników polskich, zatrudnionych w okręgach przemysłowych i górniczych. Wzmaga się natomiast stale ruch emigracyjny do Brazylji; coraz poważniejsze jest również wychodźtwo do Palestyny, stanowiące ponad 60% naszej emigracji zamorskiej.

Pod względem płci, wyznań i zawodów emigranci z r. 1933 dzielili się, jak następuje:

	Ogółem	Płeć			Wyznanie						
		m.	ż.	niew.	rz.-k.	gr.-k.	ew.	praw.	m.	in.	niew.
Ogółem	35.525 / 100%	37,1	62,5	0,4	40,0	5,7	1,9	3,2	47,6	1,4	0,2
Europa	18.358 / 100%	28,6	70,6	0,8	70,5	9,1	3,3	5,0	9,0	2,8	0,3
Inne cz. św.	17.167 / 100%	46,1	53,9	—	7,3	2,1	0,4	1,2	88,9	0,1	—

*) W rubryce tej w ciągu ostatnich 2-ch lat znaczną część stanowi sezonowa emigracja robotników rolnych na Łotwę (około 5 tys. osób).

	Ogółem	Zawodowo czynni								Zawod. bierni (czł. rodzin)	Zawód niewiadomy
		Roln.	Górn.	przem.	Handel	Komunik.	w. zaw.	sł. dom.	Zaw. bl. nieokr. (rob.)		
Ogółem	60,3	39,1	0,1	10,3	3.4	0,1	1,5	1,1	4,7	37,0	2,7
Europa	77,4	71,0	0,2	1,9	0,9	0,1	0,9	1,2	1,2	21,7	0,9
Inne cz. św.	42,0	4,8	0,1	19,3	6,0	0,2	2,3	0,9	8,4	53,4	4,6

Jak widać, przeważa w emigracji element kobiecy, zwłaszcza zaś w emigracji kontynentalnej. Emigracja kontynentalna składa się w przeważającej części z rzymskich katolików, podczas gdy w emigracji zamorskiej przytłaczającą większość stanowi wyznanie mojżeszowe (Palestyna). W emigracji kontynentalnej najpoważniejszy odsetek wykazują rolnicy. W emigracji zamorskiej znaczną część emigrantów stanowią przemysłowcy, handlowcy i robotnicy. Zwraca uwagę znaczny odsetek członków rodzin emigracji zamorskiej; tłumaczy się to silniejszemi ograniczeniami imigracyjnemi w krajach zamorskch w stosunku do wychodźców zawodowo czynnych, przedewszystkiem jednak — odmiennym charakterem tych dwóch emigracyj: wychodźtwo kontynentalne ma charakter raczej samotniczy, zamorskie — raczej rodzinny.

Pierwsze miejsce w ostatnich latach wśród emigrantów do krajów europejskich zajmują mieszkańcy województwa wileńskiego (26%), drugie — mieszkańcy woj. lwowskiego (17,5%), trzecie — mieszkańcy woj. łódzkiego (15 9%). W emigracji zamorskiej pierwsze miejsce zajmuje woj. białostockie (11,2%), drugie — m. st. Warszawa (11%), trzecie — woj. lwowskie (10,1%). Najmniejszy jest udział Śląska w ruchu emigracyjnym, co się zaś tyczy emigracji zamorskiej, to wszystkie trzy województwa zachodnie nie biorą w niej prawie żadnego udziału.

Równolegle z kwestją emigracji należy rozpatrywać zagadnienie reemigracji. Obie te sprawy ściśle są ze sobą zespolone, a różnica pomiędzy liczbami wychodźców i reemigrantów może dopiero zobrazować wpływ emigracji na stan zaludnienia oraz na stan rynku pracy w Polsce. Liczby ogólne za ostatnie lata przedstawia poniższa tabelka:

Rok	Ogółem		Emigr. kontynentalna		Emigracja zamorska	
	Wyjechało	Powróciło	Wyjechało	Powróciło	Wyjechało	Powróciło
1932	21.439	38.574	11.772	32.706	9.667	5.868
1933	35.508	18.763	18.342	14.910	17.166	3.853
Styczeń-lipiec 1934 (dane tymczasowe)	19.800	13.200	9.800	12.000	10.000	1.200

Jak widać, w 1932 r. mieliśmy dość znaczną przewyżkę liczby reemigrantów nad liczbą wychodźców; przewyżkę tę zniwelował w całości rok następny, a jedną z przyczyn tego wyrównania było niewątpliwie wyasygnowanie konsulatom przez Ministerstwo Opieki Społecznej większej kwoty na akcję specjalnej pomocy dla przebywających zagranicą bezrobotnych obywateli Rzplitej.

Miejska Komunalna Kasa Oszczędności

Katowice, Rynek-Ratusz

Instytucja pupilarnej pewności

Rok założenia 1878

[redacted]

Kont oszczędnościowych 35.000
Kapitał ulokowany 30.000.000 zł.

BANK ZWIĄZKU SPÓŁEK ZAROBKOWYCH

Sp. Akc.

Instytucja Centralna: Poznań, plac Wolności 15

Oddziały: Bielsko, Bydgoszcz, Grudziądz, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Piotrków, Radom, Sosnowiec, Toruń, Warszawa, Wilno, Gdańsk.

Adres Telegraficzny: „ZAROBKOWY"

Załatwia wszelkie czynności, wchodzące w zakres bankowości.

GIESCHE

SPÓŁKA AKCYJNA
KATOWICE

Biuro sprzedaży w WARSZAWIE

SPRZEDAŻ WĘGLA I KOKSU

HURT: wagonowo z kopalń
DETAL.: ze składu w wozach plombowanych

BIURO: ul. MARSZAŁKOWSKA Nr. 137
TELEFONY: CENTRALA: 5-60-27

Skład z bocznicą kolejową: Towarowa 21, tel. 6-67-44

ZJEDNOCZENIE FABRYK SUPERFOSFATOWYCH W POLSCE

SPÓŁKA Z OGR. ODP.
Warszawa, Kredytowa 4
tel. 645-47, 646-66, 694-54, 646-57.

SUPERFOSFATY MINERALNE
SUPERFOSFATY KOSTNE
SUPERFOSFATY AMONJAKALNE

Gotujcie na

DENATURACIE

używając kuchenek EMES

kuchenki spirytusowe EMES

jednoogniskowe

dwuogniskowe

dolnozbiornikowe

turystyczne

tanie – praktyczne – oszczędne

bezpieczne

PRZEZ ORBIS W ŚWIAT!

CHCECIE:

KUPIĆ BILET kolejowy, lotniczy, okrętowy autobusowy, tramwajowy — okresowy, **po cenie ściśle urzędowej bez żadnej dopłaty.**

WZIĄĆ UDZIAŁ w wycieczce lądowej lub morskiej,

UBEZPIECZYĆ na czas podróży siebie lub swe bagaże,

URZĄDZIĆ NAJLEPIEJ i NAJOSZCZĘDNIEJ **swój wyjazd** do uzdrowiska, letniska lub dworu.

ZASIĘGNĄĆ **pewnych i dokładnych informacyj** w sprawach turystycznych, podróżniczych i uzdrowiskowych

WSTĄPCIE DO JEDNEJ Z PLACÓWEK POLSKIEGO BIURA PODRÓŻY ORBIS!

ORBIS OBSŁUŻY WAS SPRAWNIE — SZYBKO — DOKŁADNIE—SUMIENNIE i TANIO!

Fabryka Pończoch

„Stara Sosnowiczanka"

Jana Gaika

Sosnowiec, Warszawska 8. **Telefon 7-84.**

Wyrabia w najnowszych gatunkach wełniane i bawełniane skarpetki męskie w różnych kolorach i deseniach, pończochy dziecinne wszystkich wielkości w różnych kolorach z najlepszych gatunków przędzy krajowej.

Żądajcie we wszystkich składach konfekcyjnych i galanteryjnych, hurtowych i detalicznych.

Wystrzegać się naśladownictw

Zwracać uwagę na imię i nazwisko wytwórcy.

RZEŹNIA MIEJSKA

W KATOWICACH

PRZY UL. KOZIELSKIEJ Nr. 11-13.

TELEFON 301-29. **ROK ZAŁOŻENIA 1891.**

Ubój w roku 1930.

wołów	4.779
krów	5.568
świń	109.168
cieląt	9.530
baranów	814
kóz	384
koni	295
Ogółem:	130.538

Eksport

świn	55.260
baranów	320

Pomyśl i zapamiętaj, że zaoszczędzone Twe grosze nie leżą bezczynnie w kasie — rozprowadzane w formie kredytów ożywiają życie gospodarcze naszego miasta.

Oszczędzaj zatem tylko w MIEJSKIEJ KOMUNALNEJ KASIE OSZCZĘDNOŚCI

we Lwowie ul. Wałowa 7 i 9
Oddział I ul. Gródecka 60
Oddział II ul. Żółkiewska 75

WYDZIAŁ OSZCZĘDNOŚCIOWY

urzęduje codziennie od godz. 8-13 i od 17-18 i ½

Kasa załatwia wszelkie czynności o charakterze bankowym; oraz inkasuje bezpłatnie rachunki Ubezpieczalni Społecznej; przyjmuje opłaty wodociągowe, kanałowe i telefoniczne.

Miejski Zakład Zastawniczy Oddział M. K. K. O. we Lwowie udziela na podkład złota, srebra i szlachetnych kamieni, kredytu na dogodne spłaty. **Zł. 5.063.600,** wynoszą Fundusze Rezerwowe Kasy.

Za wkłady i ich oprocentowanie ręczy Gmina m. Lwowa całym swym majątkiem.

ŚLĄSKA IZBA ROLNICZA

KATOWICE, ul. Juljusza Ligonia 36, tel. 317-58 i 306-57.

Prezes Izby: Jan Sztwiertnia, dyrektor Izby Inż. Zbigniew Zarzycki.

Rada Izby składa się z 30 członków.

Przy Izbie istnieją: Związki hodowlane dla bydła i koni. Kontrola Obór, Stacja Kontrolna dla badania nasion, nawozów sztucznych i pasz, 2 majątki rolne dzierżawione, 3 szkoły rolnicze w Międzyświeciu, Rybniku i Lublińcu, szkoła ogrodniczo-warzywnicza w Strumieniu oraz kurs gospodarstwa domowego dla dziewcząt w Międzyświeciu.

Izba wydaje tygodnik p. t.: ROLNIK ŚLĄSKI, urzędowy organ śląskiej Izby Rolniczej i Śląskiej Stacji Ochrony Roślin — Oficjalny organ organizacyj rolniczych na Śląsku i organ Związku śląskich osadników w Skoczowie oraz głównego zw. śląskich hodowców drobiu.

PRZEDPŁATA: półr. zł. 6, cał. zł. 12. Zagranicą 100 proc. drożej. Prenumeratę przyjmują wszystkie urzędy i agencje poczt. oraz Administracja ROLNIKA ŚLĄSKIEGO w Katowicach. P. K. O. Katowice 306-080.

Całkowite bezpieczeństwo wkładów oszczędnościowych pupilarną pewność oraz najwyższy procent zapewniają

Komunalne Kasy Oszczędności

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

za zobowiązania których odpowiadają powiaty i miasta całym majątkiem i siłą podatkową. To też składajcie swe oszczędności w następujących Komunalnych Kasach Oszczędności:

Powiatowe:

1. w Katowicach, Pocztowa 5 i wpłatnie
2. w Lublińcu, ul. Powstańców 2
3. w Pszczynie, Rynek
4. w Rybniku, Starostwo
5. w Świętochłowicach, Starostwo i wpłatnie
6. w Tarnowskich Górach, Starostwo i wpłatnie.

Miejskie:

1. w Katowicach, Rynek, Ratusz
2. w Bielsku, ul. Wzgórze 19
3. w Cieszynie, ul. Niemiecka 1
4. w Chorzowie, ul. Moniuszki 1 (naprzeciw poczty)
5. w Lublińcu, Magistrat
6. w Mysłowicach, ul. Powstańców 1 (Magistrat)
7. w Rybniku, Magistrat
8. w Strumieniu, Magistrat
9. w Skoczowie, Rynek 110
10. w Tarnowskich Górach, Magistrat
11. w Wodzisławiu, Magistrat
12. w Żorach, Magistrat.

Powyżej wymienione Kasy rozporządzają kapitałem około 100 milj. złotych, zebranych z drobnych składek i udzielają pożyczek na dogodnych warunkach.

Śpieszcie więc założyć konto oszczędnościowe w jednej z powyższych Kas Oszczędności, mając na uwadze, że oszczędność jest podstawą dobrobytu obywateli i narodu.

CENTRALA PIENIĘŻNA POLSKIEJ SPÓŁDZIELCZOŚCI SPOŻYWCÓW

Przyjmuje wkłady
Otwiera rachunki czekowe
Załatwia inkaso
Od wkładów płaci 4—6½%

BANK „SPOŁEM!"

WARSZAWA, KRAK. PRZEDMIEŚCIE 16/18. TEL 299-54 ODDZIAŁ MIEJSKI: ŻOLIBORZ, PLAC WILSONA, TEL. 11-15-11

Kasy czynne w godz. dziennych i wiecz

Zastępstwami Banku poza Warszawą są wszystkie Oddziały Związku Spółdzielni Spożywców Rzplitej Polskiej i upoważnione spółdzielnie

ZWIĄZEK GOSPODARCZY GAZOWNI i ZAKŁADÓW WODOCIĄGOWYCH w PAŃSTWIE POLSKIEM.

WARSZAWA, ul. Krucza 38, m. 4. Tel. 9-84-26. - - - - Adres tel. „Gazwod"

Do Związku należą obecnie 74 gazownie i 47 wodociągów.

Prezydjum: Prezes Związku Inż. Włodzimierz Rabczewski, Dyr. Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy.

Wiceprezesi: Inż. Czesław Swierczewski, dyr. Gazowni Miejskiej, W-wa, Inż. Antoni Dziurzyński, dyr. Gazowni Miejskiej w Poznaniu. Inż. Antoni Kotowicz dyr. Wod. m. Poznania Inż. Henryk Jensz, dyr. M. Z. W. m. Wilna. Inż Ludwik Bethge, dyr. Miejskiej Gaz. i Wodociągów w Lesznie, Inż. Kazimierz Żardecki del. Z. G. i W. Polskich.

Dyrektor Związku: Inż. cyw. Józef Konopka.

Organem Związku jest czasopismo „GAZ i WODA", redakcja Kraków, Gazownia Miejska. Organizacja zawodowo-gospodarcza. Pozatem utrzymuje stały kontakt z instytucjami zagranicznemi pokrewnemi.

PUBLICZNE ZAKŁADY UBEZPIECZEŃ

Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu.
Zakład Ubezpieczeń na Życie w Poznaniu.
Kasa Strażacka w Poznaniu.

a) Siedziba: Poznań, Plac Nowomiejski 8.

b) Rada: Ludwik Begale, starosta krajowy poznański — przewodniczący, Wincenty Łącki, starosta krajowy pomorski — zastępca przewodniczącego, Leon Barciszewski, prezydent m. Bydgoszczy, Feliks Buczkowski, rolnik, Stanisław Kaucki wicewojewoda poznański, Tadeusz Kentzer, ziemianin, Władysław Nowakowski, kupiec, Szambelan Lucjan Prądzyński, ziemianin, Dr. Juljusz Trzciński, b. minister, przewodniczący Wydziału Wojewódzkiego Poznańskiego, Mikołaj Zakrzewski, naczelnik wydziału samorządowego Urzędu Wojewódzkiego Pomorskiego, Witold Żbikowski, dyrektor departamentu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

c) Wydział Rady: Ludwik Begale, starosta krajowy poznański, Wincenty Łącki, starosta krajowy pomorski — kolejni przewodniczący; inż. Wacław Fachinetti, dyrektor, Adam Korzeniewski, dyrektor, Dr. Konrad Siudowski, przewodniczący Wydziału Wojewódzkiego Pomorskiego, Michał Zenkteler, wiceprezes Wielkopolskiej Izby Rolniczej, Zygmunt Tebinka, ziemianin, poseł na Sejm, Aleksander Trzciński, naczelnik wydziału samorządowego Urzędu Wojewódzkiego Poznańskiego.

d) Zarząd: Naczelny Dyrektor — inż. Franciszek Baranowski. Zastępca Naczelnego Dyrektora — Dr. Józef Rzóska, poseł na Sejm.

e) Komisarz Rządowy — Stanisław Polniak, naczelnik wydziału Ministerstwa Skarbu.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W WARSZAWIE

Centrala — ul. Polna 30

Dyrekcja	tel.	8-21-17
Dział Ubezpieczeń	„	9-50-63
„ Finansów	„	8-67-81
„ Administracji i Gospodarki	„	8-49-65
„ Lecznictwa	„	8-81-16
Pogotowie lekarskie	—	tel. 220-05, 2-20-67
Nocne biuro wezwań do obłożnie chorych	—	tel. 6-88-71

ZWIĄZEK REWIZYJNY SPÓŁDZIELNI WOJSKOWYCH,

Warszawa 21, Plac Inwalidów 10 (Żolibórz), zał. 1923 r.

Przewodn. Rady Nadzorczej — Gen. Bryg. Aleksander Narbut-Łuczyński, dowódca O. K. V. Kraków; Dyrektor Związku Kpt. Henryk Inlender, tel. 11-32-50 i 11-08-57. Zrzeszonych 262 spółdzielnie, w tem 260 spożywców, 2 inne. Organ: „Wojskowy Przegląd Spółdzielczy — Społem".

Towarzystwo Ubezpieczeń „PIAST" S. A.

a) siedziba: Warszawa, ul. Moniuszki 10.

b) Rada Nadzorcza: Rogowski Maciej — prezes, Flaum Maurycy, Frydman Marceli, Karski Szymon, Kwilecki Kazimierz, Lothe Anatol, Sobolewski Marjan.

c) Zarząd: Dr. Fajans Wacław — prezes, Łempicki Jerzy — viceprezes, Benesz Fryderyk, Broniewski Witold, Dr. Frigessi di Rattalma Arnold, Olszewski Antoni.

d) Dyrektor — Dr. Firnej Gabrjel.

IZBA RZEMIEŚLNICZA W KATOWICACH, PL. WOLNOŚCI 12.

Prezes Izby: Łyszczak Piotr — mistrz krawiecki.

Wiceprezes Izby: Satara Wiktor — mistrz kowalski i poseł na Sejm Śląski.

Członkowie Zarządu: Kułakowski Stefan — mistrz piekarski i cukierniczy, Kulawik Stanisław — mistrz rzeźnicki, Wagner Michał — mistrz stolarski; p. o. Dyrektora: Szmigielski Bronisław.

Izba składa się z 20 Radców, z których 12 jest wybranych przez rzemieślników, a 8 powołanych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Zakres działania Izby Rzemieślniczej obejmuje na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rz. P. (Dz. U. R. P. nr. 98, poz. 757) cały obszar Województwa Śląskiego.

Na obszarze objętym działalnością Izby istnieje 157 cechów i stowarzyszeń rzemieślniczych grupujących 10.643 członków.

BIULETYN GIEŁDOWY

POLSKIEJ AGENCJI TELEGRAFICZNEJ

podaje codziennie notowania giełd i rynków całego świata

Warszawa
Miodowa 22 tel. 11-80-15

KSIĄŻNICA-ATLAS

ZJEDNOCZONE ZAKŁADY KARTOGRAFICZNE I WYDAWNICZE

L W Ó W
Czarnieckiego 12
telefon 30-52

WARSZAWA
Nowy-Świat 59
telefon 223-65

Książnica-Atlas powstała z wyodrębnienia w r. 1916 działu wydawniczego lwowskiego Tow. nauczycieli szkół wyższych w samoistną spółdzielnię pod nazwą KSIĄŻNICA-POLSKA. Tow. naucz. szkół wyższych. W r. 1921 Spółdzielnia ta założyła wspólnie z Prof. E. Romerem, Polskim Bankiem Przemysłowym oraz Bankiem Gospodarstwa Krajowego, spółkę akcyjną „Atlas" dla produkcji kartograficznej, a gdy spółdzielnia w r. 1923 zamieniła się również na spółkę akcyjną, nic nie stało na przeszkodzie, by się te dwie spółki, mające w zasadzie te same cele i częściowo ten sam zarząd, sfuzjonowały. — Stało się to w r. 1924, przyczem fuzję tę zaznaczono również w brzmieniu firmy przedsiębiorstwa.

Kapitał akcyjny spółki wynosił zł. 3.000.000.— podzielony na 30.000 akcyj po zł. 100 — nominalnej wartości. Fundusz rezerwowy wynosił dnia 31 grudnia 1934 r. złotych 854,422.50.—

Działalność Spółki obejmuje następujące działy:

1. WYDAWNICTWO KSIĄŻEK, a w szczególności podręczników szkolnych i wszystkich książek potrzebnych w szkole zarówno dla nauczycieli jak i uczniów, książek popularno-naukowych, naukowych i powieści.

2. WYDAWNICTWO MAP I ATLASÓW — Dla działu tego otworzono w obrębie Spółki specjalny „Instytut Kartograficzny im. E. Romera", który zajmuje się naukowem opracowaniem map i atlasów. Technicznem wykonaniem map zajmują się zakłady graficzne spółki, obejmujące:

3. Drukarnię.
4. Litografję z 5 maszynami offsetowemi.
5. Zakład foto-mechaniczny.
6. Introligatornię.

Zakłady te pracują nietylko dla własnych potrzeb, lecz przyjmują także roboty obce zwłaszcza drukarskie (druk książek), litograficzne (druk plakatów) i kartograficzne.

Dla sprzedaży swych wydawnictw posiada Książnica-Atlas:

7. Dwie (2) księgarnie we Lwowie i w Warszawie.

Rada Naczelna Związków Drzewnych w Polsce

Warszawa, Boduena 2 **Telefon 273-24.**

Prezes: Krystyn hr. Ostrowski.
Wiceprezesi: Bolesław Bystrzycki. Dr. Paweł Csala, Adam Monitz, Feliks Strzegowski, Dr. Artur Wistreich.
Skarbnik: Leopold Milsztejn.
Dyrektor: Dr. Witold Czerwiński.

ŻYCIE GOSPODARCZE POLSKI W WYKRESACH (1926 - 1931)

CENA RESZTY NAKŁADU OBNIŻONA DO ZŁ. 5 ZA EGZ. (DAWNIEJ zł. 15)

Wielki ten tom daje pełny obraz życia gospodarczego Polski w wykresach, obejmujących szczegółowe dane dotyczące: Przemysłu, Rolnictwa, Wewnętrznych Obrotów Towarowych, Handlu Zagranicznego, Cen, Rynku Pieniężnego, Pracy i Płac, Skarbu Państwa, ponadto podaje Przegląd Międzynarodowy.

Prawdziwa okazja

dla urzędów, instytucyj, referentów, ekonomistów, publicystów, bibljotek, bibljofilów i t. d.

Zamówienia do wyczerpania nakładu przyjmuje:
WYDZIAŁ WYDAWNICTW P. A. T. Miodowa 22
tel. 11-80-13.

DRUKARNIE PAŃSTWOWE

w Warszawie
Łodzi
Poznaniu
Wilnie
Lublinie
Łucku

wykonywują wszelkie roboty, wchodzące w zakres drukarstwa i introligatorstwa.

Specjalność: druki o charakterze ewidencyjnym, wymagającym ścisłej kontroli.

WYKONANIE TERMINOWE.

ŻYCIE SPORTOWE

DRUKARNIE PAŃSTWOWE

ŻYCIE SPORTOWE

Poznaniu
Wilnie
Lublinie
Łucku

wykonywują wszelkie roboty, wchodzące w zakres drukarstwa i introligatorstwa.

Specjalność: druki o charakterze wydawnictwa, wymagającym ścisłej kontroli.

WYKONANIE TERMINOWE

PAŃSTWOWY URZĄD WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO.

P. U. W. F. powstał z inicjatywy osobistej Pana Marszałka Piłsudskiego na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 roku.

Do zakresu działania Urzędu należy kierownictwo wszelkiemi pracami, dotyczącemi powszechnego wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, a w szczególności ustalenie wytycznych i ich kolejności, przedstawianie wniosków i opinij co do wydania niezbędnych ustaw z zakresu w. f., wykonywanie nadzoru nad instytucjami i organizacjami w. f. i p. w., oraz odbywanie w tym celu wizytacyj, przedstawianie postulatów w sprawie wstawienia w poszczególnych częściach budżetu państwowego kredytów na cele w. f. i p. w., udzielanie dyrektyw organom lokalnym etc.

Państwowemu Urzędowi W. F. i P. W. podlegają Okręgowe Urzędy, utworzone w liczbie 10, przy Dowództwach Okręgów Korpusów i Inspektor W. F. przy Korpusie Ochrony Pogranicza. Jako ciało pomocnicze dla dostarczania środków materjalnych i oparcia pracy o zorganizowany czynnik samorządowo-społeczny zostały powołane przy województwach Wojewódzkie Komitety W. F. i P. W., w miastach Miejskie Komitety W. F., przy powiatach — Powiatowe Komitety W. F. Do Komitetów tych wchodzą przedstawiciele samorządu, szkolnictwa, wojska i reprezentanci organizacyj społecznych.

Kierownikom Okręgowych Urzędów W. F podlegają Obwodowi, Powiatowi i Miejscy Komendanci W. F. i P. W.

Dyrektorem Państwowego Urzędu Wych. Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego jest płk. dypl. Władysław Kiliński.

RADA NAUKOWA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Rada Naukowa Wychowania Fizycznego została powołana do życia dnia 28 stycznia 1927 roku przez Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego, ówczesnego Ministra Spraw Wojskowych. Rada jest organem doradczym Rządu w zakresie spraw, związanych z wychowaniem fizycznem i sportem. Organizacyjnie przydzielona została do Ministerstwa Spraw Wojskowych, reprezentowanego w tej dziedzinie przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i P. W. Ponadto — Rada współpracuje z przedstawicielami dwuch jeszcze resortów pracy rządowej, Ministerstwem W. R. i O. P. oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

Zadania Rady Naukowej są następuje: a) Ustalić zasady kontroli lekarskiej nad wychowniem fizycznem w szkolnictwie, wojsku, organizacjach i stowarzyszeniach wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. b) Ustalić zasady i kontrolować działalność poradni lekarskich w zakresie wychowania fizycznego. c) Ujednostajnić i uzgodnić metody wychowania fizycznego w szkolnictwie, wojsku, organiazcjach sportowych, stowarzyszeniach wych. fiz. i przysp. wojskowego. d) Opracowywać i opinjować projekty ustaw i rozporządzeń, zmierzających do poparcia i propagandy wychowania fizyczne-

go i sportu w społeczeństwie. e) Opracowywać wytyczne naukowe w zakresie sportu młodzieży, sportu kobiet, kryterjów zawodniczych, metod treningu sportowego, podstaw psychologicznych, pedagogicznych i etyki w wychowaniu fizycznem. f) Prowadzić badania doświadczalne w dziedzinie wychowania fizycznego i sportów dla celów naukowych i dydaktycznych. g) Współpracować na terenie międzynarodowym, popierać i publikować wydawnictwa naukowe i fachowe, opinjować programy kursów instruktorskich, a wreszcie — wydawać opinje we wszystkich sprawach, przekazywanych Radzie przez zainteresowane czynniki rządowe i społeczne.

Rada Naukowa pracuje w szeregu Komisjach: (Lekarska, W. F. Dziecka. W. F. Kobiet i t. d.). Ponadto Rada Naukowa prowadzi własną Pracownię Doświadczalno-Naukową, mieszczącą się w gmachu C. I. W. F. na Bielanach.

W skład Rady Naukowej wchodzą: Przewodniczący — Marszałek Józef Piłsudski, wice-przewodniczący — Gen. dr. Stanisław Rouppert, sekretarz — red. Kazimiera Muszałówna.

Członkami Rady Naukowej z urzędu są: Dyrektor Państwowego Urzędu W. F. i P. W., Delegat Min. W. R. i O. P. oraz Dyrektor Departamentu Służby Zdrowia Min. Spr. Wewn.

CENTRALNY INSTYTUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Dla kształcenia specjalistów instruktorów wychowania fizycznego Polska posiada Centralny Instytut wychowania fizycznego na Bielanach pod Warszawą [1]).

Instytut prowadzi kursy zasadnicze dwuletnie. Słuchacze i słuchaczki odbywają parotygodniowy kurs próbny w okresie wakacyj; przyjęci przybywają na jesień na pierwszy trimestr, po którym następuje kurs narciarski i dalsze trimestry, poczem w lecie 6-tygodniowy pobyt w obozie na praktyce instruktorskiej. W drugim roku rozkład podobny, lecz bez obozu. Ukończenie kursu dwuletniego daje uprawnienie do złożenia egzaminu na kierownika wychowania fizycznego w uczelniach średnich i niższych. Przewidziane jest zatrzymanie absolwentów na trzeci rok w charakterze asystentów.

Dla wojska prowadzone są kursy: 3-miesięczne dla oficerów, 6-miesięczne dla podoficerów, nadto 4—6 tygodniowe dla ochotników P. W i instruktorów organizacyjnych młodzieży.

Na kurs zasadniczy—2-letni zgłaszać się mogą kandydaci o ukończonych 18 latach, mogący wykazać się maturą i świadectwem zdrowia, i nadający się do pracy w zawodzie wychowawcy fizycznego. Kandydaci przyjęci mieszkają w internacie. Przy internacie istnieje Bratnia Pomoc.

Dzięki Instytutowi i Studjom Wychowania Fizycznego przy Uniwersytetach Jagiellońskim i Poznańskim mamy dzisiaj znaczną ilość instruktorów - specjalistów. Instytut podniósł sprawę wychowania fizycznego na wysoki poziom. Zainteresuje żywo każdego, kto go zwiedzi.

Od wejścia przez główną bramę przechodzi się piękną aleją do obszernego dziedzińca. Po lewej stronie jest wspaniały gmach pływalni krytej, połączony z wieżą ciśnień. Po prawej stronie znajduje

[1]) Instytut powstał drogą połączenia Państwowego Instytutu W. F., podlegającego M. W. R. i O. P. i Centralnej Szkoły Wojsk. Gimn. i Sportów w Poznaniu, podlegającej M. S. Wojsk.

się infirmerja, kasyno i internat męski. Infirmerja liczy 12 pomieszczeń. Internat męski obliczony jest na 120 osób, kwaterujących po 2 w 60 pokojach i 60 pomieszczonych w 6 salach wspólnych. Na dachu internatu jest taras do kąpieli słonecznych. Aula na 240 słuchaczów, dwie sale wykładowe po 80 miejsc. pracownia Rady Naukowej (5 pok.), pracownia biometryczna (8 pok.), zakład anatomji (5 pok.), zakład fizjologji (5 pok.) i cały szereg innych gabinetów stanowią dział naukowy. Instytut ma 4 sale gimnastyczne o wysokości 6,5 m. z szatniami, natryskami i balkonami. Obliczone są na komplety po 40 ćwiczących. Hala ćwiczeń ma długość 130 m., szerokość 22 i wysokość 10 m. Może w niej ćwiczyć jednocześnie lekką atletykę i gry sportowe 200 osób. Wzdłuż jednego z boków jest balkon dla widzów.

Blok żeński jest odległy o 200 metrów od głównego bloku. Posiada internat na 60 uczenic, osobną kuchnię, jadalnię, osobną salę gimnastyczną, osobne boisko. Obok hal ćwiczeń są wielkie boiska, korty tenisowe. Inne urządzenia, kryte hale i t. d. ukończone zostaną w roku bieżącym t. j. 1935. Centralny Instytut Wychowania Fizycznego zajmuje ogółem przestrzeń 73 ha; odległy jest od Wisły o kilometr.

Dyrektorem Instytutu jest pułk. dr. Zygmunt Gilewicz.

STUDJA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO PRZY UNIWERSYTETACH.

Poza Centralnym Inst. W. F. w Warszawie istnieją specjalne Studja Wychowania Fizycznego przy Uniwersytetach Jagiellońskim w Krakowie i Poznańskim.

Studjum W. F. Uniwersytetu Jagiellońskiego utworzone zostało w 1927 r. Tworzy ono składową część Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu. Nauka trwa trzy lata, po których studjujący otrzymuje dyplom magistra wych. fizycznego, uprawniającego do składania egzaminu nauczycielskiego dla szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Po zdaniu egzaminu państwowego magister wych. fizycznego otrzymuje kwalifikacje nauczyciela szkół średnich w dziedzinie ćwiczeń cielesnych i hygjeny.

Studjum W. F. Uniwersytetu Poznańskiego pod względem programu nauczania różni się nieco od krakowskiego. Program przewiduje 3 kursy: 1) kurs trzyletni pełny, uprawniający do stopnia magistra wychowania fizycznego; 2) kurs trzyletni uproszczony; 3) Wykłady higjeny szkolnej i zasad wych. fizycznego.

O przyjęciu słuchacza na Uniwersytecie Poznańskim decyduje m. inn. dodatni wynik badania lekarskiego i próba sprawności fizycznej.

ZWIĄZEK POLSKICH ZWIĄZKÓW SPORTOWYCH.

(Warszawa, ul. Wiejska 11).

Związek Polskich Związków Sportowych powstał dnia 29 października 1921 roku na Zjeździe Delegatów 7 istniejących wówczas Związków Sportowych w Warszawie. Powołano go do życia na wniosek p. Tadeusza Kuchara. Działalność swą rozpoczął dopiero po uchwaleniu statutu Z. Z. na drugim Zjeździe delegatów tych samych związków dn. 19 lutego 1922 r.

Celem Związku Polskich Związków Sportowych jest opieka, popieranie i nadzór nad sportem amatorskim w Polsce przez: a) ogólne kierownictwo i inicjatywę w sprawach, dotyczących rozwoju sportu w Polsce, b) reprezentację zrzeszonego w Z. Z. sportu w Polsce jako całości wobec władz, społeczeństwa i zagranicy, c) współdziałanie z Państw. Urzędem Wych. Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz podporządkowanemi mu organizacjami, w pracy nad rozwojem sportu w Polsce, d) koordynację oraz ułatwienie współpracy polskich związków sportowych, e) nadzór nad działalnością zrzeszonych w Z. Z. związków, oraz rozstrzyganie sporów między niemi, f) przygotowanie udziału polskiego sportu w międzynarodowych Igrzyskach Olimpijskich, g) przestrzeganie zachowywania w Polsce zasad przyjętych ogólnie w międzynarodowym sporcie amatorskim, tak w sprawach organizacyjnych, jak i technicznych, h) opiekę nad działami sportu niezrzeszonemi jeszcze w związki i organizowanie dla nich polskich związków sportowych.

Zarząd Związku Polskich Związków Sportowych składa się z prezesa i 12 członków, wybranych na trzy lata przez walne zgromadzenie. Corocznie ustępuje trzecia część, a w ich miejsce przeprowadza się na walnem zgromadzeniu wybory uzupełniające. W posiedzeniach Zarządu Z. Z. mogą brać udział z głosem stanowczym delegaci Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego na Polskę.

W chwili obecnej do Z. Z. należy około 10 tysięcy klubów sportowych i towarzystw gimnastycznych. Liczba członków przekracza 500.000.

Skład Zarządu Zw. Pol. Związków Sportowych jest następujący:

Prezes: płk. dypl. Ulrych Juljusz.

Wiceprezesi: ppłk. dypl. Glabisz Kazimierz — (zarazem przewodniczący Kom. Olimp.), inżynier Loth Alfred i dr. Orłowicz Mieczysław. Sekretarz: Radca Forys Walenty. Zast. Sekr.: mjr. Goebel Skarbnik: Dyr. Lesiewicz Stefan. Zast. Skarbnika: p. Lange Romuald. Członkowie: kpt. Misiński Jerzy, kpt. Kurleto Marjan, kpt. Kulesza Jerzy, red. Sikorski Wacław i dr. Wojakowski.

Komisja Rewizyjna: dr. Matuszewski, mjr. Świątek, mjr. Szkolnikowski Józef.

Z głosem wirylnym wchodzą w skład Zarządu Z. Z. delegaci na Polskę Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego pp.: Min. Matuszewski Ignacy i Gen. dr. Rouppert Stanisław.

Prace zarządu Zw. Pol. Związków Sportowych prowadzone są na podstawie regulaminu wewnętrznego, dzielącego ogół prac na 9 referatów, prowadzonych przez następujące osoby.

Organizacyjno - Regulaminowy	— dr. Orłowicz
Propagandowo - Wydawniczy	— red. Sikorski i kpt. Misiński
Zagraniczny	— płk. Glabisz
Kobiecy	— kpt. Kurletto
Historja Sportu Polskiego	— dr. Orłowicz
Statystyka Sportu Polskiego	— radca Foryś
Opieka Lekarska	— kpt. Kurletto
Szkolny	— radca Foryś i dr. Wojakowski
Porad Prawnych	— dr. Wojakowski
Komisja Sportów Motorowych	— kpt. Kulesza

POLSKI KOMITET OLIMPIJSKI.

(Warszawa, ul. Wiejska 11).

Dla załatwienia przygotowań sportu polskiego do udziału w Igrzyskach Olimpijskich i zebrania funduszu olimpijskiego wybiera zarząd Z. P. Z. S. corocznie Komitet Olimpijski, złożony z pięciu członków zarządu; jego przewodniczącym jest jeden z wiceprezesów Z. P. Z. S. Komitet ten ma prawo kooptacji dalszych trzech członków, którymi mogą być także osoby z poza grona członków zarządu Z. P. Z. S.

Obecny skład Polskiego Komitetu Olimpijskiego jest następujący:

Przewodniczący	— Płk. dypl. Glabisz Kazimierz
Zastępca Przew.	— Kpt. Misiński Jerzy
Sekretarz	— Nacz. Wydz. Foryś Walenty
Zastępca Sekr.	— Kpt. dypl. Wojciechowski Zygm.
Referent techn.	— Kpt. Baran Józef
Referent finans.	— p. Lange Romuald
Członkowie	— inż. Lenartowicz Eugenjusz i red. Wacław Sikorski

Polski Komitet jest pierwszą centralną organizacją sportu polskiego, utworzoną w Polsce Niepodległej. Założony został już w dn. 2 lipca 1919 r. Działalność swą rozpoczął po ukonstytuowaniu się pierwszego Komitetu na posiedzeniu w Krakowie dnia 12 października 1919 r.

W r. ub. Komitet poza zbiórką olimpijską przeprowadził ciekawą akcję pod hasłem „Szukamy Olimpijczyków". Chodziło o znalezienie, zwłaszcza na głębokiej prowincji, talentów, z których możnaby „zrobić" olimpijczyków. Zawody pod wymienionem hasłem odbyły się w 300 przeszło miejscowościach Polski. Stanęło do nich przeszło 21.000 zawodników. Wyznaczone minimum osiągnęło 138 zawodników i 8 zawodniczek.

PAŃSTWOWE ZWIĄZKI SPORTOWE ZRZESZONE W Z. Z.

Do Związku Polskich Związków Sportowych należą obecnie 24 państwowe związki rozmaitych dziedzin sportu.

1) Polski Związek Tow. Gimn. „Sokół" (Warszawa-Praga, Wybrzeże Saskiej Kępy 26), jest najstarszą organizacją sportową w Polsce. Pierwsze gniazdo powstało w 1866 r.

2) Związek Strzelecki (Warszawa, ul. Myśliwiecka Nr. 3/5), założony został w Warszawie w 1919 roku. Jest to jeden z największych Związków Strzeleckich na kontynencie.

3) Polski Związek Piłki Nożnej (Warszawa, Marszałkowska 49), powstał na zjeździe w Warszawie dnia 19 grudnia 1919 r. Jest to jeden z najpopularniejszych związków sportowych w Polsce. Organizacyjnie dzieli się na na 14 okręgów. Liczba czynnych graczy przekracza 60.000, w 800 klubach.

4) Polski Związek Lekkoatletyczny (Warszawa, ul. Wiejska 11), założony został na zjeździe w Krakowie dn. 11 października 1919 r. Organizacyjnie dzieli się na 11 okręgów i przeszło 200 klubów. Liczba członków wynosi ok. 9.000.

5) Polski Związek Towarzystw Wioślarskich (Warszawa, Al. Jerozolimska 45), założony został na zjeździe Towarzystw Wioślarskich w Poznaniu, dn. 8 grudnia 1919 r. Liczba klubów zrzeszonych wynosi 65, liczba członków dochodzi do 7.000.

6) Polski Związek Narciarski (Kraków, ul. Bronisława Pierackiego 1), powstał na zjeździe w Zakopanem, dn. 28 grudnia 1919 r. Organizacyjnie dzieli się na 9 okręgów. Liczba klubów przekracza 150, liczba członków wynosi około 15.000.

7) Polski Związek Towarzystw Kolarskich (Warszawa, ul. Obożna 3, Dynasy), założony był dn. 27 czerwca 1920 r. Zrzesza ok. 130 klubów i 5.000 członków.

8) Polski Związek Lawn - Tenisowy (Warszawa, ul. Widok 3), powstał w 1921 r. w Poznaniu. Związek liczy około 85 klubów i prawie 4000 członków.

9) Polski Związek Łyżwiarski (Warszawa, ul. Wiejska 11), powstał w 1921 r. we Lwowie. Związek liczy 18 klubów i 1300 członków.

10) Polski Związek Pływacki (Warszawa, ul. Myśliwiecka 3/5), założony został na zjeździe w Warszawie dn. 30 kwietnia 1922 r. Organizacyjnie Związek dzieli się na 9 okręgów. Liczba klubów wynosi 75 a członków przeszło 3000.

11) Polski Związek Szermierczy (Warszawa, ulica Marszałkowska 138), założony został we Lwowie dn. 28 maja 1922 r. Liczba klubów wynosi 16, a członków 400.

12) Polski Związek Bokserski (Poznań, ul. Piekary 16/17), powstał w Warszawie dn. 17 grudnia 1922 r. Organizacyjnie dzieli się na 11 okręgów. Zrzesza ok. 100 klubów i ok. 450 członków.

13) Polski Związek Gier Sportowych (Warszawa, ul. Marji Konopnickiej 6), powstał w Katowicach w 1922 r. pod nazwą „Polskiego Związku Palanta i Gier Sportowych". Zmiana nazwy Związku nastąpiła w 1926 r. Organizacyjnie Zw. dzieli się na 10 okręgów. Posiada około 250 klubów i 9000 członków.

14) Polski Związek Żeglarski (Warszawa, Al. Jerozolimskie 3), powstał na zjeździe w Tczewie dnia 11 maja 1924 r. Związek liczy 15 klubów i ok. 1000 członków.

15) Polski Związek Hokeja na Lodzie (Warszawa, ul. Myśliwiecka Nr. 3/5), założony został w Warszawie dn. 21 lutego 1925 r. Organizacyjnie Związek dzieli się na 9 okręgów. Zrzesza ok. 70 klubów i ok. 1300 członków.

16) Polski Związek Atletyczny (Katowice, skrzynka pocztowa 553), powstał na zjeździe w Warszawie dn. 6 grudnia 1925 r. przez połączenie istniejącego od 1922 r. Polskiego Towarzystwa Atletycznego w Warszawie z Górnośląskim Związkiem Ciężkiej Atletyki w Katowicach. Organizacyjnie Związek dzieli się na 10 okręgów. Liczba klubów wynosi 60 a członków ok. 2300.

17) Polski Związek Motocyklowy (Warszawa, ulica Myśliwiecka 3/5), założony został w Poznaniu 24 maja 1924 r. Związek posiada 55 klubów i ok. 1100 zawodników.

18) Polski Związek Hokeja na Trawie (Poznań, ul. Strzałowa 2), założony został w Poznaniu w 1926 r. Związek liczy 12 klubów i ok. 1000 członków.

19) Polski Związek Jeździecki (Warszawa, ul. Mazowiecka 7, powstał w 1924 r. w Warszawie. Związek zrzesza ok. 50 klubów (przeważnie formacje wojskowe) i 3200 członków.

20) Polski Związek Kajakowców (Warszawa, ulica Myśliwiecka 3/5), założony został w Warszawie dn. 2 maja 1930 r. Liczy ok. 50 klubów i przeszło 7000 członków.

21) Polski Związek Łuczników (Warszawa, ul. Myśliwiecka 3/5), założony został w Warszawie w 1928 r. Związek liczy ok. 560 klubów i ok. 30.000 członków.

2) Automobilklub Polski (Warszawa, Al. Szucha 10), założony został jeszcze przed wojną w 1909 r. Organizacyjnie Zw. dzieli się na 8 klubów prowincjonalnych t. zw. afiljowanych. Liczba członków wynosi ok. 2500.

23) Polski Związek Tenisa Stołowego (Łódź, ul. Nawrot 55), jest najmłodszym związkiem państwowym. Założony został w Łodzi w 1931 r. Organizacyjnie związek dzieli się na 9 okręgów. Posiada przeszło 130 klubów i ok. 2600 członków.

24) Polski Związek Sportowy Głuchoniemych (Warszawa, ul. Krochmalna 83), powstał w 1927 r. Należy on do Z. Z. w charakterze członka nadzwyczajnego. Posiada 6 klubów i ok. 150 członków.

STAN ILOŚCIOWY ZWIĄZKÓW SPORTOWYCH ZRZESZONYCH W Z. Z.

Związki	Stan na 1 stycznia 1933		Stan na 1 stycznia 1934	
	Klubów wzgl. oddz.	Zawodników	Klubów wzgl. oddz.	Zawodników
Pol. Zw. Tow. Gimn. „Sokół" [1] . .	883	29.135	888	29.422
Polski Związek Piłki Nożnej. . .	788	50.607	790	59.600
„ „ Lekkoatletyczny .	225	9.909	207	8.625
„ „ Tow. Wioślarskich	61	7.690	65	6.700
„ „ Narciarski . . .	147	14.236	152	15.000
„ „ Tow. Kolarskich .	139	2 837	126	4.931
„ „ Lawn-Tennisowy .	76	2.872	86	3.843
„ „ Łyżwiarski . .	12	390	18	1.300
„ „ Pływacki . . .	86	2.571	73	3.061
„ „ Szermierczy . .	16	397	16	400
„ „ Bokserski . . .	92	4.396	100	4.500
„ „ Motocyklowy . .	48	1.290	53	1.080
„ „ Jeździecki . . .	24	ok. 1.000	48	3.200
„ „ Gier sportowych .	188	6.379	242	8.924
„ „ Kajakowców . .	32	5 752	50	7 000
„ „ Łuczników . . .	490	26.860	560	28 640
„ „ Tennisa Stołowego	90	1.650	132	2.565
„ „ Sport. Głuchon. .	7	285	6	110
„ „ Żeglarski . . .	10	790	15	810
„ „ Hokeja na Lodzie	66	1.236	66	1.250
„ „ Hokeja na Trawie	12	973	8	600
„ „ Atletyczny. . .	86	1.040	85	2.234
Automobilklub Polski	8	2.500	8	2.500

[1]) Wykaz ten obejmuje jedynie członków Sokoła zgłoszonych do Z. Z. Sokół posiada jednak również kilkadziesiąt tysięcy niezgłoszonych członków. Pozatem Związkowi warszawskiemu podlega 110 gniazd i 2615 członków we Francji.

SPORT POLSKI W CYFRACH.
Dane Zw. Pol. Związków Sportowych.

Związki (Stan. na 1.I.1934).	Ilość rozegranych spotkań	Ilość kursów i obozów	Urządzenia sportowe Związków
P. Z. T. G. Sokół	227	17	Sokolni — 167, boisk — 144, strzelnic — 45.
Zw. Strzelecki	18[1])	36	Strzelnic otw. 176, krytych 43
P. Z. P. N.	11.563	10	Boisk 453
P. Z. L. A.	573	4	Bieżni i boisk l. a. 180
P. Z. Tow. Wiośl.	30	1	Przystani letn. — 65, zim. 8
P. Zw. Narc.	27[1])	—	—
P. Z. T. Kol.	419	—	Torów beton. 5, zimowych 28
P. Z. Lawn-Ten.	11	2	Kortów — 250
P. Z. Łyżw.	7	3	Torów łyżw. — 18
P. Z. Pływ.	108	1	Pływalń otw. — 97, kryt. 14
P. Z. Szerm.	—	—	—
P. Z. Boks.	—	—	—
P. Z. Gier Sport.	1.641	11	—
P. Z. Żegl.	6	—	Yachtów — 30, yoli — 75
P. Z. H. L.	—	—	—
P. Z. Atlet.	49	—	—
P. Z. Motocykl.	67	—	Torów 10
P. Z. H. Trawie	2	—	—
P. Z. Jeźdz.	—	—	—
P. Z. Kajak.	12	14	Stannic — 48
P. Z. Łuczn.	5[1])	37	Strzelnic — 33
P. Z. Ten. Stoł.	4	—	—
P. Z. S. Głuchon.	61	—	—
Automobilklub	—	—	—

[1]) Nieuwzględnione są liczne imprezy lokalne.

URZĄDZENIA SPORTOWE W POLSCE.

Dane Państwowego Urzędu W. F.

Rodzaj urządzeń	1933	1934	Procentowy wzrost
Boiska do gier z bieżnią okólną . .	475	484	+ 2%
Boiska do gier bez bieżni	950	976	+ 2,5%
Place do gier sportowych . . .	4.258	4.415	+ 3.7%
Boiska gimnast. i lekkoatletyczne .	475	535	+ 12,6%
Korty tenisowe	1.724	1.765	+ 2,4%
Ogrody jordanowskie	67	110	+ 64,2%
Sale gimnastyczne i hale sportowe	999	1.030	+ 3,1%
Pływalnie letnie	60	186	+ 210%
Pływalnie zimowe	13	14	+ 7,7%
Przystanie wiośl. i stannice kajak	171	192	+ 12%
Skocznie narciarskie	28	31	+ 11%
Lodowiska i tory łyżwiarskie . .	215	264	+ 22,8%
Boiska hokejowe	57	65	+ 14%
Tory kolarskie	18	18	—
Obozy stałe	17	28	+ 64,7%
Schroniska turystyczne	69	81	+ 18.8%
Poradnie sportowo - lekarskie .	51	58	+ 13,7%
Świetlice sportowe	3.300[1])	6.243	—
Parki sportowe (ponad 3 ha) . . .	38	—	—

LICZBA CZYNNYCH SPORTOWCÓW W POLSCE.

Dane Państwowego Urzędu W. F.

W 1931 roku	—	305.000
W 1932 roku	—	420.000
W 1933 roku	—	500.000

[1]) Dane za rok 1932.

Warszawa.

Akademicki Związek Sportowy, Akademicka 5.
Klub sportowy „Polonja", Kr. Przedmieście 8.
K. S. „Warszawianka", Wawelska róg Uniwersyteckiej.
Wojskowy klub sportowy „Legja", Myśliwiecka 4.
Warszawskie Towarzystwo Cyklistów, Obożna 3.
Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie, Foksal 19.
Warszawskie Towarzystwo Łyżwiarskie, Szopena 3.
Warszawski Klub Narciarski, Krak.-Przedm. 32.
Warszawski Lawn-Tennis Klub, Polna 74 m. 10.
Klub Wioślarski „Wisła", Wioślarska 6.
Klub Wioślarek Warszawskich, Wioślarska 2.
Oficerski Yacht Klub, Wybrzeże Kościuszkowskie 2.
Tow. Międzynarodowych Zawodów Konnych, Al. Szucha 29.
Rob. Klub Sportowy „Skra", Okopowa 43—47.
Tow. Gimn. Sport. „Sokół — Grażyna", Rybaki 6 m. 4.
Tow. Gimn. „Sokół" Sokół — Wybrzeże Saskiej Kępy 26.
Klub Sportowy „Polskiej Y.M.C.A", Marji Konopnickiej 6.
Żyd. Akademickie Stowarzyszenie Sportowe, Namiestnikowska 7.
Policyjny Klub Sportowy, Senatorska 12.
KPW. „Orzeł" — Podskarbińska 5.
Aeroklub Rzplitej Polskiej, Krak.-Przedm. 11.
Yacht Klub Polski, Stare Miasto 24, (lokal zimowy), lokal letni — Wał Miedzeszyński.
Bractwo Strzelców Kurkowych, Szopena 3.
Polski Związek Stowarzyszeń Łowieckich, Nowy Świat 35.
Polski Klub Myśliwski, Kredytowa 7.
Polski Touring Klub, Kredytowa 7.
Polski Związek Towarzystw Turystycznych, Barbary 10.
Stołeczny Ośrodek W. F., Al. Ujazdowskie 1
Robotniczy Ośrodek W. F., Czerwonego Krzyża 20.
Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych, Czerwonego Krzyża 20.
K. S. Skoda, Pl. 3-ch Krzyży 10.
C. W S., Terespolska 34.
Delfin — Klub Pływacki, Rakowiecka 57 m. 24.
Czarni — Mylna 7
Drukarz — Nowy Świat 38.
Żyd. Tow. Gimn. Sport. „Makabi", Nalewki 2-a.
RKS Gwiazda — Dzielna 9.
Elektryczność — Elektryczna 3.
Hapoel — Gęsia 14.
Marymont — Ustronie 2.
Orkan — Dworska 31.
PWATT — Grochowska 30.
RTKS Sarmata — Walecka 7.
PZL — Puławska 2-a.
RSWF Jutrznia — Nalewki 2-a.
Znicz — Pruszków, Stalowa 12.
WKS Głuchoniemych — Piwna 11.
Amat. K. S. — Marszałkowska 141.
Świt — Ludna 10.

Sport. Kl. Poczt. — Chmielna 53-a.
Klub Wiośl. „Syrena" — Solec 10.
WKS „Żolibórz" — Cytadela, Brama 1.
ZUSS „Zjednoczenie" — Żabia 5.
RKS „Prąd" — Tamka 37 m. 17.
Z. U. K. — Prawy brzeg Wisły, naprzeciw Zoo.
Kolejowe P. W. — Foksal 17.
Fort Bema — Żelazna 68.
Warsz. Klub Jazdy Konnej — Litewska 3.

Łódź.

Ł. K. S., Ł. T. S. G., H. K. S., Łódzki Automobilklub, Łódzki Lawn Tennis Klub, Union-Touring, Sokół (Pabjanice), I. K. P., Widzew, Triumf, S. K. S., Wima, Policyjny Klub Sportowy, Unja, Makabi, Skra (Piotrków), Sztern, TUR, W. K. S., Zjednoczona, Kaliskie Tow. Wiośl. (Kalisz).

Śląsk.

Ruch (Wielkie Hajduki), Policyjny Klub Sportowy (Katowice), I. K. P. S. (Siemianowice), E. K. S. (Katowice), Giszowiec, Stadjon (Chorzów), I. Śl. Kl. Szerm., Śl. Klub Automobilowy, Pogoń (Katowice), I. F. C., I. R. K. S. (Katowice), Naprzód (Lipiny), A. K. S. (Chorzów), Dąb, Słowian, Kolejowe P. W., 07 (Mysłowice), AZS, K. H. i T. E. V. (Cieszyn), BBSV, B.B.E.V, Hakoah (Bielsko), Orzeł (Wełnowiec), I. K. B., Śląsk (Świętochłowice), Czarni (Chropaczów), 06 Katowice, Śląskie Tow. Łyżwiarskie, A.K.B., K.K.T., Śląski Klub Hokejowy (Katowice), Silesia (Siemianowice), Koszarawa (Żywiec), Wawel (N. Wieś), Rozdzień — Szopienice, Śląskie Zw. Cyklistów, RKS (Wielkie Hajduki).

Kraków.

Cracovia, Wisła, Garbarnia, Podgórze, YMCA, Makabi, Legja, Wawel, AZS, Sokół, Grzegórzecki, Korona, Krowodrza, Wojsk. Kl. Wioślarski, Tatrzańskie, Tow. Narc., Krak. Klub Jazdy Konnej, Kr. Kl. Automobilowy, Zwierzyniecki, Olsza, Siła, Krynickie Towarzystwo Hokejowe (Krynica).

Lwowski okręg.

Pogoń, Czarni, AZS, Sokół, Hasmonea, Ukraina, Lechja, Świteź, RKS, Biały Orzeł, Dror, Karpackie Tow. Narc., Lwowski Klub Tenisowy, Lw. Tow. Łyżw., Małop. Klub Jazdy, Małop. Kl. Automobilowy, Polonia (Przemyśl), Rewera (Stanisławów), Ognisko (Jarosław), Resovia (Rzeszów), Pogoń (Stryj), Strzelec (Borysław), Lwowski Klub Szermierczy.

Poznań.

Warta, AZS, K. W. 04 Poznań, Legja, Tryton, Błękitni, Lechja, Stella, Ostrovia, HCP, Polonia, Automob. Klub Wlkp., Unja, Pozn. Kl. Wioślarek, Wlkp. Kl. Jazdy Konnej, Cuiavia (Inowrocław), Sokół (Leszno).

Pomorze.

Bydgoskie Tow. Wioślarskie, Bydgoski Klub Wioślarek, TKSZ (Toruń), Polonia (Bydgoszcz), Gryf (Toruń), Sokół, Kabel Polski (Bydgoszcz), Pe-

Pe-Ge (Grudziądz), Yacht Klub (Gdynia), Akademicki Związek Morski (Gdynia), Kolejowy Kl. Wiośl. (Bydgoszcz), Pomorski Automobilklub (Bydg.).

Wilno.

WKS Śmigły, Ognisko, AZS, Makabi, ŻAKS, Pogoń, Drukarz, Wileńskie Tow. Wiośl., Wileńskie Tow. Cyklistów i Motocyklistów, Wil. Tow. Łyżw., Wileński Automobilklub.

Zakopane.

Sekcja Narciarska Polskiego Tow. Tatrzańskiego, Wisła, Giewont, Sokół, Strzelec, Zakop. Tow. Łyżw.

Zagłębie Dąbrowskie.

Czeladzki KS., PKS, Zagłębianka, Sarmatia, Unja (Sosnowiec), RKS Zagłębie (Dąbrowa Górnicza), Hakoah (Będzin), Ruch, Brynica, Solvay.

Lubelski okręg.

Unja, Strzelec, AZS, Jutrznia, 7 p. p. leg. (Chełm). Ks. 22 Strzelec im. płk. Hozera (Siedlce).

Wołyń.

Pogoń, WKS, PKS (Łuck), PKS (Równe), Hasmonea (Równe), Wołyński Klub Automobilowy (Łuck)..

Białostocki okręg.

Klub Sportowy Jagiellonja (Białystok). Klub Wioślarski (Grodno), WKS (Grodno).

Polesie.

WKS (Brześć), Ruch, Kresy.

Gdańsk.

Gedania. AZS, Klub Wioślarski, K. S. Gryf, Sokół, A. Z. S., Polski Klub Morski, Langfuhr.

SPORT KOBIECY W POLSCE.

Sport kobiecy w Polsce nie posiada własnej centralnej organizacji, chociaż liczba poszczególnych stowarzyszeń i kobiecych klubów sportowych dochodzi (według danych P. U. W. F.) do tysiąca. Próby usamodzielnienia sportu kobiecego zakończyły się niepowodzeniem. Olbrzymia większość zawodniczek należy do klubów mieszanych. Odbyty w roku 1927 Ogólnopolski kongres dla Wychowania Fizycznego i Sportów przyczynił się jedynie do utworzenia przy Z.Z. i związkach państwowych referatów, względnie komisyj kobiecych.

W końcu kwietnia 1934 r. odbył się w Warszawie II Kongres Kultury Fizycznej Kobiet, którego znaczenie polega przedewszystkiem na ujednostajnieniu prac na polu szerzenia kultury fizycznej kobiet i stworzeniu nowych podstaw dla upowszechnienia sportu wśród szerszych warstw kobiecych.

Główny nacisk położono, nie na zawodnictwo, lecz na propagandę obozów, campingów, wszelkiej turystyki (narciarska, wioślarska, kajakowa i t. d.) oraz gier sportowych. Największą organizacją sportową, pracującą nad rozwojem sportu wśród kobiet jest „Tow. Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet".

Sport kobiecy w Polsce może się pochwalić wielkiemi sukcesami na terenie międzynarodowym (m. inn. wicemistrzostwo świata na Igrzyskach Kobiecych w Londynie w 1934 r.). Zawdzięcza to jednak nielicznym jednostkom, natomiast rozwój sportu kobiecego wszerz przedstawia się mniej pomyślnie, chociaż dzięki P. U. W. F. zanotowano ostatnio dużą zmianę na lepsze.

Ogółem sportem i wychowaniem fizycznem w Polsce zajmuje się ok. 50.000 kobiet, z tego czynnych zawodniczek jest ok. 30.000. Liczby te wzrosną znacznie, gdy uwzględnimy sport i wychowanie fizyczne w szkołach, organizacjach W. F. i t. d. Ogólna liczba kobiet ćwiczących we wszystkich stowarzyszeniach W. F. wynosi przeszło 100.000. Z tego posiadają:

Związek Harcerstwa Polskiego	około	60.000
Organizacje P. W. kobiet	„	15.000
Związek Tow. Gimn. „Sokół"	„	8.000
Zjednoczenie Młodzieży Polskiej	„	8.000
Zw. Strzelecki	„	7.000
Zrzeszenie Żyd. Stow. Sport.	„	2.000
Robotn. Stow. Sportowe	„	1.500
KS Rodziny Wojskowej	„	900
Inne organizacje W. F. i P. W.	„	1.000

Statystyka ta nie uwzględnia licznych zawodniczek w klubach sportowych.

WYCHOWANIE FIZYCZNE W WOJSKU, POLICJI I KORPUSIE OCHRONY POGRANICZA.

Sport i wychowanie fizyczne odgrywają w wojsku, policji i K. O. P. bardzo doniosłą rolę.

W wojsku prawie przy każdym pułku istnieje sportowa organizacja. Najbardziej znanemi klubami pułkowemi są: 22 p. p. w Siedlcach (obecnie „KS 22 — Strzelec"), 1 p. p. Legjonów w Wilnie (obecnie WKS — Śmigły), 76 p. p. w Grodnie (obecnie WKS — Grodno), 4 dywizjon samochodów pancernych w Brześciu nad Bugiem (obecnie WKS — Brześć), 7 p. p. leg. w Chełmie i t. d.

Sport w policji datuje się od roku 1925, kiedy to powstały pierwsze policyjne kluby. Obecnie na terenie Polski istnieje 16 Policyjnych Klubów Sportowych (po jednym w każdem województwie). Liczba policjantów, zajmujących się sportem wynosi około 10 tysięcy.

W Korpusie Ochrony Pogranicza istnieje około 30 Wojskowych Klubów Sportowych liczących około 6000 czynnych członków. Najbardziej uprawianymi sportami są: narciarstwo lekkoatletyka, strzelanie, piłka nożna i t. d.

SPORT W ZWIĄZKU STRZELECKIM.

Na jednem z pierwszych miejsc w dziedzinie prac wyszkoleniowych Związku Strzeleckiego znajduje się sport i wychowanie fizyczne. Każdy członek Związku Strzeleckiego przechodzi przez próbę sprawności fizycznej. Ze sportów, uprawnionych przez Zw. Strzelecki na pierwszem miejscu znajdują się marsze, następnie narciarstwo, boks, piłka nożna, gry sportowe, lekkoatletyka i sport wodny. Organizacyjnie sportem na terenie Związku Strzeleckiego kieruje referat sportowy przy Komendzie Głównej oraz okręgowe i powiatowe referaty sportowe w terenie.

Związek Strzelecki kieruje z upoważnienia Państwa sportem strzeleckim w Polsce i czuwa nad rozwojem tego sportu obrony narodowej. Pierwsze Narodowe Zawody Strzeleckie Z. S. zorganizował w 1924. W następnych latach liczba zawodników coraz bardziej wzrasta. Wprowadzoną w 1930 r. „Odznakę Strzelecką" zdobyło w pierwszym roku istnienia 200 zawodników, w roku 1931 — 30.000 zawodników, w roku 1932 r. — 132.000 zawodników, w r. 1933 ilość „OS" przekroczyła już 300.000. Obecnie dochodzi już do 350.000. W r. 1932 z inicjatywy Z. S. powołano do życia „Naczelną Radę Strzelectwa w Polsce", która jest organem naukowym i kierowniczym dla sportu strzeleckiego.

Ogółem Zw. Strzelecki posiada (dane z 1934 r.) przeszło 500 sekcyj narciarskich, około 150 sekcyj bokserskich, kilkaset klubów piłkarskich (w tem 60 zarejestrowanych w PZPN.), kilkaset sekcyj gier sportowych i t. d.

Poza granicami kraju największym okręgiem Zw. Strzeleckiego jest Okręg Zachodni, obejmujący Belgję i Francję. Okręg ten dzieli się na 75 oddziałów i 3000 członków. Główne ogniska stanowią: Lille, Metz, Paryż. Miluza, Lyon, Tuluza. We Francji Z. S. posiada 60 boisk sport. i 44 sale gimnastyczne.

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO.

Bardzo dużą wagę przywiązuje do wychowania fizycznego również Związek Harcerstwa Polskiego. Ogranizacyjnie Związek dzieli się na 16-cie oddziałów wojewódzkich, z których każdy dzieli się zkolei na 2 chorągwie. Na dzień 1 stycznia 1934 r. Związek posiadał 135.904 członków z tego 85.443 mężczyzn i 50.461 kobiet. W końcu 1934 r. Związek liczył już około 200 tysięcy członków.

Na pierwszem miejscu w Z. H. P. stoją sporty wodne. Największą ilość turystycznych wycieczek wodnych w Polsce mają za sobą harcerze. Drużyny żeglarskie Z. H. P. zdobyły dwukrotnie mistrzostwo świata w wodnych zawodach skautowych (w 1928 r. w Bototon i 1933 r. w Gödölö) oraz pierwsze miejsce na ogólnopolskich zawodach kajakowych. Pozatem pierwszym polakiem, który zdobył Atlantyk na małym jachcie żaglowym był harcerz Wagner.

Harcerze zajmują również jedno z pierwszych miejsc w strzelaniu i szybownictwie. Na lotniczych zawodach skautowych w Gödölö harcerze polscy zajęli pierwsze miejsce.

W roku 1935 przypada 25-lecie harcerstwa polskiego. Jubileusz ten będzie obchodzony niezwykle uroczyście przez Związek Harcerstwa Polskiego, który organizuje z tej okazji jubileuszową wystawę harcerską oraz zlot w Spale. Zlot ten ma być przeglądem dotychczasowego dorobku harcerstwa. W zlocie weźmie udział około 20 tysięcy młodzieży harcerskiej z całej Polski oraz około 10 tysięcy harcerek i har-

cerzy polskich z zagranicy. Zapowiedziany jest także przyjazd w charakterze gości około tysiąca skautów zagranicznych, a w tem 300 skautów węgierskich, około 200 francuskich, angielskich, estońskich, czechosłowackich, rumuńskich, łotewskich i t. d. Zlot rozpocznie się 11 lipca i będzie trwał do 24-go. Protektorat nad zlotem objął Pan Prezydent R. P. prof. Ignacy Mościcki.

POLSKI ZW. TOW. GIMNAST. „SOKÓŁ".

Polski Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół" jest najstarszą organizacją wychowania fizycznego na terenie Polski. Pierwsze Gniazda tego Związku powstały w roku 1866 we Lwowie. Na terenie b. zaboru pruskiego Sokół założony został w 1885 roku, a w 1900 roku powstały oddziały i na terenie dawnej Kongresówki. Organizacyjnie Związek dzieli się na Gniazda, które zgrupowane są w okręgach i dzielnicach. Największą jednostką organizacyjną jest dzielnica, których jest ogółem 7, w tem 6 w Polsce i jedna we Francji. (Związki Sokole w innych krajach nie podlegają Zw. Warszawskiemu).

W połowie roku 1933 Sokół posiadał 86.949 członków, z tego mężczyzn 70.447, kobiet 4.635, a młodzieży 11.867. Pozatem na terenie Francji Związek liczy 2.615 członków. Ogólna liczba gniazd wynosi 975, z tego 110 we Francji.

Przy gniazdach istnieje kilkaset sekcyj piłkarskich, 207 lekkoatletycznych, 48 kolarskich, 37 narciarskich, 31 tenisowych, 30 strzeleckich, 28 bokserskich, 20 pływackich, 18 łyżwiarskich, 11 wioślarskich, 11 szermierczych i t. d.

„Sokół" reprezentuje Polskę w Międzynarodowej Federacji Gimnastycznej.

SPORT W POL. YMCA.

Polska YMCA jest właściwie męską organizacją społeczno-wychowawczą. Niemniej akcja wychowania fizycznego, i to wśród warstw najbardziej upośledzonych, zajmuje w jej programie jedno z pierwszych miejsc.

W chwili obecnej Polska YMCA, posiada 5 ognisk: w Warszawie, Krakowie, Łodzi, Poznaniu i Gdyni. Własne gmachy mają ogniska w Warszawie i Krakowie. W najbliższym czasie ukończony zostanie również gmach YMCA w Łodzi.

Z pośród imprez sportowych o specjalnym charakterze wprowadzonych przez YMCA wymienić należy t. zw. „wędrówki gwiaździste" letnie i zimowe.

SPORT ROBOTNICZY W POLSCE.

Rozwój sportu robotniczego w Polsce datuje się od czasu utworzenia Związku Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych, t. j. od 1925 roku. Dotychczas Zw. Rob. Stow. Sport. utworzył na terenie Polski 400 klubów, liczących 22 tysiące członków. Organizacyjnie Związek dzieli się na 7 okręgów i 4 podokręgi. Najsilniej sport robotniczy rozwinął się w Warszawie, na Śląsku, Zagłębiu i w Gdańsku (gdańskie niem. kluby robotnicze od połowy 1933 r. należą do Warszawskiego Związku, a nie — jak poprzednio — do berlińskiego).

ZRSS gruguje wszystkie prawie kluby robotnicze w Polsce, za wyjątkiem ukraińskich. Poza polskiemi klubami do Z.R.S.S. należą również Rob. Związki i organizacje sportowe żydowskie i niemieckie.

SPORT WŚRÓD AKADEMIKÓW.

Sportem wśród Akademików zajmują się przedewszystkiem Akademickie Związki Sportowe, znane popularnie pod nazwą AZS. Związki te grupują jednak tylko część młodzieży akademickiej. Reszta uprawia sport w klubach ogólnych, względnie nie uprawia go wcale. Wychowanie fizyczne bowiem u nas nie wchodzi w program studjów, jak to jest powszechnie zagranicą.

Sport akademicki reprezentuje wobec C. I. E. (Międzynarodowa Konferencja Akademicka), Centrala Akademickich Związków Sportowych, utworzona w roku 1923 (obecnie rozwiązana).

Na całym terenie Polski istnieje 8 klubów akademickich (po jednym w każdym ośrodku uniwersyteckim), liczących około 5.500 członków. Z tej liczby Warszawski AZS posiada ok. 2.300 członków.

SPORT I WYCHOWANIE FIZYCZNE WŚRÓD MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

Wśród mniejszości narodowych w Polsce, najsilniej i najlepiej zorganizowany jest sport żydowski. Centrala Makabi, naczelna organizacja sportu żydowskiego w Polsce, posiada około 250 klubów i około 45 tysięcy członków. Pozatem istnieją 3 Robotnicze Organizacje Żydowskie: Gwiazda, Jutrznia i Hapoel, liczące przeszło 5 tysięcy członków. Związki te są zrzeszone w Związku Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych.

Liczne i dobrze zorganizowane Związki Niemieckie istnieją przeważnie na Śląsku, w Łodzi, Poznaniu i na Pomorzu. Organizacyjnie część klubów i związków niemieckich należy do Państwowych Związków w Berlinie, a część do Państwowych Związków Polskich. Robotnicze organizacje niemieckie: „Arbeiter Turn und Sportbund" (na Śląsku i w Łodzi) oraz Niemieckie Robotnicze Kluby Gdańskie należą do Polskiego Związku Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych.

Sport wśród Białorusinów prawie nie istnieje.

Ukraińcy posiadają liczne kluby sportowe w Małopolsce wschodniej, ale naogół sport ukraiński jest nieszczególnie zorganizowany. Najsilniejszą organizacją ukraińską W. F. jest „Sokół" i „Łuh".

SPORT WŚRÓD GŁUCHONIEMYCH.

Sport dotarł również do najbardziej przez los pokrzywdzonych t. j. do głuchoniemych. W Polsce powstał Polski Związek Sportowy Głuchoniemych, zrzeszający 6 okręgowych związków: Warszawa, Lwów, Poznań, Łódź (2 związki: polski i żydowski), i Bydgoszcz. Głuchoniemi sportowcy uprawiają przeważnie lekkoatletykę, piłkę nożną, łyżwiarstwo i ping-pong.

Na ostatnich mistrzostwach lekkoatletycznych Polski w 1934 r. w Warszawie, osiągnięto następujące wyniki, które pozwalają się zorjentować w poziomie lekkoatletyki wśród głuchoniemych:

100 metrów: 1) Gniot (Poznań) 12.2 s;
400 metrów: 1) Gniot (Poznań) 58,1;
800 metrów: 1) Lechman (Poznań) 2.19,2 s.;
1500 metrów: 1) Lechman (Poznań) 4:50,4 s.;
5000 metrów: 1) Stachiewicz (Warszawa) 18:16.8 s.;
10000 metrów: 1) Sarnowiec (Warszawa) 38:50,9 s.;
110 metrów przez płotki: 1) Walkowski (Poznań) 21,4 sek.;
400 metrów przez płotki: 1) Gniot 1:01,2 s.;

Rzut kulą: 1) Dobrowolski (W) 991;
Rzut kulą: 1) Dobrowolski (Warsz.) 991;
Oszczep: 1) Grabowski (Warsz.) 39,09;
Rzut dyskiem: 1) Wojciechowski 29,23;
Skok wzwyż: 1) Szadurski (Lwów) 145;
Skok wdal: 1) Gniot (Poznań) 550;
Skok o tyczce: 1) Grabowski (Warszawa) 260;
Sztafeta 4 × 100 metrów: 1) Poznań, 50,6;
Sztafeta olimpijska: 1) Warszawa, 3.59,6 s.;
W ogólnej punktacji zwyciężył Poznań, 52 pkt; 2) Warszawa 44 kpt, 3) Lwów 15 pkt, 4) Bydgoszcz 8 pkt.

Bieg naprzełaj w Bydgoszczy, o mistrz. Polski na 4000 mtr. wygrała Warszawa, a indywidualnie Ostachiewicz (Warszawa) w 16:14,3 sekundy.

Polski Związek Sport. Głuchoniemych, należy do Międzyn. Zw. Sport. Głuchoniemych i weźmie udział w IV Igrzyskach Sport. Głuchon., które się odbędą w sierpniu 1935 r. w Londynie.

TURYSTYKA SPORTOWA.

W ostatnich latach przejawia się u nas coraz żywszy ruch turystyczny. Coraz więcej mamy wycieczek turystycznych, kolejowych, narciarskich, kolarskich, kajakowych, żeglarskich, a nawet całych wypraw, jak raid żaglówką czy kajakiem przez Atlantyk, dookoła Azji i t. d. Zwłaszcza imponujące są imprezy turystyczne wodne, którą gromadzą nieraz tysiące uczestników (spływy wioślarskie) oraz raidy kolejowo - narciarskie. Opieka nad ruchem turystycznym należy do Wydziału Turystyki Ministerstwa Komunikacji. Organizacyjnie nad całością zagadnień turystycznych czuwa utworzony w 1927 roku Związek Polskich Towarzystw Turystycznych. Do Związku należy kilkanaście towarzystw, liczących przeszło 35 tysięcy członków. Największą i najbardziej znaną organizacją turystyczną jest Polskie Towarzystwo Tatrzańskie (przeszło 15 tys. członków). Pozatem w skład Związku wchodzą: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze Automobilklub Polski, Polski Związek Turystyczny, Polski Touring Klub, Polski Związek Narciarski, Polski Zw. Wioślarski, Związek Towarzystw Kolarskich, Związek Motocyklowy, Kajakowy i t. p.

LOTNICTWO SPORTOWE.

L o t n i c t w o nasze, które zanotowało już tyle sukcesów na terenie międzynarodowym, organizacyjnie podlega utworzonemu w 1927 roku Aeroklubowi Rzeczypospolitej Polskiej (chodzi tu naturalnie o lotnictwo sportowe i cywilne). W obecnej chwili na terenie Polski istnieje 10 Klubów Lotniczych i 5 Aeroklubów Akademickich. Pozatem powstał oddzielny Polski Komitet Szybowcowy, któremu podlegają liczne koła i okręgi szybowcowe.

Polska należy od 1927 r. t. j. od czasu założenia Aeroklubu R. P. do Międzynarodowej Federacji Lotniczej (F. A. I.). O pozycji Polski w międzynarodowym świecie lotniczym świadczy fakt, że do roku 1932 Polska rozporządzała w F. A. I., dwoma głosami. Na Zjeździe F. A. I. w Kairze w grudniu roku 1933 przyznano Polsce trzeci głos, na Zjeździe zaś w Waszyngtonie w roku 1934 jednogłośnie głos czwarty. Jest to maksymalna ilość głosów jakimi rozporządzać może

jakiekolwiek państwo reprezentowane w Międzynarodowym Związku Lotniczym i tę ilość głosów posiadają jedynie państwa przodujące w lotnictwie, współzałożyciele F. A. I., jak np. Francja, Niemcy, Włochy, Stany Zjednoczone A. P.

Obecna pozycja i popularność jaką posiadamy w międzynarodowym świecie lotniczym jest wynikiem zarówno poważnych sukcesów odniesionych w zawodach międzynarodowych jak i wynikiem planowej i systematycznie wykonywanej przez Aeroklub R. P. akcji, zmierzającej do zapoznania zagranicy z wysokim poziomem organizacyjnym i dużą żywotnością naszego lotnictwa sportowego.

SPORT POLSKI NA OBCZYŹNIE.

We wszystkich prawie poważniejszych ośrodkach polskich zagranicą powstały polskie kluby sportowe i stowarzyszenia wych. fizycznego. Kluby te mają dla nas pierwszorzędne znaczenie, przyczyniają się bowiem walnie do pogłębienia uświadomienia narodowego. Rozwój tych stowarzyszeń jest naturalnie zależny od warunków politycznych, społecznych i finansowych danego środowiska. Naogół jednak nasze kluby na emigracji przejawiają coraz żywszą działalność, zwłaszcza od czasu gdy opiekę nad sportem polskim objęła Rada Organizacyjna Polaków z zagranicy.

W niektórych państwach wyłoniono ostatnio z pośród polskich zrzeszeń, organizację naczelną, powołaną do kierownictwa i reprezentacji nazewnątrz. Takie Organizacje utworzono już we Francji, Belgji Brazylji, Rumunji, Czechosłowacji i Łotwie. Na innych terenach akcja konsolidacyjna jest w toku.

Francja:

Najbardziej rozwiniętym i najlepiej zorganizowanym jest sport polski we Francji. Z pośród licznych związków najpotężniejszym jest niewątpliwie Polski Związek Piłki Nożnej we Francji. Organizacja ta założona w 1923 r. posiada już 5 okręgów, 60 klubów około 6 tys. członków, w tem 2 tys. czynnych piłkarzy. Związek narazie posiada swoje okręgi w środkowej i północnej Francji, gdzie nasza emigracja jest najliczniejsza. Wpływy jego natomiast nie dotarły jeszcze do Francji wschodniej, chociaż istnieje tam kilkanaście klubów polskich. Polski Związek Piłki Nożnej we Francji rozgrywa co rok swoje mistrzostwa, przyczem wszystkie kluby w okręgach dzielą się na klasy A, B i C i ekstra klasę w postaci ligi piłkarskiej, składającej się 10 najlepszych klubów. (W skład Ligi wchodzą: Promień, Kurjer, Rapid, Warta, Olimpja, Warta N., Sokół, Pogoń, Unja, Polonia).

Na drugiem miejscu pod względem liczebności znajduje się „Strzelec". Posiada on we Francji 75 oddziałów i 3000 członków. Głównymi ogniskami strzeleckiemi są: Lille, Metz, Paryż, Miluza i Tuluza.

Na trzecim miejscu jest Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół". Posiada ono we Francji 110 klubów i 2.615 członków.

Dalsze miejsce zajmuje Zw. Harc. Polskiego.

Wszystkie polskie organizacje sportowe we Francji należą do Rady Porozumiewawczej Organizacyj Polskich we Francji, która jest naczelną organizacją naszej emigracji na tym terenie.

O poziomie lekkoatletów polskich we Francji, świadczy poniższa lista rekordów polskich we Francji za rok 1934.

Konkurencja	Zawodnik	Klub	Wynik
100 mtr.	Tamas	Strzelec	11,6
200	Gąsior	„	25
400	Walkowiak	„	54
800	Walkowiak	„	2:06,2
1500	Urbaniak	Sokół	4:28
3000	Lewandowski	„	10:09,4
5000	Młynarczyk	„	16:34
10000	Milczewski	„	36:27,8
4×100	Strzelec	Abscon	48,6
4×400	Strzelec	„	4:01,8
110 pł.	Zboralski	Strzelec	19
Wdal	Druch	Sokół	6,56
Wzwyż	Druch	„	1,65
Tyczka	Urbaniak	„	3,00
Trójskok	Berus	Sokół	11,39
Kula	Zboralski	Strzelec	12,45
Dysk	Zboralski	„	34,62
Oszczep	Urbaniak	„	48,45
5-bój	Zboralski	Strzelec	2.644,75

Narodowy Bieg naprzełaj polskiej emigracji na 5.700 mtr. wygrał Biegański w 17 min. Startowało 158 zawodników.

Reprezentacja piłkarska naszej emigracji francuskiej rozegrała szereg spotkań z drużynami polskimi w kraju, z bratnią reprezentacją w Belgji i drużynami francuskiemi i belgijskiemi, wykazując niezłą formę. Stoi ona na poziomie naszego przeciętnego zespołu ligowego.

Poza piłką i lekkoatletyką popularne są również boks i kolarstwo.

Niemcy:

Najsilniejszemi polskiemi organizacjami sportowemi na terenie Niemiec są „Sokół" i Związek Harcerstwa Polskiego. Organizacje te istniejące już kilkanaście lat posiadają liczne gniazda i oddziały na całym terenie Rzeszy oraz tysiące członków. Z klubów polskich najbardziej znanym jest Polski Klub Sportowy w Berlinie. Najsilniejsze ośrodki polskiego sportu znajdują się w Brandeburgji (Berlin), na Śląsku Opolskim i w Westfalji. Wszystkie organizacje sportowe należą do Związku Polaków w Niemczech. W Berlinie istnieje pozatem

Polski Komitet Imprez Sportowych, który ma za zadanie nawiązanie ściślejszego kontaktu pomiędzy sportem polskim a niemieckim. Wydaje on m. inn. biuletyn w języku niemieckim o ważniejszych wydarzeniach sportowych w Polsce.

Do roku 1933 nasze organizacje w Niemczech miały b. utrudnioną działalność. W r. 1933 nastąpiła pewna zmiana na lepsze. W r. ub. szczególnie żywą działalność rozwinęły robotnicze kluby polskie na Śląsku Niemieckim, organizując m. inn. zawody o Polską Odznakę Sportową i liczne ogólnokrajowe imprezy gromadzące nieraz do kilkuset sportowców.

Sportowcy polscy w Niemczech uzyskali najlepsze wyniki w piłce nożnej, lekkiej atletyce i boksie.

Belgja:

Sport polski w Belgji powstał właściwie dopiero w 1931 roku. Najpoważniejsze związki polskie Sokół i Związek Strzelecki nie mogły się tak rozwinąć, jak we Francji, gdyż skupienia polskie są tu mniejsze, stąd też liczba członków nie jest wielka. Pobyt polskiej reprezentacji piłkarskiej i lekkoatletycznej w Belgji, przyczynił się w dużym stopniu do rozwoju naszego sportu. W południowej Belgji powstały liczne kluby polskie, które się zrzeszyły w Polskim Związku Piłki Nożnej w Belgji. Założono również kilka innych Związków.

Największym sukcesem Polaków w Belgji było zdobycie mistrzostwa Belgji w regatach jachtów żeglarskich, przez Polaka, inż. Kowalskiego.

Inż. Kowalski, bierze żywy udział w życiu kolonji polskiej w Belgji. Był on członkiem słynnej osady wioślarskiej, która w 1909 r. zdobyła pierwsze miejsce na słynnych regatach w Henley. Pozatem Kowalski zdobył trzykrotnie mistrzostwo Belgji w regatach wioślarskich przed wojną.

Czechosłowacja:

W Czechosłowacji sport polski instnieje przedewszystkiem na Śląsku Cieszyńskim i na Morawach. Poza harcerstwem polskiem, które działa już od 20 lat, posiadamy tam polskie stowarzyszenie Robotnicze Oświatowo - Gimnastyczne „Siła", Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół" i Towarzystwo Turystyczne Beskid Śląski, nie licząc wielu klubów nie należących do centralnych organizacyj.

Polskie zrzeszenia sportowe Czechosłowacji są doskonale zorganizowane i liczą ponad 8,000 czynnych członków. Najbardziej znaną jest drużyna piłki nożnej Polonii z Karwiny, mistrz żupy cieszyńskiej, która zdobyła w roku ubiegłym puhar rady organizacyjnej Polaków z Zagranicy, oraz mistrzostwo I Olimpjady Polaków z Zagranicy.

Polacy z Czechosłowacji mają bardzo dobre wyniki również w ciężkiej atletyce; zdobyli oni mistrzostwo Republiki Czechosłowackiej w podnoszeniu ciężarów, kilkakrotne mistrzostwo Moraw i Śląska w zapasach grecko - rzymskich, mistrzostwo Moraw i Śląska w podnoszeniu ciężarów i trzecie miejsce w mistrzostwach Czechosłowacji w ciężkiej atletyce. W gimnastyce wyróżnia się cieszyńska siła. Polskie Towarzystwo Turystyczne Beskid Śląski, posiada w Beskidach na Kozubowej, duże schronisko oraz skocznię narciarską.

Celem skoordynowania działalności polskich organizacyj wychowania fizycznego i klubów sportowych, działających na terenie Czechosłowacji, oraz celem stworzenia ich reprezentacji nazewnątrz, po-

wołany został do życia z inicjatywy Pol. Komitetu Międzypartyjnego w Czechosłowacji — „Komitet Wychowania Fizycznego".

Litwa:

Na Litwie najsilniejszemi ośrodkami sportu polskiego są: Kowno, Wiłkomierz i Poniewież. Najbardziej znanym i najbardziej wszechstronnym klubem jest Sparta kowieńska.

Łotwa:

Ośrodkiem sportu polskiego na Łotwie jest Letgalia, a właściwie Dynaburg. Sportem zajmuje się Związek Polskiej Młodzieży na Łotwie i organizacja „Harfa". Najbardziej znanym klubem polskim, jest Lechja z Dynaburga, oraz ryska Reduta. Ta ostatnia od szeregu lat utrzymuje się w klasie A, ryskiego okręgu.

Lechja dynaburska zdobyła w r. ub. mistrzostwo Latagalji w niektórych konkurencjach lekkoatletycznych oraz wicemistrzostwo Łotwy w biegu na 60 mtr. pań.

Rumunja:

Sport polski na terenie Rumunji rozwinął się od czasu utworzenia Komitetu Polskich Organizacyj Wychowania Fizycznego, t. j. od 1932 r. W poprzednich latach jedynie w Czerniowcach istniał ośrodek polskiego sportu. Obecnie posiadamy już organizacje sportowe w 10 ośrodkach prowincjonalnych, w tem 8 posiada sale i boiska do gier sportowych, a dwa ośrodki — boiska do piłki nożnej. Najpoważniejszymi organizacjami naszemi są: „Sokół" i Harcerstwo, a najpoważniejszemi klubami Polonia w Czerniowcach i Wisła w Sadagórze.

Poza piłką nożną Polacy w Rumunji notują sukcesy i w boksie. W r. ub. Polacy zdobyli dwa wice-mistrzostwa Rumunji i 3 mistrzostwa Bukowiny.

Stany Zjednoczone A. P.

Kilkumiljonowa rzesza Polaków w Stanach Zjednoczonych nie posiada niestety odpowiednio silnych i dobrze zorganizowanych organizacyj sportowych. Przeważna część polskiej młodzieży uprawia sport w klubach amerykańskich, pracując dla sławy sportu Ameryki. Od czasu Olimpjady w Los Angeles ujawniła się pewna zmiana na lepsze. W niektórych miastach powstały polsko-amerykańskie kluby sportowe. Istniejące dotychczas organizacje przejawiają żywszą działalność. Wpływy tych organizacyj ogarniają jednak tylko część naszej młodzieży.

Największemi polskiemi stowarzyszeniami wychowania fizycznego na terenie Ameryki są: Związek Sokolstwa Polskiego i Harcerstwo Zw. Nar. Pol. Każda z tych organizacyj liczy kilkanaście tysięcy członków, a Zw. Sokolstwa Polskiego posiada 80 własnych Sokolni wartości około miljona dolarów. Najpoważniejszym polskim klubem sportowym w Nowy Yorku jest I-szy Polsko-Amerykański Klub Sportowy.

W piłce nożnej, w piłce koszykowej i base-ballu Polacy osiągnęli doskonałe wyniki. W lekkiej atletyce, niektóre wyniki Polaków amerykańskich są lepsze od rekordów polskich. W Ameryce posiadamy również doskonałych bokserów i zapaśników, nie licząc tenisistów. Najgłośniejszymi l e k k o a t l e t a m i naszymi w Ameryce są: Wąsowicz, mistrz juniorów amerykańskich w skoku o tyczce. W tej specjalności uzyskuje on wspaniały wynik około 4,20.; Władysław Ja-

niak — uzyskuje w biegu na 100 mtr., czas 10,6 sek., a w skoku wdal— przekracza 7 mtr.; Stefan Szumachowski—świetny długodystansowiec. Na 1 mile angielską uzyskuje czas 4 : 20 sek., na 2 mile — 9 : 25 sek.; Tadeusz Kaczmarski — zajął w ub. roku drugie miejsce w mistrzostwie Stanów Zjednoczonych, na 400 mtr. z płotkami; Edward Ratkowski — uzyskuje w skoku wzwyż 186 cm, w tyczce — 4 mtr., w skoku wdal 6.58; Paweł Klinkowski — osiąga na 400 mtr. poniżej 50 sek.; Zygmunt Podolak — uzyskuje w kuli ponad 15 mtr.; Alwin Golankiewicz — uzyskuje 10,8 sek. na 100 mtr., a poniżej 50 sek. na 400 mtr.

Wyróżniają się pozatem: Baca, Rytkowicz, Szeloński, Mariński, Podgórny, Rochmiński, Chudzikiewicz.

Wśród pań poza najlepszą lekkoatletką świata — Walasiewiczówną, wybijają się: Róża Przybylska, Anna Paluszek, Górna i Śliwówna.

Z p ł y w a k ó w: Maciej Chrostkowski pobił rekord światowy Weissmullera, na 70 mtr. w stylu dowolnym. Uzyskuje na 200 mtr. nawznak — 2 : 26 sek. W biegu na 100 mtr. w stylu dowolnym jest sklasyfikowany na trzeciem miejscu listy amerykańskiej i osiąga 59 s.

Z b o k s e r ó w: Tadeusz Jarasz zdobył mistrzostwo świata w wadze średniej. Głośne są pozatem nazwiska Dublińskiego, Rana, Poredy i Robaka.

Z t e n i s i s t ó w: Parker - Pajkowski, uzyskał wiele głośnych sukcesów (m. inn. zwycięstwo nad słynnym Czechem Menzlem).

Kanada.

Polacy w Kanadzie od niedawna biorą udział w życiu sportowem, jednak dorobek ostatnich lat jest dość poważny. W sporcie szkolnym młodzież polska odgrywa bardzo poważną rolę. Polskie nazwiska spotykamy pozatem w ligowych drużynach piłki nożnej, w zespołach hokejowych i t. d. Prasa sportowa w Kanadzie, często wyróżnia sportowców o polskich nazwiskach, nie zaznaczając jednak niestety, ich narodowości. W r. 1930 powstał Polsko - Kanadyjski Klub Sportowy. Istnieje ponadto Polski Klub Piłki Nożnej i Kręglarski. Najpoważniejszym ośrodkiem polskiego sportu jest Winnipeg.

Polonia Kanadyjska może się poszczycić świetną przedstawicielką sportu lotniczego — panną Brodowicz, która osiągnęła najwyższą, dopuszczalną na samolocie kanadyjskim wysokość — 12 tysięcy stóp.

Argentyna:

Na terenie Argentyny do 1933 roku, nie było ani jednego polskiego klubu sportowego, dopiero w 1933 r. z inicjatywy kilku członków kolonji polskiej w miejscowości Dock Sud, niedaleko Buenos-Aires, założony został pierwszy Polski Klub Sportowy w Argentynie pod nazwą „Polonia". Nieco później powstał klub sportowy „Gdynia". Do pracy sportowej przystąpił również „Strzelec", który posiada już obecnie trzy sekcje: piłkarską, bokserską i lekkoatletyczną.

Brazylja:

Sport polski w Brazylji istnieje jedynie na terenie Parany, gdzie, jak wiadomo, znajduje się liczna emigracja polska „Stolicą" polskich organizacyj sportowych w Brazylji jest Kurytyba. Najpoważniejszą organizacją wychowania fizycznego jest „Junak". Organizacja ta przeprowadziła szeroką propagandę wśród Polaków brazylijskich na rzecz sportu polskiego. O poziomie naszego sportu w Brazylji świadczy fakt, że na mistrzostwach lekkoatletycznych Parany, Polacy

zajęli dwukrotnie pierwsze miejsce bijąc zarówno Włochów jak i Niemców.

„Junak" organizacyjnie dzieli się na 9 okręgów, 4 podokręgi, 68 oddziałów. Liczba jego czynnych członków przekracza 2.500.

W r. ub. Junak zdobył mistrzostwo Parany i Południowej Brazylji w lekkiej atletyce i grach sportowych.

Zw. Sow. Republik Rad.

Na terenie Rosji Sowieckiej niema samodzielnego polskiego ruchu sportowego. Istniejące kluby polskie są zrzeszowe w państwowych związkach sowieckich.

Mandżurja:

Najliczniejsza kolonja polska w Azji znajduje się w Charbinie (Mandżurja) Na terenie Mandżurji założono przed niewielu laty również szereg klubów polskich, z których najlepsze znajdują się w Charbinie pod opieką Nowego Sporotowego Towarzystwa. Oprócz niezłych drużyn gier sportowych w Charbinie posiadamy doskonałą polską drużynę hokejową, która jest najlepsza na całym Dalekim Wschodzie. O jej poziomie świadczy fakt, że odniosła ona zwycięstwo nad reprezentacją Japonji.

Gdańsk.

Na terenie Gdańska posiadamy 5 klubów polskich: Gedanja, Klub Wioślarski, K. S. Gryf, T. G. Sokół i A. Z. S. Sportem polskim kieruje Rada Sportowa, na której czele stoi ppułk. Antoni Rosner. Opiekę nad sportem polskim roztacza bezpośrednio Komisarz Generalny Rz. P. w Gdańsku.

Najżywotniejszym i najgłośniejszym klubem polskim jest Gedania. Posiada ona własny reprezentacyjny stadjon, dwa boiska piłkarskie, bieżnię lekkoatletyczną, korty tenisowe, strzelnicę i t. d. Piłkarze tego klubu należą do Ligi niemieckiego okręgu pomorskiego, a bokserzy zdobyli mistrzostwo Pomorza polskiego i nieoficjalne mistrzostwo Wolnego Miasta.

Na drugiem miejscu postawić należy Klub Wioślarski i A. Z. S. Pozostałe dwa kluby przejawiają mniejszą ruchliwość.

* * *

Na innych terenach praca sportowa jest jeszcze w początkach. Niewątpliwie silną podnietą dla dalszego rozwoju sportu polskiego zagranicą były pierwsze Igrzyska sportowe Polaków z zagranicy.

OPIEKA NAD SPORTEM POLSKIM NA OBCZYŹNIE.

Sport polski na obczyźnie znajduje sie pod opieką utworzonej w 1929 r. Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy. Rada inicjuje i pomaga w realizowaniu zawodów sportowych między zespołami poszczególnych polskich środowisk zagranicznych. Zawody takie mają nietylko znaczenie sportowe, ale przyczyniają się również do pogłębienia uświadomienia narodowego. Nie pozostają też bez wpływu na rozwój polskich klubów sportowych, które do niedawna prowadziły żywot dość często suchotniczy, a obecnie coraz żywszą przejawiają działalność. Rada Organizacyjna stara się ze swej strony działalność tę podtrzymywać i potęgować. Specjalne znaczenie przywiązuje Rada Organizacyjna do wciągnięcia do klubów tych wybitnych polskich sił sportowych zagranicą, które do tej pory zbierały nieraz laury pod obcą flagą narodową.

Korzystając ze współpracy czynników miarodajnych, Rada Organizacyjna urządza wespół z niemi specjalne kursy, które mają na celu wyszkolenie instruktorów wychowania fizycznego dla naszych klubów na obczyźnie. Niezależnie od tego Rada wystarała się o bezpłatne miejsca dla wybitniejszych naszych sportowców zagranicznych w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego na Bielanach pod Warszawą, który należy — jak wiadomo — do najwyżej postawionych Instytutów W. F. w Europie.

W r. ub. Rada zorganizowała poraz pierwszy w dziejach Polski „Olimpjadę Polaków z Zagranicy i Wolnego Miasta Gdańska", która zgromadziła w Warszawie kilkuset sportowców polskich z całego świata, nie wyłączając Ameryki i Azji. Olimpjady podobne rozganizowane zostaną w kraju co 5 lat. O tej pierwszej Olimpjadzie piszemy obszernie na innem miejscu.

SPORT POLSKI W R. 1934.

Bilans sportu polskiego za r. 1934, wykazuje szereg dalszych sukcesów zarówno pod względem wyników osiągniętych z drużynami zagranicznemi, jak i pod względem organizacyjnym. Liczba klubów znacznie wzrosła. Wzrosła również liczba członków w klubach i związkach. Wybudowano wiele nowych urządzeń sportowych. Pozatem kontakt sportowy z zagranicą został znacznie rozszerzony; zwłaszcza z Niemcami nawiązano ściślejsze stosunki. Nawiązane zostały również przerwane przez pewien czas stosunki z Czechosłowacją. Utrzymano dalszy kontakt zarówno z Belgją, jak i Niemcami, Węgrami, Austrją, Rumunją, Włochami, Jugosławją, a nawet Japonją. Jedynie z Rosją Sowiecką, mimo wielu usiłowań, nie udało się dojść do porozumienia. Naturalnie, nie we wszystkich działach sportu bilans jest dodatni, w niektórych nawet jest wybitnie ujemny, ale ogólnie biorąc sport polski jako całość, wykazuje dalszy rozwój i dalsze postępy

Tenis:

Największe sukcesy odnieśli w r. ub. nasi tenisiści. Reprezentacja Polski po raz pierwszy w dziejach naszego tenisa, doszła do ćwierćfinału o puhar Davisa, bijąc w eliminacjach Belgję 4 : 1, Estonję 5 : 0 i Grecję 5 : 0. Pozatem w meczach towarzyskich Polska zremisowała z Austrją 3 : 3, wygrała z Danją 4 : 3, a uległa po ciężkiej walce nieznacznie Francji 2 : 3. W meczach międzymiastowych duży sukces odniósł Kraków, bijąc Berlin 3 : 2. Śląsk polski rozgromił Śląsk niemiecki 9 : 4, jedynie Łódź, najsłabszy nasz okręg tenisowy, przegrał z Oslo 0:5. W spotkaniach międzyklubowych Legja, grupująca elitę naszych tenisistów, wygrała z mistrzem Szwecji A. I. K. Sztokholm 4 : 1, a z paryskim Racing Club 3 : 2. Jedyną przegraną zanotowała Legja z berlińskim Rot - Weissem, który jest najlepszym klubem na kontynencie. Szereg sukcesów zanotowali Tłoczyński, Hebda, Wittman, Tarłowski i Jędrzejowska Największym sukcesem Hebdy było zwycięstwo nad Borrotrą. Tłoczyński wykazał wspaniałą formę w walkach o puhar Davisa, zdobywając sam 15 punktów na 31, w grach puharowych. Wittman zdobył mistrzostwo Bułgarji i Estonji. Jędrzejowska wreszcie została mistrzynią Austrji; ponadto w Wimbledonie doszła do 4-ej rundy, a na turnieju Rot - Weissu — do półfinału.

Mistrzem Polski został Tłoczyński. Wśród pań — Jędrzejowska, W grze podwójnej panów: Tłoczyński i Jerzy Stolarów, W grze mieszanej Volkmerówna i Hebda.

Na międzynarodowych mistrzostwach Polski zwyciężył również Tłoczyński. Mistrzostwo pań uzyskała niemka Horn, w grze podwójnej panów — Austrjacy: Artens i Metaxa, a w grze mieszanej para niemiecko - austrjacka, Horn-Artens.

Drużynowe mistrzostwo Polski, zdobyła warszawska Legja.

Pływanie:

Sport pływacki wykazał w ub. roku dalszy rozwój wszerz, który jednak niezwsze szedł w parze z rozwojem organizacyjnym okręgów. Ilość zawodników wzrosła, natomiast liczba klubów pływackich zmniejszyła się. Wyniki uzyskane przez naszych pływaków w r. ub były naogół nieszczególne. Na mistrzostwach Europy w Magdeburgu, Polska zdobyła zaledwie 1 punkt, zajmując 15-te miejsce wśród narodów Europy. Najlepszy wynik uzyskał Bocheński przez wejście do finału 100 m. stylem dowolnym. (Zajął zresztą ostatnie, 6-te miejsce). Karliczek i nasza sztafeta 4 x 200 odpadli w przedbiegach.

Mistrzostwo Polski zdobył EKS ze Śląska przed Legją warszawską. W piłce wodnej pierwsze miejsce zajął również EKS. przed Makabi — Kraków.

Piłka nożna:

Fatalnie wypadł bilans piłkarzy polskich. Reprezentacja państwowa rozegrała 6 spotkań, przegrywając ze Szwecją 2 : 4, z Danją 2 : 4, z Jugosławją 1 : 4 i z Niemcami 2 : 5; z Rumunją wywalczyliśmy zaledwie remis 3 : 3. Jedynie z Łotwą wygraliśmy 6 : 2. Na 6 spotkań zatem przegraliśmy 4, wygraliśmy 1 i zremisowaliśmy 1. Stosunek bramek wynosi 16 : 22, na korzyść naszych przeciwników.

Niewiele lepiej wypadł bilans spotkań międzymiastowych. Najwięcej spotkań rozegrał Kraków, przegrywając z Budapesztem 1 : 3, z Vienną 0:1, a z wiedeńską Austrią, z trudem remis 3:3. Dopiero w grudniu Kraków odniósł jedyny duży sukces, bijąc reprezentację Berlina w Berlinie 1:0. Lwów przegrał z wiedeńską Austrią 0:4, a z Czerniowcami kompromitująco 0:4. Poznań zremisował z Wrocławiem 1:1, a przegrał z Austrią 3:5. Śląsk przegrał dwukrotnie z Admirą wiedeńską 3:5 i 3:5. Wilno wygrało z Rygą 2:1 i przegrało 0:2. Pozatem kluby nasze rozegrały kilkadziesiąt spotkań z drużynami zagranicznemi, osiągając przeważnie nieszczególne wyniki. Jedynie tournée Pogoni do Francji, Holandji i Belgji, wypadło bardzo dodatnio. W kraju Pogoń grała znacznie gorzej w spotkaniach z drużynami zagranicznemi. Największym jej sukcesem jest zwycięstwo nad FC Milano 5:3, Mistrz polski Ruch, osiągnął z drużynami zagranicznemi dość słabe wyniki. Na czwórmeczu w Pradze zajął aż trzecie miejsce za Victorią Zizkov i Bohemians. Przykre porażki poniósł Ruch również z F. C. Bayern, a nawet z O9 Beuthen. Z drużyn warszawskich Legja walczyła z Austrią i Libertasem wiedeńskim, odnosząc 2 zwycięstwa w identycznym stosunku 3:1.

Reprezentacja ligi piłkarskiej spotkała się z Lipskiem, bijąc Niemców zdecydowanie 5:0.

Mistrzostwo Polski zdobył ponownie Ruch przed Cracovią i Wisłą. Nagrodę za grę najbardziej fair uzyskała Garbarnia. Nagrodę MSZ za najlepsze wyniki z drużynami zagranicznemi zdobyła Cracovia przed Pogonią (nagroda za r. 1933). Do klasy A spadły Strzelec i Podgórze, a do Ligi wszedł Śląsk z Świętochłowic.

Kolarstwo:

W roku ubiegłym nasi kolarze nie odnieśli większych sukcesów, ale postęp zaznaczył się niewątpliwy. Organizowano wyjątkowo dużo imprez krajowych i międzynarodowych, na których pobite zostały wszystkie rekordy Polski, we wszystkich konkurencjach i na wszystkich możliwych dystansach. Mimo to bardzo nam jeszcze daleko do poziomu międzynarodowej extra klasy. Na mistrzostwach świata w Lipsku ponieśliśmy szereg klęsk. Z torowców żaden nie doszedł do 1/8 finałów. Popończyk, Pusz, Frączkowski i Szamota odpadli w eliminacjach. Z szosowców Kiełbasa zajął 11-te miejsce, a Olecki i Popończyk wycofali się wskutek wypadków. Wycofał się również Krajewski w grupie zawodowców ze względu na defekt w rowerze.

Największą imprezą sezonu był bieg kolarski Polska — Niemcy, na dystansie Berlin — Warszawa. Zwyciężyli zdecydowanie Niemcy, różnicą około 5-ciu godzin.

Na uwagę zasługuje utworzenie przez zarząd narodowej drużyny sprinterów, w skład której weszli Pusz, Frączkowski, Klaus, Szandurski, Łączyński, Paul, Einbrodt i Panak.

Pod koniec roku wybuchł groźny konflikt pomiędzy zarządem a niektóremi okręgami prowincjonalnemi, który spowodował ustąpienie zarządu i wycofanie się W. T. C. z wszelkich władz kolarskich.

Mistrzem Polski na torze został Pusz na szosie i w biegu na przełaj Kiełbasa, a długodystansowym na torze Włodarczyk. Z szosowców najbardziej się wyróżnił Więcek, a z torowców Pusz.

Mistrzostwo Polski w piłce rowerowej zdobył Klub Cyklistów 08 z Siemianowic.

Lekkoatletyka:

W r. 1934 lekkoatletyka męska wykazała znaczny postęp w stosunku do roku poprzedniego. W konkurencjach kobiecych natomiast mimo wspaniałych wyników, osiągniętych w zawodach międzynarodowych, zaznaczył się duży spadek poziomu ogólnego. Sukcesy zanotowane w roku ubiegłym należy zapisać wyłącznie na konto kilku wybitnych zawodniczek.

Lekkoatletyczna reprezentacja męska rozegrała tylko jeden mecz międzypaństwowy z Włochami we Florencji, przegrywając nieznacznie 51:69. Trójmecz bałtycki Polska wygrała — 134 pkt., przed Estonją 129,5 i Łotwą 72,5. Na mistrzostwach Europy w Turynie Polska zajęła 9-te miejsce wśród kilkunastu państw europejskich. Specjalnych sukcesów na tych mistrzostwach nie odnieśliśmy. Bardzo dobrze spisali się zawodnicy młodsi, zawiedli natomiast asy drużyny, zwłaszcza Kusociński.

Lekkoatletyczna reprezentacja kobieca rozegrała dwa mecze międzypaństwowe bijąc Japonję 62:37 i przegrywając wysoko z Niemcami 35:64. Na igrzyskach kobiecych w Londynie, mimo porażek Walasiewiczówny, Polska zdobyła wicemistrzostwo świata za Niemcami, a przed wszystkiemi innemi państwami Europy, Ameryki, Azji, Afryki i Australji.

Z ważniejszych imprez polska reprezentacja akademicka startowała w Berlinie na międzynarodowych zawodach akademickich, zajmując ostatnie miejsce. W spotkaniu międzymiastowem Poznań przegrał z Wrocławiem 54:58. Ponadto berliński B. S. C. pokonał Wartę Poznańską 70:53, a warszawski AZS. 73:61.

Z poszczególnych naszych zawodników Kusociński odniósł szereg zwycięstw w Wyborgu, Berlinie, Sztokholmie, Helsingforsie, Amsterdamie, Kolonji i Londynie. W Anglji poza mistrzostwem W. Brytanji, Kusociński zdobył puhar Harveya, doroczną najwyższą nagrodę sportową Anglji. Pod koniec sezonu Kusociński wskutek odnowienia się choroby kolana przegrał w Warszawie pojedynek z Lehtinenem i na pewien czas musiał się wycofać z czynnego życia sportowego.

Największe sukcesy odniosła w r. ub. Walasiewiczówna, bijąc wiele rekordów światowych. Start jej w Japonji był olbrzymim sukcesem propagandowym Polski nietylko ze względu na znakomite wyniki przez nią uzyskane, ale również przez to, że Walasiewiczówna była pierwszą białą kobietą, zaproszoną na występy do Japonji i pierwszą zawodniczką Polski, startującą w kraju Wschodzącego Słońca.

Pozatem wyróżnili się: Wajsówna (2 nowe rekordy światowe w dysku, rekord polski w kuli i t. d.), Biniakowski, Kucharski, Heljasz (mistrzostwo Anglji w kuli i pierwsze miejsce w Berlinie), Luckhaus, Pławczyk (trzecie miejsce w dziesięcioboju na mistrzostwach Europy), Noji (zwycięstwo w biegu narodowym i świetny wynik na 5 tys. mtr. w walce z Lehtinenem), Siedlecki, Tilgner, Nowak, Kwaśniewska, Cejzikowa i Freiwaldówna.

Drużynowe mistrzostwo Polski zdobył AZS. Warszawa przed Wartą poznańską i Jagiellonją. W konkurencjach kobiecych zwyciężył Stadjon z Chorzowa przed ŁKS. i AZS. Poznań. W zimowych mistrzostwach Polski pierwsze miejsce zajął AZS. Warszawa.

Nagrodę PZLA. za najlepsze wyniki w roku ubiegłym przyznano Walasiewiczównie i Wajsównie.

Boks:

Bokserzy mieli wyjątkowo obfity sezon. Zwłaszcza liczne były imprezy międzynarodowe. Sezon rozpoczął się niezbyt pomyślnym dla nas wynikiem meczu Polska — Ameryka w Chicago (2:14 na naszą niekorzyść). W spotkaniu z Szwecją w Sztokholmie Polska również uległa 6:10. W walce o puhar środkowej Europy Polska przegrała dwukrotnie z Niemcami: w Poznaniu 6:10, a w Essen 5:11, Węgrzy ponadto pokonali nas 10:6. Wygraliśmy jedynie z Czechosłowacją 11:5 (mecz unieważniony ze względów formalnych) i Austrją 10:6.

Duży sukces odnieśli Polacy na mistrzostwach bokserskich Europy. Na 8 zawodników aż 5-ciu doszło do półfinału, a dwaj dostali się nawet do finału. Majchrzycki i Antczak zdobyli tytuły wicemistrzów Europy, a Rotholc, Forlański i Rogalski zajęli trzecie miejsca wśród 80-ciu najlepszych bokserów Europy. W punktacji drużynowej na 13 państw biorących udział w zawodach, Polska, Anglja i Niemcy podzieliły drugie, trzecie i czwarte miejsce równą ilością punktów.

Reprezentacja Poznania rozegrała najwięcej imprez międzymiastowych przegrywając z Oerebro (Szwecja) 6:8, z Berlinem 4:12, z Hannoverem 5:11 i Saksonją 7:9. Z Sztokholmem Poznań wygrał 8:6, z Wrocławiem 10:6, a z Brunświkiem 9:7. Łódz wygrała z Wrocławiem 9:7 i zremisowała 8:8, a z Tallinem osiągnęła wynik 10:6. Warszawa wygrała z Gdańskiem 10:6. Pozatem Wilno przegrało z reprezentacją Estonji 6:10, a Białystok z tą samą reprezentacją 5:7. Na Śląsku Estończycy przegrali 7:9.

Z imprez klubowych Warta pokonała mistrza Berlina Oberspree 15:2 i ABC Wrocław 10:6. Makabi warszawska zremisowała dwukrotnie z mistrzem Węgier B.T.K. 8:8 i 6:6, a przegrała z reprezentacją Łotwy 5:9. P.K.S. w Katowicach zremisował również z B.T.K. 6:6.

Drużynowe mistrzostwo Polski zdobyła Warta. Indywidualnie mistrzami zostali: Czortek, Rogalski, Forlański, Sipiński, Seweryniak, Majchrzycki, Antczak i Piłat.

Szermierka:

Rok ubiegły u naszych szermierzy przeszedł pod znakiem szermierczych mistrzostw Europy, zorganizowanych po raz pierwszy w Warszawie. Polski Związek Szermierczy, jako organizator imprezy, zakrojonej na tak wielką skalę, wywiązał się doskonale z trudnego zadania. Pod względem organizacyjnym mistrzostwa stały na bardzo wysokim poziomie. Również pomyślnie mistrzostwa wypadły, jeśli chodzi o wyniki naszych szermierzy. Polska, zajmująca w szabli trzecią pozycję w świecie, pozycję tę utrwaliła przez zdecydowane zwycięstwo nad Niemcami w finale drużynowych mistrzostw szabli. Na tych mistrzostwach Polska odniosła także szereg sukcesów indywidualnych, z których największemi były wejście Segdy i Dobrowolskiego, po raz pierwszy do finału szabli indywidualnej, gdzie Segda zajął 6-te miejsce, a Dobrowolski 8-me. Drużynowo, jak już zaznaczyliśmy, Polska zajęła trzecie miejsce za Węgrami i Włochami, a przed Niemcami. W szpadzie indywidualnej Zaczek i Sobik zakwalifikowali się do półfinałów. Jedynie we florecie nie odegraliśmy większej roli. Wyróżniły się jednak Stanuszkówna i Laskowska.

Mistrzostwo Polski w szpadzie zdobył Mirowski, w szabli — kpt. Nycz we florecie — Frydrych. Wśród pań pierwsze miejsce zajęła Duchówna. Mistrzostwo drużynowe Polski zdobyła Warszawianka.

Hippika.

Rok ubiegły w hippice należy uważać za udany. Kilkuletnia praca nad podniesieniem poziomu naszych jeźdźców przyniosła pierwsze owoce. Mimo, że poważniejsze konkursy w silniejszej obsadzie nie przyniosły nam większych sukcesów, widać jednak znaczną poprawę w porównaniu z ubiegłemi latami. Bardzo wydatnie zwiększył się zastęp członków, i liczba naszych asów. Związek jeździecki notuje poza znacznym wzrostem liczby klubów i dużym sukcesem kasowym, również poprawę, jeżeli chodzi o kwestję materjału końskiego. Polska startowała w roku ubiegłym w licznych imprezach międzynarodowych. W Rzymie i w Nicei zajęliśmy przeważnie dalsze miejsca. Na międzynarodowych zawodach w Warszawie zdecydowanie przegraliśmy z Niemcami, natomiast walczyliśmy jak równi z równymi z Francuzami. Pobyt w Akwizgranie daje nam już dwa pierwsze miejsca i 30 nagród za dalsze miejsca. W Sopotach, Rydze i Tallinie zajmujemy zato prawie wszystkie pierwsze miejsca oraz zdobywamy puhar narodów łotewski i estoński, bijąc niezłych jeźdźców niemieckiech i pierwszą klasę estońską i łotewską.

Mistrzem Polski został mjr. Lewicki przed por. Dąbskim-Nehrlichem. W konkursie „Militari" zwyciężył 17 pułk ułanów, a indywidualnie por. Gutowski.

Żeglarstwo:

Dorobek żeglarski za rok ubiegły przedstawia się dość pokaźnie. Tabor jak i kadry żeglarskie powiększyły się. Zakupiono szereg nowych jednostek morskich, zorganizowano szereg wypraw, a m. in. „Temida I", „Junak", „Pirat", „Jurand" i inne „krążyły" po Bałtyku; „Legenda" i „Dar Pomorza" podjęły wyprawy dookoła świata. Pozatem zanotowano drugą wyprawę za ocean na zwykłej żaglówce.

Do najpoważniejszych regat należały: regaty Gdynia — Hel — Gdynia, regaty do Visby, regaty w Kolonji i szereg wiślanych.

Nagrodę Prezydenta R. P. w regatach warszawskich zdobył Zaleski na „Diasku II".

Turystyka sportowa:

Sport turystyczny wykazuje także znaczny rozwój. W roku ub. urządzono niezliczoną ilość wycieczek turystycznych: kolejowych, narciarskich, kolarskich, wioślarskich, żeglarskich, kajakowych i t. d. Imponująco, jak zwykle, wypadł spływ do morza polskiego. Pozatem obok wielu wypraw żeglarskich po morzach i oceanach świata odbyły się liczne dalekomorskie wyprawy, jak np. spływ polskich kajaków do morza Czarnego, urządzony przez Związek Nauczycielstwa Polskiego, wyprawa por. Bohomolca i Swięchowskiego przez Atlantyk na żagólce, wyprawa dr. Wacława Korabiewicza z żoną żaglowym kajakiem do Szanghaju przez morze Czarne, cieśninę Dardanelską, morzem Śródziemnem, rzeką Eufratem, oceanem Indyjskim, rzekami Ind i Ganges przez Sjam, Annam i morze Chińskie i t. d. Osobną rubrykę stanowią wyprawy górskie, z których najsłynniejszą była ekspedycja na najwyższy szczyt Ameryki oraz wyprawa do gór Atlasu, nie licząc ściśle naukowej wyprawy polarnej. Zapisała się również karta polskiego alpinizmu przez urządzenie szeregu jednostkowych wypraw na różne szczyty alpejskie. Wspomnieć wreszcie warto o wyprawie małżeństwa Bujakowskich na motocyklu z Druskienik do... Szanghaju przez Stambuł, Teheran, Bagdad i Chiny.

Wioślarstwo:

Największą imprezą naszych wioślarzy był udział w mistrzostwach Europy w Lucernie. Większych sukcesów na tych mistrzostwach nie zanotowaliśmy. Mistrz Europy w jedynkach Verey zdobył obecnie wicemistrzostwo Europy tracąc pierwsze miejsce na rzecz Niemca Schäsera. W dwójce ze sternikiem zajęliśmy 4 miejsce, a w czwórce ze sternikiem 6-te. Czwórka bez sternika odpadła w eliminacjach. Wioślarze nasi wzięli pozatem udział w spływie międzynarodowym w Berlinie z nieco większym sukcesem propagandowym.

Mistrzostwo Polski zdobyli w jedynkach panów Verey, w jedynkach pań Plewakowa, w dwójkach bez sternika i ze sternikiem 04 Poznań, w dwójkach podwójnych WTW, w czwórkach bez sternika WTW., w czwórkach ze sternikiem BTW., w ósemkach BTW. W czwórkach pań mistrzostwo zdobył Warszawski Klub Wioślarek. Drużynowo pierwsze miejsce zajęło Bydgoskie Tow. Wioślarskie, a wśród pań — Warszawski Klub Wioślarek. W tabeli punktacyjnej za cały rok pierwsze miejsce zajęło Kaliskie Tow. Wioślarskie, a według środowisk wioślarskich — Warszawa.

Sport kajakowy:

Młody w Polsce sport kajakowy rozwinął się w ostatnim roku imponująco. Liczba członków zrzeszonych wynosi już przeszło 7000. W niektórych imprezach, jak np. w spływie do morza polskiego, startowało około 600 kajaków, w porównaniu jednak z zagranicą poziom naszego kajakarstwa nie jest zbyt wysoki. Na jedynej w roku ubiegłym międzynarodowej imprezie (międzynarodowy górski wyścig kajakowy na Dunajcu) Polacy zajęli dalsze miejsca.

Mistrzostwo Polski na 10 tys. mtr. zdobyli: w jedynkach sztywnych Włodarczyk, w składanych Brozdeczko, w dwójkach sztywnych SMP Poznań, w dwójkach składanych WKS Kraków, w dwójkach turystycznych Wawel Kraków. Na 1000 mtr. mistrzostwo w jedynkach sztywnych wyścigowych zdobył Grabowski, w jedynkach składanych turystycznych Przybylski, a w dwójkach sztywnych wyścigowych Klub Kajakowy Poznań.

Charakterystyczne, że sport kajakowy jest słabo rozwinięty w Warszawie, natomiast ośrodki prowincjonalne, zwłaszcza Kraków i Poznań, wykazują dużą ruchliwość.

Lotnictwo:

Olbrzymiemi sukcesami w r. 1934 mogą się poszczycić nasi lotnicy. W dwóch czołowych konkursach międzynarodowych Polacy zajęli bezapelacyjnie pierwsze miejsca, bijąc elitę lotniczą państw Europy i Ameryki. W Challenge'u pierwsze miejsce zajął kpt. Jerzy Bajan na „RWD 9" (mechanik Pokrzywka) przed drugim polskim lotnikiem Stanisławem Płonczyńskim również na „RWD 9" (mechanik Ziętek). Pierwszy z Niemców uplasował się dopiero na trzeciem miejscu.

W Międzynarodowych Zawodach Balonów Wolnych o Puhar Gordon Bennetta zdobyliśmy również pierwsze dwa miejsca. Pierwszym był kpt. Hynek na „Kościuszce", drugim kpt. Burzyński na „Warszawie".

Pod koniec roku dwaj polscy lotnicy por. Pomaski i inż. Szyszkowski zaatakowali rekord światowy długości lotu balonem w linji prostej. Atak nie udał się, ale naszym lotnikom na „Toruniu" udało się dotrzeć aż do Kaukazu w odległości 1470 klm. od miejsca startu, a więc znacznie dalej od odległości osiągniętej w zawodach o puhar Gordon Bennetta. Od rekordu światowego dzieli ten wynik zaledwie 80 klm.

Osobno należy zanotować o zwycięskim locie braci Adamowiczów przez Atlantyk z Nowego Yorku do Polski. Był to drugi polski zwycięski lot przez Atlantyk.

Strzelectwo:

O rozwoju sportu strzeleckiego w Polsce świadczy chociażby olbrzymia liczba zdobytych odznak, która już przekroczyła 300.000. Na IX narodowych zawodach strzeleckich myśliwskich i łuczniczych pobito dziesiątki rekordów polskich i wyrównano szereg światowych. W międzypaństwowych zawodach korespondencyjnych Polska przegrała z Szwecją 2697:2788, a z Estonją 6077:6269. Zato w drugich braterskich zawodach strzeleckich w Rydze Polska zajęła pierwsze miejsce przed Estonją, Łotwą i Finlandją.

Na mistrzostwach Europy pocztowców w Budapeszcie zajęliśmy drugie miejsce za Węgrami.

Na międzynarodowych zawodach w strzelaniu myśliwskiem do rzutków i gołębi w St. Remo Polska zajęła trzecie miejsce na 22 państwa, biorące udział w zawodach.

Łucznictwo:

W łucznictwie reprezentacja kobieca Polski zdobyła ponownie mistrzostwo świata, zarówno drużynowo, jak i indywidualnie. Na pierwszy plan wybiły się Kurkowska-Spychajowa, Moczulska i Trajdosówna. Pobiły one szereg rekordów świata na różnych dystansach i z różnych odległości.

Wśród panów Polska na mistrzostwach świata zajęła piąte miejsce. Wyróżnił się z naszych zawodników Sawicki.

Automobilizm:

Sport automobilowy w roku ubiegłym nie przejawiał żadnej działalności. W kraju nie zorganizowano ani jednej ważniejszej imprezy automobilowej. Zagranicą startowała jedynie Koźmianowa. Na wyścigu górskim w Eymoutiers zajęła ona drugie miejsce w swojej kategorji. W Klausen zdobyła również drugie miejsce w bardzo silnej konkurencji. W Bernie na Grand Prix Szwajcarji znalazła się na 10-em miejscu.

Motocyklizm:

Nasi motocykliści urządzili w roku ubiegłym kilka ciekawych imprez. Mecz motocykliwy Warszawa — Berlin w Warszawie wygrała Warszawa 14:10. Wyróżnili się Schweitzer, Langer i Docha. Na mistrzostwach słowiańskich w Zagrzebiu Polska zajęła trzecie miejsce za Czechosłowacją i Jugosławją, a przed Bułgarją. Indywidualnie Bathelt zajął również trzecie miejsce.

Urządzony po raz pierwszy strzelecki bieg motocyklowy „Szlakiem Kadrówki" zgromadził rekordową liczbę przeszło 150 maszyn. Zwyciężył indywidualnie Pienciak (Kraków), a drużynowo Związek Strzelecki Kielce.

Mistrzostwo Polski na torze zdobył Bathelt (Bielsk) przed Langerem (Legja Warszawa).

Gry sportowe:

Gry sportowe zyskują u nas coraz więcej zwolenników. Liczba członków w roku ubiegłym znacznie wzrosła. Poziom naszych gier nie jest najgorszy; w Europie zajmujemy w każdym razie średnią klasę.

W roku ubiegłym Polska wzięła udział w mistrzostwach świata koszykówki kobiecej, zajmując trzecie miejsce za Francją i Ameryką. Spotkanie z Francją przegraliśmy 36:20. W międzypaństwowym meczu hazeny Polska przegrała z Jugosławją 3:10. W Białogrodzie reprezentacja Warszawy zrewanżowała się, bijąc Białogród 8:3. W Szczypiorniaku odbyły się pierwsze międzynarodowe imprezy, przyczem drużyna niemiecka Deutsche Studentenschaft z Wrocławia wygrała zarówno w Warszawie, jak i w Krakowie, przegrała natomiast z mistrzem Polski Katowicką Pogonią 5:8.

Mistrzostwo Polski zdobyły w koszykówce męskiej — YMCA Kraków, w koszykówce kobiecej — Polonia Warszawa w hazenie — IKP Łódź, w siatkówce męskiej i kobiecej — AZS Warszawa, w szczypiorniaku — Pogoń Katowice.

Mistrzem Polski w palancie został KS Strzał z Dobieska Starego. Ten ostatni sport, jak wiadomo, uprawiany jest jedynie na Śląsku.

Ping-Pong:

Największym sukcesem naszych ping-pongistów było zwycięstwo nad Niemcami 7:2. Międzynarodowy turniej ping-pongowy w Gdańsku wygrał Ehrlich (Polska), a w grze podwójnej para polska Ehrlich — Loewenhertz. Pozatem szereg sukcesów odniósł Ehrlich w Paryżu.

Mistrzostwo Polski zdobył Schiff (Samson Tarnów).

Atletyka:

Poziom naszych zapaśników niewiele się podniósł, mimo, że liczba klubów i poszczególnych członków znacznie wzrosła. Zaznaczył się jednak pewien rozwój wszerz, przedewszystkiem na terenie Warszawy.

Nasi zapaśnicy startowali w roku ubiegłym na mistrzostwach Europy w Rzymie, nie dochodząc wogóle do finałów i nie odgrywając poważniejszej roli. Mecz Polska — Austrja zakończył się zwycięstwem Austrji 14:8. Drugie międzynarodowe spotkanie Budapeszt — Śląsk przyniosło nam również porażkę 2:15. Mecz Wrocław — Poznań został przez Poznań przegrany 6:18. Jedyny sukces odniósł Śląsk polski, bijąc niemiecki Śląsk 14:9.

Mistrzostwo Polski w zapaśnictwie zdobyli kolejno: Mianowski, Pyć, Ślązak, Rejniak, Książkiewicz, Gwóźdź i Puciata, a w podnoszeniu ciężarów: Himel, Rusek, Derbot, Stylec I, Grzybek i Malinka.

Hokej na trawie:

Hokej na trawie, jak wiadomo, istnieje tylko na terenie Poznania. W roku ubiegłym Związek nie wykazał żadnej działalności. Nie zorganizowano żadnej imprezy w ciągu całego roku.

Hokej na lodzie:

Największym sukcesem naszych hokeistów w roku ubiegłym było zwycięstwo nad mistrzem Europy — reprezentacją Niemiec w stosunku 5:0. Pozatem pod koniec roku nieoficjalna reprezentacja Polski wygrała z berlińskim Brandenburger S. C. 2:0 i zremisowała 2:2. Na międzynarodowych mistrzostwach w Krynicy, pierwsze miejsce zajęła Cracovia przed wiedeńskim Währingiem. Ponadto Pogoń na międzynarodowym turnieju bokejowym wygrała z budapeszteńskim F.T.C. 1:0. Czarni lwowscy bawili w Rumunji, gdzie pokonali bukareszteński klub „Telephon" 2:1 i mistrza Rumunji Tenis Club Romania 4:1. Mimo tych sukcesów hokej polski zrobił małe postępy i w dalszym ciągu dzieli go różnica klasy od extraklasy europejskiej, nie mówiąc już o drużynach zamorskich.

Mistrzostwo Polski zdobył AZS. Poznań przed Czarnymi ze Lwowa. Nagrodę za najbardziej dżentelmeńską grę otrzymała warszawska Legja.

Narciarstwo:

Narciarze polscy w dalszym ciągu zajmują jedno z przodujących miejsc na świecie. W roku ubiegłym odnieśliśmy szereg nowych triumfów. Na mistrzostwach Europy zajęliśmy w kombinacji norweskiej trzecie miejsce w Europie za Norwegją i Finlandją, a przed Szwecją, Austrją i Niemcami.

Na mistrzostwach narciarskich państw słowiańskich spowodu chwilowej niedyspozycji niektórych naszych zawodników pierwsze miejsce zdobyła Czechosłowacja przed Polską i Jugosławją. Zrewanżowaliśmy się jednak na mistrzostwach narciarskich Czechosłowacji, gdzie nasi zawodnicy pokonali bezapelacyjnie extraklasę czeską. Mi-

strzostwo narciarskie Czechosłowacji zdobył Bronisław Czech, a wicemistrzostwo również Polak, Stanisław Marusarz. W konkursie skoków o mistrzostwo Czechosłowacji Polacy zajęli aż trzy pierwsze miejsca (1. Marusarz, 2. Łuszczek, 3. A. Marusarz). Narciarski trójmecz graniczny wygrała wreszcie Polska przed Czechosłowacją i Rumunją.

Na mistrzostwach Węgier Legierski zajął 5 miejsce, a Marusarz Jan — 7. Pozatem narciarze śląscy zanotowali szereg mniejszych sukcesów na międzynarodowych zawodach w Czechosłowacji.

Mistrzostwo narciarskie Polski zdobył Bronisław Czech. W kombinacji alpejskiej mistrzostwo uzyskał Kraus (Czechosłowacja), na 18 klm. Musil (Czech.) w skokach — Nils Eie (Norwegja), w slalomie — Haim Hubert (Jugosławja), w maratonie — Musil (Czechosł.), w biegu sztafetowym 5×10 klm. — Czechosłowacja.

Mistrzostwo pań zdobyła Staszel-Polankowa.

Łyżwiarstwo:

W sporcie łyżwiarskim największym naszym sukcesem było zdobycie mistrzostwa państw słowiańskich na wszystkich dystansach i we wszystkich konkurencjach, za wyjątkiem jazdy figurowej panów. W jeździe figurowej parami — mistrzowska para Polski Bilorówna—Kowalski zajęła na mistrzostwach Europy w Pradze trzecie miejsce, a czwarte miejsce na oficjalnych mistrzostwach świata w Helsingforsie i nieoficjalnych mistrzostwach świata w Sztokholmie. W jeździe szybkiej Nehringowa pobiła rekord światowy na 5000 mtr. Pobito pozatem szereg rekordów polskich męskich i kobiecych.

Mistrzostwo Polski zdobyli w jeździe szybkiej panów Kalbarczyk, w jeździe szybkiej pań — „Lena". W jeździe figurowej pierwszym był wśród panów — Staniszewski, wśród pań — Popowiczowa, a parami Bilorówna i Kowalski. Drużynowe mistrzostwo Polski zdobyła Polonia przed AZS i Warszawianką.

Saneczkarstwo:

Saneczkarstwo jest w dalszym ciągu uprawiane prawie wyłącznie na terenie Krynicy. W roku ubiegłym nasi saneczkarze startowali na mistrzostwach Europy zajmując nieszczególne miejsca. Wśród panów Enkier zajął 7 miejsce, a wśród pań Enkierówna — ósme.

Mistrzostwo Polski zdobyli: w jedynkach panów — Frączkowski, w jedynkach pań — Enkierówna, a w dwójkach para Witkowski—Frączkiewicz.

Gimnastyka:

Gimnastyka, jak i dotychczas uprawiana jest przeważnie przez gniazda „Sokoła". Jedyny występ naszych gimnastyków na terenie zagranicznym zakończył się niezbyt pomyślnie. Na mistrzostwach świata w Budapeszcie zajęliśmy zaledwie 10 miejsce, a w klasyfikacji pań — trzecie miejsce. Sukcesem organizacyjnym było powierzenie „Sokołowi" urządzenie międzynarodowego Zlotu Sokołów w 1935 r. w Warszawie

REKORDY I MISTRZOSTWA ŚWIATA, EUROPY I POLSKI

Rekordy lekkoatletyczne świata i Polski.

Męskie.

Konkurencja	Rekordy światowe			Rekordy polskie		
60 mtr.	—	—	—	Sikorski	Polonia	6,4
100 „	Williams	Kanada	10,3	Trojanowski II	„	10,7
200 „	Locke	Ameryka	20.6	„	„	22
300 „	Paddock	„	33,2	Drozdowski	—	36 5
400 „	Carr	„	46,2	Biniakowski	Warta	48,8
500 „	Eastman	„	1:02,8	Maszewski	Polonia	1:06,8
800 „	Hampson	Anglja	1:49,8	Kucharski	Jagiellonja	1:53,4
1.000 „	Ladoumegue	Francja	2:23.6	Kusociński	niestow.	2:29,2
1.500 „	Bonthron	Ameryka	3:48,8	„	„	3:54
2.000 „	Ladoumegue	Francja	5:21,8	„	„	5:32,4
3.000 „	Nielsen	Danja	8:18,4	„	„	8:18,8
5.000 „	Lehtinen	Finlandja	14:17	„	„	14:40,6
10 klm.	Nurmi	„	30:06,2	„	„	30:11,4
15 „	„	„	46:49,6	Freyer	Polonia	50:58.8
20 „	„	„	1:04:38,4	Milcz	Rezerwa	1:14:06,8
25 „	Marttelin	„	1:22:28,8	Lech	M. Dąbr.	1:38:10,4
30 „	Ribas	Argentyna	1:40:57,6	Freyer	Polonia	2:01:36
1 mila	Cuningham	Ameryka	4:06 8	—	—	—
2 „	Nurmi	Finlandja	8:59 6	Kusociński	Warszaw.	9:00,2
3 „	Lehtinen	„	13:50 6	—	—	—
4 „	Iso-Hollo	„	19:01	Kusociński	Warszaw.	19:02,6
5 „	Nurmi	„	24:06 2	—	—	—
6 „	„	„	29:36,4	—	—	—
1 godz.	„	„	19.210	Freyer	Polonia	17.279,2
2 „	Harper	Anglja	33,653	—	—	—
110 m. płotki	Beard	Ameryka	14,2	Trojanowski I.	AZS. W-wa	15,5
200 „ „	Brockins	„	23	„	„	26,5
400 „ „	Hardin	„	50 6	Kostrzewski	„	54 2

Konkurencja	Rekordy światowe			Rekordy polskie		
4 × 100 mtr.	Stany Zjedn.	Ameryka	40	Reprezentacja	—	43,4
4 × 200 „	„	„	1:25,8	„	—	1:43.
4 × 400 „	„	„	3:08,2	A. Z. S.	Warszawa	3:26,8
4 × 800 „	„	„	7:41,4	—	—	—
4 × 1500 „	Anglja	Anglja	15:55,6	Warszawianka	Warszawa	17:00,4
3 × 1000 „	—	—	—	A. Z. S.	„	7:46,6
10 × 100 „	—	—	—	„	„	1:51,8
Olimpijska	—	—	—	Reprezentacja	—	3:22,8
Szwedzka	Stany Zjedn.	Ameryka	1:53,3	„	—	2:01,8
50 klm. chód	Johnson	Anglja	4:36:30	Krzyczkowski	Zw. Strzel.	5:00:55
Wdal	Nambu	Japonja	7,98	Nowak	—	7,38
Wdal z miejsca	Ewry	Ameryka	3,47	Dzwonkowski	AZS. Gd.	2,99
Wzwyż	Marty	„	2,06	Pławczyk	AZS. Warsz.	1,96
Wzwyż z m.	Goehring		1,67	Cejzik	Polonia	1,44
Tyczka	Graber	„	4,37	Sznajder	Pogoń Kat.	3,90
Trójskok	Oshima	Japonja	15 82	Luckhaus	Jagiellonja	14,96
Kula	Torrance	Ameryka	17,40	Heljasz	Warta	16,05
Kula oburącz	Heljasz	Polska	28,86	„	„	28,86
Dysk	Andersson	Szwecja	52,42	„	„	46,26
Dysk oburącz	Viding	Estonja	90,50	Szydłowski	AZS.W-wa	75.94,5
Oszczep	Matti Järvinen	Finlandja	76 66	Mikrut Wł.	Sok. Bydg.	63,20
Oszczep obur.	Häckner	Szwecja	114,28	Lokajski	Warszaw.	104,80
Młot	Ryan	Ameryka	57,77	Więckowski	Sokół Pom.	40,85
Pięciobój	—	—	—	Siedlecki	Legja W.	3953
Dziesięciobój	Sievert	Niemcy	8790,46	„	„	7853

UWAGA: Nie wszystkie rekordy zostały już zatwierdzone.

Rekordy kobiece.

Konkurencja	Rekordy światowe			Rekordy polskie		
50 mtr.	Mejzlikova	Czechosłow.	6,4	Walasiewiczówna	Grażyna	6,4 sek.
60	Walasiewiczówna	Polska	7,3	„	„	7,3
80	„	„	9,8	„	„	9 8
100	„	„	11,7	„	„	11,7
200	„	„	23,8	„	„	23,8
250	„	„	32,3	„	„	32,3
400	„	„	58	„	„	58
500	„	„	1:17,3	„	„	1:17,3
800	Koubkova	Czechosłow.	2:12,4	„	„	2:18,2
1000	Lunn	Anglja	3:00,6	„	„	3:02,5
80 m. płotki	Engelhardt	Niemcy	11,6	Schabińska	AZS W-wa	12,4
4 × 75	Czechosłowacja	—	37,4	Grażyna	Warszawa	39,4
4 × 100	Ameryka	—	46,9	Reprezentacja	—	50,2
4 × 200	Niemcy	—	1:45,8	A.Z.S	Warszawa	1:52
10 × 100	Anglja	—	2:04,4	„	„	2:20
3 × 800	Niemcy	—	7:37,4	Pogoń	Katowice	7:54,2
200×100×75×60	—	—	—	Reprezentacja	—	56
100×100×200×800	Czechosłowacja	—	3:14 4	Rozdzień Szopienice	śląsk	3:32,2
Wdal	Hitomi	Japonja	5,98	Walasiewiczówna	Grażyna	5,84
Wdal z miejsca	Lyford	Ameryka	2,62,5	Hulanicka	„	2,50
Wzwyż	Shiley i Didrikson	„	1,67	Krajewska	AZS. Pozn.	1,50,5
Wzwyż z m.	Gottlieb	Austrja	1,32	—	—	—
Kula	Mauermayer	Niemcy	14,38	Wajsówna	Sokół Pabj.	12,09
Kula oburącz	Jungkunz	„	21,47	Jasieńska	AZS. Pozn.	20,07
Dysk	Wajsówna	Polska	44,19,5	Wajsówna	Sokół Pabj.	44,19,5
Dysk oburącz	Cejzikowa	„	67,82	Cejzikowa	—	67,82
Oszczep	Gindell	Ameryka	46,74,5	Kwaśniewska	Ł.K.S.	40,50
Oszczep obur.	Gelius	Niemcy	62,63	Smętkówna	„	59,34
Trójbój	Braumilller	„	248	Sikorzanka	Stadjon	190
Pięciobój	Mauermayer	„	377	Kwaśniewska	Ł.K.S.	282

UWAGA: Niektóre rekordy są nieoficjalne, a niektóre wymagają jeszcze zatwierdzenia.

Mistrzowie lekkoatletyczni Europy i świata w r. 1934.

Konkurencja	Mistrzostwa Europy			Najlepszy wynik świata w r. ub.		
100 m.	Berger	Holandja	10,6	Metcalfe	Ameryka	10,3
200	„	„	21,5	„	„	20,2
400	Metzner	Niemcy	47 9	Hardin	„	47
800	Szabo	Węgry	1:52	Eastman	„	1:49,8
1.500	Beccali	Węgry	3:54,6	Bonthron	„	3:48,8
5.000	Rochard	Francja	14:36,8	Rochard	Francja	14:36,8
10.000	Salminen	Finlandja	31:02,6	Salminen	Finlandja	31:02,6
110 m. płotki	Kovacs	Węgry	14,8	Beard	Ameryka	14,2
400 „	Scheele	Niemcy	53,2	Hardin	„	50,6
4×100	Niemcy	„	41	—	—	—
4×400	„	„	3:14,1	—	—	—
Wzwyż	Kotkas	Finlandja	2,00	Marty	Ameryka	2,06
Wdal	Leichum	Niemcy	7,45	Owens	„	7,82
Tyczka	Wegner	„	4.00	Deacon	„	4,33
Trójskok	Peeters	Holandja	14,89	Oshima	Japonja	15,82
Dysk	Andersson	Szwecja	50,38	Andersson	Szwecja	52,42
Oszczep	Järvinen M.	Finlandja	76,66	Järvinen M.	Finlandja	76,66
Kula	Viiding	Estonja	15,19	Torrance	Ameryka	17,40
Młot	Pörhöla	Finlandja	50,34	Jansson	Szwecja	52,59
Maraton	Toivonen	„	2:52:29	—	—	
Chód 50 klm.	Dahlinsch	Łotwa	4:49:52,6	—	—	
Dziesięciobój	Sievert	Niemcy	8103,245	Sievert	Niemcy	8790.

Mistrzowie lekkoatletyczni Polski w r. 1934.

Konkurencja	Zawodnik	Klub	Wynik
Zawody męskie			
100 mtr.	Trojanowski II	Polonia Warszawa	10,7 sek
200	Biniakowski	Warta Poznań	22,1
400	„	„ „	50,6
800	Kucharski	Jagiellonja Białyst.	1:59
1.500	„	„ „	4:59
5.000	Fiałka	Cracovia Kraków	15:28
10.000	„	„ „	33:11
110 m. płotki	Wieczorek	W.K.S. Wilno	15,6
400	Kostrzewski	A.Z.S. Warszawa	58,9
4 × 100 mtr.	A.Z.S.	Warszawa	44,7
4 × 400	Warta	Poznań	3:32,2
Olimpijska	„	„	3:25
Szwedzka	„	„	2:07,4
Skok wdal	Hoffman	Warta Poznań	6.97 m.
„ wzwyż	Pławczyk	A.Z.S. Warszawa	1.83
„ o tyczce	Sznajder	Pogoń Katowice	3.70
Rzut kulą	Heljasz	Warta Poznań	15.50
„ dyskiem	Siedlecki	Legja Warszawa	44
„ oszczepem	Lokajski	Warszawianka	62.68
„ młotem	Więckowski	Sokół Bydgoszcz	38,80
Trójskok	Luckhaus	Jagiellonja Białyst.	14.96
Bieg naprzełaj	Fiałka	Cracovia Kraków	31:30,4 s.
3000 m. z przeszk.	Soldan	„ „	10 16,2
Maraton	Garncarz	Pogoń Lwów	3:00:12
Chód 50 klm.	Krzyczkowski	Zw. Strzel. W-wa	5:04:51
Bieg Narodowy	Noji	Sokół Poznań	24:50,6
Pięciobój	Lokajski	Warszawianka	3759,105 p
Dziesięciobój	Pławczyk	A.Z.S. Warszawa	7527,523

Konkurencja	Zawodnik	Klub	Wynik
Z a w o d y k o b i e c e			
60 mtr.	Walasiewiczówna	Grażyna W-wa	8 sek.
100	„	„ „	12,6
200	„	„ „	27,3
800	Świderska	A.Z.S. Poznań	2:33,6
80 m. płotki	Freiwaldówna	Makabi Kraków	12,4
4 × 100 mtr.	Stadjon	Chorzów	55,1
4 × 200	A. Z. S.	Poznań	1:54,2
Skok wdal	Wenclówna	Skra Warszawa	5,13 m.
Wdal z miejsca	Sikorzanka	Stadjon Chorzów	2 36
Skok wzwyż	Orzełówna	„ „	1,40
Rzut kulą	Wajsówna	Sokół Pabjanice	11,07
„ dyskiem	„	„ „	37,29
„ oszczepem	Kwaśniewska	ŁKS Łódź	39,61
Bieg na przełaj	Nowacka	AZS Warszawa	3:04 sek.
Trójbój	Kwaśniewska	ŁKS Łódź	187 p.
Pięciobój	„	„ „	252

Klasyfikacja światowej lekkoatletyki kobiecej.

Klasyfikacja państw świata		Klasyfikacja kobiecych klubów w Polsce	
1. Niemcy	95 pkt.	1. Stadjon — Chorzów	143 pkt.
2. *Polska*	33	2. ŁKS — Łódź	84
3. Anglja	31	3. AZS — Poznań	82
4. Kanada	20	4. Pogoń — Katowice	69
5. Czechosłowacja	18	5. AZS — Warszawa	46
6. Afryka Południ.	14	6. Grażyna — Warsz.	42
7. Szwecja	11	7. Sokół — Łódź	37
8. Austrja	9	8. AZS — Lwów	28
9. Japonja	7	9. Skra — Warszawa	24
10. Holandja	6	10. Makabi — Kraków	23
11. Włochy	3	11. Sokół — Czeladź	13
12. Francja	2	12. Warta — Poznań	8
		13. Sokół — Lwów	8
		14. Makabi — Wilno	6
		15. Zjednoczenie — Łódź	3

Klasyfikacja państw w lekkiej atletyce męskiej za r. 1934.

Klasyfikacja państw świata		Klasyfikacja państw Europy		Klasyfikacja klubów w Polsce	
1) Ameryka	469	1) Finlandja	85,5	1) AZS W-wa	203
2) Finlandja	129	2) Niemcy	76,5	2) Warta Pozn.	153
3) Szwecja	87	3) Szwecja	64,5	3) Jagiellonja	72
4) Niemcy	74	4) Węgry	27,5	4) Cracovia	67
5) Japonja	48	5) Francja	24	5) Warszawianka	65
6) Węgry	24	6) Włochy	21,5	6) Stadjon	48
7) Francja	24	7) Anglja	14,5	7) Legja W-wa	45
8) Polska	22	8) Holandja	14	8) WKS Śmigły	39
9) Australja	20	*9) Polska*	12	9) Sokół Leszno	35
10) Norwegja	17	10) Norwegja	11	10) Pogoń Kat.	25
11) Włochy	16	11) Grecja	7	11) Sokół Pozn.	22
12) Anglja	16	12) Szwajcarja	6	12) Strzelec W.	21
13) Holandja	16	13) Estonja	4	13) Sokół Bydg.	19
14) Estonja	8	14) Danja	2	14) Pol. W-wa	18
15) Indje	7	15) Irlandja	1	15) Pogoń Lwów	15
16) Łotwa	6	Czechosłowacja	0	16) SKS Łódź	10
17) Szwajcarja	4	Belgja	0	17) PKS W-wa	8
18) Grecja	4	Hiszpanja	0	18) AZS Poznań	7
19) Danja	3	Austrja	0	19) Poczt. Wilno	6
20) Brazylja	3	Rumunja	0	20) Sokół Lwów	6
21) Irlandja	1	Jugosławja	0	21) Zjednocz.	5
22) Czechosłow.	0	Bułgarja	0	22) Sok. Chojnice	5
23) Belgja	0	Turcja	0	23) Strzelec Bydg.	5
24) Austrja	0	Łotwa	0	24) Krusche Ender	3
25) Łotwa i t. d.	0	Litwa i t. d.	0	25) ŁKS	2

UWAGA: Przy klasyfikacji państw świata punktowano 10 pierwszych miejsc w każdej konkurencji; w klasyfikacji państw Europy — 6 miejsc.

Rekordy pływackie świata i Polski.

Konkurencja		Rekordy światowe			Rekordy polskie		
		W y n i k i m ę s k i e					
Styl dowolny	100 m.	Peter Fick	Ameryka	56,8	Bocheński	AZS Warsz.	1:00,4
	200	Weissmüller	„	2:08	„	„	2:20,6
	300	Gillhula	„	3:24,4	„	„	3:58,6
	400	Makino	Japonja	4:46,8	„	„	5:17,4
	500	Medica	Ameryka	5:57,8	„	„	7:00
	800	Makino	Japonja	10:01,2	„	„	11:17,5
	1,000	Kitamura	„	12:42,6	Karliczek	EKS Katow.	14:22,2
	1,500	Arne Borg	Szwecja	19:07,2	„	„	21:52,8
	3,000	—	—	—	Kratochwila	AZS. Warsz.	52:27,5
	5,000	—	—	—	Jurkowski	Polonia	1:38:42,6
	5×50	—	—	—	EKS Katowice	—	2:21,2
	10×50	—	—	—	„	—	5:15
	4×100	—	—	—	„	—	4:38,8
	4×200	Japonja	—	8:58,4	„	—	10:41
Klasyczny	100 m.	Cartonet	Francja	1:12,4	Polak	Hakoah	1;23
	200	Koike	Japonja	2:24	Szrajbman	Legja	2;58
	400	Rademacher	Niemcy	5:50,2	Kaputek	T.P.G.N.	6;44 6
	500	Schwartz	„	7:33,1	Szrajbman	Legja	8;34,8
Na wznak	100 m.	Kojac	Ameryka	1:08,2	Karliczek	EKS	1;14,2
	200	„	„	2:32,2	„	„	3;00,2
	400	Kiyokawa	Japonja	5:30,4	Jastrzębski	AZS. Warsz.	6;36 2
Zm.	3×100m.	—	—	—	Reprezentacja	—	3;39 2
					AZS Warszawa	—	3:51,2

U w a g a: Nie wszystkie rekordy zostały już zatwierdzone.

Konkurencja		Rekordy światowe			Rekordy polskie		
		Wyniki			obiece		
Styl dowolny	100 m.	den Ouden	Holandja	1:04.8	Kratochwilówna	AZS. Warsz.	1:19,4
	200	„	„	2:28,6	„	„	3:02,9
	400	„	„	5:16	„	„	6:35
	500	Madison	Ameryka	7:12	„	„	9:15
	800	Kight	„	11:44,3	„	„	15:33,8
	1.000	Madison	„	14:44,8	„	„	19:36
	1.500	„	„	23:17,2	„	„	29:11,9
	3,000	—	—	—	Mehlerówna	Hakoah B.	1:08:54,9
	5.000	—	—	—	Antkowiakówna	Warta	2:01:14
	5×50	—	—	—	Legja Warszawa	—	3:34,9
	4×100	Ameryka	—	4:38	EKS Katowice	—	5:21,2
Klasyczny	100 m.	Dennis	Australja	1:24,6	Jarkuliszówna	T.P.G.N.	1:36
	200	Mayehata	Japonja	3:00,4	„	„	3:26
	400	„	„	6:24,8	„	„	7:13,3
	500	„	„	8:03.1	Mehlerówna	Hakoah B.	10:05,4
	4×100	—	—	—	Hakoah Bielsko	—	7:08,4
Na wznak	100 m.	Mastenbroek	Holandja	1:16,8	Nowakówna	Cracovia	1:35,4
	200	Harding	Anglja	2:50,4	„	„	3:32,4
	400	„	„	6:12.4	Szpigielsztajnówna	Makabi War.	9:39,6
Zm	3×100m.	—	—	—	Hakoah Bielsko	—	3:06,2
		—			Reprezentacja	—	4:40,4

Uwaga: Nie wszystkie rekordy zostały już zatwierdzone.

Mistrzowie Europy i Polski w pływaniu na rok 1934.

Konkurencja		Mistrzostwa Europy			Mistrzostwa Polski		
Zawody męskie							
Styl dowolny	100	Csik	Węgry	59,7	Bocheński	AZS	1:03,5
	200	—	—	—	Karliczek	EKS	2:27,8
	400	Taris	Francja	4:55,5	„	„	5:30
	1.500	„	„	20:01,5	„	„	22:57,2
	4×200	Węgry	—	9:30,2	EKS	Katowice	10:41
Klas.	100 m.	—	—	—	Pollak	Hakoah	1:24,4
	200	Sietas	Niemcy	2:49	Szrajbman II	Legja	3:05,2
Na wz.	100 m.	Besford	Anglja	1:11,7	Karliczek	EKS	1:18,8
Zm.	3×100 m.	—	—	—	AZS	Warszawa	3:51,2
Skok	Trampolina	Esser	Niemcy	137,74	Pietrzykowski	AZS	—
Zawody kobiece							
St. dow.	100 m.	den Ouden	Holandja	1:07.1	Morawska	Delfin	1.26,8
	400	Mastenbroek	„	5:27,4	„	„	7:08,4
	4×100	Holandja	—	4:41,5	EKS Katowice	—	6:23,8
Klas.	100 m.	—	—	—	Kandlówna	Hakoah	1:38,6
	200	Genenger	Niemcy	3:09,2	„	„	3:32,1
Na wz.	100 m.	Mastenbroek	Holandja	1:20,3	Morawska	Delfin	1:36,4
Skoki	Z wieży	Schiecke	Niemcy	35,43	Kokalij-Pietrzyk	AZS	30,23
	Trampoliny	Jensch	„	74,78	Szczygłówna	Cracovia	51,10

Klasyfikacja państw w pływaniu.

Kolejność	Klasyfikacja państw świata		Klasyfikacja państw Europy				Klasyfikacja klubów polskich	
			Pływanie męskie		Pływ. kobiece			
1.	Ameryka	49 p.	Niemcy	118	Holandja	88,5	EKS Kat.	196
2.	Japonja	27	Węgry	72	Niemcy	85	Legja W-wa	147
3.	Australja	5	Francja	37	Anglja	26	AZS W-wa	122
4.	Holandja	4	Włochy	34	Danja	25,5	Hakoah B.	85
5.	Węgry	4	Anglja	26	Francja	13	Giszowiec	80
6.	Niemcy	2	Czechosłow.	13	Szwecja	8	Delfin	58
7	Anglja	2	Belgja	10	Szwajcarja	3	Mak. Krak.	24
8.	Francja	2	Danja	10	Czechosł.	2	Cracovia	22
9.	Danja	1	Szwecja	8,5	Węgry	2	Ostrovia	14
10.	Filipiny	1	Szwajcarja	6,5	—		Unja	10
11.	Płd. Afryka	1	Holandja	4,5	—		Siemian.	8
12.	—		Finlandja	4	—		ŻASS	5
13.	—		Jugosławja	4	—		AZS Poznań	5
14.	—		Norwegja	4	—		Pogoń	4
15.	—		Polska	1	—		Czarni	3
16.	—		Hiszpanja	0	—			

Klasyfikacja państw świata, Europy i Polski w waterpolo.

1.	Węgry	Węgry	EKS Katowice
2	Ameryka	Niemcy	Makabi Kraków
3.	Niemcy	Belgja	AZS Warszawa
4.	Japonja	Szwecja	Cracovia
5	Brazylja	Jugosławja	Legja Warszawa
6.	—	Francja	—
7.	—	Hiszpanja	—
8.	—	Czechosłowacja	—

MISTRZOWIE PIŁKARSCY

za rok 1934.

TYTUŁ	Państwo lub drużyna
Najlepsza drużyna świata	Wielka Brytanja
Oficjalny mistrz świata	Włochy
Wicemistrz świata	Czechosłowacja
Mistrz Europy	Włochy
Mistrz Ameryki Półn.	Stany Zjednocz. A. P.
Mistrz Ameryki Południ.	Argentyna
Mistrz Azji (nieoficjalny)	Chiny
Mistrz Europy środkowej	F. C. Bologna (Włochy)
Mistrz Polski	Ruch (Śląsk)
Mistrz Warszawy	Gwiazda
Mistrz Łodzi	Ł. T. S. G.
Mistrz Krakowa	Grzegórzecki K. S.
Mistrz Poznania	Legja
Mistrz Pomorza	Gryf (Toruń)
Mistrz Śląska	Śląsk (Świętochłowice)
Mistrz Kielc	Unja (Sosnowiec)
Mistrz Lublina	7 p. p. leg. (Chełm)
Mistrz Lwowa	Czarni
Mistrz Stanisławowa	Rewera
Mistrz Wołynia	P. K. S. (Łódź)
Mistrz Polesia	W. K. S. Brześć
Mistrz Wilna	W. K. S. Śmigły
Mistrz Białegostoku	W. K. S. Grodno

Kolarskie rekordy świata i Polski na r. 1934.

Konkurencja		Rekordy świata			Rekordy Polski		
Start lotny	100 m	Hourlier	Francja	5,4	—	—	—
	200	Schilles	Francja	11,6	Szamota	W.T.C	12,2
	300	—	—	—	„	„	18,8
	400	—	—	—	„	„	25,2
	500	Michard	Francja	29,8	„	„	31,6
	1000	Michard	Francja	1:06,6	Lange	„	1:10,2
	3000	—	—		Szymczyk	„	4:14
Start zatrzymany	1 klm	Michard	Francja	1:10,4 s.	—	—	—
	3	Archambaud	Francja	3.59,8	—	—	—
	5	van Hout	Holandja	6:28,1	Bryszke	W.T.C	7:20,2
	10	van Hout	Holandja	13:07	„	„	14:53,8
	15	van Hout	Holandja	19:52	„	„	22:29
	20	Binda	Włochy	27:05,8	„	„	30:05,6
	25	—	—	—	„	„	37:44,6
	30	Egg	Szwajcarja	40:58	„	„	45:29
	35	—	—	—	„	„	53:12
	40	Egg	Szwajcarja	54:38,4	„	„	1:00:52
	45	—	—		„	„	1:09:24
	50	Binda	Włochy	1:08:35,4	„	„	1:17:22,6
	100	Rousseau	Francja	2:30:39,4	—	—	—
	1 godz.	Egg	Szwajcarja	44.247 m.	Bryszke	W.T.C	39,440 m
za prowadzeniem motoru	1 klm	Benassac	Francja	1:03 s.	—	—	—
	5	Aime Constant.	Francja	3:01,2	Stahl	W.T.C	4:10s.
	10	„	Francja	5:29,2	„	„	8:12,8
	15	„	Francja	7:53,6	„	„	12:14,4
	20	„	Francja	10:18	„	„	16:16,8
	25	—	—	—	„	„	20:15,4
	30	Grant	Francja	19:32,4	„	„	25:40
	35	—	—	—	„	„	29:54,8
	40	Grant	Francja	25:13,8	„	„	34 11
	45	—	—	—	„	„	38:25
	50	Grant	Francja	32:16,4	„	„	42:37,4
	75	—	—	—	„	„	1:04:00,4
	100	Grant	Francja	1:10:05,4	„	„	1:25:57,2
	1 godz.	Grant	Francja	90,971 m.	—	—	—

Mistrzowie kolarscy świata i Polski na rok 1934.

Mistrz świata amatorów na torze	Pola	Włochy
Wicemistrz świata amator. na torze	Vliet	Holandja
Mistrz świata amatorów na szosie	Pellenaars	Holandja
Wicemistrz świata amator. na szosie	Deforge	Francja
Mistrz świata zawodowców na torze	Scherens	Belgja
Wicemistrz świata zawod. na torze	Richter	Niemcy
Mistrz świata zawodowców na szosie	Kaers	Belgja
Wicemistrz świata zawod. na szosie	Guerra	Włochy
Mistrz świata sztajerów	Metze	Niemcy
Wicemistrz świata sztajerów	Krewer	Niemcy
Drużynowy mistrz świata	Belgja	—
Drużynowy wicemistrz świata	Niemcy	—
Mistrz Polski na torze	Pusz	W. T. C.
„ „ zawod. na torze	Szamota	W. T. C.
„ „ długodyst. na torze	Włodarczyk	W. T. C.
„ „ na szosie	Kiełbasa	A. K. S.
„ „ w biegu naprzełaj	Kiełbasa	A. K. S.
Piłka rowerowa: Mistrz świata	Niemcy	—
„ „ Wicemistrz świata	Belgja	—
„ „ Mistrz Polski	Klub Cykl. 08	Siemianowice
„ „ Wicemistrz Polski	Charlotka	M. Dąbrówka

TENIS.

Najlepsi tenisiści świata.

Lista Wallis Myersa za r. 1934.

Mężczyźni			Kobiety		
1.	Perry	Anglja	1.	Round	Anglja
2.	Crawford	Australja	2.	Jacobs	Ameryka
3.	Cramm	Niemcy	3.	Sperling	Danja
4.	Austin	Anglja	4.	Palfrey	Ameryka
5.	Allison	Ameryka	5.	Scriven	Anglja
6.	Wood	Ameryka	6.	Mathieu	Francja
7.	Menzel	Czechosłow.	7.	Payot	Szwajcarja
8.	Shields	Ameryka	8.	Hartigan	Ameryka
9.	Stefani	Włochy	9.	Aussem	Niemcy
10.	Boussus	Francja	10	Babcock	Anglja

Najlepsi teniści polscy.

Lista klasyfikacyjna P. Z. L. T. za r. 1934.

Mężczyźni		Kobiety	
1.	Tłoczyński	1.	Jędrzejowska
2.	Hebda	2.	Volkmerówna
3.	Tarłowski	3.	Lilpopówna
4.	Wittman	4.	Neumanówna
5.	Bratek	5.	Rudowska
6.	Spychała	6.	Orzechowska
7.	Stolarow J.	7.	Wełeszczukowa
8.	Warmiński		—
9.	Popławski		—
10	Majewski		—

Tenisowe mistrzostwa drużynowe świata i Polski.

TYTUŁ	Państwo lub drużyna
Mistrz świata	Wielka Brytanja
Wicemistrz świata	Stany Zjednoczone
Mistrz strefy europejskiej	Australja
Wicemistrz Europy	Czechosłowacja
Mistrz Ameryki	Stany Zjedn. A. P.
Mistrz Azji	Japonja
Mistrz Afryki	Unja Poł. Afryk.
Mistrz Polski	Legja Warszawa
Wicemistrz Polski	Lwowski Klub Tenisowy

BOKS.

Mistrzowie boksu amatorskiego.

Waga	Mistrz świata (Olimpjada)		Mistrz Europy		Mistrz Polski	
Musza	Enekes	Węgry	Palmer	Anglja	Czortek	Skoda
Kogucia	Gwynne	Kanada	Enekes	Węgry	Rogalski	Warta
Piórkowa	Robledo	Argentyna	Kaestner	Niemcy	Forlański	Warsz.
Lekka	Stevens	Pd. Afryka	Facchini	Włochy	Sipiński	Warta
Półśrednia	Flynn	Ameryka	Mac Cleave	Anglja	Seweryniak	Skoda
Średnia	Barth	Ameryka	Szigeti	Węgry	Majchrzycki	Warta
Półciężka	Carstens	Pd. Afryka	Zehetmayer	Austrja	Antczak	Skoda
Ciężka	Lovell	Argentyna	Bärlund	Finlandja	Piłat	Warta
Klasyfikacja drużynowa	1) Ameryka 2) Argentyna 3) Południowa Afryka		1) Węgry — 22 pkt. 2) Anglja — 12 „ 3) Niemcy — 12 „ 4) Polska — 12 „		1) Warta Poznań 2) Skoda Warszawa	

Mistrzowie boksu zawodowego.

Waga	Mistrz świata		Mistrz Europy	
Musza	Jackie Brown	Anglja	Praxille Gydè	Francja
Kogucia	Al Brown	Panama	Petit Biquet	Belgja
Piórkowa	Freddy Miller	Ameryka	Jose Girones	Hiszpanja
Lekka	Barney Ross	„	Orlandi	Włochy
Półśrednia	Jimmy Mc. Larnin	„	Gustav Eder	Niemcy
Średnia	Tadeusz Jarosz	„	Marcel Thil	Francja
Półciężka	Bob Olin	„	„	„
Ciężka	Max Baer	„	Primo Carnera	Włochy

MISTRZOSTWA WIOŚLARSKIE ŚWIATA, EUROPY I POLSKI.

Konkurencja		Mistrzostwa świata (Olimpjada)	Mistrzostwa Europy	Mistrzostwa Polski
Jedynki		Pearce (Austr.)	Schäser (Niem.)	Verey
Dwójki	bez sternika	Anglja	Austrja	04 Poznań
„	ze sternikiem	Ameryka	Węgry	04 Poznań
„	podwójne	„	Szwajcarja	W. T. W.
Czwórki	bez sternika	Anglja	Niemcy	W. T. W.
„	ze sternikiem	Niemcy	Włochy	B. T. W.
Ósemki		Ameryka	Węgry	B. T. W.

Klasyfikacja państw w wioślarstwie.

Kolejność	Klasyfikacja państw świata		Klasyfikacja państw Europy		Klasyfikacja klubów polskich	
1	Ameryka	11	Niemcy	40	Kaliskie Tow. Wiośl.	418
2	Niemcy	7	Francja	34	Warszaw. Tow. Wiośl.	346,5
3	Anglja	6	Szwajcarja	30	Bydgoskie Tow. Wiośl.	301
4	Włochy	5	Włochy	29	WKS Grodno	260,5
5	Polska	4	Węgry	29	Wisła Warsz.	249,5
6	Australja	3	Austrja	13	Kol. P. W. Bydgoszcz	216
7	Kanada	2	Danja	13	WKS Śmigły	199
8	N. Zelandja	2	Polska	12	04 Poznań	149
9	Francja	1	Jugosławja	7	AZS Wilno	131,5
10	Urugwaj	1	Holandja	7	RKS Prąd Warsz.	118

Klasyfikacja państw świata w żeglarstwie.

(Na podstawie danych olimpińskich).

1. Ameryka
2. Szwecja
3. Kanada
4. Francja

REKORDY AUTOMOBILOWE.

Rekord światowy	Szybkość w klm.	Rekord polski	Szybkość w klm.
Malcolm Campbell	437,908	inż. Liefeld	184,673

REKORDY MOTOCYKLOWE.

Kategorja	Rekord świata	Szybkość w klm.	Rekord polski	Szybkość w klm.
175 ccm	Bonazzi	161,54	—	—
250	Bonazzi	161,54	Frankowski	122,762
350	Milhoux	179,19	Rychter	125,501
500	Henne	214 22	Nagengast	150,959
750	„	244,40	Schweitzer	140,540
1000	„	244,40	—	—

GIMNASTYCZNE MISTRZOSTWA ŚWIATA.

Kolejność	Mistrz. męskie		Mistrz. kobiece	
1	Szwajcarja	787,30	Czechosłowacja	738,06
2	Czechosłowacja	772,90	Węgry	734,40
3	Niemcy	769,50	Polska	629,48
4	Włochy	—	Francja	521,31
5	Finlandja	—	Bułgarja	—
6	Węgry	—	—	—
10	Polska	589,80	—	—

Indywidualnie mistrzem świata został Mack (Szwajcarja). W poszczególnych konkurencjach mistrzostwa zdobyli: w ćwiczeniach na drążku — Winter (Niemcy), na poręczach — Mack, w ćwiczeniach na kołkach — Hudetz (Czechosłowacja). w skokach przez konia—Mack.

MISTRZOWIE SZERMIERKI.

Konkurencja	Mistrz. świata (Olimpjada)	Mistrzostwa Europy
Szabla drużynowa	Węgry	1) Węgry 2) Włochy 3) Polska
Szabla indywidualna	Piller (Węgry)	1) Kabos (Węgry) 2) Gaudini (Włochy) 3) Rajcsanyi (Węgry)
Szpada drużynowa	Francja	1) Francja 2) Włochy 3) Szwecja
Szpada indywidualna	Cornaggia (Wł.)	1) Dunay (Węgry) 2) Dyrssen (Szwecja)
Floret drużynowy panów	Francja	1) Włochy 2) Francja 3) Niemcy
Floret drużynowy pań	—	1) Węgry 2) Anglja 3) Włochy
Floret indywid. panów	Marzi (Włochy)	1) Gaudini (Włochy) 2) Marzi (Włochy) 3) Bocchino (Włochy)
Floret indywid. pań	Preiss (Austrja)	1) H. Elek (Węgry) 2) M. Elek (Węgry) 3) Hass (Niemcy)

KLASYFIKACJA PAŃSTW ŚWIATA W SZERMIERCE.

(na podstawie danych olimpińskich).

1) Włochy, 2) Francja, 3) Węgry, 4) Ameryka, 5) Polska.

Mistrzostwa szermiercze Polski.

Szabla: 1) kpt. Nycz, 2) kpt. Segda (Warszawa).
Szpada: 1) Mirowski (AZS. Warszawa), 2) Zaczek (Katowice).
Floret: Frydrych (Warsz.), 2) Banaś (Łódź).
Mistrzostwa pań: 1) Duchówna (Polonia), 2) Stanuszkówna.
Drużynowy mistrz Polski: 1) Warszawianka, 2) P. K. S.

REKORDY JEŹDZIECKIE.

Rodzaj rekordu	Rekord świata			Rekord Polski	
skok na wysokość	de Castres	Francja	2 37	por. Dąbski-Nerlich	1.95
Skok na szerokość	de Royer	„	7.50	—	—

Mistrzem świata w hippice jest Ameryka (Olimpjada w Los Angeles), 2) Francja, 3) Holandja.

MISTRZOSTWA ATLETYCZNE ŚWIATA, EUROPY I POLSKI.

Wagi	Mistrzostwa świata (Olimpjada)		Mistrzostwa Europy		Mistrzostwa Polski	
Zawody zapaśnicze						
Kogucia	Brendel	Niemcy	Tuvensson	Szwecja	Mianowski	Warszawa
Piórkowa	Gorzo	Włochy	Philajamäki	Finlandja	Pyć	„
Lekka	Malmberg	Szwecja	Reine	„	Ślązak	„
Półśrednia	Johansson	„	Glanz	Szwecja	Rejniak	„
Średnia	Kokkinen	Finlandja	Johansson	„	Książkiewicz	„
Półciężka	Svensson	Szwecja	Bietags	Łotwa	Gwóźdź	Śląsk
Ciężka	Westergren	„	Hornfischer	Niemcy	Puciata	Warszawa
Styl wolno-amerykański.						
Kogucia	Pearce	Ameryka	Lörincz	Węgry	—	—
Piórkowa	Philajamäki	Finlandja	Philajamäki	Finlandja	—	—
Lekka	Pacome	Francja	Ehrl	Niemcy	—	—
Półśrednia	van Bebba	Ameryka	Foeldeak	„	—	—
Średnia	Johansson	Szwecja	Johansson	Szwecja	—	—
Półciężka	Mehringer	Ameryka	Fridell	„	—	—
Ciężka	Richthoff	Szwecja	Sjöstedt	„	—	—

Wagi	Mistrzostwa Świata (Olimpjada)			Mistrzostwa Europy			Mistrzostwa Polski (w 3-boju olimp.)		
Podnoszenie ciężarów.									
Piórkowa	Suvigny	Francja	287,5	Bescapo	Włochy	285	Rusek	Śląsk	365
Lekka	Duvergner	„	325	Duvergner	Francja	312,5	Derbot	Krak.	375
Średnia	Ismayr	Niemcy	345	Ismayr	Niemcy	347,5	Stylec I	Śląsk	400
Półciężka	Hostin	Francja	365	Hala	Austrja	370	Grzybek	„	400
Ciężka	Skobla	Czech.	380	Psenicka	Czech.	385	Malinka	„	465

Klasyfikacja państw w zapaśnictwie.

Kolejność	Klasyfikacja państw świata		Klasyfikacja państw Europy		
	Zapasy	Podn. ciężar.	Zapasy	Styl wolny	Podn. ciężar.
1	Szwecja	Francja	Szwecja	Szwecja	Niemcy
2	Niemcy	Niemcy	Finlandja	Niemcy	Austrja
3	Finlandja	Czechosł.	Niemcy	Węgry	Włochy
4	Włochy	Austrja	Węgry	Finlandja	Francja
5	Francja i Czech.	Włochy	Łotwa	—	Czechosł.

MISTRZOWIE GIER SPORTOWYCH.

Mistrzostwa świata

Hazena — 1) Jugosławja, 2) Czechosłowacja
Koszykówna kobieca — 1) Francja, 2) Ameryka, 3) Polska.

Mistrzostwa Polski

Koszykówna męska — 1) YMCA (Kraków), 2) Polonia (Wwa)
„ *kobieca* — 1) Polonia (Warsz.), 2) IKP (Łódź).
Siatkówka męska — 1) AZS (Warsz.), 2) Cracovia.
„ *kobieca* — 1) AZS. (Warszawa), 2) AZS. (Lwów).
Szczypiorniak — 1) Pogoń (Katowice), 2) Pole Zachodnie (Śląsk).
Hazena — 1) IKP (Łódź), 2) AZS (Warszawa).
Palant — 1) KS. Strzał (Dobieńsko Stare).

Ping-Pong

Mistrzostwa świata — 1) Węgry, 2) Czechosłowacja, 3) Austrja, 4) Polska, 5) Francja.
Klasyfikacja ping-pongistów świata — 1) Barna (Węgry), 2) Bellak (Węgry), 3) Szabados (Węgry), 4) Ehrlich (Polska). 5) Kon (Austrja), 6) David (Węgry), 7) Havdon (Anglja), 8) Fimberg (Łotwa), 9) Liebster (Austrja), 10) Kolana (Czechosłowacja).
Mistrzostwa indywidualne Polski — 1) Schiff (Samson Tarnów), 2) Klein.

REKORDY ŁYŻWIARSKIE.

Męskie

Dystans	Rekordy światowe			Rekordy polskie	
500 mtr.	Engenstangen	Norwegja	42,5	Kalbarczyk	48
1000	Thunberg	Finlandja	1:28,4	„	1:42,4
1500	Mathisen	Norwegja	2:17,4	„	2:34,2
3000	Staksrud	„	4:59,1	„	5:31,4
5000	Stiepel	Austrja	8:18,9	„	9:06,6
10.000	Carlsen Armand	Norwegja	17:17,4	Dobrzyński	19:04.2
1 godz.	—	—	—	Nehring	24,781
maraton	—	—	—	—	1:47,:00:4

Kobiece

500 mtr.	Synnove Lie	Norwegja	50,3	Nehringowa	59
1000	Verne Lesche	Finlandja	1:45,7	„	2:01,1
1500	Undis Blikken	Norwegja	2:40	„	3:10 4
3000	„ „	„	5:54,7	„	6:33,
5000	Nehringowa	Polska	10:59,8	„	10:59,8

Uwaga: Nie wszystkie rekordy są oficjalne.

Mistrzowie łyżwiarscy za r. 1934.

Konkurencja	Mistrz. świata		Mistrz. Europy	Mistrz. Polski
Jazda szybka				
pań	Megan Taylor	Anglja	Megan Taylor	„Lena"
panów	Ballangrud	Norwegja	Ballangrud	Kalbarczyk
Jazda figurowa				
pań	Sonia Henje	Norwegja	Sonia Henje	Popowiczowa
panów	Karl Schäffer	Austrja	Karl Schäffer	Staniszewski
parami	Rotter-Szolas	Węgry	Rotter-Szolas	Bilorówna - Kowalski

Klasyfikacja państw w narciarstwie.

Kolejność	Mistrz. świata (Olimpjada)	Mistrz. Europy (kombinacja)	Mistrz. państw słowiańskich
1	Norwegja	Norwegja	Czechosłowacja
2	Finlandja	Finlandja	Polska
3	Szwecja	Polska	Jugosławja
4	—	Szwecja	—
5	—	Austrja	—
6	—	Niemcy	—

Klasyfikacja państw w hokeju.

Kolejność	Klasyfikacja mistrzostw świata	Klasyfikacja klubów polskich
1	Kanada	AZS Poznań
2	Stany Zjednoczone	Czarni Lwów
3	Niemcy	Lechja Lwów
4	Szwajcarja	Legja Warszawa
5	Czechosłowacja	—
6	Węgry	—
7	Austrja	—
8	Anglja	—
9	Włochy	—
10	Rumunja	—

Saneczkarstwo.

Mistrzostwo świata (Olimpjada)	Mistrzostwo Polski	
1. Ameryka	Jedynki	Frączkiewicz
2. Szwajcarja	Dwójki	Witkowski — Frączkiewicz
3. Niemcy	Panie	Enkierówna

MISTRZOSTWA STRZELECKIE NA ROK 1934.

Lista mistrzów Polski w zawodach strzeleckich, myśliwskich i łuczniczych.

Narodowe męskie zawody strzeleckie.

Karabin wojskowy, trzy postawy — Sawicki Michał H. K. S. Ł.— 320 pkt. Zespołowo: D. O. K. Nr. 10 — 893 pkt. Karabin wojskowy, leżąc — Sawicki Michał H. K. S. Ł. — 177 pkt. Zespołowo Harcerski Klub Strzelecko-Łuczniczy — 517 pkt.

Karabin wojskowy, do sylwetek — kpt. Przybylski Władysław K. O. P. 400/64, 3 pkt. (rekord Polski wyrównany). Zespołowo. W. K. S. 7 p. p. leg. — 1900/2269 pkt. (rekord Polski wyrównany).

Karabin wojskowy do tarczy i do sylwetek łącznie — kpt. Pilch Michał K. O. P. — 703 pkt. Zespołowo: W. K. S. Rembertów — 2070 pkt.

Karabin dowolny — Rutecki Edmund W. K. S. Legja — 506 pkt. Zespołowo: W. K. S. Rembertów — 1423 pkt..

Pistolet wojskowy — kpt. Kirkin Kazimierz K. O. P. — 153 pkt. Zespołowo: K. O. P. — 429 pkt. (rekord Polski).

Pistolet wojskowy do sylwetek: — kpt. Pilch Michał K. O. P. — 200 pkt. Zespołowo: K. O. P. — 550 pkt. (rekord Polski).

Pistolet wojskowy do tarczy i do sylwetek łącznie: — kpt. Pilch Michał K. O. P. — 340 pkt. (rekord Polski wyrównany). Zespołowo: K. O. P. — 979 pkt. (rekord Polski).

Pistolet dowolny — mjr. Wrzosek Jan, 9 p. p. Leg. — 525 pkt. (rekord Polski). Zespołowo: Związek Strzelecki, Warszawa-Śródmieście 1485 pkt.

Pistolet dowolny do sylwetek — Golański Michał — Związek Strzelecki, Warszawa-Śródmieście — 20/195 pkt. Zespołowo: Związek Strzelecki Warszawa-Śródmieście — 60/381 pkt. (rekord Polski).

Broń bocznego zapłonu dowolna odl. 200 i 100 m. — Sulewski Tadeusz A. Z. S. Lwów — 571 pkt. (rekord Polski wyrównany). Zespołowo: Okrąg 8 Akadem. Oddz. Zw. Strzel. — 2757 pkt.

Broń bocznego zaplonu dowolna odl. 50 m. z 3 postaw — Rutecki Edmund W. K. S. Legja — 1101 pkt. Zespołowo: Związek Strzelecki Warszawa— Śródmieście — 5351 pkt. Postawa stojąca: kpt. Gościewicz Bolesław S. K. S. Łódź — 356 pkt. Zespołowo: Związek Strzelecki Warszawa — Śródmieście — 1679 pkt. Postawa klęcząca: Rutecki Edmund W. K. S Legja — 374 pkt. Zespołowo: Związek Strzelecki Warszawa — Śródmieście — 1780 pkt. Postawa leżąca: Sawicki Michał H. K. S. Ł. — 385 pkt. Zespołowo: Związek Strzelecki Warszawa — Śródmieście — 1888 pkt.

Karabinek bocznego zaplonu szkolny — st. sierż. Dąbrowski Michał C. W. P. Rembertów — 383 pkt. Zspołowo: W. K. S. Rembertów — 1123 pkt.

Karabinek bocznego zaplonu fabrykacji krajowej: ppor. Matuszak Andrzej W. K. S. 7 p. p. leg. — 379 pkt. (rekord Polski wyrównany). Zespołowo: K. O. P. — 1094 pkt.

Narodowe Kobiece Zawody Strzeleckie:

Pistolet wojskowy: Stępniewska Julja K. S. „Rodzina Wojskowa" Tarnopol — 146 pkt. Zespołowo: Kobiecy Klub Strzelecki — 330 punktów.

Pistolet wojskowy do sylwetek: Stępniewska Julja — 0 pkt. Zespołowo: K. P. W. Radom — 0 pkt.

Pistolet wojskowy do tarczy i do sylwetek łącznie: Stępniewska Julja — 146, 0.146 pkt. Zespołowo: K. P. W. Radom — 336, 0.336 pkt.

Pistolet dowolny: Radomska Janina K. K. S. — 476 pkt., (rekord Polski). Zespołowo: K. K. S. — 1230 pkt.

Pistolet dowolny do sylwetek: Stępniewska Julja 18/167 pkt.

Karabinek szkolny: Stępniewska Julja — 357 pkt. Zespołowo: Klub Sportowy „Rodziny Wojskowej" — 1036 pkt.

Karabinek krajowy: Jagodzińska Marja K. S. „Rodzina Wojskowa" — 358 pkt. Zespołowo: „Rodzina Wojskowa" — 1022 pkt.

Broń dowolna bocznego zapłonu z 3 postaw: Kieresińska Irena Akad. Oddz. Zw. Strzel. Kraków — 1080 pkt. Zespołowo: Kobiecy Klub Strzelecki — 4268 pkt.

Strzelania Myśliwskie.

Broń myśliwska śrutowa, konkurencja o mistrzostwo Polski — Kiszkurno Józef — 298 pkt. (rekord Polski pobity, rekord światowy wyrównany).

Broń myśliwska śrutowa, do zająca — Kiszkurno Józef — 27 pkt. (rekord Polski wyrównany).

Broń myśliwska kulowa, o mostrzostwo Polski — dr. Ciążyński Józef. Bractwo kurkowe Leszno — 110 pkt. (rekord Polski). O mistrzostwo Mazowsza — Tyszkiewicz Henryk W. K. S. Legja — 86 pkt. (rekord Polski). O mistrzostwo Warszawy — por. Zaleski Kazimierz 34 p. p. — 39 pkt. (rekord Polski).

Zespołowo w broni myśliwskiej kulowej — strzał pojedyńczy do jelenia: o mistrzostwo Polski — W. K. S. Legja — 270 pkt.; o mistrzostwo Mazowsza — M. S. Wojsk. — 184 pkt.; o mistrzostwo Warszawy— W. K. S. Legja — 90 pkt. (Wszystkie trzy zespoły ustanowiły nowe rekordy Polski). Strzał podwójny do jelenia, o mistrzostwo Polski — por. Zaleski Kazimierz 34 p. p. — 208 pkt. (rekord Polski): o mistrzostwo Mazowsza: por. Zaleski Kazimierz 34 p. p. — 144 pkt. (rekord Polski); o mistrzostwo Warszawy: por. Zaleski Kazimierz 34 p. p. — 73 pkt. (rekord Polski). Zespołowo o mistrzostwo Polski, Mazowsza i Warszawy łącznie: W. K. S. Legja — 130, 272, 423 pkt. (rekord Polski). Strzał do dzika: o mistrzostwo Polski — por. Zaleski Kazimierz 34 p. p. — 100 pkt., o mistrzostwo Mazowsza — por. Skarzyński Leopold — 62 pkt.; o mistrzostwo Warsawy — Tyszkiewicz Henryk — 33 pkt. Zespołowo: o mistrzostwo Polski — W. K. S. Legja — 95, 173, 265 pkt. (rekord Polski); o mistrzostwo Mazowsza — W. K. S. Legja — 173 pkt.; o mistrzostwo Warszawy — W. K. S. Legja — 95 kpt. Strzał do dwóch dzików: Ziegenhirte Wilhelm P. Z. S. Ł. — 197 pkt., (rekord Polski). Zespołowo: W. K. S. Legja — 285 pkt.

Strzelania z Łuków.

Panowie: konkurencja główna o mistrzostwo Polski, czwórbój na 90 — 70 — 50 — 30 mtr. Łotocki Zygmunt Związek Strzelecki Warszawa — Śródmieście — 1043 pkt. (rekord Polski). Odl. 90 m. — Krajewski Janusz Związek Strzel. Warszawa - Śródmieście — 170 pkt. Odl. 70 m. Łotocki Zygmunt, Związek Strzelecki, Warszawa - Śródmieście — 295 pkt. Odl. 50 mtr. Twardowski Marjan H. K. S. Ł. Poznań — 348 pkt. Odl. 30 mtr. Twardowski Marjan H. K. S. Ł. Poznań

— 299 pkt. Strzelanie do kura o tytuł króla kurkowego: Krajewski Janusz, Związek Strzelecki - Śródmieście — 13/15 pkt.

P a n i e: Konkurencja główna o mistrzostwo Polski: trójbój 70 — 50 — 30 mtr. — Janina Kurkowska-Spychajowa „Rodzina Wojskowa" — 1176 pkt. (rekord Polski). Odl. 70 mtr. Janina Kurkowska-Spychajowa „Rodzina Wojskowa" — 348 pkt. Odl. 50 mtr. Janina Kurkowska-Spychajowa — 727 pkt. (rekord Polski). Odl. 30 mtr. Trajdosówna Stanisława P. K. O. — 131 pkt. Strzelanie do kura o tytuł królowej kurkowej: Janina Kurkowska-Spychajowa — 12/15 pkt.

W konkurencji zespołowej zwyciężył Związek Strzelecki.

Klasyfikacja państw świata w strzelaniu

(na podstawie danych olimp.).

1) Włochy, 2) Szwecja, 3) Niemcy.

Łucznicze mistrzostwa świata.
Lista mistrzów świata na rok 1934.

Mistrz świata drużynowy pań	Polska	—
Mistrz świata drużynowy panów	Szwecja	—
Mistrz świata indywidualny pań	Kurkowska-Spychajowa	Polska
Wicemistrz świata pań	Moczulska	Polska
Mistrz świata indywidualny panów	Kjelstroem	Szwecja
Wicemistrz świata panów	Heiborn	Szwecja

PIERWSZE IGRZYSKA POLAKÓW Z ZAGRANICY.

Zorganizowane poraz pierwszy w roku 1934 Igrzyska Sportowe Polaków z Zagranicy i Gdańska zgromadziły w Warszawie 385 sportowców (w tem 33 kobiety) z 13 krajów Europy, Ameryki i Azji. Decyzję o zorganizowaniu tych Igrzysk powzięto na pierwszym Zjeździe Polaków z Zagranicy. Do tej decyzji skłoniły Zjazd bardzo poważne względy. Mianowicie zainteresowania sportowe wśród młodzieży emigracyjnej w związku z ogólnym rozwojem sportu we wszystkich krajach, stawały się coraz głębsze. Część tej młodzieży skupiła się w organizacjach polskich, zajmujących się między innemi kulturą fizyczną. Część jednak, i to dość znaczna, została wchłonięta przez kluby obce, dające jej szersze pole do popisu.

Trzeba było, z jednej strony, uniknąć masowej ucieczki młodych Polaków do tych klubów, gdzie wynaradawiają się oni bardzo szybko, z drugiej zaś — co się z tym pierwszym zadaniem ściśle łączy — pobudzić ośrodki emigracyjne do zakładania jaknajliczniejszych klubów polskich, a tam gdzie istnieją, postawić pracę na jaknajracjonalniejsze tory i wzmóc jej tempo. Oprócz tego chodziło o powiązanie jaknajściślejsze sportu emigracyjnego z życiem sportowym w kraju.

Perspektywa przyjazdu do Polski, wykazania się swemi umiejętnościami, swą wartością sportową przed publicznością polskiej stolicy — musiała młodzież pobudzić do intensywnej działalności.

Sam ten pobyt — dla wielu pierwszy a może i ostatni w życiu — dał kilku setkom młodzieży najwartościowszej, najenergiczniejszej i najdzielniejszej sposobność bliżej poznać Ojczyznę, co miało również ogromne znaczenie dla ich narodowego uświadomienia.

Program igrzysk obejmował zawody lekkoatletyczne, pływackie, bokserskie, piłkarskie, kolarskie, koszykówkę i siatkówkę.

Poziom zawodów był naogół nierówny.

W zawodach lekkoatletycznych niektórzy zawodnicy „amerykańscy" osiągnęli wspaniałe wyniki, nieraz lepsze od rekordów Polski.

W pływaniu jedynie Chrostowski reprezentował wysoką klasę.

W boksie dominowali „Francuzi" i Gdańszczanie.

W piłce nożnej zawiodła nieco reprezentacja Polskiego Związku Piłki Nożnej, na którą najbardziej liczono. Niestety Reprezentacja ta musiała przyjechać w osłabionym składzie i nie odegrała tej roli, jakiej się od niej spodziewano. Dobry zresztą poziom reprezentowała Polonia Karwińska, broniąca barw Czechosłowacji. Niespodziewanie dobrze wypadła również Polonia czerniowiecka, występująca w barwach Rumunji.

W kolarstwie najlepsi byli „Francuzi", ale i oni ustępowali znacznie zawodnikom krajowym.

W koszykówce i siatkówce, gdzie zaznaczyła się przewaga Francji i Czechosłowacji, poziom był bardzo niski, a w każdym razie ustępował przynajmniej o klasę zawodnikom krajowym.

Lekkoatletyka.

W zawodach lekkoatletycznych zdecydowane zwycięstwo odniosła Ameryka, zajmując pierwsze miejsce w ogólnej klasyfikacji — 10 pkt. 2) Czechosłowacja — 7 pkt., 3) Francja 5 pkt., 4) Gdańsk 3 pkt., 5) Niemcy 2 pkt., 6) Łotwa 1 pkt.

Indywidualnie 100 mtr. wygrał Janiak (USA) 10,9 przed Golankiewiczem (USA) 11,2 i Bacą 11.4.

200 mtr. 1) Klinkowski (USA) 23,2 przed Golankiewiczem (USA) 23,8 i Gołkiem (Niemcy) 24.

400 mtr. 1) Klinkowski (USA) 50.9 przed Kaczmarskim (USA) 51,8 i Majeszczukiem (Rumunja) 54,2.

800 mtr. 1) Kaczmarski (USA) 2:02,1 przed Oleksym (USA) — 2:02,3 i Winclawem (Łotwa) 2:04.8.

1.500 mtr. 1) Szumachowski (USA) 4:08 6 przed Oleksym (USA) 4:14,4 i Nowakiem (Belgja) 4:15.

5000 mtr. 1) Szumachowski (USA) 15:59,2 przed Szlochowskim (USA) 16:35,6 i Jurczekiem (Czechosłowacja) 16:39,

110 mtr. przez płotki 1) Ratkowski (USA) 17,2 przed Zboralskim (Fr.) 19 i Bratkowskim (Gd.) 19,4.

Sztafeta 4 × 100 mtr. 1) Ameryka 45,4 przed Niemcami 46 i Gdańskiem 46,2.

Sztafeta 4 × 400 mtr. 1) Ameryka 3:36,6 przed Niemcami 3:40 i Czechosłowacją 3:47,4.

Kula — 1) Podolak (USA) 12.81 przed Farnym (Cz.) 12,51 i Zboralskim (Fr.) 12.43.

Oszczep — 1) Chudzikiewicz (USA) 50,64 przed Urbaniakiem — (Fr.) 48 i Farnym (Cz.).

Skok wdal — 1) Janiak (USA) 642 przed Ratkowskim (USA) 641 i Gołkiem (N.) 631.

Skok wzwyż — 1) Ratkowski (USA) 170 przed Wąsowiczm (USA) 170 i Piaskim (USA) 165.

Tyczka — 1) Wąsowicz 408 przed Majeszczukiem (Rum.) 300 i Urbaniakiem (Fr.) 300.

Dysk — 1) Podolak (USA) 36,52 przed Farnym (Cz.) 35,18 i Dworalskim (Fr.) 34,62.

W konkurencjach pań 100 mtr. wygrała Walasiewiczówna (USA) 12,2 przed śliwą (USA) 13,2 i Przybylską (USA) 13,4.

200 mtr. — 1) Walasiewiczówna 24,5 przed Przybylską 28 i Paluszkiem (USA) 30.

Skok wdal — 1) Paluszek (USA) 501 przed Śliwą 488 i Paknisówną (Łotwa) 460.

Dysk — 1) Walasiewiczówna 33,78 przed Górną (USA) 29,36 i Malanowską (Gd.) 28,96.

Oszczep — 1) Walasiewiczówna 32,61 przed Przybylską 24,15 i Malanowską 23,89.

Skok wzwyż — 1) Przybylska 135 przed Śliwą 130 i Paluszkiem 125 cm.

Kula — 1) Paluszek 920 przed Przybylską 907 i Michalską (Niemcy) 881.

Boks.

W turnieju bokserskim zwycięstwo odniosła Francja 10 pkt. 2) Gdańsk 7 pkt. 3) Niemcy 5 pkt., 4) Łotwa 3 pkt., 5) Rumunja 2 pkt.

Indywidualnie zwyciężyli:

w wadze muszej 1) Szeroński (Gd.) przed Fleischerem (Niemcy),

w wadze koguciej 1) Kasprowiak Niemcy) przed Góreckim (Rumunja);

w wadze piórkowej 1) Bianga (Gd.) przed Gierdalem (Fr.);

w wadze lekkiej 1) Rendzionek (Łotwa) przed Hirschem (Gd.);

w wadze półśredniej 1) Wójczak (Fr.) przed Neumanem (Gd.);

w wadze średniej 1) Lange (Fr.) przed Stachowiakiem (Niemcy);

w wadze półciężkiej 1) Jabłoński II (Fr.) przed Wojciechem (Łotwa);

w wadze ciężkiej nieoficjalnym mistrzem został Chistowski (Gdańsk).

Piłka nożna.

W piłce nożnej pierwsze miejsce zajęła Czechosłowacja (Polonja Karwińska), 2) Niemcy 7 pkt., 3) i 4) Rumunja i Belgja — po 4 pkt.

W poszczególnych spotkaniach Rumunja pokonała Francję 1:0, Niemcy wygrały z Gdańskiem 2:1, Czechosłowacja odniosła zwycięstwo nad Austrją 8:0, a Belgja wyeliminowała Łotwę 3:2.

W półfinałach Czechosłowacja wygrała z Rumunją 4:2, a Niemcy z Belgją 4:1.

Finał Czechosłowacja — Niemcy zakończył się zwycięstwem Czechosłowacji 2:0.

Pływanie

W pływaniu zwycięstwo odniosła Ameryka 10 pkt. Drugiem i trzeciem miejscem podzieliły się Gdańsk i Rumunja — po 6 pkt. Czwarte miejsce zajęła Kanada 3 pkt 5) Austrja — 2 pkt., 6) Niemcy — 1 pkt.

Indywidualnie na 100 mtr. stylem dowolnym zwyciężył Chrostowski (USA) w czasie 1:00,4 sek. przed Sendlakiem (N.) 1:21,4 i Krzywoniem (Austrja);

200 mtr. stylem klasycznym: 1) Niznalski (USA) 3.15,6 przed Muzykiem (Gd.) 3:23,3 i Poradą (N.);

100 mtr. na wznak: 1) Chrostowski (USA) 1:21,5 przed Krzywoniem (Austrja) 1:30 i Jesikiwiczem (Gd.);
400 mtr. stylem dowolnym: 1) Chrostowski (USA) 5:35,4 przed Rogalskim (Kanada) 6:07,2 i Muzykiem (Gd.);
1500 mtr.: 1) Rogalski (Kanada) 24:36,2 przed Olszewskim (Gd.) — 37:37,3;
sztafeta 3 × 100 mtr. stylem zmiennym: 1) Rumunja 5:43.

Kolarstwo.

W zawodach kolarskich tryumfowała Francja 10 pkt. przed Belgją 7 pkt., Gdańskiem 5 pkt. i Niemcami 3 pkt.
Indywidualnie zwyciężył Praczyk (Belgja), który przebył dystans 100 klm. w czasie 3:06:17,2 przed Napierałą (Francja) 3:06:17,4, Majorczykiem (Francja) 3.06:17,8 oraz Banasiakiem (Francja) 3:06:18.

Koszykówka.

W koszykówce zwyciężyła Francja 10 pkt przed Gdańskiem 7 pkt. i Łotwą 5 pkt.
W poszczególnych spotkaniach Gdańsk pokonał Niemcy 20:15, Rumunja zwyciężyła Belgję 13:10, a Francja wyeliminowała Czechosłowację 38:24.
W półfinałach Gdańsk wygrał z Rumunją 28:17, a Francja zwyciężyła walkowerem.
W finale Francja pokonała Gdańsk 15:11.

Siatkówka.

W siatkówce wygrała Czechosłowacja 10 pkt. przed Gdańskiem i Łotwą po 6 pkt. i Niemcami 3 pkt.
W finale siatkówki pań Czechosłowacja pokonała Gdańsk 2:1.
W siatkówce panów w finale Czehosłowacja odniosła zwycięstwo nad Łotwą również w stosunku 2:1. W półfinałach wyeliminowane zostały Rumunja i Francja.

Francja na pierwszem miejscu.

W ogólnej punktacji Igrzysk, pierwsze miejsce i puhar p. Prezydenta R. P. zdobyła Francja. Kolejność reprezentacyj była następująca:

Francja	pkt.	35
Gdańsk	„	34
Czechosłowacja	„	27
Niemcy	„	21
St. Zjedn.	„	20
Rumunja	„	17
Belgja	„	11
Łotwa	„	10
Kanada	„	3
Austrja	„	2
Brazylja	„	0
Mandżurja	„	0
Holandja	„	0

Nagrodę dla najlepszej lekkoatletki zdobyła Walasiewiczówna, dla najlepszego lekkoatlety — Wąsowicz (USA), dla najlepszego pływaka — Chrostowski (USA), za najładniejszą walkę bokserską Puchniak (Kanada), dla najlepszego kolarza — Praczyk (Belgja).

Nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych zdobyła Czechosłowacja. Ta ostatnia uzyskała również nagrodę Ministra Oświaty. Francja uzyskała nagrodę Banku Polskiego, Państwowego Urzędu W. F. i P. W. i Prezydenta m. Warszawy. Ameryka zdobyła nagrodę Ligi Morskiej i Kolonjalnej, Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy, Tow. Krzewienia Kultury Fizycznej, Marszałka Senatu i Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy.

MECZE REPR. POLSKI Z REPR. POLONJI ZAGRANICZNEJ.

Po zakończeniu Igrzysk odbyły się liczne spotkania pomiędzy Reprezentacjami Polski a Reprezentacjami Polonji Zagranicznej. Wszystkie mecze zakończyły się zwycięstwem Reprezentacyj krajowych.

W lekkoatletyce wygrała Repr. Polski 80:53.
W piłce nożnej zwyciężyła Polska — 8:1 (4.0).
W boksie Polska odniosła zwycięstwo — 12:4.
W kolarstwie wygrała drużyna krajowa — 288 : 211,5.
W siatkówce wynik był 2:0 dla Polski.
W koszykówce zwyciężyła Repr. krajowa — 60:6.

REKORDY POLONJI ZAGRANICZNEJ NA R. 1934.

Lekkoatletyka panów.

Konkurencja	Zawodnik	Ośrodek Pol. Zagr.	Wynik
100 m.	Janiak	Stany Zjednoczone	10,6 sek.
200	Klinkowski	„ „	23,2
400	Klinkowski	„ „	50,9
800	Kaczmarski	„ „	2 : 02,1
1500	Szumachowski	„ „	4 : 08,6
5000	Szumachowski	„ „	15 : 59,2
110 pł.	Ratkowski	„ „	17,2
4 × 100	Polonia ameryk.	„ „	43,6
4 × 400	Polonia ameryk.	„ „	3 : 36 , 6
Olimpijska	Polonia ameryk.	„ „	3 : 24 , 2
Wdal	Janiak	„ „	6,73 m.
Wzwyż	Ratkowski	„ „	1,75
Tyczka	Wąsowicz	„ „	4,10
Kula	Podolak	„ „	12,82
Dysk	Podolak	„ „	39,25
Oszczep	Chudzikiewicz	„ „	51,25

Lekkoatletyka pań.

Konkurencja	Zawodniczka	Ośrodek Pol. Zagr.	Wynik
100 m.	Walasiewiczówna	Stany Zjednoczone	12,2 sek.
200	Walasiewiczówna	„ „	24,5
Wdal	Paluszek	„ „	5,01 m.
Wzwyż	Przybylska	„ „	1,35
Kula	Paluszek	„ „	9,20
Dysk	Walasiewiczówna	„ „	33,73
Oszczep	Walasiewiczówna	„ „	32,61

Rekordy pływackie.

Konkurencja	Zawodnik	Ośrodek Pol. Zagr.	Wyniki
100 m. dow.	Chrostowski	Stany Zjedn.	1 ; 00,4 s.
400 „	Chrostowski	Stany Zjedn.	5 ; 35,4
1500 „	Rogalski	Kanada	24 ; 36,6
200 st. klas.	Nieznalski	Stany Zjedn.	3 ; 15,6
100 nawznak	Chrostowski	Stany Zjedn.	1 ; 21,4
3 × 100 st. zmien.	Polonia rumuń.	Rumunja	5 ; 43 [1]

[1]) Wynik poniżej ustalonego minimum 4:40 sek.

Mistrzowie w boksie.

Waga	Zawodnik	Ośrodek Pol. Zagr.
Musza	Sierocki	Gdańsk
Kogucia	Kasprowiak	Niemcy
Piórkowa	Bianga	Gdańsk
Lekka	Rendzionek	Łotwa
Półśrednia	Wójczak	Francja
Średnia	Lange	Francja
Półciężka	Jabłoński	Francja

Piłka nożna	Czechosłowacja
Koszykówka panów	Francja
Siatkówka panów	Czechosłowacja
Siatkówka pań	Czechosłowacja
100 klm. wyścig kolarski	Praczyk (Belgja) — 3:06:17,02
100 klm. kol. wyścig. drużyn.	Reprez. Polonji Franc.

ŚWIATOWE IGRZYSKA KOBIECE.

W roku 1934 odbyły się w Londynie IV światowe Igrzyska kobiece. Zgromadziły one na starcie kilkadziesiąt zawodniczek z 19 państw Europy, Azji, Afryki, Ameryki i Australji. Program Igrzysk obejmował lekkoatletykę, koszykówkę i hazenę. Reprezentacja Polski składająca się zaledwie z kilku zawodniczek, zajęła drugie miejsce w klasyfikacji ogólnej, zdobywając wicemistrzostwo świata.

Wyniki Igrzysk były następujące:

Na 60 mtr. zwycięstwo odniosła Walasiewiczówna w czasie 7,6 sek., 2) Kuhlmann (Niemcy) o 2 mtr., 3) Johnson (Anglja), 4) Burke (Poł. Afryka).

Na 100 mtr., zwyciężyła Niemka Krauss przed Walasiewiczówną w czasie 11,9 sek Do ostatnich metrów przed metą prowadziła Walasiewiczówna, na ostatnich metrach dopiero szalonym finiszem wyszła na czoło Niemka, przerywając taśmę o kilka centymetrów przed Polką. Trzecia była, Angielka Hiscock przed Niemką Dollinger.

W biegu na 200 mtr. Walasiewiczówna ponownie przegrała do Niemki Krauss Czas Niemki 24.9. Walka była niezwykle dramatyczna. Do połowy zawodniczki „szły" razem, następnie Krauss wysuwa się o 2 mtr. naprzód. Na ostatnich 20 metrach Walasiewiczówna zaczęła dochodzić i skończyła prawie jednocześnie z Niemką. Trzecia była Angielka Hiscock, przed Palmer.

Na 80 mtr. przez płotki zwyciężyła Niemka Engelhardt w czasie 11,6 (rekord światowy) przed Kanadyjką Taylor, Angielką Webb, Południowo - afrykanką Clark, Angielką Green i Kandyjką Atkins. Freiwaldówna zajęła ostatnie miejsce w półfinale i naturalnie do finału nie przeszła.

Bieg na 800 mtr., przyniósł fantastyczny wynik Koubkovej (Czechosłowacja): 2:12,4 sek. (nowy rekord światowy), drugie miejsce o 20 m. zajęła Szwedka Wielman, przed Angielką Lunn, Niemką Radke, Angielką Morgan i Japonką Idota.

W finale dysku, Wajsówna odniosła bezapelacyjne zwycięstwo ustanawiając nowy rekord światowy wynikiem 43,79 mtr. Drugie miejsce zajęła Niemka Mauermeyer 40.65 przed Niemką Krauss 39,89 i Szwedką Svedberg 38,60. Piąta była Cejzikowa 36,12.

W skoku wzwyż, pierwsze miejsce zajęła Niemka Grieme z wynikiem 153, pozostałe zawodniczki Milne (Anglja), Bell (Kanada), Dawes (Kanada), Clark (Poł. Afryka) i Kaun (Niemcy), miały jednakowy wynik 152.

W kuli zwycięstwo odniosła Niemka Maumermeyer 13,67, przed Niemką Fleischer 12,10, Czeszką Pekarovą 11,46, Wajsówną (Polska) 11,31 i Cejzikową (Polska) 10,61.

W rzucie oszczepem zwyciężyła Niemka Geljus 42,33, 2) Baum (Austrja) 40,29,5, 3) Krüger (Niemcy) 40,10, 4) Kwaśniewska 39,21, (nowy rekord Polski), 5) Jamamoto (Japonja) 37,74,5, 6) Sinko (Japonja) 37,62

W pięcioboju zwyciężyła Niemka Mauermayer, osiągając 376 pkt., (nowy rekord światowy), 2) Busch (Niemcy) 330 pkt., 3) Pekarova (Czechosł.) 326, 4) Svedberg (Szwecja) 296, 5) Clark (Południowa Afryka) 258, 6) Kwaśniewska 245, 7) Borsani (Włochy) 218.

W skoku wdal pierwsza była Göppner (Niemcy) 581, 2) Baumschulte (Niemcy) 579,5, 3) Koubkova (Czechosł.) 570, 4) Watanabe (Japonja) 545,5, 6) Renaut (Francja) 538, 7) Bartholomow (Anglja) 536.

Sztafetę 4 x 100 m. wygrały Niemcy 48,6, przed Holandją, Austrją, Japonją, Francją i Anglją.

W ogólnej punktacji pierwsze miejsce zajął zespół niemiecki, który był klasą dla siebie. Niemcy zdobyły ponownie mistrzostwo świata, uzyskując 95 pkt.; 2) Polska (wicemistrzostwo świata) — 33 pkt. (prawie połowę pkt. bo 16 uzyskała Walasiewiczówna); 3) Anglja — 31 pkt.; 4) Kanada — 20 pkt.; 5) Czechosłowacja — 18 pkt.; 6) Afryka Południowa — 14 pkt.; 7) Szwecja — 11 pkt.; 8) Austrja — 9 pkt.; 9) Japonja — 7 pkt.; 10) Holandja — 6 pkt.; 11) Włochy — 3 pkt.; 12) Francja — 2 pkt.

W koszykówce zwyciężyła Francja przed Ameryką i Polską.

W hazenie wygrała Jugosławja, przed Czechosłowacją.

ODZNAKI SPORTOWE.

Państwowa Odznaka Sportowa (POS).

W myśl regulaminu, ogłoszonego w Nr. 134, poz. 165 „Monitora Polskiego" z dnia 14 czerwca 1932 r., P.O.S., została ustanowiona celem podniesienia sprawności fizycznej najszerszych warstw społeczeństwa oraz podtrzymania tej sprawności. Odznaka ta świadczy o stopniu usprawnienia fizycznego młodzieży szkolnej i oddziałów wojskowych oraz obywateli (obywatelek) w powiecie i województwie. Kandydaci do Odznaki winni się zgłaszać do prób, organizowanych w miejscu ich zamieszkania przez specjalne komisje prób. Świadectwa państwowej odznaki sportowej wydają Powiatowe Komitety Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Państwowa Odznaka Sportowa posiada trzy klasy: III (odznaka bronzowa), II (odznaka srebrna) i I (odznaka złota). W każdej klasie mamy cztery stopnie, oznaczone liczbami 1 — 4. W ten sposób np. P. O. S. II/3 oznacza odznakę II-ej klasy srebrną 3-go stopnia.

W pierwszym roku istnienia odznaki (w 1931 r.) zdobyto ogółem 17.560 odznak.

Zestawienie za r. 1932 wykazuje ilość ogólną 170.620, czyli 10 razy więcej niż w roku poprzednim.

Trzeci rok istnienia P. O. S. zaznaczył się dalszym wzrostem jej popularności. W porównaniu z rokiem 1932 zdobyto 138.552 więcej odznak. Zwiększyła się również prawie o 100 proc. liczba P. O. S., zdobytych przez kobiety (w roku 1932 — 10.468, a w r. 1933—20 383). Charakterystycznym objawem w akcji rozpowszechniania P. O. S. jest fakt bardzo wydatnego wzrostu liczby odznak, zdobytych przez człon-

ków stowarzyszeń W. F. i P. W., klubów sportowych i niestowarzyszonych (w roku 1932 — 43.775, a w r. 1933 — 141.373).

Najlepsze wyniki z pośród województw uzyskało woj. śląskie, które z 9 miejsca w r. 1932, wysunęło się na pierwsze w roku 1933. Najsłabsze wyniki osiągnęło woj. tarnopolskie.

Z pośród powiatów pierwsze miejsce zajął pow. katowicki przed Świętochłowicami.

Z miast najlepsze wyniki miały Mysłowice, a najsłabsze Płock.

Z oddziałów wojskowych najwięcej stosunkowo odznak zdobyto w 1 p. panc. w Poznaniu.

Szkoły są jeszcze dalekie od wyzyskania wszystkich swych możliwości w zakresie propagandy P. O S. Wprawdzie liczba zdobytych odznak jest wieksza o 6.875 w porównaniu z rokiem 1932, jednak procent wzrostu odznak na terenie szkolnym (19 proc.) jest zbyt nikły w porównaniu z ogólną liczbą młodzieży w wieku szkolnym.

W wojsku daje się zauważyć dalszy poważny wzrost liczby zdobytych P. O. S. przez poszczególne oddziały. Coraz więcej jest oddziałów i formacyj, które uzyskują 80 do 90 proc. odznak w stosunku do pełnego stanu kadry. Bezwzględny wzrost odznak w porównaniu z rokiem 1932 wynosi 36 proc.

Związki i kluby sportowe wykazały w roku 1933 większe zainteresowanie się P. O. S., niż w roku 1932, jednak nie osiągnęły jeszcze poważniejszych wyników ilościowych.

Ogółem w pierwszym roku istnienia P. O. S., jak już zaznaczyliśmy, odznakę zdobyło 17.560 osób (w tem 1.112 kobiet). W roku 1932 liczba odznak wzrosła do 171.638 (w tem 10.468 kobiet). W roku 1933 liczba odznak wynosiła 310.190 (w tem 20.383 kobiet). W tym ostatnim roku szkoły uzyskały 42.521 odznak, wojsko 126.296, a inni — w tem kluby i stowarzyszenia W. F. — 141.373 odznak.

Odznaka strzelecka.

Wprowadzona w 1930 r. odznaka strzelecka stała się w krótkim czasie niesłychanie popularna. Świadczy o tem wzrastająca liczba zdobytych odznak.

1930 r. — 200 zdobytych odznak
1931 r — 29.663 „ „
1932 r. — 111.341 „ „
1933 r. — 273.114 „ „
1934 r. — 360 000 „ „

Liczba za r. 1934 nie jest definitywna.

Wielka Honorowa Nagroda Sportowa.

W roku 1927 Dyrektor Państwowego Urzędu W. F. ufundował Wielką Honorową Nagrodę Sportową dla najlepszego sportowca, względnie za najlepszy wyczyn sportowy w danym roku. Nagroda ta nadawana jest co rok przez specjalną Komisję Nadawczą, w skład której wchodzą: przedstawiciel Rady Naukowej WF, Dyrektor Państwowgo Urzędu WF, Dyrektor Centralnego Instytutu WF, przedstawiciel Studjum WF przy Uniwersytecie Jagiellońskim, prezes Polskiego Komitetu Igrzysk Olimpijskich, przedstawiciele Związku Polskich Związków Sportowych oraz przedstawiciel Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Przewodniczącym Komisji jest Dyrektor Państwowego Urzędu W. F. i P. W.

Wielką Honorową Nagrodę Spotrową zdobyli dotychczas: w 1927 roku — Halina Konopacka, w 1928 r. — Halina Konopacka, w 1929 r. — wioślarze Budzyński i Mkołajczyk, w 1930 r. — Stanisław Petkiewicz, w 1931 r. — Janusz Kusociński, w 1932 r. — Stanisława Walasiewiczówna, w 1933 r. — Stanisława Walasiewiczówna.

Za wyjątkiem 1929 r. wielka nagroda honorowa przypadła wyłącznie lekkoatletom, przyczem Konopackiej i Walasiewiczównie udało się zdobyć ją dwukrotnie

Medal pamiątkowy 3-go Maja.

Medal pamiątkowy 3-go Maja został nadany z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej St. Wojciechowskiego, jednorazowo w czasie obchodu uroczystości 3-go Maja w r. 1925, jako zaszczytna odznaka dla osób biorących udział z wynikiem pomyślnym w konkursach sportowych, urządzanych w tym dniu. Dekoracja uskuteczniana była przez naczelników władz administracyjnych. Medal ten noszony jest na wstędze biało-czerwonej.

Najpiękniejszą w rysunku
najlepszą w gatunku
czcionkę
kupisz
w najstarszej w Polsce

1869
rok założenia

ODLEWNI CZCIONEK i FABRYCE LINIJ MOSIĘŻNYCH

ST. JEŻYŃSKIEGO

Warszawa, Ogrodowa 50, tel. 605-50 i 605-70

Podejmujemy się całkowitego urządzania drukarń. *Katalogi na żądanie.*

Złożono Kursywą Futurą

Miesięcznik, poświęcony sprawom wydawniczo-prasowym

PRASA

ORGAN POLSKIEGO ZWIĄZKU WYDAWCÓW DZIENNIKÓW I CZASOPISM

zawiera, oprócz fachowych artykułów, stałe działy: z działalności Związku Wydawców i organizacji dziennikarskich, kronikę z życia prasy krajowej i zagranicznej, przegląd ustaw i rozporządzeń, orzecznictwo sądowe oraz rozbiory i sprawozdania z dzieł, poświęconych sprawom prasowym

Redaktor: **Stanisław Kauzik.**

„Prasę" czytają:

Wydawcy
Publicyści
Dziennikarze
Biura ogłoszeniowe
Biura kolportażowe
Poważniejsi inserenci
Przemysłowcy Graficzni
Dostawcy przemysłu wydawniczego

Prenumerata zł. 10 rocznie

Warszawa, Krakowskie Przedmieście 40 m. 11, tel. 540-00

Adres telegraficzny: Wydawcy Warszawa 54000; P. K. O. 18.606

POLSKI ZWIĄZEK WYDAWCÓW DZIENNIKÓW I CZASOPISM

jest organizacją zawodowo-gospodarczą mającą na celu rozwój i udoskonalenie prasy perjodycznej w Polsce, reprezentację i obronę interesów wydawnictw oraz unormowanie ich wzajemnych stosunków.

RADA NACZELNA ZWIĄZKU.

PREZYDJUM: Prezes p. Mrozowski Feliks, Wiceprezesi: pp. Pawłowski Edward, Pieracki Zygmunt.

CZŁONKOWIE: pp. Bok Stanisław („Słowo Pomorskie"), Chodak Józef („Gazeta Polska"), Czoponowski Jerzy („Polska Zachodnia"), Dąbrowski Marjan („I. K. C."), Dobija Mieczysław („Światowid"), Gottowt Hilary („Dziennik Poznański"), Gromski Edmund („Wiek Nowy"), Gutowski Aleksander („Czas"), Heinrich Stefan („Przegląd Elektrotechniczny"), Hołówkowa Janina („Kurjer Poranny"), Jeleński Szczepan („Tęcza"), Jurkiewicz Józef („Kurjer Wileński"), Kobylański Tadeusz („Maz. Sp. Wydawn."), Korfanty Witold („Polonia"), ks. Edward Kosibowicz („Wyd. Księży Jezuitów"), Krzywoszewski Stefan (Prezes Zarządu Gł.), Leitgeber Roman („Kurjer Poznański"), Lewandowski Antoni („Prasa Polska" S. A.), Maliniak Juljan („Robotnik"), Mikulski Czesław („Przegląd Techniczny"), Mrozowski Feliks („Kurjer Warszawski"), Niklewicz Mieczysław („Gazeta Warszawska"), Pawlikowski Stefan („Pielgrzym i Goniec Pomorski"), Pawłowski Edward („Kurjer Bydgoski"), Pieracki Zygmunt (Tow. „Bluszcz"), br. Podwapiński Wawrzyniec („Rycerz Niepokalanej"), Poznański Maurycy („Republika"), Rozencwajg Daniel („Nasz Przegląd"), Sotomski Jan („Polska Zbrojna"), Szperber Wacław (Nowoczesna Spółka Wydawnicza), Teska Lech („Dziennik Bydgoski"), Wilkoszewski Franciszek („Goniec Częstochowski"), Ziętowski Kazimierz („Dziennik Kujawski"), Zwierzyński Aleksander („Dziennik Wileński").

ZARZĄD GŁÓWNY ZWIĄZKU.

PREZYDJUM: Prezes p. Krzywoszewski Stefan, Wiceprezesi: pp. Dobija Mieczysław, Lewandowski Antoni, Niklewicz Mieczysław.

CZŁONKOWIE: pp. Chodak Józef, Gromski Edmund, Hołówkowa Janina, Kauzik Stanisław, Kobylański Tadeusz, Leitgeber Roman, Nusbaum-Ołtaszewski Marjan, br. Podwapiński Wawrzyniec, Sotomski Jan.

BIURO ZWIĄZKU.

Dyrektor Związku: Kauzik Stanisław. Wicedyrektor: Związku: Głowiński Franciszek.

WARSZAWA, KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 40 m. 11. TEL. 540-00

SKRZYDLATA POLSKA

ORGAN AEROKLUBÓW

MIESIĘCZNIK ILUSTROWANY

ROCZNIE-10 zł.
NR. POJEDYŃCZY-1 zł.

WARSZAWA
WAWELSKA·3·LOTNISKO
TEL.-9·33·00
P.K.O.—95·11

KSIĄŻNICA ATLAS

ZJEDNOCZONE ZAKŁADY KARTOGRAFICZNE I WYDAWNICZE

LWÓW
Czarnieckiego 12
tel. 30-52

WARSZAWA
Nowy-Świat 59
tel. 223-65

Wysyła na żądanie BEZPŁATNIE katalogi i ilustrowane prospekty następujących wydawnictw:

1. „Świata i życia" Zarysu encyklopedycznego współczesnej wiedzy i kultury pod red. Prof. St. Łempickiego.
2. Podręczników i lektury z objaśnieniami do nauki języków obcych: angielskiego, francuskiego, rosyjskiego i żydowskiego.
3. Podręczników do różnych przedmiotów i klas szkół powszechnych i średnich, ogólno-kształcących i zawodowych.
4. Bibljotek: pedagogiczno-dydaktycznej, geograficzno-dydaktycznej, Przekładów Dzieł Pedagogicznych, Współpracy Domu ze Szkołą, Prac Pedagogicznych.
5. Lektury powieściowej i popularno-naukowej dla młodzieży i starszych (cykle: Bibljoteka Iskier, Biblj. Iskierek i inne).
6. Lektury podróżniczej (Cykle: Dookoła Ziemi, Dookoła Polski).
7. Książek z dziedziny sztuki (Barabasza — Sztuka ludowa na Podhalu cz. I i II., III., IV. — Opieńskiego, Chopin, Pajzderskiego — Poznań, Grottgera — Warszawa II, Udzieli — Hafty ludowe i in.).
8. Czasopism: Przyroda i Technika, Czasopismo geograficzne oraz Przegląd wydawnictw Książnicy-Atlas.
9. Map i atlasów geograficznych i historycznych, szkolnych, biurowych, turystycznych i in.
10. Tablic ściennych do nauki szkolnej.

Księgarnie Książnicy-Atlasu (Lwów, Czarnieckiego 12, tel. 30-52 i Warszawa, Nowy Świat 59, tel. 223-65) dostarczają wszystkich książek i czasopism tak krajowych jak i zagranicznych. Stali klienci otrzymują na życzenie nowości do przejrzenia w domu bez obowiązku kupna.

Przy księgarni warszawskiej — **Wypożyczalnia pedagogiczna** — opłata miesięczna 1.50 i kaucja zł. 5.

oraz **Wypożyczalnia dla młodzieży** — opłata miesięczna zł. 1. kaucja zł. 3.

GAZETA POLSKA

PISMO CODZIENNE

Wielki dziennik polityczny, społeczny, literacki i gospodarczy daje czytelnikowi prawdziwe wiadomości

o tem, co dzieje się na świecie
o tem, co dzieje się w Polsce
o pracach Rządu
o tem, ku czemu dąży myśl ludzka

Oto są m. in. ludzie, którzy drukują swoje prace na łamach „Gazety Polskiej":

Pułk. Walery Sławek, Wacław Sieroszewski, b. min. Stanisław Car, prof. Wacław Makowski, b. min. Maurycy Jaroszyński, Dr. Tadeusz Grodyński, Paweł Hulka-Laskowski, pułk. Bogusław Miedziński, wiceminister Tadeusz Lechnicki, gen. Roman Górecki, prezes Henryk Gruber, dyr. Leon Barański, dyr. Adam Rosé, pułk. Ignacy Matuszewski, prof. Tadeusz Zieliński, Arkady Fiedler, Piotr Choynowski, Michał Choromański, Zofja Nałkowska, Jasnorzewska-Pawlikowska, Marja Kuncewiczowa, Jarosław Iwaszkiewicz, Aleksander Janta-Połczyński, J. E. Skiwski, Ferd. Goetel, Pola Gojawiczyńska, Juljusz Kaden-Bandrowski, Leopold Staff, Jan Lechoń, Juljan Tuwim, Bolesław Leśmian, Kazimierz Wierzyński, dr. Korabiewicz, mjr. Stanisław Skarżyński, pułk. Czesław Filipowicz, kpt. Hynek, kpt. Burzyński, pułk. Bohdan Kwieciński, mjr. Adam Wojtyga, kpt. Karpiński.

GAZETA POLSKA posiada m. in. następujących korespondentów stałych:

w Paryżu: p. Henryka Korab-Kucharskiego,
w Moskwie: p. Jana Otmara,
w Berlinie: p. Kazimierza Smogorzewskiego,
w Londynie: p. Florjana Sokołowa,
w Kownie: p. Tadeusza Katelbacha,
w Genewie: p. Aleksandra Bregmana,
na Bliskim Wschodzie: D-ra Bohdana Richtera.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, Szpitalna Nr. 1
telefon 292-15, 292-21

Oddział miejski: Aleje Jerozolimskie Nr. 12, telefon 206-46

Prenumerata miesięczna wynosi: normalna zł. 5.—, dla urzędników państwowych, komunalnych i wojska — zł. 3.75, dla nauczycielstwa należącego do Z. N. P. — zł. 2.75. wraz z przesyłką poczt.

TYGODNIK

wydawany przy poparciu Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Ministerstw: Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Komunikacji oraz Poczt i Telegrafów

Załącznik bezpłatny „Konjunktura Gospodarcza" Instytutu Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen.

PRENUMERATA w kraju kwartalna: zł. 15.—; zagranicą zł. 25.—.

OGŁOSZENIA

NAJWIĘKSZE CZASOPISMO EKONOMICZNE W POLSCE

„POLSKA GOSPODARCZA"

zawiera w każdym zeszycie artykuły treści ogólno-ekonomicznej oraz działy specjalne, dotyczące: górnictwa, przemysłu, handlu, rolnictwa, finansów, komunikacji, spraw morskich, samorządowych i t. p., jak również bogatą kronikę zagraniczną.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA Warszawa, Elektoralna 2, pokoje Nr. Nr. 26 — 32. Telefony: 5-12-66, 5-12-73, 5-35-33.

„GŁOS NARODU"

ZAŁOŻONY W ROKU 1893

jedyny na obszarze województw południowych Polski niezależny

dziennik chrześcijańsko-społeczny i narodowy

Wychodzi 7 razy w tygodniu

Redakcja, Administracja i Drukarnia „Głosu Narodu"

KRAKÓW, ul. Św. Krzyża L. 11 (Domy własne) Tel. 101-90 i 133-44.

„KURJER ŁÓDZKI"

istniejący od lat 34 jest najpoważniejszem i najpoczytniejszem pismem w Łodzi

Rok założenia „KURJERA ŁÓDZKIEGO" jest 1899

Wydawcą i Redaktorem działu politycznego „Kurjera Łódzkiego" jest Adw. JAN STYPUŁKOWSKI.

Naczelnym Redaktorem CZESŁAW GUMKOWSKI.

Przełomową datą w rozwoju pisma jest rok 1923, kiedy to wydawnictwo przechodzi do coraz doskonalszych form technicznych, stosując najlepsze, najszybsze i najsprawniejsze maszyny drukarskie.

Inwestycje te przyczyniły się w następstwie do stopniowego zwiększania objętości pisma, które obecnie w dni powszednie ukazuje się w objętości 12 stron druku, w niedziele i święta 28 — 32 str.

W sierpniu 1924 roku wzorem wielkich pism zagranicznych „Kurjer Łódzki" wydaje pierwszy w Polsce odrodzonej niedzielny dodatek ilustrowany, nadzwyczaj życzliwie przyjęty przez szeroki już wtedy ogół czytelników, którzy z niemniejszem zadowoleniem przyjmują następne dodatki, jak radjowy, sportowy, filmowy, pracowniczy, omawiające wszechstronnie najaktualniejsze zagadnienia współczesne.

„Kurjer Łódzki", zdając sobie sprawę z tego, że wychodzi w metropolji przemysłu włókienniczego — na szpaltach swoich prowadzi również bardzo obszerny dział handlowy, stale zasilany artykułami pierwszorzędnych ekonomistów.

Będąc jedną z największych organizacyj wydawniczych w Polsce, „Kurjer Łódzki" posiada własnych korespondentów we wszystkich ośrodkach politycznych i gospodarczych w kraju i zagranicą.

Dzięki szerokiemu zaufaniu, zdobytemu planową pracą, „Kurjer Łódzki" mógł rozwinąć dział ogłoszeniowy, stając się dziś bezkonkurencyjnym organem ogłoszeniowym w Łodzi i Województwie Łódzkiem.

Mocno ugruntowane przekonanie o skuteczności ogłoszeń w znaczeniu istotnem sprawiło, że „Kurjer Łódzki" posiada niezwykle szeroką skalę ogłoszeniową od najpotężniejszych firm światowych, aż do bardzo licznych ogłoszeń, t. zw. drobnych.

Wielkie zastępy klienteli tej ostatniej grupy świadczą dobitnie o poczytności pisma i celowości zamieszczanych w niem ogłoszeń.

Głosząc zasady polityki realnej, praworządności, silnej władzy oraz harmonji społecznej, religijnej i narodowościowej na gruncie mocarstwowego rozwoju Państwa Polskiego — „Kurjer Łódzki" w uznaniu położonych na tem polu zasług, odznaczony został w 1929 roku Srebrnym Medalem P. W. K., jako jedyne z pism łódzkich.

NAJPOCZYTNIEJSZE PISMO NA ŚLĄSKU
NAJSKUTECZNIEJSZY ORGAN REKLAMOWY

„GOŚĆ NIEDZIELNY"

tygodnik ilustrowany dla rodzin katolickich.

Redakcja i Administracja:

Katowice, ul. Marszałka Piłsudskiego 58.

LAS POLSKI

MIESIĘCZNIK - XV rok istnienia

Czasopismo naukowo leśne

Pojedyńczy zeszyt o objętości 32 str. zawiera:

artykuły z różnych dziedzin leśnictwa, informacje o postępach nauki i najnowszych zdobyczach wiedzy leśnej, obszerny przegląd czasopism i dzieł leśnych, ukazujących się w kraju i zagranicą, oraz dział kronikarski. Każdy leśnik, w celu pogłębienia swej wiedzy fachowej, winien prenumerować czasopismo naukowo-leśne — LAS POLSKI.

Warunki prenumeraty

Dla członków Związku Leśników

rocznie zgóry	zł.	10	gr. —
półrocznie „	„	5	„ 50
kwartalnie „	„	3	„ —

Zwyczajna

rocznie zgóry	zł.	14	gr. —
półrocznie „	„	7	„ —
kwartalnie „	„	4	„ —

ECHA LEŚNE

Czasopismo Ilustrowane

Echa Leśne mają na celu:
1. Zbliżenie społeczeństwa do przyrody;
2. Wykazywanie wartości i znaczenia lasu dla kultury duchowej, fizycznej i materjalnej Narodu;
3. Budzenie miłości i poszanowania dla lasów;
4. Popularyzowanie lasu i leśnictwa polskiego zagranicą.

Echa Leśne: przynoszą, prócz artykułów przyrodniczo-leśnych, echa z całego kraju i ze świata, zawierają utwory literatury pięknej, prowadzą rubryki: teatr, przegląd sztuki, książki, rozrywki umysłowe, brydż, humor etc: Stały dział łowiecki. Specjalny dodatek dla leśników — „Niwa Leśna".

Echa Leśne dzięki bogatej, urozmaiconej treści, zapewniają zajmującą, miłą i pożyteczną lekturę dla wszystkich.

Prenumerata roczna tylko 14 zł.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA Warszawa, Żórawia 13. Konto w P.K.O. № 5 755. Prospekty i numery okazowe — na żądanie, po nadesłaniu 30 groszy w znaczkach pocztowych.

„ŚLĄSKIE WIADOMOŚCI GOSPODARCZE"

organ urzędowy Izby Przemysłowo-Handlowej

w KATOWICACH

pl. Wolności 12a, tel. 31967

Wychodzi 2 razy w miesiącu.

WYDAWNICTWA

Związku Związków Zawodowych w Polsce

Z. Z. Z.

Warszawa, Trębacka 11, m. 10

FRONT ROBOTNICZY

tygodnik

nakład 42.000 egz. Ilość prenumeratorów w całej Polsce 33.620.

Ogłoszenia: 1/1 — zł. 600.—, 1/2 — zł. 300.—
1/4 — „ 160.—, 1/8 — „ 85.—

FRONT ROBOTNICZY ŚLĄSKA i ZAGŁĘBIA

dwutygodnik

nakład 53.000 egz. Ilość prenumeratorów na Górnym Śląsku w Zagłębiach Węglowych i w reszcie Polski — 50.206.

Ceny ogłoszeń jak we „Froncie Robotniczym".

FRONT PRACOWNIKA UMYSŁOWEGO

miesięcznik

nakład 5.000 egz. ═══ Ilość prenumeratorów w całej Polsce 3.800. ═══ Kolportarz i prenumerata w Warszawie 850 egz.

Ogłoszenia: 1/1 — zł. 400.—, 1/2 — zł. 200.—
1/4 — „ 100.—.

W Siedlcach wychodzi w każdą niedzielę roku tygodnik społeczno-religijny

„GŁOS PODLASKI"

z dewizą: Prawdą i Pracą.

Warunki Prenumeraty: rocznie 8 zł., półrocznie 4 zł., kwartalnie 2 zł. 10 gr., mies. 75 gr. Cena numeru 20 gr. Ogłoszenia: cała str. 100 zł. Drobne stosownie do objętości. Redakcja rękopisów nie zwraca. Redakcja i administracja: Siedlce, Florjańska Nr. 1. Konto PKO. Nr. 68364. Redaktor odpowiedzialny i wydawca ks. Jan Grabowski.

POLSKA ZACHODNIA

NAJPOCZYTNIEJSZY I NAJTAŃSZY DZIENNIK W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIEM!

NAJNOWSZE WIADOMOŚCI!

NAJTAŃSZE OGŁOSZENIA!

Adres: Administracja i Redakcja KATOWICE, Kościuszki 15.

TELEFONY: 337-67, redakcja nocna 804-26. P.K.O. 303-551.

NAJBOGATSZE ŹRÓDŁO

aparatów fotograficznych i akcesorji

FOTORIS

Warszawa, Marszałkowska 125. Telefony 279-10 i 509-13.

Własne LABORATORJUM wywołuje, kopjuje, powiększa.

Szybko, starannie po cenach znacznie zniżonych.

„NASZ PRZEGLĄD"

pismo niezależne

SPECJALNE DODATKI TYGODNIOWE:

„Mały Przegląd" wychodzi co piątek.

„Nasz Przegląd Sportowy" wychodzi co poniedziałek.

„Nasz Przegląd Ilustrowany" wychodzi co niedziela.

Komitet Redakcyjny: J. Appenszlak, N. Szwalbe, S. Wagman.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Nowolipki 7.

Telefony: 11-07-29, 12.09-19, 11.99-17 11.39-19.

Konto czekowe: P. K. O. 6391. Skrzynka pocztowa 230.

TOWARZYSTWO REKLAMY MIĘDZYNARODOWEJ

Spółka z ogr. odp

Warszawa, Marszałkowska 124

Oddziały: Kraków i Katowice

Przedstawicielstwa i korespondenci we wszystkich większych miastach

REKLAMA Prasowa Plakatowa Kinowa

CYNKOGRAFJA

fotocynk

WARSZAWA, GRANICZNA 8 TEL. 260-88

Klisze kreskowe, siatkowe stereotypy i matryce

DRUKARNIA ŚLĄSKA Sp. z ogr. odpowiedz.

KATOWICE, ul. Batorego 2 i Kościuszki 15

Telefon Nr. 308-78 i 304-26

zaopatrzona w nowoczesne urządzenia techniczne przyjmuje zamówienia na wszelkiego rodzaju prace drukarskie.

Wykonanie szybkie i punktualne po cenach umiarkowanych.

„NEUE LODZER ZEITUNG"

34 rok istnienia

wychodzi w wielkiem mieście przemysłowem Łodzi.
NAJLEPSZY ORGAN OGŁOSZENIOWY
Redakcja i administracja w Łodzi, ul. Piotrkowska 15 (dom własny) Telefon 110-82 i 102-83.
Konto P. K. O. Warszawa 61.932 **Skrzynka pocztowa 197**

„NAJER FOLKSBLAT"

Jedyne w Łodzi bezpart. Społecz.-Politycz. Żyd. pismo codzienne.
Rok założenia 1915.
najpoczytniejszy i najpopularniejszy organ, czytany przez całe społeczeństwo Żydowskie w Łodzi i na prowincji.
Niezawodny organ ogłoszeniowy.
Redakcja i Administracja: Łódź, Piotrkowska Nr. 21,
Telefon 224-71. Skrytka poczt. 106.

„Naje Folkscajtung"

Jedyne Codzienne Pismo Robotnicze w języku żydowskim

wychodzi w Warszawie, przy ul. Nowolipie 7. — Skrz. poczt. 27
Tel. 11-16-86 i 11-76-94.

CENY OGŁOSZEŃ za wiersz milimetrowy:
Przed tekstem 40 gr., w piątki 50 gr.;
za tekstem 30 gr., w piątki 40 gr.;
w tekście 1 zł., w piątki 1 zł. 50 gr.
Nekrologi 25 gr.

Cena prenumeraty: w Warszawie i na prowincji 4.50 miesięcznie.
Cena pojedyńczego numeru gr. 10.

„Wochenszryft"

Tygodnik poświęcony Literaturze i Sztuce

Warszawa, Nowolipie 7.

„Klajne Blat"

PISMO POPOŁUDNIOWE
za 25 groszy

30000 osób
czyta codziennie „EXPRES ZAGŁĘBIA"
Jedyny organ demokratyczny niezależny woj. kieleckiego
OGŁOSZENIA umieszczone w tym dzienniku zapewniają powodzenie i pożądany skutek.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
Sosnowiec, Teatralna Nr. 1a.
Telefony: 4-97, 6-92

ODDZIAŁY:

Kielce, Kilińskiego 18
Będzin, Małachowskiego 24
Dąbrowa Górn., 3-go Maja 14
Zawiercie, 3-Maja 5
Grodziec, Kościuszki 12
Czeladź, Rynek 8

CZYTAJCIE I
OGŁASZAJCIE SIĘ

W NAJSTARSZEM POLSKIEM
PIŚMIE POLITYCZNO-SPOŁECZ.
założona w roku 1810

„Gazeta Lwowska"

Wychodzi każdego powszedniego dnia popołudniu

Adres: Redakcji i Administracji:
Lwów, ul. Zimorowicza 15
Telefon 21-17.

Spośród całej prasy

na Pomorzu i w Wielkopolsce

1 miejsce

zajmuje

„Dziennik Bydgoski"

Bydgoszcz; ul. Poznańska 12/14.

Kurjer Codzienny 5 gr.

NAJTAŃSZE PISMO CODZIENNE

PRENUMERATA MIESIĘCZNA ZŁ. 1 GR. 50.

WARSZAWA
Al. Jerozolimska 4.
P. K. O. 2088

ŚLĄSKIE ZAKŁADY GRAFICZNE I WYDAWNICZE
„POLONIA" S. A.

Telefon Nr. 349-81-84. Katowice, ul. Sobieskiego Nr. 11.

Wydawnictwo najpopularniejszych dzienników zachodnich przemysłowych ziem Polski.

„POLONIA"

Dziennik Ilustrowany. Niezależny organ, pismo inform. wszechstronnie o aktualnych sprawach. Wychodzi 7 razy w tygodniu. Własni korespondenci we wszystkich ważniejszych *stolicach Świata* i większych miastach Polski. *Działy specjalne:* dodatek „Kultura i życie", „Drobny rolnik i ogrodnik", „Świat Kobiecy", „Dodatek dziecinny", „Humor" bogato ilustrowany. Abonament miesięczny przez pocztę Zł. 3.00 przez sprzedawcę zł. 3.00. Konto P. K. O. Nr. 302.510. Redakcja i Administracja: Katowice, ul. Sobieskiego Nr. 11. Tel. 349.81.

„SIEDEM GROSZY"

Najpopularniejszy i najtańszy dziennik ilustrowany na zachodzie Polski. Blisko Miljon osób czyta codziennie „Siedem Groszy"; pismo niezależne bezpartyjne, wychodzi *7 razy tygodniowo.*

Drukuje wiadomości z kraju i zagranicy, ciekawe powieści, artykuły socjalne, społeczne, sport, humor etc.

Dziennik „Siedem Groszy" to dziennik dla wszystkich.
Redakcja i Administracja: Katowice, ul. Sobieskiego 11. Tel. 349-81.

Abonament miesięczny przez pocztę lub u agenta i w kioskach Zł. 2.31, pojedyńczy egzemplarz 8 groszy.

DZIENNIK

POLSKA ZBROJNA

ORGAN POŚWIĘCONY SPRAWOM OBRONY PAŃSTWA

DOCIERA DO WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCI RZPLITEJ. JEST JEDYNYM DZIENNIKIEM OBRAZUJĄCYM NA SWYCH ŁAMACH CAŁOKSZTAŁT ŻYCIA WOJSKA I SPRAW WOJSKOWYCH.

NAJSKUTECZNIEJSZY ORGAN OGŁOSZENIOWY DLA CIĘŻKIEGO PRZEMYSŁU I DOSTAWCÓW WOJSKOWYCH.

Redakcja i Administracja
Warszawa, Leszno 3, tel. 11-29-21; konto PKO. 2937.

„ROBOTNIK"

Centralny Organ Polskiej Partji Socjalistycznej jest największem pismem świata pracy w Polsce. Dociera w całym kraju do wszystkich ośrodków robotniczych i pracowniczych. Ogłoszenie umieszczone w „Robotniku" jest nader skutecznym środkiem reklamowym.

Konto P. K. O. Nr. 175. Tel.: w sprawie ogł. 220-13. Telefon w sprawie prenumeraty 513-80. Adres: WARSZAWA, ul. Warecka 7.

KURJER ZACHODNI

25 lat istnienia

Wydawca: „PRASA ZAGŁĘBIA" SOSNOWIEC, ul. Piłsudskiego 4. Tel. 64 i 73 P. K. O. 302.712

Najstarszy najpoczytniejszy organ Zagłębia Dąbrowskiego, powiatu Będzińskiego, Olkuskiego i Zawierciańskiego.

Wychodzi 7 razy w tygodniu.

Najskuteczniejsza reklama dla Handlu i Przemysłu.

Prenumerata miesięczna z przesyłką lub dostawą do mieszkania Zł. 3.50.

Dla Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego

najskuteczniejszą reklamę osiągniesz przez ogłaszanie w

ZAGŁĘBIER ZEITUNG

która jest jedyną najstarszą, popularną gazetą żydowską w Zagłębiu Dąbrowskiem i na Górnym Śląsku.

BĘDZIN, skrz. poczt. 31 — telefony: 25 i 2-80.

ZJEDNOCZONE WYDAWNICTWO GAZET

S-KA z OGR. ODP.

KATOLIK POLSKI,

KATOLIK ŚLĄSKI,

GWIAZDA ŚLĄSKA,

NAJSTARSZE I NAJPOPULARNIEJSZE GAZETY LUDOWE NA ŚLĄSKU.

KATOWICE, ul. Batorego 2. Tel. 314-14

PRZEWODNIK GOSPODARSKI

Tygodnik, organ Centralnego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych

Największe pismo rolnicze w Polsce

PRENUMERATA roczna 16 zł., półroczna 8 zł., kwartalna 4 zł.

Tygodnik korzystny dla ogłoszeń

Adres Redakcji i Administracji:

Warszawa, Kopernika Nr. 30, telefon 582-12, konto P. K. O 21165

„SPOŁEM"

ORGAN ZWIĄZKU SPÓŁDZIELNI SPOŻYWCÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

POŚWIĘCONY TEORJI I PRAKTYCE RUCHU SPÓŁDZIELCZEGO

Adres Redakcji i Administracji WARSZAWA, GRAŻYNY 13

Telefon Redakcji: 8-29-35

Administracji: 8-61-66

Wychodzi 1-go i 15-go każdego mies.

Prenumerata kwartalna 8 zł.

Konto P. K. O. Nr 8 760

Cała Łódź handlowa i przemysłowa

czyta

GŁOS PORANNY

Najpoważniejszy dziennik niezależny w Polskim Ośrodku Włókienniczym. Codziennie obszerny wyczerpujący dział gospodarczy. Specjalne dodatki: Ilustrowany, Literacko-Społeczny, Filmowy, Naukowy, Dla dzieci, Moda.

Najlepszy i najskuteczniejszy organ reklamowy.

REDAKCJA: ŁÓDŹ, Piotrkowska 101
TELEFONY: 144-44 i 177-77

ADMINISTRACJA: ŁÓDŹ, Piotrkowska 70
róg Traugutta. TELEFON: 222-22

„UNZER EXPRESS“

NAJPOPULARNIEJSZE CODZIENNE PISMO
ŻYDOWSKIE W POLSCE

Nakład 30.000, w dni przedświąteczne około 50.000 egz.
PIERWSZORZĘDNY ORGAN DLA REKLAMY

Adres wydawnictwa: WARSZAWA, NALEWKI 35.
Konto czekowe P. K. O. 14.085.

„DER MOMENT“

WARSZAWA

Rok założenia 1910.

NAJPOWAŻNIEJSZY DZIENNIK W JĘZYKU ŻYDOWSKIM
W POLSCE CZYTANY PRZEZ ŻYDOWSKIE SFERY
HANDLOWO—PRZEMYSŁOWE

NAJPEWNIEJSZY ORGAN OGŁOSZENIOWY.

„HAJNT“

Egz. od r. 1908

najstarsza i najbardziej rozpowszechniona gazeta żydowska w Polsce, wychodzi w Warszawie, przy współudziale najwybitniejszych publicystów, polityków i pisarzy żydowskich

„HAJNTIGE NAJES“, najpopularniejsze pismo popołudniowe o największym nakładzie wśród żydowskich pism w Europie.

„Opinja“, tygodnik w języku polskim

„HANDELS-WELT“, jedyny żydowski tygodnik handlowy.
„BADERECH“, jedyny tygodnik hebrajski w Europie

Ogłoszenia mają niezawodne powodzenie

Adres: dzierżawca „ALT-NAJ“, skrzynka pocztowa 350.
Spółdz. z odp. udz. WARSZAWA Chłodna 8.

Konto w P. K. O. 23260 Telefony: 624-08, 230-86, 223-86, 634-21.

AJENCJA PRASOWA I PUBLICYSTYCZNA „ISKRA".

Warszawa, Aleje Ujazdowskie 38.

Naczelny Dyrektor: M. Ścieżyński, Prezes Związku Dziennikarzy R. P.
Tel. Dyrekcji: 8-45-01.

Ajencja Prasowa i Publicystyczna „Iskra", założona w dniu 26 listopada 1929 roku, ma za cel informowanie prasy polskiej o wszelkich wydarzeniach z dziedziny życia politycznego, społecznego i gospodarczego drogą wydawania codziennych komunikatów, zawierających gotowe i zredagowane w sposób nadający się do druku wiadomości.

Pozatem Ajencja „Iskra" wydaje Biuletyn Artykułowy, przeznaczony dla codziennej i perjodycznej prasy prowincjonalnej, zawierający od 3-ch do 5-ciu dziennie artykułów, omawiających najważniejsze wydarzenia polityczne, gospodarcze i społeczne w kraju i poza jego granicami.

Działalność Ajencji „Iskra" zgrupowana jest w następujących działach:

Dział polityczny redaguje codzienny komunikat, zawierający wiadomości z zakresu całokształtu państwowego życia politycznego, działalności bieżącej i zamierzeń rządu, większych związków i stowarzyszeń społecznych i politycznych, samorządów, instytucyj ubezpieczeń społecznych i t. p. (tel. 8.45-00).

Dział polityczny, dostarcza pozatem prasie codziennej nieoficjalnych, dokładnych i wyczerpujących sprawozdań z obrad Rady i Zgromadzenia Ligi Narodów, ważniejszych organów Ligi i większych konferencyj międzynarodowych.

Dział gospodarczy sporządza codzienny biuletyn wiadomości z życia i działalności wszelkiego rodzaju związków i stowarzyszeń gospodarczych, ze szczególnem uwzględnieniem działalności organów samorządu gospodarczego. Biuletyn gospodarczy zawiera ponadto wiadomości na temat działalności gospodarczej rządu i banków państwowych oraz prywatnych, sprawozdania z obrad ważniejszych ciał nadzorczych instytucyj życia gospodarczego, szczegółowe wykazy statystyczne, obrazujące okresowo położenie polskiego i zagranicznych rynków finansowych, pieniężnych i handlowych i in.

Dział gospodarczy dostarcza również codziennych biuletynów krajowych giełd pieniężnych i towarowych (tel. 8.17-03).

Dział artykułowy redaguje codzienny biuletyn artykułów dla prasy prowincjonalnej, zatrudniając najpoważniejsze pióra publicystyki stołecznej, politycznej i gospodarczej, zawierający wykaz i krótką ocenę najważniejszych wydarzeń tygodnia (tel. 8.65-02).

Dział prasy emigracyjnej redaguje codzienny biuletyn artykułowy dla pism wychodzących w języku polskim zagranicą, w ośrodkach polskiego wychodźtwa i polskich mniejszości. Artykuły tego działu mają na celu informowanie naszego wychodźtwa o życiu politycznem, społecznem, gospodarczem i kulturalnem w kraju.

Ajencja „Iskra" posiada własny dział ogłoszeń i propagandy, który podejmuje się na warunkach, analogicznych z wszelkiego rodzaju biurami ogłoszeń, zamieszczania anonsów, płatnych komunikatów, wzmianek propagandowych, specjalnych artykułów i t. p., we wszystkich organach prasy codziennej i perjodycznej, wydawanej we wszystkich językach na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Biuletyny codzienne Ajencji „Iskra" dostarczane są zarówno organom prasy, jak i prenumeratorom prywatnym raz dziennie, względnie, w miarę ich ukazywania się, kilka razy w ciągu dnia na specjalne żądanie.

Na prowincję biuletyny ekspedjowane są specjalnemi „listami dworcowemi", co gwarantuje możliwie najszybsze i najpunktualniejsze docieranie ich do rąk adresatów. Pozatem — w miarę potrzeby — Ajencja „Iskra" informuje swoich prenumeratorów o najważniejszych wydarzeniach w drodze telefonogramów lub pisma na odległość (teletyp — teleskryptor).

STARACHOWICE

Kopalnie:
Ruda ilasta. Ruda brunatna. Szlaka wielkopiecowa.

Huta:
Wlewki martenowskie różnych gatunków. Wlewki stali elektrycznej. Grzejniki. Rury kanalizacyjne. Kształtki wodociągowe. Wlewnice. Żelazo walcowane. Stal konstrukcyjna. Stal narzędziowa. Odlewy żeliwne. Odlewy stalowe surowe i obrobione. Odlewy stalowe o specjalnych wymaganiach.

Zakłady Mechaniczne:
Młotki pneumatyczne. Maszynki do mięsa. Osie do wozów wszelkich rodzajów i gatunków. Kotły do centralnego ogrzewania.

Lasy i Tartaki:
Stolarka eksportowa i krajowa. Deski podłogowe. Materjał wagonowy. Materjał budowlany. Kopalniaki. Skrzynie transportowe.

Stolarnia:
Stolarszczyzna budowlana w masowem wykonaniu. Drzwi płytowe gładkie. Płyty sosnowe suchoklejone. Jaszcze. Skrzynie precyzyjne.

Przemysł chemiczny.
Terpentyna i kalafonja.

PRASA

STARACHOWICE

Kopalnie:
Ruda ilasta. Ruda brunatna. Szlaka wielkopiecowa.

Huta:
Wlewki martenowskie różnych gatunków. Wlewki stali elektrycznej. Grzejniki. Rury kanalizacyjne. Kształtki wodociągowe. Wlewnice. Żelazo walcowane. Stal konstrukcyjna. Stal narzędziowa. Odlewy żeliwne. Odlewy stalowe surowe i obrobione. Odlewy stalowe o specjalnych wymaganiach.

Zakłady Rzeczne:
Młotki pneumatyczne. Maszynki do mięsa. Osie do wozów wszelkich rodzajów i gatunków. Kotły do centralnego ogrzewania.

Lasy i Tartaki:
Stolarka eksportowa i krajowa. Deski podłogowe. Materjał wagonowy. Materjał budowlany. Kopalniaki. Skrzynie transportowe.

Stolarnia:
Stolarszczyzna budowlana w masowem wykonaniu. Drzwi płytowe gładkie: Płyty sosnowe suchoklejone. Jaszcze. Skrzynie precyzyjne.

Przemysł chemiczny.
Terpentyna i kalafonja.

PRASA

USTAWODAWSTWO PRASOWE [1]).

PRZEPISY ADMINISTRACYJNE, DOTYCZĄCE PRASY, AGENCYJ PRASOWYCH I DRUKARŃ.

A) B. ZABÓR ROSYJSKI:

Dekret z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie tmczasowych przepisów prasowych (Dz. Pr. P. P. Nr. 14, poz. 186).

Dekret z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie przepisów tymczasowych o zakładach drukarskich i składach druków (Dz. Pr. P. P. Nr. 14 p.146)

B) B. ZABÓR AUSTRJACKI:

Ustawa prasowa z dnia 17 grudnia 1862 r. (dz. p. p. Nr. 6 ex 1863).

Ustawa z dnia 15 października 1868 r. (dz. p. p. Nr. 142).

C) B. DZIELNICA PRUSKA:

Ustawa prasowa z dnia 7 maja 1874 r. (Dz. U. Rz. Nr. 16 str. 1003)

„Ustawodawstwo Prasowe"

Zbiór ustaw, rozporządzeń, okólników i orzeczeń sądów najwyższych, dotyczących prasy, zawiera dzieło p. t. „Ustawodawstwo Prasowe" [2]). Mamy tutaj całokształt ustawodawstwa prasowego, obowiązującego we wszystkich dzielnicach Rzeczypospolitej, nadto odpowiednie ustępy Kodeksów Karnych i prawa autorskiego, przepisy o informowaniu prasy, przepisy o kolportażu i odpowiednie postanowienia o obrocie pocztowym, telegraficznym i telefonicznym, przepisy o ogłoszeniach prasowych tudzież postanowienia ustaw gospodarczych dotyczących prasy.

Ogółem dzieło zawiera przepisy z 62 ustaw, dekretów, rozporządzeń i okólników; uzupełniają zbiór orzeczeń Sądów Najwyższych w sprawach prasowych. Na końcu książki została podana wyczerpująca bibljografa książek i artykułów w języku polskim o prawie prasowem oraz szczegółowy skorowidz rzeczowy.

W roku bieżącym ukazał się Suplement I do „Ustawodawstwa Prasowego", zawierający uzupełnienia za II-gą połowę 1933 r. i za I. połowę 1934 r.

---

[1]) Vide „Rocznik Polityczny i Gospodarczy 1932", str. 546 — 576.

[2]) „Ustawodawstwo Prasowe" (1933). „Ustawodawstwo Prasowe —Suplement I" (1934). Zebrał i opracował Leon Zieleniewski. Dzieło wyszło nakładem Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism (Warszawa, Krakowskie Przedmieście 40. m. 11, tel. 540-00).

OCHRONA INFORMACYJ PRASOWYCH.

Brak specjalnych przepisów prawnych ochraniających własność informacyj prasowych, fakt, że dzienniki nasze nie krępują się w przedrukowywaniu wiadomości, ogłoszonych w prasie, powszechność tego zjawiska, a zwłaszcza bezkarność z jaką się spotyka — wywołać mogą błędne mniemanie, że przedruki prasowe są we wszelkich warunkach dopuszczalne i prawnie dozwolone.

Tak jednak nie jest. Istniejące ustawodawstwo daje możność walki z niesumiennemi wydawnictwami, uprawiającemi proceder informowania opinji za pomocą „nożyczek redaktorskich".

Bronią w tej walce — wprawdzie bronią niedoskonałą w obecnej swej postaci — jest przedewszystkiem ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Kiedy przedruk wiadomości staje się niedozwolony?

Ponieważ w ustawodawstwie naszem niema wyraźnych zakazów przedrukowywania wiadomości prasowych, a co więcej Ustawa o prawie autorskiem z dn. 29 marca 1926 wyraźnie wyłącza z pod swej ochrony (art. 4) zwykłe wiadomości dziennikarskie, jako nie noszące cech twórczości indywidualnej, zatem przedrukowanie wiadomości gdziekolwiekbądź ogłoszonych, jest w zasadzie dozwolone.

Jednakże w razie **stałego** korzystania przez jakiś dziennik z wiadomości, ogłaszanych w innych dziennikach, ma zastosowanie art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z 2 sierpnia 1926 roku.

Odnosi się to zwłaszcza do przedruków depesz Agencyj informacyjnych przez dzienniki, uchylające się od zaabonowania drogich komunikatów agencyjnych. (Patrz uwagi prof. Zolla do ustawy o nieuczciwej konkurencji str. 198. Nakład Wojew. Instytutu Wydawniczego w Poznaniu).

Wym. art. ma brzemienie następujące:

Art. 3. Kto poza przypadkami art. 1 i 2 szkodzi przedsiębiorcy

Art. 3. Kto poza przypadkami art. 1 i 2 szkodzi przedsiębiorcy obyczajami (uczciwością kupiecką), jako to przez podawanie nieprawdziwych wiadomości o przedsiębiorstwie, przez podmawianie dla celów konkurencyjnych jego organów do niewypełnienia obowiązków służbowych, przez wyjawianie tajemnic przedsiębiorstwa technicznych lub handlowych i t. p. winien zaniechać tych czynów, w razie winy wynagrodzić szkodę pokrzywdzonemu i ewentualnie dać mu zadośćuczynienie. Roszczenia te podlegają przepisom art. 1.

Ochrona wiadomości przed jej ogłoszeniem.

Należy tu rozważyć dwa wypadki:

1) gdy wiadomość zostaje wykorzystana przez osoby nieuprawnione, będąc już w posiadaniu redakcji dziennika lub agencji, do których była adresowana.

2) gdy nastąpi to w czasie transmisji wiadmości do redakcji danego dziennika lub agencji za pośrednictwem poczty, telegrafu, telefonu.

W pierwszym wypadku, prócz wym. art. 3-go ma zastosowanie art. 10 ustęp 1 i 2 Ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, których brzmienie jest następujące:

Art. 10. 1. Kto, dowiedziawszy się w sposób niezgodny z prawem lub dobremi obyczajami o tajemnicach przedsiębiorstwa technicznych lub handlowych z tajemnic tych w celach konkurencyjnych korzysta, lub ich innym udziela, ulega karze grzywny do 12.000 złotych lub aresztu do sześciu tygodni, albo obu karom łącznie.

2. Tej samej karze ulega pracownik przedsiębiorstwa, gdy tajemnice techniczne lub handlowe, jakie powierzono mu z uwagi na stosunek służbowy, lub jakie poznał w wykonaniu stosunku służbowego, podaje do wiadomości innych osób w celach konkurencyjnych, lub celem wyrządzenia szkody przedsiębiorcy, a to w czasie trwania stosunku służbowego lub do dwóch lat po rozwiązaniu tegoż.

W drugim wypadku t. j. gdy zachodzi fakt przejęcia wiadomości przez osobę nieuprawnioną w trakcie transmisji mają zastosowanie wszelkie przepisy gwarantujące nienaruszalność tajemnicy korespondencji, którą zapewnia Ustawa Konstytucyjna i ust. o poczcie, telegrafie i telefonie z 3 czerwca 1924, ogłoszona w tekście poprawionym i uzupełnionym w Nr. 12 „Dziennika Ustaw" z 14 lutego 1931, p. 57.

W szczególności co dotyczy transmisji drogą radjową (radjofoniczną i radjotelegraficzną) Ustawa ta mówi w art. 11, co następuje:

Art. 11. Upoważniony do posiadania prywatnej stacji radjotelegraficznej lub radjotelefonicznej jest obowiązany do zachowania w tajemnicy wiadomości, które przejął, a które nie były dla niego przeznaczone i ujawnić je może jedynie urzędom państwowym.

Według art. 32 tejże Ustawy pogwałcenie tajemnicy radjofonicznej i radjotelegraficznej karalne jest grzywną do 5.000 zł.

Przepis art. 11-go omawianej ustawy uzupełnia art. 22 rozporządzenia wykonawczego Ministra Handlu i Przemysłu z 10 października 1924, poprawionego rozporządzeniem tegoż Ministra z dn. 31 lipca 1926:

§ 22. Posiadacze prywatnych radjostacyj odbiorczych mają prawo odbierać za pośrednictwem swych stacyj tylko sygnały doświadczalne, produkcje radjofoniczne i komunikaty adresowane „do wszystkich" za wyjątkiem komunikatów o treści agitacyjnej lub antypaństwowej, bezwzględnie zaś nie mają prawa przejmować korespondencji osobistej, wymienianej za pośrednictwem stacyj użyteczności publicznej oraz komunikatów agencyj telegraficznych, przeznaczonych dla ściśle określonego grona odbiorców.

Treść korespondencji osobistej jak również komunikatów agitacyjnych i antypaństwowych oraz komunikatów agencyj telegraficznych, przeznaczonych dla ściśle określonego grona odbiorców wypadkowo przejęta, nie może być ani zapisywana, ani rozgłaszana, a musi być zachowana w tajemnicy pod rygorem natychmiastowego cofnięcia upoważnienia i zastosowania art. 32 ustawy z dn. 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie.

Przedsiębiorstwa prasowe za prawo odbioru i wykorzystania treści komunikatów „do wszystkich" (Cq — à tous), jako materjału informacyjnego, nie uiszczają żadnych dodatkowych opłat, gdy przeciwnie za prawo odbioru i wykorzystania treści komunikatów, przeznaczonych dla ściśle określonego grona odbiorców, ci ostatni oprócz opłat na rzecz odnośnej agencji uiszczają jeszcze na rzecz Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów pewną opłatę indemnizacyjną, której wysokość ustala Minister Przemysłu i Handlu.

Z powyższego wynika, że:

1) w wypadku stałego korzystania dla celów zysku przez pewien dziennik z wiadomości ogłaszanych w innym dzienniku, który zdobył je nakładem pracy i kosztów — powstaje roszczenie cywilne o zaniechanie i zadośćuczynienie;

2) gdy wiadomość nigdzie jeszcze nieogłoszona zostaje uzyskana przez dziennik niesumiennemi sposobami w drodze wydania jej temu dziennikowi przez współpracownika innego dziennika lub agencji, których własność stanowi, lub w drodze przejęcia jej w trakcie transmisji — winni, t. j. zarówno korzystający, jak i współdziałający z nim pociągnięci mogą być do odpowiedzialności karnej.

PRASA W POLSCE.

Zestawienie wszystkich czasopism, wychodzących na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, według spisu alfabetycznego, oarz według podziału na województwa, znajduje się w wydawnictwie Polskiej Agencji Telegraficznej p. n. „Prasa-Reklama". Zestawienie to obejmuje wszystkie pisma codzienne wychodzące w Warszawie i na prowincji, prasę perjodyczną w Warszawie i na prowincji, czasopisma fachowe, zawodowe i specjalne ,oraz wszystkie czasopisma obcojęzyczne, wydawane w Polsce.

Pozatem zestawienie podaje też i ważniejsze czasopisma, wychodzące na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska.

ZWIĄZEK DZIENNIKARZY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

(Sejm, Klub Sprawozdawców Parlamentarnych.

Zarząd Główny:

Prezes — Mieczysław Ścieżyński.

Wiceprezesi: Witold Gielżyński, Hieronim Wierzyński.

Sekretarz Generalny: Stanisław Zalewski. Zastępca sekretarza generalnego: Władysław Besterman. Skarbnik Generalny: Władysław Dunin-Wąsowicz.

Członkowie Zarządu: Antoni Beaupré, Józef Flach, Leon Formański, Czesław Gumkowski, Wacław Górnicki, Bohdan Jarochowski, Medard Kozłowski, Czesław Kędzierski, Łada-Bieńkowski, Edward Rumun, Natan Szwalbe, Eugenjusz Szrojt, Adam Szenberg-Górski, Jakób Szapiro, Marjan Szydłowski, Józef Warchałowski, Leon Weinstock.

Komisja Rewizyjna:

Stefan Dunin, Ludwik Rubel, Stefan Sacha.

Sąd Dziennikarski:

Prezes: Wacław Filochowski.

Ławnicy: Nechay, Kenig, Charkiewicz, Chełmirski, Obarski Mieczysław, Majewski, Probst, Gotlieb.

Syndykat Dziennikarzy Warszawskich.

(Sejm, Klub Sprawozdawców Parlamentarnych.

Zarząd:

Prezes: Stefan Grostern.

Wiceprezesi: Roman Boski, Jan Czempiński. Sekretarz: Jerzy Nowakowski. Skarbnik: Stanisław Czosnowski.

Członkowie Zarządu: Stanisław Grek, Karol Irzykowski, Jadwiga Krawczyńska, Tadeusz Nittman, Adam Obarski, Kazimierz Pollack, Adam Romer, Jerzy Wiewiórski.
Komisja Rewizyjna:

Prezes: Jan Lisakowski.

Członkowie: Aleksander Kenig, Wacław Sikorski.
Sąd Dziennikarski:

Prezes: Maksymiljan Goryński.

Ławnicy: Witold Giełżyński, Bruno Wincenty Korotyński, Andrzej Krasicki, Ludomił Lewenstam, Wiktor Natanson, Zygmunt Piotrowski.

Syndykat dziennikarzy łódzkich
" " krakowskich
" " lwowskich
" " wielkopolskich
" " wileńskich
" " pomorskich
" " białostockich
" " w Gdańsku
" " Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego.

Klub Sprawozdawców Parlamentarnych
Sejm.

Prezes: Zofja Osbergerowa.

Wiceprezes: Jerzy Wiewiórski. Sekretarz: Stefan Michalski. Zastępca sekretarza i gospodarz Klubu: Wacław Sikorski.

Członkowie: Jadwiga Gutkowska, Eugenjusz Szrojt, Bernard Zynger.
Komisja Rewizyjna:
Jan Fall, Jerzy Nowakowski, Stefan Śliwiński.
Sąd Koleżeński:
Władysław Bazylewski, Stefan Grostern, Marjan Grzegorczyk.

Syndykat Dziennikarzy Białostockich
Białystok, ul. Marszałka Piłsudskiego 33, tel. 331-a.

Prezes — Szapiro Jakób.

Wiceprezes: Ancerewicz Czesław. Sekretarz: Wojnicz Radosław. Skarbnik — Goldmann Mendel.

Syndykat Dzienikarzy Krakowskich
Kraków, ul. Kleparska 24, tel. 137-32.

Prezes — dr. Flach Jerzy.

Wiceprezes — Woyczyński Roman. Sekretarz — Tomaszkiewicz Leon.

Członkowie wydziału: Babiński Mieczysław, Dąbrowski Mieczysław, dr. Kanfer Mojżesz, Krakowiecki Anatol, dr. Lankau Jan, Leo Juljusz, Strojek Ludwik, Szydłowski Władysław, dr. Warchałowski Józef, Wasilewski Antoni, Wasilewski Władysław.

Syndykat Dziennikarzy Lwowskich
Lwów, ul. Supińskiego 30, tel. 67-88.

Prezes — Laskownicki Bronisław.
Wiceprezesi: Hescheles Henryk, Nechay Adam, dr. Świrski Adam, Szenderowicz Władysław. Sekretarz — Przybylski Tadeusz. Skarbniczka — Hausnerowa Michalina. Delegat Zarządu Głównego — Weinstock Leon.

Syndykat Dziennikarzy Łódzkich
Łódź, ul. Piotrkowska 121.

Prezes — Gumkowski Czesław.
Wiceprezesi — Kozielski Władysław, Halberstadt Adam. Sekretarz — Kozielski Władysław. Skarbnik — Halberstadt Adam.
Członkowie zarządu: Glück Szymon, Jagoszewski Mieczysław, Furmański Roman, Opoczyński Perec.

Syndykat Dziennikarzy Pomorskich
Bydgoszcz, ul. Marszałka Focha 18.

Prezes — Fiedler K.
Wiceprezesi: Mielnikow Wiktor, Dobrostański Józef. Sekretarz — Górnicki Wacław. Skarbnik — Bigoński Edmund.
Członkowie Zarządu: Dolíński Wacław (Grudziądz), Ciesielski („Słowo Pomorskie"), Kunz (Grudziądz).

Syndykat Dziennikarzy Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego.
Katowice.

Prezes — Rumun Edward.
Wiceprezesi: Fabrycy Witold, Sławik Henryk.
Członkowie Zarządu: Renik Józef, Sperling Henryk.

Syndykat Dziennikarzy Wielkopolskich
Poznań, św. Marcina 70.

Prezes — Jarochowski Bohdan.
Wiceprezes — Formański Leon. Sekretarz — Nawrocki Szymon. Skarbnik — Ujma Wiktor.
Członkowie Zarządu: Kisielewski Józef, Kędzierski Czesław, Zakowski Kazimierz.

Syndykat Dziennikarzy Wileńskich
Wilno, ul. Wileńska 33, Stow. Techników Polskich.

Prezes: Szydłowski Marjan.
Wiceprezes: Charkiewicz Walerjan.
Członkowie Zarządu: Syrewicz Konstanty (sekretarz), Kornacki Piotr (skarbnik), Szczerba Henryk.

Syndykat Dziennikarzy Polskich w Gdańsku
Gdańsk, ul. Rynek Kaszubski 21.

Prezes: redaktor Bieńkowski Tad.
Sekretarz: Danielewski. Skarbnik: Grimsmann.

Stowarzyszenie Dziennikarzy Państwowców
Poznań, ul. Pocztowa 9.

Prezes — Winiewicz Józef.
Sekretarz: Piekarczyk Kazimierz. Skarbnik: Śmigielski Henryk. Ławnik: Tranda Zdzisław.

STOWARZYSZENIE POLSKICH DZIENNIKARZY I PUBLICYSTÓW GOSPODARCZYCH.

Warszawa, Marszałkowska 95.

Prezes — Dr. Alfred Kielski.

Wiceprezes — red. Tadeusz Garczyński. Sekretarz — red. Alfred Wilecki. Skarbnik — dyr. Józef Jakubowski.

Członkowie Zarządu: Dr. Adolf Atlas, Dr. Roman Battaglia, Dr. Artur Bardach, Dr. Marjan Chełmikowski, Dr. Leon Fall, Dr. Adam Grabowski, red. Zygmunt Kmita, red. Michał Rogóyski, red. Jerzy Marjusz Taylor, Dr. Józef Trink, red. Bohdan Witwicki.

POLSKI ZWIĄZEK DZIENNIKARZY I PUBLICYSTÓW SPORTOWYCH.

(Warszawa, Królewska 35).

Prezes: Wacław Sikorski.

Wiceprezesi: Aleksander Olchowicz (Warsz.) i Tad. Mikuła (Śląsk). Sekretarz: Kazimierz Gryżewski. Skarbnik: Aleksander Szenajch. Zast.: Al. Aleksandrowicz. Członkowie delegaci: Jerzy Grabowski (Oddział warszawski), Jan Erdman (Oddział lwowski), Misiński (Oddział pomorski), Junosza-Dąbrowski (Oddział śląski), Włodarkiewicz (Oddział krakowski), Weiss (Oddz. poznański), Włoskowicz (Oddział łódzki) i Osiński (Oddział wileński).

Komisja Rewiz.: Strzelecki, kpt. Zelazny, Junosza Dąbrowski.

Sąd koleżeński: Sędzia Tad. Semadeni, mec. Fogel, Jerzy Misiński, Jerzy Osiński i Maksymiljan Statter.

Oddział Warszawski Związku Dzienikarzy i Publ. Sportowych (Warszawa, Królewska 35).

Prezes: inż. Jerzy Grabowski.

Wiceprezes: kpt. Czesław Zelazny. Sekretarz: Ryszard Mosin. Skarbnik: Aleksander Aleksandrowicz. Członkowie: K. Gryżewski, M. Górka, S. Dancyg, J. Erdman.

Komisja Rewizyjna: K. Muszałówna, Tadeusz Grabowski, Wojciech Trojanowski.

Sąd koleżeński: Strzelecki, radca Olchowicz, Janowski, Kurletto i Hall.

KOMITET WARSZAWSKIEJ KASY PRZEZORNOŚCI I POMOCY DLA LITERATÓW I DZIENNIKARZY.

(Nowy Świat 41 m. 27).

Prezes — Ignacy Baliński.

Wiceprezes: Witold Giełżyński. Skarbnik: Marjan Tomasini. Zastępca skarbnika: Jan Adolf Hertz. Sekretarz: Jan Sołtan. Zastępca sekretarza: Dr. Mieczysław Smolarski. Członkowie: Jan Czempiński, Adam Lach-Szymański, Stanisław Włodek.

SZKOŁY DZIENNIKARSKIE

Wyższa Szkoła Dziennikarska. Warszawa, Plac Małachowskiego 1. Założona w 1917 r. Właścicielem uczelni jest Towarzystwo Wyższej Szkoły Dziennikarskiej. Studja trwają trzy lata. Egzamin dyplo-

mowy składa się z piśmiennej pracy klauzurowej z jednego przedmiotu głównego, poczem w razie wyniku dodatniego z rozprawy z zakresu historji, techniki, teorji lub organizacji prasy na temat przyjęty przez jednego z profesorów W. S. D., wreszcie z publicznego egzaminu z 3-ch przedmiotów obowiązkowych, wybranych przez kandydatów, wśród których jeden przynajmniej musi być z zakresu prawodawstwa.

W 1931/32 r. było ogółem 180 słuchaczów i słuchaczek.

Dyrekcja. Dyrektor: Wincenty Trzebiński, red. „Kurjera Warszawskiego". — Zastępca Dyrektora: Józef Wasowski, publicysta.

Wydawnictwo stałe Tow. Wyższej Szkoły Dziennikarskiej. „Bibljoteka Prasowa Polska", publik. inform.-nauk., założ. w r. 1921 przez „Informację Prasową Polską".

Wyższy Kurs Dziennikarski w Poznaniu, Wały Zygmunta Starego 2/3, Dyrektor: Prof. Dr. Antoni Peretiatkowicz.

POLSKI ZWIĄZEK WYDAWCÓW DZIENNIKÓW I CZASOPISM.

Polski Związek Wydawców Dzienników i Czasopism jest organizacją zawodowo-gospodarczą, mającą na celu rozwój i udoskonalenie prasy perjodycznej w Polsce, reprezentację i obronę interesów wydawnictw perjodycznych oraz unormowanie ich wzajemnych stosunków. Posiada własny organ prasowy, czasopismo „Prasa". Adres: Warszawa, Krakowskie Przedmieście 40 m. 11; adres telegraficzny: Wydawcy, Warszawa 54000; konto P. K. O. Nr. 18.606; tel. 540-00.

Władze i Agendy Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism

na okres od dnia 6 czerwca 1934 r. do dnia VI-go Ogólnego Zebrania członków Związków w r. 1935.

Rada Naczelna Związku.

Prezydjum: Prezes Mrozowski Feliks, Wiceprezes Pawłowski Edward, Wiceprezes Pieracki Zygmunt.

Członkowie: Bok Stanisław („Słowo Pomorskie" — Toruń), Chodak Józef („Gazeta Polska"), Czoponowski Jerzy („Polska Zachodnia") Dąbrowski Marjan („Ilustrowany Kurjer Codzienny" i inne wyd. — Kraków), Dobija Miecz. („Światowid"—Kraków), Gottowt-Gromski Edmund („Wiek Nowy" i in. Lwów), Gutowski Aleksander („Czas" — Kraków), Heinrich Stefan („Przegląd Elektrotechniczny" i in. wyd.), Hołówkowa Janina („Kurjer Poranny"), Jeleński Szczepan („Tęcza" i in. wyd. — Poznań), Jurkiewicz Józef („Kurjer Wileński"), Kobylański Tadeusz („A. B. C." i in. wyd.), Korfanty Witold („Polonia", „Dzien. Poznański"), Ks. Kosibowicz Edw. „Przegl. Powsz." i in. wyd., Kraków), Krzywoszewski Stefan (Prezes Zarządu Gł.), Leitgeber Roman („Kurjer Poznański" i in. wyd.), Lewandowski Antoni „Prasa Polska", S. A.), Maliniak Juljan („Robotnik"), Mikulski Czesław — („Przegląd Techniczny"), Mrozowski Feliks („Kurjer Warszawski"), Niklewicz Mieczysław („Gazeta Warszawska"), Pawlikowski Stefan („Goniec Pomorski" i in. wyd. — Tczew), Pawłowski Edward („Kurjer Bydgoski"), Pieracki Zygmunt („Bluszcz" i in. wyd.), br. Podwapiński W. („Rycerz Niepokalanej" i in. wydawn. — Niepokalanów),

Poznański Maurycy Ignacy — („Republika", Łódź), Rozencwajg Daniel („Nasz Przegląd"), Sotomski Jan („Polska Zbrojna"), Szperber Wacław („Nowoczesna Spółka Wydawnicza"), Teska Lech („Dziennik Bydgoski"), Wilkoszewski Franciszek („Goniec Częstochowski") Ziętowski Kazimierz („Dziennik Kujawski" — Inowrocław), Zwierzyński Aleksander („Dziennik Wileński").

Sąd Związku.

Buchner Władysław, senjor („Mucha"), Lutosławski Jan („Gazeta Rolnicza").

Zarząd Główny Związku.

Prezydjum: Prezes Krzywoszewski Stefan, Wiceprezesi: Dobija Mieczysław, Lewandowski Antoni, Niklewicz Mieczysław.

Członkowie: Chodak Józef, Gromski Edmund, Hołówkowa Janina, Gromski Edmund, Kobylański Tadeusz, Leitgeber Roman, Oltaszewski Nusbaum Marjan, br. Podwapiński Wawrzyniec, Sotomski Jan, Szperber Wacław.

Dyrektor Związku: Kauzik Stanisław.

Komisja Rewizyjna.

Członkowie: Arct Stanisław („Moje Pisemko"), Czerwiński Konrad („Czasopismo Księgowych"). Zastępcy: Garztecki Stanisław („Wiadomości Turystyczne"), Łazęcki Mikołaj („Gazeta Rolnicza").

Sekcje Związku.

1. Sekcja Pracy Codziennej: a) komisja redakcyjna, b) komisja kolportażowa, c) komisja ogłoszeniowa.
2. Sekcja Prasy Perjodycznej: a) komisja redakcyjna, b) komisja kolportażowa, c) komisja ogłoszeniowa.
3. Sekcja Prasy Prowincjonalnej.
4. Sekcja Propagandy Czytelnictwa.

Komitety Związku.

1. Komitet Prasy Codziennej Stołecznej.
2. Komitet Prasy Perjodycznej.
3. Komitet Prasy Codziennej Prowincjonalnej.

Biuro Związku.

Dyrektor Związku: Kauzik Stanisław.
Wicedyrektor: Głowiński Franciszek.

SYNDYKAT DZIENNIKARZY POLSKICH WE FRANCJI.

Prezes: dyr. Piotr Gorecki.
Wiceprezes: Alfred Bzowiecki („Kurjer Poranny"). Sekretarz Generalny: Jan Brzękowski. Skarbnik: S. J. Grenkamp-Kornfeld („Republika")
Członek Zarządu: Giełżyński (przedstawiciel „Dziennika Bydgowskiego", „Dziennika Kowieńskiego" i Katowickiej „Polonji").

Klub Prasy Zagranicznej w Warszawie.

Club de la Presse Etrangére à Varsovie.

Lokal Klubu: Sejm, Klub Prasy Zagranicznej.

Prezes: Robert Suster, ul. Piusa 16-b. Tel. 964-39.

Sekretarz i Skarbnik: Joel Cang. Żoliborz, ul. Krasińskiego 6. Tel. 11-17-72.

Członkowie Komitetu: Joseph Kovalsky, Geraud Jouve, Prieditis Peteris.

Członkowie doradcy Komitetu: (Membres Consultatifs du Comité): Immanuel Birnbaum, Roger Kaeppelin, Vlastimil Mares.

Ahlers Joh (Deutscher Wirtschaftsdienst) Chocimska 35 Tel. 9.20-12 (członek zwyczajny).

Andreis de Egisto, (La Tribuna), Plac Inwalidów 3 m. 23 (członek zwyczajny).

Ario Carl (Berliner Lokal - Anzeiger, Der Tag, Telegraphen - Union ect). Piusa XI. m. 6. Tel. 8.41-50 (czł. zwyczajny).

Bloch Federico (L'Informatione Rome etc.) Wspólna 54a. Telef. 9.77-23 (czł. nadzwycz.).

Blumer Hensi (Neue Zürcher Ztg., Helsingin Sonomat), Smolna 25 m. 14. Tel. 201-80 (czł. zwycz.).

Benjamino Aurora (Giornale d'Italia). Jasna 24 m. 12 (członek nadzwyczajny).

Besterman Wł. (United Press of America). Lwowska 19. Telef. 8.35-81 (czł. zwycz.).

Birnbaum Gerhard (Danziger Echo). Rybińskiego 3. Tel. 11.22-62 (członek nadzw.).

Birnbaum Imm. (Baseler Nachr., Frankfurter Ztg., Wiener Tagblatt). Rybińskiego 3. Tel. 11-22-62) (czł. zwycz.).

Cang Joel (News Chronicle, Manchester Guardian, Iron & Coal. etc. London), ul. Krasińskiego Nr. 6 Tel. 11-17-72 (czł. zwycz.).

Cotrus Aron (Rador, Bucarest). Marszałkowska 72 m. 5. Telef. 9.89-95 (czł. zwycz.).

Chrzanowska M. (Associated Press). Nowy Świat 7. Tel. 9.21-07 (czł. zwycz.).

Diveky Adrien (Magyar Iroda etc., Budapest). Mokotowska 55, Tel. 295-15 (czł. zwycz.).

Eiahorn A. (Jewish Morning Journal, New York), Leszno 24. Tel. 11.74-56 (czł. nadzwycz.).

Gorynski Maksymil. (Stockholms Dagblad Tidningen). Tucholska 8. Tel. 11 56-80 (czł. nadzwycz.).

Hengel van J. (De Tijd, Amsterdam). Wiśniew, poczta Henryków koło W-wy (czł. nadzwycz.).

Herrnstadt Rudolf (Berliner Tageblatt). Nowogrodzka 1 m. 17. Tel. 9.02-34 (czł. zwycz.).

Kleiss Heinz (Volkischer Boebachter-Berlin). Natolińska 6. Tel. 840-72 (czł. zwycz.).

Jouve Geraud (Havas-Paris). Plac Małachowskiego 2, Tel. 218-95 (czł. zwycz.).

Kaeppelin Roger (Le Temps, Paris). Smolna 9. Tel. 293-58 (czł. zwyczajny).

Karbowska Teresa (Intransigeant, Paris-Presse etc.). Hoża 49 m. 3. Tel. 9.33-56 (czł. nadzwycz.).

Kleis Heinz (Volkischer Boebachter-Berlin). Natolińska 6. Tel. 640-72 (czł. zwycz.).

Kneblewski Ks. (Dziennik Chicagoski, Dziennik Zjednoczenia). Chmielna 23. Tel. 238-44 (czł. nadzwycz.).

Kowalewski Dr. M. (Office d'informations orientales, Geneve, Narodni Politika, Praha). Smolna 36. Tel. 502-44 (czł. zwycz.).

Kulschweski Dr. E. (Der Angriff). Barsza 3. Tel. 9-13-46 (czł. zwyczajny).

Kulwiańska G. (Bohemia, Praga). Nowogrodzka 1. Tel. 9.02-34 (czł. nadzwycz.).

Kegel Gerhard (Breslauer Neuste Nachrichten). Nowogrodzka 8 m. 9. Tel. 8.52-01 (czł. zwycz.).

Kovalsky Joseph (Tass-Izwestia-Moscou). Widok 9 m. 10. Telef. 224-30 (czł. zwycz.).

Leschinsky J. (Forward-New York, U. S. A.). Karmelicka 15 m. 21 (czł. zwycz.).

Małecka K. (Christian Science Monitor, New York). Wspólna 63b Tel. 925-07 (czł. nadzwycz.).

Mares Vlastimii (Avala, Belgrad). Al. Szucha 4/38. Tel. 9.93-99 (czł. zwycz.).

McLaren Malcolm (Reuter, London). Aleje Jerozolimskie 93. tel. 678-99 (czł. nadzwycz.).

Massip V. (Petit Parisien). Al. Ujazdowskie 9a. Tel. 9.65-12.

Mosberg Hans (Berl. Börzenztg., Rh. Westfztg). Koszykowa 6a. Tel. 902-94 (czł. zwycz.).

Mozes M. (Jewish Telegraphic Agency). Pl. Krasińskich Nr. 10. Tel. 11.14-19 (czł. zwycz.).

Nowiński Mieczysł. (International News Serwice Daily Express, London Chicago-Tribune). Pl. Krasińskich 6 m. 7. Tel. 11.44-91 (czł. zwycz.).

Olszewski W. (Exchange Telegr. London). Kujawska 3. Tel. 8 34-52 (czł. zwycz.).

Poraj-Różycka St. (Musical Standard etc.). Żórawia 47 m. 6. Tel. 9.52-43 (czł. zwycz.).

Prieditis Peteris (Leta, Riga). ul. Szkolna 6. Tel. 520-08 (czł. zwyczajny).

Redfern G. (The Times-London, New York Herald Tribune). ul. Piusa 30. Tel. 811-59 (czł. zwycz.).

Rogoyski M. (Novosti-Zagrzeb). ul. Wilanowska 8. Tel. 9.16-18 (czł. nadzwycz.).

Reiklis L. (La Journée Parisienne - Paris). Próżna 14 (czł. zw.).

Schütz Rezsö (Pesti Naplo, Nèpszava — Budapest, Union de presse soc. Genève). Ul. Sienna 32. Tel. 607-12 (czł. zwycz.).

Simon Paul (L'Illustration, Paris). ul. Foksal 14 Tel. 616-07 (czł. nadzwyczajny).

Steinfurth Paul (Scherl Verlag-Berlin). ul. Mianowskiego 16. Tel. 898-33 (czł zwycz.).

Sołtan Jan (La Metropole, Anvers. La Revue Bleu-Paris etc.). Mielecka 10 m. 14. Tel. 9.02-88 (czł. zwycz.).

Stunzner Dr. (Otto Hamburger Fremblatt), Wilanowska 18 m. 7. Tel. 913-21 (czł. zwycz.).

Suster Roberto (Stefani - Roma, Popolo d'Italia Milano). ul. Pinsa 16b. Tel. 9.64-39 (czł. zwycz.).

Sykes Egerton (Morning Post-London), ul. Górnośląska 59. Tel. 882-59 (czł. nadzwycz.).

Stein Wilm (D. N. B.). ul. Filtrowa 69. Tel. 8.53-80 (czł. zwycz.).

Seizow A. („La Bułgarja" Zora, Mir-Sofia), ul. Wspólna 5. Tel. 9.67-10 (czł. zwycz.).

Szapiro Jerzy (New York Times, Daily Herald, London). ul. Rozbrat 32. Tel. 9.22-11 (czł. zwycz.).

Szarlitt Bernard (Neue Frieie Presse). ul. Leszno 21 m. 5. Tel. 11.47-13 (czł. nadzwycz.).

Thimm Dr. Gerhard (Ullstein - Berlin), ul. Filtrowa 31. Tel. 890-79 (czł. zwycz.).

Vorzimmer Dr. J. (Nowy Świat, New-York). ul. Czackiego 12 m. 6. Tel 511-90 (czł. nadzwycz.).

Valcini Alceo (La Stampa, Corriere della Sera). Nowy Świat 33. Tel. 214-33 (czł. zwycz.).

Wołkowyssky Dr M. (Sewodnja - Riga), ul. Oboźna 11 m. 10. Tel. 533-66 (czł. zwycz.).

Zembrzuski Bronisł (Nezawisimont, Utro - Sofia), ul. Mokotowska 17 Tel. 8.84-77 (czł. nadzwycz.).

Zyngier I. (Forward, New York). ul. Leszno 36. Tel. 11.63-98 (czł. zwycz.).

Pozatem działają w Warszawie, — aczkolwiek nie należą do Klubu Prasy Zagranicznej — zarejestrowani w Wydziale Prasowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych, następujący korespondenci:

Bermann Paul (Oberschlesischer Kurrier, Breslau). Leszno 13 m. 17. Tel. 11-66-83.

Casanowa-Lutosławska Zofja (ABC — Madryt). Marszałkowska 21. Tel. 878-15.

Chitulescu Gh. (Vointa — Bukareszt). Izba Polsko-rumuńska.

Carlebach Esechiel (Jewish Post, Londyn, Selbstwehr, Praga, Familienblatt, Hamburg).

Day Donald (Chicago Tribune — Chicago). Frascati 6. Tel. 8-05-20.

Finkelstein Markus (Unser Zeit., Kiszyniów). Chłodna 8 m. 4.

Hurwitz Heine (Doar Hayom — Jerozolima), Graniczna 16 m. 6.

Gąsiorowski Stanisław (Dziennik dla wszystkich — Buffalo). Oboźna 8 m. 7.

Janowski Samuel (The Jewish Morning Journal — Londyn). Orla 6 m. 2a.

Lantzki Eugène (Vaba Maa — Tallin). Akademicka 5, pok. 224. Tel. 808-76.

Ładzina Wanda (Le Lorrain — Metz). Marszałkowska 69. Tel. 906-69.

Mettler Karl (St. Galler Tageblatt, Solothurner Ztg). Filtrowa 59. Tel. 978-18.

Mozes Sarah (The Palestine Bulletin). Al. Jerozolimskie 18. Tel. 11-90-42.

Nowak Jerzy, dr. (Financial Times — Londyn). Bank Gospodarstwa Krajowego.

Ostrowski Wacław (Journée Industrielle, Côte Bodenheimer — Paryż), Zielna 50.

Puri Pino, dr. L'Impero — Rzym). Pl. Dąbrowskiego 6. Telef. 619-15.

Romer Adam („Budapesti Hirlap" — Budapest). Szpitalna 1.

Rzewuski Felix (Financial Papers Proprietors Lt., Daily Mail). Piękna 16 m. 8. Tel. 846-76.

Seifter Fritz, dr. (Berliner Tageblatt, Berlin — Börsen Kurrier.

Smal-Stocki Roman, prof. (Le Trident — Paryż). Nowy Zjazd 5. Tel. 324-05.

Sokołow Janina (Universal Service — New York). Polna 74. Tel. 855-72.

Szrojt Eugenjusz (AG. Sud-Est — Paryż). Marszałkowska 137. Tel. 243-94.

Szyfmanówna Franciszka, dr. (Veneto — Padwa). Kapucyńska 3. Tel. 698-04.

Wielmin Anatol (Poslednija Novosti, Paryż), ul. Bema 91. Tel. 226-84.

Warszawiak Jehuda (Haaretz, Tel-Aviv, Haslam, Londyn). Karmelicka 11 m. 12.

Wojciechowski Sergjusz (Wozrożdenije — Paryż) Belgijska 8.

Zagorski Karol (Shanghai Evening Post). Al. 3-go Maja 5. Tel. 950-25.

Żaba Nortbert (Paewaleht — Tallin). Ministerstwo Rolnictwa.

POLSKA AGENCJA TELEGRAFICZNA PAT

PAT powstała w 1918 roku, w październiku. 5 grudnia tego roku podporządkowana została Prezydjum Rady Ministrów i uznana za urzędową Agencję Prasową.

W roku 1921 PAT przestała być urzędem i otrzymała autonomję. W tym samym roku PAT przystąpiła do międzynarodowego koncernu Agencyj Sprzymierzonych, do którego należą wszystkie urzędowe Agencje świata.

W roku 1924 przekazane zostało PAT wyłączne pośrednictwo w zakresie płatnych ogłoszeń państwowych w prasie.

W tymże roku PAT przekształcona została w przedsiębiorstwo państwowe a otrzymała nowy statut.

W roku 1927 PAT uzyskała monopol na ogłoszenia państwowe i na zdjęcia filmowe i fotograficzne w obrębie gmachów państwowych. Zorganizowane zostały w PAT następujące działy: reklam i ogłoszeń, wydawnictw, filmowo-fotograficzny.

W roku 1932 stworzony został w PAT specjalny radjotelegraficzny serwis „Pol-Pat" dla Agencyj Zagranicznych.

W r. 1932 nastąpiło połączenie przedsiębiorstwa państwowego „Wydawnictwa Państwowe" z Polską Agencją Telegraficzną, wskutek czego Biuro Wydawnictw P. A. T. powiększyło się o „Monitora Polskiego" i „Zbiór Wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego".

W roku 1934 na mocy dekretu Pana Prezydenta zostały przyłączone do PAT „Drukarnie Państwowe".

Kompleks tych Drukarń obejmuje Drukarnie: w Warszawie, Łodzi, Poznaniu, Lublinie i Łucku. Drukarnie zatrudniają około 450 robotników i urzędników. Wykazują obroty miljonowe.

ORGANIZACJA I OBSADA PERSONALNA PAT.

Rada Administracyjna:

Prezes — Święcicki Tadeusz

Członkowie: Myśliński Mieczysław, Przesmycki Wacław, Raczko Bolesław, Skrzetuski Mieczysław.

Komisja Rewizyjna:

Prezes — Rakowski Janusz.

Członkowie: Chrupowicz Władysław, — vacat.

Dyrekcja:

Dyrektor Naczelny — Libicki Konrad.

Administracja:

Dyrektor: Czerny Karol.

Buchalter Naczelny: Krzymowski Stanisław.

Redakcja i Biuro Fotografji Prasowej:

Redaktor Naczelny: — Obarski Mieczysław.

Starsi Redaktorowie: Przybyłowski Mieczysław, Knake Janusz, Kindler Witold i Grostern Stefan.

Redakcja Zagraniczna	— Sołtan Jan, Chłapowski Roman, De Nisau Jerzy
Redakcja Gospodarcza	— Kier. Witwicki Bohdan
Redakcja Art.-Kult.	— Kier. Szwajcer Jerzy
Redakcja Sportowa	— Kier. Muszałówna Kazimiera
Reportaż	— Kier. Golcz Marjusz
Redakcja Prowincjonalna	— Kier. Kostrzeński Zygmunt, red. Brzęczkowski Jerzy.
Biuro Fotograficzne	— Kier. Fuks Jakób.

Biuro wydawnictw:

Wicedyrektor i Kier. Biura — Orzechowski Franciszek

Redaktor „Monitora Polskiego" — Czekalski Eustachy

Redaktor „Biuletynu Giełdowego" — Stempel Oskar.

Redaktor Wydawnictw innych — Migasiński Emil.

Biuro Filmowe:

Wicedyrektor i Kierownik Biura — Zakrzewski Stan. Z.

Kierownik Wydziału Filmowego — Swidwiński Aleksander.

Biuro Ogłoszeń i Reklam:

Wicedyrektor i Kierownik Biura — Downarowicz Wald.

Administrator — Czepelewski Kazimierz.

Kierownik Wydziału Ogłoszeń Prasowych — Przyborowski Wł.

Kierownik Działu Reklam — Drue Jan

Kierownik Atelier Grafiki — Mund Henryk.

Drukarnia Państwowa w Warszawie

Dyrektor — Guranowski Mieczysław.

Drukarnia Państwowa w Lublinie	— Kier. Pękalski Ryszard
Drukarnia Państwowa w Łodzi	— Kier. Jeleniowski Henryk
Drukarnia Państwowa w Łucku	— Kier. Wiza Jan
Drukarnia Państwowa w Poznaniu	— Kier. Cejrowski Alojzy
Drukarnia Państwowa w Wilnie	— Kier. Woronko Konstanty.

Oddziały Krajowe:

Białystok, ul. Polna 18, tel. 15-86. Kierownik — Kamieński Zygmunt.

Bydgoszcz, ul. Gdańska 22, tel. 15-74. Kierownik — Południowski Kazimierz.

Gdynia, ul. Świętojańska, Dom PAM, tel. 17-20. Kierownik: Mucharski Teodor.

Grudziądz, ul. Mickiewicza 76, tel. 304. Kierownik — Stanach Józef.

Katowice, ul. 3 Maja 23, tel. 30-65 i 31-091. — Kierownik : Mikulski Adam.

Kraków, ul. Mikołajska 32, tel. 10-499 i 10-500. — Kierownik: Dziama Stefan.

Lublin, ul. Kościuszki 3, tel. 16-57. — Kierownik: Rutkowski Stefan.

Lwów, ul. Akademicka 15, tel. 20 i 45. — Kierownik Burczak J.

Łódź, ul. Piotrkowska 125, tel. 10-111 i 11-524. — Kierownik Wagner Wacław.

Łuck, ul. Piłsudskiego 14, tel. 222. — Kierownik Prystupa Rom.

Poznań, Al. Marcinkowskiego 23, tel. 28-57 i 28-58. — Kierownik Tranda Zdzisław.

Sosnowiec, ul. Sienkiewicza 13, tel. 11-99. — Kierownik Sperling Jerzy.

Toruń, ul. Szeroka 41, tel. 261. — Kierownik Krupiński Janusz.

Wilno, ul. Wileńska 14, tel. 7-75. — Kierownik: Bogucki Zygm.

Stałe Placówki Zagraniczne.

Berlin, SW. 68, Zimmerstrasse 28, tel. Döhnhof 71-86 i 71-85.— Korespondent: Dembiński Stanisław.

Gdańsk, Neugarten 27, tel. 240-79. — Korespondent: Sonnenberg Henryk.

Londyn, W. I 68 Curzon Street, tel. Maifair 1-00-9. — Korespondent: Litauer Stefan.

Moskwa, ul. Siwcew Wrażek Nr. 15/17, tel. ATS Arbat 3-59-21. — Korespondent: Berson Jan.

New - York. 383 Madison Avenue, tel. Eldorado 5-60-37. — Korespondent Nałęcz-Morawski Wojciech.

Paryż,)2-e) 17, rue Bachaumont, tel. Central 32-56. — Korespondent: Górecki Piotr.

Wiedeń, Goldschmiedegasse 6 I, tel. U-273-45.—Korespondent: Czaki Franciszek.

Rzym, ul. Lungo Tevere Mellini 35, tel. 13-35-97. — Korespondent Chrzanowski Feliks.

Ryga, ul. Elisabets iela 23/12, tel. 32-262. Korespondent Stok Stefan.

Korespondenci nadzwyczajni.

Poza Oddziałami krajowemi i stałemi placówkami zagranicznemi PAT posiada gęstą sieć nadzwyczajnch korespondentów krajowych w ogólnej ilości 156 oraz nadzwyczajnych korespondentów zagranicznych we wszystkich częściach świata w ogólnej ilości 83.

AGENCJE PRASOWE W ŚWIECIE

Agencje sprzymierzone.

Agencje Telegraficzne urzędowe, względnie półurzędowe poszczególnych państw, oraz główne agencje informacyjne tych państw, które, jak np. Anglja lub Francja, agencyj urzędowych (półurzędowych) w zasadzie nie posiadają, — stanowią łącznie zespół t. zw. Agencyj Sprzymierzonych (Agences Alliées).

Zespół ten przedstawia pewnego rodzaju „wspólnotę interesów", opartą na umowach pomiędzy poszczególnymi jego członkami i rządzącą się wewnętrznie uchwałami swych walnych zgromadzeń.

Celem związku Agencyj Sprzymierzonych jest współpraca w dziedzinie informacyjnej, t. j. w zakresie wymiany informacyj prasowych pomiędzy poszczególnemi krajami reprezentowanemi w Związku. Praktycznie współpraca agencyj należących do Związku wyraża się w możliwie najszybszem i bezstronnem wzajemnem informowaniu się poszczególnych Agencyj o najważniejszych wydarzeniach ich krajów. Ze względu na Znaczenie, jakie we współczesnem dziennikarstwie posiada zagadnienie szybkości informowania, kwestje techniczne wysuwają się na pierwszy plan we wspólnych pracach, podejmowanych przez Związek.

Innem, nie mniej ważnem zagadnieniem z puntku widzenia wspólnych interesów wszystkich członków związku, jest sprawa ochrony wiadomości, zdobytych nakładem pracy i kosztów poszczególnych agencyj sprzymierzonych i stanowiących ich wspólną własność, — przed wykorzystywaniem tych wiadomości w celach zysku przez czynniki nieuprawnione. Zagadnieniu ochrony informacyj prasowych zespół Agencyj Sprzymierzonych poświęca wiele uwagi, wytrwale dążąc do prawno-międzynarodowego uregulowania tej sprawy.

Te i podobne zadania, jakie stawiają sobie Agencje Sprzymierzone, stwarzają pomiędzy niemi silną więź solidarności.

Związek międzyagencyjny powstał w czerwcu r. 1924 na konferencji w Bernie. Konferencja ta wytknęła zasady współpracy Agencyj Sprzymierzonych i ustaliła podstawy organizacyjne Związku.

Naczelnym organem Związku jest Walne Zgromadzenie (Assemblée plénière) zbierające się co dwa lata. Od czasu pierwszej konferencji w Bernie Walne Zgromadzenie zbierało się pięć razy, a mianowicie w r. 1925 — w Rzymie, w r. 1927 w Warszawie, w r. 1929 — w Konstantynopolu (Therapii), w r. 1931 — w Budapeszcie i w r. 1933 w Atenach. VII Walne Zebranie odbędzie się w r. 1935 w Pradze.

W obecnej swej postaci organizacja zespołu Agencyj Sprzymierzonych jest następująca:

Zespół Agencyj stanowi: „Konferencję Agencyj Sprzymierzonych". Organami Konferencji są: 1) Zgromadzenie Walne, zbierające się raz na 2 lata; oraz 2) Zgromadzenie Zwykłe (Assemblée Ordinaire) — funkcjonujące jako instancja przygotowawcza, w okresie między dwoma kolejnemi Zgromadzeniami Walnemi i zbierające się raz na rok, 3) Prezydjum Zgromadzenia Zwykłego jako organ wykonawczy; 4) Biuro Centralne Agencyj Sprzymierzonych (Bureau Central des Agences Alliées) jako organ informacyjny. Kierownictwo Biura Centralnego stale jest powierzane Agencji Havasa w Paryżu i pod tym też adresem należy kierować wszelką korespondencję do zespołu Agencyj Sprzymierzonych (Paris 2-e — 13, Place de la Bourse, Bureau Central des Agences Alliées).

W skład zespołu („Konferencji") Agencyj Sprzymierzonych wchodzą obecnie:

Albanja:

Bureau de Presse Albanais — adres telegraficzny: Bureau Prasse Tirana, adres pocztowy: Tirana, Bureau de Presse Albanaise. Dyrektor: Dr. Michel Sherko.

Ameryka Południowa.

Havas — adres telegr.: Havas Buenos Aires — adres pocztowy: Buenos-Aires, 312 calle San Martin.

Austrja.

Amtliche Nachrichtenstelle — adres telegr.: Korrbureau Vienne — adres pocztowy: Vienne, Börsengebäude — Börsegasse 11, I. Dyrektor Dr. Edmund Weber.

Belgja

Agence Télégraphique Belge — adres telegr.: Belga Bruxelles — adres poczt. Bruxelles, 20 rue du Marais. Dyrektor Pierre Olivier.

Bułgarja.

Agence Télégraphique Bulgare — adres telegr.: Bulagence Sofia — adres poczt.: Sofia, Direction de la Presse. Dyrektor Teodor Christoff.

Chiny.

Reuter — adres telegr.: Reuter Shanghai — adres poczt.: Reuter Shanghai, 4 avenue Edouard — VII boîte postale no. 761).

Czechosłowacja.

Bureau de Presse Tchécoslovaque—adres telegr.: Ceteka Prague — adres poczt.: Prague, Lützowova 5. Dyrektor Milos Novotny.

Danja.

Ritzaus Bureau — adres telegr.: Ritzau Copenhague (terminowy) — adres poczt.: Copenhague, Ny Ostergade 3. Dyrektor Lauritz Ritzau.

Estonja.

Agence Télégraphique Estonienne — adres telegr.: Eta Tallinn — adres poczt.: Tallinn, V Posti 1 (Boîte postale 119). Dyrektor Karl Kornel.

Finlandja.

Finska Notisbyran — adres telegr.: S. T. T. Helsingfors — adres poczt.: Helsingfors, Finska Notisbyran Dyrektor Erik Anders Berg.

Francja.

Havas — adres telegr.: Havas-Paris, adres pocztowy: Paris (2-e 13, Place de la Bourse. Dyrektor André Meynot. Najstarsze biuro informacyjne Europy. Ma oddziały we wszystkich większych miastach Francji i w kolonjach francuskich oraz w Egipcie, Hiszpanji, Portugalji i prawie we wszystkich państwach Ameryki. Agencja Havasa jest Towarzystwem Akcyjnem. Rząd franncuski posługuje się nią dla celów urzędowych. Kapitał Towarzystwa wynosi 105 miljonów franków.

Grecja.

Agence d'Athènes — adres telegr.: Vekiarelli Athènes — adres poczt.: Athènes, 50-a, rue Patission. Dyrektor Mr. Vas. Vakiarellis.

Hiszpanja.

Agence Fabra — adres telegr.: Fabra Madrid — adres poczt.: Madrid, Principal, 11, Avenida de Pi y Margall. Dyrektor Louis Amato de Ibarolla.

Holandja.

Nederlandsch Telegraph Agent s c h a p — adres telegr.: Reuter Amsterdam, (informacja) Schlick Amsterdam (serwis), — adres poczt.: Amsterdam C.N.Z. Voorburgwall 278-280 (Postbus 405). Dyrektor Chs. Schlick.

Japonja.

Shimbun Rengo Sha — adres telegr.: Rengo Tokio — adres poczt.: Tokio, Kyoboshi-Ku 9 Giuza Nishi 8 — Chome. Dyrektor Y. Iwanaga.

Jugosławja.

Agence Avala — adres telegr.: Presse Avala Belgrade — adres poczt.: Belgrade, Kralj Ferdinand 2. Dyrektor G. Perić.

Litwa.

Agence Télégraphique Lithuanienne — adres telegr.: Elka Kaunas — adres poczt.: Kaunas, 11 Daukant. Dyrektor Mr. Turauskas.

Łotwa.

Agence Télégraphique Lettone — adres telegr.: Leta Riga — adres poczt.: Riga, Marstaly 25 (Pasta kastite 413). Dyrektor Richards Berzins.

Niemcy.

Deutsche Nachrichtenbüro. Dawniej Agencja Wolffa. Założona w 1849 r., od 1875 była Towarzystwem Akcyjnem z kapitałem około miljona złotych marek. Ma filje we wszystkich stolicach świata. W r. 1933 Agencja Wolffa łączy się z Agencją „Telegraphen Union" i powstaje nowa Agencja pod nazwą „Deutsches Nachrichtenbüro", Berlin SW. 68. Charlottenstrasse 15, B. Dyrektor dr. Meier.

Norwegja.

Norsk Telegrambyraa — adres telegr.: Telegrambyraa New-York, adres poczt.: New-York 383, Madison Avenue, Dyrektor Per Wendelbo.

Polska.

Agence Télégraphique Polonaise — adres telegr.: Pat Varsovie — adres poczt.: Warszawa, Królewska 5. Dyrektor Naczelny Konrad Libicki.

Portugalja.

Havas — adres telegr.: Havas Lisbonne — adres poczt.: Lisbonne, Rua Aurea 234-242.

Rumunja.

Agence Rador — adres telegr.: Rador Bucarest — adres poczt.: Bucarest I, Strada Matei Millo 10. Dyrektor Alex Hurtig.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Associated Press — Adres telegraficzny: Associated Press New-York, adres poczt.: New-York 383, madison Avenue, Dyrektor Kent Cooper.

Agencja założona w 1900 roku jest spółką, opartą na wzajemnej wymianie wiadomości. Spółka nie ma zysków, nie daje dywidendy. Dochody czerpie ze składek członków. Z Agencją złączyło się 1250 pism. Własny serwis giełdowy: Agencja ogłasza dziennie ponad 500.000 słów. Służba informacyjna neutralna, niezależna od wpływów politycznych.

Szwajcarja.

Agence Télégraphique Suisse. Adres telegraf.: Télégraphique Berne. Adres pocztowy: Berne 1. rue Gutenbergstrasse. Dyrektor, dr. R. Lüdi. Agencja założona w 1894 roku przez Syndykat 15 dzienników szwajcarskich.

Szwecja.

Tidningarnas Telegrambyraa — adres telegr.: Evenskagentur Stockholm — adres poczt.: Stockholm, Klara Vastra Kyrkogata, 3a (Boîte postale 224). Dyrektor Gustaw Reuterswaerd.

Turcja.

Agence Anatolie — adres telegr.: Agentolie Ankara, Agentolie Istambul — adres poczt.: Ankara Boîte postale No. 430; Istambul, Ikdam Yurdu. Dyrektor Muvaffak Bey.

Węgry.

Agence Télégraphique Hongroise — adres telegr.: Taviroda 44, Budapest — adres poczt.: Budapest Sandor ut. 7 (Főpostafiok 33). Dyrektor Nicolas Kozma de Leveld.

Wielka Brytanja.

Agence Reuter — adres telegraficzny: Reuter Londres. Adres pocztowy: Londres E. C. 4. Carmelite, str. Thames Embankment. Dyrektor W. Murray. Agencja jest Towarzystwem Akcyjnem. Główni właściciele: Sir Roderick Jones i Tow. Press Association Ltd.

Służba informacyjna niezależna, neutralna.

Włochy.

Agence Stefani — adres telegraf.: Stefani Rome, Stefani Milan. Adres poczt.: Rome, 27, via Propaganda. Milan. Corso Vittorio Emanuele. Dyrekcja: Manlio Morgagni (prezes) Giovanni Cappelletto (dyrektor). Założona w 1854 r. jest Towarzystwem Akcyjnem, ale ponieważ głównym akcjonarjuszem jest rząd, uważana jest za urzędową Agencję Telegraficzną.

Z. S. S. R.

Agence Tass — adres Telegr.: Tass Moscou — adres poczt.: Moscou, 13, Aarminski per. Dyrektor Jacques Doletzki.

Agencje niezrzeszone.

Oprócz wyżej wymienionych agencyj informacyjnych, wchodzących w skład międzynarodowego Związku Agencyj Sprzymierzonych, istnieją we wszystkich niemal krajach liczne przedsiębiorstwa prasowo-informacyjne niezrzeszone, pozostając w stosunku konkurencyjnym do Agencyj Sprzymierzonych. Pewne z tych przedsiębiorstw rozporządzają dużemi środkami finansowemi i rozwijają szerszą działal-

ność informacyjną, wykraczającą w niektórych wypadkach poza granice ich obszaru państwowego; większość ich jednak posiada wyłącznie znaczenie lokalne.

Ważniejsze Agencje niezrzeszone są następujące:

Europapress, ogr. odp. w Berlinie i Frankfurcie nad Menem.

Odpowiednikiem tej agencji na terenie Szwajcarji jest agencja Presstelegraph z siedzibą w Zurichu.

Telegraphen Compagnie w Wiedniu.

Jej odpowiednikiem w Budapeszcie jest Agencja „Informacio".

Agence Radio w Paryżu.

Działalność jej obecnie sprowadza się głównie do służby giełdowej i gospodarczej.

Agence Fournier w Paryżu.

British United Press w Londynie.

Związana z amerykańską United Press.

Exchange Telegraph Co w Londynie.

Central News w Londynie.

Agencja Vaz Dias w Amsterdamie.

International News Service, w Nowym Jorku.

Grupuje t. zw. prasę Hearsta. W r. 1909 Wiliam Randolph Hearst, konkurent agencji „Associated Press", założył dla swych wydawnictw własną agencję pod nazwą „International News Service", która później w części została odprzedana innym czasopismom. Hearst jest dotychczas głównym właścicielem przedsiębiorstwa. Agencja obsługuje 600 amerykańskich czasopism, nadto czasopisma zagranicą, szczególniej w Południowej Ameryce.

United Press w Nowym Yorku.

Reprezentuje koncern 25 amerykańskich czasopism, t. zw. „The Scripps - Howard News - paper Alliance", obok grupy Hearsta, największą grupę amerykańskich pism. Właściciele: Robert Payne Scripps i Roy Wilson Howard. Założona w 1907 r.

„Nipon Dempo Tsushim Sha" (Dentsu) w Tokio.

Towarzystwo akcyjne z kapitałem miljona jenów. Założona w 1901 r. Wymienia wiadomości z agencją północno - amerykańską „United Press". Główny dyrektor: Sekizo Uyeda.

AGENCJA PRASOWA I PUBLICYSTYCZNA „ISKRA".

Warszawa, Aleje Ujazdowskie 38.

Naczelny Dyrektor: M. Ścieżyński, Prezes Związku Dziennikarzy R. P. Tel. Dyrekcji: 8-45-01.

Komunikaty polityczne, biuletyny gospodarcze i serwis artykułowy.

Ameryka Echo — 1152 Nebraska Ave., Toledo Ohio U. S. America, wydania codzienne i tygodniowe.

Argentyna, Buenos Aires, Calle Charcas 433, ilustrowany miesięcznik.

Biały Orzeł — 9 Hibbandstr., Amsterdam, N. Y., tygodnik.

Brasil - Polonia — Ameryka Południowa, Rio de Janeiro, Rua Soares Cabral, 65, Brasil, miesięcznik.

Biuletyn Kolonizacyjny — dawne Słońce z Kalifornji — 1353 Toberman Str. Los Angeles — California, U. S. A., wychodzi nieregularnie.

Chata Rodzinna — Kowno, ul. Orzeszkowej 12, Litwa, tygodnik.

Codzienny Niezależny Kurjer Polski w Argentynie — Diario Polaco para toda Sud America, Reconquista 992, Buenos Aires U. T. 31, Retiro 0963, Brasil.

Le Courrier Australien — Australja, 16 Bond Street, Sydney, tygodnik francuski z działem polskim.

Czas — Winnipeg, Man. (Kanada), 120, King Street, tygodnik.

Czas — Winnipeg, Man. (Kanada), 120, King Street, tygodnik.

Czas — 900 Linden Str. Wilmington, Del., U. S. A.

Dziennik Berliński — Berlin, Schlüterstrasse 57, dziennik.

Dziennik Chicagoski — 1455-57 West Division Street Chicago, III. U. S. A., — dziennik.

Dziennik dla Wszystkich — Buffalo, N. Y. 928 Broadway, U. S. A., dziennik.

Dziennik Polski — Detroit, Mich. 1540 E. Canfield Ave, U. S. A., dzien.

Dziennik Urzędowy Urzędu Powiatowego we Frysztacie (Uradni vestnik okresniho uradu ve Frystate) w języku polskim i czeskim.

Dziennik Urzędowy Urzędu Powiatowego w Cz. Cieszynie (Uredni vestnik okresniho uradu w Ceskem Tesine).

Dziennik Zjednoczenia — 1331 Augusta Blvd, Chicago, III. U. S. A., (Stany Zjedn. A. P.), dziennik.

Dziennik Związkowy (Polish Daily Zgoda) — Chicago, 1406 W. Division Str., U. S. A., dziennik.

Dzień Kowieński — Kowno, ul. Orzeszkowej 12, dziennik.

Ewangelik — Czeski Cieszyn, ul. Fabryczna 13, tygodnik.

Echo Muzyczne (miesięcznik) — 1503 Tell Place, Chicago III., U. S. A.

Echo Tygodniowe — 704 Bridge St., Grand Rapids, N. W. Mich. U. S. A.

Gazeta Katolicka — 619 Mc Dermat Ave., Winnipeg, Man. Canada.

Gazeta dla Kobiet — Francja, Lens (Pas de Calais), rue Emile Zola, miesięcznik.

Gazeta Górnicza — Karwina, hotel Ungera, tygodnik.

Gazeta Kresowa — Frysztat, Bank Rolniczy i Robotniczy, tygodnik.

Gazeta Olsztyńska z dodatkiem „Głos Pogranicza" — Niemcy. Olsztyn (Allenstein) Ostpr. Mühlenstrasse 2., 6 razy tygodniowo.

Gazeta Polska w Brazylji — Curityba, caixa postal B. Brasil. Parana, Redakcja rua Aquidaban Nr. 842.

Gazeta Readingska — 638 Laurel Str., Reading, Pa. U. S. A.

Gazeta Tygodniowa — 233 Broadway Schenectady N. Y. U. S. A., tyg.

Głos Ludu — Zabrze (Hindenburg), Paulstrasse 17, Niemcy, dwutyg.

Głos Ludu — Gary, 1706 Broadway, Ind. U. S. A.

Głos Narodu — U. S. A., Jersey City, N. J. 280 — 282 Sip Avenue, tyg.

Głos Polek — 1309 N. Ashland Ave. Chicago, III, U. S. A., tygodnik, organ Związku Polek w Ameryce.

Głos Polek — 611 st. Str., Elizabeth, Nev York, U. S. A

Głos Polski z Berlina — Berlin S. 14, Alte Jakobstrasse 71, Niemcy, tygodnik.

Głos Polski — 959, Milwaukee Ave. Chicago, III. U. S. A(tygodnik.

Głos Polski La Voz de Polonia — Buenos Aires, Calle San Jose 1451 N. T. 23, Buen Orden 7947, dziennik.

Głos Robotniczy — Karwiny (Czechy), kino Orfeus, organ komunist.

Głos Wychodźcy — Lille, 1 Place de la Gare, Francja, dziennik.

Gość Niedzielny — St. Hedwig's Orphanage Nilles, III. U. S. A., tyg.

Górnik — 55 N. Main Street, Wilkes Barre, Pa U. S. A., tygodnik.

Gwiazda — 320 Richmond Street, Philadelphia, Pa. U. S. A., tygodnik.

Gwiazda Zachodu — 5029 So. 24-th Street Omaha, Nebraska U. S. A., tygodnik.

Gwiazda Zjednoczenia — 6805 Lansing Ave., Cleveland, Ohio. U. S. A.

Gwiazda Polarna — Stevens Point, Wisc. U. S. A. — 202 — 210 North Second Stn., tygodnik.

Goniec Polski — 303 S. Chopin Street South Bend., Indiana U. S. A., tygodnik.

Haslo (Polacy w Belgji łączmy się) — Lille-Nord-France, 35, rue du Chateau, miesięcznik.

Ilustracja Polska — Francja, Lens (Pas de Calais), rue Emile Zola, dwutygodnik.

Jaskółka — 202 N. 2nd. St., Stevens Point, Wisc. U. S. A.

Jedność — 3131 Richmond Street, Philadelphia, Pa. U. S. A., tygodnik.

Jedność - Polonia — 1727 Fleet Street, Baltimore, Md. U. S. A., tygodn.

Jutrzenka — 7009 Broadway, Cleveland, Ohio. U. S. A.

Kronika — 34, Jones St., Newark N. J. U. S. A., tygodnik.

Kulturwehr — Niemcy, Berlin-Charlottenburg IV, Schlüterstrasse 57, kwartalnik.

Kupiec Polki (miesięcznik—3621 W. George St., Chicago, III. U. S. A.

Kurjer (tygodnik) — 6803 Lansing Ave., Clevelland, Ohio, U. S. A.

Kurjer Codzienny — 116 W. 4-th. Street, Boston Mass. U. S. A.

Kurjer Polski — 435 Broadway, and Mason Sts., Milwaukee, Wisc. U. S. A., dziennik.

Kurjer Polski w Rumunji — Cernauti. Str. Floudor 40, Dom Polski.

Kurjer Narodowy — New-York U. S. A., 413 East 14-th Street, U. S. A., dziennik.

La Pologne — revue mensuelle, 5, rue de Greffulhe, Paris (8-e), wychodzi dwa razy na miesiąc.

Les Amis de la Pologne — 16 rue de l'Abbé-de-l'Epée, Paris (V-e) — miesięcznik.

Listy Harbińskie — 24 Gluhaya „Gospoda Polska", Harbin, Mandżurja — dwutygodnik.

Lud — Redakcja Av. Dr. Jaime Reis, 583- caixa postal 155- Curityba, Brasil-Parana, dwa razy w tygodniu.

Mały Polak w Niemczech — Berlin-Chrlottenburg IV; Schlüterstrasse 57 V, miesięcznik.

Mazur — Niemcy, Ortelsburg Ostpr. Kaiserstrasse 18, dwa razy tyg.

Miesięcznik Franciszkański — Pulaski, Wisc. U.S.A.

Mały Polak w Niemczech — Berlin-Charlottenburg IV, Schlüterstrasse 57, miesięcznik.

Monitor — Cleveland. Ohio, 7009 Broadway, U. S. A., dziennik.

Narodowiec — Francja, Lens (Pas de Calais), rue Emile Zola, dziennik

Naród — Herne, Bahnhofstrasse 76 — 78, Niemcy, dziennik.

Naród Polski — 1331, Augusta Bldv, Chicago, III. U. S. A., tygodniowy organ Zjednoczenia Polskiego Rzymsko-Katolickiego.

Nasz Głos (Notre Voix) — Poulet, 118, rue Oberkampf, Paris, Francja, dwutygodnik.

Nasz Kraj — Czeski Cieszyn, ul. Fabryczna 13, dwa razy w tygodniu.

Nasz Lud — Czeski Cieszyn, ul. Frydecka 8, tygodnik.

Nasza Szkoła — 142 Grand Street Brooklyn, N. Y., U. S. A., mies.

Nasza Szkółka — Curityba, caixa-postal 412, Parana, Brasil., mies.

Nasze Pisemko — Frysztat, Polska Szkoła Wydziałowa, Czechosłowacja, miesięcznik.

Nasz Ślązak — Jabłonków, w języku polskim, ale w duchu wrogim dla Polaków, Czechosłowacja.

Niedziela (Dimanche) — 59, rue de Grenelle, Paris 7-e, tygodnik.

Notre Pologne — 16, rue de l'Abbé-de-l'Epée, Paris (5e), miesięcznik.

Nowiny — 475 Broadway, Bayonne, N. J., U. S. A.

Nowiny Codzienne — Opole, ul. Augustyna 5, Niemcy 3 razy na tydzień.

Nowiny Polskie — 474 Rice St., Paul, Minn. U. S. A.

Nowiny Polskie — 618 Mitchell Street, Milwaukee, Wisc., U. S. A., dziennik.

Nowiny Trentońskie — 41 Oak St. Trenton ,N. J. U. S. A.

Nowa Anglja — 73 Exchange St., Chicopee, Mass., U. S. A.

Nowy Świat — 9-11 East 16-th Str. New-York City U. S. A., dziennik.

Odrodzenie — Rua Sao Pedro, 533 — Porto Alegre, Rio Grande do Sul, Brasil, tygodnik.

Ognisko — Paris (XVII-e), 3-bis, rue Emile-Allez, miesięcznik.

Ognisko Domowe — 4728 St. Aubin Ave, Detroit, Mich., U. S. A., tyg.

Orędownik (Procurador Polaco) — Posadas, Avenida Mitre 127, Azara Misiones, Argentina, dwutygodnik.

Oświata — Karwina, Hotel Unger, Stow. Robotn. Oświatowo-Gimnastyczne „Siła" w Czechosłowacji, miesięcznik.

Patrjota — 2660 Richmond Street, Philadelphia, Pa. U. S. A., tygodnik.

Pittsburczanin — 2637 Penn Ave, Pittsburgh, U. S. A., tygodnik.

Polak w West Virginii — 1106 Market St., Wheeling, W. V a. U. S. A.

Polak w Austrji — Wien, IV. Goldegasse 14, Austrja, miesięcznik.

Polak we Francji — 263-bis, rue St. Honoré, Paris (1-e), tygodnik.

Polak w Holandji — Heerlen-Kruisstraat 11, Holandja, miesięcznik.

Polak w Niemczech — Berlin-Charlottenburg IV; W. Schlüterstrasse 57, miesięcznik.

Polonia — 26, rue Joseph Claes, Bruxelles, Belgja, dwutygodnik.

Polonia — 329 Apple St., Syracuse, N. Y. U. S. A.

Polonia (tygodnik) — 8723 Commercial Ave., Chicago, III.

Polonia — Porto Alegre, rua Commendador Azevedo 436, Rio Grande do Sul., Brasil, dwutygodnik.

Polskie Pacholę — Lens, 7 rue de la Paix, Francja, miesięcznik ilustr.

Polska Prawda w Brazylji — Curityba, Praça Carlos Gomes Nr. 9. Brasil, Parana, tygodnik.

Poradnik Gospodarczy — Czeski Cieszyn, Fabryczna 13, miesięcznik rolniczy. Czechosłowacja.

Posłaniec Matki Boskiej Saletyńskiej Rev. Saletyni Missionares — 60 South Street. Ware, Mass. U. S. A., miesięcznik.

Praca — 173 Penn Ave., Wilkesbarre, Pa. U. S. A.

Pracownik Spółdzielczy — Morawska Ostrawa (Czechosłowacja), Kolejowa 98, miesięcznik.

Przegląd Katolicki — 618 Mitchell Street, Milwaukee, Wisc. U. S. A., miesięcznik.

Przegląd Tygodniowy — 344 Portage Street, Niagara Falls. N. Y. — U. S. A., tygodnik.

Przegląd Współdzielczy — Czechosłowacja, Morawska Ostrawa, ul. Kolejowa 98, miesięcznik.

Prawo Ludu — Czeski Cieszyn, ul. Strzelnicza 20, tygodnik.

Prawo Ludu — 211 rue Lafayette, Paryż (X-e), Francja, tygodnik.

Propagator — Czeski Cieszyn. Czechosłowacja, miesięcznik w trzech językach: czeskim, polskim i niemieckim.

Przewodnik Katolicki — 480 North Burritt Street, New Britain. Conn., U. S. A., tygodnik.

Przewodnik Polski — 1308 Cass. Ave., St. Louis, Mass. U. S. A.

Przewodnik Oświatowy — Czeski Cieszyn, ul. Illicha Nr. 29, Macierz Szkolna w Czechosłowacji, kwartalnik.

Przyjaciel Dziatek — Nawsie, Czechosłowacja, pisemko dla dziatwy ewangelickiej. Plebanja ewangelicka.

Przyjaciel Ludu El Amigo del Pueblo — Buenos Aires, Argentina, c. 25 de Mayo 366, tygodnik.

Przyjaciel Ludu — 1214 S. 10-th Street, Camden, N. Y., U. S. A., tyg.

Przyjaciel Rodziny i Światek Dziecięcy Curityba-Av. Dr. Jaime Reis, 583, Caixa postal, 155, Brasil, Parana, miesięcznik.

Przyjaciel Wolności — 126 Beatty St., Trenton, N. J., U. S. A.

Przewodnik Polski — 1308 Cass Ave., St. Louis, Mass., U. S. A.

Robotnik śląski — Karwina VI, dom p. Kadleca, Czechosłowacja, tyg.

Robotnik Polski — Detroit, Mich. U. S. A. 2827 Harper Ave., tygodnik socjalistyczny.

Rekord Codzienny — (The Polish Daily Record), U. S. A., Detroit, Michigan, 1574. Forest Avenue East.

Rekord Unijny — 935,, Broadway, Buffalo, N. Y. — U. S. A., tygodnik.

Republika Górnik — 137 Adams St., Scranton, Pa. U. S. A.

Rola Boża (Gods Field) — 529 E. Locust St., Scranton Pa, U. S. A., dwutygodnik.

Rolnik — 202-210 N. 2-nd Street Stevens Point, Wisc., U.S.A., tygodnik.

Siła — Lille, rue de la Barre(Francja, miesięcznik.

Skarb Rodzinny — St John College,, Erie, Pa, U. S. A.

Słowo Polskie — Utica, N. Y. 512 State St. W., U. S. A., tygodnik.

Słowo Polskie — 1723 St. Denis Street Montreal Quebec, Kanada, tyg

Sodalis Marjański — Orchard Lake, Mich., U. S. A., miesięcznik.

Sokół Polski — 1001 Bingham St. Pittsburgh Pa. United States of America, tygodnik.

Stowarzyszeniec — 451 Mitchell St., Milwaukee, Wisc., U. S. A.

Sztandar Polski — 1018 S. Madison Ave., Bay City, Maryland U. S. A., tygodnik.

Straż (organ „Kościoła Narodowego") — 1002 Pittson, Ave — P. O. Box 478, Scranton, Pa. U. S. A., tygodnik.

The Bulletin of the Polish Medical and Dental Association of America — 1145 Milwaukee Ave., Chicago III. U. S. A., miesięcznik w języku angielskim.

Telegram (tygodnik) — 1511 Wicker Park Avenue, Chicago, III. USA.

Trybuna Polska — 432 E. 13 th. St. Erie, Pa. U. S. A.

Tygodnik Górniczy — 228 N. Lloyd St., Shenandoah, Pa. U. S. A.

Tygodnik Polski — Harbin, Mandżurja, 27 Grand Prospect.

Weteran — 4823 Chene Street, Detroit, Mich. U. S. A., miesięcznik — (organ Stow. Weteranów Armji Polskiej).

Wiadomości Codzienne — Cleveland, 1017 Fairfield Ave., U. S. A., — dziennik.

Wiadomości Rady Rewirowej — Morawska Ostrawa, Czechosłowacja, miesięcznik.

Wiadomości Wiedeńskie — Wiedeń 4, Mayerhofg. 11, miesięcznik.

Wiarus Polski — 33 rue du Chateau, Lille St. Maurice (Nord) Francja, 6 razy w tygodniu.

W obronie prawdy — Karwina 521, Czechosłowacja, dwa razy w mies.

Zgoda — 1406—1408 W. Division Street, Chicago, III. U. S. A., tygodniowy organ Związku Narodowego Polskiego.

Zjednoczenie — Bochum-Zabrze, Klosterstrasse 4, Ks. Karol Maultz, Niemcy, miesięcznik.

Związkowiec — miesięcznik, Trzyniec — Czechosłowacja, redakcja Frysztat, ul. Zamkowa.

GŁÓWNE ORGANY PRASY ZAGRANICZNEJ.

EUROPA.

(w porządku alfabetycznym krajów)

Albanja.

Obok urzędowej gazety „Fletorja Zyrtare" ukazują się dwa dzienniki: „Besa" w Tiranie i „Gazeta e Korcës" w Korca oraz dwa tygodniki: „Vatra" w Tiranie i „Demokratia" w Argirokastron.

Austrja.

Dzisiejsza prasa codzienna w Austrji liczy 54 wydawnictwa, z których 26 w Wiedniu, 7 w Linzu, 6 w Grazu, 5 w Insbrucku, 3 w Salzburgu, 3 w Klagenfurt, 3 w Bregenz, 1 w Gmundon. Wśród nich jest 13 socjaldemokratycznych, 13 chrześcijańsko - społecznych, 11 liberalno-mieszczańskich.

W Wiedniu wychodzą: „Arbeiter-Zeitung" (socjaldemokratyczny), „Illustrierte Kronen-Zetung" (bezpartyjny), „Das Kleine Blatt" (popularny, socjaldemokratyczny), „Das Kleine Volksblatt" (katolicki), „Kleine Volkszeitung" (bezpartyjny), „Neue Freie Presse" (liberalny, czytany przez cały przemysł i handel), „Neues Wiener Journal" (popularny w świecie literatury, teatru, sztuki, mody), „Neues Wiener Tagblatt mit Neues Wiener Abendblatt" (mieszczański), „Die Neue Zeitung, 12 Uhr Blatt" (popularny), „Reichspost" (organ stronnictwa chrześcijańsko - społecznego), „Unabhängiges Tagblatt", „Volkszeitung" (mieszczański), „Wiener Neueste Nachrichten" (bezpartyjny), „Der Wiener Tag" (demokratyczny), „Amtliche Wiener Zeitung" (oficjalny organ rządowy). Z dzienników prowincjonalnych wymienimy: „Der Freie Burgenländer" (Graz - Eisenstadt), „Freie Stimmen" (Klagenfurt), „Grazer Volksblatt mit 6 Uhr Blatt" (Graz), „Neueste Zeitung" (Innsbruck), „Linzer Volksblatt" (Linz), „Oesterreichsches Morgenblatt Alpenlandausgabe" (Linz), „Salzburger Volksblatt" (Salzburg), „Süddeutsche Tagblatt (Graz), „Tagespost" (Graz), „Tagespost" (Linz), — „Tirder Anzeiger Innsbrucker Zeitung" (Innsbruck).

Belgja.

W Belgji jest 88 dzienników i 1.870 pism niecodziennych. Prasa wydawana w języku francuskim, ma przewagę nad flamandzką. Główne organy stronnictwa liberalnego: „La Dernière Heure" w Brukseli nakład 150.000, „La Meuse w Leodjum (130.000 nakładu), „L'Etoile Belge" i „l'Indépendance Belge" w Brukseli, „Neptun" w Antwerpji, „La Flandre Liberale" w Gandawie, „La Libre Belgique" w Brukseli jest naczelnym organem katolickim w kraju, następnie „Le Vingtieme Siecle" w Brukseli i „La Metropole" w Antwerpji. Pismem nacjonalistycznem jest „La Nation Belge" w Brukseli.

Głównym organem belgijskich socjalistów jest „Le Peuple", wychodzący w Brukseli. Komuniści mają też swój organ „Le Drapeau Rouge" (Bruksela). Dziennikiem o najbardziej rozwiniętym dziale ogłoszeniowym, jest „Le Soir" (Bruksela) o nakładzie 250 tys. egz.

Najpoczytniejszym dziennikiem flamandzkim jest „Het Laatste Nieuws" w Brukseli. Organ katolicki „De Standaard" (Bruksela). „De Schelde" — dziennik antwerpski separatystyczny. Dziennik „Het

Handelsblad van Antwerpen" jest bardzo poczytny wśród Flamandów w Belgji i w Holandji. W Antwerpji wychodzi „Gazete van Antwerpen" oraz „Le Matin". w Liège — „Gazette de Liège", w Charleroi — „Gazette de Charleroi" oraz „Le Journal de Charleroi". Stronnictwo socjal - demokratyczne wydaje w Gandawie wielki dziennik w języku flamandzkim „Vooruit".

Niemcy, zamieszkali w Belgji wydają: „Eupener Zeitung" (separatystyczny) i „Grenz — Echo" (filobelgijskie).

Bułgarja.

Ogromną część prasy bułgarskiej stanowią tygodniki i wydawnictwa rzadziej wychodzące. Dzienników, ukazujących się w objętości od 2 do 8 stronic jest w Bułgarji około 36. W Sofji wychodzą: przeznaczony na zagranicę półoficjalny organ M. S. Z. „La Bulgarie" (nakład 7—10 tys.), oficjalny organ rządowego stronnictwa demokratycznego „Zname" (10 — 12 tys.). organ rządowego stronnictwa agrarjuszy „Zemledelsko Zname" (wychodzi 3 razy tyg. w nakł. 40,000) i dziennik „Wreme" (nakład 25 tys.), organ rządowego str. liberałów „Niezawisimost", organ opozycyjnego stronnictwa porozumienia demokratycznego „Demkraticzeski Zgowor", po rozłamie stronnictwa w roku bieżącym rozpadł się na dwa dzienniki wychodzące pod powyższą nazwą; reprezentujący najbardziej konserwatywne elementy zbliżone do porozumienia demokratycznego „Mir"; organ poranny porozumienia demokratycznego „Swobodna Recz", organ lewych agrarjuszy „Pladne"; kmunistyczne dzienniki „Echo" i „Rabotniczesko Dieło"; Socjalistyczny „Narod". Najpoczytniejszemi zaś dzennikami są „Utro" i „Zora", — dzienniki informacyjne bezpartyjne.

Związek emigrantów macdońskich wydaje dziennik „Makedonja" (nakład 20 tys egz.) Pozatem wychodzą w Bułgarji dzienniki: „Bułgarska Niezawisimost" (Sofja), „Borba" (Filipopol). „Burgaski Far" (Burgas), „Dnewnik" (Sofja), „Dunawska Tribuna" (Ruszczuk), „Jug" (Filipopol), „Nowo Wreme" (Sofja), „Pobeda" (Sofja), „Rusenska Poczta" (Sofja), „Slowo" (Sofja), „Trgowski Promiszlen Glas" (Sofja), „Warnenska Poczta" (Warna), „Zarja" (Sofja).

Czechosłowacja.

W Pradze wychodzą wielkie czeskie polityczne dzienniki: „Narodni Listy", „Ceske Slovo", „Pràvo Lidu", „Venkov"; oraz niemieckie: „Prager Tageblatt", „Bohemia" i inne. Wielkie dzienniki wychodzą dwa razy dziennie, większość dzienników — raz dziennie.

W Bernie Morawskiem wychodzą: „Lidové Noviny" i „Tagesbote". W Pradze: „Deutsche Presse", „Lidové Listy", „Narodni Politika", „Pràgai Magyar Hirlap", „Prager Presse". W Morawskiej Ostrawie: „Morgenzeitung und Handelsblatt", w Reichenbergu „Reichenberger Zeitung", w Cieszynie „Sudetendeutsche Tageszeitung".

Prasę słowacką reprezentują: „Slovak" (wychodzi w Bratislavie), „Narodny Denik", organ słowackiej frakcji stronnictwa narodowo - demokratycznego, założony w 1921 r. w Bratislawie, „Narodnie Noviny", organ słowackiego stronnictwa narodowego, istniejący od 1869 r., „Slovensky Denik", organ słowackiej frakcji stronnictwa agrarnego, założony w 1917 r. i „Grenzbote", założona w 1870 r.

Danja.

Danja ma 272 dzienniki. Nakład wszystkich dzienników wynosi 1.2 miljona egzemplarzy Danja jest krajem rolniczym; w jej stolicy Kopenhadze mieszka czwarta część ogólnej ludności; ma oprócz stolicy tylko trzy większe miasta (Aarhus Aalborg i Odense). W Kopenhadze wychodzi 16 dzienników, na prowincji 256

W Kopenhadze „Berlingske Tidende", ranne, popołudniowe i wieczorne, „Dagens Nyheder". Naczelnym demokratycznym radykalnym dzienikiem w Danji jest „Politiken" 103.000 egz. (Kopenhaga). Socjaldemokraci mają 62 prowincjonalnych dzienników. W Kopenhadze wychodzi „Socialdemokraten", Bezpartyjnym, umiarkowanym demokratycznym, chrześcijańsko - konserwatywnym dziennikiem jest „Kristeligt Dagblad" (Kopenhaga). Kopenhaska „Börsen", o małym nakładzie, jest poczytna w całej Danji jako dziennik, zajmujący się handlem i gospodarstwem.

W Odense wychodzą: „Fyns Tidende", „Fyns Venstreblad", w Aarhus: „Jyllandsposten", „Aarhus Stiftstidende", „Afholdsdagbladet", w Apenrade: „Hejmdal" i „Nordschleswigsche Zeitung", w Koge „Ostsjaellands Folkeblad", w Slagelse: „Sorö Amtstidende".

Estonja.

W Tartu wychodzi „Postimees", organ stronnictwa „centrum", bardzo popularny w południowej Estonji w Tallinie: „Päevaleht" — organ bezpartyjny, poczytny we wszystkich sferach estońskich, największy organ ogłoszeniowy w Tallinie; „Vaba Maa", organ stronnictwa „centrum"; „Kaja" i „Maaleht", organy rolników, rozpowszechnione na prowincji; „Võitlus", organ b. kombatantów; „Rahva Sona", organ socjalistów.

Jedynym organem ludności rosyjskiej i żydowskiej w Tallinie jest dziennik „Vesti Dnja" Niemcy wydają: „Revalsche Zeitung" i „Dorpater Zeitung".

Finlandja.

Dwa wielkie dzienniki fińskie w stolicy: „Helsingin Sanomat" (Nowiny Helsingforskie) i „Uusi Suomi" (Nowa Finlandja). „Helsingin Sanomat" ma przewagę nad największym dziennikiem szwedzkim „Hufvudstadbladet". Organem socjal - demokratycznego stronnictwa jest „Suomen Sosialidemokraatti".

Prócz prasy stołecznej Finlandja ma wysoko rozwiniętą prasę prowincjonalną.

Francja.

W paryskiej prasie informacyjnej pierwsze miejsce zajmuje „Le Petit Parisien". Drugim wielkim dziennikiem informacyjnym jest „Le Journal", trzecim „Le Matin", czwartym „Le Petit Journal". Do dzienników informacyjnych zaliczają się też: „L'Intransingeant", „Paris-Midi" i „Paris Soir".

Wśród dzienników, reprezentujących poglądy polityczne, naczelne miejsce zajmuje „Temps", dziennik poważny, porównywany z londyńskim „Times'em". Bardzo poczytnym we Francji jest „Journal des Débats". Dziennikiem politycznym — dorównywującym pod względem nakładu pismom informacyjnym — jest „Echo de Paris".

Najpoczytniejszym organem partji radykalnej jest „L'Oeuvre" Cieszy się również powodzeniem w tych sferach „Ere Nouvelle". „La Republique" grupuje młodych radykałów, o bardziej lewicowych poglądach. W sferach radykalnych cieszą się również powodzeniem lewicowo - pacyfistyczna „La Volonté" i „Le Quotidien".

„Le Populaire" jest organem Francuskiej Sekcji Międzynarodówki Robotniczej (S. F. I. O.), redagowanym przez Leona Bluma. — Neosocjaliści (Partja Socjalistów Francji — Unja J. Jauresa) założyli dziennik „L Appel".

„Figaro", jest żywo redagowany.

Komuniści posiadają „L'Humanité".

Leon Daudet redaguje „L'Action Française" — organ t. zw. camelots du roi, hołduje zasadom monarchistycznym.

Organem katolików jest „La Croix".

Wśród prasy prowincjonalnej naczelnym organem południa Francji jest „La Dépêche de Toulouse".

Naczelnym organem północy Francji jest „Echo du Nord". Drugim wielkim dziennikiem północy Francji jest „Le Réveil du Nord", organ socjalistyczny.

Największym organem francuskiego zachodu jest „L'Ouest Eclair", wychodzi w Rennes. Republikański dziennik „La Petite Gironde" wychodzi w Bordeaux. Wpływowym na zachodzie względnie południo-zachodzie jest dziennik „La France de Bordeaux et du Sud — Ouest" w Bordeaux.

Na wschodzie Francji najpoczytniejszą gazetą jest „Est Républicain", organ republikańsko - demokratyczny, wychodzący w Nancy.

Mniej wpływowemi, niż wyliczone powyżej, są: marsylskie dzienniki: „Petit Marseillais". „Le Petit Provencal" — republikańskie, „L'Ouest Eclair", „Le Nouveliste de Lyon". Wolnomyśliciele i radykal-socjaliści w Lyonie wydają „Le Progrés de Lyon".

Specjalny charakter posiada prasa alzacko-lotaryńska, najpoczytniejszym jest dziennik „Dernières Nouvelles de Strasbourg" (lub „Strassburger Neueste Nachrichten"), wychodzący w dwu językach.

Grecja.

W Grecji wychodzi 88 dzienników, wśród nich 7 w języku francuskim, 3 w armeńskim. 9 w innych językach. Największe dzienniki wychodzą w Atenach: „Akropolis" (wenizelistyczny), „Eleftheros Anthropos", „Eleftheron Vima", „Esperini", „Eshnos", „Helleniki", „Hellenikon Mellon", „Ilestia", „Kathimerini", „Neos Aeon", „Patris", „Proia"; „Vradyni", „Griechische Post" (niemiecki), „Le Messager d'Athènes" (francuski). W Salonikach wychodzą: „Ephimeris ton Balkanien", — „L'Indépendant" (francuski), „Makedonia", „Makedonika Nea", „Nea Alithia", „To Phos", „Le Progrès" (francuski), „Tachydromos". W Patras wychodzą „Neologos" i „Telegraphos".

Holandja.

Ilość wszelkich czasopism jest w Holandji bardzo znaczna, dochodząc 2.000. Dzienników jest 78.

Cztery dzienniki holenderskie posiadają znaczenie europejskie: Są to: „De Telegraaf", Amsterdam, dziennik neutralny o zabarwieniu radykalnem „Nieuwe Rotterdamsche Courant", Rotterdam, liberalny i „Algemeen Handelsblad", Amsterdam, liberalny, „De Maasbode", „Rotterdam, katolicki".

Duże znaczenie pod względem polityki wewnętrznej posiadają: „De Standaard", Amsterdam, organ największego stronnictwa protestanckiego: „De Tijd", Amsterdam, katolicki „Het Vaderland", Haga, liberalny, „De Nederlander", Haga, protest.

Pozatem istnieje kilka dzienników neutralnych, posiadających nakład większy od wielkich dzienników. Najbardziej rozpowszechnionym z nich jest „De Courant-Het Nieuws van den Dag", Amsterdam (nakład do 300.000), „Rotterdamsch Nieuwsblad", Rotterdam (nakład oceniony na przeszło 100.000 egz.), „Haagsche Courant", Haga (nakład oceniany na 70.000 egz.).

Na prowincji niektóre dzienniki posiadają dosyć znaczny nakład i znaczenie pod względem polityki wewnętrznej.

Hiszpanja.

Wychodzi tutaj obecnie około 250 dzienników politycznych. Największe dzienniki wychodzą w Madrycie i Barcelonie. W Madrycie „A B. C." ma największy nakład (200.000), w Barcelonie „La Vanguardia" — (150.000), „El Debate" (w Madrycie) ma 120.000, „Ahora" (Madryt) — 160.000, „El Liberal" (Madryt) 110 000, „Heraldo de Madrid", 150.000. W języku katalońskim wychodzi „La Publicitat", „L'Opinio", „La Humanitat". Socjalistycznym organem jest „El Socialista" (Madryt).

Islandja.

Niezależne królestwo Islandja, połączone unją personalną z Danją od 1 grudnia 1918 roku, ma zaledwie 100 tysięcy mieszkańców. Wychodzi tutaj jednak 20 czasopism, wśród nich 3 polityczne dzienniki w stolicy Reykjawik'u, co przypisać należy nie kulturalnemu rozwojow Islandczyków, lecz silnym walkom politycznym, toczonym od połowy ubiegłego stulecia o niezawisłość kraju. Stronnictwo niezawisłości ma dwa dzienniki: „Morgunbladid" i „Visir", obydwa w Reykjavik. Stronnictwo socjalistyczne ma dziennik „Althydubladid" (Reykjavik).

Jugosławja.

Największy jugosłowiański dziennik wychodzi w Belgradzie. Jest to „Politika", która ma nakład około 100 tysięcy egzemplarzy i czytana jest przez wszystkie warstwy. Pozatem wychodzi w Belgradzie dziennik „Vreme" (70.000 egzemplarzy) oraz popołudniowy dziennik „Pravda" (około 40.000 egzemplarzy).

W Zagrzebiu wychodzą codzienne pisma: „Novosti", „Morgenblatt" w języku niemieckim, „Jutarnji List".

W Lublanie, głównem mieście Słowencji, wychodzą trzy dzienniki — „Slovenac", organ katolicki i „Jutro", posiadają największe nakłady. Główny organ niemieckiej mniejszości jest „Deutsches Volksblatt" i wychodzi w Nowym Sadzie. W Sarajewie wychodzi „Jugoslovenski List". W Splicie wychodzą dwa dzienniki, „Novo Doba" i „Jadranska Pošta"

Lichtenstein.

Rozpowszechnione tutaj są wielce gazety sąsiedniego kantonu szwajcarskiego, pozatem są w Liechtenstein tylko dwa czasopisma, obydwa

wychodzą w Vaduz, stolicy księstwa, mianowicie: „Liechtensteiner Nachrichten" (2 razy tygodniowo) i „Liechtensteiner Volksblatt" (3 razy tygodniowo).

Litwa.

W Kownie wychodzą dzienniki „Lietuvos Aidas" (Litewskie Echo), organ półoficjalny, „Lietuvos Zinios" — „Rytas", organ chrześcijańskiej-demokracji „Zydu Balsas" (sjonistyczny).

W Kłajpedzie wychodzą po niemiecku: „Memeler Dampfboot", „Memeler Neueste Nachrichton", które reprezentują niemieckie interesy.

Luxemburg.

Wielkie księstwo, ma ludność przeważnie katolicką. Języki krajowe: niemiecki i francuski. Są one równouprawnione konstytucyjnie. Język francuski jest językiem parlamentarnym, prawodawczym, administracyjnym i sądowym, natomiast język niemiecki dominuje w nauczaniu elementarnem, w kościele i w prasie.

Organem katolickiego, rządzącego stronnictwa, jest „Luxemburger Wort", „Luxemburger Zeitung" (liberalny), „Escher Tageblatt" (wychodzi w Esch). „Luxembourger Volksblatt", „Nationalzeitung und Landwirt" (wychodzi w Diekirch) i „L'Independance Luxembourgeoise" (organ ludności, mówiącej po francusku).

Łotwa.

Posiada 22 dzienniki (połowa łotewskie, 5 niemieckie, 4 żydowskie i 2 rosyjskie). W Rydze wychodzi najpoczytniejszy dziennik łotewski, „Jaunakas Zinas", „Brihwa Zeme", organ stronnictwa chłopskiego, „Latvis" organ nacjonalistów łotewskich, „Zocialdemokrats". Dzienniki mniejszościowe: „Rigasche Rundschau" — organ mniejszości niemieckiej, „Siewodnia" i „Siewodnia Wieczorom", bardzo poczytne pisma, wychodzące w języku rosyjskim.

W Libawie „Kursemes Vahrds", zbliżony do stronnictwa chłopskiego; „Stradnieku Avize", zbliżony do stronnictwa soc.-dem.; „Libausche Zeitung" w języku niemieckim.

Niemcy.

Prasa niemiecka od chwili objęcia władzy przez partię narodowo-socjalistyczną, podporządkowana została wyłącznemu kierownictwu politycznemu tej partji.

Wielkie koncerny wydawnicze jak Ullstein, Mosse i t. p., stanowiące dotychczas ostoję demokracji, znalazły się w styczniu 1933 roku wobec alternatywy likwidacji lub podporządkowania się ścisłym wskazówkom nowego regimu. W rezultacie doprowadziło to do likwidacji bądź fuzji poszczególnych organów prasowych. Na naczelnych stanowiskach koncernów i redakcyj nastąpiły daleko idące zmiany personalne.

Prasa prawocowa z koncernem prasy hugenbergowskiej na czele stały się częściowo ekspozyturą potężnych grup obozu prawicowego, popierającego ruch narodowo-socjalistyczny. Przez cały czas trwania koalicji pomiędzy niemiecko-narodowemi, Stahlhelmem i Paritą NS, organy te (Börsen Ztg., Lokalanzeiger, Deutsche Allgemeine Zeitung, Kreuzzeitung, Der Tag), zachowywały pewną niezależność ideową, od-

powiadającą wpływom stronnictwa w Gabinecie. Następnie z wycofaniem się Hugenberga dzienniki te przybrały charakter czysto-informacyjny. Ostatni organ o wyraźnem obliczu politycznem „Der Tag" został w bieżącym roku zwinięty. Börsenzeitung wytworzyła nowy typ pisma prawicowego, specjalizującego się wyłącznie w polityce zagranicznej z szerokiem uwzględnieniem działu informacji gospodarczej.

Prasa centrowa musiała podzielić los rozwiązanej w lutym 1933 r. partji centrowej, przyczem jednak zdołały pewne, nawet większe organy (berlińska Germania), Köllnische Volkszeitung) utrzymać się, zachowując wyłącznie katolicki charakter.

Niezależne dzienniki społeczne musiały również zastosować się do nowych wymagań, co w rezultacie spowodowało zmniejszenie poczytności, a zatem nakładu. Z biegiem czasu pisma takie jak Berliner Börsen-Courier, Deutsche Tages Zeitung), zostały po części zwinięte, Wielkie niezależne organy prowincjonalne (Frankfurter Zeitung, Hamburger Fremdenblatt, Kölnische Zeitung) ograniczyć się musiały do informacyj, specjalizując się w polityce zagranicznej, bądź w obszernej informacji gospodarczej.

Prasa socjalistyczna i komunistyczna została zlikwidowana w całości zaraz w pierwszych dniach objęcia władzy przez partję NS Majątek ruchomy i nieruchomy został skonfiskowany, a kierownicy wydawnictw, o ile nie zbiegli zagranicę, znaleźli się w większości w obozach koncentracyjnych.

Prasa narodowo-socjalistyczna, ograniczająca się początkowo do dwóch organów (Völkischer Beobachter i berliński Angriff), rozbudowana została do wielkich rozmiarów, stwarzając w wszystkich niemal miastach nowe organy o charakterze partyjnym. Naczelnymi redaktorami tych organów byli początkowo najwybitniejsi przywódcy partji. Z biegiem czasu musieli oni ustąpi! z tych stanowisk, zachowując jednak dotychczas własne, bardzo wyraźne, wpływy osobiste.

Norwegja.

W stolicy Oslo wychodzą 23 dzienniki, na prowincji 241. Wpływowe wielkomiejskie dzienniki wychodzą też w Bergen, Trondheim i Stavanger.

W Oslo naczelne miejsce zajmuje „Aftenposten", wychodzący 2 razy dziennie, w nakładzie przeciętnie 80.000 egzemplarzy. Jest to organ stronnictwa konserwatywnego „Arbeiderbladet" jest organem norweskiego stronnictwa robotniczego, ma nakład 40 — 50 tys. Stronnictwo socjalistyczne jest najsilniejsze w Norwegji. Organem liberalnego skrzydła partji konserwatywnej jest „Tidens Tegn". Prawe skrzydło tego stronnictwa reprezentuje „Morgenbladet". Radykali liberalni wydają „Dagbladet", stronnictwo chłopskie „Nationen". Komuniści wydają „Arbeideren". Poczytnym, bezpartyjnym dziennikiem jest „Norges Handels og Sjófartsstidende".

W zachodniej Norwegji, w największem tutaj mieście Bergen, wydają radykalni liberali „Bergens Tidende", o dużym nakładzie. Podobny kierunek mają dzienniki w głównej siedzibie norweskiego przemysłu konserw rybnych w mieście Stavanger — „Stavanger Aftenblad". W północnej Norwegji w mieście Trondheim wychodzi najstarszy z dzienników „Trondjems Adresseavis" (założony w 1767 roku), który długo walczył o niepodległość kraju i rozwinął się wielce od 1905 r. (zniesienie unji ze Szwecją).

Portugalja.

Republika ta ma 88.740 km² powierzchni i 5.5 miljona mieszkańców, prawie wyłącznie katolików. W stolicy Lizbonie (550.000 mieszkańców) i w Oporto (250.000 m.) wychodzą największe dzienniki. Wogóle ma Portugalja około 60 — 80 czasopism.

W Lizbonie wychodzą: „Diario de Noticias" i „O Seculo". Pierwszy jest najpoczytniejszy, ma nakład 100.000 egzemplarzy.

W Porto wychodzą dzienniki: „O Comercio de Porto" i „O Primeiro de Janeiro".

Rosja Sowiecka.

Prasa sowiecka ma tylko pewne podobieństwo do faszystowskiej prasy włoskiej. Prasa sowiecka jest organem państwowym, dziennikarstwo— narzędziem dyktatury proletarjatu. Nad obszarem wielkości 1/6 powierzchni kuli ziemskiej o 160 miljonach ludności panuje system, który pozwala prasie wypowiadać tylko opinję sfery rządzącej. System sowiecki zmonopolizował i upaństwowił prasę oraz rozwinął ją jako jeden z najsilniejszych środków władzy.

Prasę sowiecką nie łączy żadna tradycja z prasą caratu, ma ona jedynie tradycję prasy rewolucyjnej przedwojennej. W Rosji obchodzi się „święto prasy" 22-go kwietnia, w którym to dniu w 1912 r. ukazał się pierwszy numer przedrewolucyjnej „Prawdy".

Burżuazyjną prasę rosyjską zniszczyły w ciągu trzech miesięcy po dojściu do władzy, pewien czas jeszcze potem wegetowały opozycyjne czasopisma socjalistyczne, ale i one zniknęły wobec braku papieru, zmonopolizowania przez Sowiety wszystkich środków produkcji i ogłoszeń. Dekret z listopada 1917 roku ogłosił płatne ogłoszenia w czasopismach za monopol państwowy. Dozwolono drukować płatne ogłoszenia tylko organom rządowym. W nowej konstytucji z dnia 11 maja 1925 r. Sowiety zerwały wszelką łączność prasy z kapitałem. Za czasów komunizmu wojującego nakazano bezpłatne rozdawnictwo wszelkich wydawnictw. Nowa ekonomiczna polityka (Nep) dała pewną wolność prasie, ale wydany jednocześnie dekret o nadzorze prasy zniszczył wszelką opinję publiczną.

Z socjalizacją prasy upaństwowione zostało dziennikarstwo. Sowiecki dziennikarz i redaktor jest tylko urzędnikiem państwowym.

Prasa sowiecka zaprowadziła korespondentów robotniczych i włościańskich, utrzymujących łączność między dziennikiem i jego czytelnikami. Ci korespondenci są właściwie kontrolerami i nadzorcami. Powstał więc w Rosji nowy typ proletarjackiego dziennika dla mas. Jest tutaj tylko komunistyczna prasa państwowa, która dzieli się na centralne i regjonalne dzienniki, ogólno-polityczne i zawodowe, rosyjskie i narodowościowe.

Liczba centralnych ogólno-politycznych dzienników jest niewielka. Na czele stoi „Prawda", urzędowy organ Komitetu Centralnego i Moskiewskiego Komitetu Partji Komunistycznej. Ma ona przywilej wyrażania głosu najwyższych sfer rządowych.

„Izwiestja" są urzędowym organem najwyższych rządowych instytucyj. Mają one wielkie znaczenie w dziedzinie polityki zagranicznej. Urzędowym organem najwyższych władz gospodarczych jest „Ekonomiczeskaja Ziźń".

Wychodzi w Rosji masa gazet prowincjonalnych: w Leningradzie wielkie czasopisma: „Krasnaja Gazeta“ i „Leningradskaja Prawda“ i dzienniki w miastach większych i mniejszych.

W Moskwie Centralny Komitet Partji wydaje dziennik „Raboczaja Moskwa“. Jest ona wzorem typu licznych gazet zawodowych, do których zalicza się też „Trud“ oraz „Kooperatiwnaja Ziźń“. Drugim ważnym typem dzienników zawodowych są dzienniki włościańskie: „Krestianskaja Gazeta“ i inne. Armja ma też swoje dzienniki: „Krasnaja Zwiezda“ i inne, młodzież też ma swoje: „Komsomolskaja Prawda“ i inne.

Istnieją też w Rosji dzienniki dla mniejszości obcojęzycznych: „Deutsche Zentralzeitung“ (Moskwa), „Moskow Daily News“, „Moskauer Rundschau“, „Nachrichten“ (wychodzi w Engels, dawniejszy Pokrowsk), urzędowy organ sowieckiej niemieckiej republiki nad Wołgą, Das Neue Dorf“ (Charkow). Wychodzą w Rosji 6.683 codzienne pisma w różnych językach Cyfry nakładów ulegają z roku na rok znacznemu zwiększeniu. Wedle danych z kwietnia 1933 roku ogólna ich suma sięgała 36 miljonów egzemplarzy.

Rumunja.

Większość ludności — włościanie. Wielu analfabetów. Ogólna liczba perjodycznych wydawnictw 1480, z nich tylko 100 dzienników.

Poważniejsze czasopisma wychodzą prawie wszystkie w Bukareszcie, a mianowicie: „Universul“, „Curentul“, „Bukarester Tageblatt“, „Argus“, „Lupta“, „Independance Roumaine“.

Najpoważniejszym rumuńskim dziennikiem prowincjonalnym jest wydawana w Cluju (stolicy Siedmiogrodu) „Patria“, organ stronnictwa narodowo-chłopskiego.

Naczelnym organem siedmiogrodzkich Sasów jest „Siebenbürgisch - Deutsches Tageblatt“ (w Sybinie). Szwabi w Banacie mają „Temesvarer Zeitung“ (w Temeswarze). Mniejszość węgierska ma „Ellenzek“ w Cluju, i „Nagywardi Naplo“ w Oradea Mare.

Są też czasopisma rosyjskie i żydowskie w językach niemieckim i węgierskim.

Szwajcarja.

Kraj o najbardziej rozwiniętym dziennikarstwie 4.067.394 mieszkańców — 506 czasopism, jedno na 8 tysięcy mieszkańców. Językowo dzieli się Szwajcarja na: 2.750.622 osób mówiących po niemiecku, 834.320 — po francusku, 238.544 — po włosku, 42.940 — językiem romańskim, 23.894 — innemi językami, 69,4% czasopism wychodzi po niemiecku, 26% po francusku, 4,6% po włosku.

Tylko 126 czasopism wychodzi raz lub więcej dziennie. Miasto Zurych, Bazylea, Genewa, Bern i Lozanna są siedzibami wielkich kierowniczych dzienników. Najpoważniejszy dziennik szwajcarski, jedno z najlepszych pism w Europie: „Neue Zürcher Zeitung“ (Zurych) wychodzi 3 razy dziennie, (główny organ wolnomyślno-demokratycznej partji), prócz tej gazety tylko pięć dzienników wychodzi dwa razy dziennie. Drugim organem wolnomyślicieli demokratów w Szwajcarji jest „Der Bund“ (Bern). Trzecim ich organem jest „National-Zeitung“ w Bazylei. Tutaj też wychodzi główny organ liberalno-demokratycznego stronnictwa „Basler Nachichten“ W Lucernie katolicy mają dziennik „Vaterland“. Socjaliści wydają „Berner Tagwacht“ i „Volks-

recht" w Zurychu; „Le Travail" w Genewie. Najpoczytniejszym dziennikiem genewskim jest „Tribune de Genève" (około 50.000 nakładu). „Journal de Genève" mimo niewielkiego nakładu posiada rozgłos międzynarodowy. Ten dziennik i „Gazette de Lausanne" (o tendencji liberalno-demokratycznej) są kierowniczymi dziennikami ludności Szwajcarji francuskiej. Szwajcarję włoską obsługują dwa dzienniki: „Il Dovere" i „Popolo e Libertà", wychodzące w Bellinzonie.

Od 1931 r. wychodzi w Genewie dziennik „Journal des Nations" poświęcony zagadnieniom międzynarodowym, w szczególności działalności Ligi Narodów.

Lokalna prasa liczy 500 czasopism i w większej części jest głównem źródłem informacyjnem ludności szwajcarskiej.

Największy nakład w Szwajcarji — 90.000 egzemplarzy — ma dziennik lokalny, wychodzący w Zurychu już 38 lat: „Tagesanzeiger für Stadt und Kanton Zürich".

Szwecja.

Kraj o 448 459 km² przestrzeni i tylko 6 milj. ludności ma 313 czasopism, wśród nich prawie połowa wychodzi najmniej 6 razy tygodniowo, 1 dziennik przypada na 19.000 mieszkańców. Prócz prasy stołecznej jest też dobra prasa prowincjonalna. Większe gazety szwedzkie wychodzą w Stockholmie, Göteborgu i Malmö.

Z dużych dzienników sztokholmskich górują nakładami „Svenska Dagbladet" (konsewatywny), „Dagens Nyheter" (liberalny), „Stockholms-Tidningen", Stockholms Dagblad" (liberalny), „Svenska Morgonbaldet" (ludowy wolnomyślący), „Nya Dagligt Allehanda" (konserwatywny), „Aftonbladet" (niezależny, tendencja liberalna), „Socialdemokraten" i „Folkets Dagblad" (organ niezależnych komunistów).

W Göteborgu, największym mieście Gotlandji, najsilniejszej gospodarczo części Szwecji, gdzie żyje połowa ogólnej ludności szwedzkiej, naczelne miejsce zajmuje dziennik Göteborg „Handels och Sjöfarts Tidning" (niezależny). Organem socjalistów na zachodniem wybrzeżu Szwecji jest „Ny Tid".

W Malmö, trzecim dużym mieście Szwecji wychodzi wpływowy tutaj dziennik „Sydvenska Dagbladet Snallposten" (konserwat.).

Prasa szwedzka ma wysoki poziom pisarski, tak, że różnica między gazetą i literackiem czasopismem jest daleko mniejsza niż w innych krajach.

Turcja.

Dzisiejsze dzienniki tureckie są przeważnie założone po wojnie, rzadko który jest starszym od 10 lat.

Siedzibą prasy tureckiej nie jest Angora, gdzie wychodzi urzędowy organ rządu „Hakimiyeti Milliye", lecz Konstantynopol.

W Konstanopolu wychodzą: „Akcham" (dziennik wieczorny), „Schamanak" (ranny), „Cumhuriyet" (ranny), „Milliyet" (ran.), „Vakit" (ran.); w języku francuskim wychodzą: „Akcham" (dzien. wiecz.). „Stamboul" (wiecz.), „Journal d'Orient" (ran.); w języku niemieckim: „Türkische Post", i inne w językach: greckim, ormiańskim, judeohiszpańskim.

Węgry.

Czasopism na Węgrzech jest 1054, w tem 830 węgierskich. Główną siedzibą dziennikarstwa jest Budapeszt, gdzie z 84 wogóle wychodzących w kraju codziennych pism wychodzi 38. Siedzibami prasy prowincjonalnej są: Debreczyn, Szeged, Sopron, Pecs, Kecskemet, Miskolc, Gyor i inne miasta. Prasa prowincjonalna jest bez znaczenia. Dzienniki stołeczne czytane są w całym kraju.

Najpoczytniejszym jest „Pesti Hirlap". Następnie (koncern prasowy „Az Est"), „Pesti Naplo", „Az Est", „Magyarorszag" (40 tys.), „Esti Kurir" liberalno opozycyjny. „Nemzeti Ujsag" katol. legitym., przychylny rządowi, wyd. popoł., „Uj. Nemzedek", jeszcze b. prawicowo-zabarwiony. „Magyarszag", organ opozycyjnych, niezależnych rolników. „Magyar Hirlap" i „Ujsag" — organa liberalnej umiarkowanej opozycji. „Pester Lloyd", niemiecki, liberalny, przychylny rządowi, organ kapitału, przeważnie żydowskiego. „Neues Pohtisches Volksblatt", niemiecki, bezpartyjny. „Budapesti Hirlap" jest oficjalnym organem rządu; wydanie popoł. „8 Oraiujsag", „Nepszawa" — socjalistyczna ostra opozycja. Niedawno powstał „Fuggetleńseg", liczący 25 — 30 tys., abonentów i rozpowszechniony specjalnie na prowincji.

Wielka Brytanja i Irlandja.

W 1933 r. wychodziło w połączonem Królestwie Wielkiej Brytanji i Irlandji (54.204.000 mieszkańców), 158 dzienników (64 rannych i 94 wieczornych).

W Anglji i Ameryce wytworzył się typ nowoczesnej masowej prasy. Angielska prasa prawie cała zależna jest od wielkich trustów prasowych. Tylko dwa dzienniki w Londynie „Times" i „Morning Post" nie są dotychczas związane z koncernami prasowemi. Dziennikiem wytwarzającym opinję, czyli, jak mówią Francuzi, „journal d'opimón" jest „Times". Nad nim czuwa Komisja Kontrolująca, aby udziały dziennika nie dostały się w „niegodne ręce". Członkami Komisji są dygnitarze świata urzędowego, gospodarczego, nauki, sztuki, wśród nich reprezentant uniwersytetu w Oxfordzie, generalny gubernator Banku Angielskiego i inn. Obok „Times'a", dziennikami wytwarzającymi opinję są: „Daily Telegraph" i „Morning Post". Pierwszy z nich należy do wielkiego trustu prasowego (Koncern „Benry"), który wydaje nadto „Suday Times", „Observer" i wiele innych dzienników.

Druga wielka konserwatywna grupa prasowa „Rothermere — Konzern" ma kapitał 10 miljonów funtów sterlingów. Głównemi Towarzystwami tego trustu są: „Northcliffe Newspapers Ltd", „Associated Newspapers Ltd", „Daily Mirror Newspapers Ltd", „Sunday Pictorial Newspapers Ltd" i „Daily Mail Trust Ltd". Najstarsze z tych Towarzystw — „Associated Newspapers Ltd", założone przez lorda Northcliffe w 1905 r., ma główny organ trustu „Daily Mail", o nakładzie 2 miljonów egzemplarzy, największy dziennik angielski i obok francuskiego „Le Petit Parisien" największy dziennik w świecie. Dziennik ten wspólnie z „Times" w latach 1908 — 1922 był głównym organem przeciwniemieckiej polityki lorda Northcliffe'a. Dzisiaj zajmuje bardzo wrogie stanowisko wobec Sowietów i socjalistów. Wieczornym dziennikiem trustu jest „Evening News".

Trzeci konserwatywny trust „Beaverbrook — Konzern" (od imienia lorda Beaverbrook nazwany) składa się z Towarzystw wydaw-

niczych: „Londoner Express Newspapers Co. Ltd", „Evening Standard Co.". Głównym organem pierwszego Towarzystwa jest „Daily Express" o nakładzie nie przekraczającym 1.5 miljona egzemplarzy. Dziennik ten współzawodniczy z dziennikiem „Daily Mail" i prowadzi z nim ostrą codzienną walkę publicystyczną. Niedzielnem wydaniem jest „Sunday Express" Do trustu należy też „Evening Standard", dziennik wieczorny.

Do konserwatywnie nastrojonych dzienników angielskich, niezależnych od trustów, zalicza się też „Morning Post" o krańcowym konserwatywnym kierunku. Czyta go najwyższa arystokracja i admiralicja.

„Daily Herald" był do 1930 r. urzędowym organem partji socjalistycznej, obecnie zmienił się i prowadzi zaciętą walkę konkurencyjną z dziennikami o masowym nakładzie; „Daily Mail", „Daily Express", „News Chronicle".

Wśród dzienników prowincjonalnych „Manchester Guardian", wychodzący w Manczesterze dziennik liberalny ma jako dziennik handlowy dużą poczytność w Niemczech. W Birmingham liberalny „Birmingham Post", w Glasgow — konserwatywny „Glasgow Herald", w Leeds — „Leeds Mercury" i „Yorkshire Post". Głównym organem Szkocji jest „The Scotsman", wychodzący w Edynburgu. W Irlandji mają znaczenie dzienniki: „Irish Independent" i „Irish Times", wychodzące w Dublinie.

Lord Riddel jest właścicielem największego pisma tygodniowego w świecie: „News of the World", o nakładzie przekraczającym 3 miljony egzemplarzy.

Prasa irlandzka składa się z następujących większych wydawnictw: „The Irish Press", „The Irish Independent", „The Irish Times".

Włochy.

Prasa dzisiejszych Włoch ma typowe formy nowoczesnego przez dyktaturę rządzonego państwa. Od prasy demokratyczno - liberalnych państw różni się tem, że nie może wyrażać swobodnie każdej opinji, lecz urabia opinję na podstawie faszystowskiego poglądu na państwo. Od prasy sowieckiej różni się tem, że wprawdzie państwo ma nad nią czujny, ścisły nadzór, lecz nie zmonopolizowało jej, czyli w ścisłem znaczeniu nie upaństwowiło, co się stało w Sowietach. Dzisiejsza prasa włoska jest bez wyjątku — nolens volens — faszystowska i niema ani jednego czasopisma, któremu wolno występować przeciwko panującemu reżymowi lub też tylko poważnie go krytykować. Faszyzm, ucieleśniony w partji faszystowskiej, panuje nad prasą jak panuje nad państwem, nad całem publicznem, kulturalnem, gospodarczem życiem Włoch.

Prasa włoska ujednostajniła się. Trudno ją podzielić na grupy, jak prasę innych krajów, można jedynie odróżnić faszystowskie organy partyjne od innych, nie podległych bezpośrednio partji.

Z wielkich faszystowskich dzienników partyjnych pierwsze miejsce zajmują: „Il Popolo d'Italia" i „Il Lavoro fascista".

Pierwszy — własność obecnego premjera, który założył ten dziennik po ustąpieniu z redakcji socjalistycznego „Avanti" w 1914 roku — był kierowany po objęciu władzy przez Benito Mussolini'ego w 1922 r. przez jego rodzonego brata Arnolda, zmarłego dwa lata temu. Jest on wykładnikiem ortodoksji pojęć partyjnych, a często bardzo niektóre artykuły zdradzają charakterystyczne zacięcie polemicz-

ne premjera i przypuszczalnie są przezeń pisane. Drugi dziennik stanowiący organ związków syndykatów robotniczych został założony przez wybitnego syndykalistę, a obecnego wicepremjera Edmunda Rossoni'ego pod nazwą „Lavoro d'Italia" i dopiero po jego ustąpieniu przemianowany był na „Lavoro Fascista". Nakład tych dzienników, jak wogóle całej prasy włoskiej z wyjątkiem kilku dzienników Północnych Włoch jest stosunkowo mały. Największe rozpowszechnienie mają we Włoszech „Corriere della Sera" (Medjolan), „Gazzettino" (Wenecja), „Stampa" i „Gazzetta del Popoli" (Turyn) oraz „Messaggero" (Rzym). Prasa włoska szczególniej w dziedzinie polityki zagranicznej i wewnętrznej jest ściśle kontrolowana i inspirowana przez Biuro Prasowe Szefa rządu, na czele którego stoi obecnie zięć Mussolini'ego hr. Galeazzo Ciano di Cortellazzo Pośród pism rzymskich „Giornale d'Italia" uchodzi za pismo inspirowane w dziedzinie polityki zagranicznej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

Odrębne stanowisko zajmuje „L'Ossarvatore Romano", organ Watykanu, o nakładzie 20.000 egz., jest niezależnym organem polityki papieskiej, aczkolwiek charakter oficjalny mają jedynie wiadomości komunikowane przez Sekretarjat Stanu i teksty encyklik oraz przemówień Papieża, reszta uważana jest łącznie z artykułami redakcyjnemi jako półoficjalna.

Nadmienić należy, że istnieją w Rzymie, Bolonji, Medjolanie, Genui organy katolickie jak „Avvenire d'Italia", „Italia", podporządkowujące się całkowicie reżymowi, a jedynie traktujące obszerniej, jeśli nie wprost wyłącznie przejawy życia katolickiego we Włoszech i poza granicami Włoch.

W Genui ponadto wychodzi organ socjalistów reformistów „Lavoro", gromadzący w swej redakcji wybitne elementy dawnych organizatorów syndykalistycznych.

AZJA.

Afganistan.

Wychodzą tutaj dzienniki: „Anis", w języku perskim, przyjazny dla rządu, oraz „Esslah", obydwa w stolicy Kabulu.

Chiny.

W języku chińskim drukowane są dzienniki: „Shun Pao", „Sin Wan Pao", obydwa wychodzą w Szanghaju. W Nankinie wychodzi „Chung Jang Iih Pao". W Hankau — „Hankow Hsin Wen Pao". W Tiensinie — „Hsin Tien Tsin Pao". W Pekinie — „Hua Pei Iih Pao", „Ishih Pao", „Min Kuo Iih Pao", W Kantonie — „Min Kuo Iih Pao".

Wydawane po angielsku dzienniki nie są poczytne. Najwybitniejszymi dziennikami angielskimi w Szanghaju są: „North China Daily News", „Shanghai Times" i „China Press". Ten ostatni, o nakładzie 5.000 egz., znajduje się w rękach chińskich i prowadzi chińską politykę. Wieczorowa gazeta „Shanghai Evening Post Mercury", przedstawia wpływy Ameryki w Szanghaju.

Ceylon.

W ćwierćmiljonowej stolicy tej wyspy, będącej angielską kolonją w Colombo najstarszym krajowym dziennikiem, założonym w 1834 r. jest „Ceylon Observer", dziennik wieczorny, również wieczorny

„The Times of Ceylon". Dziennikiem porannym jest „Ceylon Daily News", (10 tys. egz.). W języku syngaleskim wychodzi dziennik „Dinamina".

Indje.

Indyjskich dzienników w języku angielskim jest bardzo mało. Największym z nich jest „The Leader", wychodzący w Allahabadzie.

W Bombaju wychodzą dzienniki opozycyjne „Bombay Chronicle", imperjalistyczny „Times of India", z wieczornem wydaniem „Evening News". W Lahore wychodzą: „The Civil and Military Gazette" (neutralna), „The Tribune" (liberalno-nacjolistyczny), w Allahabadzie — „The Pioneer" (niezależna), neutralna); w Madrasie — „Madras Mail" (liberalny, czytywany również przez obojętnych politycznie Indusów, szczególnie w południowych Indjach). W temże mieście wychodzi też „The Hindu", dziennik urzędowy stronnictwa kongresu (Indian National Congress), główny ogran indyjskiego ruchu nacjonalistycznego (Gandhi), „The Justice" (umiarkowanie konstytucyjny), „Swadesamitran", największy po indyjsku wydawany dziennik południowych Indyj (nacjonalistyczny). „Amrita Bazar Patrika" (niezależny, nacjonalistyczny) i „Basumati" w Kalkucie oraz „Bombay Samachar" i „Hindustan-Prajamitra" w Bombaju są dzienniki w językach indyjskich (Hindu, Gujerati). Dzienniki indyjskie, rozchodzące się głównie w prenumeracie, korzystając z depesz agencji Reutera lub „Associated Press of India", „The Free Press of India" i z biuletynów „Congress Publicity Bureau", subsydjowanego przez rząd.

Indje holenderskie (Indje wschodnie).

Na ogólną liczbę 60.731.000 mieszkańców jest europejczyków tylko 242 372. Na wyspie Jawie wychodzą dzienniki holenderskie: w stolicy Batawji: „Javabode", „Nieuws van den Dag voor Nederlandsch Indie", „Bataviaasch Nieuwsblad", w mieście Semarang: „De Locomotief", w mieście Soerabaya. „Soerabayaasch Handelsblad". Na wyspie Sumatrze „Deli Courant".

Indochiny.

Indochiny francuskie mają prasę francuską i anamicką. W stolicy Indochin w Saigonie wychodzą: „Le Courier de Saigon" i anamicki dziennik „Luc — Tinh — Tan — Van". W Hanoi wychodzą dzienniki „La Volonté Indochinoise", „France Indochine", „L'Avenir du Tonkin" i annamicki dziennik „Trung—Bac Tan—Van". W Haiphongu — „Le Courrier d'Haiphong".

Wiadomości indochińskiej prasie dostarcza agencja „Agence Radiotelegraphique de l'Indochine et du Pacifique", będąca w ścisłym związku z Havasem.

Japonja.

Największe nakłady mają dzienniki „Osaka Asahi Shimbun" i „Osaka Mainichi Shimbun" w mieście Osaka. Obydwa te dzienniki mają około 20 lokalnych wydań, które rozchodzą się w Japonji środkowej, zachodniej, południowej, w Korei, w Mandżurji i wielkich miastach Chin. W Tokio wychodzą dzienniki: „Tokio Asahi Shimbun" i „Tokio Ni-

chinichi Shimbun", mające nakłady po miljonie egzemplarzy i czytelników prowincjonalnych.

W Japonji ruch handlowy nie ustaje w niedzielę, sklepy są otwarte, dziennikarze pracują, więc dzienniki wychodzą w poniedziałek, niema tam jedynie wieczornych wydań niedzielnych.

Odpowiednio do wielkich nakładów mają dzienniki japońskie dużo ogłoszeń. Wzorują się na prasie angielskiej: dzięki wielkim nakładom, chcą mieć coraz więcej ogłoszeń Wielkie dzienniki stołeczne należą do wielkich koncernów prasowych. W dziennikach „Tokio-Asahi" i „Osaka Asahi" pracownicy są udziałowcami przedsiębiorstwa (w 49%).

Wychodzące w Japonji dzienniki w języku angielskim: „The Japan Advertiser", „The Japan Times Mail" — w Tokio mają czytelników w japońskich sferach handlowych w całym kraju i wśród cudzoziemców w Tokio, Osaka, Yokohamie i Kobo.

Malajskie posiadłości brytyjskie (Straits Settlements).

Posiadają dzienniki angielskie: w Singapur — „Malaya Tribune", „Singapore Free Press", „Thy Straits Times"; w Penangu — „Penang Gazette and Straits Chronicle", „Straits Echo". Prasa malajska jest bardzo słaba, analfabetyzm tubylczej ludności duży. Prasa angielska ma też małe nakłady (2 i pół — 6 tys. egz.).

Palestyna,
licząca przeszło miljon mieszkańców, posiada szereg dzienników i czasopism. Żydzi wydają cztery dzienniki hebrajskie, a mianowicie: „Doar Hayom" (organ Związku Rolników) w Jerozolimie, „Haaretz" (organ centrum sjonist.), „Davar" (organ Ogólnej Federacji Pracy Żyd.).

Arabowie wydają trzy dzienniki, a mianowicie „Al Jamia al Arabia" w Jerozolimie, organ Najwyższej Rady Muzułmańskiej, „Falastin", organ nacjonalistów arabskich, chrześcijańsko-ortodoksyjny, oraz „Al Jamia al Islamia", organ Komitetu wykonawczego kongresu panislamskiego ludności arabskiej. Ponadto wychodzi kilka tygodników i perjodyków arabskich.

Angielskim dziennikiem jest „The Palestine Post" (założony w 1925 r. przez Żydowską Agencję Telegraficzną, jako „The Palestine Bulletin"). Pismo to czytane jest przez władze, konsulów państw obcych, prawników, pracowników wszelkich dziedzin i studentów. „The Palestine Post" popiera deklarację Balfoura i realizację dążności sjonistycznych w Palestynie. Kierunek pisma narodowo-żydowski, probrytyjski.

Persja.

W Teheranie pisma codzienne „Chafagh Sorkh", „Ettelaat", „Iran", „Kouschesch", „Setareh-y-Djehan" oraz „Le Messager de Teheran" wychodzi 5 razy na tydzień w językach francuskim i angielskim.

Sjam.

W języku sjamskim wychodzą dzienniki: „Sri Krung", „Lakmuang", „Praha Chad" (Naród), „Thai Mai" w stolicy Bangkoku. To jest prawie cała prasa krajowa, 10-miljonowej ludności sjamskiej, gdyż z 2 in-

nych angielskich dzienników, wychodzących w Bangkoku: „Bangkok Times", „Daily Mail" o nakładach, nie przekraczających 2.000 egz., tylko „Daily Mail" ma prócz angielskiego jeszcze sjamskie wydanie. Te 2 dzienniki stanowią całą tutejszą prasę obcą.

Syrja i Liban.

Wychodzą tu następujące dzienniki w języku arabskim: „Alef Ba (A. B. C.)", „Al Ayam" (Dni) w Damaszku. W Bejrucie wychodzą dzienniki „Lissan Ul Hal" (Język teraźniejszości), „An Nida". W Aleppo — „Al Takadome" (Postęp). W Bejrucie, wychodzi francuski dziennik „L'Orient".

AFRYKA.

Afryka Południowa.

Posiada 22 dzienniki z których prawie 1/4 w dialekcie holenderskim, reszta po angielsku. Najpoważniejsze są: The Rand Daily Mail, The Star (Johannesburg), The Cape Argus, The Cape Times (Cape Town), The Natal Mercury, The Natal Advertiser, — w języku boerskim (Afrikaans). Die Burger (Cape Town).

Algerja.

W Algerji wychodzą: „L'Echo, d'Alger" (30—40 tys.), „La Presse Libre" i „La Dépeche Algérienne".

Angola.

W tej kolonji portugalskiej wychodzą: „Ultima hora" (w Loandzie — 12.000 mieszkańców); „Provincia de Angola" (Loanda), „Comercio de Angola" — (Loanda); „O Lobito" (w Lobicie), „Jornal de Benguela", (w Benguelli, 6.000 mieszkańców); „Intraurigento", (Benguela); „O Planalto", (w Nowej Lizbonie vel Haumbo 8 000 mieszk.); „Noticeos de Huita", (w Lubango, 3.000 mieszkańców).

Egipt.

Ludności tubylczej jest 14.710.000 (12.660.000 Fellahów, 760.000 Koptów, 690.000 Arabów, 210.000 Nubijczyków i 80.000 Murzynów w Sudanie), wśród niej duży procent analfabetów. Dla Europejczyków których jest 200.000 wychodzi 18 dzienników Prasa arabska z Egiptu rozchodzi się do Syrji, Palestyny i Iraku oraz innych ziem arabskich. Siedzibą prasy arabskiej jest głównie Kair, następnie Aleksandrja, prowincja nie ma dość poczytnej prasy.

Arabskie dzienniki: „Al Ahram" i „Al Mokattam" w Kairze mają najwyższe nakłady w kraju, są to dzienniki informacyjne. Ustępują im w nakładzie dzienniki polityczne: „Al Balagh", „Al Guihad", „Al Siassa", wychodzące w Kairze.

Francuskie dzienniki: „La Bourse Egyptienne", „La Liberté" (ma też osobne wydanie arabskie pod tytułem „Al Ittihad"), „Le Journal du Caire", wychodzą w Kairze. „La Reforme" w Aleksandrji. Tutaj też drukują angielski dziennik „Egyptian Gazette" i włoski „Il Giornale d'Oriente".

Marokko francuskie.

W języku francuskim, Rabat: „L'Echo du Maroc", „Le Journal du Maroc".

W języku arabskim jedyny dziennik wychodzący w Rabat „Es Saada". Jest to jedyny dziennik dla całego Marokka.

W języku francuskim w Casablance: „La Vigie Marocaine", ma najbogatszy dział informacyjny i ogłoszeniowy, o nakładzie 70 — 80 tys., „Le petit Marocain", „La Presse Marocaine"; w Rabat „Maroc illustré" (miesięcznik).

Marokko hiszpańskie.

W hiszpańskim Marokku są dzienniki: „Heraldo de Melilla" — w Melilli; „El Eco de Tetuan" — w Tetuanie.

Tanger.

Angielski tygodnik „Tanger Gazete", francuski dziennik „Dépêche Marocaine", hiszpański „Eco Mauritano".

AMERYKA.

Argentyna.

W stolicy Buenos Aires, największe dzienniki „La Prensa", „La Nacion", „La Razon", „La Critica", mają nakłady 300 — 400 tys. egz., „Noticias Graficas" — 200 tysięcy egzemplarzy, „El Mundo" 100 — 120 tysięcy egzemplarzy, „Ultima Hora" — 95.000 egz. Wychodzący w Rosario „La Capital" jest największym dziennikiem prowincjonalnym, ma nakład 50 tysięcy egzemplarzy.

Z dzienników obcojęzycznych ma Argentyna w Buenos Aires: angielskie: „Buenos Aires Herald" i „The Standard", francuski: „Le Courrier de la Plata", niemieckie: „Argentinisches Tageblatt" i „Deutsche La Plata Zeitung".

Boliwja.

Największemi dziennikami tutaj są „El Diario", „La Razon" i „La Republica".

Brazylja.

Pod względem językowym prasa brazylijska przedstawiała się według ostatniej ankiety (rok 1930) następująco: czasopism portugalskich 2778, niemieckich 69, włoskich 24, angielskich 12, arabskich 7, polskich 6, hiszpańskich 6, japońskich 4, francuskich 3, angielskich 3, ukraińskich 2, hebrajskich 2, esperanto 1, w paru językach 42. Według podziału geograficznego stolica Rio de Janeiro miała 524 czasopism, stan Sao Paulo 706, stan Minas Geraes 435, stan Rio Grande do Sul 238. Reszta przypadała na pozostałe części Brazylji. W roku 1929 istniał w Brazylji tylko jeden dziennik, którego nakład przekraczał 100 tysięcy egzemplarzy.

Stolica Rio de Janeiro (około 1 i pół miljona mieszkańców) ma dzienniki: „Journal do Commercio", „Journal do Brasil", „Correio de Manha", „Diario de Noticias".

W Sao Paulo wychodzi dziennik „Estado de Sao Paulo", w Porto Alegro „Diario de Noticias", „A Federaçao", „Journal da Manha". „Neue Deutsche Zeitung", w Pernambuco — „Journal do Commercio".

Chile.

W stolicy Santiago de Chile są dzienniki hiszpańskie: „El Mercurio", „La Nacion" (poranny), „Los Tiempos" (wieczorny), „Las Ultimas Noticias" i niemiecki dziennik „Deutsche Zeitung für Chile" dla kolonistów niemieckich w Chile, Boliwji i Peru. W Valparaiso wychodzą: „El Mercurio" i „La Union".

Costa Rica.

W tej małej o półmiljonowej ludności republice środkowo-amerykańskiej wychodzą następujące dzienniki: w stolicy San Jose — „Diario de Costa Rica", „La Tribuna", „La Hora", „La Prensa Libre".

Dominikańska Republika.

Dominikańska Republika w Zachodnich Indjach ma w swej stolicy Santo Domingo dzienniki: „El Listin Diario" i „La Opinión". W Santiago de los Caballeros wychodzi dziennik „La Información . Język hiszpański.

Ekwador (Ecuador).

W tej południowo-amerykańskiej republice wychodzą w stolicy Quito — dzienniki: „El Comercio", „El Debate", „El Dia". W mieście Guayaquil są dzienniki: „El Telegrafo", „El Universo".

Guatemala. Ta o dwumiljonowej ludności republika środkowo-amerykańska ma 6 dzienników, wychodzących w stolicy Guatemala: „Diario de Centro América" „El Imparcial", „Nuestro Diario", „Cronos", „La Epoca", „El Progresista".

Haiti.

W tej o 2 i pół milj. ludności republice w Zachodnich Indjach, w stolicy Port-au-Prince, mającej 125 tys. mieszkańców, wychodzą w języku francuskim jako języku krajowym dzienniki: „Haiti-Journal", „Le Nouvelliste", „Le Matin", „Le Temps" oraz „Le Moniteur" — organ urzędowy, wychodzi dwa razy na tydzień.

Honduras.

W mieście Tegucigalpa, mającem 26.716 mieszkańców, stolicy i największem mieście tej środkowo-amerykańskiej republiki (760.465 mieszkańców), wychodzi dziennik: „El Cronista". Wydawnictwem rządowem jest „La Gaceta" (2.000 egz.). W mieście San Pedro Sula wychodzi dziennik „Diario Comercial".

Jamaika.

W tej angielskiej kolonji w Zachodnich Indjach, wychodzi urzędowy angielski dziennik „Daily Glaener",

Kanada.

Olbrzymie terytorjum zaludnione słabo — 1 mieszkaniec na 1 km² ma 93 dzienniki.

W Toronto (Ontario) wychodzą dzienniki: „Star", „Telegram", Mail and Empire". Miasto Toronto ma około 600 tys. mieszkańców.

W mieście Montrealu (Quebec) wychodzą dzienniki angielskie: „Gazette" i „Star" oraz francuski „La Presse").

W stolicy Kanady, w Ottawie (Ontario) wychodzą: „Citizen", „Journal" — angielskie i „Le Droit" — francuski.

W Halifaxie (Nowa Szkocja) wychodzi: „Chronicle". W Winnipeg (prow. Manitoba) — „The Winnipeg", „Free Press", „Tribune" i „The Winnipeg Evening". W Vancouver (Brytyjska Kolumbja) — „Province".

Kolumbja.

W tej południowo-amerykańskiej rzeczypospolitej siedzibą prasy jest głównie stolica Bogota, gdzie wychodzą dzienniki: „El Tiempo", „Mundo al Dia". Jest tu także godna uwagi prasa prowincjonalna: „Diario del Pacifico" (w mieście Cali), „El Estado" w mieście Santa Marta i in.

Kuba.

Kuba (Zachodnie Indje) ma dzienniki: „El Mundo" (drukuje w dzień powszedni około 40 tys. egz., w niedzielę około 60 tys.). „Diario de la Marina", „El Pais", angielski „Havana Post" — wszystkie wychodzą w stolicy republiki w Hawanie.

Prowincjonalne dzienniki: „El Diario de Cuba" — mieście Santiago de Cuba i „La Correspondencia" w mieście Cienfuegos.

Język w użyciu hiszpański, większość ludności wyzn. rz.-kat.

Meksyk.

Największe dzienniki meksykańskie wychodzą w stolicy, México D. F., liczącej obecnie 1.229.567 mieszkańców. Urzędowym organem jest „El Nacional". Najpoczytniejszymi są: „El Universal", „Excelsior", „La Prensa", „El Universal Grafico de la Tarde".

Nicaragua.

Mała środkowo-amerykańska republika o ludności przeszło 700 tys. i stolicy Managua przeszło 60 tys. ma 9 dzienników. W Managua wychodzą: „La Noticia" (największy), „La Prensa". W największem po Managua mieście, w Leon wychodzą: „El Centro-Americano", „El Cronista", „El Eco Nacional".

Panama.

Jeszcze mniejsza ludnościowo od Nicaragua republika środkowo-amerykańska Panama ma 8 dzienników, z których największe są: hiszpański „Diario de Panama" (około 5 tys. egz.) i angielskie: „Panama America" i „Star and Herald" — obydwa po 10.000 egzemplarzy.

Paragwaj.

Rozwój prasy datuje się od r. 1904, to jest od założenia dziennika „Diario" — prorządowy. Najpoważniejszy i niezależny dziennik z nakładem 8.000 egz. jest „El Orden", pozatem rządowy „El Liberal" i opozycyjne „Tribuna" i „Critica". Wszystkie wychodzą w stolicy Asunción.

Peru.

W stolicy Limie wychodzą dzienniki: „El Comercio" (2 razy dziennie), „La Cronica", „El Suplemento". W mieście Callao wychodzi dziennik „El Callao".

Porto Rico.

W tej kolonji Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w stolicy San Juan wychodzą dzienniki: „El Mundo" (poranny) i „La Correspondencia de Puerto Rico" (wieczorny).

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

W latach 1930 — 1933 liczba dzienników spadła do 1942, nakład 35,1 miljonów (poprzednio było 39,5 miljonów egzemplarzy).

Największy nakład (przeszło miljonowy) ma nowojorski dziennik „Daily News". Dziennik „Chicago Tribune", „The New York Times" mają nakłady przekraczające znacznie pół miljona egzemplarzy. Dzienniki „Los Angelos Examiner", „New York Herald Tribune", „Post" (w Bostonie), „Press" (w Pittsburghu), „Public Ledger" (w Filadelfji), „St. Louis Post-Dispatch" (w St. Louis), „The Sun" (w Nowym Jorku), „Sun-Telegraph" (w Pittsburghu), „The Wordl-Telegram (w N. Jorku) mają nakłady mniejsze od pół miljona egzemplarzy.

Niemiecko - amerykańskimi dziennikami są: w Nowym Jorku: „New Yorker Staatszeitung", w Chicago — „Abendpost". Socjalistycznym, głównym organem Żydów w Ameryce jest wydawany w żargonie „Jewish Forward".

W Chicago: „Chicago Daily Neks". W Bostonie wychodzi: „Boston Evening", „Transcript", „The Christian Science", „Post". W Baltimore: „The Baltimore Sun". W Cleveland: „Cleveland Plain Dealer", „News". W Cincinnati (Ohio) „Enquirer" i „Post". W Waszyngtonie: „The Evening Star", „The Washington Post". W Atlanta (Georgia): „The Atlanta Constitution". W Louisville (Kentucky): „The Courier Journal". W Detroit (Michigan): „The Detroit News", „Free Press". W San Francisco (California): „Examiner", „San Francisco Chronicle". W Pittsburgu (Pensylvania): „Post-Gazette". W Milwaukee (Visconsin): „Journal". W Brooklyn (New York): „Eagle". W St. Louis (Missouri): „Globe-Democrat".

Największe koncerny prasowe: „W. R. Hearst Newspapers" i „Cripps-Howard Newspapers". Obok tych wielkich grup prasowych jest jeszcze kilkanaście innych małych grup.

Wskutek silnie rozwijającej się amerykanizacji prasa obcojęzyczna w Stanach Zjednoczonych znacznie zmalała.

El Salvador.

Mała republika środkowo-amerykańska ma dzienniki: w stolicy San Salvador: „La Prensa", „Diario Latino", „Diario del Salvador".

Trinidad.

W angielskiej kolonji wyspy Trinidad w stolicy Port of Spain wychodzi angielski dziennik „Gazette".

Urugway (Urugay).

W Montevideo wychodzą dzienniki: „El Bien Publico", „El Dia", „El Diario"; „El Plata"; „El Imparcial", „La Manana""; „El Pais", „La Tribuna Popular".

Wenezuela (Venezuela).

W stolicy tej południowo-amerykańskiej republiki związkowej w Caracas wychodzą 4 dzienniki: „El Nuevo Diario", „El Universal", „El Heraldo" i „La Estera".

AUSTRALJA I NOWA ZELANDJA.

Na olbrzymim obszarze tego kraju (7.703.850 km²) ludności jest b. mało (0.9 na 1 km²).

W Unji autralijskiej, zawierającej 8 państw (Nowa Południowa Walja, Wiktorja, Queensland, Południowa Australja, Północna, Centralna i Zachodnia Australja, Tasmanja, Obszar Stolicy Związkowej Ganberra) wśród 471 czasopism jest 68 dzienników (wychodzących 6 razy tygodniowo).

W Nowej Południowej Walji wychodzą dzienniki „Labour Daily", „The Sun" „The Sydney Morning Herald" i „Daily Telegraph" (w stolicy Sydney).

W Sydney wśród czasopism wyróżnia się „Le Courier Australien", francuski tygodnik, organ Izby Handlowej w Sydney i Komitetu „Alliance Française", z działem polskim, redagowanym przez korespondenta P. A. T. p. J. H. Rusieckiego.

W Wiktorji — „The Herald", „The Argus", „The Age" (w stolicy Melbourne). W Queensland — „The Courier - Mail", „The Daily Standard", „The Telegraph", „Queenslander Herald" (w stolicy Brisbane). W Zachodniej Australji — „The West Australien" (w stolicy Perth).

W Południowej Australji — „Advertiser" (w stolicy Adelajdzie). W Tasmanji — „The Mercury" (w stolicy Hobart).

W Nowej Zelandji wychodzą dzienniki — „Evening Post" w mieście Wellington i „New Zeland Herald" w mieście Auckland.

W Nowej Zelandji prasa jest więcej rozwinięta niż w Unji Australijskiej. Nowa Zelandja ma obszar 2.690.079 km² z ludnością 1.537.000 mieszkańców. Ogółem Nowa Zelandja posiada 163 czasopisma, wśród nich 87 większych i mniejszych dzienników. Prócz 4-ch dużych miast: Auckland, Wellington, Christchurch i Dunedin, jest w Nowej Zelandji 10 miast z ludnością 15 — 20 tys. mieszk., oraz 10 miast z ludnością przeszło 10 tys. mieszk. Wszystkie te miasta mają prasę codzienną.

Zbyteczny wyjazd zagranicę!

Zbyteczne używanie zagranicznych wód mineralnych i soli przeczyszczających!

Lepsze mamy w kraju!

WODA GORZKA MORSZYŃSKA

NATURALNA SÓL MORSZYŃSKA

są lekiem w schorzeniach żołądka, jelit, wątroby i nadmiernej otyłości.

Są do nabycia w aptekach i drogerjach.

KAWIARNIA – DANCING VARIÉTÉ „CAFÉ ADRIA"
Reprezentacyjny lokal Warszawy, Moniuszki 10
pod kierownictwem dyr. Franciszka Moszkowicza

CUKIERNIE K. SZTRALL
w Wilnie, ul. Wielka 2, telefon 4-67, Ad. Mickiewicza 22, telefon 4-68. Polecają wyroby własnej wytwórni znane z doskonałości. W cukierni przy ul. Mickiewicza codziennie koncerty od godz. 6 ej wieczorem.

Hotel „ST. GEORGES" Wilno, ulica Adama Mickiewicza nr. 20
Za dobę od 4 złotych. 70 pokoi wygodnie umeblowanych, łazienki i telefony na każdem piętrze.

Cukiernia-Kawiarnia „B. SZTRALL" WILNO Mickiewicza 12.

Restauracja „GEORGES" WILNO Mickiewicza 20

Zbyteczny wydatek zagranicę!

Zbyteczne używanie zagranicznych wód mineralnych i soli przeczyszczających!

Lepsze mamy w kraju!

WODA GÓRSKA MORSZYŃSKA

NATURALNA SÓL MORSZYŃSKA

...ą lekiem w zaparciach żołądka.
...ielit, wątroby i nadmiernej otyłości.

Są do nabycia w aptekach i drogerjach.

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY R. P.

Zawiera codziennie wiele informacyj, interesujących sfery przemysłowe, handlowe, finansowe, rolnicze i urzędnicze.

Przynosi rozporządzenia władz, zarządzenia, dekrety, przepisy wykonawcze do ustaw, teksty umów zbiorowych w rolnictwie, w leśnictwie, w przemyśle, przepisy podatkowe, skarbowe, tabele wylosowanych obligacyj Pożyczek Państwowych oraz urzędową cedułę giełdy pieniężnej i zbożowej.

Przedrukowuje ustawy, mające specjalne znaczenie dla ogółu.

Podaje w dziale ogłoszeń przetargi na dostawy i roboty dla władz i przedsiębiorstw państwowych i komunalnych.

Podaje orzeczenia Najwyższego Trybunału Administracyjnego (zasady prawne) z dziedziny skarbowości i administracji państwowej.

Prenumerata Monitora Polskiego: zł. 15 kwartalnie opłaca się niewątpliwie, gdyż oszczędza trudów i czasu przy wyszukiwaniu potrzebnych informacyj.

Komplety numerów Monitora Polskiego z każdego roku, oprawione w roczniki, posiadają stałą wartość, jako źródło obowiązujących przepisów z różnych okresów czasu.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

Warszawa, ul. Miodowa Nr. 22

Tel. Redakcji: 11-44-05. Tel. Administracji: 11-80-13.

ZBIÓR WYROKÓW NAJWYŻSZEGO TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

Administracja Biuro Wydawnictw P. A. T.
ulica Miodowa Nr. 22. Telefon Nr. 11-80-13.

Zawiera motywy ważniejszych wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dziedziny administracyjnej i skarbowej.

Niezbędny jest dla p. p. sędziów i prokuratorów, adwokatów - cywilistów oraz wszystkich, którzy mają sprawy z sądami, z władzami administracyjnemi lub skarbowemi.

Ukazuje się perjodycznie po 4 zeszyty w miesiącu.

Prenumerata kolejnego Rocznika Zbioru Wyroków N. T. A. wynosi zł. 36, płatnych w ratach kwartalnych po zł. 9.

Roczniki z lat ubiegłych, poczynając od roku 1927, są do nabycia aż do wyczerpania nakładu w cenie po zł. 36 za rocznik.

PAŃSTWA

LIGA NARODÓW.

Liga Narodów jest związkiem państw suwerennych, zorganizowanym na podstawie umowy międzynarodowej t. zw. „Paktu Ligi Narodów", (umowa związku narodów), stanowiącego I-szą część Traktatu Wersalskiego z 1919 r. Stałą siedzibą Ligi Narodów jest Genewa. W skład Ligi wchodzi obecnie 57 państw. Ostatniemi państwami, które przystąpiły do Ligi Narodów w ciągu roku 1932 są Turcja i Irak. W ciągu tego samego roku powróciła do Ligi Narodów Argentyna. W roku 1934 przystąpiły do Ligi N.: Z. S. S. R., Afganistan, Ekwador.

Na skutek decyzji Zgromadzenia Ligi w sprawie mandżurskiej Japonja zgłosiła w marcu 1933 wystąpienie z Ligi Narodów. W październiku tegoż roku zgłosiły wystąpienie Niemcy, w związku z nieuzyskaniem na Konferencji Rozbrojeniowej zadośćuczynienia swym postulatom w zakresie „równouprawnienia" wojskowego.

Wystąpienie państwa z Ligi staje się prawomocne w dwa lata po jego zgłoszeniu i po wypełnieniu wszystkich zobowiązań zawartych w Pakcie.

Zgromadzenie.

Zgromadzenie składa się z przedstawicieli wszystkich państw będących członkami Ligi Narodów. Każde państwo dysponuje na Zgromadzeniu 1 głosem. Zgromadzenie zbiera się na sesję zwyczajną raz do roku we wrześniu. Kompetencja Zgromadzenia rozciąga się na całokształt działalności Ligi. Corocznie na Zgromadzeniu ma miejsce debata ogólna, której punktem wyjścia jest sprawozdanie Sekretarza Generalnego, o działalności Ligi od poprzedniego Zgromadzenia, a która daje delegatom poszczególnych państw okazję do wypowiedzenia swych poglądów na działalność i zadania Ligi Narodów.

Po zakończeniu debaty ogólnej rozpoczynają się obrady Komisyj Zgromadzenia w liczbie sześciu. Komisja pierwsza zajmuje się kwestjami prawnemi, Komisja druga — działalnością Komitetów technicznych Ligi, a w pierwszym rzędzie kwestjami gospodarczemii i finansowemi; Komisja trzecia — kwestjami rozbrojeniowemi; Komisja czwarta — budżetem Ligi Narodów i kwestjami wewnętrzno-organizacyjnemi; Komisja piąta — kwestjami społecznemi (handel żywym towarem, opjum i t. d.); Komisja szósta — kwestjami politycznemi.

Poza sesjami zwyczajnemi Zgromadzenie może być zwołane na sesję nadzwyczajną. Dotąd miały miejsce dwie sesje nadzwyczajne: jedna w 1926 roku dla przyjęcia Niemiec do Ligi Narodów, druga w 1932/33 dla powzięcia decyzji w sporze japońsko-chińskim o Mandżurję.

Obrady Zgromadzenia i jego Komisyj są publiczne.

Rada.

Rada składa się z członków stałych i wybranych. Członków stałych od chwili wystąpienia Japonji i Niemiec jest czterech, mianowicie: Francja, Wielka Brytanja, Włochy i Z. S. S. R. Liczba członków z wyboru ustalona została w 1926 r. na 9, w r. 1933 zaś — prowizo-

rycznie na 3 lata — na 10. Członkami Rady są obecnie: Argentyna, Australja, Brytanja, Chile, Danja, Hiszpanja, Francja, Włochy, Meksyk, Polska Portugalja, Z. S. S. R., Czechosłowacja, Turcja; — Niemcy i Japonja wystąpiły, ale na mocy art. 1 Paktu Ligi mogą zasiadać w ciągu 2 lat od zgłoszenia wystąpienia.

Corocznie Zgromadzenie wybiera trzech członków Rady na okres trzechletni. Ustępujący członek Rady może być ponownie wybrany na dalsze trzechlecie tylko jeśli Zgromadzenie większością dwu trzecich przyzna mu prawo ponownego wyboru (reelekcji). Polska, która została wybrana do Rady po raz pierwszy w 1926, jednocześnie z wyborem otrzymała prawo ponownego wyboru — na mocy czego została ponownie wybrana w 1929 r. W 1932 r. Polska ponownie otrzymała prawo ponownego wyboru na dalsze trzechlecie, na mocy czego została wybrana na okres 1932 — 1935 r.

Rada zbiera się na sesje zwyczajne cztery razy do roku. Pozatem Rada zwołana być może na sesje nadzwyczajne w myśl postanowień Paktu.

Rada Ligi odbyła dotąd 82 sesyj. W ciągu swej trzynastoletniej działalności Rada była powołana do zajmowania się całym szeregiem problemów międzynorodowych, a w tej liczbie różnemi sprawami dotyczcemi Polski: sprawą wytyczenia granicy polsko-niemieckiej na Górnym Śląsku, przekazaną Lidze przez Konferencję Ambasadorów, sporem polsko-litewskim, sporem czesko-polskim o Jaworzynę, sprawą Kłajpedy, różnemi kwestjami spornemi pomiędzy Polską a Wolnem Miastem Gdańskiem, a wreszcie petycjami, dotyczącemi sytuacji mniejszości w Polsce.

Wśród konfliktów międzynarodowych, któremi zajmowała się Rada, najważniejszemi były: włosko-grecki w 1923, grecko-bułgarski w 1925, japońsko-chiński w 1931—1933, kolumbijsko-peruwiański w 1933 i boliwijsko-paragwajski w 1932 — 1933.

Obrady Rady są zasadniczo publiczne, ale może być zarządzona tajność obrad.

Sekretarjat.

Stałą siedzibą Sekretarjatu jest Genewa. Na czele Sekretarjatu stoi Sekretarz Generalny.

Skład Sekretarjatu.

Sekretarz Generalny: J. A. Avenol (od czerwca 1933 r.).

Zastępcy Sekretarza Generalnego: Massino Pilotti, (sprawy współpracy intelektualnej) P. de Azcarate Florez (sprawy administracji wewnętrznej).

Podsekretarz Generalny: F. P. Walters (sprawy polityczne).

2 stanowiska podsekretarzy generalnych — vacat.

Sekcja Komisyj Administracyjnych i Mniejszości — dyrektor E. Rosting.

Sekcja Mandatów — dyrektor W. Catastini.

Sekcja dla Spraw Społecznych i Handlu Opjum, — szef Sekcji E. E. Ekstrand.

Sekcja Rozbrojeniowa — dyrektor A. Aghnides.

Sekcja Prawna — dyrektor J. A. Buero.

Sekcja Informacyjna — dyrektor A. Pelt.

Sekcja Finansowa i Studjów Gospodarczych — dyrektor A. Loveday.

Sekcja Stosunków Gospodarczych — dyrektor P. Stoppani.

Sekcja Komunikacji i Tranzytu — szef Sekcji R. Haas.

Sekcja Higjeny — dyrektor dr. L. W. Rajchman.

Organizacje pomocnicze:

1) Organizacje techniczne: Organizacja komunikacyj i tranzytu. Organizacja ekonomiczna i finansowa. Organizacja higjeny. Organizacja współpracy umysłów.

2) Stałe Komisje doradcze: Stała Komisja doradcza dla spraw wojskowych, marynarki i lotnictwa. Stała Komisja mandatowa, Komisja Studjów Unji Europejskiej, Komisja doradcza dla opieki nad dziećmi i młodzieżą. Komisja doradcza dla spraw opjum i innych narkotyków. Stały Komitet Centralny dla spraw opjum. Komisja kontrolna. Komisja dla rozdziału wydatków. Komisja doradcza dla spraw niewolnictwa.

Komisje Tymczasowe: Komisja Ekspertów dla stopniowej Kodyfikacji Prawa Międzynarodowego.

3) Organizacje administracyjne i wykonawcze: Wysoki Komisarjat dla w. m. Gdańska. Komisja rządząca dla Terytorjum Saary.

Organizacje o charakterze autonomicznym:

Organizacje te mają charakter bardziej niezależny. Należeć mogą do nich także państwa, nie będące członkami Ligi Narodów.

Organizacjami temi są:

1) Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze.

2) Międzynarodowa Organizacja Pracy, której działalność oparta jest na części XIII Traktatu Wersalskiego.

Organami Organizacji Pracy są:

1) Konferencja Ogólna — grupująca przedstawicieli wszystkich członków Ligi oraz niektórych państw, nie będących jej członkami, które przystąpiły jednak do M. O. P. Konferencja Ogólna zbiera się raz do roku, a każde państwo reprezentowane jest przez 4-ch delegatów (2-ch przedstawicieli Rządu i po 1-ym przedstawicielu pracodawców i pracobiorców),

2) Rada Administracyjna,

3) Międzynarodowe Biuro Pracy.

Instytucje o charakterze specjalnym.

Do instytucyj tych należą:

Międzynarodowy instytut współpracy intelektualnej w Paryżu. Międzynarodowy instytut dla ujednostajnienia prawa cywilnego w Rzymie. Międzynarodowy instytut kinematografu wychowawczego w Rzymie. Międzynarodowy Urząd Nansenowski do spraw uchodźców Międzynarodowa Komisja Doradcza dla spraw uchodźców.

EUROPA

ALBANJA. — Królestwo konst. Powierzchnia 27.530 km. kwadr. Ludność 1.003.077 (spis 1930 r.): 71% wyznaje religję muzułmańską, około 15% stanowią katolicy — resztę prawosławni.

Stolica: Tirana (około 30.000 mieszk) oddalona o 40 klm. od wybrzeża morskiego. Najważniejszym portem jest Durazzo, liczące 10.000 mieszkańców.

Niepodległość Albanji ogłoszona została w r. 1912. Po krótkiem panowaniu ks. Wieda, Albanja w czasie wojny światowej była terenem operacyj wojskowych i dopiero dn. 9 lutego 1920 r. Albańskie Zgromadzenie Narodowe ogłosiło ponownie samodzielność Albanji. Następny okres od 1923 r. jest wypełniony krwawemi walkami partyjnemi, zakończonemi zwycięstwem Achmed-Zogu, który został wybrany Prezydentem Republiki Albańskiej dn. 1 lutego 1926 r. Dn. 1 września 1928 Achmed-Zogu proklamowany został przez Zgromadzenie Narodowe królem

AUSTRJA. Republika związkowa, składająca się z 9 krajów związkowych. Powierzchnia 83.833 km². Ludność około 6,7 milj. mieszkańców; stolica Wiedeń 1.875.000 mieszk. Na czele republiki stoi Prezydent Dr. Miklas. Za rządów kanclerza Dr. Engelberta Dollfussa (od 20.V.1932 r.), który je sprawował do dnia zamordowania przez narodowych socjalistów w dniu 25 lipca 1934 — dokonana została w Austrji zmiana ustroju państwowego.

Począwszy od 4 marca 1933 sprawował gabinet d-ra Dollfussa rządy bez udziału parlamentu. W dniu tym podał się prezydent Rady Narodowej, socjaldemokrata dr. Renner do dymisji. Rząd, korzystając z luki w ustawie konstytucyjnej, postanowił nie zwoływać więcej parlamentu i rządzić przy pomocy rozporządzeń doraźnych, wydawanych na podstawie ustawy wojenno-gospodarczej, ogłoszonej w r. 1917. Tak prezydent Miklas, jak i Kanclerz Dollfuss oświadczyli publicznie, że parlament austrjacki w dotychczasowej swojej formie nie będzie więcej zwoływany.

Potrzebę rządów pozaparlamentarnych i autorytatywnych uzasadniał Kanclerz Dollfuss koniecznością energicznego zwalczania narodowych socjalistów.

W dniu 1 maja 1934 r. weszła w życie nowa ustawa konstytucyjna Austrji. Nowa konstytucja przewiduje, jako organy przygotowujące ustawy, Radę Państwową, złożoną z 40 — 50 członków, mianowanych przez prezydenta republiki na lat 10, Związkową Radę Kulturalną z 30 — 40 członków, przedstawicieli uznanych przez państwo wyznań, przedstawicieli szkolnictwa, nauki i sztuki. Związkową Radę Gospodarczą, składającą się z 70 — 80 przedstawicieli „stanów zawodowych" (rolnictwa, przemysłu, rzemiosła, handlu, komunikacji, finansów, wolnych zawodów i służby publicznej), wkońcu Radę krajów Związkowych, składającą się z przedstawicieli poszczególnych krajów związkowych.

Sejm Związkowy (Bundestag), składający się z przedstawicieli powyższych organów doradczych, posiada prawo decyzji co do przedłożeń ustawodawczych, układów międzypaństwowych, odbiera sprawozdania z kontroli finansowej państwa. Wreszcie Zebranie Związkowe (Bundesversammlung) wybiera 3 kandydatów na prezydenta republi-

ki, wybieranego przez burmistrzów wszystkich gmin na lat 7. Zebranie Związkowe odbiera przysięgę prezydenta, posiada prawo decyzji co do wypowiedzenia wojny. Prezydent reprezentuje państwo nazewnątrz, posiada prawo łaski i t. d.; mianuje Rząd Związkowy i jest dowódcą sił zbrojnych. Rząd składa się z kanclerza, vice-kanclerza, ministra związkowego i Podsekretarzy Stanu. Od 25 lipca 1934 r. kanclerzem jest Schuschnigg, minister oświaty w Rządzie Dollfussa.

Święto państwowe 1 Maj, rocznica nowej Konstytucji. — Flaga, poziomo do drzewca, czerwono-biało-czerwona.

Polacy w Austrji. Wedle urzędowych wykazów, przebywa w Wiedniu okrągło 40.000 obywateli polskich. Z cyfry tej zdeklarowało tylko 3.800 osób język polski jako swój język towarzyski. Zdaje się jednak, że urzędowa statystyka austrjacka podaje zbyt niską liczbę osób zamieszkałych w Wiedniu i mówiących po polsku.

Na terenie miasta Wiednia istnieje 17 stowarzyszeń polskich, z czego 11-cie zrzeszonych w naczelnej organizacji pod nazwą „Związek Stowarzyszeń Polskich" w Wiedniu.

Opieką duchowną Polaków, zamieszkałych w Wiedniu zajmuje się Zakon OO. Zmartwychwstańców (Rektor ks. Stanisław Skwierawski), któremu powierzona została piecza nad kościołem polskim na Rennwegu i nad kościołkiem na Kahlenbergu, w którym umieszczone są liczne pamiątki z czasów wyprawy wiedeńskiej.

Kolonja Polska w Wiedniu utrzymuje 3 szkoły powszechne, do których uczęszcza około 200 dzieci.

BELGJA. Król. konst. Powierzchnia 30.444 km². Ludność 8.159.183 m. (Spis 31/XII. 1931). Stolica: Bruksela (850 tys. m.). Król Leopold III. Parlament: Izba poselska — 187 posłów, prezes M. Poncelet; Senat — 154 senatorów, prezes F. Digneffe. Stronnictwa polityczne, popierające rząd: katolicy i liberali. Opozycja: socjaliści, separatyści flamandzcy, komuniści. Do stronnictwa katolickiego (chrześcijańska demokracja, konserwatyści) należy prawica nacjonalistyczna flamandzka. Gabinet — 12 ministrów. Flaga: wzdłuż drzewca czarno-żółto-czerwona. Święto narodowe — 15.XI. — imieniny panującego Leopolda III.

W Belgji jest przeszło 40.000 (górników, kupców i robotników) obywateli polskich, w czem 22.000 żydów. Wychodźtwo polskie posiada 11 organizacyj centralnych oraz 50 towarzystw kulturalno-oświatowo-społecznych, scentralizowanych w „Centralnym Związku Polskich Tow. w Belgji". W Belgji istnieje 23 punkty szkolne, do których uczęszcza około 1500 dzieci.

BUŁGARJA. Królestwo konstytucyjne. Powierzchnia: 103.146 km². Ludność: 6.006.000 m., przyrost naturalny 15,9% % (dane 1931 r.). Stolica Sofja (213 tys. m.). Król Borys III.

Niemożność utworzenia większości w parlamencie „Narodnem Sobranji" doprowadziła do kryzysu gabinetowego i zamachu stanu w dniu 19 maja 1934 r., zaaprobowanego przez Króla. Parlament i stronnictwa polityczne zostały rozwiązane. Został mianowany nowy rząd z Kimonem Georgijewiczem na czele. Ministerstw 10. — Flaga. biało-zielono-czerwona. Święto narodowe — 3 października — rocznica wstąpienia na tron panującego króla Borysa III. (1918 r.). W Bułgarji jest około 500 Polaków.

CZECHOSŁOWACJA. Republika. Powierzchnia: 140.394 km². Ludność: 14.726.158 m. Stolica: Praga (Praha) — 820 t. m. Prezydent To-

masz Massaryk. Parlament: Izba poselska — 300 posłów. Prezes Franti̇šek Stanék. Senat — 150 senatorów — prezes Franciszek Soukup. Stronictwa polityczne popierające rząd: agrarne czeskosłowackie 46 posłów; socjalno-demokratyczne 43 posłów; socjaliści narodowi 33 p., str. katolickie 25 p., niemieckie stron. socjal-demokratyczne 21 p., niemieckie stronnictwo agrarne 16 posłów. Opozycja: Czeskosłowaccy narodowi demokraci 14 p., Czeskosłowackie stron. drobnych przemysłowców i handlowców 12 p., czeskosłowacka partja komunistyczna 40 posłów; stronnictwo Słowaków katolików 20 p.; niemieccy chrześcijańscy socjaliści 11 p.; niemieccy socjaliści narodowi 8 p.; niemiecko-narodowi 7 p.; nacjonaliści węgierscy 5 p.; inne stronnictwa 3 posłów. — Ministrów 16. Flaga: biało-czerwona z trójkątem niebieskim przy drzewcu. Święto narodowe: 28 października — odzyskanie niepodległości w 1918 r.

Polacy w Czechosłowacji. Statystyka czeska (1930 r.) podaje: 77 tysięcy Polaków na Śląsku Cieszyńskim, aczkolwiek jest ich tam około 150 tys. Również statystyka zupełnie pomija 70.000 Polaków, którzy żyją w czeskosłowackim Spiżu i Orawie. A więc liczba Polaków w Czechosłowacacji sięga 220.000. Są to jedynie Polacy obywatele czeskosłowaccy. Obywateli polskich przebywa w Czechosłowacji około 30.000. Skupieni są głównie na Śląsku Cieszyńskim (20 ays) i w Morawskiej Ostrawie (8 tys.).

Mniejszość Polska w Czechosłowacji jest doskonale zorganizowana. Politycznie dzieli się na trzy partje (ludowcy, katolicy, socjaliści), które współpracują gdy chodzi o dobro całej ludności np. wybory parlamentarne i komunalne. Tworzą one Komitet Międzypartyjny. W parlamencie praskim zasiada dwóch posłów mniejszości polskiej, Dr. Buzek i E. Chobot. Luki w szkolnictwie publicznem zapełnia szkołami prywatnemi „Macierz Szkolna". Do szkół polskich uczęszcza przeszło 13.000 dzieci. Spółdzielczość polska jest wysoko rozwinięta. Największa spółdzielnia „Centralne Stowarzyszenie w Łazach" posiada 117 filij na całym Śląsku.

W trzech największych miastach na Śląsku Cieszyńskim ludność polska posiada z wyborów samorządowych swych burmistrzów, a w 53 gminach — swych wójtów.

Emigracja polska na Morawach jednoczy się w „Związku Polaków na Morawach". Polski Związek Szkolny utrzymuje na Morawach 5 szkół polskich.

DANJA. Monarchja konstytucyjna. Głowa państwa: Król Christian X., który jest również Królem Islandji. Powierzchnia kraju wynosi ok. 44.300 km². Ludność 3.610.000 mieszkańców, z których 800.000 zamieszkuje stolicę Danji, Kopenhagę.

Parlament składa się z 2 izb: Landstinget — Izby Wyższej, liczącej 76 członków oraz Folkstinget — Izby Niższej, liczącej 149 czonków

Flaga: biały krzyż na czerwonem polu. Święto narodowe 26 września — rocznica urodzin króla — Krystjana X. (1870).

Danja posiada kolnję — wyspę Grenlandję.

Liczba Polaków w Danji wynosi około 15.000 osób. Są to przeważnie rolnicy, którzy wyemigrowali jeszcze przed wojną.

Emigracja polska rozproszona jest po całym kraju i zajmuje się głównie rolnictwem. Wychodźtwo polskie posiada dwie organizacje „Związek Polaków w Danji" (13 okręgów) oraz Stowarzysznie Młodzieży Polskiej w Danji", (12 stowarzyszeń).

ESTONJA. Republika. Powierzchnia: 47.550 km². Ludność 1,2 milj. (spis 1930—31 r.). Stolica: Tallinn (137 tys.). Flaga: niebiesko-czarno-biała. Święto narodowe: 24 lutego — ogłoszenie niepodległości w r. 1918.

Zmiana konstytucji z 15.VI.1920 r., przeprowadzona w drodze referendum w dniach 15 — 17 paźdz. 1933 r., stworzyła odrębny urząd Prezydenta Państwa (połączonego dotychczas z urzędem prezesa Ministrów) wyposażonego w prawa rozwiązania parlamentu i veta ustawodawczego. Na skutek niepewnej sytuacji wewnętrznej, wybory pierwszego Prezydenta odroczono i powołano gen. Laidonera, wodza naczelnego z czasu wojny o niepodległość, na szefa obrony wewnętrznej Państwa.

Parlament składa się z 50 posłów.

Do czasu dokonania wyborów prezydenta, według nowej konstytucji, Naczelnikiem Państwa jest prezes ministrów Päts.

W Estonji jest około 2.500 Polaków.

FINLANDJA. Republika. Powierzchnia: 388.483 km². Ludność: 3.700.000 m Stolica: Helsinki (Helsingfors) (216 tys. m.). Prezydent: P. E. Svinhufvud. Flaga: niebieski krzyż w białem polu. Święto narodowe 6 grudnia ogłoszenie niepodległości w 1918 r. W Finlandji jest przeszło 500 Polaków.

FRANCJA. Republika. Powierzchnia 550.896 km². Ludność: około 42 miljonów Stolica: Paryż (około 5.000.000 m.). Prezydent: Albert Lebrun. Flaga: wzdłuż drzewca niebiesko-biała czerwona. Święto narodowe: 14 lipca — rocznica zburzenia Bastylji w 1789 r. Parlament: Izba Deputowanych 616 posłów i Senat 309 Przewodniczącym Izby jest: F. Bouisson; Senatu: Jean Nency Jules. Liczebnie najpotężniejszą jest „partja radykalna i radykalno-socjalistyczna" („partie radical et radical-socialiste"), rozporządzając w obecnej Izbie 162 głosami. Do grupy tej należą: Herriot, Daladier, Chautemps. W Senacie grupą odpowiającą radykałom jest „Lewica Demokratyczna" (Gauche Démokratique), najliczniejsza w senacie (166 członków), której przewodniczącym jest Bienvenu-Martin. W Izbie Deputowanych socjaliści zajmują po radykałach drugie miejsce i liczą obecnie 98 deputowanych. Oficjalny tytuł partji brzmi: Section Française de l'Internationale Ouvrière czyli w skrócie: S.F.I.O. Przewodniczący frakcji parlamentarnej: Leon Blum. Z partji S.F.I.O. wystąpiło ostatnio 29 posłów i kilku senatorów, którzy utworzyli nową partję pod nazwą: „Partja socjalistów Francji — Unja J. Jauresa". Są to t. zw. neosocjaliści, którzy pragną dostosowania polityki socjalistycznej do wymagań chwili obecnej i wzmocnienia władzy. Na czele grupy stoi Renaudel.

„Rejublikanie-socjaliści" liczą w Izbie 15 deputowanych. Na czele grupy stoi Maxence Bibié, prezes grupy parlamentarnej francusko-polskiej.

„Socjaliści francuscy" rozporządzają tylko 12 głosami w Izbie. Grupą lewicową, zbliżoną do radykałów są: „indépendants de gauche", którzy liczą w Izbie 23 deputowanych.

„Lewica niezależna" grupuje 14 deputowanych.

Na skrajnej lewicy Izby znajduje się 10 komunistów, oraz 9 t. zw. pupistów. Do lewicy należałoby również zaliczyć ok. 30 deputowanych, nienależących do żadnej z wymienionych partyj.

Partje centrowe posiadają szereg odcieni, przechodząc od lewicy do prawicy. Należy tu wymienić:

Lewicę radykalną, liczącą 46 członków, której przewodniczącym jest dep. de Chappedelaine.

Demokraci ludowi rozporządzają zaledwie 16 głosami.

Republikanie lewicowi — licza obecnie tylko 29 deputowanych. Największy wpływ w grupie posiada P. E. Flandin, który utworzył rząd po upadku Doumergue'a w dniu 9.XI 34.

Centrum republikańskie — liczy 35 deputowanych. Leaderem grupy jest André Tardieu

Partje prawicowe liczą przeszło 70 członków w Izbie Deputowanych i rozbite są na kilka drobnych grup. Największą jest:

Federacja Republikańska, grupująca 41 deputowanych. Leaderem tej grupy jest L. Marin.

W y c h o d ź t w o p o l s k i e we Francji ma wybitny charakter robotniczo-zarobkowy, liczy przeszło 520.000 ludzi, z tego około 300.000 robotników dorosłych, resztę—kobiety i dzieci. Według okręgów: Północ — 200.000 (przeważnie górnicy); Okręg paryski 170.000 (robotnicy przemysłowi, rolnicy); okr. strasburski — 73.000 (górnicy, robotnicy przemysłowi, rolnicy); okr. ljoński — 45.000 (górnicy, robotnicy przemysłowi, rolnicy);okr. tuluzański i marsylski — 20 — 30.000 (górnicy, robotnicy przemysłowi, rolnicy)). Czytelnikami polskiej prasy emigracyjnej są przedewszystkiem górnicy, gdyż tworzą osiedla i są najwięcej wyrobieni, następnie robotnicy przemysłowi, wreszcie rolnicy.

P ó ł n o c n a F r a n c j a. Centralną organizacją wychodźczą jest tu stworzona w połowie 1933 roku „Rada Porozumiewawcza Polskich Związków we Francji", grupująca przeszło 3/4 istniejących zrzeszeń polskich i mająca na celu obronę interesów zawodowych i moralnych wychodźtwa, jako całości

Do największych organizacyj robotniczych zaliczamy pozatem: Związek Robotników Polskich we Francji — w Lille — (około 17.000 członków), Federacja Emigrantów Polskich, przy Sekcjach Głównej Konfederacji Pracy — w Lens. (około 16.000 członków), Związek Towarzystw Katolickich — w Lens (około 25.000 czł.), Związki Polskich Kół Śpiewaczych, Kół Muzycznych. T-stw Teatralnych, Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych R. P. we Francji — Douai — 5.000 czł., Związek Towarzystw im. J. Piłsudskiego i Związek Strzelecki — około 6.000 czł., Komenda Harcerstwa Polskiego w Lille do 4.000 członków, Polskie Związki Atletyczne, Piłki Nożnej, Sportowe i t. p.

Wychodźtwo polskie we Francji, poza kadrami nauczycielskiemi (około 117 osób), posiada również własnych księży, kilku prawników i doktorów. Do instytucyj filantropijnych należą przedewszystkiem t. zw. „Opieki Polskie" oraz istniejący od r. 1932 Komitet Pomocy Bezrobotnym. Pozatem od kilku miesięcy prowadzi swą pożyteczną działalność Związek Kupców i Przemysłowców Polskich, o charakterze stowarzyszenia samopomocowego i zawodowego.

W s c h o d. F r a n c j a. Na terenie wschodniej Francji zamieszkuje około 100.000 obywateli polskich.

Wychodźtwo polskie zgrupowane jest w około 23 organizacjach centralnych o ogólnej liczbie członków około 120.000. Ponadto we wszystkich prawie ważniejszych kolonjach polskich istnieją komitety pomocy dla bezrobotnych Polaków.

Ogółem we Francji jest 250 punktów szkolnych, do których uczęszcza około 25.000 dzieci polskich; przedszkoli 53, do których uczęszcza 2500 dzieci, pod opieką 28 ochroniarek.

GRECJA. Republika. Powierzchnia: 130.199 km². (część kontynentalna 107.878 km², wyspy 22.321 km²). Ludność: (spis 15.5.1928 r.) — 6.204.684 miesz. (według prowiwizorycznych obliczeń 1931 r. — 6.654.000 mieszkańców). Stolica Ateny (460 tysięcy mieszk.), razem z portem Pireus (252 tys. m.) i rozległemi przedmieściami liczy 800.000 m. Prezydent: Alekasnder Zaimis, ponownie obrany 19.X.1934 r.

Parlament: Izba Poselska 248 posłów; Senat 120 senatorów.

Flaga: 9 równoległych pasów biało-niebieskich, w lewym rogu biały krzyż, na tle niebieskiem.

Święto narodowe: 25 marca — ogłoszenie niepodległości (1821 r.).

Polaków w Grecji jest niewielu.

HISZPANJA. Republika od kwietnia 1931 r. Powierzchnia: 511.985 km². Ludność 23,563.867 m. Stolica: Madryt (958.832 m.).

Zgromadzenie konstytucyjne uchwaliło nową konstytucję 9.XII. 1931 r.

Parlament t. zw. kortezy — jednoizbowy. Posłów 497, wybieranych 5 przymiotnikowem głosowaniem na okres 4-ch lat.

Najsilniejsze partje polityczne: radykali (108 posłów), katolicka akcja ludowa t. zw. Ceda (115 p.), socjaliści (56).

Prezydent: Alcala Zamora.

Liczba Polaków: około 500.

HOLANDJA. Monarchja konst. Powierzchnia 32.749 km². Ludność ponad 8 miljonów. Stolica: Haga (450 tys. m.).

Posiadłości zamorskie Holandji wynoszą około 2.030.000 km² o ludności przeszło 52 miljonów, z tego przypadają nakolonje w Azji 1.500.000km² (Sumatra, Jawa, Borneo, Celebes, Timor i t. d.) o ludności 51 miljonów, posiadłości na Oceanie Spokojnym 400.000 km² o ludności 300.000 mieszkańców, wreszcie posiadłości holenderskie w Amerjce Środkowo-południowej (Gujana) 130.000 km² o ludności 200.000 mieszk.

Polacy w Holandji. Emigracja polska robotniczo-górnicza, w liczbie ok. 7.000, w Limburgji holenderskiej (około 500 dusz). W głównych miastach (Asterdam, Rotterdam) obywatele polscy zajmują się szlifierstwem djamentów.

Emigracja polska posiada w Honlandji 20 towarzystw kulturalno-oświatowych, zjednoczonych w „Związku Towarzystw Polskich w Holandji".

IRLANDJA. Wyspa na Oceanie Atlantyckim, położona na zachód od Wielkiej Brytanji. Powierzchnia 32.531 mil kw. Składa się z dwóch części politycznych: tak zwanej Północnej Irlandji lub Ulsteru stanowiącego autonomiczną część składową Wielkiej Brytanji. Stolica Belfast (415.151 mieszkańców — 1926). Premjer Rządu Autonomicznego Lord Craigavon. Ludność Ulsteru 1.256.561 — 1926. Druga część polityczna nazywa się Wolnem Państwem Irlandzkiem „Saorstat Eireann" stanowi Dominjum wchodzące w skład Imperjum Brytyjskiego. Stolica Dublin (316.693 — 1926). Premjer Eamon de Valera. Liczba mieszkańców Wolnego Państwa Irlandzkiego 2.971.992 — 1926 r. W odróżnieniu do protestanckiego Ulsteru ludność Wolnego Państwa jest w 92% katolicka. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm, liczący 153 posłów i Senat, liczący 60 senatorów. Większość rządowa de Valery liczy 78 posłów.

ISLANDJA. Królestwo konstytucyjne w unji personalnej z Danją od 1 grudnia 1918 r. Powierzchnia 104785 km². Ludność 100 tys. m. Stolica Reykjawik (18 t. m.)

JUGOSŁAWJA. Konstytucyjne Królestwo (dawniej Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców (S. H. S.). Powierzchnia 248.987 km kw. Ludność 13.930.134 mieszkańców (spis 1931 r.). Stolica Belgrad 240.000 mieszkańców.

Król Piotr II, lat 11, wstąpił na tron po tragicznej śmierci swego ojca Króla Aleksandra I (w Marsylji dn. 9 paźdz. 1934 r.). W swym testamencie ś. p. Król Aleksander wyznaczył do pełnoletności swego syna obecnego Króla Piotra II, 3-ch regentów z księciem Pawłem Karadżordżewiczem na czele.

Parlament składa się z 2-ch Izb — Senatu i Skupsztyny.

Premjer Bogoljub-Jewticz.

Flaga niebiesko-biało-czerwona. Święto narodowe: 1 grudnia — zjednoczenie Jugosławji 1918 r.

W Jugosławji żyje około 20.000 wychodźców polskich. Jest to element rolniczy, którym b. Austro-Węgry kolonizowały w drugiej połowie XIX w. Bośnię. To też wychodźtwo polskie znajduje się wyłącznie w okolicy Banja — Luki i Prujavoru, tworząc tam zwarte osiedla polskie. Wychodźcy polscy są już dziś częściowo obywatelami jugosłowiańskimi, jednak zachowali język polski i religję katolicką.

W Zagrzebiu istnieje Związek Polaków pod nazwą „Ognisko"; pozatem na terenie Bośni istnieje 6 klubów sportowych. Odczuwa się brak należytej opieki duszpasterskiej, którą sprawuje zaledwie 1 ksiądz polski.

LITWA. Republika demokratyczna. Powierzchnia 55.670 km². Ludność 2 367.042. Stolica: Kowno (Kaunas). Prezydent: Antanas Smetona.

Do 25.V.1928 Litwa otrzymała nową konstytucję, wybitnie wzmacniającą władzę Prezydenta i Rządu. Chociaż oktrojowana, konstytucja ta, nie została jednak wprowadzona w życie. W 1931 r. wydana została ustawa o sposobie wyboru Prezydenta w drodze pośredniej przez grono elektorów.

Reforma ustroju państwowego Litwy nie znalazła jeszcze ostatecznego wyrazu w obowiązujących formalnie normach konstytucyjnych

Flaga: złoto-zielono-czerwona. Święto narodowe: 16 lutego ogłoszenie niepodległości w 1918 roku.

Polaków wedle oficjalnej statystyki 3%, w rzeczywistości około 10%. Najważniejszą organizacją Polską jest „Pochodnia" z siedzibą w Kownie, zrzeszająca w sobie szereg towarzystw.

LICHTENSTEIN. Księstwo. Monarchja konstytucyjna. Powierzchnia: 159 km². Ludność 11.500 m. Stolica: Vaduz (1000 m.). Książę Jan II.

LUXEMBURG. Wielkie Księstwo. Monarchja konstytucyjna. Powierzchnia: 2586 klm². Ludność: 300.748 m. (31.XII.1930 r.). Stolica: Luxemburg (49.000 m.). W. Księżna Karolina Luxemburg. Parlament: Izba Deputowanych — 52 członków. Rada Stanu — 15 członków.

Polaków około 300 rodzin

ŁOTWA. Republika. Powierzchnia 65.971 klm². Ludność: 1.870.250 m. (1.I.1927 r.). Stolica: Ryga (373.000 m.).

Prezydent: Albert Kwiesis.

Konstytucja z 15.II.1922 r. dała Łotwie ustrój parlamentarny. W nocy z 15 na 16 maja 1934 r. nastąpił zamach stanu. Działalność wszystkich partyj politycznych oraz sejmu została zawieszona aż do czasu przeprowadzenia reformy konstytucji. Uprawnienia sejmu przejął Rząd, na którego czele stoi Karlis Ulmanis.

Flaga: biały pas w czerwonym polu.

Święto narodowe: 18 listopada — dzień niepodległości, ogłoszonej w 1918 r.

Polacy na Łotwie stanowią 3.12% ludności (56.374). W Sejmie posiadali 2-ch posłów. Łotwa jest pozatem terenem sezonowego wychodźtwa rolniczego z Polski. W r. 1934 wyjechało na Łotwę 10.000 rolników sezonowych. Naczelną organizacją polską na Łotwie było Polskie Zjednoczenie Narodowe, którego działalność została zawieszona. Największa organizacją młodzieży jest „Związek Polskiej Młodzieży Katolickiej".

MALTA. Wyspa na morzu Śródziemnem, kolonja Korony brytyjskiej, zamieszkała głównie przez Włochów, korzysta z autonomji, posiada własny rząd. 92 mile kw. powierzchni. 241.621 ludności (1931). Stolica Valetta — 22.779 m. Gubernator: Sir David Campbel.

MONACO. Księstwo. Monarchja konstytucyjna. Powierzchnia: 1.5 klm². Ludność: 20.231 m. (spis 1.I1933). Stolica: Monaco-Ville (Monaco-Miasto) — 2056 m. Szef Państwa: Książę Ludwik II. Rada Narodowa — 12 członków. Rada Komunalna — 15 czł.

NIEMCY. Republika. Powierzchnia 470.691 km² łącznie z Zagłębiem Saary (1912 km²), co do którego to obszaru ma się odbyć plebiscyt w dn. 13.I.1935 r. Ludność 66.165.000 m. (Zagłębie Saary 830.000 m.). (Do czasu plebiscytu władzę nad Saarą sprawuje, w imieniu Rady Ligi Narodów, „Komisja Rządząca").

Terytorjum Rzeszy składa się z 17 krajów.

Z krajów największym terytorjalnie (3/5 og. terytor. — 292,771 km.² 49 miljonów mieszkańców) i odgrywającym w życiu Rzeszy rolę pozycji kluczowej są Prusy. Drugim z kolei co do obszaru i ilości mieszkańców jest Bawarja (75.996 km.²: około 7.7 miljonów mieszkańców). Pod względem narodowościowym ludność Rzeszy Niemieckiej składa się z 95.6% Niemców, 2% Polaków, 0,9% Żydów, 0.4% Rosjan i Ukraińców (emigrantów), 0.3% Łużyczan, o,2% Holendrów, 0,2% Czechów i t. d.

Stolica Rzeszy Niemieckiej: Berlin. (4.200.00 m.).

Ustrój polityczny. Od 1871 do 1918 r. cesarstwo związkowe, od 1918 r. do 1933 — republika demokratyczna. Od 1933 r. — w stanie reformy ustrojowej.

Konstytucja t. zw. Weimarska, uchwalona przez konstytuantę zebraną na sesji w Weimarze w r. 1919, nadała Rzeszy Niemieckiej ustrój federacyjny, parlamentarny, oparty na systemie wyborczym. Konstytucja zapewniała obywatelom Rzeszy szerokie swobody demokratyczne.

Dla ustroju politycznego Rzeszy Niemieckiej datą zwrotną był dzień 30-go stycznia 1933 r., w którym Prezydent Rzeszy Hindenburg powierzył stanowisko Kanclerza Rzeszy, t. j. Szefa Rządu, Adolfowi Hitlerowi, przywódcy patrji narodowo-socjalistycznej, który w prze-

ciągu niezwykle krótkiego czasu skoncentrował w swoim ręku całkowitą władzę państwową, stając wreszcie w sierpniu 1934 r., po śmierci Hindenburga, na czele Rzeszy. Podczas plebiscytu urządzonego w dniu 12 listopada roku 1933 Hitler zdobywa 41.000.000 (93% ogółu) głosów uznania dla swojej polityki. Partja narodowo-socjalistyczna po rozwiązaniu wszystkich innych partji, staje się wszechwładną w Niemczech i jedyną uznaną partją w państwie (ustawa z 14.III. 1933 roku).

Jakkolwiek konstytucja weimarska po dojściu do władzy Hitlera nie została formalnie zniesiona ani zmieniona, to jednakże w rzeczywistości przestała ona obowiązywać. W dniu 24-go marca 1933 roku „Reichstag" uchwalił bowiem dla rządu Hitlera tak szerokie pełnomocnictwa, że kanclerz Rzeszy faktycznie posiada pełnię władzy. Odnośna ustawa upoważnia bowiem rząd do wydania, bez odwoływania się do ciała ustawodawczego, wszelkich ustw do zmian konstytucji włącznie.

Ustawa z 14 lipca 1933 r. daje władzom możliwość pozbawienia praw obywatelskich tych osób, które obywatelstwo niemieckie uzyskały po 9 listopada 1918 r. i które okazują się „elementami politycznie niepożądanemi", względnie które wyjechały zagranicę „w celach sprzecznych z obowiązkami lojalności wobec państwa i narodu"

Reforma Państwa. Ustawa z 7 kwietnia 1933 r. o „koordynacji ustroju krajów z ustrojem Rzeszy", zniosła dotychczasowy ustrój federacyjny Niemiec, podporządkowując, poprzez „namiestników Rzeszy" mianowanych przez kanclerza Rzeszy, poszczególne kraje niemieckie bezpośrednio rządowi Rzeszy niemieckiej.

Linją wytyczną partji narodowo-socjalistycznej w przebudowie ustroju Rzeszy jest oparcie państwa na ustroju korporacyjnym, o silnej scentralizowanej władzy państwowej.

Głową państwa, po śmierci prezydenta Hindenburga, jest od dnia 3 sierpnia 1934 r. Adolf Hitler w charakterze „wodza" Rzeszy niemieckiej („Führer des Deutschen Reiches"), sprawujący równocześnie urząd kanclerza Rzeszy („Reichskanzler"). Kanclerz Hitler jest jednocześnie głową partji narodowo-socjalistycznej. Siedziba kierownictwa partji znajduje się w Monachjum.

Świętem narodowem od roku 1933, jest 1 maj. Barwami Rzeszy niemieckiej od czasu dojścia do władzy partji narodowo-socjalistycznej, są dawne barwy Niemiec za czasów cesarstwa: czarno-biało-czerwone, oraz sztandar prtji narodowo-socjalistycznej: czarna swastyka w białem kole na czerwonem polu.

Polacy w Niemczech. Niemcy są siedzibą drugiej zkolei co do wielkości — po Stanach Zjednoczonych Am. Północnej — kolonji Polaków zagranicą.

Liczba Polaków — obywateli Rzeszy niemieckiej — wynosi około 1.400.000. Niemcy starają się tę liczbę obniżyć, tworząc sztucznie odrębne „narodowości" jak „Mazury", „Kaszubi" i t. d.

Odbywające się w poprzednich latach wychodźtwo sezonowe, dla pracy na roli, i które wynosiło, zależnie od pory roku od 100 — do 300 tysięcy osób, ustało obecnie zupełnie, wobec znacznego bezrobocia w Niemczech, co zkolei spowodowało zamknięcie granicy niemieckiej dla sezonowej emigracji. Pod względem zawodowym Polacy w Niemczech stanowią przeważnie element robotniczy (robotnicy rolni i fabryczni). Wśród Polaków w Niemczech rozróżnić należy dwa elementy: element autochtoniczny, zamieszkały zwłaszcza na Śląsku

i w Prusach Wschodnich, wzdłuż granic Rzeczypospolitej: drugi element — pochodzenia emigracyjnego, zamieszkały przeważnie w Nadrenji i Westfalji, w mniejszej mierze w Saksonji i Turyngji, pracujący wyłączni w przemyśle. Ta emigracja w zachodnich Niemczech datuje się z czasów silnego rozrostu przemysłu w Niemczech, t. j. z lat 1875—1905 mniejwięcej.

Etnicznie pochodzi ta część emigracji głównie z Wielkopolski i Śląska Opolskiego.

Z pośród terenów przygranicznych, zamieszkałych przez ludność autochtoniczną, na uwagę zasługują: Śląsk Opolski, zamieszkały przez około 600.000 Polaków, południowa część Prus Wschodnich, zamieszkały przez około 450.000 Polaków, z czego około 2/3 Mazurów-ewangielików. Pozatem kolonje autochtonicznej ludności polskiej znajdują się na pograniczu polskiem w prowincji pruskiej. Pogranicze (Grenzmark) w powiecie bytomskim (w liczbie około 20.000, oraz pruskiej prowincji pomorskiej (Pomern) w powiecie łęborskim w liczbie około 6.000.

Życie organizacyjne. Główną organizacją Polaków w Niemczech jest Związek Polaków w Niemczech z siedzibą centralną w Berlinie. Prezesem Związku jest Dr. Kaczmarek. Związek Polaków, pod względem organizacyjnym dzieli się na 5 dzielnic: 1) Śląsk dolny i opolski, 2) Berlin i Niemcy środkowe, 3) Westfalja i Nadrenja, 4) Prusy Wschodnie, 5) Pogranicze. Związki dzielnicowe posiadają zkolei sekretarjaty powiatowe.

Struktura społeczna, oświata, szkolnictwo. Ludność polska w Niemczech znajduje się w specjalnie ciężkiej sytuacji w rezultacie swej struktury społecznej. Większość inteligencji opuściła teren Niemiec po pokoju wersalskim, plebiscytach i powstaniach. Pozostał przeważnie drobny rolnik i robotnik, a więc element w znacznym stopniu lub całkowicie zależny od pracodawcy, często pozbawiony kierowników. W tych warunkach wszelkie usiłowania do utrzymania polskiego ducha i kultury napotykają na duże trudności. Droga do narastania inteligencji polskiej w Niemczech prowadzi przez rozbudowanie polskiego szkolnictwa.

Sprawy oświatowe należą do kompetencji Związku Polskich Towarzystw Szkolnych, który również jest zorganizowany na zasadach dzielnicowych. Związek dysponuje ok. 250 kursami języka polskiego, 62 szkołami ludowemi polskiemi, kształcącemi razem 7.000 dzieci. Stan ten uległ poprawie od roku 1927. Powyższe dane odnoszą się do szkolnictwa powszechnego. Oprócz tego posiada Związek 1 gimnazjum polskie w Bytomiu, do którego uczęszcza około 250 uczniów. Na uniwersytetach w Berlinie, Królewcu i Wrocławiu studjuje około 60 akademików Polaków, obywateli niemieckich, zrzeszonych w korporację „Polonja", „Piast", „Silesia - Superior".

Poza Polakami obywatelami niemieckimi, zamieszkuje w Rzeszy około 70.000 obywateli polskich, którzy zorganizowani są w „Związku Emigrantów w Lipsku" oraz w „Związku Polskich Robotników Rolnych" z siedzibą w Kolonji oraz w Apoldzie.

Życie gospodarcze. Wyrazem dążności do umocnienia się gospodarczego Polaków w Niemczech jest polski ruch spółdzielczy.

Spółdzielni polskich w Niemczech jest gółem 28, z czego 20 kredytowych, 6 robotniczo-handlowych i 2 budowlane.

Spółdzielnie polskie są zrzeszone w Związek Spółdzielni Polskich w Niemczech.

Centralną instytucją spółdzielni polskich w Niemczech jest Bank Słowiański w Berlinie.

Udział Polaków w życiu politycznem Niemiec. Obecnie Polacy w Niemczech nie posiadają swego przedstawiciela w Parlamencie. Aczkolwiek stan ten pogorszył się w porównaniu z rokiem 1928, kiedy to Polacy posiadali 2 posłów — nie należy tego objawu uważać za dowód cofania się polskości, gdyż wybieranie przedstawiciela przez ludność polską uniemożliwiają przepisy wyborcze niemieckie.

NORWEGJA. Monarchja konst. Powierzchnia: 323.000 km². Ludność: 2 800.000 m. Stolica: Oslo (270.000 m.).

Głowa Państwa: król Haakon VII.

Flaga: niebieski krzyż z białem obramowaniem na czerwonym tle.

Święto narodowe: 17 maja, rocznica konstytucji z 1814 r.

PORTUGALJA. Republika. Powierzchnia: 92.929.83 km². Ludność: 6.629.634 m. (1.XII. 1930 r.). Stolica: Lizbona (530 tys. m.). Prezydent gen. Antonio Oscar de Fragoso Carmona.

W roku 1926 objęła rządy dyktatura wojskowa. Obecnie kierownikiem politycznym państwa (dyktatorem) jest Dr. Oliveira Salazar, Prezes Rady Ministrów. Parlament został rozwiązany. Nowa konstytucja przewiduje ustrój korporacyjny w połączeniu z ustrojem demokratycznym. Władza ustawodawcza ma należeć do Zgromadzenia Narodowego i Izby Korporcayjnej.

Flaga: wzdłuż drzewca zielono-czerwona z herbem. Święto narodowe: 5 października — ogłoszenie rzeczypospolitej w 1910 r.

Do Portugalji należą wyspy: Azory, Madera, Capio-Verde, Timor. Pozatem ma jeszcze część Indyj, półwysep Macao, kolonje afrykańskie: Angola i Mozambik.

Liczba Polaków: około 800.

RUMUNJA. Monarchja konstytucyjna. Powierzchnia: 294 967 km². Ludność 18.126.322 mieszkańców (według spisu z r. 1930). Stolica Bukareszt (Bucuresti), 700.000 mieszkańców. Król Karol II Hohenzollern Siegmaringen. Parlament: Izba Posłów 387 posłów; przewodniczący Stefan Cicio Pop. Senat. 113 senatorów z wyborów powszechnych, 79 — wyłonionych przez instytucje i nieokreślona liczba około 100 wirylistów. Przewodniczący prof. Costachescu.

Skład Izby Posłów według partyj przedstawia się jak następuje: Liberałowie (prezes Bratianu) 300 mandatów, Nac.-Caranisci (part. nar.-chłopska 40 mandatów, Mihalake, Maniu, Vaida Voevod), Partja liberalna Jerzego Bratianu 10 mandatów. Liga antysemicka (prof. Cuza) 9 mandatów, Part. nar. - agrarna (Oct. Goga) 9 mand., Narodowa partja węgierska 8 mand., Stronnictwo radyk.-caranistyczne (p. Iunian) 6 mandatów, Unja agrarna (p. Argetoianu) 5 mandatów.

Skład Senatu nie da się ująć według klucza partyjnego, gdyż mniej więcej 2/3 senatorów pochodzą z wyborów powszechnych, których wynik odpowiada wyborom do Izby Posłów, reszta zaś pochodzi z wyborów korporacyjnych, lub są wirilistami i nie reprezentują w Senacie żadnego stronnictwa politycznego.

Ministrów resortowych 10 oraz 3 ministrów bez teki: dla Siedmiogrodu, Bukowiny i Besarabji. Premjer Jerzy Tatarescu.

Flaga: wzdłuż drzewca niebiesko-żółto-czerwona. Święto państwowe 10 maja — rocznica proklamowania niezależnego Królestwa Rumuńskiego w r. 1881.

Polaków w Rumunji znajduje się ok. 65 tys., skupionych przeważnie na Bukowinie. Naczelną polską organizacją jest Związek Stowarzyszeń Polskich. Dzieci polskich w szkolnictwie prywatnem i rządowem znajduje się przeszło 3 000; Polacy utrzymują 22 szkoły.

SAN MARINO. Republika. Powierzchnia 61 km. kw. Ludność: 13.500 mieszkańców. Stolica: San Marino (2.000 mieszkańców). Władze wykonawcza: dwaj „capitani reggenti" wybierani co sześć miesięcy oraz dożywotnie urzędy sekretarza stanu dla spraw zagranicznych i dla spraw wewnętrznych. Obecnie oba ostatnie urzędy piastuje b. regent republiki, adw. Juljan Gozi.

Władze prawodawczą sprawują: „rada sześćdziesięciu" i „rada dwunastu".

SZWAJCARJA. Konfederacja Helwecka. Państwo związkowe: federacja 22 kantonów. Powierzchnia: 41.295 km. kw. Ludność: 4.067.394 mieszkańców (spis 1.X. 1930). Władza wykonawcza sprawowana jest przez Radę Związkową, złożoną z 6 Radców-urzędników, wyznaczanych przez Parlament i będąca organem o decyzjach li-tylko kolektywnych. Radcowie liberalni (Ministrowie) piastują teki przez lat 7. Jeden z nich, na zmianę, sprawuje na przeciąg jednego roku czysto reprezentacyjną funkcję Prezydenta Konfederacji Szwajcarskiej. Na rok 1934 prezydentem jest p. Pilet - Colar. Parlament składa się z dwóch równorzędnych izb: Rady Narodowej, czyli właściwego parlamentu, oraz Rady Państw, czyli rady przedstawicieli kantonów, po 2 z każdego, razem 231 deputowanych do obu Izb.

Flaga: biały krzyż na czerwonem polu. Święto narodowe: 1 sierpnia — utworzenie federacji helweckiej w 1291 roku. Siedziba władz związkowych w Bernie (109 tys. mieszkańców). W Szwajcarji jest około 4.000 Polaków stale zamieszkałych.

SZWECJA. Monarchja konstytucyjna. Powierzchnia: 448.278 km². Ludność: 6.120.000 m. (31.XII. 1929 r.). Stolica: Stockholm (465.000 mieszkańców).

Król Gustaw V.

Flaga: żółty krzyż w niebieskiem polu. Święto narodowe: 16 czerwca — dzień urodzin obecnego króla Gustawa V (1858 r.).

Liczbę polaków zamieszkujących Szwecję można określić na 1.000; kolonja składa się przeważnie z robotników rolnych oraz częściowo fabrycznych.

TURCJA. Rzeczpospolita. Powierzchnia: 763.000 km². Ludność: 15 milj. m. Stolica: Ankara (75.000 m.). Prezydent: Ghazi Mustafa Kemal Pasza. Flaga: gwiazda i półksiężyc na czerwonem polu. Święto narodowe: 29 października — proklamowanie republiki w 1923 roku. Polaków w Turcji jest około 500, skupionych w kolonji polskiej „Adampol".

W Stambule Polacy posiadają własny związek, mieszczący się w „Domu Polskim" (Istambul, Sira-Sebri 108).

WATYKAŃSKIE PAŃSTWO. (Stato della Cittá del Vaticano) wznowione na zasadzie t. zw. „Paktów Lateraneńskich", zawartych dnia 11 lutego 1929 r. między Stolicą Apostolską a Królestwem Włoskiem.

Pakty te składają się: 1) z „Traktatu", kładącego kres trwającemu od 1870 r. wrogiemu stosunkowi pomiędzy Watykanem i Kwirynałem i tworzącego absolutnie suwerenne, terytorjalnie określone „Państwo Watykańskie" z wszelkiemi atrybutami tej suwerenności (do Traktatu dołączono szereg aneksów, wśród których na uwagę zasługuje Konwencja Finansowa) oraz 2) z „Konkordatu", określającego stosunek Kościoła do Państwa.

W związku z art. 43 tego ostatniego, rozegrany został w r. 1931 ostatni akt walki Watykanu z Kwirynałem, tym razem o wychowanie młodzieży i rolę Akcji Katolickiej. Konflikt ten zakończył się podpisaniem dnia 2 września 1931 r. protokółu, będącego swego rodzaju kompromisem umożliwiającym, jeżeli się tak można wyrazić, współistnienie, a nawet wzajemną penetrację katolicyzmu i faszyzmu.

W r. 1929 — 1931 Państwo Papieskie zorganizowało swoją administrację, tworząc: I. Gubernatorat, któremu podlegają następujące organy: 1) Urząd techniczny, 2) Roboty publiczne 3) Komunikacje (auta, poczta, telegraf, telefon, radjostacja długofalowa i krótkofalowa, stacja kolejowa), 4) Urząd Zdrowia, 5) Muzea i Galerje, 6) Obserwatorjum i 7) Policja, II. Sąd Pierwszej Instancji (drugą instancję stanowi Sąd Kościelny t. zw. Święta Rota Rzymska).

Powierzchnia Państwa Watykańskiego wynosi 44 ha, liczy ono około 400 obywateli Watykańskich.

WĘGRY. Monarchja konst. Powierzchnia: 92.916 km². Ludność: 8,683.740 m. (31.XII.1930). Stolica: Budapeszt (1,4 milj. m. z przedm.).

Do czasu uregulowania sprawy królewskiej szefem państwa wybrany został przez Zgrom. Narod. w 1920 r. admirał Mikołaj Horthy de Nagybanya jako regent Królestwa (kormanyzo). Posiada on władzę królewską z pewnemi tylko zastrzeżeniami. Władzę regenta rozszerzono w 1933 r. jeszcze bardziej, przyznając mu prawo odraczania parlamentu na czas nieograniczony. Zgromadzenie narodowe wybrane w końcu 1919 r. sprawuje władzę prawodawczą, odkładając sprawę obsadzenia tronu i uchwalenia konstytucji do chwili wyśmietlenia i konsolidacji sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej. Składa się ono z izby wyższej: 238 członków wirylistów i wybieralnych i niższej 245 członków (w tem 152 tworzy partję rządową t. zw. Jedność).

Flaga: czerwono - biało - zielona.

Święto narodowe: 15.III i 20.VIII — dzień świętego Stefana, patrona Węgier.

W Węgrzech jest około 30 tys. Polaków (połowa — obywateli węgierskich); istnieją tam 4 stowarzyszenia polskie, które posiadają 2 szkoły w Budapeszcie.

WIELKA BRYTANJA. Monarchja konstytucyjna. Połączone Królestwo. W. Brytanji i Irlandji. Wielka Brytanja (Anglja, Walja, Szkocja, wyspa Man, wyspy Normandzkie). Powierzchnia: 230.657 km² Ludność: 44.790.485 m. Irlandja północna: powierzchnia: 13.537 km²., ludność: około 1.256.561 m. Stolica: Londyn (8,202,818 m.). Król Jerzy V, Król Wiejkiej Brytanji, Irlandji, zamorskich terytorjów brytańskich, Cesarz Indyjski. Parlament: Izba Gmin — członków 615 — Prezydent (Speaker) E. A. Fitzroy. Izba Lordów 740 parów — lord kan-

clerz: lord Sankey. Stronnictwa polityczne: popierające rząd — konserwatyści — 471; liberali narodowi — 35; nacjonaliści — 2; narodowi laburzyści (National Labour) 13. — Opozycja: niezależni liberali — 4; laburzyści — 52; liberali — 33. Dzicy (Independent): 5. Gabinet składa się z 19 ministrów.

Flaga: w niebieskiem polu trzy przecinające się krzyże: 2 czerwone i 1 biały.

Święto narodowe: 3 czerwca — dzień urodzin obecnego króla Jerzego V (1865 r.). W Wielkiej Brytanji mieszka około 2.500 Polaków.

WŁOCHY. Monarchja konstytucyjna, dziedziczna w linji męskiej. Powierzchnia 310.137 km². Ludność: 42.520.000 mieszk. (31.VII 1933 r.). Stolica Rzym 1.069.504 m. (31.VII. 1933 r.) Król Wiktor Emanuel III z dynastji Sabaudzkiej (Savoia).

Władza wykonawcza spoczywa w rękach króla, za pośrednictwem Rady Ministrów. Władza prawodawcza wykonywana jest przez króla i parlament, który składa się z Senatu i Izby Deputowanych, z 400 członków wybieralnych w drodze 3 stopniowego systemu (1-o — propozycja przez właściwe organy, 2-o — wyznaczenie przez Wielką Radę Faszystowską, 3-o — zatwierdzenie przez ogół wyborców). Organem konstytucyjnym, wyposażonym w najwyższą władzę polityczną jest Wielka Rada Faszystowska. Od roku 1922 t. j. od ujęcia władzy przez Partję Faszystowską ustrój Włoch, ulega powolnemu przekształceniu. Podstawę nowego ustroju stanowić mają związki pracowników i pracodawców i zawodów wolnych, zorganizowanych obecnie w 22 korporacje.

Flaga: wzdłuż drzewca zielono-biało-czerwona z herbem.

Święto narodowe: 11 listopada — dzień urodzin obecnego króla Wiktora Emanuela III (1869 r.).

Kolonja polska we Włochach (ok. 2.000). Zgrupowanie Polaków we Włoszech jest bardzo nieliczne. W stolicy państwa poza szczupłą zresztą kolonją urzędniczą i dość liczną grupą duchownych świeckich i zakonnych (Zakony Zmartwychwstańców i Siostr Nazaretanek), znaczna liczba ongi stale zamieszkujących w Rzymie artystów i pisarzy polkich zmalała w okresie powojennym. Istnieją tutaj: Stacja naukowa Akademji Jagiellońskiej z bibljoteką, Kolegjum polskie przy ul. Maroniti, Instytut Duchowny Polski przy ul. Cavalini oraz Towarzystwo Kulturalne Włosko-Polskie mające siedzibę w Domu Polskim Św. Stanisława, przy ul. Botteghe Oscure 15. Godne uwagi większe zgrupowania studenckie w Padwie i w Trjeście. Szczupła kolonja polska we Florencji oraz nieco liczniejsza w Medjolanie złożona przeważnie z kształcących się w śpiewie. Naogół we wszystkich większych centrach miejskich Włoch znajdują się Polacy w nielicznej jednak liczbie. W Trjeście działa Tow. im. Adama Mickiewicza, prowadząc aktywną akcję kulturalną, jak również w Bolonji podobnego rodzaju akcję przeprowadza włosko-polskie towarzystwo kulturalne pod nazwą „Amici della Polonja", posiadając rozgałęzienia w innych miastach w pobliżu Bolonji.

ZWIĄZEK SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RAD. (ZSRR). Powierzchnia: 22.489.300 klm. kw. Ludność 165,7 miljonów. Stolica: Moskwa (3,7 miljonów).

Flaga czerwona. Święto państwowe: 7 listopada (rocznica rewolucji bolszewickiej).

ZSRR składa się z 7-miu republik Związkowych; są to: Rosyjska Socjalistyczna Federacyjna Republika Rad (RSFRR), stolica Moskwa, Ukraińska Socjalistyczna Republika Rad (USRR), stolica Kijów, Białoruska Socjalistyczna Rep. Rad (BSRR), stolica Mińsk, Zakaukaska Socjalistyczna Federacyjna Rep. Rad. (ZSFRR), stolica Tyflis, Uzbekistańska Socj. Rep. Rad., stolica Taszkent, Turkmeńska Socj. Rep. Rad., stolica Aszchabad, i Tadżykistańska Socj. Rep. Rad., stolica Stalinabad.

Według konstytucji ZSRR władza zwierzchnia państwa należy do Zjazdu Sowietów, a w okresach międzyzjazdowych do Centralnego Komitetu Wykonawczego i jego prezydjum. Na czele prezydjum C. K. W. stoją prezesi Centralnych Komitetów Wykonawczych republik związkowych, kolejno pełniący funkcje odpowiadające funkcjom prezydenta republiki.

Rząd ZSRR. stanowi Rada Komisarzy Ludowych, prezesem Rady jest Wiaczesław Mołotow.

Jedyną legalną partją polityczną w ZSRR. jest t. zw. Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partja bolszewików (WKPB), będąca partją rządzącą w ZSRR. Na czele partji stoi Centralny Komitet Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partji (bolszewików), posiadając decydujący wpływ na rządy ZSRR. Na czele Centralnego Komitetu WKP(b) stoi jego sekretarz generalny Józef Stalin.

Mniejszość polska w ZSSR liczy według spisu ludności z r. 1931 — 863.300 głów. Największe skupienie polskie mamy na Białorusi i Ukrainie. Na Białorusi istnieje polski rejon narodowościowy im. Dzierżyńskiego, z miastem Kojdanowem (pomiędzy Niegoreloje a Mińskiem) — na Ukrainie zaś rejon im. Marchlewskiego (na Wołyniu). Na terenie ZSSR istnieją 2 wyższe uczelnie polskie (w Kijowie i w Mińsku) kilkanaście szkół średnich i kilkaset szkół początkowych. W Kijowie i Mińsku, otwarto polskie teatry. Szkoły i teatry utrzymane są oczywiście w duchu ściśle komunistycznym. Wśród mniejszości polskiej istnieje pozatem szereg organizacyj religijnych (komitety kościelne, kółka różańcowe, sodalicje marjańskie i bractwa) — przez władze — rzecz prosta — bynajmniej nie popierane.

AZJA

AFGANISTAN. Królestwo absolutne. Powierzchnia: 634.000 km². Ludność: około 10 miljonów. Stolica: Kabul (około 100.000 m.). Król Mohamed Zahir Szach.

ARABIA składa się z kilku niezależnych państw, które nie są pod protektoratem brytyjskim, chociaż dwa z nich, Kuwait i Oman, są ściśle związane traktatami z Rządem Indyj Brytyjskich.

Królestwo Sandji (Hedżas i Nedżel) 2.000.000 km. kw., mieszkańców około 1 275.000, stolica Riyadh, mieszkańców 20.000. Król Ibn Seud.

Kuwait, stolica Kuwait, mieszkańców 60.000.

Oman, 200.000 km. kw., mieszkańców 550.000, stolica Muscat, mieszkańców 12.600.

Yemen, 70.000 km. kw., mieszkańców 900.000, stolica Sana, mieszkańców 20.000. Władca kraju: Imam Iahija.

BORNEO, wyspa na Archipelagu Malajskim (zwanym też Indonezją lub Wschodnim Archipelagiem Pacyfiku) wchodzi do kompleksu wysp Indji Holenderskich z wyjątkiem części północnej, mniejszej znacznie, która należy do Wielkiej Brytanji. Cała wyspa liczy 535.638 km². Ludność: około 2 miljonów. Terytorjum angielskie na Borneo składa się z części, należącej do Brytyjskiego Nord-Borneo Company, Serawak'u, zarządzanego przez europejskiego radja („króla") Charles Vyner Brooke (co stanowi wyjątek w geografji politycznej), i Brunei — małego sułtana hinduskiego.

CEYLON, wyspa na Oceanie Indyjskim, kolonja Korony brytyjskiej. Powierzchnia: 65.607 km². Ludność (1931 r.): 5.312.548 m. Stolica: Colombo 287.729 m. Gubernator: Sir Graeme Thomson.

CHINY. Republika (28 prowincji) Powierzchnia: 11.129.000 km². Ludność według obliczenia poczty chińskiej 485.508.835 m. Według obliczeń ekspertów w 1912 roku 325 do 350 milj. mieszk. Stolica: Nankin (630.443 m.). Szef państwa: Lin Sen.
Flaga: czerwona, ćwierć górna przy drzewcu niebieska z białą gwiazdą.

CYPR. Wyspa na Morzu Śródziemnem, kolonja korony brytyjskiej. Powierzchnia: 3.584 mil. kw. Ludność: 1931 r. — 347.959. Stolica: Nikozja, 1931 — 23.507 m.

FILIPIŃSKIE WYSPY. Gubernatorstwo Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Powierzchnia: 297,000 km². Ludność: 12,604,100. Stolica: Manila na wyspie Luzon (324.522 m.).

FORMOZA. Gubern. japońskie od r. 1895 Powierzchnia 36,000 km². Ludność: 4.592,537 m. Stolica: Taihoku (291,000 m.).

HONK—KONG. Kolanja korony brytyjskiej. Powierzchnia: 391 mil kwadratowych. Ludność: 1931 — 840,473 m. Europejczyków — 20.000. Stolica: Victoria (1930) — 577,500 m. Gubernator: Sir William William Peel.

INDJE. Imperjum. Powierzchnia: 4.676.000 km². Ludność: około 355 miljonów. Politycznie dzieli się na Indje Brytyjskie, obejmujące 61% powierzchni i 77% ludności oraz na samodzielne księstwa podległe koronie brytyjskiej. Władzę sprawują Wicekról, obecnie Lord Willingdon. Władzę ustawodawczą pod kontrolą Wicekróla i jego Rady Wykonawczej sprawuje Rada Państwa i Zgromadzenie Legislatywne. Stolica Delhi. Obecnie w opracowaniu nowa konstytucja Imperjum Indyjskiego, oparta na zasadach rederacyjnych.
Największą partją jest Kongres Nacjonalistów, którego przywódcą jest Ghandi, domagający się całkowitej niepodległości Indyj.

INDJE HOLENDERSKIE WSCHODNIE (Jawa, Sumatra, Celebes, część Timoru (druga część należy do Portugalji), Borneo, którego niewielka część północna należy do Wielkiej Brytanji, wyspy Moluckie i małe wyspy Sunda, oraz mnóstwo wysp drobnych — generalne gubernatorstwo. Powierzchnia: 1,900,152 km². Ludność — według danych 1930 r.: — 60.731.000, w czem Europejczyków: 240.162. Do Eu-

ropejczyków zalicza prawo miejscowe wszystkich przybyszów lub tu z nich urodzonych z wyjątkiem autochtonów i Chińczyków. Stolica: Batawja. licząca wraz z przedmieściem Meester Cornelis: 533.015 mieszkańców (w czem 37.076 Europejczyków). Statystyka ludności z 1930 r. wykazuje oficjalną liczbę 132 Polaków, których w istocie jest więcej. Generalny Gubernator: Jonkheer B. C. de Jonge.

INDOCHINY. Gubernatorstwo francuskie. Powierzchnia 701,000 km² Ludność: 19.843.000 m. Stolica: Saigon (128.000 m.).

IRAK (Mezopotamja). Królestwo konstytucyjne. Powierzchnia: 143,250 mil ang. kw. Ludność: około 4 miljonów. Stolica: Baghdad (około 400 tys. m.). Król: Ghazi I. Parlament: Izba poselska — 88 posłów; Senat — 22 senatorów. Rada Ministrów — 7 Ministrów.

JAPONJA. Cesarstwo konstytucyjne. Powierzchnia: 680.761 km² Ludność: 66,296,000 m. (spis 1933 r.). Japończycy osiedli zagranicą 634.913. Stolica: Tokio (2.294,000 m.). Szef państwa: cesarz Hirohito. Parlament: izba deputowanych (przedstawicieli) 464 czł., izba parów 404 czł. Prezes Rady Ministrów admirał Kaisuke Okada Polaków niewielu (około 150), przeważnie zamieszkałych w Południowym Sachalinie.

Flaga: czerwone słońce na białem polu. Święto narodowe: 29 kwietnia — dzień urodzin obecnego mikada.

KOREA (Chosen). Gubernatorstwo japońskie od 1910. Ludność: 20,256,563 m. Powierzchnia: 221,000 km². Gubernator: generał Ugaki. Stolica: Kejio (350.426 m.).

KWANTUNG. Koncesja japońska. Powierzchnia: 3000 km². Ludność: 1.353.047 m. Gubernator: generał Hishikari (zarazem ambasador japoński w Mandżu-kuo). Stolica: Dairen (209.000 m.).

MALAJA, posiadłość brytyjska, składająca się z kolonji Straits Settlements, z Sfederowanych Państw Malajskich i z Państw pod protektoratem. Powierzchnia brytyjskich Malai: 50.900 mil. kw. Ludność (1931) — 4.381.342 m., w tem europejczyków 17.767. Stolica: Singapore (1931) — 557,802 m. Gubernator: Sir Cecil Clementi.

MANDŻUKUO (Mandżurja). Cesarstwo Powierzchnia 1,4000,000 km². Pod względem administracyjnym Mandżukuo dzieli się na 5 prowincyj: Mukdeńską, zwaną również Frengtian, Kiryńską Heilugczańską, Hailańską, zwaną również Hsingan, oraz przyłączoną w roku 1932 prow. Jehol.

Ludność Mandzukuo około 30 miljonów, z czego około 20 milj. Chińczyków i Mandżurów zchińszczonych. 1 marca 1932 r. powyższe cztery prowincje, po odłączeniu się od Chin, ogłosiły „niepodległość" i utworzyły nowe państwo pod nazwą: „Mandżoukuo", uznane dotychczas przez Japonję i Salvador. Głową Państwa: cesarz Pu Yi, ostatni cesarz Chin przed abdykacją 12.II.1912 r. Forma rządu demokratyczna. Stolica: Changchun, obecnie przemianowana na Hsinkin (miasto między Charbinem a Mukdenem).

Flaga: żółta z czterema kolorowemi pasami (czerwony, niebieski, biały, czarny) w lewym górnym rogu.

Polacy w Mandżurji. Przebywa ich w tym kraju zaledwie 3.000, ale pod względem społecznym, gospodarczym i kulturalnym posiadają znaczenie przewyższające znacznie ich potęgę cyfrową. Centralą wychodźtwa polskiego w Mandżurji jest „Gospoda Polska", do której należą: bursa dla dzieci szkoła, Towarz. dobroczynności, Zw. Kupców i Przemysłowców Polskich, Sekcja Miłośników Sceny i Kultury, Zw. Młodzieży Polskiej, Sekcja Sportowa i Bezpłatne Wieczorowe Kursy dla Dorosłych „Gospoda" opiekuje się również Akademickiem Kołem Badania Chin.

MONGOLJA. Republika sowiecka. Powierzchnia: 1.422.625 km². Ludność: (1926) — 682.525 m. Stolica: Ułan Bata Choto (60.000 m.).

REPUBLIKA TANNU TUYA. Powierzchnia — 170.000 km². Ludność: 58.117 m. Stolica: Kyzył (Krasnyj)

PALESTYNA. Mandat brytyjski, przyznany Wielkiej Brytanji na konferencji mocarstw w San-Remo w 1920 r. Kraj zdobyty przez wojska angielskie, pod dowództwem generała Allenby w 1918 r. Mandat sprawowany pod kontrolą Ligi Narodów.

Powierzchnia około 23,000 km². Ludność (według spisu z 1931 r.) wynosi 1.035,821 mieszkańców, w tem 759,712 muzułmanów, 174,610 żydów (wśród żydów około 50% imigrantów z Polski), 91.398 chrześcijan, 9,148 druzów, 350 bahaitów, 182 samarytan i 421 innych wyznań. Według ostatnich obliczeń Agencji Żydowskiej liczba ludności żydowskiej wzrosła do 260.000, z czego na m. Tel-Awiw przypada około 100.000 m. Jerozolima z ogólnej ilości, około 100.000 m. liczy około 4.000 żydów. Wysoki Komisarz: Generał Sir Artur Grenfell Wanchope.

PERSJA. Cesarstwo konstytucyjne. Powierzchnia: 1.645.000 km². Ludność: 8—9 miljonów. Stolica Teheran — 250.000 mieszk. Panujący, zwany Szachem posiada tytuł Króla Królów. Obecnie panujący Jego Cesarska Mość Reza Szach Pahlavi.

Flaga: żółty lew trzymający w prawej łapie miecz i nad nim dysk słońca, na trójkolorwem polu zielonem, białem i czerwonem.

Święto narodowe, 15-go marca, dzień urodzin J. C. M. Schach-Inschah

Liczba Polaków około 200 osób.

SACHALIN POŁUDNIOWY. Kolonja japońska. Powierzchnia: 36 000 km². Ludność: 295.187 m. Stolica Kuszunkoton. Jest tu około 100 Polaków.

SYRJA I LIBAN. Mandat francuski, oddany Francji na konferencji w San Remo, 25.4. 1920 r. Powierzchnia: 150.000 km². Ludność: 2.680.000. Francuskie kraje mandatowe w Syrji, dzielą się na następujące państwa. Republika Libańska (804.000 mieszkańców), stolica Bejrut — 150.000 mieszk. Republika Syryjska (1.500.000 mieszk.), Stolica Damaszek — 170.000 mieszk., Państwo Alauitów (311.000 mieszk.), stolica Latakia, Sandżak. Aleksandretta — 220.000 mieszk., państwo Dżebel Druze — 65.000 mieszk. (stolica Sueida — 6.000 mieszk.).

Wysoki Komisarz Rzecz. Francuskiej na powyższe kraje mandatowe, z siedzibą w Bejrucie: hr. de Martel.

SYJAM. Monarchja. Powierzchnia: 518.162 km². Ludność: 11 506.207 m. Stolica: Bankok (931.000 m.). Władca Prajadhipok
Flaga: czerwono-biało-niebiesko-biało-czerwona.

TRANSJORDANJA. Mandat brytyjski, przyznany Wielkiej Brytanji na konferencji mocarstw w San Remo w 1920 r. Powierzchnia około 42.000 km². Ludność około 300.000. (1929 r.). Stolica: Amman (5.500 mieszkańców). Szef państwa (emiratu) Emir Abdulla Ibn Hussejn z rodziny Haszemitów. Rezydent brytyjski w Ammanie płk. Cox.

AFRYKA

ABISYNJA. Cesarstwo absolutne. Powierzchnia: około 1.000.000 km². Ludność 10 miljonów. Stolica: Addis Abeba (101 tys. m.). Cesarz: Haile Sellasie I.

AFRYKA RÓWNIKOWA FRANCUSKA. Gubernatorstwo. Powierzchnia: 2.256.000 km². Ludność: 3.128.000 m. Stolica: Brazzaville (4.000 mieszk.).

AFRYKA ZACHODNIA FRANCUSKA. Gubernatorstwo. Maurytanja, Senegal, Gwinea francuska, Wybrzeże Kości Słoniowej, Dahomej, Sudan, Wysoka Wolta, Niger. — Powierzchnia: 3.588.000 km², ludność: 13.542.000. Stolica: Dakar — 40 tys. m.

ALGERJA. Kolonja francuska. Powierzchnia: 2.195 tys. km². Ludność: 5.993.000 m. Stolica: Alger (226 tys. m.). Jest tu około 200 Polaków.

ANGOLA. Kolonja portugalska. Powierzchnia: 1.225.775 km². Ludność: 5 miljonów m. Ludność biała. 32 tys. Stolica: Sao Paulo De Loanda (20.000 m.).

CYRENAJKA. Kolonja włoska. Powierzchnia: 740 tys. km². Ludność: 225.000 m. Stolica: Bengasi (30 tys. m.).

EGIPT. Królestwo konstytucyjne. Powierzchnia 994 tys. km². Ludność: 15 miljonów. Stolica Kair (1.300.000). Król Fuad I-szy
Flaga: półksiężyc i trzy gwiazdy na zielonem polu. Jest tu około 100 Polaków. W 1933 r. zostało założone Polskie Tow. Dobroczynności.

ERYTREA. Kolonja włoska. Powierzchnia: 120 tys. km². Ludność: 621.000 m. Stolica: Asmara (15 tys. m.).

GAMBIA. Kolonja korony brytyjskiej. Powierzchnia: 4.132 mil kw. Ludność: 250 tysięcy. Stolica: Bathurst, 10.000 m. Gubernator: H. R. Palmer.

KAMERUN, w Afryce Zachodniej. dawna kolonja niemiecka, obecnie mandat wspólny Francji i W. Brytanji, przyczem terytorjum zostało w r 1920 podzielone na sferę francuską (153.846 mil. kw. — 1.550.000 mieszk.) i na sferę brytyjską, liczącą 34.081 mil. kw. i 720.000 mieszk. Stolica: Buca. Mandat brytyjski sprawuje Gubernator Nigerji,

który jest administratorem Kamerunu Brytyjskiego. Kilka plantacyj należy do Polaków.

KANARYJSKIE WYSPY. Administracyjnie stanowią 2 prowincje Hiszpanji. Pomierzchnia: 7.500 km². Ludność: 509.000 m. Miasto: Santa Cruz (6 tys. m.). Las Palmas (66.000 m.).

KENYA. Kolonja korony brytyjskiej. Powierzchnia: 518.000 km. kw. Ludność: (1930 r.) 3.025 084. Stolica: Nairobi, 49.000 m. Gubernator: Generał Brygady, Sir Józef Byrne.

KONGO BELGIJSKIE. Kolonja belgijska. Powierzchnia: 2.440.000 km². Ludność: 10 miljonów. Stolica: Leopoldville. (2 tys. m.).

KRAJ BECZUANÓW. Powierzchnia: 275.000 mil kw Ludność: 2.000 europejczyków, 120.000 krajowców. Administrator brytyjski.

LIBERJA. Republika założona w roku 1822. Kompletnie uniezależniona od St. Zjedn. A. P. w r. 1847. Powierzchnia około 95.000 km². Władzę prawodawczą posiada Kongres złożony z 2-ch Izb: Senatu (10-ciu członków wybieranych na 4 lata). Powierzchnia około 103.000 km². Ludność: 2.500.000 m. Stolica: Monrowja (6 tys. m.). Prezydent: Edwin Barclay.

MADAGASKAR Gubernatorstwo francuskie. Powierzchnia 616.000 km². Ludność: 3.601.000 m. Stolica: Tananarive (70 tys. m.).

MAROKKO. Protektorat francuski. Sułtan: Sidi Moulay Mohamed ben Joussep. Powierzchnia: 500 tys. km². Ludność: 5.244.344 m.; europejska 212.532. Ogólna pow. Marokka lojalnego. po akcji pacyfikacyjnej średn. i Wielkiego Atlasu, zmieniła się na 500.000 km², jak również i ludność nie licząc normalnego przyrostu o 40.000 berberów z gór W. i Śr Atlasu. Miasta: Casablanca 163.108 m. (europejczyków 57.981), Rabat-Rbat el Fath, po arabsku, stolica, siedziba sułtana i generalnego rezydenta. (Dawniej Fez był stolicą 55.348 m., europ. 23.144), Marakesz 195.122 m. (europejczyków 8.788 m.), Meknes 57.004 m. (europejczyków 12.793). Fez 112.463 m. (europ. 14.258). Położony w centrum Marokka. W Marokku jest około 100 Polaków.

MAROKKO HISZPAŃSKIE. Powierzchnia: 28.000 km². Ludność: 1.070.000 m. Stolica: Ceuta.

MOZAMBIK. Kolonja portugal. Powierzchnia: 1.109.000 km². Ludność: 3.652.000 m. Stolica: Lourenço - Marques. (38 tys. m.).

POŁUDNIOWO-ZACHODNIA AFRYKA. Powierzchnia: 322.394 mil. kw Ludność: 230.000, z czego 32.000 europejczyków. Terytorjum mandatowe, dawniej kolonja niemiecka. Mandat sprawuje Unja Południowo-Afrykańska, z ramienia której administratorem jest A. J. Werth Stolica: Windhoek, liczy 4 tysiące europejczyków.

RHODEZJA. Kolonja korony brytyjskiej. Powierzchnia: 440.000 mil kw. Ludność: 2.500.000 m.

1) Północna Rhodezja. Ludność: 1.350.000 m. Stolica: Livingstone. Gubernator: Sir James Crawford Maxwell;

2) Południowa Rhodezja. Ludność: 1.150.000, kolonja o charakterze autonomicznym, posiada własny rząd, Premjer H. U Moffat, Gubernator: Sir Cecil Rodwell, Stolica: Salisbury (1931) 28.800 m.

RUANDA-URUNDI. Powierzchnia: 532 tys. km². Ludność: 3.455.230 m. (ostatni spis ludności). Mandat belgijski. Gubernator: A. Marzoratt.

SIERRA LEONE. Kolonja Korony brytyjskiej. Powierzchnia. 31.000 mil. kw. Ludność: 1.6000.000 m. Stalica: Freetown 30.000 m. Gubernator: A. Hodson.

SOMALJA. Kolonja włoska. Powierzchnia: 495.000 km². Ludność: 800.000 m. Stolica: Mogadiscio (22 tys. m.).

SOMALI. Protektorat brytyjski. Powierzchnia: 68.000 mil kw. Ludność: 345.000 m., przeważnie somalijczycy. Stolica: Berbera, 30.000 m. Gubernator: Sir Harold Kittermaster.

SUDAN. Kolonja korony brytyjskiej, przylegająca do Egiptu. Powierzchnia: 1.008.100 mil kw. Ludność: około 6 miljonów, przeważnie arabów i nubijczyków. Europejczyków około 3 tysięcy. Stolica: Khartum 43.000 m. Gubernator Generalny: Sir John Loader Maffey. W Sudanie i innych kolanjach Anglji mieszka około 150 Polaków.

TANGANJIKA. Mandat brytyjski. Powierzchnia: 967.341 km². Ludność: 4.874.000 m. (spis 1930 r.) w tem europejczyków 7 tysięcy. Stolica: Dar-Es-Salam. Gubernator i Komendant naczelny: Sir G. S. Symes.

TANGER. Strefa międzynarodowa. Powierzchnia 400 km². Ludność: 70.000. Miasto Tanger (50 tys. m.).

TOGO. Dawna kolonja niemiecka, obecnie pod wspólnym zarządem francusko-brytyjskim. Powierzchnia: 43.040 mil kw. 920.000 ludności. Sfera brytyjska, zarządzana jako mandat przez Gubernatora Złotego Wybrzeża, posiada powierzchni 13.040 mil kw. Ludność: (1931 r.) 276.000 m.

TRYPOLITANJA. Kolanja włoska. Powierzchnia 900.000 km². Ludność: 610 tys. m. Stalica: Trypolis (65 tys. m.).

TUNIS. Protektorat francuski. Powierzchnia: 125.000 km². Ludność: 2.160.000 m. Stolica: Tunis (186.000 m.).

UGANDA. Protektorat brytyjski. Powierzchnia: 94.204 mil kw. Ludność: (1930 r.) 3.513.623, europejczyków 2.000. Stolica: Entebbe. Gubernator: Sir William Gowers.

UNJA POŁUDNIOWO-AFRYKAŃSKA. Dominjum wchodzące w skład Imperjum Brytyjskiego, składa się z 4-ch prowincyj: Cape of Good Hope, Natal, Orange Free State, Transvaal. Powierzchnia: 471,917 mil kwadr. Ludność cała: 8,072,800; europejczyków: 1.828.175. Stolica: czyków. Stolica: Akra — 60.000 m. Gubernator: Sil Rausford Slater. Pretoria, 120.000 mieszkańców, największe miasto Kapsztadt, 300.000 m. z tego 135.000 Europejczyków. Namiestnik Królewski Lord Clarendon.

Szef Rządu Premjer i Minister Spraw Zagranicznych, Generał J. B. N. Hertzog. Unja Południowo-Afrykańska, posiada Wysokiego Komisarza w Londynie, oraz Ministrów Pełnomocnych w Holandji i w Stanach Zjednoczonych.

Siedziba rządu: Pretoria (blisko Johannesburga) licząca 100 tys. mieszkańców, Johannesburg liczy około 300 tys. mieszk., Cape Town: 220 tys m.

W Unji znajduje się kilkanaście tysięcy żydów pochodzących z Polski.

ZANZIBAR. Sułtanat pod protektoratem brytyjskim. Powierzchnia: 1.320 mil kw., ludność (1931 r.) 235.428 m. Stolica: Zanzibar, 50.000 m. Sultan — Kalif Seyyid bin Harub. Rezydent brytyjski R. S. Raukine.

ZŁOTE WYBRZEŻE. Kolonja Korony brytyjskiej. Powierzchnia: 78.802 mil kw. Ludność: 1931 r. — 2.848.428, z tego 3.139 europej-

AMERYKA

ARGENTYNA. Republika Związkowa, niepodległa od 1816 r. W skład związku wchodzą: 14 prowincyj autonomicznych, 10 terytorjów, 1 dystrykt (B. Aires). Powierzchnia: 2.797.113 km². Ludność: 12.000.000 Stolica: Buenos-Aires (2.800.000 m.) Władza ustawodawcza należy do kongresu, wykonawcza spoczywa w rękach Prezydenta, wybieranego w głosowaniu pośrednim na 6 lat. Prezydent: generał Augustin P. Justo. Parlament: kongres obraduje corocznie od 1 maja do 30 września, składa się z Izby deputowanych — 158 posłów i z Senatu — 30 senatorów. Święta narodowe: 25 maja (rozpoczęcie walk o niepodległość w 1810 roku) i 9 lipca (uchwalenie Konstytucji w roku 1816). Flaga: niebiesko-biała, ze słońcem pośrodku.

Wychodźtwo polskie w Argentynie. Ogólna liczba Polaków w Argentynie przekracza 100 tys. Struktura Polonii argentyńskiej różni się bardzo od struktury Polonji brazylijskiej. Większość naszych rodaków mieszka w miastach lub na dużych hacjendach (folwarkach) i pracuje w charakterze najemników (robotników budowlanych, drobnych rzemieślników, robotników fabrycznych, służby folwarcznej). Tylko na północnym zachodzie. Argentyny na obszarze terytorjum Missiones, graniczącym z Paraną, mieszka zgórą 10.000 Polaków-rolników. Wszyscy oni pracują na własnych, dobrze prowadzonych gospodarstwach

Oprócz Polaków, mieszka w Argentynie poważna ilość (80.000—100.000) Żydów polskich, zajmujących się głównie handlem i rzemiosłem i zorganizowanych w „Związku Żydów Polskich".

Polacy argentyńscy zjednoczyli się, tworząc związek towarzystw polskich w Argentynie p. n. Federacja Towarzystw „Dom Polski". Centralna organizacja polska utrzymuje kontakt z krajem za pośrednictwem Światowego Związku Polaków.

Do Federacji „Dom Polski" należy 19 stowarzyszeń polskich. Dom Federacji „Dom Polski", mieści się przy ulicy San José 1451 w Buenos Aires. Nienależące do Federacji Towarzystwo „Ognisko Polskie" w Buenos Aires posiada swój własny dom „Gorriti 3972).

Pozatem w Missiones istnieje Związek Towarzystw Polskich, skupiający 15 stowarzyszeń lokalnych,

BERMUDA. Grupa wysp na Oceanie Atlantyckim, Kolonja Korony Brytyjskiej, licząca 32.000 mieszk. Gubernator Generał Adjutant Sir Thomas Astley-Cubitt.

BOLIWJA. Republika. Powierzchnia: 1.332.808.77 km². Ludność: 2.972.583 m. 40% mieszańcy, około 10% białej rasy wraz z cudzoziemcami, resztę zaś — tubylcze szczepy, z których największymi są Aymara i Kechua, na różnych stopniach cywilizacji). Stolica: La Paz (180 tys. m.). Prezydent: Dr. Daniel Salamanca.

Władza ustawodawcza należy do Kongresu Narodowego, składającego się z Senatu i Izby Deputowanych, ta ostatnia składa się z 70 członków.

W Boliwji mieszka około 200 rodzin polskich. Ostatnio na skutek kryzysu gospodarczego w innych krajach łacińskiej Ameryki, zwłaszcza w Argentynie, znacznie wzmogła się do Boliwji imigracja rolników i kupców wędrownych. Pewien procent osadników polskich w Boliwji stanowi inteligencja, wśród której najwięcej jest inżynierów i lekarzy. Stopa życiowa w Boliwji wzorowana jest na stopie życia w Stanach Zjednoczonych i Europy. Warunki bytu są nowoczesne i w ośrodkach miejskich stoją na wysokim stopniu kultury. Językiem urzędowym jest język hiszpański. Tubylcze plemiona w Boliwji używają swoich różnych djalektów, z których najważniejszymi są Aymara i Kechua.

BRAZYLJA. Republika Związkowa (federacyjna). Państwo niepodległe od roku 1822. Od 1889 roku — republika federacyjna, w skład której wchodzi 20 stanów, 1 okręg (miasto Rio de Janeiro) i 1 terytorjum (Acra). Powierzchnia: 8.511.189 km². Ludność: (r. 1932) — 44.002.000 mk. Stolica Rio de Janeiro — (1.585.000 mk.). Po rewolucji z r. 1930 i rządach dyktatorskich Dr. Gutello Vargas'a, szefa rządu prowizorycznego, w r. 1934 została uchwalona nowa konstytucja. Prezydentem Republiki Zgromadzenie Narodowe obrało w lipcu 1934, dotychczasowego szefa rządu prowizorycznego Getulio Dornelles Vargas'a, który jest jednocześnie szefem Rządu konstytucyjnego. Język portugalski.

Flaga — na zielonem polu żółty rąb z błękotna kulą ziemską pośrodku. Święto narodowe 15 listopada — rocznica ogłoszenia republiki, 7 września — ogłoszenie niepodległości.

W y c h o d ź t w o p o l s k i e w B r a z y l j i. Według obliczeń z 1930 roku ilość Polaków, mieszkających na terenie Brazylji, wynosi ok. 250.000, z czego ok. 150.000 przebywa na teryt. stanu Parana, 80.000 w stanie Rio Grande do Sul. 20.000 w stanie Santa Catharina wo-amerykańskiej. W Paranie Polacy stanowią 13% ludności w Santa Catharina 2.5% i w Rio Grande do Sul 2.5%. Ogromna większość naszych rodaków, przebywających w Brazylji, zajmuje się rolnictwem i odgrywa bardzo poważną rolę w życiu gospodarczem stanów południowych.

Polacy brazylijscy posiadają 272 towarzystw polskich, z których 208 należy do Centralnego Związku Polaków — naczelnej reprezentacji Polonji brazylijskiej. Centralny Związek Polaków, zwany

w skrócie C. Z. P. utrzymuje żywy kontakt z krajem za pośrednictwem Światowego Związku Polaków.

Na terenie Brazylji znajduje się 236 szkół polskich, obsługiwanych przez 275 nauczycieli. Do szkół tych uczęszcza 11.000 dzieci polskich, co stanowi 65% ogólnej ilości dzieci naszych rodaków w wieku szkolnym. Językiem wykładowym w tych szkołach jest język portugalski, jednak przedmioty polskie (język, geografja i historja polska, nauka o Polsce współczesnej) są wykładane w języku polskim. Procent dzieci polskich, uczęszczających do szkół polskich, jest stosunkowo bardzo wysoki, jeżeli się weźmie pod uwagę, że wogóle w Brazylji tylko 25% dzieci w wieku szkolnym uczęszcza do szkół.

Duszpasterstwo polskie znajduje się w rękach księży Misjonarzy Polaków.

Młodzież polska w Brazylji ogromnie rozmiłowana w sporcie, skupia się w stow. „Junak", liczącem 3.000 członków i rozwijającem się w żywiołowem tempie.

CHILE. Republika. Powierzchnia: 751.515 km². Ludność: 4.287.000 Stolica: Santiago (574 tys. m.). Prezydent: Arturo Alessandri.
Święto narodowe: 18 września — rocznica rozpoczęcia walk o niepodległość. (
narodowe: 18 września — rocznica rozpoczęcia walk o niepodległość.

Władze ustawodawcze: senat (45 członków) Izba Deputowanych (132 członków).

COSTA RICA. Republika. Powierzchnia: 48.000 km². Ludność: 520.000 m. Stolica San Jose (56.000 m.). Kongres składa się z 43 członków. Prezydent: Don Ricardo Jimenez.

DOMINIKAŃSKA REPUBLIKA. Powierzchnia 48 757 km². Ludność: 1.200 000 m. Stolica: Santo Domingo (45.000 m.). Prezydent: Rafael L. Trujillo Molina.

EKWADOR. Republika. Powierzchnia: 451.000 km². Ludność: 2.500.000 m. Stolica: Quinto (100.000 m.). Parlament: Izba deputowanych — 48 posłów, Senat — 30 senatorów. Prezydent Juan de Dios Maritnez Mera. Jezyk w użyciu hiszpański, ale na północy mówią narzeczem indjańskiem

GUJANA BRYTYJSKA. Na północno-wschodnim wybrzeżu Ameryki Południowej, kolonja korony brytyjskiej, powierzchnia 889.480 mil kwadr. Ludność (1.I. 1931) 312.490. Stolica: Georgetown, 57.560 m. Gubernator — Sir Edward Brandis — Denham.

GUJANA FRANCUSKA. Gubernatorstwo. Powierzchnia: 88.000 km². Ludność 47.000 m. Stolica: Cayenne (14 tys. m.).

GUJANA HOLENDERSKA LUB SURINAME. Gubernatorstwo. Główne miasto: Paramaribo (48 tys. m.).

GUATEMALA. Republika. Powierzchnia: 109.724 km². Ludność: 2.454.000 m. wyzn. Rz. Kat. język hiszpański (spis 1921 r.). Stolica: Guatemala (116.000 m.) Prezydent generał Jorge Ubico.

HAWAJSKIE WYSPY. Gubernatorstwo Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Przestrzeń 16.660 km². Ludność: 368.336 m. Stolica Honolulu (137.582 m.) na wyspie Oahu.

HAITI. Republika. Powierzchnia: 28.850 km². Ludność: 2.500.000 m. Stolica: Port-au-Prince (125 tys. m.). Religja: Rz. Katolicka. Język: francuski. Parlament: Senat i Izba Deputowanych. Prezydent: Sténio Vincent.

Język urzędowy francuski — w użyciu gwara francusko-kreolska.

HONDURAS. Republika. Powierzchnia: 150.000 km². Ludność: w większości indjańska. 900.000 m. (spis 1931 r.) Stolica: Tegucigalpa (26.716 m.). Prezydent: Tiburcio Carias Andino.

HONDURAS BRYTYJSKI. W Ameryce Środkowej, kolonja korony brytyjskiej. Powierzchnia: 8.598 mil kw. Ludność: 1931 r. — 51.347. Stolica: Belize (1931) — 16.687 m. Gubernator: Major Sir J. A. Burdon.

CURAÇAO, KOLONJA HOLENDERSKA (wyspy: Curaço 50.163 m., Aruba, Bonaire, połowa wyspy Św. Marcina, Św. Eustachego i Saba). Gubernatorstwo. Powierzchnia wysp. 1.152 km². Główne miasto Willemstad (21 tys.). Ludność kolonji według danych 1931: 71.769 m.

INDJE HOLENDERSKIE ZACHODNIE. Kolonja Suriname czyli Guyana holenderska oraz kolonja Curaçao, składająca się z wysp: Curaçao, Aruba, Bonaire, połowy Św. Marcina, Św. Eustachego (zwana też Statia) i Saba.

INDJE BRYTYJSKIE ZACHODNIE. Kolonje brytyjskie, rozrzucone wśród wysp rchiplagu Zachodnio-Indyjskiego, na Atlantyku, na wschód od wybrzeży Ameryki Środkowej. Do W. Brytanji należy 12.300 mil kw.

Głównymi są:

1) Bahama, grupa wysp licząca przeszło 60.000 mieszk. Gubernator: Kapitan B. E. H. Clifford;

2) Barbados, grupa wysp licząca przeszło 170.000 mieszk. Gubernator: Sir William Fleming Robertson;

3) Jamajka, wyspa o powierzchni 4.450 mil kw., najważniejsza z kolonij Brytyjskich Indyj Zachodnich, liczy 1 miljon mieszkańców, z czego 20 tysięcy białej rasy, 200 tysięcy kolorowych, a reszta murzynów. Stolica: Kingston, 100.000 mieszk. Gubernator Sir Reginald Stubbs;

4) Trinidad, wyspa położona w odległości 7 mil, tylko od brzegów Wenezueli, powierzchnia 1.862 mil kw. Ludność: (1.I.1931) — 413.120. Gubernator. Sir Alfred Cland Hollis

KANADA. Dominjum wchodzące w skład Imperjum Brytyjskiego. Powierzchnia: 3.690.043 mil kw. Ludność: (1932 r.) — 10.288.748 m. Stolica: Ottawa 140.000 mieszk. Namiestnik królewski ks. Earl of Bessborough. Szef Rządu: B. B. Bennet, przywódca Partji Konserw. Władzę Ustawodawczą sprawuje Parlament, składający się z 96 członków Senatu mianowanych przez Namiestnika Królewskiego, oraz z Izby Gmin, liczącej 245 posłów, wybieranych drogą wyborów powszechnych przez poszczególne prowincje, których Kanada liczy dziesięć. Każda

z prowincyj ma własny zarząd i sejm autonomiczny. Szef Rządu Bennet jest równocześnie Ministerem Spraw Zagranicznych. Kanada posiada Wysokiego Komisarza w Londynie oraz własnych Posłów Pełnomocnych w Stanach Zjednoczonych, we Francji i w Japonji.

Polaków w Kanadzie jest przeszło 140 tys. (przeważnie farmerzy-koloniści i robotnicy plantacyjni), co stanowi 1.5% ogółu ludności Kanady. Polacy zajmują się przeważnie rolnictwem, częściowo pracują w przemyśle i górnictwie.

W Kanadzie istnieej 81 towarzystw polskich, z czego 48 należy do centralnej org. „Zjednoczenie Zrzeszeń Polskich", z siedzibą w Winnipegu. Drugą z rzędu, co do wielkości organizacją jest „Związek Polaków" z siedzibą w Toronto.

KOLUMBIA. Republika. Powierzchnia: 1.200.000 km². Ludność: 8.000.000 m., spis z grudnia 1929 r. Stolica: Bogota 166.000 m. Prezydent: Alfons Lopez.

Obywateli polskich (wśród nich prócz Polaków, przeszło 80% żydów) jest obecnie w Kolumbji przeszło 3.000. Długi szereg gałęzi przemysłu i handlu jest w rękach polskich żydów (trykotaże, konfekcja, szewctwo, krawiectwo, drobniejsze wyroby metalowe).

KUBA. Republika. Powierzchnia: 114.524 m². Ludność: 3.593.615 m. Stolica: Hawana (Habana) 563.000 m.). Na Kubie jest przeszło 2 tys. Polaków.

MEKSYK. Republika Związkowa. Powierzchnia: 1.966.789 km². Ludność: 16 400.000 mieszk. (1930). Prezydent: Gen. Lazoro Cardenas. Parlament: izba poselska — 1 poseł na 100 tysięcy mieszkańców, ogółem 170 posłów i 170 zastępców Prezes: urzędujący zmienia się co sesję. Senat: 2 senatorów na każdy stan (prowincję) i 2 na Dystrykt Federalny, razem 58 senatorów i 58 zastępców. Prezes: urzędujący zmienia się co sesję. Stronnictwa polityczne: Partja narodowo-rewolucyjna stronnictwo rządowe i rządzące, w opozycji jest tylko jeden członek parlamentu. Opozycja poza parlamentem: stronnictwo antireelekcyjne, stronnictwo konserwatywno-klerykalne, komunizujący C. R. O. M. i agraryści (połączeni).

Stolica: Mexico (970.000 m.).

Flaga: zielono-biało-czerwona. Narodowe święto: 16 września — ogłoszenie niepodległości (1810).

W Meksyku jest około 2.000 obywateli polskich, niemal wyłącznie żydów.

NEWFOUNDLAND, czyli ziemia nowo znaleziona, wyspa na Północo-Wschodzie od Zatoki Św. Wawrzyńca; powierzchnia wraz z wybrzeżem Labradoru należącem politycznie do Dominjum Newfoundland — 162.750 mil kw. Liczba mieszkańców 280.000. Newfoundland obecnie Dominjum, należące do Imperjum Brytyjskiego, jest najstarszą kolonją angielską, od r. 1497. Na czele rządu stoi Premjer i Minister Sprawiedliwości Sir Richard A. Squires. Stolica St. John's. Ludność: 43.000 m. Władza Ustawodawcza sprawowana przez Radę Legislatywną, składającą się z 25 dożywotnie mianowanych członków oraz z Zgromdzenia, liczącego 40 posłów wybranych w powszechnem głosowaniu.

NICARAGUA. Republika. Powierzchnia 150.667 km². Ludność: 730 000 m. Stolica Managua 30.000 m. Prezydent Juan Bautista Sacasa. Kongres — 43 deputowanych i 13 senatorów, którzy zbierają się corocznie w styczniu na sesję 9-cio dniową bez specjalnego zwoływania. Język w użyciu hiszpański, religja uprzywil. Rz. Katol.

PANAMA. Republika. Powierzchnia: 88.500 km². Ludność: 442.486 (1921 r.) bez zamieszkałych w strefie kanału. Stolica: Panama (70 tys. m.). Prezydent: Dr. Harmordio Arias. Parlament składa się z 46 posłów i zbiera się co dwa lata. Język w użyciu hiszpański.

PARAGWAJ. Republika. Przestrzeń: 150 000 km. kw. (Znaczne terytorjum sporne z Boliwją i Argentyną). Ludność: 820.000 m. (1932 r.). Stolica: Asuncionń — 94.000 m. Prezydent: Eusebio Ayala. Parlament: izba deputowanych — 26 posłów, senat — 13 senatorów. Język państwowy — hiszpański. ludność używa wyłącznie zmodernizowanego przez jezuitów, jęz. indyjskiego „guarani".

W Paragwaju zamieszkuje 5.000 obywateli polskich, w większości Ukraińców i Żydów. Ukraińcy i Polacy zajmują się przeważnie rolnictwem. Żydzi handlem.

W Asuncion istnieje Tow. Polskie i Komitet Budowy Domu Pol. im. Marszałka Piłsudskiego; także Związek Żydów Polskich, ponadto Tow. Rolnicze „Jedność", na kolonji „Fram".

PERU. Republika. Przestrzeń: 1.365.000 km². Ludność: 8.500.000 m. (spis 1930 r.). Stolica: Lima (272.000 m.). Prezydent: General L. Benavides Parlament: izba deputowanych — 108 posłów, senat — 48 senatorów.

Święto narodowe 28 lipca.

Polaków około 200. Żydów około 1.500.

PORTO RICO. Gubernatorstwo Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Przestrzeń: 8.900 km². Ludność: 1.543.913. Stolica: San Juan (114.858 m.).

EL SALVADOR. Republika. Przestrzeń: 34.126 km². Ludność: 1.749.000 m. (31.12.1929 r.). Stolica: San Salvador (80.000 m.). Prezydent: General Andres Ignacio Menender. Parlament: izba deputowanych — 42 posłów. Język w użyciu hiszpański.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ. Republika. Przestrzeń: 7.860.000 km². Ludność: 127.000.000 m. Stolica: Waszyngton (500.000 m.). Prezydent: Franklin D. Roosevelt. — Wiceprezydent. John Garner.

Flaga: 13 pasów podłużnych białych i czerwonych na przemian. w lewym rogu 48 gwiazd na niebieskiem tle.

Święto narodowe: 4 lipca — ogłoszenie niepodległości w 1776 r Parlament: izba reprezentantów — 435 deputowanych; senat — 96 senatorów.

Polacy w Stanach Zjednoczonych. Dokładnej liczby Polaków w St. Zj. określić niepodobna. Twierdzić jednak

można, że wychodźtwo polskie w tym kraju liczy przeszło 4 miljony osób. Oddawna osiedlone i zagospodarowane wychodźtwo tworzy prawdziwe społeczeństwo polskie w Ameryce. Polaków napotkać można we wszystkich dziedzinach życia amerykańskiego — od uprawy pól i warsztatów fabrycznych do wysokich stanowisk politycznych włącznie. Polonja amerykańska posiada więc 7 kongresmenów, kilkunastu senatorów i deputowanych w senatach i sejmach stanowych, sędziów, członków Rad Miejskich i t. d.

Pod względem organizacyjnym Polacy amerykańcy wykazują żywe dążenie do skupiania się w rozm. rodzaju stowarzyszeniach, których istnieje około 10.000. Istnieje kilka centralnych stowarzyszeń, z których wymienić należy: Związek Narodowy Polski (300.000 członków). Zjednoczenie Polskie Rz.-Kat. (200.000 członków), Związek Polek (60 000 członkiń), Sokół (20.000 członków), Związek Towarzystw, Im. J. Piłsudskiego, Stowarzyszenie Weteranów Armji Polskiej i inne. Stowarzyszenia rozwijają nader ożywioną działalność kulturalno-oświatową i narodową i posiadają własne wielomiljonowe budżety. Ostatnio Związki Centralne rozwijają ożywioną akcję w kierunku rozwoju harcerstwa polskiego. Harcerzy polskich jest około 60.000.

Szkolnictwo polskie jest nader rozgałęzione. Istnieje około 600 szkółek (jęz. wykładowy angielski, przedmioty polskie — po polsku), do których uczęszcza do 300.000 dzieci. Nauczycieli i nauczycielek około 6.000. Są to przeważnie księża i zakonnice (s. s. Felicjanki i Nazaretanki). Istnieje około 200 kursów dokształcających, na które uczęszcza do 30.000 osób. W rękach polskich znajduje się 17 szkół średnich (High-Skools). Kilka uniwersytetów posiada katedry Polonistyki.

Duszpasterstwo polskie liczy około 1000 księży na 800 parafjach i 3-ch biskupów. Odrębny kościół Narodowy posiada około 30 parafij Trzeba zauważyć, że jednak Polacy nie zajmują w kościele kat. amerykańskim (wyższe stanowiska w nim zajmują duchowni narodowości irlandzkiej i niemieckiej) miejsca, któreby się im należało ze względu na liczbę i wagę gatunkową Polaków.

URUGWAJ. (Uruguay). Republika. Przestrzeń: 186.926 km². Długość granic lądowych — 733 km. morskich i rzecznych — 1.073 km. ogółem — 1.846 km. Ludność: 1.970.253 m. (oblicz. stat. na 31.12.32). Stolica: Montevideo (do 700.000 m. — dokładnych danych brak). Naturalny przyrost ludności: 12.38 na 1000. Forma rządu: czasowa dyktatura Prezydenta D-ra Gabriel Terra, przy współudziale Rady Państwa, do czasu wyborów do sejmu odbyć się mających w III.34. W międzyczasie Zgromadzenie Konstytucyjne, wybrane przez ludność 25.VI. 1933, opracowuje tekst nowej konstytucji.

P o l a c y w U r u g w a j u . Obywateli polskich w kraju jest około 15.5 tys., z czego na Polaków przypada 3 tys., na Żydów 8 tys., na Rusinów 4 tys., na inne mniejszości 500. Polacy skupiają się głównie na przedmieściu stolicy „Cerro". 75% Polaków to robotnicy niewykwalifikowani. Żydzi trudnią się handlem i drobnym przemysłem, a Rusini pracują na roli.

WENEZUELA. Republika Związkowa. Przestrzeń: 1.044.000 km². Ludność: 3.026.878 m. (luty 1926 r.). Stolica Caracas (135.000 m.). Prezydent: generał Vicente Gomez. Parlament (Kongres) izb deputowanych — 65 posłów: senat — 27 senatorów.

AUSTRALJA.

AUSTRALJA. Powierzchnia: 2.974.581 mil. kw. Ludność: 6.619.039 m. (30.VI.1933). Siedzibą rządu jest stolica Canberra (7.045 m.), znajdująca się na terytorjum federalnem, ustąpionem przez Nową Południową Walję (New South Wales). Namiestnik Królewski Sir Isaac Alfred Isaacs, Szef Rządu i Minister Spraw Zagranicznych J. A. Lyons. Australja posiada Wysokiego Komisarza w Londynie oraz Generalnego Komisarza w Ameryce w Nowym Jorku, posiada także przedstawiciela handlowego w Toronto, w Kanadzie. Unja Australijska, stanowiąca Dominjum wchodzące w skład Imperjum Brytyjskiego, składa się z 6-ciu Stanów, z których każdy posiada zarząd i Sejm autonomiczny.

Pierwsze posiedzenie Federalnego Parlamentu odbyło się 9 mapa 1927 r. Unję australijską tworzą Nowa Południowa Walja z miastami Sidney (1.256.000 m.) i Newcastle (101.120 m.); Victoria z miastem Melbourne (1.030.750 m.); Queensland z miastem Brisbane (320 000 m.); Południowa Australja z miastem Adelaide (przeszło 330.000 m.); Zachodnia Australja z miastem Perth (przeszło 209.729 m.); Tasmania z miastami: Hobart (58.270 m.) i Launceston (30 tys. m.).

W Australji mieszka przeszło 2 tys. Polaków.

NOWA ZELANDJA. Grupa wysp na Południowy Wschód od Australji, ogólna powierzchnia 105.155 mil kw. Ludność: (1933 r.) 1.537.363 m. w tem 71.527 Maorów. Nowa Zelandja stanowi Dominjum wchodzące w skład Imperjum Brytyjskiego. Namiestnikiem Królewskim jest Lord Bledisloe. Szef Rządu Premjer i Minister Spraw Zagranicznych oraz Komunikacji: Jerzy Forbes. Stolica: Wellington 144.800 mieszkańców. Nowa Zelandja posiada Wysokiego Komisarza w Londynie. Władzę Ustawodawczą sprawuje Parlament składający się z Rady Legislatywnej mianowanej przez Namiestnika Królewskiego na siedem lat i liczącej 24 posłów, oraz z Izby Reprezentantów liczącej 80 posłów wybranych w wyborach powszechnych na trzy lata.

NAURU. Powierzchnia: 22 km². Ludność: 2.684 m. (spis 1.IV. 1930 r.). Mandatarjusz: Wielka Brytanja. Zarządza mandatem Australja. Administrator: William Augustin Newman. Wyspa w Archipelagu Australijskim. Dawniej kolonja niemiecka.

NOWA GWINEA. Powierzchnia: 240.864 km². Ludność: 394.297 m., w tem białych 4.366, czarnych 389.931 m. (stat. z dnia 30 czerwca 1932 r.). Mandatarjusz: Australja. Administrator: T. Griffiths.

Mandaty:

SAMOA ZACHODNIA. Powierzchnia: 2634 km². Ludność: 46.150 m. (spis 1.IV.1932 r.). Mandatarjusz Nowa Zelandja. Administrator: brygadjer-generał H. Hart. Dawna kolonja niemiecka, złożona z grupy wysp na Pacyfiku.

WYSPY: KAROLINY, MARKIZY. ZŁODZIEJSKIE LUB MARJAŃSKIE. Powierzchnia: 2.149 km². Ludność: 100.230 m. (spis 1928 r.). Mandatarjusz: Japonja. Administrator: Hisao Hayashi

KORPUS DYPLOMATYCZNY OBCY W POLSCE.

Ambasady i poselstwa

Afganistan. Poselstwo. Shah Wali Khan, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny, Paryż, 57, Av. Henri Martin. 16-ème Art.

Argentyna. Poselstwo (kancelarja — Koszykowa 6). Robert Levillier, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny. (nieobecny).

Austrja. Poselstwo (Koszykowa 11-b), Maksymiljan Hoffinger. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Belgja. Poselstwo (Al. Ujazdowska 23). Wicehrabia Jakób Davignon, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Brazylja. Poselstwo (Hotel Europejski). Jose Francisco de Barros Pimentel, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Bułgarja. Poselstwo (Al. Ujazdowska 39). Ivan Altinoff, Chargé d'affaires.

Chiny. Poselstwo (Al. Ujazdowska 9-a). Chang Hsia-hai. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Czechosłowacja. Poselstwo (kancelarja — Koszykowa 18). Vaclav Girsa, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny (Szopena 13).

Danja. Poselstwo (Królewska 3). Peter Christian Schou. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Egipt. Poselstwo. Prof. dr. Hassan Nachàt Pacha, Poseł Nadzwyczajny i Min. Pełn. Berlin, W. 35. Tiergartenstrasse 18-b.

Estonja. Poselstwo (Al. Róż 1). Hans Markus, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Finlandja. Poselstwo (Pl. Napoleona 3). Dr. Gustaw Idman. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Francja. Ambasada (kancelarja — Aleja Róż 2). Jules Laroche. Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny (Al. Ujazdowska 31).

Grecja. Poselstwo (Matejki 5). Jan Politis. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Haiti. Poselstwo. Constantin Fouchard, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny, Berlin, Langrafenstrasse Nr. 4.

Hiszpanja. Poselstwo (kancelarja — Al. Róż 4), Francisco Serrat y Bonastre, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Holandja. Poselstwo (kancelarja — Al. Ujazdowska 23). Lambert Carsten. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Japonja. Poselstwo (Foksal 10). Nobubumi Ito, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Jugosławja. Poselstwo (Al. Ujazdowska 33). Branko Lazarewic, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Łotwa. Poselstwo (Szkolna 6). Mikelis Walters. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Meksyk. Poselstwo (kancelarja — Marszałkowska 48/5). Luciano Joublanc-Rivas. Sekretarz Poselstwa, Chargé d'Affaires a. i

Niemcy. Ambasada (Piusa XI Nr. 17). Hans Adolf von Moltke. Ambasador Nadzw. i Pełnomocny.

Norwegja. Poselstwo (Foksal 3). Niels Christian Ditleff, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Persja. Poselstwo (Krakowskie Przedm. 30). Nadir Mirza Arasteh. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny.

Portugalja. Poselstwo (kancelarja — Foksal 17). César de Sousa Mendes, Poseł Nadzwycz. i Minister Pełnomocny (Foksal 16-a).

Rumunja. Poselstwo (kancelarja — Al. Ujazdowskie 47). Victor Cadere. Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnom. (Al. Róż 1).

Stolica Apostolska. Nuncjatura Apostolska (Aleja Szucha 12). Mgr. François Marmaggi, Nuncjusz Apostolski. Mgr. Alfred Pacini, Audytor Nuncjatury Apostolskiej.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Ambasada (Kancelarja — Al. Ujazdowskie 11). John Cudahy, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnom. (Świętojańska 2).

Szwajcarja. Poselstwo (kancelarja — Smolna 25). Hans de Segesser-Brunegg, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełn. (Al. 3 Maja 48).

Szwecja. Poselstwo (kancelarja — Królewska 3). Vidar Bagge, Chargé d'Affaires. — —

Turcja. Ambasada (Szopena 2-a) Ferit Bey. Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny.

Urugway. Poselstwo. Eliseo Ricardo Gómez, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny, Praha II. Pod Bruskou 147/3.

Venezuela: Poselstwo. Dr. Aristimune Coll, P. N. i M. P., z siedzibą w Brukseli.

Wielka Brytanja. Ambasada (Nowy Świat 18). Sir William Augustus Forbes Erskine, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny.

Węgry. Poselstwo (kancelarja — Mokotowska 55). Pierre de Matuska, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny (Szopena 2).

Włochy. Ambasada (plac Dąbrowskiego 6). Giuseppe Bastianini, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny.

Związek Socjalistycznych Republik Rad. Ambasada (Poznańska 15). Jacques Dawtian, Ambasador Nadzwycz. i Pełnomocny.

Urzędy Konsularne.

Argentyna.

Warszawa. Konsul Generalny (Al. Ujazdowska 32/5, tel. 8-16-96). André José Wallace, Konsul Generalny, Kancelarja — Al. Ujazdowska 32/6, tel. 8-16-36. Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Austrja.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Koszykowa 11-b). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem województw, wchodzących w skład okręgów konsularnych niżej wymienionych konsulatów honorowych Austrji w Polsce.

Bielsko-Biała. Konsulat Honorowy. (Ul. Blichowa 27). Emil Wilde, Konsul Honorowy. Dr. Oskar Schmeja. Wicekonsul Honorowy. Okr.: starostwa Bielsko i Cieszyn, woj. śląskiego oraz starostwa Biała, Wadowice i Żywiec woj. krakowskiego.

Kraków. Konsulat Honorowy (Kopernika 6). Antoni Lewalski, Generalny Konsul Honorowy. Okrąg: woj. krakowskie z wyjątkiem starostw Biała, Wadowice i Żywiec.

Lwów. Konsulat Honorowy (Ossolińskich 4). Stefan Baczewski, Generalny Konsul Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, tarnopolskie i stanisławowskie.

Łódź. Konsulat Generalny Honorowy, — vacat. Konsul Honorowy, (Wodny Rynek 2). Okrąg: woj. łódzkie.

Poznań. Konsul Honorowy (Plac Wolności 18). Paweł Mrozowski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

Katowice. Konsulat Honorowy (ul. 3 Maja Nr. 17) Walter Tentschert, Konsulat Honorowy (ul. Powstańców 50). Okrąg: województwo Śląskie, z wyłączeniem Starostwa Bielskiego i Cieszyńskiego, i obszar Starostwa Będzińskiego, Częstochowskiego i Zawierciańskiego województwa Kieleckiego.

Belgja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Al. Ujazdowska 23). Biuro Paszportowe. Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem województw, wchodzących w skład okręgów konsulatów honorowych we Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Katowicach. Felicien Chapuis Konsul Honorowy (Królewska 27).

Gdynia. Centralna Firma „Ackermans van Haaren". Gdańsk (Hansaplatz 13). Agent kons. François E. Giacomini.

Lwów, Konsulat Honorowy (Nabielaka 37-a) Marcin Szarski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie.

Poznań. Konsulat Honorowy (Słowackiego 55). Henryk Suchowiak, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. Poznańskie i Pomorskie, pow. Pucki, Wejherowski, Kościerzyński i Morski.

Katowice. Konsulat Honorowy (Andrzeja 5-1). Włodzimierz Rudowski, Konsul Honorowy. Kancelarja Sosnowiec (3 Maja 15). Okrąg: woj. krakowskie i śląskie.

Łódź. Konsulat Honorowy (Wigury 30). Kazimierz Szarski. Konsul Honorowy.

Brazylja.

Warszawa. Konsulat (Czackiego 12). Konsul Alvaro de Magalhaes (Napoleona 3). Zygmunt Kieszkowski, Wicekonsul Honorowy (Zgoda 4). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Boliwja.

Warszawa. Konsulat Honorowy (Chmielna 26/6). Tadeusz Żółkiewski, Konsul Honorowy. Okrąg: Rzeczpospolita Polska..

Bułgarja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Al Ujazdowska 39). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Chiny.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Al. Ujazdowska 9-a). Kierownik Wydziału Schon Tchin Tchi.

Costa — Rica.

Warszawa. Konsulat Generalny Honorowy. Konsul Generalny Honorowy Józef Światopełk-Mirski. (Elektoralna 16/1).

Czechosłowacja.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Koszykowa 18). Okrąg: woj. warszawskie, kieleckie, białostockie, łódzkie, lubelskie, nowogrodzkie, wołyńskie, poleskie i wileńskie.

Katowice. Konsulat (Mickiewicza 14). Alois Prochazka, Konsul. Okrąg: woj. Śląskie.

Kraków. Konsulat (Gołębia 18). Dr Artur Maixner, Konsul. Okrąg: woj. krakowskie.

Lwów. Vacat.

Poznań. Konsulat (Słowackiego 59). Dr. Jaromir Doležal, Konsul Okrąg: woj. poznańskie, pomorskie i w. m. Gdańsk.

Kwasiłów Czeski, woj. wołyńskie, pow. łucki. Konsulat Honorowy. Konsul Honorowy Vladimir Svarovsky.

Danja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Królewska 3). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem województw, wchodzących w skład okręgów konsularnych niżej podanych konsulatów. Konsulat Honorowy (Bielańska 2). Dr. Wacław Brun, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. warszawskie, kieleckie, lubelskie, białostockie.

Gdynia. Lucjan Byczkowski, Wicekonsul Honorowy (Św. Jańska).

Lwów. Konsul Honorowy (Potockiego 49). Karol Jurasz, Konsul Honorowy. Okrąg: woj lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie.

Łódź. Konsulat Honorowy (Piotrkowska 135). Karol Eisert, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. łódzkie.

Poznań Konsulat Honorowy (Słowackiego 57). Seweryn Samulski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie z wyjątkiem starostw woj. morskiego.

Katowice. Konsulat Honorowy (Katowice-Wełnowiec). Aleksander Ciszewski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. krakowskie i śląskie.

Puck. Konsulat. Harald Koch, Konsul. Adres: Gdańsk, Langegasse 73. Okrąg: starostwa Puck i Wejherowo, woj. pomorskiego.

Estonja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Al. Róż 1). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgów niżej podanych.

Gdynia. Witold Kukowski, Konsul Honorowy.

Lwów. Konsulat Honorowy. Kazimierz Żardecki, Konsul Honorowy (Racławicka 3). Okrąg: woj. lwowskie, stanisławowskie, tarnopolskie i wołyńskie.

Wilno. Konsulat Honorowy. Roman Ruciński, Konsul Honorowy (Jakóba Jasińskiego 4). Okrąg: woj. wileńskie i nowogródzkie.

Finlandja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (plac Napoleona 3). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgów poniżej

podanych konsulatów. Konsulat Honorowy. Stefan Henryk Brun, Generalny Konsul Honorowy (Krakowskie Przedmieście 42/44). Jan Majewski, Konsul Honorowy (Krakowskie Przedm. 42/44). Okrąg: m. st. Warszawa.

Gdynia. Konsulat Honorowy. Dr. Stanisław Damski Konsul Honorowy, ul. Waszyngotona, gmach „Żeglugi Polskiej".

Katowice. Konsulat Honorowy (Syndykat Hut Żelaznych (ul. Lompy 14). Bolesław Grodziecki, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. krakowskie, kieleckie i śląskie.

Lwów. Konsulat Honorowy (Łozińskiego 4). Konrad Łoziński, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, tarnopolskie, stanisławowskie i wołyńskie.

Łódź. Konsulat Honorowy (Piotrkowska 293). Robert Geyer, Konsul Honorowy.

Poznań. Konsulat Honorowy (Marszałka Focha 18). Mieczysław Krzyżankiewicz. Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie.

F r a n c j a.

Warszawa. Konsulat (Aleja Róż 2) Arsène Ronflard. Konsul (Flory 9/6). Ernest Triat, Wicekonsul (Chocimska 35/10). Okrąg: woj. warszawskie, łódzkie, lubelskie, białostockie, nowogródzkie, poleskie, wołyńskie i wileńskie.

Gdynia. Konsularna Agencja Honorowa (10 Lutego). Roger Paul Le Goff, Honorowy Agent Konsularny. Okrąg: Gdynia, starostwa Wejherowo, Kartuzy, Kościerzyna i Chojnice woj. pomorskiego.

Katowice Konsulat (3 Maja 23). Emmanuel Lancial, Konsul. Okrąg: woj. krakowskie, kieleckie i śląskie.

Lwów. Konsulat (Czarneckiego 4). Jean Etienne Maigret, Konsul. Okrąg: woj. lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie.

Łódź. Konsularna Agencja (Al. Kościuszki 3). Ernest Saladin, Agent Konsularny. Okrąg: m. Łódź i woj. łódzkie.

Poznań. Konsulat (Berwińskiego 1) Jean Jacques Serre, Konsul. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

Toruń. Konsularna Agencja Honorowa (Mostowa 38). Bronisław Hozakowski, Honorowy Agent Konsularny. Okrąg: m. Toruń.

G r e c j a.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Matejki 5). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgów Konsulatów Honorowych w Krakowie, Łodzi i Poznaniu.

Kraków. Konsulat Honorowy (Józefów 10). Kazimierz Bulas, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. krakowskie i śląskie.

Łódź. Konsulat Honorowy (Zachodnia 41-3). Mieczysław Jastrzębski. Konsulat Honorowy. Okrąg: woj. łódzkie

Poznań. Konsulat Honorowy (Rzeczypospolitej 1). Dr. Stanisław Slawski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

H i s z p a n j a.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne, Koszykowa 6-a m. 4.

Katowice. Wicekonsulat Honorowy. Michał Alberg. Wicekonsul Honorowy (Plac Wolności 11).

Lwów. Konsulat Honorowy Władysław Matke, Konsul Honorowy
Wilno. Wicekonsulat Honorowy Tobjasz Bunimowicz. Wicekonsul Honorowy. (Wielka 44).
Gdynia. Wicekonsulat Honorowy Czesław Raczewski Wicekonsul Honorowy. „Robur - Polskarob".
Poznań. Wicekonsulat Honorowy. Stanisław Ziołecki. Wicekonsul Honorowy. (Al. Marcinkowskiego 24).

H o l a n d j a.

Warszawa. Konsulat (Czackiego 9). P. C G. Peereboom, Konsul. Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem woj. lwowskiego, krakowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego, poznańskiego, pomorkiego, śląskiego i m. Łodzi.
Gdynia. Wicekonsulat Honorowy. François E. Giacomini, agent konsularny — tymcz. kierownik.
Lwów. Konsulat Honorowy. (Mickiewicza 10). Dr. C. Witkowski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, krakowskie, stanisławowskie i tarnopolskie.
Łódź. Wicekonsulat Honorowy (Kopernika 40). J. H. W. Teepe, Wicekonsulat Honorowy. Okrąg: m. Łódź.
Poznań. Konsulat Honorowy (Rzeczypospolitej 2). Dr. Bolesław Jagielski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie, pomorskie i śląskie.
Kraków. Wicekonsulat Honorowy (Al. Grottgera 12). J L. de Bruyn, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: m. Kraków.

H o n d u r a s.

Warszawa. Konsulat Honorowy, Mayer Miron Scheskin, Konsul Honorowy (Piękna 52—17). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

J a p o n j a.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Foksal 10). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

J u g o s ł a w j a.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Aleje Ujazdowskie 33). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem województwa poznańskiego i pomorskiego.
Poznań. Marcel Scheffs, Konsul Honorowy (Słowackiego 59). Okrąg: województwo poznańskie i pomorskie.
Lwów. Dr Bronisław Wysoczański, Konsul Honorowy, Sienkiewicza 6.

K o l u m b j a.

Warszawa. Konsulat Honorowy. Tomasz Oxiński, Konsul Honorowy (Obożna 11).

L u k s e m b u r g.

Warszawa. George Welter, Konsul Honorowy. Okrąg: Rzeczpospolita Polska (Filtrowa 71).

Łotwa.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Szkolna 6). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgów poniżej podanych konsulatów.

Gdynia. Wicekonsulat Honorowy. Mirosław Laurecki, Wicekonsul Honorowy. Nadbrzeże Duńskie „Skarbopol". Okrąg: obszar m. Gdyni.

Katowice. Konsulat Honorowy. Robert Sznapka, Konsul Honorowy, Zamkowa 14. Okrąg: obszar m. Katowic, woj. Śląskie, Kieleckie i Krakowskie.

Łódź. Konsulat Honorowy, Józef Weissfeld, Konsul Honorowy Piotrkowska 81. Okrąg: woj. łódzkie.

Wilno. Konsulat (Sierakowskiego 4). Feliks Donass, Konsul. Okrąg: woj. wileńskie, nowogródzkie i poleskie.

Poznań. Konsulat Honorowy (27 Grudnia 2). Ignacy Niedbal, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

Lwów. Konsulat Honorowy (Romanowicza 1). Wit Sulimirski, Konsulat Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, stanisawłowskie, tarnopolskie, wołyńskie.

Meksyk.

Warszawa. Juljan Brygiewicz. Konsul Honorowy (Hortensja 6). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Monaco.

Warszawa. Konsul Honorowy. Tomorowicz Władysław, Wspólna 26. Okrąg: Warszawa i województwo warszawskie. Stanisław Fuchs, Konsul Honorowy, Górnośląska 22. Okrąg: Rzeczpospolita Polska, prócz Warszawy i woj. warszawskiego.

Niemcy.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Al. Ujazdowskie 41). Okrąg: woj. warszawskie, kieleckie z wyjątkiem starostw Częstochowa i Będzin, lubelskie, białostockie, nowogródzkie, poleskie, wołyńskie i wileńskie. Biuro Paszportowe (Al. Ujazdowska 41).

Katowice. Konsulat Generalny (Sokolska 8, willa „Dame"). Dr. Wilhelm Nöldeke, Konsul Generalny. Okrąg: woj. śląskie oraz starostwa Częstochowa i Będzin woj. kieleckiego.

Kraków. Konsulat (Basztowa 14). August Schillinger, Konsul. Okrąg: woj. krakowskie, lwowskie, stanisławowskie i tranopolskie.

Łódź. Konsulat (Piotrkowska 260). Dr. Edward Baron von Berchem-Königsfeld. Konsul. Okrąg: woj. łódzkie.

Poznań. Konsulat Generalny (Zwierzyniecka 15). Dr. Alfred Lütgens, Konsul Generalny. Okrąg: woj. poznańskie.

Toruń Konsulat (Bydgoska 34-36). Dr. Ernst von Küchler Konsul. Okrąg: woj. pomorskie.

Norwegja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Foksal 3) Ludwik Spiess, Generalny Konsul Honorowy (Hipoteczna 1). Okrąg: Rzeczpospolita Polska, z wyjątkiem okresu Konsulatu w Gdyni. Bolesław Krzyżański, Konsul Honor.

Gdynia. Konsulat Honorowy. Einar Nielsen, Konsul Honorowy, Lars Usterud-Svendsen, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: starostwa Puck i Wejherowo woj. pomorskiego.

Łódź. Wicekonsulat Honorowy. Arno Kindermann, Wicekonsul Honorowy, Piotrkowska 151.

Paragwaj.

Warszawa. Konsulat Honorowy. Bronisław Berliner, Konsul Honorowy, Wspólna 9. Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Peru.

Warszawa. Konsulat Generalny Honorowy Jan Rostworowski. Generalny Konsul Honorowy, Szkolna 2. Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Łódź. Konsulat Honorowy. Ludwik Rosemberg Konsul Honorowy. Wierzbowa 18. Okrąg: woj. łódzkie.

Persja.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Aleje Ujazdowskie 36). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Portugalja.

Warszawa. Konsulat Honorowy (Foksal 14). Klemens Skalski, Konsul Honorowy. Okrąg: Rzeczpospolita Polska. Piotr Calogeras. Wicekonsul Honorowy.

Gdynia. Jan Rajmund Mack, Wicekonsul Honorowy.

Łódź. Paweł Szulc, Wicekonsul Honorowy, Zawadzka 16.

Rumunja.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Al. Ujazdowskie 47). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem woj. poznańskiego i pomorskiego.

Lwów. Konsulat Generalny (plac Marjacki 8). Georges Trajan Gallin. Konsul Generalny. OOkrąg: woj. lwowskie, stanisławowskie, tarnopolskie, wołyńskie i krakowskie.

Poznań Konsulat Honorowy (Podgórna 10). Stefan Grabski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

San Domingo.

Warszawa. Konsulat Honorowy (Nowowiejska 20). Anatol Lothe, Konsul Honorowy. Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Warszawa. Konsulat Generalny (Jasna 11). J. Klahr Huddle, Konsul Generalny.

Szwajcarja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Smolna 25). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Szwecja.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Królewska nionych Konsulatów Honorowych Konsulat Honorowy (Królewska 3). Carl Nicolaus Herslow, Generalny Konsul Honorowy. Okrąg: woj. warszawskie, łódzkie, lubelskie, kieleckie i białostockie.

Gdynia. Konsulat Honorowy. N. B. Korzon, Konsul Generalny Honorowy, ul. Świętojańska. Okrąg: woj. pomorskie.

Łódź. Wicekonsulat Honorowy (Śródmiejska 13). Maks Kon, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: m. Łódź.

Poznań. Konsulat Honorowy. Adolf Legis, Konsul Honorowy, Matejki 59. Frithiof Himmelstrand, Wicekonsul Honorowy, Mazowiecka 11. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

Katowice. Konsulat Honorowy (Stalmacha 22) Vladimir Mauve, Konsul Honorowy. Nils Conrad Fernström, Wicekonsul (Giesche Sp. Akc.). Okrąg. woj. krakowskie i śląskie.

Turcja.

Warszawa. Ambasada załatwia sprawy konsularne (Szopena 2-a). Okrąg: Rzeczpospolita Polska.

Urugwaj.

Warszawa. Konsulat Honorowy (Smolna 38). Maksymiljan Stamirski, Konsul Generalny Honorowy. Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem woj. łódzkiego.

Łódź. Konsulat Honorowy (Zachodnia 41) . Norbert Krotowski, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. łódzkie.

Węgry.

Warszawa. Poselstwo załatwia sprawy konsularne (Mokotowska 55). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgów niżej wymienionych Konsulatów Honorowych.

Katowice. Konsulat Honorowy (ul. Marszałka Piłsudskiego 5). Stanisław Beszczyński, Konsul Honorowy. Okrąg: woj śląskie.

Kraków. Konsulat Honorowy (ul. Biskupia 7). Ludwik Dyduch, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. krakowskie, kieleckie.

Lwów. Konsulat Honorowy (Akademicka 7), Juljan Nowotny), Konsul Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, tarnopolskie, stanisławowskie i wołyńskie.

Poznań. Konsulat Honorowy. Władysław Łaszczyński, Konsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

Wielka Brytanja.

Warszawa. Konsulat (Aleja Róż 10-2). Frank Savery, Konsul. Norman J. F. Leggett, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgów niżej wymienionych Wicekonsulatów.

Gdynia. Wicekonsulat Honorowy (Gmach Żeglugi Polskiej, ul Waszyngtona). Cecil Harold Jeffrey, Wicekonsul Honorowy.

Katowice. Wicekonsulat (3 Maja 33). Cyril Ogden Wakefield-Harrey, Wicekonsul. Okrąg: woj. śląskie; starostwa: będzieńskie, częstochowskie, olkuskie, miechowskie i włoszczowskie woj. kieleckiego, oraz starostwa: bialskie, chrzanowskie, Kraków miasto i okrąg, makowskie, nowotarskie, oświęcimskie, wadowickie, wielickie, żywieckie woj. krakowskiego.

Lwów. Wicekonsulat Honorowy (Koralnicka 8). B. Taylor, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: woj. lwowskie, stanisławowskie oprócz starostwa drohobyckiego, tarnopolskie i krakowskie oprócz wszystkich starostw, należących do okręgów Wicekonsulatu w Katowicach i okrąg b. Wicekonsulatu w Borysławiu.

Łódź. Wicekonsulat Honorowy (Piotrkowska 271) Ernest Gilbert, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: woj. łódzkie oprócz starostwa kaliskiego, kolskiego, konińskiego, słupeckiego i tureckiego.

Poznań. Wicekonsulat Honorowy (Uniwersytet). Bernard Wilfred Arbuthnot-Massey, Wicekonsul Honorowy. Okrąg: woj. poznańskie i pomorskie.

W ł o c h y.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Ambasadzie (Pl. Dąbrowskiego 6). Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem województw: krakowskiego, kieleckiego, śląskiego, łódzkiego, poznańskiego i pomorskiego.

Katowice. Konsulat. Giorgo Benzoni Konsul. Okrąg: woj. kieleckie, krakowskie i śląskie.

Łódź. Konsulat Honorowy. Stefan Osser, Konsul Honorowy (Kilińskiego 222). Okrąg: woj. łódzkie, poznańskie i pomorskie.

Lwów. Konsulat. Kierownik Konsulatu (mieszka w Katowicach).

Gdynia. Arturo Stella, Agent Konsularny, ul. Świętojańska 1.

Z w i ą z e k S o c j a l i s t y c z n y c h R e p u b l i k R a d.

Warszawa. Wydział Konsularny przy Poselstwie (Poznańska 15). Boris Podolsky, Kierownik Wydziału Konsularnego, Sergiej Pawłowicz. Zastępca Kierown. Okrąg: Rzeczpospolita Polska z wyjątkiem okręgu Konsulatu we Lwowie.

Lwów. Konsulat (Nabielska 27). Konsul Piotr Switnew. Golub, Wicekonsul. Okrąg: woj. lwowskie, wołyńskie, tarnopolskie, stanisławowskie, krakowskie i lubelskie.

Gazownia Miejska

m. st. Warszawy

podaje do wiadomości, że w każdą środę (z wyjątkiem miesięcy letnich —lipca i sierpnia) o godz. 17 (5-ej po południu) odbywają się w sali pokazów przy ulicy Kredytowej Nr. 3

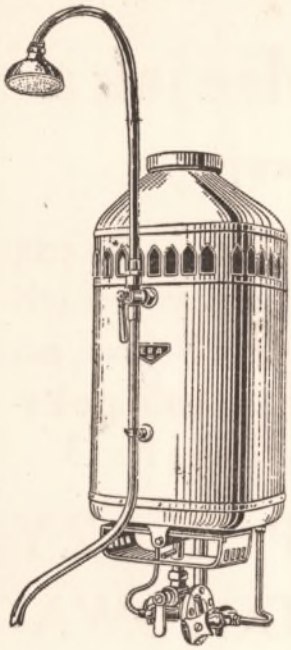
BEZPŁATNE POKAZY OSZCZĘDNEGO GOTOWANIA I PIECZENIA NA GAZIE

oraz

sposobu używania pieców kąpielowych i żelazek do prasowania.

Dla pań, które życzą sobie dokładnie zapoznać się ze sposobem gotowania i pieczenia na gazie, Dyrekcja Gazowni Miejskiej urządza bezpłatne kursy (3 wykłady) w godzinach przedpołudniowych, a dla służby domowej w godz. wieczornych.

Zgłoszenia na te kursy należy kierować do Sklepu Głównego Gazowni, ul. Kredytowa 3, piśmiennie lub telefonicznie, Nr. 600-01, podając dokładny adres.

GAZOWNIA MIEJSKA

m. st. Warszawy

poleca

oszczędnościowy

piec kąpielowy

„ERA".

Najwyższa sprawność,
estetyczny wygląd,
dogodne warunki sprzedaży.

Cena pieca zł. 250.--

WYDZIAŁ SPRZEDAŻY
Kredytowa Nr. 3
TELEFON 6.00-01.

INFORMACJE OGÓLNE

OPŁATY I TARYFY

GAZOWNIA
MIEJSKA
m. st. Warszawy
oszczędnościowy
piec łazienkowy
„ERA".

Najwyższa sprawność,
estetyczny wygląd,
dogodne warunki sprzedaży.

Cena pieca zł. 250.–

WYDZIAŁ SPRZEDAŻY
Kredytowa Nr. 3
TELEFON 6.00-01.

RACHUBA CZASU I RÓŻNICA CZASÓW W RÓŻNYCH PAŃSTWACH

(w godzinach i minutach).

Od dnia 1 czerwca 1922 roku w myśl uchwały Sejmu obowiązuje w Polsce czas środkowo-europejski, obliczony według południka przechodzącego przez miasto Görlitz w Niemczech. Czas ten jest wcześniejszy o godzinę od czasu uniwersalnego, używanego we Francji, Belgji, Anglji, Hiszpanji, Portugalji, obliczonego według południka, przechodzącego przez Greenwich około Londynu.

Gdy w Polsce, w Niemczech, Szwecji, Norwegji, Danji, Austrji, Czechosłowacji, Węgrzech, Szwajcarji, Jugosławji, Afryce Południowo-Zachodniej jest południe, wówczas w krajach, mających czas uniwersalny, czyli zachodnio-europejski (Anglja, Francja, Belgja, Hiszpanja, Portugalja, Algier), jest godzina 11 przed południem. W Rosji, Finlandji, Estonji, Łotwie, Bułgarji, Rumunji, Turcji, w Egipcie i Afryce Południowej, mających czas wschodnio-europejski, wcześniejszy o dwie godziny od uniwersalnego, obliczony według południka, przechodzącego przez Połkowo pod Leningradem, jest wówczas godzina 13 popołudniu. W Stanach Zjednoczonych Ameryki północnej na zachodzie jest wówczas godzina 4 rano; w górskich stanach Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, w Kanadzie do 82° długości zachodniej w Peru, Chili, stanach Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i w środkowej Kanadzie — godz. 6 rano; na wschodzie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i w górskiej Kanadzie — godz. 5 rano; w środkowych Panamie, zachodniej, Brazylii — godz. 7 rano; w środkowej Brazylji i na wybrzeżach Kanady — 8 rano; we wschodniej Brazylji — godz. 9 rano; w Japonji — godz. 20; w Nowej Zelandji — godz. 22.30.

Odległość stolic państw od Warszawy.

Stolica	*Odległość w klm.*	*Stolica*	*Odległość w klm.*
Wiedeń	698	Kowno	495
Bruksela	1370	Luxemburg	1401
Londyn	1736	Ryga	821
Dublin	2274	Monaco	2139
Sofja	1837	Berlin	569
Praga	778	Oslo	1669
Kopenhaga	1016	Lizbona	3518
Tallin	1289	Bukareszt	1318
Paryż	1638	Berno	1567
Ateny	2428	Stockholm	1575
Madryt	3093	Angora	2896
Haga	1247	Budapeszt	850
Rzym	1977	Moskwa	1300
Belgrad	1218	W. M. Gdańsk	400

OPŁATY STEMPLOWE

według jednolitego tekstu **Ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych.** (Dz. U. R. P. 2932 r. Nr. 41, poz. 413).

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
139	**Adoptacja** (przysposobienie)	5 zł.
155	**Akta stanu cywilnego** — wydane przez urząd stanu cywilnego:	
	1) w województwach: poznańskiem, pomorskiem i na Górnym Śląsku — od każdego zaświadczonego aktu urodzeń, zaślubin lub śmierci zasadniczo	1 zł.
	2) na innych obszarach: a) jeżeli koszty utrzymania urzędu stanu cywilnego ponosi państwo po	3 zł.
	b) jeśli kosztów utrzymania urz. st. cyw. państwo nie ponosi — po	1 zł.
114, 130, 133	**Alimentacyjna umowa:** gdy dotyczy małżonka, dzieci lub innych osób, których utrzymanie należało z ustawy do tego, kto w umowie zobowiązuje się do ponoszenia kosztów utrzymania, a umowę zawarto poza sądem, lub w sądowem, postępowaniu niespornem— od wartości zaświadczeń (art. 6—11) . . .	0,5%
	Ugoda o alimentację w sporze sądowym — nie podlega opłacie stemplowej; jeżeli umowa alimentacyjna ma charakter darowizny — podlega podatkowi od darowizn.	
128 ust. II.	**Asygnacja** (zlecenie wypłaty t. zw. „Kasa płaci") bez daty albo z datą późniejszą niż dzień wręczenia odbiorcy, lub też płatna w oznaczonym terminie (nie za okazaniem)— od sumy . . . . . pozatem — wolna.	0,3%
118	**Asygnacja kasowa** (dowód lokacyjny): — potwierdzenie przyjęcia na oprocentowanie sumy wyższej, niż 100 zł.	20 gr.
	na 100 zł. lub niżej	wolna
66, 69, 70	**Cesja** (przelew) wierzytelności pieniężnej powyżej 20 zł. — od wartości świadczenia wzajemnego, gdy go zaś nie wymieniono, od nominalnej sumy wierzytelności	1%
	na 20 zł. lub niżej	wolna

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
64, 65	**Ciała kopalne** umowa o: a) ustanowienie lub przelew prawa do wydobywania ciał kop. albo o ustalenie odszkodowania dla właściciela gruntu — od sumy wynagrodzenia (art. 6—10 i 12) bez doliczenia olbory, procentów brutto i t. p. świadczeń	2%
	b) o przelew prawa do oznaczonej, liczbowo lub procentowo, części wydobytych ciał kopalnianych (olbory, procentów brutto i t. p.) od sumy wynagrodzenia	1%
128	**Czek** — zasadniczo wolny; jeśli jednak został odbiorcy przed datą jego wystawienia albo, jeśli w czeku na rzecz określonej osoby lub na jej zlecenie wystawca jest zarazem trassatem — od sumy	0,3%
	Darowizna — nie podlega opłacie stemplowej, lecz podatkowi od darowizn (p. ust. z dn. 29.IX. 1920 r. Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 299 i ustawy dodatkowe)	
114	**Długu uznanie** od sumy	0,5%
84, 86, 87	**Długu gruntowego albo rentowego** ustanowienie (§§ 1191 — 1203 kod. cyw. niem.) od sumy wierzytelności	0,5%
131, 132	**Dział** majątku wspólnego — gdy wspólność nie wynikła ani z dziedziczenia, ani z zapisu, ani z darowizny lecz z innych tytułów (kupna, spółki) — od nadwyżki jaką każda z osób otrzymuje ponad wartość swej części idealnej:	
	a) gdy dział tyczy się nieruchomości . .	4%
	b) „ „ „ się ruchomości . . .	1%
	pozatem wolny.	
88	**Dzierżawa** (najem) — od sumy czynszu, z doliczeniem wszelkich świadczeń . . .	1%
12, 52, 58	**Dzierżawa wieczysta** (emphiteuza) ustanowienie lub przeniesienie prawa wieczystej dzierżawy — od wartości	4%
145, 154	**Godziny policyjnej** przedłużenie.	
	a) podanie	5 zł.
156 p. 6	b) zezwolenie na czas dłuższy, niż 3 doby .	50 zł.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	Górnictwo:	
146 p. 2.	a) podanie o nadanie uprawnień górniczych	10 zł.
15 p 7.	b) akt nadania górniczego	25 zł.
	Hipoteki — ustanowienie w osobnym dokumencie	
	1) przez dłużnika:	
84—87 139	a) gdy od obligu, który dotyczy tej wierzytelności należną opłatę stemplową zapłacono	5 zł.
	b) gdy nie zapłacono opłaty stemplowej od obligu — od sumy	0,5%
	c) gdy hipoteczne zabezpieczenie znajduje się w treści obligu, to zabezpieczenie nie podlega osobnej opłacie (art. 2 ust. drugi); podlega zaś oblig.	
139	Zezwolenie na wykreślenie z hipoteki sumy nad 100 zł. do 1000	2 zł.
	sumy ponad 1000 zł. lub gdy wartość nie jest wymieniona	5 zł.
	2) nie przez dłużnika lecz przez osobę trzecią, dla wierzytelności, która już istnieje:	
	a) jeśli nie zapłacono opłaty stemplowej od obligu tyczącego się tej wierzytelności — od sumy wierzytelności.	0,5%
	b) jeśli od obligu, który tyczy się tej wierzytelności zapłacono należną opłatę stemplową — od sumy wierzytelności .	0,1%
	3) przez dłużnika lub osobę trzecią, dla wierzytelności, która jeszcze nie istnieje (kaucja):	
	a) zasadniczo — od sumy kaucji	0.1%
	b) na zabezpieczenie kredytu wekslowego; kaucja służbowa; na zabezpieczenie prawidłowego wykonywania obowiązków opiekuna lub kuratora; na zabezpieczenie należności ubocznych (n. p. procentów), jeśli od obligu opłatę uiszczono; na zabezpieczenie wierzytelności mogących wyniknąć z otwartego kredytu, jeśli zapłacono opłatę stemplową od umowy o otwarcie kredytu — od aktu	5 zł

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
69, 115	**Indos** — na wekslu, przekazie, czeku, obligu przenośnym za pomocą indosu, dokumencie przewozowym i składowym dowodzie posiadania; . . . . . na składowym dowodzie zastawniczym (warrancie) pierwszy indos podlega — jak weksel	wolny
114	**Kary umownej** (wadjalnej) ustanowienie:	
	a) w osobnym dokumencie	0,5%
	b) w tym samym dokumencie co ustanowienie zobowiązania — (art. 2)	wolne
	Karta łowiecka:	
145	a) jednodniowa	5 zł.
154	b) na czas dłuższy niż jeden dzień . . .	10 zł.
156 p. 8	c) dla funkcjonarjuszów lasów państwowych oraz dla zaprzysiężonej prywatnej straży leśnej	wolna
130	**Małżeńskie umowy majątkowe:** o wspólność majątkową małżeńską tak między żyjącymi jak i na przypadek śmierci:	
	a) gdy tyczą się majątku teraźniejszego wartości wyższej niż 10.000 zł. lub także majątku dorobkowego — od wartości majątku poddanego wspólności	1%
	b) gdy wspólność tyczy się tylko majątku dorobkowego albo teraźniejszego, czystej wartości 10.000 zł. lub mniej — od aktu . .	10 zł.
12	**Nieruchomości** (grunt i przedmioty z nim złączone; prawo wieczystej dzierżawy; prawo zabudowy; prawo żądania, by rzecz nieruchoma oddaną została na własność; prawo do nieruchomego majątku spadkowego).	
25 p. 1	I. 1) Pisemna umowa o nabycie własności tytułem:	
56,65	a) kupna sprzedaży,	
	b) wniesienia jako wkładu rzeczowego do spółdzielni,	
70	c) zamiany,	
96	d) składki ubezpieczeniowej,	
101	e) świadczenia wzamian za rentę dożywotnią,	
133	f) ugody,	
52 p. 1.	g) spłaty długu (in solutum datio),	
52 p. 1.	h) licytacji dobrowolnej,	

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
63	i) drogą przewłaszczenia (powzdania),	
63	k) drogą oświadczenia zgody z § 873 kod. cyw. niem.	
52 p 2.	2) Akt licytacji przymusowej.	
25 p. 3.	3) Orzeczenie sądowe w toku egzekucji, na mocy którego nieruchomość przechodzi na własność wierzyciela (n. p. po dwuch bezskutecznych licytacjach w dzieln. rosyj.) lub zostaje sprzedaną z wolnej ręki.	
54 p. 4.	4) Orzeczenie sądowe, zastępujące umowę o przeniesienie własności.	
	a) wydane w toku egzekucji (§ 367 austr. ord. egz. § 894 niem. proc. cywiln.),	
55 p. 4. 163	b) tyczące się prawa wykupu majątków rodowych (art. 1349 do 1378 kod. cyw. rosyjsk., §§ 1442 do 1443 proc. cyw. ros.),	
54 p. 4.	c) wydane z powodu uchylania się od zawarcia notarjalnego aktu sprzedaży w b. dzieln. ros. (art. 3 ust. z dn. 2.VII. 1924 Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 699).	
52 p. 5	5) Wyroki sądów polubownych, skutkujące przejście własności nieruchomości.	
52 p. 6.	6) Akta wywłaszczenia i inne orzeczenia władz administracyjnych przenoszące własność (n. p. art. 17 ust. z dn. 20.VII. 1924 r. Dz. Ust. Nr. 63, poz. 617).	
52 p. 7.	7) Pisemne umowy lub jednostronne oświadczenia, stwierdzające wykonanie prawa: a) odkupu, b) od sprzedaży lub c) pierwszeństwa kupna.	
52 ust. II.	8) Przelew prawa do nieruchomości, pochodzącego z umowy lub z licytacji.	
52 ust. III.	9) Zezwolenie przez właściciela tabularnego na wpis prawa własności na obszarze b. zaboru austr. na rzecz osoby która od osoby trzeciej nabyła prawo, by nieruchomość została jej oddana na własność..	
	Opłata wynosi: A) zasadniczo	4%
58 ust. I i II	B) Gdy chodzi o sprzedaż niewydzielonej (idealnej) części nieruchomości, nabytej przez sprzedawcę drogą dziedziczenia, zapisu lub darowizny osobie, mającej udział w tej nieruchomości z tych samych tytułów, lub gdy idzie o oddanie w miejsce zapłaty z powyższych tytułów	0,5%

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
58 ust. III.	C) Nabycie nieruchomości przez osoby prywatne lub gdy chodzi o sprzedaż, albo o uzupełnienie karłowatego gospodarstwa na zasadach ustawy o wykonaniu reformy rolnej	1%
58 ust. IV.	D) Gdy chodzi o nieruchomość nabytą na licytacji jeśli dokument sporządzono w ciągu trzech tygodni po licytacji — od całej ceny sprzedaży	0,2%
55	E) Gdy nieruchomość nabywa państwo obce na cele urzędowania swego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub konsularnego — od całej ceny nabycia . . . . . (za opłatę tę odpowiedzialny jest sprzedawca).	2%
58 ust. V.	F) Gdy chodzi o nieruchomość położoną zagranicą — od aktu	5 zł.
106	II. Wniesienie nieruchomości do **spółki** jako wkładu rzeczowego — niezależnie od opłaty przewidzianej dla spółek — od wartości nieruchomości	2%
52p.7ust.ost.	III. Gdy wraz z nieruchomością przenosi się własności **przynależności**, to od wartości przynależności.	1%
12	Jeżeli przedmiotem przeniesienia jest gospodarstwo rolne wraz z przynależnościami, to wartość nieruchomości nie może być przyjęta w kwocie niższej, niż $^9/_{10}$ części ogólnej wartości nieruchomości wraz z przynależnościami, podanej przez podatnika.	
139	**Notarjalne**, notarjalnie uwierzytelnione lub zgłoszone do rejestracji akty: jeżeli nie podlegają innej opłacie, przewidzianej w części drugiej ustawy, a opiewają na sumę wyższą, niż 100 zł., to w każdym razie podlegają:	
	a) od sumy lub wartości od 100 do 1000 zł.	2 zł.
	b) „ „ „ „ ponad 1000 zł., lub gdy w akcie nie wyrażono sumy	5 zł.
145	**Obcokrajowcy:**	
	a) podanie o nabycie nieruchomości przez obcokrajowców	5 zł.
156 p. 3	b) zezwolenie na nabycie nieruchomości — od sumy nabycia	1%
	nie więcej jednak niż	500 zł.
145	c) podanie o nadanie obywatelstwa polskiego	5 zł.
156 p. 1	d) akt nadania obywatelstwa polskiego . .	50 zł.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
114, 121, 115	**Obligi:**	
	a) zasadniczo — od sumy	0.5%
	b) oblig na pożyczkę, udzieloną pod zastaw towarów osobie, która zajmuje się sprzedażą towarów tego rodzaju i z tego powodu podlega podatkowi przemysłowemu, lub jest od tego podatku ustawą zwolniona — od sumy wierzytelności . . .	0,3%
	c) obligi na zlecenie (przenośne zapomocą indosu) — jak weksle,	
116	d) obligi na pożyczki, otrzymane od gminnej kasy pożyczkowo oszczędnościowej, lub od należącej do związku rewizyjnego spółdzielczej instytucji drobnego kredytu — od sumy wierzytelności	0,3%
120	e) obligi na pożyczki, udzielane w listach zastawnych, lub w obligacjach fundowanych przez instytucję emitującą tę obligację	wolne
	f) obligi na pożyczki konwersyjne podlegają tylko opłacie od nadwyżki, jeśli od obligu poprzedniego opłatę zapłacono,	
114	**Obligacje:** krajowe lub zagraniczne przeniesione do kraju — od sumy zobowiązania .	0,5%
3	**Odpisy:**	
	a) dokumentów, podlegających opłacie zasadniczo	wolne
154	b) zaświadczenie, umieszczone, na odpisie przez urząd skarbowy, że od pierwopisu uiszczono opłatę stemplową — od zaświadczenia	5 zł.
157	c) zaświadczenie urzędowe zgodności odpisu z pierwopisem, umieszczone przez:	
	1) sąd — podlega opłatom sądowym,	
	2) notarjusza — od każdej stronicy pełnej lub zaczętej	50 gr.
	3) inny urząd państwowy — jeśli urząd także sporządził odpis — od każdej stronicy pełnej lub zaczętej	2 zł
	jeśli odpis sporządziła sama strona: poświadczenie przez notarjusza od każdej stronicy pełnej lub zaczętej	50 gr.
	poświadczenie przez inny urząd od każdej stronicy pełnej lub zaczętej	1 zł.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
134	**Otwarcie kredytu:** dokument stwierdzający umowę o otwarcie kredytu oznaczonego sumą maksymalną (n. p. od sumy 1000 zł.):	
	a) wekslowy — od aktu	5 zł.
	b) kredytu innego rodzaju — od sumy kredytu	0,1%
	Przyrzeczenie udzielania pożyczki w sumie ściśle określonej (np. „w sumie 10.000 zł")	wolne
75 ust. III i IV.	**Papiery wartościowe** (akcje obligacje, listy zastawne, losy kuksy — z wyjątkiem kuksów dawnego typu — i t. p.).	
	I. 1) Ustna lub pisemna umowa o sprzedaż dostawę lub zamianę, jakoteż wykonanie przez komisanta, zlecenia sprzedaży, kupna lub zamiany, jeśli choć jedna z osób zainteresowanych wykonywa czynności bankierskie albo umowę zawartą za pośrednictwem maklera przysięgłego, podlega:	
79 ust. II.	a) gdy obaj kontrahenci są bankami, a chodzi o akcje kuksy lub inne papiery o niestałem oprocentowaniu	0 05%
	— o papiery o stałem oprocentowaniu .	0,01%
79 a. b.	b) gdy tylko jeden z kontrahentów jest bankiem, a chodzi o papiery o niestałem oprocentowaniu	0,2
	— chodzi o papiery o stałem oprocentowaniu	0,05
79 ust III	c) gdy tylko jeden z kontrahentów jest bankiem, a umowę zawarto za pośrednictwem maklera przysięgłego lecz poza giełdą i chodzi:	
	— o papiery o niestałem oprocentowaniu	0.5%
	— o stałem oprocentowaniu	0,1%
	d) umowa o zamianę podlega opłacie dwukrotnej.	
	2) Gdy żaden z kontrahentów nie jest bankiem, a umowę zawarto poza giełdą, podlega tylko.	
75a	a) pisemna umowa o sprzedaż, dostawę lub zamianę,	
76	b) sprzedaż lub zamiana stwierdzone: indosem na papierze wartościowym imiennym; pisemnem zawiadomieniem instytucji emitującej o dokonanym przelewie lub pisemnem przejęciem przelewu przez	
75b	instytucję emitującą.	

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
66 p. 2.	c) akt sprzedaży licytacyjnej,	
75b 66 p. 3.	d) orzeczenie sądowe w toku egzekucji, na mocy którego pap. wart. dłużnika przechodzą na własność wierzyciela lub zostają sprzedane z wolnej ręki, .	
75 ust. II i V	e) pismo stwierdzające oddanie pap. wart. wierzycielowi na spłatę długu,	
76	f) świadectwo pogodzenia papieru wartościowego.	
	Opłata wynosi przy papierach o niestałem oprocentowaniu	0,05%
	— o stałem oprocentowaniu	0,1%
	Zamiana podlega opłacie dwukrotnej.	
	Podstawę obliczenia opłaty stanowi przy sprzedaży i oddaniu w miejsce zapłaty — łączną wartość wszystkich zobowiązań kupującego, bez wliczania jednak wartości odsetek bieżących oraz wartości kuponów płatnych a nie odciętych (art. 78a).	
	W innych przypadkach — wartość podana przez podatnika jeśli jest wyższą od przeciętnego kursu najbliższej giełdy z dnia poprzedniego; w braku tegoż — od najbliższego kursu z ostatnich trzech dni; gdy i tego brak — od wartości ustalonej na podstawie opinji Izby Przemysłowo - Handlowej (art. 6, 8, 75 ustęp pierwszy).	
3,76 ust. II.	Jeśli od umowy o sprzedaż lub zamianę papierów wartościowych uiszczono już opłatę stemplową, a następnie umowę taką stwierdzono indosem lub pisemnem zawiadomieniem instytucji emitującej o dokonanym przelewie, albo pisemnem przyjęciem przelewu przez instytucję emitującą, to pisma te są wolne od opłaty.	
110. 114	II. Przeniesienie do kraju papierów wartościowych zagranicznych — od wartości nominalnej:	
	a) akcyj	2%
	b) listów zastawnych i innych obligacyj . .	0,5%
111—113	**Pełnomocnictwo:**	
	a) zasadniczo	5 zł.
	b) upoważniające wyłącznie do zastępstwa przed sądem lub innym urzędem publicz.	3 zł.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	c) upoważniające wyłącznie do zastępstwa w sprawie, należącej w I instancji do sądu grodzkiego lub sędziego pokoju albo do sądu przemysłowego lub kupieckiego, do sądu pracy lub do urzędu rozjemczego do spraw najmu, jeżeli wartość sporu przewyższa 100 zł.	1 zł.
	d) upoważnienie do odbioru sumy pieniężnej przewyższającej 500 zł. . . . . Wzórpis pełnomocnictwa podlega tej samej opłacie co i pierwopis. Upoważnienie na odbiór sumy do 500 zł., jak również	1 zł.
	e) upoważnienie na odbiór sum, wypłaconych z tytułu stosunku służbowego albo wkładki w P. K. O., tudzież przesyłki pocztowej — wolne od opłaty.	
	Podanie:	
145 p. 1	a) zasadniczo — od podania bez względu na ilość arkuszy	5 zł.
145 p. 2	b) od każdego załącznika, od każdego dalszego egzemplarza podania lub odpisu podania wraz z niem złożonych — po . .	50 gr.
148	Jeśli podanie wnosi kilka osób a nie pochodzi od współwłaścicieli w sprawie ich wspólnego majątku, ani żądanie nie opiera się na tych samych tytułach prawnych, podlega opłacie tylokrotnej, przez ile lub w imieniu ilu osób zostało wniesione,	
	c) podanie ponowne przy którem jedynie przesyła się załączniki potrzebne do załatwienia pierwszego podania — jest wolne; załączniki podlegają jednak po . .	50 gr.
	d) podanie: 1) o zezwolenie na prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego, albo na urządzenie lub zmianę instalacji, jeżeli załatwianie takiego podania wymaga oględzin na miejscu, 2) o wpis do księgi wodnej, 3) o nadanie uprawnień górniczych	10 zł.
	e) odwołania (reklamacje) dotyczące podatku, opłaty, cła:	
	1) jeśli suma sporna nie przewyższa 50 zł.	wolne
	2) przy sumie spornej wyższej niż 50 zł. do 100 zł.	50 gr

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	3) przy sumie ponad 100 zł.	2 zł.
	załączniki do powyższych podań . .	wolne
	4) podania innej treści, tyczące się danin publicznych	3 zł
	każdy załącznik do nich	50 gr.
158	Protokuły, zastępujące podania, podlegają takiej samej opłacie jak i podania.	
	Podpisy: zaświadczenia własnoręczności podpisu dokonane przez:	
	a) sąd — podlega opłatom sądowym.	
	b) przez notarjusza — wolne; wolne jest również równocześne z podpisem zaświadczenie notarjusza zdolności osobistej,	
	c) przez inny urząd państwowy:	
	za jeden podpis	1 50 gr.
	za dwa podpisy	3 zł.
	za trzy podpisy	4.50 gr.
	za cztery lub więcej	5 zł.
136—139	**Pokwitowanie:** a) zasadniczo	25 gr.
72,90	1) stwierdzające wykonywanie umowy kupna sprzedaży lub świadczenia usług podlegają opłatom stemplowym według przepisów dla rachunków;	
87	2) którem wierzyciel potwierdza odbiór rzeczy oddanej w zastaw — jak zastaw;	
93	3) którem przewoźnik potwierdza odbiór przedmiotów do przewozu — jak przewozowe dokumenty;	
95	4) którem stwierdzono przyjęcie rzeczy na skład — jak skład;	
114	5) którem dłużnik stwierdza otrzymanie pożyczki — jak obligi;	
118	6) którem przedsiębiorstwa bankierskie stwierdzają przyjęcie pieniędzy na oprocentowanie — jak asygnaty kasowe;	
134	7) z przyjęcia zadatku w osobnem piśmie, po sporządzeniu umowy, której dotyczy zadatek — jak zwykłe kwity; jeśli wystawiono go przed sporządzeniem umowy pisemnej — jak umowa przygotowawcza;	
139	8) kwit z zezwoleniem na wykreślenie prawa zastawu, patrz hipoteka.	

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
117	**Poręka**	5 zł.
81	**Prawa na rzeczy cudzej** (służebność gruntowa, prawo użytkowania, używania lub mieszkania, albo służebność ograniczona i ciężar rzeczowy z wyjątkiem olbory, procentów brutto i t. p.):	
	a) umowa o ustanowienie lub przeniesienie — od wartości świadczeń wzajemnych .	1%
	b) gdy nieruchomość znajduje się zagranicą	5 zł.
87	c) na obszarze b. zaboru niem. na równi z umową stoi wniosek o wpis prawa rzeczowego w księdze wieczystej lub w rejestrze okrętowym.	
159	**Protesty** (weksli, czeków i t. p.) sporządzane przez:	
	a) sąd — podlegają opłatom sądowym,	
	b) notarjusza: gdy suma dokumentu nie przewyższa 250 zł.	wolne
	powyżej 250 zł. do 500 zł.	50 gr.
	„ 500 „ „ 1000 „	1 zł.
	„ 1000 „ „ 2000 „	2 zł.
	„ 2000 „ „ — „	3 zł.
	od każdego zaprotestowanego dokumentu.	
4, 139	**Przedłużenie** terminu płatności długu podlega opłacie tylko wówczas, gdy jest notarjalnym dokumentem — jak one.	
126	**Przekaz**, t. j. zlecenie pisemne wypłacenia sumy pieniężnej lub wydania papierów wartościowych, albo innych rzeczy zamiennych:	
	1. jeżeli a) jest przenośny zapomocą indosu, b) został pisemnie przyjęty przez osobę, której przekaz wykonać zlecono lub c) jest płatny okazicielowi — od sumy przekazanej, względnie wartości papierów lub rzeczy zamiennej	0,3%
	Gdy osoba, której przekaz wykonać zlecono, wykonywa czynności bankowe . . .	wolny
	2. w innych przypadkach.	
	gdy kwota nie przewyższa 500 zł. . . .	wolny
	przy sumie ponad 500 zł.	1 zł.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
92,93	**Przewozowe dokumenty:** a) bilet lub inny dokument, uprawniający do jazdy statkiem morskim z wyjątkiem przybrzeżnych), wystawiony przez przedsiębiorcę okrętowego, mającego siedzibę w Polsce lub tu działającego przez swe przedstawicielstwo lub przez pełnomocnika lub komisanta, a wręczony bądź w Polsce, bądź zagranicą osobie w Polsce zamieszkałej — od sumy wynagrodzenia za przewóz i inne usługi na rzecz pasażera;	2%
	b) list przewozowy (lub inny dokument), sporządzony przez przesyłającego, a wręczony przewoźnikowi, o ile chodzi:	
	1) o przesyłki kolejowe, należące do kategorji przesyłek drobnych, oraz o wszelkiego rodzaju przesyłki niekolejowe od każdego arkusza	10 gr
	2) o przesyłki kolejowe, nie należące do przesyłek drobnych od każdego arkusza .	1 zł.
72, 74, 90, 91	**Rachunki:** podlegają opłacie tylko wówczas, gdy dotyczą sprzedaży, lub świadczenia usług, a zarazem:	
	a) gdy umowa, której wykonanie stwierdza rachunek została zawartą ustnie, albo	
	b) gdy umowę taką bądź sprzedawca, bądź nabywca zawarł w zakresie swego przedsiębiorstwa, podlegającego podatkowi przemysłowemu, lub ustawą zwolnionego od tego podatku, a pismo, stwierdzające tę umowę, jest podpisane tylko przez jedną stronę i przytem nie jest ani sporządzone, ani uwierzytelnione sądownie lub notarjalnie, albo.	
	c) gdy od umowy pisemnej, podlegającej opłacie, nie zapłacono należnej opłaty.	

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	Opłata wynosi:	
	I. Gdy zachodzą warunki wymienione wyżej pod b), a sprzedaż nie tyczy się lasu na wyrąb:	
	przy należności do 20 zł.	wolny
	ponad 20 zł. „ 50 „	10 gr.
	„ 50 „ „ 100 „	20 „
	„ 100 „ „ 150 „	30 „
	„ 150 „ „ 200 „	40 „
	„ 200 „ „ 250 „	50 „
	„ 250 „ „ 300 „	60 „
	„ 300 „ „ 350 „	70 „
	„ 350 „ „ 400 „	80 „
	„ 400 „ „ 450 „	90 „
	„ 450 „ „ 500 „	1.00 zł.
	„ 500 „ „ 550 „	1.10 „
	„ 550 „ „ 600 „	1.20 „
	„ 600 „ „ 650 „	1.30 „
	„ 650 „ „ 700 „	1.40 „
	„ 700 „ „ 750 „	1.50 „
	„ 750 „ „ 800 „	1.60 „
	„ 800 „ „ 850 „	1.70 „
	„ 850 „ „ 900 „	1.80 „
	„ 900 „ „ 950 „	1.90 „
	„ 950 „ „ 1000 „	2.00 „
	„ 1000 „ od każdych pełnych lub zaczętych 50 zł. po . . .	10 gr.
	II. Gdy nie zachodzą warunki wymienione pod b), albo gdy chodzi o sprzedaż lasu na wyrąb — od sumy	1%
	Rachunki, wynikające ze sprzedaży przedmiotów monopolu państwowego, gdy monopol jest sprzedawcą lub nabywcą; na należność pracownika wobec służbodawcy, wynikającą ze stosunku służbowego; wynikające ze sprzedaży papierów wartościowych, zagranicznych środków płatniczych, lub złota i srebra w sztabach; aptekarzy na receptach; szpitali nie będących przedsiębiorstwami zarobkowemi, co do kosztów leczenia .	wolne
	Rachunek bieżący: dowody przyjęcia pieniędzy na rachunek bieżący, jak asygnaty kasowe.	

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
7,101	**Renta dożywotnia** (z wyjątkiem umów zawartych z zakładem ubezpieczeń, które podlegają jak ubezpieczenia) od umowy — od wartości rzeczy, które otrzymuje ten, kto zobowiązał się płacić rentę	2%
	Jeśli w zamian za rentę daje się nieruchomość położoną w Polsce — jak nieruchomości.	
66,74	**Ruchomości:**	
	1) pisemna umowa sprzedaży, dostawy lub zamiany;	
	2) akt licytacyjny sprzedaży;	
	3) orzeczenie sądowe, na mocy którego w toku postępowania egzekucyjnego rzecz, będąca własnością dłużnika, przechodzi na własność wierzyciela, lub zostaje sprzedana z wolnej ręki;	
	4) pisemne oddanie rzeczy na własność, celem spłacenia długu;	
	5) pisemne zrzeczenie się prawa do rzeczy wzamian za pieniądze, lub inną rzecz ruchomą — podlegają opłacie:	
	a) zasadniczo — od wartości	1%
69 p. I.	b) jeśli umowę (z wyjątkiem umów o sprzedaż lasu na wyrąb), sprzedawca lub kupujący zawiera w zakresie swego przedsiębiorstwa, podlegającego podatkowi przemysłowemu, lub ustawą od niego zwolnionego — od wartości rzeczy	0,2%
69 p. 4	Jeśli umowa tego rodzaju jest podpisana tylko przez jedną ze stron i nie jest ani sporządzona, ani uwierzytelniona sądownie lub notarjalnie (korespondencja kupiecka), to jest wolna od opłaty, a podlegają wynikające z niej rachunki lub pokwitowania;	
67 p 2	c) jeśli umowa dotyczy sprzedaży niewydzielonej (idealnej) części rzeczy, nabytej przez darowizny osobie, mającej udział w tejże rzeczy z tych samych tytułów — od wartości rzeczy .	0,5%

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
67 ust. II.	d) karty umowy, sporządzone przez maklera przysięgłego, a tyczące się tranzakcyj giełdowych, zawartych na giełdzie towarowej — od karty . . .	50 gr.
95	**Skład:** u osoby trudniącej się zawodowo przechowywaniem rzeczy (pisemna umowa, świadectwo depozytowe, składowy dowód posiadania) i t. p.	
	a) jeśli przyjęto na skład papiery wartościowe — od nominalnej wartości . . .	0,02%
	b) inne rzeczy ruchome — od aktu . . . Jeśli dokument wystawił Bank Polski — wolny.	1 zł.
89	**Skrzynki depozytowe** (safes) — najem ustny lub pisemny — od umówionej ceny na cały czas najmu	10%
103	**Spółdzielnie:** wpłaty za udział członków bez względu na to, czy wystawiono pisemny dowód wpłaty, czy nie — od ogólnej sumy wpłat dokonywanych w ciągu roku obrachunkowego z doliczeniem sum przypadających członkom z tytułu podziału zysków, a zaliczonych na poczet udziałów . . .	2%
	Wpłaty na udziały spółdzielni, które wedle swych statutów mogą zawierać umowy, wchodzące w zakres ich działalności podstawowej, tylko ze swymi członkami oraz jeśli nadpłaty i zwroty przypadające na osoby nie będące członkami, nie podlegają podziałowi między członków, lecz są przelewane w całości do funduszu zasobowego lub innych funduszów	wolne
107 ust. ost.	Wkłady rzeczowe — patrz nieruchomości. Połączenie się spółdzielni	wolne
	Uwolnienie lub ulgi dla spółdzielni:	
139	a) pisemne umowy, ustalające stosunek między spółdzielnią, a jej członkami, a niesporządzone ani nieuwierzytelnione sądownie lub notarjalnie (art. 139) deklaracje o przystąpieniu do spółdzielni lub co do dalszych wkładów i dokumenty przyjęcia do spółdzielni	wolne

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
137 p. 10, 13 i 14	b) pokwitowania stwierdzające odbiór od spółdzielni udziału, dopłaty i udziału w zyskach oraz uiszczenie dopłaty na rzecz spółdzielni; tyczące się obrotu spółdzielni, należących do związku rewizyjnego, tyczące się stosunków między spółdzielnią a jej członkami, o ile te stosunki mieszczą się w granicach podstawowej działalności, określonej statutem . . .	wolne
73	c) rachunki:	
p. 7 i 8	1) na należność spółdzielni, uwolnionych od wymienionej wyżej dopłaty 2%-wej, za towary sprzedane członkowi lub za towary kupione przez spółdzielnie od kogokolwiek, albo otrzymane w komis, o ile sprzedaż względnie kupno mieszczą się w granicach podstawowej działalności spółdzielni określonej statutem . . .	wolne
	Uwolnienie to nie tyczy się rachunków między związkiem spółdzielni, a spółdzielniami, należącemi do związku . .	wolne
	2) na należność związku rewizyjnego, wynikającą z działalności związkowej . .	wolne
117	d) poręka przy pożyczce, udzielonej przez spółdzielnię członkowi	wolne
118	e) dowody przyjęcia pieniędzy na oprocentowanie, wystawione przez spółdzielnie należące do związku rewizyjnego . .	wolne
142 p. 13	f) podania, wnoszone przez spółdzielnie i związki rewizyjne do Rady Spółdzielczej w zakresie jej właściwości, jakoteż podania wnoszone przez związki rewizyjne do innych władz państwowych w sprawach spółdzielni	wolne
116	**Ulgi:** Dokumenty na pożyczki od spółdzielni, które są „instytucjami drobnego kredytu“ od sumy długu	0,3%
102, 108, 169	**Spółki** i inne zrzeszenia, których członkowie dzielą się zyskiem:	

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	A) Krajowe:	
	1) Umowa o zawiązanie spółki akcyjnej lub komandytowo - akcyjnej, jak również uchwała o powiększenie kapitału zakładowego takich spółek — od kapitału zakładowego, t. j. od wartości nominalnej wszystkich akcyj z doliczeniem sum, które pierwsi nabywcy akcyj, wydanych za gotówkę wpłacili ponad wartość nominalną, względnie z doliczeniem czystej wartości wkładów wspólników firmowych i dopłat innego rodzaju . . .	2%
156	2) Zatwierdzenie statutu spółki akcyjnej lub komandytowo - akcyjnej, albo zmian w statucie — od zatwierdzenia	100 zł.
105, 169	3) Umowa o zawiązanie spółki nie akcyjnej (z wyjątkiem spółdzielni) lub zwiększenie kapitału zakładowego takiej spółki— od kapitału zakładowego względnie od sumy — o którą powiększa się kapitał .	2%
106	4) Wkłady rzeczowe do spółek wszelkiego rodzaju z wyjątkiem spółdzielni; od wkładów rzeczowych przypada niezależnie od opłat wymienionych wyżej pod 1 i 3:	
	a) jeśli chodzi o nieruchomość — od wartości	2%
	b) jeśli chodzi o prawo do wydobywania ciał kopalnych w Polsce — od wartości	1%
	c) jeśli chodzi o procenta brutto olborę itp. od wartości	0.5%
	d) jeśli chodzi o inne przedmioty . . .	wolne
107 ust. I i III	**Przekształcenie** spółki istniejącej na spółkę innego rodzaju podlega opłacie w wysokości **połowy** opłat wymienionych pod 1, 3, 4.	
	Jeżeli przy przekształceniu spółki zostają wniesione do spółki nowej — prócz majątku spółki dotychczasowej — inne jeszcze wkłady gotówkowe lub rzeczowe to wkłady te podlegają opłacie od sumy lub wartości	2%

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
107	**Fuzja spółek** (z wyjątkiem spółdzielni): dokument stwierdzający powiększenie kapitału spółki, spowodowane przejęciem majątków jednej lub kilku spółek istniejących, podlega opłacie w wysokości **połowy** opłat, wymienionych pod 1, 3, 4; w razie utworzenia nowej spółki, celem przejęcia majątków spółek już istniejących, wymierza się opłatę od tej części kapitału, której użyto do przejęcia, w takiej kwocie jaka należałaby się w przypadku fuzji, od przejęcia majątku przez spółkę największą.	
154—161	**Świadectwa urzędowe:**	
	a) zasadniczo — od świadectwa	5 zł.
	b) zezwolenie na stałe prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego wymagającego koncesji	40 zł.
	Inne świadectwa patrz pod właściwemi nazwami.	
96—101	**Ubezpieczenia:** w przedsiębiorstwach, mających siedzibę lub przedstawicielstwo w Polsce — z wyjątkiem przymusowych, lub nawet dobrowolnych, lecz w zakładach ubezpieczeń przymusowych, powołanych przez ustawę t. j. społecznych. Wyjątek ten nie tyczy się ubezpieczeń od ognia oraz ubezpieczeń, przewidzianych w §§ 843, 1029 i 1198 niem. ord. ubezpieczeniowej:	
	a) wpłaty przyjęte przez zakład z tytułu stosunków ubezpieczeniowych bez względu na to, czy zostały stwierdzone pismem czy nie — zasadniczo od sumy wpłat (prócz wymienionych w art. 96 ustawy) za cały rok operacyjny	2%
	b) wpłaty, dokonane przez zakład z tytułu stosunków ubezpieczeniowych — zasadniczo od sumy wypłaty za cały rok operacyjny	1%
134	**Umowa przygotowawcza:** zobowiązująca do zawarcia w przyszłości umowy ostatecznej:	
	1) zasadniczo od sumy, która ma być podstawą wymiaru opłat od umowy ostatecznej	0,2%

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	2) jeśli od umowy ostatecznej przewidzianą jest opłata niższa niż 0,2% to należy uiścić tę niższą opłatę.	
53, 66	3) sprzedaż prawa wynikającego z umowy przygotowawczej (prawa opcji) bez względu na to czy chodzi o własność nieruchomości lub inne prawo — od ceny sprzedaży	1%
90, 91	**Usługi:**	
	a) umowa o świadczenie usług (najem pracy, umowa komisowa i t. p.) zasadnicza od umówionego wynagrodzenia . . .	1%
	b) jeśli choć jeden z kontrahentów zawarł umowę w zakresie swego przedsiębiorstwa podlegającego podatkowi przemysłowemu lub ustawowo zwolnionego od tego podatku, a umowę podpisały obie strony, albo choć jedna ze stron, lecz umowę sporządzono albo uwierzytelniono pisemnie lub notarjalnie — od umówionego wynagrodzenia	0 ,2%
	c) jeśli w przypadku pod b) dokument podpisany jest tylko przez jedną ze stron, a nie jest sporządzony albo uwierzytelniony sądownie lub notarjalnie — to jest wolny, podlega jednak opłacie rachunek wynikający z takiej umowy,	
	d) umowy między służbodawcą, a pracownikiem i umowa z majstrem o przyjęcie ucznia	wolne
122, 125	**Weksle:**	
	A) wystawione w Polsce:	
	1) zasadniczo od sumy wekslowej do 50 zł. .	20 gr.
	ponad 50 — 100 „ .	30 „
	„ 100 — 200 „ .	60 „
	„ 200 — 300 „ .	90 „
	„ 300 — 400 „ .	1.20 zł.
	„ 400 — 500 „ .	1.50 „
	„ 500 — 600 „ .	1 80 „
	„ 600 — 700 „ .	2.10 „
	„ 700 — 800 „ .	2.40 „
	„ 800 — 900 „ .	2.70 „
	„ 900 — 1000 „ .	3.00 „
	ponad 1000 — od każdego pełnego lub zaczętego 1000 zł.	3 zł.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	2) Weksel blanko: jeśli taki weksel sporządzony został na blankiecie, od którego uiszczono opłatę stemplową w kwocie zł. 30.—, to w razie wypełnienia go na sumę wyższą, niż 10.000 zł. uiszcza się tylko opłatę dodatkową, odpowiadającą tej wyższej sumie; jeśli jednak od takiego weksla uiszczono opłatę niższą, niż 30 zł., a następnie wypełniono go sumą wyższą, niż ta, która odpowiada uiszczonej opłacie stemplowej, to oprócz obowiązku uiszczenia opłaty dodatkowej zostanie jeszcze wymierzoną 25-krotna podwyżka brakującej opłaty.	
	3) Wtóropisy wekslu oraz takie odpisy, na których znajduje się indos lub poręka wekslowa, podlegają opłatom według zasad, podanych wyżej pod 1 i 2.	
	4) Wtóropis wekslu, na którego przedniej stronie zaznaczono, że został sporządzony celem przesłania do przyjęcia, a tylną stronę przekreślono; weksel własny nie na zlecenie wystawiany w granicach kredytu budowlanego, przewidzianego w art. 12 p. 1, ustawy o rozbudowie miast (Dz. Ust. R. P. z r. 1925 Nr. 51, poz. 346) . .	wolne
	B) Wystawione zagranicą podlegają opłatom wymienionym wyżej wówczas, gdy:	
	a) miejsce płatności, lub miejsce wymienione obok nazwiska trasata znajduje się w Polsce;	
	b) gdy weksel wystawiono w walucie polskiej;	
	c) gdy w Polsce następuje zapłata całkowita lub częściowo;	
	d) gdy zaskarżono pretensję z weksla przed sądem polskim.	
119	**Wyciągi z rachunku bieżącego**, stwierdzające saldo debetowe albo kredytowe, wydane przez przedsiębiorstwo zawodowo trudniące się czynnościami bankierskiemi lub takież wyciągi, wydane przez przemysłowca lub kupca innemu przemysłowcowi — od arkusza	20 gr.

Artykuły ustawy	Przedmiot	Stawka opłaty
	Wolne od opłaty — wyciąg sporządzony przez Bank Polski; uznanie prawidłowości salda przez odbiorcę.	
	Zastaw ruchomy (ręczny).	
82—87	I. Pisemne ustanowienie zastawu przez dłużnika dla wierzytelności już istniejącej:	
115 ust II	A) 1) gdy służy na zabezpieczenie pożyczki pod zastaw towarów osobie, wykonywującej sprzedaż towarów tegoż rodzaju i z tego powodu podlegającej podatkowi przemysłowemu — lub ustawowo od niego zwolnionej — od sumy wierzytelności . .	0,3%
114 ust. I	2) W innych przypadkach: zasadniczo — od sumy wierzytelności	0,5%
	B) Gdy jednak przedmiotem zastawu są papiery wartościowe i daje je w zastaw osoba, nie zajmująca się zawodowo sprzedażą papierów wartościowych — od wartości zastawionych papierów:	
8	1) gdy chodzi o akcje, kuksy i inne papiery o niestałem oprocentowaniu:	
79 ust. III	— ani wierzyciel, ani dłużnik nie wykonywują czynności bankierskich	0,5%
79 ust. I p. a.	— tylko jedna ze stron wykonywa czynności bankierskie	0,2%
	— obie strony wykonywują czynności bankierskie	0,05%
79 ust. II	2) gdy chodzi o papiery wartościowe o stałem oprocentowaniu	
79 ust. III	— ani wierzyciel, ani dłużnik nie wykonywują czynności bankierskich	0,1%
79 ust. I p. b.	— tylko jedna ze stron wykonywa czynności bankierskie	0,05%
79 ust. II	— obie strony wykonywują czynności bankierskie	0,01%

Artykuły ustawy	Przedmiot	opłaty Stawka
77 p. I	W przypadkach wymienionych wyżej pod B, opłata nie może w żadnym wypadku wynosić więcej, niż 5% sumy wierzytelności, a zastaw wolny jest od opłaty, gdy przedmiotem zastawu są: obligacje Państwa Polskiego; listy zastawne Państwowego Banku Rolnego oraz tymczasowe zobowiązania tegoż banku; wylosowane papiery wartościowe; płatne kupony papierów wartościowych; zagraniczne środki płatnicze	
82	II. Ustanowienie zastawu dla wierzytelności jeszcze nieistniejącej (kaucja) w osobnym dokumencie:	
	a) zasadniczo — od sumy kaucji . . .	0,1%
	b) kaucja: na kredyt wekslowy; służbowa; opiekuna lub kuratora na zabezpieczenie prawidłowego wykonywania jego obowiązków; zapobiegająca uchyleniu się obwinionego od śledztwa i kary; na zabezpieczenie należności ubocznych (procenty, koszty sądowe i t. p.), jeśli opłatę od obligu uiszczono; na zabezpieczenie wierzytelności z otwartego kredytu, jeśli zapłacono opłatę od umowy o otwarcie kredytu	5 zł.
145,156	**Zmiana nazwiska:**	
p. 2	a) podanie o zezwolenie na zmianę nazwiska i sprzeciwy — po	5 zł.
	b) akt zezwolenia	200 zł.

U W A G A:

Zgodnie z Ustawą z dn. 12 lutego 1931 r. o poborze 10% dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych (Dz. U. R. P. 1931 r. Nr. 16, poz. 82) *dodatek 10% jest stosowany do:*

a) podatków bezpośrednich, b) podatków pośrednich, c) opłat stemplowych za wyjątkiem opłat od pism, stwierdzających umowę o zawiązaniu spółki akc. lub komandyt.-akc. oraz uchwał o powiększeniu kapitału zakładowego tych spółek, d) podatku spadkowego i od darowizn oraz e) wpłacanych, względnie przymusowo ściąganych, zaległości wyżej wymienionych danin; *dodatek 10% nie może być stosowany do:*

a) podatków od lokali i placów niezabudowanych, b) podatku majątkowego, c) daniny lasowej, d) opłat celnych, e) dodatków samorządowych.

TARYFA POCZTOWA.

Obowiązująca od 1 października 1934 r.

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem		Obrót zagraniczny z wyjątkiem W. M. Gdańska	
	waga — wymiar inne warunki	groszy	waga — wymiar inne warunki	groszy
Kartki pocztowe	a) *miejscowe*			
	pojedyńcze	10	pojedyńcze	30
	z odpowiedzią	20	z odpowiedzią . . .	60
	b) zamiejscowe		do Austrji, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier	25
	pojedyńcze	15		
	z odpowiedzią	30	z odpowiedzią . . .	50
	zamiejscowe niezawodowych podoficerów i szeregowych służby czynnej pojedyńcze .	10	*Wymiary* jak w obrocie wewnętrznym.	
	Wymiary największe 15 × 10.5 c. najmniejsze 10 × 7 cm.			
Listy	a) *miejscowe*			
	do 20 g	15	do wagi 20 g. . . .	55
	ponad 20 g — 250 g . .	30	za każde dalsze 20 g.	30
	„ 250 g — 500 g . .	40		
	„ 500 g —1000 g . .	60		
	b) zamiejscowe		do Austrji, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier:	
	do 20 g	25	do 20 g	45
	ponad 20 g — 250 g . .	50	za każde dalsze 20 g	25
	„ 250 g — 500 g . .	80		
	„ 500 g —1000 g . .	120	Wymiary: w każdym z trzech kierunków najwyżej 45 cm; Rulony: najwyżej 75 cm długości i 10 cm średnicy.	
	c) zamiejscowych niezawodowych podoficerów i szeregowych służby czynnej:			
	do 20 g	15		
	ponad 20 — 100 g . . .	20		
	Wymiary w sumie, t. j. długość, szerokość i wysokość razem 90 cm,			

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem		Obrót zagraniczny z wyjątkiem W. M. Gdańska	
	waga — wymiar inne warunki	groszy	waga — wymiar inne warunki	groszy
	największy wymiar 60 cm. Rulony: w sumie t. j. długość i podwójna średnica 100 cm, największy wymiar 80 cm.			
Druki	*a) wysyłane pojedyńczo*			
	do 20 g	5		
	ponad 20 — 50 g . .	10	Za każde 50 g . . .	10
	„ 50 — 100 g . .	15		
	„ 100 — 250 g . .	25		
	„ 250 — 500 g . .	50	Wymiary: jak dla listów.	
	„ 500—1000 g . .	60	Najwyższa waga 2 kg.	
	„ 1000—2000 g . .	70	Waga pojedyńczo wysyłanych tomów może wynosić 3 kg.	
	b) wysyłane jednocześnie w ilości:			
	ponad			
	500 — 1000 szt. — 70%			
	1000 — 5000 „ — 65%			
	5000 — 10000 „ — 60%		tylko w obrocie wewnętrznym.	
	10000 szt. — 50%			
	Opłat za druki odpowiedniej wagi.			
	Najwyższa waga 1 kg. pojedyńczo wysyłane tomy 2 kg.			
	c) bezadresowe za każdy tysiąc:			
	w ilości 1000 — 5000 .	8		
	ponad 5000 — 10000 .	7.50		
	„ 10000 — 50000 .	7.00	tylko w obrocie wewnętrznym.	
	„ 50000—100000 .	6.50		
	„ 100000 szt.	6.00		
	d) ulotki za każdy tysiąc:			
	w ilości 1000 — 5000 szt.	7.00		
	ponad 5000—10000 „	6.50		
	„ 10000—50000 „	6.00		

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem		Obrót zagraniczny z wyjątkiem W. M. Gdańska	
	waga — wymiar inne warunki	groszy	waga — wymiar inne warunki	groszy
	ponad 50000—100000 szt. 5 50 1000000 szt. . . . . 5.00 Najwyższa waga: dla bezadresowych 50 g szt., dla ulotek — 15 g szt. Wymiary dla druków jak dla listów		tylko w obrocie wewnętrznym.	
Druki dla ociemniałych	do 5.000 g . . . . . 5 Wymiary jak dla listów		Za każde 1000 g . . 5 do Austrji, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier do wagi 5.000 g. 5 Najwyższa waga 5 kg. Wymiary jak dla listów.	
Papiery handlowe	do 100 g . . . . . 15 ponad 100 — 250 g . . 25 „ 250 — 500 g . . 50 „ 500 — 1000 g . . 60 Wymiary jak dla listów		Za każde 50 g . . . 10 Najmniej jednak . . 60 Najwyższa waga 2 kg. Wymiary jak dla listów.	
„ Próbki towarów	*a) wysyłane pojedyńczo* do 100 g . . . . . 15 ponad 100 — 250 g . . 25 „ 250 — 500 g . . 50 *b) wysyłane jednocześnie* w ilości: ponad „ 100— 500 szt. 70% „ 500—1000 „ 65% „ 1000 szt. . . . 60% opłata za próbki odpowiedniej wagi. Wymiary: 45 × 20 × 10 Rulony: 45 × 15 cm.		Za każde 50 g . . . 10 Najmniej jednak . . 20 Najwyższa waga 500 g. Wymiary 45×20×10 Rulony 45 × 15 cm.	
	a) wysyłane pojedyńczo do 100 g . . . . . 15 ponad 100 g — 250 g . 25 „ 250 g — 500 g . 50 „ 500 g — 1000 g . 60		Za każde 50 g . . . 10 jeżeli wysyłka składa się tylko z druków i próbek towarów najmniej 20	

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem		Obrót zagraniczny z wyjątkiem W. M. Gdańska	
	waga — wymiar inne warunki	groszy	waga — wymiar inne warunki	groszy
Przesyłki mieszane (druki, próbki towarów, papiery handl.)	*b) przesyłki mieszane* tylko z zawartością druków i próbek towarowych wysyłanych jednocześnie w ilości. ponad 100— 500 szt. 70% „ 500—1000 „ 65% „ 1000 szt. 60% opłat za przesyłki mieszane odpowiedniej wagi. Najwyższa waga 1 kg. Waga i wymiary poszczególnych części składowych przesyłki nie mogą przekraczać norm przepisanych dla danej części.		w innych wypadkach najmniej . . . . Najwyższa waga 2 kg Waga i wymiary poszczególnych części składowych przesyłki nie mogą przekraczać przepisanych dla danej części.	60
Opłata za przewóz lotniczy przesyłek listowych	Opłata dodatkowa za przewóz lotniczy pobierana oprócz zwykłych taryfowych opłat pocztowych wynosi: Kartka pocztowa pojedyńcza i z opłaconą odpowiedzią . . . . . 10 Inne przesyłki listowe (listy, druki, papiery handlowe, próbki towarów, przesyłki mieszane do 20 g . . . . . 10 ponad 20 — 50 g . . 20 „ 50 — 100 g . . 30 „ 100 — 250 g . . 80 „ 250 — 500 g . . 150 „ 500—1000 g . . 300 za każde dalsze 500 g . 150		a) Wszystkie kraje europejskie z wyjątkiem Rosji Sowieckiej. Opłata dodatkowa za przewóz lotniczy pobierana oprócz zwykłych taryfowych opłat pocztowych wynosi: kartka pocztowa pojedyńcza i z opłaconą odpowiedzią 20 inne przesyłki listowe za każde 20 g. 25 b) Opłaty za przewóz lotniczy do Rosji Sowieckiej i innych krajów pozaeuropejskich podane w taryfie pocztowej.	
	1. Polecenie przesyłki listowej . . . . . 30 2. Zwrotne poświadczenie odbioru przy nadaniu przesyłki . . 25		1. Polecenie przesyłki listowej . . . 45 2. Zwrotne poświadczenie odbioru przy nadaniu 55	

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem		Obrót zagraniczny z wyjątkiem W. M. Gdańska	
	waga — wymiar inne warunki	groszy	waga — wymiar inne warunki	groszy
Opłaty dodatkowe	3. Poświadczenie doręczenia zwykłej przesyłki listowej i zwrot poświadczenia nadawcy, oprócz opłaty za list zwykły .	25	3. Pośpieszne doręczenie przesyłki listowej	100
	4. Opłata za przesyłki listowe adresowane „poste restante“ . .	10	4. Za nadanie przesyłki list. polec. poza godzinami urzędowemi . . .	30
	5. Za nadanie przesyłki listowej polec. poza godzinami urzędowemi	30		
	6. Pośpieszne doręczenie przesyłek listowych .	50		
Listy wartościowe	Opłata za list polecony odpowiedniej wagi i ponadto: należność asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości lub ich część:		Opłata za list polecony odpowiedniej wagi i ponadto: opłata asekuracyjna za każde 300 zł. podanej wartości lub jej część	50
	a) przy listach nadawanych w stanie zamkniętym	10	Wartość podana nie może przekraczać: a) w obrocie z W. M. Gdańskiem 10.000 zł.,	
	b) przy listach nadawanych w stanie otwartym	30	b) w obrocie z innemi krajami 5.000 fr. w złocie lub ich równowartości w złotych, jeżeli w obrocie z niektóremi krajami nie obowiązuje kwota niższa.	
	Wartość podana nie może przekraczać przy listach prywatnych 10.000 zł., przy listach władz i urzędów państwowych 100.000 zł.			
Przekazy pocztowe	do 20 zł.	20	1. Do Kanady, Stanów Zjedn. A. P., W. Brytanji i krajów z któremi obrót przekazowy odbywa się za pośrednictwem W. Brytanji — do 100 zł. Za każde dalsze 100 zł. lub ich cz.	100
	ponad 20 — 50 zł.	40		
	„ 50 — 100 zł.	60		
	„ 100 — 500 zł.	100		
	„ 500 — 1000 zł.	150		
	„ 1000 — 2000 zł.	200		
	„ 2000 — 5000 zł.	300		

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem		Obrót zagraniczny z wyjątkiem W. M. Gdańska	
	waga — wymiar inne warunki	groszy	waga — wymiar inne warunki	groszy
	Za doręczanie i wypłatę w miejscowym okręgu doręczeń: a) przekazów czekowych P. K. O. do 50 zł. 10 ponad 50 — 100 zł. 20 „ 500 — 1000 zł. 40 „ 1000 — 5000 zł. 60 b) zaopatrzeń emerytalnych, zaopatrzeń wdów, pensyj sierocych, rent inwalidzkich i t .p. stałych zaopatrzeń, wypłacanych z funduszów Skarbu Państwa na podstawie kart wypłat, do 50 zł. nie pobiera się żadnej opłaty — powyżej 50 zł. i bez względu na wysokość wypłaconej kwoty 10		2. Do innych krajów, z któremi wprowadzono obrót przekazowy do 100 zł. 80 Za każde dalsze 100 zł. lub ich cz. 50	
przekazy telegraficzne	a) Opłata za przekaz pocztowy, b) opłata manipulacyjna za sporządzenie telegramu przekazow., 20 c) opłata telegraficzna za telegram przekazowy i korespondencję osobistą, d) opłata za pośpieszne doręczenie, jeżeli nie chodzi o przekazy adresowane poste-rest. lub do miejscowości, należącej do zamiejscowego okręgu doręczeń.		a) opłata za przekaz jak wyżej p. 1 lub 2, b) opłata za telegram według zagranicznej taryfy telegraficznej, c) opłata za pośpieszne doręczenie.	

Opłaty dodatkowe.

Poz.	Rodzaj Opłaty	Obrót zagraniczny łącznie z W. M. Gdańskiem	Obrót wewnętrzny i z u. p. Gdańsk 1.
		groszy	
176	Opłata za przewóz lotniczy przekaz	10	—
177	Zwrotne poświadczenie wypłaty przy nadaniu przekazu	25	55
178	Zwrotne poświadczenie wypłaty po nadaniu przekazu	50	110
179	Pośpieszne doręczenie przekazu lub dowodu do odbioru przekazu . .	50	100
180	Opłata za przekazy adresowane „poste - restante“	10	—
181	Za nadanie przekazu zwykłego lub telegraficznego poza godzinami urzędowemi	30	30
182	Za sporządzenie upoważnienia do wypłaty w razie zagubienia przekazu przez odbiorcę	50	100

Rodzaj przesyłki	Waga	Obrót wewnętrzny łącznie z obrotem wzajemnym w polskim u. p. Gdańsk 1) Strefa 1 do 100 km. Zł.	gr.	Strefa 2 ponad 100 do 300 km. Zł.	gr.	Strefa 3 ponad 300 do 600 km. Zł.	gr.	Strefa 4 ponad 600 km. Zł.	gr.	Obrót zagraniczny i z W. M. Gdańskiem
paczki	Paczki prywatne i urzędowe do 1 kg.	—	50	—	50	—	60	—	60	Opłaty od wagi, podane w zagranicznej taryfie paczkowej we frankach i centymach przelicza się na złote i grosze w/g ustalonego kursu franka złot.
	ponad 1-3kg	—	70	—	80	1	20	1	40	
	„ 3-5 „	—	90	1	30	1	80	2	30	
	„ 5-10 „	1	30	2	30	3	—	3	50	
	„ 10-15 „	1	70	3	—	4	40	5	—	
	„ 15-20 „	1	—	3	8	5	80	7	—	

1. Za *paczki ochronne* opłata od wagi zwiększona o 50%.
2. Za *paczki pilne zwykłe* potrójna opłata taryfowa dla paczek zwykłych.
3. Za *paczki pilne ochronne* potrójna opłata taryfowa ustalona dla paczek ochronnych.
4. Za doręczenie paczek krajowych i zagranicznych bez względu na miejscowość:

do — 5 kg. — 30 gr.
ponad 5 — 10 „ — 40 „
„ 10 — 15 „ — 60 „
„ 15 — 30 „ — 80 „
od każdej paczki.

Paczki, zawierające urzędowe wydawnictwa polskie i zagraniczne oraz książki.

Rodzaj przesyłki	Waga	Obrót wewnętrzny (łącznie z obrotem wzajemnym z polskim u. p. Gdańsk 1) Strefa 1 do 100 km Zł.	gr.	Strefa 2 ponad 100 do 300 km. Zł.	gr.	Strefa 3 ponad 300 do 600 km. Zł.	gr.	Strefa 4 ponad 600 km. Zł.	gr.	Obrót zagraniczny i z W. M. Gdańskiem
paczki	do 1 kg.	—	25	—	25	—	30	—	30	Opłaty od wagi, podane w zagranicznej taryfie paczkowej we frankach i centymach przelicza się na złote i grosze wg. ustalonego kursu franka złot.
	ponad 1-3 kg.	—	35	—	40	—	60	—	70	
	„ 3-5 „	—	45	—	65	—	90	1	15	
	„ 5-10 „	—	65	1	15	1	50	1	75	
	„ 10-15 „	—	85	1	50	2	25	2	50	
	„ 15-20 „	1	00	1	90	2	90	3	50	

1. *Za paczki ochronne* opłata od wagi zwiększona o 50 %.
2. *Za paczki pilne zwykłe* potrójna opłata taryfowa dla paczek zwykłych.
3. *Za paczki pilne ochronne* potrójna opłata taryfowa ustalona dla paczek ochronnych.
4. Za doręczenie paczek krajowych i zagranicznych bez względu na miejscowość:
   do — 5 kg. — 30 gr.
   od każdej paczki ponad:
   „ 5 — 10 kg. — 40 gr.
   „ 10 — 15 „ — 60 „
   „ 15 — 20 „ — 80 „

Paczki żywnościowe oraz paczki z oprzędami jedwabnemi.

Rodzaj przesyłki	Waga	Obrót wewnętrzny (łącznie z obrotem wzajemnym z polskim u. p. Gdańsk 1) Strefa 1 do 100 km. Zł	gr.	Strefa 2 ponad 100 do 300 km. Zł	gr.	Strefa 3 ponad 300 do 600 km. Zł	gr.	Strefa 4 ponad 600 km. Zł	gr	Obrót zagraniczny i z W. M. Gdańskiem
paczki	do 5 kg.	—	50	—	50	1	00	1	20	
	ponad 5-6 „	—	50	—	50	1	20	1	50	
	„ 6-7 „	—	50	—	70	1	30	1	70	
	„ 7-8 „	—	50	—	80	1	50	2	00	
	„ 8-9 „	—	60	—	90	1	60	2	30	
	„ 9-10 „	—	60	1	20	2	00	2	90	
	„ 10-15 „	—	80	1	60	3	00	4	50	
	„ 15-20 „	1	00	2	20	4	00	5	50	

1. *Za paczki ochronne* opłata od wagi zwiększona o 50 %.
2. *Za paczki pilne zwykłe* potrójna opłata taryfowa dla paczek zwykłych.
3. *Za paczki pilne ochronne* potrójna opłata taryfowa ustalona dla paczek ochronnych.
4. Za doręczenie paczek bez względu na wagę i miejscowość, 30 gr. od każdej paczki.

Uwaga: Opłaty tej nie pobiera się za paczki żywnościowe i paczki z oprzędami jedwabnemi nadanemi jako pośpieszne lub odbieranemi bezpośrednio po ich nadejściu w urzędach pocztowych, albo z ambulansów pocztowych.

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z W. M Gdańskiem		Obrót zagraniczny
	waga—wymiar—inne warunki	groszy	waga wymiar inne warunki
Pobranie pocztowe	a) opłaty przewidziane dla danego rodzaju przesyłek bez pobrania, b) opłata manipulacyjna: 1) dla paczek żywnościowych . . . . . 30 2) dla innych paczek i listów wartościowych . . 50 c) za przekazanie zainkasowanej kwoty pobrania przekazem pobraniowym potrąca urząd oddawczy od zainkasowanej kwoty opłatę za przekaz pocztowy, a za przekazanie kwoty blankietem nadawczym P. K. O. opłatę za przekaz oraz opłatę manipulacyjną na rzecz P. K. O.		Opłaty i warunki w zagranicznej taryfie pocztowo-telegraficznej.

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z polskiego urzędu pocztowego Gdańsk i do Polski	Groszy
Zlecenia pocztowe	*I. Zlecenia Inkasowe.* 1. Drobne zlecenia inkasowe miejscowe do 5 zł.. za wykonanie drobnego zlecenia inkasowego w miejscowym okręgu doręczeń do 5 zł. . .	15
	2. Zlecenia inkasowe do 2.000 zł.: a) za przesłanie i wykonanie zlecenia inkasowego do 10 zł.	20
	ponad 10 — 30 zł. . . .	30
	„ 30 — 50 . . .	40
	„ 50 — 2.000 . . .	55
	b) za doręczenie wezwania do zapłaty . . .	05
	c) za przekazanie zainkasowanej kwoty zlecenia inkasowego do 50 zł. przekazem zleceniowym nie pobiera się żadnej opłaty, a przy przekazaniu blankietem nadawczym P. K. O. urząd pocztowy oddawczy potrąca z zainkasowanej kwoty opłatę manipulacyjną na rzecz P. K. O. Za przekazanie kwoty powyżej 50 zł. przekazem zleceniowym lub blankietem nadawczym P. K. O. potrąca urząd oddawczy opłatę za przekaz pocztowy oraz opłatę manipulacyjną na rzecz P. K. O.	

Rodzaj przesyłki	Obrót wewnętrzny i z polskiego urzędu pocztowego Gdańsk i do Polski	Groszy
	II. Listy Zleceniowe.	
	a) Opłata jak za list polecony odpowiedniej wagi.	
	b) za przekazanie zainkasowanej kwoty przekazem zleceniowym lub blankietem nadawczym P. K. O. potrąca urząd oddawczy opłatę za przekaz pocztowy, a także opłatę manipulacyjną na rzecz P. K. O., jeżeli przekazanie kwoty nastąpiło blankietem P. K. O.	

Różne Opłaty	Obrót wewn. i z p. u. Gdańsk I	Obrót zagr. i z W. M Gdańskiem
	Groszy	
Za żądanie zwrotu lub zmiany adresu przesyłki pocztowej przesłanej drogą pocztową	55	110
Reklamacja przesyłki pocztowej	50	100
Za przyjęcie jednorazowego pełnomocnictwa pocztowego do odbioru określonej przesyłki pocztowej	25	—
Opłata manipulacyjna za wymianą niezdatnych do użytku znaczków opłaty i kartek pocztowych, nakładu urzędowego oraz przesyłek listowych z wytłoczonemi na nich zapomocą maszyn znakami opłaty:		
a) od każdego nalepionego znaczka .	02	
b) od każdej kartki pocztowej nakładu urzędowego	02	
c) od każdej przesyłki listowej z wytłoczonym znakiem opłaty zapomocą maszyny	01	
Za wystawienie pocztowej karty tożsamości	150	
Cena sprzedażna międzynarodowego kuponu na odpowiedź	70	
Poświadczenie za zagubiony dowód nadania oraz od każdego egzemplarza dodatkowo sporządzonego dowodu nadania przesyłki rejestrowanej	50	50

TARYFA OPŁAT ZA ROZMOWY TELEFONICZNE MIĘDZYMIASTOWE

Odległość między centralami, do których załączeni są wywołujący i wywołany w kilometrach	Za 3 minutową rozmowę						Za przesłanie uprzedzenia lub wezwania do rozmównicy przy rozmowie		Za posłańca przy rozmowach z wezwaniem do rozmównicy	Za cofnięcie zgłoszonej rozmowy pilnej, zwykłej prasowej lub za wyszukanie Nr. telefonu	Za cofnięcie rozmowy P. A. T.
	w godzinach silnego ruchu		w godzinach słabego ruchu		prasową	Polskiej Agencji Telegraf.					
	zwykłą	pilną	zwykłą	pilną			zwykłej	pilnej			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	groszy										
do 10 km.	20	40	15	30	10	10	5	10	Dodatkowa opłata za posłańca w miejscowym okręgu doręczeń 50 gr.	5	5
ponad 10 — 15 „	30	60	20	40	15	10	5	10		5	5
„ 15 — 20 „	40	80	25	50	20	10	10	20		10	5
„ 20 — 25 „	50	100	30	60	25	10	10	20		10	5
„ 25 — 50 „	100	200	60	120	50	20	20	40		20	10
„ 50 —100 „	200	400	120	240	100	40	40	80		40	20
„ 100 —200 „	300	600	180	360	150	60	60	120		60	30
„ 200 —300 „	350	700	210	420	175	70	70	140		70	35
„ 300 —400 „	400	800	240	480	200	80	80	160		80	40
„ 400 —500 „	450	900	270	540	225	90	90	180		90	45
„ 500 —600 „	500	1000	300	600	250	100	100	200		100	50
„ 600 —700 „	550	1100	330	660	275	110	110	220		110	55
„ 700 —800 „	600	1200	360	720	300	120	120	240		120	60
„ 800 —900 „	650	1300	390	780	325	130	130	260		130	65

UWAGA: Opłaty dodatkowe (uprzednie zerwanie, posłaniec i cofnięcie) przy rozmowach w godzinach słabszego ruchu, t. j. od 19-tej do 8 rano pobiera się według stawek wykazanych w rubrykach 7, 8, 9, 10.

TARYFA TELEGRAFICZNA.
Obrót wewnętrzny.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
1.	Telegramy zwykłe . . . . (państwowe i prywatne) opłata od wyrazu . . .	5	Telegramy państwowe (S) muszą mieć podpis i pieczęć urzędu wysyłającego. W ruchu miejscowym dozwolone są wszystkie płatne wskazówki z wyjątkiem — PC.
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	
2.	Za telegramy zamiejscowe (państwowe i prywatne) opłata od wyrazu . . .	15	
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	
3.	Za telegramy morskie (radjo-telegramy): a) taksa pobrzeżna radjostacji Gdynia-Radjo opłata od wyrazu	45	Taksa pobrzeżna ma zastosowanie do wszystkich radjo-telegramów, kierowanych via Gdynia - Radjo, niezależnie od narodowości statku.
	b) taksa pokładowa statków: „Kościuszko", „Polonja", „Pułaski", „Wisła" opłata od wyrazu	72	Taksę za przesłanie radjotelegramu między urzędem nadawczym a stacją pobrzeżną Gdynia - Radjo oblicza się według taryfy telegraficznej dla obrotu wewnętrznego.
	statków: „Gdańsk", „Gdynia", „Lwów" opłata od wyrazu	36	
	statków: „Lech", „Lublin", „Premjer", „Warszawa" opłata od wyrazu . . .	27	
4	Za telegram nadany w pociągu, do wszystkich miejscowości w Polsce, zawierający najwyżej 14 wyrazów	295	Należność ta składa się z właściwej opłaty za telegram, obliczonej zawsze za 14 wyrazów, według obowiązującej taryfy, oraz z opłaty manipulacyjnej 60 groszy za przyjęcie telegramu przez konduktora.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
	Telegramy zniżkowe.		
5.	Za telegramy zamiejscowe (państwowe i prywatne) napisane bądź w całości w języku umówionym — CDE, bądź częściowo w języku jawnym, częściowo zaś w języku umówionym najmniej za pięć wyrazów	50	W telegramach napisanych w języku umówionym — CDE — każdy poszczególny wyraz języka umówionego, czy to rzeczywisty czy sztuczny, nie może zawierać więcej niż 5 liter.
	opłata od każdego dalszego wyrazu	10	Telegramy — CDE — mogą zawierać również cyfry lub grupy cyfr.
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	Liczby cyfr lub grupy cyfr nie mogą przekraczać połowy liczby słów płatnych treści i podpisu.
			Telegramów bankowych i tem podobnych, napisanych w języku jawnym, zawierających jedno słowo umówione lub liczbę kontrolną, zamieszczoną przed treścią, nie uważa się za telegramy w języku umówionym.
			Przy nadawaniu telegramów w języku umówionym lub mieszanym — umówionym nadawca obowiązany jest na żądanie urzędu przedstawić kod.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
6	Za telegramy prasowe: opłata od wyrazu . . . nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	 8 25	Telegramy prasowe oznacza się przed adresem płatną wskazówką „Presse". W telegramach prasowych dopuszczona jest tylko płatna wskazówka — TMX.
7.	Za telegramy prasowe Polskiej Agencji Telegraficznej: opłata od wyrazu . . . nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	 3 25	Inne warunki jak pod 6.
8.	Za telegramy listowe — ELT najmniej za 25 wyrazów . opłata od każdego dalszego wyrazu . . . . . . nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	 100 5 25	Płatną wskazówkę —ELT— umieszcza się przed adresem. Tekst telegramu listowego musi być zredagowany w języku jawnym. Telegramy listowe mogą być nadawane we wszystkich urzędach telegraficznych i o każdej porze. Telegramy listowe mogą być nadawane przez telefon za opłatą podaną w poz. 18. Ze szczególnych płatnych wskazówek dopuszczone są RP, GP, TR, Lx, poste-restante— i —dosłany z—. Telegramy listowe wydaje się w kolejności po telegramach zwykłych i doręcza się adresatowi pocztą. Telegramy listowe w ruchu miejscowym nie są dopuszczone.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
9.	Za telegramy okolicznościowe — XLT, t. j. gratulacyjne i kondolencyjne:		Treść telegramu gratulacyjnego może zawierać tylko życzenia z okazji świąt Bożego Narodzenia, Nowego Roku, Wielkiej Nocy i t. p. wszystkich wyznań; następnie z okazyj wesel, urodzin, imienin i różnych uroczystości.
	najmniej za 15 wyrazów . .	75	
	opłata od każdego dalszego wyrazu	5	
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	
			Treść telegramu kondolencyjnego może zawierać tylko wyrazy żalu i współczucia z powodu zgonów, nieszczęśliwych wypadków i t. p.
			Ze szczególnych płatnych wskazówek dopuszczone są XPP, XPT, pocztą: PR, GP i Lx.
			Telegramy okolicznościowe wydaje się w kolejności po telegramach zwykłych i doręcza się przez gońców.

Pozycja	Przedmiot	należność gr	Objaśnienia
10.	Za telegramy - reklamy — Rek — miejscowe i zamiejscowe, opłata od wyrazu	2	Treść telegramu-reklamy może zawierać tylko zaofe- rowanie w celach reklamy i zbytu różnych artykułów przemysłowo-handlowych, rolnych oraz różnych wyrobów rękodzielniczych, względnie usługi.
	za każdy odpis — TMx — telegramu - reklamy . .	10	
	za każdą miejscowość do której ma być wysłany telegram - reklama . . .	50	Telegram-reklama o tej samej treści może być nadany do nieograniczonej ilości adresatów w jednej miejscowości, jak również jednocześnie do kilku adresatów i do różnych miejscowości t j. urzędów p. t.
	telegram - reklama winien zawierać najmniej 50 adresów (TM50).		Gdy nadawca nadaje telegram-reklamę jednocześnie z adresem do kilku miejscowości, winien złożyć tyle odpisów, do ilu miejscowości ma być wydany telegram.
			Każdy odpis otrzymuje jeden i ten sam numer dziennika kasowego przyjętych telegramów.
			Przy obliczaniu należności pobiera się opłatę za każdy wyraz tekstu i podpisu.
			Telegramy - reklamy wydaje się w kolejności po telegramach zwykłych i doręcza się jak telegramy zwykłe.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
11.	Za telegramy „Pd“ oraz za telegramy „Zm“:		Telegramy „Pd“ służą do zaoferowania produktów żywnościowych do sprzedaży.
	a) opłata od wyrazu treści telegramu i podpisu . .	2	Telegramy „Zm“ służą do zamawiania produktów żywnościowych, zaoferowanych telegramem „Pd“.
	b) za podanie adresu, przy nadawaniu telegr. „Pd“, z nazwą urzędu wojewódzkiego oraz za podanie adresu z nazwą urzędu poza siedzibą starostwa „Up“, opłata za każdą oddzielnie podaną miejscowość	25	
	c) za podanie adresu przy nadawaniu telegr. „Zm“ z nazwą urzędu, w którym jest zarejestrowany skrót adresu pocztowego	50	
	Telegramy pilne. (płatna wskazówka służbowa —D—).		
12.	Za telegramy miejscowe (państwowe i prywatne) opłata od wyrazu . . .	10	Inne warunki jak pod 1.
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	
13.	Za telegramy zamiejscowe (państwowe i prywatne) opłata od wyrazu . . .	30	
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
14.	Za telegramy zamiejscowe (państwowe i prywatne) napisane w języku umówionym — CDE —, bądź częściowo w języku jawnym, częściowo zaś w języku umówionym najmniej za 5 wyrazów	100	Inne warunki jak pod 5.
	opłata od każdego dalszego wyrazu	20	
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	
15.	Za telegramy prasowe opłata od wyrazu	15	Inne warunki jak pod 6.
	nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata	25	
	Opłaty dodatkowe.		
16.	Za opłaconą odpowiedź — RPX — opłata w dowolnej wysokości.		Przy płatnej wskazówce — RP — oznacza się kwotę, wpłaconą na odpowiedź w złotych i groszach np. RP. 1.55, RP. 2.00, RP. 3.50 i t. p. W granicach podanej kwoty może być nadana odpowiedź, jako telegram zwykły, zniżkowy lub pilny. Jeżeli należność za odpowiedź przewyższa kwotę zgóry wpłaconą nadawca odpowiedzi dopłaca różnicę. Kupon na odpowiedź może być wykorzystany w ciągu trzech miesięcy, licząc od następnego dnia po jego wystawieniu.

Pozocja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
17.	Za telegramy o kilku adresach — TMx — oprócz normalnej opłaty za telegram, dopłata za każdy odpis 50 wyrazów lub część tychże: za telegram zwykły i pilny	50	Opłatę za odpisy pobiera się tyle razy, ile jest adresów. Płatne wskazówki umieszcza się zawsze przed tym adresem, do którego się odnoszą, z wyjątkiem D i TC, które umieszczone przed pierwszym adresem obok wskazówki TMx odnoszą się do wszystkich adresów. Jeżeli każdemu z adresatów mają być podane wszystkie adresy należy podać wskazówkę CTA przed wskazówką TMx.
18.	Za telegramy nadawane przez telefon za każde 100 słów lub część tychże	30	W razie cofnięcia telegramu nadanego telefonem, nie zwraca się należności za pośrednictwo telefoniczne, lecz wpisuje się abonentowi do rachunku miesięcznego, jako należność manipulacyjną za przyjęcie telegramu przez telefon oraz za cofnięcie.
19.	Za każdy umówiony lub skrócony adres we wszystkich urzędach rocznie .	3000	Opłata może być uiszczona zgóry za cały rok kalendarzowy lub w ratach kwartalnych. Zgłaszający się w ciągu roku opłacają należność proporcjonalną w stosunku do ilości pozostałych kwartałów. Adresat może zgłosić dowolną ilość adresów umówionych lub skróconych dla swych telegramów.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
20	Za doręczenie telegramów pod różnemi adresami (biuro, mieszkanie i t. d.) w zależności od pory dnia, w tej samej miejscowości, we wszystkich urzędach rocznie	3000	Opłatę oblicza się jak przy poz. 19.
21	Za każdy umówiony lub skrócony adres pocztowy, zarejestrowany przez nadawców paczek żywnościowych, bez względu na miejscowość	200	Zarejestrowany skrót ważny jest w ciągu 12 miesięcy od daty jego zarejestrowania.
22	Za doręczenie telegramu na blankiecie ozdobnym w zaklejonej kopercie . . .	50	Opłatę uiszcza nadawca telegramu.
23	Za odtelefonowanie nadeszłych telegramów nie pobiera się żadnej opłaty.		Nadeszłe telegramy oprócz telegramów listowych ELT, wydaje się telefonem: a) abonentom, którzy zgłosili pisemne żądanie, b) telegramy, w których adresie podano numer telefonu. Telegramy odtelefonowane uważa się za doręczone i przesyła się je przez pocztę jako list zwykły bezpłatnie.
24	Za doreczenie przez posłańca odtelefonowanego telegramu	30	Na żądanie adresata mogą być takie telegramy doręczane przez posłańca w/g wskazanej obok taryfy.

Pozycje	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
25	Za doręczenie telegramu pocztą jako list polecony PR, jako też za odebranie telegramu na poczcie jako list polecony — GPR, pobiera się należność pocztową wyłącznie za samo polecenie listu.	patrz taryfa pocztowa	Za doręczenie telegramu pocztą, jako list zwykły, nie pobiera się żadnej należności
26	Za telegramy ze wskazówką —XPT— i —XPP— opłaca się prócz normalnej należności za sam telegram: a) jako zaliczkę (depozyt) na koszty doręczenia umyślnym posłańcem . . b) za telegraficzne doniesienie —XPT— do urzędu nadawczego o wysokości wypłaconej posłańcowi należności na żądanie nadawcy . . . . . . c) za pocztowe doniesienie —XPP— do urzędu nadawczego o wysokości wypłaconej posłańcowi należności jak za list zwykły zamiejscowy.	500 100 patrz taryfa pocztowa	Za doręczenie telegramu ze wskazówką —XPP— lub —XPT— nie pobiera posłaniec od adresata żadnej opłaty. O kwocie wypłaconej posłańcowi za telegram ze wskazówką —XPT— wzgl. —XPP— przez urząd oddawczy, zawiadamia się urząd nadawczy w pierwszym wypadku (—XPT—) telegramem służbowym, w drugim wypadku (—XPP—) kartką służbową. Do kolejowych urzędów telegraficznych telegramy XPP— i —XPT— nie są dopuszczone, zaś telegramy ze wskazówką — posłańcem — tylko na odpowiedzialność nadawcy.
27	Za poświadczenie odbioru: a) telegraficznie —PC— . . b) pocztą —PCP—, jak za list zwykły zamiejscowy .	115 patrz taryfa pocztowa	O doręczeniu telegramu ze znaczkiem —PCP— zawiadamia urząd nadawczy pismem służbowem.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
28	Za sprawdzenie telegramu —TC—, 50% opłaty telegramu zwykłego od tej samej ilości wyrazów.		Telegramy państwowe —S— (w języku tajnym, umówionym lub szyfrowym) sprawdza się przy przetelegrafowaniu z urzędu.
29	Za pokwitowanie nadanego telegramu prywatnego . .	10	Wydaje się tylko na wyraźne życzenie nadawcy.
30	Za duplikat pokwitowania nadanego telegramu . . .	50	
31	Za wydanie uwierzytelnionego odpisu telegramu nadanego do 100 wyrazów . za każde dalsze 50 wyrazów lub część tychże	100 50	Odpis sporządza się na zwykłym blankiecie telegraficznym i potwierdza się za „zgodność“ (podpis i pieczęć urzędu).
32	Za wzniesienie reklamacji z powodu niedoręczenia lub opóźnienia telegramu itp. opłaty pobiera się takie same jak za reklamacje pocztowe.	patrz taryfa pocztowa	Opłatę uiszcza się przez nalepienie znaczków pocztowych na podaniu, które nie podlega opłacie stemplowej. Jeżeli w jednem podaniu reklamowano kilka telegramów, uiszcza się należność od każdego reklamowanego telegramu. Należność za złożoną reklamację zwraca się, jeżeli przeprowadzone dochodzenia wykazały, że reklamacja była uzasadniona.
33	Za udzielenie osobom uprawnionym informacyj co do nadanego lub doręczonego telegramu, względnie za okazanie telegramu . . .	50	Opłatę uiszcza się przez nalepienie znaczków pocztowych na podaniu, które nie podlega opłacie stemplowej. Telegram okazuje się uprawnionemu po wylegitymowaniu się.

Pozycja	Przedmiot	należność gr.	Objaśnienia
34	Za cofnięcie telegramu jeszcze nieodtelegrafowanego	30	Należność potrąca się ze złożonej opłaty, resztę zwraca się nadawcy. Telegramu nadawcy nie zwraca się.

Biblioteka Publiczna Wojewódzka w Opolu CZYTELNIA

Wspólnota Interesów

Katowickiej Spółki Akcyjnej dla Górnictwa i Hutnictwa

Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury S. A. Górn. Hutn.

Katowice, ul. Kościuszki 30

Węgiel, koks. Surówka. Stal we wlewkach. Żelazo i stal. Szyny i akcesorja do nawierzchni kolejowych. Blacha cienka i gruba. Blacha biała, ocynkowana i falista Rury stalowe. Stal szlachetna. Części kute. Wyroby tłoczone z blachy. Drut, gwoździe i podkowy. Odlewy żeliwne i stalowe. Konstrukcje mostowe. Dźwigi. Urządzenia dla kopalń. Urządzenia dla chłodni i rzeźni. Maszyny do budowy dróg. Maszyny papiernicze. Urządzenia dla odprowadzania wiór i pyłu. Narzędzia ręczne. Wyroby z blachy. Wyroby ocynkowane.

Huty żelaza:
Batory
Falva
Królewska
Laura
Silesia

Zakłady przetwórcze:
Huta Huberta
Huta Zgoda
Wytwórnia wagonów i konstrukcji mostowych

Do

P. T. ODBIORCÓW ELEKTROWNI WARSZAWSKIEJ

Wobec częstych wypadków zgłaszania się P. T. Odbiorców do niewłaściwego pod względem terytorjalnym biura Elektrowni i wynikającej stąd niemiłej straty czasu, Zarząd Elektrowni Warszawskiej zwraca się niniejszem z prośbą do P. T. Odbiorców, aby we wszystkich sprawach, związanych z obliczeniem i zapłatą należności za elektryczność, komunikowali się bezpośrednio z tem biurem, którego adres wskazany jest w nagłówku rachunku za zużycie prądu w danym lokalu.

Adresy biura Elektrowni są następujące:

Wydział obrachunk. — **Centrala** Br. Pierackiego 11 tel. 665-93
„ „ — Filja I — Wierzbowa 8 „ 540-28
„ „ — „ II — Targowa 65 „ 10-20-33
„ „ — „ III — Śniadeckich 5 „ 9-25-75

Kasy wszystkich biur są czynne:

w dnie powszednie od godz. 8 do godz. 13.30
w soboty „ „ 8 „ „ 11.

ZARZĄD ELEKTROWNI WARSZAWSKIEJ.

UZUPEŁNIENIA

Rzeczpospolita Polska.

Senat R. P. Wobec wygaśnięcia mandatów senatorskich: Karola Wendta, Stefana Kopcińskiego, Artura Dobieckiego, Michała Wyrostka i Bronisława Rydzewskiego w miejsce rzeczonych osób senatorami zostali ich kolejni zastępcy, a mianowicie: 1) z listy państwowej N. 1 — Jan Kołłątaj Srzednicki, lat 47, generał brygady, Warszawa, Szpital Ujazdowski, 2) z listy Nr. 7 w okręgu Nr. 14, Józef Danielewicz, lat 50, tkacz, Łódź, ul. Kijowska 10, 3) z listy Nr. 1, w okręgu 53 Władysław Pulnarowicz, lat 42, dyrektor powiatowej Kasy Chorych, Turka n/Stryjem, 4) z listy Nr. 1 w okręgu 60, Tadeusz Moszyński, lat 52, notarjusz, Pińsk ul. Marszałka Piłsudskiego 19 i 5) z listy Nr. 1, w okręgu Nr. 63; Marjan Strumiłło, lat 64, adwokat, Wilno, ul. Mickiewicza 21.

Województwo Tarnopolskie: Pełnienie obowiązków wojewody tarnopolskiego powierzone zostało p. wicewojewodzie Gintowt-Dziewałtowskiemu.

Nowi starostowie: Starostą w Łucku mianowany został Bożesław Niecięgiewicz, starostą włodzimierskim, b. wicestarosta z Kobrynia Zakrzewski. B. starosta włodzimierski inż. Zbigniew Kowalewski został powołany do biura personalnego zarządu miejskiego w Warszawie. Dotychczasowy wicestarosta dziśnieński Stanisław Kowalewski został mianowany starostą powiatowym w Kostopolu.

Poseł R. P. w Madrycie. Minister Marjan Szumlakowski dotychczasowy poseł R. P. w Lizbonie został odwołany z zajmowanego stanowiska i mianowany posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym R. P. w Madrycie.

Miasta w Polsce.

Komendant Straży Ogniowej w Warszawie. Na miejsce dr. Izydora Prokoppa, przeniesionego na emeryturę, komendantem Straży Ogniowej Miejskiej w Warszawie został mianowany p. Feliks Chociszewski.

Dyrektor Miejskich Zakładów Opałowych w Warszawie. Dyrektorem Miejskich Zakładów Opałowych m. st. Warszawy mianowany został p. Adolf Berger - Opala.

Życie Oświatowo-Kulturalne.

Naczelnik Szkolnictwa Średniego w Min. W. R. i O. P. Z dn. 1 stycznia 1935 r. wyzytator Wydziału Owiaty Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego dr. Koczwara powołany został na stanowisko Naczelnika Wydziału Szkolnictwa Średniego w Min. W. R. i O. P.

Wikarjusz Generalny Djecezji Śląskiej. Wikarjuszem Generalnym Djecezji Śląskiej został mianowany J. E. Ks. biskup sufragan, dr. Teofil Bromboszcz.

Administrator Apostolski na Łemkowszczyźnie. Administratorem Apostolskim na Łemkowszczyźnę mianowany został ks. dr. Bazyli Maściuch.

Życie Gospodarcze.

Izba Handlowa Estońsko-Polska. Zorganizowana została w Tallinie w połowie stycznia 1935 r. Izba Handlowa Estońsko-Polska.

Nowa Linja Morska. „Żegluga Polska" zgłosiła w Urzędzie Morskim w Gdyni nową linję regularną, która będzie utrzymywała w 15 dniowych odstępach stałą komunikację między Gdynią, Gdańskiem i Sztokholmem.

Życie Społeczne.

Zjednoczenie Notarjuszy R. P. Prezesem Zjednoczenia jest sen. Walery Roman, wiceprezesami dr. Z. Dunikowski i W. Włoskowicz, sekretarzem J. Moldenhauer, skarbnikiem Z. Neuman. Pozatem weszli do zarządu pp. Rzewski, dr. Breyer, Nitarski, Górski, dr. W. Dąbrowski, dr. Jeszke-Chojnowski i Moszyński.

Dyrekcja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Stanowisko Dyrektora Naczelnego Zakładu Ubezpieczeń objął Jan Włodzimierz Lgocki, dyrektor Naczelnej Izby Ubezpieczeń Społecznych. Do Dyrekcji Zakładu wejdą pp.: Adam Korski, Dr. Michał Zając, Dr. Józef Pasternak, Witold Pawłowicz, Dr. Jerzy Bujalski i matematyk Piotr Moroz.

Komisarzem Zakładu Ub. Sp. z uprawnieniami prezesa mianowany został docent dr. Wilhelm Czarnocki, dawny komisarz Zakładu Ub. na wypadek choroby.

Państwa.

Ambasador Wielkiej Brytanji w Warszawie. Ambasadorem Wielkiej Brytanji w Warszawie, mianowany został sir Howard William Kennard.

Konsul rumuński w Gdyni. Rząd rumuński mianował dr. Bolesława Kasprowicza konsulem honorowym Królestwa Rumunji na okręg woj. pomorskiego z siedzibą w Gdyni.

ERRATA.

Na str. 567 zamiast Robert Ceceniewski ma być Robert Ceceniowski.

Na str. 667 brak tytułów:
Ubezpieczalnie Społeczne Okręgu Warszawskiego.
Ubezpieczalnie Społeczne Okręgu Poznańskiego.
Ubezpieczalnie Społeczne Okręgu Lwowskiego.

Na str. 699 zamiast tytułu: Zakłady Opiekuńcze dla młodzieży otwarte ma być: Zakłady Opiekuńcze dla młodzieży zamknięte.

Na str. 714 zamiast tytułu: Zakłady Opiekuńcze dla Młodzieży zamknięte, ma być: Zakłady Opiekuńcze dla Młodzieży otwarte.

SPIS RZECZY.

A.

Abisynja 916.
Administracji Biuro Usprawnienia 58,
Administracji i Policji Państw. Gazeta 253.
Administracji ogólnej powiatowa władza 66.
— wojewódzka władza 66.
Administracyjna i Samorządowa Komisja Senatu 35.
— Komisja Sejmowa 28.
Administracyjny Sąd w Katowicach 97.
— w Poznaniu 86.
Administracyjno - Samorządowa Komisja Sejmu Śląskiego 101.
Administracyjny Departament M. Spraw Wewn. 63.
Administracyjny Najwyższy Trybunał 59.
Adwokacka Naczelna Rada 631.
Adwokackie izby 631.
Aeronautyki Departament MSWojsk. 120.
Afganistan 912.
Afrykańskie państwa 916.
Afryka równikowa francuska 916.
— zachodnia francuska 916.
Agencja Telegraficzna Polska 253, 855.
Agencja Prasowa i Publicystycz. „Iskra" 862.
Agencje prasowe w świecie 857.
„Agudas Izrael" — żydowskie stronnictwo ortodoksyjne 31.
Akademickie Stypendja Państwowe 258.
— szkoły i władze 350.
Akademicki sport 770.
Akademja Górnicza 351.
— Literatury 418.
— Medycyny Weterynaryjnej 351.
— Umiejętności 383.
Akademje 351.
Akceptacyjny Bank 251.
Akcyjne spółki krajowe w cyfrach 493.
Akcyz i Monopolów Departament 134.
Albanja 898.
Aleksandrów Kujawski 323.
— koło Łodzi 287.
Algierja 916.
Ambasady obce w Polsce 927.
— polskie zagranicą 109.
Amelin — Bursa P. Z. H. 221.
Amerykańskie państwa 919.
Andrychów 283.
Anglja 910.
Angola 916.
Antropologiczne Towarzystwa 389.
Apelacyjne sądy 150.
Aprowizacyjne Biuro MSWewn. 64
Arabia 912.
Arbitrażowo-pojednawcze komisje 222.
Arbitrażowy Trybunał dla Spraw Tranzytu między Niemcami a Polską 339, 341.
Archeologiczne towarzystwa 386.
Archiwa fundacyjne 406.
— kościelne, parafjalne i klasztorne 401.
— państwowe 399.
— prywatne 403.
— samorządowe 400.
— społeczne 406.
— uniwersyteckie 406.
Archiwalna Rada 172.
Archiwów Państw. Wydział 174.
Archiwum Wojskowe Centralne 125.
Arcybiskupi 182.
Argentyna 919.
Armji inspektorowie 121.
Artylerji Departament MSWojsk. 120.
Artystów Plastyków Stowarzyszenia 426.
Astronomiczne towarzystwa 389.
Atletyczne mistrzostwa świata Europy i Polski 807.
Atletyczny Polski Związek 760.
Atletyka w 1934 r. 786.
Attaches wojskowi polscy 128.
Augsburskiego i Helweckiego Wyznania Kościół 184.
Augustów 274.
Australijskie państwa 926.
Australja 926.
Austrja 898.
Automobilizm sportowy w 1934 r. 785.
Automobilklub Polski 761.
Automobilowe rekordy 805.
Azjatyckie państwa 912.
Azotowych Związków Zjednoczone Fabryki w Mościcach i Chorzowie 254.

B.

Bakterjologji i medycyny doświadczalnej dział P. Z. H. 221.
Bank Akceptacyjny 251.
— Gospodarstwa Krajowego 250, 580.
— Polski 573.
— Rolny Państwowy 252, 583.

Bank „Społem" 614.
Banki państwowe 249, 518, 580.
Bankowe pokrycie 576.
Baranowicze 301.
Barwy państwowe 9.
Barysz 319.
Belgja 899.
Bełchatów 287.
Beresteczko 331.
Bermudy 920.
Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem 31, 36.
Bezpieczeństwo pracy 663.
Będzin 277.
Biała Krakowska 283.
— Podlaska 292.
Białostockie województwo 70,
Białowieża — park narodowy 212.
Białystok 274.
Bibljoteka Wojskowa Centralna 125.
Bibljoteki duchowne różnych wyznań 416.
— Fundacyjne 417.
— Naukowe Państwowe 415.
— Państwowe 415.
— Popularne 415.
— Samorządowe 416.
— Społeczne 417.
Bielsko Śląskie 317.
Bilans handlowy 510.
Biłgoraj 292.
Biologiczne towarzystwa 389.
Biskupi 182.
Biskupia Kurja Polowa 119.
Biura Wojskowe przy Ministerstwach 128.
— Wynajmu Filmów 425.
Biuro Ekonomiczne P. R. M. 58.
— Personalne Min. Komunikacji 199.
— „ „ Opieki Społ. 220.
— „ „ Poczt i Telegr. 231.
— „ „ Przem. i Handlu 188.
— „ „ Roln. i Ref. Roln. 210.
— „ „ Skarbu 134.
— „ „ Sprawiedl. 148.
— „ „ Spraw Wewn. 64.
— „ „ Spraw Wojsk. 119.
— „ „ Spraw Zagr. 108.
— „ „ Prezydjum Rady Min. 58.
— Projektów i Studjów P. K. P. 198, 202.
— Sejmu 33.
— Sejmu Śląskiego 103.
— Senatu 36.
— Usprawnienia Administracji 58.
Blok Bezpartyjny Współpracy z Rządem 31, 36.
Błonie 323.
Bochnia 283.
Boks — mistrzowie amatorzy 803.
— Mistrzowie zawodowi 804.
— w 1934 r. 781.
Bokserski Polski Związek 760.
Bolechów 314.
Boliwja 920.
Borneo 913.
Borszczów 319.
Borysław 296.
Botaniczne towarzystwa 389.
Bóbrka 296.
Bracki Sąd Rozjemczy 222.
Bractw Górniczych Wyższy Sąd Rozjemczy 221.
Brasław 330.
Brazylja 920.
Brodnica 304.
Brody 319.
Broni pancernych dowództwo 120.
Brzesko 283.
Brzeszcze — Państwowe kopalnie węgla 254.
Brześć Kujawski 323.
— n/Bugiem 302.
Brzeziny 287.
Brzeżany 320.
Brzozów 296.
Buczacz 320.
Budowlano Mieszkaniowa Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Budowlano techniczny departament M.S. Wewn. 64.
Budowlany Fundusz Państwowy 257.
— Ruch w miastach 492.
Budownictwa Departament MSWojsk. 120.
— Urząd Wojewódzki Województwa Śląskiego 100.
Budżetowa Komisja Sejmowa 28.
Budżetowo - Skarbowa Komisja Sejmu śląskiego 102.
— Komisja Senatu 35.
Bułgarja 899.
Bursa „Amelin" 221.
Bursy dla dzieci i młodzieży 699.
Busk 320.
Busko 277.
Bydgoszcz 307.

C

Celne Urzędy 142.
Cel Departament 134.
— Dyrekcja 142.
Centrala Związku Kupców 616.

Centrale Gospodarcze Spółdzielcze 530.
Centralna Bibljoteka Wojskowa 125.
— Komisja Oszczędnościowo - Oddłużeniowa dla Samorządu 59, 263.
Centralne Archiwum Wojskowe 125.
— Biuro Obrachunków Wagonowych 202.
— Biuro Rozrachunków P. K. P. 201.
— Biuro Statystyki Przewozów P. K. P. 198.
Centralny Instytut Wychowania Fizycznego 128, 756.
Centralny Sjonistyczny Wydział Palestyński 616.
— Związek Polskiego Przemysłu 505.
Ceny 510.
Ceylon 913.
Chęciny 277.
Chełm 292.
Chełmno 304.
Chełmża 304.
Chemiczne Instytuty Naukowe 390.
— Laboratorja Naukowe 390.
Chemiczny Przemysł 499.
Chile 921.
Chiny 913.
Chłodnictwa Komitet 186.
Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego Klub
— Parlamentarny 31.
Chmielnik 277.
Chodorów 296.
Chodzież 307.
Chojnice 304.
Chorobowe ubezpieczenie 664.
Chorzów 318, 618.
— Fabryka Związków Azotowych 254.
Chowu Koni Państwowe Zakłady 211.
Chrzanów 283.
Chrześcijańskiej Demokracji i N. P. R. Zespół Senatorów 36.
— Demokracji Klub Sejmowy 31.
Chrześcijańsko - Społeczny Klub Sejmowy 31.
Ciechanów 323.
Cieszyn 317.
Costa Rica 921.
Chów Inwentarza w Polsce 473.
Curaçao 922.
Cypr 913.
Cyrenajka 916.
Cywilnego Stanu Urzędy woj. śląskiego 100.
Czas pracy 660.
Czasu rachuba 939.
Czechosłowacja 899.
Czeladź 277.
Czersk 304.
Czerwony Krzyż 378.
Częstochowa 277.
Czortków 320.

D.

Daniny Publiczne i Monopole w cyfrach 601.
Danja 900.
Dawidgródek 302.
Dąbrowa 283.
— Górnicza 278.
Dębice 283.
Delatyn 314.
Demobilizacyjny Komisarz 98,
— na G. Śląsku 222.
Djecezje 182.
Długów Państwa Urząd 135.
Dobromil 296.
Dobrzyń n/Drwęcą 323.
Dolina 314.
Dominikańska Republika 921.
Domy noclegowe 719.
— Sierot 699.
— Starców i Kalek 719.
— Wychowawcze 699.
Dowództwa Okręgów Korpusów 121.
Dramatyczne Szkoły 424.
Drogi Kołowe 543.
Drogowy Fundusz Państwowy 257.
— Fundusz Pożyczkowy 257.
Drohobycz 296.
Drożyzną Walki z — Komisja Poselska 29.
Dróg Kołowych Departament M. Komunik. 199.
— Wodnych Biuro Min. Komunik. 199.
Drukarnia Wojskowa Główna 125.
Druków Normalizacji i Wydawnictw Państwowych — Komisja 59.
Dubno 331.
Duchowieństwo wojskowe 127.
Duchowne Władze 182.
Dyplomacja obca w Polsce 927.
Dyplomatyczna i konsularna służba Polska 109.
Dyplomatyczny protokół 107.
Dyrekcja Ceł 142.
— Naczelna Lasów Państwowych 211.
Dyrekcje Lasów Państwowych 212.
— Okręgowe P. K. P. 202.
— Okręgów P. i T. 232.
Działalność Ubezpieczeń Społecznych 666.
Działdowo 304.
Działoszyce 278.

Dziennikarskie Szkoły 849.
Dziennikarski Wyższy Kurs 850.
Dziennikarzy i Literatów Polskich Towarzystwo 420.
— i Publicystów Gospodarczych Stowarzyszenie 849.
— i Publicystów Sportowych Polski Związek 849.
— Państwowców Stowarzyszenie 848.
— Polskich we Francji Syndykat 851.
— Prowincjonalnych Syndykaty 847.
— Warszawski Syndykat 846.
— Związek R. P.
Dziennik Taryf i Zarządzeń Kolejowych 198.
Dziena 330.

E.

Egipt 916.
Ekonomiczne Biuro P. R. M. 58.
— Towarzystwa Naukowe 395.
Ekonomicznej Międzynarodowej Konferencji — Polska Grupa 37.
Ekspertyz Sądowych Instytut 148.
Eksport Naftowy Polski 609.
Eksportowy Fundusz Państwowy 257.
— Instytut Państwowy 189.
Ekwador 921.
El Salvador 924.
Elektrotechniczny przemysł 502.
Elektrownie (produkcja) 492.
Elektryfikacji Biuro M. P. i H. 188.
— Węzła Kolejowego Warszawskiego Kierownictwo 200.
Emerytalne Ubezpieczenie Robotników 665.
— Ubezpieczenie Pracowników Umysłowych 665.
Emerytalny Państwowy Zakład 254, 736.
Emerytury Funkcjonarjuszów Państw. i Zawodowych Wojskowych 734.
Emigracyjna Komisja Sejmowa 29.
Emisyjne czynności Banku Polskiego 575.
Energetyczny Komitet Polski 186.
Epidemjami — Naczelny Nadzwyczajny Komisarz do Walki z — 220.
Erytrea 916.
Estonja 901.
Etnograficzne Towarzystwo 386.
Eugeniczne Polskie Towarzystwo 389.
Ewangelicko - Augsburski Kościół 183.
— Reformowany Kościół 184.

F.

Fabryka Olejów Mineralnych Państwowa 254.
Farmaceutyczne Towarzystwa Naukowe 390
Farmacja 673.
Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny 377.
Ferma Służew 221.
Filipińskie Wyspy 913.
Film 424.
Filmowe Laboratorja 424.
Filmowego Przemysłu Organizacje 424.
— Przemysłu Rada Naczelna w Polsce 444.
Filmów Wynajmu Biura 425.
Filologiczne Towarzystwa 386.
Filozoficzne Towarzystwa 387.
Finansowa Rada 132.
Finansowej Inspekcji Biuro Przem. i Handlu 188.
Finlandja 901.
Fizyczne Towarzystwa 389.
Flota Handlowa Polska 563.
Formoza 913.
Francja 901.
Fundacje o celach opiekuńczych i zdrowia publicznego 729.
Fundusz Budowlany Państwowy 257.
— Eksportowy Państwowy 257.
Fundusz Kultury Narodowej 59.
— Kwaterunku Wojskowego 257.
— Meljoracyjny Państwowy 257.
— na rzecz Szkół Zawodowych 258.
— Obrotowy Reformy Rolnej 257.
— Ochrony Przyrody 258.
— Opłat Studenckich 258.
— Państwowy Drogowy 257.
— Pomocy Instytucjom Kredytowym 257.
— Pożyczkowy Drogowy 257.
— Pracy 626.
— Rozbudowy Miast 257.
— Specjalny Rady Spółdzielczej 257.
— Szkolny 258.
Fundusze państwowe 249.
Funduszu Pracy Komitet 68.

G.

Gabinet Wojskowy Prezydenta R. P. 20.
Gabinety poprzednie 43.
Gambia 916.
Garwolin 292.
Gazeta Administracji i Policji Państwowej 253.

Gąbin 323.
Gdańsk 337, 339.
Gdański port 362.
Gdynia 305.
— port 548.
Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych 118, 120.
— Komisarjat R. P. w Gdańsku 109, 342.
— Komisarz Wyborczy 59.
Generałowie do prac przy G. I. S. Z. 121.
Geofizyczne Towarzystwa Naukowe 390.
Geograficzne Towarzystwa Naukowe 390.
Geograficzny Instytut Wojskowy 125.
Geologiczne Towarzystwa Naukowe 390.
Geologiczny Instytut Państwowy 189.
Giełda mięsna 514.
Giełdy pieniężne 598.
— Zbożowo - Towarowe 514.
Gier sportowych mistrzowie 809.
— sportowych polski związek 760.
Gimnastyczne mistrzostwa świata 805.
Gimnastyka w 1934 r. 787.
Głuchoniemych Polski Związek Sportowy 761.
— sport 770.
Główna Drukarnia Wojskowa 125.
— Inspekcja Komunikacji 200.
— Komisja do Badania Mąki i Pieczywa 52.
— Komisja Ziemska 208.
— Księgarnia Wojskowa 125.
Główne Organy Prasy Zagranicznej 870.
Główny Inspektor Pracy 219, 221.
— Urząd Miar 188.
Główny Urząd Statystyczny 65, 384.
Gniezno 308.
Godło państwowe 9.
Gorlice 284.
Gospodarcze życie 471.
Gospodarstwa Krajowego Bank 250, 580.
— Społecznego - Komisja Senatu 33.
— Wiejskiego - Państwowy Instytut Naukowy w Puławach 210.
Gostynin 323.
Gostyń 308.
Góra Kalwarja 323.
Górnicza Akademja 351.
— Szkoła Państwowa 193.
— Produkcja 490.
Górnicze Kolegjum 186.
— Przedsiębiorstwa Państwowe 518.
— Urzędy 189.
Górniczo-Hutnicze kartele 496.
— Hutniczy Departament 187.
Górniczych Bractw — Wyższy Sąd Rozjemczy 221.
Górnośląska Komisja Mieszana Polsko - Niemiecka 99.
Góry w Polsce 18.
Grajewo 274.
Granice Polski 17.
Graniczna Komisja Mieszana Polsko-Łotewska 108.
Granicznej Straży Komenda 135.
Grecja 903.
Grodno 274.
Grodzisk 308.
— Mazowiecki 324.
Grodzkie Sądy 150.
Gródek Jagieloński 297.
Grójec 324.
Grudziądz 305.
Grupa Parlamentarna Polsko-Jugosłowiańska 37.
— Parlamentarna Polsko - Francuska 37.
— Parlamentarna Polsko - Rumuńska 37.
— Polska Międzynarodowej Konferencji Ekonomicznej 37.
Gry sportowe w 1934 r. 785.
Guatemala 921.
Gujana Brytyjska 921.
— Francuska 921.
— Holenderska 921.

H.

Hachan Karaimów 184.
Haiti 922.
Handel 509.
Handlowe Izby Polsko - Zagraniczne 512.
— Izby Zagraniczno - Polskie 513.
Handlowy bilans 510.
— Departament M. P. i H. 187.
Harcerstwa Polskiego Związek 768.
Hawajskie Wyspy 922.
Helweckiego Augsburskiego Wyznania Kościół 184.
Higjena pracy 663.
Higjeny Państwowy Zakład 221.
— Państwowa Szkoła 221.
Hipoteczny Kredyt Długoterminowy Miejski 592.
Hippika w 1934 r. 782.
Historyczne Biuro Wojskowe 125.
— Towarzystwa 387.
Hiszpanja 903.
Hodowlane Stowarzyszenia 398.
Hokej — klasyfikacja państw 810.
— w 1934 r. 786.
Hokeja na lodzie, Polski Związek 760.

— na trawie Polski Związek 760.
Holandja 903.
Honduras 922.
Hong-Kong 913.
Honorowa nagroda sportowa wielka 821.
Horochów 331.
Horodenka 314.
Hrubieszów 292.
Humanitarne Stowarzyszenia 367.
— Zakłady Śląskie 98.
Hutnicza Produkcja 490.
Hutniczo - górnicze kartele 496.
— Górniczy Departament 187.
Hydrograficzny Instytut 201.

I.

Igrzyska Polaków z Zagranicy 813.
— światowe kobiece 819.
Iłża 278.
Indje 913.
—Brytyjskie Zachodnie 922.
— Holenderskie Wschodnie 913.
— Holenderskie Zachodnie 922.
Indochiny 914.
Informacje ogólne 937.
Informacyj prasowych ochrona 844.
Inowrocław 308.
Inspekcja Główna Komunikacji 200.
— Pracy 222.
Inspekcji Finansowej — Biuro Przem. i Handlu 188.
Inspektor Pracy Główny 219, 221.
Inspektorat Generalny Sił Zbrojnych 118. 120.
Inspektoraty Pracy 222.
Inspektorowie Armji 121.
— Rejonowi Koni 122.
Intendentury Departament MSWojsk. 120.
Internaty dla dzieci i młodzieży 699.
Instytucje naukowe wojskowe 125.
Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen 189.
— Centralny Wychowania Fizycznego 128.
— Ekspertyz Sądowych 148.
— Eksportowy Państwowy 189.
— Geologiczny Państwowy 189.
— Hydrograficzny 201.
— Meteorologiczny 200.
— Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach 210.
— Naukowy Organizacji i Kierownictwa 393.
— Spraw Społecznych 619.
— Telekomunikacyjny 232.
— Wychowania Fizycznego Centralny 756.
Instytuty i Towarzystwa Naukowe 384.
— i towarzystwa naukowe niepolskie 385.
— Muzyczne 436.
— Wojskowe 125.
Inwalidzka Komisja Odwoławcza przy Urzędzie Wojewódzkim 67.
— Komisja Rewizyjno - Lekarska 69.
Inżynierji Państwowe Zakłady 253.
Irak 914.
Irlandja 903.
„Iskra" — agencja prasowa i publicystyczna 862.
Islandja 904.
Italja 911.
Izb Przemysłowo - Handlowych Związek 494.
Izba Kontroli Rachunkowej Poczt i Telegrafów 237.
— Najwyższa Kontroli 37.
— Przemysłowo - Handlowa w Katowicach 610.
Izby Adwokackie 631.
— Kontroli Okręgowe 39.
— Lekarskie 632.
— Notarjalne 632.
— Handlowe Polsko - Zagraniczne 512.
— Handlowe Zagraniczno - Polskie 513.
— Przemysłowo - Handlowe 495.
— Rolnicze 489.
— Rzemieślnicze 507.
— Skarbowe 135.

J.

Jadłodajnie społeczne 719.
Janów 292.
— Lubelski 293.
Japonja 914.
Jarocin 308.
Jarosław 297.
Jasło 284.
Jaworów 297.
Jaworzno 284.
Jeziora w Polsce 18.
Jeździecki Polski Związek 760.
Jeździeckie Rekordy 806.
Jędrzejów 278.
Językowa Komisja Min. Komunikacji 196.
Jugosławja 904.

K.

Kadetów Korpusy 123.
Kajakowców Polski Związek 760.
Kajakowy Sport w 1934 r. 783.
Kalisz 287.

Kałusz 314.
Kałuszyn 324.
Kamerun 916.
Kamień Koszyrski 303.
Kamionka Strumiłowa 320.
Kanada 922.
Kanaryjskie Wyspy 917.
Kancelarja Cywilna Prezydenta R. P. 20.
Kanclerz Orderu Orła Białego 240.
Kapituła Orderu Odrodzenia Polski 242.
Karaimskie Wyznanie 184.
Kartele 496.
Kartuzy 305.
Kasa Oszczędności Pocztowa 251.
Katastralne Urzędy Województwa Śląskiego 100.
Katolicki Kościół 182.
Katowice 317, 334.
Kawalerji Departament MSWojsk 120.
Kenya 917.
Kępno 309.
Kęty 284.
Kielce 278.
Kieleckie Województwo 72.
Kierownictwo Marynarki Wojennej 119.
Kinoteatry 425.
Kleck 301.
Klimat w Polsce 18.
Kliniki 674.
Klub Literacki Polski (PEN Club) 420.
— Prasy Zagranicznej w Warszawie 852.
— Sprawozdawców Parlamentarnych 847.
Kluby Literatów 419.
— Sejmowe 31.
— Sejmu Śląskiego 103.
— Senackie 36.
— Sportowe w Polsce 764.
Kłobuck 279.
Kobiece igrzyska światowe 819.
Kobryń 303.
Kodyfikacyjna Komisja 146.
Kolarskich Towarzystw Polskich Związek 760.
Kolarscy Mistrzowie świata i Polski 801.
Kolarstwo - rekordy świata i Polski 1934 r. 800.
— w roku 1934 r. 780.
Koleje żelazne w Polsce 537.
Kolei Górnośląskich Komitet Naczelny 99.
Kolegjum Górnicze 186.
Kolegjalne Ciała Powiatowe 69.
Kolei utrzymania i budowy departament 198.
Kolejki leśne 212.
Kolejnictwa Usprawnienia Komisja 196.
Kolejowe Sanitarne Biuro 200.
Kolonji Letnich Wojewódzka Komisja 67.
Kolumbja 923.
Koło 288.
Kołomyja 314.
Komarno 297.
Komenda Główna P. P. 64.
— Straży Granicznej 135.
Komendy Miast 122.
— Placu 122.
— Uzupełnień Powiatowe 121.
Komisarjat Generalny R. P. w Gdańsku 109, 342.
— Rządu na m. stoł. Warszawę 70.
Komisarz Demobilizacyjny na Górnym Śląsku 98, 222.
— Generalny Pożyczki Narodowej 135.
— Generalny Wyborczy 59.
— Naczelny Nadzwyczajny do Spraw Walki z Epidemjami 220.
— Polski dla Spraw Pracy na Górnym Śląsku 98.
Komisja Centralna Oszczędnościowo - Oddłużeniowa dla Samorządu 59.
— do Orzekania w Sprawach o Umieszczenie w Domu Pracy przymusowej 95.
— Egzaminacyjna 68.
— Główna do badania mąki i pieczywa 52.
— Graniczna Mieszana Polsko - Łotewska 108.
— Inwalidzka Odwoławcza 67.
— Inwalidzka Rewizyjno - Lekarska 69.
— Językowa 196.
— Kodyfikacyjna 146.
— Mieszana Polsko - Niemiecka Górnośląska 99.
— Normalizacji Druków i Wydawnictw Państwowych 59.
— Okręgowa Konserwatorska 68.
Komisja Oszczędnościowo Oddłużeniowa Centralna 263.
— Oszczędnościowa Powiatowa 69.
— Parytetyczna Województwa Śląskiego 95.
— Poborowa 69.
— Pojednawcza Polsko - Niemiecka do spraw obywatelstwa 108.
— Polubowna dla Spraw obywatelstwa 99.
— Przewozów samochodowych 196.
— Rozpoznawcza przy Urzędzie Wojewódzkim 67.
— specjalna dla rozrachunku między Skarbem Śląskim i Skarbem Rzplitej 102.

— specjalna przy Wojewodzie do rozstrzygania skarg na nakazy Inspektora Pracy 67.
— Usprawnienia Kolejnictwa 196.
— Wojewódzka Kolonij Letnich 67.
— Wojewódzka Odbudowy 68.
— Wojewódzka Opieki Społecznej 67.
— Wojewódzka Turystyczna 67.
— Wojewódzka Ziemska 67.
— Ziemska Główna 208.
Komisje Arbitrażowo - Pojednawcze 222.
— Oszczędnościowo - Oddłużeniowe dla Samorządu 68.
— Pojednawczo-rozjemcze 222.
— Sejmowe 28.
— Sejmowe Śląskie 101.
— Senatu 35.
— Wojewódzkie do Badania Mąki i Pieczywa 68.
Komitet Chłodnictwa 186.
— do spraw Przebudowy i Elektryfikacji Węzła Kolejowego Warszawskiego 196.
— Energetyczny Polski 186.
— Funduszu Pracy 68.
— Krzyża i Medalu Niepodległości 243.
— Lotnictwa Cywilnego 196.
— Naczelny Kolei Kórnośląskich 99.
— Normalizacyjny 186.
— Ogólno - Polski Ofiarom Powodzi 59.
— Olimpijski Polski 759.
— Opinjodawczy Pracy w Bytomiu 99.
— Powiatowy W. F. i P. W. 69.
— Warszawskiej Kasy Przezorności i Pomocy dla Literatów i Dziennikarzy 849.
— Wojewódzki W. F. i P. W. 67.
Kompetencyjny Trybunał 60.
K. K. O. 594.
Komunalne Kasy Oszczędności 594.
— Kasy Oszczędności Województwa Śląskiego 595.
Komunikacja powietrzna w Polsce 541.
— w Polsce 537.
Komunikacji Główna Inspekcja 200.
Komunikacyjna Komisja Sejmowa 28.
— Rada Państwowa 196.
Komunistycznej Frakcji Klub Sejmowy 31.
Kongo Belgijskie 917.
Koni — Państwowe Zakłady Chowu 211.
Konin 288.
Konjunktur Gospodarczych i Cen - Instytut Badania 189.
Konserwatorja Muzyczne 436.
Konserwatorska Komisja 68.
Konserwatorzy Zabytków Sztuki 432.
Konstantynów 288.
Konstytucja W. M. Gdańska 338.
Konstytucyjna Komisja Sejmowa 28.
— Komisja Senatu 35.
Konsulaty państw obcych w Gdańsku 343.
— Polskie zagranicą 109.
Konsularne urzędy w Polsce 928.
Konsularna i dyplomatyczna służba polska 109.
Konsularny departament MSZ. 107.
Kontroli Izby Okręgowe 39.
— Najwyższa Izba 37.
— Rachunkowej Poczt i Telegrafów Izba 237.
— Ubezpieczeń Państwowych Urząd 135.
Kontrolerów Korpus 119.
Konwencja węglowa polska 611.
Końskie 279.
Kopalnie Węgla „Brzeszcze" 254.
Kopyczyńce 320.
Korea 914.
Korespondencji pism i agencyj zagranicznych 852.
Kozowa 321.
Koronowo 309.
Korpus dyplomatyczny obcy 927.
— kontrolerów 119.
— Ochrony Pogranicza 65
Korpusy Kadetów 123.
Korpusów Okręgi 121.
Kosów 315.
Kossów Poleski 305.
Kościan 309.
Kościerzyna 305.
Kościół Augsburskiego i Helweckiego Wyznania 184.
— Ewangelicko - Augsburski 183.
— Ewangelicki Luterski 184.
— Ewangelicko - Reformowany 184.
— Prawosławny 183.
— Rzymsko - Katolicki 182.
— Staroobrzędowy Wschodni 184.
— Ewangelicki - Unijny 184.
Kowel 332.
Kostopol 332.
Kozienice 279.
Koźmin 309.
Kraj Beczuanów 917.
Krajoznawcze stowarzyszenia 368.
Kraków 284.
Krasnystaw 293.
Kraśnik 293.
Kredyt długoterminowy hipoteczny miejski 592.

— długoterminowy ziemski 591.
— i piedniądz 569.
Kredytowe Towarzystwa Miejskie 592.
Kredytowych Towarzystw Miejskich Związek 593.
Krosno 297.
Krotoszyn 309. ?
Królewska Huta 618.
Kruszcowe pokrycie 576.
Krynki 275.
Krzemieniec 332.
Krzemienieckie Liceum 181.
Krzepice 279.
Krzyż Niepodległości 243.
— Walecznych 243.
— Zasługi 244.
— Zasługi za dzielność 244.
Książek Szkolnych wydawnictwo państwowe 255.
Księgarnia Wojskowa Główna 125.
Kuba 923.
Kultura i Oświata 349.
Kultury Narodowej Fundusz 59.
Kupieckie Organizacje 511.
Kurja Polowa Biskupia 119.
Kutno 324.
Kuty 315.
Kwantung 914.
Kwaterunku Wojskowego Fundusz 257.

L.

Laboratorja filmowe 424.
Lasy Państwowe 211, 604.
Lawn-Tenisowy Polski Związek 760.
Lecznice 674.
Lecznictwo 668.
Lekarskie Izby 632.
Lekarzy Związki 672.
Lekkoatletyczni mistrzowie Europy i świata w 1934 r. 791.
— mistrzowie Polski 1934 r. 792.
Lekkoatletyka w 1934 r. 780.
Lekkoatletyczny Polski Związek 759.
Lekkoatletyki kobiecej światowej klasyfikacja 793.
Leszno 309.
Leśne kolejki 212.
Leśników Towarzystwa 397.
Leżajsk 298.
Liberja 917.
Liceum Krzemienieckie Kuratorjum 181.
Lichtenstein 904.
Liczebność Klubów Parlamentarnych w Sejmach dotychczasowych 32.
Lida 301.
Liga Morska i Kolonjalna 362.
— Narodów 895.
— Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej 376.
Ligi Narodów Wysoki Komisarz w Gdańsku 339.
Limanowa 285.
Linje Żeglugowe Śródlądowe 547.
Lipno 324.
Literacki Klub Polski (Pen Club) 420.
Literatów Kluby i Stowarzyszenia 419.
Literatura 418.
Literatury Akademja Polska 418.
Litwa 904.
L. O. P. P. 376.
Loterja Klasowa Polska Państwowa 255, 617.
Lotnicza Poczta 542.
Lotnictwa Cywilnego Departament M. Kom 199.
— Cywilnego Komitet 196.
Lotnictwo Cywilne 540.
— sportowe 771.
— Sportowe w 1934 r. 784.
Lotnicze Państwowe Zakłady 253.
Lwów 298.
Lubaczów 298.
Lubartów 293.
Lubawa 305.
Lubelskie Województwo 75.
Lublin 293.
Lubliniec 318.
Luboml 332.
Ludność Polski 17.
Ludowego Stronnictwa Sejmowy Klub 31.
Ludowych Senatorów Klub 36.
Luterski Kościół Ewangelicki 184.
Luxemburg 904.

Ł.

Łańcut 298.
Łapy 275.
Łask 288.
Łączności Szefostwo MSWojsk. 120.
Łęczyca 288.
Łomża 275.
Łotwa 905.
Łosice 293.
Łowicz 324.
Łowieckie Towarzystwa 397.
Łódź 288.
Łódzkie województwo 79.
Łuck 332.
Łucznictwo w 1934 r. 784.

Łucznicze mistrzostwa świata 813.
Łuczników Polskich Związek 760.
Łuków 294.
Łuniniec 303.
Łyżwiarskie rekordy 809.
Łyżwiarski Polski Związek 760.
Łyżwiarstwo w 1934 r. 787.

M.

Macierz Szkolna Polska 361.
Madagaskar 917.
Magistrat Warszawy 270.
Maków Mazowiecki 325.
Malaja 914.
Malta 905.
Mandżukuo 914.
Marokko 917.
— Hiszpańskie 917.
Marszałek Sejmu 22.
— Sejmu Śląskiego 101.
— Senatu 33.
Marynarka Wojenna 129.
Marynarki Handlowej Polski Urząd 191.
— Wojennej Kierownictwo 119.
Matematyczne Towarzystwo 389.
Mecze reprezentacyjne 817.
Medal Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości 246.
— Niepodległości 243.
— Pamiątkowy za Wojnę 1918—1921. 246.
— Pamiątkowy 3 Maja 822.
— za ratowanie ginących 245.
Medycyny Doświadczalnej i Bakterjologji dział P. Z. H. 221.
Medyczne Towarzystwa Naukowe 390.
Meksyk 923.
Meljoracyjny Fundusz Państwowy 257.
Mennica Państwowa 254.
Metalowo - Przetwórcze kartele 497.
Meteorologiczne Towarzystwa Naukowe 390.
Meteorologiczny Instytut Państwowy 200.
Miar Główny Urząd 188.
— Urzędy 191.
Miasta w Polsce 269.
Miasto stoł. Warszawa 70.
Miechów 279.
Miejscowe Urzędy Miar 191.
Miejskich Towarzystw Kredytowych Związek 593.
Miejskie Towarzystwa Kredytowe 592.
Mielec 285.
Międzychód 310.
Międzynarodowej współpracy towarzystwa 380.
Międzyrzec Podlaski 294.
Międzywojewódzki Komitet Ochrony Rzek 68.
Mięsna Giełda 514.
Mięsne Państwowe Przetwórnie 255.
Migracje 740.
Mikołów 318.
Mineralne kartele 501.
Mineralny przemysł 501.
Minister Komunikacji 195.
— Opieki Społecznej 217.
— Poczt i Telegrafów 229.
— Przemysłu i Handlu 185.
— Rolnictwa i Reform Rolnych 207.
— Skarbu 131.
— Sprawiedliwości 145.
— Spraw Wewnętrznych 61.
— Spraw Wojskowych 117.
— Spraw Zagranicznych 105.
— Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 171.
Ministerstwo Komunikacji 197.
— Opieki Społecznej 219.
— Poczt i Telegrafów 231.
— Przemysłu i Handlu 187.
— Rolnictwa i Reform Rolnych 209.
— Skarbu 133.
— Sprawiedliwości 147.
— Spraw Wewnętrznych 63.
— Spraw Wojskowych 119.
— Spraw Zagranicznych 107.
— Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 173.
Mińsk Mazowiecki 325.
Misje dworcowe 719.
Mistrzostwa świata Europy i Polski i rekordy 788.
Mława 325.
Młodzieży — Stowarzyszenia Społeczne i oświatowo - kulturalne 372.
Mniejszości narodowe — sport 770.
Mogielnica 325.
Mogilno 310.
Mojżeszowe wyznanie 184.
Mołodeczno 330.
Monaco 905.
Monasterzyska 321.
Monety 569.
Mongolja 915.
Monopole Państwowe 249.
Monopol Solny 255, 608.
—Spirytusowy 256.
— Tytoniowy 256.
Morska i Kolonjalna Liga 362.
— Komisja Sejmowa 29.

— Szkoła Państwowa 193.
Morski Departament 187.
Morskie Siły Zbrojne 129.
— Urzędy i Instytucje 191.
Morski Urząd 191.
Mościce — Fabryka Związków Azotowych 254.
Mościcki Ignacy 12, 20.
Mościska 298.
Motocyklizm w 1934 r. 785.
Motocyklowe rekordy 805.
Motocyklowy Polski Związek 760.
Mozambik 917.
Mszczonów 325.
Mufti Kościoła Muzułmańskiego 184.
Muzea fundacyjne 408.
— kościelne 413.
— państwowe 408.
— prywatne 413.
— samorządowe 409.
— społeczne 410.
— uniwersyteckie 407.
— zakonne 413.
Muzealna Rada przy Muzeum P. i T. 242.
Muzeum Poczty i Telekomunikacji 232.
— Śląskie 98.
— Wojska 125.
Muzułmański Związek Religijny 184.
Muzyczne Instytuty, Szkoły i Konserwatorja 436.
—i Śpiewacze Stowarzyszenia 434.
Muzyka 434.
Myślenice 285.
Mysłowice 318, 336.

N.

Naczelna Rada Adwokacka 631.
Naczelnik Państwa 19.
Naczelny Nadzwyczajny Komisarz do Walki z Epidemjami 220.
— Prokurator Wojskowy 118.
— Wódz 118.
Nadleśnictwa 212.
Nadwórna 315.
Naftowy Eksport Polski 609.
Najwyższa Izba Kontroli 37.
Najwyższy Trybunał Administracyjny 59.
Nakło 310.
Narciarstwo — Klasyfikacja państw 810.
Narciarski Polski Związek 760.
Narciarstwo w 1934 r. 786.
Narodowej Partji Robotniczej i Ch. Dem. Zespół Senatorów 36.
— Partji Robotniczej Klub Parlamentarny 31.
Narodowy Klub Sejmowy 31.
Narodowy Klub Senatu 36.
Narutowicz Gabryel 20.
Nasielsk 325.
Nauczycielskie Organizacje Zawodowe 358.
Nauka 383.
Naukowe Instytucje Wojskowe 125.
— Instytuty i Towarzystwa 384.
— Instytuty i Towarzystwa Niepolskie 385.
— Pracownie 386.
Nauki i Sztuki Departament 173.
Nauru 926.
Newfoundland 923.
Nicaragua 924.
Niemcy 905.
Niemiecki Klub Parlamentarny 31.
— Klub Senatu 36.
Niepodległości Krzyż i Medal 243.
Nieśwież 301.
Nieszawa 326.
Nietykalności Poselskiej i Regulaminowa Komisja Sejmowa 29.
Nisko 299.
Noclegowe domy 719.
Normalizacji Druków i Wydawnictw Państwowych Komisja 59.
Normalizacyjny Komitet Polski 186 .
Normalna Szkoła Fachowa dla Szeregowych P. P. 65.
Norwegja 908.
Notarjalne Izby 632.
Nowa Gwinea 926.
Nowa Wilejka 330.
Nowa Zelandja 926.
Nowogródek 301.
Nowogródzkie Województwo 80.
Nowy-Dwór 326.
Nowy-Targ 285.
Nowy-Tomyśl 310.
Nowy Sącz 285.
Numizmatyczne Towarzystwa 388.

O.

Oborniki 310.
Obszar Polski 17.
Obwodowe inspektoraty pracy 222.
Obwody Szkolne 174.
— Szkolne Województwa Śląskiego 100.
Ochrona informacyj prasowych 844.
— Pracy 660.
Ochrony Przyrody Fundusz 258.
— Pracy Komisja Sejmowa 28.
— Przyrody Państwowa Rada 172.
Odbudowy Kraju Komisja Sejmowa 28.
— Pożyczkowa Komisja 69.

-- Wojewódzka Komisja 68.
Oddłużenie Rolnictwa 474.
Odległości stolic państw od Warszawy 939.
Odrodzenia Polski Order 242.
Odznaczenia i Ordery 239.
Odznaka Strzelecka 821.
Odznaki Sportowe 820.
Oficerowie Placu 122.
Oficerów Szkoła Policji Państwowej 65.
Ogierów państwowe stada 211.
Ogólnopolski Komitet Pomocy Ofiarom Powodzi 59.
Ogrodnicze Towarzystwa 397.
Okręgi Korpusów 121.
— Szkolne 174.
Okręgowa Komisja Konserwatorska 68.
Okręgów Poczt i Telegrafów Dyrekcje 232.
Okręgowe Dyrekcje P. K. P. 202.
— Inspektoraty Pracy 222.
— Izby Kontroli 39.
— Urzędy Górnicze 189.
— Urzędy Miar 191.
— Urzędy Ubezpieczeń 222.
Okręgowy Urząd Ziemski 211.
— Urząd Ziemski w Katowicach 98.
Okrętowe Towarzystwo Polsko - Brytyjskie 565.
Olimpijski Polski Komitet 759.
Olkusz 279.
Ołyka 332.
Opatów 280.
Opieka Społeczna 695.
Opieki Społecznej Departament M. O. P. 219.
— Społecznej Komisja Sejmowa 29.
— Społecznej i Pracy Komisja Sejmu Śląskiego 102.
— Społecznej Minister 217.
— Społecznej Rada 218.
— Społecznej Wojewódzka Komisja 67.
Opiekuńcze Stowarzyszenia 733.
— Zakłady dla dzieci i młodzieży 699.
— Zakłady dla dorosłych zamknięte 719.
— Zakłady otwarte dla dorosłych 725.
— Zakłady zamknięte dla dzieci i młodzieży 714.
Opłaty stemplowe 940.
Opoczno 280.
Order Odrodzenia Polski 242.
— Orła Białego 240.
— Virtuti Militari 240.
Ordery i Odznaczenia 239.
Organizacje Przemysłu filmowego 424.
— Polskie w W. M. Gdańsku 340.
— Rolnicze 483.
— Zawodowe Nauczycielskie 358.
Organizacji i Kierownictwa Instytut Naukowy 393.
Orła Białego Order 240.
Osadnicze Przedsiębiorstwo „Ślązak" 211.
Ostrołęka 276.
Ostrowiec 280.
Ostrów 333.
— Mazowiecka 276.
— Wielkopolski 310.
Ostrzeszów 311.
Oszczędności Kasa Pocztowa 251.
Oszczędnościowa Powiatowa Komisja 69.
Oszczędnościowo-Oddłużeniowa Centralna Komisja dla Samorządu 59.
— Oddłużeniowe Komisje dla Samorządu 68.
Oszczędnościowy obrót P. K. O. 588.
Oszmiana 330.
Oświata i kultura 349.
Oświata pozaszkolna 359.
Oświatowa Komisja Sejmowa 29.
— Komisja Sejmu śląskiego 102.
Oświatowe Stowarzyszenia 361.
Oświaty i Kultury Komisja Senatu 36.
Oświecenia Publicznego Państwowa Rada 172.
Oświaty Zawodowej Państwowa Komisja 172.
Oświęcim 285.
Otwock 326.

P.

Pabjanice 289.
Palestyna 915.
Palestyński Centralny Sjonistyczny Wydział 616.
Pamiątkowy Medal za wojnę 1918—1921 r. 246.
Panama 924.
Państwa 893.
Państwa afrykańskie 916.
— amerykańskie 919.
— australijskie 926.
— azjatyckie 912.
— europejskie 898.
Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych 254.
— Kopalnia Węgla „Brzeszcze" 254.
— Odznaka Sportowa 820.
— Naczelna Rada Zdrowia 218.
— Rada do Spraw Uzdrowisk 218.
— Rada Rolnicza 208.
— Rada Samorządowa 62.

— Szkoła Górnicza 193.
— Szkoła Higjeny 221.
— Szkoła Morska 193.
— Wytwórnia Prochów i Materjałów Kruszących w Pionkach 253.
Państwowe Przetwórnie Mięsne 255.
— Stypendja Akademickie 258.
— Szkoły położnych 222.
— Wydawnictwo książek szkolnych 255.
— Wytwórnie Uzbrojenia 253.
Państwowego Zakładu Higjeny filje 221.
Państwowe Zakłady Inżynierji 253.
— Zakłady Lotnicze 253.
— Zakłady Przemysłowo-Zbożowe 254.
— Zakłady Tele i Radjotechniczne 255.
— Zakłady Umundurowania 253.
— Zakłady Wodociągowe na Górnym Śląsku 253.
— Związki Sportowe 759.
Państwowy Bank Rolny 252. 583.
— Fundusz Budowlany 257.
— Fundusz Drogowy 257.
— Fundusz Eksportowy 257.
— Fundusz Meljoracyjny 257.
— Fundusz Rozbudowy Miast 257.
— Instytut Eksportowy 189.
— Instytut Geologiczny 189.
— Instytut Meteorologiczny 200.
— Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego 210.
— Instytut Telekomunikacyjny 232.
— Monopol Spirytusowy 256.
— Urząd Kontroli Ubezpieczeń 135.
— Urząd Wychowania Fizycznego i P. W. 119, 755.
— Zakład Badania Żywności i Przedmiotów Użytku 221.
— Zakład Emerytalny 254, 736.
— Zakład Higjeny 221.
Parafje wojskowe 127.
Paragwaj 924.
Parcelacyjnych Spraw Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Parczew 294.
Park Narodowy w Pieninach 213.
— Narodowy w Białowieży 212.
Parlamentarna Grupa Polsko-Jugosłowiańska 37.
— Grupa Polsko-Rumuńska 37.
— Grupa Polsko-Francuska 36.
Parlamentarnych Sprawozdawców Klub 847.
P. A. T. 855.
Patentowy Urząd R. P. 188.
Peczeniżyn 315.
Pedagogiczne Towarzystwa 388.
PEN Club 420.
Persja 915.
Personalne Biuro Min. Komunik. 199.
— Biuro M. O. S. 220.
— Biuro M. P. i H. 188.
Personalne Biuro M. P. i T. 231.
— Biuro M. R. i R. R. 210.
— Biuro M. Skarbu 134.
— Biuro M. Sprawiedliwości 147.
— Biuro M. S. Wewn. 64.
— Biuro M. S. Wojsk. 119.
— Biuro M. S. Z. 108.
— Biuro M. W. R. i O. P. 174.
— Biuro Prezydjum Rady Ministrów 58.
Peru 924.
Petycyjna Komisja Sejmowa 29.
— Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Piaseczno 326.
Pieniądz i kredyt 569.
Pieniężne giełdy 598.
Pierwszy Marszałek Polski 13.
Piłka nożna w 1934 r. 779.
Piłkarscy mistrzowie 1934 r. 799.
Piłki Nożnej Polski Związek 759 .
Piłsudski Józef 13, 14, 20.
Ping-Pong 785.
Pińczów 280.
Pińsk 303.
Piotrków 289.
Piechoty Departament M. S. Wojsk. 120.
P. K. O. 251, 586.
Pleszew 311.
Płock 326.
Płońsk 326.
Pływackie rekordy świata i Polski 795.
Pływanie — klasyfikacja państw 798.
— w 1934 r. 779.
Poborowa Komisja 69.
Poczta Lotnicza 542.
Poczt i Telegrafów Dyrekcje Okręgowe 232.
— Minister 229.
— Ministerstwo 231.
Pocztowa Kasa Oszczędności 251, 586.
— Taryfa 963.
Pocztowe Przysposobienie Wojskowe 377.
Poczty i Telekomunikacji Muzeum 232.
Podatkowe ustawodawstwo 599.
Podchorążych szkoły 123.
Podhajce 321.
Podział miejsc w komisjach Senatu 35.
Pogranicza Korpus Ochrony 65.
Pojednawczo Rozjemcze Komisje 222.
Pokrycie bankowe 576.

— kruszcowe 576.
Polacy zagranicą 18.
Poleskie Województwo 81.
Policja Państwowa 64.
— m. stoł. Warszawy 70.
— województwa Białostockiego 71.
— województwa Kieleckiego 73.
— województwa Krakowskiego 75.
— województwa Lubelskiego 77.
— województwa Lwowskiego 78.
— województwa Łódzkiego 80.
— województwa Nowogródzkiego 81.
— województwa Poleskiego 83.
— województwa Pomorskiego 85.
— województwa Poznańskiego 87.
— województwa Stanisławowskiego 88.
— województwa Śląskiego 97.
— województwa Tarnopolskiego 90.
— województwa Warszawskiego 92.
— województwa Wileńskiego 93.
— województwa Wołyńskiego 94.
Policji Państwowej i Administracji Gazeta 253.
Politechniki 351.
Polityczny Departament M. S. Wewn. 63.
Polmin 254.
Polonia Restituta 242.
Polonistyczne Towarzystwa 388.
Polowa Kurja Biskupia 119.
Polska Agencja Telegraficzna 253, 853.
— Akademja Literatury 418.
— Akademja Umiejętności 383.
— Macierz Szkolna 361.
— Państwowa Loterja Klasowa 255, 617.
Polski Czerwony Krzyż 378.
Polskie Koleje Państwowe 201.
— Radjo 439.
Polski Klub Literacki 420.
— Komisarz do Spraw Pracy na Górnym Śląsku 98.
— Komitet Energetyczny 186.
— Komitet Normalizacyjny 186.
— Komitet Olimpijski 759.
— Monopol Solny 255, 608.
— Monopol Tytoniowy 256.
— Urząd Marynarki Handlowej 191.
— Związek Dziennikarzy i Publicystów Sportowych 849.
— Związek Wydawców Dzienników i Czasopism 850.
Połączenia Komunikacyjne Portu Gdyńskiego 559.
— regularne Gdyni z innemi portami 556.
Położnych Państwowe Szkoły 222.
Południowo-Zachodnia Afryka 917.
Pomiarowe Biuro Min. Komunik. 199.
Pomorskie Województwo 83.
Port Gdański 562.
— Gdynia 548.
Porty Polskie 547.
Porto Rico 924.
Portowa Rada Tymczasowa 191.
Portu i Dróg Wodnych Rada w Gdańsku 341.
Portugalja 908.
Poselstwa obce w Polsce 927.
— polskie zagranicą 109.
Posłowie na Sejm 22.
— na Sejm Śląski 101.
Postawy 330.
Pośrednictwo Pracy 626.
Powiat Katowice 337.
Powiatowa Komisja Oszczędnościowa 69.
— Rada 69.
— Władza Administracji Ogólnej 66.
Powiatowe Ciała Kolegjalne 69.
— Komendy Uzupełnień 121.
Powiatowy Komitet Funduszu Pracy 69.
— Komitet W. F. i P. W. 69.
— Urząd Ziemski 211.
— Wydział 69.
Powietrzna komunikacja polska 541.
Powodzi ofiarom Ogólno-Polski Komitet Pomocy 59.
Pozaszkolna oświata 359.
Poznań 311.
Poznańskie województwo 85.
— Ziemstwo Kredytowe 606.
Pożyczki Narodowej Komisarz Gen. 135.
Pożyczkowa Komisja Odbudowy 69.
Pracownie Naukowe 386.
Pracownicze Związki zawodowe 633.
Pracowników umysłowych ubezpieczenia 665.
Pracy Departament 219.
— Główny Inspektor 219, 221.
— Inspekcja 222.
— i Opieki Społecznej Komisja Sejmu Śląskiego 102.
— Komitet Opinjodawczy w Bytomiu 99.
— ochrona 660.
— Ochrony Komisja Sejmowa 28.
— Rada Ochrony 218.
— rynek 625.
— sądy 167.
Prasa 841.
— polska w Gdańsku 343.
— polska zagranicą 863.
— spółdzielcza 531.

— w Polsce 846.
Prasowa i Publicystyczna Agencja „Iskra“ 862.
Prasowe agencje w świecie 857.
— ustawodawstwo 843.
Prasowych informacyj ochrona 844.
Prasy zagranicznej główne organy 870.
Prasy Zagranicznej Klub w Warszawie 852.
Prawo przemysłowe 485.
Prawosławny Kościół 185.
Prawnicza Komisja Sejmowa 29.
— Komisja Sejmu Śląskiego 102.
— Komisja Senatu 35.
Prawnicze towarzystwa naukowe 395.
Prezes Rady Ministrów 57.
Prezydenci Rzeczpospolitej 19.
Prezydent Ignacy Mościcki 11, 20.
Prezydjum Rady Ministrów 58.
— Senatu 33.
Pruszków 327.
Prużana 303.
Przasnysz 327.
Przeciwgazowy Instytut Wojskowy 125.
Przedbórz 280.
Przedstawicielstwa dyplomatyczne polskie 109.
Przedsiębiorstwa państwowe 249, 253.
— państwowe i półpaństwowe 514.
Przedsiębiorstwo P. K. P. 201.
— Polska Poczta, Telegraf i Telefon 232.
Przemysł 485.
— chemiczny 499.
— elektrotechniczny 502.
— mineralny 501.
— spożywczy 503.
— włókienniczy 503.
— wolny 487.
— ze stałą siedzibą 487.
Przemysłowa produkcja 491.
Przemysłowe prawo 485.
Przemysłowo Handlowa Komisja Sejmowa 29.
— Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Przemysłowo-Handlowych Izb Związek 494.
Przemysłowy Departament 187.
Przemysłu Polskiego Centralny Związek 505.
Przemyśl 299.
Przemyślany 321.
Przeworsk 299.
Przetwórnie Mięsne Państwowe 255.
Przewozów Samochodowych Komisja 196.
— Statystyki Centralne Biuro 198, 201.
Probiercze Urzędy 190.
Prochu i Materjałów Kruszących Państwowa Wytwórnia 253.
Produkcja artykułów spożywczych 491.
— elektrowni 492.
— górnicza 490.
— przemysłowa 491.
Projektów i Studjów Biuro P. K. P. 202.
Prokurator Wojskowy Naczelny 118.
Prokuratorja Generalna R. P. 134.
Prokuratura 148.
Protokół Dyplomatyczny 107.
Prymas Polski 182.
Przyrodnicze Towarzystwa 388.
Przyrost naturalny ludności w Polsce 18.
Przytułki dla dzieci i młodzieży 699.
— dla starców i kalek 719.
Psychologiczne Towarzystwa Naukowe 393.
Pszczelnicze Towarzystwa 397.
Pszczyna 318.
Puławy 294.
Pułtusk 327.

R.

Rada Adwokacka Naczelna 631.
— do Spraw Dozoru nad Artykułami żywności i Przedmiotami Użytku 218.
— finansowa 132.
— komunikacyjna 196.
— Ligi Narodów 895.
— Miejska w Warszawie 270.
— Muzealna P. i T. 232.
— Naukowa Wychowania Fizycznego 755.
— Ochrony Pracy 218.
— Opieki Społecznej 218.
— Państwowego Instytutu Meteorologicznego 200.
— Portowa Tymczasowa 191.
— Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku 341.
— Powiatowa 69.
— Rolnicza 208.
— Rozbudowy Miast 132.
— Samorządowa 62.
— Spółdzielcza 132, 527.
— Spożywców 62.
— Techniczna Min. Komunik. 196.
— Teletechniczna 230.
— Towaroznawcza 132.
— Ubezpieczeń Społecznych 218.
— Wojewódzka i Wydział Wojewódzki 67.
— Wojewódzka Śląska 95.
— Wojewódzka Wodna 68.
Radjofoniczne stacje w Europie 440.

Radjologiczne towarzystwa 390.
Radjo Polskie 439.
Radjotechniczne Zakłady Państwowe 255.
Radom 280.
Radomsko 290.
Rady Ministrów Prezes 57.
— Prezydjum 58.
— Spółdzielczej Fundusz Specjalny 257.
Radziechów 321.
Radziwiłłów 333.
Radzymin 327.
Radzyń 294.
Rawa Mazowiecka 327.
Rawa Ruska 299.
Rawicz 311.
Rugów Wyroczych Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Reasekuracja ubezpieczeń 615.
Referat Komunikacji Samochodowej P. K. P. 201.
Reforma Rolna w cyfrach 482.
Reformowany Kościół Ewangelicki 184.
Reform Rolnych Komisja Sejmowa 29.
Regulaminowa i Nietykalności Poselskiej Komisja Sejmowa 29.
— Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Rejonowi inspektorzy koni 122.
Rekordy i mistrzostwa świata, Europy i Polski 788.
— męskie 788.
— kobiece 790.
— Polonji zagranicznej w 1934 r. 817.
— sportowe 788.
Remontu kierownictwo 126.
Republika Tannu Tuya 915.
Rezerwa Szeregowych przy Komendzie Głównej P. P. 65.
Rezerwy oficerów, podoficerów — związki 378.
Rodezja 917.
Robotnicze zarobki 629.
Robotniczy sport w Polsce 769.
Robotników emerytalne ubezpieczenia 665.
— ubezpieczenia na wypadek braku pracy 665.
Robót Publicznych Komisja Sejmowa 29.
Rodzina Policyjna 365.
— Urzędnicza 364.
— Wojskowa 365.
Rogoźno 311.
Rohatyn 315.
Rolna Komisja Sejmowa 29.
— Sejmu Śląskiego 102.
Rolnej Produkcji i Weterynarji Departament 209.
Rolnictwa oddłużenie 474.
Rolnictwo 473.
Rolnicza Rada Państwowa 208.
Rolnicze Instytucje naukowe 398.
— izby 483.
— organizacje ogólne 483.
— stacje doświadczalne 398.
Rolny Bank Państwowy 252, 583.
Rolnych Reform Komisja Sejmowa 29.
— Urządzeń Departament 209.
Ropczyce 286.
Rosja 911.
Rozbudowy Miast Fundusz Państw. 257.
— Państwowa Rada 132.
— Specjalny rachunek terenowy 257.
Rozjemczy Sąd Bracki 222.
— Urząd Wojewódzki do Spraw Majątkowych Posiadaczy Większych Gospodarstw Wiejskich 68.
Równe 333.
Ruanda-Urundi 918.
Ruch statków w Gdyni 551.
— zawodowy 630.
Ruda Pabjanicka 290.
Rudki 299.
Rumunja 908.
Rybackie towarzystwa 397.
Rybnik 319.
Rynek pracy 625.
Rypin 328.
Rytmiczno-plastyczne szkoły 439.
Rząd 41.
Rzeki w Polsce 18.
Rzek Ochrony Międzywojewódzki Komitet 68.
Rzemieślnicze organizacje 509
Rzemiosło 507.
Rzeszów 299.

S.

Sachalin południowy 915.
Saliny państwowe 255.
Salony sztuki 432.
Sambor 300.
Samoa zachodnie 926.
Samochodowej Komunikacji Referat P. K. P. 201.
Samochodowych Przewozów Komisja 196.
Samorządowa i Administracyjna Komisja Senatu 35.
— Rada Państwowa 62.
Samorząd Terytorjalny 259.

Sandomierz 281.
Saneczkarstwo — klasyfikacja państw 810.
— w 1934 r. 787.
Sanitarno-Kolejowe Biuro M. Kom. 200.
San Marino 909.
Sanok 300.
Saperów Szefostwo M. S. Wojsk. 120.
Sarny 333.
Sąd Administracyjny w Katowicach 97.
— w Poznaniu 86.
— w Toruniu 84.
— Najwyższy 150.
Sądownictwo 150.
— wojskowe 126.
Sądowych Ekspertyz Instytut 148.
Sąd Rozjemczy Bracki 222.
— Rozjemczy Wyższy dla Górnośląskich Bractw Górniczych 221.
Sądy 150.
— pracy 662.
— wojskowe 126.
Schroniska dla dorosłych 719.
— dla dzieci i młodzieży 699.
Sejm Gdański 342.
Sejmowe Kluby 31.
— śląskie 103.
Sejm Rzeczpospolitej 22.
— Śląski 101.
Sejmu Biuro 33.
Sekretarjat Ligi Narodów 896.
Senackie kluby 36.
Senatorowie 33.
Senat Rzeczpospolitej 33.
Senatu Biuro 36.
— komisje 35.
Senat W. M. Gdańska 341.
Sérock 328.
Siedlce 294.
Siemiatycze 276.
Sieradz 290.
Sierpc 328.
Sierra Leone 918.
Sjam 916.
Siły Zbrojne R. P. 118.
Sjonistyczny Centralny Wydział Palestyński 616.
Skała 321.
Skałat 321.
Skarb Państwa 599.
Skarbowa Komisja Sejmowa 29.
Skarbowe izby 135.
— urzędy 135.
— urzędy Woj. Śląskiego 100.
Skarbowo Budżetowa Komisja Senatu 35.
Skarbu Ministerstwo 132.
Skarżysko Kamienna 281.
Skierniewice 328.
Składki ubezpieczeniowe 666.
Skole 315.
Słonim 301.
Słupca 290.
Służew — Ferma P. Z. H. 221.
Sochaczew 328.
Socjologiczny Instytut Polski 388.
Socjalistów Polskich Klub Parlamentarny 31.
— Polskich Związek Parlamentarny Senatu 36.
Sokal 300.
Sokołów 295.
Sokół Tow. Gimnastyczne 759, 769.
Sokółka 276.
Somali 918.
Somalja 918.
Solne żupy 255.
Solny monopol państwowy 255.
— Polski Monopol 608.
Sosnowiec 281.
Specjalny rachunek terenowy rozbudowy miast 257.
Spirytusowy Monopol Państwowy 256.
Społecznej Opieki Komisja Sejmowa 29.
— Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Społeczne stowarzyszenia 367.
Społecznych Spraw Instytut 619.
Sport 753.
— kobiecy 766.
— i wychowanie fizyczne wśród mniejszości narodowych 770.
Sportowa turystyka 771.
Sportowców czynnych liczba 763.
Sportowe kluby w Polsce 764.
— lotnictwo 771.
— odznaki 820.
— rekordy 788.
— urządzenia w Polsce 763.
— związki państwowe 759.
Sportowych Dziennikarzy i Publicystów Polski Związek 849.
— Związków Polskich Związek 757.
Sport Polski na obczyźnie 772.
— w cyfrach 762.
— w 1934 r. 778.
— robotniczy w Polsce 769.
— wśród akademików 770.
— w Związku Strzeleckim 768.
Spółdzielcza Rada 132.
Spółdzielcze centrale gospodarcze 530.

Spółdzielczej Rady Fundusz Specjalny 257.
Spółdzielczość 521.
Sprawozdawców Parlamentarnych Klub 847.
Spożywców Rada 62.
Spożywczy przemysł 503.
Stacja Ochrony Roślin Śląska w Cieszynie 98.
Stada ogierów państwowe 211.
Stanisławowskie województwo 87.
Stanisławów 315.
Stanu cywilnego urzędy woj. śląskiego 100.
Stany Zjednoczone Ameryki Półn. 924.
Starogard 306.
Stacje doświadczalne rolnicze 398.
— radjofoniczne w Europie 440.
Staroobrzędowy Kościół Wschodni 184.
Starostwa grodzkie warszawskie 70.
— województwa Białostockiego 71.
— „ Kieleckiego 73.
— „ Krakowskiego 75.
— „ Lubelskiego 76.
— „ Lwowskiego 78.
— „ Łódzkiego 80.
— „ Nowogródzkiego 81.
— „ Poleskiego 83.
— „ Pomorskiego 84.
— „ Poznańskiego 86.
— „ Stanisławowskiego 88.
— „ Śląskiego 100.
— „ Tarnopolskiego 89.
— „ Warszawskiego 91.
— „ Wileńskiego 93.
— „ Wołyńskiego 94.
Stary Sącz 286.
Statystyczny Główny Urząd 384.
Staszów 281.
Statystyki Przewozów Centralne Biuro 198, 201.
Stemplowe opłaty 940.
Stolin 303.
Stołpce 302.
Stowarzyszenia literatów 419.
— artystów plastyków 426.
— dziennikarzy państwowców 848.
— młodzieży 372.
— muzyczne i śpiewacze 434.
— o celach opieki społecznej 733.
— oświatowe 361.
— polskich dziennikarzy i publicystów gospodarczych 849.
— społeczno oświatowe niepolskie 369.
— społeczne, humanitarne i zawodowe 367.
— społeczno-kulturalne 362.
— turystyczne i krajoznawcze 368.
— współdziałające w obronie państwa 375.
— współpracujące z Polakami zagranicą 379.
Strajki 630.
Straż Graniczna 135.
Stryj 316.
Strzelecka Odznaka 821.
Strzeleckie mistrzostwa 1934 r. 811.
Strzelecki Związek 373, 759.
Strzelectwo w 1934 r. 784.
Strzelno 312.
Studenckich opłat fundusz 258.
Studentów ilość 353.
Studja dźwiękowe 424.
— wychowania fizycznego przy uniwersytetach 757.
Stypendja akademickie państwowe 258.
Sucha 286.
Sudan 918.
Sulejów 290.
Superintendenci 183.
Surowice i szczepionki 221.
Suwałki 276.
Syndykat Dziennikarzy Polskich we Francji 851.
— Dziennikarzy Prowincjonalnych 847.
— Dziennikarzy Warszawskich 846.
— Polskich Hut Żelaznych 610.
Syrja i Liban 915.
Szamotuły 312.
Szczebrzeszyn 295.
Szczekociny 281.
Szczepionek i surowic dział P. Z. H. 221.
Szczuczyn 276, 302.
Szermierka — klasyfikacja państw 806.
— w 1934 r. 782.
Szermierczy Polski Związek 760 .
Szermierki mistrzowie 806.
Szkoła dla Oficerów P. P. 65.
— Główna Gospodarstwa Wiejskiego 331.
— Górnicza Państwowa 193.
— Higjeny Państwowa 221.
— Morska Państwowa 193.
— Normalna dla Szeregowych P. P. 69.
Szkolne obwody 174.
— województwa śląskiego 100.
— okręgi 174.
Szkolnictwo 349.
— wojskowe 123.
Szkolny Fundusz 258.
Szkoły dramatyczne 424.

— dziennikarskie 849.
— i władze akademickie 350.
— muzyczne 436.
Szkoły podchorążych 123.
— położnych 222.
— Policji Państwowej 65.
— prywatne 355.
— rytmiczno-plastyczne 439.
— sztuk plastycznych 430.
Szkolnictwo średnie i niższe 355.
Szkoły wyższe 352.
— zawodowe 357.
Szkół zawodowych fundusz 258.
Szpitale 674.
— państwowe 222.
— wojskowe 127.
Sztab Główny 121.
Szubin 312.
Szwajcarja 909.
Szwecja 909.
Szydłowiec 282.
Sztuk plastycznych szkoły 430.

Ś.

Śląska Rada Wojewódzka 95.
— Stacja Ochrony Roślin 98.
Śląski Sejm 101.
Śląskie Województwo 95.
— zakłady humanitarne 98.
Śniatyn 316.
Śpiewacze stowarzyszenia 434.
Śrem 312.
Środa 312.
Świadectwa przemysłowe 490.
Światowe igrzyska kobiece 819.
Światowy Związek Polaków z Zagranicy 379.
Świecie 306.
Świetlice dla dzieci i młodzieży 714.
Święciany 330.
Świętochłowice 319.

T.

Tanganjika 918.
Tangier 918.
Tannu Tuya republika 915.
Tarnobrzeg 300.
Tarnopol 321.
Tarnopolskie Województwo 89.
Tarnowskie Góry 319.
Tarnów 286.
Tartaki państwowe 212.
Taryfa opłat za rozmowy telefoniczne międzymiastowe 674.
— pocztowa 963.
— telegraficzna 975.
Taryfowo Handlowy Departament M. Kom. 198.
Tczew 306.
Teatralne stowarzyszenia, instytuty i organizacje zawodowe 421.
Teatry 422.
Techniczna Rada Ministerstwa Komunikacji 196.
Techniczno Budowlany Departament M. S. Wewn. 64.
Technologiczne towarzystwa naukowe 393.
Telefoniczne opłaty za rozmowy międzymiastowe 974.
Telegraficzna Polska Agencja 253, 855.
— taryfa 975.
Telekomunikacji i Poczty Muzeum 232.
Telekomunikacyjny Państwowy Instytut 232.
Teletechniczna Rada 230.
Tenisa Stołowego Polski Związek 761.
Tenis — najlepsi tenisiści świata i Polski 802.
Tenisowy Polski Związek 760.
Tenis w roku 1934 778.
Teologiczne towarzystwa 388.
Tłumacz 316.
Togo 918.
Tomaszów Lubelski 295.
— Mazowiecki 290.
Toruń 306.
Towaroznawcza Rada 132.
Towarzystwa i instytuty naukowe 384.
— niepolskie 385.
Towarzystwo Kredytowe m. stoł. Warszawy 614.
Towarzystwa kredytowe miejskie 592.
— Literatów i Dziennikarzy Polskich 420.
— Współpracy Międzynarodowej 380.
Transjordanja 916.
Trembowla 322.
Trybunał Arbitrażowy dla Spraw Tranzytu między Niemcami a Polską 341.
— do Spraw Ubezpieczeń Społecznych 220.
— Kompetencyjny 60.
— Najwyższy Administracyjny 59.
— Rozjemczy Polsko-Niemiecki 99.
— Stanu 37.
Trypolitanja 918.
Trzebinia 286.
Trzemeszno 312.
Tuchola 306.
Tunis 918.
Turcja 909.
Turek 291.

Turka 300.
Turystyczna Wojewódzka Komisja 67.
Turystyczne Stowarzyszenia 368.
Turystyka Sportowa 771.
— w 1934 r. 783.
Tymczasowa Rada Miejska Warszawy 270.
Tyśmienica 316.
Tytoniowy Monopol Polski 256.
Tytoniu uprawy zakłady 256.

U.

Ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa 664.
Ubezpieczenia społeczne 663.
Ubezpieczenie ludności przed wypadkami losowemi 611.
Ubezpieczeniowe instytucje w Polsce 396.
Ubezpieczeń Kontroli Państwowy Urząd 135.
— Społecznych Departament 219.
— Społecznych Rada 218.
— Społecznych Trybunał 220.
— Urząd Wojewódzki w Katowicach 95.
— Wyższy Urząd w Katowicach 95.
— Urzędy Okręgowe 222.
— Wyższe urzędy 22, 227.
— Wyższy Urząd w Poznaniu 86.
— Wyższy Urząd w Toruniu 84.
Uganda 918.
Układy zbiorowe 662.
Ukraiński Klub Sejmowy 31.
— Klub Senatu 36.
Ukraińskich Socjalistów Radykałów Klub Sejmowy 31.
Umowy dwustronne i wielostronne polskie 343, 345.
— o pracę 661.
Umundurowania państwowe zakłady 253
Unijny Kościół Ewangelicki 184.
Uniwersytety 350.
Unja Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego 612.
— Południowo Afrykańska 918.
Urlopy robotnicze 662.
Urugwaj 925.
Urząd dla Spraw Mniejszościowych 99.
— Długów Państwa 135.
— Patentowy R. P. 188.
— Rozjemczy dla Kart Cyrkulacyjnych 99.
Urzędy celne 142.
— skarbowe 135.
Urządzenia sportowe w Polsce 763.
Usprawnienia Administracji Biuro 58.
— Kolejnictwa Komisja 196.
Ustawodawstwo podatkowe 599.
— prasowe 843.
Ustrojowa Nadzwyczajna Komisja Sejmu Śląskiego 102.
Uzbrojenia Departament M. S. Wojsk. 120.
— państwowe wytwórnie 253.
Uzdrowiska 694.
Uzdrowisk — Państwowa Rada do Spraw 218.
Uzupełnień Departament M. S. Wojsk. 120.
— powiatowe komendy 121.

V.

Volkstag Gdański 338.
Virtuti Militari Order 240.

W.

Wadowice 286.
Wagonowych Obrachunków Centralne Biuro 202.
Walecznych Krzyż 243.
Waluta polska 569.
Warszawa 70, 269.
Warszawskie Województwo 90.
Water-polo — klasyfkacja państw 798.
Watykańskie Państwo 910.
Wąbrzeźno 307.
Wągrowiec 312.
Wejherowo 307.
Wenezuela 925.
Weterynaryjne towarzystwo naukowe 390.
Wewnętrznych Spraw Minister 61.
— Ministerstwo 63.
Węglowa Konwencja Polska 611.
Węgrów 295.
Węgry 910.
Węzła Kolejowego Warszawskiego Kierownictwo Elektryfikacji 200.
— Komitet do Spraw Przebudowy i Elektryfikacji 196.
Wicemarszałkowie Sejmu 22.
— Sejmu śląskiego 101.
— Senatu 33.
Wiejskiego Gospodarstwa Szkoła Główna 351.
Wieliczka 286.
Wielka Brytanja 910.
Wieluń 291.
Wielka Honorowa Nagroda Sportowa 821.
Wieruszów 291.
Wierzbnik 282.

Więzienia wojskowe 127.
Wilejka 330.
Wileński Kościół Ewangelicko-Reformowany 184.
Wilno 331.
Wioślarskie mistrzostwa świata Europy i Polski 804.
Wioślarskich Towarzystw Polski Związek 759.
Wioślarstwo w 1934 r. 783.
Włochy 911.
Włocławek 329.
Włodawa, 295.
Włodzimierz 333.
Włoszczowa 282.
Włókienniczy przemysł 503.
Wodna Wojewódzka Rada 68.
Wodne Zarządy Państwowe.
— województwa krakowskiego 74.
— „ lwowskiego 78.
— „ poleskiego 82.
— „ pomorskiego 84.
— „ poznańskiego 86.
— „ stanisławowskiego 88.
— „ warszawskiego 91.
— „ wileńskiego 93.
Wodnych Dróg Biuro Min. Komunik. 199.
Wodociągowe Państwowe Zakłady na Górnym Śląsku 253.
Wojewódzka Komisja Kolonij Letnich 67.
— Opieki Społecznej 67.
— Ziemska 67.
— Rada i Wydział Wojewódzki 67.
— Rada Wodna 68.
— władza administracji ogólnej 66.
— Komisja Odbudowy 68.
— Komisja Turystyczna 67.
Wojewódzkie komisje do badania mąki i pieczywa 68.
Wojewódzki Komitet W. F. i P. W. 67.
— Urząd Ubezpieczeń w Katowicach 95.
Województwo Białostockie 70.
— Kieleckie 72.
— Krakowskie 73.
— Lubelskie 75.
— Lwowskie 77.
— Łódzkie 79.
— Nowogródzkie 80.
— Poleskie 81.
— Pomorskie 83.
— Poznańskie 85.
— Stanisławowskie 87.
— Śląskie 95.
— Tarnopolskie 89.
— Warszawskie 90.
— Wileńskie 92.
— Wołyńskie 93.
Wojsko 118.
Wojskowa Komisja Sejmowa 29.
Wojskowe Biuro Min. Komunik. 200.
— M. P. i H. 188.
— M. P. i T. 231.
— M. R. i R. R. 210.
— M. S. Wewn. 64.
Wojskowe instytucje naukowe 125, 395.
Wojskowych Spraw Komisja Senatu 36.
— Ministerstwo 119.
Wojskowy Gabinet Prezydenta R. P. 20.
— Prokurator Naczelny 118.
Wolbrom 282.
Wolna Wszechnica Polska 351.
Wolne Miasto Gdańsk 339.
Wolsztyn 313.
Wołkowysk 276.
Wołomin 329.
Wołożyn 302.
Wołyńskie Województwo 93.
Wódz Naczelny 118.
Wronki 313.
Września 313.
Wschodni Kościół Staroobrzędowy 184.
Wszechnice 350.
Wyborczy Komisarz Generalny 59.
Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego Komitet Powiatowy 69.
— Komitet Wojewódzki 67.
— Państwowy Urząd 755.
— Rada Naukowa 755.
— Urząd 19.
Wychowanie Fizyczne i Przysposobienie Wojskowe 128.
Wychowania fizycznego studja przy uniwersytetach 757.
Wychowanie fizyczne w wojsku, policji i K. O. P. 767.
Wydawców Dzienników i Czasopism Polski Związek 850.
Wydawnictwo Państwowe Książek Szkolnych 255.
Wydawnictw Państwowych i Druków Komisja Normalizacji 59.
Wydział Powiatowy 69.
— Wojewódzki i Rada Wojewódzka 67.
Wypadkowe ubezpieczenie społeczne 665.
Wyrzysk 313.
Wysokie Mazowieckie 276.
Wysoki Komisarz Ligi Narodów w Gdańsku 341.
Wystawy sztuki 432.

Wyszków 329.
Wytwórnie filmów krótkometrażowych 425.
— prochu i materjałów kruszących 253.
— Uzbrojenia Państwowe 253.
Wyznania — władze duchowne 184.
Wyznań Rel. i Ośw. Publ. Minister 171.
— Ministerstwo 173.
Wyznań Religijnych Departament 174.
Wyższa Szkoła Wojenna 123.
Wyższe urzędy górnicze 189.
— urzędy ubezpieczeń 222, 227.
Wyższy Kurs Dziennikarski 850.
— Sąd Rozjemczy dla Górnośląskich Bractw Górniczych 221.
— Urząd Ubezpieczeń w Katowicach 95.
— Urząd Ubezpieczeń w Poznaniu 86.
— Urząd Ubezpieczeń w Toruniu 84.

Y.

Y. M. C. A. 769.
Y. M. C. A. Polska 364.

Z.

Zabłotów 316.
Zachorowania i zgony 668.
Zagranicznej prasy główne organy 870.
— Klub w Warszawie 852.
Zagranicznych Spraw Komisja Sejmowa 29.
Zakład Badania Żywności i Przedm. Użytku 221.
— Wojewódzki w Katowicach 98.
Zakład Emerytalny Państwowy 736.
— Higjeny 221.
Zakłady chowu koni 211.
— doświadczalne rolnicze 399.
— humanitarne śląskie 98.
— Inżynierji Państwowe 253.
— Lotnicze Państwowe 253.
— opiekuńcze dla dorosłych zamknięte 719.
— opiekuńcze dla dorosłych otwarte 725.
— opiekuńcze dla dzieci i młodzieży otwarte 699.
— opiekuńcze dla dzieci i młodzieży zamknięte 714.
— Państwowe Tele i Radjotechniczne 255.
— Państwowe Przemysłowo-Zbożowe 254.
— Umundurowania Państwowe 253.
— uprawy tytoniu 256.
— Wodociągowe na Górnym Śląsku 253.
— zaopatrzenia wojskowe 126.
Zakopane 287.
Zakroczym 329.
Zaleszczyki 322.
Załoźce 322.
Zambrów 276.
Zamość 295.
Zanzibar 919.
Zaopatrzenie emerytalne funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych 734.
Zaopatrzenia zakłady wojskowe 126.
Zarobki robotnicze 629.
Zarząd Miejski w Warszawie 270.
Zasiewy i zbiory w Polsce 473.
Zasługi Krzyż 244.
— Krzyż za dzielność 244.
Zatrudnianie kobiet i młodocianych 660.
Zatrudnienie w przemyśle 629.
Zawiercie 282.
Zawodowe organizacje nauczycielskie 358.
— stowarzyszenia 367.
Zawodowy ruch 630.
Zawody w Polsce 17.
Zbaraż 322.
Zborów 322.
Zbąszyń 313.
Zbiory i zasiewy w Polsce 473.
Zbiory sztuki 432.
Zbożowo-towarowe giełdy 514.
Zbożowe Zakłady Państwowe 254.
Zbrojne siły R. P. 118.
Zdołbunów 333.
Zdrowia Departament M. S. Wojsk. 120.
— Państwowa Naczelna Rada 218.
— Publicznego Komisja Poselska 29.
— Służby Departament 220.
Zdrowotność 668.
Zduńska Wola 291.
Zgony i zachorowania 668.
Zgierz 291.
Ziemska Komisja Główna 208.
— Wojewódzka Komisja 67.
Ziemski kredyt długoterminowy 591.
— Okręgowy Urząd 211.
— Powiatowy Urząd 211.
— Urząd Okręgowy w Katowicach 98.
Zjednoczone Fabryki Związków Azotowych w Mościcach i Chorzowie 254.
Złoczów 322.
Złote Wybrzeże 919.
Zoologiczne Towarzystwa 389.
Zrzeszenia przemysłowe 489.
Z. S. R. R. 911.
Związek Banków w Polsce 590.
— dla Dostarczania Ziemi 211.

— Dziennikarzy R. P. 846.
— Harcerstwa Polskiego 768.
— Izb Przemysłowo-Handlowych 494.
— Izb Rzemieślniczych 517.
— Polskich Związków Sportowych 757.
— Strzelecki 375.
— Towarzystw Kredytowych Miejskich 593.
Związki Lekarzy 672.
— Rezerwistów 378.
— Spółdzielni 528.
— Samorządowe 259.
— Zawodowe Pracownicze 633.
Związku Strzeleckiego Akcja Sportowa 768.
Zwoleń 282.

Ż.

Żandarmerji Dowództwo 120.
Żeglarski Polski Związek 760.
Żegluga Polska 564, 567.
— Wodna Śródlądowa 544.
Żeglarstwo — klasyfikacja państw 805.
— w 1934 r. 782.
Żelechów 296.
Żłobki dla dzieci 714.
Żory 319.
Żółkiew 300.
Żnin 313.
Żupy solne 255.
Żychlin 329.
Życie Gospodarcze 471.
— Społeczne 623.
— Sportowe 753.
Żydaczów 316.
Żydowskie Stronnictwo Ortodoksyjne „Agudas Izrael" Klub Sejmowy 31.
Żydowskiego Koła Klub Sejmowy 31.
Żyrardów 329.
Żywiec 287.
Żywności Badania Zakład Wojewódzki w Katowicach 98.
— i przedmiotów użytku — Państwowy Zakład Badania 221.

KLUCZ POWODZENIA

to

SZYBKA OBSŁUGA

WASZEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

Biuletyn Giełdowy P. A. T. dostarczy Wam w całej Polsce notowania wszystkich Giełd Świata

TELEFONICZNIE

Żądajcie szczegółowych ofert: — Warszawa, Miodowa Nr. 22, Telefon 11-80-15 i wszystkie oddziały P. A. T. na prowincji.

9v

096495
17 08 76

Towarzystwo Akcyjne Zakładów Hutniczych

HUTA BANKOWA

Siedziba Zarządu: 91 rue St. Lazare, Paryż

Rok założenia zakładów: 1834 Rok założenia Towarzystwa: 1877

Kapitał zakładowy: fr. 50.000.000
Kapitał, przeznaczony na działalność w Polsce: zł. 15.000.000

Dyrekcja i Zakłady Hutnicze: DĄBROWA GÓRNICZA
Biuro Warszawskie ul. Pierackiego 11

Ruda żelazna. Żelazo i stal. Belki żelazne. Szyny kolejowe i kopalniane. Stal sprężynowa i resorowa. Drut żelazny i stalowy. Drut na sprężyny i kable. Blachy żelazne i stalowe. Blachy dekapowane. Blachy faliste. Obręcze i osie parowozowe i wagonowe. Sztuki kute wszelkich wymiarów do 15 tonn wagi. Wały fasonowe i kolanowe. Wały do motorów Diessla. Akcesorja kolejowe. Kule do mielenia cementu. Żerdzie wiertnicze i pompowe. Wszelkie odlewy żeliwne i odlewy stalowe do 35 tonn sztuka. Koła parowozowe i wagonowe. Wszelkie części do parowozów. Walce żeliwne utwardzone i stalowe. Stal Isteg do żelazo-betonu.

BIULETYN GIEŁDOWY

POLSKIEJ

AGENCJI

TELEGRAFICZNEJ

podaje codziennie notowania giełd i rynków całego świata

Warszawa, Miodowa 22 tel. 11-80-15

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu
CM KEK 332320
000-332320-00-0

